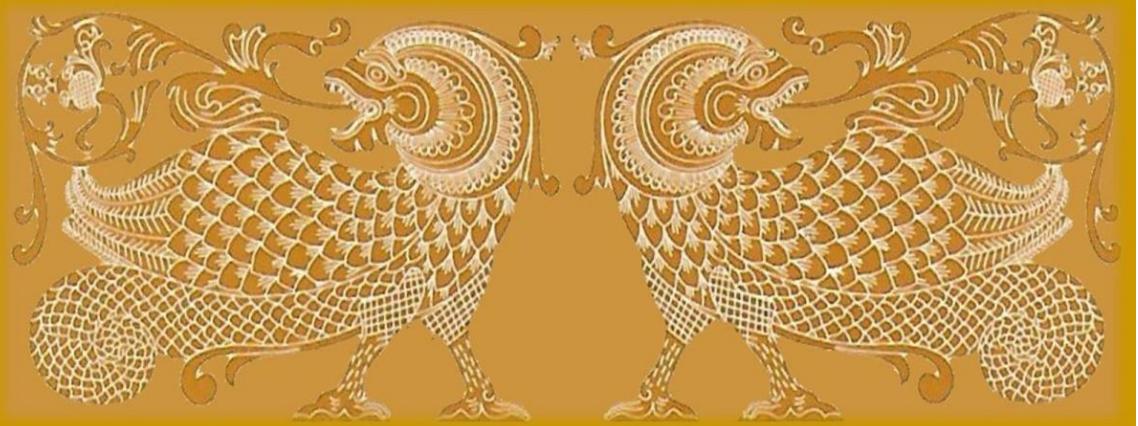

අභිධානප්පදීපිකා

සූච්

අභිධානප්පදීපිකා සූචි;

අථවා.

අභිධානප්පදීපිකාගත නාමාදීනං නිබ්බචනත්ථභෙදාදිපරිදීපකො

පාළි අකාරාදි ගණෙත්ථා.

පවර නෙරුත්තිකාචරිය මහාවිහාවිති සංඝරත්තනියනාමිනා

සුභූති නෙථෙරෙන

සම්පාදිතාභිසංඛතා සොධිතා ච.

ලංකාධිපතිනා ඵංගලිසසරඤ්ඤා ආණත්තෙන කොළඹනගරෙ
රාජකීයමුද්‍රණනසාලාය අධිඝරෙන මහාසයෙන
තසම්ඤෙඤ්ඤව මුද්‍රණනසාලාය මුද්‍රිතා.

2436.

A COMPLETE INDEX

TO THE

ABHIDHÁNAPPADÍPIKÁ,

WITH

EXPLANATORY AND GRAMMATICAL NOTES.

BY

W. SUBHÚTI MAHÁ THÉRA, P.N.M.

(Buddhist Priest.)

COLOMBO:

H. C. COTTLE, ACTING GOVERNMENT PRINTER, CEYLON.

1893.

TO

HIS ROYAL HIGHNESS

THE DUKE OF CONNAUGHT, K.G.

BY PERMISSION GRACIOUSLY AND PERSONALLY ACCORDED

ON THE OCCASION OF THE VISIT OF

HIS ROYAL HIGHNESS TO CEYLON IN 1890,

THIS BOOK

IS RESPECTFULLY DEDICATED BY

THE AUTHOR.

අනෙකාය සිරියා විරාජමානාය මහාරාජිනියා

තතියත්‍රජෙන

සි සු කො ෆ කො නො වි නා මි නා රා ජ කු මා රෙ න

ගාරවපුරස්සරෙන පරිගහිතා.

PREFACE.

S this work explains the meanings of the words which occur in the "Abhidhánappadípiká" in their alphabetical order, it has been named "Abhidhánappadípiká Súchi," or Index. The "Abhidhánappadípiká," the only vocabulary of synonyms in the Páli language, was compiled by MOGGALLÁYANA THERA (who flourished in the reign and under the patronage of Parákrama Báhu I., in 1698 of the Buddhistic era, corresponding to 1153 A.D.) and revised and published by me, with English and Siṇhalese interpretations, in 1883. The present work embodies all the words which occur therein, arranged in alphabetical order, with their grammatical forms (roots, affixes, analysis, elisions, substitution, and derivations), in conformity with the grammars "Kachcháyana," "Rúpasiddhi," "Moggalláyana," and "Sadda Níti," and the commentaries on the sacred texts "Saratthadípani Vinaya" and "Abhidhammavibhávini Vinaya."

Numerical references to the verses in which the words occur have been given, and where these have been inadvertently omitted from the Páli part they have been inserted in the chapter in which the Siṇhalese significations are explained. The words or phrases given in the commentaries in illustration of the uses of the Anekártha (various meanings) and Avyaya (indeclinable particles) have been inserted in brackets.

Examples taken from the commentaries in illustration of the different uses of the words admitting of several renderings have been given. Of the words included in this work, the crude form is first shown, then the nominative; and those consisting of a single finite letter which occur in the "Ekakkhara-kosa" (published as an appendix to the

"Abhidhánappadípiká") have also been included, and inserted in their proper places, with examples.

As the genders of the words were not shown in the part devoted to the grammatical principles, occasion has been taken to distinguish them by significant marks in the part in which the Siṇhalese meanings are given. The words given at the foot of each page in small type have been taken from the commentaries.

I must avail myself of this opportunity to acknowledge my grateful thanks to H. R. H. THE DUKE OF CONNAUGHT for having allowed me the privilege of inscribing this work to him. My thanks are no less due to HIS EXCELLENCY THE GOVERNOR and the HON. THE COLONIAL SECRETARY for having kindly sanctioned the printing of it at the Government Press, free of expense; and to Dr. ROST, of the India Office, who was mainly instrumental in obtaining for me this privilege. I have also to express my obligation to the Government Printer and his Assistants for the neat manner in which the work has been executed.

W. SUBHUTI, P.N.M.

Waskaduwa, 1893.

විබුධමනුජකායා යෙ භවෙ සංසරන්ති
භවවිභවසුඛං තෙ යස්ස නත්වා ලභන්ති,
පරහිතනිරතං තං ධම්මඝුතඤ්ච ධම්මං
නරවරසුතසංඝං මූඛනාහං නමාමි.

අභිධානප්පදීපිකාය (ආඛ්‍යානං අභිධානාදීනං) නිබ්බචනත්ථ හෙදෙ සූචෙති පකාසෙති එත්ථාති "අභිධානප්පදීපිකා සූචි."

යස්මා චෙත්ථ සම්බුද්ධවස්සෙස (1698) ඡසතාධිකස්ස සහස්සස්සු පරි අට්ඨනවුතිමෙ ලංකාරජ්ජසිරිං පත්තෙන විජ්තසවිසය වීසයන්තරෙන කෙසරීවික්‍රමෙන පඨමපරක්‍රමබාහුනා මහානරින්දෙන කාරාපිතෙ මහාජෙතවනාඛ්‍යමහි විහාරෙ වසන්තෙන තස්සෙව රඤ්ඤා අසාධාරණානුග්ගහං පත්වා පරමවිසිට්ඨගන්ථකාරත්තං පත්තෙන සන්තාවුත්තිනා ධීමතා ආචරියමොග්ගල්ලායනත්තෙරවරෙන විරචිතාය මාගධිකාය නාම ලිඛ්ඛානුසාසනියා අභිධානප්පදීපිකායාගතානං සබ්බසං අභිධානාදීනං ධාතුප්පච්චයනිබ්බචනත්ථහෙදූ ච ලොපාදෙ සාගමවිකාරවිපරීතාදි පදසිද්ධී ච පකාසිතා, තස්මායං අත්ථානුගතසඤ්ඤුවසෙන "අභිධානප්පදීපිකා සූචි" ති වුච්චතෙ.

තෙ චාභිධානප්පදීපිකාය දිස්සමානාභිධානාදයො තතො උද්ධරිත්වා අකාරාදි පටිපාටියා යොජෙන්තෙන තට්ඨිකායාගත නයමපාපරිහාපෙන්තෙන කච්චායනවුත්තී රූපසිද්ධී මොග්ගල්ලායනවුත්තී සද්දනීති නාමෙසු තීසු සද්දසත්ථෙසු ච අනෙකෙසං පදූනං ධාතුප්පච්චයනිබ්බචනාදිපරිදීපකෙසු සාරත්ථදීපනීවිනයටීකා අභිධම්මත්ථවිභාවිනීපදයොජනාදීසු ආගත නයානඤ්චාගධං කරොන්තෙනෙත්ථ නිබ්බචනාදයො දස්සිතා, උද්ධරිත්වා ගහිතානි ච තානි අභිධානාදි පදූනි මූලපොත්ථකෙ යාසු යාසු ගාථාසු නිවිට්ඨානි හොන්ති තාසං තාසං ගාථානං සඛ්‍යාඛ්‍යකා චෙත්ථ තෙසං තෙසං පදූනං ආසන්නෙන යෙවඛ්‍යිතා හොන්ති—ලිඛ්හෙදඤ්ඤුපකාඛ්‍යානං මූලගන්ථෙ ච ඒතෙවා න්තෙ සීහළත්ථවණ්ණනෙන දස්සිතත්තා ඒත්ථ නාඛ්‍යිතා—අනෙ කත්ථව්‍යයවන්තෙසු පනාගතානං අනෙකත්ථනාමාදීනං අත්ථ පකාසනවසෙන වුත්තානං පදූනං විවරණමුඛෙන ටීකාය දස්සිතානි යානි යානි පදවාක්‍යානි භවෙය්‍යුං තානි ච අභිධා නාභිධෙය්‍යදීපකා ("ගණ්ඨිකාරිකායං" නාමදයො) ටීකා පාඨා ච

ඊදිසානං ( ) චිහනං අඛචනදරෙඛානං අනතරිතා හොනති. අථච, අනෙකසථානං පදුනං තදතථවාචකභාවෙ දිඨනතා තාය අඨකථාටීකාචරියෙහි සකසක ගනෙථසු යෙ යෙ අතථඛාරා නිදදිථා හොනති තෙ තෙ තතථා තතථා උඛරිවා එතථපි දසසිතා—ඉමිසසං අභිධානපපදීපිකාසූචියං දසසිතානං සඛබහිසං අභිධානානං පඨමං ලිහපදසංඛාතං පකතිරූපං ඨපෙතවා අනෙතා පඨමාවිහතතනතාරූපං ඨපිතං.

පුන ච පරං, එකකඛරකොසපකරණෙ ආගතානි එකකඛර නාමානිපි තතොඛරිවා යථාරහං සනිදසසනානි සවඤඤනා නෙපථ දසසිතානීති දඨබඛානි.

අථ ච, එවං මයා චිරකාලං මහතා පරිසසමෙනාධුනිකාන මතථාය ච බුඛසාසනාභිවුඩියායං සම්පාදිතා සමානාපි චිරළ දෙසතොව ආධුනිකානං හතථුපගං කාතුං ඉචඡනෙනාපි පතථෙ නෙනාපි අම්හාකං පමාදභාමාදි මාගමම (එකචෙචසුචාඥෙසු ගනථෙසු චිය) එතථාපි අනෙකෙසු ඨානෙසු පුථුජජනානං සාධාරණෙහි අනෙකෙහි දොසෙහි දුඨා භවනතීතිපි මඤඤම, නෙ බුධා ඛමනතු නිදොසතං නයනතු ච ලොකානුකම්පායානි.

එතතාවතාච.

යො සො ගණිසසරපදඛ ලඛිවා වසස–
ඛගහාභිධානනිගමෙ අචලෙ විහාරෙ,
සිලාදිධම්මනිරතො නිවසි යසසී
ථෙරො විසාරදමතී සිරිරාහුලාඛ්‍යා.

තසසගහාසිසසයුගලම්හි පධානභූතො
සුතතාභිධම්මවිනයෙසු පවිණඤඤුණෙ,
සීලාදිඛණ්ඩවිදිතො සරණාදිපාල–
ථෙරොසි සාධුජනකනතාගුණෙ පසිඛා.

ථෙරෙන තෙන ච සුමංගලනායකෙන
සෙලෙ සමනතාසිඛරෙ පදචෙතියෙ ච,
යො සාධිභූ සබරගාමදිසාය චාපි
සික්ඛාපිතෙන පිටකෙසු ච සාදුසථෙ.

යො කාසි යං පකරණං පිච "නාම්මාලං"
යො චාප්‍යලනථ සුගතසස දුම්නදසාඛං,
සම්පාදිතාසි පවරාදි **සුඵුනි** නාම—
ථෙරෙන ථෙරවරසම්මතනාම්නායං.

අසසං මම භම්පමාදවසෙන ජාතං
දොසං ඛමනතු විදුනො ගුණතාච නෙනතු,
එතාදිසාය රචනාය තු මාදිසානං
කෙ තෙ පභොනති? විදුරානමනං ගහෙතුං.

INDEX.

A.

Abandoned 754
Abbhantara (= 28 cubits) 197
Abdomen 276
Above 1156
Abridgment 116
Abrus precatorius 585
Absent 1157
Abstinence 160
Abundantly 1153
Accidental 740
Accomplished 743
Accoutred 378
Achyranthes aspera 583
Acnidhi 582
Acquaintance 769
Action 757, (holy) 758
Address (or speaking to) 123
Adjoining ground 190
Admonition 354
Adorned with flags 733
Adulteress 238
Adversity 385
Adze 393
Affection 173
Agony 407
Aggregate of the three Vedas 108
Agreeably 1147
Agriculture 445
Ah! (indicating grief) 1159
Ah! (indicating surprise) 1149
Air (or wind) 37, (hole) 216
Air inhaled 39
Akkha 479
Alangium 557
Aletris 581
Aḷhaka (or láha) 482, 484
All (or entire) 702
All around (or entirely) 1146
Ally 343
Almsbowl 443
Aloe perfoliata 578
Aloe wood 302
Alone (or solitary) 718
Altar 412
Always 1153
Amaranthus polygamus 594
Ambrosia 25
Amorous pastime 174
Amuṇa 484
Ananda (priest) 406
Ananta (Naga king) 651
Anáthapiṇḍika 437
Ancient 713
Andropogon muricatum 601
Andropogon schooenanthus 602
Aṅgula (= 7 dhaññamásas) 195
Anger 164
Animal (irrational) 632, 648
Ankle 277
Annual plant 541
Answer 114
Antelope 617, 618
Aṇu (= 36 paramáṇus) 194
Anus 274
Anvil 527
Aparagóyána 183
Apartment (of a king, &c.) 215
Ape 613, 614
Apparent 1149
Apparitional 741
Appellation 114
Approached 751
April–May 75
Arabian jasmine 574
Arch (ornamented—of a gateway) 205
Archer 518
Archery 390
Ardent desire 163
Areca faufel 602
Argument (opposite) 115
Armed (one who is) 378
Armour (or mail) 294, 377
Armpit 264
Army (fourfold) 359, 381, (divisions of) 382, (complete) 384
Array of troops 381
Arrogance 169
Arrow 388, (maker) 510, (poisoned) 390
Art 528
Articles to be offered in sacrifice 418
Artificial cave 609
Artisan 504
Artocarpus lacucha 570
As 1142
Asan 563
Ascending node 61
Ascertainment 171
Ascetic (wearing clotted hair) 440, 433, (naked) 440
Ashamed 747
Ashes (or calcined powder) 35, (hot) 36
Asking (or begging) 426
As long as 1141
Asparagus racemosus 585
Ass 502
Assemblage of lotus and other flowers 687

Assembly (or meeting) 414, (room) 210
Assent 1144
Astrologer 347
Asura 14, 45, (mother of) 83
Atis 586
Attachment 758
Attainable 745
Attendants on women 342
August–September 75
Auspicious-jar 359
Austerity (religious) 430
Avaricious 739
Aviary 221
Awakener 396
Awl 528
Awning 299
Axe 393

B.

Bâbreng 586
Back 270
Backbiting 737
Bag (leathern) 526
Bâla 591
Bald 321
Ball (to play with) 316, (of food) 466
Ballad singer 396
Bambu 600
Bambu rattling (because of wind) 600
Banana 589
Bangle (worn on the arm) 287
Bank 660, 664, (near or further) 665
Banner 397
Banyan tree 551
Bar (of a door) 217
Barber 508
Bard 396
Bark (of a tree) 442, (made of) 297
Barley (fried) 463
Barren 698
Barren cow 498
Barren tree 541
Barringtonia acutangula 563
Basket 524, (for catching fish) 521
Basket-maker 509
Bass (or low tone) 137
Bassia 554
Bat 646
Bathing 299
Battle 399
Bawd (or procuress) 236
Bay 99
Bdellium 304, 557
Be it so (indicating regret in the acquiescence) 1151
Beam 223
Bear 612
Beard 259
Beast 620, (of burden or prey) 496, 613, 632
Beautiful 693, 836, 1070, 1179
Beauty 54, 55, 1086
Bed 308, (different kinds) 310
Bedroom 214
Bedstead 308, (a part of) 309
Bee 635, (small) 645
Beeswax 494
Beggar 740
Begging 426, 759
Beginning 773
Beleric myrobalan 569
Belief 161
Bell 142, 286
Bellows 527
Belly 271, (of the lute) 138
Beloved 697
Below 1156
Bengal madder 582
Bent grass 599
Benzoin 591
Bet 532
Betel 589
Between 1150
Bhára (= 20 tulas) 481
Bhojpatr 565
Bhringariva 595
Bignonia suaveolens 563
Bignonia Indica 572
Bile 281
Bilious dysentery 325
Billow 662
Binding 354
Bird 624, 625, 632, 637
Birth 90
Bit (of a bridle) 370
Bivalve shell 676
Black (or dark blue) 96
Blacksmith 509
Blacksmith's bellows 527
Blame 120
Blight 454
Blind (of both eyes) 321
Blind (of one eye) 321
Blood 280
Blue lotus 688
Blue jay 643
Bludgeon 387
Boa 651
Boat 668
Body 151
Bodyguard 342
Boil 324
Boiled 743, (rice) 465
Bolt (of a door) 217
Bone 278
Bos gavœus 616
Bosom (female) 270
Boswellia thurifera 568
Bottomless 669
Boundary 225

Bow 388
Bow 144
Bower 609
Bowl (to eat from) 457
Bow-string 388
Box 524
Bracelet 285
Brahma 15, 1118
Brahman 408, (opulent) 338
Braided hair 257
Branch 542, 547
Brass 492
Breadfruit tree 569
Breast 270
Brightness 54
Broom 223
Brother 249, (eldest or youngest) 254, (husband's) 247, (wife's) 244
Brother and sister 250
Brought 749
Brown 98
Buchanania latifolia 556, 564
Bucket (of a well) 524
Bud 544, (opening) 544
Buddha 1, (his disciples) 415, (scented residence of) 211
Buddhist monk 10, 434
Buffalo 616
Building (with one peak) 209
Bulbous root 549
Bulky 701
Bullion 486
Burdens (one who carries) 514
Burning 328
Butea frondosa 555
Butt (or mark) 390
Butter (clarified) 499, (fresh) 500
Butter milk 500
Buttocks 272
Buyer 470
By day 1147
By itself 1144
By night 1147

C.

Cake 463
Cakeseller 511
Calcined powder 35
Camel 502
Camp 198
Camphor 305
Caniyar 570
Cap 294
Capparis Aphylla 580
Captain (of a ship) 667
Captive 407
Car (Sakrá's) 22
Car (covered with the skin of a tiger or panther, &c.) 372
Caranj 567
Cardamoms (large) 591
Carefulness 40
Carissa carondas 578
Carpenter 506
Carriage (parts of) 375
Cart 373
Cart-load (or wáha) 484
Casket 317
Cascade 608
Cassia esculenta 598
Cassia fistula 552
Cassia tora 594
Caste (man of low, different kinds, &c.) 503, 516, 517
Cat 615
Catarrh 324
Cat's-eye 492
Caterpillar 623
Cattle-farming 446
Cattle-owner 495
Cauki 582
Cause 91, (primary) 92
Cave (natural or artificial) 609
Cavity (formed by joining the hands together and hollowing the palms, as if to hold liquid) 268
Cayaphal 564
Celebrated 724
Celestial food 25
Celestial musician 25
Celestial river 27
Celestial tree (which confers one's wishes) 28
Cemetery 405
Censure 120
Centipede 622
Certainly 1140
Certainty 159, 1159
Chaff 453
Chain (for the feet) 520
Chain (for elephants' feet) 364
Chair 311
Chameleon 623
Champac 568
Chaplet 308
Charcoal 36
Charge (groundless) 116
Chariot (war) 372
Charioteer 376, (Sakrá's) 22
Charming 697
Cheek 262
Cheerful 723
Chenopodium album 597
Chess-board 532
Chick pea 451
Chief 694, 850, 913, 1171, 1177
Chief gem on the crest 283
Child 251
Childhood 250
Chin 262

China-rose 580
Chipped (or made thin) 750
Cholera 328
Chopping block 521
Churn 499
Cinder 36
Circle on the forehead 300
Circular roll of cloth used as a stand 458
Citron 553, 577
City (Vaisravaṇa's) 32
City (or town) 198, 199
Cities (Sakrá's) 21
Clarified butter 499
Class 332
Clay 663
Cleaning the person 299
Clear discernment 153
Clitoria 584
Clod of earth 447
Close fight 402
Close shaved 321
Cloth 290, 291, 293, 294
Clothed (or accoutred) 378
Cloud 47
Cloudy day 50
Cloves 303
Clump of grass, &c. 454
Cluster of blossoms 545
Coarse 707
Cock (wild) 641
Cocoanut 604
Collar 285
Collar-bone 264, 278
Collected 701
Collyrium 306
Coloquintida 597
Colt 369
Command 354, 1157
Common 718
Companion 380, (of king) 340
Compassion 160
Complaisance 345
Completed 748
Compound pedicel 550
Conceit of superiority 397
Conch 676
Conclusion 771
Condiment 464
Conduits (maker of) 510
Confidence 353
Confounded 736
Confused (or mingled) sound 130
Connected narrative 113
Conquered (to be) 379
Consciousness (of pleasure or pain) 159
Consort (Sakrá's) 20
Constellation 58, 61
Construction 771
Contempt 121
Contention 400
Contest (or lawsuit) 117
Continually 41
Contradictory 125
Contradiction (mutual) 124
Contrariety 776, (expression of) 1151
Contrary 719
Conversant 720
Conversation 120, (friendly) 124
Cook 464
Copulation 317, 628
Coraya 573
Coral 491, (tree) 553
Cord 499
Cordia mixa 558
Corn 452
Corner of the eye 261
Corpse 405
Corypha 604
Costus speciosus 303, 592
Cotton 494, 589, (made of) 297, 565
Council (Sakrá's) 21
Counsel 352
Counted 710
Counterpane (woven woollen) 312
Country 184, 186, 187, (of barbarians) 186, 188
Courses 238
Court (or yard) 218
Covered 748
Covered terrace in the yard 222
Covered walk 213
Covering (for the head) 50, 294
Coverlet 312, 313, 315
Cow 498, (fond of her calf) 498, (red) 497, (five-fold produce of) 501
Cowdung 499
Crab 675
Crafty 737
Crane 642, (Siberian) 642
Creatures which utter seven notes of music 133
Creditor 470
Creeper 550
Crest (or diadem) 283, (of peacock) 634
Cricket 646
Cripple 319
Crocodile 674
Crooked 709, (one having—limbs) 320
Crookedly 1159
Crow 638
Crucible 526
Crowded 720
Cry of irrational animals 130
Cry of peacocks 119
Cubit 268
Cuckoo (Indian) 633
Cuculus melano leucus 641
Cucumber 597
Cudgel 392
Cultivator 447

Cupid 42
Curlew 641
Curse 759
Cut 752
Cutting 770
Cymbal 142
Cyperus pertenuis 599
Cyperus rotundus 592

D.

Dagger 387
Dalliance 174
Dambadiva 183
Dancer (male) 101, 392
Dancing 100, (room) 101
Danger 401
Dark-brown 99
Dark fortnight 74
Darkness 70, (four-fold) 71, 72
Date tree 603
Daughter 241
Daughters (Mára's) 44
Daughter-in-law 248
Daughter's husband 247
Dawn 65
Day 67, (last—of the bright fortnight) 73
Day of full or new moon 73
Day and night 74
Day (watch of) 72
Dead 405
Deaf 322, (and dumb) 734
Death 404
Debt 471, 1129
Debtor 470
December–January 76
Deciduous plant 592
Deep 669, (lake) 677
Deer 612, 617, 618, 619, 620
Deer-hunting 518
Defeat 402
Degraded tribe (one of a) 517
Delicate 707
Delight 87
Deodar pine 568
Deotar 578
Deposit (return of a) 472
Desire 162, 163
Desired 697
Destiny 90
Devotee (minor duties of) 431
Dew 56
Dhaññamâsa (or 7 úkás) 195
Dharaṇa 479
Dhritaráshtra 31
Diadem 283
Dice 532
Difference 802
Diffuse 716
Diffused 746
Diffusion 768
Digit ($\frac{1}{15}$th part of the moon's diameter) 53
Diligent 722, (man) 516
Diospyros embryopteris 560
Diospyros tomentosa 560
Dirty 700
Disappearance 770, 1154
Discernment (clear) 153
Disciples (of Buddha) 415
Discourse (harsh) 125
Discussion (frivolous) 112
Discrimination 154, 430
Disease 323, 328
Dishonoured 756
Disk (of the sun or moon) 53, 65
Disrespect 172
Disunion 349
Distant 706, 1157
Ditch 205
Divided 748
Dog 518, (mad) 519, 520
Dog-chain 520
Doll 523
Dóṇa 482
Donations 420, (five great) 421
Door 204, 219
Door-post 219
Doubt 170
Dove 636
Dovecot 221
Drain 660
Drake 644
Draught of victory 398
Dress 282, (of a Buddhist priest) 296
Drinking vessel 534
Drug 592
Drum 140, 141, 143, 144
Dumb 320
Dung of animals 275
Dunghill 224
Dust 224, 395
Duty 772, (perpetual) 444
Dwarf 319

E.

Eagerness 173
Ear 150, (of elephant) 363
Earring, &c. 284
Earth 181
Earthworm 675
East 29
Eastern mountain 606
Eaten 757
Ebony (mountain—) 552
Echites scholaris 555
Echo 118
Edge of a roof 217
Effort (strenuous) 158
Effulgence 54

Egg 627, 645
Egg-plant 588
Elephant 360, 361, 362, (Sakrá's) 22, (Mára's) 44, (female) 362, (frontal globes of) 363, (juice of) 364
Elephant caparisoned 366
Elephant driver (or keeper) 367
Elephant (trumpetery of) 119
Elephant for the king to ride on 366
Elephant (or wood) apple 551
Elephants at the points 30
Elephants' trappings 365
Elk 612
Embankment 189
Embellishment 282
Emblic myrobalan 569
Embrace 774
Empty 698
Encircling wall 203
End 394
Ends of a cloth 294
Enemy 344
Engendered by moisture 741
Enmity 165
Entire 702
Entirely 1146
Entwined 745
Envy 168
Equal time in music and dance 137
Equipoise of the three qualities of nature 92
Eternal 189, 709
Ethics 113
Eugenia 547
Eulogium 118
Eunuch 242
Euphorbia 587
Even 1152
Evening 68, 1155
Everywhere 1161
Evil consequence 766
Eye 149, (corner of) 261
Eye in the peacock's tail 635
Eye-brow 259
Eye-lash 259
Example 115
Exceeding 712
Exceeding a hundred 704
Exceedingly 1138
Except 1137
Excess 771
Excessive 41
Excrement 274
Existence 1154
Exordium 118
Expletive 1150
Express 379
External 703

F.

Fainting 173, 400
Faithful 733
Fallen 751
False 126
Falsehood 127
Falsely 1146
Fame 117
Famous 724
Fan 316
Fang (snake's) 655
Farina 5451
Fast 432
Fat 701
Fate 90
Father 243, 246, 250, 1118
Father's sister 248
Fathom 269
Fear 166, (of committing sin) 158
Feather of an arrow 390
Feet (ornament for) 288
Female bosom 270
Female elephant 362
Female organs of generation 273
Fender of a carriage 374
Ferment 533
Festival 178
Fiction (poetical) 112
Field 447
Fig-tree (glomerous) 551, 559, 572
Filament 686
Filled 749
Filthy words 122
Final sanctification 436
Fine 707
Finger 266
Finger-ring 286
Fire 33, (sacred) 419
Firebrand 36
Fireplace 455
Firewood 36
Firmament 45
Firm ground 183
Fish 671, 673
Fisherman 670
Fish-hook 674
Fist 268
Fit 353
Flacourtia sapida 559
Flag 397
Flame 35
Flank 276
Fleet horse 370
Flesh 280
Flight 402
Float 665
Flour 463, (of meat) 468
Flower 545, (unblown) 544
Flute-player 511
Fly's egg 645

Flying fox 642
Fœtus 239
Fold for kine 190
Food 465, (four-fold) 466, (one who eats the remains of) 467
Foot 277
Footpath (narrow) 192
Foot-soldier 377
Forbearance 161
Forces 381
Forcibly 1149
Forehead (ornament for) 284
Forest 536, (tract of) 539
Fork-tailed shrike 644
Fortitude 156, (four-fold) 157
Fortnight (light or dark) 74
Fortunate 722
Fossil (or mineral) 610
Foul 700
Foundation of a wall 203
Fox (flying) 642
Fraud 177
Freed slave 516
Friend 238, 346
Friendship 161
Frivolous discussion 112
Frog 675
Fruit (of the euginea) 547, (ripe) 546
Full moon day 73
Funeral obsequies 423
Funeral pile 405
Funeral repast 423
Furrow 449
Future 86

G.

Gadfly 645
Gærtnera racemosa 577
Gallinaceous fowl 640
Gallinule 644
Gallochum 302
Gamester 531
Gaming 531
Gamut (Indian) 131
Ganges 681
Garden 537, (Sakrá's) 23, (royal) 538
Garland 307, (maker of) 507
Garlic 595
Garment (upper or lower) 292
Garuda 633, (mother of) 628
Gate 204, 219
Gávuta (or 80 usabhas) 196
Gayal (or bos gavœus) 616
Gem 489, (chief—on the crest) 283, (kinds) 489
Genelina arborea 558
General 340
Germ 543, 544
Gesture 101
Gift 420, 422
Gifts (in honour of the deceased) 423
Ginger (green or dried) 459
Girdle (woman's) 287
Girth (leathern) 365
Globe amaranthus 598
Glomerous fig tree 551
Gloriosa superba 588
Gnat 646
Goad 448
Goat's hair coverlet of fine workmanship 312
Gochura 583
God of the infernal regions 44
Goddess 24
Goddess of adversity 82
Gods (or deities) 11, (different orders) 13
Gold 486, 487, (different sorts) 488
Goldsmith 506
Good-hearted 722
Goodness 88
Goods-store 213
Goose (ruddy) 641
Gorakha 588
Gotama Buddha 5
Gourd (long) 596
Grahapati tribe (opulent person of the) 339
Grain (fried) 450, 463, (wild) 451, 454
Granary 458
Grandmother 245
Grandfather 247
Grandson 247
Grape-vine 587
Grass (meadow, &c.) 602
Grasshopper 645
Gray bonduc 566
Great 700, (power) 398
Great-flowered jasmine 576
Great-grandfather 248
Green 97, (with new grass) 187
Grey 96, (hairs) 251
Grief 89, 165
Gross 707
Ground 183, 187
Groves or Gardens (Sakrá's) 23, 536
Gruel (sour) 460, (rice) 465
Guardian of hell 658
Guest 424
Guild of artisans 504
Guilty (inconsiderately) 738
Gunja 479
Guricha 581

H.

Hail 50
Hair 256, (grey) 251, (braided) 257
Hair on the body 259
Hair twisted and undecorated 258
Half 53

Hall 210
Hammer 527
Happiness 88
Hard 711
Hare 617
Harsh 714
Hastinakha (a kind of house) 208
Hatchet 393
Hatred 164
Hatthilingo bird 639
Haughtiness 168
Hawk 637
Head 256
Headless trunk 466
Health 331
Heat 328
Hedysarum Gangeticum 584
Heel 277
Hell 656, (eight great) 657, (one suffering in) 658
Helmsman 666
Hemionitis Cordifolia 584
Hemorrhoids 327
Herd of elephants 362
Herdsman 495, (head) 496
Here 1161
Hermit 409
Hermitage 212
Hero 380
Heron 643
Hidden 746
Hide of an animal 442
High 699, 708
Highly 1152
Hilt of a sword 391
Hill (near a mountain) 610
Himalaya mountain 606
Hip 272
Hip loins 276
History 111
Hoe 447
Hog 617
Hogweed 596
Hole 649, 650
Hollow of a tree 548
Holy man 435
Honey 494, (of a flower) 545
Hoof 371
Hook (to quiet an elephant) 367
Horn 497
Horripilation 175
Horror 167
Horse 368, (of good breed) 369, 370
Horse-laugh 175
Hospitality 424
House 205, 208, 209, 214, (timber of a) 223
Householder 409, 446
How 1139
How far 1141
Hump 497
Hump-backed 319
Hundred (exceeding a) 704
Hunger 468
Hungry 756
Husband 240, (daughter's) 247
Husband's brother 247
Husband's sister 245
Husband and wife 242
Husband's or wife's father and mother 246, 250
Husk of rice 453
Hyena 611

I.

Idiot 721
Idle man 516
If 1147
Ignorance 168
Iguana 622
Image 529
Immovable 712
Imperceptible 716
Impervious 719
In the presence of 1148, 1159
Inaccessible place 773
Inarticulate but pleasing tone 137
Inattention 173
Incense 302
Included 742
Incoherent speech 126
Indian cuckoo 633
Indian gamut 131
Indian vulture 644
Indication of passion by taking a weapon, &c. 101
Indifference 159
Indigent 739
Indra 18
Indigo 585
Infant 252
Ingua 565
Initial 715
Inquiry 428
Insane 322
Insect 623
In silence 1149
Instantly 1149
Instrument (for piercing) 366
Intelligence 113
Intermediate point 29
Intermediate space 771
Intuition 766
Intumescence 327
In vain 1145
In which place 1156
Iron 493
Ironwood tree 572
Irregular 720
Island 664

Issue from a pond 683
Iswara 16
Itch 326

J.

Jackal 615
Jacket 294
January–February 76
Jar 359, 456
Jasmin auriculatum 576
Jasmine 576, 578
Javelin 387
Jaw 262
Jawasa 582
Jayanti 573
Jinti 579
Jivaca 594
Jivani 594
Joined 747
Joint 600
Jonesia Asoca 573
Journey (provisions for) 380
Joy 87
Joyfully 1151
Judge 341
Judgment 154
Juggler 512
Juggling 512
Juice flowing from the elephant's temples 364
July–August 75
June–July 75
Jujube 558, (its fruit) 559
Just so 1152

K.

Kahavaṇu 481
Kalpa (termination of) 82
Kanda kumára 17
Karisa (= 4 amuṇas) 197
Kettledrum 144
Key 222
Key-hole 222
Khâri 483
Khayar 567
Kibe 325
Kidney beans 450
King 333
King's companion (prime minister) 340
Kinsman 243
Kitchen 211
Knee 276
Knee-deep 742
Knife 387, 392
Knot (or joint) 600
Knot of hair on the head 258
Known 757
Kosa (= 500 bow-lengths) 197
Kshaṇa (= 10 snappings of a finger) 66
Kshaṇalaya (= 10 layas) 67
Kshaṇamuhurta (= 10 muhurtas) 67
Kshatriya 335, (opulent person of the—tribe) 337
Kuduba 482
Kumbha 483
Kuvera's attendants 45

L.

Lac 305
Ladder 216
Ladle 418, 458
Lake (or pond) 677, 679
Lame 320
Lamentation 123, 165
Lamp 316
Land (on or near a mountain) 610
Lapis lazuli 491
Last 714
Laugh 175
Lawsuit 117
Laya (= 10 kshaṇas) 66
Lead 493, 494
Lead wort 580
Leader 378, (of a wild herd) 360
Leaf 543
Learned man 227
Leather (worker in) 508
Leathern bag 526, (girth) 365
Leavings 467
Leech 675
Left 719, 754
Legitimate son 241
Lemon 553
Length 295
Leopard 611
Letter (of the alphabet) 215
Lichchhavi princes 356
Lid 50, 458
Life 155, 407
Light 37, 710
Lightning 48
Like 529
Likkha (= 36 ratharenus) 195
Limb 278, 320
Lin, linseed 452
Linch-pin 374
Lineage 332
Lion 611, 612
Lip 262
Liquor (seller of spirituous) 511, 533
Liquorice 587
Litter 373
Little 704, 1148, 1152
Livelihood 445
Lizard 621
Lodh 556, 564
Long 707
Long pepper 583
Long period 1136
Looking 775

Loom 522
Loris 618
Lotus 684, 686, (esculent white, &c.) 688, (root of) 687
Lotus pond 689
Love 318
Luck (good or bad) 90
Lump (or ball of food) 466
Lunar day 72
Lunar month (half) 74
Lustful 722
Lutanist 510
Lute 138
Lythrum fruticosum 589

M.

Mace 304
Madness 172
Maiden 231
Maid-servant 236
Mail 377
Majesty arising from the power of punishing 351
Male organs of generation 273
Male dancer 101
Mallet 392
Man 227, 254, (holy, idle, or diligent, &c.) 435, 516
Man of the Kshatriya tribe 335
Man of low caste 516
Mango 557, 558
Manifestly 1157
Máṇika 483
Many 703
March–April 75
March (of an assailant) 395
Marching (one slowly) 379
Mare 371
Mára (the mortal enemy of Buddha) 43
Margosa 570
Mark (or shot) 55, (or butt) 390, 771
Market 213, (town) 225
Marking nut plant 561
Marmelos 556
Marriage 318
Marshy date tree 604
Marsilea dentala 596
Marüa 579
Mâsaka 479
Mass of hair 257
Mast 666
Mat 455
Materials of cloth 297
Maternal uncle 245
Maternal uncle's wife 245
Matted hair worn by certain ascetics 257
Matter (pus) 325
Mature 745
Meadow grass 602
Meaning 766
Measure of a man's reach 269
Medicament 330
Meditation 171
Meeting 769
Members (of an assembly) 278, 414
Mendicant 409, 433
Mental tranquillity 155
Merchant 667
Mercy 160
Merit 85
Meriting beheading 737
Meritorious act 430
Message 124
Messenger 347
Metacarpus 266
Metal (except gold and silver) 486
Method 429
Metre 417
Midday 767
Middle 767, (region) 186
Midnight 70
Milch cow 498
Mildew 454
Milk 500
Mimusops elengi 572
Mind 152
Mineral 610, (precious) 490
Minister (or counsellor) 340
Miracle 772
Mirage 65
Mirror 316
Miserly 739
Misery 89
Misfortune 82
Mixed 720
Moist (fruit) 546
Mole (or spot) 328
Momordica charantia 596
Momordica monadelpha 591
Monarch (universal) 335
Monk (Buddhist) 434
Monkey 613, 614
Money 471
Month 74
Month, Bak, March–April 77
Month, Nikiṇi, July–August 77
Moon 51, (disk of), ($\frac{1}{16}$th part of its diameter) 53
Moonlight 54, (night) 69
Morality (higher duties of) 431
Morning 68, 1152
Morus Indica 564
Mother 244, (of Asuras, Garudas, or gods) 83, 628
Mother's sister 248
Mountain 26, 605, 606, (ebony) 552
Mount Sumeru 26
Mouth 260, (of a river) 681
Movable 711
Moving 712

Much 703
Muck 303
Mucus (of the nose) 324
Mud 663
Mule 369
Multitude 629, (of animals, &c.) 631
Munificent 723
Mungoose 622
Murderous 736
Murunga 554
Musical instruments (five sorts of) 139, (notes) 132, (one who uses) 511
Mustard 451
Myrobalan 569

N.

Nâgas at the foot of Mêru 652
Nâga King Ananta 651
Nâga world 649
Nail 268
Naked 734
Name 114
Narrative (connected) 113
Narrow 718
Nature 177
Nauclea orientalis 561
Nave (of a wheel) 374
Near 705
Nearly equal to 742
Nebâri 575
Neck 263, (of the lute) 138
Necklace (pearl) 285
Nectar (of a flower) 545
Negative 1147
Neighing of horses 119
Neli 484
Nerium odorum 577
Nerves 279
Nest 627
Net 520, 521
New 713
Niggardliness 168
Night 69
Nightfall 68
Nightshade 585
Nikkha 480
Nimb (margosa) 570
Nipple 270
Nirvâṇa 6
Noise (making a loud) 117
North 29
Nose 150
Nose rope 371
Nourished 746
November 76
November–December 76
Novice 440
Now 1140
Numbered 710
Numerals 474
Nurtured (one delicately) 253
Nutmeg 304

O.

Oar 666
Oath 117
Object (of sense) 94, (of pursuit) 318
Oblation (prepared—for the gods) 418
Obtained 753
Occasion 770
Ocean 659
October–November 75
Offence 355
Offered 750
Offering 425
Officiating priest 414
Oh 1139
Old 713
Old age 251
One and a half 478
One's own 736
One-fourth 480
Onion 595
Opposite leaved fig-tree 572
Opulent persons of the Grahapati tribe 339
Opulent persons of the Kshatriya tribe 337
Or 1138
Orange 560
Order 354, 429, 1157
Organs of generation of either sex 273
Organ of sense 149
Ornaments 282, 284, 286, 288, 289
Orpiment (yellow) 493
Orris root 584
Orts 467
Osprey 640
Other 717
Out 1153
Oval basin shaped like a boat 668
Oviparous 741
Owl 638
Ox 495, 496

P.

Pacified 749
Pain 407
Painter 508
Pair 628
Pala 480
Palace 208, (of Sakrá) 21, (of gods) 25
Pale red (or pink) 97
Palm bent 267
Palma Christi 566
Palmyra 603
Pandanus 604
Panegyrist 396
Panic seed 452

Paramour 240
Parasite plant 580
Parasol 357
Parents 249
Paruas (white) 579
Parrot 640
Parspipal 562
Part 53
Passionate 732
Path 190, (kinds) 191
Patience 161
Patient 732
Pattha 482
Peacock (and its crest) 634, (its tail) 635
Peak (or summit) 608
Peaks of the Himalaya range 607
Pearl 492, (necklace) 285, (oyster) 676
Pentapetes phnicea 575
Pepper 459, (long) 583
Perceptible 716
Perdix chinensis 639
Perfume 146, 147, 306
Perfumed 307
Perfuming 307, 772
Perhaps 1146, 1158
Pericarp (of lotus) 687
Period (long) 1136
Periphery 373
Perplexed 723
Perseverance 156
Pestle for pounding rice 455
Phlegm 281
Physician 329
Physicking 330
Pierced 748
Pigeon 636
Pike (to guide an elephant) 367
Pillar 220
Pillar in front of a city gate 204
Pillow 311
Pilot 666
Pilu 554
Pin of a yoke 449
Pingo 525
Pink 97
Place where dead bodies are cast upon 406
Place (of execution) 521, (in which) 1156
Place where four roads meet 203
Place where people drink together 534
Place where water is distributed 214
Planets (nine) 61
Planks of the ceiling 223
Plant 541, 592, 598
Plastering 523
Playing on musical instruments 142
Pleased 752
Pleasing 693
Pleasure ground (royal) 538
Plough, &c. 449
Ploughing 445
Plough-share 448
Poetical fiction 112
Pole to which the yoke is fixed 374
Pomegranate 570, (issue from a) 683, 689
Pond (Sakrá's) 23, 677, 680
Pool (rocky or dirty) 609, 683
Poor 739
Porcupine 616
Portent 401, 766
Porter 341
Portion 485
Post 220, (sacrificial) 419
Post to which the bolt is fastened 217
Post to which the elephant is secured 364
Pot 456
Potherb 459, 598
Potter 507
Powder which adheres to the grain 454
Power (great) 398, (three-fold) 351
Praise 118, 1154
Praised 752
Precipice 608
Predictor (of good or evil) 236
Pregnant woman 239
Premna spinosa 574
Presence (in the—of) 1148, 1159
Present 355
Price 471
Pride 171
Priest (Buddhist) 10, 414, 434, (requisites of) 439
Priest Ananda 436
Priest Moggallána 435
Priest Sâriputta 434
Prime minister 340
Prince (of the Sákya) 336, 343
Principal 694
Prior 715
Prison 407
Privy 212
Privy counsellor 340
Priyangu 571
Prohibitive 1147
Prolixity 768
Promise 171
Proper 715
Prosperity 82, 385, 1160
Protected 754
Provisions for a journey 380
Prudence 154
Proximate 705
Proximity 770
Pulmonary consumption 323
Pungent 148
Punishment 349
Punnag 556
Pupil 408, (of the eye) 260

Puppet 523
Pure 442, 670, 698
Purity 54
Pursuits (three human) 318
Pûrvavidêha 183
Pus 325

Q.

Quarrel 124
Question 115
Quickly 1153
Quicksilver 493
Quill 144, (porcupine's) 616
Quiver 389

R.

Race 332
Radish 598
Raft 665
Rafters of a roof 221
Rain 48, 49
Rainbow 49
Rainy season 80
Ram 501
Rampart 203
Range 539
Rat 618
Rattan 553
Ratana (or two spans) 196
Rathareṇu (or thirty-six tajjáris) 194
Ratification of a bargain 471
Rat-snake 652
Rattling of thunder 49
Raven 639
Ray 64
Reading 774
Realm 189
Reasoning 155
Receipt of revenue 356
Recollection 158
Red 95, (light) 97
Reed 601
Region (middle) 186
Rejection 775
Relic-shrine 436
Religionists (non-Buddhist) 441
Religious austerity 430
Religious duties (—five classes practising the same) 410, 438
Religious persuasion 161
Religious student 409
Rending 759
Rénucá 590
Repeated treacheries 107
Repeatedly 1137
Repentance 169
Repetition 106
Reproach 1154, 1159, 1160
Reproof (preceded by insult) 121
Reputation 117
Request 427, 759
Requisites (of regal administration) 350
Research 428
Resin 304
Respiration 39
Restraint 444, 768
Result (good) 767
Return of a deposit 472
Revenue (royal) 355
Rhinoceros 613
Rib 278
Rice (and other grains) 450, 465
Rice 452
Rice gruel 465
Rice boiled in milk 418
Ridge 189
Right 353, 719
Ring (signet) 286
Ripe fruit 546
Rishabha 590
Rishis (ten) 109
River 681, 682, (in hell) 658
Road 190, (kinds) 191, 192, (good) 193, 203
Road in front 192
Robe (of a Buddhist priest) 296
Rock (side of a) 605, 608
Rohi 566
Roof (edge of) 217, (a part of) 219
Room 214
Root 549, 593, 687, 688
Rope 448
Rope and bucket of a well 524
Round 707
Row 539
Royal garden 538
Royal pleasure ground 538
Royal revenue 355
Royalty (five emblems of) 358
Rubbing of the person 769
Ruby 491
Rudder 667
Ruddy goose 641
Ruler (or sovereign) 335
Rum 533
Runner 379

S.

Saccharum sara 601
Saccharum spontaneum 601
Sacrifice 412, 413, 418
Sacrificial grass 602
Sacrificial ladle 418
Sacrificial post 419
Sad 723
Saffron 303
Sage 433
Saint 433
Sakrá 18, (his son) 23
Saliva (or spittle) 281

Salt 148, 460, 461
Salt ground 182
Salutation 1154
Sami 566
Sanctification 436
Sand 663
Sandalwood 300, 301
Sanders (yellow) 586
Saral 571
Satisfaction 468, 759
Sauce 464
Saw 528
Scab 327
Scarcely 1158
Scent (pleasing) 145
Science (which teaches the names of things) 110, 111
Scissors 527
Scorpion 621
Screen 298
Scribe 348
Scum 466, 467
Scurrilous 735
Sea 659
Seam (of the robe of a Buddhist priest) 296
Search 774
Season (cold, hot, rainy, snow, or sultry) 79, 80
Secret 352
Seed (of Coraya) 574
Seeing 775
Self-control 758
Self 92
Self-imposed religious observance 444
Semen 274
Sensation 154
Sense (organ of) 149, (objects) 94
Sensibility 159
Sent 744
Sentence 106
Separated 748
September–October 75
Serous secretion that spreads about the muscular fibres 282
Serpent 653
Serum of flesh 282
Servant 342, 514, 515
Service 428
Sexual passion 103, 104
Shaken 744
Shaking 712
Shallow 669
Shame 158
Sharp 711
Sharpened 744
Sheat fish 674
Sheath (of a sword) 391
She-goat 502
Shell (small) 676
Shield 392
Shining 733
Ship 666, 668
Ship's boat 668
Shoe 525
Shoot (or sprout) 543
Shop 213
Shore 660
Shorea robusta 562
Short 708
Shoulder 264, (of an ox) 497
Shower (heavy) 50
Shrike (fork-tailed) 644
Shrub 550
Shuttle 773
Siberian crane 642
Sick 322
Sickle 448
Side 264
Signet ring 286
Silence 429, (in) 1149
Silk-cotton 565
Silken 298
Silver 489
Similar 529
Similitude 530
Sin 84
Sinew 279
Sirisha 571
Siso 571
Site of a house 225
Sister (father's, mother's, or husband's) 248
Sister's son 246
Siva 16
Skilful 720
Skull 279
Sky 45
Slaughter 403, (house) 521
Slave (freed) 516
Slayer (of animals) 513
Sledge-hammer 526
Sleep 176
Sleepy 733
Slippers 525
Sluggish 733
Small 704
Smeared 746
Smell (ill) 146
Smell like that of raw meat 146
Smile 175
Smith's tongs 527
Snake 653
Snake-catcher 656
Snake's body 654
Snare 520
Snow 56, (season) 79
So 1142
Soap berry 555
So far 1141

Soft 716
Solicitation 427
Solid 711
Solitary 718
Solitary place 353
Some 1145
Somraj 586
Son 240, 241, (of sister) 246, (of Sakrá) 23
Son of a Brahman woman by a Kshatriya father 504
Son of a Suddra woman by a Kshatriya father 503
Son of a Kshatriya woman by a Suddra father 503
Sons and daughters 249
Sonorous 747
Song 130
Sore 324
Sorrow 165
Sought 753
Soul 92
Sound 128, (parts of) 129, (confused or mingled) 130
Sour 148
South 29
Spade 447
Span 195, 267
Spark 35
Sparrow 643
Speaker (sensible) 735
Speech 105, (unmeaning or incoherent) 123, 126
Speed 40
Spider 621
Spirit (distilled from bassia) 533
Spiritual preceptor 410
Spirituous liquor 533
Spitting out 468
Spoken 755
Spondias 554
Spoon 458
Sport 176
Sportsman using nets 514
Spot (with saline soil) 182, 328
Spotted 99
Spread 716
Spreading 769, (creeper) 550
Spring 79
Sprout 543, 549
Spy 347
Squint-eyed 320
Squirrel 622
Stairs 216
Stake 393
Stalk 453, 544, 686
Star 57
Statue 529
Steer 496
Stone 605, (cutter's instrument) 393
Stone step at the entrance of a house serving as the foot scraper 220
Stool 311
Straight 708
Straw 453
Stream 768
Street 202
Strength 398
Strife 400
Stupid 721
Suburb 199
Success (four means of) 348
Suddenly 1148
Suddra 503
Sugar (a sort of) 462
Sugarcane 599, (products of) 462
Sultry season 79
Summit 608
Sun 62, (disk of) 65
Superintendent 343
Surety 532
Surge 662
Surgeon 330
Surrounded 746
Suvaṇṇa 480
Swallow wort 581
Swan 646, 647
Sweepings 224
Sweet 148
Sword 391
Symphony 100
Synonym 120

T.

Tableland 607
Tail 371, (of peacock) 635, (of elephant) 363
Tail of the Bosgruniens used as a fan 357
Tailor 507
Tajjári (or thirty-six aṇus) 194
Talc 492
Tale 113
Talkative 735
Tamál 573
Tamarind 562
Tamarix 561
Tank 678
Tapia 553
Taste 148
Tautology 123
Tavern 212
Tawny 98
Teacher 410
Tearing 759
Tears 260
Teeth 261
Temple 207
Temples (elephants') 364
Tendon 279

Teori 590
Terminalia arjuna 562
Terrace before a house 218
Terror 166
Thatch of a roof 218
Theft 522
Then 86, 1161
There 1156
Therefore 1145
Thief 522
Thigh 276
Thorn-apple 577
Thoroughfare 202
Those who have still some passion to eradicate 435
Thread 523
Three and a half 477
Thong 526
Threshing-floor 454
Threshold 219
Throat 1129
Throne (Sakrá's) 22, (of gold) 357
Thrower (of dead flowers) 508
Thrown 744
Thus 1158
Tidings 113
Tied 747
Tila 561
Tile 220
Timber (of a house) 223
Time 66, (equal—in music and dance) 137
Tinis 555
Tinkling bells 286
Titans 14
To-day 1155
Toilet powder 306
Toll 356
To-morrow 1155
Tone (high, low, or mi ate) 137
Tongue 150
Tooth-cleaner 442
Tortoise 674
Touch-stone 528
Town 225
Trade 446
Trader 469
Traditional instruction 412
Trainer (of elephants, &c.) 368
Tranquillity 155, 757
Transgression 430, 776
Traveller 347, 424
Treacheries (repeated) 107
Treasurer 343
Tree (in heaven) 28, 539, 540, 541, (top of) 542
Tribe 332
Trichosanthes 595
Trinkets 282
Trough near a well 680
Truly 1150
Trumpet-flower 559
Trumpeting of elephants 119
Trunk 548, (elephant's) 365, (headless) 406
Trunk of a lopped tree 549
Trust 353
Truth 127
Tula (or hundred palas) 481
Tumor 324
Turbid 669
Turner 509
Turpentine 306
Turtle (or tortoise) 674
Two and a half 477

U.

Uka (or seven Likkhas) 195
Ultimate 714
Unblown flower 544
Unchanged 710
Uncle 245
Understanding 152
Unfortunate 743
Unicorn 613
Understood 757
Uniform 710
Uninterrupted 41
Unobstructed 698, 717
Unsanctified man 435
Unsteady 712
Unsubdued 743
Until 1141
Urine 275
Usabha (or twenty yaṭṭhis) 196
Useless 715
Uturukurudivayina 183

V.

Vain 715, (in) 1145
Vaisravana 32
Vallisneria 689, 690
Vangueria spinosa 567
Variegated 99
Various 717
Various sorts of fixed poison 655
Vase (golden) 359
Vásuki (King of the Nágas) 650
Vehicle 375
Veda 108
Vedic verse Sávitri 417
Vendible 471
Vendor 470
Venom (snake's) 655
Vessel 457
Victory 402
Village 225, (of herdsmen) 226
Village of herdsmen 226
Villain 737
Violence 400

Viper 651
Virtue 85
Virúḷha 31
Virúpáksha 31
Visákhá (a female devotee) 437
Vitex nigundo 574
Voice 105
Void 698
Voluntarily 469
Vomiting 327, 468
Voracious 734
Voyaging merchant 667
Vulture 637, (Indian) 644

W.

Wager 532
Wages (or hire) 530, 908
Wagtail 643
Wáha 483
Waist 271
Waking 768
Wall 204, (encircling) 203, (foundation of a) 203
Walking stick 443
War 399
War chariot 372
Warder (or porter) 341
Warrior 376
Washerman 510
Watch (of the day) 72
Watch-tower 204
Water 661, (for washing feet) 425
Water-course 214, 660
Water-drop 660
Water-lily 688, 689
Water-melon 597
Water-pot 457, (used by an ascetic) 443
Water-snake 651
Watery ground 187
Wave 662
Wave-leaved fig-tree 559
Way 190, (long) 192
Wealth 318, 485
Weapon 385, (Sakrá's) 24, (Vaisravaṇa's) 32, (different kinds) 386, 394
Weapon propelled by mechanical means as an arrow 387
Weaver 507
Weeping 165
Well 677, 1151
Well-trained horse 369
Wepachitti Asura 45
West 29
Western mountain 606
Wet 753
Wet-nurse 244
Wheel 373, (its nave) 374
Whenever 1161
Where 1160
Whey (of curds) 500
Whip 370
Whip-snake 652
Whirlpool 660
White (yellowish) 96
Widow 235
Width 295
Wife 237, 242, 245
Wife's brother 244
Wife's father or mother 246, 250
Wild cock 641
Wind (in the body) 38
Window 216
Wind instrument 142
Wing 627
Winnowing basket 455
Winnowing corn 773
Winter 79
Wise man 227
With 1136
Withers (elephant's) 363
Wolf 615
Woman 230, 231, (pregnant) 239
Woman in her courses 238
Woman who chooses her husband 235
Woman's girdle 287
Woman of the royal caste 236
Woman's female friend 238
Woman who predicts good or evil 236
Woman who has born children 235
Womb 239
Wonderful 736
Wood for kindling fire by attrition 419
Woollen 298
Woollen carpet on which sixteen women can dance 314
Woollen carpet embroidered with figures of lions, tigers, &c. 314
Woollen coverlet with a fringe at each end (or side) 313
Woollen coverlet thickly woven with flowers 313
Wood 548
Word 105, (filthy) 122, 125
Workmen (five kinds of) 505
Workshop 212
World 85, 86, 186
Worm 623
Worship 426
Worshipped 750
Wort 581
Wound 324
Wrinkled 255
Wrist (ornaments of the) 286

Y.

Yard 218
Yasodhara (Queen) 336
Yaṭṭhi (or seven ratanas) 196
Year 1, (half) 80
Yeast 533

Yellow 97
Yellow myrobalan 569
Yellow orpiment 493
Yellow sanders 586
Yellowish white 96
Yes 1144
Yesterday 1155
Yojana (or four gavutas) 196
Yoke (pole to which—is fixed) 374
Young man 253
Young woman 231
Youngest brother 254
Youth 250

Z.

Zodiac (sign of the) 61

සුද්ධිපත්‍රය.

පිටේ.	පන්තියා.	අසුද්ධා.	සුද්ධා.
1	16	අවාසෝ	ආවාසෝ
3	39	දෙවඛ්‍යතෙ	දෙවඛාතෙ
,,	,,	මනුඤ්‍යඛ්‍යතෙ	මනුඤ්‍යඛාතෙ
4	36	ඛලිකා	—
5	16	අඩෙකාල	අඩෙකාළ
,,	28	හෙතුම්හි	හෙතුම්හි 1139
6	35	අවෙළක	අවෙලක
10	8	278	157, 278
,,	29	අනිකඵො	අනිකඵො
12	4	රූඩො*	රූදෙ
12	31	නිපඵනන	නිපපනන
16	18	අනුප	අනුප
,,	19	අනුපුබ්බි	අනුපුබ්බි
19	8	465	422, 465
20	40	ශබ්දසෙථාම	ශබ්දසෙතාම
21	20	අඵලා	අඵල
,,	24	අබ්බ	අඛඛ
,,	39	අඛහඤ්ඣාන	අඛහඤ්ඣාන
23	27	ගිනියං	ගතියං
,,	31	අහඤ්ස	අහඤ්ස
24	13	ආමාවාසී	අමාවාසී
,,	14	පවිඤ්ඣත්තා	පවිපඤ්ඣත්තා
28	5	පථුවචන	පුථුවචන
29	36	221	222
50	4	ගිලිතිති	ගිලතිති
53	3	ඵණණතාහි	ඵණණනාහි
,,	37	80	81
55	4	ඵකරො	ඵකාරො
56	16	පාදෙපෙ	පාදපෙ
57	1	ඵපජ්ඣා	ඵපජ්ඣ

* පුපඵඤ්ඣානයුත්තා අසුඞ අසම්ං ගතෙඵ අඤ්ඤඵඵපි හොති.

පිටේ.	පන්තියා.	අසුඛා	සුඛා.
57	3	ඉත්තියමති...පුනඳා	ණෙ
64	19	590	591
67	32	ඩාඩරණේ	ඩාඩාරණේ
71	38	(ඔසානෙ)	912
75	40	ජානිමහා	න ජානිමහා
76	22	සම්පපි	න සම්පති (?)
78	14	ඉන්ද්‍රයෙ	ඉන්ද්‍රියෙ
80	34	විලිඛති	විලිඛති
82	36	පථෙනති	මථෙනති
83	13	ජීවිතිති	ජීවත්ති
84	4	තෙනානු	තෙනාහු
99	36	කොලාහළ	කොලාහල
103	29	ඛමණ	ඛමන
107	11	ගණ්ඨි 600	ගණ්ඨි 520, 600
112	6	ගාමනි	ගාමණී
119	12	තළාදිකෙ	තාළාදිකෙ
122	36	අකාසෙ	ආකාසෙ
125	2	සඤ්ඤපද	සඳ්ඤපපද
129	32	(184 චිත උසසාහ ණේ=පෙ=	චෙතියා ඉති අධි කො)
137	38	සදිත්තා	සදිසත්තා
145	30	නී	නි
148	12	1157	1057
150	17	"අනිච්චානුපසසනායා" ති පදානන්තරං—"නිච්චසඤ්ඤං පාහායා"තාදි පාඨොපි ඉච්ඡිත ඛෙබා.	
153	1	දෙවවො	දෙව දෙවො
154	8	තනුරූහ	තනුරුහ
,,	11	892	882
,,	40	ලෙහහෙදෙ	ලොහහෙදෙ
168	26	කංඛො	කංකො
,,	41	ඔසිඩි	ඔසිචං
169	9	1030	1086
170	27	ථිරෙ	ථිරො

පිටේ.	පන්තියා.	අසුඛා.	සුඛා.
170	39	විහිං	විහිං
171	38	අනුජානිහා	අනනුජානිහා
173	32	සබ්බතො	සබ්බතො
,,	41	අ.	අ. 1119
174	34	දීනමන්නානං	දීනමත්තානං
179	19	එතෙනති	එතෙනාති
180	15	ආලම්බණෙවඤා	ආලම්බනෙවඤා
183	12	ධනුපවසත	ධනුපඑසත
185	2	කෙසවූලා	කෙසවූළා
,,	10	(හත්තාරි)	(හත්තාරි) 1041
189	9	සම්බුබුඛෙන	සම්බුඛෙන
202	14	පුණ්නිපුණ්ණති	පුණ්නිපුණ්ණති
205	21	නිලජ	නීළජ
206	9	නීවාප*	නීවාප
207	1225	පවනනං	පඛනනං
213	19	පඨුමහානදි	පඬමහානදී
,,	37	ජපඤඤත්තියො	ඡ පඤඤත්තියො
221	9	විත්තරෙ	විත්ථාරෙ
225	20	ආපපාපුණ්ණෙ	අප පාපුණ්ණෙ
226	10	විණ්ණ	වීණ්ණ
230	6	පාජිත	පාජිතු
231	40	පාන 1123	පාන 422, 1123
234	24	නිසිදිංසු	නිසීදිංසු
235	29	පිජ*	පිජ
,,	30	ඡෝ*	ඡෝ
239	19	කරිසං	කර්‍සං
240	6	පුටන	පුවන
,,	12	පුඬනෙ	පුඬනෙ
244	19	බලුංකො	ඛලුංකො
247	20	පුසසමඵසෙස	පුසසමඵසෙස
250	27	වචනං	වචනං
254	40	ඉත්තියං ආ	රාජාදි
256	3	බ්‍රහ්මචරියං	බ්‍රහමචරියං චරාම
,,	21	බ්‍රහා	බ්‍රහ

පිටේ.	පන්තියා.	අසුඛා.	සුඛා.
256	27	බ්‍රැ	බ්‍ර
,,	28	හුවා	හූවා
261	11	බඤ්ඣානඞ	ඛඤ්ඣානඞ
,,	,,	විධාතු	ධාතු
262	29	සමපදම්දං	සමපදම්දං
266	32	ගුතීණ	භූතීණ
267	6	රමණේ, යවි	රමණේ, යවි, නදුදි
,,	7	භූරි	භූරී
,,	8	භූරී	භූරි
,,	9	භූරි	භූරී
,,	,,	භූරී	භූරි
267	10	දීඝාදි, රසසනෙනාපි	දීඝාදි රසසනෙනා
,,	17	හෙරඞව	හෙරඞ
,,	37	මෙධාවී	මෙධා
171	39	මජිර	මඤ්ජීර
278	27	මහිසසර	මහිසසර
292	13	1125	1152
304	8	මාඡජති	මාපජ්ජති
305	16	අං. මහ	අ. මහ
309	13	චිතාකරණේ	චිතයිකරණේ
311	34	ලොහිතඞක	ලොහිතඞක
313	6	පාළියතතු	පාළියනතු
314	30	කිච්	කිච්
315	1	වජිරපාණිව	වජිරපාණී
321	34	චෙදයනති	වෙදයනති
323	21	චාචංයම	වාචංයම
324	30	වායසාරී	වායසාරි
342	21	වාව්‍යලිඛා	චාව්‍යලිඛා
351	15	සො	සො 941 (අතිස නෙනා අතිසම්තෙ)
,,	35	1527	527
355	5	සඤසොතති	සඤසොතති
356	23	සබවහුමම	සඛඛහුමම 30
358	40	සංඤඤාතං	සංඤාතං
364	20	සවනනී	සවනති

පිටේ.	පන්තියා.	අසුඛා.	සුඛා.
366	3	සහායො	සහායො
367	23	සාඛො	සාඛො
369	12	සමාජීකො	සාමාජීකො
369	24	දීනන්නං	දිනන්නං
372	27	සිඛව	සිඛෙව
373	34	සිතා	සීතා
,,	35	,,	,,
375	14	"සිරොවෙඨන" ඉච්චාදිසඛ්ඛාපි පන්ති න ගහෙතබ්බා	
378	33	බ්‍යඤ්ජනානි	ව්‍යඤ්ජනානි
379	13	වියඤ්ඤණේ	විඤ්ඤාණේ
381	13	සූවනං	සූචනං
389	31	සයඤ	සෙයඤ
396	36	පිති	ප්‍රීති
397	13	"හෙතූති" ති	හෙතූති
399	21	පරිසිඨ	පරිසිඤ්ඨ
402	14	එළ 110	එළ 1010

405	39	අක්ඛරවඩු	අක්ඛරවුඩු
,,	40	අක්ඛරවරණ	අක්ඛරවණ
409	6	අනරියවොහර	අනරියවොහාර
418	35	අරාව	ආරාව
,,	28	වෘක්ෂාදිනගේ	වෘක්ෂාදින්ගේ
320	40	ඊඝර	ඊශ්වර
424	6	ඊෂ්ණා	ඊෂ්ණා
431	37	කරවෙලල	කාරවෙලල
436	2	චක්ෂිඳ්‍රියාදි	යවක්ෂුවින්ද්‍රියාදිය
442	30	චකුඤාණණ	චතුඤාණණ
443	7	පිසිම	පිළන භාජනය
445	28	බ්‍රහම්ණියා	බ්‍රාහ්මණියා
450	3	තදගාව	තදභාව
454	21	දුක්ඛිණඡ්ඡියා	දක්ඛිණඡ්ඡියා
457	10	අග්‍රමෙහෙසිය	අගමෙහෙසිය

පිඬේ.	පන්තියා.	අසුඛා.	සුඛා.
467	42	භායඤ්ච	භායිඤ්ච
468	11	පත්තාධාර,	පත්තාධාර.
477	17	ඛකාර	භකාර
479	24	(ඉදෙය)	(දෙය)
480	29	අතිය	අතිශය
481	7	භවිත	භාවිත
,,	10	භාසපක්ඛි	භාසපක්ඛි
484	13	මඤ්ඤිණී	මඤ්ඤිනී
485	31	මහාවිවි	මහාවිවි
487	4	මත්තා	මූත්තා
491	6	රජි	රජී
494	10	ලෙහමුහගර	ලොහමුගහර
498	2	වාත භක්ඛිතඛු	වාතභක්ඛිතත්තමබ්බු
500	14	වචා	විචා
501	34	විරූඛවාදිය	විරූඩවාදූදිය
503	33	වෙරාවන	වෙරොවන
505	31	සච්ච	සච්ච.
507	25	සඤ්ඤල,	සඤ්ඤල.
509	6	අභිමතාඤ්ඤ	අභිඤ්ඤාඤ්ඤ
510	7	සම්මුඛ්ඛයෙහි	සම්මුඛ්ඛයෙහි
516	30	සුරජෙඨ,	සුරජෙඨ.
519	15	පිසීම	පිසන භාජයනය, පිසන සථානය, යා ගදුව්‍යය
519	21	නිපත	නිපාත

ABHIDHÁNAPPADÍPIKÁ SÚCHI.

අභිධානප්පදීපිකා සූචි.

INDEX

TO

THE ABHIDHÁNAPPADÍPIKÁ.

අභිධානප්පදීපිකා සූචි.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

අ 1147 අකාරො වුඩ්ඪියං, තබ්භාවෙ, සදිසෙ, **නිසෙධෙ**, අඤ්ඤෙ, අප්පකෙ, අප්සංඛාතෙ විසණ්ඨිහි, නිඤ්ඤයං, විරූඩෙ, විරහෙ, සුඤ්ඤෙසු, ති එකාදසසු අත්ථෙසු, පදපූරණමත්තෙ ච හොති. තෙන වුත්තං එකක්ඛරකොසෙපි, (13)

"වුඩ්ඪි තබ්භාව සදිස නිසෙධඤ්ඤප්පකෙ රජෙ,
නිඤ්ඤ විරූඩ විරහ සුඤ්ඤෙසු අ පදපූරණෙ ති."

තත්ථ "අසෙඛා ධම්මා" ති ආදීසු වුඩ්ඪියං—"අනවජ්ජං, අරිඨ" නති ආදීසු තබ්භාවෙ—"අමනුස්සො" ති ආදීසු සදිසෙ—"**අකතඤ්ඤූ**" ති ආදීසු **නිසෙධෙ**—"අබ්‍යාකතා ධම්මා" ති ආදීසු අඤ්ඤෙ—"අනුදරා කඤ්ඤා" ති ආදීසු අප්පකත්ථෙ—"අඛෙහා රූපා අයෙ නත්ථා දූපි පයසි කාමිනී" ති එත්ථ අයෙ, විසණ්ඨනොති අත්ථො, තත්ථ හි අසද්දෙ විසණ්ඨ වාචකො යෙ සද්දෙ, චතුත්ථෙකවචනස්ස යෙකාරාදෙසො—"කුම්භීර මීනමකරාගමදුග්ගවාරී" ති එත්ථ අදූති එත්ථ අසද්දෙ විසණ්ඨවාච කො—"අරාජා" ති ආදීසු නිඤ්ඤයං—"අකුසලා ධම්මා" ති ආදීසු විරූඩෙ—"අපුත්තකං සාපතෙය්‍යං, අම්මාතාපිතූ සංවුඩ්ඪා" ත්‍යාදීසු විර හෙ—"අහාවෙ, අභික්ඛුකො ආවාසො" ති ආදීසු සුඤ්ඤෙ—ගොපාල විමානවත්ථුම්හි "ඛිපිං අනන්තක" නති ආදීසු පදපූරණමත්තෙ හොතීති දට්ඨබ්බං—තත්ථ ඛිපිනන්ති පටිග්ගාහාපනවසෙන සමණස්ස හත්ථෙ ඛිපිං අදාසිං, අනන්තකනන්ති නන්තකං පිලොතිකං—එත්ථ ච "අනවජ්ජං, අනන්තක" නති පයොගවසෙ විසුං අත්ථාභාව වසෙන භෙදාභාවෙ සතිපි වුඩ්ඪිතබ්භාවාදි අත්ථෙ වත්වා භෙදෙ විය වුත්තෙතා—අපිච අසද්දෙ කත්ථචි නිපාතමත්තනන්ති සද්දනීති ආදීසු වුත්තනත්තා ඉමානිපි තබ්භාවත්ථතො විසුං වුත්තනන්ති දට්ඨබ්බං. තෙසු ච විසණ්ඨසංඛාතෙ අජ්ජත්ථෙ පවත්තමානො අසද්දෙ "ඉවණ්ණු වණ්ණාරක්ඛලා" "තෙ ඉමෙ ඛත්තියා" ති ආදීසු කිඤ්චිපසද්දාදයො විය රූළ්හීසුඛනාමපදං, ඉතරත්ථෙසු නිපාතපදන්ති දට්ඨබ්බං.

අ ඉති නිපාතපදං පදූදිමහි යෙව නිපතති න පදමජ්ඣෙ න පදූ වසානෙ, "අදිඨං අසුත" න්ති ආදීසු.

අංස 264 අනති ජීවති එතෙනාති අංසො, අන පාණනෙ, "සසාස වස විස හන වන මනානකමා සො" ති මොග්ගල්ලායන සුත්තෙන සපපච්චයො, නස්ස නිග්ගහීතං, 485 අන පාණනෙ,* අම ගමනෙ වා, සො, 933 (පිරංසො පිරකොඨාසො) 1102 (ඛන්ධ භූජසිරෙ) "උභො අංසෙ පාරුපති" "උත්තරාසඞ්ගං එකංසං කරිත්වා" "පත්තං අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වා" ඉච්චාදීසු ඛන්ධෙ—"අතීතංසෙ අප්පටිහතං ඤාණං," "චතුත්ථං සො" ච්චාදීසු කොඨාසෙ.

අංසු 64 අමති ගච්ඡති දිසන්නම්හි අංසු, අම ගමනෙ, උ, සාග මො—"අංසුමාලී" ත්‍යාදීසු දිස්සති.

අංසුක 290 අම ගමනෙ, කරණෙ ණ්වු,† සාගමො, අමති බහි ගච්ඡති එතෙනාති අංසුකං.

අංසුමාලී 63 අංසුනො මාලා අංසුමාලා, සා යස්ස අත්ථි සො අංසුමාලී, ඊ. "බුඩං සුමාලි චිපදුත්තමෝ තමෝ" ත්‍යාදීසු දිස්සති.

අකත 7 කරීයිත්ථාති කතං, කර කරණෙ, කම්මනි තො, පච්චයෙහි න කතන්ති අකතං, "අත්තනනස්ස තපපුරිසෙ" ති නස්ස අ. "අත්ථි භික්ඛවෙ අජාතං අභූතං අකත" න්ත්‍යාදීසු දිස්සති.

අකල්ල 323 කල ගති සංඛ්‍යාණෙසු, අ, න කලති යෙන තං අකලං, තමෙවා කල්ලං, ලො සකත්ථෙ ණ්‍ය වා.

අකිඤ්චන 739 නත්ථි කිඤ්චනං අපපම්පන්නමපි ධනං යස්ස සො අකිඤ්චනො.

අකිලාසු 516 අපපං ලසතීති කිලාසු, කුපුබ්බ ලස කන්තියං, ඤු, කුස්ස උස්ස ඉ, න කිලාසු අකිලාසු, එත්ථ කුසදූ අපපත්ථෙ.

අකුසල 84 කුස සංඛාතෙ රාගාදයො ලුනාතීති කුසලං, කුස සදූපප පදූ ලූ ඡෙදනෙ, අ, කුසො විය පාපධම්මෙ ලුනාතීති වා කුසලං න කුසලං කුසලපටිපක්ඛං වා අකුසලං.

අකක 63 දෙවෙහි පි අච්චියතෙ පූජියතෙති අක්කො, අච්ච පූජායං, ණ, අථවා, මහාපුත්තිනාය අක්කීයති අභිත්ථවීයති තපපසන්නෙනාහි ජනෙ හීති අක්කො, අක්ක ඨවනෙති ධාතු, ණ්‍යපච්චයො, 581 අක්කො සුරියො, තපපරියාය නාමකත්තා අරති යාතීති අක්කො, අර ගමනෙ, කො, 1102 (රුක්ඛඤ්ඤතරෙ ගණ්ඩුමෙ, සූරෙ සුරියෙ) "අක්කවා කං වා මක්විවාකං වා" ත්‍යාදීසු රුක්ඛඤ්ඤතරෙ—"අක්කා තමොනුදෙ" ත්‍යාදීසු සූරෙ. [අක්කාසනං.

අක්කාසන 759 කුස අව්හානෙ හෙදනෙ ච, ආ පුබ්බා, යු, රස්සො,

අක්ඛ 149 උඛති ගච්ඡති විසයෙති අක්ඛං, උඛ ගතියං, උස්සත්තයං, විත්තඛ, නත්ථි ඛං සුඛවෙදනා එත්ථාති වා අක්ඛං, න හි සුඛවෙදනා දයො සමපයොගවසෙන පඤ්චසු ඉන්ද්‍රියෙසු උප්පජ්ජන්ති ජවනාදීසු එව පන උප්පජ්ජන්තීති, තථාහි වුත්තං "මනින්ද්‍රියෙනුපචාර අක්ඛ" න්ති,

---

* අන පාපුණනෙ, සියම් පිකා. † අංස ගමනෙ, කරණෙ ණු කො, සියම් පිකා.

375 අරනති යනති එතෙනාති අකෙඛා, අර ගමනෙ, අක ගමනෙ වා, ඛො, 479 අක්ඛඵලසමානගරුකත්තා අකෙඛා, 532 අක කුටිලායං ගති යං, ඛො, 569 රොගං අසති භක්ඛතීති අකෙඛා, අස භක්ඛණේ, ඛො, සස්ස කො, 893 (රථඝෙ රථාවයවෙ, සුවණ්ණයම්ං, පලස්ස චතුත්ථ භාගෙ, පාසකෙ චතුවීසතිපමාණෙ තිංසපමාණෙ වා හත්ථි දන්තාදි විකතියං, තීසු අකෙඛා, අක්ඛමිඤ්ඡියෙ අක්ඛං) "අක්ඛච්ඡිනෙනා ව සොචති" ත්‍යාදීසු රථඝෙ—අක්ඛානං ධරණ්මඩික" නත්‍යාදීසු සුවණ්ණ සම්ං—"අනෙකඤි දිඛ්ඛන්ති සුරං පිවන්ති" ත්‍යාදීසු පාසකෙ—"පරෙ තක්ඛා, පච්චක්ඛං" ත්‍යාදීසු ඉන්ද්‍රියේ.

අක්ඛක 278 අක ගමනෙ, ඛො, සකත්ථෙ කො, අක්ඛකො.

අක්ඛණ 48 ඛණමත්තම්පි න තිඨතීති අක්ඛණ, ඉත්ථියං ආ, ච්ඡන්නං.

අක්ඛාත 463 න ඛතං අක්ඛතං, 1133 (අක්ඛතසද්දෙ ලාජාසු ධඤ්ඤවිකතීසු නපුංසකෙ).

අක්ඛරසස 341 අකෙඛ වොහාරෙ පඤ්ඤත්තාක්ඛරයෙහා, අක්ඛසද්දූපපද දිස පෙක්ඛණෙ, ණෙ.

අක්ඛර 7 ඛරන්තී විනසන්තීති ඛරා, සංඛතා, තෙ සත්ථ න සන්ති ත මක්ඛරං, ඛරසංඛාතානං වා සංඛතානං පටිපක්ඛත්තා අක්ඛරං, 348 න ඛරති න ඛීයති ත්‍යක්ඛරෙ, ඛර විනාසෙ, අ, ඛී ඛයෙ වා, තදූ අරෙ, 1063 (මොක්ඛා නිබ්බාණං.)

අක්ඛි 149 අසු බ්‍යාපනෙ, අසති විසයෙසු බ්‍යාපී විය භවතීති අක්ඛි, ඛි, සස්ස කො, අථවා, අක්ඛ බ්‍යාපනදස්සනෙසු, අක්ඛති විසයෙසු බ්‍යාපී භවති අක්ඛති වා පස්සති එතෙනාති අක්ඛි, ඉ, එඤ පන ඉක්ඛ දස්ස නෙති ධාතුයා ඉත්ත අකාරං කත්වා ඉක්ඛති අනෙනාති අක්ඛීති වදන්ති.

අඛාත 680 න ඛාතං අඛාතං, ඛණු අවදාරණෙ, තො, "සුරඛාතෙ අපොරිසෙ දෙවනිම්මිතෙති භාවො"* ති ටීකා.

අග 539 න ගච්ඡති ත්‍ය ගො, ගමු සප්ප ගතිම්හි, "ඤ්ඤවෙ" ති ඤ්ඤ, 1117 (අගො නගො චාති වෙ අභිධානානි සෙලරුක්ඛෙසු වත්තන්ති.)

අගද 330 "චක්ඛු දුක්ඛ සහායනෙ" ති ඒකක්ඛරකොසෙ (25) වුත්ත ත්තා ගො වුච්චති දුක්ඛං, තං දෙතීති ගදූ, රොගො, න විජ්ජතෙ ගදූ යස්මිං සො අගදූ, ගද පටිපක්ඛෙ තිපි අගදූ.

අගරු 302 ලහුනාමකත්තා අගරු, න ගරු යස්ස සො අගරු.

අගළු 302 ලහුනාමකත්තා අගළු, රස්ස ළත්තං.

අගාධ 669 ගාධ පතිඨා කංඛාසු, ගණ්ඩ ච, අ, ගාධති පතිඨාති ඵලතීති ගාධං, නත්ථි ගාධං පතිඨා යත්‍ර තං අගාධං.

අඝස 696 අජති ගච්ඡති සෙඨභාවනාති අඝෙහා, අජ ගමනෙ, අ, ජස්ස ඝො, ගපච්චයො වා, 715 අඝහං සෙඨෙපි වුත්තං, 843 (ආදිඤ්ඤාදීසු අඝහං, වරෙ සෙඨෙ තීසු).

---

* "අකෘත්‍රිමඤ්චානස්‍ය දෙවවාරස්ථ ජ්‍රාශයස්‍ය ත්‍යාග්‍යෙ"—අමරකොෂ ටීකා.
"දෙවඤ්ච මනුෂ්‍යාදීඤ්චා නෙ ච"—ශබ්දකොෂ මහානිධි.

අඤ්ඤසද්දෙ "අජ්ජතග්ගෙ සම්ම දෙවාරික ආවරාම් වාරං නිගණ්ඨා නං නිගණ්ඨින" නති ආදීසු ආදිම්හි දිසති—"අනුජානාමි භික්ඛවෙ අඛිලගහං වා මධුරගහං වා, විහාරග්ගෙන වා පරිවෙණග්ගෙන වා භාජෙතු" නති ආදීසු කොඨාසෙ—"තෙනෙව අඛුලග්ගෙන තං අඛුලග්ගහං පරාමසෙය්‍ය," "උච්ඡග්ගහං වෙළග්ගහ" නති ආදීසු කොටියං—"යාවතා භික්ඛවෙ සත්තා අපදා වා ද්විපදා වා චතුප්පදා වා බහුප්පදා වා තථාගතො තෙසං අග්ගමක්ඛායති" ති ආදීසු වරෙ සෙඨෙ—["උපොසථග්ගහං, භත්තග්ගහං, සලාකග්ගහං, ධම්මසවණග්ගහං, බුරග්ගහා යෙව අරහත්තං පාපුණී" ති ආදීසු ගෙහෙ සාලායඤ]

අග්ගතො 1148, 1194, සම්මුඛත්ථෙ, එකතො, පුරතො, අග්ගතො, ඉච්චා දයො සහනාම්‍යත්ථෙ නිපාතා.

අග්ගි 34 අග්ගති කුච්ලං ගච්ඡතීති අග්ගි, අග්ග ගතිකොටිලෙල, "මුනාදිහි ච්" ති ඉ.

අග්ගිජාලා 589 අග්ගිජාලසමාන පුප්ඵතාය අග්ගිජාලා, "අයං තම්බපුප්ඵී මප්පො පස්සුනතා පුප්ඵා සුගන්ධී ධාතකිවෙව ඛ්‍යතා." ති ටීකා.

අග්ගිමන්ථ 574 අග්ගි අනෙන මන්ථ්‍යතෙති අග්ගිමන්ථො, මථ මන්ථනෙ, ණ, තං කණ්ඩෙහි ඝංසියමානො අග්ගි උළ්හති. (ගණ්ඨිකාරිකායං).

අග්ගිසඤ්ඤිත 580 අග්ගි පරියාය නාමකො, අග්ගිති සඤ්ඤායතෙති අග්ගිසඤ්ඤිතො.

අග්ඝ 424 අග්ඝනං පූජනං අග්ඝං, අග්ඝ පූජායං, අ, 1048 (මූලෙ මූල ධනෙ) "කොටිධනග්ඝා පලලංකා" ත්‍යාදිසු.

අග්ඝිය 424 අග්ඝනං පූජනං අග්ඝිය, අග්ඝ පූජායං, ණ්‍ය, ඉයො වා, අග්ඝ අග්ඝිය වෙ නාමානි පූජිතපුප්ඵ දඞ්ඛක්ඛතාදිමහි" ති ටීකා, අග්ඝීපි.

අඝ 46 න හඤ්ඤතෙති අඝං, **හන** හිංසායං, අ, හනස්ස ඝො, 84 සාධුහි න හනතාබබානි අඝං, හන ගතියං, 89 න හනති ධඤ්ඤමිත්‍ය ඝං, 940 (ගගනෙ ආකාසෙ ව්‍යසනෙ විපත්තියං).

"අඝනති දුක්ඛං, "අඝනතං පටිසෙවිස්සං වනෙ වාලමිගාකිණ්ණෙ" ති නිදස්සනං—අඝොති කිලෙසො, තෙන අඝෙන අරහා අනඝො—අඝයන්ති පාපං කරොන්ති සත්තා එතෙනාති අඝං, අඝ පාපකරණෙති ධාතු, එවං අඝො—නනු ච සප්පුරිසා දුක්ඛහෙතුපි කිලෙස හෙතුපි ච අත්තනො සුඛත්ථාය ච පාපං න කරොන්ති? තථාහි,

"න පණ්ඩිතා අත්තසුඛස්ස හෙතු
පාපානි කම්මානි සමාචරන්ති,
දුක්ඛෙන පුට්ඨා ඛලිතා සත්තා
ඡන්දූ ච දොසා න ජහන්ති ධම්ම" නති වුත්තං.

එවං සතෙත කසමා "අඝයන්ති—පෙ—අඝ" නති ච අඝ පාපකරණෙති ධාතු ච වුත්තා? සච්චං යෙහුය්‍යෙන සත්තා දුක්ඛාදි හෙතු පාපකම්මං කරොන්ති එතෙසු සප්පුරිසා එව න කරොන්ති එවං පාපකරණස්ස දුක්ඛං කිලෙසො ච හෙතු. තථාහි,

"සුඛිපි එකෙ න කරොන්ති පාපං
අවණ්ණ සංසග්ගභයා පුනෙකෙ,
පහූසමානොා විපුලත්ථචින්තී
කිං කාරණ මෙ න කරොසි දුක්ඛ" න්ති වුත්තං.

අයංහි ගාථා දුක්ඛහෙතුපි සන්තා පාපං කරොන්තීති එතමත්ථං දීපෙති—"කුඩ්ඩො හි පිතරං හන්ති කුඩ්ඩො හන්ති සමාතරං" අයං පන කිලෙසහෙතුපි පාපං කරොන්තීති එතමත්ථං දීපෙති"—සද්දනීති.

අඞ්ක 55 අංකීයතෙ ලක්ඛීයතෙ අනෙනෙති අඞ්කා, අඞ්ක ලක්ඛණෙ, අ, 276 අංක ගමනත්ථා, අථවා, අංක ලක්ඛණෙ, 1043 (උච්ඡඉ පලලංකො පරිභාගෙ, ලක්ඛණෙ ඤූපකෙ,) "එකෙනංකෙන මාතරං" න්ත්‍යාදීසු උච්ඡඉ.

අඞ්කුර 543 අංකීයති ලක්ඛීයතීති අංකුරො, අංක ලක්ඛණෙ, "චන්දංක සසා සමථ චතා උරො" ති මොගග්ගල්ලායනසුත්තන උරො.

අඞ්කුස 367 අංකෙති අනෙන්නාති අංකුසො, අංක ලක්ඛණෙ, සො, අස්ස ලෙ.

අඞ්කොල්ල 557 අංකීයතෙ ලක්ඛීයතෙ කීලකෙහීති අංකොලො, අංක ලක්ඛණෙ ඔලො, සද්දත්ථොම්මහානිධියං පන "පිතවණ්ණසාරෙ, ගණ්ඩ යුත්ත පුපෙළ දිඝකණ්ටකෙ රත්තවණ්ණඵලෙ "ආකොඩ" ඉති ඛ්‍යාතෙ රුක්ඛෙ" ති වුත්තං.

අඞ්ක්‍ය 143 අංකෙ උච්ඡඉ භවොා සාධු වා අඞ්කාත්‍ය,* ණ්‍ය, (මුරජ භෙදෙ).

අඟ 185 අඟ ගමනත්ථා දඩ්කොා ධාතු, 278 අඟියතෙ ඤූයතෙ එතෙන සමුදයොති අඟං, අඟ ගමනෙ, ගමනං එත්ථ ඤානං, අප්පච්චයොා, 955 (දෙසෙ දෙසච්සෙසෙ, අඟා, බහුතෙත්ත බහුම්හිතිපි පාඨොා, අඟසදෙ බහුතොත දෙසෙති අත්ථොා, වපුම්හි සරීරෙ, අඟං, අවයවෙ හෙතුම්හි චාඟං) "අඟෙසු විහරති" ති ආදීසු දෙසෙ—"අඟෙසු ජිජ්ජමානෙසු" ති එත්ථ අවයවෙ—"සබ්බඟ සමුපාගතොා", "අජ්ඣත්තිකං එක මඟනති කරිත්වා" න්ත්‍යාදීසු හෙතුම්හි.1139

"අඟං අජ්ඣත්තිකොපාය පථිකෙ සඞ්ඛපධානකෙ
අඟා දෙසච්සෙසම්හි අඟෙ සමෙඛාධනෙ බ්‍යය" නති නානත්ථසඟහො. 1139 ආමන්තණෙ නිපාතොා, හං ඉහා සද්දප්පත්‍ර.

අඟජාත 273 අඟෙ සරීරෙ ජායතීති අඟජාතං, අඟසද්දූපපද ජන ජනනෙ, තොා.

අඟණ 218 අඟති එතෙන එත්ථ වාති අඟණං, අඟ ගමනෙ, යු, නස්ස ණෙ, 859 (භූමිභාගෙ රාජඟණාදිම්හි, කිලෙසෙ සංකිලෙසෙ, මලෙ රාගාදිකෙ) "චෙතියඟණං බොධියඟණං" ති ආදීසු භූම්භාගෙ, අජ්ඣත්තත්ථ සීතං වා අති සුඛරතාය අභිබ්‍යජ්ජෙතීති අඟණං—"රාගොා

---

* "සාඛීභාලත්‍රයායාමං චතුර්දීඝාඟුලානනඃ
හරිත්කක්‍යා කෘතියෂ්ඨිඃ ස්‍යා දංක්‍යොඞ්ක සහි වාද්‍යතෙ." ඉත්‍යුකෙනඃ.
ත්‍රොඞ්ඛ්‍යඨාපනපූර්ඞ්ක වාදනීයෙ මෘදඟාදෙෂු." ශ : මහානිඝ.

අහණ" නති ආදිසු කිලෙසෙ, අහනති එතෙන තං සමහි පුඝලා නිහීන භාවං ගච්ඡතනීති අහණං—"තසෙසව රජස්ස වා අහණස්ස වා පහාණය වායමති" ති ආදිසු මලෙ, අජති මකෙඛතීති අහණං.

අහද 287 අහ ගමනෙ, දෙ, අහං දයති සොධෙතීති වා අහදං, අහසද්දූප පද දෙ සොධනෙ, අ.

අහනා 230 අහ ගමනත්ථෙ, යු, ඉත්තියං ආ, විසිඨනාරියම්පත්‍ය ගතා, තදූ කල්‍යාණගහනාරීලක්ඛණෙපෙතං පසත්ථං හත්ථපාදූදි මහ මඤඤා ත්‍ථීති අසස ත්‍ථ්‍ය ත්‍ථෙ අහකල්‍යාණෙ ණ්පච්චයො.

අහවිකෙඛප 101 අහානං හත්ථපාදූදි සරීරාවයවානං විකෙඛපො අහ විකෙඛපො.

අහහාර 101 අහසස හාරෙ අහහාරෙ, නාටකසත්ථෙ වුත්තඅඞ්ගහාර සනකරණනිපඵනන කරහත්ථපරියනතිකාදිනාමකො බත්තිංසප්පකාර කො නච්චවිසෙසො අහහාරෙ අහවිකෙඛපො නාම.

අහානුසාරී 39 සබ්බඤ අනුසරති සීලෙනාති අහානුසාරී, **සර** ගතිම්හි, තසසීලත්ථෙ ණී.

අහාර 36 අහති හානිං ගච්ඡතීති අහාරෙ, අහ ගමනෙ, ආරෙ (දිහාදා කඩාදිනිහෙ).

අහිරස 1 සබ්බදූ බ්‍රහ්මප්පහාය කායතො නිච්ඡරණවසෙන අහිරසෙ. 109 අහිරසස්ස ඉසිනෙ අපච්චං අහිරසෙ, අපච්ච ඤ, චිත්‍රසිඛණ්ඩි පුත්තෙත්‍ය—අථවා, අහම්හි කායෙ රසෙ රංසි දිප්පතෙ යස්සා ත්‍යහිරසෙ, තෙනෙව තස්ස පුත්තං සුරාචරියං ජීවොති වදති, ජීවයති රණෙ අසුර නිපාතෙ දෙවෙහීති ජීවෙ.

අහුඬ 266 අහ ගමනත්ථෙ, ඩො, අසසුහාත්තං, අගෙහ පුරෙ නිඨතීති වා අහුඬො, නිගහහීතාගමෙ, අසසු තත්තං, විසංයොගත්තාච.

අහුල 195 අහනති එතෙන ජානනතීති අහුලං, අහ ගමනත්ථෙ, "අහා උලොලී" ති උලප්පච්චයො.

අහුලිමුදූ 287 අහුලියං භවා මුදූ අහුලිමුදූ, සත්තාමී තප්පුරිසෙ.

අහුලී 266 අහි ගත්‍යත්ථෙ, උලී, නදූදී, අහති ගච්ඡතීති අහුලී.

අහුලීසකා 286 අහුලියං භවං අහුලියකං, ස්‍යප්පච්චයො, සකත්ථෙ කො ච.

අහුලාභරණ 286 අහුලීනං අහුලීසු වා ආභරණං අහුලාභරණං.

අවල 605 න චලතීති අචලෙ, චල චලනෙ, අප්පච්චයො, නසස අ.

අච්චිරප්පභා 48 අච්චිරං පභා දිත්තති යස්සා සා අච්චිරප්පභා, (විජ්ජුයං).

අච්චවති 682 අච්චිරං සිඝං ගමන මත්තිසස මත්ථීති අච්චවති, වනතු, ඉත්තියං ඞ්ඉ ච.

අචෙලක 440 නත්ථි චෙළං වත්ථ මෙතස්සාති අචෙලකො, සමාසනෙන කප්පච්චයො.

අච්චනා 425 අච්චියතෙති අච්චනා, අච්ච පූජායං, භාවෙ යු, ඉත්තියං ආ.

අච්චනාකොධන 732 අතිරෙකං කුජ්ඣතීති අච්චනාකොධනෙ, යු, අච්චනාසද්දූපපද කුධ කොපෙ.

අච්චය 404 අතික්කමිත්වා අයනං අච්චයො, අති පුබ්බා ඉ ගතියං, ණෙ, 1117—"තිණ්ණං වස්සානං අච්චයෙන, මමච්චයෙන සත්ථා" ති ආදීසු අතික්කමෙ—"අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරෙති" තන්‍ත දීසු දෙසෙ.

අච්චි 35 අච්චතෙ පූජතෙ හවි අනෙනෙති වා අච්චියතෙ පූජියතෙති වා අච්චි, අච්ච පූජායං, ඉ, 1102 (අච්චිසද්දෙ ජ්වාලායං අග්ගිජ්වාලායං අංසුම්හි වත්තති, සො ච නො පුමෙ පුල්ලිඟෙ න වත්තති) "පුරත්ථිමාය දිසාය අච්චි උට්ඨහිත්වා" තන්‍තදීසු ජ්වාලායං—"අච්චිමා" තන්‍තදීසු අංසුම්හි.

අච්චින 750 අච්චියතෙ පූජියතෙති අච්චිතො, අච්ච පූජායං, කමෙම තො.

අච්චිමන්තු 34 අච්චි අස්ස අත්ථීති අච්චිමා, අස්ස සද්දස්ස මන්තු.

අච්චුත 8 නත්‍ථි එතස්මිං අධිගතෙ චුතං චවනන්ති අච්චුතං, චු චවනෙ, භාවෙ තො.

අච්ඡ 612 අසති ඛිපතීති අච්ඡෝ, අසු ඛෙපනෙ, "අස භස වද කුච කචා ඡො" තිම්හා ඡපච්චයො, 670 න ජීරති දස්සනන්ති අච්ඡෝ, ඡිදි වෙධාකරණෙ, ණෙ, 1025 (ඉමෙසු බහුලොමෙ කාලම්ගෙ) "අච්ඡ මංසං" තන්‍තදීසු ඉමෙසු—"අච්ඡං උදකං" තන්‍තදීසු පසනෙන.

අච්ඡරා 24 අච්ඡෝ නිම්මලවණ්ණෝ එතිස්සා අත්ථීති අච්ඡරා, රො—අථවා, අච්ඡරාති එත්ථ රකාරෝ මුඛෙ හොති, තස්මා අච්ඡං පසන්නතරං රං මුඛං යාය සා අච්ඡරා, අසති විස්සජ්ජෙත්වීති වා අච්ඡරා, අසු ඛෙපනෙ, ඡරෝ, ඉත්ථියං ආ.

අච්ඡරිය 736 භුසෝ චරියන්ති අච්ඡරියං, ආ පුබ්බා චර ගතිභක්ඛණෙසු ධාතු, ක්විච්ඡරියාදෙසෝ, රස්සෝ ච—අච්ඡරං පහරිතුං යුත්තන්තිපි අච්ඡරියං, ඉයෝ, ණ්‍යෝ වා.

අච්ඡාදන 290 ආ පුබ්බා ඡද සංවරණෙ, කරණෙ යු, අච්ඡාදෙති නෙනෙති අච්ඡාදනං, 1104 "ඝසච්ඡාදන" නන්‍තදීසු අච්ඡාදනෙ—"ඝාස ච්ඡාදන පරමො" තන්‍තදීසු වත්ථෙ.

අච්ඡි 149 අච්ඡි දස්සනබ්‍යපනෙසු, ඉ, පස්සති අනෙනාති අච්ඡි (චක්ඛුම්හි).

අජ 502 අජති ගච්ඡතීති අජෝ, අජ ගම්නෙ, අ, න ජායතීති වා අජෝ, ජන ජනනෙ.

අජගර 651 අජං ඝාතං ගිලතීති අජගරෝ, අ, ඉස්ස තං, ලස්ස රත්තඤ්ච.

අජක්ඛණ 401 සබ්බකාලං න ජායතීති අජක්ඛණං, ණ්‍ය, එලං න ජනෙතීති වා අජක්ඛණං, තං හි ධුමෝ විය අග්ගිස්ස කම්මඵලස්ස පකාසන මත්ත මෙව කරොති, න ච තං ජනෙතීති අජක්ඛණං නාම.

අජපාලක 303 අත්තනො ඡායූපගතෙ අජෙ පාලෙතීති අජපාලකං, පාල රක්ඛණෙ, ණ්වු.

අජා 502 අජස්සා යන්ති අජා, අජසද්දතො ඉත්ථියං ආපච්චයො. (අජියං)

අජින 442 අජති වික්ඛෙපං යාතීති අජිනං, අජ ගමනෙ, "අජා ඉනො" ති ඉනපච්චයො.

අජිනපත්තා 646 අජිනං චම්මං පත්තං යස්සා සා අජිනපත්තා (තාල පත්තාදීනන්තරෙසු නිලීනාය චම්මපත්තාය.)

අජිනයොනි 617 අජිනසෙසොපයුජ්ජමානස්ස යොනි අජිනයොනි, රතනඝුතස්සා ජිනස්ස උපපත්තිකාරණත්තා වා, (ඕගෙ).

අජිම්හ 708 න ජිම්හං කුටිලං අජිම්හං, හා චාගෙ, **කත්තරිමෝ, චිත්තං**, වණ්ණවිපරියායාදි.

අජිර 218 අජන්ති ගච්ඡන්ති එත්ථාති අජිරං, අජ ගමනෙ, ඉරෝ. (ගෙහ ඔණේ).

අජී 502 අජිනෝ (අජස්ස) එසා අජී, ඉත්ථියං ඞ්. උරණ්සඳ්දස්සාපි අජ පරියායස්ස සම්භවතෝ "උරණ්ඪු අජී අජා" ති වුත්තං.

අජ්ජ 1155 ඉමස්මිං **කාලෙ** අජ්ජ, ඉමසද්දූ කාල **සත්තමියං ජ්ජපච්චයෝ.**

අජ්ජක 579 අජ ගමනෙ, **කෝ, චිත්තං**, අජ්ජකෝ, අජ්ජ පතිසජ්ජනෙ සංඛාරෙ වා, අජෙජති රජ්ජූමිති අජ්ජකෝ, තස්ස තඛ්භනාතුනා රජ්ජු කරියතෙ, අජ්ජුකොතිපි එකෙ, **තදූ උකෝ** (කණ්ඩන පතොතන සෙත පණ්ණසෙ).

අජ්ජුන 562 අජ්ජ අජ්ජනෙ, අජ්ජ පූජායං වා, **උනෝ**, අජ්ජුනෝ.

අජ්ඣාසය 343 ගාමෙසු අධිකත්තා අධිකා ඉත්ථා අනුභවනමෙතස්සාති අජ්ඣාසෙඛා, ඉස්ස තනං, අජ්ඣාසෙඛාධිකතොති ඉදං වයං ඨාපු ගොපානං වින්නම්පි නාමං, තත්‍ර එකගාමෙ අධිකතෝ ඨාපු, බහුසු ගාමෙසධිකතෝ ගොපෝ, වුත්තඛාමරකොසෙ.

"සථායුකෝ (ධිකෘතොග්‍රාමෙ), ගොපෝ (ග්‍රාමෙසු භූරිෂු)" ති.

රූදෙපි වුත්තං—"ගාමොධිඤාධිකතෝ ගොපෝ,
ගොඅජ්ඣාසෙඛාධිපලලවෙ" ති.

අජ්ඣත්තන 1040 අත්තානං මධිකිච්ච පවත්තං**අජ්ඣත්තං**, (සසන්තානෙ අත්තනෝ නියකජ්ඣත්තසන්තානෙ, විසයගොචරානං විසෙසා වුත්තා).

අජ්ඣත්තසද්දූ ගොචරජ්ඣත්තභෙ නියකජ්ඣත්තභෙ අජ්ඣත්තත්තභෙ විසයජ්ඣත්තභෙ ති චතූසු අත්ථෙසු දිස්සති, "තෙනානන්ද භික්ඛුනා තස්මිං යෙව පුරිමස්මිං සමාධිනිම්මිත්තෙ අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බ" න්ති ආදීසු ගොචරජ්ඣත්තභෙ– "ගොචරජ්ඣත්තසංඛාතා කම්මට්ඨානභාවනා" ති අට්ඨකථා—"අජ්ඣත්තං සමථසාදනං, අජ්ඣත්තං වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරති" ති ආදීසු නියකජ්ඣත්තභෙ—"ඡ අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි" ති ආදීසු අජ්ඣත්තජ්ඣත්තභෙ—"අයං ඛො පනානන්ද විහාරෝ තථාගතෙන අභිසම්බුඛෝ යදිදං සබ්බනිමිත්තානං අමනසිකාරා අජ්ඣත්තං සුඤ්ඤතං උපසම්පජ්ජ විහරති" ති ආදීසු විසයජ්ඣත්තභෙ—ඉස්සරියට්ඨානෙති අත්ථෝ, ඵලසමාපත්ති හි බුද්ධානං ඉස්සරියට්ඨානං නාම.

අජ්ඣාචාර 430 මරියාදූධිකෝ, ආචාරෝ අජ්ඣාචාරෝ, "මරියාදූතික්කමෝ" ති වීකා—"කායිකවාචසිකාජ්ඣාචාරනිසෙධනතෝ" ති එව මාදීසු දිස්සති.

අජ්ඣාරොහ 673 අධිකො ආරොහො යස්ස සො අජ්ඣාරොහො, අධි ආ පුබ්බා රූහ ජනනෙ, අ.

අජ්ඣාසය 766 චිත්ත මජ්ඣා ගන්ත්වා සයතීති අජ්ඣාසයො—අථවා, ආර මණං අධිකිච්ච සියති පවත්තතීයතීති අජ්ඣාසයො, අධි ආ පුබ්බා සි පවත්තියං, "සබ්බතො ණ්‍යුට්ඨාවිවා" ති අ.

අජ්ඣුපෙක්ඛනා 427 අධි පුබ්බා ඉක්ඛ ගවෙසනෙ, ඉස ගති හිංසා දූතෙසු වා, යු, ඉත්ථියං ආ, අජ්ඣුපෙක්ඛසනා.

අජ්ඣොහර 757 අධි අව පුබ්බා හර හරණෙ, තො, තස්ස ටො, අජ්ඣොහටො,...ටා...ටං.

අජ්ජ 30 අජ්ජනවණ්ණං අස්ස අත්ථීති අජ්ජො, 306 අජ් ව්‍යතීති මඤ්ඣණ ගති කන්තීසු, යු, අජ්ජනං.

අජ්ජලි 268 අජ්ජති භාති මනෙන පකාසෙන්තීති අජ්ජලි, අජ් ඛ්‍යාතී මඤ්ඣ ණ ගති කන්තීසු, "අජ්ජාලි" ති මිනා සුත්තෙන අලිපච්චයො.

අජ්ජ 190 අජ් ගතියං, අසො, අජ්ජති ගච්ඡති එත්ථාති අජ්ජං.

අඤ්ඤ 717 අඤ්ඤසද්දෙ පාවිපාදිකො ඛිණනත්ථො, න ඤ්‍යතෙති වා අඤ්ඤු.

අඤ්ඤතර 717 අඤ්ඤු එව අඤ්ඤතරො, අඤ්ඤසද්දු සකත්ථෙ තරො.

අඤ්ඤථාභාව 776 අඤ්ඤන පකාරෙන භවනං අඤ්ඤථාභාවො.

අඤ්ඤදත්ථු 1140 "අඤ්ඤදත්ථු මාණවකාන ඤෙය්‍යව සුභා" ති එත්ථ එකංසත්ථෙ.

අඤ්ඤා, 436 පඨමමග්ගාදිභි දිට්ඨමරියාද මනතික්කම්ම ඤාතබ්බා* ත්‍යණත්ථු, ආ පුබ්බා ඤු වබොධනෙ, අ, රස්සො, රූපරාගාදීනං වා පඨ නනං උඛ්ඛාභාගියසංයොජනාන මොධිවසෙන මාරණතො අඤ්ඤා, මරියාදත්ථො වෙත්ථ ආකාරො, ඤප මාරණ† තොසන නිසානෙසු, ඉත්ථියමතො ආපච්චයො.

අඤ්ඤාණ 168 න ජානාති ත්‍යඤ්ඤාණං, ඤු වබොධනෙ, යු, (මොහෙ).

අටට 475 අට ගමනෙ, ටො, එකාලෙඛා චතුරාසීති බින්දුසහිතා අටටං.

අටනී 309 අට ගමනත්ථො, අනී, යුවා, නදාදි, අත්‍යතෙ ගම්මතෙති අටනී. (මඬාවයවෙ.)

අටවී 536 අට ගමනෙ, අවො, ඉත්ථියං ඞ්, අටන්ති ගච්ඡන්ති යත්ථ පථිමෙ වයසි සා අටවී—අථා අවයො සෙලා ‡ අත්‍රෙති වා අටවී, ඉ, ඞ්මහි අටවී—අථවා, උඞං ටවති විරූහතීති අටවී, වු අභිපීළනත්ථෙ, උඞං ගම නත්ථො ඝි එත්ථ ආසද්දෙ.

අටට 204 අටට අතික්කමහිංසාසු, අ, 1126 යුත්තෙන "අට්ටං විනිවජ්ජනාති" ත්‍යාදිසු—අට්ටාලෙ "ගොපුරට්ටෙඝි සංයුත්තන" ඉච්චාදීසු—අට්ටිතෙ "අට්ටස්සරං කරොති" ත්‍යාදිසු—අට්ට අඝියොගෙ, අට්ට අතික්කමහිංසා සූති ධාත්වත්ථො.

---

* ඤාතබ්බා. † ඤුමාරණ-ඛ්‍රම ටීකා.

‡ අවයවො සෙලා, ඛ: ටී: අථා අවයො සෙණ්‍යං, සි: ටී:

අවමහාස 175 අව ගතියං, අවට අතික්කමෙ වා, අ, දූරගාමී හාසො අතික්කනෙනා වා හාසො අවහාසො.

අඞ්ක 109 අඤ්ඤං ඞිතං අඞ් වා සඤ්ඤ කරොතී ති අඞ්කො, **කර** කරණෙ. ණ. (වෙදසඤ්ඤාකාරකො එකො ඉසි.)

අඞ්ගපද 532 අඞ් පදුනි අසසාති අඞ්ගපදං, සඤ්ඤස්ස මඞ්සද්දසස උත්තර පදෙ රසසසස දීඝතා අඞ්ගපදං පි—දෙසනන්තරෙ හි චතුරහසෙසව පිටිකායං පාසක ස්‍රුත මපි පවත්තතෙ.

157 **අඞ්ඝ** 278 අසු ඛෙපනෙ, ඉ, සසස ඩො, "අඞ් අඞ්ගිජා වක්ඛ" නන්‍යාදීසු.

අඩ්ඩ 53 අසති ඛෙපෙති සමුදයනෙති අඩෙඩා, අසු ඛෙපනෙ, තො, 725 ඩිඩ චින්තායං, අ, අජ්ඣායති ධනනති අඩෙඩා, ජඣිසස ඩෙඩා, අස රූප චිත්තං, රසසාදි ච, 1039 (භාගෙ අසමඩභාගෙ, ධනිසම්ං මහා ධනෙ) "අඩෙඩා මහඩනො මහාහොගො" තන්‍යාදීසු.

අඩ්ඩතිය 477 අඩෙඩන තතියො (තිණ්ණං පූරණෙ) අඩ්ඩතියො, තතියා තපපූරිසො, අඩ්ඩතතීය සදදසස අඩ්ඩතියාදෙසො.

අඩ්ඩතෙය්‍ය 478 අඩෙඩන තතියො (තිණ්ණං පූරණෙ) අඩ්ඩතෙය්‍ය, තතියා තපපූරිසො, අඩ්ඩතතියසදදසස අඩ්ඩතෙය්‍යාදෙසො.

අඩ්ඩයොග 209 එකපදෙසෙ යෙව ඡදනතො අඩෙඩන යොගො අඩ්ඩ යොගො, ගරුළසස පඤ්ඤන සදිස ඡදනගෙහං.

අඩ්ඩරත්තා 70 රත්‍රියා අඩ්ඩං අඩ්ඩරත්තො වා, විපරියයො, අඩ්ඩඔ තං රත්‍රියවා ති වා අඩ්ඩරත්තො වා, රත්තෙකදෙසෙ රත්‍රිසදදු.

අඩ්ඩුඩ්ඩ 477 අඩෙඩන චතුත්ථො අඩ්ඩුඩෙඩා, තතියා තපපූරිසො, අඩ්ඩ චතුත්ථසදදසස අඩ්ඩුඩ්ඩාදෙසො.

අණික 381 අණ සද්දත්ථො, ඉ්කො, අණීකසදදු සෙනායං සෙනඝෙ ච, *චානඤ්ඤ තු සෙනාවිසෙසෙ අණීකො වුත්තො, තිණි තිකානි අණීක මිති. (සෙනායං සෙනඝෙ ච.)

අණීකඞ්ඛ 342 අණීකෙන සමූහෙන තිට්ඨතීති අණීකඞ්ඛො, ඨා ගතිනි වුත්තියං, ඤ්ඛි, රාජූනං අහරඤ්ඛගණෙ අණීකඞ්ඛොති මතො.

අණු 194 පරමාණූනං ඡතතිංස එකො අණු නාම, අණති සුඛුමභාවෙන පවත්තතී ති අණු, අණ සද්දත්ථො, දඞකො ධාතු, උ, 705 අණ ගත්‍ය ත්ථො, උ, (අභිධ).

අඞ 273 අම ගමනෙ, ඩො, අණ සද්දත්ථො වා, අණ්ඩ අඞත්ථෙ වා, ණ, 627 අමනති උපපජ්ජනති එත්ථා ති අඞං, අම ගමනෙ, අණ සද්ද ත්ථො වා, ඩො, 1092 "අඞඡෙජ්දං කත්වා" තන්‍යාදීසු කොසෙ—"අඞජා පතඩිසපපාදී" තන්‍යාදීසු ඛගාදිබ්ජෙ.

අඞජ 624, 741 අඞතො ජාතො අඞජො, ජන ජනනෙ, ඤ්ඤ, 1079.

අඞ්ගුපක 458 අන්තං සමීප මුපගච්ඡති ආධෙය්‍යසසා ති අඞ්ගුපකං, නාසාසස ණෙඩා, ගසස ච කො.

අණණ 661 අණ සද්දෙ, ල්, විත්තං, අර ගමනෙ වා, තො, අ, අනනාදෙ සො, ණත්තං, අණෙණා.

---

* ඛලාඛ්‍යතු සෙසෙ, සි : වි :

අණණ්ව 659 අණෙණා ජලං, සො වාති ගච්ඡති යස්මිං නත්ථි වා අණෙණ යස්මිං විජ්ජති ති වා අණ්ණවො, අසසත්ථ පත්තෙ වො.

අනලමථපස්ස 669 න හෙඨිමතලං ඵුසති යත්‍ර තං අතලමථස්සං, න හෙඨිමතලං පස්සති යත්‍ර තං වා අතලමපස්සං, ඵුස සම්ථෙස, දිස පෙඤ්ඛණෙ ච, අ.

අනසි 452 අත සාතච්චගමනෙ, අසො, නදුදි, අතති වාතකම්මතො නිච්චං වෙධතිතං යානී ති අනසී.

අති 1138 "අතිකුසලො" ති එත්ථ අතිසයෙ,—1182 භූසත්ථෙ, "අති කොධො, අතිවුඞ්ඪි"—අතිසයෙ, "අතිකුසලො"—අතික්කමෙ, "අති රොචති අමෙහඤ්, අතීතො"—[අතික්කන්තෙන "අච්චන්තං"] භූතභාවෙ, "අතීතො."

අතික්කම 776 අතික්කනමනං අතික්කමො, අතිපුබ්බා කම පදවික්ඛෙපෙ, භාවෙ අ.

අතිචාරිණී 238 සාම්කං අතික්කම්ම අඤ්ඤත්‍ර චරති ති අතිචාරිණී, අති පුබ්බා චර ගතියං, ණී, ඉත්ථියං ඉනී, නස්ස ණත්තං.

අතිනණ්හ 729 අධිකා තණ්හා යස්ස අත්ථි සො අතිතණ්හා.

අතිපි 424 අත සාතච්චගමනෙ, පි, අස්සි. (ගෙහාගතෙ.)

අතිපාත 776 අතික්කම්ම පතනං අතිපාතො, පත පතනෙ, ණ.

අතිමතත 41 මතතතො අතික්කන්තං අතිමතතං. (අතිසයෙ.)

අතිමුත්ත 577 අති මුදං තනොති ති අතිමුත්තා, නිපාතනා සිද්ධො.

අතිමුත්තක 555 අති මුච්චති දුහපිතත මනෙනෙති අතිමුත්තකො, අති පුබ්බා මුච මොචනෙ, ණ්වු.

අතිරිත්ත 712 අතිරිච්චති ති අතිරිත්තා, අති පුබ්බා රිච සුඤ්ඤ, තො, රිච වියොජන සම්පටිච්ඡනගතීසු වා.

අතිවාක්‍ය 122 යා වාචා ලාමක ජනෙහි පවත්තිතා වුත්තා චිත්තක්කමදීපනී අජ්ඣාචාරච්චිත්තක්කම සාධනී සා වාචා අරියජනෙහි වත්තබ්බමරියාදූ තික්කමනතො අතිවාක්‍යං.

අතිවිස 586 අතීව විසති හෙසජ්ජපයොගෙසූ ති අතිවිසා, විස පවෙ සනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ.

අතිසය 41 අතිසයන මතිසයො, අතික්කම්ම වා සයනං පවත්තනං අතිසයො, 761 භූසාදයො පමාණාතිසයවසෙන වුත්තා, උක්කංසො ගුණාතිසයවසෙන වුත්තො, අතිසයො පන උභයවසෙනාති උභයත්‍ර නිද්දිට්ඨානං හෙදෙ, 771 උක්කංසාතිසයා *පකථෙ පත්‍ර.

අතිසුණ 519 පකතිං අභික්කමනෙනා සුණෙ අතිසුණෙ (උම්මත්තාදි භාව මාපනෙනා සුණ්ඩෙ).

අතීව 1138 බලවං, සුට්ඨු, අතීව, කිමුත, සු, අති එතෙ ඡ අතිසයත්ථෙ නිපාතා—"අතීව ධඤ්ඤ" න්‍යාදිසු.

අතත 92 අතනති සතතං ගච්ඡතීති සත්තා අනෙනාති අත්තා, අතසාතච්ච ගමනෙ, තො, "සාතච්චගමනං නිරන්තරගමනං, යසමාපන අතධාතු

---

* පකඛෙ පත්‍රා, ඛ : ච :

සාතච්චගමනත්ථවාචිකා තස්මා භවා භවං ධාවතෙතා ජාතිජරාමර
ණාදිභෙදං අනෙකවිධිතං සංසාරදුක්ඛං අතති සතතං ගච්ඡති පාපු
ණාති අධිගච්ඡතීති අත්තා තිපි නිබ්බචන මිච්ඡිතබ්බං—අත්ථන්තර
වසෙන පන ආහිතො අහං මනො එත්ථාති අත්තා, අත්තභාවොතිච,
සුඛදුක්ඛං අදති අනුභවතීති අත්තානිච, අතතමනොති පීතිසො
මනසෙන ගහිතමනොති ච අත්ථො දට්ඨබ්බා—යත්ථ යත්ථ යථා
යථා අත්ථො ලබ්භති තත්ථ තත්ථ තථා තථා අත්ථස්ස ගහෙතබ්බතො" ති
සද්දනීති—ආබාධා නිරන්තරං අතති පවත්තතීති වා අත්තා, සුඛ
දුක්ඛං අදති ඛාදතීති වා අත්තා, අද භක්ඛණෙ, තො, තස්ස තො
දස්ස ච, 744 අසු ඛෙපනෙ, තො, ගුජාදි, 861 (පරමත්තානි දීඝනිං
ගාහලඩෙ අත්තානි.) "අත්තා හි කිර දුද්දමො" තාදීසු විත්ථ—
"අත්තනො ආසනෙ යෙව අත්තානං දස්සෙසි" තාදීසු කායෙ.

අත්තනීන 736 අත්තනි ජාතො අත්තනීයො, ජාතත්ථෙ ඉයපච්චයො, 808.

අත්තභාව 151 අත්තානි අභිධානං බුධි ච භවන්ති එතසමාති අත්තභාවො.

අත්තමනතා 87 අත්තා මනො යස්ස සො අත්තමනො, දුට්ඨස්ස හි මනො
අත්තා නාම න හොති, තස්ස භාවො අත්තමනතා, භාවෙ තාපච්චයො.

අත්ථ 485 අරන්නි පවත්තනන්නි අත්ථෙනාති අත්ථො, අර ගමනෙ, ථො, 606
අත්ථං අනුපලබ්භි අදස්සනං ගහනකධාතූනං කරොති තාත්ථො, නාම
ධාතු, අ, 785 කාරණෙන අරීයති පවත්තියතීති අත්ථො, පයොජනං—
අසති භවති එතෙනාති අත්ථො, පදත්ථො—සද්දෙ එතෙන පවත්ති
නිමිත්තොභාන අසති භවති ඉති තස්මා තං නිමිත්තං අත්ථො නාම, (පයො
ජනෙ එලෙ, සද්දාභිධෙය්‍ය සද්දත්ථෙ, වුඩ්ඪියං වඩ්ඪනෙ, වත්ථුම්හි
දබ්බ, නාසෙ විනාසෙ, පච්ඡිමපබ්බතෙ අත්ථගිරිම්හි).

"අත්ථො මෙ ගහපති හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන—කිමත්ථං ආගතොසි"
චාදීසු පයොජනෙ—"සාත්ථං සව්‍යඤ්ජනං" ඉච්චාදීසු සද්දාභිධෙය්‍යෙ—
"හොති සීලවතං අත්ථො" තාදීසු වුඩ්ඪියං—"බහුජ්ජනො හපතෙ
අත්ථෙතු" නි ආදීසු ධනෙ—"යඤ්ච පත්ථෙ පතිඛිතා" තාදීසු වත්ථු
මහි—"අත්ථෙ ජාතෙ ච පණ්ඩිතා—යොච තෙසං සමපරායිකො" නි ආදීසු
කාරණෙ—....."උඤ්ඤා මත්ථං චරති" තාදීසු ඛිතෙ—"අත්ථඝතෙ
දිවසකරෙ" චාදීසු පච්ඡිමපබ්බතෙ. ["මකසත්ථො ධුමො" චාදීසු
නිවත්තියමපි.] 1154 අත්ථං, 1161 අත්ථ, සත්තම්‍යත්ථෙ නිපජ්ජනා
නිපාතො.

අත්ථනා 759 අත්ථනා යාචනා අත්ථනා, අත්ථ යාචනෙ, යු, ඉත්ථියං ආ.

අත්ථි 1154 "අත්ථි දිනානං අත්ථි සිඛිං" නි ආදීසු සත්තායං—අස ගුවීති
ධාතුතො පරාය නි විභත්තියා "නිස්ස ත්‍යත්තං" නි ත්‍යා සුතොපාන ත්‍ථි
ආදෙසං කත්වා සිඛ ක්‍රියාපද මපි.

අත්ථී 740 අත්ථති යාචති සීලෙනාති අත්ථී, අත්ථ යාචනෙ, ණී, අථවා, අත්ථ
නා යාචනා අත්ථො, සො යස්ස අත්ථී සො අත්ථී, දණ්ඩාදිතො ඉ.

අත්ථු 1151 උපූයොපගමෙ උපූයා පුබ්බකෙ උපගමෙ—"උපූයොප
ගමෙපි ච උපූයොපගමානුඤ්ඤණෙපි චායං අත්ථු දිස්සතෙ" නි රූඩ්හො.

අත්‍ර 1161 "ඉහ, ඉධ, අත්‍ර, එත්ථ, අත්ථ එතෙ ඔකාසත්ථාදි වාචකා," එත
සද්දා සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතා.

අනුජ 240 අතනතො ජාතො අත්‍රජෙ, ත්‍රො තසස, ජාතසද්දසස ජෙ.

අථ 1190 අථසද්දෙ අනනන්තරාදිසු අත්‍ථෙසු සියා, "අථ නං ආහ" ඉච්චා දීසු අනනන්තරත්‍ථෙ—"අථ ඛො භගවා රත්තියා පඨමං යාමං පටිච්චසමුප්පාදං අනුලොමපටිලොමං මනසාකාසි" ච්චා දීසු අච්චන්තනත්‍ථෙ—"අථ දක්ඛසි භද්දනෙත නිග්‍රොධං මධුරපථලං" ඉච්චාදීසු අධිකාරනත්‍ථෙ—"අථ තං කෙන වණ්ණෙන කෙන වා පන හෙතුනා, කෙන වා අත්‍ථජා තෙන අත්තානං පරිමොචසි" ච්චා දීසු පඤ්හත්‍ථෙ—"අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය පුරත්‍ථිමාය දිසාය" ඉච්චාදීසු පදපූරණෙ.

අථො 1190 අථො අථ සද්දූ අනනන්තරාදිසු චතූසු අත්‍ථෙසු සිද්ධං—"අථො මං අනුකම්පසි" ච්චා දීසු පදපූරණෙ. "සඞ්ගතං තෙ මහාරාජ අථො තෙ අදුරා ගතං" ඉච්චා දීසු අනාදෙසෙ.

අදුස 516 න දූසෙ අදූසෙ, දූසව්‍යතො මුත්තො ති අත්‍ථෙ.

අදිති 83 දිති ති අසුරානං වෙමාතිකමාතා, තසසා පරිපඤ්ඤභාවෙනඅදිති.

අදුක්ඛමසුඛා 159 අදුක්ඛා ච සා අසුඛා චෙ ති අදුක්ඛමසුඛා. (උපෙක්ඛායං.)

අදද 753 අද ගතිම්හි යාචනෙ ච, ආ පුබ්බා දූ අවඛණ්ඩනෙ වා, දෙ.

අදදකා 459 අදදූයං භූමියං ජාතං අදදකං, ණ කො.

අදදු 58 රුදදූසා* වඩිතකොධ රුදදසදිසත්තා කදුච්, අදදති හිංසති ති අදදූ—එකතාරු මණ්ඩූසරූපා අදදූ.

අදිදි 605 අදද ගතිම්හි, යාචනෙ ච, හුවාදි, ඉ, අදද හිංසායං වා, අදිදි.

අඩ 53 අසති ඛෙපෙති සමුදයනති අඩො, අසු ඛෙපනෙ, ඩො 66 සත්තානං ජීවිතං අසති ඛෙපෙති ති අඩා, 190 අරනති යන්ති එත්‍ථාති අඩා, අර ගමනෙ, ඩා, 995 (භාගෙ සම්භාගෙ අසම්භාගෙ ච, තත්‍ර සමෙ අඩං, ඉතරත්‍ර අඩො, අඩමපි, පථෙ මගෙහ අඩා පුමෙ, කාලෙ ප්‍ය ඩා පුමෙ, එකංසෙ නිච්ඡයෙ).†

අඩඝූ 347 අඩනි මගෙ‍ා ගච්ඡති සීලෙනා ති අඩඝූ, අඩසද්දූපපද ගමූ සපපගතිම්හි, රූ.

අඩා 1140 "අඩාවුසො භගවා ජානං ජානාති පසසං පසසති' ච්චා දීසු එකංසෙ.

අඩාන 192 අඩානං අයනං අඩානං, අඩායනො ම්හෙහා, යථා පදඨානනන්හි, යලොපො, 1100.

අඩි 202 අද ගමනෙ, ති, නිබ්බිඩා තු රච්ඡන්තරෙන රච්ඡා පථො අඩි ති ච වුච්චති.

අධම 700 අධො භාගෙ ජාතො අධමො, ඔසස තතා, ඉමපපච්චයෙ ඉකාර ලොපො, 1070.

අධමණ්ණ 470 ඉණෙ අධමෙ‍ා අධමණ්ණා, අභිධානපුබ්බ නිපාතො ඉසස තතා, චිතතාඔ.

---

* රුදදසා, බ්‍ර: ථි:

† "අඩසද්දසස හි ඨං කාලෙ ච මගෙහ ච වත්තමානසස "අත්‍ථනො අඩා," "දීඝො අඩා සුදුග්ගමො" ති ආදිසු අඩා ති පඨමනතං රූපං දිසසති—"නං අඩා ඉදමන්ත පදං සුදුග්ග ස" න්හි ආදිසු එකංසත්‍ථෙ වත්තමානෙන අඩා ති නිපානපදෙන සමානං—නිපානානං පන පදමාලා න රුහති නාමිකානං යෙව රුහති" ති සද්දනීති.

අඛර 262 ඊසං කිඤ්චි කාලං ධාරෙති භක්ඛ මෙත්‍ථාති අධරෝ, ඊසත්‍ථෝ හෙෂ්‍ය ත්‍ථ අකාරෝ, 930 (අධොභාගෙ ජීණෙ ච, දනතඤ්ඡදෙ දන්තා වරණෙ).

අඛි 1177 අධිකෙ, "අධිසීලං"—ඉස්සරෙ, "අධි බ්‍රහ්මදත්තෙන පඨාලා"—අජ්ඣායනෙ, "බ්‍යාකරණ මධීතෙ"—අධිඨානෙ, "භූමිකම්මාදිං අධිඨාති"—පාපුණනෙ, "හොගක්ඛණිං අධිගච්ඡති"—නිච්ඡයෙ, "අධි මොක්ඛා"—උපරිතෙතා, "අධිරොහති"—අධිභවනෙ, "අධිභවති."

අඛිකා 712 අධි එති ගච්ඡති ත්‍යධිකො, අධි පුබ්බා ඉ ගමනෙ, ඛො.

අඛිකාන 343 අධිකං කරොති ති අධිකතො, අධිපුබ්බා කර කරණෙ, තො.

අඛිකරණ 868 අධි පුබ්බා කර කරණෙ, යු (විවාදෙ "විවාදාධිකරණ" නති ආදිසු—ආධාරෝ කාරකච්සෙසො නිස්සයෝ ච, "අධිකරණ කාරකං" තත්‍ර දිසු—කාරණෙ, "පමාදාධිකරණ හොගඤ්ඤති," "යඛාධිකරණ මෙනං චක්ඛුන්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං" තත්‍ර දීසු,) 1011.

අඛිකරණී 527 අධිකරොති යස්ස මධිකරණී, යු, නදාදි. අධි පුබ්බා කර කරණෙ. (අධොභාගඤ්ච අයොඝනෙ.)

අඛිකොටන 521 අධිකොට්ටන්ති යස්මිං තං අධිකොටනං, අධි පුබ්බා කොට්ට ඡෙදනෙ, යු.

අඛිගන 435 අධිගච්ඡීසිත්‍ථා ති අධිගතො, අධි පුබ්බා ගමු **සප්ප** ගතිම්හි, තො.

අඛිච්චකා 610 පබ්බතස්ස උඛං භූමි අධිච්චකා, අධිසද්දතො සදාදිනා ච්ච කො, ඉත්‍ථියං ආ.

අඛිඨාන 1032 අධි පුබ්බා ඨා ගති නිවුත්තියං, යු, අධිඨානං (අධිඝීතියං උපරිඨානෙ, ඨානෙ ඨානමත්තෙ, "පඤ්ඤාධිඨාන" නාත්‍යාදීසු).

අඛිප 725 අධිපාති ති අධිපො, අධි පුබ්බා පා රක්ඛණෙ, රො.

අඛිපති 725 අධි පුබ්බා පා රක්ඛණෙ, ති, අධිපාති ති අධිපති.

අඛිප්පාය 766 අධිපයති චින්තෙති ති අධිප්පායො, ණ, අධි පුබ්බා පය ගමනෙ, අධිපීයතෙති වා අධිප්පායො, යො අත්‍ථෝ පණ්ඩිතෙහි අධිපීයතෙ සෝ අත්‍ථෝ අධිප්පායො.

අඛිභූ 725 අධි භවති ති අධිභූ, අධි පුබ්බා භූ සත්තායං, ක්විං.

අඛිමුනති 766 අධිමුච්චනං චිත්තෙ අධිඨානං අධිමුත්තා, අධි පුබ්බා මුච මොචනෙ නිච්ඡයෙවා, ති, "අධිමුත්තිකාලකිරියා" තත්‍රාදිසු.

අඛිමොක්ඛ 159 මුච මොචනෙ, අධිමුච්චනං. (ඉම මෙවා ති සනනිඨාන කරණං) අධිමොක්ඛෝ, අථවා, අධිමුච්චනං ආරම්මණනිච්ඡයනං අධිමොක්ඛෝ, අධිපුබ්බා මුච නිච්ඡයෙ, "වජාදීහි" තත්‍ර දිනා ඛපච්චයො, "ඛො ඛෙ චා" ති චස්ස ඛො, "අඤ්ඤස්ස" චා ති උස්සා.

අඛිරොහණී 216 උඛමාරොහතෙ එත්‍තායාති අධිරොහණී, අධි පුබ්බා රුහ ජනනෙ, යු, ඉත්‍ථියං ඞී, ණ්‍යාධිරොහිණී ප්‍ය ත්‍ර.

අඛිවචන 114 අධීනං වචනං අධිවචනං, කෙනාධීනං? අත්‍ථෙන—අථවා, කාරණං අධිකාරං කත්වා වුච්චති අත්‍ථෝ එතෙන සද්දෙනා ති අධිවචනං.

අධිවාස 958 අධි පුබ්බා වස නිවාසෙ, වාස උපසෙවායං වා, ණෙ, අධි වාසො.

අධීන 728 අධිගතො ඉනො පභූ යෙනා ති අධීනො, (ආයත්තත්තමත්තෙන).

අධීර 731 න ධීරො සූරො අධීරො, නසස අ, අච්චොති විකාරයං.

අඬ්ගනා 1140 ඉමස්මිං කාලෙ අඬ්ගනා, ඉමසද්දූ කාලසත්තමියං ඩ්ගනා පසච්චයො, ඉමසස අ.

අඩ්ඩා 1156 "අඩ්ඩාමුබ්බා පඤ්ඤායි — අඩ්ඩාගමා වානා" ඉච්චාදීසු.

අඩ්ඩාගම 38 උච්චාරපසසාවාදිනං නීහරණවසෙන අඩ්ඩාභාගං ගච්ඡතී ති අඩ්ඩාගමො.

අඩ්ඩාභූවන 649 අඩ්ඩා අධරං භූවනං ලොකං අඩ්ඩාභූවනං (පාතාලෙ).

අන 373 අන පාණනෙ, අ, කරණසාධනං, නත්ථි නාසා යසසා ති වා අනං, සා ලොපො රසෙසා ච (සකටෙ).

අනවජ්ජ 669 නත්ථි අවජ්ජභාවො භූ ති අනවෙජ්ජා, (අපපසසනෙන).

අනභිවර 2 අත්තනො අභිකසස කසසචි අභාවතො අනභිවරො.

අනාගත 7 නත්ථි යසස අනන්තං විනාසං තං අනනතං, 651 දෙවෙති පාසස නෙතා නො පලබ්බො ති අනනෙතා.

අනභිරඩ්ඩි 164 පරසමපත්තියුසු නා භිරමතීති අනභිරඩ්ඩි, රමු රමණෙ, ති. (පරානත්ථචිනාතනෙ.)

අනය 979 න අයො අනයො, (ව්‍යසනෙ භොගව්‍යසනාදිකෙ, විපත්තියං අනත්ථෙ).

අනරිය 435 කිලෙසාරයො භනතී තා රහො, භන හිංසායං, කි, සො එව අරියො, අර ගමනෙ වා, අරතා ධිගච්ඡති මග්ගඵලධම්මෙ තා රියො, ණෙ, නඤ අරියො අනරියො.

අනල 33 අනති ජීවති අනෙනා ති අනලො, අන පාණනෙ, අලො.

අනවරත 41 න අවරමති තා නවරතං, අව පුබ්බා රමු රමණෙ, තො.

අනාථපිණ්ඩික 437 අනාථානං පිණ්ඩං දදාති තා නාථපිණ්ඩිකො, ණ්ඩිකො.

අනාදර 172 ආ පුබ්බා දර ආදරෙ, ආදරො සක්කාරො, ආදරණං ආද රො, තබ්බිපරීතො අනාදරො.

අනාමිකා 266 නත්ථි නාම මසසා ති අනාමිකා, සකත්ථෙ කො, ඉත්ථියං ආ.

අනාරත 41 න ආරමති ති අනාරතං, රමු රමණෙ, තො, ආ පුබ්බා.

අනාසව 7 ආසවානං අනාරම්මණතාය අනාසවං, නත්ථි ආසවා එත්ථා ති වා.

අනාලය 6 නත්ථි ආලයො තණ්හා එත්ථා ති අනාලයං, (මොකෙඛ).

අනිදස්සන 7 නත්ථි චක්ඛුනා දසසන මෙත්ථා ති අනිදසසනං.

අනිමිස 12 න නිම්මිසන්ති ති අනිමිසා, මිස ධාතු නිම්මිසනෙ. 1044.

අනිල 37 අනති ජීවති අනෙනාති අනිලො, අන පාණනෙ, ඉලො.

අනිලපථ 46 අනිලසස වාතසස පථො ඔගෙහා අනිලපථො.

අනිත්තික 7 ඉත්ති උපඤ්ඤවො යත්ථ න සන්ති තං අනිත්තිකං, (මොතෙඛ).

අනු 1174 පච්ඡාත්ථෙ, "අනුරථං"—"ගුසත්ථෙ, අනුරත්තොසා"—සාදිසෙසෙ, "අනුරූපං"—අනුපච්ඡිනෙනා, "අනුසයො"—..... භිණෙ, "අනුසාරී

පුත්තං පඤ්ඤවා"—තතියත්ථේ, "නදීමච්ඡසිතා සේනා"—... අනුගතෙ "අනෙති"— ... ලකඛණේ, "රුක්ඛ මනුවිජ්ජාතතෙ විඤ්ඤූ" විච්ඡායං, "රුක්ඛං රුක්ඛං අනු විජ්ජාතතෙ විඤ්ඤූ"—ඉත්ථම්භූතකඛාණේ, "සාධු දෙවදත්තෝ මාතරමනු"—භාගෙ, යදෙත්ථ ම මනු සියා තං දියතු."

අනුකම්පා 160 අනු පුනප්පුනං කම්පති අත්තා ධාරෙස්ස චිත්තානති අනු කම්පා, අනු පුබ්බා කම්ප චලනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ.

අනුකම්ම 429 අනුරූපෝ කම්මෝ අනුක්ඛත්තෝ, කම්ම කම්මනෙ, අ.

අනුචර 380 අනු පච්ඡා චරතීති අනුචරෝ, අනු පුබ්බා චර ගතිම්හි, අ.

අනුචරිවික 715 ජීවියා අනුරූපං අනුචරිවිකං, සකත්ථේ කො.

අනුජ 254 අනුපච්ඡා ජාතෝ අනුජෝ, කවි, අනු පුබ්බා ජන ජනනෙ.

අනුජීවි 342 පභුනෝ පච්ඡා ජීවතීති අනුජීවී, ණී, ජීව පාණ ධාරණේ.

අනුඤ්ඤ 737 නස්සි, උඤ්ඤා යසස සෝ අනුඤ්ඤ්. (වණ්ණාසයෙ.)

අනුතාප 169 අනු පච්ඡා තපති යෙන සෝ අනුතාපෝ, තප සන්තාපෙ, අ.

අනුතත්තර 694 නස්සි උත්තරෙ (උත්තමෝ) යස්මා සෝ අනුත්තරෝ.

අනුදිසා 29 දිසානා මනුරූපා අනුගතිකා වා දිසා අනුදිසා. (දිසාම්රෙඤ්ඣ.)

අනුද්දයා 160 අනුදයති පරදුක්ඛං අත්තාසුඛඤ්ච ඛිංසතීති අනුද්දයා, අ, ඉත්ථියං ආ, දය දාන ගති ඛිංසා දානෙසු.

අනුප 187 අනුගතා ආපා අත්ථෝති අනුපෝ, උත්තං, පරලොපෝ වා.

අනුපුබ්බී 429 පුබ්බස්ස අනුරූපෝ අනුපුබ්බී, නදාදි. (අනුක්ඛණමෙ.)

අනුබන්ධ 980 අනු පුබ්බා බධ බන්ධනෙ, අ, අනුබන්ධෝ, (පකතා නිවත්තෙත්ත පකතිතෝ අනිවත්තනෙ පකතියං ච අනිවත්තනෙ චාති අත්ථෝ).

අනුයොග 115 අනුයුජිතබ්බා පුච්ඡිතබ්බාති අනුයොගෝ, අනු පුබ්බා යුජ යොගෙ, ණ.

අනුරොධ 345 අනුරොධන මනුරොධෝ, රුධි ආවරණේ, ණ.

අනුලාප 123 අනු පුනප්පුනං ලාපෝ අනුලාපෝ, අනු පුබ්බා ලප වචනෙ, ණ.

අනුවත්තන 345 අනුරූපං පවත්තනං අනුවත්තනං, අනු පුබ්බා වතු වත්තනෙ, යු.

අනුසය 853 අනු පුබ්බා සී සයෙ, (පච්ඡාතාපෝ විප්පටිසාරෝ, අනුබන්ධෝ පුනප්පුනමපවත්තනං, රාගාදෙ සන්තකෙ, කාමරාගානුසයෝ, පටිඝා... දිට්ඨා...විචිකිච්ඡා...මානා...භවරාගා...අවිජ්ජානුසයෝ).

අනුසාසනී 354 අනුසාසියත්ථෙති අනුසාසනං, අනු පුබ්බා සාස අනු සික්ඛිම්හි, යු.

අනුසිට්ඨි 354 අනුසාසන මනුසිට්ඨි, සාස අනුසිට්ඨිසං, ති, තිස්ස ට්ඨි.

අනුස්සති 158 අනු පුනප්පුනං සරණං අනුස්සති, අනු පුබ්බා සර ගති ඛිංසා චින්තාසු, ති.

අනූනක 702 ඌන පරිහාණෙ, න ඌන මත්ථීති අනූනකං, කො.

අනොතත්ත 679 තත්ර සූරියරංසිසම්පුඨාභාවෙන න අවතපති උදක මෙත්ථාති අනොතත්තං, (න + අව × තප).

අනත 404, 714 අමති ගච්ඡතීති අනෙතා, අම ගමනෙ, තො, අසති යාති ති වා අනෙතා, අස ගමනෙ, තො, අව ගමනෙ වා, 791.
"එසෙවනෙතා දුකඛස්ස සඛඛපච්චයසංඛයා" ති එත්ථ අවසානෙ—"සුත්තානනං වනනතා" ති ආදීසු පදපූරණෙ—"අනතං අනත ගුණනති" ආදීසු දෙභාවයවෙ—දෙභො ච අවයවො චාතිපි එකෙ, "සක්කායො එකො අනෙතා, අය මෙකො අනෙතා" ති ආදීසු කොඨාසෙ—"කායබඛිනස්ස අනෙතා ජීරති හරිතනනං වා" ති එත්ථ සීමායං—"අනතාමිදං භික්ඛවෙ ජීවිකාන" නති එත්ථ ලාමකෙ. "අයමෙකො අනෙතාති ආදීසු ලාමකං නිහීනක" නති වීකා.

අනතක 43 අනතං විනාසං කරොතීති අනතකො, අනත සද්දූපපද කර කරණෙ, රූපපච්චයො.

අනතගතන 742 අනෙතා ගච්ඡතී ති අනතගතං, "ලොපච තත්‍රාකා රො" ති ඔලොපෙ අ ආගමො, චිත්තං.

අනතර 292 අනතරෙ භවං අනතරං, ණ, 771 අති ඛණිතෙ අරො, 802 (වත්ථ මම්බරං, අඤඤ යො සකො න හොති, ඔඩි මරියාදා, හෙදෙ විසෙසො, මනස්ස පි චිතෙත පි).
"යමකසාලාන මනතරෙ," "අනතරා ච බොධිං අනතරා ච ගයං," "අයං තපොදා නදී විනනං මහානිරයානං අනතරිකාය ගච්ඡතී" ති ආදීසු ච, "අප්පමතතකෙන විසෙසාධිගමෙන අනතරා වොසාන මාපාදිංසු" ති චාදීසු මජ්ඣෙ—"අදදසා බො මං භගවා අඤඤතර ඉත්ථී විජ්ජනතරිකාය භාජනං ධොවනතී" ති ආදීසු ඛණෙ—"තදනතරං කො ජානෙයය අඤඤත්‍ර තථාගතා" ති ච, "ජනො සගමම මනොතානති ම ච ත ච කිමනතර" නති ච ආදීසු හෙතුම්හි (කාරණෙ)—"යසසනතරතො න සනති කොපා," "භයමනතරතො ජාතං තං ජනො නා වබුජඣති" ති ආදීසු මනසි.

අනතරධාන 51 අනතරං ධරතීති අනතරධානං, අනතර සද්දූපපද ධා ධාරණෙ, යු, නිගගහීත ලොපො.

අනතරවාසක 292 අනතරෙ මජ්ඣෙ භවො වාසො අනතරවාසකො, සකත්‍ථෙ කො.

අනතරා 1150 අනතරෙන, අනතරා, අනෙතා, චා ති එතෙ අනෙතා ඉච්ච ත්‍ථෙ, "අනතරා වොසානා මාපාදි" ති ආදීසු අනතරෙ.

අනතරාය 765 චුතිපටිසන්ධිනමනතරෙ ආයතීති අනතරායො, අථවා, කාරියසිඛි අනතරං ව්‍යවධානං ආයති ගච්ඡතී ති අනතරායො, අනතරා වෙමරෙක්ඛ ආයනති ආගච්ඡනතී ති අනතරායො, අනතරා ති නිපාතො ඉ ගතිම්හි, අ—"සමපතතියා විබඛනවසෙන සත්තසනතානසස අනතරෙ වෙමජ්ඣෙක්ඛ එති ආගච්ඡතී ති අනතරායො." සාරත්ථදීපනී.

අනතරිප 664 විධා ගතාන මාපාන මනතරභූතං අනතරීපං, අකාරසසී. අනතරියනති වා පාඨො, තදා විධාගතානං මාපාන මනතරෙ භවං අනතරියනති විගගහො (පරිධානභූතෙ අඩ්ඩුවත්ථෙ.)

අනතරිය 292 බාහුල්‍යෙන අනතරෙ මජ්ඣෙ භවං අනතරීයං, ඉයො.

අනතරෙන 1137 වජ්ජනත්ථෙ නිපාතො, 1150 අනතරෙ ඉච්චත්ථෙ ච.

අනන්තලිඛඩ 45 තෙසං තෙසං වත්තූන මනන්තරං නානත්තං ඉඤ්ඣතෙ ලොකො එතෙනාති අනන්තලිඛඩං—ඉඤ්ඣනං වා දස්සනං ඉඤ්ඣා, තස්සා අනන්තරං කාරණං අනන්තලිඛඩං.

අනන්තවණ්ණ 503 අනෙන්තා ලාමකො වණ්ණො යස්ස සො අනන්තවණ්ණො.

අනන්තික 706 අනන්තයොගා අනන්තිකං, ඉකො, "අනන්තිකං සනන්තිධානෙ ච උඩ්ඩනෙ චා පි අනන්තිකා" ඉත්‍යජයො.

අනන්තිම 714 අනෙන්තා භවො නිය්‍යන්තෙතා අනන්තිමො, ඉමො, (අනෙන්ත).

අනෙන්තපුර 215 අනෙන්ත අඞ්ගනානන්තරං පුරං ගෙහං අනෙන්තපුරං, පුරස්ස අනෙන්තත්ති වා අනෙන්තපුරං, "අනෙන්තාපුරන්ති" පි පාඨො.

අනෙන්තවාසි 408 ආචරියස්ස අනෙන්ත සමීපෙ වසනසීලො අනෙන්තවාසී, සඤ්ඤ සද්දත්තා විභත්තී අලොපො, වස නිවාසෙ, ණී.

අනෙන්තා 1150 සත්තමීඅත්ථෙ නිපාතො, "අනෙන්තාගෙහෙ" ති ආදීසු.

අනෙන්තාගධ 742 අනෙන්තා ඔගාධත්තීති අනෙන්තාගධං, ගාධ පතිට්ඨායං, අ.

අනෙන්තාජාත 515 අනෙන්තා ගෙහෙ දූසියා කුලීයම්හි ජාතො අනෙන්තා ජාතො.

අනුඛ 364 අදි බන්ධනෙ, ණ්වු, අස්සු, අනුඛකො. (සංඛලෙ.)

"අනු සද්දෙ පන ඉත්ථිලිඞ්ගො ගහෙතබ්බො, පාළියං ඉත්ථිලිඞ්ගපයොග දස්සනතො, "සෙය්‍යථාපි වාසෙට්ඨ අයං අච්චරවතී නදී පූරා උදකස්ස සම තිත්තිකා කාකපෙය්‍යා, අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය පාරත්ථිකො පාරගාමී පාරන්තරිතු කාමො, සො ඔරිමතීරෙ දළ්හාය අනුයා පච්ඡාබාහං ගාළ්හබන්ධනබද්ධං" ති, තත්‍ර අනුනති සංකිච්ච බන්ධනංවා, "යථා අනු ඝරෙ පුරිසො" ති වුත්ත බන්ධනවිසෙසො වා, "අනුබන්ධනාදීනි ඡින්දිත්වා පලායිංසු" ති හි වුත්තං, අපිච අඤ්ඤනත්ථෙන බන්ධනඤ්ඤෙන අනු ව්‍යාතිපි අනු, පඨකාමගුණ, වුත්තා හෙතං භගවතා "ඉමෙ ඛො වාසෙට්ඨ පඤ්චකාම ගුණ අරියස්ස විනයෙ අනූතිපි බන්ධනන්ති පි.වුච්චන්ති" ති, නිග්ගහීතා ගමවසෙනායං ධාතුවුත්තා, කත්ථචි පන විභත්තිනිග්ගහීතාගමො පි හොති, තං යථා "අවිජ්ජා ඛීණබවෙ පුබ්බගමා අකුසලානං ධම්මානං සමාපත්තියා අනුදෙව අහිරිකං" න්ති පාළි, එත්ථ අනුඅඤ්ඤති අනුබන්ධතීති අත්ථදී, අනුදි එව අනුදෙවාති කිතවිගහණෙ සන්නිවිගහණෙ ච වෙදිතබ්බා, තථාහි අට්ඨකථායං "අනුදෙවාති අනුබන්ධමානමෙවා" ති වුත්තං, තං අවිජ්ජ මහිරිකං අනුබන්ධමානමෙව හොතීති අත්ථො." ති සද්දනීති.

අන්ඛ 321 අන්ඛ ප්‍රාණෙ, අ—අන ති ජීවති එතෙනාති වා අන්ඛා, අන පාණනෙ, ඛ,—අම රොගෙ වා, අන්ඛා දෙසො, කප්පව්වයො ච.

"අන්ඛ දිට්ඨුපසංහාරෙ" ති සද්දනීති, දිට්ඨුපසංහාරෙ නාම චක්ඛු සඤ්ඤි තාය දිසියා උපසංහාරෙ අපනයනං විනාසො වා—චක්ඛුහි පස්සනති එතායාති දිට්ඨි වුච්චති, යං සන්ධාය අට්ඨකථාසු "සසම්භාර චක්ඛුනො සෙතමණ්ඩලපරික්ඛිත්තස්ස කණ්හමණ්ඩලස්ස මජ්ඣෙ අභි මුඛඨිතානං සරීරසණ්ඨානුපපත්තිදෙසභූතෙ දිට්ඨිමණ්ඩලෙ" ති වුත්තා—ටීකායම්පි ච "දිට්ඨිමණ්ඩලෙ ති අභිමුඛඨිතානං සරීරසණ්ඨානුපපත්ති දෙසභූතෙ චක්ඛුසඤ්ඤිතාය දිට්ඨියා මණ්ඩලෙ" ති වුත්තං, එවං භූතාය දිට්ඨියා උපසංහාරෙ අන්ඛ ධාතු වත්තති, අන්ඛතී ති අන්ඛා, ඡින්නං

චතුබ්බිනං එකස්ස වා වසෙන නඤ්ඤසද්දෝ—කච්චායනෙ පන "ඛාදූ මගමානං ඛඬාඬ ගඬා." ති වචනෙන අම ධාතුස්ස අඬා දෙස කරණවසෙන රූපනිප්පත්තී දස්සිතා.

අඬ්කාර 70 අඬං භතදිඞීසතතිකං ලොකං කරොතී ති අඬ්කාරො, කර කරණෙ, ණ්ඬ.

අඬ්ගනාම 72 අඬ්ගව තං තමං චාති අඬ්ගනාමං, යං ලොකමඬ්කාරං කරොති අයං අඬ්ගනාම සද්දෙ, තස්මිං ඝනතමෙ බහුලතමෙ වත්තති.

අඝාති 465 අද භක්ඛණෙ, තො, ඝිදාදිත්තා අනනාදෙසො, ද ලොපො, 1103 (ඝුතත්ති ගුණ ක්‍රියා "අනනානි මධුරානි ච, අනනපානං" නන්නාදීසු).

අනවය 332 අනු පුබ්බා ඉ ගතියං, කරණෙ අ, අන්වයො. (වංසෙ.)

අනෙවසනා 428 අනු එසනං ගවෙසනං අනෙවසනා, එස මගගනෙ, යු, ආ.

අනෙවඞිත 753 අනුඑසිඉත්ථාති අනෙවසිතං, එස මගගනෙ, කම්මනි තො.

අප 1184 වජ්ජනෙ, "අප සාලාය ආයන්ති වාණිජා"—පූජනෙ, "වුඩ්ඪා පවාසී"—අපගතෙ, "අපගච්ඡති, අපෙතො, අපගතො"—පදුස්සනෙ, අපරජ්ඣති".....

අපක්කම 402 අපවජ්ජිත්වා කමනං අපක්කමො, අප පුබ්බා කමු පද වික්ඛිපෙ, අ.

අපච්ච 763 ඒ චයෙ, අප පුබ්බා ඛයෙ, අ, 1082 (අච්චනෙ පූජායං).

අපචායින 750 අපචායිත්ථාති අපචායිතො, අප පුබ්බා චාය පූජා නි සාම නෙසු, තො.

අපචින 750 අපචියිත්ථාති අපචිතො, අප පුබ්බා චි චයෙ, තො.

අපචිති 425 අපචයනං අපචිති, අප පුබ්බා චි චයෙ, භාවෙ තිපච්චයො 1117 (අච්චනෙ පූජාය).

අපච්ච 240 නරකෙ න පතති අනෙන පජා ජාතෙනාති අපච්චං, පත ගති යං, යො, ත්‍යස්ස චො, චිත්තං—න පතති න විචජ්ඣති වංසො එතෙනා ති වා අපච්චං. (පුත්තෙන ඔතරි නිච්චනපුංසකොයං.)

අපච්චක්ඛ 716 අක්ඛම්ඉයං පතිගතං නිස්සිතං අක්ඛන වා පච්චක්ඛං, කතෙ සමාසෙ පතිසද්දස්ස පුබ්බනිපාතො අභිධානතො, පච්චක්ඛවිප රිතං අපච්චක්ඛං, පරහරණාදි.

අපණ්ණක 698 පණ ව්‍යවහාරත්ථතීසු, ණවු, විරුඬ්හොහාරෙන න පණ මෙතීති අපණ්ණකො. (අව්රුඬෙ.)

අපථ 193 ගන්තබ්බපථභාවතො අපෙතං පථං අපථං, අසද්දෙ ත්‍ර නිපාතො, අබ්‍යයීභාවසමාසො.

අපදූන 943 අප පුබ්බා දූ අවඛණ්ඩනෙ, යු, (ඛණ්ඩනෙ ඡෙදනෙ ඉති වුත්තෙ ච කම්මනීති ඉති එවං මයා පුබ්බ චරිතන්‍ති වත්තබ්බ සුභා සුභකමෙම, "අතිවත්තෙ ච කම්මනී" තිපි පාඨො, අතීතකාලෙ පවත්ත කම්මනීති අත්ථො).

අපදෙස 860 අප පුබ්බා දිස උච්චාරණෙ, ණ්ඬ, (නිමිත්තෙ කාරණෙ ඡලෙ සඤ්ඤ).

අපධාරණ 50 අපධරතීති, අපධාරණං, අප පුබ්බා ධර ධාරණෙ, යු.

අපමාර 325 සරණං සාරො, අපගතො සාරො යෙන සො අපමාරො, ස සෂ මො.

අපරගොයාන 183 ගවෙ නයනති යනති එත්ථාති ගොයානං, අපරඣ තං ගොයානඤෙති අපරගොයානං.

අපරණ්ණ 450 පුඛණ්ණාදිතො අපරභාගෙ පවත්තා මණ්ණං අපරණ්ණං.

අපරසෙල 606 පුඛසෙල මුපාදාය අපරසෙලො, අපරසම්ං දිසාභාගෙ සෙලො වා අපරසෙලො.

අපරාජිතා 584 රොගාදි ජිතත්තා න පරාජිතා අපරාජිතා.

අපරාධ 355 අපගතො රාධො යෙන සො අපරාධො, අප පුඛෙඛ රාධ සංසිබ්බහි, අ.

අපලොකින 7 න පලුජ්ජනභාවං ගච්ඡතී ති අපලොකිතං, අථවා, ලොක සභාවෙන විඤ්ඤායතීති ලොකිතං, තඛභාවාපගමනතො අපලොකිතං.

අපවග්ග 8 අපවජ්ජන්ති සංඛාරා එතස්මා ති අපවග්ගො, අප පුඛෙඛා වජ්ජ වජ්ජනෙ, අ, 910 (විමුත්තියං නිඛඛාණෙ).

අපවජ්ජන 420 අප පුඛෙඛා වජ්ජ වජ්ජනෙ, යු, උපසග්ගවිසෙසෙනායං දූනත්ථාභිධායී.

අපසව්‍ය 719 සව්‍යතො වාමසරීරතො අපගතං අපසව්‍යං (දක්ඛිණං කලෙ බරං අපසව්‍යං).

අපසම්භ 325 අපගතො සාරො යෙන සො අපසම්භො, මකාරාගමො.

අපාඟ 261 සරීරඝසංඛාතස්ස කණ්ණස්ස අප සමීපං අපාඟො, 1116 (චිත්තකෙ තිලකෙ, "අපාඟ මඝඨිනෙ ච නෙත්තනෙත්ත තිලකෙ පිලෙ" ති වොපාලිතො).

අපාචී 29 මපෙක්ඛ **මඤ්ඤං*** අඛති යස්සං දිසායං රවි සා අපාචී, මපක්ඛ ත්ථා ය මප සඛෙදු, යථා "අපදිස්සන්ති"—අවාචී ත්ථි පාඨො, අව පුඛෙඛා අච ධාතු අධොමුඛීභාවෙ, අවඛති අධොමුඛී භවති යස්සං රවි සා අවාචී, උණාදිකෙ වා තබ්බියොගෙ කරොනෙත්තා යස්සං රවි අඛති සා අවාචී.

අපාන 39 අස්සාසසංඛාතආනතො අපගත නාති අපානං.

අපාමඟ 583 අපමජ්ජන්ති වත්ථාදික මනෙනා ති† අපාමඟෙඟා, දීඝො උපසඟඟස්ස.

අපාර 665 පාරයති තරඟාද්‌යො වාරෙතුන්ති පාරං, පාර සාමත්ථියෙ, අ, පාරතො අඤ්ඤං තීරං අපාරං.

අපි 1183 සම්භාවනෙ, "අපි දිඛෙඛසු කාමෙසු රතිං සො නා ධිගච්ඡති සාණසාකියපුත්තොා හොති සම්මාසම්බුඛසාවකොා" ති—(සම්භාවන මධි ප්පත්ථවචනන්ති අත්ථසුත්‍ර සත්‍යියා අවිඤාතො) ගරහායං, "අම්හාකං පි පණ්ඩිතකා" ති—අපෙක්ඛායං, "අයං පි ධම්මො අනියතො"—සම්භ්‍රච්චයෙ, "ඉති පි අරහං"—පදපූරණෙ, "අපි භගෙත භික්ඛං ලභිත්ථ"—සංවරණෙ, "අපිධානං."

---

* අපාඨං, බ්‍ර : වී :

† අපමඤ්ඤනෙ වාති ඒකෙන, මඤ්, කරණෙ ඝඤ්, කුඛ දිඤාා, අපාමාගීං, ශබ්ද සෙඨ්ඨම්මඤානිඝි.

අභිනාම 1191 පසංසාදීසු තීසු, සවිකාරෙ පතිඤ්ඤුණේ, ආදිනා පකාසිත* සමහාබ්‍යකොධාදි භාවස්සේ නාමසඥෙ.

අභුඤ්ඤ 84 පූනාතී ති පුඤ්ඤං, පු පවනෙ, ණ්‍ය, පුඤ්ඤපරිපක්ඛං අපුඤ්ඤං.

අභූප(ව) 463 පූරෙතී ති පූපෝ, පෝ, අකාරයුත්තෝ† පූපෝ අභූපෝ, යථා ලාපු අලාපූති.

අපප 704 අල භූසණ පරියත්තී නිවාරණේසු, පෝ, ලසඝ පෝ, අප පාපුණෙ වා, පෝ, අපෙසි ඉච්ඡකමත්තන මගමාසී ති අප්පං.

අපපනා 155 අපෙපති සමපයුත්තාධම්මෙ පාපෙත්‍ය රම්මණන්ති අප්පනා, අප පාපුණෙ, යු, ආ.

අපපමාරිස 594 අප්පමත්තනාය අපෙපා ච සෝ මාරිසාකතීතනා මාරිසෝ චෙති අප්පමාරිසෝ, "මාරිසෝ ති සා කෝ" ති සඳ්ධෙත්තමමහානිධි. මාරිසොති ඉමයෙසවාපි නාමං.

අපෙපව 1158 "අපෙපව මං භගවා.....ඔවදෙය්‍ය" ති ඉච්චාදීසු දිසසති.

අපෙපවනාම 1158 "අපෙපවනාම අය මායසමා අනුලොමිකානි සෙනාසනානි පටිසෙවමානෝ අඤ්ඤමාරාධෙය්‍ය" ඉච්චාදිසු දිසසති.

අපෙථාමා 575 ආ ගුසෝ ථුවතී ති අපෙථාවා, ථුව විකසනෙ, ආ පුබ්බා, රසෙසා.

අඵලා 541 න විජ්ජතෙ ඵල මෙතසසා ති අඵලා, ඉත්ථියං ආ. (උතුපප තොපි ඵලගිණේ.)

අබඛ 126 න බජ්ඣතෙ හදය මත්‍රෙති අබඛං, බධ බන්ධනෙ, තො.

අබඛමුඛ 735 අබඛං අනගඝාලමුඛං යසස සෝ අබඛමුඛෝ.

අබබ 475 අව රක්ඛණේ, වෝ, බකාරාදෙසා, අබබං, සත්තාසත්තානි බ්‍රහ්මසහිතා එකා ලෙඛා අබබං.

අබලා 230 අප්පං බලං යසසා සා අබලා, අප්පත්‍ථෝ ය මකාරෝ.

අබාධ 717 නත්‍ථි බාධා නිසෙධෝ යසස තං අබාධං. (අනිවාරිතෙ.)

අබ්බුද 475 අබබ හිංසා ගතිම්හි, දෙ, ආගමසසු, ඡපඤ්ඤසු බ්‍රහ්ම සහිතා එකා ලෙඛා අබ්බුදං.

අභඛ 45 න හමතී ති අභඛං, 48 ආපං හරතී ති අභඛං, ආප සද්‍දූපපද භර පොසනෙ, පසසබෝ, අවති සත්තෙ රක්ඛතී ති වා අභඛං, අව රක්ඛණෙ, භො, අථවා, අභඛති අනෙකසත්තපටලෝ හුත්වා ගච්ඡතී ති අභඛං, 1112 "අභබ්බෝ ව සයති සගච්ඡං න නිවත්තති" ති එත්ථ පුලලිඞ්ගො—"අභඛා මහිකරජෝ රාහූ" ති එත්ථ ඉත්ථිලිඞ්ගො—"අභඛානි චන්ද මණ්ඩලං ඡාදෙනති" ති එත්ථ නපුංසකලිඞ්ගො.

අභඛක 492 අභඛං ආකාසෝ මෙඝෝ ච, තං සයඤ්ඤකත්තා සඤ්ඤායං කෝ, අභඛම්ව කායතෙ රාජතෙ ති වා අභඛකං.

අභඛකඛාන 116 අසවෙචන අක්ඛානං භාසණං අභඛක්ඛානං. (තුච්ඡ භාසණං අබ්භක්ඛානං නාම.)

---

* පකාසත්තන, ඉ: පී: † ආකාරයුත්තෝ සූපෝ, ඉ: පී:

අබ්භන්තර 197 අබ්භන්තරෙ අන්නඤ්ඤා කොඨාසෙ ජාතං න බහිකොඨාසෙති අබ්භන්තරං, යත්ථ යත්ථ හි යො යො ඨිතො නිසින්නො වා තත්ථ තත්ථ සමන්තා අට්ඨවීසති හත්ථප්පමාණං ඨානං තස්ස තස්සා බ්භන්තරං ඨානං නාම, 771 පාවිපදිකො, අථවා, අති බන්ධතෙ, අරෙ, ධාතුත්ථානු වත්තතෙකො අභි.

අබ්භුත 102 විම්හයොපචයවඩ්ඪනෙ අබ්භුතො, 532 අබ්භ ගමනෙ, තො, අභි සදෙ වා, අසරූපච්චතනං, රසෙසා ච, 1032 (පණ්ණ ජුතකාරාදීනං කම්මනි.)

අබ්භාසෙක 697 න වඤ්චෙන්ති න රක්ඛන්ති නයනමනා අසමා ති අබ්භ සෙකං, වි ආ පුබ්බ සිව පඤ්ඤරණෙ, අ.

අභයා 569 න විජ්ජතෙ රොගභයං රොගඨානෙ පයුජ්ජමානාය මස්ස මිති.

අභාව 1103 භවනං භාවො, න භාවො අභාවො, භූ සත්තායං, ඝණ්.

අභාසණ 129 න භාසණං අභාසණං, භාස වියතනියං වාචායං, යු.

අභි 1176 අභිමුඛ්‍ය, "අභිඤ්ඤාමති, අභිමුඛා"—විසිට්ඨ, "අභිධම්මා"—උඛ්ඛමෙම, "අභිරූහති"—සාරූපෙප, "අභිරූපා"—.... අධිකෙ, "අභිවසති"—කුලෙ, "අභිජානතො"—....ලක්ඛණෙ, "රූක්ඛ මභිවිජෙජාතතෙ විජ්ජු," ඉත්ථම්භූතඛ්‍යාණෙ, "සාධු දෙවදත්තෙනා මාතර මභි"—වීච්ඡායං, "රූක්ඛමභිවිජෙජාතතෙ චක්ඛූ"—වඤ්ඤනෙ, "අභිවාදෙති."

අභිඤ්ඤාතාතා 836 අභි පුබ්බා කමු කන්තියං, කමු පදවික්ඛෙපෙ වා, තො. "අයං ඉමෙසං පුග්ගලානං අභිඤ්ඤාතතරෙ ච පණීතතරෙ චා" ති ආදීසු සුන්දරත්ථෙ—"අභිඤ්ඤාතෙන පරිඤ්ඤාතෙන = පෙ = සම්පජාන කාරිභොති" ති ආදීසු අභිඤ්ඤාමෙ—

"කො මෙ වන්දති පාදෙ ඉද්ධියා යසසා ජලං
අභිඤ්ඤාතෙනාන වණ්ණෙන සබ්බා ඔභාසයං දිසා" ති ආදීසු අභිරූපෙ—"අභිඤ්ඤාතානා භගවා රාජා නිඤ්ඛන්තා පඨමො යාමො විරතිසිනෙනා භික්ඛුසංඝො" ති ආදීසු ඛයෙ—"අභිඤ්ඤාතං භගවා"ති ආදීසු අබ්භනුමොදනෙ.*

අභික්ඛණං 1137 පුනපප්පුනං, අභි ණ්හං, අසකිං, අභික්ඛණං, මුහු, එතෙ පඤ්ච පුනප්පුනත්ථා නිපාතා.

අභිඛ්‍යා 1052 අභි පුබ්බා ඛ්‍යා පකාසනෙ, ඤ්වි, (නාම රංසි ඉවෙව තෙසු).

අභිජන 332 අභිමුඛං ජනෙති ති අභිජනො, අභි පුබ්බා ජන ජනනෙ, ඝණ්, 855 (උප්පත්තිභූමි ජාති භූමි).

අභිජාන 1074 අභි පුබ්බා ජන ජනනෙ, තො, (වුඩ්ඪි, ආයුවුඩ්ඪි, කුලජෙ කුලීනෙ).

අභිජ්ඣා 163 පරසම්පත්තිං අභිමුඛං කත්වා ඣායති ති අභිජ්ඣා, අභි පුබ්බා ඣෙ චින්තායං, අ, ආ.

---

* සුත්තනිපාතඅට්ඨකථායං මඟලසුත්තවණ්ණනායං "යා නා රත්තියො අභිඤ්ඤාතා අභිලක්ඛිතා අට්ඨ චාතුද්දසී පඤ්චදසී ති එවමාදිසු පබ්බනියෙ" ති පි දිස්සති.

අභිඤ්ඤා 720 අභිජානාති තාය භික්ඛූඤ්ඤ, අභි පුබ්බා ඤා වබොධනෙ, ක්විම්, විසිඨං ජානාති ති අභිඤ්ඤා, උපචාරජ්ඣානං ආදිං කත්වා යාව අප්පනා උප්පත්ති තාව පවත්තා පඤ්ඤා පුබ්බභාගපඤ්ඤාය විසිඨභාවතො අභිඤ්ඤා නාම, අභිඤ්ඤා අස්ස අත්ථි ති අභිඤ්ඤී.

අභිඤ්ඤාණ 55 අභි විසෙසං ජානාති එතෙනා ති අභිඤ්ඤාණං, ඤා වබොධනෙ, ය්‍යු, "තෙන ලක්ඛණෙන තෙන අභිඤ්ඤාණෙන අඤ්ඤාසි" ච්චාදිසු.

අභිඤ්ඤාත 724 අභි පුබ්බා ඤා වබොධනෙ, තො, අභිඤ්ඤායතෙ ති අභිඤ්ඤාතො, "අභිඤ්ඤාතානං රාජකුමාරානං" ඉච්චාදිසු.

අභිණ්හං 1137 පුනපප්පුනත්ථෙ නිපාතො, "පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ ඨානානි අභිණ්හං පච්චවෙක්ඛිතබ්බානී" ති ආදිසු දිසති.

අභිනො 1195 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො, (ආසනෙන, අභිමුඛෙ, උභයතො ඉච්චත්ථෙ, ආදිනා සීසෙ සාකල්‍යෙ ච අත්ථෙ වත්තති).

අභිදෙස 68 දෙසාය රත්තියා ආරම්භා අභිදෙසො, අථවා, අභිදුස්සනති යත්ථ සබ්බකම්මානීති අභිදෙසො, "අභිදෙස කාලකතො" ච්චාදිසු.

අභිධාන 114 අභිධියතෙ එතෙනාති අභිධානං, අභි පුබ්බා ධා භාසණෙ, ය්‍යු.

අභිනය 101 පස්සන්තානං අභිමුඛං නයනං පාපනං අභිනයො, අභි පුබ්බා නී පාපුණෙනෙ, අභි පුබ්බා නී ධාතු බොධනෙ පි.

අභිනව 713 නු ථුතියං, අ, නවො, නවො එව අභිනවො, අභිමතො පසත්ථො වා නවො අභිනවො.

අභිමාන 171 මාන පූජායං, විසෙසතො මානෙතී ති අභිමානො, අත්තානං අභිමඤ්ඤති එතෙනාති වා අභිමානො, 860 (ධනාදිදපෙති ධනාදිකෙ පටිච්ච උප්පන්නදපෙ).

අභිලාව 770 අභිලවනං අභිලාවො, අභි පුබ්බා ලූ ඡෙදනෙ, ණ.

අභිවාදන 426 වන්ද අභිවාදනථුතීසු, ය්‍යු, න ලොපො, දීඝො ච, අභිවාදනං.

අභිසඤ්ඤි 766 විත්තෙ අභිසඤ්ඤායතෙ ති අභිසඤ්ඤි, අභි සං පුබ්බා ඤා ධාරණෙ, ඉ.

අභිසාරිකා 232 අභිසරති ගච්ඡති සංකෙත මිති අභිසාරිකා, සර ගතියං, ණ්වු, ඉත්ථියං ආ.

අභිස්සඟ 759 අභි පුබ්බා සජ සඟෙ, අ, අභිස්සඟො.

අභිහිත 755 අභි පුබ්බා, ධා භාසණෙ, තො, ධස්ස හො, අභිහිතො.

අභ්‍යාස 705 අභ්‍යාසීදති ති අභ්‍යාසො* අභි ආ පුබ්බ සදවිසරණෙදෙ, අ, "අභ්‍යාසො තු සම්පමහි පුමා අභ්‍යාසනෙ පිවෙ" ති රභසො.

අමච්ච 340 සබ්බකිච්චෙසු රක්ඛතු මන්තෙතබ්බ වා අමා සහ භවති ති අම වෙච්ච, අමාසද්දෙ යං සහත්ථෙ නිපාතො, චවපච්චයො.

අමත 7 නත්ථි එත්ථ මතං මරණන්ති අමතං, 25 න මතං මරණ මනෙනෙති අමතං, 975 (අපවග්ගො නිබ්බාණෙ, සුධායං දෙවතානං හොජනෙ,

"අමතං යඤ්ඤසෙසසම්පි පීයුසෙ චලිතෙ ඝතෙ,
ආසාපිතෙ† ච මොක්ඛෙ ච ධනන්තරි සුධාසිසු,
අමතො අමනා පි වා ගලොච්ඡමලකීසු වෙ" ති නානත්ථසඟහෙ වුත්තං).

---

* "අත්තමුඛෙනාශ්‍යතෙ ව්‍යාප්‍යතෙ තෙනාති අභ්‍යාශඃ, අශූ ව්‍යාපනෙ, කරණෙ ඝඤ්, නිකටඝට්ස්‍යාත්මුඛව්‍යාපනාත් තථා තථා." වාචස්පත්‍ය. † අයාචිතෙ, ඛ: ථි:

"අප්පමාදෙ අමතපද" න්ති එත්ථ අප්පවගෙහ—"අමතවසෙ" න්ති එත්ථ සලිලෙ—"ධම්මාමතරසෙනා" ති එත්ථ සුධායං.

අමතප 11 අමතං පිවන්ති ති අමතපා, අමතසද්දූපපද **පා** පානෙ, ණ්ව.

අමතා 569 නත්ථි මතං එතිස්සං හෙතූහුතායං ති අමතා. (සිවායං.)

අමත්ත 457 අමති කාලන්තරං පවත්තතී ති අමත්තං, අම ගතියං, අතෙත්තා.

අමර 11 මරණං මරෙ, සො යෙසං නත්ථි තෙ අමරා, මර පාණිචාගෙ, අ.

අමරාවතී 21 අමරා එතිස්සං සන්තී ති අමරවතී, සා එව අමරාවතී, රස්ස සස්ස දීඝතා.

අමල 492 අම ගමනෙ, අලෝ, නත්ථි මලං අස්සා ති අමලං.

අමා 1136 සහ, සඞ්ං, සමං, අමා, ඉච්චෙතෙ සහත්ථා, "අමාවාසි දිවසෙ අමච්චො" ති ආදිසු දිස්සති.

අමාවසි 73 අමා සහ වසන්ති රච්චන්තු යස්සං සා අමාවසී වස නිවාසෙ, ඉ.

අ මාවාසි 73 අමා සහවසන්ති රච්චන්තු යස්සං සා අමාවාසී, වස නිවාසෙ, ණී.

අමිත්තා 343 මිත්තපටිකඛත්තා න මිත්තො අමිත්තො. (රිපුම්හි.)

අමිලාන 575 න පුප්ඵ මාසු මිලාත මස්ස භවතී ති අමිලාතො.

අමු 1089 (පරස්මිං පරඨානෙ, පරලොකෙ වා, අත්‍ර ඨානෙ ලොකෙ වා). "පස්සථ භික්ඛවෙ අමුං මහන්තං දුරුක්ඛන්ධං" ඉච්චාදිසු දිස්සති.

අමුත්ත 387 ඝරිකා අසිපුත්තී ගදුදිකං අමුත්තං, න මුත්තං අමුත්තං.

අමුත්‍ර 1148 අමුස්මිං ඨානෙ අමුත්‍ර, "ත්‍රථ සත්තාමියා" දි සුත්තෙන අමු සද්දා ඨානසත්තම්‍යන්තෙ ත්‍රෝ.

අමොහ 153 න මුය්හතෙ එතෙනාති අමොහො, මුහ වෙචිත්තෙ, ණ.

අම්බ 557 ඵලකාමෙහි ජනෙහි අම්‍යති ගම්‍යති ති අම්බො, අම ගමනෙ, බො.

අම්බඩ්ඨ 582 අඹ සද්දෙ, ඨො, අව රක්ඛණෙ වා, නිග්ගහීතාගමො, ආ.

අම්බර 45 අම්බතෙන සද්දයතෙන්න අත්‍රෙ ති අඹරං, අඹ සද්දෙ, රො, 290 අඹ සද්දෙ, කත්තරි රො.

අම්බා 244 පූතෙන්න අම්‍යති ගම්‍යති ති අඹා, අම ගමනෙ, බො, අම පූජායං වා, කම්මනි බො, ඉත්ථියං ආ.

අම්බාටක 554 අම්බ සද්දෙ, අටො, සකත්ථෙ කො, යස්ස පත්තඵලානි අඹි ලානි පුගඵලපමාණානිච, සල්ලකීරුක්ඛසණ්ඨානො ච සො රුක්ඛො.

අඹිල 148 අඹ සද්දෙ, අරො, ඉත්තං ලත්තඤ්ච, අඹන්ති එතෙනාති අඹිලං, ජනා එතෙන වත්ථුනා අඹන්ති සද්දං කරොන්ති ඉති තස්මා තං වත්ථු අඹිලං, "වජාදීහි" ති ආදිනා ඉලපච්චයො, අභි: ධ: ච්: ප.

අම්බු (524,) 661 අම්බසද්දෙ, උ, අම්බු.

අම්බුජ 671 අම්බුම්හි ජාතො අම්බුජො, අඹුසද්දූපපද ජන ජනනෙ, ඩ්ව.

අම්බුජාකර 678 අම්බුජානං ආකරො උප්පත්තිඨානං අම්බුජාකරො.

අඹුජිනී 689 අඹුජයොගතො අඹුජානං සමූහතො වා අඹුජිනී, ඉනී.

අම්බුද 47 අඹුං ජලං දදාතීති අඹුදො, අඹුසද්දූපපද දා දානෙ, ඩ්ව.

අඹුධර 47 අඹු මුදකං ධාරෙන්ති ති අඹුධරො, අඹුසද්දූපපද ධර ධාරෙණ.

අමහ 605 අම ගතියං, ඔහා, අමෙහා, අබෙහා ති පි එකෙ—" මුනින්දවචන මෙහාජ ගබ්භසමාචසුන්දරී " ච්චාදීසු උදකෙ පි දිස්සති.

අමෙහා 1139 එකවචනපුථුවචනවසෙන පුරිසානං ආමන්තණේ.

අම්මණ 197, 484 අම ගමනෙ, ස්ත්‍රී, අම්බ සද්දෙ වා, 668 අම්බුං නෙති යෙන මම්මණං, උස්සත්තං, ණත්තං ච, 1032 (දෙණීයං කථමයෙ ධාතුසුමා ණීකෙ?).

අම්මා 244 අම්යතෙ පූජීයතෙ පුත්තඩිතරෙහි ති අම්මා, අම පූජායං, කම්මනි මෝ, ඉත්ථියං ආ.

අය 493 අය ගමනෙ, ඒ, අයති නානාකම්මාරකිච්චේසු යොගං ගච්ඡතී ති* අයෝ.

අයන 191 අය ගතියං, ස්‍යු, අයනං, 1101 (අයනසද්දෙ, ගමනෙ පථෙ ච).

අයොගුහ 455 අයෝ අගුහ කොටියං යස්ස සෝ අයොගුහෝ.

අයොඝන 526 අයසෝ අයොමයෝ වා ඝනෝ අයොඝනෝ.

අය්‍ය 333 අය ගතියං, කම්මනි ණ්‍ය, අයිතබ්බෝ උපගන්තබ්බෝ ති අය්‍යෝ, ආඩ්‍යෝතිපි එකෙ, 725 අය ගතියං, යෝ–(කුලීනෙ, ඉස්සරෙ ච).

අය්‍යක 247 අරහ පූජායං, ණ්වු, රහස්ස යෝ, අය ගතිම්හි වා, අය්‍යකෝ.

අය්‍යකා 245 අරහ පූජායං, ණ්වු රහස්ස යෝ, අය ගතිම්හි වා, ඉත්ථියං ආ අය්‍යකා, අය්‍යිකා පි.

අරජ්ජර 456 අරං සිඝං ජරා අස්සෙ ති අරජ්ජරෝ. (මණීකෙ.)

අරඤ්ඤ 536 අර ගමනෙ, ඤ්ඤ, අරීයතෙ ගම්‍යතෙ ති අරඤ්ඤං.

අරඤ්ඤානී 536 අර ගමනෙ, ඤ්ඤ, නදාදි, ආනන්තා ච (මහාවනෙ).

අරණී 419 අර ගමනෙ, අණී, අරීයති ගම්යති ති අරණී, (යං කඨං කඨ නාරෙන අග්ගි නිප්ඵාදනත්ථං ඝංසීයතෙ තස්මිං අරණී).

අරති 44 පරෙසං කුසලධම්මෙ අරතිං කරොති ති අරති.

අරවින්ද 684 අරං විඳති ති අරවින්දං, අරානි චක්ඛාණි ඉව දලානි විඳති ති වා. (පදුමෙ.)

අරහඩ්ඪ 298 අරහතං ධඩ්ඪෝ අරහඩ්ඪෝ, රූළ්හියා තද ඤ්ඤුච්චරෙසු.

අරහන්ත 436 අරහතෝ භාවෝ අරහත්තං, අරහන්තසද්දතෝ භාවෙ තත්තප්පච්චයෝ, නත්තප්පච්චය ලොපෝ.

අරහන්ත 10 සංසාරචක්කස්ස අරෙ හතවා ති අරහා, අරහං තිපි පාඨෝ,† අගුදක්ඛිණෙය්‍යතාය චීවරාදිපච්චයෙ අරහති පූජාවිසෙසඤ්ඤා ති අරහං, තථා සෝ කිලෙසාරයෝ මගුඤාණ හනීති අරහං, සංසාරච ක්කස්ස අරෙ හනී ති පි අරහං—අත්තාහිතං පරහිතඤ්ච පරිපූරෙතුං සම්මා පටිපජ්ජනෙනාහි සාධූහි දූරතෝ රහීතබ්බා පරිච්චජිතබ්බා පරිහාන බ්බා ති රහා, රාගාදයෝ පාපධම්මා, න සන්ති එතස්ස තෙ රහා ති

---

* "එති චලති කාරන සන්නිධ්‍යාදිත්‍යෙසු, ඉණ, අසුන්"—වාචස්පත්‍ය.

† "අරහධාතුතෝ ඤ්ඤෝ අරහසද්දස්ස සම්භවති,
අරාරූපපද ගන ධාතුතෝ වා ඨවා පන.
රහතෝ රූරුහිතෝ වාපි අකාර පුබ්බතෝ ඉධ,
වුච්චතෙ නාස්ස නිබ්බන්ති අකාරාදි රවසිතා." සද්දනීති.

අරහො ති වත්තබ්බෙ ඔකාරස්ස නුස්සාරං අකාරාදෙසං කත්වා අර හන්ති වුත්තං—සපත්තරිසෙහි න රක්ඛිතබ්බා න පරිච්චජිතබ්බා ති පි අරහං, රහො ති ච හමනං වුච්චති, නත්ථි එතස්ස රහො ගමනං ගතීසු පච්චාජාති ති අරහං, ඉමානි නිබ්බචනානි අරහ පූජායං, හන හිංසායං රහ චාගෙ, රහ ගතියන්ති ඉමෙසං ධාතූනං වසෙන වුත්තං.

අරහන්ත 750 අරහ පූජායං, "භාවකමෙමස්ස ත" ඉති කමෙම තපච්චයො, අරහිතො.

අරති 344 අර ගමනෙ, ති, භූවාදිතො ආ ආගමො,

අති 344* අරති ගච්ඡති පච්චත්තිකභාවන්ති අරි, අර ගමනෙ, "මුනාදිහිච්" ති ඉපච්චයො, අපපකො රූපාදි පඤ්චාමගුණසංඛාතො රො කාමො එතෙනා ති වා අරි, එත්ථ රකාරො කාමෙ, අකාරො අපපත්ථෙ.

අරිඤ 555 †හතජනතු පමොහසංඛාතාරිඵලතාය අරිඤො, නිපාතනා හන්තිස්ස ඤා, තං රොගාරිවනනජනෙහි ඉච්ඡිතඛඛඵලත්තනා වා අරිඤො, 638 රිඤං මරණලක්ඛණං, තද සස නත්ථි ති අරිඤො, 822 (තඤ්හා ගොරසවිසෙසෙ, මරණලිඞ්ගෙ මරණලක්ඛණෙ, අසුභෙ සුභෙ වා ති චතුසු අරිඤං, ආසවො මජ්ජවිසෙසො, එනීලද්දුමෙ පුනි රුක්ඛෙ).

අරිත්ත 667 අරති යෙනා ති අරිත්තං, අර ගමනෙ, "ජඳාදි තත්‍රණ්" ඉකාරාගමො, විභත්තං.

අරිය 435 කිලෙසාරයො හන්තී ත්‍ය රහො, සො එව අරියො, අර ගම නෙ වා, අරත්‍යධිගච්ඡති ඔඝාහඵලධමෙම ත්‍යරියො, ණ්‍ය, කිලෙ සෙහි ආරකා ති අරියො, යදුදිනා ආරකසද්දස්ස අරියාදෙසො, ලො කෙහි අරණීයො උපගන්තබ්බා ති වා අරියො, අර ගතියං, ණ්‍ය 1002 (විජෙ බ්‍රාහ්මණෙ, වෙසෙ ත්‍ය රියො).

අරිස 327 අරි විය සසති හිංසති ති අරිසං, සස හිංසායං, ඩ්, අර ගමනෙ වා, ඉසො.

අරූ 324 අරති පුතිභාවෙන උඩං ගච්ඡති ති අරූ, අර ගමනෙ, උ.

අරූණ 65 අරූණවණ්ණතායවා, අරති ගච්ඡති ති වා අරූණෙ, පාපසම්ං අරති ගච්ඡති ති වා අරූණෙ, අර ගමනෙ, උණෙ, 97 කිච්චතෙතා අබ්‍යත්තාරත්තාවණෙණ අරූණෙ නාම, 980 (රංසිහෙදෙ පුරතො සුරි සුගහ්මනතො පඨමං උඨිතරංසිවිසෙසො, අබ්‍යත්තාරාගෙ කිච්චතෙතා, ලොහිතෙ රත්තෙ).

"කො එස අරූණෙ නාම? කෙන සො අරූණෙ භවෙ?
කිදිසො නස්ස වණ්ණො? තු සණ්ඨානං කිදිසං භවෙ?
කිස්මි ච කාලෙ දෙසෙ ච අරූණෙ සමුගවජ්ජති?
කිං පඩඩකඛසිඩඩො එසො? උදාහු අනුමානතො?" ති.

---

* "වෙරංඅරතීති අරී" ති පිකා. † හනතුපවෙසසංඛාතා, සි: පී:

එත්ථ කො එසො අරුණෙ නාමා? ති එත්ථ, අරුණෙ නාම සූරියස්ස පභා විසෙසො-වුත්තං හෙතං අභිධානප්පදීපිකායං—"සූරසෙඝාදයතො = පෙ=රුණෙ" ති—ටීකාය ච, "සූරස්ස උදයතො පුබ්බ උණ්හතරංසි අරුණෙ නාම සියා" ති—විමතිවිනොදනී ටීකාය ච "අරුණෙ ති වෙත්ථ සූරියුග්ගමනස්ස පුරෙ චරො වඩ්ඪනරත්තා පභාවිසෙසො ති දට්ඨබ්බා" ති වුත්තං, තස්මා සූරියපභා යෙව අරුණෙ නාම න අඤ්ඤනති දට්ඨබ්බං—කෙන සො අරුණෙ භවෙ? ති එත්ථ අරුණෙ වණ්ණ එතස්සා ත්ථි ති අරුණෙ, කිඤ්චි රත්තවණ්ණසමන්නාගතො ති අත්ථො, අථවා, අරති ගච්ඡති සුවණ්ණභාවෙන පවත්තති ති අරුණෙ—කීදිසො තස්ස වණ්ණ? ති එත්ථ අබ්භන්තරත්තවණ්ණ තස්ස වණ්ණ භවෙ, යථා මච්ඡස්ස අඤ්ඤති—විමතිවිනොදනිය ච "වඩ්ඪන රත්තා පභාවිසෙසො" ති—තස්මා සූරියස්ස රත්තපභායෙව අරුණෙ නාම න සෙතපභාදයො ති දට්ඨබ්බං—යදි එවං පාතිමොක්ඛඤ්ච පන ඛන්ධකවණ්ණනායං විමතිවිනොදනී පාළියං පන, "නන්දිමුඛියා ති ඔදාතදිසාමුඛතාය තුණ්ඩිමුඛියා" ති වුත්තං, තං කථං ඝටෙජ්ජය්‍ය? ති, නො න ඝටෙජ්ජය්‍ය, තත්ථ හි අරුණුග්ගහනකාලෙ අරුණෙභාසෙන ඔදාතදිසාමුඛභාවො වුත්තා, න අරුණෙභාසස්ස ඔදාතභාවො, වුත්තං හෙතං උදානඅට්ඨකථායං "නන්දිමුඛියා ති අරුණස්ස උග්ගහනත්තා එව අරුණෙභාසසූරියාලොකූපජීවිනො සත්තා නන්දූපනමුඛියා රත්තියා ජාතාය විභායමානාය ති අත්ථො, ජාතකඅට්ඨකථායං ච, "ජිණ්ණ ඤ්ඤදරත්ති අරුණසම්ං උග්ගහනෙ=පෙ=කතමාසි අච්ඡරා" ති ඉමිස්සා ගාථාය අත්ථවණ්ණනායං, "තත්ථ ජිණ්ණ ඤ්ඤදරත්ති නත්ති පච්ඡිමරත්ති. රත්තිපරියොසානෙ ති අත්ථො, උග්ගහනෙ ති අරුණෙ උග්ගහනෙ, යා ති යා පුරත්ථිමා දිසා, රත්තාසුවණ්ණභාය උත්තමරූපධරා හුත්වා දිස්සති" ති —එවං අරුණුග්ගහනසමයෙ පුරත්ථිමාය දිසාය රත්තවණ්ණතා වුත්තා, තස්මා තස්මිං සමයෙ අරුණස්ස උට්ඨිතත්තා පුරත්ථිමාය දිසාය රත්තභාවො සූරියාලොකස්ස පත්ථටත්තා සෙසදිසානං ඔදාතභාවො විඤ්ඤායති—සණ්ඨානං කීදිසං භවෙ? ති එත්ථ අරුණස්ස පාටෙක්කානං සණ්ඨානං නාම නත්ථි රත්තිමත්තතත්තා, යත්තකං පදෙසං එරති තත්තකං තස්ස සණ්ඨානන්ති දට්ඨබ්බං—අථවා පුරත්ථිමදිසා සණ්ඨානං, වුත්තං හි ජාතකඅට්ඨකථායං, "පුරත්ථිමා දිසා රත්තාසුවණ්ණභාය උත්තමරූපධරා හුත්වා දිස්සති" ති—කිස්මිඤ්ච කාලෙ දෙසෙ ච අරුණෙ සම්මුග්ගච්ඡති? ති එත්ථ එස අරුණෙ සූරියුග්ගමනස්ස පුරෙ කාලෙ පුරත්ථිමදිසායං උග්ගච්ඡති, වුත්තං හෙ තං උදානඅට්ඨකථායං, "උට්ඨෙ අරුණෙ ති උග්ගහනෙ අරුණෙ, අරුණෙ නාම පුරත්ථිමදිසායං සූරියොදයතො පුරෙතර මෙව උට්ඨොහාසො" ති—කිං පච්චක්ඛසිද්ධො එසො උදාහු අනුමානතො? ති එත්ථ, අයං අරුණෙ නාම පච්චක්ඛසිද්ධොව න අනුමානසිද්ධො, කස්මා විඤ්ඤායති ති චෙ? චක්ඛුවිඤ්ඤණ ගොචර වණ්ණායතනභාවතො අක්ඛස්ස පනී ති පච්චක්ඛං, චක්ඛු රූපානං අභිමුඛභාවෙන ආපාථගතත්තා චක්ඛුවිඤ්ඤණං හොති, වුත්තං හෙ තං භගවතා, "චක්ඛු ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤණ" නන්ති, තස්මා යං අරුණවණ්ණා චක්ඛුනා දිස්වා ජානිතබ්බතො පච්චක්ඛසිද්ධො එව හොති, න එවං සති එවං භවෙය්‍ය ති අනුමා

නෙන පූනප්පූනං චින්තනෙන සිඛෙ ති—ඉමං පඤ්හවිසජ්ජනං සාධුකං මනසි කරිත්වා පණ්ඩිතෙහි රත්තෙහාහෙහි යෙව අරුණෙ ති පවෙචිතබ්බා සල්ලක්ඛෙතබ්බා" ති—විනයාලංකාර පාළි.

අරූප 6 නත්ථි දීඝරස්සාදිකං රූපසණ්ඨාන මෙතස්සා ති අරූපං.

අරෙ 1139 එකවචනපථවචනවසෙන පුරිසානං ආමන්තණෙ නිපාතො.

අලං 1147, 1190 "අලං මෙ බුඩ්ඪෙනා ති වදති විඤ්ඤූපෙති" ති එත්ථ පරිසෙඩෙ—"අලමෙතං සබ්බ" න්ති ආදිසු පරියත්තියං—"අලංකාරෙ" ති ආදිසු භූසණෙ.

අලංකා 32 අල විභූසණෙ, අ, අලං විභූසණං කරොති ති අලංකා, කර කරණෙ, ණ්වි, ඉත්ථියං ආ, ආලංකාපි, තදූ අලංකා එව ආලංකාති විඤ්ඤෙහා.

අලංකම් 82 නිඤ්ඡිතබ්බත්තා න ලක්ඛීයතෙ ති අලක්ඛි, ලක්ඛ දස්සනං කෙසු, ණී—කාලක්ඛණණීති ලඩ්ඩනාමා පරූපඤ්චකරා අපෙපසක්ක සත්තා.

අලඝද්ද 653 අරං සීඝං ගච්ඡති ති අලගද්දෙ, මස්ස දෙ, රස්ස ලත්තා ඛ, අථවා, ගො වුච්චති දුක්ඛං තං දෙති ති ගදෙ, විසං—අලං පරිපුණ්ණං ගදං එතස්සාති අලගද්දෙ.

අලංකාර 283 අලං විභූසණං කරීයතෙ ති අලංකාරො, අලංසද්දූපපද කර කරණෙ, ණෙ. (හාරාද්‍යහරණෙ).

අලත්තක 305 ආ භූසො රත්තං කරොති ති අලත්තකො, රස්ස ලත්තං, කර කරණෙ, ක්වි, ණ්වූති වික්‍යා. (ලාඛායං.)

අලම්බුසා 24 කාමරතිවසෙන දෙවපුත්තෙන අත්තනි වසාපෙතුං අලං සමත්ථා ති අලම්බුසා.

අලස 516 න ලසති කීළතී ති අලසො, ලස කන්තියං, අ, අථවා, අලීයති බන්ධීයති ති අලසො, අල බන්ධනෙ, සො.

අලාත 36 හානි මෙව ලාති න සීතිවිසෙස ඛා ති අලාතං, ලා ආදානෙ, තො, අලති බන්ධති ති වා, අල බන්ධනෙ, තො.

අලාබු 596 ලම්බති අවසංසති ති අලාබු, ආ පුබ්බො ලම්බ අවසංසනෙ, උ, සංයොගාදිලොප දීඝරස්සා, "න පුබ්බා ලම්බ අවසංසනෙ" ති ටි:

අලි 636 අරති ගච්ඡතීති අලි, අර ගමනෙ, ඉ, රස්ස ලත්තං.

අලික 127 අලති බන්ධති එතෙනා ති අලිකං, අල බන්ධනෙ, ණිකො, 1070.

අල්ල 753 අල කෙලදනෙ, ලො, අල්ලෙ.

අව 1137 (අනිච්ඡයෙ අනිනනයෙ, දෙසො ච බ්‍යප්පන ච හානි චා ති චඤ්ඤ, වචොක්‍රියාය වචනක්‍රියාය,) ව්‍යොගෙ, "ඔමුක්කඋපාහණෙ, අව කොකිලං වනං"—ජානනෙ, "අවගතො, අවගච්ඡති"—අධොභාවෙ, "අවං සිරෙ, අවකුජ්ජෙ, ඔකඩ්ඪනචකඛු—*නිච්ඡයෙ, "අවධාරණං"—සුඛියං, "වොදානං"—.....පරිභවෙ, "අවජානනං," "අවමඤ්ඤති," "දහරොති න උඤ්ඤතබ්බො"—දෙසෙ, "ඔකාසො"—ථෙය්‍යෙ, "අව හාරො."

---

* වික්‍යායං අනිච්ඡයෙති දිස්සති.

අවගණ්හන 756 ගණ සංඛ්‍යාණෙ, අව පුබෙඛා පරිහුතෙ, තො, හෙඨා කථා ගණ්හියතී ති අවගණ්හතො.

අවගන්ත 757 ගති බුඛ්‍යත්ථො, අවගච්ඡියති ඤ්ඤයති ති අවගන්තං, තො, ගමු සප්ප ගතීමහි. (ඤ්ඤතෙ.)

අවඤ්ඤ, 172 අවජානනං අවඤ්ඤා, අව පුබෙඛා ඤ්ඤ වඛොධනෙ, ක්විං.

අවඤ්ඤාති 756 ඤ්ඤ අවඛොධනෙ, අව පුබෙඛා පරිහුතෙ, තො, හෙඨා කථා ඤ්ඤයතී ති අවඤ්ඤාතං.

අවණ්ණවාද 120 වණ්ණෙණ ථුති, තස්ස අවදනං අවණ්ණවාදෙ, අවණ්ණස්ස වාදෙ වා.

අවතංස 870 අව පුබෙඛා තස අලංකාරෙ, අ, උඛං තසීයතෙති අවතංසො, (කණ්ණපූරො කණ්ණලංකාරො, සෙඛරෙ අගෙහ).

අවතාර 981 අව පුබෙඛා තර තරණෙ, ණෙ, (අවතාරෙ ඔතරණෙ, තිත්ථසමිං නදාදීනං තිත්ථෙ, විවරෙ විවරණෙ).

අවත්ථ 734 නත්ථි වත්ථ මෙතස්සා ති අවත්ථා. (නගෙහ.)

අවදාරණ 447 අවදාරියතෙ නෙනා ති අවදාරණං, අව පුබෙඛා දර අවදාරණෙ, යු. (බඤ්ඤතියං.)

අවනි 82 සත්තෙ අවති රක්ඛති ති අවනි, අව රක්ඛණෙ, යු, නදාදි, අනි පච්චයො වා, පාපිපදිකෙහි ඉප්පච්චයො ති රූපසිඛ්ධං.

අවනීති 184 අත්තනා ඛාදිතං ලඛං පරාජිතෙහි යාචිතෙ පි පුන න වමනීති අවනී, න පුබෙඛා වමු උගගිරණෙ, ති, අවති රක්ඛතී ති වා—අව රක්ඛණෙ, නෙනා, නදාදි.

අවමාන 172 හෙඨා කථා ජානනං අවමානං, අව පුබෙඛා මන ඤාණෙ, භාවෙ යු, ණිප්පච්චයො වා.

අවමානිත 756 අව පුබෙඛා මන ඛාතු පරිහුතෙ, හෙඨා කථා මඤ්ඤතී ති අවමානිතො, තො.

අවයව 278 අව පුබෙඛා යු මිස්සනෙ, විසුං විසුං යවතී ති අවයවො, යො අත්ථො විසුං විසුං යවති පවත්තති ඉති තස්මා සො අත්ථො අවයවො, අවසද්දො විසුනති අත්ථවාචකො, යු ගත්‍යං, ගති පවත්ති, "සබ්බතො ණවු වා වී වා" ති අ, 'අඤ්ඤස්ස ච, උයෙසා, ඔ අව සරෙ, නයෙ.

අවලෙප 1079 අව පුබෙඛා ලිප ලිම්පනෙ, අ, අවලිම්පනං අවලෙපො.

අවස 743 නත්ථි වසො ආයත්තො පරෙසං එතස්මිං සරීරභුතෙති අවසො.

අවසර 770 අව පුබෙඛා සර ගතියං, අ, අවසරො. (ඛණ්ඩත්තියං.)

අවසිත 963 අව පුබෙඛා සා තනුකරණවසානෙසු, තො, අවසිතං.

අවස්සං 1150 අවස්සං නුන ච නිච්ඡයෙ නිපාතා.

අවාව 650 අව රක්ඛණෙ, ආවො, අවාවො, ආවාවො පි. (කාසුසං.)

අවාපුරණ 222 අවා පූරති විවරති එතෙනා ති අවාපූරණං, වු සංවරණෙ, යු*, වස්ස පො, උත්තං, උපසග්ගස්ස දීඝතා ච, "අපාරුතා තෙ අම තස්ස ඛාර" නාථ වචනතො පුර පාර සංවරණෙ ති ඛාත්ථං පඨන්ති,

---

* අව ආ පුබ්බ පුර අග්ගගමනෙ ති සද්දනීති.

අව පුබ්බා වූ සංවරණේ නි ධාතුයේ පන සති වසස රත්තා, උප සගගසස දීඝතා ච, "සංඝාවිං පාරුපිත්වා" ති ආදීසු පන පකාරවණ්ණාගමෙන සිද්ධා.

අවි 501 අව රක්ඛණේ, ඉ, අවි, අජී නි පි පාඨෝ.

අවිකෙඛප 155 විකම්පනං නානාරම්මණපෙරණං විකෙඛපෝ, සෝ නත්ථි එත්ථා ති අවිකෙඛපෝ.

අවිගහහ 42 නත්ථි විගහහෝ සරීර මෙතසසා ති අවිගහහෝ. (මාරෙති ටීකායං දිසසති.)

අවිජජා 168 විද ඤාණේ, න විඳතී ති අවිජජා.

"විදි විදෙඛි ධාතූහි අකාර පුබ්බකෙහි වා,
අනතාවරහිතසදදූප පදෙන පුනා පි වා,
අවිජජාසදදනිපඵන්නා දීපෙතබ්බා සුධීමතා."

එත්ථ පූරෙතුං අයුත්තතාඵෙන කායදුච්චරිතාදි අවිඳියං නාම, අලබ්භනතී අත්ථෝ, තං අවිඳියං විඳතී ති අවිජජා, තබ්බිපරීතතෝ කායසුචරිතාදි විඳියං නාම, තං විඳියං න විඳතී ති අවිජජා, ඛන්ධානං රාසඨං ආයතනානං ආයතනඨං ධාතූනං සුඤ්ඤඨං සච්චානං තථඨං ඉන්ද්‍රියානං අධිපතියඨං අවිදිතං කරොතී ති අවිජජා, දුක්ඛාදීනං පීළනාදිවසෙන වුත්තං චතුබ්බිධං අත්ථං අවිදිතං කරොතී ති පි අවිජජා, අනතාවරහිතෙ සංසාරෙ සබ්බයොනිගතිවිඤ්ඤාණට්ඨිතී සත්තාවාසෙසු සත්තෙ ජවාපෙතී ති අවිජජා, පරමත්ථතෝ අවිජජමානෙසු ඉත්ථිපුරිසාදීසු ජවති විජජමානෙසු පි ඛන්ධාදීසු න ජවතී ති අවිජජා, යං පන අට්ඨකථායං, "අපි ච චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීනං වත්ථාරම්මණං පටිච්චසමුප්පාදපටිච්ච සමුප්පන්නානං ධම්මානං ඝාදනතෝ පි අවිජජා" ති වුත්තං, එතං න සදදත්ථතෝ වුත්තං, අත්ථෝ අවිජජාය ඝාදනකිච්චත්තා වුත්තං, තථා හි අභිධම්මටීකායං ඉදං වුත්තං, "බ්‍යඤ්ජනත්ථං දසෙසවා සභාවත්ථං දසෙසතුං අපි චා ති ආදිමාහ, චක්ඛු විඤ්ඤාණාදීනං වත්ථාරම්මණානි ඉදං වත්ථූ ඉදමාරම්මණන්ති අවිජජාය ඤාතුං න සක්කා ති අවිජජා, තප්පටිච්ඡාදිකා වුත්තා, වත්ථාරම්මණස්භාව ඝාදනතෝ එවං අවිජජාදීනං පටිච්චසමුප්පාදභාවසස ජරාමරණාදීනං පටිච්චසමුප්පන්නභාවසසා ච ඝාදනතෝ පටිච්චසමුප්පාදපටිච්චසමුප්පන්නඝාදනං වෙදිතබ්බ" නති, තත්ථ දුග්ගතිගාමිකම්මසස විසෙසපච්චයත්තා අවිජජා අවිඳියං විඳතී ති වුත්තා, තථා විසෙසපච්චයො විඳියසස න හොතී ති විඳියං න විඳතී ති ච, අත්තානිස්සිතානං චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීනං පවත්තාපනං උප්පාදනං ආයතනං සමෙමාහභාවෙනෙ ච අනභිසමයභූතත්තා අවිදිතං අඤ්ඤාණී කරොති අන්ධා විරහිතෙ ජවාපෙතී ති වණ්ණාගමවිපරියාය විකාරවිනාසධාතු අත්ථ විසෙසයොගොති පඤ්චධසස නිරුත්ති ලක්ඛණසස වසෙන තීසු පි පදෙසු අකාර විකාර ජකාරෙ ගහෙත්වා අඤ්ඤසං වණ්ණනං ලොපං කත්වා ජකාරසස ච දුතියසස ආගමං කත්වා අවිජජා ති වුත්තා" නි.

අවිඤ්ඤූ 721 විසෙසං ජානාති සීලෙනා ති විඤ්ඤූ, වි පුබ්බා ඤා, අව ඛොධනෙ, රූ, විඤ්ඤූපපපඤ්ඤා අවිඤ්ඤූ.

අවිත 754 අව රක්ඛණෙ, කමෙම නපපචචයො, අවිතං (රක්ඛණීයෙ).

අවිතථ 127 නත්ථි තථං සචච මත්‍රෙ ති විතථං, න විතථං, අවිතථං.

අවිදූර 706 දූරපටික්ඛත්තා අවිදූරං. (සමීපෙ.)

අවිරත 41 න විරමතී ති අවිරතං, න වි පූබෙඛා රමූ රමණෙ, තො.

අවිරූඩ 698 න විරුජ්ඣතෙ තස්‍ය විරූඩො, තො, න වි පූබෙඛා රුධි ආවරණෙ.

අවිලම්බිත 40 න විලම්බියති න ඔහීයති ති අවිලම්බිතං, ලබි අවසංසනෙ, තො.

අවිසාරී 129 බහිධා පරිසං අඟුලිමත්තම්පි න විසරති න ගචඡති ති අවිසාරි, තස්සීලත්ථෙ ණී, විවිධෙන වා න සරති ති අවිසාරී, ඡින්නාස්සරානං විය වෙධා න හොති ති අත්ථො.

අවී 502 අවිනො එසා අවී, (අභිධාප්පදීපිකාය 505 ම ගාථා ඔලොකෙ තබ්බා).

අවීචි 657 "වීචි තරඟෙ අපෙප වා" ති රුඩො—නත්ථි සුඛස්ස වීචි ලෙසො පත්‍රෙ ති අවීචි "වීචි සුඛතරඟෙසු" ති තිකඛිණෙසො—තසමා, නත්ථි සුඛං වීචි මත්ථා තස්‍ය වීචි, අග්ගිජාලෙහි ච දුක්ඛෙහි ච සත්තානි ච නත්ථි එත්ථ වීචි අනන්තරන්ති අවීචි, වි පූබෙඛා චි චයෙ, ඉචි.

අවෙයාපජ්ඣ 8 වෙයාධතී ති වෙයාධො, දුක්ඛසචචං, තස්ස භාවො වෙයාපජ්ඣං, දුක්ඛස්ස පීළනාදිත්ථො, තං යත්ථ නත්ථි තං අවෙයාපජ්ඣං, අබ්‍යාපජ්ජනති පි පාඨො, තත්ථ බ්‍යාපජ්ජනති විනස්සනති ති බ්‍යාපාදු, සංඛතා, තෙසං භාවො බ්‍යාපජ්ජං, සංඛතානං විනස්සනභාවො, තං යත්ථ නත්ථි තං අබ්‍යාපජ්ජං, නිරුත්තිනයෙන ච ද්‍යූසස ජ්ජකාරො.

අවහස 114 අවහයතෙ ති අවහයො, කමෙම යො, වෙහ අවහාණෙ ති ධාතු, ආ පූබෙඛා, රසෙසා.

අවහා 114 අවහායතෙ එතායා ති අවහා, හු සදෙද, වෙහ අවහාණෙ ති වා ධාතු, අ, ආ පූබෙඛා, රසසං.

අසකිං 1137 අසකිං ආදයො පුනප්පුනත්ථා.

අසංඛත 7 පචචයෙහි න සංකරීයතෙ ති අසංඛතං, සං පූබෙඛා කර කරණෙ, තො. (නිබ්බාණෙ.)

අසංඛතධාතු 9 අසංඛත මෙව නිස්සත්තනිජ්ජීවභෙන සභාති ලක්ඛණං ධාරණතො ධාතු ති අසංඛතධාතු.

අසංඛෙය්‍ය 476 සංඛ්‍යතු මසක්කුණෙය්‍යතාය අසංඛෙය්‍යං, චත්තාලීසාධික සතබින්දු සහිතා එකාලෙඛා අසංඛෙය්‍යං, පඨවත්තාලීසාධිකසතබින්දූති එකෙ.

අසච්ච 127 සත්තෙසු සාධූසු භවං සචචං, සත සාතචෙජ, චජාදිනා යො, න සචචං අසචචං.

අසඛම්ම 317 අසතං (අසප්පුරිසානං) ධම්මො අසඛම්මො, සඛම්මපටිපක්ඛ තත්තා වා අසඛම්මො.

අසන 369 අසු ඛිපනෙ, කමෙම ය්‍ය, අස්සති ඛිපීයතීති අසනං, 465 අස භක්ඛණෙ, කමෙම ය්‍ය, අස්සති භක්ඛීයති අසනං, 563 අස භක්ඛණෙ, ය්‍ය, 1004 (පියකෙ පීතසාලෙ, **කණ්ඩ** සරෙ, ඛිපනෙ අසනං, අසු ඛෙපනෙ).

අසනි 24 අස්සතෙ ගුජ්ජතෙ ධාතුකම්මනෙන ආයුධෙනා නි අසනි, අස හොජනෙ, භණ්ඩනත්ථාය අස්සතෙ ඛිපීයතෙ දෙවෙහීති වා, අසු ඛෙපනෙ, "වත්තාවාවධමාසෙභ්‍යනී" නි අනිපපච්චයෙ, 871 (විජ්ජුයං වඛලායං ඉත්ථිපුරිසෙ පුරිසිත්ථියං).

අසාර 698 නත්ථි සාරෙ යස්මිං තං අසාරං. (අසාරෙ.)

අසි 391 අස්සතෙ ඛිපීයතෙ තෙන සි, අසු ඛෙපනෙ, ඉ, ආ කොධවසෙන වෙරිජනානං මහාපරාධජනානඤ්ච සිසාදිකං සයති සමූවහීඳතී නි අසි, ආ පුඛෙඛා එත්ථ සි ධාතු ඡෙදනෙ.

අසිතා 96 න සිතො අසිතො, 448 අසු ඛෙපනෙ, කරණෙ තපපච්චයෙ, අසිතං, 757 අස භක්ඛණෙ, කම්මනි තපපච්චයෙ, අසිතො, 1005 (ලච් තෙත දුතෙත).

අසිපුත්ති 392 අසිනෙ පුත්‍ය අසිපුත්‍ති—අසිධෙනුකා පි.

අසිලෙසා 58 ගුජග සදිස්සත්තා න සිලිස්සතෙ න ආලිඟ්‍යතෙ නි අසිලෙසා, පඛතාරා චක්කාකාරා අසිලෙසා.

අසු 407 අත්ති භවති යෙනා නි අසු, අස ගුවි, උ, ආයුපි, අසති පවත්තතීති සත්තා එතෙනා නි වා, අසු ඛෙපනෙ.

අසුචි 274 සුච සොචෙ, ඉ, සුචි, සුචිස්ස පවිපක්ඛා අසුචි, එත්ථ අකාරො විරූඛෙ, 1024.

අසුර 14 සුරානං පවිපක්ඛභාවතො අසුරා, දෙවා විය න සුරතති න කීළතති නි වා, "දෙවෙ විය න සුරති න ඊසති න විරොචති වා නි අසුරෙ, සුර ඉස්සරියදිත්තීසු නි ධාතු" සද්දනීති—"න සුරං පිවිම්හා න සුරං පිවිම්හා නි ආහංසු, තතො පභ්‍රිය අසුරා නාම ජාතා" නි අට්ඨකථා.

අසෙඛ 10 තතො උත්තරි කරණීයා භාවතො නත්ථි සික්ඛා එතස්සා නි අසෙඛෙඛා. සොතාපන්නාදයෙ සෙඛා නාම.

අසෙවන 697 න සිඛතති ච න රක්ඛතති නයනමනාති අයමා නි අසෙවනං, න සිඛනති යස්මිං ආගන්තුකභූතානි අණ්ඩරසානී නි වා අසෙවනං, ස්‍ය. (චිත්තස්ස අනත්තිනො ච පීතිජනකං වත්ථු අසෙවනං නාම.)

අසෙස 702 න සෙසං අවසිට්ඨං අසෙසං (සබ්බස්මිං).

අසොක 573 නත්ථි සොකො යෙන සො අසොකො. (වණ්ණලෙ.)

අස්ම 605 අස්සතෙ නි අම්මා, අසු ඛෙපනෙ, මො, රාජාදි, අසු බ්‍යපනෙ වා.

අස්මපුප්ඵ 591 අස්මනො පුප්ඵං අස්මපුප්ඵං, (කාළානුසාරියම්පි).

අස්ස 368 අසති භක්ඛතී නි අස්සෙ, අස භක්ඛණෙ, "සබ්බතො ණ්වු තිවා" නි ආදිනා අ, අසති ඛිපති නි වා, අසු ඛෙපනෙ "සස්‍යාස" මාදිනා සෙ, න සයති නි වා අස්සෙ, න පුඛෙබ්බා සි සයෙ. 1102 (කොණෙ විදිසායං, හයෙ තුරඟෙ ච අස්සෙ.)

අසදිසකණ්ණ 27 අසදිසකණ්ණදුමා එත්ථ බහවො අත්ථී ති වා අසදිසකණ්ණ සදිස කූටත්තා වා අසදිසකණ්ණා, 562 අසදිසකණ්ණසදිසතාය අසදිස කණ්ණා. (සාලරුක්ඛ.)

අසදිසතර 369 තස්ස අසදිසස්ස භෙදෙ විසෙසො අසදිසතරො, අසදිසං තරතී ති අසදිසතරො, තර අතිකමනමනෙ, අ, තරප්පච්චයෙනා පි සිද්ධං, 652. කම්බලො ච අසදිසතරොචා ති ඉමෙ වෙ නාගකුලා මෙරුපාදෙ වසන්ති.

අසදිසත්ථ 551 අසදිසං සබ්බඤ්ඤුඤ්ඤතඤ්ඤාණං තිට්ඨති එත්ථා ති අසදිසත්ථො, ඨිතස්ස ත්ථො, මාරවිජයසබ්බඤ්ඤුඤ්ඤතඤ්ඤාණ පටිලාභාදිකෙහි භගවන්තං අසදිසෙති පි වා, ආ පුබ්බා සාස අනුසිට්ඨියං, නොසනෙ ච වත්තති, නො, රස්සො. (බුද්ධස්ස භගවතො සබ්බඤ්ඤුත ඤ්ඤාණපටිලාභඨාන භූතෙ දුමරුක්ඛෙ.)

අසදිසම 212 ආ කොධං සමෙන්ති එත්ථා ති වා ආ ගුසො සමෙන්ති එත්ථ රාගාදයොති වා අසදිසමො—409 ආ සම්මෙන්ත්‍රාති අසදිසමා—කත්තරි කාරකෙ සඤ්ඤායං ණො,* 928 (බ්‍රහ්මචාරී ච ගහට්ඨා ච වානපත්ථා ච භික්ඛූ චා ති බ්‍රහ්මචාරි ගහට්ඨාදී, තපොධනෙ පියසීලෙ).

අසදිසමාරක 577 අත්ථෙ මාරෙති ති අසදිසමාරකො, මර පාණවාගෙ, ණ්වු.

අසදිසමෙධ 413 අසදිසං එත්ථ මෙධන්ති හිංසන්ති ති අසදිසමෙධා, මෙධ හිංසායං, අ. (අසදිසමෙධාදයො ඉමෙ පඤ්ච මහායාගා ත්‍යුච්චන්තෙ.)

අසදිසයුජ 58 අසදිසරූපයොගතො අසදිසයුජ්ජා, අසදිසමුඛාකාරෙ නීහි තාරාහි යුත්තොතා අසදිසයුජ්ජා, 75 පරිපුණ්ණඤ්ඤුයුත්තෙන අසදිසයුජ්ජෙන යුත්තොතා මාසො අසදිසයුජ්ජා.

අසදිසව 324 ආ පුනප්පුනං සවති සන්දති ති අසදිසවො, ආ පුබ්බා සු අභිස වෙ, ණ්ව, 730 ආදෙසිතං ආදරෙනෙ ව සුණා තී ති අසදිසවා, අ, රස්සාදි, 1036 (විධෙය්‍ය වචනගහාහිනි, පුබ්බමහි පූයෙ).

අසදිසා 371 අසදිසී ත්‍ය සස්ස, "ඉත්ථිය=ම්පෙ=ති" අ, ආව, (අම්පෙසා ති වචනං ඔලොකෙතබ්බං). අසදිසාවාමි ප්‍යත්‍ර.

අසදිසාස 39 ආ පුනප්පුනං සසතී යෙන සො අසදිසාසො, ආ පුබ්බා සස පාණනෙ, අ. (බහි නිඤ්ඛමනවාතෙ.)

අසදිසු 260 අස අධා පතනෙ, සු— අසියති ඛිපීයති ති වා අසදිසු, අසු ඛෙප නෙ—1150 "නාසදිසු ධ කොච් භගවන්තං උපසංකමතී" ති එත්ථ පද පුරණෙ නිපාතො.

"අසදිසුසද්දෙ නිපාතත්ථෙ දිඨො අසදිසු ජලෙ පි ච,
ආඛ්‍යාතත්තා ච පඨාන පුථුවචනතො භවෙ."

අහ 67 න ජහාති පච්ඡාගමනනති අහං, න පුබ්බා හා වාගෙ, අ.

අහංකාර 171 අහ මිති අත්තානං කරොති යෙන සො අහංකාරෙ, අහං පුබ්බ කර කරණෙ, අ. (අහංකාරෙ, අහංසද්දෙ නිපාතො.)

අහන 293 න හඤ්ඤති යං පාසාණාදීහී ති අහතං, හන හිංසායං, නො.

---

* බ්‍රහ්මචාරී ගහට්ඨා වානපත්ථා භික්ඛූ ති එතෙ චතුරෙ ජනා අසදිසා නාමභවන්ති, අසදිසසද්දෙ, ඝං පුනභපුංසකෙ, වික්‍ය.

අහමහමිකා 397 අහ මඤ්ඤා භවාමි අහ මඤ්ඤා භවාමී ති අඤ්ඤස්ස මඤ්ඤස්ස මතිකම්මං යොධානං සම්පතා ධාවනං,* තත්‍ර හි හං පුබ්බ කො අහං සඤ්ඤ විහතත්තී පරිරූපකො නිපාතො, සකත්ථේ කපච්ච යෙ කතෙ විච්ඡායං ගම්‍යමානත්තා ඕධාභාවො—සද්දනීතියං "අහං පුබ්බත්තී ක්‍රියායං ඉකො" ති සුත්තෙන ඉකප්පච්චයො ති වුත්තං.

අහහ 475 අංහ ගතිම්හි, හප්පච්චයො, අහහං, එකාලෙඛා සත්තාති බින්දු සහිතා අහහං 1201 අහහසද්දෙ නිපාතො ඛෙදෙ, විම්හයෙ අබ්භූතෙ ච.

අහි 653 නිපාදෙ පි සමානො අංහ ති ගච්ඡති ගන්තුං සක්කොති ති අහි, අංහ ගමනෙති ධාතුතො "දධාදයො" ති මිනා ඉප්පච්චයො.

අහිතුණ්ඩික 656 අහිනො තුණ්ඩෙන මුඛෙන දිබ්බතී ති අහිතුණ්ඩිකො, ණීකො, අහිගුණ්ඨිකො ති පි පාඨො.

අහිත 344 හිනොති වුඩිං ගච්ඡති ති හිතො, න හිතො අහිතො.

අහෝ 1149 අහො ච හි චා ති එතෙ විම්හයෙ, විකප්පෙ ප්‍යහො "විකප්පෙ විම්හයෙප්‍යහො" ති භාගුරි—"අහො වත රෙ අසමාකං පඬිත කා" ති ආදීසු ගරහත්ථේ—"අහො බුඩ්ඩො අහො ධම්මො =පෙ= අහො දූනං පරමදූනං කඤ්ඤපෙ සුප්පතිඨිතං" ඉච්චාදීසු පසංසායං—"අහො වත මං අරඤ්ඤස්ස වසමානං රඤ්ඤ අභිසිඤ්චෙය්‍ය" ති ආදීසු පත්ථනායං.

අහොරත්තං 74 අහො ච රත්තී ච අහොරත්තා, අදිගුත්තා පි අහොරත්තා ති නපුංසකෙපි.

අළකා 32 අල විභූසණෙ, අලං විභූසණං කරොතී ති අලකා, සා එව අළකා, (ආළකා ති පි එකෙ).

අළකං 519 අල නිවාරණෙ, කම්මනි ණඩු, චිත්තලත්තාදීනි, අළක්කෙ, අලංකොපි, 581 සෙතපුප්ඵත්තාය අලං භූතො අක්කො අළක්කෙ, අල භූසණෙ, ලත්තං.

අළාර 709 අල බන්ධනෙ ති ධාතුම්හා අරො, **ලත්තං**, අලති යාති බන්ධති ති අළාරං. (වංඝෙ.)

ආ.

ආ 1180 උපසග්ගභූතො ආසද්දෙ ආභිමුඛ්‍ය, "ආගච්ඡති" —සමීපෙ, "ආසනනං—" ආදිකම්මෙ, "ආරමෙහා" —ආලිඟනෙ, "ආලිඟති"—පතිරූපං, "ආපත්ති ආපජ්ජනා" —මරියාදායං, "ආපඛ්ඛතා ඛෙත්තං"—උඩ්ඩකම්මෙ, "ආරොහති" —ඉච්ඡායං, "ආකංඛා"—බන්ධනෙ, "ආබන්ධනං"—අභිවිධිම්හි, ආකුමාර යසෝ කච්චායනසස"—නිවාසෙ, "ආවස ථෝ, ආවාසෝ"—අවහාණෙ, "ආමන්තෙසි" —ගහණෙ, "ආදියති."

ආ 14 (එක:) නිපාතභූතො ආසද්දෙ "ආමඩ්ඩෙ"ති ආදීසු ඊසත්ථේ, ඊසං මඩ්ඩනාය පොලවනත්තාය එරඩ්ඩෙ ආමඩ්ඩෙ ති වුච්චතෙ— "ආතුමා ඉත්ථිභූතායා" ති ආදීසු අනුඤ්ඤත්‍යත්ථේ, පෙතවත්ථු පාළ්‍යට්ඨකථාය "ආතුමා ති එත්ථ ආසද්දෙ අනුඤ්ඤාසරණත්ථෙ" ති වුත්තං—"ආසජ්ජ ඛො ඩඤ්ඤාම්," "ආඤ්ඤාතන" නාති ආදීසු කොධෙ, ආ (කොධවසෙන) ඤාතෙති සත්තා එත්ථා ති ආඤ්ඤාතනං—"ආසිංසෙ, ආසිංසනා" ති ආදි සු මුදිතාය, ආමොදනෙන පරෙසං හිතසුඛස්ස සිංසනා පත්ථනා ආසිං

* යමහිමඤ්ඤ ධාවනං, සි : වී :

සො, **ආසිංසනා**—"ආපනෙනා ආපදූ" ති ආදීසු අවබොධේ, අට්ඨං පීළනං පජ්ජති ති ආපනෙනා, අට්ඨං පීළනං පජ්ජති ති ආපදූ—"යදූනං මඤ්ඤූ ති බාලො" ති ආදීසු පදපූරණේ, තඤ්ච ඛි යං ආ නං මඤ්ඤූති ති පදවෙජ්ඣෙ, යඤ්ඤා නං ම ඤ්ඤූති චෙවවත්ථෙ ති.

ආකංඛා 163 කංඛ ඉච්ඡායං, ආ පුබ්බෝ, අ, ඉත්ථියං ආ, (අත ණ්හා සභාවමපි රුච් ආලම්බණෙච්ඡාභාවසාමඤ්ඤෙන ඉධෙව වත්තු මාහ ආකංඛාතු ඉච්චාදි).

ආකප්ප 282 කපු සාමත්ථියෙ, ආ පුබ්බෝ, ආකප්පනං ආකප්පෝ, ණෙ.

ආකාර 764 ආකරණං ආකාරෝ, ආ පුබ්බෝ කර කරණේ, ණෙ. (ඉගිතෙ.)

ආකාස 46 ගුසං කාසනෙත්ත දීපනෙත්ත පදත්ථා එතෙනා ති ආකාසෝ, න කසත්ථති න විලෙඛියතී ති වා.

ආකාසගඟා 27 ආකාසෙ සන්දමානා ගඟා ආකාසගඟා, (මෙරුසිඛොඛ්ඛ වායං ආකාසවාහී ගඟාසං).

ආකිණ්ණ 720 ආකිරීති ආකිණ්ණං, කිර විකිරණේ, තො, ඉණ්ණාදෙසෝ කර පඤ්ඤප විකික්ඛිපනෙ ති වා ධාතු.

ආඛ්‍යා 114 ආඛ්‍යායතෙ එතායා ති ආඛ්‍යා, ආ පුබ්බෝ ඛ්‍යා පකථනෙ, ඩි, ඉත්ථියං ආ. (සඤ්ඤායං.)

ආඛ්‍යාත 755 ආ පුබ්බෝ ඛ්‍යා පකථනෙ, තො, ආඛ්‍යායති ති ආඛ්‍යාතං.

ආඛ්‍යායිකා 113 ආඛ්‍යායතෙ නායකානුසාසකචරිත මස්ස ඉති ආඛ්‍යායිකා, සඤ්ඤායං ණ්වු, ඉත්ථියං ආ.

ආඛු 618 ආඛණූඤූති ති ආඛු, ආ පුබ්බෝ ඛණූ අවදූරණේ, උ, ණ් ලොපො.

ආගන්තු 424 ආගච්ඡති ති ආගන්තු, ආ පුබ්බෝ ගමූ ගතියං, තු.

ආගම 951 ආගච්ඡති ති ආගමෝ ආ පුබ්බෝ ගමූ ගතියං, ණෙ. "පාප සඝා ගමෝ" තඤ්ඤදීසු ආගමනෙ, "දීඝා ගමෝ" තඤ්ඤ දීසු නිකායෙ ච්ඡං.

ආගූ 84 අගන්තබ්බං ගච්ඡති එතෙනා ති ආගූ, ආ පීළයං ගච්ඡතීති වා, "ආ තූ කොධමුදව්හිසූ" ති එකක්ඛරකොසෙ වුත්තං—අප පුබ්බෝ ගමූ ගතිමහි, 355 අපගච්ඡ ති අනෙනා ති ආගූ, ණූ, පලොපො රස්සස්ස දීඝතා, 1064 (අපරාධෝ ආදීනවෝ, "ආගූචාරිං චොරං ගහෙත්වා" තඤ්ඤදීසු).

ආඝාත 164 ආගන්ත්වා හඤ්ඤූති ති ආඝාතෝ, ආ පුබ්බෝ හන හිංසායං, ණ, අථවා, ආඝාතනන්ති එත්ථ ආසද්දෙ, අත්ථෙ පීළනෙ, ඝා ධාතු කාරු සහණේ, තස්මා පරවෙරිජනෙහි කතං අට්ඨං පීළනං ඝායති සහතී ති ආඝාතෝ ති නිබ්බචනං.

ආඝාතන 501 ආගන්ත්වා ඝාතෙන්ති යස්මිං තං ආඝාතනං, හන හිංසායං, යු, ඝනස්ස ඝාතෝ, එත්ථ ආකාරෝ කොධෙ, තස්මා ආ කොධවසෙන සත්තා ඝාතෙ ති එත්ථා ති ආඝාතනන්ති නිබ්බචනං.

ආචරිය 410 සිස්සානං ඛිත මාචරති ති ආචරියෝ, ණෙ, ආදරෙන චරිත බ්බා උපඨාතබ්බා ති වා ආචරියෝ, ආ පුබ්බෝ චර චරණේ, (චරණං උපඨානං) "වජාදිභි පබ්බජ්ජාදයෝ නිපච්චනෙත්ථ" යෝ, "තෙසු වුඩා" දිනා ඉකාරාගමෝ.

ආචාම 466 චමූ අදනෙ, ආ පුබ්බෝ තා පානෙ, කමෙම ණෙ, ආචාමෝ.

ආචිත 701 ආ පුබ්බා චි චයෙ, කම්මම්හි, ආචිතං (සන්නිචිතෙ).

ආජානීය 369 ආ හුසෝ කාරණ්ණාකාරණං ජානාතීති ආජානීයෝ, ආ පුබ්බා ඤා අවබොධනෙ, "තබ්බානීයා" ති යොගවිභාගෙන කත්තරි අනීයෝ, ණ්‍යුප්පච්චයෙන වා සිද්ධං.

ආජී 399 අජ ගමනෙ, ණී, රස්සනෙත්තා, අජන්ති ගච්ඡන්ති එතෙන නාසත්තා.

ආජීව 445 ආ පුබ්බා ජීව පාණධාරණෙ, භාවෙ අ, කරණෙ ති එකෙ, ආජීවනං ආජීවෝ, ආජීවන්ති එතෙනා ති වා ආජීවෝ.

ආට 637 අට ගමනෙ, ණ, දබ්බිසදිසමුඛවා පනඩි ආටෝ නාම, "ආවී" ති සක්කතභාසා.

ආණ 354 ආණ පෙසනෙ, භාවෙ අ, ඉත්තියං ආ—අවවාදෙ, නිද්දෙසෝ, සිඞ්ගී ප්‍ය ත්‍ර.

ආණි 374 අණ සද්දෙ, ණී, අණති සද්දං කරොති ති ආණී, අක්ඛස්ස අග්ගාගතෙ කීලෙ ආණී, අණීපි.

ආතංක 323 තකි ක්වච්ජීවනෙ, අ, ආ හුසෝ තංකති ති ආතංකෝ, ආතංකෝ ති කිච්ඡජීවිතකරෝ රොගෝ, තථාහි, අට්ඨකථාචරියා "අප්පාබාධං අප්පාතංක"න්ති ඉමස්මිං පාළිප්පදෙසෙ ඉති අත්ථං වණ්ණයුං, "ආබාධො ති විසභාගවෙදනා වුච්චති යා එකදෙසෙ උප්පජ්ජිත්වා සකලසරීරං අයපටෙන බන්ධිත්වා විය ගණ්හාති, ආතංකෝ ති කිච්ඡජීවිතකරෝ රොගෝ—අථවා, යාපෙතබ්බරොගෝ ආතංකෝ, ඉතරෝ ආබාධෝ, බුද්ධකෝ වා රොගෝ ආතංකෝ, බලවා ආබාධෝ, කෙචි පන අජ්ඣත්තසමුට්ඨානෝ ආබාධෝ, බහිද්ධාසමුට්ඨානෝ ආතංකෝ ති වදන්ති" 1045 (තාපෝ සන්තාපෝ).

ආතත 140 ආතනොති ති ආතතං, ආ පුබ්බා තනු විත්ථාරෙ, අ—වම්මාවනඩෙසු වම්මන ඔඤ්ඤීයෙසු, තලෙකෙකයුතං එකෙන තලෙනයු තතං කුම්භථුනදද්දූරිආදිකං තූරියං ආතතං නාම, මහති දද්දූරි විණාවිසෙසොපි ආතත මෙවා ති වම්මාවනඩෙසූ ති විසෙසණං කතං.

ආතතවිතත, 141 ආ හුසෝ තනොතී ති ආතතං, විසෙසෙන සද්දං තනොතීති විතතං, පුබ්බපච්ඡා භාගෙසු පරියොනඩං පණවාදිකං, ආදිනා චතුරස්ස ආලම්බර ගොමුඛී ආදයෝ ආතතවිතතං නාම, වම්ම පරියොනඩං ඝනවා තන්තීබඩං ආතතවිතතනාති හි වුත්තං.

ආතනාසි 736 ආ පුබ්බා තා පාලනෙ, ණී, ඔත්තං, ආකාරන්තාන මායො, කතසනාහෝ වධූඤ්ඤතෝ හනතුමුද්ධතෝ උය්‍යුතෙත්තා* ආතනාසී නාම, වධූය්‍යුතොති පි පාඨෝ.

ආතප 37 ආ සමන්තතෝ තපති දීපතී ති ආතපෝ, අ, තප සන්තාපෙ.

ආතපප 156 ආ හුසෝ කායං චිත්තඤ්ච තාපෙතීති ආතප්පෝ, ආ පුබ්බා තප සන්තාපෙ, ණෙ.

---

* "උද්‍යනාසි විශාඛාසිශ්ච ශාඛෝ ද්‍යනකරනතථා,
ආථර්ව්ණෙන ඝනනාරං පිශුනඤ්චෙව රාජ්ඤ,
හායඤ්චාක්‍රම්ණඤ්චෙව විද්‍යාත් සපනානනාසිඤ,
යඤ්චාවිඤඤරනනන්‍යානාහුර්මීම්මා ඒහාරකාන්" මා: ත්‍ය.

ආතාප 1135 ආ සමන්තතො තාපෙති ති ආතාපො, ආ පුබ්බා තප සන්තාපෙ, අ, "ආතාපී පහිතත්තො" ති ආදීසු දිස්සති.

ආතුර 322 අත සාතච්චගමනෙ, අධිකරණේ කත්තරි වා උරො, දීඝාදි, ආ පුබ්බා තුර සීඝගතිම්හි වා, අ, ආතුරො.

ආතොජ්ජ 142 ආ සමන්තතො තුජ්ජතෙ තාළියතෙති ආතොජ්ජං, වංසා දිකෙ පි මුඛවායුනා ආතොජ්ජන මත්තෙව.

ආදිස 316 ආදිස්සතෙ අස්මිංති ආදිසො, ආ පුබ්බා දිස පෙක්ඛණෙ, ණෙ.

ආදි 715 ආදියතෙ පඨමං ගණ්හියතෙ ති ආදි, ආ පුබ්බා දෘ දානෙ, ඉ, 978 (සීමා මරියාදා, පකාරො තුල්‍යෙ).

ආදිච්ච 62 ආ ගුසො දිප්පතී ති ආදිච්චො, පස්ස චො, ආ පුබ්බා දිප දීත්තියං, අදිතියා පුත්තො තිවා ආදිච්චො, ණ්‍ය, සයං පභාය නඨාය ආදිකප්පිකෙහි ඉච්චෙවා උපගන්තබ්බා ති වා ආදිච්චො, ඉ ගතියං රිච්චෙවා, නෙසු වුඩ්ඪිදීනා කපප්පිකස්ස ලොපො.

ආදිච්චපථ 45 ආදිච්චස්ස (සුරියස්ස) පථො ආදිච්චපථො.

ආදිච්චබන්ධු 5 (සුරියදෙවපුත්තස්ස සොතාපන්නත්තා භගවා ආදිච්ච බන්ධූ ති වුච්චති) ආදිච්චස්ස බන්ධු කතූති ති ආදිච්චබන්ධු.

ආදිබ්‍රහ්මචරිය 431 බ්‍රහ්මචරියස්ස අරියස්ස මග්ගස්ස ආදිම්හි නද ත්‍ථාය ච චරිතබ්බතාය ආදිබ්‍රහ්මචරියං.

ආදීනව 766 ආ ගුසො දීනං වායති ගච්ඡති තත්‍රාදීනවො, දීනං දුග්ගත භාවො, ආ පුබ්බා දී ඛයෙ, නො, ව් ගමනෙ, අ, ආදීනං අති වියකපන භාවං දුක්ඛං වාති ගණ්හාති අධිගච්ඡති එතෙනා ති වා ආදීනවො, වා ආදුනෙ, අ.

ආධාර 1011 ආ පුබ්බා ධර ධාරණේ, ණෙ, (අධිකරණේ අධිකරණකාර කෙ, පත්තාධාරෙ භාජනස්ස ආධාරෙ, ආලවාලකෙ තරුසෙකත්ථං තරුමූලව්විතෙ ඔපෙප ජලාධාරෙ).

ආධුන 744 ආ පුබ්බා ධු කම්පනෙ, නො, ආධුනො. (කම්පිතෙ.)

ඤාණ 39 අනන්ති පාණන්ති අනෙනා ති ඤාණං, අන පාණනෙ, ණේ, ඤාණන්ති අස්සාසෙ, අපානන්ති පස්සාසෙ, අස්සාසො ති බහිනික්ඛමනවාතො ති විනයඨකථායං වුත්තං, සුත්තනන්තඨකථාසු උපපරිපාටියා ආගතං, තත්‍ථ යස්මා සබ්බසත්තානම්පි ගබ්භසෙය්‍යකානං මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමනකාලෙ පඨමං අබ්භන්තරවාතො බහි නික්ඛමති පච්ඡා බාහිරවාතො සුඛුමං රජං ගහෙත්වා අබ්භන්තරං පවිසන්තො තාලුං ආහච්ච නිබ්බායති තස්මා විනයඨකථායං "අස්සාසොති බහි නික්ඛමනවාතො පස්සාසොති අන්තො පවිසනවාතො" ති වුත්තං, එතෙසු ච්ඡු නයෙසු විනයනයෙන අන්තො උඤ්ඡිතසසනෙ අස්සාසො, බහි උඤ්ඡිතසසනං පස්සාසො, සුත්තනන්තනයෙන බහි උඤ්ඡිත්වා පි අන්තො සසනතො අස්සාසො, අන්තො උඤ්ඡිත්වා පි බහිසසනතො පස්සාසො, අයමෙව ච නයො "අස්සාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සතියා අනුගච්ඡතො අජ්ඣත්තං වික්ඛෙපගතෙන චිත්තෙන කායොපි චිත්තම්පි සාරඛා ච හොන්ති ඉජ්ජිතා ච ඵන්දිතා චාති, පස්සාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සතියා අනුගච්ඡතො බහිඛා වික්ඛෙපගතෙන චිත්තෙන කායොපි චිත්තම්පි සාරඛා ච හොන්ති ඉජ්ජිතා ච ඵන්දිතා චා" ති ඉමාය පාළියා සමෙති ති වෙදිතබ්බං.

ආනන 260 අනන්ති අසසසන්ත්‍ය නෙනෙ ති ආනනං, අන පාණනෙ, යු, අසස ම ප්‍යත්‍ර, අස භක්ඛණෙ.

ආනන්ද 87 ආ ගුසො නන්දයති ති ආනන්දෝ, 436—673 ආ පුබ්බා නන්ද සම්බියං, අ.

ආනන්දන 760 ආ පුබෙබා නන්ද සම්බියං, යු, ආනන්දනං, (ගමනාගමනාදි සමයෙ සුහජ්ජබන්ධවාදීන මාලිඟන චුම්බන සාගත පියවචනා රොග්‍ය පුච්ඡන ගමනා නුඤ්ඤාදිනා ආනන්දනං).

ආනාය 521 ආනයනෙත්ත නෙයා ති ආනායො, ආ පුබෙබා නී පාපුණනෙ, ණෙ, අනයොපි.

ආනිසංස 767 සංස ඝිංසාථුතීසු, ආ නි පුබ්බා, ආනිසංසො, (අමුඛ්‍යඵලෙ පි, තථා ගුණෙ).

ආනීත 749 ආ පුබ්බා නී නයෙ, නො, ආනීතො.

ආප 661 අප බ්‍යාපනෙ, අ, අපොති සබ්බත්‍රෙ ති ආපො—පපෙපොති තං තං ඨානං විසරති ති වා ආපො, අප පාපුණනෙ, අ, ආපීයති ති වා ආපො, ආ පුබෙබා පා පානෙ, අ, ආපීයති සොසියති ති වා, ආ පුබෙබා පා සොසනෙ.

ආපගා 681 ආපානං නිවාසො ආපො, සමුද්දෙ, ණෙ, ආපං සමුද්දං ගච්ඡති ති ආපගා, ගමු සපප ගතිම්හි, ඨ.

ආපණ 213 ආපණ්‍යනෙත්ත බ්‍යවහාරයනෙත්ත අස්මින්ති ආපණෙ, ආ පුබෙබා පණ ව්‍යවහාරෙ, ණෙ.

ආපණික 469 ආපණෙ කයවික්කයවොහාරො, තං යොගා ආපණිකො.

ආපද 385 ආපජ්ජනං ආපදා, ආ පුබෙබා පද ගතිම්හි, අ, අට්ටං පීලනං පජ්ජති ති වා ආපදා, එත්ථ ආසද්දෙ අට්ටවචි.

ආපන්න 743 අට්ටං පීලනං පජ්ජති ති ආපන්නො, ආ පුබෙබා පද ගතිවචි.

ආපන්නසත්තා 239 ආපන්නෙනා පත්තෙනා ගබ්භඤ්ච සත්තෙනා එතායා ති ආපන්නසත්තා.

ආපාන 534 ආ ගුසං පිවන්ත්‍ය සම්නති ආපානං, ආගන්ත්වා පිවන්ති එත්ථා ති වා, ආ පුබෙබා පා පානෙ, යු.

ආපුච්ඡන 760 ආ පුබෙබා පුච්ඡ පුච්ඡනෙ, යු, ආපුච්ඡනං, ආපුච්ඡනඤ්ච ගමනාගමනාදිසමයෙ සුහජ්ජබන්ධවාදීනං ආලිඟන චුම්බන සාගත පියවචනා රොග්‍යපුච්ඡන ගමනානුඤ්ඤාදිනා ආනඤ්ඤනං.

ආබාධ 323 ආබාධති චිත්තං විලොලෙ තී ති ආබාධො, ඛාධ විලොළනෙ, අ, ආ පුබෙබා.

ආහත 749 ආ පුබෙබා හර ධාරණ පොසනෙසු, නො, ආහතං, "සථා හතං නික්ඛිත්තෙනා එවං නීරයෙ" ත්‍ය දීසු දිසත්ති.

ආහරණ 283 ආහරියතෙ තන්ත්‍ය හරණං, භර භරණෙ,* කම්මනි යු.

ආහා 64 ආ ගුසො හාති දීපත්තී ති ආහා, ආ පුබෙබා හා දීතාතියං, ඨ.

ආහාකර 63 ආහං කරොති වා ආහානං ආකරොති ති ආහාකරො, කර කරණෙ, ණෙ.

---

* භර ආධාරණෙ, සි: ථී:

ආභිසමාචාරික 431 අභිසමාචාරෙ උත්තමසමාචාරෙ භවං ආභිසමාචාරිකං, ණිකො.

ආඟූ 565 ආගුජිත්තතචවත්තතාය ආගූ, (ගුජපත්තෙන ඉති ඛ්‍යතෙ සුන්දර තවෙ රූකෙඛ, යස්ස තවෙ මන්තක්ඛරානි ලිඛන්ති).

ආඝොස 1083 ගුප පාලනජෙඛ්ඛාභාරෙසු, ආ පුබෙඛා, ණෙ, (පුණ්ණතා පරිපුණ්ණතා, අවජ්ජං දෙසො (?) මනක්කාරෙ පඨ හොගො).

ආම 1144 සම්පටිච්ඡනත්ථෙ නිපාතො, "අපාවුසො අම්හාකං සත්ථාරං ජානාසි ති? ආමාවුසො ජානාමි" ති ආදීසු දිස්සති.

ආමඩ්ඩ 566 මඩ්ඩ ගුසණෙ, අ, ආ පුබෙඛා—ඉස්සං පසන්නතෙලතාය වා, ආමං වා වාතං දූයති තඨ මඩ්ඩා, දූ අවඛණ්ඩනෙ, දස්ස ඩො.

ආමය 323 අම රොගෙ, යො, ආ පුබෙඛා මය ගතිම්හි වා, අථවා, අම රොගෙ, අ, චුරාදි, ආමයති රූජ්ජති ති ආමයො, කාරිතලොපාභාවො, ආ ගුසො මිනොති හිංසති අත්තසමඞ්ගිනන්ති වා ආමයො, ආ පුබෙඛා මි හිංසායං, ණෙ.

ආමලකී 569 ආ පුබෙඛා මල ධාරණෙ, ණවු, නදාදි.

ආමිස 280 මිස සඤ්ඤෙ, ආ පුබෙඛා ආමසනෙ වා, ආ පුබෙඛා මි පඤ්ඛ පනෙ වා, සක්, ආමියති අනෙන්තා පත්ථිපියති ති ආමිසං, 1104.

ආමුත්තන 378 ආ පුබෙඛා මුව මොචනෙ, තො, **ආමුත්තතා**.

ආමෙඩ්ඩන 106 මෙඩ් උම්මාදනෙ, ආ පුබෙඛා වත්තික්ඛත්තු මුච්චාරණෙ වුත්තානි, *යථා එතදෙව වාක්‍ය මාමෙඩ්ඩයති† තථෙ ව දෙවදත්තෙන ආමෙඩ්ඩා කතො ඉච්චත්‍රාප්‍යයමෙවත්ථෙ සොකාදිනා භාතා භාතා ඉත්‍යුච්චාරියතෙ භාවෙ කම්මනි ච තො,‡ කම්මම පදවාක්‍යම්හා ආමෙඩ්ඩිතස්ස විසයං දස්සෙතුමාහ භයෙච්චාදිං—සපෙපා සපෙපා වොරෙ වොරෙ චච්චාදීසු භයෙ—විජ්ඣ විජ්ඣ පහර පහරාති ආදීසු කොධෙ—සාධු සාධූති පසංසායං—ගච්ඡ ගච්ඡ ලුනාහි ලුනාහී ති ආදීසු කොතූහලෙ—බුඩ්ඪා බුඩ්ඪා ති චින්තායනෙත්තා ති ආදීසු අච්ඡරෙ—අභික්කමථායස්මනෙත්තා අභික්කමථායස්මනෙත්තා ති ආදීසු භාසෙ—අහං එකපුත්තකා කහං එකපුත්තකා ති ආදීසු සොකෙ—අහො සුඛං අහො සුඛනාති ආදීසු පසාදෙ—චසද්දෙ අවුත්තසමුච්චයත්ථෙ, තෙන ගරහා අසම්මානාදීනං සඟහො දට්ඨබ්බා—තත්ථ පාපො පාපො ති ආදීසු ගරහායං—අභිරූපක අභිරූපකාති ආදීසු අසම්මානෙ—එව මෙතෙසු නවසු අත්ථෙසු ච ආමෙඩ්ඩිතවචනං බුඩ්ඪා පඩ්ඩිතා, කරෙ යොජෙය්‍ය.

ආමොද 87 ආ පුබෙඛා මුද භාසෙ, ණ, ආමොදෙ, 145 **ආමොදනෙත්ත** අනෙනාති, ණ, 1108 (භාසො ච ගන්ධා ච භාසගන්ධා, තෙසු, ගන්ධාත්‍ර දූරගාමී).

ආය 356 අය ගමනෙ, ණ, ආයො.

° යථා එතදුවයවවාක්‍යමාමෙඩ්ඩයති, සි : පී :

† වාසවො දෙවදත්තෙන, ඛ : පී :

‡ කම්මව පදවාක්‍යච, සි : පී :

ආයන 707 ආ පුබ්බා, යත ආයතෙ, ආයතං, ඉ ගමනෙ වා, නො, ඝවාදි, ඉසෙස, ඒ අය දිඝාදි.

ආයතන 207 ආයතනන්ති වායමන්ති එත්ථ ඵලකාමාති ආයතනං, අථවා, ආයන්ති ති ආයානි, තානි තනොතීති ආයතනං, ඵලකාරකන්තාහෙථා, (එත්ථ තුසද්දෙ සමාසගතානං ඒනනං යෙව නිගමනභෙථා, චෙතියා යතනානි වා ති පි පාඨො) 801 (සජාතිදෙසෙ "කමෙබ්‍රාහ්මණා අස්සායත න" නන්ති, වාසට්ඨානං නිවාසනට්ඨානං, "දෙවායතනං," ආකරෝ යත්ථ සුවණ්ණ රජතාදයො උපපජ්ජන්ති, සමොසරණට්ඨානං බහූනං සන්නිපාතට්ඨානං, පදපූරණෙ "කම්මායතනං සිප්පායතනං").

"ආ පුබ්බ යතනො චාපි ආයූප පදනො පුන,
තනුතො වා නිතො වා පි ආයතනරවො ගතො.

වුත්තම්පි චෙතං "ආයත නතො ආයානං වා තනනතො ආයතඤ්ච නය නතො ආයතන නන්ති වෙදිතබ්බං, චක්ඛුරූපාදීසු හි තං තං චාරිත්තචෙතසිකා ධම්මා සෙන සෙන අනුභවනාදිකිච්චෙන ආයතන්ති උට්ඨහන්ති ඝටන්ති වායමන්ති ති වුත්තං හොති, තෙ ච පන ආයතුතෙ ධම්මෙ එතානි තනන්ති විත්ථාරෙන්ති ති වුත්තං හොති, ඉදඤ්ච අනම තග්ගෙ සංසාරෙ පවත්තං අතීව ආයතං සංසාරදුක්ඛං යාව නිවත්තති තාව නයන්ති පවත්තයන්ති ති වුත්තං හොති—ඉති සබ්බෙ මෙ ධම්මා, ආයතනතො ආයානං වා තනනතො=පෙ=ආයතනන්ති වුච්චති—අපිච—නිවාසට්ඨානට්ඨෙන ආකරට්ඨෙන සමොසරණට්ඨානට්ඨෙන සඤ්ජාති දෙසට්ඨෙන කාරණට්ඨෙන ආයතනං වෙදිතබ්බං—තථාහි, ලොකෙ "ඉසෙස රායතනං, වාසුදෙවායතනං" ති ආදීසු නිවාසට්ඨානං ආයතනන්ති වුච්චති —"සුවණ්ණායතනං, රතනායතන" නන්ති ආදීසු ආකරෙ—සාසනෙ පන "මනොරමෙ ආයතනෙ සෙවන්ති නං විහඟමා" ති ආදීසු සමොසරණ ට්ඨානං—"අස්සායනං කමෙබ්‍රාහ්මණා ආයතනං, ගුණානං දසබ්බිණ්ණපථො ආයත න" නන්ති ආදීසු සජාතිදෙසෙ—"තත්‍රෙ ව සන්ති භබ්බතං පාපුණන්ති සති ආයතනෙ, පඤ්චිමානි භික්ඛවෙ විමුත්තායතනානි" ති ආදීසු කාරණං- චක්ඛුආදීසු වා පි තෙ තෙ චිත්තචෙතසිකා ධම්මා නිවසන්ති ධම්මා යත්තවුත්තයිත්තායා ති චක්ඛාදයො ච නෙසං නිවාසට්ඨානං, චක්ඛාදීසු තෙ ආකිණ්ණතංනිස්සිතත්තා තදුරම්මණත්තා වා ති චක්ඛාදයො නෙසං ආකරෙ, චක්ඛාදයො ච නෙසං සමොසරණට්ඨානං තත්ථ තත්ථ වත්තුවාර රම්මණ වසෙන සමොසරණතො, චක්ඛාදයො ච නෙසං සජාතිදෙසො තනනිස්සයා රම්මණභාවෙන තත්ථෙ ව උපපත්තිතො, චක්ඛාදයො ච නෙසං කාරණං නෙසං අභාවෙ අභාවතො, ඉති නිවාසට්ඨානට්ඨෙන =පෙ=කාරණට්ඨෙනා ති ඉමෙහි කාරණෙහි එතෙ ධම්මා ආයතනන්ති වුච්චති—තස්මා යථා වුත්තනට්ඨෙන චක්ඛු ච තෙ ආයතන ච චක්ඛා යතනං=පෙ=ධම්මා ච තෙ ආයතනඤ්ච ධම්මායතනන්ති එවං තාවෙත්ථ අත්ථතො විඤ්ඤාතබ්බා විනිච්ඡයො—"කම්මායතනං, සිප්පායත න" නන්ති ආදීසු පදපූරණෙ—එවං සජාතිදෙසෙ හෙතුම්හි (කාරණෙ) වාසට්ඨානෙ ආකරෙ සමොසරණට්ඨානෙ පදපූරණෙ ච ආයතනසද්දෙ වත්තතෙ, සො ච නානාපවත්තිනිමිත්තවසෙන ගහෙතබ්බා." සද්දනීති.

ආයති 86 ආගම්සසති ති ආයති, ආ පුබ්බා ඉ ගතිම්හි, ති, 875 (ආගාමී කාලෙ අනාගතකාලෙ, පභාවෝ දණ්ඩජෝ නෙජෝ, සංයමෙ පි ආයති භවෙ) ආයතී ති නිපාතොප්‍යත්ථි.

ආයතන 728 යත පයතනෙ, ආ පුබ්බා අවසීභාවෙ, තො, ආයතෙත්තා.

ආයාම 295 ආ පුබ්බා යමු උපරමෙ, අ, ආ හුසෝ යාති ගච්ඡති ති වා ආයාමෝ, යා ගති පාපුණෙ, මෝ.

ආයුධ 385 ආදුය යුජ්ඣනෙන ය මිති ආයුධං, ආ පුබ්බ යුධ සම්පහාරෙ, අ.

ආයොධන 399 ආදුය යුජ්ඣනෙන ත්‍රාති ආයොධනං, යුධ සම්පහාරෙ, යු.

ආරක්‍ඛා 1157 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතෙ—"ආරක්‍ඛා තෙ මොඝපුරිසා ධම්ම විනයා" තඤ්ඤිසු දිසසති.

ආරකූට 492 ආරසෙ ච කූටෝ ආරකූටෝ—ආරං පිත්තාලං කූටයති ථූපී කරොති විා.

ආරති 160 දූරතො විරමනං ආරති, ආ පුබ්බා රමු උපරමෙ, ති.

ආරනාල 460 *අරානං භුම්‍යඤ්ඤජානං වාරෙසු ගහිතෙන නාරෙන ජලෙන ජාත මාරනාලං, "ආරෝ† රක්‍ඛිතති සුතොත්‍ථා සක්‍කච්ච නාරෝ තඬ්ඩල නීරෙසු" ති හි වුත්තත්තා, රස්‍ස ලොා—"ආරෝ නාලෝ ගත්තෝ යස්‍ස තං ආරනාලං" සද්දසත්‍ථොම්මහානිධි.

ආරම්භ 852 ආරභනං ආදිකරණං ආරම්භෝ, රභ රාභසෙස (රාභස්‍සං රාභසභාවෝ) රභ කරණෙ වා, ආ පුබ්බා යාචනෙසු, අ, (කම්මෙ ක්‍රියායං, විකොපනෙ විධංසනෙ).‡

ආරම්මණ 94 ආගන්ත්වා ආ හුසෝ වා චිත්තචෙතසිකා ධම්මා රමන්ති එත්‍ථාති ආරම්මණං, යු, රමු රම්මණෙ, ආ පුබ්බා.

ආරා 528 අර ගම්මණෙ, අ, ඉත්තියං ආ, (වම්මිකාරානං චම්මවෙධනෙ පත්තා) 1157 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතෝ.

ආරාධන 887 ආ පුබ්බා රාධ සංසිද්ධියං; සාධනත්‍ථාදීසු ආරාධනං, රාධන මිත්‍යත්‍ර, "පත්තියං සාධනෙ වුත්තං රාධනං තොසනෙ පිවෙ" ති තිකණ්ඩසෙසෝ.

ආරාම 537 ආගන්ත්වා රමන්ති එත්‍ථා ති ආරාමෝ, ආ පුබ්බා රමු රම්මණෙ, ණ්ණ.

ආරාව 128 ආ පුබ්බා රු සද්දෙ, ණ්ණ, ආ රවනං ආරාවෝ.

ආරොග්‍ය 331 අරොගස්‍ස භාවෝ ආරොග්‍යං, භාවෙ ණ්ණ්‍ය.

ආරොහ 295 රුහ ජනනෙ, ණ්ණ, ආ පුබ්බා, 1109 (අධිරොහෙ ආරෝහණ ක්‍රියායං).

---

* ආරානං භුම්‍යඤ්ඤජානං, බ්‍ර: ථී: † ආරෝ රක්‍ඛිති සුතෙත්ත සක්‍කච්ච, බ්‍ර: ථී:

‡ "ආරම්භථ (?) නික්‍කම්මථ යුජ්ඣථ බුද්ධසාසනෙ" ති එත්‍ථ විරියෙ.
යංකිඤ්චි දුක්‍ඛං සම්භොති සබ්බං ආරම්භ පච්චයා,
ආරම්භඤ්ච නිරොධෙන නත්‍ථි දුක්‍ඛස්‍ස සම්භවෝ" ති, එත්‍ථ කම්මෙ—"පකරණ රම්භා, විරියාරම්භා" ති එත්‍ථ ආ ? හුනගාම සමාරම්භා පවිවිරනෙ හොති" ති එත්‍ථ විකෝ

ආරොහණ 216 ආරුයහතෙ යෙන තං ආරොහණං, රුහ ජනනෙ, යු.

ආලකමන්දා 32 ආලකා එව මොදකරණතො ආලකමන්දා, මුද මොද මොදනෙ.

ආලකා 32 අලං විභූසණං කරොතී ති අලකා, අල විභූසණෙ, අ, කර කරණෙ, කවි, අලකා එව ආලකා, සකත්‍ථෙ ණෙ, ඉත්‍ථියං ආ.

ආලම්බ 94 චිත්තාවෙතසිකෙහි ආලම්බියතෙ ති ආලම්බෝ, ලම්බනාති එත්‍ථ රූපාදීසු ති වා ආලම්බෝ, ආ පුබ්බෝ ලබි අවසංසනෙ, අ.

ආලම්බණ 94 චිත්තාවෙතසිකා එත්‍ථ ආගන්‍ත්වා ලම්බන්‍තී ති ආලම්බණං, ලබි අවසංසනෙ, යු.

ආලම්බර 144 ආලම්බ ඉති සද්දයතෙති ආලම්බරෝ 854 (සංරම්භෙ කොලාහලෙ).

ආලය 163 ආ පුනප්පුනං ලයති ආරම්මණෙසු ති ආලයෝ—පුනප්පුනං ලයති සංසිලියතී යෙනා ති වා—"ලයෝ විලාසෙ සංසිලෙසෙ=පෙ= ති" නානත්‍ථසංගහෙ—අල්ලියන්‍ති එත්‍ථා ති වා ආලයෝ, ලි සිලෙස නෙ, ණ—ලි ධාතු රජ්ජනෙ ච, ආලීයන්‍ති රජ්ජන්‍ති එතෙනාති ආල යෝ, 205 ලි සිලෙසනෙ, ණ, ආලීයන්‍ති රජ්ජන්‍ති එත්‍ථාති වා ආලයෝ, 1097, "ජිනාලයෝ දෙවාලයෝ" ත්‍යාදිසු ඝරෙ—"ආලයරාමා ඛෝ පන පජා" ත්‍යාදීසු අපෙක්ඛායං.

ආලාන 364 ආලාත්‍යත්‍ථං අනෙන වා බන්‍ධතීත්‍යාලානං, යු, ආ පුබ්බා ලා ධාතු බන්‍ධනත්‍ථෙ.

ආලාප 123 ආදිම්හි ලාපෝ ආලාපෝ, ආ පුබ්බා, ලප වචනෙ, ණ.

ආලිඟ්‍ය 143 ආලිඟ්‍යතෙ ති ආලිඟ්‍යෝ, ආ පුබ්බා ලිඟ ගත්‍යත්‍ථෙ, යෝ.

ආලිඟන 774 ලිඟ ගත්‍යත්‍ථෙ, ආ පුබ්බා, යු, ආලිඟියතෙ ති ආලිඟනං.

ආලින්‍ද 218 අලි සඛා ඉත්‍තෙ එත්‍ථාති ආලින්‍දෝ, දීඝාදි, "ගෙහෙකදෙසෙ ආලින්‍දෝ පඤ්ඤාණෙ පඤ්ඤාණෙ හවෙ" ත්‍ය මරමාලා.

ආලි 238 අල භූසණෙ, ආ පුබ්බා, ඉ 1083 (ආලිසද්දෝ ඉත්‍ථී, සඛී වයස්‍සා, සෙතු ජලවාරත්‍ථෝ, නද්‍යාදි මගෙගා ච).

ආලෝක 37 ආලොකයති ඒතෙනාති ආලොකෝ, ආ පුබ්බා ලොක දස්‍සනෙ, 1043 (දිබ්බොභාසෙසූනි දස්‍සනෙ ඔභාසෙ චාති චීඝත්‍ථෙසු) "ආලොකෝ උදපාදී" ත්‍යාදීසු දිස්‍සති.

ආලෝකන 775 ලොක දස්‍සනෙ, භාවෙ යු, ආලොකනං.

ආලෝකසන්ධි 217 ආලොකානං ආනපානං පවිසනඨානං සන්ධි ජීඳුනාති ආලොකසන්ධි.

ආලෝප 466 ලුප ඡෙදනෙ, ආ පුබ්බා සම්පිඬනෙ, ණ, ආලොපෝ.

ආවජ්ජ 699 ජාතඤ්චාරාදීහි නිගීනෝ ය ඕති ආවදිතබ්බා ති ආවජ්ජෝ, තබ්භාවත්‍ථෝ චෙත්‍ථාකාරෝ, වද වචනෙ, ණ්‍ය.

ආවට්ට 660 ආවට්ටනති-ජ්‍ලාන්‍ය ත්‍රෙ ති ආවට්ටෝ, ආ පුබ්බා, වතු වත්‍තනෙ, අ.

ආවසථ 206 ආවසන්‍ති [illegible] ති ආවසථෝ, වස නිවාසෙ, අධිකරණෙ ථෝ.

ආවලි 539 වල [illegible] බ්බා, ආවලි. (පන්‍නියං.)

ආවාට 650 අවනිස්මා ආටො, අව රක්ඛණෙ, "අවඤ්ඤතෙ ඛඤ්ඤතෙ නි ආවාටොනි" මොග්ගල්ලායනවුත්තිි.
ආවාස 206 ආවසන්ති අත්‍රාති ආවාසො, ණ්, ආ පුබ්බා, වස නිවාසෙ
ආවි 1157 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො—"ආවි භවිස්සති" තාදීසු දිස්සති.
ආවිධ 744 ආ පුබ්බා විධ පෙරණෙ, තො, ආවිධො.
ආවිල 669 බිල භෙදනෙ, ණ්, අව රක්ඛණෙ වා, ඉලො, ආවිලං.
ආවුණ 745 ආ පුබ්බා වු සංවරණෙ, තො, ආ සමන්තතො වුතං ආවුතං.
ආවුසො 1139 අවහාණෙ නිපාතො "එවමාවුසො නි ඛො පටිස්සුණි."
ආවෙසන 212 විස පවෙසනෙ, ආ පුබ්බා, යු, ආවිසත්‍යත්‍රෙ නි ආවෙසනං 906 (වෙසෙ සණ්ඨානෙ, සිප්පසාලා සිප්පිනං සාලා).
ආවෙසික 424 විස පවෙසනෙ, ණ්, අවෙසනමාවෙසො, තමරහති නි ආවෙසිකො, ණීකො.
ආවෙළ 308 ආ පුබ්බා අව රක්ඛණෙ, ඵලො, ළත්තං, මුඛං අවති රක්ඛති නි ආවෙළො.
ආසජ්ජ 745 ආ පුබ්බා සද ගතියං, ණ්, ය්‍යසඋජ්ජා, ආසජ්ජං.
ආසත්ත 726 සජ් සඟෙ, තො, ආ පුබ්බා, ආ සත්තෙතා. (තපපරෙ.)
ආසන 311 ආස උපවෙසනෙ, යු, ආසතෙ අසමිනති ආසනං 363, 765, 1099.
ආසන්දි 312 ආ පුබ්බා සද විසරණගත්‍යවසානෙසු, නදුදි, බිනවාගමො.
ආසත්තා 705 සද විසරණගත්‍යවසානෙසු, තො, ආ පුබ්බා, ආසනෙතා.
ආසය 766 ආ පුබ්බා සී සයෙ, අ, ආගනත්වා සයති චිත්තං එත්ථා නි ආසයො 936 (අධිප්පායෙ අජ්ඣාසයෙ).
ආසව 533 ආසවන්ති මානපුරිසමදුදයො යෙනා නි ආසවො, ආ පුබ්බා සු පසවෙ, ණ්—ආ භවගහා සවන්ති නි ආසවා, කිලෙසා; 968 (සුරාය කාදම්බරියං, යාය පීතාය මත්තා සත්තා අගමනීයවත්‍ථූසු පි ගච්ඡන්ති) "ආසවන්ති නි ආසවා, චක්ඛුතො පි සොත=ඝෙ=මනතො පි සවන්ති පවත්තන්ති නි වුත්තං හොති, ධම්මතො යාව ගොත්‍රභූ ඔකාසතො යාව භවගහා සවන්ති නි වා ආසවා, එතෙ ධම්මෙ එතං ච ඔකාසං අනෙනා කරිත්වා පවත්තන්ති නි අත්ථො, අනෙනා කරණත්ථෙ හි අය මාකාරො, චිර පරිවාසියත්ථෙන මදිරාදයො ආසවා විය නි පි ආසවා, ලොකස්මිං හි චිරපරිවාසිකා මදිරාදයො ආසවා නි වුච්චන්ති, යදි ච චිරපරිවාසිකත්ථෙන ආසවා එතෙ යෙව භවිතු මරහන්ති, වුත්තං හෙ තං, "පුරිමා භික්ඛවෙ කොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජාය=ඝෙ=නා හොසී" නි ආදි—ආයතං වා සංසාරදුක්ඛං සවන්ති පසවන්ති නි පි ආසවා, පුරිමානි වෙත්ථ නිබ්බචනානි යත්ථ ක්ලෙසා ආසවා නි ආගච්ඡන්ති තත්ථ යුජ්ජන්ති, පච්ඡිමං කමෙම පි, න කෙවලඤ්ච කම්මකිලෙසා යෙව ආසවා, අපි ච ඛො නානපකාරා උපඝාතවා පි, සුත්තන්තසු හි "නා හං චුන්ද දිට්ඨධම්මිකානං යෙව ආසවානං සංවරාය ධම්මං දෙසෙමි" නි එත්ථ විවාදමූලභූතා කිලෙසා ආසවා නි ආගතා,

"යෙන දෙවූපපත්‍යස්ස ගන්ධබ්බා වා විහඟමා,
යක්ඛත්තං යෙන ගච්ඡෙය්‍ය මනුස්සත්තා ච අඩ්ඣගා,
තෙ මයහං ආසවා ඛීණා විධ්‍වත්තා විනළීකතා." නි

එත්ථ තෙ භූමිකා ච කම්මං අවසෙසා ච අකුසලා ධම්මා—"දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතායා" ති එත්ථ පරූපවාදවිප්පටිසාරවධබන්ධනාදයොචෙව අපායදුක්ඛහූතා ච නානප්පකාරා උපද්දවා, තෙ පනෙතෙ ආසවා යත්ථ යථා ආගතා තත්ථ තථා වෙදිතබ්බා—එතෙහි විනයෙ තාව "දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං සංවරාය සම්පරායිකානං ආසවානං පටිඝාතායා" ති චිධා ආගතා, සළායතනෙ, "තයො මෙ ආවුසො ආසවා කාමාසවො භවාසවො අවිජ්ජාසවො" ති තිධා ආගතා, අඤ්ඤසු ච සුත්තන්තෙසු අභිධම්මෙ ච තෙ යෙව දිට්ඨා සවෙන සහ චතුධා ආගතා, නිබ්බඩ්ඪකවිනයෙ "අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා නිරයගමනියා අත්ථි ආසවා තිරච්ඡාන=පෙ=පෙතත්තිවිසය=පෙ= මනුස්සලොක=පෙ=දෙවලොක=පෙ=" ති පඤ්චධා ආගතා—ඡක්කනිපාතෙ "අත්ථි භික්ඛවෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බා" ති ආදිනා නයෙන ඡධා ආගතා, සබ්බාසවසුත්තෙ තෙ යෙව දස්සනාපහාතබ්බෙහි සඞ්ගහිතාධා ආගතාති—අයං තාව ආසව පදෙ වචනත්ථො චෙව පභෙදො ච" පපඤ්චසූදනී අට්ඨකථා.

ආසා 162 ඉසු ඉච්ඡායං, අ, ඉ ාසා, ඉත්ථියං ආ, ඉච්ඡති එතාය ති ආසා.

ආසාවිකා 645 ආ පුබ්බා සට අවසවෙ, ණ්වු, ඉත්ථියං ආ (මජ්ඣිමනිකාය අට්ඨ ආසාවිකා නාම.)

ආසාර 50 වෙගතො ජලධාරානං *සම්හුසං පතන මාසාරො, පුනපප්පුනං වා සරතී ති ආසාරො, ආ පුබ්බා සර ගතියං, ණ.

ආසාළ්හ 59 ආසාළ්හා නාම †හත්ථීනං දණ්ඩා, තං සණ්ඨානත්තා ආසාළ්හා, වෙ නක්ඛත්තා පුබ්බාසාළ්හ උත්තරාසාළ්හ වසෙන, 75 ආසාළ්හාය පරිපුණ්ණානුයුත්තාය යුත්තො මාසො ආසාළ්හා.

ආසිවිස 653 ආසියං (දාඨායං) විසං එතසසා ති ආසිවිසො, රසෙසා.

ආසි 655 අසී භක්ඛණෙ, අ, අසති යෙන තං අසං, මුඛං, තස්මිං භවා ආසි, ණී, 872 (ආසීසතෙ සපපදාඨායං ඉච්ඡත්ථ වත්තුනො ආසිංසනායං පත්ථනායංපි ඉත්ථී එව).

ආහච්චපාද 310 අටනියං ආහච්ච ආහච්ච වා පාදෙ තිට්ඨති යසසා ති ආහච්චපාදෙ, පුබ්බපදෙඛ "ඨිවා" ති යොගවිභාගෙන ඨිවප්පච්චය නෙත්තා, ආහච්චසදෙ, පරපදෙඛ තු ඛාප්පච්චයනෙත්තා, (යඤාටනිඝි දෙද පාදෙ පවෙසෙත්වා තිට්ඨති සො ආහච්චපාදෙ).

ආහට 749 ආ පුබ්බා හර හරණෙ, තො, ධාත්වන්තලොපො, තස්ස වො, ආහටො.

ආහව 399 ආහුය්‍යතෙ‍ති අස්මිං යොධානි ආහවො, ආ පුබ්බා හුසදෙදා, අ.

ආහවනීය 419 ‡තං යොනිං දෙවා හවනීයා හු තබ්බගෙහි §ආහවනං (ආදරෙන දානං) අරහන්ති ති ආහවනීයා, දක්ඛිණග්ගි පන තංයොනි අග්ගිසදිසොති පි.

ආහාර 465 හර හරණෙ, ආ පුබ්බා, ණ, ආහරති බලාසුනීති ආහාරො, ඔජට්ඨමකං රූපං ආහරතී ති වා ආහාරො 856 කබළීංකාරාදීසු චතූසු.

---

* සම්හුයපතන, සි: ටී:
† ගහණදණ්ඩා, සි: ටී:
‡ තං යොනිරො වා වහනියො, සි: ටී:
§ ආවහන.

අභාව 680 ආ භූයතෙන්ත පසවෝ ත්‍ර පානායෙ තෘභාවෝ, ණෙ, වුඛාවා දෙසෝ.

අහෝ 1138 විකප්පෙ විතක්කෙ, තත්‍රාහෝ සද්දෙ දීඝාදි "දීඝෝ ආහෝ උදුහු ච විකප්පත්ථෙ විභාවනෙ" ති භාගුරි—ඛාණුරයමාහෝ පුරිසෝ, රූපෙදූ තු රසසාදිමාහ "විකප්පෙ විම්හයෙ ච හෝ" ති.

ආලකමඤ්ඤ 32 අලකා එව මොදකරණතෝ ආලකමඤ්ඤ. ආලකමඤ්ඤපි.

ආලකා 32 අලං විභූසණෙ, අලං විභූසණං කරොතී ති අලකා, අලකා එව ආලකා.

ආලවී 199 අලං විභූසණ මෙත්ථා ති ආලවී, වී, ළත්තං.

ආලාරික 464 අළාරෙ නාම සූපාදී වික්කති, තං කරොතී ති ආළාරිකෝ.

ආලාහණ 405 ආගන්ත්වා දහන්ති අත්‍රෙ ති ආළාහණං, ආ පුබ්බා දහ භසම්කරණෙ, සු, දස්ස ළෝ.

ආළි 621 ආළං විවිත්තික *නඩ්ගුලං, තං යොගා ආළි.

ආළහක 364 ආහනන්ති බන්ධන්ත්‍ය සම්මං අනෙන වා ආ ඉහකෝ, හන ධාතු, නස්ස ළෝ, වණ්ණවිපරියායෙ ච, ණ්වු, 482, අරහ පූජායං, ණ්වු, ළත්තාදි 484.

ඉ.

ඉ 16 (එක:) "අව්සාමහම්රෙනා" ති එත්ථ ඉකාරෝ කිලෙසසංඛාතෙ කාමෙ, එත්ථ අව් ච සාම ච භං ච ඉර ච එනා චා ති පදච්ඡෙදෙ කතෙ ඉ ඉති පදස්ස කෝ නංගොති පුච්ඡාය විස්සජ්ජනත්ථා කාමෝ ති ක්ලෙසෝ ති අත්ථසම්භවතෝ "අව්සාමහම්රෙනා" ති ආදීසු කාමෙ දිස්සති—අයං ච ඉකාරෝ නාමපදං, තස්ස පන ඉකාරස්ස ධාතුපද භාවෙන කාමනත්ථවාචකෝ, "ඉහෝ" ති ආදි නිදස්සනං, ඉති කාමයති ධනන්ති ඉහෝ, ගහපති—ඉති කාමයති තරුණතිණච්ඡෙදාදකානී ති ඉහෝ, හත්ථි—ඉ ධාතුයා (ඝ)සවච්චයාදනීඛා නිපාතනා ඛිජ්ඣිනන්ති" ති ආදිකා මහාපදෙසසූතෙනඤ්ච භපප්චියෝ—"අතිරෙකෝ, අවච්චයෝ" ති ආදීසු අතික්කමෙ— "අපෙක්ඛතී, අවෙක්ඛායා" ති ආදීසු අපෙක්ඛිස නෙ—"ඉතායං කොධරූපෙනා" ති ආදීසු පවත්තනෙ—ඉතායන්ති ඉති අයන්ති ඡද්දෙ, ඉති පවත්තන්තී ති අත්ථෝ—"අපෙති අපෙතී" ති ආදීසු ගතෙ—අත්ථමෙන්තමඤ්ඤි සූරියෙ ති ආදීසු පත්තෝ—සූරියෙ අත්ථං අත්ථ ගමං එන්තමඤ්ඤි පත්තෝ ති අත්ථෝ—"අයං සෝ සාරථි එති" ති ආදීසු ආගතෙ—"අජ්ඣායකෝ මන්තාධරෝ" ති ආදීසු සජ්ඣායනෙ—අධි පුබ්බෝ ඉ ධාතු—එත්ථ ච කාමනත්ථෙ ඉකාරෝ සුඛනාමපදං, සෙසෙ තු නාමපදන්ති වෙදිතබ්බං.

ඉකඛ 612 ඉව† සුතියං, අ. ඉඛෙත්තා.

ඉඛණ 775 ඉඛ දස්සනංඛෙසු, භාවෙ සු, ඉඤ්ඤියතෙ ති ඉඛණං.

ඉඛණීකා 236 සුභාසුභස්ස ඉඛණං නිරූපනං අස්සාත්ථි ති ඉඛ ණීකා, ඉ, සංඛත්ථෙ කෝ, ඉත්ථියං ආ.

---

* විවිත්තකනඩ්ගුලං, සි: පී: † ඉව ථුනියං. සි: පී:

ඉහ 764 ඉහ ගමනත්ථෝ, අ, ඉඟෝ.

ඉහිත 764 ඉහ ගමනත්ථෝ, තෝ, ඉහිතං.

ඉංඝ 1157 "ඉංඝ මෙ ත්වං ආනන්ද පානීයං ආහර පිපාසිතොඝම් ආනන්ද පිවිස්සාමී" ති එත්ථ චොදනත්ථේ නිපාතෝ.

ඉඛුදී 565 ඉහ ගමනත්ථෝ, ඉදෙ, ඉඝු, නදුදි, අයං ච කණ්ටකී බාහුලෙලනෙ මජ්ඣිමදෙසෙ ජායතෙ.

ඉච්ඡ 163 ඉසු ඉච්ඡායං, අ, "ඉසූයමානමනෙනාචෙච්ඡාවා" ති චඡා දෙසෝ, ඉත්ථියං ආ, එසනං ඉච්ඡා.

ඉඣ 469 ඉසු ඉච්ඡායං, තෝ, 697 ඉච්ඡිතබ්බං එසිතබ්බන්ති වා ඉණ්ං, ඉසු ඉච්ඡායං, ඉස ගවෙසනෙ ච, තෝ.

ඉඣකා 220 ඉසු ඉච්ඡායං, ඉච්ඡතී ති ඉඣකා, "ඉසාඣකඤ්ඤා" ති සුතොතා න ඣකක්.

ඉඣගණ්ඩ 146 ඉඣා ගණ්ඩා අස්සා ති ඉඣගණ්ඩා.

ඉණ 471 ඉ ගතියං, යු, එති වුඣිං ගච්ඡති ති ඉණං, ණත්තං.

ඉණායික 470 ඉණං ගණ්හාති ති ඉණායිකෝ, ආයිකෝ, ඉණං අයති පවත්තෙතී වා, ණවු.

ඉතර 717 ඉතරසද්දෝ පාපිපදිකෝ අඤ්ඤත්ථවාචකෝ, ඉදං සද්දෝ වා තරෝ, අඤ්ඤත්ථෙ, දං ලොපෝ ච 1069.

ඉති 1158 "ඉති පි තෙ චිත්තා" නන්ති ආදීසු නිදස්සනෙ, 1188 තථාහෙස, "රූපන්ති ඛෝ භික්ඛවෙ තස්මා රූපන්ති වුච්චති" ති ආදීසු හෙතුඅත්ථෙ දිස්සති— "ඉති ඛෝ භික්ඛවෙ සප්පටිභයෝ බාලෝ අප්පටිභයෝ පණ්ඩිතෝ ස උපද්දවෝ බාලෝ අනුපද්දවෝ පණ්ඩිතෝ=පෙ=" ති ආදීසු පකාරෙ—"ඉති එවරූපා නච්චගීතවාදිතවිසූකදස්සනා පටිවිරතෝ" ති ආදිසු ආදිඅත්ථෙ—"අත්ථි ඉදප්පච්චයා ජරාමරණන්ති ඉති පුථුජ්ජනෙන සතා ආනන්ද අත්ථි ති සඤ්ඤවචනීයං, කිංපච්චයා ජරාමරණං ඉති චෙ වදෙය්‍ය ජාතිපච්චයා ජරාමරණන්ති ඉච්චස්ස වචනීය" නන්ති ආදිසු අවධාරණෙ—"අත්ථි ති ඛෝ කච්චාන අයමෙකො අන්තෝ, නත්ථි ති ඛෝ කච්චාන අයං දුතියෝ අන්තෝ" ති ආදිසු නිදස්සනෙ— "මාගණ්ඩියෝ ති තස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස සංඛා සමඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති වොහාරෝ නාමං නාමකම්මං නාමධෙය්‍යං නිරුත්ති බ්‍යඤ්ජනමභිලාපෝ" ති ආදීසු පදත්ථවිපල්ලාසෙ —"තයමා ති හ භික්ඛවෙ ධම්මදායාදා භවථ මා ආමිසදායාදා අත්ථි මෙ තුම්හෙසු අනුකම්පා කින්ති මෙ සාවකා ධම්මදායාදා භවෙය්‍යුං නො ආමිසදායාදා" ති ආදීසු සමාපනෙ.

ඉතිහා 412 නිපාත සමුද්දෝ.

ඉතිහාස 111 ඉතිහසද්දෝ පාරම්පරියොපදෙසෙ නිපාතෝ,* ඉතිහා සොත්ථි අස්මින්ති ඉතිහාසෝ.

ඉතෙතර 699 ඉත්තාරසද්දෝ ලාමකත්ථවාචකෝ පාපිපදිකෝ.

ඉත්ථං 1158 "ඉත්ථම්පි තෙ මනෝ" ති ආදීසු නිදස්සනෙ.

ඉත්ථාගාර 215 රාජිත්ථීන මගාරං ඉත්ථාගාරං.

---

* ඉති සහ්‍ය අස්මින්ති, සි: ථී:

ඉතෙ 230 ඉසු ඉච්ඡායං, "ඉසාසී" ති සුත්තෙන සීපච්චයෝ, ඉච්ඡති ඉච්ඡියති" ති වා ඉත්ථී, ඉසු ඉච්ඡායං, තෝ, නදුදී" ථිකා.

ඉතෙතුජ 414 ඉත්ථියා උතුම්හි ජාතෙ ජායතී ති ඉත්ථිතුජෝ, ජෝ, "නාරිතුජෝ" තිපි පාඨෝ.*

ඉදානි 1140 ඉමස්මිං කාලෙ ඉදානි, ඉමසමා සත්තම්‍යත්ථෙ දානිපච්චයෝ, ඉමසද්දස්ස ඉ.

ඉධ 1161 ඉමස්මිං ඨානෙ ඉධ, ඉමසමා සත්තම්‍යත්ථෙ ධපච්චයෝ, ඉමස්ස ඉ.

ඉධුම 36 එධයතී ති ඉධුමං, එධ වුඩ්ඪියං, උමෝ. (කඩ්ඪාදිඤ්ඤෙ.)

ඉන්ද 20 ඉන්දති පරමිස්සරියං කරොතී ති ඉන්දෝ, 1132 "මනුජින්දෝ" තඃ දිසු අධිපතිම්හි," "දෙවින්දෝ" තඃදිසු සක්කෝ.

"ඉන්දොති සක්කෝ, සක්කස්ස හි අනෙකානි නාමානි,

"සක්කෝ පුරින්දදෝ ඉන්දෝ වත්‍රහූ පාකසාසනෝ
සහස්සනෙත්තෝ මඝවා දෙවරාජා සුජම්පති,
සහස්සක්ඛෝ දසසතලොචනෝ වජිරාවුධෝ
භූතපති මහින්දෝ ච කොසියෝ දෙවකුඤ්ජරෝ,
සුරාධිපෝ සුරනාථෝ වාසවෝ තිදිවාදිභූ
ජම්භාරි චෙව වජිරහත්ථෝ අසුරසාසනෝ,
ගන්ධබ්බරාජා දෙවින්දෝ සුරින්දෝ අසුරාභිභූ" ති

එවං අනෙකානි නාමානි, එකොපි හි අත්ථෝ අනෙකසද්දප්පවත්තිනිමිත්තතාය අනෙකනාමෝ, තෙනාහ භගවා, "සක්කෝ මහාලි දෙවානම්දෝ පුබ්බෙ මනුස්සභූතෝ සමානෝ මඝෝ නාම මාණවෝ අහොසි, තයමා මඝවා ති වුච්චති, සක්කෝ මහාලි දෙවානම්දෝ පුබ්බෙ මනුස්සභූතෝ සමානෝ පුරෙ පුරෙ දානං අදාසි, තස්මා පුරින්දදෝති වුච්චති, සක්කෝ මහාලි දෙවානම්දෝ පුබ්බෙ මනුස්සභූතෝ සමානෝ සක්කච්චං දානං අදාසි, තස්මා සක්කෝ ති වුච්චති, සක්කෝ මහාලි දෙවානම්දෝ පුබ්බෙ මනුස්සභූතෝ සමානෝ ආවාසං අදාසි, තස්මා වාසවොති වුච්චති, සක්කෝ මහාලි දෙවානම්දෝ සහස්සං අත්ථානං මුහුත්තෙනෙව චින්තෙසි, තස්මා සහස්සක්ඛොති වුච්චති, සක්කස්ස මහාලි දෙවානම්දස්ස සුජාතා නාම අසුරකඤ්ඤා පජාපති, තස්මා සුජම්පතී ති වුච්චති, සක්කෝ මහාලි දෙවානම්දෝ දෙවානං තාවතිංසානං ඉස්සරියාධිපච්චං රජ්ජං කාරෙති, තස්මා දෙවානම්දෝ ති වුච්චති" ති, එවං එකස්සාපි අත්ථස්ස අනෙකානි සද්දප්පවත්තිනිමිත්තානි දිස්සන්ති—තථාහි යෙන පවත්තිනිමිත්තෙන තාවතිංසාධිපතිම්හි ඉන්දසද්දෝ පවත්තෙතා, න තෙන තත්ථ සක්කාදි සද්දා පවත්තා, අථඛෝ අඤ්ඤෙන, තථා යෙන සම්මාදිට්ඨියං පඤ්ඤාසද්දෝ පවත්තෙතා, න තෙන තත්ථ විජ්ජාදිසද්දා, යෙන සම්පයුත්තධම්මානං පුබ්බඞ්ගමභාවෙන උප්පන්නධම්මස්මිං චිත්තසද්දෝ පවත්තෙතා, න තෙන තත්ථ විඤ්ඤාණාදිසද්දා, නහි විනා

---

* 414 මාය ගාථාය "ඵතුජෝ ඝාජකොචා" තිපි පාඨෝ සුන්දරෝ, පරසමයං අමිනන්ති කත්වා පන ආචරියෙන ඝනවිජසද්දෙ ඉරිනවිජසද්දෙච සමානපෙත්වා මඤ්ඤමානෙන" ඉරිනවිජොති වුත්තං සියා" ථිකා.

කෙන වි පවත්තිනිමිත්තෙන සද්දෙ පවත්තීයති, එකොපි අත්ථො සම්භූ තෘත්ථො ච පරමත්ථො ච අනෙකසද්දප්පවත්තිනිමිත්තතාය අනෙක නා මොති දට්ඨබ්බං—එත්ථ සියා, නාමානීති වදථ, කිං නාමං නාමාති? වුච්ච තෙ, ඒදිසෙ ඨානෙ අත්ථෙසු සද්දප්පවත්ති නිමිත්තං නාමන්ති ගහිතං, යං ලිඟන්තිපි වුච්චති, තථාහි නාමන්ති ච ලිඟන්ති ච සද්දෙපි වුච්චති, "අඤ්ඤං සොභණං නාමං පරියෙසිස්සාමි, ලිඟඤ නිප්පජ්ජතෙ" ති ආදිසු විය—අසභාවධම්මභූතං නාමපඤ්ඤත්තිසංඛාතං අත්ථෙසු සද්දප්පවත්ති නිමිත්තංපි වුච්චති, "නාමගොත්තං නජීරති, සතලිඟො" ති ආදීසු විය—ඉති නාමසද්දෙනපි ලිඟසද්දෙනපි සද්දප්පවත්ති නිමිත්තඤ්ඤ කථ නං දට්ඨබ්බං, සද්දප්පවත්ති නිමිත්තඤ නාම ලොකසංකෙතසිද්ධො තංතං වචනත්ථනියතො සාමඤ්ඤකාරවිසෙසොති ගහෙතබ්බං—සො එවං භූතො යෙව සාමඤ්ඤකාරවිසෙසො නාමපඤ්ඤත්තියී ති පුබ්බාචරියා වදන්ති, සො හි, තස්මිං තස්මිං අත්ථෙ සද්දං නාමෙති තස්ස තස්ස අත්ථස්ස නාමසඤ්ඤං කරොතී ති නාමං, පකාරෙහි ඤාපනතො පඤ්ඤත්ති ච, සච්ඡිකත්තා විකාරස්ස පන සද්දස්ස සම්මුතිපරමත්ථසච්චානං පකාරෙහි ඤාපනතො පඤ්ඤත්තාභාවෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, සද්දසෙ වහි එකන්තෙන පඤ්ඤත්තාභාවො ඉච්ඡිතබ්බො—"නිරුත්තිපටිසම්භිදා පරියත්තාරම්මණං" තිච, "නිරුත්තිපටිසම්භිදා පවුපපනනාරම්මණං" තිච, "නිරුත්තිපටිසම්භිදා බහිද්ධාරම්මණං" තිච පාළිදස්සනතො, ඉධ පන සද්දප්පවත්තිනිමිත්තාධිකාරත්තා නාමවසෙන අත්ථො පකාසිතො, එවං අනෙකවිධස්ස සාමඤ්ඤකාරවිසෙසොති පුබ්බාචරියෙහි ගහි තස්ස නාමපඤ්ඤත්තිසංඛාතස්ස සද්දප්පවත්ති නිමිත්තස්ස වසෙන එකොපි ඤෙය්‍යත්ථො අනෙකලිඟොති ගහෙතබ්බා, තෙනාහ ආයස්මා සුභෙමත්තෙරා පඨිනනපටිසම්භිදෙ.

"සතලිඟස්ස අත්ථස්ස, සකලඤඤාධාරිනො,
එකඟදස්සිදුමෙමධො සතදස්සීව පණ්ඩිතො-" ති. එවං සබ්බා භිධානෙසුපි ඉමිනා නයෙන යථාරහං අත්ථො විභාවෙතබ්බා නය ඤ්ඤූහි—" සද්දනීති.

ඉඤ්ඡබිල 204 ඛිලති ජනානං ගමනං පටිඝාතෙති ති ඛිලො, ඛිල පටිඝා තෙ, අ, ඉඤ්ඡස්ස සකකස්ස ඛිලො කණ්ටකො ඉඤ්ඡඛිලො 220 ඉත්තෙ එව පදං ඛිපති එත්ථා ති ඉඤ්ඡඛිලො, ඛිප පෙරණෙ, පස්ස ලො—1006.

ඉඤ්ජාලික 512 ඉඤ්ජාලෙ නියුත්තො ඉඤ්ජාලිකො, පාවිභාරකොපි.

ඉඤ්ඡධනු 49 ඉඤ්ඡස්ස සකකස්ස ධනු ඉඤ්ඡධනු.

ඉඤ්ඡපත්ත 201 ඉඤ්ඡං පරමිස්සරියභාවං පාපුණාති එත්ථා ති, ඉත්තෙ වා සත්තෙකා දෙවරාජා පත්තා එත්ථා ති ඉඤ්ඡපත්තං.

ඉඤ්ඡඝ 574 ඉඤ්ඡස්ස සකකස්ස යවො ඨඤ්ඤවිසෙසො ඉඤ්ඡයවො, (කුට ජස්ස එලෙ).

ඉඤ්ඡවාරුණී 597 ඉඤ්ඡස්ස සකකස්ස වාරුණී සුරා ඉඤ්ඡවාරුණී. (ගොර ඝාඨකකාරියං.)

ඉඤ්ඡසාල 568 සාලානං රුක්ඛාන ම්පෙ රාජා (දුසාදීසු සිරිවඩ්ඪකාදි සද්ද විය අධිවචනමත්ත මිදං) ඉඤ්ඡස්ස සකකස්ස සාලො ති පි ඉඤ්ඡසාලො.

ඉඤ්ඣුවුඩ 49 **ඉඤ්ඣස්ස සක්කස්ස** ආවුධං ඉඤ්ඣුවුධං. (සක්කාධනුම්හි.)

ඉන්දිවර 552 ඉන්දති පරම්ඵස්සරියං කරොති වාතහණ්ඩෙ ති ඉන්දිවරො, ඊවරො—688, ඉන්දතීති ඉන්දී, ඊ, නදාදි, ලක්ඛී, තස්සා වරං ඉන්දිවරං, 1003 (උත්පලපාදපෙ සෙල්ලරුක්ඛෙ).

ඉන්දු 51 ඉන්දති නක්ඛත්තානං පරම්ඵස්සරියං. කරොතී ති ඉන්දු, ඉදි පරමිස්සරියෙ, උ.

ඉන්ද්‍රිය 149 ඉන්දති පරම්ඵස්සරියං කරොතී ති ඉන්දෙ, අත්තා, තස්ස ලිඟං ඉන්ද්‍රියං, ඉයොං—නානන්තරෙන පයොජකං චක්ඛාදයො ඔභාරයන්තා තස්මා අපි අත්තා *චක්ඛාදයො පයොජකො ති—චක්ඛාදිකං ලිඟං අත්තනො භවතී ති නිකායන්තරියා, සයං භිඤ්ඣමඤ්ඣාදිභාවෙ චක්ඛු විඤ්ඤාණාදීනං භිඤ්ඣමඤ්ඣාදිභාවසම්භවතො තෙසු ඉන්දති පරම්ඵස්සරියං කරොතී ති වා ඉන්ද්‍රියං, අථවා, "ඉන්දෙ වුච්චති සම්මාසම්බුද්ධො පරම්ඵස්සරියභාවතො, කුසලාකුසලං ච කම්මං කම්මෙසු කස්සච් ඉස්සරියාභාවතො, තස්මා කම්මසඤ්ඤිතානි තානි චක්ඛාදීනි ඉදං කුසලාකුසලකම්මං උප්පලිංගෙන්ති තෙන ච සිද්ධානී ති ඉන්ද්‍රියානි—සබ්බානෙව පන බාවිසතින්ද්‍රියානි ඉන්දෙන භගවතා දෙසිතානී ති ඉන්ද්‍රියානි—තෙනෙව ඉන්දෙන භගවතා කානි ච් ගොචරාසෙවනාය කානිච් භාවනාසෙවනාය පුඤ්ඤානීති ඉන්ද්‍රියානි—ආධිපච්චසංඛාතෙන ඉන්ද්‍රියට්ඨෙන පි ඉන්ද්‍රියානි—අපි ච, ඉන්දතී ති ඉන්ද්‍රියානි—අත්ථං පනිදමථ උපලක්ඛණීයං, ඉන්දස්ස භාවො ඉන්ද්‍රියන්ති විග්ගහෙ ඉන්ද්‍රියන්ති පදං සක්කතත්තා ඤත්තුව වදති තදෙව පදං දකාරස්ස ද්‍රකාරෙ කතෙ චක්ඛාදීනි යෙව වදති සංඛෙතරුළ්හොහි සදෙදු අප්පෙසු."

ඉන්ද්‍රියගහණ 716 ඉන්ද්‍රියං චක්ඛාදිකං, තෙන ගය්හං ඉන්ද්‍රියගහණං.

ඉන්ධන 36 එධ්‍යතෙ ති ඉන්ධනං, එධ වුඩ්ඪියං, යු, එස්ස ඉ, ඕනවාගමො.

ඉඛ 725 ඉහ මරහති ති ඉඛො, වො, වණ්ණවිපරියායො, අථවා ඉධාතු කාමනත්ථෙ, ඛො, ඉති කාමයති ධනන්ති ඉඛො.

ඉඛ 360 ඉ ගමනෙ, ඛො—එති ගච්ඡති ති ඉඛො, "ඉතො ඛක්" ති ඛක්—අථවා, ඉධාතු කාමනත්ථෙ, ඛපච්චයො, ඉති කාමයති තරුණතිණවෙජාදකානි ති ඉඛො.

ඉඛපිප්පලී 583 ඉඛානං ඛාදීනං පිප්පලී ඉඛපිප්පලී.

ඉධිවිජ 414 යජනසීලො ඉදි, ඉ, යඤ්ඤ, ජස්සදෙ,† යජති ති ඉජො, අ, ඉදිච්චිජො, අථවා, උතුමඝි යජති ති ඉරිච්චිජො.

ඉරිණ 886 (අනිස්සයසමඝිභාගෙ ලොකනිස්සයගුහානං තරුපබ්බත නගරාදිනං අභාවතො අනිස්සයසංඛාතෙ සුඤ්ඤමඝිම්හොඩාසෙ, "ඉරිණං ඌසරෙ සුඤ්ඤෙ" ති නිඝණ්ඩෙසෙසො, ඌසරෙ නිඋදකවති ඨානෙ).

ඉරු 108 ඉචවන්තෙ දෙවා එතායා ති ඉරු, ඉව ථුතියං,‡ උ, චස්ස රො.

ඉලී 392 ඉල ගතියං, නදාදි, ඊත්තං, ඉලී. (රස්සඛගගාඝාති හත්ථකුඩාදි) ඉලීපි.

---

* චක්ඛාදිනං, බ්‍ර: ථි:

† යජඤ්ඤසීලෝ ඉරි, ඉ, ඤඤ්ඤි, ජස්සරෙ...ඉඤ්ඤිච්ඡිජෝ, නාරිච්ඡිජෝ, උඛ්ඛිජෝ...සි: ථි:

‡ ඉඛ්ඛස්සෙව...ඉව ථුතියං...ඤ්චස්සරෙ, සි: ථි:

ඉස 612 ඊස ගති හිංසා දූනෙසු, සො, රස්සාදි, ඉසො. (අවේජ්.)
ඉසි 433 සීලාදිගුණෙ එසති ති ඉසි, ඉස ගවෙසනෙ, ඉ, ඉස ගතියං වා—අථවා, සිවං ඉච්ඡති ති ඉසි, ඉසු ඉච්ඡායං.
ඉසිගිලි 606 ඉසයො ගිලන්ති ති ඉසිගිලි, ගිල අදනෙ. ඉ.
ඉස්සා 612 ඊස ගති හිංසා දූනෙසු, සො, රස්සාදි, ඉසෙස්සා.
ඉස්සර 16 *ඉතිහාවා ති ඉස්සරො, ඊසති අභිභවති ති පි ඉස්සරො—725 ඊසනං සාමිභවනං ඉස්සරො, ඊස ඉස්සරියෙ, අරො, රස්සාදි.
ඉස්සා 168 ඉස ඉස්සසෙ, ඉස්ස ඉස්සායනති වා ධාත්වන්තො, ඉස්සති සත්තෙසු පි ගුණෙසු වචසා මනසා වා දොසාරොපනං කරොති ති වා ඉස්සා, අ, ඉත්ථියං ආ.
ඉස්සාස 388 උසුං අසති ඛිපති ති ඉස්සාසො, අසු ඛෙපනෙ, ණ, උසසි.
ඉහ 1161 ඉමස්මිං ඨානෙ ඉහ, ඉමසද්දූ සත්තම්‍යත්ථෙ හපච්චයො.
ඉහලොකික 85 ඉහ ලොකෙ ජාතං ඉහලොකිකං, ජාතත්ථෙ ණිකො.

ඊ.

ඊ 17 (එක:) "සිඛරණී," "කුම්භිරමීනමකරාගමදුග්ගවාරී" ති ආදීසු ඊකාරො ලක්ඛියං විසණ්ඨුහරියායං උමාදෙවියං භවති, තත්ථ හි සිඛරී ඊ සිඛරණී ති දීඝන්තං යොජෙත්වා ඊ ඉති පදෙන ලක්ඛිනී වුත්තා—"කුම්භිරමීනමකරාගමදුග්ගවාරී" ති එත්ථ කුම්භි අං ඊ ඉනන්ති ආදිනා යොජෙත්වා තත්ථ ඊ ඉති පදෙන ලක්ඛිනී වුත්තා—"ඊ සුත්වා පීනිතා ජනා" ති ආදීසු පෙමවාක්‍යෙ භවති.
ඊති 401 ඉ ගමනෙ, ති, දීඝාදි.
ඊදිස 744 ඊද ගතියං, කම්පනෙ වා, ඉතො, තො වා, ඊරිතං.
ඊස 725 ඊස ඉස්සරියෙ, අ, ඊසො. (ඉස්සරෙ.)
ඊසං 1148 "ඊසඤ්ඤර" නන්‍ති ආදීසු අපච්චෙ.
ඊසධර 26 ඊසං මහිස්සරං ධාරෙති තස්ස නිවාසඨානත්තා ති ඊසධරො, ධර ධාරණෙ, අ.
ඊසා 449 ඊස ඉස්සරියෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, ඊසා නාරියං, "පහුම්හි සංකරෙ ඊසො, පියං නඟලදණ්ඩකෙ" ති රභසො.
ඊහා 156 ඊහති† එතිස්සාය සුභාසුභඵලන්ති ඊහා, ඊහ පෙඛ්‍ඛායං, ඉගන්තිමහි වා, පච්ඡිමෙ හපච්චයො.

උ.

උ 1168 ‡උඞ්ගමෙ, "ආසනා උඨෙතො, උත්තෙඛපෙ"—වියොගෙ, උඨාපෙතො"—අත්තාලාභෙ, "උප්පන්නං කුසලං, උප්පජ්ජති"—නිත්තියං, "උත්තෙතා, උත්තපිතො"—සම්භියං, "ඔසාරෙති, ඔසාරණීයකම්මං," වත්තාසම්භියං සාරෙති පවෙසෙති ති හෙත්ථ සෙවා—පාකුභාවෙ, "කප්පරුක්ඛෙ සමුට්ඨිතො"—අච්චයාභාවෙ පි, "ඔසාරෙති, ඔසාරණීයකම්මං, ඔසාරණීයවත්තාරහ කම්මසම්භියා දෙසාභාවෙන සාරෙති පවෙසෙති

---

* ඉතිපහවති, බ: පී: † එති වා ඝාය සුභා, බ : පී : ‡ උඩ්කමෙම, උය්‍යානං, පීකා.

දඞ්කම්මං සමෙතීති පි අත්ථෝ උභයසුඤරණෙන තෙන භවිතබ්බං—පබ්බලතෙති, "උසෙසාළ්හි, උතෙඞපනියකම්මං"—පකාසනෙ,"උඤ්ඡී සති"—දඤෙඞ, "උමාදෙවී," දඤඞා ඡෙඞා මා ලඤ්ඡීති අත්ථෝ—අගගතායං, "උතතමො, උළාරො"—කථනෙ, "උදිරණං, උදිරිතං" —සත්තියං, "උසසහති ගනතුං"—මොඤෙඞ, "නෙසං වූපසමො සුඛො"—නිඞ්ඛාණනති එත්ථ නිසදදසස නිඞ්ඛාණත්ථතා විය—ආදිසදදෙන "සමුදයො"ති ආදීසු සත්තාදීසු පවත්තති සංඝණාති නිකරොති එත්ථ නිසදදසස විය.

උ 17 (එකඃ) "විනායකො හිතපීති සඞ්ඛදං රුම පූජයෙ" ති ආදීසු උකාරො සිවෙ මහිසසරෙ දිසසති, විනායකො හිතපීති සඞ්ඛදං සඞ්ඛකාමදදං, උං සිවං අපූජයෙති හි එත්ථ අත්ථෝ—"උරො" ති ආදීසු දුඤඞලාභඤෙ, දුඤඞලාභෙ සති රතති පහරතති එත්ථ ජනාති උරොතිහෙත්ථ වචනත්ථෝ—"උපපථෝ, උරබෙඛා" ති ආදීසු පටිසෙධෙ, න පථෝ න මඟහා උපපථෝ, බාධියමානොා පි න රවති ති උරබෙඛා, එළඤො, රූ ධාතු තොා අහපපච්චයොා—"උලලාඝො" ති ආදීසු රොගමුතෙත—"ලොකුතතරො" ති ආදීසු පඨානෙ—"උච්ති, ඔචෙවත්‍ය" ති ආදීසු සම්භවෙ, යුතතිසනාති අත්ථෝ—"උගගාච්ඡති, උදෙති" තාදීසු උනහතෙ—පෙ = එත්ථ හි සිවත්ථෝ උකාරො සුඛනාමපදං, දුඤඞලාභඤෙ නිසෙධෙ රොගමුතෙත නිපාතපදං, පටිසෙධත්ථාදීසු පඨාරො විය, තදිතරත්ථෙසු උපසඟගපදං, කථනෙ උසදෙදූ ධාතුපදං වෙව උපසඟගපදඬ. "පාවති, පාව" නාති විසු ප පුඞෙඛා උ ධාතු කථනෙ, පාවති වදතී ති අත්ථෝ.

උකංස 761 කස ගති හිංසායං, අ, නිගගහීතාගමොා. 771 උක්කංසො පඨඞෙ පත්‍ර.

උකඞ්ක 699 උ පුඞෙඛා කස හිංසාවිලෙඛණෙ, තොා, "සාදිසනත පුච්ඡාභඤ හංසාදීහිඤො" ති සහාදිබ්‍යඤනෙන තසස ඤො, උක්කඤො.

උකඞ්කා 201 උකානං ධාරෙති එතසසෙ මාපිතකාලෙති උකඞ්කා, වණණවිකාරො.

උකඞ්කා 795 උසති දහති ති උක්කා, උසු දාහෙ, ඤො, ඉත්ථියං ආ, (කම්මාරූඞනං කම්මාරානං උඞනං, කම්මාරානං යථා උක්කා ති, අඟාරකපලලං අඟාරානං භාජනං, දීපිකා නාම මධුසිත්ථාදිමයා පදීපකිච්චකාරිකා, සුවණණකාරමූසාමත්තනිකාමයා එකා භාජනවිකති, වාසුවෙගෙව උක්කාසදදො, යා දෙවදුන්දුභී ති වුත්තා.)*

උකඞ්කාර 275 අව පුඞෙඛා කිර විතඞ්පණෙ, අ, අවකිරීයතෙ ති උකඞ්කාරො, අවසසුත්තං, ඉසසා ච, සමල ම්පය ත්‍ර, සමු උපසමෙ, අලො.

උකඞ්කුස 640 උඞං කොසති ති උක්කුසො, කුස සදදෙ, උ පුඞෙඛා, අ.

උකඞ්කාච 356 කුච සංකොචනෙ, ණ්ඞ, කොචො, විගතොා කොචො යෙන සො උකඞ්කාචො.

---

* "කම්මාරානං යථා උක්කා අත්තානා ඤායති තොා ඛඞී" ති එත්ථ කම්මාරූඞනෙන—"උක්කං ඛණ්ඩෙය්‍ය උක්කං ඛණ්ඩිත්වා උක්කාමුඛං ආලෙපෙය්‍ය" ති එත්ථ අඟාරකපලලෙ—"උක්කාසු ධාරියමානාසු ආගතා" ති එත්ථ දීපිකාසං—"සඞ්ඛෙන ජානරූපං ගහෙත්වා උක්කාමුඛෙ පක්ඛිපති" ති එත්ථ සුවණණකාරමූසාය—"එවං විපාකො උක්කාපාතො භවිස්සති" ති එත්ථ වාසුතො වෙගෙ.

උකඛලි 456 උඛ ගමනෙ, අලෝ, නදාදි—උසති දහති ති වා උක්ඛලි, උසු දාහෙ, ඉ, සස්ස ඛලාදෙසෝ.

උකලාප 224 උච්ඡිට්ඨෝ කලාපෝ සමූහෝ උකලාපෝ, කස්සාකාර ලොපෝ.

උඛා 456 උඛ ගමනෙ, අපපච්චයෝ, ඉත්ථියං ආ. (ථාලියං.)

උඝ 503 සුඤ්ඤය සඞ්ඛෙන ඛතතියෙන ඤාතෝ උඝෝ, උච සමවායෙ, ඝෝ. 711 උජ බලපාලනෙසු, අ, ජස්ස ඝෝ 982 (ඛත්තා ඛතතිය තෝ සඤාතෙ සුඤ්ඤතිතනයෙ සුඤ්ඤතියා පුත්තෝ ච, නිබ්බෙති අධි මත්තෝ ච, සෝ උඝෝ).

උඝසඤ්ඤ 289 ගාළීනං ථනාකාරතතා ගණ්ඨනං, ඔස්සත්තං, ත මෙව උත්තමත්තා උඝසඤ්ඤනං, (චතුයඤ්ඤෝ භාරභෙදෙ).

උඝගමන 960 උ පුබ්බෝ ගමු සප්ප ගතිම්හි, යු. (උප්පත්තියං, උඛංගමනෙ ච උඝගමනං).

උඝාර 468 උ පුබ්බෝ ගිර නිගිරණෙ, අ. ඉස්සා, අථවා, උඝුණාති උඝ මති උඛංගමවාතවූළභාවසෙනා ති උඝාරෝ, එත්ථ ගු ධාතු උඝාමෙ.

උඝාටන 524 උඛං ඝටති උදකම්හි උඝාටනං, යු. (යං කූපතො ආවා වතෝ අඹුනෝ ජලස්ස උබ්බාහණං උඛරණං හවෙ භවති තං උඝා වනං ඝටියනත්තම්හ්‍යච්චතෙ.)

උචචං 1152 "සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතෝ" ති සද්දනීතියං වුත්තං, බාලාවතා රාදිසු අඤ්ඤස්සු විභත්‍යත්ථෙසු පි.

උචච 708 චි චයෙ, අ. උච්චිනොතීති උච්චෝ, "වාදස හත්ථුච්චෝ"—"වීසං හත්ථසතං උච්චෝ" "උච්චං පාකාරගොපුරං" උච්චා සෙය්‍ය" ඉච්චාදීසු දිස්සති.

උච්චාර 275 උච්චාරියතෙ ජහ්‍යතෙ තෑ චිරෝ, උ පුබ්බෝ චර ඛාතු ච්ජ නෙ උභාවපනෙ ච වත්තති, ඝඤ්.

උච්චාලිඟ 623 උච්චං ඨානං ආලිඟති ති උච්චාලිඟෝ, ආ පුබ්බෝ ලිඟි ගත්‍යත්ථෙ, අ. චලති කම්පති ති වා උච්චාලිඟෝ, උ පුබ්බෝ චල කම්ප නෙ, චලස්ස චාලි, ඝෝ.

උච්චාවච 720 උච්චං ච නං අවචං චෙති උච්චාවචං. (බහුපදකාරෙ.)

උච්ඡඟ 276 උස්සජති එත්ථා ති උච්ඡඟෝ, සජ සඞෙ, අ. සස්ස ඡෝ, ඞිත්තං, "උච්ඡඟෙ නිසිදිත්වා" ච්චාදීසු.

උච්ඡින 708 උඛං සිනෝ උච්ඡිනෝ, සී සෙවායං, නෝ, සස්ස ඡෝ, අසරූප ඞිත්තං, පංසුපි, පකඛෙන සුතත මයෙසති පංසු.

උච්ඡු 599 ඉසු ඉච්ඡායං, උ, ඉස්සු, අසරූපඞිත්තං, සස්ස ඡෝ—උස දාහෙ වා, උසති දහති සනතාපයති උච්ඡු.

උජු 708 අජ ගමනෙ, උ, අස්සු—අථවා, අරති අකුටිලභාවෙන පවත්තතී ති උජු, අර ගමනෙ, ජු, අරස්ස උ.

උජ්ජනි 200 උගඝං රිපුං ජයති යත්ථ සා උජ්ජනී, උ පුබ්බෝ ජී ජයෙ, යු, නදාදි.

උජ්ජාන 370 අඤ්ඤාරං විඛංසෙනෙතා ජොතෙති ති උජ්ජානෝ, උ පුබ්බෝ ජුත දිත්තියං, ඝඤ්.

උඛාන 886 උ පුබ්බා ඛා ගතිනිවුත්තියං,සු, උඛානං, (පොරිසං පුරිසකාරෝ,ඊහා විරියං, නිසිනනාදුග්ගහණමෝ නිසිනනාදිතෝ උග්ගහණමෝ උඛානං).

උණ්ණනාභී 621 උණ්ණමයෝ තනතූ උණ්ණ, සා නාභිය මස්ස උණ්ණනාභි, රස්සෝ.

උණ්හ 876 (මෙසාදිලොමෙ එලකාදිනං ලොමේ, භූමප්පකා චිනනං භූනං මප්පකා ජාතාය, රෝම ධාතුයං ලොමෙ).

උණ්හ 80 උසති දහති නි උණ්හා, උසු දාහෙ, ණ්හා. (ගිමෙහ.)

උණ්හරංසි 62 උණ්හා රංසි යස්ස සෝ උණ්හරංසි. (සුරියෙ.)

උණ්හීස 284 උ පුබ්බා නහ බන්ධනෙ, ඊසෝ, වණ්ණවිකාරෝ, 862. (සෝ පාණිගහණි සොපාණිසීසෙ.)

උතු 78 පුනපප්පුනං එනතී නි උතුයෝ, තු, ඉස්ස උ—238 අර ගමනෙ, තු, අරස්සුපාතං, අරති පවත්තතී එතස්මිං හිමාදික මිති උතු.

උතුජ 414 උතුමහි යජතී නි උතුජෝ, උතුපපදයජ දෙව පූජායං, ණ්ව, ය ලොපෝ.

උත්තංස 308 තසි අලංකාරෙ, උ පුබ්බා, භූවාදි, උඛං තසීයතෙ නි උත්තංසෝ 870. (කණ්ණපූරෝ කණ්ණාලංකාරෝ, සෙඛරෙ අගෙග.)

උත්තත්ත 280 තප සන්තාපෙ, තෝ, තත්තං, උඛං තත්තං උත්තත්තං. (ආතපාදිනා සුඛ්ඛමංසෙ.)

උත්තම 694 *උඛුතෝ අත්‍යන්තං උත්තමෝ, උසද්දතෝ †උඛුතවිසෙ සතෙ තමෝ, උග්ගත තමත්තා වා උත්තමෝ.

උත්තමංග 256 අඟෙසු උත්තමංගත්තා උත්තමංගං, උත්තමං ච තං අංගං වා තිපි උත්තමංගං.

උත්තමංගරුහ 256 සීසෙ උත්තමංගෙ රුහතී නි උත්තමංගරුහෝ, රුහ ජනනෙ, අ.

උත්තමණ්ණ 470 ඉණෙ උත්තමෝ උත්තමණ්ණං—අභිධානපුඛ නිපාතෝ, ඉස්ස ත්තං ච්චත්තං ච.

උත්තමා 234 උත්තමගුණයොගා උත්තමා, ඉත්ථියං ආ. (උත්තමායං නාරියං.)

උත්තර 114 උත්තරියතෙ අතික්කම්‍යතෙ නෙනා නි උත්තරං, 292 උත්තරස්මිං දෙහභාගෙ භවං විජ්ජමානං උත්තරං, ණිණ, 695 උත්තරෝ උත්තමසදිසෝ, 830 (පටිවාක්‍යං පටිවචනං, උත්තරාසඞ්ගං උපරිවත්ථං, සෙඨාදීසු උත්තරෝ තීසු පරස්මිං ච උපරි ච ඊරිතෝ).

උත්තරකාල 86 උත්තරෙ කාලෝ උත්තරකාලෝ, සත්තමී තපපුරිසෝ.

උත්තරකුරු 183 ධම්මතා සිඛස්ස පඤ්චසීලස්ස ආනුභාවෙන කං සුඛං උරු මහන්තමෙත්ථාති කුරු—කුං පාපං රුඛන්ති එත්ථා නි වා කුරු, ඤ්, උත්තරෝ උත්තමෝ කුරු උත්තරකුරු.

උත්තරායණ 81 උත්තරං දිසං අයති ගච්ඡති සුරියෝ එත්ථා නි උත්තරායනං. ඉ ගමනෙ, අය ගමනෙ වා, ඤු.

---

* උඛතෝ අඛ්‍යත්ථං, සි : පී : † උඛතත්ථතෝ විසෙසතෙ තමෝ, සි : පී :

උත්තරාසංග 292 උත්තරස්මිං දෙහභාගෙ ආසජ්ජතෙ ති උත්තරාසංගො, ආ පුබ්බ සජ සංගෙ, අ.

උත්තරීය 293 උත්තරස්මිං දෙහභාගෙ භවං විඤ්ඤමානං උත්තරීයං, ඊයො.

උත්තාන 669 උගඝතං තානං පමාණමස්සා ති උත්තානං, (ගම්භීරවිප රීතො උත්තානං නාම).

උත්තානසය 252 උත්තානො උත්තානං වා සයති ති උත්තානසයො, සී සයෙ, ණ්ඩ.

උත්තාන (සයක) සෙය්‍යක 252 උත්තානං සයති ති උත්තානසෙය්‍ය කො, එය්‍යකො කපපච්චයො වා.

උත්තාස 166 තස උබ්බෙගෙ, ණ්ඩ, උත්තසතෙති උත්තාසො. (විත්තු ත්‍රාසෙ.)

උත්ති 105 වුච්චතෙ ති උත්ති, වච වියත්තියං වාචායං, ති. (වචසි.)

උද 1138 උද සදෙදු රාසාදි "ධූමොය* මොදකං පොනං" †සමුහපෙ කො 1199 උද සදෙදු අප්‍යපෙ, පඤ්ඤ? විකප්පනෙ අත්ථනිද්දාරණෙ විකප්ප නෙ ච "වාවාය උද චෙතසා—නිසිනෙනා උද වා සයං" තාදීසු.

උදක 661 උදි පසවනකෙලදනෙසු, ණ්වු, උදති ද්‍රවං කරොති ති උදකං, උදද කිලෙදනෙවා, "රඤ්ඤුදීහි" ති ආදිනා කුපපච්චයො, ණ්වි ධාතා දිනා සංයොගාදිලොපො.

උදඝහ 708 උගඝතං අඝහ මස්සා ති උදඝහා, උද මොදෙති ධාතු වසෙන වා, "උදඝහාති සජ්ජනසොමනස්සා."

උදධි 659 උදකං දධාතීහි උදධි, උදකසද්දස්සුදෙසො, ධා ධාරණෙ ඉ.

උදපාන 677 උදකං පිවන්ත්‍යා සම්නන්ති උදපානො, උදකසද්දූපපද පා පානෙ, ඝ්‍ය, ක ලොපො.

උදය 606 උදෙනති අස්මා සුරියාදයො ති උදයො, සුරියාදීන මුදයයොග තො වා.

උදර 271 උ පුබ්බා දර ගමනෙ, අ, උදරති උඩං ගච්ඡති වායුම්හ්‍රෙ ති.

උදහාරක 510 උදකං හාරෙති ති උදහාරකො, ණ්වු, ක ලොපො.

උදුහරණ 115 උදුහරීය්‍යතෙ පකතස්සා ප පාදනාය ති උදුහරණං, උ ආ පුබ්බා හර හරණෙ, ය්‍ය.

උදුහු 1138 (විකපෙප විතක්කෙ) "සො වා උදුහු අඤ්ඤු වා" තාදීසු.

උදිත 755 වද වියත්තියං වාචායං, තො, වස්සු 1075 (වුත්තෙ වත්තබ්බෙ, උගඝතෙ උඩංගතෙ).

උදීච් 29 උඩං අංචති රච් යස්සං සා උදීච්, යස්සං වා රච් සිතව්‍යොගතං දත්වා අඩති සා උදීච්, වියොගත්ථජොතකො හි ඒත්ථ උකාරො, ‡දිසද්දෙ දූනත්ථො.

උදීරිත 755 ඊරඤ්ඣපගතිවචනකමෙමස්ස, උ පුබ්බා, තො, උදීරිතං.

උදුම්බර 551 දුබ්බි හිංසායං, අරො. නිග්ගහීතාගමො, එකස්ස ඔස්ස ලොපො, උදුම්බරො.

---

* මුදකෙ ඵොකං, සි: ථී: † සමුහපෙ ණ්ඩ. සි: ථී:
‡ ද සදෙදු නානත්තෙ සි: ථී:

උද්දලොමී 313 උදිතං ඒසු ලොමං දසා යස්සා සා උද්දලොමී, ඉස්සත්තං ඒත්තඤ (උඛලොමීතිපි).*

උද්දුන 354 උ පුබ්බා දු දුනෙ, භාවෙ ය්‍ය, දු අවඛ්ඩනෙ වා, වියොගත්ත දුනතො, උද්දුනං, වියොගප්පඡොතකො උක්කුරො.

උද්දුප 203 සඛගෙහානං විසෙසෙන පකාසනතො උද්දුපො, උ පුබ්බා දීප පකාසනෙ, අ. ඉස්සා.

උද්දුල 552 වාත මුද්දුලයති ති උද්දුලෝ, උ පුබ්බා, දල විදූරණෙ, ණ.

උ (ඔද) ඔදුම්බර 213 වස අච්ඡාදනෙ, තො, උදකං වසිත †මච්ඡාදනං කත මනෙනාති උම්බසිතො, වණ්ණාගතං.

උඛං 1156 උඛං සද්දෙ සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො, "උඛං සමණබ්‍රහ්මණ" ති ආදීසු දිස්සති.

උඛක 143 උඛං කත්වා එකෙන මුඛෙන වාදනතො උඛො, උඛං කායති සද්දයති ති උඛකො, උඛසද්දයං තිලිතිකො, උගගච්ඡති ති වා උඛකො, කො, ගම්මස්ස ඛො, නෙරුත්තො, යො තු පරිපරියායො උඛං සද්දෙ, සො අබ්‍යයමෙව.

උඛංගම 38 උඛං ගච්ඡති ති උඛංගමො, උඛං සද්දූපපදෙ ගමු ගතිම්හි, අ.

උඛව 169 උඛං උඛං හනති ගච්ඡති ති උඛතො, හන හිංසාගතිසු, තො, හනස්ස ඛො, අසරූපවිත්තං, විත්තං, උඛතස්ස භාවො උඛච්චං, ණ්‍යා.

උඛට ‡ 169 උඛං අටති විත්තමෙතෙනා ති උඛටං, අට ගමනෙ, අ.

උඛදෙහික 423 මතදිවසෙ මතත්ථං යං පිඬපාතජලාජ්ජනාදිදුනං එතං දුනං දෙහා උඛෙ භවං උඛදෙහිකං, ණිකො.

උඛන 455 උපරි ධිය්‍යතෙ ථාලාදික මස්මිනති උඛනං, උ පුබ්බා ධා ධාරණෙ, ය්‍යු.

උඛාර 471 උඛර්‍යතෙ ගය්හතෙ ති උඛාරෙ, උ පුබ්බා ධරති ගහණෙ, ණ, 1123 (ඉණ, උභාභිපනෙ ච උඛාරෙ).

උද්‍රෙක 468 උඛං දෙකති ගණතු මුස්සහති ත්‍ය ද්‍රෙකො, දෙකි සද්දෙ, සස්ස හෙස්ස, එකස්ස දකාරස්ස රෙ, ණ, උද්දෙකො පි.

උණන 753 උදි තෙලදනෙ, තො, ඉනනාදෙසො, උනෙනා, ඉනෙනා ති පි පාඨෙ, ඉණන තෙලදනෙ ති ධාතු.

උණනත 708 උණනමතීති උණනතො, උ පුබ්බා නමු නමනෙ, තො.

උණනති 168 උණනමනං උණනති, උ පුබ්බා නමු නමනෙ, "ඉත්‍ථියමති යවො වා" ති ති, "ගමඛණ්ඩදි" නා ධාඛිනන්තලොපො.

---

* 313 ඉමිස්සා ගාථාය, ටීකායං "උද්දලොමී ච එකනන්තලොමී ච්චෙති උද්දලොමී එකනන්තලොමිනො, ද දුනං සඤ්ඨානනිද්දෙසො "න සමාසනන්තරඔසූ" ති වුත්තෙපි ගාථාභාවතො ජ්‍ඣොහානි භයා විසඤ්ඤි, යඤ්ච පන ගාථාසමපි විසඤ්ඤි "ධම්මසංවණ්ණායනති ආදිමාහා" ති ආදිසු නඤ්ඤ කථනති,? "න සමාසඤ්ඤන්තරඔසූ" ති ඉමස්සානිච්චතතා නඤ්ඤාපි න දුස්සො, අඤ්ඤත්‍ර නිද්දිට්ඨමනිච්චනති පරිභාසිත" නති දිස්සති.

† මච්ඡාදනීකත, සි: පී:

‡ "උඛං ධාවති විත්තමෙතෙනා ති උඛවං, ධාව ගතියං, අ, රස්සො" ති ටීකා.

උණ්ඩූර 618 උදි පසවන කිලෙදනෙසු, ඌරෝ, උණ්ඩති කිලෙදති ති උණ්ඩූරෝ, උණ්ඩිතු මලං සමනෙතා ති වා, (උණ්ඩූරොපි).

උප 1185 උපපත්තියං, "උපෙක්ඛා"—ආධික්‍යෙ, "උපඛාරියං දෙණෙ"—පුබ්බකම්මනි, "බුද්ධොපකාරකම්මකිලෙසවෙජ්ජෙ"—ගයාභාගෙරෙ, "පච්චුපඨානං"—උපරිතෙන උපරිභාවෙ, "උපසම්පදෙනා"—අනසනෙ, "උපවාසෙ" ති වීකා—තත්ථ සමීපත්ථෙ, "උපනගරං—" අච්චනෙ, "බුද්ධුපඨාකෙ,"—සාදිසෙසෙ, "උපමානං, උපමා"—දෙසක්ඛානෙ, "පරං උපවදති"—උපපත්තියං, "සග්ගා ලොකං උපපජ්ජ,"—ගුසත්ථෙ, "උපාදුනං, උපායාසෙ, උපනිසසෙ"—උපගමනෙ, "නිසින්නං වා උපනිසීදෙය්‍ය"—අධිකෙ, "උපඛාරියං දෙණෙ"—පුබ්බකම්ම, "උපක්‍කමෙ, උපකාරෙ"—... ගයභාකාරෙ, "සොචෙය්‍යපච්චුපඨානං"—උපරිතෙන, "උපසම්පදෙනා"—අනසනෙ, "උපවාසෙ"—ආදි සඤ්ඤ සඤ්ඤායුතාති ආදීසු ච, සඤ්ඤායං, "උපඛා, උපසඝෙහා"—යුතත්තියං, "උපපත්තිතො ඉඤ්ඛති."

උපකණ්ඨ 705 කණ්ඨං සමීප මුපගතො උපකණ්ඨො, "කණ්ඨොගලෙ සනනිඛානෙ, සඤ්ඤ මදනපා දපෙ"ති නානත්ථසංගහෙ, ඉධ පන කණ්ඨසස කථාදෙසො, ණලොපො වා.

උපකාරිකා 203 සංගම්මකරොති තනති උපකාරිකා, උප පුබ්බා කර කරණෙ, ණ්වු, කෙ පචචයෙ හි* කතාකාරපරෙ පුබ්බා අකාරො ඉකාරං අකාදෙසො විභිතො ති වුච්චති, සථා දෙවදතෙතා දතෙතාති, කපපච්චයො වා.

උපක්‍කම 773 පඨමං කමෙ උපක්‍කමෙ, උප පුබ්බා කම්මූ කමනෙ, අ.

උපක්‍කොසා 120 උප පුබ්බා කුස †අවහාණෙ රොදනෙ ච, ණෙ, උප තෙකාසෙ, කවි පකොසෙති පාඨො.

උපඛර 375 උපරි කරියතෙ ති උපඛරා, උප පුබ්බා කර කරණෙ, අ, (අඛඛසෙසා පරි කඨ විසෙසෙ,) අමරකොසෙ පන උපඛරසඳසස සබ්බරථාවයවවාචකත්තං වුත්තං, අපඛරෝ ති පි පාඨො.

උපගූහණ 774 උප පුබ්බා ගුහ සංවරණෙ, යු, පරිරම්භා ප්‍ය ත්‍ර.

උපචරිත 751 චර ගත්‍යත්ථා, උප පුබ්බා, තා, උපචරිතා.

උපචාර 1001 උප පුබ්බා චර ගති භක්ඛණෙසු, ණ, (උපඨානෙ පාරිචරියායං, සෙවනෙ ච, අසුසූතරොපනෙ අතාසභාවසස අසුසූසසතං සභාවරොපනෙ).

උපචක්කා 610 සෙලසස අධොභාගාසනනභූමි උපචක්කා, උපසදතො යදුදිනා චචකො.

උපචය 776 උප අති පුබ්බා අය ගමනෙ, අ, උපචචයො, අතිකක්‍කම්ම පතනං උපචචයො නාම.

උපජාප 349 උප පුබ්බා ජප මානසෙ, ණ, ජප වචනෙ වා, උපජාපො.

---

* කාපචචයො ති, සි: පී: † අපවාදනෙ, සි: පී:

උපජඤ්ඤ 410 මනසා උපෙච්ච සිස්සානං වජ්ජාවජ්ජං ඤායතී ති උප ජඤ්ඤා, උප පුබ්බා ඤ චින්තායං, "ඉත්ථිය මතියවෝ වා" ති ඉනා අපච්චයෝ, පුන ආ.

උපජ්ඣාය 410 මනසා=පෙ=ඉතෙසිතං උපඨපෙත්වා ඤායතී ති උප ජඣායෝ, ණිා, ඒ අය, පරසමයෙ පන වෙදාදි පාඨසිතා උපජ්ඣා ත්‍ය චවතෙ, උපෙත්වා ධීයතෙ අසමා ති කත්වා.

උපඤ්ඤාස 118 උප නි පුබ්බා ආස උපවෙසනෙ, අ, උප පඨමං පුරිමවච නස්ස සමීපං වා නාසො ඨපනං උපඤ්ඤාසො, නාස්ස ඤු—"උපඤ්ඤාසොති වාක්‍යාරම්භෙ වුච්චති" සාරත්ථදීපනී.

උපඩ්ඪ 53 අසති ඛෙපෙති සමුදයනාති අඩ්ඪා, අසු ඛෙපනෙ, අඩ්ඪ සද්දෙන උපසඟ්ගෙන පදං වඩ්ඪිතං.

උපනිස්සය 434 තුස්සනත්‍ථ සම්ං අත්ථසිද්ධිතොති තිස්සො, තුස තුට්ඨියං, සො, උස්සි ච, පූජිතො තිස්සො උපතිස්සො, අථවා, තිස්සො ති වා උපතිස්සො ති වා දහරකාලෙ මාතාපිතූහි යදිච්ඡාය ගහිතනාමං, සාරිපුත්තෙනා ති මාතුවසෙන, ධම්මසෙනාපතී ති පන අරියභාවප්පත්තිතො* සම්මා සම්බුද්ධෙන ගහිතනාමං.

උපදූ 355 උපගන්ත්වා දූනබ්බතො උපදූ, උප පුබ්බා දූ දූනෙ, අ, "ඉත්ථිය" මිච්චාදිනා ආපච්චයො.

උපදෙස 412 ආචරියං උපගන්ත්වා දිස්සති උච්චාරීයතී ති උපදෙසො, දිස උච්චාරණෙ, ණ.

උපදව 401 උපගන්ත්වා දුනොතී ති උපදවො, දු පරිතාපෙ, අ—දු ඝං සායං වා, උපගන්ත්වා දවති පිලෙතී ති වා උපදවො.

උපධාන 311 උපධීයතෙ සිසං ධාරීයතෙ ති උපධානං, උප පුබ්බා ධා ධාරණෙ, ය්‍ය. (සීසාධාරෙ.)

උපධි 968 උපපුබ්බා ධා ධාරණෙ, ඉ, (රථඞ්ගෙ චක්කෙ, කාමූපධි ආදීසු චතූසු උපධීසු ච, උපධි අනිත්ති, "උපධිසම්පත්ති" ති ආදීසු දෙහෙ, "සබ්බූපධි පරික්ඛයො" ති ආදීසු චතුරොපධිසු).

උපනාහ 165 උපපුබ්බා නහ බන්ධනෙ, පුනපපුන මුපගන්ත්වා නයන්ති බන්ධන්ති චිත්තනන්ති උපනාහො, ණ.

උපනිධි 472 උපනිධීයතෙ ඨපීයතෙ ති උපනිධි, උප නි පුබ්බා ධා ධාරණෙ, ඉ. "පුමෙ උපනිධි නාසො" ති අමරකොසො.

උපනිසා 1125 උපනිසීදති ඵලං එත්ථා ති උපනිසා, (කාරණෙ රහසිපි උපනිසා, "භාවෙ උපනිසා ධම්මෙ වෙදනෙනපි රහස්‍ය පී" ති වොපා ලිතො).

උපනීක 706 අන්තිකභාව මුපගතං උපන්තිකං, උප+අන්ත+ඉක, (සමීපෙ).

උපනාසෙල 610 සෙලස්ස උපනෙත්වා සම්පපබ්බතො උපනාසෙලො

උපපාත 1126 උ පුබ්බා පත ගමනෙ, ය්‍ය, උප්පාතං, (උප්පත්තියං ජනනෙ, ච සද්දෙන උඩ්ඩගතියං විභාසයා ගමනෙ ච).

---

* භාවප්පත්තනාස. සි: වි:

උපපති 240 රතිකාරණත්තා පතිනො උප උපපති නි සමාසෙ කතෙ අභිධානතො පුබ්බනිපාතො, අප්පධානභූතො වා පති උපපති.

උපමා 530 උපමීයති සදිසී කරීයති එතායා ති උපමා, උප පුබ්බා මා පරිමාණෙ, ඤ්, ඉත්තියමත්තාදිනා අප්පච්චයො වා, අථවා යා අච්චන්තාය න මිනොති න විච්ඡිත්තති සා මාණස්ස සම්පෙති උපමා, යථා ගොණෙ විය ගවජෙ—උපමානොපමෙය්‍යානං සධම්මත්තා ප්‍යයං, වුත්තඤ්ච, "උපමානොපමෙය්‍යානං සධම්මත්තං සියොපමා" ති—"යෙනොපමී යතෙ යා චොපමීයතෙ තෙඤ්ච පි ඔපම්මාදිත්තතය" නත්‍ය මරසීහො.

උපමාතු 244 අප්පධානභූතා මාතා උපමාතා, යථා උපරාජා. (ධාතියං.)

උපමාන 530 උපමීයතෙ යෙන තං උපමානං, උප පුබ්බා මා පරිමාණෙ, ස්‍යු, උපමානන්ති උපමා එව, තස්මා "චිතොපමාන" න්ති වුත්තෙ නිරූප මානන්ති අත්ථො, අථවා උපමානන්ති උපමෙතබ්බාකාරො, "සීහො විය භගවා" ති එත්ථ සීහො උපමා, භගවා උපමෙය්‍ය, තෙජොපරක්කමාදිහි උපමෙතබ්බත්තා තෙජොපරක්කමාදයො උපමෙතබ්බාකාරා, එත්ථ පන සාතිසයත්තා කිඤා පි සීහස්ස තෙජාදිහි භගවතො තෙජාදි උප මෙතබ්බාකාරො නත්ථි තථාපි හීනූපමාවසෙන "සීහොවිය භගවා" ති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

උපඝම 318 උප පුබ්බා යමු උපරමෙ, අ, උපයමො. (විවාහෙ.)

උපරි 1156 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො "උපරිගහං" ඉච්චාදිසු දිස්සති.

උපලබ් 1053 උප පුබ්බා ලභ ලාභෙ, නි "ධඤ්ඤහෙතූහි" ත්‍යාදිනා තස්ස ධො.

උපවන 537 උපගතං උපරොපිතං වා වනං උපවනං, (නගරා නාති දූරයම්හි ඨානෙ සන්නෙහි සපුප්පුරිසෙහි අභිරොපිතො යො තරුසඞ්ඝා පුගපනසාදි යො තරුසමූහො අත්ථි, සෝ ආරාමො උපවන ඉති චොච්‍යතෙ).

උපවාද 120 දොසක්ඛාණෙන වදනං උපවාදො, උප පුබ්බා වද වචනෙ, ණ.

උපවාස 432 වසු ථමෙහ, දිවාදි, උපවසන මුපවාසො, ණ, විගතො, උපෙතො ච වාසොති වා උපවාසො,* (පාපෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි, උපාවුතො අනාවුතො විගතො සබ්බනනපානභොගාදිහි විවජ්ජිතො ච හුත්වා, ගුණෙහි සීලාදිහි සඞ්, යො වාසො වසනං ථම්භනමත්ථි සො උපවාසො ති විඤ්ඤාතබ්බා.)

උපවීණ 138 විණභාවං උපගච්ඡති අනෙනා ති උපවීණෙ, නෙරු තෙනා. (පොක්ඛරවෙථකෙ චම්මනි.)

උපවෙසන 765 උප පුබ්බා විස පවෙසනෙ, ස්‍යු, උපවෙසනං. (ආසනෙ.)

උපසඞ්ඝ 401 උපගන්ත්වා සජති පකාසෙතී ති උපසඞ්ගො, උප පුබ්බා සජ විසජ්ජනාදීසු, ණ.

උපසම්බ්‍යාන 292 උපරි සංවිය්‍යතෙ පිධිය්‍යතෙ බාහුල්‍යෙනාති උපසම්බ්‍යා නං, උ ප සං පුබ්බා වි තනාතුසන්තානෙ, ස්‍යු.

---

* "උපාවෘත්තස්‍ය පාපෙභ්‍යා, යශවාඃයො ගුණෛඃ සහ,
උපවාසඃ සවිඥෙයඃ, සවිභොගවිවර්ජිතඃ." අමරකොෂ.

උපහාර 425 හර හරණේ, උප පුබ්බා පූජායං, ණ්, 1128 (අභිහාරෙ).

උපාදාන 36 උපාදියතෙ අනෙනා ති උපාදානං, උප ආ පුබ්බා දා දානෙ, යු. (කම්මාදිම්හිනෙ.)

උපාය 348 සත්තුවිජයං උපගච්ඡන්ති එතෙහී ති උපායා, උප පුබ්බා අය ගමනෙ, අ. (භෙදුදයො ඉමෙ චතුරෝ උපායා සත්තුවිජයකාරණානි.)

උපායන 356 උපෙය්‍යතෙ ත්‍යුපායනං, උපායිතබ්බං පෙසෙතබ්බන්ති වා උපායනං, උප පුබ්බා ඉ ගතිම්හි, යු, අභිධානපපදීපිකා ටීකාය චෙව එකක්ඛරකොසටීකාය ච "උපයානං" ති ගහෙත්වා උපගච්ඡති එතෙනාති උපයානං ති ච, උපයන්ති එතෙන ඉස්සරස්ස වා පියමනාපස්ස වා සන්තිකං ගච්ඡන්තී ති උපයානන්ති ච, යා ධාතුවසෙන විගහෙහි කතෙ, තස්මා තම්මතෙන ගාථාය ච, "තතොපයානමුක්කොචො" ති භවිතබ්බං. (පාහතෙ.)

"හෙමයීහාසනං වෙසං වුත්තං භද්දාසනං තථා,
උපයානමුපග්ඝායහං පාහත ඔපදෙ පියං" ඉති අමරමාලා.

උපායික 353* උපගන්තබ්බත්තා උපායො, උප පුබ්බා අය ගමනෙ, අ, උපායා සන්ථෙ ඉකො, උපායිකං—ඔපායිකං, ඔපායකං, ලබ්භං, භජ්මානං, අභිනීතං, න්‍යායං, ණ්‍යය, ණ්‍යය, ඔපය්‍යත්‍ර. (න්‍යායෙ.)

උපාසන 390 ලක්ඛ මුපගන්ත්වා අසනං ඛිපනං උපාසනං, උප පුබ්බා අසු ඛෙපනෙ, යු, 428 උප පුබ්බා ආස උපවෙසනෙ, යු, 881 (යුස්සු සායං සොතු ම්විජ්ජායං).

උපාසිත 751 උප පුබ්බා ආස උපවෙසනෙ, කම්මෙ තො, උපාසිතො. (රාජාදීනං සන්තිකං භජනාදිවසෙනොපගතෙ.)

උපාහන 525 උපනය්හතෙ බන්ධියතෙ ති උපාහනො, උප පුබ්බා නහ බන්ධනෙ, අ, වණ්ණවිපරියායො, රස්සස්ස දීඝතා, තං තං ඨානං උප හනන්ති උපගච්ඡන්ති තතො තතො ච ආහනන්ති ආගච්ඡන්ති එතෙනාති වා උපාහනො, හන හිංසාගතීසු, අ.

උපෙක්ඛා 159 ඛ්‍යානං වෙදනානං සම්පෙ පවත්තා ඉක්ඛා අනුභවනන්ති උපෙක්ඛා, ඉක්ඛ දස්සනංකෙසු, "ඉත්තියමත්‍ය" දිනා අප්පච්චයො, පුන ආ.

උපොසථ 361 උපොසථකුලෙ ජාතත්තා උපොසථො, ණ්, උපගන්ත්වා අරයො උපාසතී ති වා උපොසථො, ථො, උස දාහෙ, උප පුබ්බා වස නිවාසෙ වා, වසෙසා, උපොසථො තිථිවිසෙසො ච—මොග්ගල්ලායන වුත්තියං පන "උපවසාවසෙසා" තාදි සුත්තෙන උප පුබ්බ වස නිවාසෙ තිමයමා අථප්පච්චයං කත්වා උපවසන්ති එත්ථා ති උපොසථො ති විග්ගහො කතො, උපවසන්ත්‍යනෙන වා උපෙතෝ හුත්වා වසන්ති ති අත්ථො, 780 (පාතිමොක්ඛස්ස භික්ඛුභික්ඛුණීනං වසෙන දුවිධස්ස පාතිමොක්ඛස්ස උද්දසෙ, "සංඝො උපොසථං කරෙය්‍ය, ආයාම

*උපෙති එනායා ති උපායො, උ පුබ්බා ඉ ගතියං, ණ්. එකත්ථ.

ආවුසො කපපින උපොසථං ගමිස්සාමා" ති ආදීසු—පණ්ණත්තියං "උපොසථො නාම නාගරාජා" ති ආදීසු—"සුඛස්ස වෙ සදූ එථගූ සුඛ සසූපොසථො සදූ" ති ආදීසු උපවාසෙ—"එවං අඞ්ගසමන්නාගතො බෝ විසාඛෙ උපොසථො උපවුත්ථො" ති ආදීසු අඞ්ගසීලෙ—"අජ්ජූපොසථො පණ්ණරසො, න භික්ඛවෙ තදහුපොසථෙ සභික්ඛුකා ආවාසා" ති ආදීසු උපවසිතබ්බ (උපොසථ) දීනෙ.

උපපත්ති 90 උපපජ්ජනං උපපත්ති, උ පුබ්බා පද ගතියං, ති.

උපපථ 193 ගන්තබ්බපථභාවතො අපෙතං උප්පථං, අබ්‍යයීභාවසමාසො.

උපපල 475 එකා ලෙඛා අඞ්නවූති බින්දුසඤ්ඤා උප්පලං, 688 උ පුබ්බා පා පානෙ, අලෝ, විත්‍තං,—උදකෙ පලවති ති වා උප්පලං, යදූදි—"උදකං පිවති ති උප්පල" න්ති මොග්ගල්ලායනවුත්ති.

උපපා(ද)න 401 සුභාසුභථලං පකාසෙන්තා ගච්ඡතීත්‍ය පපාතො 1027.

උබ්බට්ටන 299 උබ්බට්ටීයතෙ විසාරීයතෙ* මල මනෙනෙ ති උබ්බට්ට නං, වතු වට්ටනෙ, යු, ඛුවාදි. (කුඞ්කුමාදිනා අඟනිම්මජ්ජනී කරණෙ.†)

උබ්බි 181 විජ්ඣිණ්ණත්තා උබ්බි, නදූදි—අවති ගුතානී ති වා උබ්බි, අසසු.

උභව 90 උඛං භවන මුඛභවො, උ පුබ්බා, භූසත්තායං, ණ.

උභයිද 461 උභයිදං නාම රොමලවණං, සඞ්ඛිදෙසෙ කිර රූමො නාම ලවණකරෙ තත්‍ර පවිඨං කඨමපි අච්චෙන විලීය ලවණං භවති තබ්භවං රොමලවණං, කඨාදීනං සයං සභාවවිජහණකරත්තා ඝිනිතුං සකොකා තී තඤ්ඤ බහිදං, සත්‍තාසෙට්ඨ උ සදූදූ.

උම්මජ්ජන 299 උ පුබ්බා මජ්ජ සුඛියං, යු, උම්මජ්ජනං.

උම්මත්ත 322 උ පුබ්බා මද උම්මාදෙ, තො, උම්මත්තා, 577 උත්තං මජ්ජති යෙන සො උම්මත්තො, උ පුබ්බා මද උම්මාදෙ, තො.

උම්මා 452 අව රක්ඛණෙ, මො, අවසසු, චිත්තානං ඉත්‍ථියං ආ, උම්මාපත්‍ත.

උම්මාද 172 උම්මාදෙ වාතාදිපකොපො රොගවිසෙසො, මද උම්මාදෙ, ණෙ, උගතෙහි උම්මගතසණ්ඨිතෙහි වා දූසෙහි මදනං‡ උම්මාදූදූ.

උම්මාර 219 උර ගත්වහි, මාරෙ කරණෙ, උම්මාරො, (වාරපිඩකෙ).

උම්මුක 36 උඛං ධූමං මුඛති ති උම්මුකං, උපුබ්බා මුඛ මොඛනෙ, අ, මොග්ගල්ලායනවුත්තියං "උසති දහති ති උම්මුකං, උස දූහෙ."

උයාන 538 සම්පන්නදස්සනීයපුප්ඵඵලාදිනාය උලෙලාකොන්තා යන්ති ජනා එතස්මින්ති උයානං, උ පුබ්බා යා ගමනෙ, යු, 1126.

උයාම 156 උඛං යන්ති යෙන සො උයාමො, උ පුබ්බා යා ගමනෙ.

උර 270 අර ගතිම්හි, අසසු කාරො—මොග්ගල්ලායනවුත්තියං පන "උස දූහෙ, ස ලොපො, සොකෙන තාලෙන්තා උසති දහන්තීති උරූ" ති වුත්තං—එකක්ඛරකොසවිකායං "උරූ ති එත්ථ උකාරො දුක්ඛ ලාභෙ නි" ච, "දුක්ඛලාභෙ සති රන්ති පහරන්ති එත්ථ ජනාති උරූ" ති ච වුත්තං.

උරඟ 654 උරෙන ගච්ඡති ති උරඟො, උර සද්දූපපද ගමූ ගතිම්හි, ඩ.

---

* "උස්සාදියතෙ" නි සි: පී: † නුත්තාදිනා අඟනිම්මලකරණෙ, බ්‍ර: පී:
‡ මදයති නි, බ්‍ර: පී:

උරවඡද 377 උරෝ ඡාදයතීති අනෙනාති උරවඡ්ඡදෝ, ඡදසංවරණෙ, අ.

උරණ 501 න රණතී ති උරණෝ, උ පුබ්බා රණ සද්දෝ, එත්ථ උකාරෝ පවිසෙඩෙ, 502 උරණස්සායං උරණී, ඉත්තියං ඊ.

උරබභ 501 බාධියමාණොපි න රවතී ති උරබ්භා, රු සද්දෝ, භො, එත්ථපි උකාරෝ පවිසෙඩෙ.

උරූ 663 අර ගමනෙ, ඌ, අස්සු, "උරූවෙලා," උරූ මහන්නා පි.

උලූක 638 උඩං කණ්ණෙ යස්ස උඩ්ඩකණ්ණෙ ති වත්තබ්බෙ නිරුත්තිනයෙන උලූකො, උවති සමවෙති කොටරමිති වා නිපාතනා—මොග්ගල්ලායනවුත්තියං "උල ගවෙසනෙ, ඔත්තාභාවෙ නිපාතනා, උලති ගවෙසතී ති උලූකො" ති වුත්තං.

උල්ලොච 299 උඩං ලොච්යතෙ බන්ධියතෙ ති උල්ලොචං, උ පුබ්බා ලූච දාසනෙ, එත්ථ බන්ධනත්ථෙ, ණ. (උපරි බඩපවෙ.)

උසභ 132 ඉස ගතියං, ඉසති චිත්තං පවිසතී ති උසභෝ, අභෝ, ඉස්සු ච, උස දාහෙ ති වා ධාත්වන්ථෙ, සඤ්ඤා පන සො සරෝ උසභෝ විය නදතී තසමා උසභෝ ති වුච්චති, 196, වීසති යඤ්ඤෝ උසභං නාම 495 උස දාහෙ, අභෝ. 590-696 උස්සාපෙති පච්චත්ථෙ කෙති උසභෝ, උස දාහෙ, අභෝ—"උසති පරිපක්ඛෙ නිදහතී ති උසභෝ" ති මොග්ගල්ලායනවුත්තිං, 996.

උසිර 601 වස කන්තියං, උස දාහෙ වා, ඊරෝ, පුබ්බත්ථෙ වස්සු, මොග්ගල්ලායනවුත්තියං පන "කරොතීති වාසං එතෙනීති උසිර" නති.

උසු 389 ඉස ගමනෙ, ඌ, ඉස්සු, ඉසති ආකාසතො ගච්ඡතී ති උසු, උස දාහෙ වා, උසති දහං කරොතී ති උසු.

උසුකාර 510 උසුං කරොතී ති උසුකාරෝ, කර කරණෙ, ණ.

උසූය 168 උසූය දෙසාවිකරණෙ, අ, ඉත්තියං ආ, උසූයති දෙසං ආචි කරොති එතායාති උසූයා.

උස්සව 178 උස දාහෙ, නං වමනති උග්ගිරන්ත්‍යත්‍රා ති උස්සවෝ, වමුග්ගිරණෙ, ඤ්ව්, නානාසම්භිහි සවන්ති එත්ථා ති වා උස්සවෝ.

උස්සාව 56 උපරිතො සවති ති උස්සාවෝ, උ පුබ්බා සු අභිසවෙ, ණ.

උස්සාහ 156 උ දුක්ඛලාභං සහති ඛමති ති උස්සාහෝ, සහ සහණෙ, ණ, එත්ථ උකාරෝ දුක්ඛලාභෙ, "උසිවෙ දුක්ඛලාභකෙ" ති එක ක්ඛරයොසෙ.

උස්සිත 892 උ පුබ්බා සි සයෙ, තො, උස්සිතං, (වුද්ධියුත්තෙන වඩ්ඪන යුත්තෙන, සමුන්නතෙ, *අතීවෙ, උස්සිතං තීසු භවෙ, වොස්සිතන්ති පි පාඨෙ.)

උස්සුක 727 උඤ්ඤං සුට්ඨු කාසතී ති උස්සුකෝ, උසු පුබ්බා කා සද්දෙ, අ.

උස්සොළ්හි 158 උ පබාළ්හං දුක්කරකම්මං සහතී යායා ති උස්සොළ්හි, සහස්ස සො, ළ්හා, නදුදි, උස්සාහානං ඌහාති වා උස්සොළ්හි, සථා පදඤ්ඤාතාති, ආකාරස්සෝ, හස්ස ළ්හා, ඌලොපො, නදුදි, (සා අස්ස මත්තෙතාහා අධිකම්තත්‍රයුත්තා ඊහා උස්සොළ්හිනාම) වායාමම්තෙතාපි.

---

* අජ්ඣතීපෙ, සි: ථි:

උහුංකාර 638 උහු ඉති සද්දං කරොතී ති උහුංකාරො, උහු සද්දූපපද කර කරණේ, ණේ. (උලූකෙ.)

උලාර 844 උළනං උග්ගමනං විපුලගමනං උළාරං, උල උග්ගමනෙ, "වජාදිහි පඛ්ඛජ්ජාදයො නිපච්චන්තා" ති ආරප්පච්චයො—උ සුඛෙ, දර අනාදරෙ ති එකෙ—"අප්පමාණෙ උළාරො, ඔභාසො පාතුර හොසී" ති ආදිසු විපුලෙ—"උළාරාය ඛලු භවං චච්ඡායනො සමණං ගොතමං පසංසාය පසංසති" ති ආදිසු සෙඨෙ—"උළාරානි ඛාදනී යානි ඛාදනති" ති ආදිසු මධුරෙ.

උළුම්ප 665 උළනො දකතො පාතී රක්ඛතී ති උළුපො, සො යෙව නිග්ගහීතාගමවසෙන උළුම්පො, පා රක්ඛණේ, අ.

උළු 57 *උලයති ගච්ඡති ති උලු, සො යෙව උළූ, උල ගමනෙ, ඌ.

උළුරාජ 52 උළූනං තාරකානං රාජා උළුරාජා. (චන්ද.)

ඌ.

ඌ 19 (එකඃ) "කයිරතෙ ඌ සජ්ජනෙහි නික්කං ඛිත්තෙහි සබ්බසො,
අතික්කොධජ්ජනො ඌව ඛමතෙව සදා සතො" ති,
ආදිසු ඌකාරො යථාක්කමං පුච්ඡායං දුස්සෙසිතෙ ච පවත්තතා, තත්ථ හි සජ්ජනෙහි ඌ පුච්ඡාකරියතෙ—අතික්කොධජනා අතික්කොධ වන්තාජනො, ඌව කොධ වචනච්ච ඛමතෙ වා ති අත්ථො.

ඌකා 195 ඌකා වුච්චති සිරොවුත්ථකිමී, තප්පමාණත්තා ඌකා, ලිඛා සතා ඌකානාම—"ඌහ විතක්කෙක, කාපච්චයො, හ ලොපො නීපා තනා, උහීයති විච්ඡීයති ති ඌකා" මොග්ගල්ලායනවුත්තී.

ඌම් 662 ඌහ විතක්කෙක, ම්, හලොපො ඌහෙන්තී විතක්කෙන්තී එතෙනාති ඌම්, අර ගමනෙ වා, අස්සු, රලොපො.

ඌරු 276 අර ගමනෙ, උ, අස්සූකාරො, අරන්ති අනෙනාති ඌරූ 701 අරති මහන්තභාවං ගච්ඡති ති ඌරු. (ජාණූපරිභාගෙ, විපුලෙ ච.)

ඌස 182 ඌස රුජායං, අ, ඛාරලවණරසා මන්තිකා ඌසො.

ඌසර 182 උසම්හාතිකයොගා ඌසරො, රපච්චයො අස්සත්ථෙපි.

ඌසවන්තු 182 ඛාරලවණමත්තිකාසංඛාතඌසයොගා ඌසවා, අස්සත්ථෙ වන්තුපච්චයො.

ඌහා 155 ඌහ විතක්කෙක, ඌහන්නාං නෙනෙ ති ඌහා, අ, ඉත්තියං ආ, තක්ක ඌහසද්දෙ වෙපි අජ්ඣාහාරවාචකා පි භවන්ති, අජ්ඣාහාරං නාම ඌණපූරණත්ථමධික †හෙදුහරණං "අජ්ඣාහාරො තක්ක ඌහා" ති අමරකොසෙ වුත්තං. (විතක්කෙක.)

එ.

එ 19 (එකඃ:) "අරෙආඛ්වග්ගිමෙසිනං සොතුකමෙමඤ්ඤිත්ථියො" ති ආදිසු එකාරො අපෙ එළකෙ භවති, තත්ථ අරිං + එ + ආඛු + අග්ගි + මා + ඉසීනං, සා + ඔතු + කං + මෙඤ + ඉත්ථියො ති ජෙදෙ—සුනඛබ්ලාර උදක අබ්භ ඉත්ථියො, අජ මුසිකඅග්ගිචණ්ඩඉසිනං අරිනො හොන්තීති අත්ථො—ආයතෙන සරෙන රවන්තා එසති ගවෙසති මාතාපිතාදයො වඩ්ඪති වා ගච්ඡති වාති එ—එසධාතු ගවෙසනවුඩ්ඪීසු, එසු ගතියං වා, කිවි.

---

* උඛං ලවති ගච්ඡතීති උළූ, සි. පී. † පදෙදුහරණං, සි: පී:

එක 696 ඉගතියං, ණිචු, ඉසෙස, අලොපො ච, සදිසරඤ්ඤතායඤ එකභාවෙ තිඤ්ඤති ති එකො—"එති පවත්තතී ති එකො" ති අසහායත්ථවාචකො එකසද්දෝ, මොග්ගල්ලායනවුත්තියං විඤ්ඤාහි කතෝ—717—718—850 (සංඛ්‍යා ගණනා, අභිධානප්පදීපිකායං, "වදන්ති එකෙ"). "චෙතසො එකග්ගදිභාව" න්ති ආදීසු සෙඨෙ—"එකෝ වූපකණ්ඩෝ" ති ආදීසු අසහායෙ—"එකො ච ඛො භික්ඛවෙ ඛණෝ ච සමයෝ ච බ්‍රහ්මචරියවාසාය" ති ආදීසු සංඛ්‍යායං—"සස්සතෝ අත්තා ච ලොකෝ ච ඉදමෙව සච්චං මොඝං මඤ්ඤන්ති ඉවෙව කෙ අභිවදන්ති" ති ආදීසු අඤ්ඤත්ථෙ—"සඞ්ඛසස ලොකස්ස එකෝ රාජා" ති ආදීසු අතුල්‍යෙ—යත්ථ සංඛ්‍යාවචනෝ තත්ථෙකවචනෝ ච.

එකක 718 එකෝ එව එකකෝ, එකසද්දතෝ අසහායත්ථෙ කපච්චයෝ.

එකග්ගත 1035 "එකං ඉමස්ස චිත්තස්ස අග්ගං ආරම්මණං ඉති තස්මා තං චිත්තං එකග්ගං—අග්ගසද්දෝ ආදි කොටි සෙට්ඨ කොඩ්ඩාසාරම්මණාදීසු අනෙකෙසු අත්ථෙසු වත්තති, තස්මා ඉධ අග්ගං නාම ආරම්මණන්ති ඤාපණත්ථං ආරම්මණන්ති විසෙසණපදං පුබ්බ පණ්ඩිතෙහි, න අග්ගන්ති පදස්ස අත්ථවිවරණත්ථං පණ්ඩිතෙහි, යදි චි දං පදං විවරණං සියා ආරම්මණන්ති පදං පුබ්බ න වත්තබ්බං, අග්ගං ආරම්මණන්ති පන වත්තබ්බං—අභිධම්මාවතාරටීකාය ම්පි "එකං ආරම්මණං අග්ග මෙත සස්සා ති එකග්ගං, චිත්ත," නාති ඉදමෙව නිබ්බචනං අනෙනාචරියෙන වුත්තං—පරමත්ථවිනිච්ඡයටීකායම්පන "එකං ආරම්මණං අග්ග මෙත සස්සා ති එකග්ගං, චිත්ත," නාති ච—"අථවා, එකං අදුතියං අග්ගං ආරම්මණ මෙතස්සා ති එකග්ගං, චිත්ත," නාති ච නිබ්බචනං අඤ්ඤාචරියෙන වුත්තං—අජ්ජති ආරම්මණභාවං ගච්ඡති ති අග්ගං, අජ ගමනෙ, "කාලෙ" නාදිනා ගපච්චයෝ.

එකග්ගතා 155 නානාලම්බණවිසරණභාවතෝ එකං අග්ගං ආරම්මණ මෙතස්සා ති එකග්ගං, චිත්තං, අග්ගං වෙත්ථ ආලම්බණවාචකෝ ති සඩ්ඪමවීකායං වුත්තං, එකං වා ආරම්මණං අජ්ජති ගච්ඡති ති එකග්ගං, තස්ස භාවෝ එකග්ගතා.

එකච්ච 718 එකෝ එව එකකෝ, එකසද්දතෝ අසහායත්ථෙ චිච්චපච්චයෝ.

එකන්ත 41 එති ගච්ඡති ති එකෝ, සෝ එව එකන්තං, සකත්ථෙ නන්තපච්චයෝ, එකං තරති අතික්කමති ති වා එකන්තං, එකසද්දූපපද තර තරණෙ, ඣ්ච්. (අතිසයෙ.)

එකන්තලොමී 313 එකස්මිං අන්තෙ පරියන්තෙ ලොමං දසා අස්ස සන්ති එකන්තලොමී, ඊ.

එකපදී 192 ගච්ඡත මෙකෝ අසහායෝ පාදෙ යස්සං* න නිසින්නාසෙස ව යමකෝ ති එකපදී, සමාසන්තෙන නිච්ච ඊපච්චයෝ.

එකපදික 192 එකපදී එව එකපදිකෝ, සකත්ථෙ කපච්චයෝ, රස්සොච.

එකාකී 718 එකසද්දතෝ අසහායත්ථෙ ආකීපච්චයෝ, එකෝ එව එකාකී.

එකාගාරික 522 එකං අසහායං අගාරං ගෙහං එකාගාරං, තං පයොජනං යස්ස සෝ එකාගාරිකෝ, ඉකෝ.

---

* නාසින්නසෙස්ව, සි: පී:

එජා 162 එජ කම්පනෙ, "ඉත්තියමතියවෝ වා" ති අප්පච්චයෝ, ඉත්තියං ආ, එජති කම්පති ති එජා.

එණිමිග 618 එණස්ස එණී යා වම්මාදිතෝ එණෙයේ‍ය ති වචනත්ථං කත්වා එණියා ඉත්තියා පුත්තෝ මිගෝ එණිමිගෝ, ඉ ගතිම්හි, යු, නදාදි, එණී, අනදාදිත්තා එණෙ, එව මෙතෙ උපපාදිතා.

එණෙය්‍ය 618 එණියා මිගියා එණස්ස වා අප්පච්චං එණෙයේ‍ය, ණෙයේ‍ය, වම්මාදිඝප්පච්චයං.

එතරහි 1140 ඉදානී ත්‍ය ත්‍රෙ—එතස්මිං කාලෙ එතරහි, එතසද්දතෝ සත්තම්‍යත්‍රෙ රහිප්පච්චයෝ.

එතාවතා 1141 නියමපරිච්ඡෙදත්ථවාචකෝ නිපාතෝ "එතාවතා ඛෝ මහානාම උපාසකෝ හොති" ති නිදස්සනං.

එත්ථ 1161 එතස්මිං ඨානෙ එත්ථ, එතසද්දතෝ ඨානසත්තම්‍යත්‍රෙ ථප්පච්චයෝ.

එධ 36 එධ වුඩ්ඪියං, අ, එධති වඩ්ඪති එතෙන පාවකෝ ති එධෝ.

එරඬ 566 එරඬි හිංසායං, වනං එරඬති ති එරඬෝ, ණ.

එරාවණ 22 ඉරාවණෙ නාම සමුද්දෙ, තත්‍ර ජාතෝ එරාවණෝ, ණ, 30.

එරාවති 560 ඉරාවති නදී, පඨමකාලෙ තස්සා තීරෙ ජාතෝ ති එරාවතෝ, ණ. (තම්බපණ්ණිලෙ.)

එලා 281—591 ඉල ගතිම්හි, අ, ඉත්‍රෙ, ඉත්තියං ආ, ඉ ගතියන්ති මිනාති වා ලෝ, 1010 "ඉලති කම්පති ති එලං, එලා, ඉල කම්පනෙ, එත්ථ එලං වුච්චති දෙසෝ කෙනඤ්චි කම්පනඤ්චා, දෙසෝ ති චෙ පත්ථ අගුණෙ වෙදිතබ්බා න පටිඝෝ "නෙලඝෝ සෙතපච්ඡාදෙ" ති ඉදං මෙත්ථ නිදස්සනං, අපි ච එලං වුච්චති උදකං, තථා හි "එලබ්‍රජං කඞ්ඝති චාරිජා යථා" ති ඉම්සස්ස පාළියා අත්ථං නිද්දිසන්තෝ ආයස්මා සාරිපුත්තෝ "එලං වුච්චති උදකන්ති" ආහ—එලා ලාලා වුච්චති, එලමුගොති එත්ථ විය, අපි ච එලා ති ඛෙලෝ වුච්චති "සුඛා නෙළ පති වාචං වාළා ඛණ්ඩා පක්කමං" නති එත්ථ විය, එත්ථ හි නෙළපති වාචන්ති ඛෙළ ඛිඤ්චනිපාත විරහිතං වචනන්ති අත්ථෝ—ලාලාඛෙළවාචකස්ස තු එලාසද්දස්ස අඤ්ඤං පවත්තිනිමිත්තං පරියෙසිතබ්බං—අනෙකප්පවත්තිනිමිත්තා හි සද්දා කිං වා අඤ්ඤෙන පවත්තිනිමිත්තෙන ? ඉල කම්පනෙති එවං වුත්තකම්පනං එව ලාලා ඛෙළවාචකස්ස එලාසද්දස්ස පවත්ති නිමිත්තං, තයිමා ඉලන්ති ජිගුච්ඡිතබ්බභාවෙන කම්පෙන්ති හදයවලනං පාපුණන්ති ජනා එත්ථා ති එලා ති අත්ථෝ ගහෙතබ්බෝ, සමානපවත්තිනිමිත්තා යෙව හි සද්දා ලොකසංකෙතවසෙන නානාපදත්ථවාචකා පි භවන්ති, තං යථා, ගිනොති ගච්ඡති ති හෙතු, සප්පති ගච්ඡති ති සප්පෝ, ගච්ඡති ති ගෝ ති—තථා අසමානපවත්ති නිමිත්තා යෙව සමානපදත්ථවාචකා පි භවන්ති, තං යථා, රජ්ජති ති රාජා, භූමිං පාලෙති ති භූමිපාලෝ, නරෙ ඉත්‍රන්ති ති නරින්‍රෝ ති—එසනයෝ සබ්බත්ථා පි විභාවෙතබ්බා—"බහුලා එලානි ඛත්තෝ, දෙසෙ තු එල මීරිතං." ස : නී :

එව 1152 "පුබ්බෙව මෙ භික්ඛවෙ සම්බොධා අනභිසම්බුද්ධස්ස බොධිසත්තස්සෙව සතෝ එතදහොසි" ති එත්ථ එවසද්දෝ අවධාරණත්ථෝ.

එවං 1142 (පරිභාගත්‍රේ සදිසත්‍රේ) 1144 (සම්පරිච්ඡනත්‍රේ) 1158 නිදස්සනෙ—"එවං විජිතසංගාමං සත්‍ථවාහං අනුත්තරං" නති එත්‍ථ පරිභාගත්‍රේ—"එවං භණන්‍තා හි ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්‍තං පරිසසුන්‍වා" ති එත්‍ථ සම්පරිච්ඡනත්‍රේ—"එවම්පි තෙ මනෝ හි" එත්‍ථ නිදස්සනත්‍රේ—1186 "එහි ත්‍වං මාණවක යෙන සමණෙ ආනන්‍දෙ තෙනුපසංකමතු අනුකම්පං උපාදාය" ති ආදීසු නිදස්සනෙ—"එවං බ්‍යාඛො අහං භණන්‍තෙ භගවන්‍තා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී" ති ආදීසු ආකාරෙ—"එවං ජාතෙන මච්චෙන කත්‍තබ්බං කුසලං බහු"නති එව මාදීසු උපමායං—"එව මෙතං භගවා එවමෙතං සුගතා" ති ආදීසු සංපහංසනෙ—"එවං තෙ අභික්කමිතබ්බං එවං තෙ පටික්කමිතබ්බ"නති ආදීසු උපදෙසෙ—"එවං භණන්‍තා හි ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං" නති ආදීසු වචනපටිගහණෙ—"තං කිං මඤ්ඤථ කාලාමා = පෙ = එවං නො එත්‍ථ හොති" ති ආදීසු අවධාරණෙ—"එවමෙව පනායං වසලී යඤ්ඤං වා තායඤ්ඤං වා තස්ස මුඩ්ඩකස්ස සමණස්ස වණ්ණං භාසති" ති ආදීසු ගරහායං.

එවමපි 1143 (පරිභාගත්‍රේ සදිසත්‍රේ,) "එවමපි යො වෙදගූ භාවිත තත්තා" ති එත්‍ථ පරිභාගත්‍රේ දිස්සති.

එවමෙව 1142 (පරිභාගත්‍රේ සදිසත්‍රේ) "එවමෙවං හොතා ගොතමෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මෙ පකාසිතො" ති ආදීසු.

එසිකා 204 ඉසු ඉච්ඡායං, එස ගවෙසනෙ වා, ඉකො, ඉත්‍ථියං ආ.

එළක 220 ඉල ගතියං, ණ්වු, ලස්‍ස ළො, එළකො, 501—උණ්ණස්‍ස ප්‍යත්‍ර උණ්ණ යොගා උණ්ණස්‍ස, 1123 (උම්මාරෙ වාරුම්මාරෙ, එළකසද්දස්‍ස අප්‍යස්‍ස පි වාචකත්තා "එළකො අජෙ" ති වුත්තං).

එළමූග 734 එළො අවචනො, මූගො බධිරො,* වචනෙ සවණෙ ච අකුසලො එළමූගො නාම, කම්මධාරයො, සඤ්ඤෙ පෞළමූගො.

එළගල 594 එළගං දත්‍තං ලුනාති ති එළගලො, ලූ ඡෙදනෙ, අ.

එළාලුක 597 ඉරං වාරිං ලාති තබ්බාහුල්‍යතො ති එළාලුකං, "ඉරා වාරිසුරා භූම්භාරතීසු පයුජ්ජතෙ" ති නානත්‍ථසංගහො, ඨියං උ, (?) සඤ්ඤ කො.

ඔ.

ඔ 19 (එක:) "වජ්ජරෙ ඔ මනන්‍තණතො, සහමපතෙය්‍ය උමාපතෙය්‍ය.
සත්‍තසුඛිකරො ඔ ච, අච්චියතෙතා තයො ඉමෙ." ති
ආදීසු ඔකාරෙ යථාකකමං පණව අනුමත්‍තස්‍ත්‍ර බ්‍රහ්ම විසණු මහෙසස රස්‍ස පවත්තෙතා, අයං හෙ ත්‍ත්‍ර ත්‍තෙ, ඔ පණවං වජ්ජරෙ, ආමන්තණතං ජනානං, ඔ අනුඤ්ඤාතතො, සහමපති නාමෙ ඔ බ්‍රහ්මා ච, උමාය පතිභූතො ඔ විසණු ච, සත්‍තසුඛිකරො ඔ මහෙසරො චා ති ඉමෙ තයො දෙවරාජානො බාහිරජනෙහි අච්චියතෙතා" ති.

ඔක 207 උච සමවායෙ, ණෙ, ඔකං, 1060 (නිස්සයෙ ආධාරෙ) "වාරිජෙ ච ථලෙ ඛතොතා ඔකමොකතාමුබ්භතො" ති එත්‍ථ ගහෙ—"ඔක පුණෙණහි චීවරෙහී" ති එත්‍ථ ඔකසද්දෙ උදකෙ පි.

---

* එළො ඛධිරෙ මූගතා අවචනො, සි: ථි:

ඔකාස 1101 අව පුබ්බා කස විලෙඛණෙ, ණ, "සාකුණිකො ඔකාසං ලභිත්වා" තත්‍ර දිසු කාරණෙ—"ගච්ඡ අමුම්හි ඔකාසෙ තිට්ඨාහි" ති ආදීසු දෙසෙ.

ඔගධ 742 අව පුබ්බා ගාධ පතිට්ඨායං, අ, අව ගාධතී ති ඔගධං.

ඔඝ 629 අවයවං බ්‍යාපීය ගච්ඡතී තෙන ඝො, අව පුබ්බා හන ගතියං, අ, 946 "සබ්බය තරතී ඔඝං" තත්‍රදිසු කාමොඝාදෙ—"ජනොඝො" තත්‍ර දිසු සමූහඝම්හි—"ජලොඝො" තත්‍ර දිසු ජලප්පස වෙගෙ.

ඔජා 942 අත්තනො උදයානන්තරං රූපං ජනෙතී ති ඔජා, යාපනා උ පුබ්බ ජනජනනෙ (යාපනා යාපනාකාරකො කබළීංකාරරසො, දිතති ජලනං, බලං ථාමො, දිවාතිබලෙසු ඔජො.)

ඔඞ 262 උස දාහෙ, තො, ඔදනාදීසු උණ්හන උසියතී ති ඔඩො, 502 වස කත්තියං, තො, වසෙසාතනං, උස දාහෙ වා, ඔත්‍යාදි, 1106 (අධරෙ දන්තාවරණෙ, ඛරහෙ කුලඋතාති ති* ඛ්‍යතෙ.) "ඔඩෙජා" තත්‍ර දිසු අධරෙ—"ඔඩ්ඨි වණ්ණ" නත්‍ර දිසු ඛරහෙ.

ඔතාර 1118 අව පුබ්බා තර තරණෙ, ණ, අවතරන්ති එතෙනාති ඔතාරො, (ජිදාදෙ දාසෙ, ඔතරණං ජලනිත්‍ථාදිඝවතරණං,) "ඔතාරා පෙක්ඛා" තත්‍ර දිසු ජිදාද—"බාලාවතාරො" තත්‍ර දිසු අවතාරෙ.

ඔත්තප්ප 158 ඔත්තාපති භායති පාපතො ති ඔත්තාපං, තප, භයෙ, අව පුබ්බා, අ.

ඔදන 465 උදි පසවනකිලෙදනෙසු, සු, උන්දියති ති ඔදනො, උදිසස ඔදෙ, වාකාරො ඔදනසද්දසස නපුංසකත්තං සම්බ්‍රවිනොති.

ඔදනික 464 ඔදනං පචති ති ඔදනිකො, ණිකො. (සූදෙ.)

ඔදුන 95 අවදුයති සබ්බවණ්ණති ඔදුනො, අව පුබ්බා දු අවඛණෙ, තො, 1068 (සිතෙ සෙතෙ, "ඔදුතරෙවි" තත්‍ර දිසු දිස්සති.)

ඔඩි 225 අව පුබ්බා ධා ධාරණෙ, ඉ, ටීකායං පන "පාකටො නිගමො හොගමච්චාදීහත්‍ථධිහූදිතො" ති ගහෙත්වා "උපගුජ්ජතබ්බහොගමනුසසාදීහි වඩ්ඪිතො අධිකො ගාමො නිගමතො පි අධිකත්තා අධිභූති උදිතො කථිතො" ති ඔධිසද්දං අමනසි කත්වා වණ්ණිතො, සිහලට්ඨවණ්ණනායං පන "පාකටො .....මච්චාදිහෙත්‍ථි භූදිතො" ති ගහෙත්වා "හොගමනුසසාදීහි පාකටො ගාමො නිගමො ති උදිතො කථිතො" ති අධිභූසද්දං අමනසි කත්වා අසඤ්ඤථා වණ්ණිතො, 1135 "ජණණු මතෙතන ඔධිනා" තත්‍රදිසු දිස්සති.

ඔපපාතික 741 උපගන්ත්වා පතති ති උපපාති, උප පුබ්බා පත ගමනෙ ණි, සොළසවසසුදෙසිකාදිකො අත්තභාවො, සො යෙසමත්ථි තෙ ඔපපාතිකා, "අඩ්ඪ ජලාබු සංසෙදෙහි විනා උපපත්තිවා විය නිබ්බත්තා ති ඔපපාතිකා" ති සාරත්‍ථදීපනී.

ඔපම්ම 530 උපමීයතෙ යෙන ඔපම්මං, උප පුබ්බා මා මාණෙ, ණ්‍ය, උපමානොපමෙයසනං සධම්මතෙන ප්‍ය යං, වුත්තා ච, "උපමානොපමෙයසනං සධම්මත්තං සියො පමා" ති.

---

* කුලඅසාඉතිඛ්‍යාතෙ, ඛ : ටී :

ඔපවය්හ 366 රාජානං උපගන්ත්වා වසිතුං මරහතී නෙෘපවය්හො, අර හපෙ ණ්‍ය. (රාජරහෙ හත්ථිනි.)

ඔපායික 353 උපගන්තබ්බත්තා උපායිකං, උප පුබ්බො අය ගමනෙ, අ, උපායාසත්ථෙ ඉකො, ඔපායිකං (?).

ඔභාස 37 ඔභාසති දීපති තී ඔභාසො, අව පුබ්බා භාස දීතත්තියං, අ.

ඔපායිකං 1144 සමපටිඡනත්ථෙ නිපාතො, "සාහූති වා ලහූති වා ඔපායිකන්ති වා" ති ආදීසු දිස්සති.

ඔමක 700 උම නිඤ්ඤයං, කමෙම අ, සකත්ථෙ කො, උසෙසා, ඔමකං.

ඔරං 665 අවරෙ තීරෙදෙසෙ භවං ඔරං, ණ්‍ය, ඔරන්ති සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො පඤ්ච.

ඔරබ්භික 513 උරබ්භෙ හන්ත්වා ජීවතී ති ඔරබ්භිකො, ණ්ඨිකො.

ඔරස 241 උරසා මනසා නිම්මිතො ඔරසො, උරසඳ්‍ද තතියන්තා නිම්මිතත්ථෙ ණ්‍ය, නිවිඨත්තා තෙන නිම්මිතො තී වුච්චතෙ, උරසි භවො තී වා ඔරසො. (සජාතො සසං ජනිතො සුතො ඔරසො නාම.)

ඔරොධ 215 යථා කාමචාරං චරිතුං අපපදුනෙන අවරුන්ධියති රාජිත්ථියො අනෙනා තී ඔරොධො, අව පුබ්බා රුධි ආවරණෙ, ණ, (රාජිත්ථාගාරෙ, තදධීයනතො උපචාරෙන රාජිත්ථීසු පි).

ඔවරක 214 අවති රක්ඛතී තී ඔවරකො, අව රක්ඛණෙ, අරො, සකත්ථෙ කො, අසෙසාත්තනං. (ගබ්භ.)

ඔවාද 354 අවපුබ්බා වදවියත්තියං වාචායං, ණ, ඔවදනං ඔවාදෙ.

ඔසධ 330 උසදූහෙ, ඩො, රොගමොසාපෙතී තී ඔසධං, අථවා ඔසධී නාම අසංයොගදබ්බං, නෙහි සංයොජිතං ඔසධං, ජායුප්‍යත්‍ර, ජී ජයෙ, ඝු. 592 ඔසධිසඳ්දතො අජාතියං ණ්‍ය, ඵලපාකනත්තජාතිතො අඤ්ඤං යංකිඤ්චි රොගාපනයනකරං තං ඔසධ මුච්චතෙ, ඔසධිජාතිසමඛණ්ඩිදබ්බම පි, ජාතිවත්තිච්ඡායං රොගපතික්‍රියාහෙතුත්තා ඔසධසඳ්දවාච්‍ය මී ති පරිපාදනත්ථං ගාථාසං සබ්බිගහණං, කෙචි පන "ඔසධිජාතිමත්තමෙහා සධං සබ්බමජාතිය" නති පාඨං අවත්වා "ඔසධිජාතිමත්තං භෙසජ්ජං සබ්බමජාතිය" නති පඨන්ති, තම්ධ ඔසධි ඔසධසඳ්දනමෙව එකදෙස විකතිවසෙන වුත්තානං සංසයාපගමනත්ථං විසෙසසස වුත්තත්තා න ගහෙතබ්බං, අමරකොසෙ පි වුත්තං "ඔසධ්‍යො ජාතිමත්තෙසු අජාත්‍යං සබ්බමොසධ" නති, තත්ථ සකවාදිපරිකප්පිත එකො මහාරොගාගමවසෙන.

ඔසධි 541 ඔසො ඩීයතෙ යසසං සා ඔසධි, ධා ධ්‍රණෙ, ඉ, 592 ඵලපාකානනලතාදිජාතිමත්ත මෙව ඔසධි නාම, න ජාතිඵල තක්කොලාදි, ඉපප්‍ර චයෙ, බහුවචන නතු අත්ථබහුලත්තාඵව, එකවචනනෙත්තා පි දිස්සතෙ.

ඔසධීස 52 අඤ්ඤකාරං උසන්ති දහන්ති විනාසෙන්ති ති ඔසා, උස දූහෙ, ණ්‍ය, රංසයො, තෙ එත්ථ ඩීයන්ති පතිට්ඨහන්ති ති ඔසධි, ධා ධාරණෙ, ඉ, තාරා විසෙසො, තස්සා ඊසො පති ඔසධීසො.

ඔසාන 771 අව පුබ්බා සා තනුකරණෙ, යු, ඔසානං. (පරියොසානෙ.)

ඔළිගල්ල 684 අවලගහනත්ති යත්ථං සො ඔළිගල්ලො, අව පුබ්බා ලග සංගෙ, අල්ලා, ළත්තං, අස්සි, ගල්ලොපො, චිත්තං ඛ.

ක.

ක 661 කර කරණේ, සවි, කං, 1198 (වාරිමහි උදකෙ, මුඛනි සීසෙ ච කං, සුඛෙ පි කං—චුත්තා ච නානත්ථසංගහෙ.

"කො බ්‍රහ්මත්තා නිලක්ඛාසු සමානෙ සඛනාම්කෙ,
පාවකෙ ච මයූරෙ ච සුඛ සීස ජලෙසු කං" ඉති.

එකනඛරකොසවිකාශයං පන "තස්මා පුලලිඞ්ගසුඛනාම්පදභූතො කස ඉදු බ්‍රහම, අත්ත, අනිල, අක්ඛ, අගඟි, මයූර, පුරිස, භූමිසුච —නපුං සකලිඞ්ගසුඛනාම්පදභූතො කසඉදු සුඛ, ජල, සීසෙසු ච—තිලිඞ්ගිකො කසඉදු පාකටත්තෙ ච හොති, තත්ථ පුලලිඞ්ගසුඛනාම්පදභූතො කසඉදු

"ජිනනයෙන ආනීතං ලොකසස අමිතං හිතං,
තසස පාදම්බුජං වන්දෙ කමොලි අලිසෙවිතං." ති

ආදීසු බ්‍රහම හොති—තත්ථ හි "කමොලි අලිසෙවිත" නති පදසස වන්දනානං අනෙකසතානං කානං බ්‍රහ්මානං, මොලීහි මකුටසංඛා නෙහි අලීහි භමරෙහි සෙවිතනති අත්ථො හොති—"කරජ්කායො" ති ආදීසු අත්තනි සරීරෙ, තත්ථ හි කො වුච්චති සරීරං තත්ථ පවත්තෙනා රජෙ ති කරජෙ, සුක්කසොණිතං, තෙන හෙතුභූතෙන සමභූතො කායො කරජ්කායො ති අත්ථො හොති ති—"කකුධරුක්ඛා" "කුමහණ්ඩො," "කලිඟරෙ" ති ආදීසු අනිලසංඛාතෙ වාතෙ, තත්ථ හි කො වුච්චති වාතො වාතරොගාපනයනවසෙන කං වාතං කුටති නිවාරෙතී ති කකුධො, රුක්ඛවිසෙසො—කං වාතං ඵණෙති වඩ්ඪ තී ති කුමහණ්ඩො, මහාඵලො ලතාවිසෙසො—කෙන වාතෙන සුඛසා ලිතො අපගච්ඡතී ති කලිඟරෙ, වීහි පලාසෙ ති අත්ථො හොති ති—

"කරං කු කො ක කුරරං කලහං කරිරං විතො,
සරොජකොමලොකාරං නිරසං සහ මාරුතො" ති ආදීසු

සුරියෙ, තත්ථ කො අංසුමාලි ති පුච්ඡායං, "සරොජකොමලොකාර" නති එත්ථ කොතිදං විසසජ්ජනපදං හොති, තෙන එකො සුරියො ච අංසුමාලි රංසිපනිවතෙතා හොතී ති විසසජ්ජනං කතං හොති—"කොලුමෙහා කුමහි" ති ආදීසු අගග්මහි, තත්ථ හි කෙන අගගිනා ලුමහ තී ති කොලුමෙහා, භත්තපචනකො මහාකුමෙහා—කෙන අගග්නා භවති තෙනෙව පචනභාවතො ති කුමහි—"කරවිරෙ, කෙකා" ති ආදීසු මොරෙ මයූරෙ, තත්ථ හි කො වුච්චති මයූරො, කා මයූරා රවනති එත්ථා ති කරවිරෙ, පබ්බතවිසෙසො, කායනං කා, කෙ මයූරෙ පවත්තා කා ති කෙකා, මයූරානං රවනසඳු ති අත්ථො හොතී ති—"කසුසු" ති ආදීසු පුරිසෙ, තත්ථ හි කං පුරිසං ඤෙති නොසෙති ති කසුසු, පුරි සෙහි අපරිගුත්තනුඛතරුණිත්ථී ති අත්ථො හොතී ති—"කෙදුර" නති ආදීසු පඨවියං, තත්ථ හි කෙ පඨවියං දූයනකසසනවසෙන දූලනං එත්ථා ති කෙදුරං, පුබ්බණ්ණ පරණ්ණවිරුහණඨානනති අත්ථො හොති ති—"කරුණ, කඤ්ඤ, නාකො" ති ආදීසු සුඛෙ, තත්ථ හි කං සුඛං රුන්ධ තී ති කරුණ, කං සුඛං දෙතී ති කඤ්ඤ, සාලූකො—න කං සුඛනති අකං, දුක්ඛං, තං නත්ථි එත්ථා ති නාකො—"කමලං කලසං, කන්තාරෙ,

කන්දරෝ, කෙවට්ටෝ,/ කෙසරෝ" ති ආදීසු උදකම්හි, තප්පි හි **කං** උදකං අලං කරොතී ති කමලං, පදුමං, කෙන උදකෙන ලසතී ති කලසෝ, සුසණ්ඨානෝ මඟලඝටවිසෙසෝ, කෙන උදකෙන තරී තබ්බා අතික්කමිතබ්බා ති කන්තාරෝ, නීරූදකපදෙසෝ, කෙන උදකෙන දරියති පදූලියතී ති කන්දරෝ, කෙ උදකෙ මච්ඡගහණත්ථාය වත්තතී ති කෙවට්ටෝ,—"කෙසෝ කණ්ඩා" ති ආදීසු සීසෙ, තප්පි හි කෙ සීසෙ සෙනති උප්පජ්ජතී ති කෙසා, කං සීසං තිණ්ඨති එත්ථාති කණ්ඩා ති අත්ථෝ හොති ති—

"පුමෝ සබ්බත්ථ කෝ නාරී දෙති සබ්බත්ථ කා කුලං,
දූනං සබ්බත්ථ කං සාධුජනානං සබ්බදූ වර නති" ආදීසු පාකටෙ, තප්පි හි සබ්බත්ථ දෙසෙසු කෝ පාකටෝ පුමෝ පුරිසෝ, සබ්බත්ථ දෙසෙසු කා පාකටා නාරී ඉත්ථී ච, සබ්බත්ථ දෙසෙසු කං පාකටං කුල ච, සාධුජනානං දූන පටිග්ගාහකානං වරං දූනං, සබ්බදූ සබ්බ කාලං දෙති ති අත්ථෝ හොති" ති වුත්තං.

කංස 457 කන දිත්ති ගති කන්තීසු, සෝ, කංසෝ, 905 (පත්තෙ භාජන සාමඤ්ඤෙ ගුජ්ඣපත්තෙ ච, ලොහභෙදම්හි අයොතම්බාදිමයෙ භාජනවිසෙසෙ).

කංච 528 ක ඉති කචති *පාටයතී ති කංචෝ, 580, කච බන්ධනෙ, ඵ්ත්තං, (මරූදෙසජෙ කණ්ටකිනි කරභපියෙ තරූවිසෙසෙ).

කංකණ්ටක 623 කුච්ඡිතෝ කණ්ටකෝ කකණ්ටකෝ, උසසත්තං.

කංකු 497 කුක ආදූනෙ, උ, උසසත්තං, කකුදූපි.

කංකුට 636 කුක ආදූනෙ, අටෝ, උසස ත්තං මසසු ත්තං ච, කකුටෝ.

කංකුඛ 497 කුක ආදූනෙ, උඛෝ, කකුඛෝ, අසසු, ඛසස දූ වා, කුකු දූපි, 562 ක ක ලොලූප්‍ය, උඛෝ, "කං වාතං කුටති නිවාරෙතී ති කකුඛෝ" ති එකක්ඛරකොසවීකාය. වුත්තං 878 (රාජලිඟෝ ඛගඟාදි, උසභඟං උසභාවයවෝ, රූක්ඛං රූක්ඛවිසෙසෝ).

කංකක 927 නහානවුණ්ණං, "කක්කඛ පවිච්ච උදකඛ පවිච්ච.....උප කකඛෙනා" ති ආදීසු.

කංකතඛක 675 කෙ කටතී ති කංකතඛකෝ, කට වස්සාවරණෙසු, සකත්ථෙ කෝ, කුක ආදූනෙ වා, අටෝ, උසසත්තං.

කංකඛස 985 කිබ්බිසං කරොතී ති කඛකඛසෝ, කර කරණෙ, අසෝ. (කසීනෙ කක්කඛලෙ, සාඛසෙ බලනඛාරෙ, අපපියෙ අමනාපෙ).

කංකඛාරී 597 කුක ආදූනෙ, අරූ, නදූදි, උසසත්තං. (තිපූසෙ.)

කංකඛල 714 කඛඛ භසනෙ, අලූ, ලත්තං, "කිබ්බිසං කරොතී ති කඛඛලූ" ති මොඝගල්ලායනවුත්තිහි.

කංඛ 643 කංඛ ලොලූප්‍යෙ, අ, කංඛෝ, කංඛලූ ප්‍යත්‍ර.

කංඛට 377 කංඛ ගත්‍යත්ථෙ, අටෝ, කංඛටෝ. (සනනාහෙ.)

කංඛණ 286 කා සදූදෙ, ඛණපපවවයෝ, ඛණ සදූදෙ වා, ඵ්ත්තං, කණී ගත්‍යත්ථෙ වා, යු, කංඛණං.

---

* වාදයති, සි: ථි:

කංඛා 170 කංඛ විචිකිච්ඡායං, අ, ආ, කංඛති විචිකිච්ඡතී ති කංඛා.

කඤ්ඤ 451 සොභණ සීසතත්තා කමනීයභාවං ගච්ඡතී ති කඤ්ඤ, ගමු ගති මහි, ඤ, "කමු ඉච්ඡායං, කාමීයතී ති කඤ්ඤ" ති මොග්ගල්ලායනවුත්ති, "කෙන උදකෙන ගුණති සද්දං කරොතී ති කඤ්ඤ" ති එකක්ඛරකොස ටීකා. 452—571—1055 (ඛඤ්ඤං ඛඤ්ඤවිසෙසො යස්ස සීසං අඟුලි පපමාණං දිඝ ඔ, පියඤ්ඤ ගන්ධදබ්බං.)

කචවර 224 නානාවිධෙ සංකාරෙ රාසිකරණවසෙන කචති බන්ධති ති කචොා, සො එත්ථ ඉච්ඡිතබ්බා ති කචවරො, වර ඉච්ඡායං, අ.

කච්චි 1139 "කච්චි භික්ඛවෙ ඛමනීයං කච්චි යාපනීය" නන්ති එත්ථ පඤ්හා 1151 (කාමප්පවෙදනෙ ඉච්ඡාය අත්ථාණෙ—"කච්චි ජීවති තෙ මාතා," මමෙදමභිමතම්පිච්ඡත්ථෙ).

කච්ඡ 187 කච්චති බන්ධියතීති කච්ඡං, කච බන්ධනෙ, ඡා, 264 කච්ඡා, 813 (මජ්ඣබන්ධෙ උරොබන්ධනෙ, පකොට්ඨා කපපරභාගොභාගො, කච්ඡාබන්ධනං අධොම්බරස්ස දළ්හබන්ධනං, මෙඛලායඞා ති චතුසු ත්ථෙසු කච්ඡා, ලතාදීසු කච්ඡා, බාහුමූලයම්ං, "පරූළ්හකච්ඡනඛ ලොමා, කච්ඡෙ සෙදු මුච්චන්ති" ති, අත්‍රපො බහුදකදෙසො).

කච්ඡන්තර 215 කච්ඡස්ස පකොට්ඨස්ස අන්තරමබ්භන්තරං කච්ඡන්තරං. (රාජූනං සබ්බසං අසාධාරණට්ඨානං කච්ඡන්තර ම්ති කථිතං).

කච්ඡප 674 කච්ඡන පිවතී ති කච්ඡපො, කච්ඡසද්දූපපද පා පානෙ, ණ්වි, තතියාතප්පුරිසො.

කච්ඡා 365 ක්ව බන්ධනෙ, ඡා, ඉත්ථියං ආ, ඵුසා වරත්‍රා ප්‍ය ත්‍ර. (හත්ථිස්ස කායමජ්ඣම්හි බන්ධනං.)

කජ්ජල 306 කජ්ජ ව්‍යසනෙ, කජ්ජති රොගන්ති කජ්ජලං, අලො. (අජ්ජනෙ.)

කඤ්චුක 294 කච බන්ධනෙ, උකො, නිග්ගහීතාගමො ච, 655 කඤ්චුකසදිස තත්තා කඤ්චුකො 962 (කවචෙ උරච්ඡදෙ, චාරබාණෙ චම්මමයෙ යුද්ධාලංකාරෙ, නිම්මොකෙ සත්තානං ජීණණවමමනි පුරාණෙ ච.)

කඤ්චුකී 342 කඤ්චුකං වොළං, තං යොගා කඤ්චුකී, ණී, ඨපති, සොව්දෙ ප්‍ය ත්‍ර.

කඤ්ඤ 460 කෙන ජලෙන අඤ්ඤං අභිබ්‍යත්තං අස්සා ති කඤ්ඤං.

කඤ්ඤ 231 කනීයති කාමීයති අභිපත්ථීයති පුරිසෙහි ති කඤ්ඤා, කන දිත්තිගතිකන්තීසු, යො, න්‍යස්ස ඤත්තං, අ, ආ—යොබ්බනභාවෙ සීත තත්තා කන්තති දිප්පති විරොචතී ති වා කඤ්ඤා—කං පුරිසං ඤෙති තොසෙ ති ති වා කඤ්ඤා, ඤප තොසනෙ, ක්විප්.

කට 364 කට වස්සාවරණෙසු, අ, කටො, 455 කට ගතියං, අ, කාසාදි රවිතො කටො, යෙන මරාවො බන්ධියතෙ මරාවො ච ලීහ්‍යාගාරං, "කුසූලො ලීහ්‍යාගාර ඔ කටවො ච මරාවත්‍රො" ති රභසො, කෙචි පන මරාවමෙව කටමාහු, තන්න, "කුසූලො ච මරාවො ච කිලඤ්ජො ච කටො භවෙ" ති අමරමාලා. 997 (ඉත්ථිනිම්ත්තෙන ඉත්ථියා අඟජාතෙ, කිලඤ්ජෙ විලීවමයෙ, සො කටසද්දෙ කතෙ තිසු.*

---

* "කටො සොණ්ඩද්ධියාකාරෙ කිලඤ්ජතිසයෙ සමෙ,
සමයෙ ගජගණ්ඩෙ ච ණවී පිපඨලියං මතා" ති වොපාලිතත්‍රො.
"සමයෙ ච ක්‍රියාකාරෙ කිලඤ්ජෙ ච සයෙ කටො" ති තිකණ්ඩසෙසො.

කටක 285 කට වඤ්ඣාවරණගතීසු, ණවු, කටකං (පකොට්ඨාභරණේ) 608 කටකෝ. (පඛ්ඛතනිත මේඛ.)

කටඤ්ඣු 458 කට ගතියං, ත්‍රු, ඉත්තාදි. (තෙලබ්‍යඤ්ජනාදිසටනොපයුත්තෙ හඬ්ඩ.) "කටඤ්ඣුමතනං යාගුං වා" තෘදිසු.

කට්ඨ 272 කට සංවරණේ, කට්‍යතෙ ආවරියතෙ වත්ථාදිහි ති කට්ඨ, ඉ, එත්ථ ච ජඝනසදෙදන ඉත්ථිකරියා අගාහාගෝ, නිතම්බසදෙදන ඉත්ථි කරියා පච්ඡාභාගෝ, සොනි කට්ඨ සද්දවයෙන කට්ඨසාමඤ්ඤං.

කටු 976 කට ගතියං, උ, (ඛරෙ ඵරුසෙ, අකාරියෙ අකත්තබ්බෙ, පුරිසෙ පුලල්ලිඟෙ). "කටුකෝ විපාකෝ, කටුකරසෝ" තෘදිසු.

කටුක 148 කට ගතියං, ණවු, උත්තං, කටුකෝ. (ඡසු රසෙසු එකෝ.)

කටුකරොහිණී 582 කටුකරසා හුත්වා රුහතී ති කටුකරොහිණී, රුහ ජනනෙ, ඉ, නදාදි, කටුකාරොහිණී පි.

කටුකා 582 කට වඤ්ඣාවරණගතීසු, උ, සත්ථෙ කෝ, ඉත්ථියං ආ.

කඩින 743 කුථ නිප්පකෙක, නො, ඵරුස ථෝ, කඩිතං, කුථිතමපි.

කඩින 714 කඩ කිච්ඡජීවනෙ, මුඩ්ඨජදුතියනෙනා ධාතු, ඉනො, වණ්ණ විපරියායෙ කථිනන්ති පි.

කඬ 548 කාස දිත්තියං, කාසනෙ අග්ගිනා දිප්පනෙ ති කඬං, නො, සසස ථෝ, රස්සො ච, කසති යාති විනාසති ති වා කඬං, කස ගමනෙ, 1040 (ගහණේ සංකථෙ).

කතසිඤ්ඤ 315 කොසියසුත්තා කඬිඤ්ඤවාකෙහි පකතමත්ථරණං කඬිඤ්ඤං, විරූපෙකසෙසවසෙන කොසිය ච කතසිඤ්ඤ ච කොසියකතසිඤ්ඤානි, නෙහි පකතං කතසිඤ්ඤං.

කණ 454 කණ නිමීලන සද්ද ගතීසු, අ, කණේ, 705 කණ සද්දෙ, අ, 1047 (ධඤ්ඤඝෙ භිනනතඣුලෙ, සුබ්බමෙ අණුම්හි, "ලව්ලෙසකණණවෝ" ති අමරසීහෙන සුබ්බමපරියායෝ කණේ වුත්තෝ.)

කණය 394 කණ සද්දෙ, අයෝ, කණයෝ. (හත්ථපපමාණේ කණයෙ, චක්කපුරණදිවායුවසෙන ඛිපපතෙ.)

කණ්කා 574 කණ ගතියං, ණවු, ආ, කණ්කා, ජයාපත්‍ර (ගණ්කාරිකායං.)

කණ්කාර 570 අගඬිපුපඵනාය අත්තානං කණ්ඨං කරොති ති කණ්කාරෝ, ඵස්ස ලොපෝ.

කණෙරු 866 කණ සද්දෙ, ඉරු, (කණෙරුසද්දෙ, ගජෙ හත්ථිනි, පුරිසෙ පුලල්ලිඟෙ වත්තති, හත්ථිනිය නත්‍ථු ඉත්ථියං).

කණෙරුකා 362 කණ සද්දෙ, ඉරු, සත්ථෙ කෝ, ඉත්ථියං ආ, කණෙරුකා, කරෙණුකාතිපි, තදුකරයොගා කරෙණුකා, ඉණු.

කණ්ටක 612 කණ්ටක සදිස සිඛනාය කණ්ටකෝ, ගණ්‍යත්ථනාය ගණ්ඨ ච, සෝ කණ්ටක සදිස සිඛනාය කණ්ටකෝ චෙ ති සම්භූතනාමම්පි වදනති, ගණ්ඨ ච කණ්ටකෝ ච ගණ්ඨකණ්ටකා ති වෙ නාමානි පි දණ්ඩ බ්‍යානි, තෙනෙව බහුවචන නිද්දෙසෝ කතෝ.

කණ්ටකිඵල 569 කණ්ටකයුත්තත්තා ඵල මස්සා ති කණ්ටකිඵලෝ.

කණ්ඩ 263 කණ සද්දත්ථෝ, දඬකෝ ධාතු, ඵෝ, කණ නිමීලනෙ ති

රූපසිද්ධියං, ඔදනාදීනි කාමේ තී ති වා කණේඨා, කමු ඉවඡායං, කංසියං තිඨති එත්ථා ති වා කණේඨා, ඨා ගතිනිවුත්තියං, ඣි.

කණ්ඨභූසා 285 කණ්ඨස්ස භූසා අලංකාරෝ කණ්ඨභූසා. (ගීවාභරණේ.)

කඩ 389 කණ්‍යතෙ නෙනෙ ති කඩං, කණ සද්දෙ, ඩො, කණ්ඩ හෙදනෙ වා, කමති යාති ති වා කඩෝ, කමු පදවික්ඛෙපෙ, 453, 885 ("ඉති සඤ්ඤාපෙප පඨමෝ කඩෝ" තාදීසු වගෙහ, අවසරෙ පි, අවසරෝ අව කාසෝ.)

කඩර 279 කඩි හෙදනෙ, අරෝ, ඉත්තියං ආ, කණ්ඩරා. (මහාසිරායං.)

කණ්ඩුති 326 කණ්ඩ හෙදනෙ, ති, අසසු, කණ්ඩු ති. (කණ්ඩුයං.)

කණ්ඩු 326 කණ්ඩ හෙදනෙ, උ, දීඝෙ, කණ්ඩූ, වඩ්ඪසද්දෙව.

කණ්ඩුයා 326 කණ්ඩ හෙදනෙ, අසසු, චුරාදිත්තා ණයම්හි කණ්ඩුයා.

කණ්ඩුවන 326 කණ්ඩ හෙදනෙ, යු, අසසු වාදෙසෝ, දීඝෝ ච, කණ්ඩූවනං.

කණණ 150 කර කරණෙ, ණෙ, කණණති සුණාති එතෙනා ති වා කණෙණා, කණණ සවණෙ, අ, 1120 (කොණෙ අංසෙ, සවණෙ සොතෙ).

කණණජප 737 කණෙණ ජපති ති කණණජපෝ, ජප වචනෙ, අ. (හෙදකාරෙ.)

කණණජලූකා 622 කණණස්ස ජලූකා රත්තපා කණණජලූකා. (රත්තපායං?)

කණණධාර 666 නාවාය කණෙණා විය කණෙණා, මහනෙතා කෙනි පාතෝ, තෙන පවහණං පතිසවණතෝ තං ධරතී ති කණණධාරෝ, ණෙ, ධර ධාරණෙ.

කණණපූර 284 කණණවිජ්ඣනං පූරෙති යෙන සෝ කණණපූරෝ, පූර පූරණෙ, අ.

කණණමුඛ 679 කණණවුඩපබ්බතසමීපත්තා කණණමුඛෝ.

කණණවිභූසණ 284 කණණස්ස විභූසණං කණණවිභූසණං, භූස අලංකාරෙ, කරණෙ යු, තාලපත්‍ර මපත්‍ය ත්‍ර.

කණණවෙඨන 284 වෙඨ වෙඨනෙ, යු, කණණස්ස වෙඨනං කණණවෙඨනං, මුඛජදුතියෝ යං.

කණණිකා 219 නය ගමනපථෝ, කෙ සීසෙ නයතීති කණණිකා, ණ්වු, ඉත්තං, ණත්තා ච, 284 කණණභූසණෙ, බහුලලක්ඛණෙ ණිකෝ, 687 කණෙණ කරියතී ති කණණිකා, කණණලංකාරෝ, තං සදිසසණ්ඨාන තාය කණණිකා, 875 (බීජකොසෙ *වරාඨකෝ, කණණභූසායං කණණලංකාරෙ.)

කණහ 16 කණහගුණං අස්ස අත්ථී ති කණ්හා, 84 කං සුඛං හනතී ති කණ්හං, වණණවිපරියායෙ, අපභස්සරභාවකරණත්තා පණ්ඩිතෙහි කුවජ්ජිතබ්බං ගරහිතබ්බනති කණ්හං, කු කුවජ්ජායං, 96 කස්සතෙ ති කණ්හා, කස විලෙඛණෙ, ණ්හා, සුවණණවණණාදිකං උපනිධාය කුවජ්ජිතබ්බෝ නින්දිතබ්බෝ ති වා කණ්හා, කු කුවජ්ජායං, 1000 (වාසුදෙවෙ නාරායනෙ, අනතකෙ වසවත්තිනි, අසිතෙ කාලවණණෙ).

---

* ඛවඨකෙ. සි: වි:

කණ්හතුඩ 614 කණ්හං තුඩං මුඛං යස්ස සො කණ්හතුණ්ඩො.

කණ්හවණ්ණා 559 කණ්හං පුප්ඵවණ්ටං යස්සා සා කණ්හවණ්ණා.

කණ්හවත්තනී 34 දහතො ගච්ඡතො කණ්හා වත්තනී මග්ගො යස්ස සො කණ්හවත්තනී.

කතක 1036 කර කරණේ, තො, සමේ කොච, (රුක්ඛහෙදස්මිං උදකප්ප සාදනඵලෙ, කිත්තිමේ කරණේන නිබ්බත්තෙ.)

කතමාල 552 කතා මාලා අස්ස පුප්ඵේති කතමාලො. (උදුම්බරෙ.)

කතහට්ඨ 720 කතො අභ්‍යාසිතො හරේඨා පදේඨා යෙන සො කත හරේඨා. (ඡේකෙ.)

කත්තු 412 සඟ්ගහේතබ්බෙති කත්තී ති කත්තු, කර කරණේ, තු. (යඤ්ඤඋ.)

කත්තරයමසි 443 කත්තරස්ස ජිණ්ණස්ස ආලම්බණ යසී කත්තරයසී, කත්තර සෙපිල්ලල ති ධාතු, කත්තරයති ති කත්තරෝ, "කත්තරෝ ති ජිණ්ණෝ" ති සද්දනීති—කත්තරෙහි ජිණ්ණමනුස්සෙසහි එකන්තතො ගහෙතබ්බතාය කත්තරානං යථසී ති වා කත්තරයසී, තෙනාහ අට්ඨ කථාය. "කත්තරදණ්ඩො ති ජිණ්ණකාලෙ ගහෙතබ්බදණ්ඩො" ති.

කත්තරික 75 කථාතික්කාය පරිපුණ්ණත්ථ සුත්තතාය සුත්තෙතා උපලක්ඛිතො මාසො කත්තරිකො, ණ්ඨ.

කත්තරිකා 58 අග්ගිසද්දිසත්තා කන්තති ජින්දති ති කත්තරිකා, කති ඡේදනෙ, කරොනති කීළං එත්ථා ති වා කත්තරිකා, ණ්ඨ කරණේ, ත්තිකො. ඡ තාරා බුරසද්දිසා කත්තරිකා.

කත්ථ 1160 කස්මිං ඨානෙ කත්ථ, කිං සද්දතො ඨාන සත්තම්‍යත්ථේ ථො.

කත්ථනා 118 කත්ථ සිලාඝායං, සු, ආ, කත්ථනා. (ථුතියං.)

කත්තුරිකා 303 කත්ථ සිලාඝායං, උරෝ, නදාදි, සකත්ථේ කො, කත්තූරිකා.

කත්ථං 1139 කො පකාරෝ කෙන පකාරෙන වා කථං, කිංසද්දතො පකාරත්ථේ ථං පච්චයො, "කථං සු තරති ඔඝං කථං සු තරති අණ්ණවං" ති එත්ථ පඤ්හෙ.

කත්ථංකත්ථා 170 කත්ථම්ද මිති කත්ථයති යාය සා කත්ථංකත්ථා. (විච්කිච්ඡායං.)

කත්ථි 1158 කත්ථිසද්දෙ, කිවිජ්ඡත්ථේ.

කත්ථා 113 කත්ථයති ති කත්ථා, කත්ථ වාක්‍යපබන්ධෙ, අ, ඉත්ථියං ආ.

කත්ථාන 476 කත්ථ වාක්‍යපබන්ධෙ, සු, එකා ලෙඛා ශබ්දසාධිකසතඛණ්ඩ සඞ්ඛාතා කත්ථානං, පදුමලක්ඛසතං.

කත්ථිත 755 කත්ථ වාක්‍යපබන්ධෙ, තො, කත්ථිතං. (ඛ්‍යාසිතෙ.)

කත්ථිතා 105 කත්ථියතෙ ති කත්ථිතා, කත්ථ වාක්‍යපබන්ධෙ, තො, ඉත්ථියං ආ.

කදඹ 561 කං වානං දමෙතී ති කදඹො, බො—"කරොනති එතෙන වාරුනී ති කදම්බා" ති මොග්ගල්ලායනවුත්තති, කර කරණේ, බො, කරොති සස දමුක්, 1092 (දුමෙ පීනීති ඛ්‍යතෙ රුක්ඛෙ, චයෙ සමූහෙ).

කදඹක 630 කං අත්තානං දෙතී ති කදෙ, චකඩාදිකො සරීරාවයවො, කදෙ විය කදෙ, අවයවො, තං චකති ආදදාතී ති කදඹකං, වක ආදානෙ, අ. වස්ස බො.

කඳර 567 ඊසං ඛුද්දකං දල මෙතස්සා ති කඳරෝ, ලස්ස රෝ.

කඳරික 739 පරානුපඝොගෙන අත්ථසඞ්ගයසීලත්තා කුච්ඡිතෝ අරියෝ *අත්ථපති කඳරියෝ, අදයකත්තා කුච්ඡිතං ඨානං අරතී ති වා කඳරියෝ, කුපුබ්බ අරගමනෙ, ඉයෝ, කුස්ස කඳාදෙසෝ.

කඳලිමිග 620 කඳි අවහාණෙ, අලෝ, ඉ, කඳලි ච සෝ මිගෝ වෙ ති තථා.

කඳලී 397 කෙන වානෙන දලීයතෙ විදාරීයතෙ ති කඳලී, නදාදි, ඡිනන ඡිනනත්තා කුච්ඡිතං දලං පත්ත මෙතිස්සා සති ති වා කඳලී.

කඳා 1161 කස්මිං කාලෙ කඳා, කිංසද්දතෝ කාලසත්තම්‍යත්ථෙ දා.

කඳාචි 1146 කඳාච් ජාතු සද්දා තුල්‍යත්ථා, ජාතුසද්දෙ එකංසෙ පි.

කඳාදම 663 කඳ මදෙද, අමෝ, චිත්තං, කඳාදමෝ.

කණක 487 කන දිත්තිගතිකන්තීසු, ණ්වු, කනති දිප්පති කණීයති ති වා:

කණිඨ 254 අයඞ යුවා අයඞ යුවා අය ඞිමෙසං විසෙසෙන යුවා ති කනි ඨෝ, විසෙසත්ථෙ ඉඨිපච්චයෝ, යුවස්ස කනාදෙසෝ ච 929 (අත්‍යාපෙප, අතියුවෙපි, තීසු).

කණිඨා 266 අතිසයෙන ඛුද්දකා ති කනීථා, අප්පසද්දතෝ විසෙසත්ථෙ අතිසයෙ වා ඉට්ඨා, අප්පස්ස කනාදෙසෝ.

කණිය 254 අයඞ යුවා = පෙ = කනිඨසද්දෙ විය විඝාතෝ, ඉයෝ 929.

කණිනිකා 260 කණුකෘසද්දතෝ තඞ්තෝ අකපච්චයෝ, කණුකෘසද්දස්ස කනිනාදෙසෝ, ඉත්ථිකතාකාරපරෙ කෙ පුබ්බෝ අකාරෝ ඉකාරමා පජ්ජතෙ, කනීනිකා, තාරකා පභා.

කණන 240 කමු ඉච්ඡායං, තෝ, පකාසනාමාදීඝිනෙනා චා ති නත්තං, කනෙනා. (භත්තාරි) 693 කමු, තෝ, (සොභණෙ) 948 (පියෙ සාම්කෝ.)

කණනා 230 කමනීයවුත්තිනාය කණනා, කමු කනතිගං, තෝ, කනනියෝ ගා වා, 948 (ඊයං ඉත්ථියං, මනුඤ්ඤ මනසෝ තොසනජනකෙ).

කණනාර 192 කෙන පානියෙන තරනති අතික්කමනති යං සෝ කණනා රෝ, ණෙ, ක සද්දූපපද තර තරණෙ, චොරකණනාරාදීසු පනායං රූළ්හිවසෙන වුත්තෝ, අථවා, කති ඡෙදනෙ, සපපරිභයත්තා කණනති ඡින්දති නිච්චගමනාගමන මෙත්ථා ති තථා, අරෝ 1107.

කණනි 54 කණති දිප්පති ඞී කණනි, කණ දිත්තියං, ති, කාමීයති ති වා කණති, 762 කමු කණනියං, ති, 1056.

කණනිත 752 කණත ඡෙදනෙ, තෝ, කණතිතෝ. (ඡිනෙන.)

කණ්ඩ 549 කණ්ඩ වහාණෙ රොදනෙ ච, අ, 688 කං සුඛං දෙතීති කණ්ඩෝ, ක සද්දූපපද දා දානෙ, අ—කණ්ඩයතීති වා: කණ විලෙඛණෙ.

කණ්ඩර 609 කෙන උදකෙන දරීයති පදාලීයති ති කණ්ඩරෝ, කණද්දූපපද දර විදාරණෙ, අ, ආ, කණ්ඩරා.

කණ්ඩිත 165 කණ්ඩ වහාණ රොදනෙසු, භාවෙ තෝ, කණ්ඩිතං. (රුදිතෙ.)

කණ්ඩුක 316 කඳි අවහාණෙ, රොදනෙ ච, ණුකෝ, කණ්ඩුකෝ. (චම්මමය කීලා ගුළකෙ).

---

* අත්ථපකති, සි: ථී:

කණ්ඩරා 263 කං සීසං ධරතී ති කණ්ඩරා, ක සද්දූපපද ධර ධාරණේ, ණ්, ආ. (ගීවාය පුරොභාගෙ.)

කපණ 739 කුච්ඡිතො පණෙ යස්ස සො කපණෙ, කුසසකා, රසෙසා, කප කරුණායං, කප අවකම්පනෙ ති සද්දනීති ධාතු, "කප්පණෙ ති කරුණාසිතබෙධා."

කපාල 279 කං සීසං පාලෙතීති කපාලං, ක සද්දූපපද පාල රක්ඛණේ, කම්මාදිම්හි ණ—කපනන්ති ජීවිතං එතෙනා ති වා කපාලං, 946 (සිර සඞ්ඝාතම්හි සිරසො අඞ්ගම්හි, ඝටාදි සකලං ඝටාදි ඛණ්ඩං).

කපි 614 කපි චලනෙ, ඉ, කම්පති චලතී ති කපි. (මකාරාගමෙ.)

කපිකච්ඡු 582 කපීනං වානරානං කච්ඡුං ජනෙතී ති කපිකච්ඡු. ඤු.

කපිත්ථ 551 කවිම්හි වානරෙ තිට්ඨතී ති කපිත්ථො, ඨා ගතිනිවුත්තියං, ඤ්, ඨස්ස ථො, වස්ස පො "වානරෙ පඞ්තෙ කවී" ති වොපාලිතො.

කපිල 98 කබ් වණෙණ, ඉලො, බස්ස පො, අකබ් නීලාදිවණ්ණත්තා මගම් ති කපිලො. (නීලපීත මිස්සවණ්ණෙ.)

කපිලවත්ථු 200 ආදිකාලෙ කපිලනාමකස්ස ඉසිනො නිවාසඨානත්තා.

කපිලා 571 කපි චලනෙ, ඉලො, ඉත්තියං ආ, (පිච්ඡිලායං) 590. (රෙණු ත්තාබ්‍යෙ ගබ්භදුමෙ, අස්සා ච මරිචාකති ඵලං).

කපිසීස 217 කපි රූප *මත්ථකත්තා කපිසීසො. (අගඵලප්පමෙහ.)

කපොණී 265 කපු හිංසායං, ඔණී, කපොණී. (ගුජ්ඣමෙණ්ඩ ගණ්ඩීමහි.)

කපොත 636 කප අවිශ්‍රාදනෙ, ඔතො, කපතීති කපොතො, කම්ප චලනෙ වා, මලොපො, 984 (පක්ඛිහෙදෙ පාරාවතපමාණෙ පක්ඛි, සඤ්ඤං ගෙහොපරි නිපතිතෙ අසුභනිමිත්තං කරොන්ති, පාරාවතෙ කලරවෙ).

කපොල 262 කෙන ජලෙන පූරියතෙ ති කපොලො, අලො, කපති දනෙන අවිශ්‍රාදෙති ති වා කපොලො, කප අවිශ්‍රාදනෙ, ඔලො.

කප්ප 110 යඤ්ඤකම්මාදින මුපදෙසො කප්පො, කප්පතො පභවති ති කත්වා, ණ්, 742 ඌනසස අප්පකතාය කප්පියති එකාදිවසෙන පරිච්ඡිජ්ජති ති ති කප්පො, කප්ප පරිවෙජ්දනෙ, 798 (සුගෙ කෙතාදි චතුක්කෙ, ලෙසො අනුමානඤ්ඤවිසයො—පඤ්ඤත්තියං, "කප්පත්ථෙරෝ"—පරමායුම්හි, "කප්පං සගගම්හි මොදතී" ති—අඤ්ඤත්‍ර පුල්ලිඟෙ, සදිසෙ පන තීසු ලිඟෙසු, සමණචොහාරෙ විනයාගතො සමණානං වොහාරෙ, කප්පබින්දු චිවරෙ කතබින්දු, සමන්තතෙන සමන්තභාවෙ, අනන්තර කප්පො මහාකප්පසස අසීතිමො භාගො, ආදිනා අසංඛෙය්‍ය මහාකප්පෙ සංගණ්හාති, තඤ්ඤෙ විතඤ්ඤෙ, විධි විධානං,)

"යෙන සුදං නිච්චකප්පං විහරාමි" ච්චාදීසු කාලෙ.

"අත්ථි කප්පො නිපජ්ජිතුං" ඉච්චාදීසු ලෙසෙ.

"ඉච්චායස්මා කප්පො" ති එත්ථ පඤ්ඤත්තියං.

"ආංකඛමානො ආනන්ද තථාගතො කප්පං වා තිට්ඨෙය්‍ය කප්පාව සෙසං වා" ඉච්චාදිසු පරමායුම්හි.

"සත්‍ථු කප්පෙන වත කිර හො සාවකෙන සද්ධිං මන්තයමානා න ජානිස්සා" ච්චාදීසු සදිසෙ.

---

* මත්ථකත්තා, ඛ: ථි:

"අනුජානාමි භික්ඛවෙ පඨමි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතු" නති ආදීසු සමණවොහාරෙ.

"කප්පකතෙන අකප්පකතං සංසිබ්බිතං හොති" ච්චාදීසු විනයක්‍රියා සංඛාතෙ කප්පබින්දුම්හි.

"කෙවලකප්පං වෙළුවනං ඔභාසෙත්වා" ච්චාදීසු සමන්තතෙත.

"අපායිකො නෙරයිකො කප්පට්ඨො සංසඉදකො, කප්පං නිරයම්හි පච්චති" ච්චාදීසු අනන්තරකප්පෙ.

"අනෙකෙපි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටකප්පෙ" ච්චාදීසු අසංඛ්‍යෙය්‍යකප්පෙ.

"චත්තාරි මානි භික්ඛවෙ කප්පස්ස අසංඛ්‍යෙය්‍යානි" ච්චාදීසු මහා කප්පෙ.

"නෙක්ඛම්මසංකප්පෙ අබ්‍යාපාදසංකප්පෙ" ච්චාදීසු තණ්හෙ.

"මොරෙවාසම්කප්පාසි විවරෙ විකප්පං ආපජ්ජෙය්‍ය" නි ආදීසු විධිම්හි.

අභිසද්දහන, ඡෙදන, විකප්ප, පටිභාග, විනියොග, තණ්හාදිඝ්‍යී, ආදීසු වෙදඉ පි කප්පසද්දෙ—"සඛා සද්දහනා ඔභාසනා අභිප්පසාදෙ" ච්චාදීසු "ඔකප්පනියමෙතං භොතො ගොතමස්ස යථා තං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සා" නි එවමාදීසු ච අභිසද්දහනෙ.

"අලංකතො කප්පිතකෙසමස්සූ" නි එවමාදීසු ඡෙදනෙ.

"කප්පති මගුලකප්පෙ" නි ආදීසු †විකප්පෙ.

"එවමෙවං ඉතො දින්නං පෙතානං උපකප්පති" ච්චාදීසු විනියොගෙ.

"න කප්පයන්ති න පුරක්ඛරොන්ති, ධම්මා පි තෙ සමතික්කමන්තාසෙ, න බ්‍රාහ්මණෙ සීලවතෙ භාන ඉත්තෙය්‍ය, පාරඞ්ගතො න ච පෙච්ච තාදී" නි ආදීසු තණ්හාදිඝ්‍යීසු.

කප්පක 508 කප්ප ඡෙදනෙ, ණ්වු, කප්පති කෙසෙ ඡින්දති නි කප්පකො.

කප්පකඛය 82 *කප්පතෙ ජගති නස්සතෙ නි කප්පෙ, ඛයන්ති එත්ථ නි ඛයො, කප්පෙ ච සො ඛයො චා නි කප්පඛයො.

කප්පට 293 කුච්ඡිතො පටෙ කප්පටෙ, කුස්ස කා, රස්සෙ, කප්ප විතක්කෙ වා, අටෙ. (චිරකාලත්තා නිග්ගතෙ ජිණ්ණවත්ථෙ.)

කප්පන 365 කප්ප සාමත්ථියෙ, සද්ද්‍යනායඞ, කරණෙ ය්‍යු, කප්පනා, 954 (කත්තරි ඡෙදනෙ, විකප්පෙ විතක්කෙ, සද්ද්‍යනෙ හත්ථාදිනං සජ්ජනෙ).

කප්පර 265 කප්පු හිංසායං, අරෝ, 279 කප්ප සාමත්ථියෙ, කං සිසං පාලෙ තී නි වා කප්පරෝ, පාල රක්ඛණෙ, අ, රස්සෙ, ලස්ස රත්තං, කුප්පරෙ නි පි පාඨො.

කප්පරුක්ඛ 28 කප්පං සීතො රුක්ඛෙඛා කප්පරුක්ඛෙඛ.

කප්පාසික 297 කප්පාසඵලවිකාරත්තා කප්පාසිකං, ණිකො.

කප්පාසි 589 යස්සා ඵලං කප්පාසං, කරොති ලොකාන මුපකාරනන්ති කප්පාසි, කරොතිස්මා පාසො, නදාදි.

---

* කප්පතෙන භවන්ති ජගති නාසාගෙනි කප්පෙ, සි: ටී:

† විකප්පොති විවිධාකප්පනා අත්ථස්ස අනෙකකත්තුකභාවෙ.

කප්පිත 366 කප්පා කප්පනා සඤ්ජාතා යස්මිං සෝ කප්පිතෝ, ඤාතෝති ඉතෝ. (සඤ්ඤිත හත්ථිම්හි.)

කප්පූර 305 කප්ප සාමඤ්ඤයෙ, ඌරෝ, තුස් උප්පාදෙතුං කප්පති සක්කොතීති කප්පූරං.

කබරමණී 492 කබරෝ සබලෝ මණී කබරමණී. (මසාරගල්ලෙ.)

කබල 466 කු සද්දෙ, අලෝ, ළත්තං, කබි වණ්ණෙ වා, කෙන නොයෙන බල මස්සාති වා කබලෝ. (ආලෝපෙ.)

කම 429 කමු ඉච්ඡාකන්තීසු, ණ්, කමෝ, "තන්තිඤ්ඤාතමං කඞ්ඛි අනෝ සඤ්ඤමිච්ඡා" ති ආදීසු දිස්සති. (අනුකම්පෙ.)

කමණ්ඩලු 443 කස්සා ජලස්ස මණ්ඩෝ පසන්නභාවෝ කම්මඤ්ඩෝ, තං ලාතීති කමණ්ඩලූ, ලා ආදානෙ, උ.

කමල 685 කං ජලං අලයති භූසයතීති කමලං, ළලූ විභූසණෙ, අ.

කමලාසන 15 කමලං ආසනං යස්ස සෝ කමලාසනෝ.

කමිතු 730 කමු ඉච්ඡායං, වුරාදි, රිතු, කාරිතලොපෝ, කමිතෘ.

කමුක 602 කමු ඉච්ඡායං, ණ්වු, කමුකෝ. (පුගරුෙක්ඛ.)

කම්පන 712 කම්ප චලනෙ, යු, කම්පනං. (චලනමත්තෙ.)

කම්පිත 744 කම්ප චලනෙ, තෝ, කම්පිතෝ. (කම්පිතෙ.)

කම්බල 291 කමු කන්තීයං, අලෝ, බාගමෝ, කමනීයත්තා කම්බලෝ, රංකු නාම හරිණවිසෙසස්ස ලොමෙන සඞ්ගහිතවත්ථං, 298 මිගලොම මයං කම්බලං.

කම්බු 487 කමු ඉච්ඡායං, බු—කම්බතීති සංවරණං කරොතීති වා කම්බු, කම්බ සංවරණෙ, උ, 676 කං වාති ගච්ඡතීති කම්බු, වා ගමනෙ, උ, 966 (වලයෙ කටකෙ).

කම්බුගීවා 263 කම්බු වුච්චති සුවණ්ණං, කම්බුම්යෙන ආලිඛෙන (මුරජ හෙදෙන) සනනිභා ගීවා කම්බුගීවා. මහාපුරිසලක්ඛණමෙතං.

කමෙබාජ 185 ඔජ දිත්තියං, කම්බුනා සඞ්ඛෙන ඔජතීති තස්ස වොහාර කරණතෝ තී කමෙබාජා, *කම්බුකඵෝ ඔජෝ බලමෙතෙසන්ති වා.

කම්ම 757 කර කරණෙ, රම්මපච්චයෝ, කම්මං.

කම්මකර 514 කම්මං කරොතීති කම්මකරෝ, කම්මූපපද කර කරණෙ, අ.

කම්මාර 509 කර කරණෙ, මාරෝ, ලොහකිච්චං කරොතීති කම්මාරෝ.

කම්මාරභණ්ඩ 527 කම්මාරානං භණ්ඩං කම්මාරභණ්ඩං; (තෙ කම්මාරභණ්ඩා).

කම්මාස 99 කළියති පරමියතීති කම්මාසෝ, කොකිලකණ්ඨසදිසෝ වණ්ණෝ—කල්‍යතෙ තී කලෝ, මසි පරිමාණෙ, කම්මනි ණෙ, කලෝ එව මාසෝ කම්මාසෝ, ලස්ස මෝ—කලනං කලෝ, තං මසතීති වා කම්මාසෝ, යථා කුම්භකාරොති.

කයවික්කයික 469 කයවික්කයෙහි ජීවතීති කයවික්කයිකෝ, ණිකෝ.

කසික 470 කසෙන ජීවතීති කසිකෝ, ණිකෝ. (කයෝ නාම පරස්ස ධනං ගහෙත්වා අත්තනෝ ධනස්ස දානං†.)

---

* කම්බුගඡෙ, සි: වි: † "මූල්‍යදානෙන ද්‍රව්‍යග්‍රහණං ක්‍රයෝ" ශ: ම:

කර 64 කිරති තිම්‌රතති කරොා, කිර විකෙඛිපෙ, අ, 265 කර කරණෙ, අ, 355 කිර විකිරණෙ, කත්තරි අ, අත්තං, 1047 (බලි භාගධෙය්‍යං, හත්‍ථො පාති, අංසු පභා).

කරක 570 කරොතිස්මා ණ්වු, කරකොා, 1012 (මෙඝපාසාණෙ ඝනොප ලෙ, කුඞ්කාය භිංනාරෙ,) "කරජරූකෙඛ, පත්තිහෙදෙ, දුඞ්මරූකෙඛ, කොවිදාරරූකෙඛ, වකුලරූකෙඛ, කරීරෙ, නාලිකෙරඞ්නි චා" ති සද්‍ද තොම්මහානිධි.

කරකා 50 කරෙන හත්‍ථෙන ගය්‍හූපගත්‍යා කරකා, "කරොති ති කර කා" ති මොග්ගල්ලායනවුත්තති, 1012.

කරඝන 365 කරසස සොඞසස අඝඝං කරඝඝං. (පොකඛරං.)

කරජ 268 කරෙ ජායති රූහති ති කරජො, ජන ජනනෙ, ඩ.

කරජ 567 *කං රජ්ජති ති කරජො, ණෙ, චිරබ්බිලෙලා, කරජො පි.

කරණ 901 කර කරණෙ, ය්‍යු, (සාධකතමෙ කත්තූතො අඤ්ඤසං ක්‍රියා සාධකත්තමෙ කරණකාරකෙ, ගත්තස සරිරෙ, ඉන්ද්‍රියෙ චක්ඛාදිකෙ).

කරණීය 772 කර කරණෙ, අවසසං කාතබ්බ පි අනීයපච්චයො.

කරඬ 317 කරඬි භාජනත්‍ථෙ, අ—කරීයති ති චා කරඬො, අඬො.

කරපාලිකා 392 කරං පාලයති ති කරපාලිකා, ණ්වු, ඉත්ථියං ආ.

කරපුට 268 කරමයො පුටො කරපුටො, (පුටාඤ්ඤලිම්හි).

කරභ 266 කර හිංසායං, අභො, කර කරණෙ වා, 502 කරභො.

කරභූසා 286 කරසස භූසා කරභූසා (මුත්තාදි ඝටිතවලය විකතියං).

කරමර 407 සත්තූනං කරෙන හත්‍ථෙන මරිතබ්බත්තා කරමරො, පඝභො, උපඝඝභො ති පි, (ආකඞ්ඛිතමනුස්සගතකරෙ).

කරමරානීත 515 කරමරභාවෙන ආනීතො කරමරානීතො.

කරවීර 577 කුච්ඡිතං රවන්ති අස්සා යෙන සො කරවීරො, රූසද්දෙ, ඊරො.

කරසාඛා 266 කරසස පාණිසස සාඛා කරසාඛා. (අඟුලියං.)

කරහාට 549 කුසං පඨවියං රූහන්තීති කරහාටං, රූහ ජනනෙ, ආටො.

කරිසාපණ 481 රූපසස කරීසෙන කතො සංවොහාරපදත්‍ථො කරිසාප ණෙ නාම, කරිසපමාණෙන රූපෙන කතො පණෙ පණීයො දඞ්ඛ හෙදෙ කහාපණෙ, කරිසසස රීසසස භාදෙසො, අභාදෙසෙ කරිසා පණෙ, එතෙ වෙ රූපච්කාරෙ, අඤ්ඤත්‍රූපචාරා.

කරීර 580 කර කරණෙ, ඊරො, කරීරො, (මරූදෙසජෙ කණ්ටකිනි කරභපපියෙ තරූවිසෙසෙ).

කරීස 197 කරොති එත්ථ කසනරොපනාදිකන්නි කරීසං, ඊසො, 274 කිර විකිරණෙ, ඊසො, කර කරණෙ වා, කරීයති ති කරීසං, රූපසිද්ධියං පන කු කුච්ඡායනනිමත්තා ඉසපච්චයං කත්වා කුසස කරත්තාදිඤ්ච කත්වා සිඛං, 995 (චතුරම්මණං වුත්තං).

කරූණ 102 සොකොපචයසභාවො කරූණෙ, කර කරණෙ, ඌණෙ.

---

* කරජ්‍යති නි, සි: වි:

කරුණ 160 පරදුක්ඛේ සති සාධූනං හදයකම්පනං කරොතී ති කරුණ, කර කරණේ, උණේ, කං සුඛං රුන්ධතී ති වා කරුණ, රුධි ආවරණේ, කිරතී ති වා කරුණ, කිර විත්ථිපනෙ, කිණාති ති වා කරුණ, කි හිංසායං, රුණාපච්චයො—කිරීයතී ති වා කරුණ, කිර පසාරණේ, සු.

කරෙණි 553 කල සංඛ්‍යාණේ, ර්රො, ලසස රො, නදාදි, රසසනෙත්තා.

කල 137 කළ මදෙ, කල සද්දෙ වා, අ, කලො, (අබ්‍යත්තමධුරසද්දෙ).

කලංක 55 ක මත්තානං ලංකයති හිනං කරොතී ති කලංකො, 1089 (අංකො චිහ්නං, අපරාධෙ නාටකපරිච්ඡේදෙ පඃංකො, අපවාදෙ ලොක ගරහා).

කලහ (ක) ල 130 *කරොති හිංසති අම්බුරනති කලො, තං හ (ක) ලති ති කල (ක) හලො, හල විලෙඛණේ, අ.

කලත්ත 237 කල සංඛ්‍යාණේ, අත්තෙනා, කලෙති පරිච්ඡින්දති ති කලත්තං. "දූරා පුමෙ බහුත්තෙත්ත ච කලත්තනාත්තු නපුංසකෙ" ත්‍යමරමාලා.

කලඳුක 622 කන්දුවහාණේ රොදනෙ ච, කන්දති ති කලන්දුකො, ණවු.

කලඹක 598 යෙ ජලෙ ලම්බති ති කලම්බකො, ණවු, කලම්බුකො පි.

කලල 239 කලං ජරතං ලාති ති කලලං—කල සංඛ්‍යාණේ වා, අලො, 663 කල සංඛ්‍යාණේ, අලො.

කලවිංක 643 කලහං රවති ති කලවිංකො, යදාදි, කං සුඛං ලුනාති ති වා කලවිංකො, ඉකො, නිග්ගහීතාගමෙ.

කලස 457 කෙන ජලෙන ලසති ති කලසො, කෙන ජලෙන ලිසසති සිලිසසති ති වා, ලස කන්තියං, ලිස සිලෙසනෙ, අ, ඉසසත්තං, කලීයති ති වා කලසො, කල සංඛ්‍යාණේ, අසො.

කලහ 400 †කලහනති අස්මන්ති කලහො—මොඝගල්ලායනවුත්තියං පන "කලියති පරම්මියති අනෙන සූරභාවනති කලහො, කල සංඛ්‍යාණේ, හො." ති.

කලා 53 කලියතෙ එකාදිනා සංඛ්‍යායතෙති කලා, කල සංඛ්‍යාණේ, 528 වච්ඡායනසත්ථෙ වුත්තා ගීතවජ්ජාදිකා චිජ්ජා චතුසට්ඨියා, තථා ආලිඟන චුම්බනාදිකා අබ්භන්තරචතුසට්ඨියා කලාසද්දෙනොචවතෙ. 874 (අංසෙ කොඨාසෙ, සිප්පෙ නාටකසත්ථාගතෙ, චන්දසස සොළසමෙ භාගෙ කලා.)

කලාප 389 සරසමූහානං කලාපානං ඨානත්තා කලාපො, ණේ. 631 කලං අවයවං පාති රක්ඛතී ති කලාපො, කල සද්දූපපදෙ පා රක්ඛණේ, අ, 635 යො මසූරො ලසති යෙන සො කලාපො, ණේ, සසස පො, 863 (සිඛණ්ඩො පිඤ්ඡං, තුණ්ඩෙ උසුදිමහි, නීතරෙ සමූහෙ).

කලාපි 634 කලාපො පිඤ්ඡං අසස අත්ථීති කලාපී, ර්, (මයූරෙ).

කලි 1106 කලයති පරිමීයතීති කලි, ඉ, කල සංඛ්‍යාණේ, "විචිනාති මුඛෙන සො කලි" නත්ති එත්ථ පාපෙ—"උභයත්ථ කලිග්ගහොහො" ති එත්ථ පරාජයෙ.

කලිකා 544 කල සංඛ්‍යාණේ, කලියති පරිමීයතීති කලිකා, ඉකො, ආ.

---

* කලති හිංසති, සි: ථී: † කලනති අසම්මං, සි: ථී:

කලිඟ 644 කාළවණ්ණතාය කුච්ඡිතං ලිඟං යස්ස සො කලිඟො.

කලිඟර 453 කෙන වානෙන ඉංගති සුඛසාලිනො අපගච්ඡති ති කලිඟරො, ඉංග ගමනෙ, අරො, ලාගමො.

කලිල 719 කල ගමනෙ, ඉලො—කලිං ලාති ති වා, ලා ආදානෙ—කලති පවත්තති ති වා, කල සංඛ්‍යාණෙ.

කලීර 549 කල සංඛ්‍යාණෙ, ඊරො, *අනෙන ථූලාදි කලීයති පරමීයති ති කලීරො.

කලුස 84 කල්‍යතෙ අනෙනාති කලුසං, උසො, කං සුඛං ලුනනෙනා සෙති පවත්තති ති වා 669, කස්ස ජලස්ස ලුසො වා, 1106 (ආවිලෙ අනච්ඡ).

කලෙබර 151 කලෙ වරති සංවරති ති කලෙබරං, වර සංවරණෙ, අ.

කල්‍යාණ 88 කල්‍යං නිරොගං අණති ගච්ඡති ති කල්‍යාණං, කල්‍යං වා හිතං අණයති පාපියති ති කල්‍යාණං, අණ පෙසනෙ ගමනෙ වා, කම්මනි ණ, 694 කල සංඛ්‍යාණෙ, යා ණ, 1074.

කල්ල 68 කල්‍යනෙන සංඛ්‍යායනෙන *අනෙන සංඛ්‍යාදයොති කල්ලං, කල සංඛ්‍යාණෙ, 331 කල ගතිසංඛ්‍යාණෙසු, කලති යථා සුඛං සබ්බිරියාපථෙ සුති කල්ලො, ලො—"කාලං ඛමති ති කල්‍යං, ආරොගතා, තඤ්ඤං නියුත්තො කල්ලො" ති අභ්‍යන්තරනිකායවිකා—"කල්ලෙ තං තං කිච්ච කරණෙ ඛමණෙ අනුකූලභාවෙ සම්පජ්ජති කල්ලං, කල ඛමායං, පටාදී හ්‍යලංති" අභිධම්මවිභාවිනීපදයොජනා—983 (පභාතෙ පච්චූසෙ, නිරොගෙ රොගමුත්තෙ, †සජ්ජෙ සමහතෙ, අදානෙ (රෙ) පි, "සජ්ජිතෙ සනනඛෙ සමහතෙපි වෙ" ති නානත්ථසංගහෙ.

කල්ලහාර 689 කඤ්ඤ (ජලඤ්ඤ) හාරං විය සොභා කරත්තා කල්ලහාරං, ලාගමො, චිත්තා ඛ.

කල්ලොල 662 කල්ල සදෙ, ඔලො, වාතවෙගෙන සමූහනතො නදති ති කල්ලොලො.

කව්ව 377 කව බන්ධනෙ, අ, වකාරවණ්ණාගමො, කවවො.

කවඬ්ඪ‡ 406 අවිජ්ජමානෙන කෙන සිරසා අඬ්ඪා කවඬ්ඪා, අවිජ්ජමාන ඨානපිහි කාරණභාවෙ ලොකෙ දිඨො, යථා වසෙසන කතො සුහිතෙඛා දුබ්භිතෙබා ච, යථා ලොකෙ තථා සාසනෙපි, යථා අනන්තරපච්චයාදිනං.

කවි 228 කවි වණ්ණ, ඉ, කු සදෙ වා, ඉ, කව්‍යති කථෙති ති කවි 1105 (වානරො මක්කටො).

කවික 551 කවිම්හි වානරෙ තිට්ඨති ති කවිකො "වානරෙ පණ්ඩිතෙ කවි" ති වොපාලිතො.

කසක 448 කස විලෙඛණ්ණ, ණ්වු, කසති භූමිං විලිඛති කසකො—නිරීසං, කූටකං, හලිපි, රීසාය නිගහනං නිරීසං, කූටච්ඡේදනෙ, සපෙ කො, දිඝාදි, කූටකං, හල විලෙඛණෙ, ඉ, හලි.

---

* අනෙන පඨගතියොති, ඝ: ථී: † සජ්ජ සංගහෙ, ඛ: ථී:

‡ සුඛෙසහස්සපුරණෙ කවඬ්ඪා නවවනිනි චුත්තං, නවවනක්‍රියාරහිනෙතුපචරා, අසීස කත්තා සිරෙ සුඤ්ඤා නවවාදික්‍රියා සහිනත්තා සහක්‍රියා දෙහො කායො කවඬ්ඪා.

කසම්බු 224 කස විලෙඛණේ, අම්බු, (සම්මජ්ජනියාදිනා රාසිකතෙ ථුසාදිම්හි, අවක්කාරෝ පෘත්ර).

කසා 370 කස ගමනෙ, අ, කරණසාධනං, ඉත්ථියං ආ.

කසාය 960 කස වධෙ, ආයෝ, කසායෝ, සොනකරුක්ඛෙ, ධවරුක්ඛෙ, බුද්දදුරාලභායඤ්ච. (සුරහිම්හි සුගන්ධෙ.)

කසාව 148 කං පානීයං සෙවතෙති කසාවෝ, සී සෙවායං, අවෝ. කං සවාපෙතී ති වා : සු සවනෙ. තුවරොපි, කසායොපි, කසාවපරියායා.

කසිකම්ම 445 කසනං කසි, සා එව කම්මං කසිකම්මං.

කසිණ 702 කස ගමනෙ, ඉණේ, කසති පවත්තතී ති කසිණං.

කසිර 89 කස ගමනෙ, ඉරෝ, කසති අපුඤ්ඤනති කසිරං, කුච්ඡිතෙනා කාරෙන සෙතී ති වා: කසියති දුක්ඛෙන ගම්යතී ති වා:

කසි 445 කස විලෙඛණේ, ඊ, කසනං කසී. (කසිකම්ම.)

කසම්බ 185 කාස දිත්තියං, මීරෝ, රසෙසා සරලොපෝ ච, සම්පත්තියා කාසනතීති කසම්බරා.

කසම්බජ 303 කයම්බරරඤ්ඤෙ ජාතං කසම්බරජං. අගහිසිඛං, වරවාලිකං, පීතනං, රත්තනං, සංඛොචං, පිසුනං, වරං, ලොහිතවණ්ණන ම්පෘත්ර.

කසඞ්ක 447 කසසතී ති කසසඞ්කො, කස විලෙඛණේ, ණ්වු, (කසි බලෙ * ති වීකා).

කඞ්කප 109 කසසපසසාපවච්චං කසසඞ්පො, ණේ, (වෙදසත්ථකාරකෝ එකෝ ඉසීති වීකා).

කහං 1160 කසම්ං ඨානෙ කහං, කිංසද්දතෝ ඨානසත්තම්යත්ථෙ හං.

කහාපණ 481 රූපසස කරීසෙන කතෝ සංවොහාරපදත්ථෝ කහා පණෙ නාම, කරීසපමාණෙන රූපෙන කතෝ පණෙ පණීයෝ දඛ්බි හෙදෙ කහාපණෙ, කරීසසස රිසසස හාදෙසෙ කහාපණෙ, අහාදෙසෙ කරිසාපණෙ, එතෙ වෙ රූපච්කාරෙ අඤ්ඤත්ථොපචාරා.

කළභ 362 කල සංඛ්යණේ, අභෝ, ලත්තං, පඤ්චවසසානි යාව කළභෝ, කළියති පරිමීයති වයසානි කළභෝ.

කළාය 451 කං වාතං ලාතීති කළායෝ, ලා ආදානෙ, යෝ, ලත්තං.

කළාර 98 එතෙන ගුණං කළියති පරිමියතීති කළාරෝ, කල සංඛ්යණේ ආරෝ, ලසස ළත්තං. (නීලපීතසම්මිසසවණ්ණෙ.)

කළිඞ්ගර 453 කෙන වාතෙන අපගච්ඡතීති කළිඞ්ගරෝ, අරෝ, ළාගමෝ.

කා.

කාක 638 කාති සද්දං කරොතීති කාකෝ, කා සද්දෙ, කෝ.

කාකතාලීය 740 තාලසස ඉදං ඵලං තාලං, කාකෝ ච තාලං ච කාකතා ලානි, තෙහි සදිසං කම්මං කාකතාලීයං, කාකසස තාලඵලසස උඞ්ඛන පතනසදිසං කම්මනතී අත්ථෝ.

කාකනිඳුක 560 කාකානං නිඳුකෝ කාකනිඳුකෝ, කාකවණ්ණසදිස නිඳුකෝ වා.

---

* කෘඝිබලෙ, ශ: ම:

කාකපක්ඛ 257 කාකානං පක්ඛසණ්ඨානත්තා කාකපක්ඛා.

කාකලි 137 කාකලිසද්දෙ ඊපච්චයනෙත්තා, ඊසං කලා වාණී කාකලී, කා සද්දයම්සප්පො. (සුඛුමෙ කලෙ.)

කාකොදුම්බරිකා 572 කාකානං උදුම්බරෝ කාකොදුම්බරෝ, සො එව කාකොදුම්බරිකා, සප්පෙ ඉකො, ඉත්තියං ආ.

කාකොළ 639 කාකෝ විය උලති ගච්ඡතීති කාකොළෝ, ළත්තං.

කාච 919 කච බන්ධනෙ, ණ්, කාචෝ, (මහාතිකාහෙදෙ චණ්ණයුත්තතා කිත්තිමමතතිකා, සික්ඛාය උදකකුම්භාදිවාහෙ, නයනාමයෙ චක්ඛු රොගවිසෙසෙ).

කාජ 525 කච බන්ධනෙ, අධිකරණෙ ණ්, චස්ස ජෝ, කාජෝ.

කාණ 321 කණ සද්දනිමීලනෙසු, ණ්, කණන්ති නිම්මීලෙන්ති තී කාණෙ, "කාණෙන්ති එකෙන වා චීහි වා අක්ඛීහි පරිහීණත්තා, අට්ඨකථා චරියා පන "කාණෙ නාම එකක්ඛිකාණෙ, අඤ්ඤා නාම උභයක්ඛි කාණෙ" ති වදන්ති, තං කාණක්ඛිසද්දූනං එකත්ථ සන්නිපාතෙ යුජ්ජති, ඉතරථා කාණකචෙජ්ජාපමසුත්තෙන චුත්තෙනා කචජ්පො එකක්ඛිකාණෙ සියා?" ති සද්දනීති.

කාතර 731 කුච්ඡිතතරත්තා කාතරෝ, කුසද්දූ අනිසයත්ථෙ තරපච්චයෝ, කුසස කාදෙසෝ, ඊසං තරති සකාරියං කාතුං සක්කොති ති වා: කු පුබ්බ තර තරණෙ, අ.

කාදම්බ 644 කදම්බයොගා කාදම්බෝ, (මෙඝසාමෙති කු*නීති ඛ්‍යතෙ).

කානන 536 කෙන ජලෙන අනනං පානමස්සාති කානනං, සීතමජ්ඣන්හිකසමයෙ කවන්ති සද්දං කරොන්ති ති වා කානනං, තථා හි.

"සීතෙ මජ්ඣන්හිකෙ කාලෙ සනන්දිසිවෙසු පක්ඛිසු,
සණ්ඩෙව බ්‍රහාරඤ්ඤං සාරථි පටිභාති ම" නන්ති වුත්තං,

අථවා කොකිලමයූරාදයෝ කවන්ති සද්දයන්ති කූජන්ති එත්ථාති **කානනං**.

කාම† 42 කාමයති ‡රත්තිච්ඡං උප්පාදයන්ති ති කාමෝ, 163 කම්ම ඉච්ඡායං, ණ්, 469 කම්ම කන්තියං, කම්මන්ති ණ්, කාමං, 826 (වත්ථුකිලෙසකාමෙ සූති වත්ථුකාම කිලෙසකාමෙසු, මදනෙ දෙවපුත්තෙ, රතෙ මෙථුනෙ, නිකාමෙ අකාමෙ ඉච්ඡාරහිතෙ, කාමං නපුංසකං, අනුඤ්ඤාසද්දයං කාම මව්‍යයං භවෙ).

කාමං 1140 එකංසෙ එකංසත්ථෙ, "කාමං චජාම අසුරෙසු පාණ"නන්ති එත්ථ. 1196 (යද්‍යපි සද්දත්ථෙ අනුගහණාභණගරහත්ථෙ, එකංසත්ථෙ අවි තථත්ථෙ).

---

*නා ඉති ඛ්‍යාතෙ, බ්‍ර: වී:

† කාමසද්දෙ "කාමා හි චිත්‍රා මධුරා මනොරමා විරූපරූපෙන මථෙන්ති චිත්ත"නන්ති ආදිසු වඤ්ඤාසයෙ රූපාදිවිසයෙ-"ඡන්දෙදා කාමෝ රාගෙ කාමොති" ආදිසු ඡන්දරාගෙ-"කිලෙසකාමෙ කාමූපාදාන"නන්ති ආදිසු සබ්බසම්ං ලොභෙ—"අත්ථකාමපරිචරියාය වණ්ණං භාසෙය්‍යා" ති ආදිසු ගාමධම්මෙ—"සමණත්ථා නයෝ අත්ථකාමරූපා කුල පුත්තා" ති ආදිසු නවජ්ජෙදූ—"අත්තාධීනෝ අපරාධීනෝ භූමිසෝ යෙන කාමං ගමෙ" ති ආදිසු සෙරිභාවෙ. (විමානවත්ථු අට්ඨකථා.)

‡ සුරක්ඛිවං., සි: වී:

කාමන 730 කමු ඉච්ඡායං, යු, කාමෙතී ති කාමනෝ, කමනොපි, (කාමුකෝ)

කාමයිතු 730 කමු ඉච්ඡායං, චුරාදි, රිතු, කාමෙතී ති කාමයිතා.

කාමි 730 කමු ඉච්ඡායං, ණී පච්චයෝ, කාමෙතී ති කාමි.

කාමිනී 231 අතිසයිතකාමා කාමිනී, කාමෝ සිඟාරරූපෝ මදෝ අස්සා අත්ථි කාමිනී, ඉනී.

කාමුක 730 කමු ඉච්ඡායං, ණුකපච්චයෝ, කාමෙතී ති කාමුකෝ.

කාය 151 කුච්ඡිතානං ආයෝ උප්පත්තිට්ඨානන්ති කායෝ. 630 එකෙකෝ පෙක්ඛාය අප්පඵෙන කසංඛාතා අවයවා ආයන්ති යත්ථං සෝ කායෝ, කායෝ වියාවයවාන මුප්පත්තිට්ඨානන්ති ඉධ සමූහෝ වුත්තෝ, 1084 "අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා" ත්‍යාදිසු කායෙ, "ජනකායෝ සමාගතෝ" ත්‍යාදිසු රාසියං.

කාසික 470 කයෝ නාම පරස්ස ධනං ගහෙත්වා අත්තනෝ ධනස්ස දානං, තෙන කයෙන ජීවතී ති කාසිකෝ, ණිකෝ.

කාරවෙල්ල 596 තිත්තරසතාය කුච්ඡිතාකාරෙන ලම්බතී ති කාර වෙල්ලා, ලස්ස අරත්තං, ඉල්ලා, කු පුඛෙඛා, ලබ් අවසංසනෙ.

කාරණ 91 කරොති ඵලන්ති කාරණං, කර කරණෙ, යු. 1127

කාරණා 407 කර හිංසායං, යු, ඉත්ථියංආ, කරොන්ති හිංසන්ත්‍යනා:

කාරණික 658 කාරණ යාතනා, සා ච තිඛ්ඛවෙදනා, නං කරොතීති කාරණිකෝ, ණිකෝ, 726 කාරණං ජානාති ති කාරණිකෝ, ඉකෝ.

කාරඛව 626 කරඬ භාජනෙ, අවෝ, කාරඛවෝ, (සකුණිවිසෙසෝ).

කාරු 407 කරොති හිංසන්ත්‍ය නා ති කාරු, කර හිංසායං, අ. ඉත්ථියං ආ. 1011 (අගහෙදෙ රුක්ඛහෙදෙ, සෝ ච මහාසත්තෙන නෙමියරාජ කුමාරකාලෙ ගුත්තරූපෙඛා, තත්‍ර කාරු ඉත්ථී, කාරොපි, සඤ්ඤාරෙපි චිත්‍ර, බන්ධනාලයෙ පන කාරෝ යෙව, නෙනාහ පුමෙති).

කාරිකා 1105 කර කරණෙ, කරණං කාරෝ, සෝ එව කාරිකා, ක්‍රියා, සත්තෙ ණිකෝ, පච්චා පි සෝ යෙවත්ථෝ.

කාරු 504 කරොති නිම්මිනාති චිත්‍රලෙපාදිකම්මන්ති කාරු, ණු. කර කරණෙ.

කාරුඤ්ඤ 160 කං සුඛං රුන්ධතී ති කරුණ. ක සද්දූපපද රුධි ආවරණෙ, ධස්ස ණ, අථවා, කරොන්ති අත්තානමාධිනමෙතායාති කරුණ, යු, ඉත්ථියං ආ, සා එව කාරුඤ්ඤං, සත්තෙ ණ්ණ.

කාරුණික 727 කරුණා සීලමස්සාති කාරුණිකෝ, ණිකෝ.

කාල 66 කල්‍යතෙ සංඛ්‍යයතෙ ආයුප්පමාණාදයෝ අනෙනාති කාලෝ. එත්තකෝ අතීතානෙනාති ආදිනා කලිතඛ්ඛා සංඛාතඛ්ඛාති වා කාලෝ, කල සංඛ්‍යාණෙ, ණ, සත්තානං ආයුං කලයති ඛෙපෙති දිවසෙ දිවසෙ අප්පං අප්පං කරොතී ති වා කාලෝ, කල ඛෙපෙ, ණ, වුත්තඤ්ච චෙතං,

"කාලෝ ඝසති භූතානි, සබ්බානෙව සහත්තනා
යෝ ච කාලඝසෝ භූතෝ, සහූතපචනී පචී" ති.

කරණං වා කාරෝ, භාවෙ ණ, සෝ එව කාලෝ, නහි ක්‍රියාවිනිමුත්තෝ කාලෝ නාම කොචි අත්ථි, මහාකාලස්ස පන සස්සතභාවතෝ අතීතාදි

වොහාරෙ නත්ථෙවාති අවකාලානං සමූහභාවතො සොපි කාලොති වුත්තො. 404 කාලසස කිරියතතා කාලො, අත්තභාවසස අන්තං කරොතීති වා කාලො, කලයති වා තෙසං තෙසං සත්තානං ජීවිතං ඛෙපෙතීති සමූවෙඡදවසෙන නාසෙතී ති වා කාලො, තෙනාහු අට්ඨකථාචරියා, "කාලොති මච්චු, කාලයති සත්තානං ජීවිතං නාසෙතී ති කාලො, කාලෙන මච්චුනා කතො නාසිතොති කාලකතො" ති. 1082 "ධම්ම සසවණකාලො" තත්‍රාදිසු සම්භව—"කාලකතො" තත්‍ර දිසු මච්චුයං.

කාලකිරියා 404 කාලො අතීතාදි, තසස කිරියා කාලකිරියා.

කාලිඟ 184 කල සද්දෙ, ඉඟපපච්චයො, කලිඟා, තෙසං නිවාසා කාලිඟා, ණෙ, උත්තරපථතො කලිඟං ගණ්හනතී ති වා කාලිඟා, ඤි, කලිඟං මධුර සද්දං ගායනතී ති වා: අස්සිත්තං, කෙන සුඛෙන ලිඟනතී ති වා කාලිඟා, ලිඟ ගමනත්ථො, දඩකො ධාතු.

කාවෙරී 683 නානාගාහා කුලිභූතතාය කුච්ඡිතං වෙරමස්සාති කාවෙරී.

කාස 329 කාස සද්දකුච්ඡායං, දිත්තියඤ්ච, ගුවාදි, කාසතීති කාසො, ණ, කුච්ඡිතං සසතීති වා: කුපූඛබ සස පාණෙ. 601 කාස දිත්තියං අ, කාසො, 1125 (පොටකිලෙ පොඛත්ති ඛත්තෙ) "කාසකුසං" තත්‍රාදිසු—"කාසො සාසො පිනාසො" තත්‍රාදිසු රොගෙ.

කාසමද්ද 598 කාසං මද්දතී ති කාසමද්දෙ, කාස සද්දූපපද මද්ද මද්දනෙ, අ.

කාසාය 296 කසායෙන රත්තං කාසායං, ණ, "කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙසි" චවාදිසු දිස්සති.

කාසාව 296 කසාවෙන රත්තං කාසාවං, ණ, "සවෙ කාසාවමරහති."

කාසි 185 කාස දිත්තියං, ඉ, සම්පත්තියා කාසති දිප්පති ති කාසි.

කාසු 650 කාස දිත්තියං, උ—කසියති ති වා කාසු, කස විලෙඛණෙ, ණු 1125 (ආවාටෙ කූපෙ, වයෙ සමූහෙ) "අගාරකාසුං අපරෙ ඵුනන්ති නරා රුදන්තා පරිදඩ්ඪගත්තා" ති එත්ථ වයෙ—"කින්නුසන්තරමානොව කාසුං ඛණසි සාරථී" ති එත්ථ ආවාටෙ—කසසති ඛණීයති ති වා කාසු, ආවාටො, කාසියති වියති ති කාසු, වයො," සාරත්ථදීපනී.

කාසමරී 558 කසම්රදෙසෙජාතත්තා කාසමරී, කාසදිත්තියං වා, ම්හි. ඊ.

කාල 74 කිරති සුකකනති කාරො, ණ, කාරො එව කාලො, කෙන වා ජොතිනා අරති එත්ථාති වා කාලො, අර ගමනෙ, 96 වණ්ණසු එකදෙසො ඨාසභාවෙන කල්‍යතොති කාලො, සොඑව කාලො, කල සංඛ්‍යාණෙ, ලත්‍යං, කාති එරූසං වදතී ති වා කාලො, කා සද්දෙ, ලො.

කාලකණ්ණක 644 කාලො කණ්හා කණ්ටකො යසස සො කාලකණ්ට කො, කාලකණ්ඨකොපි, කාලෙ වසසමුතුම්හි කණ්ඨා *කණ්ඨඛනි යසස සො කාලකණ්ඨකො, සමාසානෙන කපපච්චයො ලසස ලො ච.

කාලකණ්ණී 82 අත්තනො නිසසයං කාලවණ්ණසදිසං කරොති අප්ප කාසකත්තා කාලකණ්ණී, කරතො ණ, රසස ණ ඊ ච—"අත්තනො කණ්හධම්මබහුලතාය පරෙසංච කණ්හවිපාකානත්ථනිබ්බත්තනි නිමිත්තතාය කාලකණ්ණී ති ලඛනාමා පරූපඝාතවකරා අපෙපසක්ඛ සත්තා" ති දීඝනිකායඅට්ඨකථා සුමංගලවිලාසිනී වීකා.

කාලකා 622 කාලවණ්ණතාය කාලකා, නාරියං. (කලඤ්ජකෙ).

---

* "කාලෙ වස්සාකාලෙ කණ්ඨඛාඛනිරස්ස" අම: ටී:

කාලකූට 607 කාලවණ්ණකූටයුත්තතාය කාලකූටෝ 656 වණ්ණන කාලඤ්ච තං සත්තානං ජීවිතහරණතෝ ලොහමූගහාරසදිසතාය කූට චෙති කාලකූටං, "ආදිනා නාමෙනාලාදයෝ—වුත්තඤ්ච.

"පුමේ පඤ්ච ච කාමොල කාලකූටහලාහලා,
සොරඤ්ඤෝ සුනඛිකෙයෝ බ්‍රහ්මපුත්තෝ පදීපනෝ,
දූරදූ වච්ඡනාහෝ ච විසහෙදූ ඉමේ නවෙ තී."

තත්‍ර හලාහලෝ පුමේ, වාකාරෙන නපුංසකෝපි, හාලාහලම්හි තිකඛිසෙසෙ දිඝාදිරපි, තාලපත්තසණ්ඨානෝ නීලපත්තෝ ගොඨනාක තිඵලෝ ගවේජ්‍ඨ හලාහලෝ, මජ්ඣ දීඝෝ, අසසඤ්ච සමීපෙ රුක්ඛා දයෝ ඩයහනෙත්ත, හිමවති කිණ්ණනික්ඛායං කොකණ්ණදෙසෙව දක්ඛිණ සමුද්දෙව ජායතෙ—තිරියලෙඛාය චිත්තං ච්ඡපදෙහි යුත්තං තථා ගණ්ඨීහි බන්ධිතං බින්දුහි යෙව ඝනං ධාරෙති තං කාලකූටං, ඉදඤ්ච පුථුමාලිනාමසසාසුරසස සොණ්ඩිතමහා එවාසුරසමරෙ සමුප්පන්නනාසස අසසත්ථරුක්ඛසදිසසස රුක්ඛසස නියාසො, අභිජ්ඣාතාමූලයකොකණ සිඟවෙරපබ්බතාදීසු චොප්පජ්ජතෙ.

"බ්‍රහ්මපුත්තෝපා තූ කපිලෝ මලයාදි භවෝ ගදූ,
පදීපනෝ තූ දහණෙ රත්තාවණ්ණජනාදිජෝ."

දූරදූ භවෝ දූරදූ, සුපහනාමකෝ තංදෙසපසිඩෙව, වච්ඡනාහෝ සිනුවාරපත්තසදිසෝ, තං සමීපෙ රුක්ඛා න වඩ්ඪියතෙ, තං සමඵස්සවායු ච ජරයති, විඤ්ඤාණං කිණ්ණනික්ඛාය ච ජායතෙ, එවං විසනත්තරානමපි සරූපමාගමතෝ විඤ්ඤෙය්‍යං.

කාලඛඞ්ග 560 කාලෝ ඛණ්ඩෝ යස්ස සෝ කාලඛඞ්ගණ්ඩෝ. (තිණ්ඩුකෙ).

කාලතිපු 493 තිප පිණෙනෙ, උ, තිපුසද්දස්ස සෙනෙපි පවත්තනතෝ කාළසද්දෙන විසෙසෙත්වා කාලතිපුති වුත්තෝතා, තෙන තිපුසද්දස්ස විනනම්පි වාචකතා දට්ඨබ්බා ත්‍යෙත, "තිපුසීසකරහෙසූ" ති තිකඛි සෙස නානත්ථසංගහාදිසු ච වුත්තත්තා නගහෙතබ්බා, තෙන කාලෝ ච තිපුවාති වෙ යෙවෙත්ථාභිධානානි. කාලවණ්ණතාය කාලෝ, තිපු වුත්තත්තාව.

කාලලොණ 461 කාලවණ්ණං ලොණං කාලලොණං, කාලලොණං නාම සොවච්ඡලවණං මත්ථෙඩ්ඩ කාලවණ්ණලවණං.

කාලසිහ 612 කාලවණ්ණ සීහෝ කාළසීහෝ.

කාලසුත්තන 657 යත්ථ නිරයෙ නෙරයිකානං සරීරානි වඩ්ඪකීනං කාල සුත්තෙන සණ්ඨුණං කත්වා වාසියා තච්ඡනති සෝ කාලසුත්තෝ.

කාලහංස 644 කාලවණ්ණ හංසෝ කාළහංසෝ, කළහංසොපි.

කාලා 590 කළ සංඛ්‍යණෙ, කර කරණෙ වා, අ, විකාලාපි—"විකාලා කණ්ණහතිවුතා නීලියොජනවලලිසු මසූරවිදලා අඛවඤ්ඤ කාළමෙසිකාපි.

කාලාගරු 302 කාලෝ කණ්ණෝ අගරු කාලාගරු. (මල්ලිකාපුප්ඵගන්ධි අගරු පන මහලෙඩ්ඩුවත්තෙ.)

කාලානුසාරී 302 කාලවණ්ණං අනුසරති සීලෙනාති කාලානුසාරී.

කාලායස 493 කාළඤ්ච තං අයසඤ්චෙති කාළායසං. (ලොහෙ.)

කාලාවක 361 *කාලාපඛ්ඩතෙ සජායතෙති කාලාවකො, ණ්ඩු, මලොපො
කාළිය 302 කාළවණ්ණං ජනෙතී ති කාළියං, ඉයො.

කි.

කි 21-22-(එක :) සුඛනාමපදභූතො කිසද්දෙ, "කිඡක්ඛා" චවාදිසු ජලජෙ, කෙළදඛෙ ජායතීති කි, තස්මිං ජායති ජලතී ති වා කිඡක්ඛා "කිම්පුරිසො, කිනනරො" චවාදිසු සදිසෙ, කිනාති සමෙතී ති කි, **කි** සදිසො පුරිසෙනාති කිම්පුරිසො.

කි 22 (එක :) ධාතුපදභූතො කිසද්දෙ "පචවාම්තෙහා කිණාති, කිම්, කරුණ" ති ආදිසු හිංසායං, තස්මා හි පවවාම්තෙනහි කිණාති හිංසති කීයති හිංසියති කිපිලලිකාදිහි බලවසවිසෙහි තිරචඡානගතාදිහි, කිනාති වා පරසත්තෙති කිම්—කාරුණ්ඤෙ කිණාති හිංසතීති කරුණ—"කසවිඛ්ඛෙයෙ පාචිත්තියං, කිණාති, විකිණාති" ති ආදිසු දඛ්බවිනියොග සංඛාතෙ විකිණිණෙ.

කිං 949 කිං සද්දෙ පුචඡනත්ථාදිසු සලිඞ්ගො, විකපපත්ථාදිසු අබ්‍යයං, "කිං සුඛ චිත්තං පුරිසස්ස සෙඨං, කිං සිලං ඛො සමාධි" ති ආදිසු, "කිං ඛාදසි කිං පිවිස්සසී" ති ආදිසු, "කින්නු සන්තරමානොව කාසුං ඛණසි සාරථි, කින්නු ජාති න රොචෙති, කෙන තෙ තාදිසො වණ්ණො" ති ආදිසු, "කිං කාසුයා කරිස්සසී" ති ආදිසු, යථාඛකමං සරූපපවත්ත ක්‍රියා කාරකකිච්චපුචඡාසු.
"කිං රාජාදයො ලොකං රඤ්ඣන්ති" "කින්නුඛො නාම තුම්හෙ මං චත්තබ්බං මඤ්ඤන්ති" ති ආදිසු ගරහායං.
"යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්න" න්ති ආදිසු අනියමෙ.
1138, විකපෙප චිත්තොත්ත. 1139, "කිං සෙවමානො ලභතී ධ පඤ්ඤ" න්ති ආදිසු පඤ්ඤ.

කිංසු 1139 "කිංසු ඡත්වා සුඛං සෙති" ති එත්ථ පඤ්ඤ.

කිකී 643 කි ඉති සද්දං කරොතී ති කිකී, කර කරණෙ, ඊ (වෙළුරියච්ඡවි ලොමෙ චිත්‍රපඤ්ඣ සුවණ්ණවූළ්‍යෙ ඉති ඛ්‍යාතෙ).

කිං(ක)කාර 514 කිඤ්චි කරොතී ති කිංකාරො, අහමජ්ජ කිං කරිස්සාමීති භත්තු කත්තබ්බකිච්චයාචනත්ථා වා කිංකාරො.

කිංකිණ් 286 කිං කුචඡිතං කණතී ති කිංකිණ්, නදුදි, යදුදි-"කණඉති දඬ්ඪකො ධාතු සද්දත්ථො, කස්ස චිත්තං අස්ස ඉත්තං නිගගහීතාගමො ච, කිං කණ්ති"පි පාඨන්තරං.

කිංකිරාත 579 කිර විකිරණෙ, ආතො, චිත්තං, නිගගහීතාගමො.

කිච්ච 772 කත්තබ්බං කිච්චං, කර කරණෙ, "කරමහා රිචෙචා" ති රිචෙචා.

කිඡ්ඡ 89 කිර විතඩ්ඪනෙ, කිරති සුඛනති කිච්ඡං, කතා වා පුඤ්ඤකරණ් චඡා යෙනාති කිච්ඡං.

කිඤ්චි 1148 "කිඤ්චි දියතෙ" ති එත්ථ අපපත්ථෙ—අනුග්ගහත්ථෙ ගරහත්ථෙ ච හොති—"අඤ්ඤම්පි දෙවො පොසෙති කිඤ්චිදෙවා සකංපජං" ඉච්චාදිසු.

---

* කලම්පනෙ සද්දයතෙ—කල.....සඤ්ඤයතෙ, සි : පී :

කිජකණ්ව 686 කෙ උදකෙ ජායතෙති කි, කමලාදි, තස්මිං ජායති ජලති ති වා කිජ්ජකෙඛා, ජන ජනනෙ, ජල දිත්තායං වා, ඛො, නස්ස ලස්ස වා කකාරාගමඤ්ච.

කිණණ 533 කිරන්ති නානාදබ්බානි මිස්සී භවන්ත්‍යස්සන්ති කිණ්ණං, තොං, කිර විකිරණෙ, "භිදුදිතොං" ත්‍යාදිනා ණත්තදෙසො.

කිඤ 452 කට ගතියං, ඤො, අස්සි—කසිතොං සමූහනං වා කිඤ්ඤං.* (සද්දසෙ.)

කිතව 531 කිතවං අස්ස අත්ථීති කිතවො, නිපාතනා, කිත නිවාසෙ වා, අවො, තිකිච්ඡති ති කිතවො.

කිත්තාවත්තා 1141 පරිච්ඡෙදපුච්ඡනත්ථවාචකො නිපාතො, "කිත්තාව තාදූ ඛො භගවන්ත උපාසකා හොන්ති ති" ආදිසු දිස්සති.

කිත්තනි 117 කිත්තීයතෙ කථියතෙති කිත්තා, කිත සංසද්දනෙ, ති.

කිත්තනර 45 කුච්ඡිතො නරො කිත්තනරො, නරසදිසත්තා වා—"කිණාති සමෙති ති කි, කි සදිසො නරෙනාති කිත්තනරො, නිගහීතාගමො.

කිබ්බිස 84 කරොති අනිට්ඨඵලන්ති කිබ්බිසං, කර කරණෙ ඉබ්බිසො, කිල්‍යතෙ සිථිලී කරීයතෙ ඉතෙනෙති වා කිබ්බිසං, ලස්ස වො, කර්‍යති ති වා කිබ්බිසං.

කිමි 623 කුච්ඡිතං අමති ගච්ඡති ති කිමි, අම ගමනෙ, ඉ, අස්සිත්තං, කි හිංසායං වා, කීයති හිංසියති කිපිලලිකාදීහි බලවස්ස තිරච්ඡාන ගතා දීහි: කිනාති හිංසති වා පරසත්තෙති කිමි.

කිමු 1138 විකපෙප විතකෙක, කිමුසද්දෙ, රස්සනෙත්තා, "කිමවයං ඛාණු" "කිමු පුරිසො" ත්‍යාදීසු දිස්සති.

කිමුත 1138 විකපෙප විතකෙක, පඤ්හෙපි, අතිසයෙපි.

කිමපුරිස 45 කුච්ඡිතො පුරිසො කිමපුරිසො, කිච්චි වා පුරිසො කිමපුරිසො, කිනාති සමෙති ති කි, කි සදිසො පුරිසෙනාති වා කිමපුරිසො, කි පුරිසො ති වත්තබ්බෙ නිගහීතාගමං කත්වා කිම්පුරිසොති වුත්තං.

කිර 1199 ක්‍රරසද්දෙ, අනුස්සවෙ අනුක්කමෙණ සවණෙ, අරුචියඤ්ච, "අස්සොසි ඛො විත්තො ගහපති නිගණ්ඨා කිර නාථපුත්තියා මච්ඡිකා සණ්ඩං අනුප්පත්තියා" ති එත්ථ අනුස්සවත්ථෙ.

"ඛණවත්තූපරිත්තාත්‍යා ආපාථං න වජන්ති යෙ,
තෙ ධම්මාරම්මණා නාම යෙසං රූපාදයො කිර" ති

එත්ථ අරුචි සූචනත්ථෙ.

කිරණ 64 ක්‍රරති තිම්රන්ති කිරණෙ, කිර විකෙඛපෙ—කිරති පත්ථරති ති වා කිරණෙ, කිර විකිරණෙ, අනො, නස්ස ණෙ.

කිරාත 517 මයූරපිඤ්ඡාදි පරිධානො කිරාතො, කිර විකිරණෙ, අතො, ඊඤ්ච, කිරතීති කිරාතො.

කිරිය 757 කර කරණෙ, රිරියප්පච්චයො, කරණීයං කිරියං.

කිරීට 283 කිර විකිරණෙ, ඊටො, සොභත්ථමෙත්ථ රතනානි විකිරීය නත්තීති කිරීටං.

---

* කිඤ්චනෙ උප්පන්න සස්සංහි කිඤ්චන්ති වුච්චති කාරණූපචාරෙන.

කිලජ් 455 කිල බන්ධනෙ, කිලනං කිලෝ, තදත්ථං ජායතීති කිලඤ්ඡෝ, ජන ජනනෙ, ඩ්ඩ, නිගහීතාගමෝ.

කිලමථ 761 කිලම හාසඤ්ඤයෙ, ථෝ, කිලමනං කිලමථෝ.

කිලිඤ්ජ 125 කිලිසසනෙන එත්ථාති කිලිඤ්ජං, කිලිස උපතාපෙ, තො.

කිලින්න 753 කිලිද අදහාවෙ, තො, ඉනනාදෙසො, කිලිනෙනා.

කිස 704 කිස තනූකරණෙ, ණෙ, කිසං, (අපෙප).

කිසලය 543 කසගමනෙ, යො, ලාගමො මපෙඤ්ඩ, අසති, කසති වුඩිං යාතීති ක්සලයං, (පත්තාදිසඤ්ඤාතවති සාඛායං පඞ්ඛ්.)

කිසොර 369 කස ගමනෙ, ඔරෙ, අසති, කසති ගච්ඡතීති කිසොරෙ, කිච් සරතීති වා: ඩිදුලොපො, අසෙසා ච.

කී.

කීවක 600 අනිලෙන පකම්පිතා යෙ වෙණු කීවාදීහි කතරඤ්ඤාය නද නති තෙ කීවකා, චක් ආමසනෙ, ණ්වු, බ්‍යඤ්ජනානං විපරිණාමෝ.

කීට 623 කීට බන්ධනෙ, අ, කිට ගමනෙ වා, දීඝාදි, කීටෝ, (පුලවෙ).

කීර 640 කී ඉති සද්දං කරොතීති කීරෙ, රූ සද්දෙ, කරොති මනුසස සද්දනති වා: කර කරණෙ අ, අසති.

කීව 1141 පරිච්ඡෙදපුච්ඡනත්ථවාචකො නිපාතො "කීව දූරෙ ඉතො නළකාරගාමො" තාදිසු.

කීළා 176 කීළ කීළනෙ, කීළ විහාරෙ වා, කීළනං කීළා, ඉත්තියම්පිච්චාදිනා අ, පුන ආ.

කීළින 176 කීළ ලලනෙ, තො, කීළ විහාරෙ වා, කීළිතං,

කු.

කු 181 කා සද්දෙ, උ, කායති එත්ථාති වා කායති මාරච්ඡයකාලෙති වා කු—"කුඡෙ, කුජ්ජරෙ, කුඩෙ, කුථූලෙ" චාදිසු හුමියං—කුතො හුම් තො ජාතොති කුඡෙ, (රුකෙඛ) කුං පථවිං තදභිඤ්ඤාතෙන ජරයතීති කුජ්ජරෙ. (හත්ථි.) කුං පථවිං ධාරෙතීති කුඩෙ (උපචිකා.) කුං පථවිං දලති ඛිනති එතෙනාති කුථූලෙ.

කුසද්දෙපාප සත්තෙසුපි—"උත්තරකුරූදීපෙ, කුරූරඤ්ං" තාදිසු ච, "සඞ්කාරෙ කා පුරිසං හනති, කුසලං" තාදිසු ච පාපෙ— සභාවෙන සුඛපළිලසසානුභාවෙන කුං පාපං රූඤති එත්ථාති කුරූ—කු පාපකො පුරිසො කාපුරිසො—කුං පාපං සාති තනුං කරොතීති කුසං, තෙන ලාතඛ්ඛං පවත්තතඛ්ඛනති කුසලං.

"අසිකොසො, කුධාරි, කුනත්තා, කුසෙ" චාදිසු සත්තෙ. කු සත්තං සයති තං වා සිනොති බන්ධති එත්ථාති කොසෙ, උකාරසෙසාකාරෙ— කුහාවෙන සත්තභාවෙන ධාරියතීති කුධාරි, කු විය අසි විය පවත්තාමීතානං සරීරං තියති ඡිඳතීති කුනත්තා, කු විය සත්තං විය ගණ්හනනානං හත්ථපදෙසං සියති ඡිඳතීති කුසෙ.

1159 කු ඉති නිපාතො "කදනනං, කුපුතෙනා, කුදූසෙ" චාදිසු කුච්ඡායං, කුච්ඡිතං අනනං කදනනං, කුච්ඡිතෙ පුතෙතා කුපුතෙනා. කුච්ඡිතෙ දූසෙ කුදූසෙ.

1197 (කුසද්දෙ පාපෙ, ඊසනේ, කුවඡනෙ, ජිගුවඡායඤ්ච).
"කුරූ, කාපුරිසෙ, කුසලං" තාදිසු පාපෙ—"කාලවණ්" නාදිසු ඊසනේ—එත්ථච කිඤ්චාපි රූපසිද්ධියං "කිං, නනු, කථං, කිංසු, කිං ඉවෙව තෙ පුවඡනත්ථේ" ති වුත්තා—අභිධානප්පදීපිකායඤ්ච "කු පාපෙසත්ථ කුවඡනෙ, කිනනු පුවඡාජිගුවඡාසු, කනනු වාරිණ්ඩි මුඛනි" ති අබ්‍යය පදභාවෙනෙව කිං කු කං සද්දා අබ්‍යයාධිකාරෙ වුත්තා, කච්චායනා දිසු පන පුවඡානියමාදීසු පඤ්චසු වත්තමානා කිං සද්දෙ සඤ්ඤාමික පදභාවෙන වුත්තෙනා, පාළියඨකථාදීසු සිසජලාදීසු පවත්තමානා කසද්දෙ පඨවියාදිසු ච පවත්තමානා කුසද්දෙ "කෙසෙ, කණ්ඨෙ, කෙවට්ටෙ, කෙසරෙ" ති ආදිනා "කුයා පඨවියා තදභිඤ්ඤාතෙන ජරයති" ති ආදිනා ච සුඛනාමපදභාවෙන ඉත්ථිලිඞ්ගාදිභාවෙන ච දිට්ඨා" ති ඉඤ්ඤතං වුත්තානනි දට්ඨබ්බා.—සද්දනීතියං පන "සඤ්ඤානි චෙතානි න නිපාත පරිරූපකානීති සද්දගති වෙදිතබ්බා, යදි නිපාතපදානි සියුං තීසු ලිඞ්ගෙසු සත්තසු ච විභත්තීසු එකාකාරෙනෙව නිද්දෙස්සුං, නච තිඛනති, තස්මා න නිපාතපදානිති, රූපසිද්ධියං අභිධානප්පදීපිකාදිසු ච නිපාතපරිරූපකත්තා යෙව නිපාතාධිකාරෙ යථාවුත්තා කිං කු කං සද්දා වුත්තා සියුනනි" වුත්තං.

කු 22 (එකා:) කු ධාතු පන "කවී" ති ආදිසු සද්දෙ—තත්ථ හි කවති වදති පෙමනීයවචනං සීලෙනාති කවි, කවිකාරකා පණ්ඩිතජනා.

කුකුළුඨක 626 කුස සද්දෙ, ඨකො, චිත්තං, කුසස්ස සස්ස තො, කුකු ළඨකො.

කුකඤ්ඤු 268 කුඤ ආදානෙ, උ, චිත්තං, කුඤ්ඤු, (සපකොඩෙවිත්තකරෙ).

කුකඤ්ඤුවව 179 කුවඡිතං කරොතීති කුඤ්ඤතං, චිත්තං, තං සමඟි වා තස්ස භාවො වා කුඤ්ඤුවවං.

කුකකුට 640 කුං කුටතීති කුකකුටො, කුට ඡෙදනෙ, අ, කුක ආදානෙ වා, අටො, කුකති ගොචරමාදදාතීති වා.

කුකකුර 518 කුක ආදානෙ, උරෙ, කුකති සසාදයො ආදදාතීති කුකකුරෙ.

කුකකුල 36 කුකකුං හත්ථං ලුනාති ඡිඳතීති කු කකුලො, ලු ඡෙදන, අ, "කුකකු විදඨියෙ හත්ථේ" තාදි නානත්ථසංගහො.

කුකකුහ 640 කුකකු ඉති සද්දයති ති කුකකුහො, හො, කුක අවහාණෙ වා, උහො.

කුංකුම 147 කුක ආදානෙ, උමො, නිගහගතාගමො—කාමියතීති වා කුංකුමං, කම්මස්ස කුං කාදෙසො, 303.

කුච 270 කුච සංකොචනෙ, අ, ගවජ්ජනෙන කාලෙ කුචති සංකොචති ති කුචො.

කුවඡා 121 කුවඡ අවකෙඛපනෙ, ච්‍රාදි, කුස අකෙකාසෙ වා, පඛඛජ්ජාදිනා සිඛං.

කුවඡි 271 කුස අකෙකාසෙ, ඡි, සස්ස චො, කුසියති අකෙකාසියතීති කුවඡි.

කුවඡිඨ 39 කුවඡිමහි උදරෙ තිඨතී ති කුවඡිට්ඨා, ඨා ගති නිවුත්තියං, ඝඤ්.

කුවඡිත 699 කුවඡා සඡාතා අසෙසති කුවඡිතො. (ජාතාඛාරාදිනා නිඝ්ඝාතෙ.)

කුජ 540 කුතො භූමිතො ජාතොති කුජො, කුසදෙදූ එසු භූමියං (රූතෙඛ).
කුච්කා 222 කුව කොටිල්‍යෙ, ණ්වු, කුච්කා, (කුච්කායං).
කුච්කාච්චර 222 කුච්කාය ච්චරං ජීදෑං කුච්කා ච්චරං, (කුච්කාජ්ජෙදෑ).
කුචනාද 119 (ගජානං නාදෙ කුචනාදෙ නාම,) කොඔසකුණනාදසදි සො නාදෙ කුචනාදෙ, කොඔනාදෙපි.
කුච්ච 709 කුව කොටිල්‍ය, තො, කුච්චං (වංකෙ).
කුජ 609 කුජ් අබ්‍යත්තසදෙද, කරණෙ ණෙ, කුජං. (පඛ්ඛතාදීනං ගබ්භර දෙසෙ ලතාපල්ලවතිණාදීහි පිහිතොදරෙ).
කුඤ්ජර 360 කුඤ්ජො හත්‍ථ දනෙත්‍තා ච, තං යොගා කුඤ්ජරො, කුං පථවිං තදභිඝාතෙන ජරාපෙතී ති වා කුඤ්ජරො, අලුත්තසමාසො, කුඤ්ජ වා ගිරි කූටෙ රමති කොඔනාදං නදනෙත්‍තා වා චරතී ති කුඤ්ජරො.
කුට 457 කුට කොටිල්‍ය, අ, කුටො, පුම්ලිඞ්ගං—"පුනනපුංසකෙ" ති සද්දසත්‍ථොම්මහානිධි—පඛ්ඛතෙ රූතෙඛ්ඛ ච පුමෙ.
කුටජ 573 රොහං කුටති ජීඤති ති කුටජො, කුට ඡෙදනෙ, ජ.
කුටධාරිකා 236 කුට මුදකකුම්භං ධාරෙති ති කුටධාරිකා, ණ්වු, ධර ධාරණෙ, ඉත්‍ථියං ආ.
කුටගණට 592 කුට ඡෙදනෙ, නට අවබන්ධනෙ, නට නට්ඨනෙ වා, කුට නානටනති සමුදිත නාමං.
කුටඝිම්බලි 565 "කොටිසිම්බලි" ති පදං ඔලොකෙතබ්බං.
කුටි 207 කුට ඡෙදනෙ, ඉ, කුටති ජීඤති ති කුටි, (ගෙහෙ).
කුටිල 709 කුට ඡෙදනෙ, ඉලො, කුට කොටිල්‍යෙ වා, අකුටි කුටිලත්තං මඝම්හි කුටිලං.
කුටිසක 441 කුටිසකාදිකා චතුත්තිංසලඞ්ඛියො පරසමයානමාගමනතො ගහෙතබ්බා.
කුඩ 303* කුට ඡෙදනෙ, ඩො, තොවා, "කුටාදීහි ඩො," කුඩං, තදුඛ්‍යං පාකලං, උප්පලං වා පත්‍ත්‍ර. 592 කුට ඡෙදනෙ, ඩො—කුයං පඨවියං තිඨතීති වා කුංඩ, "කොවෙරං ආපුරං කුඩං පාරිසබ්‍යං ගදවහය" ඉති රහසො. 1120 (රොගෙ ජවිරොගෙ,) "කුසිඝ්මා ඩො ඔත්තාභාවො ච, අකෙකාචජියති ති කුඩං" ති මොග්ගල්ලායනවුත්තී—"කුටති ජීඤති ති කුඩො" ති රූපසිඞ්—"කුඩං රොගෙ සුගතෙඩිචා" ති වොපාලිතො—(අජපාලකෙ පොක්ඛරෙ).
කුඩ (බා) ඣාරී 393 ටීකායං කුඩාරීති ගහෙත්වා "ඡෙදකත්තා කුවජීතා ධාරා යසසාහි කුඩාරී" ති වුත්තං—එකක්ඛරකොසටීකායඤ "කුඣාරීති එසු කුසදෙදූ සත්‍ථෙ පවත්තෙත්‍වා වජ්ජා, කුභාවෙන සජ්ජභාවෙන ධාරියති ති කුඩාරි, කුඣාරී" ති වුත්තං, ධකාරස්‍ස ඨකාරෙ කතෙ කුඣාරී.
කුඩුබ 482 කඞ්ඛ හෙදනෙ, බො, කඩිසස කුඩු, තඤ්ඤලාදයො අනෙන කඞ්ඛනති පරිච්ඡින්දනති ති කුඩුබො.
කුඩුමල 544 කුට ඡෙදනෙ, මලො, අසසු, ටසස ඩො, කුටුමලොපි.

---

* 303 මාය ගාථාය ටීකාඃ "තිකං කුඩං" තිව—592 මාය ගාථාය ටීකාය තු "වයං කුඩඉති ඛ්‍යාතෙ සුගඬි දඬෙඛ" තිව, දිස්සති.

කුඩ්ඩ 204 කුට ඡේදනෙ, අ, කුටති ජීවති මඝහනති කුඩ්ඩං—"කුට්ට" නති පි ඉතෙයියා නාමනති එකෙ වදනති.

කුණ්ඩල 633 කුණ සදෙදපකරණෙසු, අලෝ. 679 කුණ්ඩලසකුණ බහවො එත්ථ සනතීති කුණ්ඩලෝ, වාතසමුඞ්ගතා විවිමාලා එත්ථ කුණනති නදනති ති වා කුණ්ඩලෝ.

කුණී 320 කුණනං කුණෙ, හත්ථාදි වෙකල්‍යං, තමෙතසසාජීති කුණී, අථවා, කුණ සංකොචනෙ, ඊ. කුච්ඡිතං නයතීති වා කුණී.

කුණ්ඨ 729 (යො ක්‍රියාසු මන්දෙ සො කුණෙඨා) කුණ්ඨ පරිඝාතෙ ආල සෙය්‍ය ච, අ, කුණෙඨා.

කුණ්ඩ 456 කුඩ දාහෙ, අ. කාමීයතීති වා කුඩං, කමු ඉච්ඡායං, ඩො, අසස උ. 622 කුඩ දාහෙ, අ, කුඩොං. (රත්තනපායං.?)

කුඩක 454 කුඩ දාහෙ, අ, සපෙථ කොං, කුඩකොං (තණ්ඩුලකණෙ).

කුඩල 284 කුඩ දාහෙ, අලෝ, සංසණනන කුඩති දහතීති කුඩලං.

කුඩිකා 443 කුඩ රත්තඛණෙ, සපෙථ කොං, ඉත්ථියං ආ, කුඩිකා.

කුතූහල 173 කුං පාපං තුලයතීති කුතූහලං, තුල උම්මාණෙ, අ, හකාර වණණාගමොං.

කුත්තක 314 කරොනති එත්ථ නච්චනති කුත්තකං, කර කරණෙ, තො, අසසු, සකත්ථෙ කොං, හුජාදි. නච්චයොගගමහි ති පි පාඨොං.

කුත්ථ 1160 කසමිං ඨානෙ කුත්ථ, කිංසද්දූ ඨාන සත්තමාත්‍යත්ථෙ ථපපච්චයොං.

කුත්‍ර 1160 කසමිං ඨානෙ කුත්‍ර, කිංසද්දූ ඨානසත්තමාත්‍යත්ථෙ ත්‍රපපච්චියොං.

කුථ 365 කපසජ්ජනායං, ථොං, පලොපොං, අසසු, කුථොං තීසු, "ඊපවෙණි කුථං තිසූති වොපාලිතොං, පුථවෙණි අත්ථරණං වණෙණ පරිතොමොං ති එතෙ කුථපරියායා.

කුදාචනං 1161 කසමිං කාලෙ කුදාචනං, කිංසද්දූ කාලසත්තමාත්‍යත්ථෙ දාචනං පච්චයොං.

කුද්‍රූස 450 කොරං* රුධිරං දූසසතීති කුද්‍රූසොං, දුස අපීතියං, අ, වණණවිපරියායොං ඔසසුත්තනච.

කුනත 394 කනත ඡේදනෙ, අසසු, කුනෙතා, කු විය අසි විය පච්චාමිත්තානං සරීරං තියති ජීවතීති කුනෙතා, කමති යාතීති වා කුනෙතා, කමු පදවික්ඛෙපෙ, තො.

කුනතනී 641 කනත ඡේදනෙ, ඝ්‍ර, නදාදි, අසසු, කුනතනී, කුණ්ඩකීපි.

කුනතල 256 කති ඡේදනෙ, අලෝ, අසසුත්තං—කුනතං කුනතගහාකාරං ලාති ගණහාතීති වා කුනතලෝ, කුනතසදදූපපද ලා ආදූනෙ, අ.

කුනද 578 කුණ සංකොචනෙ, දෙ, නත්තං, කුණ සදෙදූපකරණෙසු වා. කාමියතී ති වා කුනදං, කමු ඉච්ඡායං, කම්මස්ස අසසු.

කුපප 486 ගුප රත්තඛණෙ, පො, කත්තාච ගසස, කුප්‍යනෙති කුපපං තදඤඤං තොහි කඛනරූපියෙහි යදඤඤං තෙජසං දඛඛං තම්බං, ආදිනා කංසරතිසීසකාදි, යඛා තෙජසං රජපවඳුරුච්සාදිකං මසාර දඛඛං කුපපං.

---

* කොරූං, ඛ: ඊ:

කුඛ්බර 374 කුං පථවිං වුනොති ඡාදයතී ති කුඛ්බරෝ, වූ සංවරණේ, රෝ, උසසත්තං.

කුමාර 17 කුමාර කීළායං, කුමාරති කීළතීති කුමාරෝ. 251 කමූ ඉච්ඡායං, ආරෝ, අසසු, කාමියතීති කුමාරෝ, නිරුත්තිසාරමඤ්ඤායං පන "කුං භූමිං මරති ගිහතී ච්ලෙඛතීති කුමාරෝ, කුසඤ්ඤපදෙ මර ච්ලෙඛණේති ධාතු, ණේ, අථවා කුයං භූමියං රමතීති කුරාමොති චත්තාඛෙ ච ණේණ ච්පරියායනිරුත්තිනයසංඛාතෙන වණ්ණාගමාදිසුතොතාන රකාරමකාරානං පුඛ්ඛාපරපරිවත්තනං කත්වා කුමාරොති වුච්චතී" ති වුත්තං.

කුමාරිකා 231 කුමාර කීළායං, චුරාදි, කුමාරයතීති කුමාරී, ණ, නදාදි සකපෙළ කො. "කුමාරකොති වුත්තෙ කුමාරෝ එව අතිදහරත්තා කුමාරකො" ති සද්දනීතියං වුත්තං.

කුමින 521 වජ්ඣපපත්තතාය කුච්ඡිතා මීනා යසම්ං තං කුමිනං, කමූ පද ච්සෙඛපෙ වා, ඉනො, අසස උත්තං, කමනති එත්ථ මීනාදයො පච්සනතී ති කුමිනං.—කුච්ඡිතෙනාකාරෙන මච්ඡෙ මීනාතී හිංසනති එතෙනා ති වා කුමිනං, කු පුඛ්ඛ මී හිංසායං, සු.

කුමුද 30 කුයං පථවියං මොදතීති කුමුදෙ, කු පුඛ්ඛ මුද හාසෙ, ණේ. 476 කුමුදනාමෙන එකො ගණනාවිසෙසො වුච්චති, එකාලෙඛා පඛාධි කසතබ්බුසඛිතා කුමුදං, (උප්පලලකඛසතං.) 688 උප්පලෙ සෙතෙ කුමුදං, කුයා මොදතෙති කුමුදං, ණේ.

කුමුදිකා 564 කුච්ඡිතෙන මොදතීති කුමුදිකා, ණ්වු, ඉත්ථියං ආ. (කපථලෙ.)

කුමහ 363 හත්ථිසිරොපිඛා හත්ථිනො සිරසි පිඛා කුමහාඛ්‍ය, කෙ සිරසි භවතීති කුමෙහා, අසසූ, නිගහගීතාගමෙමා ච. චිනනං පන කුමහානං මජ්ඣිමො විදුනාම, අංකුසසංඛාතං විජානත්‍යසමිනති විදු, ඨ, පුමෙ. 457 කෙන ජලෙන උමහියති පූරියතීති කුමෙහා, උහ පූරණේ, අ. 483 කාමී යතීති කුමෙහා, කමූ කනතීයං. 853 (මානහසස මුඛනි පිඛවයෙ කුමෙහා.)

කුමහක 666 කමූ ඉච්ඡායං, හො, සකපෙළ කො, අසසු ච, කුමහකං.

කුමහකාර 507 කුමහං කරොතීති කුමහකාරෝ, කුමහසද්දුපපද කර කරණේ, ණේ.

කුමහට්ඨ 140 කුමහසණ්ඨානත්‍යා කුමෙහා ච ට්ඨිනගරෙ සම්භූතත්තා ට්ඨිවාති කුමහට්ඨිං, අථවා, ට්ඨ අභිත්ථවෙ, කමමනි ණේ, කුමෙහා ච සො ට්ඨිණෙ වෙති කුමහට්ඨිණේ, ට්ඨිණ පූරණේති වා ධාතුපෙථා.

කුමහඩ 13 කුමහපපමාණඩතාය කුමහඩො. 597 කුමහපපමාණඵලතාය කුමහණ්ඩා, අණ්ඩසද්දපෙ ඩො, කුමෙහා විය ඩෙතීති වා කුමහඩො, කං වාතං ඵහෙති වඩ්ඩතීති වා කුමහණ්ඩා. 1030 (දෙවහෙදෙ කුමහඩො නාම යකෙඛා, වලාහජාතියං යසසා ඵලානි ඵඛලිපපමාණානි හොනති.

කුමහඩසාමි 31 කුමහඩානං සාමි නායකො කුමහඩසාමී (දඛ්ඛිණදිසාධිපති දෙවෙ).

කුමහි 456 කමූ ඉච්ඡායං, හො, අසසු, ඊ ච, කුයා පථවියා භවතීති වා—කෙන අගහිනා භවති තෙනෙව පවනභාවතොති කුමහි—කෙන

අගහිනා භණිතීති වා: භණ සද්දෙ, ණලොපො, කෙන ජලෙන උමඞ්ගයති පූරියතීති වා: උහ උමහ පූරණේ, සබ්බත්‍ර නදුදි, ඝටෙපි කුමඞ්ගසද්දෙ. 564 කුචජීතෙන එලෙන උමහති පූරතීති කුමඞ්ගි.

කුමඞ්ගිල 674 කෙන ජලෙන උහති පූරෙතීති කුමෙහා, ජලාසයෝ, තත්‍ර උලති ගච්ඡතීති කුමඞ්ගිලෝ, උල ගමනෙ, අ.

කුමම 674 කුචජීතෝ වෙගෝ අසසාති කුමෙමා, "පකාසෙ වෙගහ ගෙසු තරගෙ උමම් මුඛීය" මිති රභසෝ—"වෙගෙ භගපපකාසෙසු පීළායං උම්ම විචිය" මිති නානත්‍ථසංගහෝ—කරොතීති වා කුමෙමා, කර කරණේ, කරොතිසස අනතං උතතං.

කුර 465 කුරසද්දෙ, අ, කර කරණේ වා, කරොති බලනති කුරං, අසසු—කිර විකිරණෙ වා, කිරති බුහුභඛනති කුරං, ඉසසු, කර හිංසායං වා, කු සද්දෙ වා, රපපච්චයෝ.

කුර (රූ) ග 619 කුසං රභතීති කුරූභෝ, අසසු, උතතාභාවෙ කුරභෝ, "කුරභෝ ඒසං තඞ්වණෙණ හරිණකතිකෝ මභනෙතා ච."

කුරඞ්ක 579 කුර සද්දෙ, ඩෝ, සඤ්ඤ කෝ, කුරඞ්කෝ. (ඤිණිති සාමඤඤද.)

කුරර 640 කුර සද්දෙ, අරෝ, කුරරෝ, පියං කුරරී, (උකකුසෙ).

කුරූ 184 කුරුනාම ජානපදිනෝ රාජකුමාරා, තෙසං නිවාසෝ එකොපි ජනපදෝ රූළ්හිසද්දෙන කුරූති බහුවචනෙන වුච්චති, එවං සබ්බත්‍ර, සුඛපඛසීලානුභාවෙන කුං පාපං රුන්ධතීති කුරූ, ඛත්තියා, තෙසං නිවාසා කුරූ, පච්චයලොපතෝ නවුඞ්, කුරසද්දෝ වා, කුරති කිච්චා කිච්චං වදතීති කුරූ, රාජා, තෙසං නිවාසා.

කුරූර 714 කනතතීති කුරූරං, ඌරෝ, කනතඡේදනෙ, කනතසස කුරු දෙසෝ ච, කර හිංසායං වා, ඌරෝ, අසසු, කිබ්බිසං කරොතීති කුරූරෝ, කරොතිසස අසසු, කුර අනතභාසෙ වා, ඌරෝ, අනතභාසිතුං අලං සමත්ථොති කුරූරෝ.

කුල 332 කුල සනතාන බන්ධුසු, භූවාදි, ණෙ—කුලති එතෙනාති කුලං, සබ්බතෝ ණවු ච්චාවි වාති අ. 632 කල සංඛ්‍යාණෙ, අ. 1060 "ඛත්තිය කුල" නත්‍යාදිසු ගොතෙත—"ගොකුල" නත්‍යාදිසු රාසියං.

කුලක 560 කුල සංඛ්‍යාණෙ, ණවු, කුලකෝ, කාකෙනූ, කාකපීලූපත්‍යත්‍ර.

කුලඨා 233 කුලානි අටති නාසයතීති කුලටා, අට නාසනෙ අ.

කුලපාලිකා 234 කුලං පාලෙති රක්ඛතීති කුලපාලිකා, කුල සද්දූපපද පාල රක්ඛණේ, ණවු, ඉත්ථියං ආ.

කුලල 637 කුසකුටාදිනං කුලං ලුනාති ති කුලලෝ, කුල සද්දූපපද ලූ ඡේදනෙ, කඩි, කුල සඤ්ඤායෙ වා, අලෝ, කුලති පඤ්ඤ පසාරෙති ති කුලලෝ.

කුලාචල 27 කුලාචලාති එතෙ සිනෙරුආදයෝ අඨ පබ්බතා, අචලසංඛ්‍යානං පබ්බතානං කුලානි යොනියෝ පභවා, එතෙ සිනෙරු ආදයෝ අනුපුබ්බ සමුග්ගතා, සබ්බබාහිරෝ චෙත්ථ අසස කණ්ණෝ, නිමිජ්ජතඤ්ච පන, "සුදසසනෝ කරවීකෝ ඉසිඤ්ඣරෝ විනතෝ කා අසසකණ්ණ ගිරි බ්‍රහා" ති වචා "සිනෙරුං පරිකඛිපිත්වා අසසකණ්ණ නාම පබ්බතෝ

පතිඞීනො තං පරිකතිපිච්චා විනතකො නාම පබ්බතො" ති එවමඤ්ඤසු, යෙවානුඤ්ඤකමො කපිතො, කිඤාපි කපිතො නාම භෙදමත්තකතො යෙව පනෙත්ථ භෙදෙ, නාත්ථභෙදතොති දට්ඨබ්බං.

කුලාල 507 කුං ලලයති ඉවඡතීති කුලාලො, කුසඤ්ඤපපද ලල ඉච්ඡායං, ණ්ඩ—"කුලපත්ථාරෙතිමස්මා ආලො හොති, කුලති අත්තනො සිපපං පත්ථරති ති කුලාලො" ති එකෙ.

කුලාවක 627 කුචඡිතමඞ්ඛවිනාසනාදිකං ලුනාති ති කුලාවකං, කු පුබ්බා ලූ ඡෙදනෙ, ණ්වු.

කුලිකා 234 කුලානුරූපා ඉත්ථී කුලිත්ථී, (*කාමරත්තාරූපපුරිසාදිනො කුලස්ස නියතපතියං).

කුලිස 24 කුලිමහි සඤ්ඤස්ස හත්ථෙ සෙති තිට්ඨතීති කුලිසං, "කුලි හත්ථො ගුත්ථො දලො" ති හි තිකණ්ඩසෙසො—කල සංවරණෙ වා, ඉසො, අස්සු, කලියති සංවරීයති ති වා කුලිසං.

කුලී (ලි) න 333 කුලස්සා පච්චං කුලිනො, ඉනො අපච්චෙ, ඊනො වා, "උච්චකුලිනසංවත්තනිකා පවිපදා" තාදීසු දිස්සති.

කුළීර 675 කුල සන්තානෙ බන්ධිත්ථ ච, ඊරො—කුං පථවිං ලුනාති ති වා කුළීරො, කු පුබ්බ ලූ ච්ඡෙදනෙ—මොගගල්ලායනවුත්තියං පන "කලස්ස අස්සු ළස්ස ළො ච, කුලිස්ස වා උළො, කුලති පත්ථරතීති කුළීරො" ති.

කුළීරපාද 310 කුළීරො කක්කටකො, තස්ස සමාන පාදත්තා කුළීර පාදෙ.

කුල්ල 455 කු පුබ්බ ලූ ච්ඡෙදනෙ, අ, කුචඡිතං ලුනාති අපනෙතී ති කුල්ලෙලා, පපච්චනමප්පත්ත. 665 කෙ උලති ගච්ඡතී ති කුල්ලෙලා, කසඤ්ඤපපද ඵල ගතියං, අ, විත්තං.

කුවලය 688 කුයා පථවියා වලයං ඉව සොභාකරත්තා කුවලයං, (පදුම කුසුමාදි සාමඤ්ඤං).

කුවෙණී 521 කුචඡිතා වෙණී අස්සාති කුවෙණී, නදාදි. (කුම්හෙ, යත්ර මච්ඡා පවිසන්තා නිසීදන්ති).

කුවෙර 32 කුචඡිතො වෙරො සරීරමස්සාති කුවෙරො, ත්‍යම්බකසඛො යක්ඛරාජා, ගුයහකෙසරො, මනුස්සධනමෙමා, ධනදෙ, රාජරාජෙ, ධනාධිපො, කිනනරෙසො, ඉච්චාදිනිපි කුවෙරස්ස නාමානි.

කුස 602 කුස ඡෙදනෙ, අ, කුසති ඡින්දති ති කුසො-කු සද්දෙ වා, කවති වා තෙන නදති ති කුසො, සො—අථවා, කු ච්ය, සත්ථං විය ගණ්හාත්‍යානං හත්ථපදෙසං සයති ඡින්දති ති කුසො, සි ඡෙදනෙ. 1079 (සලාකායං කුසාවහාරෙ, දබ්භෙ බරිහිසතිණෙ) "කුසං සංකාමෙති" තාදීසු සලාකාය—"කුසො යථා දුග්ගහිතො" තාදීසු දබ්භෙ.

කුසල 85 කුචඡිතෙනාකාරෙන සන්තානෙ සෙන්ති ති කුසා, රාගාදයො, තෙ ලුනාති ඡින්දතීති කුසලං, කුසසද්දූපපද ලූ ඡෙදනෙ, අ, කුචඡිතෙ පාපධම්මෙ සලයති චලයති කම්පෙති ච්ඛංසෙතීති කුසලං, කුචඡිතං අපායවාරං සලන්ති සංවරන්ති පිදහන්ති සාධවො එතෙනාති කුසලං,

---

* කාමඤ්ඤරත්තුත්තාදිනො කුලස්ස නියතපතියං-සි: පී:

සල චලනසංවරණේසු—" කුං පාපං සාති තනුං කරොතීති කුසං, සුඛණං, තෙන ලාතබ්බං පවත්තෙතබ්බන්ති වා කුසලං, ලාඅදානෙ, අ—අභිධම්මවිකාකාරාදයො පන ආචරියා "කුච්ඡිතානං පාපධම්මානං සානතො තනුකරණතො ඔසානකරණතො සුඛණං කුසං නාමා" ති වුත්තත්තා කුසඅදත්ථස්ස කුච්ඡිතත්ථවාචකත්තමෙව ඉච්ඡන්තීති, ජිනවචනොපකාරත්ථං කතාය පන අභිධානප්පදීපිකාය, "කු භූමිපාපසත්ථේසු"ති වුත්තත්තා තත්ථ කුසඅදස්ස පාපවාචකභාවෙන සංවණ්ණිතෙපි න කොචි දොසො" ති—සථා වා කුසා උභයභාගගතං හත්ථප්පදෙසං ලුනන්ති එවම්මෙපි උප්පනනානුප්පනනභාවෙන උභයභාගගතං කිලෙසපක්ඛං ලුනන්ති තස්මා කුසා විය ලුනන්තීති පි කුසලාති. 331 අනත්ථකාරකත්තා කුච්ඡිතාකාරෙන සරීරෙ සෙන්තීති කුසා, රොගා, තෙ ලුනාති ජින්දතීති කුසලං. 720 කුස සිලෙසනෙ, අලෝ. 803 (ඉඨ විපාකෙ කුසලෝ, අනවජ්ජාදිසු වාච්‍යලිඞ්ගකොා),

"කච්චින්නු හොතො කුසලං, කච්චි හොතො අනාමය" නන්ති ආදිසු ආරොග්‍ය දිස්සති—"කුසලානං භික්ඛවෙ ධම්මානං සමාදානහෙතු කුසලස්ස කම්මස්ස කතත්තා උපචිතත්තා" ති ආදීසු ඉඨවිපාකෙ—"කතමො පන භන්තෙ කායසමාචාරො කුසලෝ, යො ඛො මහාරාජ කායසමාචාරො අනවජ්ජෝ" ති ච, "පුනචපරං භන්තෙ එතදුත්තරියං සථා භගවා ධම්මං දෙසෙති කුසලෙසු ධම්මෙසූති" ච එවමාදිසු අනවජ්ජෙ—"කුසලෝ භවං රථස්ස අභපච්චභානං, කුසලා නච්ච ගීතස්ස සික්ඛිතා චතුරිත්ථියොා" ති ආදීසු ඡෙකෙ—"පුඤ්ඤවාචකොා හි කුසලසද්දෝ ආරොග්‍යවාචකොා ච එකන්තෙන නපුංසකලිඞ්ගොා, ඉතරත්ථවාචකොා පන තිලිඞ්ගිකොා, කුසලෝ එසෙසා, කුසලා වෙදනා, කුසලං චිත්තන්ති, කුසලසද්දෝ භූවාදිගණෙ ලා ධාතු සල ධාතුවසෙන නිප්පත්තිං ගන්තොා වෙදිතබ්බොති" සද්දනීති.

කුසා 371 කුස සිලෙසනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, කුසා, (අසසස්ස නාස්ා ගතරජ්ජු මහි කුසා).

කුසි 296 කුස ඡෙදනෙ, කම්මනි ඉ, කුසි ආදයො චීවරසඞ්ඛාවයවානි, කුසි නාම* පත්තානංමජ්ඣිගතවත්ථුඛණ්ඩං).

කුසිනාරා 201 යස්ස මාපිතකාලෙ නිමිත්තමොලොකෙන්තා බ්‍රාහ්මණා කුසහත්ථනරං පස්සිත්වා මාපෙන්ති සා කුසිනාරා.

කුසුම 545 කුස අඤ්ඤාසෙ, උමෝ, කස ගමනෙ වා, කාස දිත්තාාං වා—කුස අවහාණේ වා, කුසති අවහයති ති කුසුමං. 1105 (ඝිරජෙ ඉත්ථීනං උතුම්හි පුප්ඵෙ පසවෙ).

කුසූල 458 කුස සිලෙසනෙ, ඌලෝ, කුසූලෝ (ධඤ්ඤාදිනිලයෙ†).

කුසෙසය 685 කුසෙ ජ්ලෙ සයති තිඨතී ති කුසෙසයං, සීසයෙ, ණේ.

කුහණ 983 කුහ විම්හාපනෙ, යු, කුහණෝ, ඉත්ථියං ආ, කුහණා, (කූට වරියා විසමචරියා, "තත්ථ කතමා කුහණා ලාභසක්කාරසිලොකා=පෙ=අයං වුච්චති කුහණා," තාදීසු දිස්සති.

කුහර 649 කුහ විම්හයනෙ, අරෝ, කුහරං, (ජීදමගෙහ).

---

* මඟඤ්ඤං මජ්ඣගතං, බ්‍ර : පී :

† "ඉඨකාදි නිම්මිතෙ ධඤ්ඤාදිඨාපනාරහෙ ඨානෙ" ති සද්දත්ථොම්මඤ්ඤිකා.

කූ.

කූට 177 කුපුබ්බ අට ගමනෙ, අ, කුච්ඡිතෙනාකාරෙන අවතීති කූටං, කුට ඡෙදනෙ වා. 219 කුට ඡෙදනෙ, කම්මනි ණෙ—526 කුට ඡෙදනෙ, කරණසාධනං, දීඝාදි—කූට හිංසායං වා, කූටති හිංසති පහරති එතෙන අයොඝනෙන ජනොති කූටො, අ. 608 කුට දාහෙ, කම්මනි ණෙ. 828 (දමෙහා සාඨ්‍යං, කෙතවනති අත්ථෙ, අසච්චං මුසා, අයොඝනං යෙන පහරති, ගිරිසිඝම්හි ගිරඝෙහා, සීරඝෙ හළඝෙ, යනෙන කූටයන්තෙ).

කූටඤ 710 එකෙනෙව භාවාදිරූපෙන කාලඝස බ්‍යාපකො නිබ්බාණඤ්ඤා සාදි කූටඤ්ඤොති පකාසිතො, මායානිච්චලයනන්නාදීසු කූටං වඤ්ඤති (?) නිච්චලො තිඨතීති කූටඨො, පබ්බතකූටො විය සදා තිඨතීති වා කූටඨො (ව්‍යඤ්ඣනබාහුල්‍ය ගණ්ඨදබ්බ කූටඨං.)

කූප 931 කුසඳෙ, පො, කවනති නදනති මඬුකා එත්ථා ති කූපො, කූ අපපඤ්ඤො ආපො අයම්නති වා කූපො. (ආවාටෙ කාසුයං, උදපානං අත්ථි, යත්‍ර ජලං සථියනෙතාන උඛරිත්වා පිබන්ති.)

කූපඤ්ඤ 666 කූප ගමනෙ, ණ්වු, අපපච්චයො වා, තදා සකනථෙ ඤ්ඤො, කූප ඤ්ඤො (ලකාරථමෙහ).

කූපාඛුබ්බාහණ 524 කූපතො අඛුනො උබ්බාහණං උඛාරණං කූපාඛුබ්බා හණං, කුපුබ්බ වහ පාපනෙ, ඝඤ.

කූල 664 කූල ආවරණෙ, ණෙ, කූලති ආවරති උදකං බහි නික්ඛමිතුං න දෙතීති කූලං.

කෙ.

කෙ 22 (එක:) කෙ ධාතු පන "ජඞ්ඝාරුක්ඛා, ජාතක" නති ආදීසු සදෙද, තත්ථ හි ජඞ්ඝ ඉති කායෙති සද්දියතීති ජඞ්ඝා, ජාතං පුබ්බභවෙ භූතං පුබ්බං බන්ධුපචකං තපපටිබද්ධ කයති කථෙතීති ජාතකනති අත්ථො හොති.

කෙකර 320 කුවඡිතං කරොතී ති කෙකරො, කු පුබ්බා කර කරණෙ, ඨසෙ, (අපාහදසසනෙ ජනෙ).

කෙකා 119 කෙ ඉති කායතී ති කෙකා, අථවා, කායති කායනං වා කා, කෙ මයුරෙ පවත්තා කා කෙකා, අලුත්තසමාසො.

කෙකී 634 කෙකා අසස අත්ථි ති කෙකී, කෙකා සද්දනො අසසත්ථෙ ඊ.

කෙවුහ 112 කිවනති ගච්ඡනති කවයො කොසල්ලං බන්ධනෙසු එතෙ නාති කෙවුහං, කිව ගතියං, අහො, අසසු—අථවා, කිවති ගමෙති කිරි යාදි විභාගං තං වා අනවසෙසපරියාදනතො කෙවෙනෙතා ගමෙ නෙතා උහෙති පූරෙතී ති කෙවුහං, කිව උහ ධාතුවසෙන සිද්ධං, "කෙවු භනති ක්‍රියාකප්පවිකප්පෙපා කවිනං උපකාරාය සත්ථං, එත්ථ ච ක්‍රියාකප්ප විකප්පොති වචිභෙදාදි ලක්ඛණ, ක්‍රියාකප්පියති විකප්පියති එතෙනාති ක්‍රියාකප්පවිකප්පෙපා, සො පන* වණ්ණපදබන්ධ පදත්ථාදි විභාගතො බහු විකප්පොති ක්‍රියාකප්පවිකප්පෙපාති වුච්චති, ඉදඤ්ච මූලක්‍රියාකප්පවික ප්පගන්ථං සන්ධාය වුත්තං, සො හි මහාවිසයො සතසහස්සගන්ථපරි මාණ, නයාදි චරියාදිකං පකරණං" සාරත්ථදීපනී.

---

* වණ්ණපදගණ්ඨ-සි: ථී:

කෙතකි 604 කිත නිවාසෙ රොගාපනයනෙ ච, ණ්ඩු, නදාදිතො ඊ, හිනතාලාදයො සත්ත නිස්සාරතාය තිණානි ච තානි මූලෙන ජලපාන සාමඤ්ඤතො පාදපා චෙති තිණ්පාදපා.

කෙතන 397 කිත නිවාසෙ රොගාපනයනෙ ච, යු, කෙතනං. 1098 (කෙ තුයම්ං ධපෙ).

කෙතව 177 කිතවස්ස ධම්මො කෙතවං, ණ්, කිතවො නාම ජූතකාරෙ, වොරෙ වා, කිත නිවාසෙ, අවෝ.

කෙතු 397 කිත නිවාසෙ රොගාපනයනෙ ච, උ, කිතති අපනෙති එතෙ නාති කෙතු, කිතති උඩං ගච්ඡති උපරි නිවසති ති වා කෙතු—කං උදකං එති ජානාති එතෙනාති වා කෙතු, කසඤ්ඤපපද ඉ ගතියං, හණ දිති තු, අඤ්ඤස්සු ච, ඉසෙස.

කෙදුර 447 කෙලද කළිද අල්ලහාවෙ, ලලොපො, කෙලදියති ති කෙදුරං, කෙ ජලෙ ලසති දූරෙ විදූරණම්සසාති වා කෙදුරං, සඤ්ඤ සද්ද තා සත්තම්යා න ලොපො—අථවා, කෙ පථවිසං දූසනකස්සනදූළනං එත්ථාති කෙදුරං.

කෙනිපාන 667 කෙ ජලෙ නිපාතියතෙති කෙනිපාතො, අලුත්තසමා සොසං.

කෙසුර 287 කෙ සදෙදෙ, ඌරෙ, යාගමො, කෙසුරං.

කෙලාස 607 කෙ ජලෙ ලාසො ලසනං දිත්ති අස්සාති කෙලාසො, ලස කනත්තියං, ණ්.

කෙවට්ට 670 කං ජලං තස්ස ඊ ලඤ්ඤි, තාය වට්ටො වට්ටනම්සසත්ථීති කෙවට්ටො, කෙ උදකෙ ම්වජ්ජහණත්ථාය වට්ටෙති ති වා කෙවට්ටො, කෙවත්තෙනාපි, ණ්.

කෙවල 8 කෙවනං පවත්තනං කෙවලං, කෙව් ජනනෙ, "වජාදිහි" තාදිනා අලො, සංසාරෙහි අසම්ම්සසතාය විසංයොගතාය ච කෙවලං. 786 (යෙභුය්‍යතා බහුලතා, අවත්‍ථම්සසං අසංම්සසං, විසංයොගො විපපයොගො, දළ්හත්ථෙ දළ්හාසද්දස්සත්ථෙ, අනතිරෙකෙ අත්ථෙකා භාවෙ, අනවසෙසම්හි සබ්බසද්දිං, තං කෙවලවචනං තීසු ලිඞ්ගෙසු—සොවලසද්දෙ, "කෙවලා අභිමගධා පත්ථනා ඛාදනීයං භොජනීයං ආදාය උපසංකම්මිස්සන්ති" ති එවමාදිසු යෙභුය්‍යතායං—"කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති" ති එවමාදිසු අවත්‍ථම්සෙස—"කෙවලං බ්‍රහ්මචරියං චරිතවා උත්තමපුරිසොති වුච්චති" ති එවමාදිසු විසංයොගෙ—"ආයස්මතො අනුරුද්ධස්ස බාහියො නාම අන්තෙවාසිකො කෙවලං සංඝභෙදාය ඨිතො" ති එවමාදිසු දළ්හත්ථෙ—"කෙවලං සඞ්ඝත්තකං නූන අය මායස්මා" ති එවමාදිසු අනතිරෙකෙ—"කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං" න්ති එවමාදීසු අනවසෙසම්හි.

කෙස 246 කෙ මත්ථකෙ සෙති තිට්ඨතී ති කෙසො, සත්තම්යා අලොපො, සී සයෙ, අ.

කෙසර 556 අතිසයපුප්ඵකෙසරවන්තතාය කෙසරො, කිස තනුකර ණෙ වා, අරො, පුප්ඵකෙසයුත්තතාය වා කෙසරො, රො. 572 කෙසර යුත්තපුප්ඵතාය කෙසරො, ණ්. 686 කෙ උදකෙ සරති ඔසරතී ති කෙසරො, සර ගතියං, අ, සත්තම්යා අලොපො.

කෙසරී 611 කෙසරො ජටා, තං යොගා කෙසරී, කෙසා එතස්ස සීහස්ස අත්ථීති වා කෙසරී.

කෙසව 16 කෙසි නාම අසුරං හතවාති කෙසවො—"කෙසං වාති පව තෙතීති වා කෙසවො, කෙචි පනෙත්ථ තදස්සත්ථිවසෙන වණ්ණිතො එවං සති කෙසවාති ආකාරනෙතබ්බං ගුණවා පඤ්ඤවාති ආදයො විය" ති එකක්ඛරකොසවිකා—රූපසිද්ධියං පන "කෙසා අස්ස අත්ථීති කෙසවො" ති කෙසසද්දතො "තදස්සාත්ථි" තාදි සුත්තා ච සද්දගහණෙන වපපච්චයො.

කෙළි 176 කිළ කළ කීළනෙස්සු, කීළවිහාරෙති වා ධාතු, කීළනං කෙළි, ඉ.

කො.

කොක 615 කුකවකාදනෙ, ණ්ඩ, කොකො, අයං කුකාකුරපපමාණෙ කපිලො හරිණකො—ඒහම්ගොපි, ම්ගෙ ඒහති කංඛනී ති ඒහම්ගො, කම්මනි ණ්ඩ.

කොකනද 686 කොකෙ නාදයතී ති කොකනදං, නද අබ්‍යත්තා සද්දෙ, ණ්ඩ, කෙ කනති දීපයති වා: ගුවාදි, ඩ්ඩ, අසෙසා, කන දීතාති ගතී සාත්තීස්සු. (රත්තුප්පලෙපි කොකනදං.)

කොකාසක 686 කෙ කාසතී ති කොකාසකො, ණ්වු, කාස දීතාත්‍යං, අසෙසා, (රත්තාපදුමෙ).

කොකිල 633 කුක වකාදනෙ, "අන සල තල කුක සද්දහා ඉලො" ති මොගල්ලායනස්සුත්තාන ඉලො, කුකති අන්‍යතෙනා නාදෙන සත්තා නං ගණ්හාතී ති කොක්ලො.

කොච්ඡ 311 කුච සංපජ්ජන කොටිල්‍යපතිතමහව්ලෙඛණෙස්සු, ඡා, කුච්යති සංකුච්යතී ති කොච්ඡං (උත්තාමාරහපීඨෙ).

කොචනාද 119 ගජානං නාදෙ කොචනාදෙ නාම, කොචසකුණනාද සදිසො නාදෙ කොචනාදෙ.

කොචා 641 කොච කොටිල්‍යම්හි, භාවෙ අ, ඉත්ථියං ආ (කොචසකුණෙ, ඉත්ථිලිඞ්ගෙන ච්ඡුනානම්පි නාමානි).

කොටර 548 කුට ඡෙදනෙ, අරො, කොටරො, (රුක්ඛවච්ඡෙදෙ රුක්ඛා දීනං ච්චරෙ කොටරො, නිත්‍යාතුඞ්ගොපි).

කොටි 394 කුට කොටිල්‍යෙ, ඉඞ්, 871 (සංඛ්‍යාවිසෙසො "කොටිපප කොටී" ති ආදීසු—උක්කංසෙ පරියොසානෙ).

කොටිසිම්බලි 565 කුට කොටිල්‍යෙ, කත්තරි ණ්ඩ, කොටො, අසිම්බලී සමානො සිම්බලිසදිසාකාරදස්සනතො කොටිසිම්බලි, පුම්ෙ, කසිම්බ ලොපි. (පිච්ඡිලාකාරෙ කණ්ටක සහිතෙ රුක්ඛෙ).

කොටුම්බර 291 ම්ගලොමානි කොට්ටෙන්ති සුඛුමානි කත්වා කතම්බරං, කුට ඡෙදනෙ, උසෙසා, අසස්සු. කොටුම්බරඤ්ච ජාතත්තා වා කොටුම්බරං.

කොඨ 271 කුට ඡෙදන පූරණ ගන්ධෙසු, ඨො, තො වා—458 කුස අක්කොසෙ, ඨො, අක්කොසියතීති කොඨො. 862 (කුස්සලො ධඤ්ඤාදිගෙහං).

කොඨාස 485 කොඨං වුච්චති සරීරං, තත්ථ සෙතීති කොඨාසො.

කොඩාසය 39 කොඩේ අත්‍ථෝ සෙති තිඨතීති කොඩාසයෝ, සි සයෙ, අ. "කොඩාසයොති අත්‍ථානං අත්‍ථෝ වාත්‍ථෝ" ති අට්ඨකථා.

කොණ 144 කුණ්‍යතෙ සඤ්ඤයතෙ නෙනෙති කොණෝ, කුණි සඤ්ඤෙ, ණ, 394 කුණ සඤ්ඤූපකරණෙසු, කුණ සංකොචනෙ වා, ණ. 867 (කොපියං අසෙස, වාදිත්‍තවාදනෙ වීණාදි වාදිත්‍තානං වාදනූපායෙ.

"කොණෙ වජ්ජප්පහෙදෙව කොණෙසෙ ලගුලෙ කුටෙ,
එකදෙසෙ ගහසසවෙ" ති තිකණ්ඩසෙසො.

කොතූහල 173 කුං පාපං තොජතීති කොතූහලං, තුජ හිංසායං, අලො, වණ්ණවිකාරො ච, කුං පාපං තුලයතී ති වා: තුල නිකාතෙසෙ, අ, හකාර වණ්ණාගමෙ.

කොත්‍තුං 615 කුසති අක්කොසති හෙරවනාදත්‍තා ති කොත්‍තු, කුස අක්කොසෙතිමසමා "වසමසිකුසාත්‍තූ" ති සුත්තෙනන ත්‍තුපච්චයො.

කොදණ්ඩ 388 කිං නාම න දණ්ඩයතීති කොදණ්ඩං, දණ්ඩ නිපාතනෙ, කිං නාම නදම්‍යතීති වා: දමූ ධාතුම්හා ඩො, කිං නාම න දුනොතීති වා කොදණ්ඩං, දු පරිතාපෙ, ඩො, නිපාතනතො. කුපිලත්‍තා කුච්ඡිතො දණ්ඩා අස්‍ස අත්‍ථීති වා කොදණ්ඩං.

කොධ 164 කුධ කොපෙ, ණ, කුජ්ඣනං කොධො.

කොධන 732 කුජ්ඣතුං සීලමස්‍සාති කොධනො, කුජ්ඣන සීලොති වා: කුධ කොපෙ, ස්‍යු.

කොප 164 කුපයති කොපයති චිත්තනති වා කොපො, කුප කොපෙ, ණ.

කොපී 732 කුප කොපෙ, ණී, කුප්‍යතීති කොපී. (කොධයුත්තො.)

කොපීන 985 (චීරෙ නන්‍තකෙ, වාකෙ ච චීරං. "ගිරිකොපීන පරිච්ඡාද නත්‍ථං" තන්‍තදීසු ගුය්හතෙ.)

කොමල 716 කු සදෙද, අලො, මනෙත්‍තා ච, කොමලං (මුදුම්හි).

කොමුදී 54 කුමුදස්‍සායං විකාරෙ කොමුදී, ණී, (චන්‍දපපභායං).

කොරක 544 කුර සදෙද, ණවු, කොරකො, (ජාලකතෙ පවුඩෙ පුප්ඵෙ ඵලෙ ච).

කොල 559 සකණ්ටකත්‍තා කුච්ඡිතං ලාතීති කොලී, නදාදි, කොලියා ඵලං කොලං.

කොලක 304 කුල සංඛ්‍යාණෙ, ණවු, කොලකං (තණ්ඩුලෙ) 459 (මරිචෙ).

කොලඞ්ගපක්ඛි 640 කොලඞ්ග අජ්ඣාහාරකො පක්ඛි කොලඞ්ගපක්ඛි.

කොලඹ 456 කෙන අගන්‍ධිනා ලම්බතීති කොලම්බො, අසෙසාත්‍තං, කෙ අගන්‍ධිම්හි ලම්බතීති වා: ලම්බ අවසංසනෙ, අ.

කොලවල්ලී 583 කොලාකාරා තනනාම්කා වා වල්ලී කොලවල්ලී.

කොලාහල 130 කුල සංඛ්‍යාණෙ, කොලනං කොලො, එකීභාවො, තම්හා හලති විත්‍තෙතීති කොලාහලෝ.

කොලිත 435 කුලෙ ජායතීති කොලිකො, ණිකො, සො එව කොලිතො අත්තනො ගුණං කුලති පඤ්ඤපෙතීති වා කොලිතො, කුල පතාපෙ, (පඤ්ඤ රණෙ) "හරරුහකුලා ඉතො" ති මොග්ගල්ලායනසුත්තන්ත ඉතො.

කොලී 558 සකණ්ටකත්තා කුච්ඡිතං ලාතීති කොලී, නදියදි, (සකණ්ට කම්බිලඵලරුක්ඛෙ).

කොවිද 228 කිං නාම න විඳතීති කොවිදෙ, අථවා, කුය්‍යතෙ කතියතෙ ජනෙහි ති කු, කුසඅදා, උ. කුං වාචං විදති ජානාතීති කොවිදෙ, කු සද්දූපපදෙ විද ඤානෙ, අපපච්චයො, උසෙසා.

කොවිලාර 28 කුං පථවිං විදූරයති මූලෙනාති කොවිළාරො, දසස ළො, අථවා, කුං පථවිං විඳති තත්‍රූපපත්තිනාති කොවිළාරො, කුපපදෙ විද ලාහෙති මසමා ආරො, දසස ළත්තඤ්ච, එත්තාහාවො, සමාසෙ තුසස ඔ ච, 552 කඛනාළකො පත්‍ර. රතනකොසෙ පන

"සුකපපදෙවඡරො* චමෙපා කොවිළාරො තු කචිනො,
පුපෙඨා සිනො පරො රත්තෙනා සුගපත්තා උභොපි තෙ."

කොස 197 ආරොපිතානං ආචරියධනූනං පච්චසතං කොසො නාම, අනා රොපිතානන්ත්‍යපරෙ, කුස අවහාණෙ, ණ, කුසනං අවහාණං කොසො. ඉධ පන කොසපමාණත්තා කොසො, විසහස්ස කරපපමාණෙ. අඤ්ඤත්ථ පන

"චතුකකාධි විසතියා අඟුලෙහි කරො භවෙ,
ඛත්තමථ සහස්සෙහි කොසමාණං විභාවිතෙ" ති වුත්තං.

273 කුස අත්තනාසෙ, ණ, 811 කු සත්ථං සයති තං වා සිනොති බන්ධති එත්ථාති කොසො, ඛග්ගකොසො, (මුකුලෙ අව්කාසමපත්තෙ, නෙතත්‍ථිංසාදි පිධානෙ ඛග්ගාදීනං ගහෙ).

කොසජ 351 සුවණ්ණාදිමයං භණ්ඩාගාරං කොසො, කොසතො ජාතො ඝොසපෙ, ජන ජනනෙ, ඩ.

කොසඵල 304 කොසයුත්තං ඵලමෙතස්සාති කොසඵලං, (තත්තෙකාලෙ).

කොසම්බී 200 කුස අවහාණෙ, ඛාදථ පිවථාති ආදීහි දසහි සද්දෙහි කුස නති අවහායනති එත්ථාති කොසම්බී, බො, නදියදි, කොසම්බරුක්ඛෙ වත්ත තාය වා කොසම්බී.

කොසල 184 කොසං ලනති ගණ්හනතීති වා කුසලං පුච්ඡනතීති වා කොසලා.

කොසි 391 කුස සිලෙසනෙ, ඉ, රස්සනෙත්තා. (ඛග්ගස්ස පිධානෙ.)

කොසික 557 කුස ඡෙදනෙ, ණවු, කොසිකො, (ගුගගුළුම්හි).

කොසිය 20 කොසසංඛ්‍යානි ඨානානි අස්ස අත්ථීති කොසියො, කොසිය ඉත්‍යත්තාය ච කොසියො 638, කොටරෙ වසතීති කොසියො, නෙරුත්තෙනා, 1045. (උත්තරපදකොටරසද්දූ ණෙ, ඉත්තෙ සත්තෙනා.) "මහෙඤ්ඣගුහුක බාලඝරාහෙසු කොසියො" ති අමරසීහො.

---

* කණ්ඩරෙ-සි: පි:

කොසෙය්‍ය 291 කොසෝ නාම කිමිගබ්භා, තතෝ ජාතත්තා කොසෙය්‍යං, එයෙය්‍ය, 298, 315 කොසියසුත්තන්ත පකතං අත්ථරණිං රතනපතිසිඛිතං කොසෙය්‍යං, කඤ්ඤකොසෙය්‍යසංඛාතානං චීනානං අත්ථරණානං කරණප්පකාරං දස්සෙතුං අරියාසාමඤ්ඤමාහ "කෂීසසං" ත්‍යාදි.

ක්‍රියා 757 කර කරණෙ, ණෙ, ඉකාරාගමෝ, අසසි, වණ්ණවිපරියායෝ, 877 (ක්‍රියාවිත්තත්ත විසතිවිධෙ ක්‍රියාවිත්තෙන, කරණෙ ක්‍රියායං, එතෙසු වීසු අත්ථෙසු ක්‍රියං, කම්මනි කත්තබ්බෙ, ක්‍රියා නාරී).

ක්‍රියාකප්පවිකප්ප 112 කවීනං ක්‍රියාසංඛාත කප්පබන්ධවිධියා විධායකෝ සුබොධාලංකාරාදිකෝ ගන්ථෝ ක්‍රියාකප්පවිකප්පෝ.

ක්‍වචි 1160 කසම්ං ඨානෙ කඛ, කිංසද්දූ ඨානසත්තම්‍යත්ථෙ වප්පච්චයෝ.

ඛ.

ඛ 45 ඛණති ව්‍යවධානත්ති ඛං, ඛණ ඛණනෙ, ඨ්‍වි-(එ: 23) ඛසද්දෝ "පඤ්චඛණ්ඩා" ති ආදිසු ඉන්ද්‍රියෙ සුඤ්ඤෙ ච පවත්තෙතා, තත්ථ ඛානි චක්ඛුන්ද්‍රියාදීනි ධාරෙනත්තීති ඛඤ්ඣා, ඛං අත්තානිච්චාදිහි සුඤ්ඤං ධාරෙනත්තීතිපි ඛඤ්ඣා—"ඛජනෝ" ති ආදිසු සුඛෙ, තත්ථ හි පඤ්ඤත්තානං ඛං සුඛං ජනෙතීති ඛජනෝ, පඤ්ඤත්තිසෙසෝ—"ඛණ්ඩෝ" ති ආදිසු සඝෙ, තත්ථ හි ඛං සඝං ධාති විදධාතීති ඛණ්ඩෝ, හරපුත්තා ලොක සම්මතෝ දෙවිසෙසෝ, යෝ ලොකෙ කුමාරොති වුච්චති, තං දෙව පුත්තං පූජෙත්වා සඝෙ උපපජ්ජනතෝ සෝ දෙවෝ සඝං විධානා නාමාති හි ලොකවොදෙති—"ඛගෝ, ඛෙ නිම්මිතෝ" ති ආදිසු ආකා සෙ, තත්ථ හි ඛෙ ආකාසෙ ගච්ඡතීති ඛගෝ, සකුණෝ, ඛෙ නිම්මි තොති ආකාසෙ නිම්මිතෝ—"ඛලිනෝ" ති ආදිසු විවරෙ, තත්ථ හි ඛෙ මුඛවිවරෙ ලීනොති ඛලිනෝ, අසසානං මුඛබණ්ඩෝ දන්තාදි ඛවිනෝ රාජුමයෝ සම්භාරවිසෙසොති—අපිච,

"කතපුඤ්ඤා රතා ඛම්හි විඤ්ඤූණ ඛෙසු නිස්සිතා,
පතිඛිනෝ ඛම්හි ගච්ඡන්ති ඛම්ච්ඡන්ති දුඛට්ටිතා.
යොගිනෝ ඛෙහිරම්මන්ති හමරා වංසඛෙ රතා"—ති එත්ථාපි ඛසද්දෝ යථාසකකමං සඝහිද්‍රියාකාසසුඛ සුඤ්ඤවිවරෙසු පවත්තෙතා. තත්ථ හි කත පුඤ්ඤා ජනා ඛම්හි සඝෙ රතා, විඤ්ඤූණ චක්ඛුවිඤ්ඤූණාදිනි ඛෙසු චක්ඛුන්ද්‍රියාදිසු නිස්සිතා, පතිඛිනෝ ඛම්හි ආකාසෙ ගච්ඡන්ති පක්ඛන්දන්ති, දුඛට්ඨිතා දුක්ඛෙන පීළිතා ජනා, ඛං සුඛං ඉච්ඡන්ති යොගිනෝ සමණ, ඛෙ සුඤ්ඤෙ ඨානෙ අභිරමන්ති, හමරා වංසඛෙ වංසවිවරෙ වංසන්තරෙ වංසසුසිරෙ රතාති අත්ථෝ හොතීති.

ඛග 624 ඛෙ නභස්මිං ගච්ඡතීති ඛගෝ, ඛ්වි, ඛ සද්දූපපද ගමු ගතිම්හි.

ඛගහ 391 ඛගග ඛඬ භෙදෙ, අ, ඛගෙහා, චන්දහාසෝ සිබ්බි කුනෙඛයකෝ කරපාලෝ පත්‍ර 613 සිඟමස්ස ඛගහාඛ්‍යං, තංයොගා ඛගෙහා 1092.

ඛගහවිසාණ 613 ඛග්ගහසදිසවිසාණමස්ස සණ්ඨානතොති ඛග්ගාවිසාණෙ.

ඛගහාදිමුඪ 391 ඛගග්ගපුරිකාදීනං මුඪි ඛගහාදිමුඪි.

ඛජ්ජ 466 ඛාද භක්ඛණෙ, කම්මම තෝ, ගුජාදිනමනෙතා, ඛජ්ජං.

ඛජ්ජු 326 ඛජ්ජථෙය්‍යකරණ ඛ්‍යථනස්ස, ගුවාදි, උ.

ඛජ්ජුරී 603 ඛජ්ජ ඛජ්ජනෙ, බ්‍යථනෙ ච, උරො, නදාදි, ඛජ්ජයතී තී ඛජ්ජුරී, ඛාදිතු මලනතී වා: ඛජ්ජ භක්ඛණෙ තී වා ධාතු.

ඛජ 320 ඛජ ගතී වෙකල්‍යෙ, භූවාදි, අ, ඛජතීති ඛජෝ.

ඛජන 643 පසසනතානං ඛං සුඛං ජනෙතී තී ඛජනෝ—ඛජ ගතීවෙ කල්‍යෙ වා, ය්‍ර.

ඛටක 268 ඛට ඉච්ඡායං, ණ්වු, ඛද හිංසායං වා, දසස ටො, ඛටකෝ, (මුඛාඟුලිකරෙතී ඛ්‍යතෙ මුඛීමහි).

ඛණ 66 ඛණ හිංසායං, අ, ඛණෙතීති ඛණෝ. සත්තානං ආයු ඛීයති හායති එත්ථ කාලෙති ඛණෝ, ඛී ඛයෙ, ය්‍ර, රහාදිතො නො ණ, 855 (කාලවිසෙසො දසවස්සාකාලෝ, නිබ්‍යපාරඞීති අච්චන්තීති).

ඛණමුහුත්තක 67 ඛණතී තී ඛණෝ, ඛණ හිංසායං, අ, කුටිලයති රත්තී දිවසෙ සුභාසුභදස්සනතො තී මුහුත්තො, හුච්ඡ කොටිල්‍යෙ, තො, ධාතුයාදිම්හි මුකාරාගමෝ, චිජ්ලොපෝ ච, (තෙ) දස මුහුත්තා ඛණමුහුත්තෙතා නාම.

ඛණලය 67 දසඛණ ලයෝ නාම භවෙ භවති, එතෙන වා වචනෙන විඤ්ඤූපඤ්ඤිනොපි වාචකා සන්තී තී ගම්‍යතෙ—ලයති ගච්ඡති සත්තානං වා ජීවිතං ලුනනෙත්‍රා අයති ගච්ඡති තී ලයෝ, දස ලයා ඛණ ලයෝ නාම.

ඛණ්ඩති 447 ඛනු අවදාරණෙ, තී, ණ්‍යන්තං, උස්ස ඉ, ඛණ්ඩතති.

ඛඩ 53 ඛඩයති සමුදයම්හි ඛඩං, 462 ඛඩ මණ්ඩෙ, ඛනු අවදාරණෙ වා, ඛණ්ඩතී තී ඛඩ්ඩෝ.

ඛනන 335 ඛත්තස්සා පච්චං ඛත්තං, ණෙ, (මුඛාභිසිත්තෙන ජාතිඛත්තියෙ).

ඛනනජ 503 ඛත්තියෙන (සුද්ධෙන) ජාතෝ ඛත්තජෝ.

ඛනනිය 335 ඛත්තස්සා පච්චං ඛත්තියෝ, ජාතියං අපච්චෙ ඉයපච්චයෝ දිස්සතෙ, ඛෙත්තානං අධිපති භූතත්තා වා: ඛත්තියෝ තී ආදිකපිකෝ වුච්චති, තපපභවත්තා පන මුඛාභිසිත්තාදීසු පි තං සමඤ්ඤා, එස්සත්තං.

ඛනනියජ 504 ඛත්තියෙන ජාතෝ ඛත්තියජෝ.

ඛනනියමහාසාල 338 මහතෙත්තා ධනසාරෝ යෙසං තෙ මහාසාලා, ඛත්තියෝ ච සෝ මහාසාලොචෙති ඛත්තියමහාසාලෝ.

ඛනනියා 236 ඛත්තියස්සා පච්චං ඛත්තියා, ණෙ, ඉත්තියං ආ.

ඛනනියානී 236 ඛත්තියස්සා පච්චං ඛත්තියානී, ආනො, ඊ.

ඛනතු 1095 (සුතෙ සාරථිම්හි, පවිභාරෙ වචනාහාරෙ, චාරපාලකෙ තී සිහලවෘඛ්‍ය,) සුද්ධතී ඛත්තියාය උපපතෙන සංකිණ්ණවණ්ණෝපි.

ඛදිර 567 ඛදී ඩිති ඝිංසාසු, ථෙරියෙ ච, ඛදනති දන්තානෙනාති ඛදිරෝ, ඉරො, අථවා, ඛාද භක්ඛණෙ, රො, අස්ස ඉත්තං, ඛාදියති පාණකොඝීති ඛදිරෝ.

ඛනති 161 ඛමණං සඛණං ඛනතී, ඛමු සඛණෙ, තී, (ඛමායං).

ඛනතිමනතු 732 ඛනති අස්සාජීති ඛනතිමා, මනතුපපච්චයෝ.

ඛනතු 732 ඛමු සඛණෙ, තු, ඛමති සඛති තී ඛනතා, සත්ථාදි.

ඛඤ්ඣ 17 ඛඤ්ඣති දූනඵලනති ඛඤ්ඣො, ඛං සගහං ධාති විදධාතීති වා ඛඤ්ඣො, තං දෙවපුත්තං පූජෙච්චා සගෙහ උපපජ්ජනතො සො දෙවො සගහං විධාතා නාමාති ඉති ලොකවාදෙ, 264 කං මත්ථකං දධාති ති කඤ්ඣො, සො එව ඛඤ්ඣො, කකාරසස ඛකාරො, ඛමති භාරමිති වා ඛඤ්ඣො, ඛමු සහණෙ, තො, තසස ඩො, මසස ඤො, නිගහීතං වා, 548 ඛනු අව දූරණෙ, ඩො, ඛාද භක්ඛණෙ වා, ණෙ, "ඛාදූමගමානං ඛඤ්ඣානි ගණ්හා" ති ඛඤ්ඣාදෙසො, 630 ඛ සංඛාතං අවයවං ධාරෙතී ති ඛඤ්ඣා, ඛාදති අවයවෙති වා ඛඤ්ඣා, අ, අථවා, ඤාණෙන ඛඤ්ඤතෙ ති ඛඤ්ඣා, ඛණ ඛන අවදූරණෙ, ඩො, 851 (අංසො සරීරාවයවො, පඛඤ්ඣා රුක්ඛාදිනං සරීරං—"රූපක්ඛන්ධා, වෙදනාක්ඛන්ධා, සඤ්ඤාක්ඛන්ධා, සංඛාරක්ඛන්ධා" ති ආදීසු රූපාදිසු—"ඛන්ධ භාරං" තත්‍රාදිසු අංසෙ—"මහන්තං දූරුක්ඛන්ධනති" ආදීසු පඛන්ධෙ—"මහාඋදකක්ඛන්ධා" ති එත්ථ රාසියං—"සීලක්ඛන්ධා සමාධික්ඛන්ධා" තත්‍රාදිසු ගුණෙ—ඛානි චත්තූන්ද්‍රියාදීනි ධාරෙනතී ති ඛන්ධා, ඛං අත්තනිච්චාදීහි සුඤ්ඤං ධාරෙනතී ති ඛන්ධා

"ඛාද ධාතුවසා චාපි ඛනු ධාතු වසෙන වා,
ඛාදිනොචාපි ධාතුමහා ධාතො ඛං පුඛතොපි වා,
ඛන්ධසද්දසස නිපත්තති සද්දක්ඛන්ධවිදූ වදෙ"—තත්ථ

"සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා" ති වචනතොයම්පි දුක්ඛ ධම්මා යෙව සමානා ජාතිජරාබ්‍යාධිමරණදුක්ඛාදීහි අනෙකෙහි දුක්ඛෙහි ඛජ්ජති ඛාදියතීති ඛඤ්ඣා, තෙහෙව දුක්ඛෙහි ඛඤ්ඤති අවදූරීයතීතිපි ඛඤ්ඣා, ඛණ්ඩයති පරිඛඤ්ඤතීතිපි ඛඤ්ඣා, අත්තන න වා අත්තනීයෙන වා තුච්ඡතතා ඛං සුඤ්ඤකාරං ධාරෙතීතිපි ඛඤ්ඣා, රූපක්ඛන්ධාදි.

ඛන්ධදෙස 363 ඛඤ්ඣා එව දෙසො ඛන්ධදෙසො.

ඛන්ධාවාර 198 දූරුක්ඛන්ධාදීහි ආ සමන්තතො වරනති පරික්ඛිපනති එත්ථා ති ඛන්ධාවාරො, ණෙ, පත්ථනත්ථෙ වර ධාතු ආ පුඛතතා පරිසඛි පනුත්ථෙ හොති.

ඛම්භ 161 ඛමු සහණෙ, ඝ, ඛම්භං, (ඛනතියං) 732 ඛම්භණෙ, (ඛනති ඝතෙඝ).

ඛමා 161 ඛමු සහණෙ, ක්විප්, ධාවනෙනන සහ ක්විලොපො, ඛමතීති ඛමා.

ඛය 207 ඛි ඛයෙ, කම්මනි ණෙ, ඛි නිවාසෙ වා. (ගෙහෙ) 323 ඛි ඛයෙ, අ, ඛයතී ති ඛයො, (ඛය රොගෙ) 763 ඛි ඛයෙ, ණෙ, ඉසෙස, ඒ අස, (විනාසෙ) 934 (මඤ්ඤෙ ගෙහෙ, "න ගච්ඡසි යමක්ඛය" නති* ආදිසු—රොගහෙදෙ ඛයරොගො, අපචයෙසි විධංසනෙ නාසෙ ච).

ඛර 502 ඛං කණ්ඨච්ඡවරං මහන්තමස්සාජී ති ඛරො, රජපච්චයො, (ගදු හෙ) 528 ඛර සම්ඵස්සතාය ඛරො, (ඛරජත්තෙ) 711 ඛර විනාසෙ, අ, ඛරං, (වඤ්චෙ) 967 (දුඵස්සෙ දුක්ඛසම්ඵස්සෙ, කකචෙ ඛරජත්තෙ).

---

* යමක්ඛයන්ති යමනිවෙසනං.

බල 454 බල සොචෙය්‍යෙ, අ, බලො, "බල සච්චනෙ, බලනති සච්චනති රූසී කරොනති එත්‍ථ ධඤ්ඤූති ති බලනති වුච්චති" ති සද්දනීති, 927 (ධඤ්ඤකරණං ධඤ්ඤමද්දනඤානං, කඤ්ඤක නඟාණවුණ්ණ, නීචෙ අධමෙ, සඤ්ඤපි බලො).

බලීන 370 බෙ මුඛවිවරෙ ලීනොති බලීනො-"අසසානං මුඛබ්භන්තරා දනතාදිඛවිතතො රජ්ජුමයො සමහාරවිසෙසො" ති එකඤ්ඣරකොසවිකා.

බලු 1195 බලුසද්දෙ, නිසෙධෙ, වාක්‍යාලංකාරෙ වාක්‍යහුසායං, අවධාරණෙ එවත්‍ථෙ, පසිඛියඤ වත්තති "බලුපච්ඡාභත්තිකො" ති එත්‍ථ නිසෙධෙ- "බලූති එකො සකුණෙ" ති එත්‍ථ වාක්‍යාලංකාරෙ—"සාධු බලු යසො පානං යඤ්ඤදත්‍ථානා" ති එත්‍ථ අවධාරණෙ—බලු ඉති අනුසසවත්‍ථෙ පි, තථාහි, "සමණෙ බලූ හො ගොතමො සක්‍යපුත්තොා සක්‍යකුලා පබ්බජිතො" ති ඉමිසසා පාළියා අත්‍ථං සංවණ්ණනෙනති "බලූති අනුසසවත්‍ථෙ නිපාතො" ති වුත්තං, "සමණෙ කිර හො ගොතමො ති අත්‍ථො" ති සද්දනීති.

බලලාට 321 බල බලනෙ, සඞයෙ ච, අටො, නිඤ්ඤාසතතා ඛං තුච්ඡං සිසං ලාති ති වා බලලාටො, ටො, (නිඤ්ඤාසසිසෙ).

බළිංක 370 බරං ගච්ඡති ති බළිංගො, සො එව බළිංකො, ගකාරසස කකාරං කත්‍වා රසස ළත්තා මුත්තතව, බළිංගොති පි, (අවයෙසා අසසසා මඤ්ඤදා ප්‍යයං).

බා.

බාණු 549 බණූ අවදූරණෙ, ණු, ණසසා, බණූඤති අවදූරියති ති බාණු, (ජිනනසස තරුබන්ධසස භූම්භාගඤ්ඣ).

බාදින 757 බාද භත්තබ්භණෙ, තො, ඉකාරාගමො, බාදීසිත්‍ථා ති බාදිතං.

බාර 182 බාද භත්තබ්භණෙ, අ, බාදතීති බාරා, දසසරො. 1134 බර විනාසෙ, ණෙ, බාරා, මහත්තකා—"බාරඛ පවිවා" ති ආදීසු ඌසෙ—"බාර පරිසසාවන" නන්‍යාදිසු හසමනි.

බාරක 544 බරවිනාසෙ, ණවු, බාරකො, (පුප්ඵසස ඵලසස ච පකතිහුතෙ ජාලමත්තෙ) 568 බර ඡෙදනවිනාසනෙසු, ණවු, (ඉන්දසාලරුක්ඛෙ). 1116 (මුඛබ්භ අපුප්ඵතෙ, රසෙ ලොණරසෙ.)

බාරී 483 බර විනාසෙ, ණි, නදාදි. චතුමාණිකා චතසසනනං මාණිකානං සමූහො බාරී නාම.

බි.

බිඩඩා 176 බිඩ කීළායං, බිඩ්ඩා, අත්‍ථවා, ඛං තුච්ඡං ඉඩ්ඩා වාවා එත්‍ථා ති බිඩ්ඩා, බිඩාති පි පාඨො.

බිත්තන 744 බිප පෙරණෙ, තො, හුජාදිනා ධාත්වන්තලොපො, ච්චත්තඤ.

බිපස 40 බිපති පෙරති ති බිපසං, බිප පෙරණෙ, අ, (සීහෙ).

බී.

බීණාසව 10 බයිංසූති බීණා, ආ භවගහං සවන්ති පවත්තන්තීති ති ආසවා, බීණා ආසවා යසස සො බීණාසවො.

බීර 500 බීයති දුභණෙනා ති බීරං, ඩි බයෙ, ඊරෙ.

බීරණණව 659 බීරවණණ අණණවො ධීරණණවො, ආදිනා ලවණෙ දෙ, දධ්‍යුදෙ, ඝනොදෙ, උච්ඡුරසොදෙ, මදිරොදෙ, සාදූදකො චා ති ඉමෙ සත්ත මහණණවා විසෙසා භවනති.

බීරිකා 564 බීරවනත්තාය බීරිකා, ඉකො, ඉත්තියං ආ, (රාජායතනෙ).

බු.

බුජ්ජ 319 කුච්ඡිතං වජති ති බුජ්ජො, වජ ගතිම්හි, කසස ඛො, ව ලොපො, ණෙ.

බුද්ධ 468 බුද බුඝ්නඛායං, දෙ, ඉත්තියං ආ, (හොත්තුම්චිඡායං).

බුද්ධින 756 බුද පිපාසායං, නො, බුද්ධිනො, (ඡාතෙ).

බුද්ධ 494 බු සදෙදු, දෙ, බුද පිපාසායං වා, බුද්ධං, 645 බුද පිපාසායං, දෙ, ඉත්තියං ආ, බුද්ධා, බුදති අසහති ති බුදෙදු, බුද අසහණෙ, නිවො. 821 (මක්ඛිකා නීලමක්ඛිකාදිකා, තාසං හෙදෙ විසෙසො, මධුකතා පිඟල මක්ඛිකා, මධුම්හි බුද්ධං, අපපකාදීසු චතුඝත්ථෙසු වත්තමානං තීසු ලිඟෙසු, අධමො නිඟිනො, කපණෙ එකචාරී).

බුද්ධඝණ්ටිකා 286 බුද්ධ එව ඝණ්ටා බුද්ධඝණ්ටිකා, සකත්ථෙ කො, ඝට වලනෙ.

බුද්ධජ 494 බුදෙදඟි ජාතං බුද්ධජං.

බුද්ධපාදප 540 බුදෙදු අවුඞ්ඪප්පත්තෙනා පාදපො බුද්ධපාදපො.

බුද්ධසංඛ 676 බුදෙදු එව සංඛො බුද්ධසංඛො, (බුද්ධසංඛජාතියං).

බුද්ධානුබුද්ධක 431 බුද්ධඇ අනුබුද්ධකඇ බුද්ධානුබුද්ධකං, චූළවත්තාමහා වත්තානි, වත්තපටිපත්ති වා.

බුර 371 බුර ඡෙදනෙ, අ, බුරති ඡින්දති පඨවිං අනෙනා ති බුරං.

බුරක 561 බුර ඡෙදනෙ, අ, ණ්වු, බුරකො, (සිරිමති, යසස එලානි මරිවපප මාණනි අම්බිලානි ච).

බුරපප 389 බුර ඡෙදනෙ, අපො. අථවා, ඛෙ අරති ගච්ඡති ති බුරෙ, අසසු, තං පානී ති බුරපෙපා, පා රක්ඛණෙ, ණෙ.

බෙ.

බෙමක 392 බෙට භක්ඛණෙ, ණ්වු, බෙටකං, (ඛගඝසරසප්පවාරණ එලකෙ).

බෙත්තන 447 බීජානි බිපියන්ති බිපන්නාසම්මන්නි වා බෙත්තං, බිප පෙරණෙ, නො, බිත්තං බීජං තායති ති වා බෙත්තං, බිත්තසද්දූපපද තා පාලනෙ, ඡදුදිනා නො, "නෙසු වුඞ්ඪාදිනා" ඉසස එ, තකාරටයලොපො ච, 880 (සරීරෙ සරීරාවයවෙ).

බෙත්තාජීව 447 බෙත්තෙන ජීවති ති බෙත්තාජීවො, බෙත්තසද්දූපපද ආ පුබ්බ ජීව පාණධාරණෙ, අ, (කසිබලෙ).

බෙප 121 බිප පෙරණෙ, අ, බිපනං බහිකරණං බෙපො, (නිඤ්ඡයං).

බෙම 8 නිබ්භයඅඛෙන බෙමං, බයනති වා එතෙන රාගාගති ආදයො ති බෙමං, බි බයෙ, මො, 88 බියත්තෙපි අසුභන්ති බෙමං, බි බයෙ, මො, මොග්ගල්ලායනවුත්තියමපන "බෙමනං නිරූපද්දවකරණතායා" ති

ඛෙමොති වුත්තං—රූපසිඛියනත්‍ථ "ඛී ඛයෙ, ඛියනති එත්‍ථ උපඳූවිප සග්ගාදයො ති අත්‍ථෙ මණිප්පචචයො, ඛවි ධාත්වාදිනා ණලොපො, අයෙඤ්ඤසු චා ති වුඞ්, ඛෙමො" ති. 1037 (ලඛත්‍ථරක්ඛණෙ, ලඛස්ස ධනාදිකස්සත්‍ථස්ස රක්ඛණෙ).

ඛෙළ 281 ඛෙළ ගතියං, අ. ඛල චලනෙ සඞ්ඝෙ වා, ණෙ, ළත්තං, ඛං වා ආකාසං ඉලතී ති ඛෙළො, කම්මනි ණෙ, ඉල ගතිම්හි, අ, ඉස්සෙ, ඛී ඛයෙ වා, ළො, ඛියතීති වා ඛෙළො.

ඛො.

ඛො 1150 "නනු ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසී" ති ආදීසු පදපූරණෙ—අවධාරණත්‍ථෙපි ආචරියා වදන්ති "අස්සොසි ඛො වෙරඤ්ජො බ්‍රාහ්මණො" ති ඉමිස්සා පාළියා අත්‍ථං සංවණ්ණෙන්තෙහි "ඛො ඉති පදපූරණත්‍ථෙ අවධාරණත්‍ථෙ වා නිපාතො" ති වුත්තෙනා.

ඛොඬ 320 ඛොඬ ගතිපරිඝාතෙ, ණ, ඛොඬො, (ඛඥෙ) මොග්ගල්ලා යනවුත්තියං පන "අඤ්ඤාසියති ති ඛොඬො, ඥානහත්‍ථපදූදිකො" ති සිථිලකාරාදිවසෙන වුත්තං.

ඛොම 291 ඛු සද්දෙ, මො, ඛුම්සද්දූ විකාරෙ වා ණෙ, ඛුමාය විකාරො ඛොමං, ඛුමා නාම අතසි, තඛ්භක්ඛකලසමඵුතං වත්‍ථං ඛොමං, "තනුරූහං ඛායති උත්තමභාවෙනාති ඛොමං, ඛුසද්දෙ, මො" ති මොග්ගල්ලා යනවුත්තියි, (දුකූලාඛ්‍ය වත්‍ථෙ).

ඛ්‍යා.

ඛ්‍යාත 724 ඛ්‍ය පකාසනෙ, තො, ඛ්‍යතො, (පාකටම්තෙන).

ග.

ගගන 45 ගච්ඡන්ත්‍යත්‍ථ විහගමාදයො ති ගගනං, ගමු ගතිම්හි, යු, මස්ස ගො.

ගගහරී 499 ගගහඉති සද්දං රාති ති ගග්ගහරී, රා ආදානෙ, ඊ 527 "තබ්භස්සා තෙසං කම්මාරානං අග්ගිදීපනී ගග්ගහරී නාම, යා උක්කාතාතිපි වුච්චති, සා ච නාරී, ගගහ ඉති සද්දං කරොති ති ගග්ගහරී" ති ටීකා.

ගහා 682 සඞ්ඛත්‍ත ගච්ඡති ති ගහා, ගම්තො ගො, මස්ස නිග්ගහිතං ඉත්ථියං ආ.

ගඉය්‍ය 361 ගහාසං ජාතො ගඉය්‍ය, ණෙයෙය්‍ය, ඨානවසෙන සා සඤ්ඤා.

ගච්ඡ 540 ගමු ගමනෙ, ණ, "ගම්සස්සානෙතා චෙඡා වා සඞ්ඛාසු චා" ති චෙඡා.

ගජ 360 ගජ සද්දෙ, අ, ගජති ති ගජෙ.

ගජකුල 361 ගජානං හත්‍ථීනං කුලානි ගජකුලානි.

ගජතා 362 ගජානං සමූහො ගජතා, සමූහත්‍ථෙ තා.

ගජ්ජින 49 ගජ්ජනං ගජ්ජිතං, ගජ්ජසද්දෙ, භාවෙ තො, 362 ගජෙ ජායති ති ගජෙජ්ජා, ණ්‍ය, මද්දූ, සො සජාතො යස්ස ඉසා ගජ්ජිතො, ඉතො.

ගණ 629 ගණ සංඛ්‍යාණෙ, ගණීයති අවයවෙන සහාති ගණෙ, 1050 (භික්ඛුභෙදෙ "ගණ පූරකො" ති ආදි, චයෙ සමූහෙ).

ගණක 347 ගණයතී ති ගණකො, ගණ සංඛ්‍යාණෙ, ණ්වු, (ජොතිකෙ).

ගණ්ඨකණ්ටක 612 ගණ්ඨත්‍යතාය ගණ්ඨී ච සො කණ්ටකසදිසසිඝතාය කණ්ටකො චෙති ගණ්ඨිකණ්ටකො, සමුදිතනාමමපි වදන්ති, ගණ්ඨී ච කණ්ටකො ච ගණ්ඨිකණ්ටකාති ථෙ නාමානිපි, තෙනෙව හි ගණ්ඨිකණ්ට කානි බහුවචනනිද්දෙසො කතො.

ගණ්න 710 ගණ සඛ්‍යාණෙ, තො, ගණ්තං, (සංඛ්‍යාණෙ).

ගණ්හ 612 ගණ්ඨත්‍යතාය ගණ්හ, අසසත්තියං ඊ, (ගොකණ්ණෙ).

ගණ්හි 600 ගන්ථ ගන්ථනෙ, ඉ, වණ්ණවිකාරො, ගන්ථතී ති ගණ්හි.

ගණ්හිපාස 520 ගන්ථ ගන්ථනෙ, ගන්ථ කොටිල්ලෙ වා, ඉ, න්‍ථසස ණ්හා, පස බාධන ළූසනෙසු, කත්තරි ණ්හ, පාසො, ගණ්හි ච සො පාසො චෙ ති ගණ්හිපාසො.

ගණ්ඩ 262 ගඩි වදනෙකදෙසෙ, අ, ධාතුපඨකිරියාපථං හි ධාතුපාඨ වචනං, සඛ්‍යා පෙචවං, ගචඡති සුනභාවනති වා ගණ්ඩා, ගමු ගතියං, ඩො, 364 ගඩ වදනෙකදෙසෙ, අධාතූනමපි ධාතුකිරියාසථො, 1048 (ඵොටො නාම යසසීං පූයෙ විපරිතෙ දුකඛවෙදනා නාසති, කපොලො නාම මුඛවූළ්හිකාන මනතරඨානං).

ගණ්ඩක 613 ගඩි වදනෙකදෙසෙ, ණ්වු, ගණ්ඩකො, 672 ගඩි සන්නි චයවදනෙකදෙසෙසු, ණ්වු, ගණ්ඩකො.

ගණ්ඩුපාද 675 ගඩං චච්චසන්නිචයං උපපාදෙතීති ගණ්ඩුපපාදෙ.

ගණ්ඩුල 319 ගඩි නිසූයං, ගතියං ඵලො, ගඩ්ඩුලො, (ඛුජ්ජ්).

ගති 395 ගමු ගතිම්හි, ති, ගමනං ගති, 793 (භවභෙදෙ නාම භවාදි, පතිඨායං නිසසයෙ, නිඨා නිපඵත්ති, අජඣාසයො අධිපපායො, බුඞ්ඛ සූණං, වාසඨානං වසනඨානං, විසරත්තං විසරණභාවො, විසදත්තෙ තිපි පාඨො, තදූ සදධාතුසස විසරණත්ථතා දට්ඨබ්බා).

"ගති ගත්‍යච නිබ්බත්‍යං (?) විභවජඣාසයෙසු ච,
නිබ්බත්තියච සූණෙ ච ගතිසදූ පවත්තති."

"කං ගතිං පච්චා ගච්ඡාම්" ති ච, "යසස ගතිං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා" ති ච එත්ථ ගති ගතියං.

"ඉමෙසං ඛො අහං භික්ඛූනං සිලවන්තානං නෙව ජානාමි ගතිං වා අගතිං වා" ති ආදීසු නිබ්බත්ත ගතියං.

"විභවො ගතිධම්මානං නිබ්බාණං අරහතො ගති" ති ආදීසු විභව ගතියං.

"එවං ඛො නෙ අහං බ්‍රහ්මෙ ගතිච ජානාමි චුතිච ජානාමි" ති ආදීසු අජඣාසය ගතියං.

"වෙ ගතියො භවන්ති' අනාසවා" ති ආදීසු නිබ්බත්තිගතියං.

"තං තත්ථ ගතිමා ධිතිමා" ති ච, "සුන්දරං නිබ්බාණං ගතො" ති ච එවමාදිසු සූණගතියං.

"පඨෙව ඛො පනිමා සාරිපුත්ත ගතියො" ති ආදීසු භවභෙදෙ.

"යෙහි සමණනාගතස්ස මහාපුරිසස්ස වෙ ගතියො භවන්ති අන සූසූ," ති එත්ථ නිඵායං.
"එවං අධිමත්තාගතිමනෙන්තා" ති ආදීසු බුඞ්ඝං.
"ගති ඕගානං පවන" නති ආදීසු වාසඵානෙ.
"ගති ගත" නති ආදීසු විසමභාවෙ.

ගණති 151 ගච්ඡති ගණ්හාති වා කුසලාකුසලමෙතෙනාති ගත්තං, ගමු ගතියං, ගහ උපාදූනෙ වා, තො, මමායනෙනාති ගයහතීති වා ගත්තං. ගුප සංවරණෙ වා, කඛි ධාතාදීනා උකාරස්ස අකාරො.

ගද 323 ගං වුච්චති දුක්ඛං, තං දෙති ති ගදෙ, ගසඤ්ඤපදෙ දු දූනෙ, අ.

ගදු 32, 394 ගං වුච්චති වජිරං, තං විය දුක්ඛං දදාති ති ගදු, (අසස කුවෙ රසස පහරණං ආවුධං ගදු) 1099 (සත්ථෙ ආවුධභෙදෙ).

ගදින 755 ගද වියත්තියං වාචායං, තො, ගද්දිතං, (භාසිතෙ).

ගදුභඞ්ග (ගදුභඞ්ග) 562 ගදුභඞ්ගපමාණ ඵලතාය ගදුභඞ්ගො, රලොපො.

ගදුල 520 ගදු සදෙදු, උලො, දීඝො, ගදූලො, (දීපිනි).

ගඞ්ග (ගඞ්ග) 637 "ගිඞ්ගි අභිකංඛායං, ගඞ්ගා, ගඞ්ගති ගිඞ්ගෙච්ඡා" ති සදු නීති. ගිධතිඝමා අ, නිගහගිතාගමො, ඉයස තනං, ගඞ්ගා.

ගදුහ 502 ගදතිඝමා රහො, ගදුහො, චක්කවා, බාලෙයො, වාසහො, පෘත්ර.

ගන්ධ 94 ගන්ධ අදදනෙ, අදදනං පිංසනං යාචනඛ, අ, ගන්ධතෙ පිංසතෙ අභිලෙසියතෙ (අභිලාපියතෙ) වාති ගන්ධො, ගන්ධෙති වා අත්තනො වත්ථුං සූචෙති පකාසෙති ඉදමෙත්ථ අත්ථි ති පෙසුඤ්ඤං කරොනෙතා විය හොති ති වා ගන්ධො, සදුනීතියං පන

"ගන්ධ ධාතුවසා වා පි ගමු ධාතුවසෙන වා,
ගමු ධා ධාතුතො වා පි ගන්ධසදුගති වදෙ,"

තථාහි ගන්ධයති ති ගන්ධො, අත්තනො වත්ථුං සූචයති ඉදං සුගන්ධං ඉදං දුග්ගන්ධන්ති පකාසෙති පවිඡ්ඡනනං වා ඵුප්ඵඵලාදි ඉද මෙත්ථ අත්ථි ති පෙසුඤ්ඤං කරොනෙතා විය හොතී ති අත්ථො—අථවා ගන්ධයති ජිඝ්‍රති මනාපගන්ධා සුගන්ධභාවෙන දුග්ගන්ධං අමනාපගන්ධා දුග්ගන්ධ භාවෙන සුගන්ධන්ති ගන්ධො, එත්ථ පන ගන්ධසදුසස ඡෙදනවාචකතෙන

"අතිජාතං අනුජාතං පුත්තමිච්ඡන්ති පණ්ඩිතා,
අවජාතං න ඉච්ඡන්ති යො හොති කුලගන්ධනො" ති

අයං පාළිනිදසසනං, වායුනා වා නීයමානො ගච්ඡතී ති ගන්ධො, කච්චා යනඝම්හි "ඛාදුමගමානං ඛන්ධාගන්ධා" ති ඛාද අම ගම් ඉච්චෙ තෙසං ධාතූනං යථාකකමං ඛන්ධ අන්ධ ගන්ධාදෙසා වුත්තා—අථවා ගච්ඡතෙතා ධරියතෙ සො ති ගන්ධො, වුත්තං හෙතං භදන්තෙන බුද්ධදත්තාචරියෙන වෙය්‍යාකරණෙන නිරුත්තිනයදස්සිනා

"ධරියති ති ගච්ඡතෙතා ගන්ධො සූචනතො පි වා" ති.

සදුනීතියං එව ධකාරන්තධාතුරූපාඛ්‍යාරෙ පන "ගන්ධ සූචනෙ අදදනෙ ච, සූචනං පකාසනං, අදදනං පරිමලතා, ගන්ධෙති ගන්ධියති ති ගන්ධො, එත්ථ ගන්ධො ති ගන්ධෙති අත්තනො වත්ථුං සූචෙති පකාසෙති ති ගන්ධො, =පෙ=ගන්ධසදෙදු ච "උප්පලගන්ධථෙනො" ති එත්ථඡෙදනෙ වත්තති ති දණ්ඩකිඛා" ති වුත්තං—361 ගන්ධයුත්තත්තාය ගන්ධො 1129 (ථොකෙ අපෙප).

ගන්ධකුටී 211 දිබ්බගන්ධෙ හි පරිභාවිතා කුටී ගන්ධකුටී, ජිනස්ස වාසභූතං භවනං ගන්ධකුටී නාම.

ගන්ධබ්බ 13 ගන්ධ මබ්බති පරිගුජ්ඣති ති ගන්ධබ්බො, ගොම්හි සගෙහ ධුනාති කම්පති ගායනනටනාදිවසෙනා ති වා ගන්ධබ්බො, 902 (අස්සෙ අස්සම්හෙන).

ගන්ධබ්බාධිප 31 පචසිඛාදිනං ගන්ධබ්බානං අධිපො නායකො ගන්ධබ්බාධිපො. (පුබ්බදිසාධිපති දෙවෙ.)

ගන්ධමාදන 607 අත්තනි සඤ්ජාතගන්ධදබ්බානං ගන්ධෙහි ලොකෙ මදයති මොදයතී ති වා ගන්ධමාදනො, මද උම්මාදෙ, යු.

ගන්ධසාර 300 ගන්ධානං සාරො උත්තමො ගන්ධසාරො, ගන්ධයුත්තෙහා සාරො පීරං සොති වා ගන්ධසාරො.

ගන්ධාර 132 ගන්ධං ලෙසං අරතී ති ගන්ධරො, රසසස්ස දීඝත්තෙ ගන්ධාරො, ගන්ධාරා නාම ජානපදා තෙහි අයං ගීයතෙ ති වා ගන්ධාරො, ණ, 184 ගං පථවිං ධාරෙනතී ති ගන්ධාරා, කිත්තිගන්ධෙන අරනතී ති වා ගන්ධාරා.

ගබ්භ 171 ගබ්භ මානෙ, චුරාදි, අ, ගබ්භෙති න සංකුචතී ති ගබ්භො, අථවා ගර සෙචනෙ, බො, ගරති අසෙසෙසු අනෙන පීලෙති ති ගබ්භො, "ගරසරාදීහි බො" ති මිනා බො හොති.

ගබ්භ 214 ගහ ගමනෙ, අහො, හස්ස බො, 271 ගු සද්දෙ, අහො, චින්තාදි, ගර සෙචනෙ වා, ගරති බහි නික්කමනවසෙන සිච්චතී ති ගබ්භො, "ගරා වා හො" ති සුත්තෙන හො—ගබ්භ ධාරණෙති ධාතුයා සිද්ධොති සද්දනීති. 943 (කුච්ඡි උදරං, ඔවරකො ගෙහච්සෙසො,) "ගබ්භො මෙ දෙව පතිඞ්තො, ගබ්භා ච පතිතො ඡමා" ති ආදීසු කුච්ඡිඤ්සත්තෙ—"ගබ්භ වසති මාණවො" චච්චාදීසු කුච්ඡියං—"ගබ්භං පවිඤ්ඨො" ති ආදීසු ඔවරකෙ.

ගබ්භර 609 ගතිං *භරති කුට්ලයති ති ගබ්භරං, නිපාතනා—ගබ්භ ධාර ණෙ වා, අරො—ගර සෙචනෙති මසමා "දදගරාහි දුරහරා" ති සුත්තෙන භරපපච්චයො වා, ගරති සිඤති ති ගබ්භරං.

ගබ්භාසය 239 ගබ්භා ආසතෙ තිඤත්‍ය ත්‍රෙති ගබ්භාසයො, ආස උප වෙසනෙ, ණ.

ගබ්භිනී 239 ගබ්භයොගා ගබ්භිනී, ඉනී, (ගබ්භිනියං).

ගභීර 669 ගම්භ ගමනෙ, රීරො, හොනෙනා ච, මලොපො ච, ගච්ඡන්තා භායනති අස්මිනති වා ගභීරො, භී භයෙ, රීරො.

ගම 395 ගමනං ගමො, ගම්භ ගතිම්හි, භාවෙ අ, (විජිගිසස්ස යාත්‍රායං).

ගමන 335 ගම්භ ගතිම්හි, භාවෙ යු, ගමනං.

ගමික 424 ගන්තුම්චිජ්ජති ති ගම්මිකො, ගම්භ ගමනෙ, ඉකො, ගන්තුං භබ්බොති වා ගච්ඡිති ති වා ගම්මිකො.

---

* හුරති, සි: වී:

ගමිකර 129 පචනනං *ඨාන ගතීනං දූරඨානතො ජානත්තා ගමිකරෝ, 669 ගමු ගතිම්හි, ඊරෝ, භොනෙත්තා ච, ගච්ඡනත්තා භායනත්ති අසම්නත්ති වා ගමිකරෝ, අථවා ගො වුච්චති පථවි, තං භින්දිත්වා ගච්ඡති පවත්තත්ති ති ගමිකරෝ, †අර ගමනෙ, අ, ගොණ භායනත්ති අසම්නත්ති වා ගමිකරෝ.

ගම්ම 745 ගමු ගතිම්හි, ණ්‍ය, ම්‍යසස මෙමා, ගන්තබ්බං ගම්මං.

ගරහා 121 ගරහ කුච්ඡනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, ගරහණං ගරහා.

ගර්ල 655 ගරතී ති ගරලං, ගර අදනෙ, අලෝ, ගිරති ජීවනත්ති වා, ගිර නිගිරණෙ, (විසමතෙත).

ගරු 627 ගිර නිගිරණෙ, උ, ඉස්සත්තං, ගමු ගමනෙ වා, උ, මස්ස රෝ, 701 ගර සෙවනෙ, උ, 840 ‡අභිධම්මවිභාවිනීපදයොජනායං පන "ගරති උග්ගච්ඡති උගගතො පාකටො භවතී ති ගරු, ගර උග්ගමෙ, වජාදීහි ති ආදිනා රු, අනුබන්ධලොපො, ගරති සිඛති ගරති වා වමති සිස්සෙසු සිනෙහනති ගරු, ගර සෙවනෙ වමනෙ වා, වජාදීහි ති ආදිනා වා යදූදිනා වා "සරමරචරා" දි මොග්ගල්ලායනසුත්තෙන වා උ, ගිරති සිස්සෙසු සිනෙහං වමතී ති වා ගරු, ගිර වමනෙ, "තෙසු වුඛී" ති ආදිනා ඉස්ස උ, අපිච පාසාණච්ඡත්තං විය භාරියභෙදෙන ගරු, තඛිත විගහහො, පච්චයො නත්ථි එකසෙසො විය, පාළිවිසයෙ ගරුසද්දෙ යෙව ඉච්ඡිතබ්බෝ "ගාරවො ච නිවාතො වා" ති සවුබ්බිකස්ස තඛිතන්තපද ස්ස දස්සනතො, සක්කතභාසාවිසයෙ ගුරුසද්දෙ ව ඉච්ඡිතබ්බෝ උකාරස්ස වුඛිභාවෙ අඤ්ඤථා තඛිතන්තපදස්ස දස්සනතො.

ගරුගබ්භා 239 ගරු අලහුකො ගබ්භො කුච්ඡි එතස්සාති ගරුගබ්භා.

ගරුළ 633 ගරං විසං හනති ති ගරුළෝ, ණ්, රකාරස්ස රු, හස්ස ච ළත්තං, ගරුං භාරං ලාති ගණ්හාති ති වා ගරුළෝ, ලා ආදූනෙ, අ.

ගල 263 ගල අදනෙ, කරණෙ අ, ගලනති අදනති අජ්ඣොහරන්ති අනෙනාති ගලෝ, ගිල ගිලනෙ වා, ගිලති අනෙනා ති ගලෝ, ඉස්සත්තං.

ගලගණ්ඩී 278 ගලස්ස කණ්ඩස්ස හෙට්ඨිමනෙන ජානී ගලන්තී.

ගලිත 751 ගල සෙවනෙ, තො, ගලිතං, (වුතෙ).

ගවක්ඛ 216 ගව මක්ඛි ගවක්ඛෝ, සමාසනන්තත්තා අ, (ජාලකෙ).

ගවජ 616 ගො විය වජති අජති ති වා ගවජෝ, වජ ගමනෙ, අ.

ගවය 616 ගො විය අයති ති ගවයෝ, අය ගමනෙ, අ.

---

* ඨානානං ගති ගබ්භිරභෙදනෙ ජානත්තා—එකන්ත.

† "ගං පුබ්බ භිදි විධාකරණෙ, ඊරෝ" ති අත්ථසාලිනි අත්ථයොජනා.

‡ ගරුසද්දෙ "සත්තරමරලොකගරු" ත්ති එත්ථ සබ්බලොකාචරියෙ සබ්බඤ්ඤුම්හි "ඉදමාසනං අත්‍ර භවං නිසීදතු භවං හි මෙ අඤ්ඤතරෝ ගරුඨානියෝ" ත්ති එත්ථ මාතාපිතුසු—අපිච ගරුසද්දෙ අඤ්ඤඤ්ඤත්ථෙපි පි දිස්සති, සබ්බමෙතං එකතො කත්වා අත්‍රිදං වුච්චති

මාතාපිතා චරියෙසු දුජ්ජරෙ අලහුම්හි ච
මහනෙතා චුගතෙ චෙව නිපෙකාදි කරෙසු ච,
තථා චඤ්ඤවිසෙසෙසු ගරුසද්දෙ පවත්තති"—"කෙචි පනාචරියා "ගරු" "ගුරු" ති ච විධා ගහෙත්වා භාරියවාචකත්තෙ ගරුසද්දෙ ඨිතො ආචරියවාචකත්තෙ පන ගුරු සද්දෙ ති වදන්ති, තං න ගහෙතබ්බං පාළිවිසයෙහි සබ්බසමපි සත්ථවුත්තානං අත්ථානං වාචකත්තෙ ගරුසද්දෙ යෙව ඉච්ඡිතබ්බෝ" ති සද්දනීති.

ගවි 1114 (සප්පිමහි ඝනෙ, තදඤ්ඤත්‍ර හොතඛ්බ භවි).

ගවෙසනා 428 එසනං ගවෙසනං ගවෙසනා, ගවෙස මගගනෙ, භාවෙ යු, ඉත්තියං ආ.

ගවෙසිත 753 ගවෙස මග්ගනෙ, චුරාදි, තො, ගවෙසිතං.

ගහ 206 ගහ උපාදානෙ, අ, ගණ්හාති පුරිසෙනා නීත ධන මිති ගහං, 762 ගහ උපාදානෙ, නිබන්ධනෙ ච, ගහො, 919 (නිබන්ධෙ බලකකාරෙ, "බලගහණො" ති ආදීසු).

ගහඞ 446 ගහෙ ගෙහෙ පච්කාමගුණෙ වා රාග *වසෙන තිඨතී ති ගහඨො, ඨා ගති නිවුත්තියං, ඞ්.

ගහණී 271 ගහ උපාදානෙ, අණී්හි ගහණී, ණීති එකෙ, ගබ්භං ගණ්හාති ධාරෙති ති ගහණී, ගබ්භාසයසඤ්ඤිතො මාතුකුච්ඡිපදෙසො, තෙජොධාතුම්හි පන යථාහුත්තාහාරස්ස විපාචනවසෙන ගණ්හණතො ගහණී, 972 (පාචානලයම්හි උදරඅ්හි හුත්තපාචනෙ කම්මජතෙජසම්හි, රොගහෙදෙ පි ගහණී).

ගහන 536 ගහ උපාදානෙ, අධිකරණී යු, ගණ්හනති එත්ථ මනුස්සා මයුරාදයො සත්තා ච දබ්බසම්භාරාදීනි අත්තනො නිවාසං වාති ගහනං, "දන්තජ නකාර සහිතො යෙව ගහනසද්දෙ අරඤ්ඤවචනො" ති අභිධම්මවිභාවිනී පදයොජනායං වුත්තං, කෙචි පන දන්තජ නකාර සහිතො ගහනසද්දෙ මුඛජ ණකාරසහිතො ගහණසද්දෙ ච අරඤ්ඤ වාචකො ච්නනං පදූනං කාරී කාරියවසෙනෙව විසෙසො න අත්ථතො ති වදන්ති, තං නයුජ්ජති, කසම්හා? වචත්ථානාභාවතො, යථාහි "ගාම්හා නිග්ගච්ඡන්ති සයං පොසො නිගච්ඡති" ති සඤ්ඤිගා සඤ්ඤිගස වසෙන එකො පි සද්දෙ සවිසෙසත්ථො හොති, එවං දන්තජ නකාර මුඛජ ණකාරවසෙන එකො පි සද්දෙ සවිසෙසත්ථො හොති, තසම්හා මුඛජ ණකාරසහිතො ගහණසද්දෙ ආදූනවවචනො යෙවා ති—719 දුරධිගමනෙන්නා පාතං ගහනං, (?) යථා ගහණමෙතං සත්ථං දුබ්බෙක මිච්චත්ථො, ගච්ඡන්තං හනති ති ගහනං, ගහණම්පි, සදූදි.

ගහපතිමහාසාල 339 ගහපති ච සො මහාසාලො චෙ ති ගහපතිමහා සාලො, නිධානගෙ වලඤ්ජෙ ච ධනෙ, තෙසං විජ මහාසාලානං ධනස්ස උපඛ්ඛම්භාගෙ සති ගහපතිමහාසාලා නාම සියුං.

ගළොචි 581 ගළ රක්ඛණෙ, ඔචො, නදූදි, ගර සෙචනෙ වා, අමතා, මධුපණ්හි පි, මධුරිව පණ්ණමස්සාති මධුපණ්හි.

ගා.

ගාථා 1090 ගායති ති ගාථා, ගා සද්දෙ, ථා, ඉත්තියං ආ, (පජ්ජ සිලොකෙ, වචීභෙදෙ ච්යතානවාචායං).

ගාන 130 ගෙ සද්දෙ, යු, ගෙතබ්බං ගානං, භාවසාධනං, ගායන්නානං වා ඉයනං උච්චාරණං ගානං.

ගාම 225 ගස අදනෙ, මො, ගසන්ති එත්ථාති ගාමො, ගාසන්ති එත්ථා ති වා: ගා සද්දෙ, 1107.

---

* භාවවසෙන, සි: පී:

ගාමණ්‍ය 368 ගමනං ගාමෝ, භාවෙ ණ්‍ය, හත්ථාදීනං ගමනක්‍රියා ගාමෝ, තං නෙති සික්ඛාපෙති ති ගාමණ්‍යෝ, යෝ, නස්ස ණ්‍ය, දීඝෝ ච, අඤ්ඤක්‍රියා සික්ඛාපනෙතූපචාරා, ගාමං හත්ථාදිසමූහං නෙති ති වා ගාමණ්‍යෝ, ගමනං වා සික්ඛාපෙති ති ගාමණ්‍යෝ, ණ්‍යෝ, සඛ්ඛත්ථ නස්ස ණත්තං.

ගාමණි 695 ගාමං නෙති ති ගාමනි, "තස්සිලාදිසු ණීඛා වී චා" ති ණී, රස්සෙ ගාමනි, 920.

ගාමධම්ම 317 ගාමවාසීනං ධම්මෝ ආචාරෝ ගාමධම්මෝ, ගාමසද්දෙන චෙත්ථ ගාමවාසිනෝ වුත්තා.

ගායනති 417 ගායතී ති ගායනති, ගෙ සද්දෙ, ති, එඅය.

ගායනතිපමුඛ 117 ගායනතිනාම යස්සා චතූසු පාදෙසු පරිපාදං ඡලක්ඛ රානි සනති සා පමුඛං ආදි යස්ස උත්තානාදීනං පායෙනානුපයොගිත්තා තං ගායතිපමුඛං.

ගාරස්ස 700 ගරහිතබ්බා ගාරයෙහා, ගරහ නින්දායං, ණ්‍ය, වණ්ණ විපරියායො.

ගාරස්සවච 735 ගරහිතබ්බා ගාරයෙහා, වුච්චති ති වචෝ, ගාරයෙහා වචෝ යස්ස සෝ ගාරස්සවචෝ.

ගාවී 498 ගමූ ගතිම්හි, ඊ, ගච්ඡතී ති ගාවී, (ගාවිසාමඤ්ඤසද්ද, පුමෙපි ගාවී, තදූ යොසස ඊ).

ගාවුත 196 ගවං ගවෙහි වා යුතං ගාවුතං, යුජ සමාධිම්හි, *ගොනදන්ත රෙහි ගහිතපමාණසමොධානනත්‍යපෙථා, (උසභානං අසීතිපපමාණං ගාවුතං නාම).

ගාහ 762 ගහ උපාදූනෙ නිබන්ධනෙ ච, භාවෙ ණ්‍ය, ගහණං ගාහෝ.

ගාහපච්ච 419 ගහපතිනා සංයුත්තෝ අගඞ්ගා ගාහපච්චෝ, ණ්‍ය.

ගාළව 556 ගල අදනෙ, අවෝ, ගාළවෝ, ලස්ස ළෝ, සාළවෝ පි.

ගි.

ගිංගමක 289 ගමූ ගමනෙ, ණ්වු, ඒත්තං, අසසිත්‍යං, නිගහගීතාගමෝච, ගිංගමකං, බහතිංසයඞ්කෝ හාරහෙදූ, ආදිනා අඨහාරා මාණවකෝ එකාවලී නක්ඛත්තමාලාදයෝ හාරහෙදූ ච ගයහනති.

ගිජ්ඣ 637 ගිධ අභිකංඛායං, යෝ, ධ්‍යස්ස ජ්ඣා, අසරූපවිත්තං, ඔපප චවෙන වා සිඛං, තදූ ධස්ස ජ්ඣ, ගෙධතී ති ගිජ්ඣෝ.

ගිජ්ඣකූට 606 ගිජ්ඣා සකුණවිසෙසා අස්ස කූටෙ වසනති වා ගිජ්ඣ සදිස කූටයුත්තත්තාය වා ගිජ්ඣකූටෝ.

ගිජ්ඣා 220 ගජී සද්දෙ, ණ්වු, අසසිත්තං, ඕනවාගමෝ ච, (ඉඬ්කායං).

ගිධ 739 ගිධ අභිකංඛායං, තෝ, ගෙධතී ති ගිධෝ, මහාතණ්හාති තණ්හාගිධානං යෝ හෙදූ, මහාතණ්හා නානාරම්මණං ඉච්ඡති, අතිතණ්හා එකසම්මිපි ආරම්මණ අනෙකවාරං අධිකච තසති, ගිධෝ උභයත්ථ පීති අයමෙතෙසං විසෙසෝ.

---

* ගොදද්ධරෙහි පමාණ, සි: පී:

ගිනි 34 ගො රංසි එතස්සා සන්ති ගිනි, අස්ස සී ත්‍යන්තේ ඉනි, අගග්ගිනි ති පි පාඨෝ.

ගිම්හ 80 ගිරති පීළයතීති ගිම්හෝ, ගිර නිපීළනෙ, මෝ, රස්ස හෝ, වණ්ණවිපරියායෝ ච, ගච්ඡතීති වා ගිමෙනා, ගම්ස්ස අස්සි, නිග්ගහී තාගමෝ ච.

ගිම්හාන 78 ගිරති පීළයතීති ගිම්හානෝ, ගිර නිපීළනෙ, මානෝ, රස්ස හෝ, වණ්ණවිපරියායෝ ච.

ගිර 105 ගිරනති සද්දයන්ති තම්නි ගිරා, ගෙ සද්දෙ, ඉරෝ, ඉත්තියං ආ, ගායිතබ්බාති වා ගිරා.

ගිරි 605 ගිර නිග්ගිරණේ, (නිග්ගිරණං පග්ඝරණං) ගිරති පසවති ඔස ධාදයොති ගිරි, ඉපපච්චයෝ. "ගිම්වමනාදිවසෙන ජලස්ස සාරභූතානං හෙසජ්ජාදිවත්ථූනඤ්ච ගිරණතෝ ගිරීති වුච්චති" ති සද්දනීති.

ගිරිකණ්ණී 584 කණ්ණසදිස පුප්ඵතාය කණ්ණී, ගිරිම්හි ජාතා කණ්ණී ගිරිකණ්ණී.

ගිරිමල්ලිකා 573 ගිරිම්හි ජාතා මල්ලිකා ගිරිමල්ලිකා, (කුටජෙ).

ගිරිමෙඛලා 44 සරීරමහන්තභාවෙන ගිරිසදිසත්තා ගිරි විය්‍යති ගිරි, මාරෙන මම්මයනවසෙන අයමෙව භත්ති මෙඛලෝ නාම හොතූති කත්තුනාමත්තා මෙඛලා විය්‍යති සමුදිතනාමවයෙන එකමෙව භත්තිං වදති, යථා "වජ්රාසනි සිතුණ්හ" නති.

ගිලාන 322 ගිලා භාසඛ්ඛයෙ, සු—ගිල ක්ලමනෙ වා, දීඝං, ගිලයති කිල මතීති වා ගිලානෝ.

ගිලිත 757 ගිල අදනෙ, තෝ, අස්සි, ගිලිතෝ, (භක්ඛණේ).

ගිහි 446 ගහ මෙතස්සා සී ති ගිහි, ඊ, අස්සි, රස්සා ච.

ගී.

ගීත 130 ගෙ සද්දෙ, ගෙතබ්බං ගීතං, ගායනං වා ගීතං, භාවකම්මසු තෝ, ගීතරෙති ඊයතෙ උච්චාරීයතෙති වා ගීතං.

ගීතිකා 130 ගායනං ගෙතබ්බං වා ගීති, ගෙ සද්දෙ, ති, ගීති එව ගීතිකා, සකත්ථෙ කො, ඉත්තියං ආ.

ගීවා 263 ගා සද්දෙ, ඊවෝ, ගායනති එතායාති ගීවා, ඉත්තියං ආ, 1129 (ගළෙ කණ්ඨ).

ගීවෙය්‍ය 285 ගීවායං භවං ගීවෙය්‍යං, භවත්ථෙ එය්‍යෝ, ගීවාය ආභරණං වා ගීවෙය්‍යං, ගීවසද්දතෝ ආභරණේ එය්‍යෝ.

ගු.

ගු 26 (එකඃ) ගු ධාතු සද්දෙ ච, උගගමෙ ච, කරීසඋස්සගෙග (වච්චච්ඡස්ස ජ්ජතෙ) ච හොති.

තත්ථ "කඤ්ඤ ඵෙගුං" ති ආදීසු සද්දෙ, තත්ථ ගි කෙන උදකෙන ගුණ ති සද්දං කරොතීති කඤ්ඤ, සුබුමඵලෝ ධඤ්ඤවිසෙසෝ—ඵෙ වාතෙ වානනිමිත්තාමහි ගුණති සද්දං කරොතීති ඵෙගුං" ති අත්ථෝ හොතී ති යථා කථිච් බ්‍යුපපත්ති රුළ්හියා අත්ථනිච්ඡයෝති.

"උග්ගාරෝ" ති ආදිසු උග්ගමෙ, තප්පි උග්ගච්ඡතී උග්ගමතී උඛහම වාතවූළභවසෙනාති උග්ගාරෝ, උද්‍රෙකොති අත්‍ථෝ, උ පුබ්බා ගු ධාතු, ධාඛිනාතුකාරස්ස ආරාදෙසෝ ණිපච්චයෝ ච හොති.
"ගුර" නති ආදිසු කරීසඋස්සඉගා, තප්පි ගී ගුණාති ගමති වා උස්ස ජ්ජති කර්සමෙතෙනා ති ගුරං, වච්චමඉගා තෘත්‍ථෝ, රපපච්චයෝ.

ගුඟ්ගුළු 557 රොගහරණෙ ගුරූනෝ පි වෙජ්ජස්ස ගුරූ ගුඟ්ගුළු, නිපාතනා.

ගුඡා 479 චත්තාරෝ විහයෝ සම්පිණ්ඩිතා එකා ච ගුඡා සමඟරූකා, 585 ගුප්ප සඳෙද, ඛිනවාඟමෝ.

ගුණ 767 ගුණ පකාසනෙ, අ, පකාසෙති කාරණතති ගුණෙ, ගණ සංඛ්‍යා ණෙ වා අසස්‍ය—"ගුණ්‍යති පරිච්‍යති සෙය්‍යත්‍ථිකෙහීති ගුණෙ, ගුණ චයෙ, අ," අභිධම්මවිභාවිනිපදයොජනා—ගොණෙපියති ආමන්තාපියා ති අත්තානි පතිඤ්ඤතෝ පුග්ගලෝ දට්ඨුං සොතුං පූජෙතුඤ ඉච්ඡන්තෙහි ජනෙහීති ගුණෙ, ගුණආමන්තණෙ, එත්ථ කිඤාපි සීලාදිධම්මානං ආමන්තාපනං නත්ථි, තථාපි තං හෙතු ආමන්තණං නිමන්තණඤ්ච තෙ යෙව කරොන්ති නාමාති එවං වුත්තං තථාහි

"යථාපි ඛෙත්තෙ සම්පන්නෙ බීජං අප්පම්පි රොපිතං
සම්මා ධාරං පවස්සන්තෙ ඵලං තොසෙති කස්සක" නති

එත්ථ කස්සකස්ස තුඞි උප්පත්තිකාරණත්තා හෙතුවසෙන නිච්චෙතන සස පි ඵලස්ස තොසනං වුත්තං—එව ම්ඛා පි ආමන්තාපන කාරණත්තා එවං වුත්තං—අඤ්ඤෙ පන "ගුජ්ඣන්තෙ අබ්‍යයන්තෙ ඉති ගුණ" ති අත්‍ථං වදන්ති, තදනුරූපං පන ධාතුසද්දං න පස්සාම, ගුණ ආමන්තණෙ ඉච්චෙව පස්සාම, විචාරෙත්වා ගහෙතබ්බං"—සද්දනීති,
787 (අප්පධාන්‍ෙ විසෙසණෙ, ජ්‍යාය ධනුනෝ ජ්‍යාය)—"අනුජානාම් හිඤ්ඣබෙව අසාතානං වත්‍ථූනං ච්ඡුණං සංඝාවි" නති එත්ථ පටලෙ—"වයොගුණ අනුසුබ්බං ජහන්ති" ති එත්ථ රාසියං—"සතගුණ දක්ඛිණ පාටිකංඛිතබ්බා" ති එත්ථ ආනිසංසෙ—"කසිරා මාලා ගුණෙ බන්‍ධූ" ති එත්ථ බන්‍ධනෙ—"අහතං අන්තගුණං කරිස" නති එත්ථ කොඨාසෙ.

ගුත්ත 746 ගුප ගොපණෙ, තෝ, ගුජාදි, ගුත්තෝ, 754 ගුත්තං.

ගුද 274 ගුද කීළායං, අ, ගු කරිසුස්සඉගෙහ වා, දෙ, ගුණාති ගවති වා උස්සජ්ජති කරිසමෙතෙනාති ගුදං. (වච්චමඉගෙහ.)

ගුදූ 599 ගු සඳෙද, දෙ, නිග්ගහීතාගමෝ, ඉත්‍ථියං ආ, (භඳුමුත්තෙ).

ගුම්බ 550, 631 ගුප රක්ඛණෙ, බෝ, පස්ස මෝ, ගුම්බෝ, 861 (ථීමහාසම්ං ගෙහාදිනං ථීමෙහ, බලසජ්ජනෙ යුඛකාලෙ බලස්‍ය සජ්ජනෙ).

ගුය්හ 352 ගුහ සංවරණෙ, කම්මනි යො, විපරියායෝ, ගුය්හං. 1061 (රහස්‍ය පි රහස්සෙ පි, ඡඤ්ඤුත්තරක්ඛණත්‍ථං ඒලොපෝ කතෝ).

ගුය්හක 13 නිධයෝ ගුය්හන්තීති ගුය්හකෝ, ගුහ සංවරණෙ, ණ්වු.

ගුහා 609 ගුහ සංවරණෙ, "ඉත්‍ථියමනියවෝ වා" ති අ, පුන ආ, ගුහා.

ගුළ 462 ගුළ රක්ඛායං, ගු සඳෙද වා, ගවති පවත්තති එතෙනා ති ගුළෝ, "ගුතෝ ළක් ච" නි මොග්ගල්ලායනසුත්තෙන ළක් පච්චයෝ, 1088 (ගොළෙ* මුරඛ්බීති ඛ්‍යතෙ මන්තිකාගුළෙ, උච්ඡුම්යෙ උච්ඡුරසස්‍ය ජාතෙ).

ගුළඵල 554 ගුළෝ විය †සාතෙන ඵලමෙතස්සාති ගුළඵලෝ.

---

* මුරළ, බ්: ථී: † සාතන, සි: ථී:

ගු.

ගුථ 274 ගුථකරීසුස්සගෙහ, අ, ගුප ගොපනෙ වා, ථො, දිඝංපලොපො, පරිකම්මූලත්තා ගොපීයතීති වා ගුථො.

ගුළ්හ 746 ගුහ සංවරණෙ, තො, දිඝො, අනුයඞි ති ගුළ්හො.

ගුළ්හපුරිස 347 ගුත්තො ගුළ්හො ච සො පුරිසො චාති ගුළ්හපුරිසො.

ගෙ.

ගෙ 26 (එක:) ගෙ ධාතු පන "සඞ්හිතා, සඞ්හිති" ති ආදිසු සද්දසච්චාරණෙ හොති, තත්ථ හි සඞ්ගායතෙ කථියතෙති සඞ්හිතා—සඞ්ගායනං සඞ්හිති ති අත්ථො හොති ති.

ගෙඩුක 316 ගුඩි වෙඨනෙ, ණුකො, උසස, ගුද කීළායං වා, තදූ දසස ඩො, ගෙණ්ඩුකො.

ගෙරිකාදික 610 ගෙරිකා ආදි යසස සො ගෙරිකාදිකො, ආදිසද්දෙන මනොසිලා හරිතාලාදිකො සඞ්ගහිතා එව සිලාවිකාරො.

ගෙලඤ්ඤ 323 ගිලානසස භාවො ගෙලඤ්ඤං, ණිඤ, (රොගමත්තෙ).

ගෙහ 207 ගහ උපාදූනෙ, අ, ගණ්හාති පුරිසෙනානීතධන මිති ගෙහං උපධිසස එතං.

ගො.

ගො 181 ගමු ගතිම්හි, සවි, ගච්ඡන්ති යසසං ලොකා සා ගො, 495 ගවජතීති ගො, ගමු ගතිම්හි, රො.

869 "ගොසු දුයහමානාසු ගතො, ගො පඨමො" තාදීසු පසුම්හි.

*"ගොමතිං ගොතමං නමෙ, ගො රක්ඛං" තාදීසු වසුධායං.

"ගොත්තවසෙන ගොතුම" න්ති ආදිසු වාචායං—ආදිසද්දෙන සගග රංසි වජ්ජරජලාදයො ගහිතා—"ගන්ධබ්බෙ" ති ආදිසු සගෙග, තත්ථ ගොම්හි සගෙග ධුනාති කම්පති ගායනනටනාදිවසෙනාති ගන්ධබ්බෙ, ඔසසත්තං, උසෙසාත්තං, ඔසසාවාදෙසො, නිග්ගහීතාගමො, ණපච්චයො ච, වසස බො.

"උණ්හගූ, සීතගූ" ති ආදිසු රංසිම්හි, තත්ථ හි උණ්හා ගාවො රංසයො එතසසාති උණ්හගූ, සුරියො. සීතා සීතලා ගාවො රංසයො එතසසා ති සීතගූ, චන්දොති අත්ථො හොති.

"ගදූ" ති ආදිසු වජ්ජරෙ, තත්ථ හි ගො විය වජ්ජිරො විය පරෙසං දුක්ඛං දදූතීති ගදූ, වෙසසවණ්ණමහාරාජසස ආවුධභූතා ගදූ ති අත්ථො.

"ගොසීතචන්දන" න්ති ආදීසු ජලෙ, තත්ථ හි ගො විය උදකං විය සීතං චන්දනන්ති අත්ථො—"ගොචරෙ" ති ආදිසු චක්ඛාදි ඉන්ද්‍රියෙ, තත්ථ හි ගාවො ඉන්ද්‍රියානි චරන්ති එත්ථාති ගොචරෙ ති අත්ථො හොති.

---

* ගොමති නත්‍යාදිසු ගුරිපඤ්ඤං ගුරිසමානපඤ්ඤං ගොතමසම්මාසම්බුධං වඤ්ඣාමීති වගොරක්ඛං පඨවිරක්ඛං ති ච අත්ථො—සෙසෙසු හි සුත්තනිපාතඨ්ඨකථායං වාසෙට්ඨ සුත්තවණ්ණනාපදෙසෙ "ගොරක්ඛන්ති ඛෙත්තරක්ඛං කසිරක්ඛ" න්ති වුත්තං, පඨවි හි ගො වුච්චති, තපපගෙදූෙව ඛෙත්තන්ති වුත්තන්ති-"ගොත්තවසෙන ගොතම" න්ති එත්ථ වාචායං බුද්ධියඤ්ච, ගං තායතීති ගොත්තං, ගොතමො ති පවත්තමානං ගං වචනඤ්ච තායති එකංසිකවිසයතාය රක්ඛතීති ගොත්තන්ති අත්ථො.

"ගණ්ඨිපද" නති ආදීසු ඤ්ඤණේ, තත්‍ථ හි ගො ඤ්ඤං තිට්ඨති එත්‍ථා ති ගණ්ඨි, ගණ්ඨි ච තං පදඤා ති ගණ්ඨිපදං, පාළියට්ඨකථාදීසු ගමභිර ඤ්ඤණවිසයං දුක්ඛොගාහඛ්ඨානත්‍ති අත්‍ථො හොති.

"ගො ගොත්තං ගොතමං නමෙ, ගොකණ්ටකො" ති ආදීසු සුරියෙ, තත්‍ථ හි ගොගොත්තං ආදිච්චබන්ධු ගොතමං සම්මාසම්බුඛං නමාමි—ගොඝස්ස සුරියඝස්ස කණ්ටකොති ගොකණ්ටකො, සුරියාවට්ටකණ්ට කොති අත්‍ථො හොති, එස හි සුරියාවට්ටනං යෙව අනුවට්ටිත්වා පුඵ්ඵ තීති ගොකණ්ටකොති ච සුරියාවට්ටකණ්ටකො ති ච වුච්චති.

"ගීතං, ගායන" නති ආදීසු ගීතරි, තත්‍ථ හි ගොහි ගීතරෙහි ඊයතෙ උච්චාරියතෙති ගීතං, ගායනත්තානං ඊයනං උච්චාරණත්‍ති ගායනත්‍ති පි අත්‍ථො හොති—අපිච,

"ගායති ගො හරපුත්තෙනා ගො ඉන්දපරිවාරිකො,
ගො පුප්ඵති කුමුදං ගො ගායතෙ ගො පත්‍ථියතෙ.
ගොම්හි සිප්පසික්ඛං ගොඝු පාකටො සජ්ජනො සදා" ති ආදීසු ගො සද්දෙ යථාඤාතං ගීතරි, ඛණ්ඩ, ගන්ධබ්බ, චන්ද, ගායන, සරඝඝති, දිසා භාගෙසු ච හොති—තත්‍ථ හි ගො ගායකො ගායති, හරඝඝ පුත්තෙනා ඔ ඛණ්ඩා, ඉන්දඝඝ පරිවාරිකඝුතො ගො ගන්ධබ්බදෙවො, ගො වණ්ඩ, කුමුදං පුප්ඵ ති විකාසෙති, ගො ගායනං ගායතෙ, ගොම්හි සරඝඝතිහෙතුනා, සිප්පසික්ඛං සිප්පාරම්භා හි, ගො සරඝඝත්‍ති, පත්‍ථිය තෙ ආසිංසියතෙ, ගොඝු දිසාසු, සජ්ජනො, සදා සබ්බකාලං, පාකටො විඝසුතො හොති ති.

"අලගද්දෙ, අගද්දෙ" ති ආදීසු ගොඝද්දෙ දුක්ඛෙ, තත්‍ථ හි ගො වුච්චති දුක්ඛං, තං දෙතීති ගද්දෙ, විසං, අලං පරිපුණ්ණං ගදං එත ඝඝා ති අලගද්දෙ, උරගො—ගො වුච්චති දුක්ඛං, තං දෙතීති ගද්දෙ, රොගො, ගදඝඝ රොගඝඝ පටිපක්ඛොත්‍ති අගද්දෙ, ඔඝධනත්‍ති අත්‍ථො.

"මුනිපුඟවො, පුරිසපුඟවො" ති ආදීසු අධිපත්‍තිම්හි, තත්‍ථ හි පුමො ච සො ගො (අධිපති) චා ති පුඟවො, මුනි ච සො පුඟවො චා ති මුනි පුඟවො, පුරිසපුඟවො ති එත්‍ථා පි එසෙව නයොති—තථාහි පුඛ්ඛා චරියෙහි,

"සගෙහ කරෙ ච වජීරෙ බලිවද්දෙ ච ගො පුමා,
ඨිරිඝසරිරණෙ නමපු දිසා වචනභූම්සු" ති වුත්තං—සද්දනීතියං පන
"ගො ගොණෙ ඉන්ද්‍රියෙ භූම්‍යං වචනෙ චෙව බුඛ්ඛියං,
ආදිච්චෙ රංසිගවෙව භාණියෙ පි ච වත්තතෙ,
තෙසු අත්‍ථෙසු ගොණෙහි පුමා සෙසෙසු චා පුමා" ති වුත්තං.

ගොකණ්ටක 583 ගවං කණ්ටකො ගොකණ්ටකො, පඨවියං වා ලග්ගෙ කණ්ටකො ගොකණ්ටකො—එකක්ඛරකොසවිකාගං පන "ගොඝස්ස සුරියඝස්ස කණ්ටකො ගොකණ්ටකො, එසො හි සුරියාවට්ටනං යෙව අනුවට්ටිත්වා පුඵ්ඵතීති ගොකණ්ටකො ති ච සුරියාවට්ටකණ්ටකො ති ච වුච්චති" ති වුත්තං.

ගොකණ්ණ 267 ගොකණ්ණසදිසත්තා තපපමාණත්තා වා ගොකණ්ණ, අථවා, ගොකණ්ණ නාම එකො මිගවිසෙසො, තක්කණ්ණසදිසපමා ණත්තා ගොකණ්ණ.

ගොකුල 190 කුල සංඛ්‍යාණේ, ගාවෝ කුලනත්‍ථා ත්‍රාති ගොකුලං, ගුණිං කුලං ඝරනති වා ගොකුලං, (වප්පේ).

ගොචර 94 ගාවෝ ඉන්ද්‍රියානි චරන්ත්‍යනෙනසූති ගොචරා, රූපසද්දා යෝ—එතෙ ඉන්ද්‍රියත්‍ථානිප්පුච්චන්ත්‍යේ, ඉන්ද්‍රියානි අත්‍ථානෙනා අභිලාසී යන්නෙනති වා ඉන්ද්‍රියත්‍ථා.

ගොච්ඡක 545 ගුඩ පරිවේඩනෙ, ණ්වු, ධස්ස ඡෝ, මොග්ගල්ලායනවුත්තියං පන "ගුප ගොපනෙ, ගොපීයති ති ගොච්ඡකෝ" ති වුත්තං.

ගොවිස 666 ගම්චිජීතාදිසං අවති යෙන සෝ ගොවිසෝ, ඉසෝ, අව නෙනා ච, අසෙසාත්තඛ.

ගොඤ 190 ගාවෝ තිඤ්ඤන්ත්‍යත්‍රා ති ගොඤං, ගොසද්දූපපද ඨා ගතිනිවූ තත්තියං, ඤ්ඤි.

ගොණ 495 ගච්ඡති ති ගොණේ, ගමූ ගතියං, යු, ම්ලොපෝ, අසෙසා, ණත්තං.

ගොතම 4 ගොතම්වංසෙ උප්පන්නත්තා ගොතමස්ස මුනිනෝ අපච්ච නති ගොතමෝ, ණේ.

ගොත්ත 332 ගෝ වුච්චති අභිධානං බුද්ධි ච, තෙ තායතීති ගොත්තං, ගවං සද්දං තායතීති වා ගොත්තං, තා පාලනෙ, අ, ගොපීයතීති වා ගොත්තං, ගුප රක්ඛණේ සංවරණේ වා, නෝ.

ගොධා 622 ගුධ රොසෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, ගොධා, ධත්‍රුගුණ්‍යාතවාරණස්ස පකොඨේ බඛවම්මනිපි.

ගොධුම 450 ගුධ පරිවේඩනෙ, උමෝ, ගුධති පරිවේඩනීති ගොධුමෝ.*

ගොනක 312 ගු සද්දෙ, යු, සත්තේ කෝ, උසෙසාත්තං, ගොනකෝ.

ගොන (ග) ගුල 614 ගුණිං න (ඝ) ගුලසදිසත්තා ගොන (ඝ) ගුලෝ, (කණ්හාමුඛේ මක්කතෙ).

ගොනස 651 ගවසෙසව නාසා අසෙසති ගොනසෝ, සඤ්ඤුයං නාසා සද්දසස නසෝ කතෝ.

ගොප 495 ගාවෝ පාතීති ගොපෝ, ගොසද්දූපපද පා රක්ඛණේ, ණේ.

ගොපානසි 221 ගං වසෙසාදකං සුරියාදිකිරණං ච පිවනති විනාසයනති අබ්භනන්තර ම්පවෙසනවසෙනාති ගොපානා, ඉට්ඨකාදයෝ, තානි සිනොනති බන්ධනති එත්‍ථාති ගොපානසී, සි බන්ධනෙ, ඊ.

ගොපායිත 754 ගුප ගොපනෙ, තෝ, ආයාගමෝ, ගොපායිතං.

ගොපාල 495 ගාවෝ පාලෙනීති ගොපාලෝ, ගොසද්දූපපද පාල රක්ඛණේ, ණේ.

ගොපාලගාමක 226 ගොපාලානං ගාමෝ ගොපාලගාමකෝ, සත්තේ කෝ.

ගොපිත 754 ගුප ගොපනෙ, තෝ, ගුජ්ජි, ගොපිතං.

ගොපුර 204 ගුණිං වාචානං පුරං ගොපුරං, 1065 (වාරමන්තෙ පි බහි වාරෙපි).

ගොපෙක 277 ගුප රක්ඛණේ, ඒඃ, සකත්තේ කෝ, ගොපීයතීති ගොපෙකෝ.

---

* "සුමනෝ මිලක්ඛගොජනං පාවතෝ යතෝ" ති රහසෝ.

ගොමන්තු 495 ගාවො අස්ස සන්තීති ගොමා, ගොසද්දතො අස්සත්ථිත්ථ මන්තුප්පච්චයො.

ගොමය 499 ගොනො නිබ්බත්තා ගොමයො, නිබ්බත්තත්ථේ මයප්පච්චයො, අථවා, ගොමයතීති ගොමයො, ගොම උපලිම්පනෙ, අ.

ගොමික 495 ගාවො අස්ස අත්ථීති ගොමිකො, ඉකප්පච්චයො, මා ගමො ච.

ගොමිලහ 499 මිහ සෙචනෙ, ලො, ගවං මීලෙහා වෙච්චා ගොමීලෙහා.

ගොමුත්ත 225 ගුණිණං මුත්තං ගොමුත්තං.

ගොර 95 ගු සද්දෙ, රො, ගුයතෙ කිත්තියතෙති ගොරො, (සෙතෙ).

ගොරක්ඛා 446 ගුණිණං රක්ඛා ගොරක්ඛා, සුත්තනිපාතඨකථායං වාසෙට්ඨසුත්තවණ්ණනාපදෙසෙ "ගොරක්ඛනති ඛෙත්තරක්ඛං කසිරක්ඛනති වුත්තං, පඨවිහි ගො වුච්චති, තප්පභෙදෙ ච ඛෙත්තනති වුත්තා" නති.

ගොලිස 563 ගාවො ලිහන්තීති ගොලිසො, ලිහ අස්සාදනෙ, අ, හස්ස සො.

ගොලොම 584 ගුණිණං ලොමසම්පාතනට්ඨානෙ ජාතා ගොලොමී, (වචා යං). 599 ගොලොමජත්තා ගොලොමී, (සෙතදුබ්බායං).

ගොවින්ද 496 ගවං ඉන්දෙ, ගොවින්දෙ, ගවං වින්දතීති වා ගොවින්දෙ.

ගොසීස 301 ගොසීසාකතිපබ්බතෙ මූලයෙසාදෙසෙ ජාතං ගොසීසං, ගො විය ජලං විය සීතනති වා ගොසීසං, තස්ස සො, "තං කිර උබ්බෙ කුපිතතෙලම්හි පක්ඛිත්තමත්තං සකලම්පි තෙලං අගහිව නිබ්බාපන සමත්ථං චන්දනං, තෙන ගොසීතචන්දනන්ති වුච්චති" ති සාරත්ථදීපනී.

ගොසංඛ්‍ය 495 ගාවො සංඛ්‍යායන්තීති ගොසංඛ්‍ය, සං පුබ්බා ඛ්‍ය ගණෙන, අ.

ඝ.

ඝ 26 (එක:) ඝ සද්දෙ කංසලොහමයෙ මහාඝණ්ටෙ, නහලද්ධයුගලෙ, ආපපච්චයෙ ච හොති

"පහතෙ යුත්තකාලෙ ඝො කත්තුං ඝො බන්ධතෙ යුගෙ,
ඝතෙ ච ඝතො නාදීනං ඝා රවෙ රමතෙ නරො" ති ආදීසු ඝසද්දෙ, යථාඤ්ඤමං ඝණ්ටෙ, නහලද්ධයුගලෙ, ආපපච්චයෙ ච හොති—තත්ථ හි යුත්තකාලෙ කම්මකරණථලාදිභාජනකාලවසෙන යුත්තපත්තකාලෙ, ඝො ඝණ්ටො, පහතෙ පහරියතෙ, කත්තුසඞ්කෙහි ඛෙත්තං කත්තුං කසිතුං, යුගෙ යුගමරුක්ඛ, ඝො නහලද්ධයුගලො බන්ධතෙ, ඝතො ඝසඤ්ඤතො, තො ආපපච්චයතො, ආලපනෙකවචනස්ස සිස්ස, ඒ ච එකාරාදෙසෙ හොති—ඝතො ඝසඤ්ඤතො ආපපච්චයතො, නාදීනං නාආදීනං ආයා දෙසො හොති.

ඝ 27 (එක:) ඝධාතු පන "ආඝාතං බන්ධිත්වා, නව ආඝාතවත්ථූනී" ති ආදීසු කාරුසහණෙ පරජනානං නිපපීළනස්ස අසහණෙ අඛන්තියං හොති—තත්ථ හි පරවෙරිජනෙහි කතං ආ අධිකං පීළනං ඝායති න සහතීති ආඝාතො, තං බන්ධිත්වාති අත්ථො, ඉතරෙපි එසෙව නයො.

ඝට 457 ඝට චලනෙ, අ, ඝටො, නදෑදිම්හි, ඝටී.

ඝටා 630 ඝට ඝටනෙ, (ඝටනං රාසිභවනං)—ඝටන්‍යා සසං අවයවාති ඝටා, 1128 (ඝටනං සිලෙසකරණං, රාසි පුඤ්ඤා, එතෙසු ඝටා සඤ්ඤා).

ඝටීසඤ්ඤ 524 ඝට චෙතායං, ඝටී යෙව උඩාඩො ගමනවසෙන ගමනතො ඝටීයන්තං, යා ගති පාපුණෙනස්‍ස, අනෙන්තා, අන්තො වා.

ඝණ්ඨිකා 396 ඝණ්ට භාසණෙ, ඉකො, චුරාදි, ඝණ්ටිකො.

ඝත 499 ඝර සෙවනෙ, තො, ඝරති සිඤ්චතීති ඝතං.

ඝන 47 ලොකානං සන්තාපං හනතීති ඝනො, හසස ඝො, 142 සම්මත්තාලාදිකං අවචන්තාපීළනතො අනලසංයොගතො වාදනවිහුතං පුන ඝනා යතෙති ඝනාඛ්‍යං, හන හිංසායං, කම්මනි ණ, ඝසස ඝො, ඝනං, 707 හනතිඝමා අ, හසස ඝො ච, ඝනං, 820 (ලොහමුග්ගරො ලොහමයො මුග්ගරො, තාලාදිකෙ සම්මත්තාල කංසත්තලාදිකෙ, කඩිනෙ කඞ්කතලෙ).

ඝනපුප්ඵ 313 ඝනං සඞ්ඝුතං පුප්ඵමෙත්ථාති ඝනපුප්ඵං.

ඝනසාර 305 ඝනො හුත්වා සරතීති ඝනසාරො, (කපූරෙ).

ඝනොපල 50 ඝනතො ඝනකාලෙ වා සජාතං උපලං සිලා ඝනොපලං.

ඝම්ම 954 ඝරසෙවනෙ, මො, ඝරති සෙදේපගච්ඡරති අනෙනාති ඝම්මො.

ඝර 206 ඝර සෙවනෙ, ණ, ඝරති කිලෙසවස්‍ස මෙත්ථාති ඝරං, ගයහ තීති වා ඝරං, ගහස්‍ස ඝරාදෙසො, කම්මනි ණ.

ඝරගොලිකා 621 ඝරසනනිස්සිතා ගොධා ගොලිකා ඝරගොලිකා, ධස්‍ස ලො, සකත්ථෙ කො.

ඝරණී 237 ඝරං නෙතීති ඝරණී, ණත්තං, (භරියායං).

ඝරසප්පඅ 652 සපති ගච්ඡතීති සප්පො, සප ගතිම්හි, ඝරෙ සප්පො ඝරසප්පො, සත්තම් තප්පුරිසො.

ඝරාදිඝු 225 ඝර ඛෙත්තවිහාරාදීනං ඝු භූමි ඝරාදිඝු.

ඝසමර 734 ඝස අදනෙ, මරො, ඝයමරො (භක්ඛණපරෙ).

ඝා.

ඝා 26 (එක :) "ඝාරවෙ රමතෙ නරො" ති එවමාදිසු ඨානෙසු ඝාසඤ්ඤා, කිංකිණීයං—නරො **කීළාපසුතො** ජනො, ඝාරවෙ කිංකිණීසඤ්ඤා, රමතෙ රමති.

ඝා 27 (එක :) ඝාධාතු පන "ඝානං, ගන්ධං ඝත්වා සමුද්ධාති, ගන්ධං ඝායිත්වා" ති ආදිසු ගන්ධොපාදානසංඛාතෙ ඝායනෙ, තත්ථ හි ඝායති ගන්ධොපාදානං කරොතීති ඝානං, ඝාධාතුයා යුප්පච්චයො, "ගන්ධං ඝත්වා" ති ගන්ධං සිංඝිත්වා සමුද්ධාතීති අත්ථො, ඝාධාතුයා හෙත්වත්ථෙ ත්වාපච්චයො "හුවාදිතො අ" ඉති අපච්චයො ච, "ගන්ධං ඝායිත්වා" ති ගන්ධං සිංඝිත්වා උපසිංඝිත්වාති අත්ථො, ඝාධාතුයා "චුරාදිතො ණෙණයා" ති ණයපච්චයොව විසෙසො—"කොධං ඝත්වා සුඛං සෙති" ති ආදිසු ඝාධාතු වධනෙ හනනෙ, තත්ථ හි කොධං දොසං ඝත්වා වධිත්වා හනිත්වා, සුඛං සෙති සයතීති අත්ථො, ඝාධාතුයා ත්වාපච්චයො අපච්චයො ච.

ඝාන 403 හන හිංසායං, ණ, හනස්‍ස ඝාතො, ඝාතනං ඝාතො.

ඝාතන 403 හන හිංසායං, ල්‍යු, හනස්ස ඝාතො, ඝාතනං.

ඝාතුක 731 හනනසීලෝ හිංසනසීලෝ ඝාතුකෝ, උකෝ, ණුකෝ වා, හනස්ස ඝාතෝ.

ඝාන 150 ඝායති ගන්ධොපාදානං කරොතීති වා ඝානං, ල්‍යු, ඝා ගන්ධොපාදානෙ, ඝායන්ති අනෙනාති වා ඝානං.

ඝාස 465 ඝස අදනෙ, ණෙ, ඝාසෝ, (භොජනෙ) 602 (ගවාදීන මදනීයෙ තිණෙ) 1103.

ඞි.

ඞි 27 (එක:) ඞිධාතු ගත්‍යත්ථපනෙ ගමනාගමනස්ස අපරිත්‍යාපනෙ හොති, තස්ස හි "ඝතී" ති ලංඝති උල්ලංඝතීති අත්ථෝ, ඞිධාතු, නිච්ඡත්‍ථෝ අපපච්චයෝ.

ඤු.

ඤු 27 (එක:) ඤුධාතු පන සද්දෙ ච අධිගමනෙ ච භවති—"ඤොති, ඤවතී" ති ආදීසු සද්දෙ, තස්ස හි ඤොතීති ඤුසති රවතීති අත්ථෝ හොති, ඤුධාතු, නිච්ඡත්‍ථෝ, අපපච්චයෝ, උසෙසාත්‍ථතං—ඤවතීති එත්‍ථාපි ඤුසති රවතීත් අත්ථෝ—ඔසසාවාදෙසෝ ච විසෙසෝ, කිත්තකපච්චයයොගෙ සති ඤො ඝාවකෝ ඤවනන්ති පයොගා.

"සම්පත්‍තිං ඤොති, සුඛස්ස ඤවන" න්ති ආදීසු අධිගමනෙ, පුඤ්ඤවා සම්පත්තිං ඤොති අධිගච්ඡති විඳතීති අත්ථෝ—පදසිඞ්ධි වුත්තා රූපාව, ඔසසාවාදෙසෙ සති ඤවතීති ච පයොගෝ.

"සුඛස්ස ඤවන" න්ති එත්‍ථා පි සුඛස්ස ඤවනං අධිගමනං විඳනන්ති අත්ථෝ—ඤුධාතු, ල්‍යුපපච්චයෝ, උසෙසාත්‍ථතං, ඔසසාවාදෙසෝ ච—ණුවුපපච්චයවසෙන පන ඝාවකොති පයොගෝ වෙදිතබ්බෝති.

ඤෝ.

ඤොමක 370 ඤුව පරිවත්තනෙ, ණවු, ඤොටකෝ, අසසසාම්ඤුඤුප්‍යයං.

ඤෝර 167 ඤුර හිංසෙ, ණෙ, ඤුරයති හිංසයතීති ඤොරං, "ඤුරති භය මුප්පාදයතීති ඤොර" න්ති සඩ්ඪම්මාපායනවිග්ගහගහණෙ.

ඤොස 128 ඤුස සද්දෙ, ඤුසනං ඤොසෝ, 226 ඤොසනත්‍ථ න්‍ත්‍රෙති ඤොසෝ, 1081.

ඤොසනා 117 ඤුස සද්දෙ, ඤුසනං සද්දනං ඤොසනා, ල්‍යු, ඉත්‍ථියං ආ.

ඣ.

ඣ 1187 සමුච්චයෙ කෙවලසමුච්චයෙ,

"චීවරං පිණ්ඩපාතඤ්ච පච්චයං සයනාසනං,
අදූසි උප්පූතෙසු විප්පසන්නෙනන චෙතසා."

සම්භාරෙ, "චක්ඛු ච සොතඤ්ච ඝාණඤ්ඣොතං."

අන්වාචයෝ එකං පධානභාවෙන වත්වා ඉතරස්ස අප්පධානභාවෙන වචනං, තස්මිං, "සීලං රක්ඛ දානඤ්ච දෙහි"—තත්‍ර කෙවලසමුච්චයෝ අන්වාචයෝ ච සම්භවෙ නත්ථි, ඉතරවයං සම්භවෙ යෙව, "අසමෝ ච සහලී ච නිකොච" ති ආදීසු ච, "මිත්තාමච්චා ච ඤාතා ච පුත්තදාරා ච බන්ධවා" ති

ආදීසු ච සමුච්චයත්ථේ, එත්ථ සමුච්චයෝ නාම රාසීකරණං, සභාව භින්නානං අඤ්ඤමඤ්ඤසාපෙක්ඛකරණං වුච්චති, තථාහි "අසමෝ" ති වුත්තෙ එවං නාම්කෝ දෙවපුත්තොති විඤ්ඤායති, "අසමෝ චා" ති වුත්තෙ පන අඤ්ඤෙපි අප්පිති බුද්ධි ජායති—"සීතඤ්ච උණ්හඤ්ච සීතුණ්හං, පත්තෝ ච චීවරඤ්ච පත්තචීවර" නති ආදීසු සමාහාරෙ,
"දුනඤ්ච දෙති සීලඤ්ච රක්ඛතී" ති ආදීසු අන්වාචයෙ,
"සමණෙ ච තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණෙ ච තිට්ඨති සමණබ්‍රාහ්මණ තිට්ඨන්තී" ති ආදීසු ඉතරීතරයොගෙ—සමාහාරෝ එකත්තූපගමෙ දට්ඨබ්බෝ,
*අන්වාචයෝ භින්නක්‍රියාවිසයෙ දට්ඨබ්බෝ, ඉතරීතරයොගෝ සමාන ක්‍රියාවිසයෙ දට්ඨබ්බෝ—"කිඤ්ඛි ගිහිගතඤ්ඤෙ රූපං වදෙථ නිච්චං වා අනිච්චං වා" ති ආදීසු ච, "යථා ච වණ්ඩෙ බ්‍රාඛසස පාදපංකෙරුහං පි චා" ති ආදීසු ච පදපූරණෙ—"ඝතෙචා" ති ආදීසු අවධාරණෙ.
බ්‍යතිරෙක විකප්ප වාක්‍යාරම්භ අනුකඩ්ඪනෙසු ච,
"යෝ ච බුද්ධඤ ධම්මඤ සංඝඤ සරණං ගතෝ = පෙ =
න වෙ කදරියා දෙවලොකං වජන්ති = පෙ =
ධීරෝ ච දුනං අනුමොදමානෝ තෙනෙව සෝ හොති සුඛී පරත්ථා" ති ආදීසු "යෝ චා" ති ච—"ධීරෝ චා" ති ච එත්ථ චකාරෝ යදි පඛ්ඛතා දිකං ඛේමං සරණාදිකං න හොති කිනනාම වත්තු ඛේමං සරණාදිකං හොතී ති? යදි බාලා දුනං නප්පසංසන්ති කෙ නාම ජනා දුනං අනු මොදන්තී ති චෙ?—"යෝ ච බුද්ධඤ ධම්මඤ = පෙ = සඞ්ඝඤ්ඤකා පමුච්චි ති—ධීරෝ ච දුනං අනුමොදමානෝ තෙනෙව සෝ හොති සුඛී පරත්ථා" ති පුඛේඛ වුත්තත්ථා පෙඤ්ඤා ගුහා බ්‍යතිරෙකත්ථවාචකෝ හොති ති, "යෝ චා" ති ච "ධීරෝචා" ති ච එතෙසං යෝ පන ධීරෝ පනාති පන සද්දපෙථා වෙදිතබ්බා.
වසද්දග්ගහණන්ති ආදිනා පයොගදස්සනතෝ "දෙ ධම්ම ච"—"ආරෝ ගිම්හි චා" ති ආදීසු විකප්පත්ථෙ.
"පඨමසඞ්ගීති නාම චෙසා" තාදීසු වාක්‍යාරම්භෙ.
"පුඛේඛා ච," "සයෙ චා" ති ආදීසු අනුකඩ්ඪනෙ.
රූළ්හී සුඛනාම්පදභූතෝ චකාරෝ චන්ද චොරෙ නිම්මලෙ ච, නපුං සකලිඞ්ගිකෝ චකාරෝ අඞ්කාරෙ තාසස කාරියෙ ච හොති, (එක: 31) යථා—"චන්දුදෙවී" ති ආදීසු චන්ද, චොළිය චන්දු චිය පසසනතානං පුසනතානඤ්ච පුරිසානං රාගපීතිසොමනසසයුත්තං මනං දෙතීති චන්ද, නිගගහිතාගමෝ, තසස වගගනතත්තඤ්ච.
"චණ්ඩාවුධං, චක්කං භමති මත්ථකෙ" ති ආදීසු චොරෙ, චං චොරං කිනාති හිංසති එතෙනා ති චක්කං.
"අනුත්තරං ධම්මවාණා" නති ආදීසු නිම්මලෙ, වෙනෙය්‍ය සන්තානෙසු අරක්ඛාසයසීලාදීනඤ්ච නිම්මලං පරිසුඛං කරොති එතෙනා ති

---

* "අන්වාචයෝ නාම එකමඤ්ඤං පධානතෝ ගණ්හන්තෝ යදි නාම භවෙය්‍යාති අඤ්ඤසසාපි කථනං, යථා භික්ඛූඤ්ච ගාවඤ්ච නෙහීති—ඉතරීතරයොගෝ වඤ්ඤමාසෙ ලබ්භති, යඤ්ච බහුවචනපයොගෝ, යථා, සමණබ්‍රාහ්මණාති—සමාහාරෝ පි තත්‍රෙව, යඤ්ච එකවචනපයොගෝ, යථා, අපෙලකණන්ති" සද්දනීති.

චක්කං—"ධම්මචක්කං" නති එත්ථේව චක්කාරෝ අක්ඛකාරෙ ච හොති, වෙනෙය්‍ය සන්තානෙසු චං තනිමං (අක්ඛකාරං) කිනාති හිංසති එතෙනාති චක්කං, අපි ච,

"කුමුදං වෝ පුපජ්ජති ථේනෙනති චා පරං ධනං,
චං සීලං සුඛස්සත්තානං දීපාලොකෙන චං හතං."

එත්ථ චක්කාරෝ යථාකාමං චන්ද චොර නිම්මල තනිමත්ථෙසු පවත්තෙතා—තත්ථ හි වෝ චක්ඛු කුමුදං පුපජ්ජති, චා චොරි පරෙසං ධනං ථේනෙනති චොරෙනති, සුඛසත්තානං ලජ්ජීපෙසලානං භික්ඛුආදීනං සීලං, චං පරිසුඛං හොති, චං තනිමං (අක්ඛකාරං) දීපාලොකෙන පදීපස්ස ඔභාසෙන හතං විඛංසිතබ්බං හොතීති අත්ථෝ හොති.

"සඛෙඛාච්චනති"—"යවතං තලනදකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි ච ලඤ්ඣ ජකාරත්ත" නති ආදිසු සුත්තෙසු චකාරෝ කාරිභූතස්ස ත්‍යකාරස්ස කාරියෙ, "ඉවණණුවණණුජඩිලා" ති ආදිසු ඣිලසද්දූ විය රූළ්හි සද්දවසෙන පවත්තෙතා.

චකාර 625 චක්ක පරිවත්තනෙ, උරෝ, උසෙසා, චකති පරිවත්තනීති :

චක්ක 373 කරොති ගමන මනෙනාති චක්කං, කර කරණෙ, ත්තං, ත්තනාදි—"චක්කෙනති බ්‍යථති හිංසති භූමිනති චක්කං, චක්කන බ්‍යථනෙ, "සබ්බතෝ =පෙ = වා ති අ," ඉති අභිධම්මවිභාවිනීපදයොජනා—381 කරියතෙ විගහෙහා නෙනාති චක්කං, 394 චක්ඛා බ්‍යථනෙ, අ, චක්ඛෙන ති බ්‍යථති හිංසති එතෙනා ති චක්කං, චක්කාකාරෝ ආයුධවිසෙසෝ, 781 රථඞ්ගං චක්කාවයං, "චක්කාංව වහතෝ පද" නති එත්ථ රථඞ්ග—ලක්ඛණං චක්කාලක්ඛණං, "පාදතලෙසු චක්කානි ජාතානී" ති එත්ථ ලක්ඛණෙ—"මයා පවත්තිතං චක්කන" නති එත්ථ ධම්මචක්ඛෙ—උරචක්කං නාම බුරචක්කං, "ඉච්ඡාභතස්ස පොසස්ස චක්කං භමති මත්ථකෙ" ති එත්ථ උරවක්කෙ—"චතුචක්කං නවචාර" නති එත්ථ ඉරියාපථෙ—"චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ චක්කානි යෙහි සමන්නාගතානං දෙවමනුස්සානං" නති ආදිසු සම්පත්තියං—"දිඛං චක්කරතනං පාතුරහොසි" පිතරා පවත්තිතං චක්කං අනුපපවත්තෙතී" ති ආදිසු චක්කරතනෙ—"අලාතචක්කං අසනිවක්ක" නති එත්ථ මණ්ඩලෙ—බලං ථාමෝ....."බුරපරියන්තෙන චෙ පි චක්කානා" සි එත්ථ පහරණචක්කෙ (ආයුධෙ)—"දදං ගුළ ච මා ච පමාදෙ, චක්කං වත්තය සඛපාණිනා" නති එත්ථ දූනෙ.

චක්කපාණි 16 චක්කං පාණිම්හි යස්ස සෝ චක්කපාණි, (වාසුදෙවෙ).

චක්කවත්තී 335 පුඤ්ඤූපනීතෙන චක්කරතනෙන වත්තතෙ අසාධු දමනිකාදිරාජූවූහති අනුතිඨතීති චක්කවත්තී, ණී, චක්කරතනං වත්තොතී ඣිකාසෙ අත්තනෝ පුරතෝ ගමයතීති වා චක්කවත්තී, පුඤ්ඤසද්දවක්කං චතුචක්කානං වා සන්තතිසු වත්තෙතති තෙ වා තස්මිං වත්තතනතීති චක්කවත්තී.

චක්කවාක 641 චක්කෙන චක්කසදෙදනොච්චතෙති චක්කවාකෝ, වව විසත්තියං වාවායං, ණ්.

චක්කවහ 641 වක්ක ම්හිවවෙහා යස්ස සෝ චක්කවෙහා, (චක්කවාකෙ).

චක්කිකා 396 චක්කෙකන චරතෙතා බහූහි මිලිතවා යෝ පඨති සෝ චක්කී කෝ, චරත්‍යත්‍රේ ඉකෝ.

චක්ඛු 149 චක්ඛති අත්තසාදෙති රූපනති වක්ඛු, උ, චක්ඛති පස්සතී ති වා චක්ඛු, චක්ඛ දස්සනෙ, චක්ඛ වියත්තියං වාචායං, 835 (බුඛචක්ඛු බුඛානං චක්ඛු, සමන්තචක්ඛු සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං, ධම්මචක්ඛු හෙට්ඨා මග්ගත්තයඤ්ඤාණං).

චක්ඛුසද්දෙ "අද්දසං ඛෝ අහං භික්ඛවෙ බුඛචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙනෙතා සත්තෙ අපපරජක්ඛෙ=පෙ=දුව්ඤඤ්‍යපයෙ" ත්‍යාදීසු බුඛ චක්ඛුම්හි—"සමන්තචක්ඛු වුච්චති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං" ත්‍යාදීසු සම න්තචක්ඛුම්හි—"චක්ඛුං උදපාදි ඤාණං උදපාදි" ති ආදීසු ඤාණචක්ඛු ම්හි—"තස්මිං යෙව ආසනෙ විරජං වීතමලං ධම්මචක්ඛුං උදපාදි" ති එත්ථ හෙට්ඨිමමග්ගත්තයසංඛාතෙ ධම්මචක්ඛුම්හි—මංසචක්ඛු, සසමහා රචක්ඛු පසාදචක්ඛුනි දුව්විධං—"අද්දසං ඛෝ අහං භික්ඛවෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුඬෙනා" ති ආදීසු දිබ්බචක්ඛුම්හි.

චක්ඛුමන්තු 1 බුඛ ධම්ම සමන්තඤ්ඤාණ දිබ්බචක්ඛු මංසචක්ඛු සංඛාතෙහි පඤ්චහි චක්ඛූහි සමන්නාගත්තත්තා චක්ඛුමා, මන්තුප්පච්චයො.

චඞ්කම 213 කමු පදවික්ඛෙපෙ, චංකමන්ත්‍ය ත්‍රෙති චඞ්කමෝ, ණ, ඒත්තාදි.

චඞ්කමන 213 කමු පදවික්ඛෙපෙ, යු, චංකමන්ත්‍යත්‍රෙති චඞ්කමනං.

චඞ්ගෝටක 317 කුට ඡෙදනෙ, ඒත්තාදි, සකත්‍රේ කෝ, චංඡොටකෝ, චංඡොටකොති වා.

චච්චර 203 චර ගතිභක්ඛණෙසු, චරෝ, රස්ස චෝ, අභණ්චාචකොප්‍යයං. 218 චරනති එත්ථාති චච්චරං.

චච්ච 712 චල කම්පනෙ, අ, ඒත්තාදි, චච්චං, "චඬ ගමනෙ, අලෝ" ති එකෙ.

චටක 643 චට භෙදනෙ, ණ්වු, චටකෝ, (ගාමචටකෙ, චටකමත්තෙ වා).

චණක 451 චණ දානෙ, ණ්වු, චණකෝ, (කළායෙ).

චඩ 711 චඩ කොපෙ, අ, චඩං, චඩි චඩත්‍රේ වා, 732 චඩතෙති චණ්ඩෝ, චඩ කොපෙ, අ.

චණ්ඩාල 517 චඩ චණ්ඩික්‍යෙ, අලෝ, චණ්ඩෙති පීළෙතීති චණ්ඩාලෝ.

චතුක්ක 203 චතුනනං පඨානං සමාහාරෝ චතුක්කං, (චච්චරෙ).

චතුක්කකණ්ණ 352 චත්තාරෝ කණ්ණා එත්ථාති චතුක්කකණ්ණං, ච්ඡනං ජනානං විසයභූතෝ සෝ මනෙතා චතුක්කකණ්ණ නාම.

චතුබ්බග්ග 318 චත්තාරෝ වග්ගා මොක්ඛසහිතා ධම්මකාමත්ථා චතුබ්බ ග්ගෝ.

චතුර 721 චත යාචනෙ, උරෝ, චතයතීති චතුරෝ, (ඡෙකෙ).

චතුරඞ්ගනම 71 කාළපක්ඛචතුද්දසී, එකඤ්ඤනෝ වනසණ්ඩෝච, මෙඝපට ලඤ්ච, අඞ්ගරත්තිච්චාති එතෙහි චතූහඞ්ගෙහි සමන්නාගතෝ තමෝ චතු රඞ්ගතමං නාම.

චතුරඞ්ගිනී 359 චත්තාරි අඞ්ගානි යස්ස විජ්ජන්ති සා චතුරඞ්ගිනී, ඊ, ඉනී.

චතුරස්සක 209 චතුරස්සපතිස්සයවිසෙසෝ චතුරස්සකෝ.

වහන 754 වජ හානියං, තො, චත්තං, (වොසසගෙග).

වන 1145 වන සද්දෙ චිසද්දෙ චා ති වෙ නිපාතා අසාකල්‍යෙ අසකලත්තෙ, "කදාචන, කදාචි" තාදි පයොගා.

වන්ද 51 චන්දයති හිලාදයති සීතගුණසම්පත්තියා අත්තනො පභාය සත්තානං පරිළාහං වූපසමෙනෙනා සුඛං උපපාදෙතීති චන්දෙ, අථවා චන්දති දිපති සිරියා විරොචතීති චන්දෙ, චදි හිලාදනෙ, දිත්තියඤ්ච, දෙ, ආගමඩිකථාසු "ඡන්දං ජනෙතී ති චන්දෙ" ති වුත්තං.

වන්දක 635 චදි හිලාදනෙ, දිත්තියඤ, ණ්වු, චන්දකො, (මොරසස පිජථෙ අත්තබිසණ්ඨාතෙන).

වන්දන 300 චදි හිලාදනෙ, හිලාදනං සුඛාපනං, චන්දයති හිලාදයති සීත ගුණ සමඞ්ගිතාය සත්තානං පරිළාහං වූපසමෙනතං සුඛං උපපාදෙති ති චන්දනං, ස්‍ය, "නුදුදිභි" තාදිනා අනාදෙසො, නිගහීතාගමො ච.

වන්දනිකා 683 චිත්තං දුනොතීති චන්දනිකා, යදුදි, දු කම්පනෙ.

වන්දභාගා 682 චන්දභාගො නාම පබ්බතො, තතො පභවතී ති චන්දභාගා.

වන්දිකා 54 චන්ද මාවික්කඛයති පතිපාදයතීති චන්දිකා, ඉක්ඛ දස්සනෙ, යදුදි.

වන්දිමන්තු 52 චන්දං කපපූරං ආදියත්තීති චන්දිමා, ඉකාරාදෙසො, අථවා, චන්දවිමානසංඛාතො චන්දෙ අස්ස අත්ථීති චන්දිමා, චන්දදෙවපුත්තො, අථවා, චන්දසංඛාතො දෙවපුත්තො අස්මිං විජ්ජතීති චන්දිමා, චන්ද විමානං, කෙචි පන සක්කතභාසාතො නයං ගහෙත්වා චන්දමාති පඨන්ති තං නයුත්තං.

වපල 738 අරියාසාමඤ්ඤන චපලපුරිසස්ස ලක්ඛණමාහ, භි පදපූරණෙ, යො පුරිසො යො ජනො, ජනපරියායො චෙත්ථ පුරිසසද්දෙ, "වෙමහා පුරිසා අභිනිඝබන්තා" ති ආදිසු විය, අනිසම්ම අනුපපරික්ඛිත්වා වධබන්ධනාදි කිච්චං කරොති සො බලු එකන්තතො චපලොති විඤ්ඤුයෙය්‍ය කසමා? අවිනිච්ඡිත කාරිත්තා සම්මාඅවිනිච්ඡිතස්ස කාරියස්ස කරණ සීලත්තා, චප කම්පනෙ, චප සන්තානෙ වා, අලො, චපලො, "චුපති එකස්මා න තිඨතීති චපලො, චුපිස්ස උස්ස අත්තං," ති මොග්ගල්ලායන වුත්තති, 1075.

චමර 619 චමු අදනෙ, අරො, චමරො, උත්තරාපථෙ ඛ්‍යතො, යස්ස පුච්ඡං චාමරං.

චමූ 381 චමූ අදනෙ, ඌ, චමති භක්ඛති නිවාසනන්ති චමූ, (සෙනායං).

චමූරූ 620 ඌරුම්හි අතිසයචම්මස්සුත්තනතාය චමූරූ, මස්ස ලොපො.

චමූපති 340 චමූනං සෙනානං පති චමූපති, (සෙනානිම්හි).

චම්පක 568 පඨමකාලෙ චම්පානගරෙ ජාතො තසමා චම්පකො, කො.

චම්පා 200 චමූ අදනෙ, "චමා පපා චප්පා පොා" ති මොග්ගල්ලායන සුත්තෙනන පොා, චමනන්ති අදනන්ති එත්ථා ති චම්පා.

චම්පෙය්‍ය 568 පඨමකාලෙ චම්පානගරෙ ජාතත්තා චම්පෙයෙය්‍ය, ඒයෙය්‍ය.

චම්ම 377 චර ගතිභක්ඛණෙසු, මො, චමූ අදනෙ වා, අ, 442 චම්යනීති චම්මං, චමූ අදනෙ, "ඛ්‍යාදිභි මණ්ඩවතො වා" ති මණ්ඩපච්චයො වා, "සමාදිභි" තාදිනා මපපච්චයො වා, 1107.

චම්මකාර 508 චම්මං කරොති විකාර මාපාදයතීති චම්මකාරො, චම්ම සද්දූපද කර කරණෙ, කම්මාදිම්හි ණෙ.

චම්මපසිබ්බක 526 චම්මමයං පසිබ්බකං චම්මපසිබ්බකං, (අගහිදීපනෙ).

චම්මයොනි 620 පියකාදයො ආදිනා කදලිම්ග චමූරු ආදයො චම්ම යොනියො රතනභූතචම්මසස උපපත්තිකාරණත්තා, එතෙ ච චිත්‍රතනු රුහාදයො කඞ්ඛාජාදිම්හි උත්තාරිපථෙ ච ජායන්ති තත්‍රෙව සනාමඛ්‍යතා යථා මිගසද්දූබ්‍යඤ්ඣන්‍ය පසුසාමඤ්ඤෙසු විසෙසෙ ච කුරුඟාඛ්‍ය වත්තති යථා ච ලොහසදෙදූ සුවණ්ණාදිකෙ තෙජසාමඤ්ඤෙසු විසෙසෙ ච, තථා චම්මයොනි අජිනයොනිසදදූ මිගසාමඤ්ඤෙසු මිගවිසෙසෙවෙති තථා වුත්තා.

චම්මාවුත 372 චම්මෙහි ආවුතො පරිකඛිත්තා චම්මාවුතො.

චය 1128 චයනං චියතීති වා චයො, චි චයෙ, අ, (බන්ධනෙ "පාකාරච යො" ත්‍යාදීසු).

චර 347 චරති ජානාති පරපතඨම්හි චරො, අ, චාරො පි, ණෙ, 711 චර ගමනෙ, අ, චරං, 1107 (චාරෙ ගුත්‍යාපුරිසෙ).

චරණ 277 චර ගතිම්හි, කරණෙ යු, චරති එතෙනෙති චරණං. (චරණිති නිපාතපදං "කථචරහි මහා පඤ්ඤස්ස," ත්‍යාදීසු පදපූරණෙ දිසසති).

චරාචර 711 චරතීසමා චරො, මලොකෙ දීඝො, චරාචරං, (ජගමෙ).

චරිම 715 චරතීසමා ඉමො, චරති ඛිනභත්තං යාතීති චරිමං, චරසද්දූ වා ඉමො.

චරු 418 චරති සමා උ, චරීයති ඉකඛීයතීති චරු, භව්‍යං දෙවතාපඨමනනං, තසස පාකෙ තදුධාරෙ ථාලත්‍යාදිම්හි චරු, තත්‍රඨත්තා උපචාරෙන හවෙය්‍ය පි චරු.

චල 712 චල කම්පනෙ, අ, චලං, (චලනමත්තෙ).

චලන 712 චල කම්පනෙ, කත්තරි යු, චලනං.

චලනී 618 චලතීසමා යු, නදූදි, චලනී, (වාතම්ගෙ).

චලිත 744 චල කම්පනෙ, තො, චලිතො, (කම්පිතෙ).

චසක 534 චස භක්ඛණෙ, ණ්වු, චසකො, (පානපත්තෙ).

ච.

චාග 420 හා චාගෙ, ණෙ, චිත්තසං, චත්ත ගත්තානි, චජ හානිම්හි වා, අව ජිත්ථ චජතෙ චජීසසතෙ චජනං වා චාගො.

චාතක 641 චත යාචනෙ, ණ්වු, චාතකො, වොකකොපි, වොකං ජලං ඊහනීයත්‍යෙනසසරතීති වොකකො.

චාප 388 චප ගතනෙ සන්නාපෙ ච, අ, චපො වංසහෙදූ තබ්බිකාරො චාපො, ණෙ, කම්මකම්පි, කම්මාය පහවන්තීති කම්මකං.

චාමර 357 චමරෝ මිගො, තසෙසදං චාමරං, තසස ඉදම්ත්‍යථ ණෙ.

චාමීකර 488 චාමී නාම එකා පුප්ඵජාති, නං කරත්තා චාමීකරං, අථවා, චාමී නාම අග්ගි, චමූ අදනෙ, ණී, තයානාරත්තා චාමීකරං, සුවණ්ණ විසෙසො.

චාරු 487 චර ගතිභක්ඛණේසු, ණු, චරති එසේ චිත්තානීති චාරු, චරති භදයෙ මනුඤ්ඤභාවෙනාති වා චාරු, 693, 1108 (කල්‍යාණේ පි චාරු).

චි.

චි 1145 විසද්දෙ, අසාකල්‍යෙ අසකලනේ, "කදුවි" තාදීසු දිස්සති.

චි 32 (එක :) චි ධාතු පන චයෙ (සමුච්චයෙ) චියනෙ, (ඉඨකාදීනං චියනෙ) ධංසෙ, (විධංසනෙ) පගුණේ, (පරිචිතකරණේ) උච්චිනනෙ, (පුප්ඵාදීනං උච්චිනනෙ ගහණේ වා, පුරිසසමූහෙසු විසෙසපුරිසානං විචිනිත්වා ගහණේ) වඩ්ඪනෙ ච හොති.

"සමුච්චිනොති" ති ආදීසු සමුච්චයෙ, රාසිකරණෙපි පවත්තෙති.

"උපචිතං පුඤ්ඤං, කම්මස්ස උපචිතත්තා, ආචිනාති ච තං පුඤ්ඤ" නති ච ආදීසු ච චයෙ.

"චිනාති, පාකාරෙ චිත්තෙ" ති ආදීසු චියනෙ.

"අපචයගාමිනො ධම්මා" ති ආදීසු ධංසනෙ, තස්මා හි අපචිනනන්තා විධංසන්තීති අත්ථෝ.

"පරිචිතා" ති ආදීසු පගුණේ — තස්මා හි පරිචිතා වාචුග්ගතාති අත්ථෝ.

"පුප්ඵානි ඔචිනිත්වා, සමෙ පුරිසාන වුත්තෙ සබ්බෙ එකෙකනිච්චිතා" ති ආදීසු උච්චිනනෙ.

"සංගම්මතො වෙරං න චියති" ති ආදීසු වඩ්ඪනෙ.

චිකිච්ඡලල 663 චිකිච්ඡ වචනෙ, අල්ලෝ, චිත්තං, චිකිච්ඡල්ලං.

චිණ්හ 55 චිණීයති ලක්ඛීයති අනෙනාති චිණ්හං, චිහ ලක්ඛණේ, ග්‍රු.

චිතක 405 චිය්‍යතෙ යත්ථ සො චිතකෝ, ව් චයෙ, තෝ, සකත්ථෙ කෝ.

චින්ත 405 චිය්‍යතෙ යත්ථ සා චින්තා, තෝ, ඉත්තියං ආ, චිති අචිති ප්‍යත්‍ර.

චින්තන 75 චින්තාය පරිපුණ්ණත්තුයුත්තාය යුත්තෝ උපලක්ඛිතෝ වා මාසෝ චින්තෝ, 99 චියතෙති චින්තෝ, ච් චයෙ, තෝ, (සබ්බත්ථ) 152 ආරම්මණං චිනෙතීති චිත්තං, විජානාතීති අත්ථෝ, සබ්බචිත්තසාධාරණවසෙනෙතං දට්ඨබ්බං—එවං සියා, කසමා "ආරම්මණං චිනෙතීති චිත්තං" ති වත්වා පි "විජානාතීති අත්ථෝ" ති වුත්තං? නනු චිත්තන විජානනා නානාසභාවා නහි චිනෙතීති පදස්ස විජානාතීති අත්ථෝ සම්භවති දුප්පඤ්ඤස්ස හි නානප්පකාරෙහි චින්තයතෝ පි සුඛුම්මත්ථෙ ගමෝ න හොතීති?

සච්චං, "විජානාතී" ති ඉදං පදං චිත්තස්ස සඤ්ඤා, පඤ්ඤා, කිච්චෙහි විසිට්ඨවිසයගහණං දීපෙතුං වුත්තං, සබ්බචිත්තසාධාරණත්තා චිත්තස්ස සද්දස්ස, යං හි ධම්මජාතං විජානාතීති වුච්චති තදෙව විඤ්ඤාණං, තස්මා විඤ්ඤාණඤ්ච ගහෙත්වා සඤ්ඤා පඤ්ඤා කිච්ච විසිට්ඨවිසයගහණං දීපෙතුං "විජානාතී" ති වුත්තං—ඉදං චින්තධාතුවසෙන නිබ්බචනං.

සබ්බසු චිත්තෙසු යං ලොකියකුසලාකුසලමහාකිරියා චිත්තං තං ජවන විථිවසෙන අත්තනෝ සන්තානං චිනොතීති චිත්තං, විපාකං කම්මකිලෙසෙහි චිනනති චිත්තං—ඉදං චිධාතුවසෙන නිබ්බචනං.

යංකිඤ්චි ලොකෙ විචිත්තං සිප්පජාතං සබ්බස්ස තස්ස චිත්තෙනෙව කරණතෝ විපෙතබ්බතෝ විචිත්තෙනාති විචිත්තං කරීයති එතෙනාති චිත්තං, චිත්ත කරණතාය චිත්තනති වුත්තං හොති-ඉදං චිත්තාධාතුවසෙන නිබ්බචනං.

චිත්තස්ස චිත්තං—ඉදං පාපිපදිකවසෙන නීඛඛචනං.
තෙනාහු අඞ්කථාචරියා, "සබ්බම්පි යථානුරූපතො චිත්තස්ස චිත්තං, චිත්තකරණස්ස චිත්තස්සත්ථි එවමෙපත්ථ අත්ථෝ වෙදිතබ්බෝ" ති එත්ථ හි චිත්තස්ස සරාගසදෝසාදිභෙදභින්නස්ස සම්පයුත්තගුම්බාරම්මණ ඡින්න මජ්ඣිම පණීතාධිපතීනං වසෙන චිත්තස්ස චිත්තතා වෙදිතබ්බා, කිඤාපි එකස්ස චිත්තස්ස එවං විචිත්රතා නත්ථි, තථාපි විචිත්‍රානං අනෙකාගධාතූනා සමුදයවොහාරෙන අවයවෙ පි විචිත්තනත්ති වුච්චති, යථා පබ්බතනදී සමුද්දාදි එකදෙසෙසු දිඝෙසු පි පබ්බතාදයෙ දීඝාති වුච්චන්ති—තෙනාහු අඞ්කථාචරියා, "කාමච්ඡෙ එකමෙව චිත්තං එවං චිත්තං න හොති චිත්තානං පන අනෙකාගධාතූනා එතෙසු යං කිඤ්චි එකම්පි චිත්ත තාය චිත්තන්ති වත්තුං වට්ටති" ති—එත්ථ ච වුත්තාපපකාරානමත්ථානං විනිච්ඡයෙ භවති, කථං,? යස්මා යත්ථ යත්ථ යථා යථා අත්ථෙ ලබ්භති තත්ථ තත්ථ තථා තථා ගහෙතබ්බෙ, තස්මා යං ආසෙවනපච්චයභාවෙන චිණ්ණාසෙවිතභාවෙන ච කම්මුනා අභිසඞ්ඛතත්තා චිත්තං තං තෙන කාරණෙන චිත්තන්ති වුත්තං, යං පන තථා න හොති තං පරිත්තකිරියවසයං අනන්තරසමනන්තරඋපනිස්සයාදිවසෙන චිත්තන්ති වෙදිතබ්බං, භසිතුප්පාදෙ පන අතීතභවඞ්ගජවනගතිකො යෙවාති.
838 (චිත්තකම්මං චිත්තකාරානං කම්මං, විචිත්තෙ නානාවිධෙ, චිත්තමාසෙ පුණ්ණචන්දයුත්තෙන චිත්තනක්ඛත්තෙන ලක්ඛිතෙ මාසෙ, තාරකාතරෙ චිත්තනක්ඛත්තෙ, පියං නාරියං.)
*චිත්තසද්දෙ "චිත්තං මනො මානස" න්ති ආදීසු විඤ්ඤාණෙ.
"දීඝං වො භික්ඛවෙ චරකඤාම චිත්තා" න්ති ආදීසු චිත්තකම්මෙ.
"විචිත්තවත්ථාභරණෙ" ති ආදීසු විචිත්තෙ.
"චිත්තෙ ගහපති, චිත්තෙ ධනුධරෙ" ත්‍යාදීසු පඤ්ඤත්තියං.
"චිත්තමාසෙ උපොසථෙ" ත්‍යාදීසු චිත්තමාසෙ.
"පරියුණ්ණාණුයුත්තතාය චිත්තායා" ත්‍යාදීසු චිත්තනක්ඛත්තසංඛාතෙ තාරකාතරෙ.

චිත්තක 300 චිත්‍යකාකති චිත්තකං, (නලාටකතෙ චිත්තකෙ) තමාල පත්තාදීපි, පකාරෙන තමාලපත්තාකති තමාලපත්තං 580 චිත ඛිංසා යං, ගතෙ ච, ණ්වු, චිත්තකො.

චිත්තකා 312 චිත්තරූප මස්සාජීති චිත්තකා, බාහුල්‍යෙන න ඉකාරො, (සිඛ්ඛනවිත්තකෙ අත්ථරණෙ).

චිත්තකාර 508 චිත්තං (චිත්තකම්මං) කරොතීති චිත්තකාරො, කර කරණෙ, ණෙ, (වීකායං නදිස්සති).

චිත්තකූට 607 විචිත්තකූටයුත්තතාය චිත්තකූටො, (පබ්බතවිසෙසෙ).

චිත්තපීළා 173 පීළ විබාධායං, අ, ඉත්ථියං ආ, චිත්තස්ස පීළා චිත්තපීළා.

චිත්තලතා 23 නානාලතාහි වලලීහි චිත්තත්තා චිත්තලතා, නානාවිරාග වණ්ණවිචිත්තතාය වා ලතාය සමනන්තරාගතත්තා චිත්තලතා, දෙවතානං වා චිත්තාසා එත්ථ අත්ථීති චිත්තා, ආසාවතී නාම ලතා, සා යත්ථ අත්ථි

---

* "ඉංස මදූදි නිසාමෙහි චිත්තරූපං පදිස්සති" ත්‍යාදීසු අවජ්ජරිණයෙ ච හොති.

සා චිත්තලතා, චිත්තං ලුනති ගණ්හනතීති චිත්තලා, දිබ්බරුක්ඛා, තෙසං සමූහො චිත්තලතා, සමූහත්ථෙ තා, ඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන තස්ස වනස්ස නාමං, යථා "බුද්දසික්ඛා කි."

චිත්තවිබ්භම 172 චිත්තස්ස විබ්භමො භනති චිත්තාවිබ්භමො, (උම්මාදෙ).

චින්තා 59 තච්ඡකසදිසතාය විචිත්තං ඵලං දදාතීති චිත්තා, එකතාරා.

චින්තාභොග 159 භවඞ්ගවසෙන පවත්තනස්ස චිත්තස්ස ආභුජනතො ආවජ්ජාපනතො චිත්තාභොගො, භුජ කොටිල්ලෙ, ආ වි පුබ්බා අඞ්ගූ ත්ථෙසු ච.

චිත්රතණ්ඩුලා 586 චිත්‍රානි තණ්ඩුලානි යස්සා සා චිත්‍රතණ්ඩුලා, (විළඟෙ).

චින්තා 171 චින්තා චින්තායං, අ, ඉත්ථියං ආ, චින්තා, චිතස්සානචින්තානං කො හෙදෙ,? චිතක්කො තාව වාචාය පුබ්බභාගපපවත්තෙතා, "පුබ්බ ව ඛො ගහපති විතක්කෙත්වා පච්ඡා වාචං භින්දති" ති හි වුත්තං, ඉතරා පන තස්ස අපුබ්බභාගපපවත්තාපීති, අයමෙතෙසං විසෙසො. අථවා, චිතක්කො පකිණ්ණකපරියාපන්නො එකො චෙතසිකධම්මො, ඉතරා පන සබ්බසාධාරණපරියාපන්නා මනසිකාරනාමකො එකො චෙතසිකධම්මොති අයමෙතෙසං විසෙසො.

චිරං 1136 සන්තතම්‍යන්නා, "චිරං වං අනුකමෙපස්සසි, චිරං දීඝමද්ධානං තිට්ඨන්ති" ඉච්චාදීසු දිස්සති.

චිරක්රිය 727 චිරෙන ක්‍රියානුභාවනමස්සා ති චිරක්‍රියො.

චිරන්තන 713 චිරංසද්දෙ නිපාතො සන්තතම්‍යන්නා පුරාණත්ථෙ ඉධ ගය්හතෙ, තත්‍ර භවො චිරන්තනො, තනප්පච්චයො.

චිරරත්තාභ 1136 චිරස්ස මාදයො චත්තාරො චිරත්ථකා නිපාතා.

චිරස්සං 1136 "චිරස්සං වත පස්සාම බ්‍රාහ්මණං පරිනිබ්බුතං" ඉච්චාදීසු.

චිරෙණ 1136 චිරස්ස මාදයො චත්තාරො චිරත්ථකා, චිරාය චිරා චාත්‍ර.

චී.

චීනපිට්ඨ 494 පිට්ඨෙන නාගෙන ජාතං පිට්ඨං, චීයන්ති එත්ථ රතනානීති චීනො, ජනපදෙ, දෙසො වා, චීනදෙසපපවත්තා පිට්ඨං චීනපිට්ඨං, පුබ්බ පදෙ උත්තරපදස්ස ලොපො.

චීරී 646 චීරියති සද්දයතීති චීරී—චීරි හිංසායං වා, නදාදි, (නිදස්සනානුභාවාදීසු රවනක්‍රමනක්‍රියායං).

චීවර 296 චී චයෙ, ඊවරො, වත්ථඛණ්ඩෙහි චීයතීති චීවරං, (මඞ්ගලාදයො තස්සා චීවරස්ස අවයවානි).

චු.

චු 32 (එක :) චුධාතු පන චවනෙ හොතීති පාළියඞ්කථාදීසු පයොගතො පදිස්සති—"සත්තා චවන්ති උප්පජ්ජන්ති" ති ච, "චුතිච්ඡාතං"

"දරිතො පබ්බතාතො වා, රුක්ඛාතො පතිතො නරො,
චුතො පතිට්ඨං ලභති යො මිත්තානං න දූභති" ති ආදීසු ච දිස්සති.

චුච්චු 598 චච්ච පරිභාසණ තජ්ජනෙසු, අස්සු, චුච්චු, (මූලකෙ).

චුණ්ණ 395 චුණ්ණ පිංසනෙ, චුණ්ණ සංචුණ්ණනෙ වා, චුණ්ණ, 1021 (සුධාසං ලෙපෙ, ධූලියං රජසි, වාසචුණ්ණකෙ චුණ්ණං).

චුන 751 චු චවනෙ, චු ගමනෙ වා, තො, චුතං, (ධංසිනෙ).

චුන්‍දකාර 509 චුන්‍ද ඡෙදනෙ, සංචොදනෙ ච, චුන්‍ද නිසාමනෙ වා, කර කරණේ, ණ්‍ව, චුන්‍දං කරොතීති චුන්‍දකාරො.

චුබුක 262 චිබු ඔලඹනෙ, ණ්‍වු, අස්සුහත්‍ථං, චුබුකං, (අධරා අධොභාගො චුබුකං නාම).

චුම්බටක 458 චුම්බ වදනසංයොගෙ, අවො, අස්සු, සකත්‍ථෙ කො, චුම්බ ටකං, (භාජනාදීනමාධාරෙ).

චුල්ල 705 චි චයෙ, උලෝ, චිනනං, චුල්ලං, (අපෙප), 1119.

චුල්ලී 455 චුල්ල භාවකරණෙ, ඉ, ඊහි චුල්ලී, චුද චොදනෙ වා, ඔහනා භාවො, චොදියතීති චුල්ලී, (උඛනෙ,) අධිසයනී, අනතිකා ප්‍යත්‍ර.

චූ.

චූචුක 270 චු චවනෙ, උකො, චිනනං, දීඝො ච, චූචුකං, චඩු ගතියං වා, ඤලොපො, අස්සුකාරො.

චූන 557 චුති ආසෙවනෙ රඤ්ඣණේ ච, අ, චු චවනෙ වා, තො, දීඝාදි, චූතො. රසාලෝ පි, රසං ලාතීති රසාලෝ, දීඝො, (අඹ).

චූලා 258 චූල සඞ්චොදනෙ, චූල භාවකරණේ වා, අ, ඉත්‍ථියං ආ, චූලා, 634, 864 (සංයතකෙසෙසු බන්‍ධිතකෙසෙසු).

චූලාමණි 283 මකුට චූලාය චුඞ්ගිතා මණී චූලාමණී.

චූළිකා 363 චූල නිමජ්ජනෙ, ණ්‍වු, චුද සංචොදනෙ වා, චොදෙති එත්‍ථ අංකුසාදිහි අදනනානනි චූළිකා, දඝ ලොා, ණ්‍වු.

චෙ.

චෙ 1147 යදූපත්‍ථෙ, " මං චෙ තිවං නිත්‍ථඤණං වනෙ—නිඞිතවිවරසම්ං පන භික්‍ඛුනා උඛහතසම්ං කසීනෙ එකරත්තිමපි චෙ විපපවසෙය්‍ය නිසස ගහියං පාවිතතිය " නනි එත්‍ථ සංකාවවත්‍ථානෙ.

චෙවක 514 චිට පෙසනෙ, ණ්‍ව, පෙසියතෙ සාමිනාති චෙටකො, සකත්‍ථෙ කො. (දූසෙ.) දූසෙරෝ, දූසෙයෙය්‍ය, ගොපපකො, නියොජෝ, අහු ජිසෙසා ප්‍යත්‍ර.

චෙවී 236 චිට පෙසනෙ, කම්මනි ණ්‍ව, ඊ, චෙටී, (දූසියං).

චෙන 152 චෙතෙතීති චෙතො, චිත සංචෙතනෙ, ණ්‍ව, (චිනෙත).

චෙනක 520 චිත පෙසනියෙ, ලුදෙදන පෙසීයතෙති චෙතනො, ණ්‍ව, සකත්‍ථෙ කො. ණ්‍වුපපචචයෙනාපි සිඛං.

චෙතිය 184 චිත උසසාහණේ, චෙතෙනනි උසසාහයනනි යුඛකම්මාදිසුති චෙතියා.* 436 චිත පූජායං, ණ්‍ව, චෙතබඛං (?) පූජෙතබඛනනි චෙ තියං, චිත චයනෙ වා, යං ඨානං ජනෙන ඉඨකාදීහි චයිතබඛං තසමා තං ඨානං චෙතියං, චිනෙත කතං ඨපිතනනි වා චෙතියං, චිතසිකතඨෙ නාපි චෙතියනනි වුනතං. 955 (චෙතියඤ්ඤමේ පූජෙතබඛහුතෙ රුකෙඛ අසසත්‍ථාදෙ).

චෙල 290 විල වසනෙ, ණ්‍ව, විලයතෙ අවජාදියතෙති චෙලං.

* ඉති අභිධානෙ

චො.

චොර 522 චුර ථෙය්‍යෙ, ණ, ථෙය්‍යසීල මස්සාති චොරෝ, ණ.
චොරිකා 522 චොරස්ස කම්මං චොරිකා, ණීකො, ඉත්තියං ආ.
චොල 290 චිල වසනෙ, ණ, ඉස්සෝත්තං, ලත්තඤ, චු චවනෙ වා, ලො, චොලො.

ඡ.

ඡ 34 (එක :) "ඡො පච්චයෙ කාරියෙ ච ඡෙදනෙ ආහු රූළ්හියා" ති වුත්තත්තා ඡසද්දෙ "තිජ ගුප කිත මානෙඛ ඛඡසා චා" ති ආදීසු පච්චයෙ—"ගම්ස්සාතෙත්තා චෙඡා වා සඛ්කාසු—ඉසුයමානමතෙත්තා චෙඡා වා" ති ආදීසු ධාත්වන්තස්ස මකාරාදිනො කාරියෙ.
"රුක්ඛඡල්ලි" ති ආදීසු ඡෙදනෙ, තප්පි හි ඡං කුච්ඡිරොගාදිකස්ස ඡෙදනං ලාති ගණ්හාතීති *ඡල්ලීති අත්ථො—එත්ථ ච කුච්ඡිරොගාදි ඡෙදකෙසු කකුධරුක්ඛඡල්ලි ආදීසු මුඛ්‍යවසෙන පවත්තමානො ඡල්ලි සද්දෙ, තදඤ්ඤඡල්ලීසු පි පසිඛි රූළ්හිවසෙන පවත්තෙතා, යථා "කනතා රො" ති.
ඡක 274 සක සත්තියං, අ, සස්ස ඡො, ඡකං, (වල්ලෙ).
ඡකණ 275 සක සත්තියං, යු, සස්ස ඡො, ඡකනං, (අස්සාදීනං මලෙ).
ඡගලක 502 ඡිඳතෙනතා ගවඡතීති ඡගලකො, ඡො ඡෙදනෙ, ගමු ගමනෙ, ණ, ම්හස්ස ලො, ඔස්සත්තං, සකත්ථෙ කො, ඡකලකො පි.
ඡඤ්ඤාණ 352 තිණ්ණං ඤානං විසයභූතො සො මනෙතා ඡඤ්ඤ ණෙණ නාම, ජී කණ්ණ එත්ථාති ඡඤ්ඤාණෙණ—චතුඤානාණෙණ ඡඤ්ඤ ණෙණ වා වත්තබ්බා න තතො පරන්ති—ඉදමෙවත්ථ ගහණං, අමර කොසෙ පන ඡඤ්ඤාණෙණ පි පඨිතත්තා, වුත්තං හි තත්ථ—"අඡඤ්ඤාණෙණ යො තතියාදෘගොචරෝ" ති.
ඡජ්ජ 132 ඡහි ජාතො ඡජ්ජා, වුත්තඤ—

"නාසා ඔඨ මුරො තාලු ජීවහා කණ්ඨඤ ච නිස්සිතො
ඡධා සඤ්ඤායතෙ යස්මා තස්මා ඡජ්ජා ස වුච්චතෙ."

ඡණ 178 ජී ඡෙදනෙ, ජිනති සොකමෙත්ථාති ඡණෙ, යු, ඉස්ස ලොපො, ලාමකං පාපං ච ජිනතනතා අණනීති සද්දයතීති එත්ථාති වා ඡණෙ, ජී ඡෙදනෙ, අණ සද්දතෙත්ථා දඞ්කො ධාතු.
ඡතන 357 ඡද අපවාරණෙ, තො, ආතපං ඡාදෙතීති ඡත්තං, ත්‍රණ්පච්ච යෙ ඡත්‍රං. 1130 (ඡවකෙ කළෙවරෙ).
ඡතනපණ්ණ 555 ඡත්තා ඔව පණ්ණ මිස්සාති ඡත්තපණ්ණ.
ඡද 543 ඡද සංවරණෙ, ණ, ඡාදෙ, (පණ්ණ.) 627 ඡාදෙතෙ නෙනෙති ඡදෙ (පණ්ඩ).
ඡදන 51 ඡද සංවරණෙ, යු, ඡාදයතීති ඡදනං. 218 ඡාදෙති එතෙනාති ඡදනං, ඡද සංවරණෙ, චුරාදි. 543 ඡාදියතෙ නෙනාති ඡදනං, යු.
ඡද්ද 218 ඡාදෙති එතෙනාති ඡද්දං, චිත්තාදි, (ගෙහචඡදනෙ).

---

* රුක්ඛඤවවාචී ජකාරණතා ඡල්ලිසද්දෙ පි දිස්සති.

ඡදනත්ත 361 ඡබ්බණ්ණදනත්තාය (ඡ දනත්තාය* වා) ඡදනෙත්තා, 679 ඡබ්බණ්ණදනත්තවනෙත්තා ඡදනෙත්තා, නාගරාජා, තස්ස නිවාසට්ඨාන සම්පත්තා ඡදනෙත්තා, සරෝ.

ඡඳ 162 ඡඳ ඉච්ඡායං, අ, ඡඳනං ඡෙදෝ. කත්තුකම්මතා පි. 417 වජ්ජං ඡාදයතීති ඡඳං, ඡද සංවරණෙ, අ, 766—945 (වෙදෙ චතුබ්බිධ වෙදෙ, ඉච්ඡා ආරම්මණිච්ඡා).

ඡඳස 408 ඡඳමධීතෙති ඡඳසෝ, සෝ, (ඡන්දෙ ජෙට්ඨතරි බ්‍රාහ්මණෙ).

ඡන්දුච්චිති 110 ඡඳසෝ අනුඤ්ඤාදිවුත්තානං පවිපාදිකා ඡන්දුච්චිති.

ඡඡන 353 ඡාදෙතීති ඡදනෝ, ඡද සංවරණෙ, තො, තස්ස සධාවිනත්ත සස අනනාදෙසෝ, 748 ඡද සංවරණෙ, 834 (පතිරූපෙ යුත්තෙ, ඡාදිතෙ තිණාදීහි, රහෝ සුඤ්ඤඛ්ඛානං, පඤ්ඤත්තියං "ඡදනෝ භික්ඛූ" පුමෙ පඤ්ඤත්තියං යෙව).

ඡපද 635 ඡ පදානි අසසා ති ඡපදෙ, (හමරෙ).

ඡමා 181 ඛමූ සහණෙ, ඛසස ඡෝ, ඡමා. අථවා, ඡී ඡෙදනෙ, සත්තානං මධොපතනං ජීරතීති ඡමා, ඉත්තිය මා ච, සද්දනීතියං ඡමගතිමිච්ඡිති ධාතුයා "ඡමනති ගච්ඡනති එත්ථාති ඡමා" ති විග්ගහෙ කතෙ.

ඡව 405 ඡව ගතියං, අ, ඡවෝ—අථවා, එකක්ඛරකොසෙ "ඡූ තිනන හීන ඡෙදනෙ" ති වුත්තත්තා ඡූ ධාතු අවසසුතෙ හිනෙ (ලාමකෙ) ඡෙදනෙ ච හොති, තයමා ඡවති තිනනති අවයසවති ලොහිතාසවපුබ්බාදීහීති ඡවෝ, ඡවති භායති ඝාසච්ඡාදනාදීහි සඛාදිගුණෙහි චාති ඡවෝ, ඡවති ජීරති පසසනනානං ඝායනනානඤ්ච ජනානං පීතිසොමනසස මනනති ඡවොති ච විග්ගහෙ, 1026.

ඡවි 54 ඡාදයතීති ඡවි, ඡද සංවරණෙ, රවිපපචචයො.

ඡල 1108 ඛල චලනෙ සඤ්ඤයෙ ච, අ, ඛසස ඡෝ, ඡලං, (ඛල චලනෙ, තො, ඛලිතො).

ඣා.

ඣා 34 (එක:) ඣා ධාතු පන බුද්ධ පිපාසාසු (භත්තචිඡාත උදකපිපාසාසු) හොති—"භත්තචිඡාතො, උදකචිඡාතො" ති ආදීසු යථාකකමං පවත්තෙති.

ඣාන 756 ඛාද භක්ඛණෙ, තො, ඛසස ඡෝ, ඣා බුද්ධයං වා, ඣානං.

ඣාදන 51 ඡද සංවරණෙ, යු, ඣාදයතීති ඣාදනං. (තිරොධානෙ.)

ඣාදින 748 ඡද සංවරණෙ, තො, ඣාදිතො, (තිණාදීහි ඣාදනීයෙ).

ඣාප 251 ඣුප සමථසෙ, උසසාත්තං, ඣාපො, (ඣාප සාමඤ්ඤෙ).

ඣායා 953 ඡෙති ජීරති සංසයනති ඣායා, ඣා ඡෙදනෙ, යො. ජීරති පරිසසමනති වා ඣායා, (පවිඛ්මෙඛ පවිරූපඛෙ, පහාය ආලොකෙ).

ඣාරිකා 35 මලසස සරණං කරොතීති සාරිකා, සා එව ඣාරිකා.

---

* ජම්බුදීප පොරාණසිලාරූපෙසු ඡදනත්තභතනපිතො ඡදනත්තා දිස්සතති.

ජි.

ජි 34 (එක:) ජිධාතු දිතෙම්හි, සිතෙ, නිච්ඡයෙ, පටිච්ඡනෙ, ඡෙදනෙ ච හොති—"කිරීටරතනවිච්ඡායානුවිධානපවාරණෙ" ති ආදීසු දිතෙම්හි, තත්‍ථ හි ජියති දිප්පතීති ජායා, පභාති අත්‍ථො හොති.
"පබ්බතච්ඡායා, රුක්ඛච්ඡායා" ති ආදීසු සිතෙ, තත්‍ථ හි ජියති සරීරං උපසමෙති අත්තනපතිඛානං සත්තානනන්ති ජායාති අත්‍ථො.
"තත්‍රායං විනිච්ඡයො, විනිච්ඡයඤ්ඤූ, නිපුණත්‍ථ විනිච්ඡය" නන්ති ආදීසු නිච්ඡයෙ.
"සම්පටිච්ඡනච්චතං, සම්පටිච්ඡිතො" ති ආදීසු පටිච්ඡනෙ—විනිච්ඡිනාති එතෙනාති විනිච්ඡයං, සංසයච්ඡෙදකඤ්ඤණන්ති වුත්තත්තා "තත්‍රායං විනිච්ඡයො" ති ආදීසු එව ඡෙදනත්‍ථොති වෙදිතබ්බා.

ජිඝාඛල 650 ජිඤ්ඤිඛා ගච්ඡතීති ජිඝාඛලං, යදුදි.

ජිදද්දිකා 748 ජිදු කණ්ණහෙදෙ, කම්මනි තො, චුරාදි, ජිදුදිතො.

ජිදුද 649 ජිදි වෙඛාකරණෙ, දෙ, ජිජ්ජතීති ජිදුදං, ඉදුදපච්චයෙන වා සිඛං, 1013 (ජිඤ්ඤුදිනි තීණි අභිධානානි සුසිරෙ ච දූසණෙ ච අපරාධෙ ච සියුං).

ජිනනිරියාපථ 319 ජිනෙනා ගමනාදි ඉරියාපථො යස්ස සො ජිනනිරියාපථො. (පංගුලෙ.)

ජු.

ජු 34 (එක:) ජුධාතු තිනෙත (අවසසුනෙ,) ගිනෙ (ලාමකෙ) ඡෙදනෙ ච හොති. "ජවස්ස සයනං සුසානං, ජවසරීරං" ති ආදීසු තිනෙත, තත්‍ථ හි ජවති තිනන්තති අවසසවති ලොහිතාසව පුබ්බාදීහීති ජවොති අත්‍ථො. "ජවජනො, ජවසත්තො" ති ආදීසු ගිනෙ, තත්‍ථ හි ජවති ඝාසති ඝාසවජ්ඣාදනාදිහි සඛාදිගුණෙහි චාති ජවොති අත්‍ථො හොති. "ජවසරීර" නාති එත්‍ථෙව ජවති ජීරතීති සස්සනන්තානං ඝායනන්තානඤ්ච ජනානං පීතිසොමනස්සජුත්තං මනන්ති ජවො ති අත්‍ථෙ ගය්හමානෙ සති ජුධාතු ඡෙදනත්‍ථෙ පි හොති—කෙචි පන එත්‍ථ ජවධාතුයා එව ජව සද්දෙ නිපජ්ජනෙනා ති වදන්ති.

ඣු.

ඣුරිකා 392 ඣුර ඡෙදනෙ, ණ්වු, ඣුරිකා, ඉත්‍ථියං ආ. (අසිසුත්තියං.)

ඡෙ.

ඡෙක 721 ඡිදි වෙඛාකරණෙ, කත්තරි අ, දස්ස කො, ඡෙකො.

ජ.

ජ 35 (එක:) ජකාරො ජෙතරි (ජිත වෙරිජනෙ) ච වුඛාදිනං කාරියෙ ච, වෙගිතෙ (සීඝගමනෙ) ච භවෙ.
තත්‍ථ හි "ජනනා ඝර" නති ආදීසු ජකාරො ජෙතරි හොති, ජෙ රොග, වෙරිජෙතාරෙ ජනෙ තායතීති ජනනා, ජනනා ච තං ඝරඛාති ජනනාඝරනති අත්‍ථො.
"වුඛස්ස ජෙ ඉසිඛෙසූ" ති ආදීසු වුඛාදිනං කාරියෙ.

"මිගජාලං මච්ඡජාල" නන්ති ආදීසු වෙගිතෙ, තත්ථ හි යෙ සීඝගතෙ ධාවනෙන මිගාදයො ලාති ගණ්හාති එතෙනාති ජාලනන්ති අත්ථො, ආවරියා පනෙත්ථ ජාල බාධනෙ ති ධාතුමපි පරිකප්පනන්ති.

"ජඝල" නන්ති එත්ථාපි ජකාරො වෙගිතෙ, තත්ථ හි, පථිකානං ජනානං වෙගං ජවං ගලති හායති පාදථොවාදිභාවෙන එත්ථාති ජඝලං, ථඩ ලුබහුම්පදෙසො ති අත්ථො.

ජගති 182 ගච්ඡන්ති යස්සං සා ජගති, ගමු ගමනෙ, අන්තාපච්චයො, ගස්ස චිත්තං, ජත්තං, නලොපො, නදුදි, 997 (මඤ්ඤාලිඤ්ඣවත්තුනි ගෙහස්ස ආළිඤ්ඣභාගෙ වත්තුම්හි).

ජඝන 272 හන ධාතුම්හා සු, හස්ස චිත්තං ජෝ ච, හනස්ස ඝො ච, හඤ්ඤතීති ජඝනං, ජඝනසද්දෙන ඉත්ථිකවියා අගහාභාගො වුච්චතෙ.

ජඝම 711 ගමු ගමනෙ, අ, චිත්තාදි, ජඝමං. "ථාවරො ජඝමො අඝ සමො—ජඝමො විය මෙරුරාජා" තත්ථ දීසු දිස්සති.

ජඝල 183 ගලවපනාඩොපනාදනෙසු, ජලං ගලති එත්ථ ජලෙන වා ගලනන්ති එත්ථාති ජඝලො, නිජ්ජලදෙසො—ථඩලුබ්භි භූභාගෙ භූමිප්පදෙසෙ ජඝලසද්දෙ වත්තති, තත්ථ නිජ්ජලත්තා කඨබලත්තා ථඩො, තික්ඛිසඛ්ඛරවිදූරණ ගවාදිඛුර ගඛුප්පාදවච්චසඛිතත්තා ලුඛො ති වෙදිතබ්බො, "ජඝලො නිජ්ජලදෙසො, *තිලිඝො පිසිතෙ අපී" ති තිකණ්ඩසෙසො—ලස්ස ලොපො, නිගහීතාගමො ච. අථවා "ජෝ වෙගිතෙ" ති එකක්ඛරකොසෙ වුත්තත්තා ජඝලොති එත්ථ ජකාරො වෙගිතෙ (සීඝගමනෙ) හොති, තස්මා "පථිකානං ජනානං වෙගං ජවං ගලති හායති පාදථොවාදිභාවෙන එත්ථාති ජඝලො."

ජඞ්ඝමග්ග 191 ජායති ගමනමෙතායාති ජඞ්ඝා, "ජනාඝො" ති සුත්තෙන ඝපච්චයො, "මනානං නිගහීත" නන්ති නා නස්ස නිගහීතං, ජඞ්ඝාහි ගන්තා මග්ගො ජඞ්ඝමග්ගා, රස්සො.

ජටා 162 තෙසු තෙසඤ්චත්ථමණ්ඩෙසු ආකුලීභූතත්ථා ජටා වියාති ජටා. 257 ජට ජටනෙ, ජට සංඝාතෙ වා, "ඉත්ථියමතියවො වා" ති අ, †පොසිතහත්ථකාදීහි යා බජ්ඣතෙ. 947 (වෙණ්හාදිසාඛාජාලඝමිනන්ති වෙණුආදීනං අඤ්ඤමඤ්ඤසංසග්ගෙන සාඛාසමූහෙ, ලග්ගකෙසෙ තාපසාදීනං ලග්ගකෙසෙ, ආලයෙ තණ්හායං.)

ජටාධර 440 ජටං ධාරෙතීති ජටාධරෙ, ධර ධාරණෙ, අ, (ජටාවති).

ජට්ටිල 440 ජටා යස්ස අත්ථි සො ජට්ටිලො, ඉලො.

ජණ්ණු 276 ජන ජනනෙ, ණු, චිත්තං, ජායති ගමන මෙතෙනාති ජණ්ණු.

ජණ්ණුනාගස 742 ජණ්ණුපමාණෙ ජණ්ණුත ගෙඝා, පමාණෙත්ථ තගෙඝා.

ජතු 305 ජන ජනනෙ, තු, නලොපො, ජායතීති ජතු, (ලාඛායං).

ජතුකා 646 ජතු විය ජතුකා, උපමාණෙ කො. (තාලපත්තාදීනන්තරෙසු නිලීනාය චම්මපත්තාය).

ජන්තු 264 "තස්සන්ඩි තස්ස ඛන්ධස්ස මජ්ඣං ජන්තු නාම, යං ඛන්ධානං මපෙක්ඛ තිට්ඨති," ජන ජනනෙ, තු, ජන්තු. ජර වයොහානියං වා,

---

* තිපුඝො (ජෝ) සි: ථි: † පොසිතඝනන්තිකාදීහි, සි: ථි:

ජරතීති ජනතු. (ඛන්ධකවත්තානං සන්තිමහි, කණ්ඩසඝාටොඝාගඤ්ඡානං සන්තිමහි ච).

ජන 93 ජන ජනනෙ, අ, කුසලාකුසලං ජනෙතීති ජනො.

ජනක 243 ජන ජනනෙ, ණ්වු, ජනෙතීති ජනකො, (පිතරි).

ජනන 90 ජනීයතෙති ජනනං, ජන ජනනෙ, භාවෙ යු, (ජාතියං).

ජනනී 244 ජන ජනනෙ, යු, නදාදි, ජනයතීති ජනනී.

ජනපද 185 ජනානං පදෙ ජනපදෙ. 1089 (දෙසෙ දෙසවිසෙසෙ, "භවෙ ජනපදෙ ච දෙසෙ ජනපදෙ පි චෙ" ති වොපාලිතො).

ජනපදඝනර 185 කුරූ ආදයො එකවිසති ජනපදඝනරා ජනපදවිසෙසා.

ජනාධිප 334 අධිපාතීති අධිපො, අධි පූඛඛා පා රක්ඛණෙ, රො, ජනානං අධිපො රාජා ජනාධිපො.

ජනාලය 210 ජනාන මාලයො සනනිපාතඨානං ජනාලයො.

ජනිකා 244 ජන ජනනෙ, ණ්වු, ඉත්තං, ඉත්ථියං ආ, ජනෙතීති ජනිකා.

ජනෙත්ති 244 ජන ජනනෙ, ති, ඉත්ථියං ඊ ච, ජනෙතීති ජනෙත්ති.

ජනඝාඝර 214 ජලති එත්ථා ති ජඝනා, ජල දිත්තියං, අඝනා, ඉත්ථිය මතියවො වා, අ, ආ, ලලොපො. ජනෙත්‍යත්‍ර අගච්ඡතීති වා ජඝනා, ජන ජනනෙ, අඝනා, සා එව ඝරං ජඝනාඝරං. අථවා "ජෙ ජෙත ඊ" ති එකක්ඛරකොසෙ වුත්තත්තා එත්ථ ජකාරො ජෙතරි, තසමා ජෙ රොගවෙරිජෙතාරෙ ජනෙ තායතීති ජඝනා, ජඝනා ච තං ඝරං චෙති ජඝනාඝරන්ති විග්ගහො.

ජඝනු 93 ජායති ති ජඝනු, ජන ජනනෙ, තු, ජනීයතෙ කම්මකිලෙසෙහි ජායති කම්මකිලෙසෙහීති වා ජඝනු.

ජප 580 ජප වචනෙ, අ, ජපති යාය සා ජපා, ස්ත්‍රි ජවනෙ වා, පො, උසසත්තං.

ජපිත 755 ජප්ප වියත්තියං වාචායං, තො, ජප්පිතං. (භාසිතෙ.)

ජම්පති 242 ජායා ච පති ච ජම්පති, ඉතරිතරයොගවසෙන, "ජංසද්දෙන බ්‍යයො දූරවචනො, තසමා ජම්පති දම්පතීතිපි භවිතබ්බං, ඉධ පන කවවායන මතෙනාදාහටා" ති ටීකා. (පති පතිනීනං යුගෙ.)

ජම්බාල (ළ) 663 ජලං බලතෙති ජඹාලො, කම්මනි ණෙ, බල පාණෙන, මකාරො වණ්ණවිකාරො. (කද්දමෙ.)

ජම්බාළී 684 ජඹු අදනෙ, අලො, නදාදි, බොතෙනා ච, ත්‍ථනං, ජම්බාළී. ජම්බාලො එත්ථ අත්ථීති වා ජම්බාළී. (ගාමවාරම්හි අසුචිපූතිපංක පුණ්ණං කාසුයං.)

ජම්බු 547 ජඹු අදනෙ, බු, ජන ජනනෙ වා, නසස නිග්ගහීතං, වග්ග නෙන, ජායතීති ජඹු, පකත්‍යන්තරා ඵලෙ වුත්ති. (ජම්බුයා ඵලෙ.)

ජම්බුක 615 ජඹු අදනෙ, ණ්වු, බොචනෙනා, අස්සු, ජම්බුකො.

ජම්බුදීප 183 ජම්බුයා ලක්ඛිතො කඨපඨාසික්ඛාදීපභාවෙන වා කප්ප ඨානො දීපො ජම්බුදීපො.

ජම්බූ 547 ජම්බුයා ඵලං ජම්බූ, (ලොකනෙ එව ඵලෙ පි වත්තමානා හරී තක්‍යාදයො සභාවතො ඉත්ථියං භවන්ති, හරීතකියා ඵලං හරීතකී.)

නද 488 දෙවරූක්ඛගුහාය මහාජම්බුයා පතිඞ්ගතඨානෙ නදී ජම්බු
ාදී, තස්සං පතිතෙහි මහාගජප්පමාණෙහි කුම්භප්පමාණෙහි වා
ඵලානං බීජෙහි ජාතං සුවණ්ණං ජම්බුනදං, ඉදං පන සුවණ්ණං අන
ලප්පභං දෙවාලංකාර මත්තුලං ජායතෙ, තං පනානලම්හි විසෙසතොපි
අමරසීහො සුවණ්ණසාමඤ්ඤෙ පඨති.

ජම්භීර 553 ජම්භු අදනෙ, රීරො, භනෙනා ච, ජම්භ ගත්තාවිනාමෙ වා,
ජම්භීරො. ජම්භෝ ජම්භූලෝ ජම්භීරෝ පි.

ජම්ම 516 ජම්භු අදනෙ, මො, ජම්භති අභක්ඛිතබ්බං අදතීති ජම්මං, 729
ගුණදෝසෙ අනිසම්ම අනුපපරික්ඛිත්වා යො කරොති සො ජම්මො.

ජය 402 ජි ජයෙ, ,"භාවෙ චා" ති ණ, ජයො, (ජයක්‍රියායං) 761
(ජ්‍යනෙ).

ජ්‍යන 761 ජි ජයෙ, ය්‍යු, ජීයතෙ ති ජ්‍යනං, (ජ්‍යනෙ).

ජයපාන 398 ජයෙ ජීතෙ සති කාරණභූතෙ වා පානං ජයපානං.

ජයම්පති 242 ජායා ච පති ච ජයම්පති, ජායාසද්දස්ස පති්හි පරෙ ජයං
යදාදිනා. (පති පතිනීනං යුගෙ.)

ජයසුමන 575 ජයන්ථං* සුමනං ජයසුමනං, (රත්තාපුප්ඵෙ).

ජරතා 251 ජීයනති වුඩ්ඪා භවනති අස්සනති ජරා, ජර වයොහානිම්හි, ජරා
එව ජරතා, සකත්ථෙ තාප්පච්චයො, විස්සසා නිපි ජරාය නාමං.

ජරගගව 496 ජරප්පත්තො ගො ජරගගවො, සිම්හි ඔස්ස අවො.

ජරා 251 ජර වයොහානිම්හි, අ, ඉත්තියං ආ, ජීරතීති ජරා, ජීය්‍යනති වුඩ්ඪා
භවනත්‍යස්සනති වා ජරා. (පලිතාදිමතිකායපරිපාකෙ.)

ජල 661 ජල ධඤ්ඤෙ, අ, ජල සඤ්ඤනෙ වා, ජලති සඤ්ඤතීති ජලං.

ජලචර 671 ජලෙ චරතීති ජලචරො, චර ගතියං, අ, (මච්ඡෙ).

ජලදයක 359 ජලං දදාති අනෙනාති ජලදයකො, දා දානෙ, ණ්වු.

ජලනිධි 659 ජලානි උදකානි නිධීයනෙත්ථ ධීයනෙත්ථ වා ත්‍රෙති ජලනිධි,
නි පුබ්බො ධා ධාරණෙ, ඉ.

ජලසුත්ති 676 ජලෙ සවතීති ජලසුත්ති, සු පසවෙ, ති, (ඛරූ ඉතිඛ්‍යතෙ).

ජලාබු 239 ජරං එතීති ජලාබු, උ, රසස ලො, යසඤ බො, ජරාපුබ්බො.
ඉ ගතියං. (යෙන වෙධීතො ගබ්භා කුච්ඡියං කිඤ්චි තත්‍රාසයෙ ඉති
ඛ්‍යතෙ.)

ජලාබුජ 741 ගබ්භාසය සංඛාත ජලාබුතො තත්‍ර වා ජාතොති ජලා
බුජො. (නරාදයො පන ගබ්භාසයසංඛාතා ජලාබුතො ජාතා.)

ජලාලය 658 තත්ථ නිරයෙසු වෙතරණී ලොහකුම්භී චාති ඉමෙ වෙ
නිරයා †ජලාලයා ජලාධාරා.

ජලාසය 677 ජලානං ආසයො පතිඞ්ගතඨානං ජලාසයො.

ජලූකා 675 ජලස්ස ඌකා කිම්විසෙසො ජලූකා, ජලං ඔකං ඝරහම්හස්සා ති
වා ජලූකා, ඔස්සු, උව සම්වායෙ, ණ, ඔකං—ජල දිනාතියනති ධාතුයා
"උලූකාදයො" ති සුත්තෙනාන වා සිඛා, තදූ ජලතීති ජලූකා.

---

* "ජයනඤ්ච සුමනඤ්ච" කත්ථචි. † ජලාසයා, බ්‍ර: ථි:

ජව 40 ජවන්ති එතෙනාති ජවෝ—ජව සීඝානං කොහෙදෙ, සඞ්ඛ. ගති වචනා ජවාදයෝ, සීඝාදයෝ තු ධම්මවචනා, තථාපි සීඝං ගච්ඡථ පයොහ්ගා, න තු ජවං ගච්ඡතීති.

ජවන 370, 379 ජවෙන සඞ්ඛසමධිකෝ අසෙසා ජවනෝ, පුං ජවෙ, ත්‍රි.

ජවනිකා 298 පුං ගතියං, ගුවාදි, පුං බන්ධනෙ වා, ත්‍රි, අනකාදෙසෝ.

ජවාධික 370 ජවෙන සඞ්ඛස මධිකෝ ජවාධිකෝ.

ජල 721 ජල ධණෙඤ්ඤ, "සඞ්ඛතෝ" තාදිනා අ, ළත්තං.

ජා.

ජාගර 768 ජාගර නිඤ්ඤක්ඛයෙ, අ, ජාගරණං ජාගරෝ.

ජාගරියා 768 ජාගරමෙව ජාගරියා, (නිඤ්ඤපරිඤ්ඤපෙ).

ජානු 276 ජන ජනනෙ, ණු, නසස ආත්තං, ජායති ගමනමෙතෙනාති:

ජාන 630 ජන ජනනෙ, තෝ, ජනෙති අවයවෙති ජාතං, 1077 අජනීති ජාතෝ, (චයෙ සමූහෙ).

ජානරූප 487 ජනනං ජාතං, පකඨං ජාතං ජාතරූපං, පකඨෙ රූපපච්චයෝ, ජාතං වා රූපමසස ජාතරූපං.

ජානවෙද 33 ජානෙ උපපනෙන විඳති ඤාපයතීති ජාතවෙදෙ, අඤ්ඤකාරෙ ජාතං විජ්ජමානං විඳති ලභති ජානාති වා එතෙනාති ජාතවෙදෙ, ජනනං ජාතං වෙදෙ පාකටෝ යසස වා සෝ ජාතවෙදෙ, සද්දනීතියං පන "ජාතෝ වෙදියති ධුමජාලුඞානෙන පඤ්ඤයති තසමා ජාතවෙදෙති වුච්චති" ති වුත්තං.

ජානාපච්චා 235 ජාතං අපච්චං පුත්තෝ එතිසසාති ජාතාපච්චා.

ජාති 90 ජන ජනනෙ, භාවෙ ති, "ජනාදිනමා තිඔහිච්චා" ති තසස ආත්තං, ජනනං ජාති, 576—792 (නිකායෝ සහධම්මිනං ගණෙ, සඤ්ඤි පරිසඤ්ඤි, සාමඤ්ඤං විසෙසාභාවෝ, පසූති මාතුකුච්ඡිතෝ නික්ඛමනං, කුලං ඛත්තියාදිකුලං, භාවෝ භවනක්‍රියා, විසෙසෝ උපාදි යසස වසෙන භිනෙනසු සබ්බාදිසු අභිනනාපි සද්දෙ වත්තනෙන, සුමනායං මාලතියං, සංඛතලක්ඛණෙ, සංඛතධම්මානං ලක්ඛණෙ.)

ජාතිසද්දෙ "නිගණ්ඨා නාම සමණජාති" ති ආදීසු නිකායෙ—"යං මාතුකුච්ඡිසමිං පඨමං චිත්තං උපපනනං පඨමං විඤ්ඤාණං පාතුභූතං තදුපාදාය චසස ජාති" ති ආදීසු පරිසඤ්ඤං—"සමපති ජාතෝ ආනන්ද බොධිසත්තෝ" ති ආදීසු පසූතියං—"අඤ්ඤතෙත්‍රා අනුපඛාකුඨෝ ජාතිවාදෙත්‍රා" ති ආදීසු කුලෙ—"එකම්පි ජාතිං වෙපි ජාතියෝ" ති ආදීසු භවෙ—"ජාති ච්ඡිහි ඛන්ධෙහි සඟහිතා" ති ආදීසු සංඛත ලක්ඛණෙ—"ජාතිසුමනා" ති ආදිසු සුමනායං.

ජාතිකොස 304 කොසසඟිතං ජායති ඵල මෙතසසාති ජාතිකොසං.

ජාතිඵල 304 ජාතිඵල මෙව තසස න කිත්තිමඵලනති ජාතිඵලං.

ජාතිසුමනා 576 සුන්දරං මනෝ අසස සුගන්ධත්තා සුමනා, ජාතිසුමනාති සමුදිත නාමං.

ජාතු 1140 "ඉදං ඛි ජාතු මෙ දිඨං" තාදීසු එකංසත්තෙ, 1146 කදාචි ත්‍යත්තෙ.

ජානි 763 හා වාඝෙ, නදාදි, රඝසසා, හසස ජෙ, ජානි.

ජානිපති 242 ජායා ච පති ච ජානිපති, ජායාසද්දස්ස පතිම්හි පරෙ ජානි.

ජාමාතු 247 ජන ජනනෙ, රිතු, අස්සාත්තං, ඔසස සස්සරස්ස මාදෙසො, පජුත්තෙ ජනෙතීති ජාමාතා.

ජාම්බව 547 ජම්බුයා ඵලං ජාම්බවං, තත්‍ර යදූ ලොකතො ඵලෙ වුත්තෙ තදූ ජම්බුසද්දෙ පකත්‍යන්තර මෙව ඵලෙ වත්තතෙ, යදූ න ඵලෙ වුත්තෙ තදූ විකාරෙ අවයවෙ වා ණෙ, ජම්බුයා පකත්‍යන්තරං ඵලෙ පෘ ත්තී, ලොකතොව ඵලෙ පි වත්තමානා හරිතකාදයො සභාවතො ඉත්ථියං භවන්ති, හරිතකියා ඵලං හරිතකී, එවං කොසාතකී, සල්ලකී, දක්ඛා, කණ්ටකාරිකා, සෙඵාලිකා ඉච්චාදි—පුබ්බ විය විකාරාවයවෙසු පච්චයභාවො, අස්සත්ථාදි ජාතානමෙව තබ්භතානතං අස්සත්ථාදිනං ඵලෙ වත්තමානානං නපුංසකං සියා, රූපභෙදෙ, යථා, අස්සත්ථස්ස ඵලං අස්සත්ථං, වෙණුනො ඵලං වෙණවං, පිලක්ඛස්ස ඵලං පිලක්ඛං, නිග්‍රොධස්ස ඵලං නිග්‍රොධං, ඉඟුදියා ඵලං ඉඟුදං, බ්‍රහතියා ඵලං බ්‍රහතං, ඵදූරී අංසුමති * ගමහරියාදයො මූලෙපි පුප්ඵෙපි සලිඟා, පාටලිසද්දෙ න අභෙදවතාවිච්ඡායං මූලෙ පුප්ඵෙ පි.

ජායා 237 ජායති පුත්තො ඉමායාති ජායා, ජන ජනනෙ, යො, ජනස්ස ජ ච, ආ, ජයතීති වා ජායා, ජි ජයෙ, යො, ජිස්ස ජා, ආ.

ජායාපති 242 ජායා ච පති ච ජායාපති, ඉතරීතරයොගවසෙ, ජම්පති දම්පති ති පි භවිතබ්බං, අභිධානප්පදීපිකාය කච්චායනමතෙනොදාහටා (නාමමාලායං XXXVII.).

ජාර 240 ජර වයොහානිම්හි, අ, ජීයතෙන අනෙනාති ජාරො.

ජාරි 238 ජාරො වුච්චති චොරසාමිකො, තස්සායං ජාරි, ණෙ, ඊ.

ජාල 216 ජල දිත්තියං, ණෙ, 521 ජලෙ ගිතං ජාලං, ජල අපවාර ණෙති ධාතුයා වා සිඛං, අථවා, ජෙ සිඤගතෙ ධාවනෙ ඔඝාදයො ලාති ගණ්හාතීති ජාලං, "ජෙ ජෙතරි කාරියෙ ච වෙගිතෙ" ති එකක්ඛර කොසෙ වුත්තත්තා වෙගිතත්ථවාචක ජසද්දූපපදලාආදූනෙති ධාතුයා අපච්චයො-ආචරියා පනෙත්ථ ජාල බාධනෙති ධාතුම්පි පරිකප්පනති—631 ජල දිත්තියං, ජලති අවයවෙනා ති ජාලං, 948 (ගවෙක්ඛ සිහපළරෙ).

ජාලක 544 ජල ධාරෙඤ්ඤ, ණෙ, සකත්ථෙ කො, ජාලකං (පුප්ඵස්ස ච ඵලස්ස ච පකතිභූතෙ ජාලමත්තෙ).

ජාලා 35 ජල දිත්තියං, ජලති දිප්පතීති ජාලා, ජල අපවාරණෙ වා, ජි අභිවෙජ්ජතෙ වා, ජීයති අභිවෙජ්ජති අපගච්ඡති අච්චුණ්හාභිභූතා ජනා එතසමා ති ජාලා.

ජාලික 514—670 ජාලෙ නියුත්තො ජාලෙන හනන්ති වා ජාලිකො, ණිකො.

ජාලිකා 378 ජල දිත්තියං, ණ්වු; ඉත්ථියං ආ, (කවවෙ).

ජාලිනී 162 සංසාරතො නිස්සර්තු මපජදූනවසෙන ජාලසදිත්තාජාලි නී, උපමානෙ ඉනී.

---

* ගමෙහ හරි ආදයො, සි: වි:

ජී.

ජි 35 (එක :) ජී ධාතු පන අභිවෙජිතෙ (අභිහවෙ) ච, ජයෙ ච පරාජයෙ ච භවෙ—"නිරයගෙහිජලා, දුවගෙහිජලා" ති ආදිසු අභිවෙජිතෙ, තඤ්හි ජීයති අභිවෙජති අපගච්ඡති අච්චුණ්හාභිභූතා ජනා එතසමා ති ජලාති අත්ථො, ඒකාරස්සාකාරො, ලපපච්චයො ච, ජලති දිප්පතීති ජලා ති ජල ධාතුවසෙනාපි ජලාසද්දෙ නිප්ඵන්නොති වත්තුං වට්ටති, සො පන නයො ඉධ නාධිප්පෙතො. "කිලෙසවෙරි ජිනො" ති ආදිසුපි ජී ධාතුයා අභිවෙජිතත්ථො ලභතෙවාති.
"ජිනො, මාරජී" ති ආදිසු ජී ධාතු ජයෙ පවත්තතා. "බුඛඤ්ඤා පරාජෙනති අඤ්ඤතිත්ථියා" ති ආදිසු පරාජයෙ.

ජිගුච්ඡා 121 ගුප ගොපනකුච්ඡනෙසු, "තිජ ගුප කිත මානෙඛි ඛ ඡ සා වා" ති ඡා.

ජිඝච්ඡා 468 ඝසිතු ඔවජ්ජා ජිඝච්ඡා, ඝස අදනෙ, ඉච්ඡත්ථෙ ඡා.

ජිඝච්ඡිත 756 ඝස අදනෙ, ඡා, චිත්තං, ජිඝච්ඡා සඤ්ජාතා යස්ස සො ජිඝ චිච්ඡිතො, තො.

ජිඝඤ්ඤ 715 ජඝනෙ සාධු ජිඝඤ්ඤං, යො, අස්සි, 1069 (අධමො නිගීනො).

ජිජුකා 585 ජජ යුඩෙ, ඌකො, අස්සි, ජිඤ්ජුඌකො.

ජිණ්ණ 254 ජරාවයොහානීමහි, කත්තරිතො, **තස්ස** ඉනනාදෙසො, ධාත්වන්ත ලොපො, **ණ්ණත්ත**ඤ්ච, ජිණ්ණ.

ජිණ්ණිකා 254 ජර වයොහානීමහි, තො, ඉනනාදෙසො, සකත්ථෙ කො.

ජිති 761 ජී ජයෙ, ති, ජිති, (ජයනෙ).

ජින 4 පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ මාරාදයොච අජීනීති ජිනො, ජී ජයෙ, නක්, වුත්තම්පිචෙතං,

"මාදිසා වෙ ජිනා හොන්ති යෙ පත්තා ආසවක්ඛයං,
ජිතා මෙ පාපකා ධම්මා තස්මාහං උපකා ජිනො" ති.

ජිනසද්දො හි කෙවලො හි සබ්බඤ්ඤුම්හි වත්තති සොපපදො පන පච්චෙකබුද්ධාදීසු තම්හි ච යථාරහං පවත්තති.

ජිමහ 709 හා චාගෙ, කත්තරි මො, චිත්තං, වණ්ණවිපරියායාදි, ජිමහං.

ජියා 388 ජර වයොහානීමහි, අ, ජියාදෙසො, මුබ්බ් සිජිනීප්‍යත්‍ර, මුබ්බ චිකාරෙ, මුබ්බ් සිජි අබ්‍යත්තෙ සද්දෙ, ඉනී, සිජිනී.

ජීවහා 150 ජීව පාණධාරණෙ, හො, රස්සත්තං, ජීවන්ති එතායාති ජීවහා, ජීවිතනිමිත්තං රසො ජීවිතං නාම, තං අවහයන්ති වා ජීවහා.

ජූ.

ජූමුන 47 ජීවනං ජලං මුතං බඛමනෙනාති ජූමුනො, වනසද්දලොපො, ලොකානං වා ජීවිතං මුනාති බඤ්ඣතීති ජූමුනො, චිතලොපො, ජීවිතස්ස ජූ ආදෙසො වා, "ජීවනස්ස මුනො ජූමුනො" ති සද්දනීති—578 ජූමුනඤ්ඤාලෙ සඤ්ඤාත්ත්‍යා ජූමුනො.

ජූරණ 763 ජර වයොහානීමහි, යු, අස්සි, ජූරණං.

ජීව 92 ජීවනති සත්තානෙනාති ජීවෝ, 93 ජීවනති නෙනාති ජීවං, තමස්සජීති ජීවෝ, 1103.

ජීවක 594 ජීව පාණධාරණෙ, ණ්වු, ජීවාපෙතීති ජීවකෝ, අයං අඪ වගහපච්ඡෝ අනෙනෙව නාමෙන වාණිජානං පසිඩෝ,

"ජීවකෝ සිඟිකෝ සෙතෝ දීඝායු කචජසිසකෝ,
රසසකෝ මධුරෝ සාධු පාණං චිරජීවති"—ති තන්තන්තර.

ජීවජීව 625 ජීවජීවාති සද්දං කරොතීති ජීවඤ්ජීවෝ, මයූරපපමාණෙ තදූකති චිත්තාපකෙඛා ජීවඤ්ජීවෝ දක්ඛිණපථාදීසු ජායතෙ, (පක්ඛි විසෙසෙ.) ජීවජීවොති නිරනුනාසිකොපි.

ජීවන 445 ජීව පාණධාරණෙ, භාවෙ යුපච්චයෝ, කරණෙත්‍ය කෙ.

ජීවනී 594 ජීවතිතෝ ඝ්‍ර, නදාදි, ජීවනති එතායාති ජීවනී.

ජීවන්තී 594 ජීවතිතෝ අන්තෝ, නදාදි, ජීවනති එතායාති ජීවන්තී.

ජීවසුමන 580 ජීවන්ථං සුමනං ජීවසුමනං, (ජපාකුසුමෙ).

ජීවිකා 445 ජීව පාණධාරණෙ, ණ්වු, ජීවිකා, ඉත්‍ථියං අ, (කසිආදි ජීවිකායං).

ජීවිත 155 ජීව පාණධාරණෙ, තෝ, ජීවනති අනෙනාති ජීවිතං.

ඣ.

ඣ 35 (එක:) ඣ්ධාතු පන ථෙය්‍යෙ (චොරකම්මකරණෙ) ච, දීතාතීමහි (දීපනෙ) ච, ගතියං (ආසුගමනෙ) ච, භවති.

"ඣූතං කීළති ඣූතකාරකෝ" ති ආදීසු ථෙය්‍යෙ, තස්මා හි ජවති ථෙය්‍යං කරොති එතෙනාති ඣූතං, ඣූතකිච්චං, තෙන හි ඣූතකාරකා තස්මිං කිච්චෙ පයුතා උපායකොසල්ලාදිකා නාතිකුසලෙ අසෙසෙත්වා ඣූතකාර කෙ ජනෙ නානා උපායෙහි වඤ්චෙත්වා බහුං අබහුතං පරාජෙත්වා ථෙය්‍ය කිච්චං විය කරොතති.

"විජ්ජු, ජොතී" ති ආදීසු දීතාතීමහි, තස්මා හි ඛණෙ ඛණෙ විසෙසෙන ජවති දීපතීති විජ්ජු, විජ්ජුල්ලතා, ජවති ඔභාසතීති ජොති, පභා අගහි වා—"සත්තක්ඛත්තුං ජවනානි මගහාභිඤ්ඤං, සකිං ඵතා" ති ආදීසු ගතිමහි, තස්මා හි ජවනති ගච්ඡතති පවත්තතතීති අත්ථෝ. "ජවනභංසකාලෙ" ති ආදීසුපි ගතිමහි, තස්මා පි හි ජවති අතිසීඝං ගච්ඡති පක්ඛන්දතීති ජවනතති අත්ථෝ.

ඣ්‍රණහා 54 ඣ්‍රති අසසාරජීතීති ඣ්‍රණහා, තස්ස ණෙ, භපපච්චයෝ. ජොතෙතීති වා ඣ්‍රණහා, චන්දස්ස වා ඣ්‍රතිං සොභං නත්‍ථතති බන්ධතීති ඣ්‍රණහා, 69 චන්දප්පභායුත්තා රත්තති ඣ්‍රණහායොගතෝ ඣ්‍රණහා, සද්ද නීතියං පන "ජොතති සයං නිප්පභාපි සමානා චන්දතාරකොභාසෙනපි දීපති විරොචති සප්පභා හොතීති ඣ්‍රණහා, ඣ්‍රත දීතතියං, ණහාපච්චයෝ" ති වුත්තං. 917 (තදුපෙතනිසා චන්දප්පභායුත්තා රත්තති).

ඣ්‍රති 54 ඣ්‍රත දීතාතියං, ඉ, ජොතයතීති ඣ්‍රති. (සොභණ්මත්තෙ). 64, 1086

ඣ්‍ර.

ඣ්‍රත 531 ඣ්‍ර ගතිජවනෙසු, තෝ, දීඝාදි, ඣූතං, ඣ්‍රත දීතතියං වා, කරණෙ අ, අථවා ඣ්‍ර ථෙය්‍යෙ, ජවති ථෙය්‍යං කරොති එතෙනාති ඣූතං, ඣූත

කිච්චං, තෙන හි ජූතකාරකා තස්මිං කිච්චෙ පසුතා උපායකොසල්ලාද්කා නාතිකුසලෙ අඤ්ඤෙ ජූතකාරජනෙ නානාඋපායෙහි වඤ්චෙත්වා බහුං අබ්භූතං පරාජෙත්වා ථෙය්‍යකිච්චං විය කරොන්ති.

ජූතකාර 531 ජූතං කරොතීති ජූතකාරො, කර කරණෙ, ණ.

ජ.

ජෙ 1139 ජෙ ඉති ඉස්සරෙහි එකවචනපුථුවචනවසෙන දුස්සනං ආමන්තණෙ නිපාතො, "සචෙ ජෙ සච්චං භණසි අදුසිං තං කරොමී" ති එත්ථ දිස්සති.

ජෙ 36 (එක:) ජෙධාතු පන "ජයපානං පිච්ඡා" ති ආදීසු ඛයෙ හොති, තත්ථ හි ජයෙ වෙරිඛයහෙතු පිවිතබ්බං පානං පිවිච්ඡානි අත්ථො—ආචරියා පනෙත්ථ "රණෙ ජීතස්ස යං පානං ජයපානන්ති තං මත" න්ති වුත්තත්තා සඞ්ගාමජීතස්ස පානං ජයපානන්ති අත්ථවසෙන වෙරිජය නත්ථෙ ජීධාතුයා නිප්ඵන්නොත්ා ජයපානන්ති එත්ථ ජයසද්දෙ ඉච්ඡන්ති. "වෙදනං ඵරුසං ජානි" ති ආදීසුපි ජානීති එත්ථ ජෙධාතු ඛයෙ හොති, ජානීති හි ඛයන්ති අත්ථො හොති.

ජෙට්ඨ 75 ජෙට්ඨාය පුණ්ණවඤ්ඣසුත්තන්තාය යුත්තො මාසො ජෙට්ඨො, ණ්ඨ. 254 අයඔ වුඩ්ඪො අයඔ වුඩ්ඪො අයම්මෙසං විසෙසෙන වුඩ්ඪොති ජෙට්ඨො, ඉට්ඨපච්චයො, "වුඩ්ඪස්ස ජෝ ඉසිට්ඨෙසු චා" ති වුඩ්ඪස්ස ජෝ, අලොපො. 694, 918 (මාසෙ දුතියෙ මාසෙ, අතිවුඩ්ඪෙ අතිපපසත්ථෙ ච).

ජෙට්ඨා 59 ගුණෙහි අයමෙතාසං සබ්බාසං අතිසයෙන වුඩ්ඪත්තා ජෙට්ඨා.

ජෙතබ්බ 379 ජී ජයෙ, තබ්බෙ, ජෙතබ්බං, (ජෙතුං යොග්‍යමත්තෙ).

ජෙතුත්තර 201 *චෙතියරණ්ඩෙ උත්තමත්තා ජෙතුත්තරං, වණ්ණවිකාරෙ වෙරිජය්ඣානත්තා ජෙතබ්බං ච තං උත්තමත්තා උත්තරං චාති වා ජෙතුත්තරං. චෙතුත්තරන්ති පි එකෙ.

ජෙය්‍ය 379 ජී ජයෙ, ණ්‍යපච්චයො, ජෙතබ්බං ජෙය්‍යං, 1022 (අතිපප සත්ථෙ පසත්ථස්ස, අතිවුඩ්ඪෙ වුඩ්ඪස්ස).

ජොති 57 ජුත දිත්තියං, ඉ, ජොතති සුභාසුභනිමිත්තං පකාසතීති ජොති, 884 (ජොතිසද්දෙ නක්ඛත්තපරංසීසු පඬ්ඩකෙ නපුංසකෙ, අග්ගිම්හි තු සො පුමා).

ජොතිසත්ථ 110 සුභාසුභකම්මඵලජොතනතො ජොතිසත්ථං.

ජ්‍ඣා 388 ජර වයොහානිම්හි, අ, ජීයාදෙසො, ඉලොපො, (ධනුගුණෙ).

ඣ.

ඣ 36 (එක:) ඣකාරො සඤ්ඣායඔ, වාතෙ මාළුතෙ ච, නඪෙ විනා සෙ ච, ගීතරි ගායකෙ ච, අත්ථ භවති.
තත්ථ "සඤ්ඣානුරාගිනා විජ්ජුජ්ජාලජලිතිඤ්ඣාපාවනඩෙනා" ති ආදීසු "සඤ්ඣා" ති එත්ථ ඣසද්දෙ සඤ්ඣායං පවත්තති, තත්ථ හි සං සොභා ඣා සඤ්ඣාති අත්ථො, සඤ්ඣානුරාගිනාතිපි පාඨො.

---

* චෙතරණ්ඩෙ, සි : පී :

"කෙරිතොව වනප්පතී" ති ආදීසු කිඤ්ඤාරො වාතෙ, තස්ස හි කෙඹන වාතෙන් ඊරිතො කම්පිතො වනානං අධිපතිභූතො රුක්ඛා ඉවාති අත්ථො.

"වඤ්ඣා ඉත්ථී" ති ආදීසු නඤ්ඵ විනාසෙ හොති, තස්ස හි වො පුත්තො කිඤ්ඤ නඤ්ඵා යාය සා වඤ්ඣාති, එත්ථ ච වකාරො "පුග්ගලො" ති ආදීසු නිරයවාචකො පුසද්දෙ විය "කෙවට්ටො, කවග්ගමොලී" ති ආදීසු උදකබ්‍රහ්මවාචකො කසද්දෙ විය ච පුත්තවාචකො හොති, ඉත්ථියො ච නාම අගණිතගබ්භා නාම න සන්ති උතුසමයෙ කිර ගබ්භං ගණ්හිත්වා අකුසලකම්මබලෙන වා වාතෙන වා පාණඛජ්ජනෙන වා විනස්සන්තීති.

අපිච—"කිඤ්ඤුරාගී හෙමාචලො, මන්දරෙඤ්ඣා වායති සදා,
කිඤ්ඤා හොගා අධිච්චුත්තානං කිඤ්ඤා සුත්‍යං ගායති සමා" ති

එත්ථ යථාකමං කිඤ්ඤාරො සද්දඤ්ඤා වාත විනඤ්ඣ ගීතරි හොති, තස්සායං සංඛෙපත්ථො, හෙමාචලො සුවණ්ණපබ්බතො, කිඤ්ඤුරාගීසද්දඤ්ඤාදුරාගී හොති, මන්දෙ මන්දමන්දෙ, කිඤ්ඤා වාතො, සද්ද සබ්බකාලං, වායති ගච්ඡති, අධිච්චුත්තානං ඉත්ථිච්චුත්තාදිවසෙන අධිච්චුත්තජනානං, හොගා සම්පත්තියො, කිඤ්ඤා විනඤ්ඣාව හොන්ති, කිඤ්ඤා ගායකො ජනො, සුත්‍යං සුන්දරගීතං, සමං කත්වා ගායතීති.

කිඤ්කිණී 598 කිඞ්කිණිපරිහාසණ්ණජජ්ජනෙසු, අරො, නදුදී (සාකවිසෙසො).

කිලල්ලිකා 646 කිලාසද්දෙ, ණ්වු, ඉත්ථියං ආ, කිලල්ලිකා (නිදස්සෙ නුහාදිසු රවනමඤ්ඤිකායං).

කිස 671 කිස හිංසත්ථෙ, දඞකො ධාතු, අ, කිසො, (මවෙජ්ඣ).

කිසා 588 කිස හිංසත්ථෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, කිසා, (ගොරක්ඛතණ්ඩුලෙ) වුත්තඤ්ච තන්නන්තරෙ.

"ගාගෙරුයී නාගබලා කිසා ගොරක්ඛ තණ්ඩුලා."
නාගස්ස බලම්ව බලමෙතස්සා* රොගහරණත්තා නාගබලා.

කීටල 563 කිඹ සංඝාතෙ, අලෝ, කීටලෝ, (පාටලිපුප්ඵාකාරෙ දීඝ ඵලෙ රුක්ඛෙ).

කීන 171 කෙඹ විනත්‍තායං, යු, කීනයතෙති කීනං, පව්වනිකෙ නීවරණ ධම්මෙ කීනාපෙතීති වා කීනං, කිඹ දුහෙ, යු—දුව්ධං කීනයනං සොහණ මසොහණඤ්ච, තෙසු සොහණං, "කීනී තපති බ්‍රාහ්මණෙ—කීනායාම් අකු තො භයෙ" ති ආදීසු දට්ඨබ්බං—අසොහණං පන "තස්ස තස්ස කීනය නෙනා නිසීදි, අධොමුඛෙ පරිකීනයනෙනා නිසීදි" ති ආදීසු දට්ඨබ්බං.

කීවුක 561 කිඹ දුහෙ, ණ්වු, පසස වො, කීවුකො. (හබ්බසා ඉති ඛසතෙ රුක්ඛෙ).

කෙ.

කෙ 37 (එක:) කෙධාතු පන උජ්ඣනෙ ච ඛයනෙ ච සද්දණෙ ච දිතාති මහි ච විනත්‍තායඤ්ච සජ්ඣායනෙ ච උපනිජ්ඣායනෙ ච, අත්ථ භවතීති විභාවිනා විඤ්ඤූනා සොතුජනෙන වෙදිතබ්බොති.

---

* ගෙහකරණත්තා, සි: ථි:

තත්ථ, "දෙවුජ්ඣාපනං, උජ්ඣානසඤ්ඤී" ති ආදීසු උරක්ඛානෙ හොති. "කම්මාරානං යථා උක්කා අනෙතා ඣායති නො බහී" ති ආදීසු ඩයහනෙ—"න නිජ්ඣානක්ඛමනති, නිජ්ඣානපඤ්ඤං, නිජ්ඣානබලා පඩිතා" ති ආදීසු ඤාණෙ—"පදීපො ඣායතී" ති ආදීසු දිත්තිමහි—"ඣානං භාවෙති, දුක්ඛී දුම්මනො විපපටිසාරී පජ්ඣායතී" ති ආදීසු චින්තායං, තෙනෙව හි සමන්තපාසාදිකනාම්කාය විනයඨකථාය "පජ්ඣායතී" ති විපපටිසාරීවසෙන වහච්ඡිනෙනා විය ගදුහො තං තං චින්තායතීති අත්ථො" ති වුත්තොනති.

"සජ්ඣායං කරොති අසජ්ඣාය මලා මන්තා" ති ආදීසු සජ්ඣායෙ.

"උපජ්ඣායො" ති ආදීසු උපනිජ්ඣායනෙ, තත්ථ හි අන්තෙවාසික සද්ධිවිහාරිකානං වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායතීති උපජ්ඣායො" ති.

ඣෙ 38 (එක:) නාමපදභූතො ඣෙකාරො ඣොරරවෙ එරුසසඥෙ, අත්ථ භවති, පච්චයෙ තඞිතපපච්චයෙ ච හොති, ණ්‍යස්ස කාරියෙ ච හොති, තත්ථ "ධඤ්ඤපුඤ්ඤුලඤබණසම්පන්නෙනා" ති එත්ථ ධඤ්ඤනති පදෙ ඣෙකාරො ඣොරරවෙ පවත්තොනා, තත්ථ හි ධරති පවත්තති ඣෙ අබභූ ගහත කිත්තිඝොසසංඛාතො ඣොරරවො එතෙනාත් ධඤ්ඤං, ඣෙණ නති අත්ථො—"ඛොඩඤ්ඤෙ" ති ආදීසු ඣෙකාරෙ පච්චයෙ පව ත්තොනා—"යවතං තලනදකාරානං බ්‍යඤ්ජනානි චලඤ්ඣජකාරත්තං" ත්‍යාදීසු ණ්‍යස්ස කාරියෙ පවත්තොනා.

ඣෙතබ්බ 706 ඣෙයතෙති ඣෙත්තං, ඣෙ වබොධනෙ, තබ්බ, (සමීපෙ).

ඣෙ.

ඣෙ 38 (එක:) ඣෙධාතු පන අවධාරණෙ ච ඣෙණෙ ච සඤ්ඤණෙ ච විඤ්ඤාණෙ ච මාරණෙ ච තොසනෙ ච, නිසෙ ඛගාදීනං නිසිතසිලායං, නිසානෙ නිහබභාවකරණෙ ච, නිසාමනෙ භඞනිසාමනෙ ච, තථා සර ණෙ ච අනුභවනෙ ච අනුඤ්ඤාණෙ ච පවත්තනෙ ච, අත්ථ භවති.

තත්ථ "එවං ඤානාහි ඛත්තියා" ති ආදිසු අවධාරණෙ.

"පඤ්ඤං ඣෙණාත්‍ය" දීසු ඣෙණෙ.

"එසෙසා වෙදනා සඤ්ඤා" ති ආදීසු සඤ්ඤණෙ.

"විඤ්ඤාණ" නති ආදීසු විඤ්ඤාණෙ.

"ඡ පඤ්ඤත්තියො ඛන්ධපඤ්ඤත්ති=පෙ=පුග්ගලපඤ්ඤත්තී" ති ආදීසු "විනයපඤ්ඤත්තී" ති ආදීසු ච, මාරණිතොසනනිසාමනෙ ච හොති, තත්ථ හි පකාරතො වෙනෙය්‍යසන්තානෙසු පවත්තං කිලෙස ජාලං ඣෙති මාරෙති නානප්පකාරතො වා පවත්තිනිවාරණෙන අකුස ලානඤ ධම්මානං ඣෙති මාරණං පඤ්ඤත්තී—පකාරතො වෙනෙය්‍ය ජනෙ ඣෙති තොසෙති, ධම්මං වා සුණන්තානං ධම්මදෙසනාය චිත්තෙ අනෙකවිධෙන ඣෙති හාසනං සොමනස්සුප්පාදනං පඤ්ඤත්තී—පකා රතො වෙනෙය්‍යනං ඣෙණං. ඣෙති නිසෙති තික්ඛභාවං කරොති අති ඛිණබුඛිනං වා අනෙකවිධෙන ඣෙති නිසානං ඣෙණතිඛිණකරණං පඤ්ඤත්තී—පකාරතො වෙනෙය්‍යසන්තානෙසු සඞමං ඣෙති නිසා මෙති ඨපෙති ධම්මං වා සුණන්තානං ධම්මදෙසනාය අනෙකවිධෙන චිත්තෙ සඞමං ඣෙති නිසාමනං ඨපනං පඤ්ඤත්තීති අත්ථො—

තථා "කඤ්ඤා" ති ආදීසු පි ඤ්ඩාතු නොසනත්ථෙ පවත්තෙතා, තත්ථ හි කං පුරිසං ඤෙතති නොසෙතීති කඤ්ඤා, පුරිසෙහි අනිබ්භිඩකුමාරීති අත්ථො—තථාසඤ්ඤා සරණානුභවනානුජානනපවත්තනත්ථෙ පදිස්සති, "න වං තාත කිඤ්චි දුක්ඛස්ස ජානාසී" ති ආදීසු සරණෙ අනුභවනෙ ච, තෙනෙව හි තදට්ඨකථායං "කිඤ්චි දුක්ඛං න සරති" ති ච, "කිඤ්චි දුක්ඛෙන නානුභොසී" ති ච අත්ථො වුත්තොතා.

"අනුඤ්ඤාතොසි මාතාපිතූහී" ති ආදීසු අනුජානනෙ.

"පොරාණදුතියිකාය තික්ඛත්තුං මෙථුනධම්මං අභිවිඤ්ඤාපෙසී" ති ආදීසු පවත්තනෙ, තෙනෙව හි තදට්ඨකථායං "අභිවිඤ්ඤාපෙසීති පවත්තෙසී" ති.

ඤාණ 153 ඤා වබොධනෙ, යු, නස්ස ණෙ, ජානාති අනෙනාති ඤාණං.

ඤාණදස්සන 794 (ඵලෙ සොතාපත්තාදිකෙ, අනිච්චානුපස්සනාදි විපස්සනාමගෙහ, සොතාපත්තිමග්ගාදිකෙ, ති:).

"අයම්පෙතං උත්තරිමනුස්සධම්මා අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසො අධිගතො ඵාසුවිහාරො හොති" ති එත්ථ ඵලෙ.

"ඤාණදස්සනාය චිත්තං අභිනීහරති අභිනිනනාමෙ" තීති එත්ථ විපස්සනාඤාණෙ.

"අප්පමත්තො සමානො ඤාණදස්සනං ආරාධෙති" ති එත්ථ දිබ්බචක්ඛුම්හි.

"ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි සත්තාහකාලකතො ආළාරො කාලාමොා" ති එත්ථ සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙ.

"ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි අකුප්පා මෙ චෙතොවිමුත්ති අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවොා" ති එත්ථ පච්චවෙක්ඛණඤාණෙ.

"අභබ්බා තෙ ඤාණදස්සනාය අනුත්තරාය සම්බොධායා" ති එත්ථ මග්ගෙ, තෙනාහ සද්දනීතියං.

"දිබ්බචක්ඛුපි මග්ගොපි ඵලඤ්ච විපස්සනා,
පච්චවෙක්ඛණඤාණම්පි ඤාණං සබ්බඤ්ඤුතාපි ච,
ඤාණදස්සනසද්දෙන ඉමෙ අත්ථා පවුච්චරෙ" ති.

ඤාත 757 ඤා වබොධනෙ, තො, ඤායතෙති ඤාතං.

ඤාතක 243 ඤාතියෙව ඤාතකො, සකත්ථෙ කො, අත්තං.

ඤාති 243 ඤා වබොධනෙ, කමෙම ති, ඤායති ජානීයතීති ඤාති.

ඤාය 760 ඤායනති නෙනාති ඤායො, ඤා වබොධනෙ, අ, ආකාරනත්තං මායො, නීයනති සත්තා එතෙනා ති වා ඤායො, නී පාපුණනෙ, අ, නස්ස ඤෙ.

ම.

ම 40 (එක :) පුල්ලිඞ්ගතො වකාරො රවෙ සද්දෙ හොති, නපුංසකලිඞ්ගො පන වකාරො පුථබ්භං පථව්යං කුර කොටෙ උසුපරිත්තාණෙ ච හොතීති පකිත්තිතං.

තත්ථ හි "ඔට්ඨො මිගො" ති ආදීසු රවෙ හොති, තත්ථ හි උග්ගහතො ට්ඨො රවො එතසසාති ඔට්ඨොති අත්ථො.

අපි ච " කිතතිටෝ අබ්භුග්ගතෝ හොති හරිතා වම්හි රූහි තා.
" ථපෙස්සං වං පාකාරම්හි සරාදිපරිතාණකං " ති
එත්ථ වකාරෝ රව පථව් කුරඤ්ඡාවෙ යථාකකමං පවත්තෙතා, තත්ථ හි කිතතිටෝති කිතතිසද්දෝ, අබ්භුග්ගතෝ හොති, හරිතා තිණවෙජ්ජා දයෝ, වම්හි පථවියං, රූහිතා හොනති, පාකාරම්හි නගරපාකාරම්හි, සරාදිපරිතාණකං උසුසතති ආදිරක්ඛණකං, සුටං සුන්දරඋසුපරිත්තාණං ථපෙස්සතති අත්ථෝ.

වංකා 393 වංක බන්ධනෙ, අ, වංකෝ, (පාසාණ විදූරණෙ).

ජී.

ජී 40 (එක :) ටීඛාතු පන පක්ඛන්දනෙ, ආකාසෙන ගමනෙ ච පදසා ගමනෙ ච තික්ඛි ච කම්මක්ඛෙපූ ච දක්ඛ ච බ්‍යත්තා ච අච්ඡාදනෙ ච සියා—" ආකාසෙ සකුණ ටෙනති " ති ආදීසු පක්ඛන්දනෙ පවත්තෙතා, එත්ථෙව " ටෙනතීති ආකාසෙන ගච්ඡතති " ති වුත්තනතා ගමනෙපි පවත්තෙතා. " පටුබ්බගෙතා පටුරොගෝ ජනෝ පටුපුරිසෝ පටුප ඤ්ඤූ " ති ආදීසු පන යථාකකමං තික්ඛණ කම්මඤ්ඤූ දක්ඛ බ්‍යත්ත ත්ථෙසු පවත්තෙතා, තථා හි අභිධානප්පදීපිකායං
" දක්ඛෙ ච තික්ඛබණෙ බ්‍යත්තෙතා, රොගමුත්තෙතා පටු තීසු " ති වුත්තං.
" ජීලෝ පටෝ " ති ආදීසු අච්ඡාදනෙ, තත්ථ හි පකාරෙන ටීයති අච්ඡාදී යති හිරොත්තනපටං ඒතෙනාති පටෝති අත්ථෝ.

ඵු.

ඵු 41 (එක :) වුධාතු පන අභිපීළනෙ ච ධංසෙ ච විරූහෙ ච පවත්තති.
" අට්ටයෝ සම්පජ්ජනනා " ති ආදීසු අභිපීළනෙ ධංසෙ ච පවත්තතා, තත්ථ හි ධනසාමිනෝ ගාමනිගමාදයෝ වා ආ ඵුසෝ වචනති පවිපී ළෙනති විධංසෙනතීති වා අට්ටයෝ, චෝරාති අත්ථෝ.
" අටවී පව්ඨා " ති ආදීසු විරූහණෙ, තත්ථ හි උඩං වචති විරූහතීති අටවී, මහාරුක්ඛාදනති අත්ථෝ, උඩංගමත්ථෝ හි ඒත්ථ අසද්දෝ.

ඨා.

ඨා 42 (එක :) ඨකාරෝ මහාරවෙ තික්ඛඤ්ඤාසෙ ච, හරෙ පරම්සසරියෙ ච, සුඤ්ඤූ විලිතෙත ච, චන්දබ්මෙබ චන්දමඩලෙ ච සියා, තත්ථ,
" ජිතවෙරසුරෙහෙව කතඨෝ තාසතෙ දිසෙ,
මාපති ඨෝ දුක්ඛඨෝහු චන්දඨෝ සිතභාකරෝ " ති එත්ථ යථාකකමං මහාරව පරම්සසර සුඤ්ඤූ චන්දබ්මෙබසු හොති, තත්ථායමත්ථෝ, ජිත වෙරසුරෙහි එව, කතඨෝ කතෝ ඨෝ මහාඤ්ඤාසෝ, දිසෙ වෙරිජනෙ, තාසතෙ තාසති, මාපති උම්මාදෙවියා පතිභූතෝ, ඨෝ පරම්සසරෝ, දුක්ඛඨෝ දුක්ඛතෝ සුඤ්ඤූ, අහු අහොසි, චන්දඨෝ චන්දමඩලෝ, සිතභාකරෝ හොතීති.

ඨා.

ඨා 42 (එක :) ඨාසද්දූ ඨාමහි ධාතුම්හි ච තප්පච්චයස්ස කාරියෙ ච පවත්ත තී, තත්ථ " ඨා තිඨෝ " ති ආදිසු ඨාමහි ධාතුම්හි " සාදිසනනාපුච්ඡ භඡඨංසාදීහි ඨෝ " ති ආදීසු තප්පච්චයස්ස කාරියෙ හොති.

ඨා 43 (ඒක:) ඨාධාතු උපපජ්ජනෙ ච, ඨානෙ ගතිනිවත්තනෙ ච, උඨානෙ උඨහණෙ ච, උපඨානෙ විජන සම්බාහණ පරිවෙසනාදිනා ආචරියාදීනං සිස්සාදීහි පරිවෙසනෙ ච, සත්තියං ලගඝනෙ ච, ඛායනෙ දිස්සනෙ ච, ගත්‍යත්ථෙ ච, සෙවනෙ ච භවතීති පකිත්තිතානි.

තත්‍ර—"පඤ්ච ඨානානි කණ්ඩතාලමුඛදනෙත්‍යාඛ්‍යසෙනා" ති ආදීසු උපපජ්ජනෙ, තෙනෙව හි මුඛමත්තාදීපනියං "ඨානන්ති උපපජ්ජනට්ඨෙ එත්ථ අක්ඛරානීති ඨානානී" ති වුත්තං.

"එකමන්තං ඨිතා ඛො සා දෙවතා" ති ආදීසු ගතිනිවත්තනසංඛාත ඨානෙ.

"ආසනා වුට්ඨාය, ඤාණා වුට්ඨහිත්වා, මඝඝා වුට්ඨහිත්වා" ති ආදීසු උට්ඨානෙ.

"යා පන භික්ඛුනී හොජනෙන වා පානීයෙන වා උපට්ඨහෙය්‍ය සක්‍යපුත්තියානං චණ්ඩිකී" ති ආදීසු පරිවිසනසංඛාතෙ උපට්ඨානෙ, උපට්ඨානන්ති ච හත්ථපාදපිඨිසම්බාහණාදිවසෙන වා විජනපරිවිසනාදිවසෙන වා වත්ත පටිපත්ත්‍යධාරණවසෙන වා උපට්ඨහණං වෙදිතබ්බං.

"ධම්මෙ ඨිතා සමණබ්‍රාහ්මණා" ති ආදීසු සත්තියං ලගඝනෙ, තෙනෙව හි මුඛමත්තාදීපනියං කාරකන්‍යසෙ "ධම්මඨිතාති ධම්මෙ සන්තා" ති අත්ථො වුත්තො.

"වොදානපච්චුපට්ඨානං කුසල" න්ති ආදීසු ඛායනෙ, තථාහි "උපට්ඨානාකරො පච්චුපට්ඨාන" න්ති වුත්තෙ.

"ගොට්ඨා පට්ඨාය" න්ති ආදීසු ගත්‍යත්ථෙ.

"රාජූපට්ඨානං ගතවා" ති ආදීසු සෙවනෙ.

ඨාන 91 ඨා ගතිනිවත්තියං, යු. තිට්ඨති ඵලමෙත්ථාති ඨානං, 846 (යිති පට්ඨානක්‍රියා*).

ඨානීය 198 (අකුතො භයතො) ඨානාය හිතං ඨානීයං, ඊයො,

සීති 1058 ඨා ගතිනිවත්ත්‍යං, ති, "ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා යාපනාය."

ඩ.

ඩ 44 (ඒක:) ඩකාරො සංකරෙ පරම්සසරියෙ ච, තාසෙ උත්‍රාසෙ ච, සද්දෙ ච හොතීති සමුද්දිරිතො. තත්‍ථ,

"මාධවො ඩෙ දිසං ඩෙන මහඩ්ඩා ජායතෙ තදූ" නී ආදීසු යථාඤ්ඤමං සංකරඋත්‍රාසසද්දෙසු හොති, තත්‍ථ හි මාධවො උමාදෙවියා පතිභූතො, ඩො සංකරෙ, දිසං වෙරීභූතං ජනං, ඩෙන උත්‍රාසෙන, මහඩ්ඩා මහාඉස්සරො, තදූ ජායතෙති.

ඩංස 645 ඩංස ඩංසනෙ, අ, ඩංසො, දංසොපි, ඩංස ඛාදනෙ වා.

ඩාක 459 ඩංස ඛාදනෙ, ණ්වු, සලොපො, ඩි පවෙසනෙ වා, ඩෙති පවිසති හත්තමෙතෙනාති ඩාකො, සිඟ්ගු හරිතඤ්ඤපි, හරිතා සකණ්ඩෙ කො, "පුලිඟසාකමත්තස්මිං සිඟ්ගුසොභඤ්ඤනෙපි වා" ති රභසො.

---

* "කිං පනායසමා දෙවානම්පියෙන කම්මං කත්වා ඉමං ඨානං පත්තො" ති ආදීසු ඉස්සරියෙ—"ඨානසො පෙතං තථාගතං පටිභාතූති" ආදීසු ඛණෙ—"ඨානඤ්ච ඨානතො ඤත්වා අඨානඤ්ච අඨානතො" ති ආදීසු කාරණෙ—"ඨාන කුසලො හොති අක්ඛණ වෙධී" ති ආදීසු සිතියං.

ඩ.

ඩ 44 (එක:) ඩිධාතු පන පවෙසනෙ ච ආකාසගමනෙ ච පවත්තනෙ ච උපභාසෙ ච හිංසෙ ච ආදානෙ ච යථාරහං සියා.
තත්‍ර හි—"ඩාකො" ති ආදීසු පවෙසනෙ හොති, තත්‍ර හි ඩෙති පවිසති භත්තමෙතෙනාති ඩාකො, සූපූපකරණභූතං යංකිඤ්චි පත්තාදිකං.
"ආකාසෙ සකුණ ඩෙනති" ති ආදීසු ආකාසගමනෙ.
"පඩුපලාසො" ති ආදීසු පවත්තනෙ—තත්‍ර හි සෙතරත්තාදිවණ්ණසප්පකාරෙන පතනාභිමුඛභාවෙන චා ඩෙති පවත්තතීති පඩු, පඩු ච සො පලාසො චාති පඩුපලාසො ති.
"උපඩෙනති" ති ආදීසු උපභාසෙ, තත්‍ර හි උපඩෙනතීති උපභාසෙනතීති අත්ථො—"පඩුරොගො" ති ආදීසු හිංසෙ, තත්‍ර හි පකාරෙන තං සමංගිපුග්ගලං ඩෙති හිංසතීති පඩුති.
"පඩුකඹල" නති ආදීසු ආදානෙ—තත්‍ර හි මුදුසිනිඬපභස්සරතාදිපකාරෙහි දෙවතානං මනං ඩෙති ආදදාතීති පඩුති.

ඣ.

ඣ 45 (එක:) ඣකාරො ඣකක ඉති සඳ්දෙ ච නිග්ගුණසඳ්දෙ ච හොති. තත්‍ර—"සපරාධං ජනං විඤ්ඤූ වදන්ති ඣං හිතෙසිනො,

ඉස්සුයකා සගුණ්ණං වදන්ති ඣං සඨා ජනා" ති ආදීසු යථාඤ්ඤාතං ඣක්ක ඉති සද්දනිග්ගුණසඳ්දස්ස, තත්‍රායමත්ථො, හිතෙසිනො විඤ්ඤූ ජනා, සපරාධං කායවච්චාරප්පවත්තං දොසසහිතං ජනං, ඣං ඣක්ක ඉති තජ්ජිතසද්දං නිප්පරාධාචාරසම්පාදනත්ථං වදන්ති, (?) ඉස්සුයකා ඉස්සාපකතා, සඨා අත්තකාසපරිභාසණාදි සද්දසහිතා, ජනා දුජ්ජනා, සගුණ්ණං ගුණවන්තානං සුජනානං, ඣං නිග්ගුණං වදන්තීති.

ඹ.

ඹ 46 (එක:) ඹිධාතු පන මුයභාණත්ථෙ හොතීති විභාවිනා පණ්ඩිතෙන ඤාති තබ්බා "සහොඩං චොරං ගහෙත්වා" ති ආදීසු—තත්‍ර උඩං ඹයන්ති මුයභාන්ති දළ්හත්ථෙ එතෙනාති ඔඩං, ධනං, සහ ඔඩෙන යො වත්තතීති සහොඩො, ධාතුපාඨාගතත්තා පන පයොගෙ විචිනිත්වා වත්තබ්බා.

ණ.

ණ 46 (එක:) ණකාරො ඣදුණ්ණසම්මං ච නිග්ගහතමහි ච හොතීති සමුදීරිතො, තත්‍ර "ණඩොති වුච්චතෙ බුඩ්ඩො ගාමණ්ණ සමණ්ණ භවෙ" ති ආදීසු යථාඤ්ඤාතං ඣදුණ්ණනිග්ගහතත්ථෙසු හොති, තත්‍ර හි බුඩ්ඩො පණ්ඩිතො, ණඩොති ඣදුණ්ණසම්මං ඨිතොති වුච්චති, සමණ්ණ, ගාමණ්ණ ගාමතො නිග්ගහතො භවෙති, එත්‍ර ච ධාතුවසෙන පන පවත්තෙතා ණකාරො න දිස්සති, දිස්සති වෙ තස්සපි අත්ථං වත්වා පයොගො උදාහරිතබ්බොති.

ත.

ත 49 (එක :) තකාරො චොරෙ ච සිඟාලෙ ච වාලෙ (හත්ථිඅස්සාදීනං වා ලෙ) ච තපපච්චයෙ ච සඤ්ඤාමෙ ච හොති. තත්‍ර—

"ථේනෙනෙති තා පරධනං තො තු සිඟාල නාමකො,
තවෙධිකො ධනුග්ගහඟො රාජපියොති සඤ්ඤිතො," ති.

ආදීසු යථාඤාතමං චොරසිඟාලවාලෙසු පවත්තො, තත්ථ හි තා චොරා පරෙසං ධනං ථේනෙනෙති චොරෙනෙති, තො තු සිඟාලෝ පන, සිඟාලං නාම හොති, තවෙධිකො වාලවෙධිකො ධනුග්ගහඟො, රාජපියො රාජූ හි පියායිතබ්බොති සඤ්ඤිතොති.

"භාවකම්මසුත—සාසදිසතො තස්ස රිඤ්චා,, ති ආදීසු පච්චයෙ—"එතතොසතොතා—තස්ස වා නත්තං සඛ්ඛතා" ති ආදීසු සඛ්ඛතාමෙ.

තං 1145 කාරණත්ථෙ නිපාතො.

තං 52 (ඒක:) තං කාරෙ පන "කථං ජානෙමු තං මය" නන්ති ආදීසු තුම්හ සද්දසම්භූතවසෙන උපයොගත්ථෙ ආගතො—"තස්ස තං වචනං සුත්වා" ති ආදීසු තසඛ්ඛනාමවසෙන උපයොගත්ථෙ ආගතො.

තඤ්ඤ 155 තඤ්ඤවිතථෙතා, අ, තථෙතීති සමථයුත්තධම්මෙ ආරම්මණම්හි රොපෙතීති තථතා, 500 තීණි කානි ජ්ඣානානි එත්ථ සන්තීති තඤ්ඤානං, ඉස්සත්තං චිත්තඤ්ච, 998 (මථිතෙ ගොරසවිසෙසෙ, සුච්ඵලෙ අම්බිලපත්තථලෙ).

තඤ්ඤකර 522 තං කරොතීති තඤ්ඤකරො, ලීනත්ථං වා තඤ්ඤයතීති තඤ්ඤකරො, තඤ්ඤ චිතථෙතා, අරො.

තඤ්ඤසිලා 200 තඤ්ඤ ඌසෙ (ඌසො ඌනපූරණං,) තඤ්ඤනං තථෙතා, සො සීලං සභාවො යත්ථ සා තඤ්ඤසිලා, යො හි පුරිසකාරෙන ඌනො සො තත්ථ ගන්ත්වා තමූනං පූරෙතීති තඤ්ඤසිලා.

තඤ්ඤකාරී 573 තං තං රොගජ්ජනාදිකං කරොතීති තඤ්ඤකාරී, (ජ්ජායං).

තඤ්ඤකාල 86 තස්මිං යෙව කාලෙ ජාතං නාසනඤ්ඤකාලාදිසූති තඤ්ඤකාලං.

තථෙතකාල 304 තඤ්ඤ චිතථෙතා, ඔලො, තඤ්ඤායතීති තථෙතාලං.

තගර 147 තගි ගත්යත්ථො, දඞ්කො ධාතු, අරො, තගරං.

තගඟ 1140 "තගඟ භගව බොජ්ඣහා තගඟ සුගත බොජ්ඣහා" ති ආදීසු එකං සත්ථෙ.

තච 157 තචති සරීරං පාලෙතීති තචො, තච පාලනෙ, ණ, 1109 (වඤ්ඤලෙ රුක්ඛිතචෙ.) "දන්තා තචො" තඤ්ඤදීසු චම්මනි—"තචෙන පි වඩ්ඪතී" තඤ්ඤදිසු වඤ්ඤලෙ.

තචසාර 600 තචො ව සාරො යස්ස සො තචසාරො (වංසෙ).

තචුබ්භව 297 තචතො උබ්භවා සජාතා තචුබ්භවා.

තචඡක 506 තචඡ තනුකරණෙ, ණ්වු, තචඡති තනුකරොතීති තචඡකො.

තචඡනී 393 තචඡ තනුකරණෙ, කරණෙ යු, නදාදි, තචඡනී, (වාසියං).

තචඡිත 750 තචඡ තනුකරණෙ, කම්මනි තො, තචඡිතං, (තචඡිතෙ දුරූ ආදිම්හි).

තජ්ජනී 266 තජ්ජ ඞිංසායං, යු, තජ්ජෙතීති යාය සා තජ්ජනී, නදාදි.

තජ්ජාරී 194 අණ්ඩවො ජාතඞිංස තජ්ජරී නාම, තං තං අත්තනො නිස්සයං මලිනකරණවසෙන ජරාපෙතීති තජ්ජාරී, ණී, ජර වයොහානිම්හි.

තව 608 තට සමුස්සයෙ අ, තටො, (පඞ්කාදීනං පපතනට්ඨානස්ස නාමං) 664 තට උස්සයෙ, අ, තටං, ථියං තටී, (තීරස්ස නාමං).

තණ්ඩුලෙය්‍ය 594, 1132 මාරිසාකති අප්පමත්තකො භූම්ලගහපත්තො තණ්ඩුලෙය්‍යක, තණ්ඩුලීයො පි, තමියති විකාරමාපාදියතීති තණ්ඩුලො, තණ්ඩුලතො ජායතීති තණ්ඩුලෙය්‍යක, ණ්‍යෙය්‍යක.

තණ්හක්ඛය 6 තණ්හානං ඛයහෙතුත්තා තණ්හා ඛියති එත්ථා ති තණ්හක්ඛයො.

තණ්හා 44 යො තං පස්සති තං තසිතං කරොතීති තණ්හා, තස පිපාසා යං, ණ්හා, සලොපො ච (මාරධිතා) 162 යාය තසනති සා තණ්හා, තස පිපාසායං, ණ්හා, තසති පාතුම්ච්ඡති එතායාති වා තණ්හා, තසති පාපං ඉච්ඡති එතායාති වා තණ්හා, හපපච්චයො, සස්ස ණ්හත්තං, ඉස්සිය මතො ආපච්චයො, 1057 (පිපාසාය පාතුම්ච්ඡායං).

තත 746 තනු විත්ථාරෙ, තතො, නලොපො, තතං, (විත්ථතෙ).

තතියා 72 තිණ්ණං පූරණී තතියා, තිසද්දතො තියප්පච්චයො.

තතො 1145 තස්මා ති තතො. පදපූරණෙ පි, "තතො ච මඤ්ඤා සඤ්ඤා අත්ථදස්සී පුරිසුදෙ" ති එත්ථ.

තත්ථ 1156 තස්මිං ඨානෙ තත්ථ, තසද්දතො ඨානසත්තමියෙථ ථො.

තත්‍ර 1156 තස්මිං ඨානෙ තත්‍ර, තසද්දතො ඨානසත්තමියෙථ ත්‍රො.

තථාදිව 1143 (පටිභාගත්ථෙ සදිසත්ථෙ,) "තථරිව භගවා සුපූජනියො."

තථා 1142 පටිභාගත්ථෙ සදිසත්ථෙ, "තත්‍රූපමං සපුරිසං වදාමි."

තථාගත 3 යථා පුරිමකා සම්බුද්ධා ගතා තථා ගතොති තථාගතො.
අථ හි කාරණෙහි භගවා තථාගතො.

1. තථා ආගතොති තථාගතො.
2. තථා ගතොති තථාගතො.
3. තථ ලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො.
4. තථ ධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධොති තථාගතො.
5. තථ දස්සිතාය තථාගතො.
6. තථවාදිතාය තථාගතො.
7. තථා කාරිතාය තථාගතො.
8. අභිභවනට්ඨෙන තථාගතොති.

(1) කථං භගවා—"තථා ආගතොති තථාගතො—" යථා සබ්බලොක හිතාය උස්සුක්කමාපන්නා පුරිමකා සම්මාසම්බුද්ධා ආගතා, යථා විපස්සී භගවා ආගතො, යථා සිඛී භගවා, යථා වෙස්සභූ භගවා, යථා කකුසන්ධො භගවා, සථා කොණාගමනො භගවා, යථා කස්සපො භගවා, ආගතො ති, කිං වුත්තං හොති, යෙන අභිනීහාරෙන එතෙ භගවන්තො ආගතා, තෙනෙව අම්හාකම්පි භගවා ආගතො—අථවා, යථා විපස්සී භගවා—පෙ—යථා කස්සපො භගවා දානපාරමිං පූරෙත්වා සීල නෙක්ඛම්මපඤ්ඤාවිරියඛන්තිසච්චමධිට්ඨානමෙත්තා උපෙක්ඛා පාරමී පූරෙත්වා ඉමා දසපාරමියො දසඋපපාරමියො දසපරමත්ථපාර

මියොති සමතිංසපාරමියො පූරෙත්වා *අඟපරිච්චාගං නයනධනරජ්ජ පුත්තදාරපරිච්චාගන්ති ඉමෙ පඤ්චමහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජිත්වා පුඛ යොගපුඛචරියධම්මක්ඛානඤ්ඤතත්ථචරියාදයො පූරෙත්වා බුද්ධචරියාය කොටි මත්ථකා ආගතො, තථා අම්හාකම්පි භගවා ආගතො, යථා ච විපස්සීභගවා—පෙ—කස්සපො භගවා චත්තාරෝ සතිපට්ඨානෙ සම්ම පධානෙ ඉද්ධිපාදෙ පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්චබලානි සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං භාවෙත්වා බ්‍රූහෙත්වා ආගතො, තථා අම්හාකම්පි භගවා ආගතො, එවං තථා ආගතොති තථාගතො.

"යථෙව ලොකමහි විපස්සිආදයො
සබ්බඤ්ඤුභාවං මුනයො ඉධාගතා,
තථා අයං සක්‍යමුනීපි ආගතො
තථාගතො වුච්චති තෙන චක්ඛුමා" ති.

එවං තථා ආගතොති තථාගතො.

(2) කථං "තථා ගතොති තථාගතො—" යථා සම්පති ජාතො විපස්සි භගවා—පෙ—කස්සපො භගවා ගතො, කථඤ්ච සො ගතො, සෝ හි සම්පති ජාතොව සමෙහි පාදෙහි පඨවියං පතිට්ඨාය උත්තරාභිමුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන ගතො, යථාහ—"සම්පති ජාතො ආනන්ද බොධි සත්තො සමෙහි පාදෙහි පඨවියං පතිට්ඨහිත්වා උත්තරාභිමුඛො සත්ත පදවීතිහාරෙන ගච්ඡති, සෙතම්හි ඡත්තෙ අනුධීරමානෙ සබ්බා ච දිසා අනුවිලොකෙති, ආසභිඤ්ච වාචං භාසති "අග්ගොහමස්මි ලොක සස්ස ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවො" ති, තඤ්ඤස්ස ගමනං තථං අහොසි අවි තථං අනඤ්ඤසං විසෙසාධිගමානං පුබ්බනිමිත්තභාවෙන, යං හි සො සම්පතිජාතොව සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහි ඉදමස්ස චතුරිද්ධිපාදපරි ලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, උත්තරාභිමුඛභාවො පන සබ්බලොකුත්තර භාවස්ස පුබ්බනිමිත්තං, සත්තපදවීතිහාරෙ සත්තබොජ්ඣඞ්ගරතන පරිලාභස්ස, "සුවණ්ණදණ්ඩා විත්ථතනන්ති චාමරා" ති එත්ථ වුත්තචාම රුක්ඛපො පන සබ්බතිත්ථිය නිම්මථනස්ස, සෙතච්ඡත්තාධාරණං අරහත්තවිමුත්තිවරවිමලසෙතච්ඡත්තපරිලාභස්ස, සබ්බදිසානුවිලොකනං සබ්බඤ්ඤුතඤාණාවරණ ඤෙය්‍යපරිලාභස්ස, ආසභිවාචාභාසණං අපතිවත්තියවරධම්මචක්කප්පවත්තනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, තථා අයං භගවාපි ගතො, තඤ්ඤස්ස තථගමනං අහොසි අවිතථං තෙස ඤෙය්‍යව විසෙසාධිගමානං පුබ්බනිමිත්තභාවෙන, නෙනාහු පොරාණා.

"මුහුත්තජාතොව ගවම්පතී යථා
සමෙහි පාදෙහි පතිට්ඨහී වසුන්ධරං,
සො වික්කමී සත්තපදානි ගොතමො
සෙතඤ්ච ඡත්තං අනුධාරයුං මරූ.

---

* පඤ්චමහාපරිච්චාගො පන ජිනාලංකාරාදිසු
"යො ලොකත්ථාය බුබ්බෝ 1 ධන 2 පුත්ත 3 භරියා 4 අඟ 5 ජීවෙ චජීත්වා" ති ච,
අභිධානප්පදීපිකායං—
"පඤ්චමහාපරිච්චාගො වුත්තො 1 සෙඛධනස්ස ච
වසෙන 2 පුත්ත 3 දාරානං 4 රජ්ජස්ස 5 ඤාණමෙවචා" ති ච—
මනොරථපූරණීඅට්ඨකථායං "අඟපරිච්චාග" ඉච්චාදිවසෙන ච වුත්තො. එත්ථ ච්සෙසො පඤ්ඤෙහි සල්ලක්ඛෙතබ්බෝ.

ගනත්වාන සො සත්ථාපදුනි ගොතමො
දිසා විලොකෙසි සමාසම නත්තනො,
අඤ්ඤුපෙතං ගිරමබ්භුදීරයි
සීහො යථා පබ්බතමුබනි ඨිතො" ති.

එවං තථා ගතොති තථාගතො—අථවා, යථා විපස්සී භගවා—පෙ—යථා කස්සපො භගවා, අයම්පි භගවා තථෙව නෙක්ඛම්මෙන කාමච්ඡන්දං පහාය ගතො, අබ්‍යාපාදෙන බ්‍යාපදං, ආලොකසඤ්ඤාය ථීනමිබ්ධං, අවික්ඛෙපෙන උද්ධච්චං, ධම්මව්වත්ථානෙන විචිකිච්ඡං පහාය ගතො, ඤාණෙන අවිජ්ජං පදාලෙත්වා ගතො, පාමුජ්ජෙන අරතිං විනොදෙත්වා, පඨමෙන ඣානෙන නීවරණකවාටං උග්ඝාටෙත්වා, දුතියජ්ඣානෙන විතක්කවිචාරඛ්ඛුං උපසමෙත්වා, තතියජ්ඣානෙන පීතිං විරාජෙත්වා, චතුත්ථජ්ඣානෙන සුඛදුක්ඛං පහාය, ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා රූපසඤ්ඤා පටිඝසඤ්ඤා නානත්තසඤ්ඤායො සමතික්කම්ත්වා, විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා ආකාසානඤ්චායතන සඤ්ඤං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං සමතික්කම්ත්වා ගතො, අනිච්චානුපස්සනාය* පණිධිං, සුඤ්ඤතානුපස්සනාය අධිනිවෙසං, අධිපඤ්ඤුධම්මවිපස්සනාය සාරදානාභිනිවෙසං, යථාභූතඤාණදස්සනෙන සම්මාභාභිනිවෙසං, ආදීනවානුපස්සනාය ආලයාභිනිවෙසං, පටිසංඛානුපස්සනාය අප්පටිසංඛං, විවට්ටානුපස්සනාය සංයොගාභිනිවෙසං, සොතාපත්තිමග්ගෙන දිට්ඨෙකට්ඨෙ කිලෙසෙ, සකදාගාමිමග්ගෙන ඔළාරිකෙ කිලෙසෙ පහාය අනාගාමිමග්ගෙන අනුසහගතෙ කිලෙසෙ සමුග්ඝාතෙත්වා අරහත්තමග්ගෙන සබ්බකිලෙසෙ සමුච්ඡින්දිත්වා ගතො, එවම්පි තථා ගතොති තථාගතො.

(3) කථං "තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො"—පඨවීධාතුයා කක්ඛළත්තලක්ඛණං තථං අවිතථං, ආපොධාතුයා පග්ඝරණලක්ඛණං, තෙජොධාතුයා උණ්හත්තලක්ඛණං, වායොධාතුයා විත්ථම්භන ලක්ඛණං, ආකාසධාතුයා අසම්ඵුට්ඨලක්ඛණං, විඤ්ඤාණධාතුයා විජානනලක්ඛණං, රූපස්ස රූපනලක්ඛණං, වෙදනාය වෙදයිත ලක්ඛණං, සඤ්ඤාය සඤ්ජානනලක්ඛණං, සංඛාරානං අභිසංඛරණ ලක්ඛණං, විඤ්ඤාණස්ස විජානනලක්ඛණං, චිත්තස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණං, විචාරස්ස අනුමජ්ජනලක්ඛණං, පීතියා ඵරණ ලක්ඛණං, සුඛස්ස සාතලක්ඛණං, චිත්තෙකග්ගතාය අවික්ඛෙප ලක්ඛණං, ඵස්සස්ස ඵුසනලක්ඛණං, සද්ධින්ද්‍රියස්ස අධිමොක්ඛ ලක්ඛණං, විරියින්ද්‍රියස්ස පග්ගහණලක්ඛණං, සතින්ද්‍රියස්ස උපට්ඨාන ලක්ඛණං, සමාධින්ද්‍රියස්ස අවික්ඛෙපලක්ඛණං, පඤ්ඤින්ද්‍රියස්ස පජානනලක්ඛණං, සද්ධාබලස්ස අස්සද්ධියෙ අකම්පියලක්ඛණං, විරිය බලස්ස කොසජ්ජෙ, සතිබලස්ස මුට්ඨස්සච්චෙ, සමාධිබලස්ස උද්ධච්චෙ, පඤ්ඤාබලස්ස අවිජ්ජාය අකම්පියලක්ඛණං, සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපට්ඨානලක්ඛණං, ධම්මව්වයසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පවිචයලක්ඛණං,

* නිච්ච සිඤ්ඤානං පහාය

විරියසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පග්ගහණලක්ඛණං, පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස ඵරණලක්ඛණං, පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස උපසමලක්ඛණං, සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස අවික්ඛේපලක්ඛණං, උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගස්ස පටිසංඛානලක්ඛණං, සම්මාදිට්ඨියා දස්සනලක්ඛණං, සම්මාසංකප්පස්ස අභිනිරොපනලක්ඛණං, සම්මාවාචාය පරිග්ගහලක්ඛණං, සම්මාකම්මන්තස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං, සම්මාආජීවස්ස වොදානලක්ඛණං, සම්මාවායාමස්ස පග්ගහණලක්ඛණං, සම්මාසතියා උපට්ඨානලක්ඛණං, සම්මාසමාධිස්ස අවික්ඛේපලක්ඛණං, අවිජ්ජාය අංඤණලක්ඛණං, සංඛාරානං චෙතනාලක්ඛණං, (?) විඤ්ඤාණස්ස විජානනලක්ඛණං, නාමස්ස නමනලක්ඛණං, රූපස්ස රූපනලක්ඛණං, සළායතනස්ස ආයතනලක්ඛණං, ඵස්සස්ස ඵුසනලක්ඛණං, වෙදනාය වෙදයිතලක්ඛණං, තණ්හාය හෙතුලක්ඛණං, උපාදානස්ස ගහණලක්ඛණං, භවස්ස ආයූහණලක්ඛණං, ජාතියා නිබ්බත්තිලක්ඛණං, ජරාය ජීරණලක්ඛණං, මරණස්ස චුතිලක්ඛණං, ධාතූනං සුඤ්ඤතාලක්ඛණං, ආයතනානං ආයතනලක්ඛණං, සතිපට්ඨානානං උපට්ඨානලක්ඛණං, සම්මප්පධානානං පදහණලක්ඛණං, ඉද්ධිපාදානං ඉජ්ඣනලක්ඛණං, ඉන්ද්‍රියානං අධිපතිලක්ඛණං, බලානං අකම්පියලක්ඛණං, බොජ්ඣඞ්ගානං නියාන්‍යනලක්ඛණං, මග්ගස්ස හෙතුලක්ඛණං, සච්චානං තථලක්ඛණං, සමථස්ස අවික්ඛේපලක්ඛණං, විපස්සනාය අනුපස්සනාලක්ඛණං, සමථවිපස්සනානං එකරසලක්ඛණං, යුගනද්ධානං අනතිවත්තනලක්ඛණං, ඉද්ධිපාදානං ඉජ්ඣනලක්ඛණං, සීලවිසුද්ධියා සංවරණලක්ඛණං, චිත්තවිසුද්ධියා අවික්ඛේපලක්ඛණං, දිට්ඨිවිසුද්ධියා දස්සනලක්ඛණං, ඛයෙඤාණස්ස සමුච්ඡේදනලක්ඛණං, අනුප්පාදෙඤාණස්ස පස්සද්ධිලක්ඛණං, ඡන්දස්ස මූලලක්ඛණං, මනසිකාරස්ස සමුට්ඨානලක්ඛණං, ඵස්සස්ස සමොධානලක්ඛණං, වෙදනාය සමොසරණලක්ඛණං, සමාධිස්ස පමුඛලක්ඛණං, සතියා ආධිපතෙය්‍යලක්ඛණං, පඤ්ඤාය තතුත්තරිලක්ඛණං, විමුත්තියා සාරලක්ඛණං, අමතොගධස්ස නිබ්බානස්ස පරියොසානලක්ඛණං, තථං අවිතථං—පෙ—එවං තථලක්ඛණං ඤාණගතියා ආගතො අවිරජ්ඣිත්වා පතෙතා අනුප්පතෙතාති තථාගතොති, එවං තථලක්ඛණං ආගතොති තථාගතො.

(4) කථං "තථ ධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධො ති තථාගතො—" තථ ධම්මා නාම චත්තාරි අරියසච්චානි, යථාහ—"චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ තථානි අවිතථානි අනඤ්ඤථානි, කතමානි චත්තාරි, ඉදං දුක්ඛන්ති භික්ඛවෙ තථමෙතං අවිතථමෙතං අනඤ්ඤථමෙත" න්ති විත්ථාරො, තානි ච භගවා අභිසම්බුද්ධො, තස්මා තථානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථාගතොති වුච්චති—අභිසම්බොධපඨොහි එසඵ ගතසද්දෙ—අපිච ජරාමරණස්ස ජාතිපච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨො තථෙ අවිතථෙ අනඤ්ඤථෙ—පෙ—සංඛාරානං අවිජ්ජාපච්චයසම්භූතසමුදාගතට්ඨො තථෙ අවිතථෙ අනඤ්ඤථෙ, තථා අවිජ්ජාය සංඛාරානං පච්චයට්ඨො, සංඛාරානං විඤ්ඤාණස්ස පච්චයට්ඨො—පෙ—ජාතියා ජරාමරණස්ස පච්චයට්ඨො තථෙ අවිතථෙ අනඤ්ඤථෙ, තං සබ්බං භගවා අභිසම්බුද්ධො තස්මාපි තථානං අභිසම්බුද්ධත්තා තථාගතොති වුච්චති, එවං "තථධම්මෙ යාථාවතො අභිසම්බුද්ධො" ති තථාගතො.

(5) කථං "තථදස්සිතාය තථාගතො"—භගවා යං සදෙවකෙ ලොකෙ —පෙ—සදෙවමනුස්සාය අපරිමාණෙසු ලොකධාතුසු අපරිමාණානං සත්තානං චක්ඛුවාරෙ ආපාථං ආගච්ඡන්තං රූපාරම්මණං නාම අත්ථි තං සබ්බාකාරතො ජානාති පස්සති, එවං ජානතා පස්සතා ච තෙන තං ඉට්ඨානිට්ඨාදිවසෙන වා—පෙ—දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතෙසු ච ලබ්භමානක පදවසෙන වා, "කතමන්තං රූපං රූපායතනං යං රූපං චතුන්නං මහාභූතානං උපාදාය වණ්ණනිභා සනිදස්සනං සප්පටිඝං නීලං පීතං ක"න්ති ආදිනා නයෙන අනෙකෙහි නාමෙහි තෙරසහි වාරෙහි වෙපඤ්ඤාය නයෙහි විභජ්ජමානං තථමෙව හොති විතථං නත්ථි, එසනයො සොතාවරාදීසුපි ආපාථමාගච්ඡන්තෙසු සඳ්දීසු—වුත්තං චෙතං භගවතා–"යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස—පෙ—සදෙව මනුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිච රිතං මනසා තමහං ජානාමි තමහං අභිඤ්ඤාසිං තං තථාගතස්ස විදි තං තං තථාගතස්ස උපට්ඨාසී"ති—එවං තථදස්සිතාය තථාගතො, තස්ස තථදස්සී අත්ථෙ තථාගතොති පදසම්භවො වෙදිතබ්බා.

(6) කථං "තථවාදිතාය තථාගතො—" යං රත්තිං භගවා බොධිමණ්ඩෙ අපරාජිතපල්ලංකෙන නිසිනෙනා තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො, යඤ්ච රත්තිං යමකසාලානං අන්තරෙ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාණධාතුයා පරිනිබ්බායි, එත්ථන්තරෙ පඤ්චත්තාළීසවස්සපරිමාණෙ කාලෙ පඨමබොධියාපි මජ්ඣිම බොධියාපි පච්ඡිමබොධියාපි යං භගවතා භාසිතං සුත්තං ගෙය්‍යං —පෙ—වෙදල්ලං තං සබ්බං අත්ථතො ච බ්‍යඤ්ජනතො ච අනුපවජ්ජං අනූනමනධිකං සබ්බාකාරපරිපුණ්ණං රාගමදනිම්මදනං දොස මොහමද නිම්මදනං, නත්ථි තත්ථ වාළඟගමත්තනමපි අවඛණ්ඩිතං සබ්බ නත්තං එකමුඤ්ඡාය ලක්ඛිතං විය එකනාළියා මිණිතං විය එකතුලාය තුලිතං විය ච තථමෙව හොති අවිතථං—තෙනාහ, "යඤ්ච භන්දෙ රත්තිං තථාගතො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣති යඤ්ච රත්තිං අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාණධාතුයා පරිනිබ්බායති යං එතස්මිං අන්තරෙ භාසති ලපති නිද්දිසති සබ්බන්තං තථෙව හොති නො අඤ්ඤථා, තස්මා තථාගතොති වුච්චති, ගදඅත්ථො හි එත්ථ ගතසද්දො—එවං තථ වාදිතාය තථාගතො—අපිච, ආගදනමාගදෙ, වචනන්ති අත්ථො, තථො අවිපරීතො ආගදෙ අස්සාති දකාරස්ස තකාරං කත්වා තථාග තොති එවං පෙතයම්පි අත්ථෙ පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා.

(7) කථං "තථා කාරිතාය තථාගතො," භගවතො හි වාචාය කායො අනු ලොමෙති, කායසස්සපි වාචා, තස්මා යථා වාදී තථා කාරී, යථා කාරී තථා වාදී ච හොති, එවං භූතස්ස වස්ස යථා වාචා කායොපි තථා ගතො පවත්තොතී අත්ථො, යථා ච කායො වාචාපි තථා ගතාති තථාගතො-තෙනෙවාහ, "යථා වාදී භික්ඛවෙ තථාගතො තථා කාරී, යථා කාරී තථා වාදීති, ඉති යථා වාදී තථා කාරී, යථා කාරී තථා වාදී, තස්මා තථාගතොති වුච්චතීති—එවං තථා කාරිතාය තථාගතො.

(8) කථං "අභිභවනට්ඨෙන තථාගතො," උපරි භවගගං හෙට්ඨා අවීචි පරි යන්තං කරිත්වා තිරියං අපරිමාණෙසු ලොකධාතුසු සබ්බසත්තා අභි භවති සීලෙනපි සමාධිනාපි පඤ්ඤායපි විමුත්තියාපි, න තස්ස තුලා වා

පමාණං වා අස්ස, අතුලෝ අප්පමෙය්‍යෝ අනුත්තරෝ රාජරාජෝ දෙව
62 වෝ සක්කානං අතිසක්කෝ බ්‍රහ්මානං අතිබ්‍රහ්මා. තෙනාහ—"සදෙ
වකෙ භික්ඛවෙ ලොකෙ—පෙ—සදෙවමනුස්සාය තථාගතො අභිභූ
අනභිභූතො අඤ්ඤදත්ථුදසො වසවත්‍තී තස්මා තථාගතොති වුච්ච
තී" ති—තත්‍රෙවං පදසිඩ්ධි වෙදිතබ්බා, අගදෙ විය අගදෙ, කො පනෙ
ස? දෙසනාවිලාසො වෙව පුඤ්ඤං ච, තෙනාහෙස මහානුභා
වෝ හිසක්කා දිබ්බාගදෙන සපෙප විය සබ්බපරප්පවාදිනො
සදෙවකඤ්ච ලොකං අභිභවති ඉති සබ්බලොකාභිභවනෙ තථා
අවිපරීතො දෙසනාවිලාසමයො චෙව පුඤ්ඤමයො ච අගදෙ අස්සා
ති දකාරස්ස තකාරං කත්වා තථාගතොති වෙදිතබ්බා.
එවං "අභිභවනඨෙන තථාගතො."
අපිච, තථාය ගතොති තථාගතො, ගතොති අවගතො අතීතො
පත්තො පටිපන්නොති අත්ථො, තත්‍ථ සකලලොකං තීරණ
පරිඤ්ඤාය තථාය ගතො අවගතොති තථාගතො, ලොකසමුදයං
පහානපරිඤ්ඤාය තථාය ගතො අතීතොති තථාගතො, ලොක
නිරොධං සච්ඡිකිරියාය තථාය ගතො පත්තොති තථාගතො,
ලොකනිරොධගාමිනීපටිපදං තථාය ගතො පටිපන්නොති තථාග
තො, තෙන යං වුත්තං භගවතා, "ලොකො භික්ඛවෙ තථාගතෙන
අභිසම්බුද්ධො ලොකස්මා තථාගතො විසංයුත්තො ලොකසමුදයො
භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො ලොකසමුදයො තථාගතස්ස
පහීනො ලොකනිරොධො භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො
ලොකනිරොධො තථාගතස්ස සච්ඡිකතො ලොකනිරොධගාමිනී
පටිපදා භික්ඛවෙ තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා ලොකනිරොධගාමිනී
පටිපදා තථාගතස්ස භාවිතා යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස—පෙ—සබ්බ
ඤ්ඤුතං තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධං, තස්මා තථාගතොති වුච්චතී" ති තස්ස
එවමපි අත්ථො වෙදිතබ්බා—ඉදමපි ච තථාගතස්ස තථාගතභාවදීප
නෙ මුඛමත්තමෙව, සබ්බාකාරෙන පන තථාගතොව තථාගතස්ස
තථාගතභාවං වණ්ණෙය්‍ය" ති මනොරථපූරණියං අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා.

93 යථා පුරිමකා සත්තා ජාතිජරාමරණං ගච්ඡන්ති තථායමපි ගච්ඡ
තීති තථාගතො, 1099.

තථෙව 1142 (පරිභාගත්‍ථෙ සදිසත්‍ථෙ,) "තථෙව භගවා සෙඨ්ඨො."

තදා 1161 තස්මිං කාලෙ තදා, තසද්දතො කාලසත්තමීඅත්‍ථෙ දුපච්චයො.

තදහෙව 86 තස්මිංයෙව කාලෙ ජාතං තදහෙවං, තත්තං, තදහ්චං තිපි.

තදානි 1161 තස්මිං කාලෙ තදානි, තසද්දතො කාලසත්තමීඅත්‍ථෙ දානි.

තනය 241 තනුම්හා ජාතො තනයො, යො, තනොති මුදමිති වා
තනයො, අත්තානි පෙමං තනොතීති වා තනයො, තනු විත්ථාරෙ, අයො.

තනු 151 තනු විත්ථාරෙ, උ, තනොති සංසාරදුක්ඛනන්ති තනු—සද්දනීතියං
පන "තනූති සරීරං තං හි කලලතො පභාය කම්මාදීහි යථා සම්භවං
තනීයති විත්ථාරීයති මහත්තං පාපීයතීති තනූති වුච්චති, තනු වපු
සරීරං පුං කායො දෙහොති ආදයො සරීරවාචකා සද්දා, තනු ඛණ්ඩ
පච්චා, යං හි මහාජනො සරීරන්ති වදති, තං පරමත්ථතො ඛණ්ඩපච්ච
ත්තමෙව, න තතො අත්තා වා අත්තනියං වා උපලබ්භතී" ති.
704, (අපෙ) 707, (විරළෙ) 724 (විරළෙ අනිරන්තරෙ, කිසෙ අත්‍ථෙ)

"කාමරාගබ්‍යාපාදානං තනුත්තකරං සකදාගාම්මග්ගචිත්තං" නති ආදීසු පන තනුසද්දෝ, අප්පත්ථවාචකෝ, අප්පත්ථවාචකසද්දසපි තස්ස කිරියා පදං න පස්සාම, තස්මා නිපාතපදෙන තෙන භවිතබ්බං, තනු සද්දෝ නිපාතපදන්ති වුත්තඨානම්පි න පස්සාම, නිච්ඡයෙන පන අනිච්චන්න පාවිපදිකොති ගහෙතබ්බෝ" ති වුත්තං.

තනුකත 750 තනු කරියතෙති තනුකතෝ, කර කරණෙ, තෝ.

තනුජ 241 තනුම්හා ජාතෝ තනුජෝ, තනුසද්දූපපද ජන ජනනෙ, ඩ්විං.

තනුරුහ 259 තනුම්හි රුහතීති තනුරුහං, රුහ ජනනෙ, අ, රුහ පාතුභාවෙ වා.

තනන 523 තනු විත්ථාරෙ, තෝ, තනුතෙති තනනං, **තනනුප්පයොජනත්තා** වා තනනං, 892.

තනවාස 505, 507 තනනං වාසතීති තනනවාසෝ, වෙ තනාතුසනනානෙ, ණෙ.

තනති 882 තනු විත්ථාරෙ, ති, තනීයති විත්ථාරීයතීති තනති, (විණගුණෙ විණජියාය, තත්ථ තනතිසද්දෝ, මුඛ්‍යං පධානං, සිඛනෙතා උදාහරණං, තනාතු සුත්තනං).

තනතු 523 තනු විත්ථාරෙ, තු, තනුතුතෙති තනාතු, (සුත්තෙ).

තන්දී 1054 තන්ද ආලසියෙ, ඉ, තන්දනං තන්දි—"අරති තන්දී" තාදිසු සෝ පෙ පමාදෙ ච.

තප් 430 තප සන්තාපෙ, අ, කිලෙසෙ තාපෙතීති තපෝ, අථවා, පරං නිරයාදීසු තාපෙතීති තපෝ, එත්ථ ච තපාදයෝ මුඛ්‍යවසෙන කුසල සීලෙ වත්තනති රූළ්හිවසෙන අකුසලසීලෙ.

තපන 657 තප සන්තාපෙ, යු, තපන්ත්‍යනෙනති තපනෝ, (නිරයෙ).

තපනීය 488 තපනං දුහ මරහතී ති තපනීයං, අනීයෝ, (සුවණ්ණෙ).

තපපන 468 තපි පීණනෙ, යු, ඉසස්තනං, තපපනං, 759 (පීණනෙ).

තපපර 726 තං තං වත්තු පරං පධාන මස්සාති තපපරෝ, (ආසවොත).

තපස්සී 433 තපොකම්ම මස්සාත්ථීති තපස්සී, සි, විත්තනං, (භික්ඛුම්හි).

තපොධන 433 තපොකම්මං ධනං අස්සා ති තපොධනෝ.

තබ්බිපක්ඛක 669 තස්ස ගම්භීරස්ස විපක්ඛකෝ තබ්බිපක්ඛකෝ.

තම 70 තමු කංඛායං, අ, තමනති ආකංඛනති රතිං ලොකා එත්ථා ති තමෝ—තමනති සත්තා එතෙනා ති වා තමෝ, තිම තෙමනෙ, අ, තෙසු වුඞ්ඪි ආදිනා ඉස්ස අ, 975 (මොහෙ අවිජ්ජායං, තිම්මිරෙ අන්ධකාරෙ, සංඛ්‍ය ගණනවිසෙසෝ, ගුණෙ තතියෙ ගුණෙ).

තමාල 573 තමු කංඛායං, ආලෝ, තමාලෝ, (සමුද්දසමීපජෙ සාමදලෙ තරුම්හි).

තමුස්සනනා 69 තමෝ උස්සනනෙනා යස්සා සා තමුස්සනනා.

තම්බ 95 තමෙබා* උදුම්බරසංඛාතෝ ලොහවිසෙසෝ තබ්බණ්ණතාය තමෙබා, 361 තම්බවණ්ණතාය තමෙබා, 963 (යදා රත්තාවාචී තදා තිලිඞ්ගිකෝ).

---

* "ලේහඤෙදෙ මනං තම්බ" නති වුත්තත්තා තදා නපුංසකලිඞ්ගං.

නම්බක 598 තමූ කංඛායං, ණවූ, බන්ධනාච, තම්බකො, (කලම්බකෙ).

නම්බචූළ 640 තම්බා චූළා යස්ස සො තම්බචූළො, (කුක්කුටමත්තෙ).

නයී 108 තයො අවයවා අස්සාති තයී, තයො වෙදා තයී නාම, තයීසද්දෙ ඉත්ථිලිඞ්ගො.

නර 665 තර තරණෙ, අ, තරති අන්තෙනා ති නරො, (උළුමෙප).

නරග 662 තරන්තෙනා ගච්ඡති තීරං වා ගච්ඡතීති නරගො, අලුත්තසමා සො, අපරත්ර ඉස්සත්තං.

නරච්ඡ 611 තර තරණෙ, ඡෝ, තරච්ඡෝ, යො සුනඛබ්‍යග්ඝාති වුච්චති, මහාකුක්කුරපමාණෙ කුක්කුරාකති* කඬරෙන ඛචිතසරීරෝ ගොමනුස්සාදිඝංසක්ඛමෝ රස්සමුඛෝ තරච්ඡෝ නාම.

නරණී 666 තරන්ති යාය සා නරණී, තර තරණෙ, යු, නදාදි, (නාවායං).

නරල 465 තර පලවනධාරණෙසු, අලෝ, තරති පලවති වාපී භවතීති නරලං, නරණමපි, තදා යු, (යාගුයං) 713 තර පලවන තරණෙසු. තරං ලාතීති වා නරලං, එතෙ චලන මත්තෙනපි, (ලොලෙ).

නරී 666 නරන්ති යාය සා නරී, ඊ, තර තරණෙ, (නාවායං).

නරු 540 තර තරණෙ, උ, තරන්ති අන්තෙනාති නරු, (දුමෙ).

නරුණ 253 තර තරණෙ, උණෙ, බාලභාවං නරන්තීති නරුණෙ, 1073.

"ආ සොළසා භවෙ බාලෝ තරුණෙ තු තතො භවෙ,
වුඩ්ඪො තු සත්තතිඤ්ඤුවුහා තීණී වයානි ලක්ඛයෙ."

නරුණී 231 නර නරණෙ, යු, ඉත්තං, ඊ ච, නරුණී.

නරුසඞ්ඛ 537 නරූනං රුක්ඛානං සඞ්ඛා සමූහො නරුසඞ්ඛා.

නල 1090 නල පතිට්ඨායං, අ, නලයති (නලති වා) පතිට්ඨාති එත්ථ වත්තු ජාතනති නලං, (සරූපසම්මං සමානභාවෙ, අධොභාගෙ ච නලං) "නලනති පාණිනල භූමිනලාදී" ති සද්දනීති.

නස 711 නස උඛ්ඛගෙ, (උඛ්ඛිගො භයචලනඤ්ච) නසති චලතීති නසං.

නසර 773 නස උඛ්ඛිගෙ, අරො, නසති භයං ගණ්හාතීති නසරො.

නඞ්ගිනා 162 නස පිපාසායං, ඉනො, යාය නසන්ති සා නඞ්ගිනා.

නඞ්ගන 467 නස පිපාසායං, යු, නඞ්ගනං. (පිපාසායං).

නළාක 678 නළ ආණාතෙ, නල පතිට්ඨායං වා, ආකො, පණ්ඩෙ ළත්තං, නළාකො. (මහතො සද්ද අගාධස්ස ජලස්ස †පදට්ඨානස්ස ච ‡පඩ්සු ඤසද්දස්ස ච යොගත්තාය).

නහෑ 1156 නස්මින්ති අත්ථෙ නහං, නියමට්ඨානවාචකො, සත්තම්‍යත්ථෙ.

නඞ්ගිං 1156 නස්මින්ති අත්ථෙ නඞ්ගිං, නියමට්ඨානවාචකො.

නා.

නා 49 (එක:) නාකාරො පන ධාතුම්හි ච පච්චයෙ ච සඞ්ඛ්‍යාමෙ ච. "නා පාලනෙ" ති ආදීසු ධාතුම්හි.

---

* කණ්හලෙඛච්ඡසරීරෙ ඛ: ඝි: † පදමට්ඨානස්ස. ‡ පදම්පුඤ්ඤ සි: ඝි:

"ණ්‍යන්තතා භාවෙ තු, ගාමජනබන්ධුසහායාදීහි තා" ති ආදීසු පච්චයෙ.
"තතො තා එතා ඉමාතො" ති ආදීසු සඞ්ඛනාමෙ.

තා 53 (එක:) තාධාතු පන "තාණ ලෙණ ච පාණිනං, පරායණං අමම තාත වදන්ති න" න්ති ආදීසු පාලනෙ පවත්තො.

තාණ 6 තා පාලනෙ, ණෙ, තායති රක්ඛති අපායාදිතොති තාණං (නිබ්බාණෙ) 763 තා පාලනෙ, යු, ණ්‍යන්තං, (රක්ඛණෙ).

තාත 243 තා පාලනෙ, කත්තරි තො, තායතීති තාතො, (පිතරි) 754 තා පාලනෙ, කම්මනි තො, තාතං (රක්ඛනීයෙ).

තාප 169 තප ධුප සන්තාපෙ, ණෙ, තපති චිත්තමෙතෙනාති තාපො.

තාපස 433 තපො යොගා තාපසො, "ණෙ තපා" ති සුත්තෙන ණෙ, සාගමො "මනාදීනං සක්" ති සුත්තෙන සක්පච්චයො වා.

තාපසතරු 565 තාපසො පයුජ්ජමානඵලතාය තාපසතරු.

තාපිච්ච 573 තාපියං ජායතීති තාපිච්චො, අණුඤ්ඤපෙ ඡෙ, බ්‍රහ්මාගමො, "තාපී තු සරිතන්තරෙ" ති නානත්ථසඟහො.

තාම්බූලි 589 තම්බවණ්ණං ලාතීති තාම්බූලි, අසසූ, නදාදි, අථවා, මුඛං තමෙති භූසෙතීති තම්බූලං, තම භූසණෙ, බූලො, තම්බූලස්ස අයං තාම්බූලි.

තාර 137 තාරයති බොධයතීති තාරො, තර තරණෙ, ණෙ, (අත්‍යුව්ව ධනීමහි තාරො).

තාරකා 57 තාරා එව තාරකා, සකත්ථෙ කො, ඉත්තියං ආ, 1082 (හෙ නක්ඛත්තෙන, නෙත්තාමජෙඤ්ඤ සුලාති බ්‍යතෙ).

තාරා 57 අකත්තබ්බං තරන්ති ලොකා එතායාති තාරා, අත්තනො විපිං තායන්තී අරන්ති ගච්ඡන්තීති වා තාරා, තාරෙති වා ලොකෙ අහිතතොති තාරා, 904 (අත්තිමජෙණි යා සුලාති වුත්තා, නක්ඛත්තෙන සත්තාවිසති විධෙ, තදඤ්ඤඤ්ච තාරා ඉත්ථී, උච්චතරසද්දෙ තාරො).

තාරාපථ 46 තාරා වුච්චන්ති නක්ඛත්තාදයො, තාසං පථොති තාරාපථො.

තාල 267 තල පතිඨායං, චුරාදි, අ, තාලො, 603.

"චාතබ්‍රහණෙ කාම් කිම්නා කුණ්ඩාසනො,
රත්තපිත්තහරො සාධු තාලො සත්තාගුණෙ මතො" ති
ඉති දඞ්ඝගුණෙ.

තාලවණ්ට 316 තාලවණ්ටහි කතත්තා තාලවණ්ටං, වණ්ටං නාම වීජනාදිකරණත්ථං විසුං භාජිතො තාලපත්තාවයවො, තාලවණ්ට සද්දස්ස යථාවුත්තවචනත්ථයොගෙපි සති සඤ්ඤාසද්දතාතා වීජනී සාමඤ්ඤෙ පවත්තී වෙදිතබ්බා, යදු පන තාලවණ්ටහි කතවීජනිමෙව වදාතු මිච්ඡති තදු එකෙන තාලසද්දෙන විසෙසෙත්වා තාලතාලවණ්ට නන්ති වත්තබ්බං, යථා තිලතෙලං, සුගතස්ස සුගතවිදත්ථි.

තාව 1141 "යාවස්ස කායො ඨස්සති තාව නං දක්ඛන්ති දෙවමනුස්සා" තාදීසු පරිච්ඡෙදත්ථෙ, 1193 (යාව තාව තුති යාවතාවසද්දා, සාකල්‍යෙ නිරවසෙසෙ, "යාව දත්ථං තාව ගහිතං," මාණෙ පමාණෙ, "යාව පමාණං," මරියාදු ධාරණත්ථක මගම්හි භාගුරී—අවධිම්හි, "මූලා සාඛා යාව ච කණ්ඩා," අවධාරණෙ පරිච්ඡිනෙන).

තාවතා 1141 "යාවතා භික්ඛවෙ කාසිකොසලා තාවතා තිං භවිස්සසි."

තාල 222 තායතීති තාලො, තා පාලනෙ, අලො, තලති තිට්ඨති එතෙ නාති වා තාලො, තල පතිට්ඨායං, ණ, 901 (කුච්කායං අවාපුරණෙ, තූරියඝෙ සම්මතාලාදිකෙ).

තාලවණ්ටගාහ 222 තාලස්ස පවෙසනට්ඨානභූතො ජිගාහලො ජිදුං තාල චණ්ටගාහලො.

තාළී 604 සණ්ඨානතො තාලසදිසත්තා තාළි, ළත්තං, උපමාණෙ ඊ, තල ආඝාතෙ වා, චුරාදි, ණ, නදුද්.

ති.

ති 50 (එක:) තිකාරො පන ධාතුමඹි පච්චයෙ ච සංඛ්‍යාසද්දෙ ච හොති "ති ඡෙදනෙ" ති ආදීසු ධාතුමහි.

"ඉත්ථියමතියවො වා" ති ආදීසු පච්චයෙ.

"ති චතුන්නං තිසෙසා චතසෙසා තයො චත්තාරො තීණි චත්තාරී" ති ආදීසු සංඛ්‍යාසද්දෙ.

ති 53 (එක:) තිධාතු පන "රතනී" ති ආදීසු ඡෙදනෙ, තස්ස රා සද්දෙ තියත්ති පරිච්ඡිජ්ජති එත්ථාති රත්ති.

තිකූට 607 තීණි කූටානි අස්සාති තිකූටො, (සීහළව්‍යාඛ්‍යයං, ඉති කූටානි ඡෙදෙ.)

තිණ්ණ 711 තිජ නිසානෙ, ඉනො, ජස්ස ඛො, ණත්තං, තෙජයිත්ථාති:

තිගොචර 352 තිණ්ණං ජනානං (විසයභූතො) ගොචරභූතොති: රො.

තිචීවර 439 තීණි චීවරානි තිචීවරං.

තිණපාදප 604 තෙජෙති එතෙනාති තිණං, තිජ තෙජනෙ, තිණ අදනෙ වා, තිණීයතෙ තිණඝසෙඛහි ගොණාදීහි අදීයතෙ ඛාදීයතෙති තිණං, පාදෙන පිබතීති පාදපො, ඡින්නාලාදයො සත්තා නිස්සාරතාය තිණානි ච තානි මූලෙන ජලපානසාමඤ්ඤතො පාදපා වෙති තිණ පාදපා.

තිණව 143 තනු විත්ථාරෙ, අවො, ණත්තං, අස්ස ඉත්තං, තිණවො.

තිණසූල 574 තිණානි සූලනානි යස්මිං තං තිණසූලං, සූල රුජායං, යත්‍ර නං ජායති තත්‍ර තිණානි රොගී භවනතීත්‍යත්ථො.

තිණහ 711 තිජ නිසානෙ, (නිසානං තික්ඛතා) හො, වණ්ණවිකාරො, තිතික්ඛතීති තිණ්හං (තිඛ්ණෙ).

තිතික්ඛා 161 තිතික්ඛනං ඛමනං තිතික්ඛා, තිජඛමනියං, ඛො, ආ.

තිතික්ඛාවන්තු 732 තිතික්ඛා අස්මිං අත්ථීති තිතික්ඛාවා, අස්සත්ථීත්‍ය තෙ තඞ්විතවන්තුප්පච්චයො.

තිත්ත 148 තිජ නිසානෙ, තො, තිත්තෙතා, (ඡසු රසෙසු එකො).

තිත්ති 468 තිපි පීණනෙ, ති, තිත්තයි, තිස තිත්තියං වා, (සොඛිවෙව).

තිත්තිර 625 තරතිසමා ඉරො, චිත්ත මිත්තඛ, තිත්තිරො.

තිත්ථ 8[illegible] තර තරණෙ, ථො, අස්සිත්තං, පරරූපාදි, තරන්ති අනෙනාති ති[illegible]රන්ති උපප්ලවන්ති එත්ථාති තිත්ථං, සත්තා එත්ථ එතාසු වා

සඞ්ගියා දිට්ඨිසු තරන්ති උප්පිලවන්ති උම්මුජ්ජ නිම්මුජ්ජං කරොන්ති ඉති තස්මා තා දිට්ඨියො තිත්ථං, තර උප්පිලවනෙ-" තිත්ථාදයො " ති සුත්තෙන ථපච්චයො, අස්ස ඉත්තං, විත්තඞ. (ගුරු ආචරියාදි, උපායො හෙතු, අවතාරො ඔතරණඞ්ගනං, පූතඔඛ්ඛ පච්චත්තං ජලං, දිට්ඨි බුද්ධසස්සනා අඤ්ඤා දස්සනං, ආගමෙපි තිත්ථං).

තිපි 72 තනොතීති තිපි, තනු විත්ථාරෙ, පි, අථවා, තා පාලනෙ, ඉපි, තායති පාලයතීති තිපි.

තිදස 11 ජාති සතානා විනාසසංඛාතා තිසෙසා දසා පරිමාණ එතෙසන්ති තිදසා, එතෙහි මනුස්සාදයො විය වුඩ්ඪිපරිණාමඤ්ඣයෙහි න යුජ්ජන්තෙ, පඤ්චසතිවස්සුද්දෙසිකා උප්පජ්ජන්ති විනස්සන්ති ච, ජාතිජාතිසු වුත්තාසු බ්‍යත්තිපි වුච්චතෙති බ්‍යත්තියිනං බහුත්තා බහුවචනනිද්දෙසො.

තිදසාලය 10 තිදසානං දෙවානං ආලයො ඨානං තිදසාලයො.

තිදිව 10 තයො දෙවා දිබ්බන්ත්‍යත්‍රෙති තිදිවො, (සඟඝස්ස නාමං).

තිදිවාධාර 26 තිදිවානං විමනං දෙවලොකානං ආධාරො පතිට්ඨාති තිදිවාධාරො.

තිදිවාධිපූ 19 තිදිවානං ඕමනං දෙවලොකානං අධිපූ අධිපතිභූතත්තා :

තිනිස 555 රථං තනොති යෙන සො තිනිසො, රුක්ඛො, තනු විත්ථාරෙ.

තිනත 753 තිම අද්දභාවෙ නිච්චලෙ පි, තො, පඤ්ඤාදීහි නෙත්තා :

තිනතිණ්හ 562 තනු විත්ථාරෙ, අඞ්ගිරසං තනොතීති තිනතිණ්හ්, විත්තං, ඉත්තං, ණ්හත්තඞ, නදාදි.

තිණ්ඩුක 560 තනු විත්ථාරෙ, උකො, දනෙත්තා ච, තිණ්ඩුකො, තිදි ඛිංසායං වා, උ, සඤ්ඤුයං කො.

තිපු 493 තිප පීලනෙ, උ, තප සන්තාපෙ වා, අස්සිත්තං, තාපියතීති:

තිපුමා 590 තිසෙසා පුථා තවරාජියො අසස්සාති තිපුථා, සරභා, තිහණ්ඩි, රෙචනී පි.

තිබ්බ 41 තරති අතික්කමතීති තිබ්බං, රස්ස බො, 711 තිජ නිසානෙ, බො, ජස්ස වො, බත්තං.

තිමි 673 තිමුඅද්දභාවෙ, තිමුකංඛ්‍යං වා, ඉ, තිම්‍යතීති තිමි, මච්ඡමත්තෙපි.

තිමිඟල 673 ගිර නිගිරණෙ, ණ්ඩ, ලත්තං, ඉස්සත්තං, නිගහගීතාගමො, තිමිනො ගලො තිමිඟලො, තිමිං ගිලතීති වා තිමිඟලො.

තිමිඤ්ජ 673 තිමිනං මච්ඡාන ඕඤ්ජ තිමිඤ්ජ, තිමිනඤ්ජතිපි පාඨො, තිමිනො මච්ඡේ නඤ්ජයතීති තිමිනඤ්ජ.

තිමිර 70 තිමු තෙමනෙ, ඉරො, තිමනති එත්ථ රූගෙනාති තිමිරං.

තිමිරපිඟල 673 වණ්ණත්ත තිමිරපිඟලසදිසත්තාය තිමිරපිඟලො.

තිමිස 70 තිමු කංඛ්‍යං, ඉසො, තිමු තෙමනෙ වා, තෙමයති එත්ථ රූගෙනාති තිමිසං.

තිමිසිකා 69 තිමිසං උස්සනනං එත්ථාති තිමිසිකා, උපධාය ඉත්තඞ.

තිම්බරූ 560 තිමු අද්දභාවෙ, ඌ, තිඞරූ, (තිණ්ඩුකෙ).

තිම්බරූසක 560 තිමු අද්දභාවෙ, ඌසො, සත්ථෙ කො, රත්තඞ.

තියාමා 69 තයො යාමා එත්ථාති තියාමා. (රත්තියං.)

තිරච්ඡ 648 තිරියං අඤ්ඡතීති තිරච්ඡා, අඤ්ඡ ආයාමෙ, ණ, තිරියඤ්ඡ තිරෝ, අඤ්ඡතිඤ්ඡ චෙත්‍ථා.

තිරච්ඡාන 648 තිරියං අඤ්ඡතීති තිරච්ඡානො, අඤ්ඡ ආයාමෙ, ඝ්‍ර.

තිරච්ඡානගත 648 තිරච්ඡානො එව තිරච්ඡානගතො, තබ්භාවං වා ගතං පත්තං තෙසු වා ගතමනෙනාගධනන්ති තිරච්ඡානගතං. (සියාති පක තඤ්ඤපෙක්ඛං කිරියාපදං, භවත්‍යාදයො වා හි කරොත්‍යාදයො වා කදාචි පකතඤ්ඤපෙක්ඛා භවති න පන විකතඤ්ඤපෙක්ඛා, තථා කදාචි උභයාපෙක්ඛා පි භවති න පන උභයානපෙක්ඛා ති, සබ්බත්‍රෙවං.)

තිරියං 1159 තිරියං තිරෝ සද්‍දෙ සත්තමියන්තෙ නිපාතො, "තිරියං ඡ විද ත්‍ථියො" 1201 "තිරියං කත්වා කඬං ගතො" තඤ්ඤිසු.

තිරීටක 442 තර තරණෙ, ඊ තො, සකත්‍ථෙ කො, තස්ස ටො, තිරීටකං.

තිරෝ 1159 සත්තමියන්තෙ නිපාතො, "තිරෝ පාකාරෙ වා තිරෝ කුඩ්ඩ වා ජ්ඣඩ්ඩියන්‍ය," 1201 (තිරියං තිරෝ සද්‍දෙ පිධානෙ වත්තතෙති) "තිරෝ කත්වා කඬං ගතො."

තිරොකරණී 298 තිරෝ කරීයති පිදීයති යාය සා තිරොකරණී, පතිසිරා ප්‍යත්‍ර, පති පුබ්බා සි බන්ධනෙ, රො.

තිරොකකාර 172 යෙ යෙනානාදරිතො සතො අවස්සමෙව කායවච් මනානං අඤ්ඤතරෙන *පිදීයතෙති අනාදරෙ පි †ඛ්‍යභිචාරතො තිර සද්‍දෙ අන්තරධානෙ වත්තමානො සම්පජ්ජතෙති තිරොධානකරණං ‡තිරොකාකාරො.

තිරොධාන 51 තිරෝ ධරති පිදහතීති තිරොධානං, ධා ධාරණෙ, ඝ්‍ර.

තිලක 300 තිලකායකති තිලකො, 561 තිල ගමනෙ, ණ්වු, 944 (චිත්ත කෙ ලලාටෙ කත්තකාළාදි බින්දුම්හි, රුක්ඛභෙදෙ මරිචපපමාණම්බිලඵල රුක්ඛෙ යස්ස ඵලෙනාම්බිලසූපං පවන්ති, තිලකාළකෙ තං තං සරීරාව යවෙ සජාතතිලසණ්ඨානෙ කාළකෙ).

තිලකාළක 944 තිලානි ඉව කාළකො තිලකාළකො, තං තං සරීරාවයවෙ සජාතතිලසණ්ඨානෙ කාළකෙ.

තිලපණ්ණී 301 තිලපපමාණපණ්ණයුත්තත්තාය තිලපණ්ණී.

තිලබීජ 690 තිලබීජපපමාණං ජලසණ්ඨිතං නීලාදිවණ්ණ යුත්තං තිල බීජං.

තිලිච්ඡ 651 තිල මිච්ඡති වා තිරියං අඤ්ඡති වා තිලිච්ඡා, යදුදි.

තිවග්ග 318 ධම්මකාමත්‍ථා තයො තිවග්ගා වුච්චන්තෙ, ආගමනිඤ්ඡො සමාචාරෙ ධම්මා, විසයවිසයිසන්නිපාතජං සුඛං කාමො, සබ්බාප කරණම්භෙදා.

තිවුත්තා 590 තිසෙසා වුත්තා තවරාජියො යස්සා සා තිවුත්තා.

ති.

තීර 664 තීර කම්මසාමත්‍ථියෙ, චුරාදි, අ, තා පාලනෙ වා, රො, ජලං තායතීති තීරං.

---

* පිළියතෙ, සි: ථි: † ඛ්‍යවධානාභිචාරතො, ‡ තිරක්කාරො. සි: ථි:

තු.

තු 1197 විසෙස අවධාරණ පදපූරණේසු, සද්දනීතියං පන "එකංසෙ වචනාලංකාරෙ විසෙසෙ නිවත්තනෙ ති ච, "සෙය්‍යෙ අම්හෙසා මතියා උපෙතො න හෙව මිහෙනා මතිවිපහීනො" ති එත්ථ එකං සත්‍ථෙ" ති ච වුත්තං.

තු 50 (එක:) තුකාරෙ පන පච්චයෙ ච අබ්‍යයෙ ච යථාරහං පවත්තති "සඞ්ඛතො ණවුවිධා වී වා" ති ආදීසු පච්චයෙ.

"තු ඉති එකංසත්‍ථෙ" ති ආදීසු අබ්‍යයෙ.

තු 53 (එක:) අබ්‍යයභූතො පන තුකාරෙ "තුලේ‍ය ත්වමසි හෙදෙ, තු සරීරෙනෙදිසෙන තෙ" ති ආදීසු හෙදෙ.

"සරලොපො මාදෙසපච්චයාදිමහි සරලොපෙ තු පකති" ච්චාදීසු අවධාරණෙ—"අපි තු බලං" ති ආදීසු එකංසෙ.

"සමුද්දෙකදෙසෙ තු සමුද්දිරවො යථා" ති ආදීසු වචනාලංකාරසංඛාතෙ පදපූරණෙ.

තුඝ 708 තුජ හිංසායං සහණෙ ච, අ, තුඝො (ඌනනතෙ).

තුච්ඡ 698 තුච විනාසෙ, ඡා, තුද බ්‍යථනෙ වා, තුස තුඪීමහි වා, තුසනති එතෙනාති තුච්ඡං, මූසා.

තුච්ඡභාසන 116 තුච්ඡස්ස අභූතස්ස භාසනං තුච්ඡභාසනං.

තුඣ 752 තුස පීතියං, තො, තුඩ්ඩො, "සාදිසන්න පුච්ඡහජ්ඣංසාදීහි ඩ්ඩො."

තුඪී 87 තුස පීතියං, තුස්සනති එතායාති තුඪී, කරණෙ නිපච්චයො.

තුඩ 260 තුඩි තොඩනෙ, අ, තනු විත්ථාරෙ වා, ඩො, අස්සුතත්තං, තනොති එතෙනාති තුඩං.

තුණ්හී 1149 (මොනෙ අභාසණෙ,) "තුණ්හීභූතො උදික්ඛෙය්‍ය, නින්දන්හි තුණ්හීමාසීන" නති ආදීසු දිස්සති.

තුණ්හීභාව 429 තුහ අදනෙ, ණෙහා, හලොපො, තුණ්හෙහා මොන මෙතස්සාත්‍ථීති තුණ්හී, තස්ස භාවො තුණ්හීභාවො, අථවා තොහත්‍ථීති තුණ්හී, තුහ අදනෙ, (අදනං හිංසා) ණ්හීපච්චයො, වණ්ණවිපරියායො—තුණ්හීභවනං වා තුණ්හීභාවො, තුණ්හීති නිපාතො.

තුත්ත 367 හත්‍ථිනො කණ්ණමූලවිජඤ්ඣනකණ්ඩකො තුත්තං වුච්චතෙ, තුද ව්‍යථනෙ, තො, තුජ්ජතෙ නෙනෙති තුත්තං, 448 (පාජනදණ්ඩකෙ).

තුදමපති 242 ජායා ච පති ච තුදමපති, ඉතරීතරයොගට්ඨෙ, ජායාසද්දස්ස පතිම්හි පරෙ තුදං ආදෙයො (නාමමාලාය XXXVII.).

තුන්නවාය 507 සූච්චානකම්මං දුච්ඣං සිබ්බනං තුනනඞ, තුනනවාන කම්මෙන පවත්තිනිමිත්තෙන තුනනවායො, රූපසිද්ධියං පන "තුනනං අවායි වායති වායිස්සතීති තුනනවායො" ති විග්ගහො කතො.

තුම්බ 484 තුම්බ කම්පනෙ, අ, තුම්බා, 1124 (කුඞ්කාය සුරකොති ඛ්‍යතාය).

තුම්බ 596 තුම්බ අදනෙ, තුම්බති හිංසති පීඩෙතීති තුම්බ්, නදාදි.

තුරග 368 තුරං සීඝං ගච්ඡතීති තුරගො, තුර සද්දූපපද ගමු ගතිම්හි, ඨ්‍ව්, ඕඅලොපො.

තුරග 368 තුරං සීඝං ගච්ඡතීති තුරඟො,.....ඝඞ්, විභත්‍යලොපො.

තුරිත 40 තරතීති තුරිතං, තර තරණේ, තො, 379 තුරං එති ගච්ඡතීති තුරිතො, ඉ ගතියං, තො.

තුරුක්ඛ 147, 302 තරුතො ජාතො තුරුක්ඛො, ඛො, උත්තභ, (සල්ල කීදභේ.) සීහළො පාවණේපි—සල්ලකීදභේ තුරුක්ඛා වුත්තොනාති වීකා.

තුලා 223 තුලයති සංඝාටෙසු පතිඨාතීති තුලා, තල පතිඨායං, අසසු ත්තං, පඤ්ඛානං සමතාඝ්තභාවකරණතො තුලයති මිණාති එතායාති වා තුලා, තුල උම්මාණේ, 481 තුල උම්මාණේ, තුලා නාරී.

"ගෙහානං දුරුබ්භාය පීඨිකාය තුලා පියං,
මාණභඞ්ගෙ ච සාදිසෙස රාසිපලසතෙසු ච."

823 (ගෙහානං දුරුබ්භාපපයොජනපීඨිකා නාම පඤ්ඛඞ්ගයසස කණ්ණිකාදීනං ච නිසසයභූතා පීඨිකා.

තුලිය 642 තුල උම්මාණේ, ඉයො, තුලියො, (පඤ්ඛබිළාලෙ).

තුල්‍ය 530 පරිවෙජදසො ධම්මා තුලා (?) දිසී, තාය සම්මිතො පරිවජී නොනා තුලෙත්‍ය, සම්මිතත්‍ථෙ යො, අපපච්චයෙ තුලොපි—අභිධම්මාව තාරවීකායං පන "තුලාය සම්මිතො තුලෙත්‍ය" ති වුත්තං—අභිධම්ම විභාවිනීපදයොජනාය "තුලෙති තීරෙතීති තුලා, තුල තීරණයං, ඉත්‍ථියමතියවො අ, ඉත්‍ථියමතො ආපච්චයො, තුලාය තුලනාය සම්මිතො සමං මිණෙතබ්බො තුලෙත්‍ය, "යදනුපපනනා නිපාතනා සිජ්ඣනතී" ති සුත්තෙන තුලාසදදතො සම්මිතත්‍ථෙ යප්පච්චයො, යකාරලොප වසෙන තුලොති වුත්තත" නති—සඞමෙමාපාසිනීවිගහහව්‍යඛ්‍යනෙ "තුලාසදදතො ණිරාගාදිසුත්තෙන අඤඤත්‍ථගහණෙන සම්මිතත්‍ථෙ අපපච්චයෙ තුලොති සිඞ්" නති වුත්තං.

තුවට 40 තුවච්චති* සයතීති තුවටං, තුරිතභාවෙන වා වච්චතීති තුවටං, රිතසස ලොපො.

තුහින 56 තොහති හිංසතීති තුහිනං තුහ අදනෙ, ඉනො, "තුදති සත්තෙ පීළෙතීති වා තුහිනං, තුද ව්‍යථනෙ, ඉනො, දසස හො" ති මොගගලායනවුත්තති.

තූ.

තූණ 389 තූණ පූරණේ, අ, තූණෙනති පූරෙනති සරෙ එත්‍ථාති තූණෙ.

තූණී 389 තූණ පූරණේ, චුරාදි, නදාදි, තූණෙනති පූරෙනති සරෙ එත්‍ථාති තූණී, "තූණෙ නිසඝො තූණීරෙ උපාසඝො ච වාණධී" ති අමරමාලායං පුංකඩෙ—තූණතීපි ඉත්‍ථිලිඝපකරණේ වුත්තොා. ඉධ පන තූණී තූණෙතති වීසු" ති වීකා.

තූණීර 389 තූණ පූරණේ, ඊරපපච්චයො, තූණීරො, (කලාපෙ).

තූල 494 තූල නික්කරීසෙ, අ, තූලො. නික්කරීසං නාම කරිසමත්තෙනපි අම්ණෙතබ්බතා ලහුභාවො යෙව.

---

* තුවටෙවකසඝෙති ධාතු දිසසති.

තෙ

තෙ 51 (එක:) තෙසද්දෙ පන පච්චත්තත්තෙ ච උපයොගත්තෙ ච කරණත්තෙ ච සම්පදානත්තෙ ච සාමිම්හි චාති පඤ්ච අත්තෙසු දිස්සති. තත්ථ "න තෙ සුඛං පජානන්ති යෙ න පස්සන්ති නන්දන" න්ති ආදිසු තස්ඛනාමවසෙන පච්චත්තබහුවචනෙ ආගතො.

"න තෙ පස්සාමි දූරකෙ" ති ආදිසු තස්ඛනාමවසෙන උපයොග බහුවචනෙ.

"කිං තෙ දිඨං උපරි තෙ සමතික්කමනෙනති ආසවා තෙ පදූලිතා" ති ආදිසු තුම්හසද්දසමඤ්ඤතවසෙන කරණෙ.

"නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ නමො තෙ පුරිසුත්තමා" ති ආදිසු සම්පදානෙ.

"කිං තෙ වතං කිං පන බ්‍රහ්මචරියං" ති ආදිසු සාමිම්හි ආගතො.

තෙජ 34 තෙජෙති සෙසභූතොපාදූරූපානීති තෙජො, තිජ නිසාමනෙ, ණ, 1094 (තෙජසද්දො පන තෙසු ච යථා වුත්තෙසු ඕඝත්තෙසු දිත්තියඤ්ච වත්තති).

තෙජන 389 තිජ නිසාමනෙ, තස්සීලාදූත්තෙසු යු, තෙජනං, 601 තිජ නිසානෙ, යු, (නිසානං තික්ඛිකරණං).

තෙජිත 744 තිජ නිසානෙ, කම්මනි තො, තෙජිතං.

තෙන 1145 "සුඤ්ඤං මෙ අගාරං පවිසිතබ්බං අහොසි, තෙන පාවිසි" නන්ති එත්ථ කාරණත්තෙ.

තෙලපණ්ණික 301 තිලපණ්ණපමාණ පත්තයුත්තනාවාය තෙලපණ්ණිකං, ණිකො—ධවලං සුසිතලං චන්දනං තෙලපණ්ණිකං මලයජබ්ඛ තපපදෙසජමෙව.

තො.

තොමර 366 තුජ්ජතෙ නෙනෙති තොමරො, තුද බ්‍යථනෙ, අරො, දස්ස මො, ඔත්තං, (හත්ථිනො පාදෙ විජ්ඣන කණ්ටකො තොමරොති වුච්චතෙ).

තොස 661 තායතෙ පාලයතෙති තොයං, තා පාලනෙ, චුරාදි, යො, ආකාරස්සොත්තං.

තොරණ 205 තුර තුරණෙ, යු—ඵවන්නා වා රණන්ත්‍යත්‍රෙති තොරණං, ථූ අභිත්ථවෙ, රණ්සද්දතො අ, වණ්ණවිකාරො, උපරි මාලාදිසුත්තන සොභණථම්භවය මුහයතො නිඛණ්ඩිවා යං බහිවාරං කප්පියතෙ තං තොරණං.

ථ.

ථ 54 (එක:) ථකාරො මංගලෙ ච භයතාණෙ ච ගිරිම්හි ච පච්චයෙචාති එතෙසු චතූසු අත්ථෙසු භවතීති සමුදිරිතො, තත්ථ

"ථත්ථං විභිතො පණ්ඩිතො ථකාරෙ සම්පත්තා භවෙ,
ථනාම්ඩෙයේ‍ය පඛ්ඛතො සමාදිහි ථමාපි වා" ති.

ආදිසු ගථාකඛාමං මංගල භයතාණ ගිරි ච්චයෙසු හොති.

තත්ථ, එත්ථං විභිතො පණ්ණමෝ, එකක්ඛරෙ භයතාණිකරෙ, සමත්ථෝ හොති, පඛ්ඛතෝ එනාමධෙයෙත්ති ඉති පඛ්ඛතෝ ඉති නාමධෙයෙත්ත හොති, සමාදිඛි සමුඛාතු ආදිඛි, ථපච්චයෝ ච මපච්චියෝ ච හොති.

එකූනූ 500 එනතෝ සම්භූතං එකූනූදං, එනසද්දතෝ ජාතත්ථෙ ණෙත්ත.

එඛමච්ඡරී 739 දූනාදීසු නමනාභාවෙන එඛෙන මච්ඡරයුත්තත්ථෙන සඛිතත්තාය එඛමච්ඡරී, ඊ.

එඛලුඛ 183 නිජ්ජලත්තා කක්ඛලත්තා එඛෝ, තිඤ්ඛසඛරවිදූරණගවාදි බුරගණ්ඩුප්පාදවච්චසඛිතත්තා ලූඛෝති වෙදිතඛ්බා.

එන 270 තනූ විත්ථාරෙ, තනොති ඉත්ථිනති එනෝ, තස්ස ඵෝ, එන දෙව සඵෙද වා, ඵෙන චොරියෙ වා.

එනප 252 එනං පිවතීති එනපෝ, එනසද්දූපපද පා පානෙ, අ, (විසෙස බාලකෙ).

එනිත 49 එනීයතෙති එනිතං, එන දෙවසඵෙද, තෝ, (මෙඝනාදෙ).

එපති 506 ඨා ගතිනිවුත්තියං, ති, පකාරවණ්ණාගමෝ, ඨාතිස්ස ඵෝ.

එඛක 545 ථූ අභිත්ථවෙ, ණ්වු, එව්වයතෙති එඛකෝ, (කලිකාභිකිණෙණ *පරිණයවති).

එමහ 220 එමහ පතිබන්ධනෙ, අ, එමෙහා, ධාරෙතීති වා එමෙහා, ධර ධාරණෙ, රමහප්පචචයෝ, වණ්ණවිකාරෝ ච. 364-454 තිණ්ණ මාදිනා සසසාන ඔ ගුමෙබා එමෙහා, එමහ වෙකල්ලෙ පතිබන්ධෙ වා. 550 එක සංවරණෙ, බෝ, කසස මෝ. 1048 (ථූණ ගෙහාදිනං පධානදූරූ, ජලත්තං මූලභාත්තං).

එමහකරී 452 එමෙහා ගුණෝ, තං කරොතීති එමහකරී, කර කරණෙ ණී.

එරූ 391 එර සඤ්ඤගතියං, ඌ, තර තරණෙ වා, තස්ස ඵෝ, තර තීති එරූ, (ඛගහඡූරිකාදීනං මුඛියං එරූසඵෙදූ).

එල 183 එල ඨානෙ, අධිකරණෙ අ, ඨා ගතිනිවුත්තියං වා, ඨස්ස ඵෝ, සුඛසරස්ස ලොපෝ, තිඨන්ති එත්ථාති එලං. "එලොති නිරූදක පදෙසෝ, පඛ්ඛජා නිබ්බාණෙඤ්ඣුපි තං සදිසත්තා තඛ්බාහාරෝ, යථා හි ලොකෙ උදකොඝෙන අනොත්ථරණීයානං එලොති වුච්චති එවං කිලෙසොඝෙන අනොත්ථරණීයතාය පඛ්ඛජා නිබ්බාණම්ප එලෝ ති වුච්චති "තිණ්ණෝ පාරගතෝ එල තිඨති බ්‍රාහ්මණෝ" ති සඤ්ඤනීතියං වුත්තං— "තලපතිඨාය" නති ධාතුනා සිඛෝ පාණිතලඵුම්තලාදි වාචකෝ තලසඵෙදූපත්තෝ.

එලි 183 එලසඤ්ඤෙසව නිපාතෝති, නඤ්දි, එලි, කිත්තිමං එලං, අකිත්තිමා එලි.

එං 56 (ඒක:) එංකාරෝ පන පවවයෙ ච පකාරන්තෙ ච දිසසති, "කිම්මෙහි එ" නති ආදීසු පඨමයෙ—"ඉත්ථම්භූතෝ, ඉත්ථං සුදං ආයසමා සීවලිත්ථෙරෝ" ති ආදීසු පකාරත්තෙ.

---

* කලිකායාභිකිණෙණපරිණයමති, ඔ: ටී:

ඨා.

ඨා 55 (එක:) ඨාකාරෝ පන පච්චයෙ ච පකාරෙ ච ආකාරෙ ච කොඨා සත්තෙ අපි ඉති චතුසඞ්ඛත්තේසු පවත්තති—තත්ථ
"සබ්බනාමෙහි පකාරවචනෙහි තු ඨා" ති ආදීසු පච්චයෙ.
"යථා තථා" ති ආදිසු පකාරෙ.
"යථා යුජ්ජති තථා ගහෙතබ්බා" ති ආදීසු ආකාරෙ.
"සහසඨථා අත්තානං නිම්මිණිතී" ති ආදීසු කොඨාසෙ.

ඨාම 398 ඨා ගතිනිවත්තියං, කරණෙ මො, ඨස්ස ථො, ථාමො, (බලෙ).

ඨාලි 456 ථල ඨානෙ, ඉ, ඨාලි, ඊමහි ඨාලී.

ඨාවර 712 ඨා ගතිනිවත්තියං, වරෙ, වණ්ණවිකාරෙ, තිට්ඨතීති ඨාවරෙ. (ජඞ්ගමා පාණිනො අඤ්ඤෙ ඨාවරෙ).

ඪී.

ඪී 55 (එක:) ඪීකාරෙ පන "ඪියා ගුය්හං න සංසයෙ" ති ආදීසු ඉත්ථිභූතෙ අත්ථෙ හොති.

ඪීරා 584 ඪු ගති ථෙරියෙසු, ඨා ගතිනිවත්තියං වා, රපච්චයො, නෙසු වුඛාදිනා ඨස්ස ථත්තං, ඨාති පවත්තතීති ඪීරා.

ඪී.

ඪී 230 තිට්ඨති ගබ්භා යස්සං සා ඪී, ධා ධාරණෙ, ඊ, වණ්ණවිකාරෙ, ඪියති ගබ්භා සංඝාතං ගච්ඡති එතිස්සාති වා ඪී, ථෙසද්දසංඝාතෙසු. සද්දනීතියං පන "ඪියති සංඝාටං ගච්ඡති ගබ්භා එතිස්සාති ඪී, ආචරියා පන ඉත්ථිසද්දස්සෙව නිබ්බචනං වදන්ති ඪිසද්දස්ස,
"ගබ්භා ඪියති එතිස්සා ඉති ඪී ඉති නො රූචි,
ගබ්භා ඪියති එතිස්සා ඉති ඉත්ථීති ආචරියා.
තෙසං සුදුක්කරෝ වාදෙ ඉත්ථීති පදසම්භවෝ,
අයං විනිච්ඡයෝ පත්තෙ නිච්ඡයං භො සුණාථ මෙ.
ඪිසද්දෙන සමානත්ථෝ ඉත්ථිසද්දෙ යතො තතො,
ඪිසද්දෙ ලබ්භමානත්ථං ඉත්ථිසද්දම්හි රොපිය.
අප්පානං බහුතා ඤ්ඤයෙ ගහිතෙ සති යුජ්ජති,
තථා හි "ඉමෙ දුවෙ තණ්හා තසිණා" ති නිදස්සනං.
අථවා පන ඉත්ථීති ඉදං වණ්ණාගමාදිතො,
නිරුත්තිලක්ඛණෙනාපි සිද්ධන්තීති පකාසයෙ.
ඉච්ඡනීති නරෙ ඉත්ථී ඉච්ඡාපෙතීති වා පන,
ඉදං නිබ්බචනං චාපි ඤෙය්‍යං නිබ්බචනත්ථිනා" ති වුත්තං.

ථු.

ථු 56 (එක:) ථුකාරෙ පන නිබ්බත්තත්ථෙ පච්චයෙ ච හොති, "වෙපථූ" ති ආදීසු නිබ්බත්තත්ථෙ—"ථුත්තිමණ්ඩා නිබ්බත්තත්ථෙ" ති ආදීසු පච්චයෙ.

ථු 56 (එක:) ථුඩාතු පන "ථුතිඤ්ඤෙ, ථුතිං කරොන්ති නිඝණ්ටුනො" ති ආදීසු ථුතිම්හි.

ථුන 752 ථු අභිත්ථවෙ, කමෙම්ම තො, ථවියතීති ථුතො, (පසත්ථෙ).

ථුති 118 ථු අභිත්ථවෙ, ති, ථවනං ථුති.

ථුල්ල 701 ථුල පරිබ්‍රූහණෙ, ලප්පච්චයො, ථුල්ලං, (ථූලෙ).

ථුස 453 ධඤ්ඤානමෙව තවෙ වකාරලෙ ථුසො, තුස තුසිමහි, අ, තස්ස ථො, ථු අභිත්ථවෙ වා, සො, ථවියතීති ථුසො, "ධඤ්ඤතවෙ පුමා ථුසො" ති අමරකොසෙ.

ථුසොදක 460 ථුසතො ජාතම්හි උදකං ථුසොදකං, (කඤ්ඤෙ).

ථූ.

ථූණ 220 ථු අභිත්ථවෙ, ඌණෙ, ස්‍යුපච්චයො වා, අභිත්ථවියතීති ථූණෙ. ධාරෙතීති වා ථූණෙ, සු, රලොපො, අස්සුත්තං. 419 ථූණ යඤ්ඤ ථෙවහා. 1048.

ථූප 436 ථු අභිත්ථවෙ, පො, දිඝාදි, ථවියතීති ථූපො, ථූප සමුස්සායෙ" ති සද්දනීති ධාතු, සමුස්සායොති ආරොහො උබ්බෙධො.

ථූල 701 ථූල පරිබ්‍රූහණෙ, අ, ථූලං. 1066 (ජලෙ අඤ්ඤුණෙ).

ථෙ.

ථෙ 56 (එක:) ථෙධාතු පන සද්දෙ ච සංඝාතෙ ච හොති, "ථියති පථිය ති" ති එත්ථ සද්දෙ—"ථියො නං පරිහාසිංසු" ති ආදීසු සංඝාතෙ, තත්ථ හි ථියති සංඝාතං ගච්ඡති ගබ්භා එතිස්සාති ථී.

ථෙන 522 ථෙන චොරියෙ, චුරාදි, අ, ථෙනො, මොග්ගල්ලායනවුත්තියං පන "ථාසස ථො, ථාති පවත්තතීති ථෙනො" ති වුත්තං.

ථෙය්‍ය 522 ථෙනස්ස කම්මං ථෙය්‍යං, ථෙනසද්දතො ණෙය්‍යපච්චයො, තෙසු වුඛාදිනා නලොපො.

ථෙර 254 ථා ගතිනිවුත්තියං, ඉරෙ, ථාස්ස ථත්තං, අස්ස එහතං, ථාති පවත්තතීති ථෙරෙ, පිරෙ වා පිරෙහි ගුණෙහි සම්මනාගතො වා ථෙරෙ, තඞ්ඛතවිග්ගහො.

ථෙව 660 ථු අභිත්ථවෙ, වො, උස්ස, ථවති සිච්චතීති ථෙවො, (බින්දුම්හි).

ථො.

ථොක 704 ථුච පසාදෙ, ණ්ඩ, ථොකං, (අප්පෙ).

ථොමන 119 ථොම සිලාඝායං, සු, ථොමනං, (ථුතියං).

ද.

දක 661 උදි තෙලදනෙ, ණ්වු, ඵලොපො, දකං, (උදකෙ.) "දකරක්ඛ සො" තාදීසු දිස්සති.

දකසීතලික 689 දකං සීතලං කරොතීති දකසීතලිකං, (රත්තාරත්ත සාමඤ්ඤෙ කමලතො අඤ්ඤසම්මිං ජලජකුසුමෙ, න තු රත්තෙ යෙව).

දකඛ 721 දල දිත්තියං, ඛො, ලස්ස කො, දකඛ වුඞ්ඪිහිංසාගතිසිඤ්ඤෙසු වා, අ, දකඛති කුසලකම්මෙ අඤ්ඤසම්ම කිච්චාකිච්චෙ අදන්ධිතාය සීඝං ගච්ඡතීති දක්ඛො, (ඡෙකෙ).

දකඛිණග්ගහී 419 දකඛිණං (දෙය්‍යධම්මං) අග්ගහනති විසඤ්ජනති සම්පති දකඛිණග්ගහි, අග්ග දුනෙති ධාතු—දුනග්ගහනති පදමපි ඉමාය යෙව ධාතුයා සිධං, දුනං අග්ගියති දීයති අස්මිනති දුනග්ගහං, "පරි වෙසනඨාන" නති ඔ අභූතතරවිකා.

දකඛිණා 986 "කම්මඵලං සද්දහිත්වා දුතබබ දුනං දකඛිණා," දකඛනති වඩනති සත්තා එතාය යථාඩිප්පතාහි සම්පත්තියිති ඉඩා වුඩා ඵකාතාංස ගතා හොනතීති දකඛිණා, දකඛ වුඩ්ඪියං, ඉණෝ, ඉත්ථියං ආ.

දකඛිණායන 80 දකඛිණං දිසං අයති ගච්ඡති සුරියෝ එත්ථාති දකඛිණ යනං, අය ගමනෙ, ඝ්‍ර.

දකඛිණෙය්‍ය 726 දකඛ වුඩ්ඪියං සීඝතෙ ච, ඉණ්ප්පච්චයෝ, දකඛනති හොගසම්පදුදිහි යාය සා දකඛිණා, තං අරහතීති දකඛිණෙය්‍යෝ, ණෙය්‍යෝ.

දඛ 348, 349 දඛ දඛනිපාතනෙ, චුරාදි, දමු දමනෙ වා, ඩො, දමනත්‍ථ නෙනාති දඩ්ඩෝ, දඩ්ඩ ආණායං වා—දඩ්ඩ පහාරණෙ, කඩ්ඪාදීහි ඤෝ, නිග්ගහීතච, දණ්ඩනති පහාර නාති එතෙනා ති දණ්ඩෝ, සාමාදීනං චතුත්ථෝ පායෝ දණ්ඩෝ,* 686 දණ්ඩසදිසතාය දණ්ඩෝ, (පදුමාදි දණ්ඩෙ). 1044 (දමෙ දමනෙ).

දඛ්ඛ 351 දඛතෝ ජාතෝ දඛ්ඛෝ, ජන ජනනෙ, ඤ්ඤ.

දණ්ඩනීති 13 දමනං දණ්ඩෝ අත්ථෝ භූමි ඝිරණ්‍ඩාදයෝ, තත්‍ර පධානා භූමී, ඉතරෙසං තප්පභවත්තා, නෙසං අජ්ජනෙ පාලනෙ චොපායභූතං සත්ථං අත්ථසත්ථං, චානක්‍යාදිපණීතං, තස්මිං දණ්ඩනීතිසද්දෙ පවත්තෙතා, සාමා දීනං චතුත්ථොපායෝ වධබන්ධනාදිලක්ඛණෙ දණ්ඩෝ, තස්ස නීති †පාල යනං දණ්ඩනීති, පායෙන නීතිසස දණ්ඩෙන ව්‍යප්පදෙසෝ වධදෙසබාහු ල්‍යෙන පායසෝ දණ්ඩස්ස පලායනතෝ දණ්ඩනීතිත්‍යත්ථත්තා සත්තව දණ්ඩනීති.

දනතු 721 දු කුච්ඡායං ගතියං වා, තු, චිත්තං, රසසාදි, දනතු, (බාලෙ).

දදදී 144 දදදු ඉති සද්දං කරොතීති දදදූරී, ඊ, කලොපො, දදදූති වා සද්දවිසෙසෙන පරිණමතීති දදදූරී, ඊ, දර විදූරණෙ වා, දරියතීති :

දදදුර 575 දද දුනෙ, ඌරු, චිත්තං, අත්තානං දදූතීති දදූරූ, (මඞ්ගුකෙ).

දධි 501 ධා ධාරණෙ, ඉ, විත්තං, නිපාතනා, ඝත මාදධාතීති දධි, සද්ද නීතියං පන "ජනසස තුඞ්ඨිං දධතෙති දධි, දධ ධාරණෙ" ති වුත්තං.

දධිමණ්ඩ 500 දධිතෝ මණ්ඩං සාරෝ දධිමණ්ඩං, (දධිසාරෙ).

දනු 83 දු අවඛණ්ඩනෙ, නු, දුයතීති දනු, (දුනවානං මාතරි.) දනුනාම නෙරසසු දඤ්ඤදුහිතූසු එකිසසා දුහිතු නාමං.

දනුජ 261 දු අවඛණ්ඩනෙ, අනෙත්තා, දුයති හඤ්ඤ මනෙනාති දනෙත්තා, 749 දමු දමනෙ, කත්තරි තා, "පඤ්ඤාදීහි නෙතා" ති අත්තා දෙසෝ, අදමීති දනෙත්තා, කම්මසාධනෝ ප්‍යයං.

දනුජකණ්ඩ 442 දනුජසොධනත්ථං කණ්ඩං දනුජකණ්ඩං.

---

* "වධොනුගගහණං (?) චෙව පරිකෙලසෝ නථෙව ච,
ඉති දණ්ඩවිසෙසෙන දණ්ඩෝ පි නිවිධෝ මතෝ" ති ටීකා.

† පලායනං, සි: වී:

දහනඛාවන 567 දහනා ඛාවනති තෙන නිරොගත්තනාති දහනඛාවනො, සු, ඛාව ගතිසුඛියං.

දහනපොන 442 දහෙන පුනාති සොධෙති අනෙනාති දහනපොනො, සු, දහනපොණෙ පි.

දහනඝ (ඛ) 552 අඛිලත්තා දහනස්ස සඛෝ අපකාරකො දහනසඛෝ සඛ කෙනවඝිංසාසංකිලෙසෙසු, අ.

දහනාවරණ 262 දහෙන ආවරති ඡාදයතීති දහනාවරණං, ආ පුඛ්ඛ වර සංවරණෙ, සු.

දහති 758 දමු දමනෙ, තිමිහි දහති, (කායොපසමෙ).

දහති 360 දහනයොගා දහති, ඊ.

දපණ 316 දීපති එත්ථාති දපණෙ, දීප දිත්තියං, සු, ඉසස්තනං.

දඛ 229 දුගතියං, අඛෙඛා, දඛෙඛා, 485 *දු ඉව දඛඛං, සාරම්චිච්චෙථා, ඉවපෙථ වො, 913 (හඛෙඛ විමුත්තානාරහෙ භව්තඛෙඛ ච, ගුණධාරෙගුණ නිසසයෙ, විත්තෙ ධනෙ, බුධෙ පඬිතෙ, දූරෙ රූකඛඛනො).

දඛ්බිමුඛවිජ 637 දඛ්බිසදිසං මුඛං තුණ්ඩං යසස විජසස සො ද'ඛ්බිමුඛ විජො—දඛ්බිමුඛවිජො ආථො නාමානිප්පකො අත්ථො, තදූ ථෙ යෙව සෙනඉෙදූ.

දඛ්බී 458 දු ගතියං, ඛො, නදූදි, දඛ්බී—මොගගල්ලායනවුත්තියං පන "දරාඛී" ති සුත්තෙන දර විදූරණෙති ධාතුතො ඛිපච්චයං කත්වා, ඔදනාදීනි අනෙන දූරෙ හරීති දඛ්බී" ති විගහෙ කතො 1112.

දඛ 602 දු පරිතාපෙ, අඛෙඛා, දඛෙඛා, (කුසතිණෙ).

දම 349 දමු දමනෙ, අ, දමනං දමො, 758 දමු උපසමෙ, අ. 847 දමසදූ, "යදි සච්චා දමා චාගා ඛන්තා හිරොත්තප්පෙන විජ්ජති"ති එත්ථ පඤ්ඤායං—"දූනෙන දමෙන සංයමෙන සච්චවචනෙනා" ති එත්ථ උපවාසෙ (උපොසථකම්මෙ)—"දමූපසමෙනා" ති එත්ථ ඛන්තියං.

"සච්චෙන දූනෙනා දමසා උපෙතො
වෙදන්තගූ වුසිතබ්‍රහ්මචරියො" ති එත්ථ ඉන්ද්‍රියසංවරෙ.

දමක 467 දමූ දමනෙ, ණ්වු, දමකො, (විඝාසාදෙ).

දමථ 758 දමූ පසමෙ, ථො, දමනං දමථො, (කායොපසමෙ).

දමන 749 දමු දමනෙ, කත්තරි තො, කම්මසාධනො පි, දම්තො.

දමපති 242 ජායා ච පති ච දම්පතී, ජායාසදූදස්ස පතිම්හි පරෙ දං ආදෙ සො (නාම්මාලා XXXVII.).

දමය 177 දහි ඛත්තජෙ, (ඛත්තජො නාම කෙතවං) ණ්‍ය, දමෙය්‍යා.

දම්ම 496 දම්නා රහො දමෙම්මා, මො, (ඊසං බාල්‍යයුත්තෙන කිච්චූඛතාරූ ඤෙඤඤ අසම්පත්තබලිවදූදභාවෙ වචෙඡ).

දයා 160 දය දූන ගති හිංසාදූනදූරක්ඛාසු, අ, ඉත්ථියං ආ, දයති පරදුක්ඛං අත්තන්සුඛඤ්ච හිංසතීති දයා—සදූදනීතියං පන "දඣ දූනගතිහිංසා රක්ඛාසු, දයා, දයාති මෙත්තාපි වුච්චති කරුණා පි, "දයාපනෙනා" ති

---

* දුතිවඩඛඛං, සි: පී:

එත්ථ හි මෙත්තා දයාති වුච්චති, මෙත්තාචිත්තතං ආපජ්ජනොති හි අත්ථො, "අදයාපජ්ජනො" ති එත්ථ පන කරුණා දයාති වුච්චති, නික්කරුණං ආපජ්ජනොති හි අත්ථො, එවං දයාසද්දස්ස මෙත්තාකරුණාසු පවත්තිං වෙදිතබ්බා—තථා හි අභිධම්මපිටකාය "දයාසද්දෝ යත්ථ යත්ථ පවත්තති තත්ථ තත්ථ අධිපායවසෙන යොජෙතබ්බෝ, දයාසද්දෝ හි අනුරක්ඛණත්ථං අනෙනාතිතං කත්වා පවත්තමානො මෙත්තායච කරුණාය ච පවත්තති" ති—වචනත්ථො පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බෝ. දයති දදුති අත්තානං අභයං එතායාති දයා.

දයති ගච්ඡති විභාගං අකත්වා පාපකල්‍යාණජ්ජනෙසු සමං පවත්තති සිනෙන සමං එරයතං මලම්ව පවාහෙනතං උදකම්වාති පි දයා, මෙත්තා.

දයති වා හිංසති කාරුණිකං යාව යථාධිප්පෙතං පරස්ස භිතනිබ්බත්තිං න පාපුණාති තාවාති දයා.

දයති අනුගණ්හාති පාපජනම්පි සජ්ජනො එතායති පි දයා.

දයති අත්තානො සුඛම්පි පහාය ඛෙදං ගණ්හාති සජ්ජනො එතායාති දයා.

දයන්ති ගණ්හන්ති මහාබොධිසත්තා එතාය භාවාය අභිනීහාරකරණකාලෙ හත්ථගතම්පි අරහත්තඵලං ජඞ්ඛිත්වා සංසාරසාගරතො සත්තෙ සමුද්ධරිතුකාමා අනස්සාසකරණං අතිභයානකං මහන්තං සංසාරදුක්ඛං පච්ඡිමභවෙ ච සහාමත්තධාතුපටිලාභෙන අනෙකගුණසමලංකතං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං ඤුණන්ති පි දයා, කරුණා—කරුණාමූලකා හි සබ්බා බුද්ධගුණා.

අපරො නයො—දයන්ති අනුරක්ඛන්ති සත්තෙ එතාය සයං වා අනුද්දයති අනුද්දයතීමත්තමෙව වා එතාති දයා, මෙත්තා චෙව කරුණා ච, කිඤ්චි පයොගමෙත්ථ කථායාම—"සෙය්‍යථාපි ගහපති ගිලානා වා කංසථාලා වා කුලලා වා මංසපෙසිං ආදාය දයෙය්‍ය."

"පුථොනඤ්ච මත්ථි දයෙසි සඤ්ඤා සඤ්ඤරාගහි ච දයිතබ්බා රථෙසභ."

තත්ථ "දයෙය්‍ය" ති උපපත්තිවා ගච්ඡෙය්‍ය, ගහත්ථවසෙනෙතං දට්ඨබ්බං—"දයෙසී" ති මෙත්තාචිත්තං කරෙය්‍යාසි, "දයිතබ්බා" ති පියායිතබ්බා—උභයමෙපතං විවරණං රක්ඛණත්ථං අනොගධං කත්වා අධිප්පායත්ථවසෙන කතන්ති වෙදිතබ්බං."

දයාළු 727 දයා කරුණා යසසා අත්ථි සො දයාළු, ආළු, (කරුණිකෙ).

දයිත 697 දය ආදානෙ, තො, දයිතබ්බං ආදානබ්බන්ති දයිතං. (ඉඨවත්‍ථුමහි).

දයිතා 230 දය රක්ඛණෙ, කම්මනි තො, ඉත්තියං ආ, දයිතබ්බා රක්ඛිතබ්බාති දයිතා, (ඉත්ථිසාමඤ්ඤෙ).

දර 1111 දර දාහෙ, අ, දරො, (දරථො කායචිත්තසම්භූතො සන්තාපො, භිති භයං.) දරසද්දෝ කායදරථෙ චිත්තදරථෙ කිලෙසදරථෙ ච වත්තති,

> "ආදිත්තං වත මං සන්තං ඝතසිත්තංව පාවකං,
> වාරිනා විය ඔසිඤ්චිං සබ්බං නිබ්බාපයෙ දර" නති.

එත්ථ කායදරථේ චිත්තදරථේ ච වත්තති—"චිතදුරෝ චිතසොකෝ චිතසලෙලා, සයං අභිඤ්ඤාය අහාසි බුඛෝ" ති එත්ථ පන කිලෙසදරථේ වත්තති—චිතදුරොති ඝි අගාමගෙහන සඛකිලෙසානං සමුච්ඡින්නත්තා විගතකිලෙසදරථොති අත්ථෝ.

දරථ 1111 දරණං දහණං දරථෝ, දරන්ති දහන්ති සත්තා එතෙහි කිලෙසඝීති දරථෝ, දර දුහෙ, සමාදීඝි ථමා, න ධාතුන්නලොපෝ.

දලී 609 දර විදුරණේ, අ, ඊ, දරී, (කිත්තිමෙ අකිත්තිමෙ වා සජලෙ නිජ්ජලෙ වා කන්දරෙ).

දල 543 දලති විකාසතීති දලං, දල විකසනෙ, අ, 1086 (ඛඬෙ සකලෙ, පණ්ණේ රුක්ඛාදිනං පත්තෙ).

දව 176 දු පරිභාසෙ, අ, දු අනාදරෙති වා ධාතු, දව දුහෙති පි ධාතු. (වලලභාදිනං පරිභාසෙ.)

දවථු 328 දු පරිතාපෙ, තනාදි, ථු, රූපසිඛියං "දව දවනෙ, දවෙන නිබ්බත්තොත්තා දවථු."

දුග්ගද 739 දුග්ගද දුගහනියං, අ, දල විදුරණේ වා, ඉදෙ, චිත්තං, දුග්ගදෙ. සද්දනීතියං පන "දුග්ගද දුගහතියං, දුක්ඛස්ස ගති පතිඨාති දුගහතීති, අයං අත්ථෝ අපායං දුගහතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජතීති ආදිසු සුජ්ජති ඉධ පන ඉමමත්ථං අගහෙත්වා අඤ්ඤු අත්ථෝ ගහිතඛ්බෝ, කථං ? දුගහතීති දුක්ඛෙන කිච්ඡෙන ගති ගමනං අධිගමනං අනනපානාදිලාභෝ දුගහතීති—දුග්ගදති දුග්ගදෙ, දුග්ගදී, දුග්ගදියං, තස්ථ දුග්ගදතීති සබ්බං ඉච්ඡිතිච්ඡිතං පදං යාච්ඤා ඒව දුක්ඛෙන අධිගච්ඡති, න අයාච්ඤාති අත්ථෝ—දුග්ගදෙති දුගහතමනුසෙසා, දුග්ගදීති දුගහතා නාරී, දුග්ගදසභාවෝ දුග්ගදියං—එත්ථ ච සබ්බමෙව දුග්ගදීති ලොකිකපපොගදසසනතෝ දුග්ගදතීති කිරියාපදං විභාවිතං, සාසනෙ පන තං කිරියාපදං අනාගතං, දුග්ගදෙ දුග්ගදීති නාමපදමෙව ආගතානි, අනාගමපි තං "නාථති" ති පදම්ව සාසනානුලොමත්තා ගහෙතබ්බමෙව, ගරූ පන සච්චායනමතවසෙන දල දුගහතිමඝීති දුගහතිවාචක දල ධාතුතෝ ඉදප්පච්චයං කත්වා දුග්ගදෙති නාමපදං දසෙසුං" නති.

දසගුණ 477 දසඝි ගුණිතං දසගුණං.

දසන 261 දංස දංසනෙ, යු, දංසතෙ විලිඛ්‍යතෙ හක්ඛ මනෙනාති දසනෝ.

දසනච්ඡද 262 දසනෙ දනෙත ඡාදයතීති දසනච්ඡදෝ, ඡද සංවරණේ, අ.

දසබල 1 දානසීලඛනන්ත්‍යාදයෝ *ඨානාඨානඤාණාදයෝ වා දස බලානි අසෙසති දසබලෝ.

---

* 1. සඨානාසඨානඤාන බලං.
2. කම්මවිපාකඤාන බලං.
3. නානාධිමුත්තිකඤාන බලං.
4. නානාධාතුඤාන බලං.
5. ඉන්ද්‍රියපරපරඤාන බලං.
6. සබ්බත්‍රගාමිනීප්‍රතිපජ්ඤාන බලං.
7. සබ්බඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තිසංකිලෙසවාසවුට්ඨානඤාන බලං.
8. පුබ්බේනිවාසානුස්සතිඤාන බලං.
9. චුතූපපත්තිඤාන බලං.
10. ආසවක්ඛයඤාන බලං.
(නෙපාලත්තිපිටක).

දසසතනාසන 19 දසසතානි නයනානි යස්ස සො දසසතනයනො.

දසා 294 දෘ ඡේදනෙ, කම්මනි සො, රස්සො, ඉත්ථියං ආ, දසා, 1127 (අව ත්ථායං, පටස්ස වත්ථස්ස අන්තො ච දසා).

දස්සන 161 දිස පෙක්ඛණේ, සු, දස්සියතෙති දස්සනං, 775 දිස ප්‍රේක්ඛණේ, භාවෙ සු. දස්සනන්ති දස්සනක්‍රියා, අපිච දස්සනන්ති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං තං හි රූපං පස්සතීති දස්සනන්ති වුච්චති, තථා "දස්සනෙන පහාතබ්බා ධම්මා" ති වචනතො දස්සනං නාම සොතාපත්තිමග්ගො, කථං සොතාපත්තිමග්ගො දස්සනං? පඨමං නිබ්බාණදස්සනතො, නනු ඤාත්‍රඤ්ඤු පඨමතරං පස්සතීති, ? නො න පස්සතීති කත්වා කත්තබ්බ කිච්චං පන න කරොති සංයොජනානං අප්පහාණතො, තස්මා පස්සතීති නවත්තබ්බා—යඤ්ඤ කඤ්ඤ චි රාජානං දිස්වාපි පණ්ණාකාරං දත්වා කිච්චනිප්ඵත්තියා අදිට්ඨත්තා අජ්ජාපි රාජානං න පස්සාමීති වදනෙතා ගාමවාසී නිදස්සනං. 888 (දිට්ඨං රූපාරම්මණං, ආදිමග්ගො සොතාපත්තිමග්ගො, ඤාණං ඤාණසාමඤ්ඤං, අත්ථි චක්ඛු, ඉක්ඛණං, ඔලොකනං, ලබ්භ ගාහො.)

දහ 678 දහ භස්මීකරණේ, අ, දධ ධාරණේ වා, ධස්ස හො, උදකං දධාතීති දහො, (මහන්තා සදෘ අගාධජලස්ස පදාලනස්ස පබ්බතසදිසස්ස මයොග්‍යතාය).

දහණ 33 දහ භස්මීකරණේ, යු, දහතීති දහණෙ, (අග්ගිම්හි).

දහර 253 දහ භස්මීකරණේ, අරො, දහරො, (තරුණේ).

දළහ 41 දහති සබ්බන්ති දළ්හං, හන්තො පුබ්බ ලොං, දළති විදූරයතීති වා දළ්හං, හප්පච්චයො, දහග්ගහා ලාතීති වා දළ්හං, වණ්ණව්පර්‍යයො, 714 දල විදූරණේ, හො, ළත්තං, බහුබ්බියං වා, බහුස්ස දෙ, ළන්තා ච, ළත්තං, දහ භස්මීකරණේ වා, අ, ළන්තා ච, 1083 (සන්තෙන සත්තියුත්තෙන පිරෙත්‍යන්ථෙ, "දළ්හා ථූලෙ හුසෙ සන්තෙ පබාළ්හොපි දළ්හෙ මතෙ" ති වොපාලිතො.

දළහම්මන 346 දළ්හෙ ථිරෙ ම්මන්තෙ දළ්හම්මන්තෙ.

දෘ.

දෘ 57 (එක:) දෘකාරො කලත්තාම්හි භරියාය දුධාතුම්හි ච රූළ්හීනාමපද වසෙන හොති—තත්ථ,

"කුදාසං පුමා වජෙජය්‍ය මතිමා සතිමා ථිරෙ,
තතො සුඛාධිගචෙඡය්‍ය සම්පරායෙ ච සුගතිං" ති

ආදීසු කලත්තාම්හි, තත්ථ හි කුදාසං කුච්ඡිතභරියාය, මතිමා සතිමා ථිරෙ පුමා වජෙජය්‍ය, තතො වජ්ජන තො ඉධලොකෙ සුඛං අධිගචෙඡය්‍ය සම්පරායෙ ච සුගතිං ගචෙඡය්‍යාති අත්ථො—"දෘ දෘනෙ" ති ආදිසු ධාතුම්හි.

දෘ 57 (එක:) දෘධාතු පන දෘනෙ ච, ආදෘනෙ ච, ඛඩනෙ ච, සමාදෘනෙ ච, හබ්‍ය දෘනෙ ච, කුගතෙ කුච්ඡිතගමනෙ ච, නිඋපුබ්බ ච, සුඡ්ඣනෙ ච හොති, තත්ථ "දෘනං දෙති පච්චයදායකො" ති ආදීසු දෘනෙ—"මච්චු ආදාය ගච්ඡති, පත්තචීවරමාදාය" ති ආදීසු ආදෘනෙ—"සම්පදාතං, පරිදෘ, ථිඝිං ලුනාති දෘතොත්තා" ති ආදීසු අවඛඩනෙ, තත්ථ හි සම්පදානන්ති අවඛඩ

නං, පරිදහන්ති පරිසමන්තතො අවබඬනං, දූතෙනානාති එත්ථ දූති අවබඬති විභයෝ ජීඳති එතෙනාති දූතං—"සමාදය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු, සීලං සමාදියති" ති ආදීසු සමාදූනෙ—"නාරායනස්ස බලිං දදති" තඤ්ඤ දීසු භබ්බූනෙ, දෙවතා පූජනෙති අත්ථෝ—"සුඛෙ සුඛී" ති ආදීසු කුවජීත ගමනෙ, සුඉති සීඝත්ථෙ නිපාතෝ, තත්ථ හි පරහිංසනාදි ලූඤ්ඤ චාර දූරුහරණාදි බුද්ධූචාර කම්මුනා ලහුං ලහුං කුවජීතාකාරෙන ගච්ඡතීති සුඛෙ, සුඛස්ස භරියා සුඛී—"නිද්දූබහුලෝ නිද්දූයති" ති ආදීසු නිද්දූයං—"බාලෝ අබ්‍යතෙත්‍ථා න පටිබලෝ අනුයොගං දූතුං ආචරියස්ස, අනුයොගං දත්වා පච්ඡාගච්ඡති" ති ආදීසු සුඤ්ඤනත්ථෙ, අනුයොගං අනුයුඤ්ජිතුං සොධෙතුං ආචරියස්ස, අනුයුඤ්ජනං සොධෙත්වාති හි තෙසමත්ථෝ—චතුවීසතිසමන්තපඨානසංවණ්ණනාය තවටීකායඤ්ච "දූනං දත්වා" ති පදස්ස "දූනචෙතනං පරිසොධාපෙත්වා" ති සොපනත්ථෝ වුත්තොත්‍යා.

දූඨා 261 දංස දංසනෙ, ඨා, දංසස්ස දූ, ඉත්ථියං ආ, දංසති එතායාති දූඨා, (දන්තහෙදස්මිං දන්තව්සෙසෙ දූඨාසද්දූ).

දූතු 752 දූ ලවනෙ, තු, දූ *අවබණ්ඩනෙ වා, (?) ඔසසාකාරෝ, දූතා, ජාතම්පි, ඡෝ ඡෙදනෙ, නො, ඔසසාකාරෝ.

දූතෘ 448 දූ ලවනෙ, තෘ, දනති ලුණන්ති අනෙනාති දූත්‍තං, දූති අවබඬති විභයෝ ජීඳති එතෙනාති වා දූත්‍තං, දූ අවබණ්ඩනෙ, දූත්‍රම්පි.

දූන 364 දීයතෙති දූනං, (කරිම්දෙ) 420 දුග්ගහිතෙ දූයති රක්ඛතීති දූනං, දීයති අනෙනාති වා දූනං, 1014 (ම්දෙ දූනම්දෙ).

දූනව 14 දත්‍ර නාමාය මාතුයා අපච්චං දූනවා, දත්‍ර නාම තෙරසසු දක්ඛ දුහිතූසු එකිස්සා දුහිතූ නාම්.

දූනවත්‍ථු 422 දූනපාරමීආදීනං තිසසණ්ණං පාරමීනං වසෙන සාධාරණ දූනවත්‍ථූ දස්සෙතුමාහ අන්නන්තිච්චාදි, තත්‍ර අන්නං පාන්වජ්ජිතං යං කිඤ්ඤාදනීයාදිකං, පානං පානබ්බුදකාදි, යානං හත්ථාදි අන්නතමසෝ උපාහනං උපාදූය, මාලා මාල්‍යං පුප්ඵ, විලෙපනං ඡවිරාගකරණං විඤ්ඤූ සුගන්ධෝ ච, ගන්ධෝ තදඤ්ඤූගන්ධෝ, සෙය්‍යා මඤ්චාදි, සෙය්‍යාගහණෙන චෙත්ථ ආසන්නම්පි ගහිතං, පදීපෙය්‍යං පදීපත්‍ථ හිතං යං කිඤ්චි තෙලාදි, ඉමෙදූසද්දූනවත්‍ථූ නාම සියුං, දීයන්තෙ යාය සා දූනා, තස්ස වත්‍ථූ කාරණං තදුපපත්තියා උපපජ්ජනතොති දූනවත්‍ථූ—දූතබ්බං වා දූනං, අන්නාදි, තදෙව වත්‍ථූ දූනවත්‍ථූ, එතානි පන දසදූනවත්‍ථූනි සුත්තන්තනයෙන කථිතානි, විනයාභිධම්මනයවසෙනපි කථෙතබ්බානි—රූපාදි ඡලාරම්මණදූනවසෙනූ හි අභිධම්මෙ ජ දූනවත්‍ථූනි ආගතානි, විනයෙ චීවරපිණ්ඩපාත සෙනාසනවසෙන චත්තාරි ආගතානි, තත්‍රෙවමාචරියා වදන්ති, "සුත්තන්තනයදූනතො විනයනයදූනමෙව මහප්ඵලං කස්මා? අන්නාදි දූනමත්තවසෙනෙව යස්ස කස්සච් දුස්සීලාදිකස්ස දූනබ්බානි අනුජානිත්වා පිණ්ඩපාතාදි කප්පියවොහාරවසෙන සීලවන්තාදිකස්සෙව ච දූනබ්බානි අනුඤ්ඤාතත්තා සාමඤ්ඤදූනතො විසෙසදූනමෙව මහප්ඵලං, තතොපි අභිධම්මනයදූනමෙව මහප්ඵලං, කස්මා? රූපාදිසු

---

* දූ අවබඬනෙති අනෙකෙසු ඨානෙසු දිස්සති.

පරමත්ථවසෙනෙවාභිනිවිසිතබ්බා දූනවසෙන තතොපි අතිසයදූනත්තා" ති, මයං පන සුත්තනානනයදූනං වා හොතු විනයාභිධම්මනයදූනං වා යං ඛොනාදි නිවිධසම්පදූයුත්තා තමෙව මහප්ඵලං කරොතීති වදූම.

දූනඝොඩ 723 දූනෙ සොඩො පසුතො දූනඝොඩො, සොඩසදෙූත්‍ර මජ්ජපදෙ තෙූඝෙ, ථූලලතෙබා ප්‍යත්‍ර.

දූනාරහ 726 දූනං පරිගහණිතුං අරහතීති දූනාරහො, අරහ පූජායං, අ. (දූතබ්බිණෙූය්‍ය.)

දූබ්බි 586 දර විදූරණෙ, බො, රසස බො, දීඝාදි, නදූදි, දූබ්බි, (දූරුහළි ඉදරූතෙබ).

දූම 499 දූ දූනෙ, මො, දූ අවඛණ්ඩනෙ වා, දූමං, (යත්‍රෙකසම්ං බහූප ගහහයූත්‍තෙන අනෙකෙ බන්ධියනෙන තත්‍ර දූමං).

දූස 536 දූ අවඛණ්ඩනෙ, දූ ඡෙදනෙ වා, අධිකරණෙ, ණෙ, "ආකාර නත්‍ථාන මායො" ත්‍යායො, දශ දූන ගති හිංසාසු වා, දූයො, 898 (විභ ත්‍තබන්ධනෙ විභජිතබ්බධනෙ, පිතූනං ධනෙ පෙතානං මාතාපිතූ නනං පුත්‍තෙනහි විභජිතබ්බධනෙ ච).

දූසාද 1046 දූසං ආදදූතීති දූයාදූ, (බන්ධවෙ ඤාතිම්හි, පුත්‍තෙ අත්‍රජෙ දූතබෙබපි දූයග්ගාහකෙපි දූයාදූ).

දූර 237 දූරයනෙත්‍තනෙනාති දූරො, දර විදූරණෙ, අ, කත්‍තරි ච කාර කෙ සඤ්ඤූයං ණෙ, "දූරා පුමෙ බහූත්‍තෙ ච කලත්‍තනාමූහි නපුංසකෙ" ඉත්‍යමරමාලා.

දූරඤ 253 දර විදූරණෙ, ණ්‍වු, දරති කීළාවසෙන භූමිං විලිබතීති දූරඤො.

දූරිත 748 දර විදූරණෙ, තො, දූරිතො.

දූරූ 548 දර විදූරණෙ, ණූ, දරීයතීති දූරූ.

දූරූණ 167 දර විදූරණෙ, ඌණෙ, දූරෙතීති දූරූණං, (භාසිතබ්බ සාමඤඤෙ).

දූරූහළිද්ද 586 හළිදූවණ්ණ දූරූනාය දූරූහළිදූදූ.

දූස 514 දූසි දූනෙ, දූසනෙත්‍තසසාති දූසො, අ, දූ දූනෙ වා, සො, දූතබෙබාති දූසො.

දූසවෙය්‍යපගත 515 භයනිවාරණත්‍ථං දූසභාවමූපගතො දූසවෙය්‍යප ගතො.

දූසි 236 දූ කුවජිතං අසති භක්ඛතීති දූසි, දීය්‍යනෙත්‍තායාති වා දූසි, දූ දූනෙ, සො, ඊ ච, අභිධම්මවිභාවිනිපදයොජනායං "දූතබෙබා ති දූසී, දූ දූනෙ, කාලවත්‍තමානා=පෙ=සපචචයො, "නදූදිතො වා ඊ" ති වූත්‍තං—579 දූසනාමකත්‍තා දූසි.

දූළිම 570 දළ විදූරණෙ, මො, ඉකාරාගමො, දූළිමො, දූමෙහා පි.

දී.

දීකඛා 1104 දීකඛ මුඩියොපනයන නියමබබතාදෙසෙසු අ, ඉත්‍තියං ආ. (යජනෙ දෙවපූජාය්‍යං, අච්චනෙ පූජාමත්තෙන.)

දිඝම්බර 440 දීඝා එව අම්බරං වත්ථං න පකතිවත්ථමේතස්සාති දිඝම්බරෝ, සස්ස ගෝ, 734.

දිඝසිකා 205 දීඝභාවෙන යුත්තත්තා දිඝසිකා.

දිඨ 345 දිස දුස අප්පිතියං, දිවාදි, තෝ, ධාත්වන්තන සහ ඨාදෙසෝ, පරෙ දෙස්සති න පියායති පරෙහි වා දෙස්සීයති පියෝ න කරීයතීති දිට්ඨෝ, 1078 (අරිමග්ඝ සන්තුමහි දිට්ඨෝ, ඉත්ථිතෙපි දිට්ඨා, තදූ දිස පෙක්ඛණේති ධාතු).

දිට්ඨධම්මිකා 85 දිට්ඨමේමා නාම පච්චක්ඛභූතත්තාවෝ, තත්ථ නිබ්බත්තං දිට්ඨධම්මිකං, අභිධම්මවිභාවිනී පදයොජනායං පන "පස්සිතබ්බාති දිට්ඨා, යෝ අත්තභාවෝ පුග්ගලෙන පස්සිතබ්බෝ ඉති තස්මා සෝ අත්තභාවෝ දිට්ඨා, දිස පෙක්ඛණෙ, භාවකම්මේසු ත, "සාසදිසතෝ තස්ස රිට්ඨෝ චා" ති තස්ස රිට්ඨෝ, රම්හි රතෙනා රාදිනෝ—ධාරියතෙති ධම්මෝ, යෝ අත්තභාවෝ පුග්ගලෙන ධාරියතෙ ලක්ඛියතෙ ඉති තස්මා සෝ අත්තභාවෝ ධම්මෝ, ධර ධාරණෙ, ධරාදිහි රම්මෝ, රාදි ලොපෝ—දිට්ඨෝ ච සෝ ධම්මෝ චාති දිට්ඨධම්මෝ, පච්චක්ඛභූතෝ අත්ත භාවොත්‍යත්ථෝ, දිට්ඨධම්ම පවත්තං දිට්ඨධම්මිකං, තම්හිතෙ තාදිනා ණිකෝ" ති වුත්තං.

දිඨ්ඨත්ත 115 දිස පෙක්ඛණේ, අත්තනා, දෘශ්‍යතෙ අත්තනාති දිට්ඨත්තා, දිට්ඨෝ වා පකතත්‍යස අත්තනා පරිසමත්තී යෙනෙති දිට්ඨත්තා, සබ්බාපි වා කම්මසාධනමපි කත්තබ්බං.

දිට්ඨමත්තක 346 දිස පෙක්ඛනෙ, තෝ, දස්සනං දිට්ඨං, තං මත්තං පමාණමෙතස්සාති දිට්ඨමත්තකෝ, සත්ථ කෝ.

දිට්ඨා 1151 දිට්ඨසද්දූ ආනන්තරෙ නිපාතෝ.

දිට්ඨි 161 දස්සනං දිට්ඨි, දිස පෙක්ඛණේ, ති (ලබ්ධියං).

දිත්ති 64 දිප දිත්තියං, ති, දිප්පත්තීති දිත්ති, (සුරියාදීනං රංසිම්හි).

දිඩ 390 දිස අප්පිතියං, තෝ, දිඩෝ, 746 දිහ උපලෙපනෙ, කම්මනි තෝ.

දින 67 දදුති නිබ්බාපාරඹ්භීතිනන්ති දිනං, දූ දූනෙ, ඉනෝ, ආලොපොච, දිබ්බන්ති වා එත්ථාති දිනං, දිවු කීළායං, අ, වස්ස නෝ, දී ඛයෙ වා, දීයති ඛීයන්ති සත්තානං ආයු එතෙනාති දිනං, අභිධම්මවිභාවිනීපදයොජනායං පන "දෙනන්ති එතෙනාති දිනං, දූ දූනෙ, "ව්පිනාදයෝ" ති සුත්තෙන ඉනපච්චයෝ" ති වුත්තං.

දිනකර 62 දිනං කරොතීති දිනකරෝ, කර කරණේ, "සබ්බතෝ ණ්වු ව්වාවි වා" ති අ.

දිනවය 68 දිනානං අව්වයෝ අතික්කමෝ අවසානං වා දිනව්වයෝ.

දිනපති 63 දිනානං පති දිනපති, ඡට්ඨිතපපුරිසෝ චතුත්ථී වා.

දිවසිස 643 දිස සඤ්ඤායං, අ, විත්තං, ඛිනවාගමෝ, දිස්සිතෝ.

දිපදුත්තම 1 දිපදූනං දිපදෙසු වා උත්තමෝ දිපදුත්තමෝ.

දිබ්බ 12 දිවෙ වසන්තීති දිබ්බා, දිව සද්දූපපද වස නිවාසෙ, අ, දිබ්බන්ති පඨන්ති කාමගුණෙහි කීළන්තීති වා: දිවු කීළායං.

දියඩ්ඪ 478 අඩ්ඪෙන දුතියෝ දියඩ්ඪෝ, අඩ්ඪදුතියසද්දස්ස දියඩ්ඪා.

දිව 10 දිබ්බන්ති එත්ථාති දිවෝ, දිවු කීළායං, අ.

දිවඩ්ඪ 478 අඩ්ඪෙන දුතියෝ දිවඩ්ඪෝ, අඩ්ඪදුතියසද්දස්ස දිවඩ්ඪෝ.
දිවස 67 දිබ්බන්ති කීළන්ත්‍යස්මින්ති දිවසෝ, දිවු කීළායං, සෝ.
දිවසවලජ 337, 338 දිවසෙ දිවසෙ වලඤ්ජතඞ්කා දිවසවලඤ්ජෝ.
දිවා 1147 දිවාති නිපාතසද්දෝ පඨමා දුතියා සත්තමී—"රත්තියෙව සමානං දිවාති සඤ්ඤන්ති, දිවායෙව සමානං රත්තින්ති සඤ්ඤන්ති" "දිවා ච රත්තෝ ච හරන්ති යෙ බලිං"—දීයති ඛීයති අණ්ඩකාරෝ එතෙනාති දිවා, දිබ්බතෙ—ආචරියා පන "දිබ්බති ඔභාසතීති දිවා" ති දිවුධාතුවසෙනපි දිවාසද්දස්ස අත්ථං සංවණ්ණන්ති.
දිවාකර 62 දිවා දිවසං කරොතීති දිවාකරෝ, අ.
දිවොක 11 දිවෝ ඔකෝ ගෙහං යෙසං තෙ දිවොකා.
දිස 345 දිසතීති දිසෝ, දිස අපෙක්ඛායං, අ, පරෙ දෙසෙසති නප්පියායති පරෙහි වා දෙසීයති පියෝ න කරීයතීති දිසෝ.
දිසම්පති 334 දිසානං පති දිසං වා පාලෙතීති දිසම්පති, රස්ස තං, නිග්ගහීතාගමෝ.
දිසා 29 දිස පෙක්ඛණෙ, අ, ආ, දිස්සති වඤ්චත්තනාදිවසෙන අයං පුරිමා අයං පච්ඡිමාති ආදිනා නානප්පකාරතෝ පඤ්ඤායතීති දිසා, දිසාති පුරත්ථිමාදි භෙදෙපි දිසාති වුච්චති, යථාහ,
"දිසා චතස්සෙසා විදිසා චතස්සෙසා, උඩ්ඪං අධෝ දසදිසතා..."
මාතාපිතාදයොපි—යථාහ,
"මාතාපිතා දිසා පුබ්බා ආචරියා දක්ඛිණා දිසා,
පුත්තදාරා දිසා පච්ඡා මිත්තාමච්චා ච උත්තරා.
දාසකම්මකරා හෙට්ඨා උඩ්ඪං සමණබ්‍රාහ්මණා."
පච්චයදායකාපි—යථාහ,
"අගාරිනෝ අනනපාන, වත්ථද අවහායිකානං විදිසා වදන්ති" ති.
නිබ්බාණම්පි—යථාහ,
"එතාදිසා පරමා සෙතකෙතු, යං ධම්මා නිද්දුක්ඛා සුඛිනෝ භවන්ති" ති,
ඉමෙ අමහාකං ගරූ ඣානීයාති ආදිනා පඤ්ඤිතබ්බාති දිසා, මාතාපිතාදයෝ—දිසන්ති සකාය පුඤ්ඤකිරියාය ඉමෙ දායකාති පඤ්ඤායන්තීති දිසා, පච්චයදායකා—දිසන්ති උප්පාදවයා භාවෙන නිච්චධම්මත්තා සබ්බකාලම්පි විජ්ජන්තීති දිසා, නිබ්බාණං.
දිසාගජ 30 එරාවණාදයෝ අට්ඨගජා පුබ්බාදීනං දිසානං රක්ඛණතෝ දිසාගජා නාම.

දී.

දී 58 (එක:) දී ධාතු පන ඛයෙ ච දුක්ඛවෙහි ච හොති—"ඔලොකෙනතු දිනෙ දිනෙ-දිවා ච රත්තෝ ච—උඩ්ඪෙ දිනමණ්ඩානා" නන්ති ආදිසු ඛයෙ, තත්ථ හි දීයති ඛීයති අත්තානං ආයු එතෙනාති දිනං—දීයති ඛීයති අඤ්ඤකාරෝ එතෙනාති දිවා—ආචරියා පන දිබ්බති ඔභාසතීති දිවාති දිවු ධාතුවසෙන දිවාසද්දස්ස අත්ථං වණ්ණන්ති, දීයති ඛීයති ධනධඤ්ඤං දයෝ අස්මින්ති දීනෝ, අත්තානි අසෙට්ඨා—දීයති දුක්ඛතීති දීනොති අත්ථවසෙන පන දිවුධාතුයා ද්‍රුගහනත්ථෝ වත්තබ්බෝ.
දීඝ 654 දීඝසරීරතාය දීඝෝ, 707 දී ඛයෙ, ඝෝ, දීඝාදි, දීඝං.

දීඝතා 295 දීඝස්ස භාවෝ දීඝතා, භාවතෝ තාපච්චයෝ.

දීඝපිඨික 654 දීඝා පිඨි යස්ස සෝ දීඝපිඨිකෝ, සමාසෙ කෝ.

දීඝමජ්ඣ 192 අතිදූරෝ මගෙහා දීඝමජ්ඣං, දීඝඤ තං අජ්ඣචෙති දීඝ:

දීඝවණ්ට 572 දීඝං ඵලවණ්ටං යස්ස සෝ දීඝවණ්ටෝ. (මඞ්ගකපණ්ණ.)

දීඝලොමක 312 දීඝෙන ලොමෙන යුත්තෝ දීඝලොමකෝ.

දීඝසුත්තන 727 දීඝඤ තං සුත්තඤ්ච තම්වාචරතීති දීඝසුත්තෙත්තා, දීඝසුත්ත මපරියනතිකං කාරියං කරොතීති වා දීඝසුත්තෙත්තා.

දීඛිති 64 දිධ්‍යතීති දීධිති, දිධ දීතාතියං, ති, දිපපතීති වා දීධිති, පස්ස ධො, ඉකාරාගමෝ.

දීන 739 දීන දුග්ගතභාවෙ, දී ඛයෙ වා, ඊනෝ, දීනෝ, අදෙසි ඛය මගමාසීති දීනෝ, දීයනති ඛීයනති ධනධඤ්ඤාදයෝ අස්මිනති දීනෝ. "දීනොති පරිතඩ්ණඤ්ඤතිධනාදිභාවෙන දුනඩ්ගතෝ" ති සද්දනීති.

දීප 6 යථා පකතිදීපෝ නදීසොතෙන වුය්හමානානං පතිට්ඨා හොති එව මිදං නිබ්බාණං සංසාරමහොඝෙන වුය්හමානානං පතිට්ඨාති දීපෝ වියාති දීපෝ, නිඤ්ඤනිලෙසානං වා පදීපසදිසභාවකරණතෝ දීපෝ වියාති දීපෝ, "නිබ්බනති ධීරා යථා යං පදීපෝ" ති හි වුත්තං—දීපපති වා අරියානං ඤාණචක්ඛුං යෙව පකාසෙතීති දීපෝ. 316 දීප දීතියං, දිවාදි, දීපපතීති දීපෝ, ණ්ඝ. 372 දීපිනෝ චම්මාවුතෝ රථෝ දීපෝ, දීපිනෝ විකාරෝ චම්මං දීපං, ණ්ඝ, තෙන පරිවුතෝ දීපෝ, ණ්ඝ. 664 විධා ගතානි ආපාන්‍යසම්මං හෙතුභූතෙති දීපෝ, එකාරආකාරානං ලොපෝ, ඉස්සී ච, වාකාරෙන දීපං පි.

දීපක 520 දීප දීතාතියං ණ්වු, දීඝෝ, දීපකෝ, "දීපකම්ඵෝ" ත්‍යාදීසු.

දීපි 372, 611 දීපං තච්චම්මං, තං යොගා දීපි, (දීපිනි විසයෙ සද්දලොපාදිතෝ).

දීපිකා 795 දීප දීතාතියං, ඉකෝ, දීඝෝ, ඉත්තියං ආ, දිප්පතීති දීපිකා.

දු.

දු 1169 "දුග්ගතං, දුග්ගති, දුක්ඛං" ඉච්චාදීසු කුච්ඡිතෙ, තත්ථ හි කුච්ඡිතං ගතනති දුග්ගතං, කුච්ඡිතා ගතීති දුග්ගති, කුච්ඡිතං ඛං සුඤ්ඤනති දුක්ඛං—"දුබ්භික්ඛා"* ති ආදීසු ඊසනෙ, අපකං භික්ඛං යස්මිං සෝ දුබ්භික්ඛා, කාලෝ—"දුබ්බණ්ණ, දුම්මුඛෝ" ති ආදීසු විරූපතොත, විරූපෝ වණ්ණ යස්ස සෝ දුබ්බණ්ණ, විරූපං මුඛං යස්ස සෝ දුම්මුඛෝ—"දුග්ගඤ්ඤා" ති ආදීසු අසොභනෙ, අසුන්දරෙ ති අත්ථෝ, අථවා, "දුස්සණ්ඨාන" නති ආදීසු අසොභනෙ, අසොභනං අවිරොචනං, මුඛවදනකණ්ණනාසාදි සණ්ඨානනති අත්ථෝ—"දුස්සීලා, දුප්පඤ්ඤ" ති ආදීසු අභාවෙ, නිස්සීලා නිප්පඤ්ඤාති අත්ථෝ—"දුබ්භික්ඛං දුස්සස්ස" නති ආදීසු අසම්ඵියං—"දුක්කරං දුක්ඛ" නති ආදීසු කිච්ඡෙ කසිරෙ—"දුක්ඛී දුම්මනෝ" ති ආදීසු අනන්දනෙ, අනන්දනං අමොදනං.

---

* සද්දනීතියං—"දුබ්භික්ඛ" නති ඉදං දුකාරස්ස අභාවප්පවාවකභාවෙ උදාහටං, ඵිකායං අසම්ඵියං.

දු 58 (එක:) දු ධාතු පන ගතිම්හි, පීළනෙ ච, හොති, "දුමෝ දවතී" ති ආදීසු ගතියං, තත්ථ හි දවති ගච්ඡති මූලඛඤ්ඣාඛාවිටපපල්ලවපුප්ඵ ඵලෙහි වුඤ්ඣං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං පාපුණාතීති දුමෝ—"උපදුවො දුනොති කාමවඩ්ඪලො" ති ආදීසු පීළනෙ, තත්ථ උපගතභාවා දවති පීළෙතීති උපදුවො, කාමසංඛාතො වඩ්ඪලො දුනොති පීළෙතීති අත්ථො හොති.

දුකූල 291 කූල අවඩාරණෙ, (?)*දුඛෙඛන කූල්‍යතෙති දුකූලං, දුමෙඝි ජාතං කූලනති වා දුකූලං, කෙචි පන දුකූලමපි එකං වත්ථන්තරං න ඛොම නාමනති වදන්ති, තං "ඛොමං පටෙ දුකූලෙ ච අතසි වසණෙ පි චා" ති නානත්ථසංගහ තිකඬසෙසෙසු වුත්තත්තා න ගහෙතබ්බං.

දුක්කරන 84 දු නිඤ්ඡිතං කරණ මස්ස දුක්කතං, දු සුබ්බා කර කරණෙ.

දුක්ඛ 89 දුඃකරං ඛමණ මෙත්ථා ති දුක්ඛං, කුච්ඡිතං ඛං සුඛන්ති වා දුක්ඛං, විධා චිත්තං ඛණතීති වා දුක්ඛං, චුරාදිගණවසෙන දුක්ඛයතීති දුක්ඛන්ති නිබ්බචනං ගහෙතබ්බං, සමාසපදවසෙන දුක්කරඛමස්සා ති දුක්ඛන්ති නිබ්බචනම්පි, විවිධා හි සත්තූනං බ්‍යුපපත්තිපවත්තිනිමිත්තාව.

"දුක්ඛධාතුවසා චා පි දු සුබ්බ ඛාදතො පි චා,
දු සුබ්බ ඛණුතො චා පි දුක්ඛසද්දගතී වදෙ."

දුක්ඛන්ති හි දුක්ඛයතීති දුක්ඛං, යඤ්ඤුප්පජ්ජති තං දුක්ඛිතං කරොති න්‍යත්ථො, සුට්ඨු දුක්ඛං ඛාදයතීතිපි දුක්ඛං, සුට්ඨු සුඛං ඛණතීති පි දුක්ඛං, අථවා ඵිධා සුඛං ඛණතීති පි දුක්ඛං.

දුක්ඛක්ඛය 8 සබ්බදුක්ඛානං ඛයකාරණත්තා දුක්ඛ්ඛඛයො.

දුගතන 739 දු නිඤ්ඡිතං ගතං ගමන මස්සාති දුගතො, දුඛෙඛන කිලෙසෙන ගති ගමනං අනනපානාදි ලාභො යස්ස සොති වා දුගතො.

දුගති 656 දුට්ඨු කුච්ඡිතා ගති දුගති, දුක්ඛස්ස ගති පතිට්ඨාති වා:

දුගන්ධ 146 දුඪො කුච්ඡිතො වා ගන්ධො අස්සාති දුග්ගන්ධො.

දුගම 192 දුඛෙඛන ගච්ඡන්ත්‍යා ත්‍රාති දුගහමො, දු සුබ්බ ගමු ගතියං, අ.

දුගසචාර 773 සඛරන්ත්‍යනෙනෙති සඛාරො, දුගහස්ස සඛාරො දුග්ගසඛාරො.

දුච්චරිත 84 දු කුච්ඡිතං චරිතං දුච්චරිතං, "දුට්ඨු චරිතං කිලෙසෙහි වා දූසිතං චරිතන්ති දුච්චරිතං," සාරත්ථදීපනී.

දුට්ඨු 1154 නිඤ්ඡයං, 1159 කුච්ඡායං "දුට්ඨුල්ල" න්ති ආදීසු දඪබ්බො—අභිධම්මවිභාවිනීපදයොජනායං පන දුසුබ්බ ඨාගතිනිවුත්තාඨානන්ති ධාතුතො කාලෙ වත්තමානාදි සුත්තෙන උපපච්චයං කත්වා, "ඨාති පවත්තති අසුඤ්ඤරහාවෙනාති දුට්ඨූ" ති විග්ගහො කතො.

දුතිය 72 චිනනං තිපිනං පූරණී දුතියා, 237 චිනනං පූරණී දුතියා, පඨමො භත්තා භරියා දුතියා, 987.

දුද්දින 50 දුට්ඨු දුඪං වා දිනං දුද්දිනං, අයං දුද්දිනසද්දො මෙඝවච්ඡනනාභෙ වත්තති, අසොභනභො පි අත්ථි දුද්දිනසද්දො.

---

* "කූලඅාහරණෙ දුඛෙඛන ආහරියතෙති දුකූල" න්ති, අත්ථසාලිනී අට්ඨයොජනා.

දුඛ 500 දුහ පපූරණේ, තො, දුයහතෙති දුඛං, (ඛීරෙ).

දුඤ්ඤි 143 උහ පරිපූරණේ, උහනං උඤි, දූඤ ඉති සඳ්දනඤි යත්‍ර සඃ

දුනනාමක 327 අමඟලතාය දු නින්දිතං නාම මස්සාති දුනනාමකං, සක පෙ කුච්ඡායං වා කො.

දුඵස්ස 582 දුඝඛ සමඵස්සතාය දුඵසෙසා, අත්තාගුත්තා පි, අයං ඵසෙසන කඞ්ඛං ජනයතීති සා ලොකෙඤි පරිහරියතෙ, තතො අයං අත්තනා ගුත්තා රඤ්ඣිතාති අත්තාගුත්තා (මඤ්ඤවියං).

දුබ්භා 599 දුඛඛ ඣිංසායං, අවමඟලං දුඛඛතීති දුඛඛා, දුන්නිමිත්තාදයො වාරෙනතී එතායාති වා දුඛඛා, නෙරුතෙතා.

දුම 540 දු ගතියං, මො, දවති ගවඡති මූලඛන්ධසාඛාවිටපපත්තාප්පලව පුපඵඵලෙඤි වුඛිං විරූළ්හං වෙපුලලං පාපුණාතීති දුමො—දු ඣිංසායං වා, දුනීයති ගෙහසම්භාරාදිඅත්ථාය ඣිංසීයති ඡින්දියති පණ්ණපුපඵාදි අත්ථිකෙඤි වා පණ්ණපුපඵාදීහරණෙන පීළීයතීති දුමො, දු ගතිවුඞ්ඪියං වා, දවති වඩ්ඪතීති වා දුමො.

දුමුප්පල 570 පදුමපපමාණපුපඵදුමතාය දුමුප්පලො, "මුදුසුඛුමපුපඵ වතතාය මුදුපඵලො" ති සඤ්ඤාමවිකා.

දුම්මන 723 දුඤ්ඣි දුඤ්ඣිතං වා මනො යසස සො දුම්මනො.

දුම්මුඛ 735 දු නින්දිතං විරූපං වා මුඛං යසස සො දුම්මුඛො.

දුරිත 84 දු නින්දිතං ඉතං ගමන මස්සාති දුරිතං ඉගතියං, තො.

දුස්ස 290 දු ගමනෙ, කරණෙ සො, විතතං. දුරූපං අසති ඛෙපෙතීති වා දුස්සං, දු පුඛෙඛා අසු ඛෙපනෙ, දුරූපං අසති දීපෙතීති වා දුස්සං, අස දිතතියං.

දුහිතු 241 දුහ පපූරණේ, රුතු, ඔතතාභාවො, (?) ඉකාරාගමො ච, දුහති බඤ්ඣව පූරෙතීති දුහිතා.

දූ.

දූන 347 යො පෙසියතෙ සො දූතො, දු ගමනෙ, තො, දු පරිතාපෙ වා.

දූති 236 යා පෙසියතෙ සා දූති, දු ගමනෙ, ති, ඊමහි දූති.

දූර 706 දුඃඛඛන අරති යං තං දූරං, අර ගමනෙ, අ, 1157 දූරා, නිපාතො.

දෙ.

දෙ 58 (එක:) දෙ ධාතු පන "දෘනං උඤ්ඣන" නති ආදීසු පාලනෙපි හොතීති විභාවිනා සඤ්ඤාවිසෙසවිදුනා වෙදිතබඛා, දුගහතීතො දූති රඤ්ඣතීති දූනං, දූනචෙතනා. චුත්තසස අත්ථසස වඤ්ඣමානසස වා පක්ඛණ්ණකභාවෙන භාසිතුං අදත්වා උඛං දූනං රඤ්ඣණං උඤ්ඣනං, සඟහවචනනති අත්ථො.

දෙඩ්ඩුභ 651 දෙඩ්ඩන රාජියා උහතීති දෙඩ්ඩුභො (යො ජලසපෙපා තී වුච්චති).

දෙඩ්ඩිම 143 මා මාණෙ සඤ්ඤ ච, ණෙ, දෙඩ්ඩි ඉති මානි සඤ්ඤයතීති දෙඩ්ඩිමො.

දෙව 11 දිබ්බන්ති පඤ්චකාමගුණාදීහි කීළන්තීති දෙවා, දිවු කීලායං, ණ. සද්දනීතියං පන "දෙවොති තිවිධා දෙවා සම්මුති උපපත්ති විසුද්ධි දෙවවසෙන=පෙ=ඉදං පනෙත්ථ නිබ්බචනං, දිබ්බන්ති කාමගුණාදා නාභිඤ්ඤුච්චන්තිසසිරියාදීහි කීළන්ති නෙසු වා විහරන්තීති දෙවා, දිබ්බන්ති යථාභිලාසිතං විසයං අප්පටිඝාතෙන ගච්ඡන්තීති දෙවා, දිබ්බන්ති යථිච්ඡිතනිප්ඵාදනෙ සඤ්ඤාන්තීති දෙවා, අථවා දෙවනියා තං තං බ්‍යසනනිප්පරිණ්‍යකෙහි සරණං පරායනන්ති අභිත්ථවනීයා කමනීයා වා ති දෙවා, සොභාවිසෙසයොගෙන කමනියාති වා දෙවා, එත්ථ ච දිවු ධාතුයා ථුති කන්ති අත්ථා කම්මසාධනවසෙන දට්ඨබ්බා කීළාදයො ඡඅත්ථා කත්තුසාධනවනසෙන, කෙචි පන "දිවු කීලාවිජිගිංසාව්‍යවහාරජුතිථුතිගතීසූ" ති පඨන්ති—කෙචි ගතීති පදං විහාය "ජුතිථුතීසූ" ති පඨන්ති, කෙචි ථුතීති පදං විහාය "ජුතිගතීසූ" ති පඨන්ති, කෙචි පන දිවුධාතු සත්ති සුති කන්ති අත්ථෙපි ඉච්ඡන්ති, තෙනාහ අභිධම්මසස අනුටීකාකාරෙ—"දෙවසද්දෙ යථා කීළා විජිගිංසා වොහාර ජුති ගති අත්ථෙ එවං සත්ති අභිත්ථව කමනත්ථෙ පි හොති, ධාතූසද්දානං අනෙකත්ථභාවතො" ති ආදි.

ඉදං පන යථාවුත්තෙසු සම්මුති දෙවාදීසු පඨමෙකං නිබ්බචනං.

දිබ්බන්ති කීළන්ති අත්තනො විසයෙ ඉස්සරියං කරොන්තීති දෙවා, රාජානො—දිබ්බන්ති කීළන්ති පඤ්ච කාමගුණෙහි පටිපක්ඛෙ වා විජෙතුං ඉච්ඡන්ති වොහරන්ති ච ලොකස්ස යුත්තායුත්තං ජොතන්ති පරමාය සරීරජුතියා ථොමයන්ති තබ්භාවත්ථිනෙහි කාමියන්ති දට්ඨුං සොතුං ච සොභාවිසෙසයොගෙන ගච්ඡන්ති ච යථිච්ඡිතට්ඨානං පටිසොතගමනෙන සඤ්ඤාන්ති ච ආනුභාවසම්පත්තියා තං තං කිච්චං නිප්ඵාදෙතුන්ති දෙවා, චාතුම්මහාරාජිකාදයො—දිබ්බන්ති කීළන්ති පරමාය ඣාන කීළාය විජෙතුං ඉච්ඡන්ති පටිපක්ඛං පරමසුඛුමණ්හුණ්හවිසයං අත්ථෙ ච වොහරන්ති ජොතන්ති සඛකිලෙස දෙසකලුසා පරමවිසුද්ධාය ඤාණගතියා ථොමයන්ති ච විඤ්ඤූතසභාවෙහි පරමනිම්මලගුණවිසෙසයොගතො කාමයන්ති ච අනුත්තර පුඤ්ඤඵලත්ථාය දට්ඨුං සොතුං පූජෙතුං ච ගච්ඡන්ති ච අමතමහානිබ්බාණං අපච්චාගමනීයාය ගතියා සඤ්ඤාන්ති ච චිත්තාචාරං ඤත්වා තෙ තෙ සත්තෙ තිත්තෙ නියොජෙතුං අමතමහානිබ්බාණසුඛෙ ච පතිට්ඨාපෙතුන්ති දෙවා, විසුද්ධිදෙවා" ති වුත්තං.

46, 47 දිබ්බන්ති කීළන්ති වුත්ථිං ගච්ඡන්ති ලොකා අනෙනාති දෙවො, දිවු පරිකූජනෙ වා, (පරිකූජනං ගජ්ජනං.)

842 දෙවසද්දෙ "දෙවාතිදෙවං නරධම්මසාරථි" නන්ති ආදීසු විසුද්ධිදෙවෙ—"අයඤ්හි දෙවකුමාරො" ති ආදීසු සම්මුතිදෙවෙ—"පඨමේ කාමගුණෙහි සමප්පිතො සමඞ්ගිභූතො පරිචාරෙති දෙවො මඤ්ඤෙ" ති ආදීසු උපපත්තිදෙවෙ—"අහං දෙව සකලජම්බුදීපෙ අඤ්ඤස්ස රඤ්ඤො සන්තිකෙ කිඤ්චි භයං න පස්සාමි" ති ආදීසු ඉස්සරජුගහලෙ—"දෙවො ච ථොකං ථොකං ජුසායති" ති ආදීසු මෙඝෙ—"විඛෙ විගත වලාහකෙ දෙවෙ" ති ආදීසු නභෙ ආගතො.

දෙවකුසුම 303 දෙවානං කුසුමං පුප්ඵං දෙවකුසුමං. (විඩඉ).

දෙවඛාතක 680 දෙවෙන ඛාතං දෙවඛාතකං, සරෙ ඉකා, සුරඛාතෙ අපොරිසෙ දෙවන්මිමිනෙති භාවෙ—"අඛාතො දෙවඛාතකො" ඉත්‍යමරමාලා—දෙවචාරඣජලාසයසස නාමන්ති එකෙ වදන්ති.

දෙවතා* 12 දෙවෝ එව දෙවතා, සකත්ථේ තාපච්චයෝ, දෙවතා එව දෙවතානි, සකත්ථේ නිපච්චයෝ "අපුමේ" ති එත්ථ පඨමසකත්තික වසෙන ඉත්ථිලිඞ්ගතඤ්ච, දුතියසකත්තිකවසෙන නපුංසකලිඞ්ගතඤ්ච වෙදිත බ්බං, දුතියසකත්තිකවසෙනෙව වා ඕලිඞ්ගතඤ්ච, තත්ථ ඉත්ථිලිඞ්ගපක්ඛ යදූදිනා නිකාරාදෙසෝ, අමරකෝසෙ පන "දෙවතානි පුලලිඞ්ගෙ" ති වුත්තං, තස්සත්ථෝ දෙවතානි සද්දෙ විකප්පෙන පුලලිඞ්ගෙ නිච්චං නපුංස කෙති, වීකාය ච සකත්තිකා පකතිතෝ ලිඞ්ගවචනානි ඛව් අනිවත්තනන්ති පුනනපුංසකත්තනන්ති වුත්තං, සකත්තිකාති දුතියසකත්තිකං වුත්තං, පකතිතෝති පඨමසකත්තිකං, තෙන වුත්තං, "පුනනපුංසකත්ත" නන්ති, ඉතරථා තාපච්චයනතස්ස නිච්චම්ඉත්ථිලිඞ්ගතාය ඉත්ථිලිඞ්ගතාමෙව වදෙය්‍ය.

දෙවතාස 578 දෙවතා අසනාති භක්ඛනාති යං සෝ දෙවතාසෝ.

දෙවදාරු 568 දෙවානං තරුඝුතත්තා දෙවදාරු, සකකපාදපෝ, පාරිභ දෙකෝ පි.

දෙවදෙව 3 දෙවාන මතිදෙවොති වා දෙවානමධිකෝ දෙවොති වා දෙව:

දෙවන 880 දිබ්බ කීලාදිමහි, යු, දෙවනං, (වොහාරෙ වාණිජකමෙම්, කීලා දෙ කීලාදිමහි).

දෙවර 247 දිබ්බ කීලාසං, අරෝ, දිවිසස එත්තං, දෙවන්ති කීළන්ති එතෙනා ති දෙවරෝ.

දෙවරාජ 18 දෙවානං රාජා දෙවරාජා, (සක්කෝ).

දෙවලොක 10 දෙවානං ලොකෝ දෙවලොකෝ.

දෙවමානුසක 188 දෙවෝ මානුසසාති බහුබ්බිහිමහි කෝ, දෙවමානුසකෝ.

දෙවිත්ථී 25 දෙවානං ඉත්ථියෝ දෙවභූතා වා ඉත්ථියෝ දෙවිත්ථියෝ.

දෙස 186 දිස අතිසජ්ජනෙ, ඝඤ්, (අතිසජ්ජනං පබොධනං,) අයං ඉත්ථනනා මොති දිසසති අපදිසසතීති දෙසෝ—දිස පකාසෙ වා, "සබ්බතෝ ණුවුම්හාවි වා" ති අ, අඤ්ඤසු ච, දිසසති අයං කාමභූමී අයං රූපභූමී ති ආදිනා නානප්පකාරතෝ පකාසෙයතීති දෙසෝ.

දෙහ 151 දිහ උපචයෙ, ඝඤ්, දිහති වුඩ්ඪිං ගච්ඡති එත්ථ කුසලාකුසලනති දෙහං. (අත්තභාවෙ.)

දෙහනී 219 දෙහං නෙති පවෙසෙනාති දෙහනී, නී පාපුණනෙ, ඤි.

දෙහලී 219 දෙහං ලාති පවෙසෙනාති දෙහලී, ලා ආදානෙ, ඊ.

දෙඛි 93 දෙහෝ කාමයා අසසාත්ථීති දෙඛී, අසසත්ථ පෙව ඊ.

---

* "දෙවතා ති දෙවපුත්තොපි බ්‍රහ්මාපි දෙවධීතාපි—"අථඛෝ අඤ්ඤතරා දෙවතා අභි ක්කන්තාය රත්තියා" ති ආදිසු දෙවපුත්තෝ දෙවතා ති වුත්තෝ, දෙවෝ යෙව දෙවතා ති කථා—නථා "නා දෙවතා සත්තසතා උළාරා බ්‍රහ්මවිමානා අභිනික්ඛමිත්වා" ති ආදිසු බ්‍රහ්මානෙ,

"අභික්කන්තෙන වණ්ණෙන යා ත්වං තිට්ඨසි දෙවතෙ.
ඔභාසෙන්ති දිසා සබ්බා ඔසධී විය තාරකා" ති ආදිසු දෙවධීතා.

ඳෙ.

ඳෙණ 482 දු ගමනෙ, ණෙ, දුණ ගතියං හිංසායඤ්ච වා, දවති පවත්තතීති ඳෙණං. (චතුරක්ඛරකෙ.)

ඳෙණී 668 දුණ ගති හිංසාසු, අ, නදාදි, වුඞි. දු ගමනෙ වා, ණී, ඊ, දවති වහතීති ඳෙණී.

ඳෙවාරික 341 වාරෙ නියුත්තොවා ඳෙවාරිකො, නියුත්තභාවෙ ණිකො.

ඳෙස 164 දුස අපනීතියං, ණෙ, දුසසනං ඳෙසො. 766 දුසසනතීති එතෙනාති ඳෙසො. 1125 (ගුණෙතරෙ අවජ්ජෙ).

ඳෙසඤ්ඤූ 229 ඳෙසං ජානාතීති ඳෙසඤ්ඤූ, ඤා ඔබොධනෙ, ඌ.

ඳෙසෙ 1147 රත්තං ඳෙසෙ* ච රත්තනිය මිච්ච පෙළ, "ඳෙසිනා රත්තති."

ඳෙහළ 163 දුහ පූපූරණෙ, දුහණං ඳෙහො, තං ලාතීති ඳෙහළො, දුළං හදය මෙතෙනාති වා,† හදයසස හළො, හල කම්පනෙ, ඝඤ්ඤපපදෙ, ඝඞි හලතී කම්පතීති වා ඳෙහළො, අ, ඝසස ඳෙ, ළසස ළො, වෙ හදයා අසස පරමත්තාසසාති වා ඳෙහළා, අ, ඝසස ඳෙ, හදයසස හළො, අසස ළා වා, හළොපො, ඉච්ඡාවිසෙසතෙත්ථ පි. "ඳෙහළසස සාමඤ්ඤවත්ථුනිච්ඡායං නිදෙදසො, අත්ථභාවමපි රූචිආලඹණෙ චිත්තාභාවසාමඤ්ඤෙන ඉධෙව වත්ථුමාහ ආකංඛා තු ඉච්චාදි" ටීකා.

ව.

වඤ්ඣ 628 දු ගමන පූරණෙ, ණෙ, වඤ්ඣදෙසො ච, වඤ්ඣං (යුගලමත්තෙන).

වාර 219 වෙ කවාටානි *අරන්නාත්ථෙනි වාරං, දුජ්ජනෙ වාරයන්නාත්‍යත්ථා රක්ඛකානි වා වාරං, පවිසනං නික්ඛමණඤ්ඤාති වෙ කිච්චානි එත්ථා නි වා වාරං—සද්දනීතියං පන "වර සංවරණෙ (සංවරණං රක්ඛණං) ඝිසද්දූපපද අර ධාතුවසෙන පි ඉදං රූපං සිජ්ඣති, තත්‍රිමානි නිබ්බචනානි, වරන්ති සංවරන්ති රක්ඛන්ති එතෙනාති වාරං, අථවා, වෙ කවාටා අරන්ති ගච්ඡන්ති පවත්තන්තීපි වාරන්ති,‡ ගෙහවාරමපි කාය වාරුනීපි උපායොපි වුච්චති, පාළියන්තු වාරං වාරා ති ච ඉත්ථි නපුංසක වසෙන වාරසද්දෙ වුත්තොවා, තථා හි, "වාරම්පි සුරක්ඛිතං හොති" ති ච "වාරුපෙසා" ති ච තසස ලිලිඞතා වුත්තා" 1110 (මුඛෙති භත්තාදීනං පවිසනට්ඨානෙ).

වා.

වාරකොළික 204 වාරසමීපෙ කොළිකො වාරකොළිකො, කුස අකෙසා සෙ, සසස ළිකාරෙ, කොළිකොති ගෙහවිසෙසො.

වාරණ 341 වාරෙ තිළතීති වාරණො, වාරසද්දූපපද ඨා ගතිනිවුත්තියං.

වාරපාලක 341 වාරං පාලෙතීති වාරපාලකො, පාල රක්ඛණෙ, ණ්වු, වාරදස්සිකො ප්‍යත්‍ර.

වාරබන්ධන 218 වාරං බන්ධති එත්ථාති වාරබන්ධනං, බන්ධ බන්ධනෙ, යු.

---

* ඳෙසා, සි: පී: † දුධා හදයමෙනි නි වා ඳෙහළො, සි: පී:

‡ "වාරති සංවරති එතෙනාති වාරං, වාර සංවරණෙ, (සංවරණං රක්ඛණං,) අපච්චයෙ," අභිධම්මවිභාවිනී පදයොජනා.

වාරබාහා 219 විභාගෙ බාහාසදිසත්තා බාහා, වාරස්ස බාහා වාරබාහා. කපාටං කවාටන්තිපි වාරබාහාය නාමානි.

වාසඞ්දිඨී 441 බ්‍රහ්මජාලසුත්තන්තතො ගහෙතබ්බා. තත්‍ර "එත්තාරෝ සස්සතවාදා එත්තාරෝ එකච්චසස්සතවාදා එත්තාරෝ අන්තානන්තිකා එත්තාරෝ අමරාවික්ඛෙපිකා, ඉමේ අධිච්චසමුප්පන්නා, සොළස සඤ්ඤී වාදා, අට්ඨ අසඤ්ඤීවාදා, අට්ඨ නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවාදා, සත්ත උච්ඡේද වාදා, පඤ්ච දිට්ඨධම්මනිබ්බාණවාදාති එතානි ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිගතානි."

ව.

විඝාවර 352 විඤ්ඤාණං ඝානානං ගොචරභූතො විසයභූතො විඝාචරෝ.

විජ 261 විසු ඨානෙසු වික්ඛිත්තුං වා ජායතෙති විජෝ, 408 කුලාචාර *බ්‍රාහ්මණභාවවසෙන වික්ඛිත්තුං ජානන්තා විජෝ, එකජෙට්ඨපචාරී, 624 මාතුකුච්ඡිතො අඞ්ගතො චාති ඒහි විත්තඛත්තුං ජානන්තා විජෝ, 1047 (දඤ්ඤ රඤ්ඤ, විප්පෙ බ්‍රාහ්මණෙ, අඞ්ගජෙ, අඞ්ගජාතෙ.)

විජමහාසාල 339 මහඤ්ඤා ධනසාරෝ යෙසං තෙ මහාසාලා, ඤ්ඤං, විජෝ ච සෝ මහාසාලෝ චෙති විජමහාසාලෝ.

විජීවහ 654 වෙ ජීවහා යස්ස සෝ විජීවෙහා, 1068 (සූචකෝ පෙසුඤ්ඤකාරකෝ, අඤ්ඤ සප්පෙ).

විප 306 කරෙන මුඛෙන චාති ඒහි පිවතීති විපෝ, පා පානෙ, ඝඤ්.

විරද 360 වෙ රදූ යස්ස සෝ විරදෝ, "රදෝ විලෙඛණෙ දන්තෙ" ති ඒ නානත්ථසංගහෙ.

වෙ.

වෙළහක 170 ඉල ගති කම්පනෙසු, වෙධා ඉලති චිත්තමෙතෙනාති වෙළහකං, හප්පච්චයෝ, "සබ්බතෝ කෝ" ති සාමඤ්ඤ කෝ, නෙසුවුඞ්: ඉස්ස ඒ.

ධ.

ධංසින 751 ධංසු අවසංසනෙ ගතියං ච, නෝ, ධංසිතං, කන්දඤ්ඤි, කන්ද ගති සොසනෙ, අ.

ධඞ්ක 638 †ධංක පරිඝාතෙ, අ, ධඞ්කෝ, 1042 (වායසෙ කාකෙ, බකෙ යෙතපත්තෙ).

ධජ 397 ධජ ගමනෙ, අ, ධජෝ, 1064 (කෙතුම්හි පටාකායං, විහණේ ලක්ඛණෙ, "ධජෝ සොඞ්කලෙසෙසු පටාකායඤ්ච විහණෙ" ති වෙජයන්තෝ).

ධජවන්තු 733 ධජෝ අස්ස අත්ථීති ධජවා, අස්සත්ථීත්‍යත්‍රෙ තඞ්තවන්තු.

ධජාලු 733 ධජ බහුලෝ ධජාලූ, "ආලූ තඞ්ඛහුලෙ" නිම්නා ආලූ.

ධජිනී 381 ධජයොගා ධජිනී, ඉනී, (සෙනායං).

ධඤ්ඤ 451 ‡ධානං පොසනං, තත්‍ර සාධු ධඤ්ඤුනී, යො, රස්සා, 722 ධනති සම්පජ්ජතීති ධඤ්ඤං, යො, එකක්ඛරකොසවීකායං පන "ධඤ්ඤපුඤ්ඤලක්ඛණසම්පන්නොති එත්ථ ධඤ්ඤනන්ති පදෙ ඤකාරෝ ඤොරරවෙ පවත්තෙතා, ධවති පවත්තතීති ඤෙ, අබ්භූගතකිත්තිඤ්ඤොස සංඛාතො ඤොරරවෝ එතෙනාති ධඤ්ඤං, ඤූණන්ති අත්ථෝ" ති.

---

* බ්‍රාහ්මණභාවවංසෙක, සි: ථී: † ධංක ඤොරරවාසිකෙ, බ්‍ර: ථී:
‡ ධානං වෙසසං තත්‍ර සාධු, සි: ථී:

සද්දනීතියං පන "ධන ධඤ්ඤේ" ධඤ්ඤං, සිරිපුඤ්ඤ පඤ්ඤුනං පමපදුති අත්ථෝ, ධාතු අත්ථෝ ති යෙභුය්‍යෙන භාවවසෙන කථියති ඨපෙත්වා වඤ්ඤාරුකඛතවෙති එවමාදිප්පදෙසං, යථා භාවත්ථෙ වත්තමානෙන යප්පච්චයෙන සඛිං නකාරස්ස යකාරං කත්වා ඨෙනනං ඨෙය්‍යනති වුච්චති, එවම්ඛිධ යප්පච්චයෙන සඛිං නකාරස්ස ඤකාරං කත්වා ධනනං ධඤ්ඤනති වුච්චති, ධනිනො වා භාවො ධඤ්ඤං තස්මිං ධඤ්ඤෙ—යථා පන ධඤ්ඤසද්දෙන සිරිපුඤ්ඤපඤ්ඤුසම්පදා ගහිතා තථා "ධඤ්ඤපුඤ්ඤලක්ඛණසම්පන්නං පුත්තං විජායී" ති ආදීසු ධඤ්ඤසද්දෙන සිරිපඤ්ඤුව ගහෙතබ්බා පුඤ්ඤසස්ස විසුං වචන තො" ති.

"නදතො පරිසායනෙන වාදිදපාපහාරිනො,
යෙ තෙ දක්ඛිනති වදනං ධඤ්ඤ තෙ නරපුඟව.
දීඝඟුලී තඹනඛෙ සුභෙ ආයත පණ්හිකෙ,
යෙ පාදෙ පණමිස්සනති නෙපි ධඤ්ඤ ගුණඬ්ගරා.
මධුරානි පහඨානී දෙසගඤානි ඛිතානි ච,
යෙ තෙ වාක්‍යානි සොස්සනති නෙපි ධඤ්ඤ නරුත්තමා" ති

එවමාදීසු පන ධඤ්ඤසද්දෙන පුඤ්ඤසම්පදා ගහෙතබ්බා, පුඤ්ඤ සම්පදාය වා සඛිං සිරිපඤ්ඤුසම්පදාපි ගහෙතබ්බා—ඉදමෙත්ථ නිඛ්ඛ චනං, ධඤ්ඤං සිරි පුඤ්ඤුපඤ්ඤුසම්පදා එතෙසං අත්ථීති ධඤ්ඤිනි—"ධඤ්ඤං මඟලසම්මත" නති එත්ථ තු උත්තමරතනං ඉදනති ධනාසි තබ්බං සද්දසිතබ්බනති ධඤ්ඤං, සිරිසම්පනනං පුඤ්ඤසම්පනනං පඤ්ඤුසම්පනනන්ති අත්ථෝ යුජ්ජති—"ධඤ්ඤං ධනං රජතං ජාත රූප" නති ච ආදීසු, "නත්ථි ධඤ්ඤසමං ධන" නති වචනතො ධනාසි තබ්බනති ධඤ්ඤං, කිං තං? පුබ්බණ්ණං—අපි ච ඔසධි විසෙසොපි ධඤ්ඤනති වුච්චති. 1007 (පුඤ්ඤවති පුග්ගලෙ).

ධඤ්ඤකාරණ 454 ධඤ්ඤනි කරොනති මද්දනත්‍යසම්නති ධඤ්ඤකරණං.

ධඤ්ඤතනව 453 ධඤ්ඤනං තවං වඤ්ඤනං ධඤ්ඤත්තනවං.

ධඤ්ඤමාස 195 ධඤ්ඤ විහි යෙව පරිමාණ්තබ්බත්තා මාසො චාති ධඤ්ඤමාසො, මසි පරිමාණෙ.

ධඤ්ඤමබිල 460 ධඤ්ඤතො විහිනො ජාතමඔිලං ධඤ්ඤඔිලං.

ධතරඨ 31 ධාරිතං රඨිමනෙනාති ධතරඨො, 647 ධතරඨානං අප චානි ධතරඨා, ණෙ.

ධන 485 ධන ධඤ්ඤෙ, අ, ධනං, ධනසද්දෙ වා, මම ඝිදනති ධනාසි තබ්බං සද්දසිතබ්බනති ධනං.*

ධනඤ්ඤින 515 ධනෙන කීතො ධනං දත්වා දාසභාවං කතොති ධන ඤ්ඤිතො.

ධනාගම 356 ධනානං සම්පත්තකාලෙ ආගමො ධනාගමො, (ගාමජන පදුදිතො ලඛ්ඛභාගෙ).

---

* ධනසද්දස්ස ච පන සමාසවසෙන "අධනො නිධනො" ති ච්, නනපි ධනං එතස්සාති අත්ථෙන දළිද්දපුග්ගලො වුච්චති, "නිධනං ගති" ති එත්ථ තු කම්පනත්ථවාචකස්ස ධු ධාතුස්ස වසෙන විනාසො නිධනනති වුච්චති.

ධනික 470 ධනං වුච්චමානං පයොජෙතීති ධනිකො, ණිකො, (ධනයොතෙතරි).

ධනිඤ්ඣා 60 ධන මෙසනෙති එත්ථාති ධනිඤ්ඣා, එසමග්ගනෙ, තො. ධනවතී වා විඤ්ඤූති නිධානං ධනිඤ්ඣා (?). පඨතාරා චක්ඛාකාරා ධනිඤ්ඣා, චතුතාරාති එකෙ.

ධනින 747 ධන සද්දෙ, තො, ධනිතං, (සසද්දෙ).

ධනී 128 ධන සද්දෙ, ධනියතීති ධනී, ඊ, 725 ධනසද්දෙ අතිසයෙ ඊ.

ධනු 388 ධන ධඤ්ඤෙ, උ, හන හිංසායං වා, හසස ධො, ධනු, ධන සද්දෙ වා, ධනති සද්දං කරොතීති ධනු, "ධනු වංසවිසුඬ්ඨොපි නිගුණෙ කිං කරිසසති" ති පුමෙ පයොගො—"සරො චාපො ධනු ඉත්ථි චෙ" ති තිකණ්ඩසෙසො.

ධනුපවසන 197 ආරොපිතානං ආචරියධනූනං පමසතං ධනුපවසතං, අනාරොපිතානනන්‍යපරෙ.

ධමන 601 ධම සද්දග්ගහි සංයොගෙසු, ඝ්‍ර, ධමනො, (නලෙ).

ධමනී 279 ධම සද්දෙ, ඝ්‍ර, නදාදි, අනි වා, නදාදි, ධමන්ති එතෙන වීණාදයොති ධමනී.

ධම්ම 85, 94 ධරති සඞ්ඛමිති ධම්මං, අපරෙ පනිදං පුඤ්ඤධම්ම මිච්චෙවක පදං වදන්ති, තං අමරකොසෙන විරුජ්ඣනතො න ගහෙතබ්බං, මොග්ගල්ලායනවුත්තිසං පන "අත්‍යානං ධාරෙනෙතා අපායෙ වට්ට දුක්ඛෙ ච අපතමානෙ කත්වා ධාරෙතීති ඔමෙමා, පරියත්‍යාදි" ති වුත්තං—රූපසිඛියං "අපායෙඤ්චපතමානෙ අධිගතමග්ගාදිකෙ සත්තෙ ධාරෙති ධරති තෙනාති වා, සලක්ඛණං ධාරෙති පච්චයෙහි ධරීයතීති වා ධමෙමා, ධර ධාරණෙ, "ධරාදීහි රමෙමා" ති රම්මපච්චයො" ති වුත්තං—සද්දනීතියං "ධමෙමාති අනෙකවිධෙසු ධමෙමසු ලොකුත්තරෙ උපපාදිතො සච්ඡිකතො ච චතූසු අපායෙසු සංසාරෙ වා සත්තෙ අපත මානෙ ධාරෙතීති ධමෙමා, අථවා සොතාපනනාදීහි අරියෙහි ධරීයති න පුථුජ්ජනෙහීතිපි ධමෙමා, චතුභූමිකො පන සලක්ඛණං ධාරෙතීති ධමෙමා, කක්ඛලත්තාදිනා ඵුසනාදිනා සනති ආදිනා සකසකභාවෙන පඤ්ඤෙහි ධරීයති සල්ලක්ඛීයතීතිපි ධමෙමා—තෙපිටකො පන පාළි ධමෙමා සකත්‍යාදිහෙදෙ අත්ථෙ ධාරෙන්තීති ධමෙමා—කෙචි තු විදූ පාප කෙ අකුසලෙ ධමෙම ධුනාති කමෙපති ච්ඡංසෙතීති ධමෙමාත් ධුධාතුවසෙන පන නිබ්බචනං වදන්නි, තං මඟඵධමෙම අතීව යුජ්ජති, ඵල නිබ්බාණපරියත්තිධමෙමසු පන පරියායෙන යුජ්ජති" ති—784 (සභාවො අවිපරීතසෙවා, පරියත්ති පරියාපුණිතබ්බා විනයාභිධම්මසුත්තන නතා, ඤෙයො ඵුතති, සපපච්චදා වා මඟඵාදයො, ඤෙයෙය සංඛාර විකාරලක්ඛණනිබ්බාණපඤ්ඤත්තිවසෙන පවවිධඤෙයෙය, නිසස නතතා සත්තභාවසස අභාවො, ආපත්තියං "පාරාජිකධම්ම" නන්ති, "සහධමෙමන නිග්ගහයහා" ති ආදීසු කාරණෙ—ආදිනා සමයඤ්ඤූපමා හිංසාදීසුපි, ගොචරෙ ලක්ඛණෙ, නිබ්බුතිවිසයපඤ්ඤාදාතිභාවාදීසුපි. ධම්මසද්දෙ "කුසලා ධම්මා අකුසලා ධම්මා අබ්‍යාකතා ධම්මා" ති ආදීසු සභාවෙ.

"ඉධ භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං" ආති ආදීසු පරියත්තියං.
"යස්සතෙ චතුරෝ ධම්මා සඞ්ඝස්ස ඝරමෙසිනෝ,
සච්චං ධම්මෝ ධිති චාගෝ සවෙ පෙච්ච න සොචති" ති ආදීසු පඤ්ඤායං.
"නෙස ධම්මෝ මහාරාජ යං ත්වං ගච්ඡෙය්‍ය එකකෝ,
අහම්පි තෙන ගච්ඡාමි යෙන ගච්ඡසි ඛත්තියා" ති ආදීසු ඤායෙ.
"දිට්ඨධම්මා පත්තාධම්මා" ති ආදීසු සච්චෙ.
"ජාතිධම්මානං භික්ඛවෙ සත්තානං" ආති ආදීසු පකතියං.
"ධම්මෝ හවෙ රක්ඛති ධම්මචාරිං" ආති ආදීසු පුඤ්ඤෙ.
"කුසලා ධම්මා" ති ආදීසු ඤෙය්‍යෙ.
"න හි ධම්මෝ අධම්මෝ ච උභෝ සමවිපාකිනෝ,
අධම්මෝ නිරයං නෙති ධම්මෝ පාපෙති සුග්ගතිං" ආති ආදීසු ගුණෙ...
"එවං ධම්මා තෙ භගවතෙනා අහෙසුං" ආති ආදීසු සමාධියං.
"තස්මිං ඛෝ පන සමයෙ ධම්මා හොන්ති, ධම්මෙසු ඛන්ධානුපස්සී විහරති" ති ආදීසු නිස්සත්තතායං—"පාරාජිකා ධම්මා සංඝාදිසෙසා ධම්මා" ති ආදීසු ආපත්තියං.
"හෙතුම්හි ඤාණං ධම්මපටිසම්භිදා" ති ආදීසු හෙතුම්හි (කාරණෙ)—ආදි සද්දෙන නිජ්ජීවතා, විකාර, පච්චය, පච්චයසමුප්පන්න, විසය, සුත්තාදි, නිබ්බාණාදයෝ සංගණ්හාති—යා නිස්සත්තතා සා එව නිජ්ජීවතා, යෝ ච හෙතු සෝ එව පච්චයෝ.
"ජාතිධම්මා ජරාධම්මා මරණධම්මා" ති ආදීසු විකාරෙ.
"හෙතුම්හි ඤාණං ධම්මපටිසම්භිදා" ති ආදිසු පච්චයෙ.
"ඨිතාව සා ධාතු ධම්මට්ඨිතතා ධම්මනියාමතා" ති ආදීසු පච්චයුප්පන්නෙ.
"මනච පටිච්ච ධම්මෙ උප්පජ්ජති මනොවිඤ්ඤාණං" ආති ආදීසු විසයෙ.
"නෙසධම්මෝ මහාරාජ.....ඛත්තියා" ති ආදීසු සුත්තියං.
"සතච ධම්මා න ජරං උපෙන්ති" ති එත්ථ නිබ්බාණෙ—කෙචි පන ධම්ම සද්දස්ස පවත්තිවිසයානං දසධා පරිච්ඡෙදං වදන්ති.
"ඤෙය්‍යෙ මග්ගෙ ච නිබ්බාණෙ සභාවෙ අථ ජාතියං,
මනෙ විසය පුඤ්ඤස්සු භාවෙ පාවචනෙති ච,
ඉමෙසු දසසුට්ඨෙසු ධම්මසද්දෝ පවත්තති" ති.

[**ධම්මනි** 652 ධම්මනීතිපි පාඨෝ, අස්සත්ථෝ ඝරසප්පොති වුත්තත්තා වෙය්‍යනි වුච්චසප්පෙත් වියා].

ධම්මභණ්ඩාගාරික 436 ධම්මා පරියත්ති, සෝ ච භණ්ඩං ධනං සුඛදුයකතො, තස්සා ගාරං ඨපනට්ඨානං ගෙහං, තබ්භාවෙ තිට්ඨතීති ධම්මභණ්ඩාගාරිකෝ, ණිකෝ.

ධම්මරාජ 3 ධම්මස්ස රාජා පවත්තාකත්තා ධම්මරාජා, ධම්මතෝ වා සදෙව කස්ස ලොකස්ස රාජා ජාතෝ නාධම්මතොති ධම්මරාජා, ධම්මෙන රාජතීති වා ධම්මරාජා, ධම්මපාලකොති වා ධම්මරාජා.

ධම්මසෙනාපති 434 කුසලධම්මාවුධෙහි කාමාදිකා අකුසලධම්මසෙනා ජිතා තෙන ධම්මසෙනා,* අනෙකකොටි සතසහස්සසංඛ්‍ය භගවතෝ සාවකසංඝා, තාසං පති නායකභාවෙන ධම්මසෙනාපති.

---

* කුසලධම්මාවුධෙහි හි තණ්හාදියා කුසලධම්මං ජිනාසෙනා ධම්මසෙනා, සි: පී:

ධම්මස්සාමි 3 ධම්මස්ස සාමි පවත්තකත්තා ධම්මස්සාමි.

ධම්මිල්ලා 257 කුසුමගබ්භා කෙසා කෙසවූළා මුත්තාදිනා බහි **සංයතා** සන්තතා ධම්මිල්ලා නාම, එකතෝ කත්වා ධරීයති බන්ධීයතීති ධම්මිල්ලා, ධර ධාරණේ, කම්මනි ඉලෝ, ධම්මේන නානාදෙසියානම්පි සසානමාචාරෙන ඉලතීති වා ධම්මිල්ලා, ඉල ගමනෙ, අ.

ධරණ 479 අක්ඛානං පච ධරණං නාම, ධරධාතුයා සු, ධරණං.

ධරණී 181 සබ්බලෝකං ධාරෙතීති ධරණී, ධර ධාරණේ, අණී, සුපපච්චයෝ වා, නදාදි.

ධරා 181 ධරතීති ධරා, ධර ධාරණේ, ආ, (භූමියං).

ධව 240 ධු කම්පනෙ, අ, සන්තාසං ධුනාතීති ධවෝ, (භත්තරි). *1041*

ධවනීමිනී 232 ධවං අත්ථයතීති ධවත්ථිනී, අත්ථ යාචනිච්ඡාසු, ඉගී.

ධවල 95 ධවති සුජ්ඣතීති ධවලෝ, ලෝ, ධු සොධනෙ.

ධා.

ධා 60 (එක:) සුඛනාම්පදභූතෝ ධාසද්දෝ.

"එත්‍යධා ජනධා රඤ්ඤෝ, කතා ධා විප්පජීතෝ,
ධීරෝ ඛණ්ඩං වොහාය සුඛයෝ සුඛයං කරෙ" ති ආදීසු යථා කාමං ධනෙසෙ, බන්ධනෙ, බ්‍රහ්මෙ ච, පවත්තෝ—තත්‍රායං සංඛෙ පත්‍යෝ, රඤ්ඤෝ රාජෙන, එත්‍යධා එත්‍යභාවෙන ධනෙසනා ජනා, ධා බන්ධනා කතා, ධා බ්‍රහ්මා, විප්පජීතෝ බ්‍රාහ්මණෙහි පූජිතෝ.

ධා 61 (එක:) ධාධාතු පන "පඨිව්ධාතු, කරධාතු" ත්‍යාදීසු ධාරණේ.

"විධානං, විධායති" ත්‍යාදීසු විපුබ්බ ධා ධාතු කරණේ.

"අභිධානං අභිධාති" ත්‍යාදීසු අභිපුබ්බ ධා ධාතු භාසණේ.

"අනාධි, අනිබ්බනෝ, ගොතම් නිධනං යාති" ත්‍යාදීසු නාසෙ, විනා සණෙත්‍යත්ථෝ.

"විසෙසාධානං, සමාධි" ත්‍යාදීසු ආරොපනෙ, තත්‍ර විසෙසාධානන්ති විසෙසෙන ආරොපනං—සමාධීති සම්මා ආදධාති චිත්තං ආරම්මණං ආරොපෙතීති සමාධි.

"සන්ධි පටිසන්ධී" ති ආදීසු සන්ධියං, තත්‍ර හි සම්මා ධීයති ඨපීයතීති සන්ධි, භවතෝ භවන්තරස්ස පටිසන්ධානතෝ ඨපනතෝ පටිසන්ධීති අත්ථෝ,
"චාරං *පිදහිත්වා, පිදහිතවාරෝ" ති ආදීසු පිදහනෙ.

---

* ඉමස්මා පන ධාධාතුතෝ පුබ්බස්ස අප්පච්චුපසග්ගස්ස අකාරෝ අපිච්චුපසග්ගස්ස අවයවෝ අකාරෝ න හොති, කිංනති චෙ?—පටිසෙධත්‍ථවාචකෝ නිපාතෝ යෙව, උප සග්ගාවයවෝ අදස්සන මාගතෝ, අයං නිච්චලොපෝ, එවං ධාතුතෝ පුබ්බස්ස අප්පච්චු පසග්ගස්ස අකාරෝ කවචි නිච්චලොපං පපජ්ජති, කවචි න පපජ්ජති, අත්‍ර ලොපෝ චුච්චතෙ, "චාරං පිදහති, චාරං පිදහතෙත්‍ථා, චාරං පිදහිත්වා" ති—එවං අකාරලොපෝ හවති—"චාරං අපිදහතෙත්‍ථා චාරං අපිදහිත්වා" ති එවම්පි අපපජ්ජති, න කවචි පපජ්ජෝ ති— ඉදං අච්ඡරියං ඉදං අබ්භුතං යත්‍ර හි නාම භගවතෝ පාවචනෙ එවරූපොපි සද්දප්‍ප යෝ සන්දිස්සති විඤ්ඤූනං හදයවිම්හාපනකරෝ, යෝ එකස්මිං යෙව ධාතුම්හි එකස්මිං උපසග්ගෙ එකස්මිං යෙව අත්ථෙ කවචි ලොපාලොපවසෙන විහජ්ජිතුං ලභති, තද කාරවතිං ජිනවරපාළිං ආනයාම

"ගහං මෙ පිදහිස්සන්ති නං න සක්ඛ්‍යාති බ්‍රාහ්මණ,
අපිධෙනුං මහාසින්ධුං නා කථං සෝ හවිස්සති.
න හෙ සක්ඛ්‍යාමි අක්ඛාතුං අත්ථං ධම්මඤ්ච තාදිනෝ,
චිත්තප්පසාදනං එතං ගාථං සම්භාවජානකෙ.
පඤ්ඤාසමාහිතෙ භික්ඛවෙ තථාගතා කරෙ චිත්තෙ සුමෙධසොති," සද්දනීති.

"නිධිං නිදධෙති, නිදහති, නිධීනං පවත්තාරං, නිදහිත්වාන ධාතු යො" ති ආදීසු නිධානෙ—නික්ඛිපනෙ නිසාමනෙ, පක්ඛිපනෙ ති අත්ථො.

"සබ්බ සද්දහනා" ති ආදීසු සද්දහනෙ.

"සඤ්ඤාය භාසින" නති ආදීසු උද්දිසනෙ, සඤ්ඤායාති ඡි උද්දිසිත්වාති අත්ථො.

ධාතකී 589 *අතිසයං සීතං ක්රොතීති ධාතකී, නදෑදි, (අයං තම්බ පුප්ඵී මජ්ජාපයුත්තා පුප්ඵා සුගන්ධී ධාතකී චේව ඛ්‍යතා).

ධානී 244 කුමාරෙ ධරතීති ධානි, ධා ධාරණෙ, ති, (උපමානුයං).

ධාතු 278 ධා ධාරණේ, තු, 610 ධාරෙතීති ධාතු, ගෙරිකමනොසිලා හරිතාලාදිකො සබ්බෝ එව සිලාවිකාරො ධාතුරිත්‍යත්ථෝ—භූවාදයො පන "සකත්ථෙපි ධාරෙතීති ධාතු, අණාතිසයයොගතො පරත්ථෙපි ධාරෙතීති ධාතු, විසතියා උපසග්ගෙසු යෙන කෙනචි උපසග්ගෙන අත්ථ විසෙසකාරණෙන පරිබ්බා අත්ථවිසෙසෙපි ධාරෙතීති ධාතු, අයං ඉමිසසා අත්ථෝ අයම්පතො පච්චයො පරොති ආදිනා අනෙකප්පකාරෙන පණිතෙහි ධරීයති එසාතිපි ධාතු, විදහනති විදුනො එතාය සද්දනීත්‍යත්ථං අයලොහාදිමයං අයලොහාදිහි වියාතිපි ධාතු" ති—817 (සෙමහාදීහි දෙසෙ, රසරත්තාදි පුබ්බෙ වුත්තෙනා, පභාදිකෙ රූප ධාතු ආදිකෙ විසය ධාතුම්හි චක්ඛාදිකෙ විසයීධාතුම්හි. ආදිසද්දෙන "ධාතුසෝ භික්ඛවෙ සත්තා සංසන්දන්ති" ච්චාදිසු අරක්ඛාසයාදීසු.

සද්දනීතියං පන,

"ධාතුසද්දෙ ජීනමතෙ ඉත්ථිලිඞ්ගත්තනෙ මතෙ,

සත්ථෙ පුල්ලිඞ්ගභාවස්මිං කච්චායනමතෙ ඵුසු," අථවා ජීනමතෙ "තතො ගොතමී ධාතුනී" ති එත්ථ ධාතුසද්දෙ ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙ වත්තති "පඛ්ඛතානි වනානි චා" ති එත්ථ පඛ්ඛතසද්දෙ විය, න පනෙත්ථ වත්තබ්බං අඡීවාචකත්තා නපුංසකනිද්දෙසොති, අඡීවාචකත්තෙපි "ධාතුයො" ති ඉත්ථිලිඞ්ගදස්සනතොති.

ධානා 463 ධා ධාරණේ, සු, ඉත්ථියං ආ, ධාරෙතීති ධානා, (භවඩ්ඩයවෙ ධානාසද්දෙ).

"සියා භණ්ඩයවෙ ධානා පියං අභිනවොබ්භිදෙ" ති රහසෝ.

ධාරු 50 ධා ධාරණේ, වෙගං ධාරෙතීති ධාරු, (ජලධාරුයං).

ධාරධර 47 ජලධාරං ධාරෙතීති ධාරධරෝ, ධර ධාරණේ, අ, (මෙඝෙ).

ධාවන 1087 ධාව ගතිසුඛියං, සු, ධාවනං, (සුචිනෝ භාවෝ සුචිත්තං තස්මිං, ගතෙ ගමනක්‍රියායං, ධාව ගතිසුඛියනති ධාතුපාඨෝ).

ඛි.

ඛි 1160 "ඛි බ්‍රාහ්මණස්ස භනනාරං, ඛිරත්‍රුමං පුතිකාසං, ඛිරත්‍රු තං ජන පදං යත්ථිත්ථි පරිණ්ණයිකා—පෙ—" ඉති ආදීසු ඛිසද්දෙ නිපාතයං, 1201 ඛිසද්දෙ ඛිංසාපනෙ නිපාතයම—"ඛිරත්‍රුති නිපාතො ගරහත්ථෙ" ති සද්දනීතියං වුත්තං—"ඛිරත්‍රු ගඞ්ඛිනසල්ලං, ඛිරත්‍රු තං විසවන්තං."

ඛිති 156 තිඛිති එත්ථ සුභාසුභඵලනති ඛිති, ඨා ගතිනිවුත්තියං, ති.

---

* අතිසාරං, සි: පී:

ධී.

ධී 152 ධායතීති ධී, බුද්ධි චින්තායං, ධිසස්ස ධො, නදාදි, ධාරෙතීති වා ධී, ධා ධාරණෙ, කි, නදාදි, සංඛාරෙසු විකාරෙ ජායති එතායාති වා ධී.

ධි 60 (එක :) "ධීරො" ති එත්ථ සද්දෙණ, ධී පඤ්ඤා අස්ස අත්ථීති ධීරො.

ධිතු 141 ධා ධාරණෙ, රිතු, මාතාපිතූහි ධර්‍යතීති ධීතා, ඉකාරස්ස දීඝො.

ධිතුපති 247 ධිතුයා පති සාමිකො ධිතුපති.

ධිමන්තු 228 ධී පඤ්ඤා අස්ස අත්ථීති ධීමා, ධිසද්දතො අස්සත්ථියං මන්තු.

ධිර 229 ධී පඤ්ඤා අස්ස අත්ථීති ධීරො, "මධ්‍යාදිතො රො," ධියා පඤ්ඤාය රති ගණ්හාතීති වා ධීරො, අථවා ධාරෙතීති ධීරො, ධා ධාරණෙ, "වජා දීඝී" ති ආදිනා වා "ධානාදමීචා" ති මොග්ගල්ලායනසුත්තෙන වා රපච්චයො, මඤ්ඤ ඒ, 1072 (ධී වුච්චති පඤ්ඤා, සා යස්ස අත්ථි ස ධීරො, බුද්ධො—ධානං ධා, ධා යඤ්ඤත්ථි ස ධීරො, ධිතිමතෙත්‍යා.)

ධිවර 670 ධා ධාරණෙ, ජීවරො, ජාලකුම්මාදීනි ධාරෙතීති ධිවරො.

ධු.

ධු 60 (එක :) සුඛනාමපදඤ්ඤතො ධුසද්දෙ "ධීරො ඛණ්ඩුං වොහාසා" ති එත්ථ භාරෙ පවත්තෙත්‍යා, ධීමා ඛණ්ඩුං වොහාය ඛණ්ඩභාරං ඔහාය.

ධු 62 (එක :) ධු ධාතු පන "නිච්චො ධුවො සස්සතො" තාදීසු ථෙරියෙ, පිරභාවෙති අත්ථො—ධවති පිරතීති ධුවො.

"ධුවඤ්ච ඉමං භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි ධුවගාමිනිඤ්ච පටිපදං" නති ආදිසු ගතියං—ජරාමරණෙහි මුච්චනකාමෙහි ධවිතබ්බං ගන්තබ්බන්ති ධුවං, නිබ්බාණං—"ධුවං බුද්ධො භවිස්සතී" ති එත්ථ පන එකංසත්ථෙ නිපාත පදභාවෙන පවත්තතීති දට්ඨබ්බං.

"ධජො රථස්ස පඤ්ඤාණං ධූමො පඤ්ඤාණ මග්ගිනං,
රාජා රජ්ජස්ස පඤ්ඤාණං අත්ථා පඤ්ඤාණ මිත්ථින" නති එත්ථ "ධූමො" ති පදෙ ධූධාතු කම්පනෙ, තස්මා හි ධුනාති කම්පතීති ධූමො, උඩ්ඩුඩං ධුනාති කම්පතීති අත්ථො.

"සුවිජාතිකො ජෙගුච්ඡිතඛෙබ දිස්වා නිධූයති, නිධූසිත්වා" ති ආදිසු නිඛමනෙ, ඛෙළපාතනෙති අත්ථො, ඛෙළං පාතෙත්වා හි මුඛතො ඛෙළං නිඛමීති නීහරිතො නාම හොති.

"මහානුභාව පිසුනො මුනින්ද මන්දමාරුතො,
සඛෙඛාතුකමයං වායි ධුනනෙත්‍රා කුසුම්මං සම" නති—එත්ථ "ධුනනෙත්‍රා" ති පදෙ ධූධාතු පපෙපාවනෙ, ධුනනෙත්‍රාති හි පපෙපා වෙනෙත්‍රාති අත්ථො.

"ධුතඟං සමාදියි, ධුතගුණෙ, ධුතො ධුතවා" ති ආදිසු ධංසනෙ, අඤ්ඤ සලෙ ධම්මෙ ධුනාති ධංසතීති ධුතො, ධුතවාති මක්ඛිත්වා, ධංසිත්වාති අත්ථො.

"පත්තං ඔධවති, පාදෙ ඔධවිත්වා" ති ආදිසු ඔධවනෙ.

"බාලඝිලානෙ නිධුනනෙත්‍රා සයති" ති ආදිසු ආතුරරවෙ, නිධුනනෙත්‍රා ආතුරරවං රවනෙත්‍රාති අත්ථො.

ධුන 744 ධු විධුනනෙ, කම්පනෙ ච, තො, ධුතො—අකුසලධම්මෙ ධුනාති ධංසෙතීති වා ධුතො, ධුතඞ්ගං.

ධුනන 531 *ධාව ගතිසුඛියං, නිපාතනා, ධුත්ති, තං යොගා ධුත්තො, ණෙ, ධු ථෙර්යෙ වා, ධූ කම්පනෙ වා, තො, රස්සො, (පුත්තකාරෙ, සඞ්ඛ කීළාපසුතෙපය්‍යං, මරියාදමතික්කමනම්ම කීළාදිපසුතො හි ධුත්තොති වුච්චති,) 737 ධුබ්බි හිංසායං, තො, භූජාදි, ධුත්තො, (†පතාරණසීලෙ, වඩකොත්‍යත්ථෙ).

ධුපින 751 ධුප සන්තාපෙ, තො, ධුපිතො, (අග්ගිආදිහි තත්තෙ).

ධුර 375 ධර ධාරණෙ, අසසු, රථාදීනං පුරොභාගසංඛාතෙ මුඛෙ ධුරො, 1004 (යුගෙ රථයුගාදෙ, චිකාරෙ චිකතියං, අන්තිකෙ සමීපෙ).

ධුරවාහි 496 ධුරං වහති සීලෙනාති ධුරවාහි, ණී, (ධුරවාහෙ).

ධුව 7 නිච්චත්ථෙන ධුවං—ධුවති වා මඟ්ගානමාරම්මණභාවං ගච්ඡතීති ධුවං, "ධුව ගතිථෙරියෙසු" ති කාතන්තධාතු—එකක්ඛරකොසවිකාය ධු ධාතු පන "ධුවඤ වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි ධුවගාමිනිඤ පටිපදං නන්ති". ආදීසු ගතියං—තත්ථ හි ජරාමරණෙහි මුච්චුකාමෙහි ධවිතබ්බං ගන්තබ්බන්ති ධුවං, නිබ්බාණන්ති අත්ථො.

"නිච්චා ධුවා සස්සතා" ති ආදීසු ථෙරියෙ, පිරභාවෙති අත්ථො, තත්ථ හි ධවති පිරතීති ධුවා" ති—උප්පාදවයාභාවෙන වා නිච්චසභාවත්තා ධවති පිරං සස්සතං භවතීති ධුවං.

41 සදා ධවති ගච්ඡතීති ධුවං. 709 ධු ගතිථෙරියෙසු, අ, ධුවාදෙසො. 893 (තණ්හා විතණ්හා, නිච්ඡිතෙ විනිච්ඡිතෙ) ධුවන්ති පිරං යං කිඤ්චි ධම්මජාතං, අථවා ධුවන්ති ඉදං ගති ථෙරියත්ථවසෙන නිබ්බාණසෙසව අධිවචනං භවිතුමරහති, යං හි සන්ධාය භගවතා "ධුවඤ වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි ධුවගාමිනිඤ පටිපදං" නන්ති වුත්තං.

ධුවසද්දෙ "ධුවං සස්සත" නන්ති එත්ථ (පිරෙ) සස්සතෙ—"ධුවඤ වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි" ති එත්ථ නිබ්බාණෙ—"ධුවං බුඩ්ඪා භවිස්සති" ති එත්ථ පන එකංසෙ නිපාතපදභාවෙන පවත්තති.

ධුවං 1159 "ධුවං සස්සත" නන්ති ආදීසු පිරෙ—"ධුවං බුඩ්ඪා භවිස්සති" ති, ආදීසු එකංසත්ථෙ. අවධාරණෙ වා.

න.

නඞ්ගලකොටි 34 නඞ්ගලං කොටි යස්ස සො නඞ්ගලකොටි, 987 (උපපාදෙ භූතවිකතියං, වෙස්සානරෙ අග්ගිම්හි).

නඞ්ගලද්දෙ පකතිනඞ්ගල ගණ්ඩනඞ්ගල කොධනඞ්ගල තණ්හානඞ්ගල විතක්කානඞ්ගල පඤ්ච කාමගුණනඞ්ගල ධම්මදෙසනානඞ්ගලමෙසු වත්තති, "ධජො රථස්ස පඤ්ඤුණං නඞ්ගලං පඤ්ඤුණ මගඤ්ඡතො" ති එත්ථ පකතිනඞ්ගලෙ.

"කුසුමකුංකුම නඞ්ගලසුගණ්ඩිනී" ති එත්ථ ගණ්ඩනඞ්ගලෙ.

"කොධො නඞ්ගලං භසමනි මොසවජ්ජං" ඉච්චාදීසු කොධනඞ්ගලෙ.

"ඉච්ඡා නඞ්ගලායිතා සදා" තන්නාදීසු තණ්හානඞ්ගලෙ.

---

* ධවනති අති, ධුනති, නිපාතනා, සි: පී:

† **පතාරණසීලෙ**, සි: පී: පමාරණසීලෙ, ඛ්: පී:

"අඤ්ඤතරෝ භික්ඛු භගවතෝ අවිදූරෙ ධූමායනෙත්තා නිසිනෙනා හොති" චච්චාදීසු චිතකනාධූමෙ.
"රජෝ ච ධූමෝ ච මයා පකාසිතෝ" චච්චාදීසු පඨකාමගුණධූමෙ.
"ධූමං කත්තා හොති" චච්චාදීසු ධම්මදෙසනාධූමෙ.

ධූමසිඛ 34 ධූමෝ සිඛා චූළා යස්ස සෝ ධූමසිඛෝ, (අගග්ගිම්හි).

ධූමාතව 644 ධූම්‍යං ධූමං සහති අවතීති ධූමාතවෝ, ණ, අව ගමනෙ.

ධූලි 395 ධූ විධුනනෙ, ධූ කම්පනෙ වා, ලි, නදාදි, ධූලී.
"පංසුහෙදෝ මතෝ රෙණු චුණ්ණෝ ධූලිඤ්ච්‍යං භවෙ" ත්‍යමරමාලා.

ධූසර 96 (ඊසං පඬු අඛ්‍යත්තපඬුවණ්ණෝ ධූසරෝ නාම, යථා ධූලිවණ්ණෝ) ධූස කනන්තිකරණෙ, චුරාදි, අරෝ, ධූනාතීති ධූසරෝ.

ඛෙ.

ඛෙ 60 (එකඃ) සුඛනාමපදභූතෝ ඛෙසද්දෝ "සුඛයෝ සුඛයං කරෙ" ති එත්ථ සණ්ඨානෙ (වෙසෙ) විත්තනෙ ච හොති, සුඛයෝ සුවෙසෝ සුන්දරසණ්ඨානෝ සීරෝ, සුඛයං සුට්ඨුචින්තනං, කරෙ කරෙය්‍ය.

ඛෙ 62 (එකඃ) ඛෙධාතු පන "සත්තා ඛෙත්තුසමෙ දත්වා" ති ආදීසු පිවනෙ, ධයති පිවති ඉත්ථෝ ඛීරං පොතකොති ඛෙත්තු, පොතකොති තිරච්ඡාන ගතෝ වච්ඡෝ, යෙහුය්‍යෙන පන සපොතිකා ගාවී ඛෙත්තූති වුච්චති.

ඛෙත්තු 498 (නවපප්සුතිකා පව්වගාසූතා ගෝ ඛෙත්තු නාම) ඛෙ පානෙ, ත්තු, ධයති පිවති ඉත්ථෝ ඛීරං පොතකොති ඛෙත්තු, වච්ඡං පායෙතීති වා ඛෙත්තු, ධා ධාරණෙ වා, "ධාසෙස වා" ති මොග්ගල්ලායනසුත්තෙන ධාසෙස ච, ධාරෙතීති ඛෙත්තු—ඛෙත්තුසද්දෝ සාමඤ්ඤවසෙන සපොති කාසු තිරච්ඡානගතිඤ්ඤීසු වත්තති, එවං සන්තෙපි යෙහුය්‍යෙන ගාවියං වත්තාති—තථා හි "සත්ත ඛෙත්තුසමෙ දත්වා" ති පාළි.

ඛෙවත 132 ඛීමන්තෝ* වදීයතෙති ඛෙවතෝ, තෝ, වණ්ණවිකාරෝ.

ඛෝ.

ඛෝරණ්ණ 496 ඛුරං වහිතුං මරහතීති ඛෝරයෙය්‍යා, ණ, වස්ස යෝ.

න.

න 1147 න, අ, නෝ, මා, අලං, නහි, ඉච්චෙතෙ ඡ නිසෙධෙ.
"න චාහං පණ්ණං හාරෙමි, නහෙතං මයහං හොජන" න්ති ආදීසු නකාරෝ, නිසෙධෙ.
"යං නූ කුඤ්ජරෙ පිවිඤ්ච අනෙ න නම්සා කතං" ඉච්චාදීසු උපමායං ච, තත්ථ හි නකාරං ආනෙත්වා කතං සද්දෙන යොජෙත්වා කතං න ඉති පදස්ස කතං වියාති අත්ථෝ සංවණ්ණිතෝ.

න 63 (එකඃ) සුඛනාමපදභූතෝ නකාරෝ "සුගතෙ බන්ධෙ සම්පුණ්ණ තස්ස කාරියෙ" ති එකක්ඛරකොසෙ වුත්තත්තා සුගතෙ සුන්දර ගතියං වා, බන්ධනෙ ච, පරිපුණ්ණත්ථෙ ච, නකාරස්ස කාරියභූතෙ නකාරෙ ච

---

* සීමන්තෙනහි ගීය්‍යතෙ, ඛ: ටි:

හොති—"න මතං භවයා සාවකා, නාගනාතුකෙසු, නං කරෙය්‍ය චොරා දීනං, සපරාධජනානං නං කරෙය්‍යුං අනුසාසකා මහාමච්චා තඤ" දිසු යථාඤකමං සුගතෙ භගවති සුන්දරගතියං වා බඤනෙ ච පවත්තෙතා, තත්‍ථ හි න මතං භවයා සාවකාති එත්‍ථ නකාරෙ සම්මාසම්බුබුඩවාචකො, සම්මාසම්බුඩස්ස මතං අධිප්පායං, අභවයා අනුගතා, සාවකාති අත්‍ථො. "නාගනාතුකෙසු" ති එත්‍ථ නකාරෙ සුගතෙ සුන්දරගතියං, සුන්දරගතෙසු ආගනාතුකෙසූති අත්‍ථො—චොරාදීනං නං බඤනං කරෙය්‍යුං, අනුසාසකා මහාමච්චා සාපරාධානං ජනානං බඤනං කරෙය්‍යුනති අත්‍ථො.

"නගර" නති ආදීසු නකාරෙ සම්පුණ්ණත්‍ථවාචකො, තත්‍ථ හි නං සම්පුණ්ණං ඝරං එත්‍ථාති නගරං, "දෙ ධසස චා" ති එත්‍ථ චසද්දෙන වා මහාපදෙසසුත්තෙන වා ඝකාරසස ගකාරං කත්වා "නඝරනති වත්තා බඤ නගරනති වුත්තා" නති අපදුනඩ්ඨකථා.

"කසස වා නත්තං සඤ්ඤා" ති එත්‍ථ තකාරසස කාරියෙ හොති.

නං 68 (එක:) "ගිහි පි නං ගිහිසස්‍ය" ති එත්‍ථ නනති ඉදං නාමත්‍ථෙ නිපාතො, ගිහිපි නාමාති වුත්තං හොති.

නකුල 622 නත්‍ථි කුල මෙතස්‍ස සත්තස්සූති නකුලො, **නඤ** නාසනෙ වා, උලො, කලොපො, සපෙප නාසෙතීති නකුලො.

නඤ 674 **න** කමතීති නඤා, ගමු ගතිමහි, ඤි, සඤ්ඤුසඤ්ඤතා නස්‍ස පකති, නඤා නාසනෙ වා, වුරාදි.

නඤ්ඤත 57 ඛි ඛයෙ, පුනප්පුන මුදයතො නඛියතෙති **නඤ්ඤත්තං**,* අත්තනො ගමනඩ්ඨානං න ඛරති න විනාසෙතීති වා නඤ්ඤත්තං, ඛර විනාසෙ, අථවා නඤ්ඤ ගතියං, නඤ්ඤතීති වා නඤ්ඤත්තං, එතෙතා ඉතො චාති විසමගතියා අගනත්වා අත්තනො විථියාව ගමනෙන නඤ්ඤනං ගමනං තායති රඤ්ඤතීති වා නඤ්ඤත්තං, "තං පන අසස යුජාදිවසෙන සත්තවිසතිවිධං හොති, තථා හි—අසසයුජෙ—භරණි—කත්තිකා—රොහණී—මිගසිරෙ—අද්දා—පුනබ්බසු—පුසෙසා—අසිලෙසා—මාඝා—පුබ්බඵග්ගුණී—උත්තරඵග්ගුණී—හත්‍ථෙ—චිත්තා—සාති—විසාඛා—අනුරාධා—ජෙට්ඨා—මූලං—පුබ්බාසාළහං—උත්තරාසාළහං—සවණං—ධනිට්ඨා—සතභිසජනං—පුබ්බභද්දපදං—උත්තරභද්දපදං—රෙවතී—චා ති සත්තවිසති නඤ්ඤත්තානි, තානි පන අත්තනො ගමනඩ්ඨානං ඊසකම්පි න විජහන්ති කිඤ්චි සීඝං කිඤ්චි දන්ධං කදාචි සීඝං කදාචි දන්ධං එතෙතා ඉතො චාති එවං විසමගතියා අගනත්වා යන්ත චක්කෙන පරිපාටියා යොජිතානි විය සමප්පමාණගතියා අත්තනො විථියාව ගච්ඡන්තානි මඬලාකාරෙන සිනෙරුං පරිවත්තන්ති, එවං ඉමානි නඤ්ඤනං ගමනං තායන්ති රඤ්ඤන්තීති නඤ්ඤත්තානීති වුච්චන්ති, පොරාණා පන ඛරධාතුවසෙන "නඤ්ඤරන්ති න නසසන්තීති **නඤ්ඤත්තානි**" ති අවොචුං. සද්දනීති.

නඤ්ඤත්තරාජ 51 නඤ්ඤත්තානං රාජාති නඤ්ඤත්තරාජ, (වණ්ඩෙ).

නඩ 268 නත්‍ථි ඛ මිත්‍රිය මෙත්‍ථාති නඛො, සඤ්ඤුසඤ්ඤතා න අත්තං.

නග 605 න ගච්ඡතීති නගො, සඤ්ඤුසඤ්ඤතා න අත්තං.

---

* පුනප්පුනං ඛයත්තා නඤ්ඤත්තං, සි: ථි:

නගර 198 නඟා පාසාදුදයෝ අස්ස සන්තීති නගරං, රෝ—අථවා නගර නති එත්ථ නකාරෝ සම්පුණ්ණත්ථවාචකෝ, තෙනෙව හි එකකබර කොසෙ "නකාරෝ සුගතෙ බන්ධෙ සම්පුණ්ණෙ තස්ස කාරියෙ" ති වුත්තං. තත්ථ හි නං සම්පුණ්ණං ඝරං එත්ථාති නගරං, "දෙ ඛස්ස චා" ති එත්ථ වසදෙදන වා මහාපදෙසසුත්තෙනන වා ඝකාරස්ස ගකාරං කත්වා නඟරන්ති වත්තබ්බෙ නගරන්ති වුත්තං, තෙනෙව හි "බන්ධුමතියා නගරෙ" තාදිමහි අපදානපාළියා අට්ඨකථායං "ධනධඤ්ඤාදි උපභොගපරිභොගවත්ථූහි නං පරිපුණ්ණං ඝරං එත්ථාති නගරං, බන්ධුමතී ච තං නගරඤාති බන්ධුමතීනගර" න්ති වුත්තං.

නගරසොභිනී 233 නගරං සොභෙතීති *නගරසොභිනී.

නඟ 734 න ගච්ඡතීති නගෙගා, චිත්තං, ලඟ සංගෙ වා, නත්තං, නජී ලජී ඩිලෙ වා, ණ්, ජස්ස ගො, චිත්තං, 1110.

නගල 449 භූමිං නඟ† කරොන්තො ලුනාතීති නඟලං, ලූඡෙදනෙ, අ.

නඟ්ඝ 371 න අඟති ගච්ඡතීති නඟ්ඝං, අඟ ගමනෙ, ඝඤ, අස්සු.

නච්ච 100 නච්චනං අනච්ඡිත්ථාති වා නච්චං, නත ගත්තවිනාමෙ, "පච්චයාදි" නා චිාදෙසො.

නට 101 නට නළෙව, අ, නටන්තීති නටො, (නච්චකාදිතිකං නටෙ).

නටක 101 නට නළෙව, ණ්වු, නටන්තීති නටකො.

නටන 100 නට්ටනං අනච්ඡිත්ථාති වා නටනං, නට නළෙව, භාවෙ යු.

නට්ට 100 නට නළෙව, අ, නට්ටනං අනච්ඡිත්ථාති වා නට්ටං.

නට්ටක 101 නච්චතීති නට්ටකො, නට නළෙව, ණ්වු, චිත්තං.

නත්තන 100 නත්තියතෙති නත්තනං, නත ගත්තවිනාමෙ, යු.

නත්තමාල 567 නත්තා ‡මාලා යස්ස සො නත්තමාලො.

නත්තු 247 නහ බන්ධනෙ, රිතු, නි නයෙ වා, නහ්යති බන්ධියති පෙමෙ නාති නත්තා, තු.

නදී 681 §නද අබ්‍යත්තසද්දෙ, අ, අභික්ඛණං, නදන්තීති නදී, නදු දි. "පබ්බතෙසු වනාදිසු නදන්තීති නදී" ති සඳ්දනීති—නද ඊ ඉති ධාතු වයවසෙන පන නදනන්ති ගච්ඡන්තීති නදීති එකච්චෙ නිබ්බචනං වදන්ති.

---

* නගරෙ සොභන්ති නගරසොභනී, සි: පී: † භූමිනඟනඟං කරොන්තො, බ්: පී:

‡ නත්තා රත්තියං මාලා යස්ස, බ් : පී :

§ සා පනෙසා "නද අබ්‍යත්තසද්දෙ" ති ධාතු වුත්තා සා කිං නිච්චමබ්‍යත්තසද්දෙ යෙව වත්තති, උදාහු කඤ්චි වියතනියංපි වාචාඅං වත්තතීති?—නිච්චමබ්‍යත්තසද්දෙ යෙව වත්තති—යඤ්ච්ං සීහො නදතීති ආදිසු තිරච්ඡානගතාදි සද්දභාවෙන අවිභාවිතත්ථ තාය නදසද්දෙ, අබ්‍යත්තසද්දෙ හොතු සීහො විය අයං පුරිසො නදතීති ආදිසු පන මනුස්සභාසාපි අබ්‍යත්තසද්දෙ, සියාති? නනන, විඅත්තාපි සමානා මනුස්සභාසා සීහො විඅාති එවං සමුපෙක්ඛාවසෙන සීහපදප්පවත්තා පෙක්ඛනතො නදසද්දෙන නිද්දිසියති, න පුරිසාපෙක්ඛනවසෙන, යථා හි වලාහකූපමාවසෙන කථිනං, "කථිච පුග්ගලො ගජ්ජිතා ච වස්සිතා ච හොති" ති පාළිඅං ගජ්ජනං වස්සනඤ්ච පුග්ගලෙ අලබ්භමානංපි වලාහකස්ස ගජ්ජනවස්සනසදිසතාය භාසනකරණක්‍රියායුපලබ්භනතො වත්තබ්බ මෙව හොති, එවමෙව නිබ්භයභාවෙන සීහනාදසදිසියා වාචාඅ නිච්ඡරණතො සීහො

නදීමාතිකා 188 නදී මාතා අස්සාති (බහුබ්බීහිම්හි කො,) නදීමාතිකො.

නද්‍යම්බුජීවනා 188 නදියා ආහනොඅම්බුනා උදකෙන ජීවන්ති එත්ථාති නද්‍යම්බුජීවනො.

නබ්භ 526 නභ්‍යතෙ බන්ධියතෙ යාය සා නබ්භ, නභ බන්ධනෙ, තො, නදාදි (නන්ධි පි).

නනු 1139, 1151, 1192 (අවධාරණමෙවත්ථෙ, අනුඤ්ඤා අනුමති, සානත්තිනං අනුනයො, ආලපනං සම්බොධනං.) "නනු තුවං එහාණ කුලපුත්තො සබ්බාය අගාරියම්හා අනගාරියං පබ්බජිතො" තාදීසු පුච්ඡායං දිස්සති.

නනන්දෘ 245 (සාමිනො භතුං භගිනී නනන්දෘ නාම) න නන්දතීති නනන්දෘ, අ, අත්තනාභාවෙ නසස විභාසාධිකාරා, නන්ද සම්බ්ධියං, භූවාදි.

නනන්දක 293 නත්ථි අනෙනා දසා යසස තං නනන්දකං, සත්ථෙ කො.

නන්දන 23 නන්දයතීති නන්දනං, නන්ද සම්බ්ධියං, නන්ද නන්දනෙ වා, යු කමෙම්ම, අනන්දිසිත්ථ නන්දියති නන්දිසිස්සති නන්දිතබ්බනති වා නන්දනං.

නන්දා 23 නන්දියතීති නන්දා, නන්ද සම්බ්ධියං, නන්ද නන්දනෙ වා, අ ආච.

නන්දී 87 නන්ද නන්දනෙ, නන්දනං නන්දී, ඊ, (පාමොජ්ජ).

නබ්භ 526 නභ්‍යතෙ බන්ධියතෙ යාය සා නබ්භ, නභ බන්ධනෙ, තො, ඊ.

නපුංසක 242 න ඉත්ථී න පුමා නපුංසකං, නිරූත්තිනයෙන ඉත්ථිපුමානං පුංසකභාවෙ නසස ච පකති—සද්දනීතියං පන "නපුංසකොති ඉත්ථිභාවපුමභාවරහිතො පුග්ගලො, සො හි පුරිසො විය සාතිසයං පච්චාමිතෙන න පුංසෙති අභිමද්දනං කාතුං න සක්කොතීති නපුංසකොති වුච්චති, පුස අභිමද්දනෙ—කෙචි පන න පුමා න ඉත්ථීති නපුංසකොති වචනත්ථං වදන්ති, තථා සද්දසත්ථවිදූ තං පුග්ගලං නපුංසකලිඟවසෙන නපුංසකන්ති වදන්ති" ති.

විය නදන්ති අවිභාවිතත්ථවසෙන නදසද්දෙන මනුස්සභාසාපි නිද්දිසිතබ්බා හොති, එත්ථ ච අම්බට්ඨපමාදයොපි ආහරිත්වා දස්සෙතබ්බා, නඤ්ච පඤ්ඤාමක්කන්දිනි පුග්ගලෙපු විජ්ජන්ති, අථඛො අම්බට්ඨාදිසු එව විජ්ජන්ති, එවං සතිපි භගවතා අඤ්ඤසාකාරෙන සදිසතං විභාවෙතුං අම්බට්ඨපමාදයො වුත්තා, එවමෙවං නදසද්දෙ අබ්‍යත්තසද්දභාවෙන තිරච්ඡානගතසද්දාදිසු එව වත්තබ්බොපි අත්ථන්තරවිභාවනත්ථං සීහො විය නදතීති ආදිසු මනුස්සභාසායංපි රූළ්හියා වුත්තෙපා, න සභාවතො, තථා හි සභාවතො නදසද්දෙනපි වස්සිතසද්දාදීහිපි මනුස්සභාසා නිද්දිසිතබ්බා න හොතීති, යදි එවං.

"සුවිජානං සිගාලානං සකුණානඤ්ච වස්සිතං,
මනුස්සවස්සිතං රාජ දුබ්බිජානතරං තතො" ති එත්ථ කස්මා වස්සිත සද්දෙන මනුස්සභාසා නිද්දිසියතීති? සච්චං මනුස්සභාසාපි වස්සිතසද්දෙන නිද්දිට්ඨා දිස්සති, එවං සතෙපි සා "සුවිජානං සිගාලානං සකුණානඤ්ච වස්සිත" න්ති, වස්සිතසද්දවසෙන පයොගස්ස වචනතො තදනුරූපං නිද්දිසිතුං අරහත්තා මඤ්ඤමානා වස්සිතසද්දසදිසං නිද්දිට්ඨා නත්ථි මනුස්සෙසු වස්සන්තීති ආදිනා විසුං පයොගා දිස්සන්ති, සකුණෙ වස්සන්ති කූජන්තීති ආදිනා පන පයොගා දිස්සන්ති, තසමා "ඝාමං ඔතරිත්වාන සීහනාදං නදී කුසො" ති ආදීසු විය යථාරහං අත්ථො ගහෙතබ්බා, එවං නදධාතු සභාවතො අබ්‍යත්තසද්දෙයෙව හොති, න චියතනියං වාචාසන්ති දළ්හං" සද්දනීති.

නභ 46 න භවති එත්ථ කිඤ්චි වත්තූති නභං, නත්ථි භූමි එත්ථාති වා නභං, න භායන්ති පක්ඛිනෝ එත්ථාති වා නභං.

නමක්කාර 426 නමෝ කරණං නමක්කාරෝ, ණ්ණ, නමෝතෝ ඡඪී ලොපෝ, "ලොපඤ්ච තත්‍රාකාරෝ" ති ඔකාරස්ස ලොපෙ අකාරාගමෝ, අථවා, නමනං නමෝ, තස්ස කරණං නමක්කාරෝ, රහාසඥ්ඤ්ඤ විය නමෝ සද්දෝ ත්‍ර ච්ඨා වත්තති, එකෝ අකාරන්තෝ සලිඞ්ගෝ, එකෝ අලිඞ්ගෝ ඔකාරන්තෝති.

නමස්සා 426 නමස්ස වන්දනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, නමු නමනේ වා, සෙසා.

නමුච් 43 අකුසලධම්මෙ න මුඤ්චතීති නමුච්, මුච මොචනෙ, ඉ, (මාරෙ).

නමෝ 1154 "නමෝ කරොහි නාගස්සා" ති ආදීසු වන්දනෙ දුතියා විභත්‍යන්තා—"නමෝ තෙ බුද්ධවීරත්ථූ" ති ආදීසු නමොසද්දෙ පඨමා විභත්‍යන්තා.

නම්මද 683 නම්මං සුඛං දදතීති නම්මදා, ණ්ණ, ආදිනා සරාවතී චෙත්ත වතී ක (කු) ඔකී කොසිනීති ආදිකා නදීහෙදෙ සඟහිතා.

නය 760 නී නයෙ, අ, නයනං පවත්තනං නයෝ, නයතීති වා නයෝ, නයති නෙනාති වා නයෝ—සද්දනීතියං පන "නයනං ගමනං නයෝ, පාළිගති—අථවා, තත්ථ තත්ථ නෙතබ්බාති නයෝ, සදිසභාවෙන නෙතබ්බාකාරෝ—නීයතීති නයෝ, තථත්තනයාදි—නීයති එතෙනාති නයෝ, අන්තවය විවජ්ජනනයාදි—තථා ඡබ්බිධෝ නයෝ, තථත්ත නයෝ, පත්තිනයෝ, දෙසනානයෝ, අන්තවයවිවජ්ජනනයෝ, අවිඤ්ඤත්ත නයෝ, අධිපායනයෝති, තෙසු තථත්තනයෝ අන්තවයවිවජ්ජන නයෙන නීයති, පත්තිනයෝ අවිඤ්ඤත්තනයෙන, දෙසනානයෝ අධිපායනයෙන නීයති, එත්ථාදිම්හි තිවිධෝ නයෝ කම්මසාධනෙන නීයතීති නයෝති වුච්චති, පච්ඡිමෝ පන තිවිධෝ නයෝ කරණසාධ නෙන නීයති, එතෙන තථත්තාදිනයත්තායම්හි නයෝති වුච්චති, ඉමස්මිං අත්ථෙ පපඤ්චියමානෙ ගන්ථවිත්ථාරෝ සියාති විත්ථාරෝ නදාස්සි තෝ, අපරොපි චතුබ්බිධෝ නයෝ එකත්තනයෝ, නානත්තනයෝ, අබ්‍යාපාරනයෝ, එවං ධම්මත්තානයෝති" වුත්තං.

නයන 149 නෙති අත්තනෝ නිස්සිතං පුග්ගලන්ති නයනං, නී පාපුණ නෙ, සු.

නයනාවුධ 44 නයන මෙව ආවුධං නයනාවුධං, අස්ස යමස්ස ආවුධං නයනමෙව, තෙන කිර කොධවිත්තෙන ඔලොකිතමත්තෙන සත්තා නං සරීරානි ආතපෙ ඛිත්තඅතපිඩානි විය විලීයන්ති.

නර 227 ණූ නයෙ, අරෝ, නෙතීති නරෝ, නර නයෙ වා, නරන්ති නෙතීති නරෝ, යථා පඨමපකතිභූතෝ සත්තෝ ඉතරාය පකතියා සෙඨ ඤ්ඤෙන පුරි උච්චඨානෙ සෙති පවත්තතීති පුරිසොති වුච්චති, එවං නයනඤ්ඤෙන නරොති වුච්චති, පුත්තභාතුභූතොපි හි පුග්ගලෝ මාතු පෙඨභගිනීනං නෙතුඨානෙ තිඨති, පගෙව ඉතරෝ ඉතරාසං.

අපරමෙපත්ථ නරසද්දස්ස නිබ්බචනං, නරියති සඤ්ඤෙන කම්මෙන නරියත්තීති නරෝ, නරසද්දස්ස තාව මනුස්සවචනෙ "බුද්ධෝ අයං එදි සඤ්ඤෝ නරුත්තමෝ, අමොදිතා නරමරූ" තිච නිදස්සනං. පුරිස

වචනෙ "නරා ච අථ නාරියො" ති නිදස්සනං, තස්මා නරොති පුරිසො, නරොති සත්තා, නරොති මනුස්සොති තත්ථ තත්ථ යථා සම්භවං අත්ථො වණ්ණිතබ්බො.

නරක 656 අපුඤ්ඤං නෙතීති නරකො, නී නයෙ, ණ්වු, රත්තො ච, නර නයෙ වා.

නරදෙව 334 නරානං දෙවො නරදෙවො, (රාජසාමඤ්ඤං).

නරවර 3 සබ්බපුරිසානං සෙට්ඨත්තා නරවරො, නරානං වා දෙවමනුස්සානං සෙට්ඨත්තා නරවරො, "සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤො" ති එත්ථ විය නරසද්දෙන සබ්බදෙවමනුස්සා සඟ්ගහිතා.

නරවාහණ 32 නරො වාහණං මස්සාති නරවාහණො, (කුවෙරෙ).

නරසීහ 3 නරානං සීහො සෙට්ඨො පරප්පවාදසහණත්තා මද්දනත්තා වා නරො ච සො සීහො චාති නරසීහො, සහතීති සීහොති නිරුත්තිනයෙන පුබ්බවණ්ණකාරස්සීකාරො, සීහසදිසත්තා වා නරො ච සො සීහො චාති නරසීහො, යථා හි සීහො මිගරාජා චතූහි දාඨාහි සබ්බ සත්තෙ හිංසති අභිභවති, තථා භගවා සීලපඤ්ඤා පුඤ්ඤඛ්ඛිසංඛාතෙහි චතූහි ධම්මෙහි සබ්බලොකං හිංසති අභිභවතීති උපමා සංසන්දනං.

නරාධිප 333 නරානං මනුස්සානං අධිපො රාජා නරාධිපො.

නව 713 නු ථුතියං, අ, නවො, (අභිනවෙ) "නවකම්මිකො" තත්‍රාදීසු.

නවනාට්‍යරස 102 සිඟාරාදයො නව නාට්‍යරසා අස්සාදනීයත්තා, යථා හි නානාබ්‍යඤ්ජනසඟතමන්නං භුඤ්ජන්තා රසෙ අස්සාදයන්ති, සුමනා පුරිසා හාසං වා අධිගච්ඡන්ති, තථා නානාභිනයබ්‍යඤ්ජනෙ අඟසඤ්ඤිතෙ* ථායිභාවෙ අස්සාදයන්ති සුමනා.

නවමල්ලිකා 576 නවා නූතනා මල්ලිකා නවමල්ලිකා, නවමාලිකාපි.

නවුඩම 500 නවද්‍යාදීහි උඩවං නවුඩවං, උ පූබෙඛා ධා ධාරණෙ, තො.

නවුඩහිනන 543 නවො එව උඩහිනෙනා උගඝතො නවුඩහිනෙනා.

නහාණ 299 නහා සොචෙය්‍යෙ, දිවාදි, කරණෙ යු, නහාණං.

නහාපිත 508 නහා සොචෙය්‍යෙ, දිවාදි, තො, තෙ තූ නිපාතනා පකාරාගමාදි, න හාපෙතීති වා නහාපිතො, හා පරිහානෙ, ණිපෙපපච්චයො, තො, උසණ්ඨානං, සඤ්ඤසද්දතනා නසස පකති.

නහාරු 157, 279 නහ බන්ධනෙ, අරු, නහරු, නහාරූති ච පාඨො, තත්‍රප අන්තස්ස ලොපො, (සුසිරවත්‍යං වායුවහත්‍යං සිරායං).

නඞ්ගි 1147 "නඞ්ගි ධම්මා අධම්මා ච උභො සම්පිණ්ඩිතා" ති එව මාදිසු නිසෙධෙ.

නඞ්ගුත 474 නහ බන්ධනෙ, තො, ආගමසසු, කොටිපඨකොටි, ලඤ්ඡනං නඞ්ගුතං—අඨවිසති බින්දුසඟ්ගහිතා එකා ලෙඛා.

නළ 601 නී නයෙ, අලෝ, ළත්තං, නළො, "නළාගාරංව කුජ්ජරො."

නළකාර 509 නළො වෙණුවෙත්තාදීනං විකති, තං කරොතීති නළකාරො, කම්මනි ණෙ, නළෙහි ධම්මනෙහි විලීවං කරොතීති වා :

---

* අඟසඤ්ඤාපෙනෙ, ඛ : ථි : අඟසද්දුපෙනෙ, සි: පි :

නළමින 672 නළසණ්ඨානෙ මිනෙ නළමිනෙ.
නළින 685 නල ගන්ධෙ, ඉනෙ, ළතතං, නළිනං.

නා.

නා 63 (එක:) "සියෙ අංයෙ නාහි සනං" තාදීසු නාකාරෙ නාවිභත්ති මහි—"කියාදිතො නා" ති ආදීසු නාපපච්චයෙ—"සුනා සිරා" ති ආදීසු පුරිසෙ.

නාක 10 (ලොකායං "දෙවලොකෙ දිවෙ සගෙහා,") න කං සුඛනති අකං, දුක්ඛං, තං නත්ථි එත්ථාති නාකෙ.

නාග 360 නඟෙ පඛ්ඛතො, සෙ වියාති නාගෙ, ණෙ, 572 න ගච්ඡතී ති නාගෙ, දීඝාදි, 696 නත්ථි අගෙහා යසමා සෙ නාගෙ, දීඝාදි, ගලොපො ච, 849 (නාගෙ තු නාගසද්දෙ තු, උරගෙ සපෙප භත්තිනි ච).

නාගබලා 588 නාගස්ස බලමිව බලං මෙතිස්සා *රොගහරණතොති නාගබලා.

නාගමාලිකා 572 නාගානං† මාලා සඤ්ඤා යත්‍ර සා නාගමාලිකා.

නාගරාජ 651 නාගානං රාජා නාගරාජා, (නාගරාජිනි).

නාගලතා 589 නාගලොකෙ (ජාතා) ලතා නාගලතා, (පණ්ණලතායං).

නාගලොක 649 නාගානං ලොකො නාගලොකො, (පාතාලෙ).

නාගාධිපති 31 නාගානං අධිපති නාගාධිපති, (පච්ඡිමදිසාධිපති දෙවෙ).

නාට්‍ය 100 නවසෙසතනති නාට්‍යං, ණ්‍ය, නච්චං වාදිතං ගීතං ඉති ඉදං තුරියතිකං නාට්‍යනාමෙනුච්චතෙ.

නාථ 1 නාථති සත්තානං ගීතං යාචති කිලෙසෙ වා උපතාපෙති සගෙහසු වා ඉස්සරියං කරොති තෙසං වා හිත මාසිංසතීති නාථො, නාථ යාචනුපතාපිස්සරියාසිංසාසු, අ. සද්දනීතියංපන, "නාථ යාචනොපතාපි ස්සරියා සිංසාසු—නාථ ධාතු යාචනෙ, උපතාපෙ, ඉස්සරියෙ, ආසිංසනෙ චාති චතුසුත්ථෙසු වත්තති, තෙනාහු පොරාණ, "නාථතීති නාථො" වෙනෙයානං හිතසුඛං ආසිංසති පත්ථෙති, පරසන්තානගතං වා කිලෙ සව්‍යසනං උපතාපෙති, "සාධු භික්ඛවෙ භික්ඛු කාලෙන කාලං අත්ත සම්පත්තිං පච්චවෙක්ඛිතුං" ති ආදිනා තං තං හිතපටිපත්තිං පච්ච වෙක්ඛණාති අත්ථො, පරමෙන චිත්තිස්සරියෙන සමන්නාගතො සබ්බසත්තෙසු වා ගුණෙහි ඊසති අභිභවතීති පරමිස්සරො භගවා නාථොති වුච්චතීති නාථතීති නාථො—සද්දසත්ථවිදූ පන තෙසු චතූසු අත්ථෙසු නාථ නාධ ඉති ධාතුවයං වදන්ති, අත්තනො භාසත්තා පන තස්ස "නාථතෙ නාධතෙ" ති රූපානි භවන්ති.

එත්ථ සියා—යදි යාචනත්ථෙන නාථතීති නාථො එවං සන්තෙ ඒයෙ කොචි යාචකො දලිද්දෙ සෙ එව නාථො සියා? යො පන අයාචකො සම්බුධො සෙ න නාථතීති නයාචතීති අනාථො සියාති?—න, නාථසද්දෙ හි යාචනත්ථාදිසු පවත්තමානො ලොකසංකෙතවසෙන උත්තමපුරිසෙසු නිරූළ්හො, භගවා ච උත්තමෙසු සාතිසයං උත්තමො නෙන

---

* ගෙහකරණත්තා, සී: පී: † සාලසඤ්ඤකාය, ඛ: පී:

තංතං භිතපරිපත්තිං. යාවතීති නාථසද්දසම්පිණ්ඩනෙ වුත්තෙපි, අනාථ සද්දෙ පන ඉත්තරජනෙසු නිරූළ්හා, සො ච ඛො, න නාථොති අනා ථො, නත්ථි නාථො එතස්සාති වා අනාථොති දඛ්බපරිසෙධවසෙන, න පන න නාථති න යාචතීති අනාථොති ධාතුඅත්ථපරිසෙධවසෙන, යො හි අඤ්ඤස්ස සරණං ගති පතිට්ඨා හොති සො නාථො, යො ච අඤ්ඤස්ස සරණං ගති පතිට්ඨා න හොති, නාපි අත්තනො අඤ්ඤං සර ණං ගති පතිට්ඨා හොති සො අනාථොති වුච්චති සංකෙතවසෙන, තථාහි,

"සංකෙතවචනං සච්චං ලොකසම්මුති කාරණං" නති වුත්තං, ඉමස්ස පනත්ථස්ස ආවිභාවත්ථං ඉමස්මිං ඨානෙ.

"ලොකනාථො තුවං එකො සරණං සබ්බපාණිනං" නති ච,

"අනාථානං භවං නාථො" ති ච,

"එවාහං චින්තයිත්වාන නෙකකොටිසතං ධනං,

නාථානාථානං දත්වාන ජිනවන්තං උපාගමිං" නති ච පාළියො නිදස්සනානී භවන්ති, යස්මා පන සාසනෙ ච ලොකෙ ච යාවකො නාථොති න වුච්චති, අයාවකො ච අනාථොති, ලොකස්ස පන සරණං නාථොති, යස්ස සරණං න විජ්ජති සො අනාථොති වුච්චති, තථා සම්ඛො නාථොති වුච්චති අසම්ඛො අනාථොති, තස්මා පඤ්ඤවතා සබ්බ සුපි ඨානෙසු ධාතුඅත්ථමනෙන න ලොකසම්මුතිං අනතිධාවිත්වා යථානු රූපං අත්ථො ගහෙතබ්බො අයඤ්ච නීති සාධුකං මනසි කාතබ්බොති."

නාද 128 නදනං නාදෙ, නද අබ්‍යත්තසද්දෙ, අ. (සද්දමත්තෙ.)

නානත්ත 767 නාන මෙව නානත්තං, නානසද්දෙයං නපුංසකෙ, අබ්‍යයො තු නානා, නානං සද්දෙ පි. "අසදිසත්ථෙ අබ්‍යයො" ති සද්දනීතියං වුත්තං.

නානා 1137 විනාදයො පඤ්ච වජ්ජනත්ථා, 1198 නානා අනෙකත්ථෙ වජ්ජ නෙ ච, "නානා ඵලධරා දුමා" ති ආදීසු අනෙකත්ථෙ.

නානාරූප 717 නානප්පකාරා රූපා යස්ස සො නානාරූපො.

නාභි 374 නහ හිංසායං, ඉ, ණ්හපච්චයො වා, නහති හිංසතීති නාභි, සරී රාවයවො, නාභි වියාති නාභි, (තම්මත්ථෙඤ්ච තස්ස රථස්ස චක්කස්ස වා මජ්ඣෙ *චක්කාකාර පිඩ්කා යස්සං සබ්බානි කඩ්ගානි ආසජ්ජනෙන† පිඩ්කා සාහචරියා නාභි ඉත්ථී,) 1058 (පාණ්‍යඟෙ සංඛනාභියං, චක්ක නෙනා චක්කස්ස අනෙනා).

‡ නාභි පාණිකෙ ඛත්ත චක්කවත්තීසු නාභියං,

පධානෙ කත්ථචි මණ්ඩ පවරෙ ඤාති කිත්තියනො" ති වොපාලිතො.

නාම 114 §නමත්‍යනෙ අත්ථයනෙ අත්ථෙසීති නාමං, නාමෙති නාමයතී ති වා නාමං, 1111 (අරූපෙ ඵස්සාදිකෙ, අවහයෙ සඤ්ඤායං).

නාම ඉති නිපාතො ගරහෙ පසංසායංච වත්තති.

---

* චක්කාර, බ්‍ර: ථී: † ආපජ්ජනෙන, බ්‍ර: ථී:

‡ නාභි පණ්ණඟනෙ ඛෙත්ත චක්කනත්ත චක්කාවත්තීසු,

නාභිපඨානෙ කත්තරි මණෙව ඤාවි කිත්තිනො, බ්‍ර: ථී

§ නාම්‍යනෙ අභිභුස්සනෙ අසම්භනි නාමං, නාමති නාමයතීති වා නාමං, බ්‍ර: ථී:

"අපි නාම තුම්හෙ ආනන්ද ථෙරෙ භික්ඛූ විහෙඨියමානෙ අජ්ඣුපෙක්ඛිස්සථ, අපි නාම තාත රඨපාල අමහාකං" ඉච්චාදීසු ගරහෙ.
"යත්‍ර හි නාම සාවකොපි එවං මහිද්ධිකො භවිස්සති මහානුභාවො" ති ආදීසු පසංසායං.

නායක 4 සංසාරණ්ණවතො නිබ්බාණ පාරං සත්තෙ නෙතීති නායකො, නී පාපුණනෙ, ණ්වු, (බුඩෙ) 725 නි නයෙ, ණ්වු, නායකො, (ඉස්සරෙ).

නාරක 658 නරකං ගච්ඡතීති නාරකො, ණිකො, (නිරයගතසත්තෙ).

නාරග 560 නාරං වුච්චති නීරං, තං ගච්ඡතීති නාරගො, (තම්බඵලෙ).

නාරී 230 නරෙන යොගත්තා නරස්සායං නාරී, ඉදමත්ථෙ ණ, ඊ.

නාල 686 නල ගන්ධෙ, ණ, නාලං, (පදුමාදි දණ්ඩෙ) නාළම්පි.

නාලි 484 නල ගන්ධෙ, ඉ, නාලි, 1057 (නාළෙ උප්පලාදිනං නාළෙ).

නාලිපථව 294 නාලි පථො, තං සණ්ඨානො සුවණ්ණාදි පථෙවා නාලි පථෙවා. (උත්තමගමඤ්ඣි සීසෙ යො කඤ්ඤකො සුවණ්ණාදිමයො සො නාලිපථෙවාති කථිතො).

නාවා 666 නු ථුතියං, අ, වුඩ්ඪාදෙසො, ඉත්ථියං ආ, නාවා.

නාවික 666 නාවාය නියුත්තො නාවිකො, නියුත්තත්ථෙ ණිකො.

නාස 404 නස අදස්සනෙ, ණ, නාසනං නාසො, (මරණෙ).

නාසන 403 නස අදස්සනෙ, සු, නාසනං, (මාරණෙ).

නාසා 150 නාසු සද්දෙ, අ, නාසනති අබ්භන්තරසද්දං කරොතීති එතායාති:

නාසාරජ්ජු 371 නාසාය පවෙසිතබ්බා රජ්ජු නාසාරජ්ජු.

නාසිකා 150 නාසා එව නාසිකා, සත්ථෙ ඉකො, සද්දනීතියං පන

"නාසා සොඩා කරෝ හත්ථෝ හත්ථිදණ්ඩ සමා මතා,
නාසා ච නාසිකා ච වෙ නරාදීසු සමා මතා" ති වුත්තං.

නාසිකාරොග 324 නාසිකාය (ජාතො) රොගො නාසිකාරොගො.

නාළ 453 නල ගන්ධෙ, ණ, නාළං, නාළිපි. (සසසාදීනං කඩමත්තෙ).

නාළිඤ්ජ 506 නාළිං ධමති මුඛෙ විනත්‍යසීවා මුඛවායුනා අගෙහිදීපන ත්ථං සද්දපයතීති නාළිඤ්ජො, ධමසද්දෙ, අ, (සුවණ්ණකාරෙ).

නි 1165 (ආදෙසො ආවිකඛණං, අච්චයො අතික්කමො, සාම්පෙය්‍ය සමීප භාවෙ, උපරති උපරමො).
නිස්සයෙ—"නිරවසෙසං දෙති."
අභාවෙ—"නිම්මක්ඛිකං."
සන්‍යසෙ—"නික්ඛිත්තං."
ගුසත්ථෙ—"නිගමො, නිගෙසාසා ජායතෙ බහු."
මොක්ඛ—"නිබ්බාණං."
රාසිම්හි—"නිකරෝ."
ගෙහෙ—"නිලයො, නිවෙසනං, නිකෙතනං."
අ[illegible]සෙ—"නිද්දුනං."
උපමායං—"නිදස්සනං."
ඝිනෙ—"නිඝියති පුරිසො නිඝිනසෙවි."
පසාදෙ—"නියන්‍යසෙ." පසන්නො හුත්වා සයති පගන්‍රතීති නියන්‍යසෙ.
නිග්ගහණෙ—"නික්ඛිලෙසෙ, නියන්‍යති."

දස්සනෙ—"නිදස්සෙනෙනා නිදස්සති."
ඔසානෙ—"නිට්ඨිතං."
නිඝණ්ටුනෙත—"නිඛ්‌ඛාණං, නිඛ්‌ඛණෙ."
"නිවාසන" නති එත්ථ අධොභාගෙ.
අවධාරණෙ—"නිච්ඡයො, විනිච්ඡයො."
සමීපෙ—"නිස්සයො."
ඛණ්ඩනෙ—"නිඛ්‌ඛණ්ඩො."
ඡේදනෙ—"නිපුණෙ."
අනෙත්තාභාගෙ—"නිඛාතො, නිසාමෙති, නිසාමනං."
උපරතියං—"නිරාසො, නිප්පාපො."
පාතුභාවෙ—"නිම්මිතං."
වියොගෙ—"නිරාලයො, නිකතිලෙසො."
නිසෙධෙ—"නිවාරෙති, නිරාසො, නිප්පාපො."
ආදිසද්දෙන විහජන උපධාරණෙ චාදීසු—විහජනෙ "නිද්දෙසො."
උපධාරණෙ—"නිසාමනනති."
ඔවාදෙ—"ගච්ඡ පුත්ත නිවාදකො."
නාමපදභූතො නිකාරො පන "සෙනානි මහාමච්චා" තාදීසු සෙනා නායකාදි ජෙට්ඨජනෙ" ති, එකක්ඛරකොසවීකා.

නි.

නි 66 (එක:) නිධාතු පන "අජ්ජං ගාමං නෙති, නීයමානො පිසාචෙන... කිත්තු උදික්ඛති" ති ආදීසු නයනෙ.
"ධම්මවිනයො, විනායකො, වෙනෙය්‍යබන්ධවො" තාදීසු දමනෙ—තත්‍ථ හි කායවාචායො විනෙති දමෙතීති විනයො, සත්ථා විනෙති දමෙතීති විනායකො, විනයනෙත්තා දමයනෙත්තති වෙනෙය්‍යා.
"විනෙය්‍ය ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං" තාදීසු නායෙ—විනෙය්‍ය විනාසෙත්වාති අත්‍ථො.
"නෙත්තිකා" ති ආදීසු ඛෙත්තාදිකස්සනෙ—නෙනෙව හි සංවණ්ණනකා ආචරියා "නෙත්තිකා" ති පදස්ස "කස්සකා" ති අත්‍ථං සංවණ්ණෙන්ති.
"චක්ඛායතනං සොතායතනන්ති" ආදීසු පවත්තනෙ—තත්‍ථ හි අනමතග්ගෙ සංසාරෙ පවත්තං ආතීව ආයතං සංසාරදුක්ඛං යාව නිවත්තති තාව නයතෙ පවත්තයතෙවා ති ආයතනං, සංවණ්ණනකා ආචරියාපි හි ආයතනසද්දත්‍ථං එවමෙව සංවණ්ණෙස්සං.
"ජාතිකුමාරං මගධනායකං කත්වා" ති ආදීසු නිදස්සනෙ.
"තානිනනං තපොජාණ" ති ආදීසු නමනෙ, තත්‍ථ හි නයති නමති ති නිනනනති අත්‍ථො, කෙචි පන නිනනධාතුවසෙනපි සද්දනිප්ඵත්තිං පරිකප්පෙන්ති.

නිකාම 705 කරිසමා ඉතා, පාදිතො යදුදිනා කතො වා, නිකතො, ඵත්‍ථි කතො ආවරණ මෙතස්සාති වා නිකටං.

නිකන 737 නිකන්නතීති නිකතො, නි පුබ්බා කන්ත ඡේදනෙ, අ.

නිකති 177 කරණං කති, නිඤ්ඡිතා කති නිකති (කපටෙ ?).

නිකනති 162 කමු ඉච්ඡායං, ති, නිකාමෙතීති නිකනති (තණ්හායං).

නිකර 629 අවයවං සම්පෙ කරොතීති නිකරො, කර කරණේ, අ.

නිකස 528 නිකස්‍යතෙ ලිඛ්‍යතෙ සුවණ්ණමිති නිකසො, නි පුබ්බො කස විලෙඛණේ, අ.

නිකාම 469 කමු කනතීයං, කම්මනි ණේ, නිකාමං, (යථිච්ඡිතෙ).
ක්‍රියාවිසෙසණත්‍තාය එතෙ නිකාමාදයො නපුංසකෙ, ක්‍රියාබ්‍යයානං හි සතිප්පෙකතෙන තබ්බිසෙසණානි නපුංසකෙ භවන්‍ති එකතෙන පි, තථා හි, ක්‍රියානම්බ්‍යයානඤ්ච සත්‍තානභූතත්‍තා ලිඟසංඛ්‍ය විසෙසොපාදනං නත්‍ථීති තබ්බිසෙසණනමපි සාමඤ්ඤලිඟා නපුංසකත්‍තං සාමඤ්ඤසංඛ්‍ය වෙකත්‍තං ශ්‍රුත්‍තාමිති, තං යථා, මුදුං පචන්‍ති සාදුං පචනතීති, ඔහු වචනතෙනපි ක්‍රියාපදෙ තබ්බිසෙසණසෙකත්‍තමෙව, ක්‍රියාවිසෙසණනං කම්මනි දුතියා, සබ්බෙ හි ධාත්‍වත්‍ථෙ කරොත්‍යත්‍ථෙන බ්‍යාපිතො, මුදුං පචනතීති මුදු පචනං කුබ්බනතීත්‍යත්‍ථො, තෙන මුදුදීනඤ්ච තබ්බිසෙසණනං කම්මත්‍තං—අඤ්ඤතු පනාහ "සබ්බෙ ධාත්‍වත්‍ථා භවත්‍යත්‍ථානුගතා භවන්‍ති, ක්‍රියා කත්‍රත්‍ථමනුභවනතීත්‍යත්‍ථො, පචති දෙවදත්‍තොති දෙව දත්‍තපයුත්‍තොතා පාකො භවති, ගච්ඡති ගමනං භවති, පඨති පඨිා භවතී" ති, කම්මත්‍ථෙන පඨමා, මුදුපචනං යථා භවති තථා පචනීත්‍යත්‍ථො, රමණීයං පාකො විමලං පාකො ඉදමුපකුම්භං.?

නිකාය 205 චි චයෙ, නිච්ච්‍යත්‍ථෙ ඝාදියතෙති නිකායො, යම්හි චිසස කාදෙසො නිපාතනා, 632 චි චයෙ, ණෙ,* නිබ්බිසෙසෙන චිනොති අවයවෙති නිකායො, 1104 (රාසි පූජෝ, සහධම්මිනං ගණෙ ච).

"නිකායො නිලයෙ †ලඛ්ෙය සංඝතානං සමුච්චයෙ,
‡එකත්‍ථ රාජිනි ගෙහෙ පරමත්‍තානි වුච්චතෙ" ති වොපාලිතො.

නිකිඛ 699 කිට ගතියං, නිපුබ්බො නිඝ්‍යං, ඛො, නිකිඛං, (ජාත්‍යාචාරාදිනා නින්දිතෙ).

නිකුජ 609 කුජ අබ්‍යත්‍තසද්දෙ, කර ණේ, ණෙ, නිපුබ්බි, නිකුජං.

නිකෙතන 206 නිපුබ්බා කිත නිවාසනෙ, අධිකරණේ යු, නිකෙතනං.

නිකෙතසඞ්ඛ 321 නිකෙතසං සිසං එතසසාති නිකෙතසසිසො.

නිකෙතාසජ්ජ 516 කුසීතසස භාවො කොසජ්ජං, තං තසස නත්‍ථීති නිකෙතාසජ්ජෝ.

නිඛඛ 480 කන දිත්තිගතිකනතීසු, නිපුබ්බි, නසස ඛො, කනති දීපත්‍තීති නිඛඛො, 888 (පඨසුවණ්ණෙ නිඛඛො, පසාධනං අලංකාර විසෙසො).

නිඛඛමණ්ඩ 77 අඤ්ඤා විජිතො බහි නිඛඛමති සුරියො එත්‍ථාති නිඛඛමණ්ඩියො, අණ්ඩියො, නසස ණ්ඩ.

නිඛඛික 343 කන දිත්තිගති කනතීසු, නිපුබ්බා, ඛො, නිඛඛා, සුවණ්ණාදි විකාරෝ, තත්‍ර නියොගො නිඛඛිකො.

නිඛිල 702 න ඛියතීති නිඛිලං, ඛි ඛයෙ, ලො, රසෙසා.

---

* "නනපි සෙසෙස කියති චියති අවයවෙනාති නිකායො, කි වයෙ, ණෙ" ති අත්‍ථ සාලිනි අත්‍ථයොජනා.

† ලඛ්ෙය සි: පී: ‡ එකත්‍ථභාජනිවයෙ, බ්‍ර: පී:

නිගණ්ඨ 440 චතුහි ගණෙහි බන්ධනීයත්තා නිගණ්ඨා, *ගති බන්ධනෙ. "නිගණ්ඨා නාම අමහාකං ගන්ථනක්ලෙසො සංසාරෙ පළිබුඛනකිවෙවා රාගාදිකිලෙසො ඛෙත්තවත්ථුපුත්තදාරාදිවිසයො නත්ථි කිලෙසගණ්ඨි රහිතා මයන්ති එවං වාදිතාය නිගණ්ඨාති ලබනාමා තිත්ථියා."

නිගද 764 ගද බ්‍යත්තියං වාචායං, අ, නිගදෙ. (සදෙද—"කථනෙ" ති අමරකොසවීකා.)

නිගම 225 අතිරෙකො ගාමො නිගමො, ගුසපෙට නී, සඤ්ඤසදත්තා රසෙසා, 868 (වණිප්පථො වාණිජානං වොහාරකම්මස්ස පථො, වෙදෙ වෙදවිසෙසෙ—වාණිජෙපි නිගමො).

නිගල 364 ගල සෙවනෙ, අ, නිගලති බන්ධති නෙනාති නිගලො, කත්තු සාධනං වා.

නිගාද 763 ගද බ්‍යත්තියං වාචායං, ණ, නිගාදෙ.

නිගුඬ 574 නත්ථි ගුඩං †ගබ්භබන්ධන මෙතස්සාති නිගුඬ්.

නිගෙසාස 128 පාතුභාවො ඝොසො නිගෙඝාසො, නිසදෙතු පාතුභාවෙ.

නිග්‍රොධ 551 අධොභාගං රුන්ධතීති නිග්‍රොධො, උසෙසා, ගාගමො ච.

නිඝණ්ඩු 9 වචනීයවාචකභාවෙන අත්ථං සදෙතං ච ඝිණ්ඩති විහඩ්ඩ දයෙස තීති නිඝණ්ඩු, සො එව ඛකාරං ඝකාරං කත්වා නිඝණ්ඩූති වුත්තොතා, නි පුබ්බා ඛඩි හෙදනෙ, අ.

නිඛණ 619 අත්තානං නීචං කරොතීති නිංකො, (ඕගවිසෙසෙ).

නිච්ච 701 නි පුබ්බා චි චයෙ, කමෙම තො, නිච්චං, (සනනිච්චෙ).

නිචුල 563 චුල නිම්මජ්ජනෙ, අ, නි පුබ්බා, චි චයෙ වා, උලො, අත්තිකෙ හි නිචියතීති නිචුලො.

නිවව 41 න සහාවෙන ඉච්චං ගන්තබ්බන්ති නිවවං, නාසං වා න ගච්ඡ තීති නිවවං, "නාගො නගො" ති ආදිසු වියාති එත්ථාපි න ඉසො, ගසස චො, 709 නිවෙවා, 1153 නිති නිවෙව, යපපච්චයො, නිවවං.

නිවජ්ජ 159 නිවජ්ජනං නිවජ්ජයො, වය ගමනෙසු, දඹකො ධාතු, වසස විතනං, ඡත්තං, ගුසං ඡෙදනං වා නුවජ්ජයො, ඡිදි වෙධාකරණෙ, ඉසස තත්තං, දසස යො, අසරූපවිත්තං, 171.

නිජ 736 නෙතබ්බා නියො, සො එව නිජො, නි නයෙ, ණ, යසස ජො, සම්පෙ ජායතීති වා නිජො.

නිජ්ජීවහ 641 නත්ථි ජීවහා යසස සො නිජ්ජීවෙහා.

නිජකර 608 නිසසරණං නිජ්ඣරො, සසස ඣො, අසරූපවිත්තං—(පබ්බත පාසාණාදීසු අම්බුනො ප්ලුසස පසවො පසවනං නිජ්ඣරො නාම).

නිජඣාන 775 ඣෙ චින්තායං, භාවෙ යු, නිජ්ඣානං, (ආලොකනෙ).

නිඨා 912 නි පුබ්බ ඨා ගතිනිවුත්තියං, ඣ, (නිජ්ඨත්ති ඔසාන අදසස නෙසු) "ඉමසම්ං සාසනෙ පබ්බජිතානං අරහත්තං නිඨා නාම" ති ආදිසු ච, "එකනතනිඨා උදුහු පුථුනිඨා" ති ආදිසු ච දිසසති.

නිට්ඨුර 125 අසවණ්ඩත්තා න ඉච්ඡිතබ්බන්ති නිට්ඨුරං, උරු, යථා නගොති, 714 නිඨානීති නිට්ඨුරං, නිපුබ්බ ඨා ගතිනිවුත්තියං, උරු.

---

* නිසදෙතු ඛණ්ඩනෙ, බ්‍ර: පී: † කථබන්ධන, සි: පී:

නිණ්ණය 171 නය ගමනත්ථා, දඬකා ධාතු, **නි** පුබ්බා, අ. ආරම්මණං නිච්ඡිනනෙනා නයතීති නිණ්ණයෝ, නස්ස ණත්තං—අධිමොක්ඛ නිණ්ණයානං කෝ හෙදෝ? අධිමොනෙක්ඛා ආරම්මණං අපේක්ඛාගහෙ ත්වා තිට්ඨති, නිණ්ණයෝ **නිච්ඡයමත්තමෙවාති** අයමෙතෙසං විසෙ සෝ—අථවා, අධිමොක්ඛෝ පසාදෙපි සම්භවති ඉතරෝ පන න තථා ති අයමෙතෙසං හෙදෝ, තත්‍ර නිච්ඡයසද්දෝ තත්‍ථ ඉධාපි වත්තතීති වුත්තෙනා.

නිනම්බ 272 නිස්සයෙන තම්බතීති නිතම්බෝ, තමු ධාතුම්හා බෝ, නිතම්බසද්දෙන ඉත්ථිකටියා පච්ඡාභාගෝ වුච්චති, 608 (පබ්බහ නිතම්බෝ).

නිනාල 707 නිග්ගතං තල මස්මාති **නිත්තලං**, (වටවුලෙ).

නිදස්සන 115 නිදස්සෙති එතෙනාති නිදස්සනං, නි පුබ්බා දිස පෙක්ඛ ණෙ, යු.

නිදුස 80 නිදහනෙන අස්සන්තී **නිදුසෝ**, හස්ස සෝ, දහ හසම්කරණෙ, නි පුබ්බා, 954 (සමෙමා නිදුසෝ චාති වෙ අභිධානානි සෙදජලෙ කායතෝ මුත්තෙ).

නිදුන 91 නිදීයතෙන නෙනෙති නිදුනං, නි දදුනී ඵලනති වා නිදුනං, නි පුබ්බා දු දුනෙ, යු. "නිදදුතීති අත්තනෝ ඵලං පවත්තෙතීති නිදුනං, නිසද්දෙ ධාත්වත්‍ථානුවත්තකෝ" ති අභි: ව්: ප:

නිදිඛිකා 585 නිද්දහති කණ්ටකං ඡුඬෙතී නිදිඛිකා, ණ්වු, ඉත්ථියං ආ.

නිද්ද 176 නි පුබ්බා දු සුපනෙ, අ, ආ. නිද්ද ගරහායං වා, දපච්චයෙ, ඛවි ධාත්වාදිනා නලොපෙ, නින්දීයතීති නිද්ද.

නිද්දාලු 733 නිද්දා බහුලෝ නිද්දාලු, තබ්බහුලත්තෙ ආලූපච්චයෙ.

නිද්දාසීල 733 නිද්දා එව සීලං යස්ස අත්ථි සෝ නිද්දාසීලෝ.

නිධන 739 නත්ථි ධන මස්සාති නිධනෝ, (දළිද්දෝ).

නිධන 404 නිපුබ්බා ධන ධඤ්ඤෙ, (?) අ, නිධනෝ, (මරණෙ).

නිධානග 337 නිධානවසෙන ගතං පවත්තං නිධානගං, 338, 339.

නිනද 128 නද අබ්‍යත්තසද්දෙ, අ, නදනං, නදෝ, නිරත්ථෝ නදෝ නිනදෝ.

නිනාද 128 නදනං නාදෝ, නිරත්ථෝ නාදෝ නිනාදෝ, නද අබ්‍යත්ත සීදෙදෝ, ණෙ.

නිද්‍ර 121 නිදි කුච්ඡායං, අ, ආ. 1055 (කුච්ඡා ගරහා, අපවාදෙ අවණ්ණ වාදෙ).

නිනන 669 නි පුබ්බ මන අභාසෙ, ණෙ, මස්ස නෝ, නිනෙනා.

නිනනගා 681 නිනනං ඨානං ගච්ඡතීති **නිනනගා**, ඨවි, ගම්‍ර සප්පගතිම්හි.

නිනනගුන 474 නහ බන්ධනෙ, නෝ, උපසග්ගෙන ම්හිසෙසත්ථා නහුන සද්දෙ වඤ්ඤෝ, නහුතලක්ඛසතං නිනනහුතං, පඨිංසති බින්දුසඤ්ඤිතා එකා ලෙඛා.

නිනනාදි 129 පුනපපුනං නාදෙ නිනනාදෙ, ක්‍රියාභික්ඛණත්තා චිත්තං, අස්ස ඉ, නිග්ගහීතාගමෝ, සෝ එත්ථ අත්ථීති නිනනාදි.

නිහනිමිහන 760 නත්ථි නිමිත්තානන්ති නිහනිමිත්තං.

නිහෙහජක 510 රජකස්ස වෙ කම්මානි වෙල ඩොවනං රජනඞ, තත්‍ර වෙලඩොවනො නිහෙහජකො, නිජී සුඛියං, නිජී සොවෙය්‍යසො ඨනෙසු වා, ණ්ඩ්.

නිපඨ 774 නි පුබ්බ පඨ වියත්තියං වාචායං, අ, නිපඨො, (පාඨෙ).

නිපාඨ 774 නි පුබ්බ පඨ වියත්තියං වාචායං, ණෙ, නිපාඨො.

නිපාත 1121 නි පුබෙබා පත පතනෙ, අ, නිපතන්ති නිපාතො, (අබ්‍යයෙ පකාරාදිකෙ).

නිපාන 680 නිපිවන්ත්‍යත්‍රේති නිපානං, නි පුබෙබා පා පානෙ, යු, (ජල පානය දෙසෙ කූපනිකටෙ පසුපානත්ථං *පබ්භාරාදි රච්චෙ ජලාසයෙසු).

නිපුණ 7 සණ්හෙන නිපුණං, යෙන වා චත්තාරො මහා ඔඨසො කිලෙසෙ නිසෙසසතො පුණන්ති සොධෙන්තීති නිපුණං, 721 පුණ කම්මනි සුහෙ, අ, නිපුණෙ. "නි පුබ්බ පූ පවනෙති ධාතු" නි ච, ඡෙක නො ති එත්ථ නිසද්දෙ" ති ච, අත්ථසාලිනීඅත්ථයොජනා— පුණ නිපු ණෙති සද්දනීතිධාතු.

නිපඤ්ඤක 743 පච පාකෙ, අතීතෙ කත්තරි තො, තස්ස කො, චලො පො, විහතං, නිපඤ්ඤං, නිපඤ්ඤතම පි.

නිපජ්ජන 748 පද ගමනෙ, නි පුබෙබා සිඛියං, නිපජ්ජනෙනා. නිපජ්ජනෙනා පි.

නිපාව 773 නි පුබෙබා පූ පවනෙ, ණෙ, වුළනිරුත්තියං හි "වුළ නිපාඨවා මහානිපාඨවො" ති ආදිසු වකාරෙ වානෙ හොති, තත්ථ හි නිපාදිතො වො වානො නෙනාති නිපාඨවො, අපරණ්ණවිසෙසො, තං හි භූජනකානං මනුසසානං කුච්ඡි වාතුසස්ස නානතාය ඵොටා හොන්තී" ති වුත්තං.

නිබන්ධන 91 නිසෙසසෙන අත්තනො ඵලං බන්ධති පවත්තෙන්තීති නිබන්ධි නං, නි පුබෙබා බධ බන්ධනෙ, යු.

නිබ්බ 217 නිසෙසසතො අබ්බති වසෙසාදක මනෙනෙති නිබ්බං, අබ්බ ගතිහිංසාසු, අ.

නිබ්බත්ත 748 වත්ත වත්තනෙ, අ, වත්තන මත්‍ර සිජ්ඣනං නිපුබ්බ ත්තා, නිබ්බත්තං.

නිබ්බත්ති 90 නිප්පජ්ජනං නිබ්බත්ති, ති, පද ගතියං, නිපුබෙබා, ඡිසස බො, වත්ත ච්ත්තනෙ වා.

නිබ්බාණ 6 වාණසංඛාතාය තණ්හාය නික්ඛන්තත්තා නිබ්බානි එතෙන රාගග්ගි ආදිත්තෙති නිබ්බාණං,† 896 (අප්පගමනෙ අප්පංගමි නෙ, අපවග්ගෙ සබ්බකිලෙසානං ඛයහෙතුභූතෙ විරාගධම්මෙ).

---

* පබ්භාරාදි, බ්‍රැ: පී:

† නිබ්බාණං නාම චිත්තචෙතසිකරූපානි චිය විසුං මග්ගඵලානං ආරම්මණභූතො එකො පරමත්ථධම්මො—මග්ගඵලලාභිපුග්ගලො නෙන මග්ගෙන නිබ්බාණං පච්චක්ඛ තො පස්සති, තං හි නිබ්බාණං මග්ගාරම්මණං හොති—අයනි පන නිබ්බාණෙ මග්ගා නපපවත්තත්තා, කසමා? ආලම්බණස්ස අවිජ්ජමානත්තා, තසමා පුග්ගලස්ස ආරම්මණ සච්ඡිකිරියවසෙන නිබ්බාණ ලභනං නාම.

නිබ්බුති 9 වුණෑති ආවුණෑති සංසාරතො නික්ඛමනතු මප්පදානවසෙ නාති වුති, තණ්හා, තතො නික්ඛමනාතෙතා නිබ්බුති, 1015 (අත්ථගමෙ විනාසෙ).

නිබ්බුධ 402 අධොභාගං බන්ධනං වා කත්වා යුජ්ඣන්ත්‍යත්‍රෙති නිබ්බුධං, යස්ස බො, අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස වෙධං නිබ්බධෙන්ත්‍යත්‍රෙති වා නිබ්බුධං, වෙධ වෙධනෙ, තො, ඒසු, අඤ්ඤත්‍රූපචාරා.

නිබ්බිස 531 විස පෙරණෙ, පෙරණං ගමනාදීසු නියොජනං, කරණෙ ණ, නිබ්බිසො. නිවෙසොපි.

නිභ 530 නි පුබ්බ භා දිත්තියං, අ, නිභො. භූතරූපාදයොපත්‍ර, යථා, පිතු භූතො, මාතුරූපො.

නිමිත්තන 91 අත්තනො ඵලං නිමිණාතීති නිමිත්තං, මා පරිමාණෙ, නිපුබ්බා—ම් පත්තිපනෙ වා, නිමීයති පත්තිපීයති එත්ථ ඵලං තදුයහාත වුත්තීතායාති නිමිත්තං, තපපච්චයො, 273 නිපුබ්බා මිහ සෙචනෙ, තො, 978 (ලජ්ජනෙ පවිබ්මෙබ්).

නිම්බ 570 නි නයෙ, බා, මොනෙනා ච, නමු නමනෙ වා, නම්සා අසසි, නමති ඵලභාරෙනාති නිමෙබා.

නිම්මජ්ජ්‍යදූරූ 419 නිම්මජියතෙති නිම්මජෙජ්ක, යං කඨං අගතිනිපජ්ජාද නත්ථං කඨනතාරෙන ඝංසීයතෙ, සො නිම්මජ්ජ්‍යදූරූ.

නිම්මාක 655 නිමුවවතෙ අයමා සපෙපාති නිමෙමාකො, නිපුබෙබා මුව මොචනෙ, ණ්.

නියති 90 සුභාසුභඵලං නෙතීති නියති, නී පාපුණනෙ, ති.

නියම 430 නියමාදයො මුඛ්‍යවසෙනාකුසලසීලෙ වත්තනති, රූළ්හි වසෙන කුසලසීලෙ, යමු උපරමෙ, අ, 444 යමපනාගනතූනා සුක්ක පක්ඛාදිවසෙන අනිච්චං නියමිතකාලමුපවාසාදිකං කම්මං අයං නිය මො, කාලාදිවසෙන නියමිතබෙබාති නියමො, යමු උපරමෙ.
" *යතනායං පරිඤ්ඤයං නියමො, නිච්ඡයෙ වතෙ " ති රූඩො, 1078 (වතෙ ආගනතුකසාධනෙ වත්තකම්ම).

නියාමක 667 නියච්ඡති පොතමිති නියාමකො, යමු උපරමෙ, නිපුබෙබා ගමනෙ, ණ්වු, 988 (පොතවාහෙ පවහණවාහෙ, නියනතරී පාජිතරි).

නියුත 474 නිපුබෙබා යුජ යොගෙ, යුම්භසනෙ වා, තො, දසසහස්සං නියුතං, නයුතමපි, චතුඛිනුසහිතා එකා ලෙඛා.

නියුර 285 නි නයෙ, උරො, ඉයාදෙසො, නියුරො, (පකොඨාහරණෙ).

නියාන 883 නිපුබෙබා යත නියාතනෙ, ස්‍ය, (නාසපපනෙ ඨපිතස්ස දුනෙ, දුනමහි තදඤ්ඤස්ස දුනෙ).

නියාන 395 නිපුබබ යා පාපුණනෙ, ස්‍ය, නීඝඛම්බා යායතෙති නියාතනං.

නියූහ 863 නිපුබෙබා ඌහ විතකෙක පීඩනෙ වා, අ, යාගමො, චිත්තඛ, නියූහො, (නියාසො සිලෙසො, සෙඛරෙ සීසෙ, නාගදනතාකෙති ඝිතති ආදිසු පවෙසිතෙ නාගදනතාකාරෙ දෙඛ).

---

* යතනාකොවියං, සි : වි :

නිරගහල 413 සබ්බස්ස අත්තනෝ සාපතෙය්‍යස්ස අනිගුහිත්වා නිරවසෙසතෝ දිනනත්තා නත්ථි එත්ථ අගහළනන්ති නිරගහාළෝ, 717 නත්ථි අගහාළං අස්සාති නිරගහාළං.

නිරත්ථක 715 නත්ථි අත්ථෝ අස්සාති නිරත්ථකෝ, සත්ථේ කෝ.

නිරන්තර 707 නත්ථි අන්තරං ඡිද්දං යස්ස තං නිරන්තරං.

නිරබ්බුද 475 නිපුබෙබා අබබ හිංසායං ගතිම්හි ච, දෙ, ආගමස්සු, අබ්බුද ලක්ඛසතං නිරබ්බුදං නෙසඤ්ඤුසහිතා එකා ලෙඛා.

නිරය 656 අයෝ ඉඞ්ඵලං, සෝ නිග්ගතෝ අස්මාති නිරයෝ, නිත්තිතෝ රයෝ ගමන මෙත්ථාති වා නිරයෝ.

නිරයප 658 නිරයගතසත්තෙ පාතීති නිරයපෝ, පා රක්ඛණෙ, ණ්වි.

නිරසන 775 අසු ඛෙපනෙ, නි පුබෙබා, යු, නිරසනං, (නිරාකරණෙ).

නිරාකති 775 නි ආ පුබෙබා කර කරණෙ, "ඉත්ථිය මතියවෝ වා" ති ති, නිරාකරණං නිරාකති (*නිවාරකරණෙ).

නිරාමය 331 නත්ථි ආමයෝ යස්ස සෝ නිරාමයෝ, නිසද්දෝ රොගමුත්තත්‍ය ත්ථෙ. චුත්තෙතාපත්‍ය්‍ර, චුත්ති ජීවිතචුත්ති පසඬ්ගා අස්ස අත්ථීති චුත්තෙතා, උල්ලාඝොපි, ලාඝසාමත්ථියෙ, (අනාමයජනෙ).

නිරුත්ති 110 නිවජ්ජයෙන නිසෙසසතෝ වා උත්ති නිරුත්ති, "වණ්ණ ගමෝ වණ්ණවිපරියායෝ" රිච්චාදිකා.

නිරොධ 6 නිරුජ්ඣන්ති යත්ථ රාගාදයොත්ති නිරෝධෝ, රුන්ධති වා නිබ්බාණන්ති රොධෝ, කිලෙසෝ, සෝ එත්ථ නත්ථීති නිරොධෝ, 989 (රොධනෙ ආවරණෙ).

නිලය 205 නි පුබෙබා ලි සිලෙසනෙ, ණ, නිලයෝ, (ගෙහෙ).

නිවහ 629 නිසෙසසතෝ වහන්ති අවයවන්ත්‍ති නිවහෝ, අ, එත්ථ නි උපස ග්ගෝ නිවහෙ වත්තති.

නිවාසන 292 අධොභාගෙ වසියත්‍ථීති නිවාසනං, වස අච්ඡාදනෙ, කම්මනි යු, නිසද්දෝ අධොභාගත්ථජොතකෝ.

නිවෙසන 206 නිවිසන්ති නිවසන්ති වා අත්‍රාති නිවෙසනං, විස පවෙස නෙ, වස නිවාසෙ වා, යු.

නිසඟහ 177 සජ විස්සජ්ජනාලිඟන නිම්මානෙසු, අ, නත්ථි විස්සජ්ජන මෙතස්සාති නිසඟ්ගහා. (සභාවෙ.)

නිසා 69 නිසසයති තන්‍රං කරොති සබ්බබ්‍යාපාරන්ති නිසා, නි පුබෙබා සා තන්‍රකරණෙ, අ, ඉත්ථියං ආ.

නිසාකර 51 නිසං රත්තිං කරොති තත්ථ වා කරෝ රංසි එතස්සාති නිසාකරෝ.

නිසාද 132, 134 නිසෙසසතෝ සදන්ති සරා අස්මාති නිසාදෝ, සද විස රණෙදෙ, ණ. "නිසාදං රොති කුජ්ඣරෝ."

නිසානාථ 52 නිසාය රත්තියා නාථෝ තදුලංකාරභාවතෝ නිසානාථෝ.

---

* නිවාසකරණෙ, සි : පී :

නිසාමන 942 සම ආලොචනසවණෙසු, නිඋපසගෙගා අනෙතාභාගෙ උපධාරණෙවා, නිසාමනං, "ඉංඝ මඤ්ඤි නිසාමෙහි, නිසාමයථ සාධ වො" තිච ආදීසු හි ඔලොකනසවණානි නිසාමනසඥෙන වුත්තානි, අපි ච ඤාණෙන උපපරික්ඛණම්පි නිසාමනමෙවාති ගහෙතබ්බං.

නිසිත 744 නිසි නිසානෙ, (නිසානං තික්ඛකරණං) කම්මනි තො.

නිසිථ 70 නිසසතෙ සයතෙ අස්මින්ති නිසීථො. සදධාතුම්හා වා ථො.

නිසූදන 403 සුදක්ඛරණෙ, යු, නිසූදනං, (මාරණෙ).

නිසෙන 128 නිසසනති එතෙනාති නිසසනො, සන සම්හත්තියං, අ.

නිසෙසයදූදිකා 410 නිසසයං දදූතීති නිසසයදූදිකො, ණ්වු, දූ දූනෙ.

නිසෙසරණ 988 නිපුබෙබා සර ගතියං, යු, නිසසරනති නිගහවිඝාතති එත්ථාති නිසසරණං, "පමත්තසස වථතො නිසසරණං නත්ථි, භවති සසරණං, නිසසරණ පඤ්ඤස්ස, නිසසරණ විමුත්තති" තත්‍රාදීසු දිසසති.

නිසෙසාව 466 නි පුබබ සු සවණෙ, විසරුප්පදූදිතො ණෙ, නිසසාවො.

නිසෙසෙණි 216 නිවිඝයෙන සයනති පාකාරාදික මෙතාය්‍යාති නිසෙසණී, සි සෙවාසු, ණෙ, නදූදි. "නිසෙවියතීති නිසෙසණී" ති මොග්ගල්ලා යනවුත්තති.

නිසෙසස 702 සෙසතො අවසිට්ඨතො නිඝාතං නිසෙසං.

නිගිණ 699 නි පුබෙබා හා චාගෙ, ඉනො, දීඝො, නිගීයතෙති නිගිනො.

නිගිනක 516 නිවිඝයෙන හානිං ගච්ඡතීති නිගිනකො, හා පරිහානෙ, ඉ ගතියං, යු, සසපුථ කො.

නීලජ 625 නීලෙ කුලාවකෙ ජායතීති නීලජො, (සකුණෙ).

නී.

නී 1167 (නීහරණං අපනයනං, *ආහරණං ගහණං.
"නීහරති" ති එත්ථ නීහරණෙ—"නීවරණ" නන්ති එත්ථ ආවරණෙ.
"නීයානිකං සත්ථුසාසන" නන්ති එත්ථ නිගගාමනෙ.

නීඝ 89 නත්ථි අධිගමනත්ථං ඊහා එත්ථාති නීඝො, හසස ඝො, අථවා නිහනන්ති පුඤ්ඤං හිංසන්තීති වා නීඝො, පුඤ්ඤං නිහනන්ති ගච්ඡන්ති වා:

නීව 516 නිහිනං චිනොතීති නීවො, ණෙ, වී වයෙ, රසසසස දිඝතා, (නීවෙ). 708 උඩං න අවතීති නීවො, අව ගමනෙ, ණෙ, අකාර ඤකාරානං ලොපො, නිසදෙසත්‍ර නීසෙධෙ, (වාමනෙ).

නීවං 1152 නීවං සදෙදූ අපෙප සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො, "නීවං කත්වා අතරමානෙනා" ති ආදිසු දිසසති.

නීප 561 නීයති මුදනති නීපො, නී පාපුණනෙ, පො, නයනති එතසමා ඵලනති වා නීපො, 563.

නීර 661* නී නයෙ, ඊරො, නීරං, එකක්ඛරකොසට්ඨකායං පන "නිරනති එත්ථ පදෙ රකාරො කාමනෙ හොති" ති ච, "නිගගතො රො කාමො කාමනං පිපාසා එතෙනාති නීර" නති ච වුත්තං.

---

* අභිධානප්පදීපිකාය වෙව එකක්ඛරකොසෙ ච ආවරණං.

නිල 96 නිල නිලවණ්ණ, අ, (කණ්හා) 688 (නීලුප්පලෙ).

නිලගීව 634 නීලා ගීවා කණ්ඨා යස්ස සො නීලගීවො.

නිලසප්ප 652 නිලො හරිතො සප්පොති නිලසප්පො, (රුක්ඛගහාදීසු නිවුඤ සප්පෙ).

නිලිකා 575 නීල පුප්ඵතාය නිලිකා, (කණ්හපුප්ඵසෙඵාලිකායං) සුපනා ගඞ්පි.

නිලිනි 585 නීලවණ්ණතාය, ඉනී, නිලිනී, (නීලිරුක්ඛෙ) විකාලා, තුප්පාපි.

නිලී 585 නීලවණ්ණතාය නීලී, නදුදි, අප්පිකොඞ්ගි නියතීති වා නීලී.

නීවාප 423 පිතරං උත්තියස්ස ජලාජලිසුවණ්ණාදිදානං නීවාපො, වප බීජ සන්තානෙ, ණෙ.

නීවාර 451 නීපුඛෙඛා වරධාතු, ණෙ, නිවාරො, (තබ්භිදු තෙසං ධඤ්ඤා නං භෙදු විසෙසා නීවාරාදයො වුච්චන්තෙ, නීවාරාදීනි තිණධඤ්ඤානි, ආදිනා සාමාකාදයො).

නීහාර 56 නීහරන්ති නිස්සසන්ත්‍යනෙනාති නීහාරො, නඞ්ගී ඊහා එත සමා හෙතුභූතාති වා නීහාරො.

නීල 672 නීල වණ්ණ, අ, ලත්තං, නී නයෙ වා, ඉලො, නීලො, (පඤ්චගෙහෙ).

නු.

නු 1139, 1158, 1198, "කො නු ඛො භන්තෙ හෙතු කො පච්චයො භගවතො සිතස්ස පාතුකම්මාය" ති ආදීසු පඤ්හෙ.
"අහං නු ඛො සම්, නො නු ඛො සම්, කින්නු ඛො සම්, කථං නු ඛො සම්" ති ආදීසු සංසයෙ.

නු 64 (එක:) "නුගුණෙ නරො" ති ආදිසු නුකාරො ථුතියං, ථොමිතඛ්බ ගුණෙ නරොති අත්ථො.

නු 67 (එක:) නු ධාතු පන "නොති, නවති, නුතො" ති ආදීසු ථුතියං.

නුති 118 නු ථුතියං, ති, නුති, (ථුතියං).

නුන්න 744 නුද පෙරණෙ, නුද ඛෙපනෙ වා, තො, ගුජාදි, නුත්තො.

නුන්න 744 නුද පෙරණෙ, නුද ඛෙපනෙ වා, තො, තස්ස ඉනෙනා, නුනෙනා.

නුහි 587 නුහ උහහිරණෙ, නදුදි, නුහි, (සමත්තදුඛායං).

නූ.

නූතන 713 නවසද්දූ සකත්ථෙ තනො, නවස්ස නූහාවො, නූතනො.

නූන 1150, 1191 "සා නූන සා කම්මනියා අඛා අපරිණ්ණිකා" ති ආදීසු නිච්ඡයෙ.
"නහි නූන සො ධම්මවිනයො ඔරකො, න සා ඔරකා පඛ්ඛජ්ජා" ති එවමාදීසු අනුමානසම්.
"සන්නූනාහං අනුපඛජ්ජ ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය"න්ති ආදීසු විතක්කනෙ.

නූපුර 288 ඌනං පාදං පූරෙන්ති නූපුරො, වණ්ණවිපරියායො (ඉත්ථි වරණභූසණෙ).

නෙ.

නෙකඛම්ම 831 නි පුඛ කමු පදවිකෙඛපෙ, කර කරණෙ වා, (විමුත්ති අරහත්තඵලං, "නෙකඛම්මසංකප්පො" තාදීසු පඛජ්ජායං).

නෙගම 1015 නිගමෙ භවො නියුත්තො වා නෙගමො, ණ්, (නිගමුඛූ තෙ නිගමෙ සජාතවත්තුම්හි, ආපණෙපජීවිනි ආපණෙන ජීවිතවුත්තියා කත්තරි).

නෙතු 725 නි නයෙ, රිතු, නෙතීති නෙතා, (ඉසසරෙ).

නෙත්ත 149 නෙති පාපෙතීති නෙත්තං, නී පාපුණෙ, තො, 1109 (වත්ථන්තරං විචිත්තරූපං වත්ථං යං චිනදෙසෙ සජාතං).

නෙත්තජ්ජල 260 නෙත්තෙන ජාතං ජලං නෙත්තජ්ජලං.

නෙත්තතාරා 260 නෙත්තෙ දිසසමානා තාරා නෙත්තතාරා.

නෙත්තනිංස 391 නිගච්ඡතො* නිංසතො ඵුලිතොති නෙත්තනිංසො, 1089 (කුරූරෙ කත්තබලකම්මනෙත).

නෙත්තික 510 නෙතීති නෙත්තිකො, නි නයෙ, ති, සත්තෙ ණ්කො, නෙත්තියං උදකනයනෙ නියුත්තෙත්තාති වා නෙත්තිකො, නෙත්තියා මාහිකාය නෙතීති වා නෙත්තිකො ඉකො.

නෙපක්ක 154 නියොසතො පාවෙති කුසලධමෙමති නිපකො, නිපුඛ පව පාකෙ, අ, ඤාණී පුගහලො, තස්ස භාවො නෙපක්කං, ණ්ය, අථවා, නිපයති විසොසෙති පරිපක්ඛං, තතො වා අත්තානං නිපාති රක්ඛතීති නිපකො, පෙ සොසනෙ, පා රක්ඛණෙ ච, සම්පජානො, තස්ස භාවො නෙපක්කං, ණ්ය.

නෙපච්ච 282 නියොසතො පථනං පඛ්යනං නෙපච්චං, පථ පඛ්යනෙ, ණ්යණෙ, පතිකම්මං, පසාධනම්පත්‍ර.

නෙමි 373 නයති චක්කනන්ති නෙමි, යා භූමිං ඵුසති, නී නයෙ, මි, (තස්ස චක්කස්ස අනෙත්තා අවසානං නෙමි).

නෙමිඛර 27 පවනනං ඨිඛත්තචක්කානං නෙමිසදිසං කත්වා අත්තානං ධාරෙතීති නෙමිඛරො, නෙමිභාවෙන වා ධාරෙතඛෙබා උපධාරෙතඛෙබාති නෙමිඛරො, නෙමිච්ඡයං වා දෙවදුමං ධාරෙති යෙහුය්‍යෙනාති නෙමිඛරො.

නෙරඤ්ජරා 683 නෙලං නිඤ්ඤසං ජලමස්සන්නති නෙරඤ්ජරා, යදුදි, අථවා නෙරඤ්ජරා නාම තුරියවිසෙසා, තං සමානසඳ්දතාය අයං නදී නෙරඤ්ජරා නාම, අථවා නීලං නීලවණ්ණං ජල මස්ස සන්තීති නීලජ්ලාති වත්තබෙබ වණ්ණවිකාරං කත්වා නෙරඤ්ජරාති වුත්තං.

නෙරයික 658 නිරයං ගච්ඡතීති නෙරයිකො, ණ්කො, (නිරයගතසත්තෙ).

නෙරු 26 දෙවෙ නයන්තීති නෙරු, අත්තානිස්සිතෙ සුන්දරත්තං නෙති පාපෙතීති වා නෙරු, නී පාපුණෙ, රු.

නෙසාද 518 මිගමච්ඡාදිනං නිසාදනතො මාරණතො නෙසාදෙ, නි පුඛ සද විසරණෙදෙ, ණ්.

---

* "ති සතො, බ්: ථී:

නො.

නො 1147 "සුභාසිතං යෙව භාසෙය්‍ය නො ච දුබ්භාසිතං" නාති එත්ථ නිසෙධෙ—නො ඉති පුච්ඡායම්පි "අභිජානාසි නො තුවං මහාරාජ ඉමං පඤ්හං අඤ්ඤෙ සමණබ්‍රාහ්මණෙ පුච්ඡිතා" ති එත්ථ "අභිජානාසි නො" ති අභිජානාසි නු?
නො ඉති අවධාරණෙ පි, "න නො සමං අත්ථි තථාගතෙන"—තථාගතෙන සමං රතනං නත්ථෙවාති අත්ථො—අත්‍රුධාරවසෙන පන අම්හඤ්ච නොසද්දෙ පච්චත්තෙනාපයොගසම්පදානසම්බන්ධනෙසු පි පවත්තති, තදා සො නිපාතපදං න භවති, සබ්බනාම්කපදමෙව හොති.

නො 64 (එක:) " නො තරිතො නදී පාරං පතෙතා" ති ආදීසු නො සද්දො නාවාය, නාවාය තරිතො පුරිසො නදීපාරං පතෙතාති අත්ථො—65 අම්හසද්දා සම්භූතො පන නො සද්දෙ "ගාමං නො ගච්ඡෙය්‍යාම" ති ආදීසු පච්චත්තෙ හොති—"මා නො අජ්ජ විකඤ්චිං රඤ්ඤා සූදා මහානසෙ" ති ආදීසු උපයොගත්ථෙ—"න නො විවාහො නාගෙහි කත පුබ්බා කදාචනං" ත්‍යාදීසු කරණසංඛාතෙ අවුත්තකම්මත්ථෙ—"සංවිභජෙය්‍යාථ නො රජ්ජෙනා" ති ආදීසු සම්පදානෙ—"සත්ථා නො භගවා අනුප්පත්තො" ති ආදීසු සාමිත්ථෙ—"න නො සභායං කරොනති කිඤ්චි" ති ආදීසු නිපාතමත්තෙ පවත්තති.

නොනීත 500 *තං දිවසියා දධිතො දුධා වා †සමුබ්භවං ඝතං තප්පකනිඨ ච නවනීතං, නවදධාදීහි නීතං පවත්තං නොනීතං, වසෙසා, නව නීතමපි.

ප.

ප 1162 විභත්‍යන්තනාමසරඛ්‍යාතපතිරූපකෙ අබ්‍යයෙ දසොත්වා තස්ස භාවෙ අබ්‍යයෙ දසෙසතුමාහ "ආදිකමෙම" ච්චාදි—තත්‍ර විභත්‍යන්ත පතිරූපකං යථා, චිරස්සං, චිරං, චිරෙන, ඉච්චාදි—නාමපතිරූපකං යථා, අඟ, සාහු, ලහු, ඔපායික මිච්චාදි—සරපතිරූපකං යථා, අ, ඉච්චාදි—ආඛ්‍යාතපතිරූපකං යථා, අත්ථි ඉච්චාදි.
(සම්භවෙ පභවෙ, ‡ඔතිණෙණ පවුඩෙ, වඤ්චනෙ—තිස පීණනෙ, තිතිත්ථි—නියොගෙ නියොජනෙ, අගෙහ උත්තමෙ, තපපරෙ තපපධානෙ, සඟෙ ලගඟනෙ, පකාරෙ සද්දිසෙ, හෙදෙ වා.
අනෙනාභාවෙ "පක්කිත්තනං"—වියොගෙ "පවාසො"—අවයවෙ "පදෙසො"—ඨිතියං චිරියෙ, "පධානං"—එතෙ චත්තාරොපි අත්ථා ධාතුසංයොගත්ථා වා නාමසංයොගත්ථා වා භවන්ති, අසංයොගස්ස ච පන නාමපදස්සත්ථො පනා යං "පොසියා පරමත්ථස්මිං පාතුභාතෙසු පාභවෙ" ති (?) එකක්ඛරකොසෙ වුත්තොතා.)
ආදිකමෙම, "විපජකතුං"—හුසත්ථෙ, "පවඩ්කායො"—සම්භවෙ, "හිම වතා ගඟා පභවන්ති"—තිත්තියං, "පත්‍යුතවිත්තො"—ඉස්සරි (යෙ) යං (?) "දෙසස්ස පභූ"—දස්සනෙ, "පදිස්සති"—තපපරෙ, "පාචරියො"—සඟෙ, "පසජ්ජනං, පසඟහා"—පසංසායං, "පසංසා, පසංසිතබ්බා"—

---

* තං දිවසං දධිතො, සි: පී: † සමුබ්භවං, සි: පී: ‡ උදඉනෙන පවුඩෙ, සි; පී:

"පගතො, පගච්ඡති"— සුඛියං, "පසුඛො, පසුජ්ඣති"— හිංසායං, "ඉසසාපකතො"—පකාරෙ, "පඤ්ඤ"—අඤ්ඤාභාවෙ, "පකඩ්ඪනං" වියොගෙ, "චිරපවාසිං"— අවයවෙ, "සප්පදෙසසත්තවිසෙසො, නිප්පදෙසසත්තවිසෙසො"—පඨනායං, "පණ්ඩානං."

ආදිසද්දෙන අභිනිපඵනන පධාන සඤ්ඤන අනාවිලාදිසු.

අභිනිපඵනෙන, "පකතං"—පධානෙ, "පණ්ඩිතං"—සඤ්ඤනෙ, "හිම වතා පභවනති"—අනාවිලෙ, "පසනන මුදක" නති ආදි.

ප 73 (එක :) සුඛනාමපදහුතො පකාරො, වාතෙ ච, උණ්හෙ ච, පරමත්ථෙ ච, රොගෙ ච, විසෙ ච, අපායෙ ච, හිරිකො පිණෙ (අඟජාතාදිකෙ) ච, පංකෙ ච හොති.

තත්ථ "පලාසො" ති ආදිසු වාතෙ, තත්ථ හි එථෙන වාතෙන ලසති සතඞ්ගුලධඤ්ඤතො අපගච්ඡතීති පලාසො, අතඞ්ගුලො තවමත්ත ධඤ්ඤෙයෙති අත්ථො.

"බදරඵල" නති ආදීසු උණ්හෙ, තත්ථ හි අග්ගි තතිකබාහිරාදි තිණ්ණ තෙජොධාතුසහගමෙන පවත්තනං කායදරථසංඛාතං උණ්හං දරති පදූ ලෙතීති බදරං, පසස බො, පදරනතිපි, කොලක්ඛොති අත්ථො.

"පගබ්භාහො" ති ආදීසු පරමත්ථෙ, තත්ථ හි අත්තනො නිසසයං පං පරමත්ථං ගණ්හාපෙතීති පගබ්භාහො.

"පටොලො" ති ආදිසු රොගෙ විසෙ ච, තත්ථ හි පංසිසරොගාදිකං උරග විසාදිකං වා දවති දුනොති වා හිංසති විනාසෙතීති වා පටොලො, දසස ටො, ඔකාසඵලසදිසඵලො අතිකටුකරසො ලතාවිසෙසො, තසසා ලතාය හි ඵලඝිරානි චුණ්ණං කත්වා නත්ථුකමෙම කරියමානෙ සිසරොගාදිකං උරගවිසාදිනි ච විනසසනති.

"යදූ ච පවවති පාප" නති ආදීසු අපායෙ, තත්ථ හි පං අපායං පෙති ගච්ඡති එතෙනාති පාපං, පසදූපපද පෙඩාතුතො ණපච්චයො.

"පටො" ති ආදීසු හිරිකොපීණෙ, තත්ථ හි පං හිරිකොපීණං ටෙති පවිච්ඡාදෙතීති පටො, "හිරිකොපීණපවිච්ඡාදනත්ථ" නති වුත්තං.

"පදුම" නති ආදීසු පංකෙ, තත්ථ හි පමහි පංකමහි දවති රුහතීති පදුමං, පපුබබ දුඩාතුතො මණ්පච්චයො.

පංසු 395 පංස නාසනෙ, උ, පංසු, (ඛුලිමත්තෙ) "පංසුකූලිකො" තාදිසු.

පකඩ්ඪ 699 පපුබබඛා කස විලෙඛණෙ හිංසායඤ්ච, තො, "සාදිසනත පුච්ඡ භජහංසාදිහි" ති සහාදිබ්‍යජනෙන තසස ඩො. (ජාතකාචාරාදිනා අනි ඤ්ඤිතෙ).

පකති 92 පකරොති පුරිසො පභොගත්ථං *සඩාදි කාරියනති පකති, ති— මොහරාගදොසානං යථා සංඛ්‍යං සත්තරජෝ තමානීති සඤ්ඤා, සතො භාවො සත්තං, †ජානි පරතා, රජ්ජන්ත්‍යත්‍රාති රජෝ සීතිපරතා, තම්‍ය නත්‍යත්‍රාති තමෝ පලයපරතා, (සත්තරජොතමොසාමඤ්ඤවචනායං) 177 කරණං භවනං කති, පඨමං කති පකති, යථා පඨමකාලෙ සමඤ්ඤා තථෙව සබබදූපිත්‍යත්ථො, 350 පකුඨිමුපකුබබනති රජ්ජමිති පකතියො, වුත්තඤ්ච කාමන්දකියෙ.

---

* සඤ්ඩාදිකාරියං, බ: පී: † ජානිසරතා, සිතිසරතා, භයබාලසරතා, බ: පී:

අමච්චරඨදුගහානි කොසොදණ්ඩො ච පඤමො
එතා පකතියො වුත්තා විජිගිංසස්ස රාජිනො,
එතා පඤ තථා මිත්තා සත්තමො පඨවිපති
සත්තප්පකතිකං රජ්ජං ඉච්ඡථ සූරපූජිනො.

තත්‍ර *පොරිණසෙණීනං පධානභාවෙපි සති රඨගහණෙන බලගහණෙන වා ගහණං සිද්ධමිති තෙන විසුං ගහණං කතං, අමරකොසෙ පන ලිඞ්ගි ගහණෙනි සිද්ධෙපි පධානත්තා ඛත්තනත්ථං විසුං ගහිතා—වුත්තංහි තත්‍ර.

"සාම්‍යමච්චා සඛා කොසො රඨදුග්ගබලානි ච,
රජ්ජඞ්ගානි පකතියො පොරිණසෙණියොපිචෙ" ති.

එසඞ්ග සාම්‍යමච්චරඨදුග්ගකොසබලසඛීනං පුබ්බනිපාතස්ස ගරුත්තං විඤ්ඤායත්තා, ඉහ තු නාමලිඞ්ගානුසාසනෙ අභිධානසත්ථෙ †අනුපයොගතො යථාකථකමං ගරුත්තං න වත්තුමිච්ඡතීති ‡ඛත්තියකථමෙනොපඤ්ඤසො කතො—සුවණ්ණමයං භණ්ඩාගාරං කොසො—පබ්බතොදක රුක්ඛාදිනි දුග්ගහං පුරං දුග්ගං—විජිතං ජනපදවතිභූමි—බලං චතුකං, තඞ්ග මොලහත්ථසෙණිසහායාමිත්තාටවිකභෙදෙන ඡබ්බිධං—තත්‍ර §කමාගතං මොලං, වෙත්තනසම්බන්ධං හතං, ‖පොරං බලං සෙණි, සහායභූතං සහායො, අමිත්තභූතං අමිත්තං, **අටවිකමාටවිකං, තදපි සහජං පාකතං කිත්තිමභෙදෙනි තිවිධං,

"ලිඞ්ගෙ සහාගෙ පකති චොරාමච්චාදයො තීසු
තිලිඞ්ගසාමඤ්ඤපී" ති රුද්දත්ත.

818 (අමච්චාදිකා සත්ත පකතියො වුත්තා, සත්තාදි සාම්‍යවත්ථා සත්ත රජතමභූතානං තිණ්ණං ගුණනං සම්භවත්ථා, පචයා ණපපච්චයාදිතො, පඨමෙ පඨමසනනිඞ්ගතෙ කරොතාදි ධාතූහි).

පකාර 1049 ප පුබ්බා කර කරණෙ, ණ, පකාරො.
"සම්මාසඞ්බෙන වුත්තපපකාරො" තාදීසු තුල්‍යෙ.
"අනෙකෙහි පකාරෙහි අලංකරුං" තාදීසු හෙදෙ.

පකාස 37 පකාසති දිපතීති පකාසො, ප පුබ්බා කාස දිත්තියං, 1016.

පකිරිය 566 කිර හිංසායං, කිරණෙ වා, ඉයා, පකිරියා, (කණ්ටකරජ ඉති ඛත්තෙ කණ්ටකිනි කරජ්ගුමෙබ, යං ලොකෙ කලිරොති වුච්චති).

පකොඨන 265 පකොඨස්ස අත්‍ථා (හත්ථිගණ්ඩි) පකොඨනොතා, පකොට්ඨනොතා නාම ආමණ්ඩිකාපපරස්සා ධොභාගො, කුස අක්කොසෙ, ඨා.

පඤක 546 පච පාකෙ, ඵල නිපඵත්තියං වා, තො, "සුසපචාදිනා" යකා දෙස්සා, පඤකං, 745 පචිනො අනෙකත්ථත්තා ඉධ පරිණතත්ථා, 1017 (ඵලම්හි රුක්ඛාදිනං ඵලමත්තා, තං පඤ්චවචනං, නාසුම්හුඛෙ විනාසාභිමුඛෙ ච පරිණතෙ ච).

පඤකම 773 පඨමං කමො පඤකමො, (පඨමාරමෙහ).

---

* පොරිසෙනිනං, බ්‍ර: ථී:
† අනපයොගතො, සි: ථී:
‡ ඛත්තියකථමෙන නාමපඤ්ඤසො, සි: ථී:
§ ගාමාගතං, සි: ථී:
‖ චොරං, සෙණි, බලං සහායභූතං සහායො, සි: ථී:
** අරවියාභවමිති, සි: ථී:

පක්ඛ 320 විගතා අක්ඛිසදිසා ජංඝා යස්ස සො පඛෙඛා, යථා හි රථස්ස අක්ඛෙ භිනෙන ගමනං න සිජ්ඣති තථෙව තස්සාපි අක්ඛජංඝාය භිනනායාති ඔපම්මසංසන්දනං, 390 පත ගමනෙ, කරණෙ ඛො, පඛෙඛා, 627 පත ගමනෙ, ඛො, තස්ස ඉකා.

865 (කාලෙ පඤ්චසදිවසපරිමාණෙ, සාඛ්‍ය *පඤ්ඤාසාධනීයෙ, සඛී සහායො, වාජෙ පත්තං, පඝලො පීඨසප්පී).

පක්ඛන්දිකා 325 පක්ඛන්දති නිස්සරතීති පක්ඛන්දිකා, කම්ම පදවිඝඤ්ඣපෙ, "ඉත්ථියමත්තියවො වා" ති ති, "පක්කමන්දිනිත්තා වෙ" ති එත්ථ චකා රෙන නිස්ස නත්ති, ධාඛිනත්ත ලොපො ච, සත්තෙ ඉකා, විත්තෙ සදුදිනා පරකකාරස්ස ඛො.

පක්ඛපාස 223 ඡිනනං පක්ඛානං අපතනට්ඨං බන්ධනතො පාසො විය්‍යති පක්ඛපාසො.

පක්ඛබිලාල 642 පක්ඛයුත්තෙනා බිලාලො පක්ඛබිලාලො.

පක්ඛි 624 පක්ඛයුත්තත්තාය පත්තා, ඉ.

පඵුම 259 අත්තිනො පක්ඛවයෙ ජාතං පඵුමං, උමො, කලොපො.

පඟබ්භ 731 තංඛණුප්පත්තියඤ්ඤං පටිභා, තාය යුත්තෙනා පඟබ්භා, සීඝමෙව ගබ්භතීති වා පඟබ්භා, ප පුබ්බා භබ්භ ධාරණෙ, අ.

පඟුණ 708 අවංකතාය පකණ්ඩො ගුණෙ යස්ස සො පඟුණ, (උපුම්හි).

පඟෙ† 1152 "පඟෙව ඉතරා පජා" තත්‍රාදිසු පි දිස්සති.

පඟාහ 156 ලීනං චිත්තං පඟහණ්හාති උත්තිපත්තීති පඟාහො, අත්ත නො නිස්සයං පරමට්ඨං ගණ්හාපෙතීති වා පඟාහො, ප පුබ්බා ගහ උපාදුනෙ, ණ.

පඝණ 218 පඨමං හනති ගච්ඡතති එත්ථාති පඝණෙ, ප පුබ්බා හන ගති යං, හනස්ස ඝණාදෙසො, (ගහවාරතො බහි පකොඨකෙ, විජියං වාර පිඩකෙ ච).

පඝාණ 218 පඨමං හනති ගච්ඡතති එත්ථාති පඝාණෙ, හනස්ස ඝාණෙ.

පඩ්ක 663 පචි විත්ථාරවචනෙ, කම්මනි ණ්ඩ, කමප චලනෙ වා, ඩො, කම්පස්ස පං ආදෙසො, කමපති චලතීති පඩ්කා, 1093.

පඩ්කරුහ 683 පඩ්ක කද්දමෙ රුහතීති පඩ්කරුහං, අලුත්තසමාසො.

පඝු 319 පදෙන අහතීති පඝු, අහ ගමනෙ, උපදස්ස පාදෙසො, (පඝුලෙ).

පඝුල (ළ) 319 පදෙන අහතීති පඝුලො, අහ ගමනෙ, උලො, අථවා ඛඤ්ජ ගතීවෙකලේ‍ය, ලො, පඝුආදෙසො "ඛඤ්ජ්ති ගතිවෙකලඤ්ඤ මාපජ්ජතීති පඝුලො" ති මොග්ගල්ලායනවුත්ති.

පවලාසිකා 176 කම්පනත්ථෙ චලධාතු, මුච්ඡාපායෙ ප පුබ්බා, අත්ත දලානං පවලහාවෙනායති පවත්තතීති පවලාසිකා, අය පවත්තනෙ, ණවු, අසිත්‍යාපා.

පවා 762 පව පාගෙ, ඉත්තිය මතියවො, අ, ඉත්තියං ආ, පවා, (පාකෙ).

පඹුර 703 පචි විත්ථාරෙ, උරො, පචුරං, (පවුරෙ).

---

* පඤ්ඤාසාදනීයෙ, ඛ : ඊ : † "අතිප්‍රාතඃකාලෙ ප්‍රගෙ," ශ : ම : නි :

පච්චක්ඛ 716 අක්ඛං ඉන්ද්‍රියං පතිගතං නිස්සිතං, අක්ඛේන වා පතිගතං පච්චක්ඛං, කතෙ සමාසෙ පතිසද්දස්ස පුබ්බනිපාතො අභිධානතො.

පච්චක්ඛාන 775 පති ආ පුබ්බා ඛා කථනෙ, යු, පච්චක්ඛානං. (නිරාකරණෙ).

පච්චගඝ 713 පතිගතො අගෙහා යස්ස සො පච්චගෙහා, ගස්ස ඝො, බහුබ්බ්‍රීහිසමාසෙ පතිගතා අගෙහා යස්ස සො පච්චගෙහා, අනෙකත්ථතා උපසග්ගනිපාතානං බහුකත්ථා එත්ථ පතිසද්දෙ.

පච්චත්ථික 344 පතියමත්ථං පච්චත්ථෙ, තං යොගා පච්චත්ථිකො, පතියං විපරීතගමනං, පතිගතියං, අථවා, පටිපක්ඛං අත්ථයති ඉච්ඡතීති පච්චත්ථිකො, අත්ථ යාචනායං, ඉකො.

පච්චනීක 345 නත්ථි එතස්මා ඊති උපද්දවොත්‍යනීතො, මිත්තො, තපපටිපක්ඛා පච්චනීතො, සො එව පච්චනීකො, තස්ස කො, යථානියකො.

පච්චන්න 186 විසිඨාචාරරහිතො මිලක්ඛදෙසො කාමරූපාදි පච්චන්තො නාම, පච්චන්ත මජ්ඣිමදෙසස්ස බහිඛාහාගෙ ජාතො පච්චන්තො.

පච්චය 91 පටිච්ච එල මෙතස්මා එතීති පච්චයො, පති පුබ්බ ඉ ගමනෙ, ණ, 857 (සඛා යං "අපරප්පච්චයො," චීවරාදීසු චතූසු, ආධාරො නීයස්ස යො). "ධාතුලිඞ්ගෙහි පරාපච්චයා" ත්‍යාදීසු ණ්‍යෙ.

පච්චවි 665 ගමනාගමනවසෙන පුනපපුනං ජලෙ අරතීති යාය සා පච්චවී, පති පුබ්බා අර ගමනෙ, අ, නදාදි.

පච්චාදෙස 775 පති ආ පුබ්බා දිස පෙසක්ඛණෙ, ණ, (නිරාකරණෙ).

පච්චාමිත්ත 345 පටිපක්ඛභාවෙන අමති ගච්ඡතීති පච්චාමිත්තො, පති පුබ්බා අම ගමනෙ, තො.

පච්ඡූස 68 පති පුබ්බා, ඌස රුජායං, අ, පච්ඡූසෙති තිම්‍රතීති පච්ඡූසො.

පච්ඡූහ 765 පටිපක්ඛවසෙන ඌහති පවත්තතීති පච්ඡූහො, පති පුබ්බා ඌහ පවත්තියං, අථවා, පච්ඡූහතෙ විනිහන්‍යතීති පච්ඡූහො.

පච්ඡා 1200 (පච්ඡාසද්දෙ, පතීච්චයං චරිමෙ අනාගතකාලෙ සත්තම්‍යත්ථෙ).

පච්ඡානාප 169 පච්ඡා තපති එතෙනාති පච්ඡාතාපො, තප සන්තාපෙ.

පච්ඡාබන්ධ 666 තරස්ස පච්ඡාභාගෙ බන්ධිතබ්බොති පච්ඡාබන්ධො, බධ බන්ධනෙ, අ.

පච්ඡි 524 පස බාධනෙ, ඡි, පඤ්ඤති බාධියති එත්‍යාති පච්ඡි.

පච්ඡිම 714 පච්ඡා භවො පච්ඡිමො, ඉමො.

පච්ඡිමකත්තුක 76 කත්තුකාමාසො පච්ඡිමකත්තුකො, පුබ්බකත්තුක මුපාදාය පච්ඡිමො ච සො කත්තුකො චෙති පච්ඡිමකත්තුකො.

පජා 93 ප පුබ්බා ජනි පාතුභාවෙ, ඨ, පකාරෙන ජාතත්තා පජා, 1053 (?)

පජාපති 15 පජානං සත්තානං පති සාමී පජාපති, පජං පාලෙතීති වා පජාපති, පා රක්ඛණෙ, ති, 43 පරතො ජායන්තීති පජා, *අච්ඡිඤ්ඣිකා,

---

* ඉච්ඡඤ්ඣිකා, ඛ : ඩි :

තාසං පති පජාපති, 237 පජං පුත්තානං පාලෙතීති පජාපති, 1000 (පියං ඉත්ථිසාමඤ්ඤං, ඉත්ථිලිඞ්ගෙති වා අත්ථෝ, දූරෙ භරියා, සුරෙ දෙවතා යං, දෙවතාවිසෙසෙ වා).

පජ්ජ 191 පද ගතියං, අ, දස්ස ජ්ජ, චිත්තං, පජ්ජති ගච්ඡති එත්ථාති පජ්ජෝ, 425 පදස්ස හිතං පජ්ජං, (පාදතෙ උදකාදිම්හි පජ්ජං) 1035 (සිලොකෙ අනුට්ඨුභාදෙ, අඩෙ පථෙ, පජ්ජෝ පජ්ජසද්දෙ.)

පජ්ජුන්න 47 පජ්ජනං ලොකාන මනනං හොජනං භවති එතෙනාති පජ්ජුඤ්ඤා, "පද ගතියං, පජ්ජති ගච්ඡතීති පජ්ජුඤ්ඤා" ති මොග්ග ල්ලායනවුත්තති.

පඤ්චගොරස 501 ගොතො සජාතා රසා ගොරසා, ඛීරාදයො, ඛීරං නවං, දධි ඛීරතො ජාතො, දධිතො ඝතං නොනීතඤ්ච, සබ්බසෙසො තක්කං ඛීරතො යෙව වා.

පඤ්ඤාන 316 ප පුබ්බා ඤ්ඤ දිත්‍යිසං, ඛුවාදි, ණ්ණ, පඤ්ඤාතො, (දීපෙ).

පඤ්චගිකතුරිය 139 පඤ්ච අඟානි අවයවානි අස්සාති පඤ්චඞ්ගිකං.

පඤ්චදසී 73 පඤ්චදස්සනානං තිථීනං පූරණී පඤ්චදසී, ණී. (පණ්ණරසියං.)

පඤ්චධරණ 480 ධරණානං පඤ්ච පඤ්චධරණං.

පඤ්චම 132 පඤ්චනානං ධෙවතාදීනං පූරණෙ, පඤ්චනානං වා මහාභූතානං පූරණෙ පඤ්චමො.

පඤ්චමහානදී 682 ගංගාදිකා ඉමා පඤ්ච නදියො මහානදී නාම, චන්දභා ගාදිකා නිනනගා පඤ්චමහානදියො අඤ්ඤාසං නදීනං ඤෙය්‍ය.

පඤ්චමහාපරිච්චාග 421 සෙට්ඨධනස්ස පුත්තානං දූරානං රඤ්ඤා අභා නඤ්ච වසෙන පඤ්චමහාපරිච්චාගො වුත්තා, තත්‍ර සෙට්ඨධනං සෙත හත්ථාදි රතනං, පුත්තා ඔරසා, අථවා, පුත්තසීතරො, දූරෙ පතිබ්බතා පියභරියා, රජ්ජං පකතිරජ්ජං තදුපීතො වා ආයො, අහං චක්ඛාදි, මහ නෙත්තඞ්ගි උත්තමපුරිසෙහි එව කතො මහන්තානං වා පරිච්චාගො මහා පරිච්චාගො, මහත්ථං වා බුඩ්ඪාවත්ථං කතො පරිච්චාගො මහාපරිච්චා ගො, කාපුරිසෙහි දුක්කරත්තා මහතො සෙට්ඨා පරිච්චාගො වා :

පඤ්චසිඛ 25 පඤ්ච සිඛා චූළා යස්ස සො පඤ්චසිඛො, (පඤ්චසිඛාදයො ගන්ධබ්බා නාම).

පඤ්චාල 184 පඤ්චාලස්ස පුත්තා පඤ්චාලා, පඤ්චනං රාජූනං අලනති වා :

පඤ්චාලිකා 523 පඤ්චානි යස්ස සන්ති සජීවසෙසවානි පඤ්චාලිකා, ඉත්ථො, මරෙඩ ලකාරාගමො, (වජ්ජදනනකඤ්ඤසිඟාදිපුත්ථලිකායං පඤ්චාලිකා).

පඤ්ඤ 229 පඤ්ඤ, යොගතො පඤ්ඤා, ණ්ණ, (පඤ්ඤතෙ).

පඤ්ඤත්ති 971 ප පුබ්බා ඤ්ඤප මාරණතොසන නිසාමනෙසු, ති, පඤ්ඤ ත්ති—(වොහාරසම්මං රථසකටාදිවොහාරෙ,)

"ඡ පඤ්ඤත්තියො ඛන්ධපඤ්ඤත්ති—පෙ—පුග්ගලපඤ්ඤත්ති" ති-පකා රතො වෙනෙය්‍යසන්තානෙසු පවත්තං කිලෙසජාලං ඤපති මාරෙති නා නප්පකාරතො වා පවත්තිනිවාරණෙන අකුසලානං ධම්මානං ඤත්ති මාරණං පඤ්ඤත්ති—පකාරතො වෙනෙය්‍යජනෙ ඤපති තොසෙති

ධම්මං වා සුණන්තානං ධම්මදෙසනාය චිත්තෙ අනෙකවිධෙන ඤපෙති භාසනසොමනස්සුප්පාදනං පඤ්ඤපෙති—පකාරතො වෙනෙය්‍යානං ඤාණං ඤපෙති නිසෙති තික්ඛභාවං කරොති අතිබ්භුබ්භිනං වා අනෙක විධෙන ඤපෙති නිසානං ඤාණතික්ඛිණකරණං පඤ්ඤපෙති—පකාරතො වෙනෙය්‍යසන්තානෙසු සඩ්ඝම්මං ඤපෙති නිසාමෙති ඨපෙති ධම්මං වා සුණන්තානං ධම්මදෙසනාය අනෙකවිධෙන චිත්තෙ සඩ්ඝම්මං ඤපෙති නිසාමනං ඨපනං පඤ්ඤපෙති.

පඤ්ඤ 152 පඤ්ඤ්‍යතෙ එතායාති පඤ්ඤා, ප පුබ්බො ඤා අවබොධනෙ, ඨබ්.

පඤ්ඤාණ 153 පජානාති එතායාති පඤ්ඤාණං, ප පුබ්බො ඤා අවබොධනෙ, යු, නසස ණො, 1061.

පඤ්ඤත 724 පපුබ්බො ඤා අවබොධනෙ, තො, පඤ්ඤාතො, (පාකටෙ).

පඤ්ඤාභෙද 153 පඤ්ඤාය භෙදෙ විසෙසා පඤ්ඤාභෙදෙ, විපස්සනාදයො නෙපක්ඛානතා සපරියායා පඤ්ඤාභෙදෙ පඤ්ඤ විසෙසා.

පඤ්හ 115 පඤ්හපුච්ඡායං, අ, පුච්ඡිතබ්බොති පඤ්හො, පඤ්හ ඉච්ඡායං වා, පඤ්ඤ්යති ඤාතුං ඉච්ඡීයති සොති පඤ්හො—ඤාතු මිච්ඡිතො හි අත්ථො පඤ්හා නාම, තථා හි වුත්තං නෙත්තිඅට්ඨකථායං, "පඤ්හති ඤාතුං ඉච්ඡිතෙ අත්ථෙ" ති—පුච්ඡ පුච්ඡනෙ වා, චස්ස පවමො, ඡ්ස්ස හො, උස්ස අ, පඤ්හ පුච්ඡනෙනිපි ධාතු.

පඤ්හිපණ්ණ 584 පඤ්හි අප්පත්තනු වුච්චතෙ, පඤ්හි පණ්ණං යස්සා සා පඤ්හිපණ්ණි.

පට 290 පට ගමනෙ කරණෙ, අ, පටති පිණ්ණභාවං ගච්ඡතීති පටො, අථවා, පකාරෙන වියති අච්ඡාදියති හිරොත්තප්පං එතෙනාති පටො, පං හිරිකොපීණං වෙති පච්ඡාදෙති වා පටො, ව පච්ඡාදනෙ, ප උප සගෙහා වා හිරිකොපීණවාචි පසද්දෙ වා පුබ්බකො.

පටග 645 පටං ගච්ඡතීති පටගො, පතනෙනා ගච්ඡතීති වා:

පටල 218 පට ගමනෙ, "පටාදිභ්‍යලං" ඉති අලො, පටලං, 940 (නෙත්ත රොගෙ චක්ඛුරොගවිසෙසෙ ඡදිමයි ගෙහාදිමහි ඡදනෙ).

පටලිකා 313 පටලං එතසස්‍යත්ථීති පටලිකා, ඉකො, (නිරන්තරපුපඵ පටෙ).

පටහ 144 පට ඉති සද්දං ජහාතීති වා පටං හනතීති වා පටහො, "පටති යාතීති පටහො" ති මොග්ගල්ලායනවුත්තති.

පටිකා 313 පට ගමනෙ, ණ්වු, පටිකා. (බහුමුදුලොමෙ සෙතවත්ථෙ.)

පටිකූල 719 පටිකූලති ආවරතීති පටිකූලං, කූල ආවරණෙ, අ.

පටිකමන 210 පටිකමනමනති එත්ථාති පටිකමනං, අධිකරණෙ යු, (ආසනසාලායං). "පටිකමනං ආහරිත්වා දෙති" ති විසුද්ධිමග්ගා දීසු දිස්සති.

පටිග්ගහ 908 පති පුබ්බා ගහ උපාදනෙ, අ, පටිග්ගණ්හාති එතෙනාති පටිග්ගහො, භාජනනන්තරං යෙන බෙලාදයස්සුච්චං පටිග්ගණ්හාති.

පටිඝ 164 ආරම්මණෙ පටිහඤ්ඤතීති පටිඝං, අ, හන හිංසායං, හනස්ස ඝො. 1111 (දුස්සෙ කොධෙ, ඝාතෙ මාරණෙ.)

පවිඤ්ඤාස 118 ඤ්ඤසනං ඤොඤෝ, තං පතිගතෝ, ඤොඝසස්ස පරිරූපෝ වා පවිඤ්ඤාඤෝ.

පවිචඡාදනීය 468 ඡාදූ ඉච්ඡායං, පවිච්ඡාදෙතීති පවිච්ඡාදනීයං, අනීයෝ, ස්ද සංවරණේ වා, මංසෙන පවිච්ඡාදෙතබ්බතෝ පවිච්ඡාදනීයං.

පවිඤ්ඤූ 171 පති පුබ්බෝ ඤාතෘ අභ්‍යුපගමේ, ඉස්සියං ආ, පවිඤාතෘනං පවිඤ්ඤූ.

පවිනිධි 529 පති නි පුබ්බෝ ධා ධාරණේ, ඉ, පවිනීධි, (පතිසදිසං යං සිලාදිනා පරිරූපකං කරීයතෙ තත්‍ර).

පවිපක්ඛ 344 පරි විරූඩෝ පක්ඛෝ සහායෝ පවිපක්ඛෝ, (රිපුම්හි).

පවිපත්ති 944 පති පුබ්බෝ පද ගතිම්හි, ති, (බුධෙ බුජ්ඣනෙ, පතිලාභෙ පාපුණනෙච).

පවිපථ 192 පරි අභිමුඛෙන ගන්තබ්බෝ පථෝ පවිපථෝ, (පවිමග්ගෙ).

පවිපඤ්ඤ 757 පද ගමනෙ, ඤා, තස්ස අනෙනා, පවිපඤ්ඤනං, (ඤූතෙ).

පවිපාති 429 පතිරූපෙන පතනං පවිපාති, පත ගමනෙ, තස්ස ටෝ, ඉ.

පවිපාද 309 පවිපජ්ජති පවත්තති සෙය්‍ය යෙන ඤෝ පවිපාදෙ.

පවිපාදන 964 පරි පුබ්බෝ පද ගමනෙ, ණ්‍යුපච්චයෝ, පවිපාදනං.

පවිබ්භ 529 වමු ගහිරණේ, පරි පුබ්බෝ, බ්භා, ඉත්තං, පවිබ්භමං.

පවිභය 167 පවිවත්තතීති භයං චිත්තුත්‍රාසෝ යස්මා තං පවිභයං 989.

පවිභාග 529 පරිරූපං භජතීති පවිභාගෝ, පරි පුබ්බෝ භජ සෙවායං, ණ්, 1077 (සමෝ තුල්‍යෙ, අරි සත්තු, සමාධිම්හි ති පි පාඨෝ).

පවිභාන 153 *පවිමුඛ් භවනත්ති උපඛ්භනත්ති ඤෙය්‍ය එතෙනාති පවිභානං, භා ධාතු ඛ්‍යානෙ, ස්‍යු.

පවිභාසුන්න 731 තං ඛණුපපත්තිං ඤත්වා පවිභා, තාය ස්‍යුත්තෝ පවි:

පවිභූ 532 පවිභවතීති පවිභූ, පරි පුබ්බෝ භූ සත්තායං, ඤ්වි.

පවිමග්ග 192 පරි අභිමුඛෙන ගන්තබ්බෝ මග්ගෝ පවිමග්ගෝ.

පවිමා 529 පරි පුබ්බෝ මා මාණේ, මාණමත්‍ර සදිසීකරණං, කත්තරි කරණේ වා අ, පවිමා.

පවිමුඤ්ච 378 පරි පුබ්බෝ මුච මොචනෙ, ත්තා, තප්පච්චයස්ස ඤත්තා, ධාත්වන්තලොපෝ, පවිමුඤ්චනා.

පවිරව 118 රවං පවිගතෝ රවස්ස පවිරූපෝ වා පවිරවෝ.

පවිවාක්‍ය 114 පවිගතං පච්චාගතං වා වාක්‍යං පවිවාක්‍යං.

පවිවිංස 485 පරි පුබ්බෝ විස පවෙසනෙ, දීඝාදි, පවිවිංසෝ.

පවිඤ්ඤව 171 පරි පුබ්බෝ සුණාතීති අභ්‍යුපගමේ, ණේ, භාවසාධනං, පරි ඤ්ඤවණං පවිඤ්ඤවෝ. (අභ්‍යුපගමේ.)

පවිහාර 219 පවිහරන්ති අපනෙන්ති එතඤ්මා රඤ්ඤා අඤ්ඤතන්ති පවිහාරෝ, පවිපක්ඛ හරති එතඤ්මාති වා පවිහරෝ, රඤ්ඤඤ්ඤ දිඝතෙත පවිහාරෝ, (වාරෙ). 341 පවිහරති ඤූපයති තෙනාති පවිහාරෝ, පරි පුබ්බෝ හර හරණේ, ණේ, (වාරපාලකෙ). 1018 (පච්චාහාරෙති පරි වචනාහාරෙ.)

---

* පරිසම්මුඛං භවන්ති, සි: පී:

පටු 721 පට ගමනෙ, උ, පටති *තිකඛභාවං ගච්ඡතීති පටු, 926 (තික්ඛිණෙ තිතෙඛ, බ්‍යතෙත ඡේකෙ, රොගමුතොත නිරොගෙ).

පටොල 595 පට ගමනෙ, ඔලෝ, පටති ඛත්ති මෙතෙන ගච්ඡතීති පටොලෝ, පටුරසං ලාතීති වා පටොලෝ.

පට්ඨ 564 පටි ඉත්‍යඛ්‍ය යසස සො පට්ඨ, පට්ඨිතපි, (ලොහිතලොදෙදෙ).

පඨාන 395 ඨා ගතිනිවුත්තියං, ප පුබෙබා යානෙ, යු, පතිඨීයතෙති පඨානං, 1122.

පඨම 715 පඨ ව්‍යත්තියං වාචායං, අමෙ, පඨ සංඛ්‍යානෙ වා, වණ්ණවිකාරෙ, පඨීයති උච්චාරීයති උත්තමභාවෙනාති පඨමං—"පඨියතෙ ආදිම්හි උච්චාරියතෙති පඨමං, භාවසාධනං, "සමාදිහි ථමා" ති මෙ, ධාත්වන්තලොපො, පුථති ආදිම්හි පවත්තතීති වා පඨමං, පුථ විත්ථාරෙ, ඉධ පවත්තියං වත්තති, කඨමා ධාතුඃස්ස අනෙකත්ථත්තා, "පුථස්ස පුථපථා මොචා" ති පුථස්ස පථාදෙසො අම්පච්චයො චාති" අභිධම්ම විභාවිනී පදයොජනා—932 (පඨමං පමුඛචාති ඉදං අභිධානවයං ආදි පධානෙසු වත්තතෙ).

පඨවි 181 පුථ ඉති පාවිපදිකෙ ඨිතෙ නදාදි, ඊ, පුථස්ස පුත්‍ව ආදෙසෙ වුඛ්ඛිම්හි ච කතෙ පුථුවි, උස්සවාදෙසො, පුථවි, පථාදෙසො, පථවි, ඉමස්මිං පතෙඛ අවාගමො—අථවා, ථව ගතියං, පථවති එත්ථාති පථවි, නදාදිතො වා ඊ, සබ්බත්‍ථ පත්ථරතීති වා පථවි, තර සත්ථරණෙ, ප පුබෙබා, රස්ස වො, නදාදි, ඔ ථස්ස, යථා "අඨකථා" ති එත්ථ.

පණ 532 පණ ව්‍යවහාරෙ, අ, පණෙ, 908 (චෙතනං කම්මකාරෙහි ලභි තබ්බධනං, මූලං මූලධනං, වොහාරෙ වාණිජකම්මෙම).

පණක 690 චාමරසණ්ඨානො නීලවණ්ණා එකො සෙවාලවිසෙසො, පණකො නාම, පණ සංඛතෙ, ණ්වු.

පණය 856 ප පුබෙබා නී පාපුණනෙ, ණ්‍ය, නස්ස ණෙ, පණයෙ.

පණව 144 පණ ව්‍යවසීතිසු, අවො, පණ්යතීති පණවෝ.

පණාළි 683 ප පුබෙබා නල ගතෙඛ, අ, නදාදි, ළත්තං ණත්තාච, පණාළි.

පණ්ඩාන 426 ඨා ගතිනිවුත්තිය්, ප නි විය පුබෙබා පත්ථානායං, යු, ණත්තං, ඨත්තං, පණ්ඨානං.

පණ්ඩි 426 ඨා ගතිනිවුත්තියං, ප නි විය පුබෙබා පත්ථානායං, ඉ, ණත්තං, ඨත්තං, පණ්ඩි.

පණ්ය 471 පන ව්‍යවහාරෙ, ණ්‍ය, පණ්යං, (විකකගෙහෙ).

පණ්ණ 8, 695 පධානභාවං නීතං පණ්ණං, නස්ස ණෙ, 939 (විහිතෙ විධාතබෙබ).

පඬක 242 පණ ව්‍යවහාරෙ, ඬො, පඩි ලිඟවෙකල්‍යෙ වා, භූවාදි, පඬකො.

පඬර 95 පඬති පකාසතීති පඬරෝ, පඩ ගතියං, අරෝ, 361 පඬරවණ්ණතාය වණ්ණවසෙන පඬරෝ.

පඬව 606 පඬුවණ්ණත්තා පඬවෝ, පඩ ගතියං වා, අවෝ.

---

* ඛ්‍යාතභාවං, මොග්ගල්ලානවුත්තිං.

පඬිත 227 පඬා බුඞ්ඞි සජාතා අස්සාති පණ්ඩිතෝ, කඩ්ඣදි, *පඩි ගතියං වා, තෝ, නිගහීතාගමෝ.

පඩු 96 පඩි ගතියං, උ, පඩති †එකගණනං ගච්ඡතීති පඩු, සිතපීතවණ්ණ මයසමම්ඉස්සිතවණ්ණ පඩුසඥ්ඤ, 185 පඩි ගතියං, උ, (ජනපද විසෙසෙ).

පඩුකම්බල 22 පඩුවණ්ණ කම්බලසදිසත්තා පඩුකම්බලෝ, එකක්ඛරකෝ සට්ඨකාසං පන "මුදුසිනිඛපහස්සරතාදිහි පකාරෙහි දෙවතානං මනං ඩෙතී ආදදාතීති පඩු" ති වුත්තං, ඩිධාතු ආදානත්ථෝ, උ.

පණ්ණ 543 පූරයතීති පණ්ණං, නිපාතනා. පණ්ණයති වොහරීයතීති වා පණ්ණං, පණ බ්‍යවහාරෙ, ණ්ණ. "පණ්ණහරිතෙ" ති සද්දනීති ධාතු වා, හරිතභාව විගතෙ පත්තසම්මිං පණ්ණභාවෝ රූළ්හිතෝ පවත්තෝතී දට්ඨබ්බෝ.

පණ්ණරසි 73 පණ්ණරසනනං තිථීනං පූරණී පණ්ණරසී, ඊ.

පණ්ණකාර 356 සඤ්ඤසඤ්ඤෙන පණ්ණෙන සඞ්ඝං ආකිරීයතෙ ආනීයතෙ ති පණ්ණකාරෝ.

පණ්‍යවීථිකාසාලා 213 පණ්‍යවොහාරෙ, පණ්‍ීතබ්බාති පණ්‍ය, වත්ථාදයෝ, තෙ එත්ථ විත්ථිණ්ණත්තී පණ්‍යවීථිකා යෝ, කී දබ්බවිනිමයෙ, සෝ එව සාලා ගෙහනති පණ්‍ය වීථිකායසාලා.

පණ්‍යවීථිකා 213 පණ්‍ානං වීථිකායාය නීයමානානං වීථි පණ්ඩෝ එව පණ්‍යවීථිකා, සකත්ථෙ කෝ.

පණ්හි 277 පස බාධනට්ඨසණ්ඩසු, ති, තස්ස ණ්හ, සස්ස හෝ, වණ්ණවිපරි යයෝ, ණ්හිප්පවත්තයෙන වා සිද්ධං, පණ්ීයති වොහරීයතීති වා පණ්හි, පණ බ්‍යවහාරෙ, ති, "පණ්හස්ස හාති හිතණ්ණ ලද්ධා" ති මොග්ගල්ලායන සුත්තෙනන සිද්ධං.

පතඟ 624 පතන්තෙ ඩෙන්තෙ පතොතන වා ගච්ඡතීති පතඟෝ.

පතන්ත 627 පතන්ත්‍යනෙනෙති පත්තනං, යදුදිනා තෝ, ත්තං.

පතඞ්ග 625 පතති පතන්තෙ විය ආකාසඟෙ හොතීති පතන්තෙ.

පතාකා 397 උප්පතතීති පතාකා, ආකෝ, පට ගතියං වා, පටාකා, මොග්ග ල්ලායනවුත්තියං පන "බලපතොහාකෝ" ති සුත්තෙනන ආකපච්චයං කත්වා "පතති යාතීති පතාකා" ති වුත්තං.

පතාප 351 පතපන්ති තෙජස්සිනෝ භවන්ත්‍යනෙනෙති පතාපෝ, ණෙ, කෝ සෝ, ධනං, තතෝ ජාතෝ යෝ තෙජෝ සෝ පතාපෝ නාම, තයමා කොසජෝ තෙජෝ ධනෙන සත්තූනමුපකරණං.

පතාපන 657 ගුසං තපත්තාස්මිනති පතාපනෝ, පසුබ්බ තප සන්තාපෙ, ස්සු.

පති 240 පා රක්ඛණෙ, ති, පාති රක්ඛතීති පති, 725 පා රක්ඛණෙ, ති, රස්සාදි, පත ගතිමහි වා, ඉ, පති.

පති 1178 ("වාමාදුන"ඉති පාඨෙ වාමෙ පතිලොමෙ, ආදුනෙ ගහණෙ— වාචාදුනෙ, "පච්චසෙසාසි"—පතිනිධිම්හි, පතිඨාය—සාදිසෙස, "බුඛ

---

* "යෙ ගන්‍යන්‍ථා නෙ බුධ්‍යන්‍ථා" ති වචනතෝ එත්ථ පඩිධාතු බුධ්‍යත්‍ථෝ.
† එකං ගනානං, සි: පී:

සමා පති"—පතිගතෙ නිවත්තනෙ, පටිඵලෙ පටිච්චාති පදස්ස අත්තෙ, ලකඛණාදිකෙ චතුබ්බිධෙ).

පතිදෙනෙ, "තෙලපත්තිකස්ස සතං පතිදදාති"—නිසෙධෙ, "පටිසෙධෙති"—වාමෙ, "පතිසොතං"—ආදුනෙ, "පතිගණ්හාති"—නිවත්තියං, "පටික්කමති"—සාදිසෙස, "පටිරූපකං"—පටිනිධිම්හි, "ආචරියතො පති සිස්සෙසා"—පතිබාධෙ, "පටිවෙධො"—පතිගතෙ, "පච්චකඛං"—පුනක්‍රියාය, "පතිකාරෙ"—පටිච්චත්තෙ, "පච්චයෙ"—ලකඛණෙ, "රූකඛං පති විජ්ජොතතෙ විජ්ජු"—ආදිසදෙදන ඉත්ථම්භූත කඛාණදීසු.

ඉත්ථම්භූතකඛාණෙ, "සාධු දෙවදත්තොතා මාතරං පති"—භාගෙ, "යදෙත්ථං පති සියා තං දීයතු"—වීච්ඡායං, "රූකඛං රූකඛං පති විජ්ජොතතෙ චඤ්ඤෙ" ති ආදි.

පතිංවරා 235 පතිං වරතීති පතිංවරා, වරපත්ථනායං, අ, දුතියායාලොපො. (පතිච්ඡිය පත්‍යනෙටසිනියං).

පතිකිඨ 699 කිට ගතියං, පති පුබ්බා තු නිඤ්ඤයං, ඨො, පතිකිඨං (ජාතඤ්ඤ චාරුදිනා නිඤ්ඤතෙ).

පතිඛා 1130 පති පුබ්බා ඛා ගතිනිවුත්තියං, ඤ්ඤි, "මෙ ත්වං මහති පතිඛා අහොසී" තඤ්ඤදීසු නිස්සයෙ.

"අත්තනොා කුලං පතිඛං කරොහි" තඤ්ඤදීසු ඛානෙ.

පතින 724 පති පුබ්බා ඉ ගතිම්හි, නො, අභිමුඛං එතීති පතිනොා 935 (ඛඤ්ඤතෙ, පාකටෙ, හඬෙ, පහඬෙ).

පතිදුන 472 නඤ්ඤසඤ්ඤා අපපනං පතිදුනං, පති පුබ්බා දුති නඤ්ඤසපපනත්ථෙ.

පතිබ්බතා 234 පති සාම්කොා වත ඕව කමනියොා යස්සා සා පතිබ්බතා, පතිම්හි වත මස්සාති වා පතිබ්බතා.

පතිරූප 715 පටිගණ්හිතොා රූපොා පතිරූපොා (අනුවිජ්ජිකෙ).

පතිරූපං 1144 "භනෙතති බොා තෙ භික්ඛූ භගවතොා පටිසුත්වා සාධූති වා ලත්‍යූති වා ඔපායිකතති වා පතිරූපතති වා" ආදීසු සම්පටිච්ඡනෙ.

පතිසුණ්ණ 235 පති සාම්කොා සුණ්ණාති නඬොා යස්සා සා පතිසුණ්ණා.

පතිස්සය 206 සි සෙවායං, පති පුබ්බා, ණ්ණ, පතිස්සයොා (ගෙහෙ).

පතිවි 29 පවිජා දිවාවසානෙ අඔති රවි යස්සං සා පතිවි, අථවා, පතිඔති පවිජාභාගමාපජ්ජතෙති පතිවි.

පතින 724 පති පුබ්බා ඉ ගමනෙ, නො, පතිමුඛං එතීති පතිනොා.

පතිර 664 පාර තීර කම්මසාමඤ්ඤියං, චුරාදි, අ, අණ්ණපාරාදි නිවත්තනත්ථං පතිරතති වුත්තං.

පතොද 448 ප පුබ්බා තුද ව්‍යථනෙ, ණ්ණ, පතුජ්ජතෙ නෙනෙති පතොදො.

පතන 439—443 පතති යන්ති සො පතෙනා, පත ගතියං, නො, පාතනොා තායන්තිපි පතෙනා, තා පාලනෙ, අ, 457—543—පත පතනෙ, නො, පතති අවිරෙනාති පත්තං, 627 පත ගමනෙ, නො, පාතනොා තායතීති වා: 753 ආප බ්‍යාපනෙ, නො, ඛුජාදි, ආලොපො, පත්තං, 936 (පතෙඛ

සකුණාදීනං, දලෙ රුක්ඛාදීනං ඡදෙ, භාජනෙ ලොහමයාදිකෙ, සො ගතෙති ඉදං භාජනෙති ඉමස්ස විසෙසණං, සොගතෙ භාජනෙති සුග තස්ස සන්තකෙ භාජනෙති අත්ථො).

පත්තගු 301 පත්තමග්ග මසෙසති පත්තගූ, බුද්ධකපණ්ණත්‍ථය අප්පධාන පණ්ණම්හි වත්තෙ, "අහං ගත්තඤති කොපාය පතිකෙඤ්චප්පධාන කෙ" ති හි නානත්ථසංගහෙ.

පත්තබ්බ 745 පද ගමනෙ, තබ්බෙ, පජ්ජතෙති පත්තබ්බං (ආසජ්ජ).

පත්තයාන 625 පත්තෙන යාති තං වායානමෙත්තස්සාති පත්තයානො.

පත්ති 377 පත්තීති පත්ති, පත ගමනෙ, ඉ, චිත්තං, පදෙන වා අත්තීති පත්ති, අලොපො, දස්ස තො. 1012 (පදූත්තමං චතුත්ථෙ සෙනඝෙ).

පත්ති 388 පත්තං වාජෙ, තං යොගා පත්ති, ඊ, (කඩෙ).

පත්තුණ්ණ 291 කොසෙය්‍යමෙව ඩොතං පත්තුණ්ණං නාම, වුත්තඤ, "පත්තුණ්ණං, ඩොතකොසෙය්‍ය" නති—පත්තුණ්ණරථෙ ජාතත්තා පත්තුණ්ණන්තීපි වදන්ති.

පත්ථ 482 කුඩුබා චත්තාරො පත්ථො, 484 පත්ථසදෙද සාමඤ්ඤමාණෙ දෙසු පවත්තති ඉධ පන විසෙසමාණවාචකො අධිප්පෙතො—607 පතිඛ්ඛෙත අස්මන්ති පත්ථො, පති පුබ්බා ථා ගතිනිවුත්තියං ඨස්ස ථො, 1044 (මාණං මාණවිසෙසො, සාතු පබ්බතසාතු).

පත්ථනා 426 පත්ථ යාචනායං, යු, ඉත්‍ථියං, ආ, අත්ථනාපි, (පත්ථනාමත්තෙන).

පත්ථාව 770 ප පුබ්බා ථු අභිත්‍ථවෙ, ණ්ව, පත්‍යොවො, (ඛණ්ඩාදියං).

පත්ථිව 333 පථිසියා ඉසඤ රො පත්‍ථිවො, ණ්ව, චිත්තං ඉත්තඤ්ච.

පථ 190 පථ ගත්‍යං, අ, පථති ගච්ඡති එත්‍ථාති පථො, පථති යාත්‍යනෙ නෙති වා පථො, උප්පජ්ජනකිච්චාකිච්චෙහි ජනෙහි පත්‍යති ගච්ඡීය තීති වා පථො, මඝෙහා, "සො දුවිධො මහාජනෙන පදසා පරිපජ්ජි තබ්බා පකතිමඝෙහා ච පණ්ඩිතෙහි නිබ්බාණත්‍ථිකෙහි පරිපජ්ජිත බ්බා පරිපදසංඛාතො අරියමඝෙහා වාති, තත්‍ථ පකතිමඝෙහා උප්ප ජ්ජනකිච්චාකිච්චෙහි ජනෙහි පත්‍යති ගච්ඡියතීති පථො, පරිපදසු පන අමතමහාපුරං ගන්තුකාමෙහි කුලපුත්තෙහි සබා පාථෙය්‍යං ගහෙත්වා පත්‍යති පරිපජ්ජියතීති පථො, අථවා, පාථෙති කාරකං පුග්ගලං ගමෙති නිබ්බාණං සම්පාපෙතීති වා පථො" ති සද්දනීති. 202 නිබ්බිඛා තු රවිජ්ජ නත්‍ථරෙන රවිජ්ජා පථො අඛීති ච වුච්චති.

පථාවි 347 පථෙ ගච්ඡතීති පථාවී, වී, දීඝො, } (පථිකෙ)
පථික 347 පථෙ ගච්ඡතීති පථිකො, ඉකො. }

පඳින 724 පථ විඛ්‍යතෙ, තො, පථිතො, (ප්‍රාකටමත්තෙ).

පද 8 අරියෙහි පරිපජ්ජිතබ්බත්තා ගන්තබ්බත්තා පදං—91 පජ්ජති ඵල මෙතෙනාති පදං, 277 පද ගතිම්හි, අ, පජ්ජතෙ ගච්ඡතෙ එතෙනාති පදෙ, 819 (පරිත්තාණං රක්ඛණං, වත්ථුමහි ඔකාසෙ, තල්ලක්ඛණං පාද සඤ ඨානං).

පදග 377 පදෙහි ගච්ඡතීති පදගො, පදසද්දූපපද ගමු ගත්‍යං, ඨ්ව.

පදඨාන 92 පදූනං හෙතූනං ඨානං පදඨානං, යථා රාජරාජත්‍ති, තිවිධං හි කාරණං, උපාදූනකාරණං සහකාරිකාරණං කාරණකාරණන්ති,

සථා බීජං අංකුරස්ස උපාදානකාරණසංඛාතං පදථානං, භූමිජලාදි සහකාරිකාරණං, *කපපස්ස කාරණං ජරෝ, තස්ස කාරණං †කථොති කථෝ කාරණකාරණං ‡කපපස්ස—පජ්ජති පාපුණාති ඵලමේතෙන කාරණේනාති පදං, නිඛති ඵලං එත්ථ කාරණේති ඨානං, පදඤ්ච තං ඨානඤ්චාති වා පදඨානං.

පදර 1009 ප පුඛෙඛා දර විදූරණේ, පදරෝ, (පවුඩදරියං, මහාදරියං).

පදවී 191 පද ගතියං, අවෝ, නදාදි, පදති ගච්ඡති එත්ථාති පදවී, (මගෙහ).

පදති 377 ථදෙඛි අතති අජ්ජතීති පදති, අත සාතව්වගමනෙ, ඉ.

පදික 377 පදෙඛි ගච්ඡතීති පදිකෝ, ඉකෝ, පාදතිකෝ පාදති ප්‍යත්‍ර.

පදීප 316 දිපපතීති දීපෝ, දිප දිත්තියං, අ, පදීපොති අඤ්ඤදීපාදි නිවත්තනත්ථං උපසග්ගෙන පදං වඩ්ඪිතං.

පදුම 476 පදුමනාමෙන එකෝ ගණනවිසෙසෝ වුච්චති, පුඩරීකලඤ්ඡ සතං පදුමං, එකූනවීසාධිකසතබ්බුදසහිතා එකා ලෙඛා. 685 පද ගමනෙ, උමෝ, පජ්ජති දෙවපූජාදිං යාතීති පදුමං, පමිහි පඛ්‍යාමහි දවති රුහතීති වා පදුමං—895 (සංඛ්‍යාහෙදෙ උපපලපුණ්ඩරීකානං මජ්ඣෙ ගණනා, නරකහෙදෙ "පදුමනිරයෙ නිබ්බත්තෙතා" ති ආදීසු—වාරිජෙ කඤ්ඤකසනාලෙ (කමලෙ).

පදුමගබ්භ 491 පදුමඛාත්‍ර කොකනදං තඛ්ඛණුණ්ණසදිසෝ පදුමරාගෝ.

පදෙස 267 දිස පෙඤ්ඤණේ, ප පුඛෙඛා, ණෙ, පදෙසෝ, තජ්ජනඤ්ඤදීහි යුත්තෝ අභූතේ, තතෝ පසාරිතෙ සති, පදෙසාදිකා චතසෙසා සඤ්ඤා යථාකකමතෝ සියුං, යථා, තජ්ජනී යුත්තා අභූතේ තතෝ පදෙසෝ.

පදෙසන 420 ප පුඛෙඛා දිස අතිසජ්ජනෙ, යු, (අතිසජ්ජනං දූනං පඛොධනඛ ඉහ දූනං) පදෙසනං.

පදෙස 68 දෙසාය රත්තියා පාරමෙහා පදෙසෝ, අභිධානතෝ පසත්‍ථස්ස පුඛනිපාතෝ §අපපඛාන රස්සෝ ච, අථවා, පදුස්සනති යත්ථ සඛඛ කම්මානීති පදෙසෝ—1027 (සංවච්ඡරඛ්ඛ රත්තියා ආදිම්හි).

පඛති 258 (නාරිනං කෙසමජ්ඣිම්හි) පඛති උප්පගතමගෙහාති වීකා.

පඛාන 92 පධියනෙන ඵලියනෙන අත්‍ර ගුණ සත්තාරජ්ජතමොරූපාති පඛානං, ප පුඛෙඛා ඛා ඛාරණේ, යු, 156 පදහති නෙනාති පඛානං, ප පුඛෙඛා ඛා කරණේ, යු, හස්ස ඛෝ, දහ හස්ම්කරණේ වා— 340 පකඛේ නිඛතීති පඛානං, යු—695 පදහතීති පඛානං, පකඛේන ඛාරෙති පතිඛාතීති පඛානං, ප පුඛෙඛා ඛා පත්ථායං, යු, 982 (අගෙහා සෙඛෝ, ඛිති විරියං).

පන 1196 "අථකථායං පන වුත්තා" නති එත්ථ විසෙසසම්පි, "කිං පන භවං ගොතමෝ දහරෝ චෙව ජාතියා නවොච පබ්බජ්ජාය" ති එත්ථ පදපූරණේ.
වචනාලංකාරෙපි, "තස්මා පනෙතං වුත්තං"— "අව්වත්තසන්තාපනයා අයං නිබ්බාණසමපදූ" ති ආදීසු.

පනස 569 පන ව්‍යවහාරෙ ථුතිම්හි ච, අසෝ, පඤ්ඤතෙ ථවියතෙති පනසෝ.

---

* කම්මස්ස. † කපොති කපෝ. ‡ කම්මස්ස, බ්‍ර: වී: § අපඛාන රස්සෝ ච, බ්‍ර: වී:

පණත 714 ප පුබ්බා අම ගමනෙ, තො, පනෙතා. (අනෙත) "පනතානි සෙනාසනානී" ච්චාදීසු දිසසති.

පණති 539 පන ව්‍යවහාරෙ ථුතිමහි ච, ති, පනති, (ආවලියං).

පණ්ඨ 190 පථි ගතියං, චුරාදි, නාගමො, පථයනති යන්ත්‍යනෙනාති පථෙථා, අ, කාරිතලොපො.

පණන 751 පද ගමනෙ තො, භිදුදිතො ඉන්නා අන්නා ඊනා වා, පන්නං.

පණනග 653 පනනං ගච්ඡති පනෙනා වා පදෙහි වා න ගච්ඡතීති **පණන** ගො, ගමු සපපගතිම්හි, ක්විං.

පපඩ 768 ප පුබ්බා පඩි විත්ථාරෙ, අ, පපඩියතෙති පපඩො. තණ්හා මානදිට්ඨියොපි පපඩා, එතා හි අත්තනිසසිතානං සත්තානං සංසාරං පපඩෙන්ති වඩ්ඪිතං කරොනතීති පපඩාති වුත්තං, අථවා, පපඩෙනති යථා සයං උපපන්නා නං සන්තානං විත්ථාරෙනති චිරං සණ්ඨපෙනතීති පපඩා, ලොකියා පන "අමහාකං තුමෙහහි සඩ්ං කථෙන්තානං පපඩො හොති" ති ආදීහි වදන්තා කාලස්ස චිරභාවං පපඩන්ති වදන්ති, සාස නෙ පන ඔයමපි ලබ්භති.

පපද 277 පකථං පදං පපදම්හි කම්මධාරයො, පාපදෙතිපි පාඨො.

පපා 214 පා පානෙ, අ, පං පිවන්ත්‍යස්සම්හි පපා, පසද්දූපපද පා පානෙ.

පපාත 608 පපතන්ත්‍යසමාති පපාතො, ණ, පත අඩ්ගමනෙ.

පපිතාමහ 248 පිතාමහතො පරො පපිතාමහො, පිතුනො පිතාමහො වා, පපිතාමහො.

පපුත්තන 247 පුත්තස්ස පුත්තෙනා පපුත්තෙනා, තනලොපො, උසසත්තඩ.

පපුනනාව 594 පකාරෙන දණ්ඩං පුනාතීති පපුනනාවො, පූ පවනෙ, ක්විආදි, අවො, නිගගහීතාගමො.

පබන්ධකපපඤ්ඤා 113 පබන්ධෙනෙව ච සච්ඡන්දාරෙන කපපනං යස්සා සා පබන්ධකපපඤ්ඤා, කාදම්බරියාදි.

පබබ 600 පබ්බ පූරණෙ, අ, පබ්බං, 889 (තිපිහෙදෙ හොරාසත්ථාගතෙ අනිඨසම්මතෙ තිම්හි, සාඛාදිඨඨම්හි රුක්ඛසාඛාදීනං ගණ්හිම්හි, පූරණෙපි පබ්බං).

පබබජින 433 පබ්බජ්ජා සඤ්ඤා අස්සාති පබ්බජිතො, සඤ්ඤායෙ ඉතො, සෙඨතාතං වජ්ජතීති වා පබ්බජිතො, වජ ගමනෙ, තො.

පබබන 605 පබ්බ පූරණෙ, තො, සඤ්ඤාතෙහි පබ්බෙහි චිත්තන්නා පබ්බං අස්ස අත්ථීති වා පබ්බතො, පබ්බසද්දතො අස්සත්ථියං තො.

පභඞ්කර 62 පභං ආලොකං කරොතීති පභංකරො, කර කරණෙ, අ.

පභව 91 පභවති එලමෙතසමාති පභවො, ප පුබ්බා භූ සත්තායං, ණ, 900 (අදුපලබ්භියං පඨමසඤ්ඤාතෙ වත්තුම්හි).

පභා 64 පකාරෙන භාතීති පභා, ප පුබ්බා භා දිත්තියං, ක්විං.

පභාන 68 පභාත්‍යස්මිං ලොකොති පභාතං, ප පුබ්බා භා දිත්තියං, තො.

පභාව 351 පභවනති තෙජස්සිනො අනෙනෙති පභාවො, ප පුබ්බා භූ සත්තායං, ණ.

පභින්න 362 දූනං පභින්නං, තං යස්ස සො පභින්නො, (මහතමානහෙ).

පහු 725 පහවතීති පහු, උෆ, ප පුබ්බා භූ සත්තායං, ඤ්ඩ, (ඉස්සරෙ).
පමත්තබන්ධු 43 යෙ කුසලධම්මෙ පමත්තා තෙ සමෙවබන්ධූතී පමත්තා :
පමදවන 538 (තදෙව් රාජොපවනමෙව, උපකාරිකාසන්නිහිතං පුරසන්නිහිතං වා අන්තෙපුරොචිතං පමදවනාඛ්‍යං යත්‍රාන්තෙ පුරසහිතො එව රාජා විහරති නාඤ්ඤජනපපවෙසො,) පමදූනං ඉත්ථීනං වනං පමදවනං, රසෙසා.
පමද්‍ය 230 විරූපෙසුපි මදෙ රාගමදෙ යස්සා සා පමද්‍ය, පකණ්ඨා වා මදෙ රූපසොභග්ගාජ්ඣත්තො වෙත්තො විකාරො යස්සා සා පමද්‍ය.
පමා 763 මා මාණෙ, අ. ප පුබ්බා, ඉත්ථියං ආ, පමා, (පමාණෙ).
පමාණ 815 ප පුබ්බා මා පරිමාණෙ, යු, පමාණං, (පමාණං තුලා පත්ථඵලිහි, පමාතරි පමාණස්ස කත්තරි).
පමාද 173 යෙන සත්තා සමාදො සයං කත්තබ්බං න කරොති සො පමාදෙ, මදපපමාදෙ, ප පුබ්බා, පමජ්ජනං පමාදෙ, ණෙ.
පමිති 763 ප පුබ්බා මා මානෙ, ති, පමිති, (පමාණෙ).
පමුඛ 218 පධානං මුඛං පමුඛං, ගෙහස්ස හි චතූසු මුඛෙසු තදෙව පධානං යන්ති සාධුජනාපි ආගන්තුකාපි ආගන්ත්වා නිසීදන්ති, 694 පකණ්ඨං මුඛමාරමෙහාස්ස පමුඛො, 932 (පඨමං පමුඛන්ති ඉදං අභිධානවයං ආදි පධානෙසු වත්තතෙ).
පමුද 87 ප පුබ්බා මුද හාසෙ, අ, පමුදෙ, (පාමොජ්ජ).
පමුදින 752 ප පුබ්බා මුද හාසෙ, තා, පමුදිතා.
පමොද 88 මුද හාසෙ, ණෙ, පමොදෙ.
පමපක 618 පපඅගතියං, ණ්වු, ඛිනවාගමො පලොපො, පමපකො.
පමපටක 618 පට ගමනෙ, ණ්වු, ඛිනවාගමො ච, පමපටකො.
පමහ 259 පමිනොතීති පමහං, ප පුබ්බා මා පරිමාණෙ, හපච්චයො, අම රොගෙ වා, අමති පවත්තතීති පමහං. (අකඛිගං අකඛිමහි ජාතං ලොමං.)
පය 500, 661 පානබන්ධනෙ පයො, පා පානෙ, ණෙ, රසෙසා, පයති පාන බන්ධභාවං ගච්ඡතීති වා පයො, පය ගතියං, අ—1063.
පයන 442 ප පුබ්බා යන පයත්තෙ, අ. පයතා, (සුවිම්හි).
පයොජන 1037 පයොජෙතබ්බන්ති පයොජනං, යං ඵලං හෙතුනා පයොජෙතබ්බං පවත්තෙතබ්බං ඉති තස්මා තං ඵලං පයොජනං, ප පුබ්බා යුජ පවත්තියං, යු, (නියොජනෙ පෙසනෙ, කාරියෙ ඵලෙ).
පයොධර 270 පයො ධිරං ධාරෙතීති පයොධරො, ධර ධාරණෙ, අ. 1042 (කුවෙ නාරිඵනෙ, අබ්භ මෙඝෙ).
පය්‍යක 248 පිතුනො අය්‍යකො පය්‍යකො, තුලොපො, අය්‍යකතො පරො වා පය්‍යකො.
පර 6 රාගාදිනං පරිපන්ථභූතා උත්තමත්තෙන පරං, 344 හිංසාය රමතීති පරො, ඤ්ඩ, 695 පකණ්ඨං රාතීති පරං, ණෙ, 843 (පච්චනීකො සත්තු, අත්තනුත්තෙ, පච්ඡාභාවෙ "ධාතුලිඟෙහි පරාපච්චයා" ති ආදීසු.
පරක්කම 156 පරං පරං ඨානං අක්කමතීති වා පරං පච්චනීකභූතං කොජ්ජං අක්කමතීති වා පරක්කමො—966.

පරපුඞ් 633 පරෙන විජාතියෙන කායෙන පොසිතොති පරපුඞ්ඛො, පුස පොසනෙ, තො.

පරභත 633 පරෙන විජාතියෙන කායෙන භතො පුඞ්ඛො පරභතො, භර පොසනෙ, තො.

පරම 695 පරං පච්චනීකං මාරෙතීති පරමං, පකණ්ඨභාවෙ රමතීති වා පරමං, පරති අත්තනො උත්තමභාවං පාලෙති පූරෙති වා පරමං, පර පාලන පූරණෙසු, මො, න ධාතවන්තලොපො.

පරමගණන 418 දෙවතානනත්තා පරමඤ්ච තං අනනඤෙති පරමඤඤං.

පරමාණු 194 අණුතොපි අණුතරත්තා පරමො අණූ අණුතො වා පර මොති පරමාණු, අණ සද්දෙඪ්ඨා, දණ්ඩකො ධාතු, උ.

පරම්මුඛා 1157 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො, "පරම්මුඛා දූතුං වා සාසනං වා පෙසෙනෙතා" ති ආදිසු.

පරසුවෙ 1155 පරානාගතදිවසවාචී සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො.

පරා 1164 පරිහානියං, "පරාභවො" එවාදිසු—පරාජයෙ, "පරාජිතො"—ගතියං, "පරායණං"—විසාකමෙ, "පරකක්මති"—ආමසනෙ, "අඤඤස පරාමසනං."

පරාග 545 පුප්ඵෙජෝ රජෝ පුප්ඵධූලි පරාගො නාම, රජ රාඝෙ, ණ.

පරාජය 402 පරා පුබ්බා ජී ඉබහෙ, ණ, (රණෙ ඉඩෙ යො භඞ්ගො සො පරාජයො නාම).

පරාධීන 728 පරසම්ං පරෙන වා අධීනො පරාධීනො, අඤ්ඤතා සත්ථෙ ඊනො යදුදිනා, පරතනෙතා, පරවා, අත්තවාපි. තනතායනීති තනෙතා, තනත කුවුම්බධාරණෙ, අ, පරො තනෙතා නියාමකො අසසාති පරත නෙතා, පරො සෙඨ්ඨා නායකො චාතතා අසසාති පරවා, අත්තාවා ච, වනතුපපචචයො.

පරාභව 172 පරාභවනං පරාභවො, අ, පරා පුබ්බ භූ සත්තායං—1085 (ඛෙපෙ, නිඳුයං).

පරායණ 728 පරසම්ං පරෙන වා ආයත්තෙතා අධීනො පරායත්තෙතා.

පරායණ (න) 7 පරෙහි උත්තමෙහි අරියපුග්ගලෙහි අසිතබ්බං ගනත බ්බනති පරායණං, පරතො වා අසිතබ්බං ගනතබ්බනති පරායණං, සංසාරසභාවතො අඤ්ඤසභාවෙන බුජ්ඣිතබ්බනති අත්ථො, පරෙසං වා අරියපුග්ගලානං ගතිඤානත්තා පරායණං, 758 ආසභවචනං ආසත්ත වචනං සද්දරූපං පරායණං නාම වුත්තං තව තීසු, පරමයනං ආසත්තෙතා තානං පරායණං, කම්මපරායණං, කම්මාසත්තෙතා ඉච්චත්ථො, සාකල්‍ය වචනෙ තු පරායණං, පාරං පරියත්තං අයනති ගච්ඡනති අනෙ නාති පරායණං, සු, ණත්තං, යථා, නාමපරායණං, ධාතුපරායණං. 962 (තපපරෙ තපපධානෙන).

පරි 1175 සමන්තතෙ, "පරිවුතො"—පරිචෙජ්දෙ, "පරිඤ්ඤෙය්‍යං"—පූජායං, "පාරිචරියා"—ආලිඟනෙ, "පරිසසජති"—වජ්ජනෙ, "පරි හරති"—දෙසකඛාණෙ, "පරිභාසති"—නිවාසනෙ, "පරිදහෙසසති" අවඤ්ඤායං, "පරිභවති"—භොජනෙ, "භික්ඛුං ප්‍රිවිසති"—(තතෙව සභාවෙ, ලක්ඛණදෙ ලක්ඛණ විචජා ඉත්ථම්භූත භාගෙ—ලක්ඛණෙ, "රුක්ඛං පරි විජොතතෙ විජ්ජු").

පරිකඩ්ක 726 පරිඤ්ඤතෙ අවධාරයතෙ පමාණෙහි අත්ථීති පරිඤ්ඤකො, ඉඤ්ඤ දසසනංකෙසු, ණ්වු.

පරිකඛාර 439 පරි පුබ්බා කර කරණෙ, ඝඤ්, පරිඤ්ඤාරො, 970 (සමහාරෙ උපකරණෙ, "රථො සෙතපරිඤ්ඤාරො යානඤ්ඤා චක්කාවිරියො" ති එත්ථ අලංකාරොපි පරිඤ්ඤාරොති වුත්තො).

"සත්තහි නගරපරිඤ්ඤාරෙහි සුපරිඤ්ඤතං හොති" ච්චාදිසු පරිවාරෙ—"ගිලානපච්චය භෙසජ්ජපරිඤ්ඤාරානං" තාදිසු සමහාරෙ—"රථො සීලපරිඤ්ඤාරො යා(ඤා)නඤ්ඤා චක්කාවිරියො" ච්චාදිසු විහසණෙ.

"යෙවිමෙ පබ්බජිතෙන ජීවිතපරිඤ්ඤාරා සමුදානෙතබ්බා" තාදිසු කාරණෙපි.

පරිකඛිත්ත 746 පරිසමන්තතො කරියතෙති පරිකඛිත්තං, පරිපුබ්බා කර කරණෙ තො.

පරිඛා 205 පරි සමන්තතො නගරස්ස බාහිරෙ ඛණ්ඩතෙති පරිඛා, පරි පුබ්බා ඛණු අවදාරණෙ, කඩි, ඉත්ථියං ආ.

පරිගහණ 728 පරිගහයහනෙ සඤ්ඤාති කරියතෙති පරිගහණො—870 (ආයතෙත්ත නිස්සයෙ).

පරිචය 769 පරි පුබ්බා චි චයෙ, අ, පරිචයො.

පරිචාරික 514 පරි පුබ්බා චර ගතියං, ණ්වුකො, පරිචරති සාමිනන්ති පරිචාරිකො. (දූසෙ).

පරිණත 745 පරි පුබ්බා නම නමනෙ, භූවාදි, තො කත්තරි, නස්ස ණත්තං පරිණතං.

පරිණය 318 පරි පුබ්බා නි නයෙ, අ, පරිණයො. උබ්බාහො, පාණී පීළනම ප්‍යත්‍ර (විවාහෙ).

පරිණාහ 295 පරි සමන්තතො නයහන්තීති පරිණාහො, නහ බන්ධනෙ, ඝඤ්.

පරිතාප 328 පරිතාපනං සඤ්ඤාපනං පරිතාපො, තප සන්තාපෙ, ඝඤ්.

පරිතො 1146 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතො, සබ්බතො සමන්තතො පරිතො සමන්තා චාති චත්තාරො තුල්‍යත්ථා.

පරිත්ත 704 පරිතො අත්තං ඛණ්ඩිතං පරිත්තං, සමන්තතො අවඛණ්ඩතීති වා පරිත්තං, පරි පුබ්බා දෑ අවඛණ්ඩනෙ, තො, දස්ස තො. "පරිත්තානන්ති සමන්තතො ඛණ්ඩිතත්තා පරිත්තං අප්පමත්තකං හි ගොමයපිණ්ඩං පරිත්තන්ති වුච්චති තස්මා පරිත්තානන්ති අප්පකස්ස නාමං" සද්දනීති.
පරිත්තාණච්චවාචිපරිත්තසද්දෙ තා පාලනෙති ධාතුයා සිද්ධා, තස්මා මහාතෙජවන්තතාය සමන්තතො සත්තානං භයං උපද්දවං උපසග්ගඤ්ච තායති රක්ඛතීති පරිත්තන්ති නිබ්බචනං 1029.

පරිදෙව 165 දෙව දෙවනෙ, (දෙවනං සොකෙන විලාපො) පුනප්පුනං සමන්තතො වා දෙවො පරිදෙවො.

පරිද්දව 123 පරිදෙවනං පරිදෙවො, සො එව පරිද්දවො, පරි පුබ්බා දෙවු පරිදෙවනෙ, 165.

පරිධි 65 සුරියසස පරි සමන්තතො ධියතෙති පරිධි, පරි පුබ්බා ධා ධාර ණෙ, ඊ. (ආදිච්චමණ්ඩලෙති ඛත්තෙ උපපාතාදිකෙ රංසිමණ්ඩලෙ.)

පරිපන්ථී 344 පරිපන්ථෝ* පරිසසවඨානං, තං යොගා පරිපන්ථී, ඊ.

පරිබාහිර 703 බහි ජාතං පරිබාහිරං, ඉරණප්පච්චයො.

පරිභව 172 පරි පුබ්බා භූ ධාතු අවඤ්ඤාණෙ, භාවෙ ණෙ, පරිභවෝ.

පරිභාසන 121 විවාදකාමසස දුබ්බාදෙ උපාරම්භා, ස්සා ච ඊදිසෙ සඛලොකචූළාමණිභූතෙ සක්‍යකුලෙ සමභූතසස භගවතො කිම්දං කම්ම මුපචිතනති ගුණාධිකරණපුබ්බකොප්‍යත්ථි, බ්‍රහ්මායුසුතසස තමාගමඤ්ච ගමනමුපචිත මෙවෙති නිදානපුබ්බකොපි, තත්‍ථ යො නිදානපුබ්බා දොස සඤ්ඤසනො උපාරම්භා සො පරිභාසනමුච්චතෙ, උපගන්ත්‍වා පරෙසං චිත්තසස ආරමහනං විඤ්ඤාපනං උපාරම්භා. දොසක්ඛාණෙන භාසනං පරිභාසනං, 899.

පරිභූත 756 පරි පුබ්බා භූසත්තායං, පරිපුබ්බත්තා පරිභූතෙ, තො, පරිභවියති අවමානී කරියතීති පරිභූතො. (අවමානිතෙ.)

පරිමල 145 ජනපදියෙ ජනෙහි පියායිතබ්බ විමද්දනෙ† විලෙපන භූතෙ, කුසුමානං චන්දනානඤ්ච ගන්ධෙ නානාදබ්බානං ගන්ධෙ ච විමද්ද නොඛභූතෙ පරිමලෝ භවෙ, පරිමජ්ජති පරිමල්‍යතඤ්ඤසයමිති පරිමලෝ, අ, දසස ලත්තං, මල මල්ලධාරණෙ වා, පරිමල්‍යතෙ ධාරියතෙති වා පරිමලෝ, ණෙ.

පරියත්ත 469 පරි පුබ්බා, අප පාපුණනෙ, තො, හුජාදි, රසෙසා, යාගමොා, පරියත්තං, (යජිච්ඡිතෙ).

පරියත්ත 714 පරි පුබ්බා අම ගමනෙ තො, පරියනෙතා.

පරියාපන්න 742 පරිච්ඡින්දිත්වා ආපනනං ගහිතං පරියාපනනං, පරි ආ පුබ්බා පද ගතිම්හි තො.

පරියාය 120 පරිබ්‍යත්තනමත්ථං අයනති ගච්ඡනති බුජ්ඣනති එතෙනාති පරියායො, පරි පුබ්බා අය ගමනෙ, ණෙ, 429 පරි අනතික්කමෙ නායනං පරියායො, 837 (වෙවචනං අභිධානප්පො සඥ, පකාරයම්හි හෙදෙ, අවසරෙ අවකාසෙ).

පරියායසදෙදා "ඉමිනා පි ඛො තෙ රාජසසඤ්ඤ පරියායෙන එවං හොතූ"ති ආදීසු කාරණෙ.

"මධුපිණ්ඩික පරියායොති නං ධාරෙහි" ති ආදීසු දෙසනායං.

"කසස නුඛො ආනන්ද අජ්ජ පරියායො භික්ඛුනියො ඔවදිතූ" නති ආදීසු වාරෙ.

"උපාසකදෙදා ඛො භවපරියායො" ති ආදීසු වෙවචනෙ, (සදිසෙ).

"පරියායපථෝ" ති ආදීසු සමන්තතො ගන්තබ්බට්ඨානෙ.....,,

"පරියායවරෙවා වාර දෙසනා කාරණෙසු ච,
සමන්තතොව ගන්තබ්බට්ඨානෙ ච සදිසෙ සියා" සද්දනීති.

---

* පරියාවඤ්ඤං, සි: පී:

† විමද්දගන්ධෙන වා විමද්දගන්ධාදිනො නිරසො, ජනඝසණෙන මක්ඛිකාදිනො.

පරිසෙසී 428 පරි පුබ්බා එස ගමනෙ, ති, යාගමෝ. (අනුසසරණෙති ටීකායං දිසසති, මගධනායංති එකෙ— සංකිණ්ණවගෙග 774 මාය ගාථායපි, මගධනාය "විවයෙ මගධනා" ති වෙ නාමානි දිසසනෙන).

පරිසෙසනා 428 එස මගධානෙ, යු, ඉත්තියං, ආ, යාගමෝ (අනුසසරණෙ).

පරිසෙසිත 753 *එස ගතියං, භූවාදි, තො, පරියෙසිතං, (ගවෙසිතෙ).

පරිසොසාන 771 පරි අව පුබ්බා සා තනුකරණෙ, යු, පරියොසානං.

පරිවත්ත 472 පරි පුබ්බා වත්තති නිවසපපනෙපෙ, අ, පරිවත්තො.

පරිවාද 120 පරිවදනං පරිවාදෙ, පරි පුබ්බා වද වචනෙ, අ, රසසසය දීඝතා. (එතෙ පරිවාද උපවාදාදයෙ තුල්‍යත්ථා).

පරිවාදිනී 138 පරිනො වදතීති පරිවාදිනී, ඉත්ථී, සා ච ඒණ සත්තහි තනතීහි විසිට්ඨා පරිවාදිනී නාම.

පරිවාර 854 පරි පුබ්බා වර ආවරණෙ, ණෙ, පරිවාරෙ, (ඛගගකොසෙ ඛග්ගාදිධානෙ, පවිච්ඡදෙ, සමන්තතො ඡාදනෙ).

පරිවෙස 65 සූරියං පරිවෙථයතීති පරිවෙසො, ථිසස සො, පරි පුබ්බා වෙථ වෙථනෙ, අ.

පරිසර 190 පරිනො සරනත්‍යත්‍රෙති පරිසරෙ, සර ගතියං, ණෙ, (නගර පබ්බතාදිනො උපාන්තභූ සම්පභූමි පරිසරෙ නාම).

පරිසා 414 පරිසමන්තතො සෙනත්‍යස්සංති පරිසා, සී සෙවායං, අ, ආ.

පරිසඞ්ඝ 774 පරි පුබ්බා සජ සඝෙ, පරිසඝෙ (ආලිඟනෙ).

පරිසාවන 439 පරිසාවෙති එතෙනාති පරිසාවනං, යු, පරි පුබ්බා සු අභිසවෙ.

පරිහාර 1002 පරි පුබ්බා හර හරණෙ, ණෙ, (වජ්ජනත්‍ථාදිසු තීසු පරිහාරෙ, පඤ්චවියසජ්ජනෙපි පරිහාරෙ).

පරිහාරක 285 පරිසමන්තතො හරති චිත්තං යනති පරිහාරකං, පරි පුබ්බා හර හරණෙ, ණ්වු, ආවාපකො ප්‍යත්‍ර.

පරිහාස 176 පරිහසනත්‍යත්‍රෙති පරිහාසො, ණෙ, පරිහවිතුකාමෙන හාසොති වා පරිහාසො.

පරෙත 405 ඡ්‍රලොකං එති ගච්ඡතීති පරෙතො, ඉ ගතිම්හි, තො, 935 (මතෙ කාලඞ්කතෙ, පෙතයොනිපෙ පෙතයොනිසමඞ්ගවෙ).

පරොසත 704 සතතො පරො පරොසතං, පරසස පුඛනිපාතො, අභිධානෑ පරසද්දු ඔකාරාගමො, (යෙසං පදත්‍ථානං මත්තං පමාණං සතාදිනා පරමධිකං භවති තෙ පරොසතාදි, ආදිනා පරොසහසසාදි).

පල 480 පල පථෙ ගතිම්හි ච, පලමූලලවනපවනෙසූති සඳ්දනීතිධාතු වා, ලොකසස විමතිං පලෙති ලුනාති සොධෙති වාති පලං (දසඛරණානි පලං නාම).

පලඝඩ 506 †පලාන්‍යුම්මාණපකාරෙන ගඩති ජීරතීති පලඝඩො, ගඩ ඡෙදනෙ, පලිමපනසනාරිචස්වදනෙකදෙසසුපි, (පලඝඩො තච්ඡකෙ සුධාජීවිනෑපි).

පලඬු 595 පලඩි ගතිනෙ, උ, පලණ්ඩු, (රත්තකත්තෙ ලසුණෙ).

---

* එස ගවෙසමඞ්ගතෙසති ධාතුපාඨාගත ධාතු. † එලාදසුම්මාණ, ඉ: ථී:

පලස 82 පලීයතෙ ඛීයතෙ යත්ථ ලොකොති පලයො, පුමෙ සඤ්ඤයං ණෙ, කෙචි පනෙත්ථ කප්පඤ්ඣයො තූති පාඨං වත්වා චින්තනමෙකාභිධානතනං කථෙනති, තම්මරකොසෙන තට්ඨිකාය ච න සමෙති. එකක්ඛරකොසවිකාසං පන "පලයොති එත්ථ ලීඛාතු නාසෙ හොති, තත්ථ හි පකාරෙහි අග්ගිඋදකවාතෙහි ලයනං විනාසනං පලයො" ති වුත්තා—404 පලයනං පලයො (මරණෙ)— 1051 (සංවට්ටෙ විනාස කථෙප).

පලවඟ 614 පලවො ගතිභෙදෙ, නෙන ගච්ඡතීති පලවඟො, ගම්ම ගතිවහි, කි, පුලවඟා ඉ, (මණ්ඩූකෙ).

පලාප 123 පයොජනරහිතො ලාපො පලාපො, පසද්දෙ වියොගත්ථෙ ජොතකො—1124 (ගුසවහි තඩ්ඩුලතෙ, වසදෙදන. තූවෙත්ථවනෙ)

පලා (ළා) ඝන 402 පරිවජ්ජනිඨා අයනං ගමනං පලා (ළා) ඝනං, ප පුඛෙඨා අය ගමනෙ, ඝ්ඤ, ළාගමොා.

පලාල 453 පල ලවණිපවනෙඝ්ඤ, අලො, පල ගමනෙ වා, වානෙන පලති ගච්ඡතීති පලාලං. (සසසාදිකඩ්ඩො පලාලමුච්චිතෙ).

පලාස 97 අතිසයෙන ලසතීති පලාසො, ප පුඛෙඨා ලස කන්තියං, අ, රසසස දිඝතා—543 ලස කන්තියං ණෙ, පකාරෙන ලසතීති පලාසං, පෙන වානෙන ලසති අපගච්ඡත්තීති වා පලාසං, ලස ගමනෙ, ඝඤ පං වානං ලුනාතීති පලාසො, පසද්දූපපද ලූඡෙදනෙ, අසො.

පලාසාද 613 පලාසං අදති ඛාදතීති පලාසාදෙ, අද භක්ඛණෙ, අ.

පලිඝ 217 පරි පුනපපුනං ගමනාගමනවසෙන හනන්තීති පලිඝො, ණෙ.

පලිත 251 පව පාකෙ, ඉතො, චඤ ලො, පාල රක්ඛණෙ වා, පාලියතීති පලිතං, ආඤ රඤ්ඤතනං, (යෙ ජරාකතා සුක්කකෙසාදයො තෙ පලිතං නාම සියුං, තෙසං වා යං සුක්කාත්තනං තං පලිතං නාම).

පලංක 308 පරි පුඛෙඨා අංක ලක්ඛණෙ, ණෙ, ඉලොපො, රඤ්ඤ ලත්තං.

පලල 678 යත්ර වඤ්ඤාසු අධිකං ජලං ගිම්හෙ ජාණුමත්තං, සුක්ඛතොවෙ වා තං පලලං, පල රක්ඛණෙ, චුරාදි, අලො, ආපත්තිනං ආගච්ඡති උදකමෙතසමාති වා පලලං, පළල ගමනෙ, අලො.

පලව 543 පලල ගමනෙ, අවො, පලලියතීති පලලවං.

පව 773 පු පවනෙ, ණෙ පවො, (ධඤ්ඤුදිනං පවනෙ පවිත්තාකරණෙ).

පවනති 113 පවත්තනෙනා කාරියා යඤ්ඤා පවත්තති, චකාරෙන වුත්ත උදනාදයො ගහිතා, කරියඤ්ඤ වුත්ති අත්ර අත්ථි අඤ්ඤත්ථෙ ණෙ, ඌගහතො අනෙනා පරිඤ්ඤත්ති යඤ්ඤ සො උදනෙනා. 768 වතු වතානෙ, ති, පවත්තති. 1053 (වුත්ති භවනං, වාත්තා උදනෙනා).

පවන 37 පුනාති සංකාරාදිකන්ති පවනො, පු පවනෙ, ඝ්ඤ, (වානෙ.)

පවර 694 ප පුඛෙඨා වරපඨ්ඨනායං, අ, පවරෙ, (උත්තමෙ).

පවහණ 668 පවහති නියාමකෙති පවහණං. (ගලක ඉති ඛ්‍යාතෙ).

පවාරණ 1005 ප පුඛෙඨා වර ආවරණෙ වඤ්ඤාසු, ඝ්ඤ, ඉත්ථියං ආ, පවාරණ. (අපෙක්ඛිසනා සක්කාරපුබ්බිකා ආයාචනා). "පවාරණන්ති නිසෙධනං වා කාමාදුනං වා" ති සද්දනීති.

"පවිහනා බංධනන්ති = භික්ඛකා ඛිණ බංධං (සාරත්ථදීපනී- දුතිය ඛණ්ඩෙ ඛිණ්ඩා ඛිණ්ඩෙ ඛ්‍යාකරණෙ.)

පවාහ 768 වහතිසමා ණෙ, පවාහො, (ජලාදිනම්විච්ඡිනනායං සන්ත තියං) 961 (අඞ්ගවෙගෙ, අඞ්ගනො උදකස්ස වෙගසොතෙ).
පවාල 491 වල සංවරණෙ, ණෙ, ලත්තං, පවාලං, 907 (මණිහෙදෙ යො ලොකෙ සන්තාති (?) වුච්චති, අංකුරෙ රුක්ඛාදීනං අංකුරෙ).
පවිත්ත 442 පු පවනෙ, තො, ච්ඡත්තං, වුඩ්ඪාදෙසා, පවිත්තා. (සුවිමයි) 698 (පවිත්තෙ.)
පවිසඞ්ලෙස 765 සිලිස ආලිඞනෙ, ප ව් පුබ්බා තං සභාවවිගමෙ, පවියි ලෙසො (සභාවවිගමෙ).
පවිණ 720 පකඩා විණ අස්සාති පවිණෙ. (ඡෙකෙ.)
පවෙණී 258 ව් පජනෙ, පජනං ගබ්භවිමොක්ඛෙ, ව් තන්තුසන්තානෙ වා, ණී, පවෙණී—1053 (කුථො හත්ථිපිඨත්ථරණං, වෙණී නාරීනං යෙස කලාපෙ "පවෙණී කුලවෙණීසු" තිපි ක්වච් පාඨො).
පසංසා 119 ප් පුබ්බා සංස පසංසනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, පසංසනං පසංසා.
පසක්ක 482 ප පුබ්බා සර ගතියං, තො, රලොපො, පසතො, (එකො පසතො කුඩ්ඩො නාම).
පසත්ථ 752 ප පුබ්බා සථ ථුතියං, තො, සංස පසංසනෙ වා, පසංසිසිත්ථාති පසත්ථො.
පසඳ 619 පස බන්ධනෙ, අදෙ, පසදෙ, (පසදෙ චිත්තාලොමො).
පසන්න 670 ප පුබ්බා සද විසරණෙ, තො, අන්නාදෙසො, විසෙසෙන සාදියතෙති පසන්නො.
පසන්නන්නා 54 විසෙසෙන සාදියතෙති පසන්නො, සො එව පසන්නත්තා.
පසහ 400 පසහණං පසයෙහා, ප පුබ්බා සහ සත්තියං, ණෙ.
පසර 769 ප පුබ්බා සර ගමනෙ, අ, පසරො, (නානාරම්මණාදීසු විස පනෙ).
පසව 545 සු පාණිගබ්භවිමොචනෙ, ණෙ, ඛපනකභාසාය (?) රූකෙඛාපි පාණී, වුඞ්ඪාදී, පසවො, 761 සු පාණිපසවෙ, පසවනං පසවො, 902 (උප්පාදෙ, ජනනෙ, ගබ්භමොචනෙ පුත්තවිජායනෙ).
පසාද 54 විසෙසෙන සාදියතෙති පසාදෙ, පසාදයතො චත්තෙ අවස්සභා විනො අඤ්ඤත්‍ර තු පාසඝතා ඉති චන්දපඤ්ඤමෙනොචචනෙන.
පසාධන 282 ප පුබ්බ සාධ සංසිඛියං, ය්‍ය, පසාධනං (ආභරණෙ).
පසිනි 764 ප පුබ්බා සි බන්ධනෙ, නි, පසිති (බන්ධනෙ).
පසිබ 724 සිබ්බ සංරාධෙ, තො, සිධ සංසිඛියං වා, පසිබො.
පස්සු 620 පසවන්තීති පස්සු, සු අභිසවෙ, පස බන්ධනෙ වා, ඵ. 1111 (මිගාදෙ චතුප්පදෙ, ජකලෙ අපෙ).
පස්සුපති 16 පස්සූනං පති පස්සුපති (මහිස්සරෙ).
පස්සුපාලන 446 පස්සූනං ගොමහිසාදීනං පාලනං (පොසනච්කිච්ඡාදි) පස්සු පාලනං.
පස්සූ 235 සූ අභිසවෙ, තො, ඉත්ථියං, ආ, පස්සූතා. (විජාතාය ඉත්ථියා.)
පස්සූති 761 ප පුබ්බා සූ පාණිපසවෙ, නි.
පස්සූතිකා 235 පස්සූතා එව පස්සූතිකා, සත්තෙ කපාච්චයො, ඉත්තම්.

පඤ්ඤ 264 දිස පෙක්ඛණේ, අප්පච්චයෝ, දිසස්ස පඤ්ඤාදෙසෝ, පඤ්ඤං, (කවිඡස්ස අධොභාගඨානං පඤ්ඤං වුච්චති).

පඤ්ඤවන්ත 269 පඤ්ඤානං වයං පඤ්ඤවයං.

පඤ්ඤාව 275 ප පුබ්බා සු සවනෙ, (සවනං සඤ්ඤනං) චුරාදි, ණිං, පඤ්ඤාවේතා. (මූලතෝ.)

පඤ්ඤාස 39 අඤ්ඤාසතෝ අපගතෝ පඤ්ඤාසෝ—"පඤ්ඤාසොති අනෙත්තා පච්චනවාතෝ"ති විනයඨ්ඨකථායං වුත්තං, සුත්තනන්තඨ්ඨකථාසු "ඛණි නික්ඛමණ වාතෝ" ති.

පහාර 72 පහාරීයතෙ හෙරිආදි අත්‍රෙති පහාරෝ, සඤ්ඤායං අප්පච්චයෝ— 1124 පහරණං පහාරෝ, පොථනං, පහරන්ති එත්ථාති පහාරෝ, යාමෝ.

පහාරාද 14 සුරෙහි සඞ්ගං සඞ්ගාමත්ථං අත්තනෝ බලකායානං පහාර මායුධං දදාතීති පහාරදෝ, සෝ එව පහාරාදෝ.

පහූත 703 පභු සත්තියං, තෝ, උකාරාගමෝ (?) ප පුබ්බා භූ සත්තායං වා, රස්සෝ (?) පහුතෝ, පහූතෝපි.

පහෙණක 356 පහිණන්ත්‍යනෙනෙති පහෙණකං, ප පුබ්බ හි ගතියං, යු, සත්ථේ ණකෝ.

පළවත්ථ 293 පට ඉති චරති පොඨෙතීති පටච්චරං, පටච්චරමේව පළ වත්ථං, ළත්තං.

පා.

පා 73 (ඒක:) සුඛනාමපදභූතෝ පාකාරෝ, "පාවාරෝ" තාදීසු වාතෙ, තත්ථ හි පා ඉති සංඛාතෙ වාතෙ වාරෙතීති පාවාරෝ, නිරන්තරදිඝමුදු ලොමෝ පාරුපිතබ්බවත්ථවිසෙසෝ, තං හි මනුස්සා සිතකාලෙ අත්ත නෝ කායස්ස සීතලභාවනිවාරණත්ථං පාරුපන්ති.
"පියනාති පා පුත්තෙ" තාදීසු පිතරි, තත්ථ හි පා පිතරෝ, පුත්තෙ ජීය න්තීති අත්ථෝ.

පා 74 (ඒක:) ධාතුපදභූතෝ පාකාරෝ, "කච්ඡපෝ, සිසපෝ, පාදපෝ, වීපෝ, ථනපෝ, උදපානෝ" තාදීසු පානෙ, උදකං පිවන්ති එත්ථා උද පානෝ, තලාකාදිකෝ.
"ථූපෝ, සූථපෝ, පජාපති, භූපති, පිතා" ති ආදීසු අවනෙ (රක්ඛණේ)
"නදීපාර" නන්ති ආදීසු පතෙතා, තත්ථ හි පායති නාවාදීහි පාපුණීයතීති පාරං, පාධාතුතෝ ණප්පච්චයෝ, රාගමෝ.
"ජානෝ විපකුලෙ අහ" නන්ති ආදීසු පූරණෙ, තත්ථ හි විපෙපති පූරෙති විසසඤ්ඤ වෙදුච්චාරණාදීනා බ්‍රාහ්මණකමෙමන අත්තනෝ ලොක සස ච අජ්ඣාසයන්ති විපෝ, වි පුබ්බා පා ධාතු, ණප්පච්චයෝ.

පාක 762 පචනං පාකෝ, පචපාකෙ, ණිං, 1050 (සෙදෙ සෙදනෙ, සිදපාකෙ, විපාකෙ පාචනෙ).

පාකට 724 ප පුබ්බා කට ගතියං, අ, දස්සනං කටතීති පාකටෝ, උප සගගහස්ස දීඝතා.

පාකඩාන 219 පචනං පාකෝ, තස්ස ඨානං පාකඩානං.

පාකසාසන 20 පාකෝ නාම වත්තාසුරස්ස භාතා, තස්ස සාසනතෝ නිගගහණතෝ පාකසාසනෝ.

පාකාර 203 පරිසමන්තතො කරියතීති පාකාරො, කර කරණෙ, ණ.

පාචන 448 අජඛෙපනෙ ගතිම්හි ච, කරණෙ යු, පාජනං, චණ්ණවිකාරො, පාචනං.

පාචී 29 පඨමං ජාතො අඛති රවි යසසං සා පාචී, ඤකාරලොපො, අථවා, පඛති පුඛඛභාගමාපජ්ජතීති පාචී.

පාජිත 376 අජ ගමනෙ, පාජෙතීති පාජිත්‍ථ, රිතු, දීඝාදි, (සාරථිම්හි).

පාටල 97 සෙතරත්තාමිසෙසා පාටලො නාම, **පාටයතෙති** පාටලො, පට විභාජනෙ, අලො.

පාටලිපුත්තක 201 යසස මාපිතඨානෙ පාටලිනාමකො එකො තරුණරුක්ඛො අත්‍ථි තං පාටලිපුත්තකං, අථවා, පාටලිනාමකො එකො ගාමණී තසස පුත්තො එත්‍ථ වසති ආදිකාලෙති පාටලිපුත්තකං.

පාටලි 559 පට ගමනෙ, අලො, නදුදී, පටති ගච්ඡතීති පාටලි, පාටලඤපි, (*කාචත්‍ථාලියං යසසා මූලං මහාපඛමූලෙ පවිඨං).

පාඨිකා 220 පට ගතියං, ණ්වු, (අඛෙඤුපාසාණෙ අඛවඤුකාරෙ පාසාණෙ පාඨිකාසඤ්ඤ වත්තති).

පාඨිපද 72 පඨිපජ්ජතෙ චඤ්ඤ ඛයමුදයං වා යසසං සො පාඨිපදෙ.

පාඨිභොග 532 පතිහුජ්ජති පාලයතීති පාඨිභොගො, භුජ පාලනෙ, ණ.

පාඨිහාරිය 772 හි ගතිම්හි, පඨිනො හිසසා හෙරං හිරඬ, ණ්‍ය, යදුදිනා හාරියඬ, අථවා, පඨිපක්ඛෙ හරතීති පාඨිහාරියං, විගතූපක්කිලෙසෙන පඨිහාරිතබ්බං පවත්තෙතබ්බන්ති වා පාඨිහාරියං, සද්දනීතියං පන "සමාහිතෙ චිත්තෙ විගතූපක්කිලෙසෙ කතකිච්චෙන පඨිහාරිතබ්බං පවත්තෙතබ්බන්ති පාඨිහාරියං, පඨිති අයං සඤ්ඤ පඨිඤ්ඤති එතසස අත්‍ථං බොධෙති " තඤ්ච පඨි පඨිඨම්හි අඤ්ඤසු ආගච්ඡී බ්‍රාහ්මණෙති ආදිසු විය " ති.

පාඨිහීර 772 හි ගතිම්හි " පඨිනො හිසස හෙරං හීර " න්ති හීරං, ණ, පාඨිහීරං, පඨිපක්ඛෙ හරතීති වා : හර හරණෙ.

පාඨිහෙර 772 හි ගතිම්හි පඨිනො හිසස හෙරං, අථවා, පඨිපක්ඛෙ හරතීති පාඨිහෙරං, ණ, අසසි, එකාරාදෙසො, හර හරණෙ, භගවතො ච සාසනසස ච පඨිපක්ඛෙ තිත්‍ථියෙ හරතීති වා පාඨිහෙරං, මත්‍තා වණ්ණහෙදෙනෙත්‍ථ පාඨිහෙරං පාඨිහීරං පාඨිහාරියන්ති තිණ්ණං පදරූපානි භවන්ති.

පාඨ 774 පඨ වියත්තියං වාචායං, ණ, පඨියතෙති පාඨො.

පාඨා 582 පා රක්ඛණෙ, ඨො, ඉත්‍ථියං ආ, පාඨා, සෙතපවෙලිපි.

පාඨීන 674 පඨ වියත්තියං වාචායං, ඉනො, දීඝො, පාඨීනො. එවමඤ්ඤාති ච වදනති.

පාණ 93 පාණන්ති ජීවන්ති සත්තා එතෙනාති පාණෙ, සො අසසා ත්‍ථීති පාණී, නසසා ණෙ,—407, අත පාණිනෙ, ණෙ, පාණනත්‍ථනෙනාති පාණෙ, 945 (අස්සුම්හි ජීවිතෙ, හදයගානීලෙ උරොගමවානෙ).

පාණක 623 පකාරෙන අනතීති පාණකො, ණ්වු, ණිතත.

---

* නොයාධිසිනියං, සි: වි:

පාණි 265 පණ බ්‍යවහාරත්‍ථුතීසු, ඉ, පණිති වොහරති එතෙනාති පාණි, පා රක්ඛණෙ වා, ණි,—1007 (හුසණ්ඝකරණි‍යං සුධාලෙපකානං දූරෙ මයහෙව්).

පාණිගහණ 318 අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස පාණිනො ගහණං පාණිග්ගහණා.

පාණිස 511 පාණිං හනතීති පාණිඝො, පාණිසද්දූපපද හන හිංසාගතීසු, ක්විප්, පාණියොපි, පාණිවාදනසිප්පයොගා පාණියො, යො.

පාණිමුත්තන 387 සත්ති ආදිකානි ආයුධානි පාණිමුත්තානං නාම, පාණිනා චතං මුත්තන්චෙති පාණිමුත්තනං.

පාණිවාද 511 යො පාණිනෙව පාණ්‍යන්තරෙ මුරජාදිසද්දමුඤ්චාපයති සො පාණිවාදෙ. පාණිනා හතෙන වාදෙතීති පාණිවාදෙ.

පාණි 93 පාණන්‍තා‍නෙනාති පාණෙ, ප පූබ්බා අන පාණනෙ, යථා වුත්තප්පො පාණෙ යසස අත්ථි සො පාණි.

පාතාල 649 පතන්‍ත්‍යසම්මිනති පාතාලං, පත ගමනෙ, අලො, 889.

පාති 443 පා රක්ඛණෙ, ති, පාති, (භාජනසාමඤ්ඤෙ).

පාතො 1152 "පාතොව පිණ්ඩාය පාවිසිතබ්බ" දීසු පුබ්බණ්හෙ.

පාථෙය්‍ය 380 පථෙ පථසස වා හිතං පාථෙය්‍යං, ණ්‍යෙන.

පාද 277 පද ගතිම්හි, පජ්ජතෙ ගච්ඡතීති පාදෙ, ණ, 480 තෙ නිඝණ්ඨා පඨ පාදෙ නාම, සො පාදෙ චතුත්‍ථෙ භාගෙ වත්තතීත්‍යෙකඩාතං මති,—549 පාදසදිසත්තා පාදෙ, 610 මූලපබ්බතසසනෙත පරිවාරෙත්වා ඨිතබුද්දක පබ්බතා පාදූ නාම, පජ්ජතෙ ගම්‍යතෙ ඉති ණෙ.
1030 (චතුත්‍ථංසෙ චතුත්‍ථභූතෙ කොඨාසෙ, පදෙ චරණෙ, පච්චන්ත සෙලෙ පබ්බතපාදෙ).

පාදකටක 288 පාදෙ කටකං පාදකටකං, සත්තමීතපපුරිසො (ඉත්‍ථිවරණ භූසණෙ).

පාදගණ්ඨි 277 පාදසස ගණ්ඨි, පාදගණ්ඨි, සුට්ඨිකො ප්‍යත්‍ර, සුට පරිවත්තන තෙ, ණ්වු, සුට්‍යතෙතෙනෙති සුට්ඨිකො.

පාදඝන 277 පාදසස අඝඨං පාදඝඨං. ඡඒ තපපුරිසො.

පාදඝද 288 අඝදුකාරං පාදඝුසණ්ං පාදඝදං.

පාදප 539 පාදෙන මූලෙන පිබතීති පාදපො, පාද සද්දූපපද පාපානෙ.

පාදපරිචාරිකා 237 සාමිකසස පාදෙ පරිචරතීති පාදපරිචාරිකා, චර ගතියං, ණ්වු, ඉත්‍ථියං ආ.

පාදඵොට 325 පාදසස ඵොටො හෙදනං දරණං පාදඵොටො, සුට හෙදෙ, අ.

පාදු 525 පජ්ජතෙ යාය සා පාදු, පද ගමනෙ, උ.

පාදුකා 525 පද ගමනෙ, ණුකො, ආ, පජ්ජති යාති එතායාති පාදුකා, (තසස උපාහනසස හෙදූ විසෙසා පාදුකා නාම බහුපටලා චම්මමයා, කඩ්මයාත්‍යෙකෙ).

පාදූදර 654 උදරමෙව පාදෙ යසස සො පාදූදරො (සපපමත්තෙ).

පාදෙදක 425 පාදත්‍ථං උදකං පාදෙදකං.

පාන 1123 පා පානෙ, යු, (පෙය්‍ය උදකාදිකෙ, පිතියං පිවනක්‍රියායං).

පානකූප 677 පිවනත්‍ථසම්නන්‍ති පානො, පානො එව කූපො පානකූපො, කු සද්‍දෙ, පො, දීඝාදි, කූපො, කෙන උහන්‍තීති වා කූපො, භස්‍ස පො, සඤ්ඤපි, සඤ්ඤසඤ්ඤුපසංහාරෙ, චුරාදි, ඵ.

පානමඩ්ල 534 පානස්‍ස මඩ්ලං කොණ්ඨං පානමඩ්ලං.

පානීය 661 පීයතෙන්‍ති පානීයං, පා පාතීන, අනීයො.

පානීයසාලිකා 214 පානීයත්‍ථා සාලා පානීයසාලා, සා එව පානීයසාලිකා.

පාප 84 පානති රක්‍ඛතීති සුජනා අත්තානමස්මාති පාපං, අපායං පාති රක්‍ඛතීති වා දුග්ගතිං පාපෙතීති වා පාපං, පා රක්‍ඛණෙ, පො, අප පාපුණෙන අ. අථවා, පසද්‍දෙ, එත්‍ථ අපායවචනො, තග්ගා පං අපායං පෙති ගච්ඡති එතෙනාති පාපං, පසද්‍දූපපද පෙධාතූතො ණපච්චයො.*

පාපභිරු/භා 158 පාපතො භායති සීලෙනාති පාපභිරු, තස්‍ස භාවො පාපභිරුතා, භාවෙ තාපච්චවයො.

පාපිමන්තු 43 පාපං ඉච්ඡති කරොති තෙන යුත්තොත්‍යාති වා පාපිමා, එත්‍ථ ඉමනන්තුපච්චයො අතිසයත්‍ථෙ දට්ඨබ්බා.

පාභත 355 තං තං ආනිසංසං පත්‍ථෙන්තෙහි ආහරීයතෙ නීයතෙති පාභතං, පත්‍ථනත්‍ථෙ ඡොතකොයං පසද්‍දෙ, 471 පඨමමෙවාභතං පාභතං, 1127 (මූලං මූලධනං ලාභපාදු පහෙණකං).

පාම 327 පානත්‍යත්‍තානං තග්ගාති පාමං, පා රක්‍ඛණෙ, මණ්, පාමාප්‍යත්‍ර, පුලලිඞො, රාජාදි.

පාමොක්ඛ 695 පමුඛභාවෙ තිට්ඨතීති පාමොක්ඛා, ණ්‍ය.

පාමොජ්ජ 88 පමුදිතස්‍ස පුග්ගලස්‍ස චිත්තස්‍ස වා භාවො පාමොජ්ජං, අථවා, පඨමො මොදෙ, පමොදෙ, සො යෙව පාමොජ්ජං, සකත්‍ථෙ ණ්‍ය.

පායාස 418 පාතබ්බස්‍ස අසිතබ්බස්‍සාචාති ඒතෙනපි භාවානං සමභව තො පායාසො, ආකාරනත්තානමාසො, පායසෙසා ප්‍යත්‍ර.

පාසු 274 පුනනත්‍යනෙනෙති පාසු, ඵ, උස්සායො, පු පවනෙ, පයති වඩ්ඪමනෙනෙති වා පාසු, පය ගමනෙ, කරණෙ ඵ.

---

* එතෙ පාපාදයො ගුණෙ යථා වුත්තලිඞ්ගා, පාපපුඤ්ඤානි සුඛාදි ච ආත්මජං කිච්ජනනං ගුණයොගතො දුඛඛ විසෙසස්‍ස චත්තමානෙ නීසු, යථා.

"පාපා උත්තමති ඤඤුඤු, පාපො රාජ පරික්‍ඛකො
පාපං ඛ්‍යාධකුලං ඝ්‍රංසං පාපො විප්පා ච සෙවකො
පුඤ්ඤානිච්ච මිදං පුඤ්ඤු, නදි පුඤ්ඤුසමස්සමො
සුඛං කාමිකුලං දුඛඛං සුඛා වාසා සහත්‍ථවෙ
සුඛා සුවති රක්‍ඛන්‍ති සුඛා සුවතිකා ගහා."

යදු නු සඤ්ඤාපධානසුඛාදීඤ්ඤමෙව විසෙසෙත්‍වෙන වත්තුම්වචිතෙ න නු දුඛඛං සුඛමිව විසෙසණං තදු රූපහෙදු තමෙව ලිඞ්ගං, යථා.

"වලිතෙනාපි ධනිතෙනාපි වසො පරිජනො සුඛං
සුඛං සජ්ජන වාසො ච සුඛං සත්‍තිං රත්‍තාරෙ" ති.

නනු දුක්කටොයං ඛ්‍යාපාරො සුත්‍තනං කම්මං කාරයො යං මෙ ඛ්‍යාපාරොති අඤ්ඤු සම්පි නීසු වුත්තෙ කිං පාපපුඤ්ඤුනමෙව ගහණං භවතීති ?—වුච්චතෙ, දුට්ඨු කතො දුක්කතො, සුට්ඨු කතං සුකතං ඉමෙවවං ක්‍රියා දනිඛන්ධානාපි නීසු වුත්තෙ සම්භවති, නවඤ්ඤ ගුණනිඛන්ධානයෙව කල්‍යඤ්ඤපි ජීවිප්පයොගස්‍ස විසෙසවුත්තිලිඞ්ගතා උප ලබ්භතෙ, නදු පාපගහණමඤ්ඤපධානං ඛ්‍යාඛ්‍යානඛ්ඛං." ඒකා.

පායො 1153 පායො ඔඝහුල්‍යච සමා, "සලිලප්පායො" තාඛදිසු දිසසති.

පාර 9 පාර සාමත්‍ථියං, අ, පාරෙති සකෙකාති සංසාරදුකඛසන්තාපං සමෙතුනති පාරං, "සංසාරදුකඛසන්තාප ගත්තසසාලං සමෙතවෙ" ති හි වුත්තං—පගතා සංසාරවත්තසස අරා එතසමාති වා පාරං—665 පාර තීරකමමසාමත්‍ථියං, පාර සාමත්‍ථියං වා, පාරයති තරණාදයො වාරෙතුනති පාරං "පාතු පානාවනෙ පතෙත" ති එකඛකරකොසෙ වුත්ත තසා පාධාතු පාපුණනෙථ ච හොති, තසමා "පායති නාවාදීහි පාපුණී යතීති පාරං, පාධාතුතො ණපපච්චයො රකාරාගමො" ති ත්‍ථවීකාය.

පාරද 493 පාර සාමත්‍ථියෙ, දෙ, පාරයති සකෙකාති සඛබලොහං කචනං කාතුමිති පාරදෙ.

පාරම්පරිය 412 පරෙ ච පරෙ ච පරම්පරා, පුබබාචරියා, තතො ආහතං පාරම්පරියං, ණියො.

පාරලොකික 86 පරලොකෙ ජාතං පාරලොකිකං, ණිකො.

පාරුපන 636 පාරෙන සබලෙනාපතීති (?) පාරුපනො, පාරුවනො පි.

පාරිචරියා 428 චරතිනො භාවෙ ණ්‍යා, පරිවරණං පාරිචරියා.

පාරිජ්ඣතනක 28 පරිසමන්තතො ඣතතං විය තිඛතීති පාරිජ්ඣතනකො.

පාරිජානක 28 *පාරිනො සමුද්දසස ජානො අපච්චං පාරිජානකො, සතෙථ ණකො.

පාරෙවත 636 පකාරෙන රවතීති පාරෙවතො, රෑ සදදෙ, අ, උපසගගසස දීඝො, වසස තො, පාරෙවතොපි.

පාලිත 754 පාල රකඛණෙ තො, පාලිතො (රකඛණීයෙ).

පාවක 33 පුණතීති පාවකො, පු පවනෙ, ණවුපච්චයො, (අග්ගිමහි).

පාවන 773 පු පවනෙ, ය්‍ය, පාවනං, (ධඤඤාදීනං පවනෙ පවිත්තකරණෙ).

පාවාර 292 වර අච්ඡාදනෙ, ප පුබෙබා, කම්මනි ණෙ, අථවා, පා ඉති සංඛාතෙ වාතෙ වාරෙතීති පාවාරො.

පාවුස 80 වසස සෙචනෙ, ප පුබෙබා, ණෙ, පවස්සති එත්ථාති පාවුසො, අසස උ, සංයොගලොපො උපසගගාසස දීඝො ච, 671 පු පවනෙ, උසො, වුඩ්ඪාදෙසො, පාවුසො, මහාමුඛමචෙඡා.

පාස 257 පා රකඛණෙ, සො, පාති රකඛති අවයවෙති පාසො, පස බන්ධනෙති කෙචි—904 (කෙසඤ්චි පුබෙබා යසස පාසසඤ්ඤසස සො කෙස පුබෙබා, චියෙ සමූහෙ වත්තති).

පාසක 532 පස බාධනපුසනෙසු, ණ්වු, පාසකො, දෙවනොපසත්‍ර, දිඛබනති යෙන සො දෙවනො, දිවු කීළායං, ය්‍ය.

පාසණ්ඩ 441 තණ්හාපාසං දිඨිපාසඤ්ච ඩෙනති පවත්තෙතහනීති පාසණ්ඩා, පාසණ්ඩෙනතීති සත්තානං චිත්තෙ දිඨිපාසං ඛිපනතීති අත්ථො, කුවීසකා දිකා චතුත්තිංසලඬ්ඩියො පරසමයානමාගමා ගහෙතබබා, තථා චාසඛී

---

* පාරිසමුද්දෙ, තත්‍ර ජාතෙ පාරිජානෙ, ශ: ම:

දිට්ඨියො බ්‍රහ්මජාලසුත්තන්තතො, එතෙ ඡන්නවුති ලබ්භියො **පාසණ්ඩා**ති පකාසිතා.*

පාසනී 277 පස බාධනට්ඨසනෙසු, යු, ආකාරවණ්ණාගමො, වුඞ්ඪි ච, ඉත්ථියං ආ, පාසනී, (එළිප්පත්‍ර).

පාසාණ 605 පසණ සම්මත්තියං, ණ, පසණ්ති බන්ධෙපෙන්ති පාසාණෙ, නිපාතනා, පස බන්ධනෙ වා, යු, පස්සං සණ්හීති වා පාසාණං, පස්ස සද්දූපපද සන සම්මත්තියං, කම්මූපපදා පස්සස්ස පාදෙසො, නස්ස ණෙ ච්.

පාසාණදූරණ 393 පාසාණං දූරයතීති පාසාණදූරණෙ, දර විදූර ණෙ, යු.

පාසාණමච්ඡ 674 පාසාණසදිසසණ්ඨානො මච්ඡො පාසාණමච්ඡො.

පාසාද 208 පසීදන්ති නයනමනාන්‍යත්‍රෙති පාසාදෙ, සද විසරණෙදෙ, ණ, (දෙවානං නරපතීනඤ්ච ඉච්ඡාකාමයං භවනං). 209 චතුරස්සෙ පතිට්ඨයවිසෙසෙ පාසාදෙ නාම, ආයතචතුරස්සපාසාදෙති කෙචි.

පාළි 539 පා රක්ඛණෙ, ළි, පාති රක්ඛතීති පාළි, පාලිති එකවෙව—996 (තන්ති බුද්ධවචනං, පන්ති පාළි, භගවතා වුච්චමානස්ස අත්ථස්ස වොහාරස්ස ච දීපනතො ඡෙදෙ යෙව පාළි නාමාති ගණ්ඨිපදෙසු වුත්තනන්ති අභිධම්මත්ථකථාය ලික්ඛිතං).

"පාළිසද්දෙ පාළිධම්මෙ තන්තිකපාළිසමපි ච,
දිස්සතෙ පන්තියං යෙව ඉති ඤෙය්‍යං විජානතා."

අයං හි පාළිසද්දෙ "පාළියා අත්ථං උපපරික්ඛන්තී"ති ආදීසු පරියත්තිධම්මසංඛාතෙ පාළිධම්මෙ දිස්සති.
"මහතො තන්තිකස්ස පාළි"ති ආදීසු තන්තිකපාළියං,
"පාළියා නිසීදිංසූ"ති ආදීසු පරිපාටියා නිසීදිංසූ"ති අත්ථෙ, ඉමස්මිං පනත්ථෙ ධාතුයා කිච්චං නත්ථි, පරිපාටිකො හි පන්තිවාචකො පාළි සද්දෙ—පරියත්තිධම්මවාචකෙ පාළිසද්දෙ අත්ථං පාති රක්ඛතීති පාළි තිච, අඤ්ඤාදකං රක්ඛණෙන මහතො තන්තිකස්ස පිරා මහති පාළි වියාති පාළිති ච, පකණ්ණානං උකඛණ්ඩානං සීලාදිඅත්ථානං බොධනතො සභාවනිරුත්තිභාවතො බුද්ධාදිහි භාසිතත්තා ච පකණ්ණානං වචනප්පබන්ධානං ආළිති පාළිති ච නිබ්බචනානි වෙදිතබ්බානි.

පාළිභද්ද 553 පාරිසමුද්දෙ, තත්‍ර භද්දෙතුති පාරිභද්දෙ, සො එව පාළිභද්දෙ, කොවිළාරෙ, තං සණ්ඨාන පත්තකුසුමත්තාය පාළිභද්දෙ.

---

* "ඡන්නවුති පාසණ්ඩා නාම කුවිසක, බහුකාර, හංස, පරමහංස, කණ්ඩමාරව, සෙනව, පාසුපත, පඤ්චපදනාසික, සොමකාරක, මහබ්බත, රජතාපස, නිගණ්ඨ, ආජීවක, ඉසිපරායනික, පඤ්ඤත්තික, කාපිල, කාණාද, සංසාරමොචක, අගාරිහත්තික, මගවතික, කුක්කුරවතික, කම්බූක, වගඝුලිවතික, එකසාටික, උදකසුද්ධික, සසරීරසන්තාපක, සීලසුද්ධික, ඤාණසුද්ධිකාති එතෙ වත්තූනිංස වෙව—චත්තාරෝ සස්සතවාදූ, චත්තාරෝ එකච්චසස්සතවාදූ, චත්තාරෝ අන්තානන්තිකා, චත්තාරෝ අමරාවික්ඛෙපිකා, වෙ අධිච්චසමුප්පන්නිකා, සොළස සඤ්ඤීවාදූ, අට්ඨ අසඤ්ඤීවාදූ, අට්ඨ නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවාදූ, සත්ත උච්ඡෙදවාදූ, පඤ්ච දිට්ඨධම්මනිබ්බාණවාදූති එතෙ වාසඨි දිට්ඨිගතිකා වෙති ඡන්නවුති" පදසාධන වීක්ෂ.

පාහුන 424 පාහුනං වුච්චති ගෙභාගතානං දූතබ්බභත්තාදි, තං පටිගහ හෙතුං අරහතීතිපාහුනෝ, ආගන්තුකත්ථාය පකාරෙන හූයතෙ සජ්ජීය නෙති පාහුනං, තං අරහතීති වා පාහුනෝ, පසුබ්බහූහබ්‍යදූනෙ.

පි.

පි 74 (එක :) පිධාතු පන "මයහං පීනයතං මන" නති ආදිසු තප්පණෙ, "පුත්තා පියා මනුසෙසසු සායමාලිගතෙ පියා" ති ආදිසු කන්තිමහි. "පීනිතින්ද්‍රියා, පීනොරක්ඛංසබාහවො" ති ආදිසු උන්නතමහි.

පි 74 (එක :) "පියන්ති පා පුත්තෙන පීනං පියො පයො ච සුපපියො මෙත්තාවසෙන තං පියං චක්ඛවත්තිකරං හවෙ" ති.

එත්ථ පිසදෙදූ භත්තරි කළත්තෙ ච හොති, තත්ථ හි, පා පිතරො පුත්තෙ පියන්ති, පීනං පත්තිනව පියො භරියායො, පියන්ති, පයො භත්තාරො ච, සුපපියො සුන්දරපජාපතියො පියන්ති, මෙත්තාවසෙන තං යථාවුත්ත පුත්තාදිසු පියං චක්ඛවත්තිරාජභාවං කරං හවෙති.

පිඝ 98 ගොරොචනසදිසපභායං පිඝසදෙදූ වත්තන්තිපිජිභාසත්ථො, අ, පිඝො. (ගොරොචනසදිසපභායං).

පිඝල 98 න කෙවලං කළාරාදයො පිඝලවිසෙසත්තෙ යෙව පවත්තන්ති, අථඛො පිඝල සාමඤඤත්තෙ වත්තන්තීති, වුත්තං හි අමරකොසෙ,

"කළාරො කපිලො පිඝො පිසඝො කාල පිඝලො" ති.

කෙචි පන කළාරාදයො චත්තාරො පිඝලගුණෙ වත්තමානා පුඛෙ වත්තන්ති ගුණීති පන වාචාලිගාති, එවං පච්ඡිමෙන සම්බන්ධං කත්වා වදන්ති, තං අමරකොසෙන විරුජ්ඣනතො, ඉධ ච සුඛත්තාදයොති සබ්බසං යෙව ගහණතො න ගහෙතබ්බං. 361 පිඝලවණ්ණතාය පිඝලො.

පිඝලමක්කිකා 645 පිඝලමක්ඛිකාති වණ්ණනාමං, පිඝලවණ්ණ මක්ඛිකා පිඝලමක්ඛිකා.

පිචු 494 පිචු මද්දනෙ, උ, පිචු, (තූලෙ).

පිචුල 561 පව පාකෙ, උලො, පිචුලො, (හබුසා ඉති ඛ්‍යතෙ).

පිචුලී 565 පිච්ඡා යොගා ඉලො, ඉත්ථියං ආ, පිචඡීලා (සිම්බලියං).

පිජ 627 පතිතු මිච්ඡති යෙන තං පිජං, නෙරුත්තෙනා, පත ගමනෙ වා, ඤ, තලොපො, ඛීනචාගමො, අසති (පඤඛ) 635 පීතපණ්ඩනතීසු, ජො, නිග්ගහීතාගමො, රසසා ච (මයූරකලාපෙ).

පිටක 524 පිට සද්දසංඝාතෙසු, ණ්වු, පිටකො, 990 (භාජනෙ විලිවම යාදිකෙ, පරියත්ති පරියාපුණනං සික්ඛනං පරියාපුණිතබ්බා වා සික්ඛා). "පිටකසද්දෙ පන පරියත්ති අත්ථභාජනත්ථ වාචකො අනිප්පනනපාවි පදිකො" ති නිරුත්තිමඤ්ඤා. "මා පිටකසම්පදූනෙනා" ති ආදිසු පරි යත්තියං.

"අථ පුරිසො ආගච්ඡෙය්‍ය කුද්දූලපිටකං ආදාය" ති ආදිසු යස්මිං කිස්මිච් භාජනෙ.

පිඬ 270 පිට සද්දසංඝාතෙසු, තො, පිඬං, (පිණ්ඩෙ කායස්ස පච්ඡිභා ගෙ). 1075.

පිඬක 463 තණ්ඩුලාදිනං පිණ්ඩනං විකාරෝ පිණ්ඩකෝ, සඞ්ඝාතියං කෝ.

පිණ්ඩසංඝාටක 219 පිණ්ඩානි ලොහවිකතිආදිනි සංඝටියන්ති එත්ථාති පිණ්ඩසංඝාටකං, පිණ්ඩේහි සංඝටියන්ති වා : ඝට ඝටනෙ, ණ්වු.

පිණ්ඩී 270 පිට සඳ්දසංඝාතෙසු, ති, පිණ්ඩී (කායස්ස පච්ඡාභාගෙ).

පිණ්ඩර 456 පිණ්ඩ ඡිංසා සංකිලෙසෙසු, අරෝ, පිණ්ඩරෝ, (ථලිසං).

පිඬ 1017 පිඬ සංඝාතෙ, අ, පිණ්ඩෝ, (ආජීවනෙ ජීවිතවුත්තියං, පිණ්ඩනෙ රාසිකරණෙ, ගොළකෙ වට්ටුලෙ).

පිඬක 302 පිණ්ඩ සංඝාතෙ, ණ්වු, පිණ්ඩකෝ, (සල්ලකීදවෙ).

පිඬිකා 374 සබ්බානි කණ්ඨානි පිණ්ඩෙනීති පිණ්ඩිකා, පිඬ සංඝාතෙ, සකත්ථෙ කෝ, (යස්ස සබ්බානි කණ්ඨානි ආපජ්ජන්තෙ, තත්‍ර) පිණ්ඩිපි.

පිඬිත 1073 පිඬ සංඝාතෙ, තෝ, පිණ්ඩිතං, (ගණ්හිතෙ, ඝනෙ ච).

පිතරෝ 249 මාතා ච පිතා ච පිතරෝ, (මාතාපිතූ තෙ වෙ ජනා පිතරෝ වුච්චන්තෙ, උභිනන්නම්පි ජනකබ්‍යපදෙසනියත්තතා අහෙදවචනිච්ඡා යං පිතූත්තම්පෙව, නනු හෙදෙ ජාති තස්සා ච උභයත්‍ර සත්තාදෙ කත්තා නව ජාතියා ලිඞ්ගසංඛ්‍ය භවන්ති අදබ්බත්තා බහුවචනං න සියාති,? නෙසදොසො, නහි ජාතිපදත්ථිකස්ස න දබ්බං, දබ්බපදත්ථිකස්ස වා න ජාතිරිති, කින්තුභයෙසම්පඤ්ඤපදත්ථෝ ඉහාපච්චෙසො, ජාතිපදත්ථිකස්ස ජාතිපධානභූතා, දබ්බං ගුණභූතං, දබ්බපදත්ථිකස්ස තු විපරියායො, තත්‍ර ජාතිවත්තිච්ඡායං දබ්බෙ විය ලිඞ්ගසංඛ්‍ය වත්තබ්බා තස්ස ච බහුත්තා බහුවචනං).

පිතාමහ 15 *පිතූනං පජාපතීනං ලොකපිතූනම්පි පිතා පිතාමහො, ආම හපපච්චයො, 247 පිතූනො පිතා පිතාමහො, පිතාමහසද්දෙ න කෙවලං ජනකපිතරමෙව වදති, අථබ්බො ජනකපිතු පිතාද්දයෝ පීති. 1118 (අය්‍යකෙ පිතු පිතරි).

පිතු 15 සබ්බලොකානං පිතුඨානියත්තා පිතා, සබ්බලොකං වා පාති රක්ඛතීති පිතා—243 පා රක්ඛණෙ, රිතු, අසිත්තං, පුත්තං පාති රක්ඛතීති පිතා, පුත්තං පියායතීති වා පිතා, පි තප්පණකන්තීසු 1118.

පිතුවස්සා 248 පිතූනො භගිනී පිතුවස්සා, වෙස්සා.

පිතෘ 281 අපි දධාත්‍රීති පිතෘං, අපි පුබ්බා ධා පිධානෙ, තෘ, අලොපො.

පිධාන 50 ධර ආවරණෙ, අපි පුබ්බා, ස්‍යු, අපිධරති ආවුණොතීති පිධානං, අලොපො.

පිනාස 324 අපිහිතා නාසා අනෙනාති පිනාසො, පිනසොපි, උපසග්ගස්ස නා නාසාය බහුබ්බිහිම්හි නසාදෙසං කුබ්බන්ති අපිසද්දාකාරලොපො, වණ්ණාගමෙ රස්සස්ස දීඝතා, "සොසෙ යතෙකා රාජසෙකා පතිසා යොතු පිනසො, අපිනසො පතිසායො" ති රභසො, පතිසායොපත්‍ර, වෙජ්ජගණ්ඨෙ ඉමෙසං පීනසපතිසායානං භෙදෙ අභිහිතො

"ආනහ්‍යතෙ †යස්ස වා ස්‍රස්සතෙ ච
කලිඳ්‍යතෙ ‡ස්‍රුපතිසෙ ච නාසා

---

*පිතූනං පජා පිතූනං ලොකපිතූනි පිතා, සි : ථි :

† රභං විස්‍රස්‍යතෙ. ‡ ඛ්‍රුපතිසෙව.

න ඤ්‍යතෙ ගන්ධරසෙ ච ජනතු
දුඨං විජඤ්ඤු, තමපීනසෙති.
ආනබා පිහිතා නාසා තනුඤ්ඤාවපපසෙකිනී,
ගලතා *යොඑසොසො ච නිතෙනාදෙ† සංඛකවසෙ.
භවෙ සරොපඝාතො ච ‡පතිසසායෙනිසාපතිකෙ" ති.
ඉහ නිහෙදෙනොත්‍ථං, පති පුබෙබා සි ධාතු රුජත්‍යත්‍ථෙ.

පිපාසා 467 පාතු ඕවජ්ජා පිපාසා, සො, විත්තාදි.

පිපළල 527 පියමපි එාලෙතීති පිපළලං, එල විදරණෙ, අ, 909 (තරු හෙදෙ අසසත්‍ථෙ).

පිපාලි 583 පිත්තං එලති කුපපති යාය සා පිපලි, එල විදරණෙ, ඊ, එසස පො, පිපළලිපි.

පිපළලි 559 අඛාදනීයඵලතාය විරූපං ඵලමසසාති පිපළලි, ඊ, නදාදී, විසස පිච. (අසසත්‍ථකුල සම්භූතෙ රුක්ඛපාසාණාදීසු සඤාත රූතෙඛ).

පිය 240 පීතපපණකනතීසු, යො, පියො, 697 පියායිතබ්බං පියං, පීතපපණ කනතීසු, ණ්‍ය, රසසාදි—973.

පියක 561, 563 පීනෙතීති පියකො, ණ්වු, ඉයාදෙසො. 620 පීතපපණ කනතීසු, ණ්වු, ඉයාදෙසො.

පියඟු 452 පියභාවමහතීති පියඟු. 571 පිය සදදූපපද අහ ගමනෙ, උ.

පියා 237 පියායිතබ්බතො පියා, පීතපපණකනතීසු, යො, ඉත්‍ථියං, ආ.

පියාල 556 පි පාතෙ, අලො, ඉසස ඉයාදෙසො—පීතපපණෙ වා, අත්තනො ඵලෙන සන්තපෙතීති පියාලො, අථවා, ලිධාතු ආලිඟනෙ ආදුනත්‍ථෙ ච හොති, තසමා පියා හුත්වා ලීයති ආලිඟියති එතෙහීති පියාලො, මධුරරසත්තා ඛාදිතුකාමානං ජනානං අත්තානි පියං ආ හුසො ලාති ආදදාතීති පියාලාති අත්‍ථෙ ගය්හමානෙ සති ආදුනත්‍ථ වාචකාය ලීධාතුයා සිඛාති වෙදිතබ්බා.

පිලක්ඛ 559 පිලං පරං නිස්සයභූතං කසතීති පිලක්ඛා, කස විලෙඛණෙ, සසා ඛත්තාදි නිපාතනා.

පිලන්ධන 283 පිලන්ධ භූසණෙ, කරණෙ, ඝ්‍ර, පිලන්ධනං, "පිළඳි අලංකාරෙ" ති සද්දනීති ධාතු.

පිලව 626 පිලූ පතිත්‍ථමෙහ, අ, අවාදෙසො, පිලවො, (ගඞ්ගුවොති ඛ්‍යතෙ).

පිලක 251 පල ගමනෙ, ණ්වු, අසසිත්‍තං විත්තාඛ, පිලලකො.

පිසඟ 98 පිජි භාසත්‍ථෙ, අ, සඤාරාගමො, පිසඟො, (ගොරොචනසදිස පභාසං, පිඟලවණ්ණපි).

පිසාව 13 පිසිත මංස මසති භක්ඛතීති පිසාචො, කුවෙරානුචරො, අස භක්ඛිණෙ, යදුදිනා පිසිතසස පිණාවො අසසස ච සාචාදෙසභාවො.

පිසිත 280 පිසි අවයවෙ, තො, පිසිතං, (මංසෙ) පලලංකබ්බමපාත්‍ර.

පිසුණ 737 පිස සංචුණ්ණනෙ, පිසි අවයවෙ වා, පිසතීති පිසුණෙ, යදුදිනා උනෙන්, ණත්තං, පියභාවං සුඤ්ඤං කරොතීති වා පිසුණෙ, පිය

° ඛොඑ. † සංගකවසෙ. ‡ පතිසසාලයතී ලකඛනො සි: වි:

සුණාසු පුබ්බකො කර කරණෙ, යු, රහාදිනො නො ණ, "කච්චි ධාතු" ති ආදිනා යසස ණාසස කරධාතුසස අකාරසස ච ලොපො.

පිහා 163 පිහ ඉච්ඡායං, චුරාදි, අ, පිහයති සාය සා පිහා, ඉත්ථියං, ආ.

පිළකා 324 පිළ විබාධායං, චුරාදි, ණ්වු, ඉත්ථියමනො ආපච්චයො, පිළකා, පිළකො, පිළකං, තීසුපි.

පී.

පීඨ 311 පීඨ හිංසා සංකිලෙසෙසු, අ, පීඨං, තපපච්චයෙ, පිඨං. 970 (ආපණෙ, කයවික්කයඨානෙ). පීඨසද්දෙ, "පාදපීඨං පාදනඨලිකං" "පීඨසපපි" ති ආදීසු දුරුඛඬෙ—"මඤ්චං වා පීඨං වා කාරයමානෙ නා" ති ආදීසු පීඨිකායං—"පීඨිකා" ති එත්ථ එකච්චෙසු ජනපදෙසු දෙසවොහාරවසෙන ආපණෙ—"භද්දපීඨං උපනෙසි" ච්චාදීසු ආස නෙ—තෙන වුත්තං මජ්ඣිමනිකායඨ්ඨකථායං. "පීඨනති යං කිඤ්චි තාදිසං දුරුඛඬපි ආසනම්පි=පෙ=දුරුමයාදි ආසනම්පි වුච්චති" ති ආදි.*

පීඨන්තර 311 පීඨසස අනන්තරං විසෙසං පීඨන්තරං.

පීඨසපපි 319 පීඨෙන සපපති සීලෙනාති පීඨසපපි, සපප ගමනෙ, ණී.

පීඨිකා 311 පීඨ හිංසා සංකිලෙසෙසු, ඝුවාදි, ණ්වු, ආ, යදුදිනා කෙ පච්චයෙ ඉත්ථි කතාකාරෙ පරෙ පුබ්බො අකාරො ඉකාරමාපජ්ජතෙ, කෙති කිං, චෙතනා, පච්චයෙති කිං †ඉකා, ඉත්ථිති කිං, චාචකානං, කත ඉති කිං, පුත්තකාමඤ්ඤ, කාම්‍යපපච්චයොයං.

පිණන 759 පි තපපණෙ, යු, දිඤාදි, නසස ණත්තං, පීණනං, (තපපණෙ). (අව නංපි, අව පාලනෙ, දත්තියඤ්ඤතෙකත්ථත්තා.)

පිත 97 පා පානෙ, කම්මනී තො, ඊත්තඤ, පීතො, 752 පි තපපණ කන්තීසු, තො—1008 (පාසිතෙ, පාතබ්බ, ධස්තෙත්තිපි පාථො, දසිතෙත්ති පි කච්චි දිස්සති).

පිතන 493 පිතිං නෙත්තීති පිතනං, පිතිසද්දූපපද ණි නයෙ, අ, ඉසස අ.

පිතනක 554 පි තපපණකන්තීසු, තනො—පිතිං වා තනොත්තීති පිත නකො, සකෙ කො, (පීතනෙ යස්ස පත්තඵලානි අඹ්ලානි පුගඵලප්ප මාණඤ ඵලං, සල්ලකීරුහඤ සණ්ඨානො සො රුක්ඛො).

පිතසාල 563 පිත පුබ්බා සාලො රුක්ඛා පිතසාලො, (අසනරුක්ඛ).

පිති 87 පිණෙති තප්පෙතීති පිති, පීතපපණෙ, ති, පිනධාතු පීධාතුයා සදිසො—1129.

පින 701 පිත්පණකන්තීසු, ඊනො, තපපච්චයො වා, තසස ඊනො.

---

* "පීඨනති යං කිඤ්චි තාදිසං දුරුඛඬඤමපි ආසනම්පි වල්ලිකරණපීඨම්පි වෙත්තා සනම්පි මඤාරකාදි විසෙසනාමං දුරුමයාදි ආසනම්පි වුච්චති, තථා හි "පාදපීඨං පාද කථලිකා" නති එත්ථ පාදථපනයොගත්තුවිආදිකං දුරුඛඬම්ප ආසනං වුච්චති "පීඨ සපපි" ති එත්ථ ගමනෙන ගහණයොගගං, "පීඨිකා" ති පන එකච්චෙසු ජනපදෙසු තෙසං වොහාරෙන ආසනගුනපීඨිකා, "දෙවකුලපීඨිකා" ති එත්ථ දෙවතානං බලි කරණඨානගුනං පීඨං, "භද්දපීඨ" නති එත්ථ වෙත්තලතාදිහි උපචිතං ආසනං සන්ධාය වුත්තං "භද්දපීඨං උපානසී," "සුපඤ්ඤත්ත මච්චපීඨං" මඤ්ච වා පීඨං වා කාරයමානෙ නා" ති ආදීසු මසාරකාදි භෙදං දුරුමයාදි ආසනං." මජ්ඣිමනිකායඨ්ඨකථා.

† ඛකා, ඛ : පී :

පිසුස 25 පියතෙති පිසුසං, පා පානෙ, උෆසපච්චයො, පිණෙතීති වා පිසුසං, පෙසුසො තිපි නාම මස්ස.

පිලු 554 පිල පතිථමෙහ, උ, දිඝො, පීලු (ලපපති ඛෘතෙ).

පිවර 701 පිතපපණකතනීසු, ඊවරෙ, අපිණේති පිවරං, පිව ථූලියෙ වා, රො, "පිවරො කච්ඡපෙ ථූලෙ" ති පුඛාචරියා—(ථූලෙ).

පු.

පු 74 (එක:) සුඛනාමපදභූතො පුකාරො කරීසමහි (වච්චමහි) ච නිරයෙ ච හොති.
"පුකකුසො" ති ආදිසු නිරයෙ, තත්‍ර හි පුං කරීසං කුසති අපනෙතීති පුකකුසො, වච්චඡඩ්ඩකො ලාමකමනුසෙසා.
"පුගගලො" ති ආදිසු නිරයෙ, තත්‍ර හි පුං නිරයං ගලති (ගච්ඡති) ති පුගගලො.

පු 75 (එක:) පුධාතු පන "පුනෙනා පුමා පුකඛං" ආදිසු සොධනෙ, අත්තනො කුලං පවති පුනාතීති වා සොධෙතීති වා පුතොහා, අත්තනො කාරකං ජනං පවති පුනාතීති වා සොධෙතීති වා පුකඛං.
"තනතිනෙනා තපෙපාණෙ" තාදිසු ඔහතෙ, තත්‍ර හි පවති ඔනමතීති පොණෙ.
"පොතොති" ආදිසු ගමනෙ, පවති පුනාති ගච්ඡති නදිපාරං එතෙනාති පොතො.

පුකකුස 508 පුපඨං කසතීති පුකකුසො, නිපාතනා, අථවා, පූ ඉති කරීසං, තං කුසෙති අපනෙතීති පුකකුසො.

පුගගල 93 පූතිසංඛාත මාහාරං ගලති අදතීති පුගගලො, තිසස ලොපො, සත්තානං වා ආයුං පූරෙනෙනා ගච්ඡතීති පූගො, තං ලාති භක්ඛතීති පුගගලො—1085 (අත්තනි "සංඝිකං පුගගලිකං" නාත්‍යාදීසු).

පුඝව 696 පධානභාවං ගච්ඡතීති පුඝවො, යදුදි, පුමා ච සො ඝො (අධිපති) චාති වා පුඝවො, පුකඛලොපෘ ත්‍ර, පුස වුඞ්ඪිමහි, අලො. තසස ඛො, අසරූප විත්තං—1091.

පුච්ඡඤ 570 පුචං කුඤං ඔඳතීති පුච්ඡඤ, ඉත්තං, ඛිනවාගමො.

පුවස 371 පුවස්* පමාදෙ, පුස පොසනෙ වා, ඡො, පොසනති තනුමනෙනාති පුවෙස්ඡා.

පුවස්මූල 363 පුවස්සස නඟඨස්ස මූලං පුවස්මූලං.

පුවස්සා 115 පුවස්සනං පුවස්තබ්බානි වා පුවස්සා, පුවස් පුවස්සනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ.

පුස 630 පුස කුවස්සායං, පුස්සති රාසී භවතීති පුසො. (සමූහෙ).

පුඤඤ 85 පුනාතීති පුඤඤං, අත්තනො කාරකං ජනං අත්තසන්තානං වා යත්‍ර සයං උපපන්නං තං සන්තානං පුනාති සොධෙතීති පුඤඤං, පු පවනෙ, ණ්‍ය, නකාරාගමො ච, "යවත" මාදිනා වා "නෙසු වුඛ්‍ය" දිනා වා ණ්‍යසස ඤ, විත්තං, පූජ්ජභාවං ජනෙත්ති වා පුඤඤං, පූජ්ජභාවසඤ්ඤපපද ජන ජනනෙ, ණ්‍ය, "වණ්ණාගමො" තාදිනා නිරුත්ති

---

* පමාදෙ සී: පී:

නයෙන ජජ්ඣස්ස ලොපො, ධාතුඅස්ස නකාරාදෙසො, පූජිතං වා නෙතීති පුඤ්ඤං, පූජිතසද්දූපපද නී පාපුණනෙ, ණ්ය, පුන සුඛෙති ධාතුයා වා සිද්ධං—976 (සුකනෙ කුසලධම්මෙ, පුඤ්ඤං පඬිකෙ නපුංසකෙ, පාවනෙ පූතෙ).

පුඤ්ඤවන්තු 722 පුඤ්ඤං අස්ස අත්ථීති පුඤ්ඤවා, අස්සාත්‍රියං වන්තු.

පුටන 759 පුට විකසනෙ, පුට භෙදනෙ වා, ල්‍යු, ත්‍රිවනං (විධාභාවෙ).

පුටභෙදන 198 පණ්කානං පුටා භිජ්ජනෙන අත්‍රාති පුටභෙදනං, පුට සද්දූපපද භිද විදූරණේ, ල්‍යු.

පුඩ 746 පුස පොසනෙ, තොං, සතානං ඩො, පුඩො. .1076.

පුඩරීක 30 පුඩරීකං නාම සිතාඹුජං, තං සදිසවණ්ණතාය පුඩරීකෙ, 476 පුඩරීකනාමෙන එකෙ ගණනවිසෙසෙ වුච්චති, කුමුදලක්ඛසතං පුඩරීකං, වාදසාධිකසතබින්දුසඤ්ඤිතා එකා ලෙඛා. 558 පුඩ පු ඛනෙ, පුඩි ඛඩනෙ තේ‍යෙක, ණවු, *අරාගමොච, අත්ථසාලිනි අත්ථයොජනායං පන "පුඩියති සෙතවණ්ණවසෙන ඛඩියතීති පුඩරීකෙ, පුඩ ඛණ්ඩනෙ, ඉක පච්චයො, රකාරාගමෙ, අථවා, පඬරං සෙතවණ්ණං අස්ස රුක්ඛස්ස අත්ථීති පුණ්ඩරීකෙ, "දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ" ති සුත්තෙන ඉකො, "යදුදි" නා පස්ස අකාරස්ස උ" ති වුත්තං. 611 පුමානෙ දූලයතීති පුඩරීකෙ දල විදූරණේ, ණවු, දස්ස ඩො, ලස්ස රෙ, අසී, 686 පුඩි ඛඩනෙ, ඉකෙ, අරාගමොච, මස්ස පෙ, ඉත්ථිකාරොච පුඩරීකං, 896 (සෙතඹුජෙ සෙතකමලෙ, රුක්ඛනාමෙ පුඩරීක ඉතිඛ්‍යතෙ දුමවිසෙසෙ, ඒසඬ නෙපුසු. පුමෙ—"පුඩරීකං සිතඹොජෙ=පෙ=දිසාගජෙ" ති නානත්ථ සංගහෙ).

පුණ්ණ 749 පුර පූරණෙ, තො, තරාදීහි ඉණෙණ, කතාතුකම්මසාධනානි ලබ්භන්ති.

පුණ්ණකුම්භ 359 ජලපුණ්ණතතා භදේ‍ර පුණෙණ කුමෙභා පුණ්ණ කුමෙභා.

පුණ්ණපත්ත 355 මනොරථපුණ්ණතතා පත්තබෙබා භාගො පුණ්ණ පත්තො. (තුසීදයෙ.)

පුණ්ණමා 73 පුණෙණ මා චන්දෙ, යත්ථ පුණ්ණමස්සායං වා තිථි පුණ්ණ මා, පුණ්ණේමාති පාඨෙ පන සති චන්දස්ස පුණ්ණභාවෙ පුණෙණ තෙන නිබ්බත්තා භාවපච්චයනතා, තෙන නිබ්බත්තෙන ඉමො දිස්සතෙ, ලොකාසයත්තා ලිඟස්ස ඉත්ථිලිඟං, සා පුණ්ණමා, එකකලාභීනෙ චන්දෙ සති අනුමති නාම, †අනුමඤ්ඤනෙන අනුගච්ඡනෙන දෙවතා පිතූහි සහ යස්සං සා අනුමති, පුණෙණ පන චන්දෙ සා පුණ්ණමා රාකා නාම, රාති දස්සනාවකාසනති රාකා, රා ආදානෙ, කො, ඉත්ථියං ආ.

පුණ්ණමාසි 73 මීයතෙ තිථිනං ඛයො වුඛ්ඪිවානෙනෙති මාසො, චන්දෙ, පුණෙණ ච සො මාසො චෙති පුණ්ණමාසො, තස්සායං තිථි පුණ්ණ මාසි, ජම්බුදීපෙ කිර මාසපුණ්ණමී පාවිපදදිවසතො පට්ඨාය යාව අපරා

---

* අස්සරාගමො, සි: පී:

† "අනුමඤ්ඤතෙ කලාභීසඤ්ඤපි පුණ්ණමාවිභිනසාගාදිකරණයා නුභූයතෙන සත්තම් අධිකරණෙ කත්තා" ශ: ම: නි:

මාසපුණ්ණමීදිවසා තාව එකමාසොති සංකෙතං කරොන්ති, තස්මිං පුණ්ණමීදිවසෙ මාසො පුණ්ණ නාම හොති.

පුත්ත 240 පුනාති පිතරං තෙනාති පුත්තො, "ජදුදීහි තත්‍රණ" ති නො—පු පවනෙ, අත්තනො කුලං පුනාති සෙධෙන්ති වා පුත්තො, එවඤ්ච සති ඛීනජච්චානං චණ්ඩාලාදීනං පුත්තො පුත්තො න භවෙය්‍යාති? න වත්තබ්බං සද්දනයත්ථකථනස්ස නානප්පකාරෙන පවත්තිතො, තස්මා අත්තනො පිතු හදයං පූරෙතීති *පුත්තොති එවමාදිනාපි නිබ්බචනං ගහෙතබ්බමෙව, නානාධාතුවසෙන පි හි පදානි සිද්ධි සමුපගච්ඡන්ති—පුත්තො ච නාම අත්‍රජො ඛෙත්‍රජො අන්තොවාසිකො දින්නකොති චතුබ්බිධො, තත්‍ථ අත්තානං පටිච්ච ජාතො අත්‍රජො නාම, සයනපීඨෙ පල්ලංකෙ පූරෙති එවමාදිසු නිබ්බත්තො ඛෙත්‍රජො නාම, සන්තිකෙ සිප්පුග්ගහණත්‍ථාය දින්නො අන්තොවාසිකො නාම, පොසාවනත්‍ථාය දින්නා දින්නකො නාම.

පුත්තධීතු 249 පුත්තා ච ධීතරො ච පුත්තධීතරො.

පුත්තා 249 පුත්තො ච ධීතා ච පුත්තා, (පුබ්බෙ විය භෙදවචනිච්ඡායං පුත්තො ච ධීතා ච පුත්තා වුච්චන්තෙ, ජඤ්ඤත්තං හි පුත්තබ්‍යපදෙස නියතං ධීතරිපි, විපරියායො තු න භවත්‍යනභිධානතො, භෙදවච නිච්ඡායං පුත්තධීතරො ඉති භවති).

පුථු 700 පථ සංඛ්‍යාණෙ, උ, පස්සු, පුථු, පුථ විත්‍ථාරෙ වා, ණු, පුථති මහන්තභාවෙන පත්ථරතීති පුථු, 1137 විනාදයො පඨ වජ්ජනත්‍ථා, "පුථු සමණබ්‍රාහ්මණ" ති එත්‍ථ පුථුසද්දෙ බහුපකාරෙ—"අරියෙහි පුථුහූතො" ති එත්‍ථ අසංඛ්‍යාවෙ, වජ්ජනෙ ත්‍යත්‍ථෙ.

පුථුක 251 පුථ පථ විත්‍ථාරෙ, උකො, පුථති පත්ථරති අත්තනො බාලභාවනති පුථුකො.

පුථුගත්තතා 430 පුථු විසුං භූතො ගණ්ඩාදිහි අත්තා සරීරං මනො සභාවො ච එතෙසන්ති පුථුගත්තා, තෙසං භාවො පුථුගත්තතා, මරෙක්ඛ ගාගමො, අත්තා බුද්ධි සො පුථුභාවෙන යස්‍ස තබ්භාවො පුථුගත්තතා ත්‍යත්‍ථෙසු, අඤ්ඤතො විලක්ඛණසභාවො පුථුගත්තතාත්‍යත්‍ථෙසු.

පුථුජ්ජන 435 අරියෙහි පුථු විසුං භූතො ජනො පුථුජ්ජනො, පුථු වා නානා කිලෙසෙ ජනෙතීති පුථුජ්ජනො 1084. "බහූනං නානප්පකාරානං කිලෙසානං සක්කායදිට්ඨියා ච අවිහතත්තා තා ජනෙන්ති තානි වා ජනිතානීති පුථුජ්ජනා—දුවිධා පුථුජ්ජනා අන්ධපුථුජ්ජනා කල්‍යාණපුථුජ්ජනාති, තත්‍ථ යෙසං ඛන්ධධාතුආයතනාදිසු උග්ගහපරිපුච්ඡා සවණධාරණානි නත්‍ථි තෙ අන්ධපුථුජ්ජනා, යෙසං තානි අත්‍ථි තෙ කල්‍යාණපුථුජ්ජනා." සාරත්‍ථදීපනී.

පුථුල 700 පථ සංඛ්‍යාණෙ, උලො, අස්සු, අපත්ථරීති පුථුලං.

පුථුලොම 671 මුඛප්පදෙසෙ පුථූනි ලොමානි යස්සාති පුථුලොමො.

පුථුවි 182 පුථ විත්‍ථාරෙ, ඤි, පුථු ආදෙසො, ඉත්‍ථියං ඊ, අවාදෙසො, පුථවී, අකාරලොපෙ පුථ්වි

---

* "පොසියතීති පුත්තො, පුස පොසනෙ, නො," අත්‍ථසාලිනී අට්ඨකථා.

පුන් 1199 පුනසද්දෙ හෙදෙ විසෙසෙ, අපඨමෙ, "පුන දදුති" තාදිසු.
පුනගහනවා 596 වුඩ්ඪිපි පුන නවො භවති යාය යොගකතායාති තථා.
පුනප්පුනං 1137 පුනප්පුනමාදයො පඨ පුනප්පුනත්ථා, "දුක්ඛා ජාති පුනප්පුන" නන්ති ආදීසු.
පුනබ්බසු 58 පුනප්පුනං සත්තානසු ඛිතං වසසතීති පුනබ්බසු, වසස සෙවනෙ, උ.
පුනාගා 556 පුමනාමො නගො රුක්ඛා පුනනාගො, දීඝො, "පුම්වස්ස ලිඟාදිසු සමාසෙසු" නි අකාරලොපො ච.
පුපඵ 238 පුපඵ විකසනෙ, අ, 545 පුපඵතීති පුපඵං, 1091 (කුසුමං පසවො, ඵතු ඉත්ථිනං පුපඵං). "පුපඵං සා උපපජ්ජි" නි එත්ථ ඉත්ථිපුපෙඵ, "පුපඵ පූජායිදං ඵල" නන්ති එත්ථ කුසුමෙ.
පුපඵඡඩ්ඩක 508 පුපඵං වුච්චති කරිසං *කුසුමං වා, තං ඡඩ්ඩෙතීති පුපඵ ඡඩ්ඩකො, ඡඩ්ඩ ඡඩ්ඩනෙ, ණ්වු.
පුපඵදන්ත 30 පුපඵවණ්ණසමානදන්තා අසසාති පුපඵදන්තා.
පුපඵවති 239 පුපඵවන්තතාය පුපඵවති, අසසත්ථියං වන්තුපච්චයො, "ණවණ්ණා" දිනා ඉත්ථියං ඊ.
පුබ්බ 325 පුබ්බ පූරණෙ, භූවාදි, අ, පුබ්බෙ, 715 පුබ්බ පූරණෙ, අ, පුබ්බං, 950 (පූයෙ පඤ්චවණ්ණසජාතෙ, අගඝතො පූරතො, දිසාභෙදෙ සුරිස්සගහ මනදිසායං, සා හි දිසානං ආදිභූතා, දිසාති වා දිසාවිසෙසො, ආදිනා පුබ්බාදීනං ගහණං).
පුබ්බඤ්ඤතනික 76 අසසයුජමාසො පුබ්බඤ්ඤතනිකො, පුබ්බෙ ච සො කත්තනිකො චෙති පුබ්බඤ්ඤතනිකො.
පුබ්බගම 379 පුබ්බං පුබ්බෙ වා ගච්ඡතීති පුබ්බගමො, පුබ්බසද්දූපපද ගමු ගතිමහි, ඩ්විඃ.
පුබ්බජ 254 පුබ්බෙ කාලෙ ජායතීති පුබ්බජෙ, ජන ජනනෙ, ඩ්විඃ.
පුබ්බදෙව 14 පුබ්බං දෙවාති පුබ්බදෙවා, දුතියාසමාසො, පුබ්බෙ වා දෙවා පුබ්බදෙවා, පුබ්බෙ තෙ දෙවපුරෙ සිතා අනන්තරං සක්කාදීහි තතො චාලිතා.
පුබ්බඤ්ඤ 450 අපරනන්තස්ස පුබ්බෙ පවත්තං අනනං පුබ්බඤ්ඤං, පුබ්බා පරත්තඤ්ච තෙසං ආදිකපෙප සමහවාසමහවවසෙන වෙදිතබ්බං.
පුබ්බභද්දපද 60 පුබ්බා ච සා භද්දපදා චෙති පුබ්බභද්දපදා.
පුබ්බවිදෙහ 183 වෙදෙන පඤ්ඤාය ඊහනති එත්ථාති වෙදෙහො, සො එව විදෙහො, ඉමං දීපමුපාදාය සිනෙරුතො පුබ්බදිසාභාගත්තා පුබ්බා ච සො විදෙහො චෙති පුබ්බවිදෙහො.
පුබ්බසෙල 606 අපරසෙලාපෙක්ඛාය පුබ්බා ච සො සෙලො චෙති තථා.
පුම 227 පුනාතීති පුමා, පු පවනෙ මො, (පුරිසෙ).
පුර 198 පු පාලනෙ, පුර පාලනෙති ච, පුනාති පුරෙති රක්ඛති †පරචක්ක දුග්ගහනායාති පුරං, රො, අච, පුර අග්ගගමනෙති වා ධාත්වත්ථා, 1060.

---

* ඉත්ථිපුපඵම්පි. † පරපක්ඛ දුග්ගහනායාති සි පී:

පුරකඛන 891 පුරසද්දූපපද කර කරණේ, නො, පුරඤ්ඤතො, (අභිසිත්තෙ මුඛාභිසිත්තෙන රාජිනි).

පුරතො 1148 අගතතො පුරතො ච පුරෙ ඉච්චසෙ සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතා, "පුරතො ගන්ත්වා" නඤ්දිසු.

පුරත්ථා 1194 පුරත්ථා සද්දූ පාචියං දිසායං ඉච්චත්ථෙ, පුරත්ථෙ චක්ඛ මානෙ අගතතො සම්භූඛ ඉච්චත්ථෙ ච පඨමෙපි ආදිම්හි වත්තති.

පුරා 1194 (පබන්ධ වාක්‍යරචනාය, වාක්‍යප්පබන්ධෙ පුරාණදිකෙ, චිරං චිර තරං, අතීතං භූතං, නිකටතො සනනිහිතතො (?) ආගාමිකෙ අනා ගතෙ).

පුරාණ 713 පුරා භවෝ පුරාණේ, යදූදිනා භවත්ථෙ නප්පච්චයෝ, ණනන්තං, "පුරාදිතො ණෙ චා" ති සුත්තෙනන වා ණෙ.

පුරාතන 713 පුරා භවෝ පුරාතනෙ, භවත්ථෙ තනප්පච්චයෝ.

පුරින්ද 18 පුරෙ පුරිමං වා දදාතීති පුරින්දදෙ, පුරෙ දානං අදදීති වා පුරි න්දදෙ, අ, "පුරෙ දදූ ච ඉ"නන්තිමනා පුරසද්දෙ අකාරස්ස ඉංච.

පුරිස 92 පුරෙති නිසසයසඤ්ඤාභිලාසනන්ති පුරිසෝ, පුර පුරණේ, ඉසෝ, පුරි උවෙව ඨානෙ සෙති පවත්තනතීතිපි පුරිසෝ, 227 පුරෙතීති පුරිසෝ, ඉසෝ, අථවා පුං වුච්චති නිරයෝ තං රිසතීති පුරිසෝ, අ, රිස හිංසායං, රිස හිඩායනන්ති එකෙ, පුං නිරයං රිසනන්ති හිඩනන්තීති පුරිසොති විඝහ හෙ තෙසං මතෙ, 1046 (මාණවෝ මවෙව්‍ය, අත්තා සරීරං).

පුරිසමෙධ 413 පුරිසමෙත්ථ මෙධනන්ති හිංසනන්තීති පුරිසමෙධෝ, මෙධ හිංසායං, අ.

පුරෙ 1148 අභිමුඛත්ථවාචී සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතෙ.

පුරෙගාමි 379 පුරෙ ගමනසීලෝ පුරෙගාමී, ණී, සත්තම්‍යා අලොපෝ.

පුරෙචර 378 පුරෙ චරතීති පුරෙචරෙ, චර ගතියං, අ, සත්තම්‍යා අලොපෝ.

පුරෙචාරි 378 පුරෙ චරණසීලෝ පුරෙචාරී, සත්තම්‍යා අලොපෝ, ණී.

පුලොම 45 පුණණං ලොමං යස්ස සෝ පුලොමෝ, පුලා'මහති උමා කිත්ති කනන්ති වා අස්සාති වා පුලොමෝ.
"උමා නලී හෙමවතී භලිද්දූ කිත්තිකනන්තිසූ" ති නානත්ථසංගහෙ—
අයම්පන සකකස්ස භරියාය සුජාතාය පිතා.

පුස්ස 58 පොසෙති කාරියානි පොසයත්‍යස්මිනති වා පුසෙසා, 76 පුසෙසන පුණණවන්දූයුත්තොතාන යුත්තෙතා මාසෝ පුසෙසා.

පුස්සරථ 372 පුස පොසනෙ, සෝ—පුස්සනාමකෙන ඵලවිසෙසෙන යුත්තෙතා වා පුස්සනක්ඛත්තෙතන කතෝ විස්සජ්ජිතෝ වා රථෝ පුස්ස රථෝ.

පුලව 623 පුල මහනෙත, අවෝ, ලත්තං, පුලවෝ (කීටෙ).

පුළින 663 පුල මහනෙත, ඉනෝ, ලත්තං පුළිනං.

පූ.

පූග 564 පූජ පූජායං, ණෙ, ජස්ස ගො, 602, 630, 1051 (කමුකො තාම්බූල ඵලරුක්ඛෝ?).

පූජා 425 පූජ පූජායං "ඉත්තියමති" අ, ආ, පූජනං පූජා.
පූජිත 750 පූජ පූජනෙ, තො, පූජීයතෙති පූජිතො.
පූත 442 (සුච්මහි) 698 පූ පවනෙ, තො, දිඝාදි, පූතො පූතං, (පවිත්තෙ).
පූතික 566 පූ පවනෙ, ඉකො, තොතෙතා ච, පූතිකො, (පිච්ඡාකණ්ටකරජ ඉති ඛ්‍යාතෙ කණ්ටකින් කරණෙ).
පූතිකණ්ඩ 571 පූතියෙව කණ්ඩං පූතිකණ්ඩං, යථා පූතිමූත්තං. (සරලදුමෙ.)
පූතිගන්ධි 146 පූති ගන්ධො අස්සාති පූතිගන්ධි, අධාතස්සීකාරාදෙසො.
පූතිමුත්ත 275 *අජ්ජාපවහතං පි හි තං දුග්ගන්ධභාවෙන පූතිමූත්තා නෙත ව වුච්චති, යථා පූතිකායොති. (ගවං සම්බන්ධිනි මූත්තෙ).
පූතිලතා 581 තිත්තරසත්තා පූතිභූතා ලතා පූතිලතා, පූ පවනෙ, ති.
පූප 463 †පූරෙතීති පූපො, පො. පූ පවනෙ වා, පච්චති මරිචජීරකාදීහි පච්චනං කරියතීති පූපො.
පූපපණ්ණ 511 පූපො පණ්ණියො විකොකයෙත්‍ර අස්සාති පූපපණ්ණියො, පූව පණ්ණියො තිපි.
පූපිය 611 පූපෙන ජීවතීති පූපිකො, ඉයො, පූවියො පි.
පූය 325 පූය විසරණෙ, දුගඝනෙ ච, භූවාදි, අ, පූයො, (පක්කවණ්ණදීසු සජාත දුගඝන්ධවිසෙසෙ).
පූරිත 749 පුර පූරණෙ, තො, පූරිතො, කත්තුකම්මසාධනානි ලබභන්ති.

පෙ.

පෙ 75 (එක:) "ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චො අස්සඛලුංකො පෙහිති වුත්තො විඛො සමානො වොදිතො සාරථි පවත්තො රථං නිවත්තෙති උමම ගහං ගණ්හාති" ති ආදීසු පෙධානු ගතියං, තත්ථ පෙහිති වුත්තොති ගවජාහීති වුත්තොති අත්ථො.
"නිපකො" ති ආදීසු සොසනෙ, තත්ථ හි නිපයති නියෙසතො විසෙසෙති පවත්තතීති නිපකො, පඤ්ඤුති අත්ථො.
"අපායො" ති ආදීසු වුඩ්ඪියං, නත්ථි පායො වුඩ්ඪි එත්ථාති අපායො.
පෙඛුණ 626 ප පූඛෙඛා උඛ ගතියං, ස්‍ත්‍ර, ඌඝෙ, අසසු, ණත්තං, පෙඛුණං.
පෙච්ච 1148 පෙච්ච අමුත්‍ර සඳ්දෙ භවන්තරෙ, සත්තම්‍යත්ථෙ, "පෙච්ච සග්ගෙ පමොදති" ත්‍යාදීසු දිසසති.
පෙටක 524 පිට සංඝාතෙ, ණ්වු, වුඩි, පෙටකො, (පච්ඡියං).
පෙත 405 පරලොකං එති ගච්ඡතීති පෙතො, ඉ ගතියං, තො, රලෙ පො, 935 (මතෙ කාලකතෙ, පෙතයොනිපේ පෙතයොනිසමඞ්ගෙවෙ).
පෙම 173 පියස්ස භාවො පෙමං, ඉමො, පියස්ස පත්තං, පීනයතීති වා පි, පිනො භාවො පෙමං, ඉමො.
පෙය්‍ය 466 පාතබ්බනති පෙය්‍යං, පා පානෙ, ණ්‍ය, අපීයිත්‍ථ පීයති පීයිස්සතීති වා පෙය්‍යං.
පෙලක 617 පෙල ගතියං, ණ්වු, පෙලකො, (සසෙ).

° සම්‍ජජපවත්තනං, සි: පි: . † පූවෙතීති, සි: පි:

පෙලව 707 පියො ලවො (අපෙපා) යම්හි තං පෙලවං, පියසස පෙ, පෙලි ගමනෙ වා, අවො, පිල වත්තනෙ වා.

පෙසකාර 507 පෙස පෙරණපයතනගතීසු, පෙසනං පෙසො, තං කරොතීති පෙසකාරො, ණ්‍ව.

පෙසල 693 පියසීලයුත්තතාය පෙසලො, පියසස පෙ, ඊසසත්තං, 721 පිය හිංසා බලදූන නිකෙතනෙසු, අලො.

පෙසෙ 514 පිස පෙසනියෙ, ණ්‍ව, සසස විත්තං, පෙසියතෙති පෙසෙසා.

පෙළා 524 පෙළ ගතියං, පෙ පාලනෙ වා, ලො, ළත්තං, පාළ රක්ඛණෙ වා, කත්තරි අ, අසෙස, පෙළා, පී තප්පණෙ වා, ලො, පිනෙතීති පෙළා.

පො.

පොක්ඛර 138 පොසෙති *වඩ්ඪෙතීති සද්දෙති පොක්ඛරො, පුස පොස නෙ, ඛරො, වුඛඞි වණණවිකාරො ච, (කඛාදීහි දෙණ්ඩසණ්ඩානෙන කතං වජ්ජහඞ්ගං වීණාය පොක්ඛරො නාම,) 365 පුස පොසනෙ, ඛරො, සසස කො, උයෙසාත්තං, පොසෙති අනෙනාති පොක්ඛරං, 685 පුස වුඛඞිම්හි ඛරො, වුඞි, සසස කො, පොස්සති ජලෙනාති වා පොක්ඛරං, පොක්ඛරෙ (ජලෙ) ජාතනති වා පොක්ඛරං. 827 (වජ්ජහඞ්ගමුඛං වීණාදෙණ්ඩමුඛං, මානසසස හත්ථිනො, කරකොටි හත්ථග්ගං.)

පොක්ඛරණී 677 පොක්ඛරං ජලං පදුමඤ්ච, තං යොගා පොක්ඛරණී, අනො, නදාදි, ණත්තං.

පොක්ඛරසාතක 626 පොක්ඛරසස සඤ්ඤා, යසස සො පොක්ඛරසාත කො, ඤ්ඤසස නො, කො, දීඝො ච.

පොථගල 601 පුට මඤ්ඤමඤ්ඤසංසගගං ගච්ඡතීති පොථගලො, මිසස ලො, අ.

පොඨපද 61 පොඨො ඉව, තමෙසෙව පදං පොඨපදං, (විත්තාරං පොඨපදං.)

පොඨපාද 75 පොඨපදය පරිපුණ්ණනුසුත්තතාය සුත්තෙනා මාසො පොඨ පාදෙ, ණ්‍ව.

පොණ 1069 පු ධාතු ඔනතෙ, ණ්‍ව, පවති ඔනමතීති පොණෙ, (පණ නො බුධාදීසු, නිනෙනා ථලපවිපක්ඛා).

පොත 668 පු පවනෙ, තො, වුඞි, පොතො, පු ගතියං වා, පවති පුනාති වා ගච්ඡති උදකෙ එතෙනාති පොතො, (තලංක ඉති ඛත්තෙති ටීකා). 1118.

පොතක 251 පු පවනෙ, තො, සකත්ථෙ කො, පුනීයතීති පොතකො.

පොතවාහ 667 පොතො පවහණං තං වාහයතීති පොතවාහො, වහ පාපනෙ, ණ්‍ව.

පොත්ථ 523 (ලෙපාදිකම්මනි ලෙපනාදික්‍රියාය පොත්ථසද්දෙ, වැත්තති, ආදිනා කඵපුත්තාලිකාදිඛණනකම්මං ගයහතෙ,) පුස සෙනහසෙවන පූරණෙසු, භාවෙ ථො, අථවා, ලෙපාදිකම්මනි ස්‍රම්මකාරකඝතෙ ලෙපි තබ්බාදිම්හි පොත්ථසද්දෙ, තදූ කම්මනි ථො, පොත්ථං.

---

* ඛඤ්ඤ, සි: ඉ:

පොත්තක 1006 (මකච්චමේ යා ලොකෙ චකඛු (?) ති වුච්චති, සාණවත්ථු නති පි එකෙ, ගනෙ සද්දසත්ථාදිකෙ, ලෙපාදිකම්මනි එත්තකාරාදිහි කතරූපෙ).

පොත්ථලිකා 523 වත්ථදන්තකඩ්ඩසිංගාදි පුත්ථලිකායං පචාලිකා පොත්ථලිකා, පොත්ථෙන වණ්ණෙනාලංකරීයත්තා පොත්ථලිකා, අල භූසණෙ, ණ්වු, "චතුරො ජනා පොත්ථකමගහෙසු" නති එත්ථ පොත්ථකසද්දෙන වත්ථං වුත්තං, පොත්ථසද්දයෙව හි සද්දසත්ථෙ කප්පවචයෙන පොත්ථකොති වුත්තෙතා, පුත්ථලිකාතිපි පාඨො, පුත්තෙතා විය අලංකරීයතෙති *පුත්තලිකා, පුත්තිකාපත්‍රා.

පොරිස 227 පූරෙතීති පොරිසෙ, ඉසෙ, 269 පුරිසපමාණං පොරිසං, ණෙ, පුරිසසද්දෙ චෙත්ථ සකාරගුප්පුරිසං වදති, 885 (උඩ. බාහුවයසස උඩං, මාණෙ සූරභාවෙ ච පොරිසං).

පොස 227 පුස පොසනෙ, ණෙ, කම්මචිත්තඋතුආහාරෙහි පොසියතීති පොසෙ, පූරෙතීති වා : පුර පූරණෙ, සෙ, උසෙසාත්තං, රලොපෙ.

පොසිත 746 පුස පොසනෙ, තො, පොසීයිත්ථාති පොසිතෙ.

පලව 665 පලවති පලවනත්‍යනෙනෙති වා පලවෙ, පලව ගමනෙ, අ. ගමනමත්‍ර ජලගමනං.

පලවග 641 පලවෙ ගතිභෙදෙ තෙන ගච්ඡතීති පලවගෙ.

පලවගම 613 පලවෙ ගතිභෙදෙ, නෙන ගච්ඡතීති පලවගමෙ, අ.

එ.

එ 77 (එක :) සුඛනාමපදභූතෙ එකාරෙ යඤ්ඤකිච්චසාධනෙ ච, වාතෙ ච, නිඝණ්ඩුවචාරණෙ ච, පූ ඉති සද්දකරණෙ ච, නිපඵලවචනෙ ච, පකාරසස කාරියෙ ච හොති, තත්ථ,

"බාහිරජනසම්මතං සුඵං ලාභසස කාරණං,
මාඵතො ඵොති සංඛාතො කොධනො එසස වාචකො."

"සාඵො බාලො තු එවචෙ" ති ආදිසු යථාකකමං එකාරෙ යඤ්ඤසාධන වාත නිඝණ්ඩාත්ත පූඝකත නිපඵලවචනෙසු හොති—තත්ථ හි සුඵං සුන්දරාකාරෙන නිපඵාදිතං, එං යඤ්ඤසාධනං, ලාභසස කාරණන්ති බාහිරජනෙහි සම්මතං, මාඵතො වාතො, ඵොති ඵ ඉති සංඛාතො, කොධනො කොධාභිභූතො ජනෙ, එසස වාචකො නිඝණ්ඩවචනවාචකො හොති—සා සුනඛා, ඵෙ පූඝක ඉති සද්දකරෙ, බාලො තු බාලො පන, එවචෙ නිපඵලවචනෙ හොතීති අත්ථො.

අපිච "ඵෙගග්ඝ" ති ආදිසු එසද්දෙ වානවාචකෙ, තත්ථ හි ඵෙන වාතෙන ඉජ්ඣතීති ඵෙග්ඝ, සාරවිරහිතෙ රුක්ඛවිසෙසෙ හි සල්ලහුකභාවතාය වාතපහාරෙන චලිතසභාවෙ හොතීති, එසද්දූපපද ඉජ් ධාතු, ජසස ගො, වෙභාවෙ, ණුපච්චයෙ, යථා පාදපොති.

"ඵෙ පසස යථා නිපජ්ජති" ති ආදිසු පසස කාරියෙ හොති.

එගග්ඝව 598 එං වාතං ගණ්හාතීති එගග්ඝවෙ, ගහ උපදූනෙ, අ.

---

* "නම්ච පරිකප්පිතකීළාභණ්ඩෙ පුත්තසෙතා ලිඛකා—තං වත්තුං ඉව පරිකප්පිතෙ කීළාභණ්ඩෙ වත්තබ්බෙ පුත්තසද්දාදිසෙතා ලිකපසච්චයො හොති, පුත්තලිකා, ඵිනලිකා," (සද්දනීති).

එගහුන 76 එගහුනියා පරිපුණ්ණානුස්සුත්තායං යුත්තෝ මාසෝ එගහු නෝ, ණ්ණ.

එගහුනී 59 එලං ගණ්හාපෙතීති එගහුනී, ගහ උපාදානෙ, ස්සු, ඊ, ලසස ගො, හසස ඵ.

එණීජඞ්ඝ 579 එණිං ජයතීති එණීජඞ්ඝෝ, ජිජයෙ, අ, යසස ඝෝ, (එණීජඞ්ඝෝපි තදූජසස ඝෝඩා).

එණී 653 එණයොගා එණී, ඊ, (සඵෙප).

එරස්සු 393 පරං සසති හිංසතීති එරස්සු, සසු හිංසායං, උ, පසස ඵො, සලොපො ච, සු හිංසායං වා, පරස්සුපි, පරස්සුදෙ, ප්‍යත්‍ර.

එරූස 125 පරෙ ජනෙ උසාපෙති දූහෙතීති පරූසං, උස දූහෙ, අ, තදෙව එරූසං, පසස ඵො. 961 (ලූඛෙ සමලෙ කක්ඛලෙ ච, නිග්ගරවා වා කණ්ණාසුඛවචනං).

එල 273 එල නිපජ්ජතියං, එලති එතෙන පුත්තනත්තී එලං, 546 එල නිපජ්ජතියං, නිපජ්ජත්තී වාත්‍ර සුපඤ්ඤත්තං, 951.

එලක 392 එල විසරණෙ, ණ්වු, එලතීති එලකං, (ඛගහසරසප්පවාරණ එලකෙ).

එලවනතු 541 එලානි අසස අත්ථීති එලවා, අසසත්ථියං වනතු.

එලින 541 එලයොගා එලීනෝ, ඉනෝ, (වත්තමානඵලෙ රුක්ඛාදෙ).

එලි 541 එලානි අසස අත්ථීති එලි, ඊපච්චයො.

එසස 94 ඵුසියතෙති එසෙසා, 149 ඵුසිතබ්බොති එසෙසා, ඵු සසම්ඵසෙස, අ.

එළ 600 එල විසරණෙ, උ, ළත්තං, එළ, (පඵෙඛ).

ඒ.

ඒ 77 (එක :) ඒකාරෝ පන "ඒ ඒලනෙ" ති ආදීසු ඒධාතුයං, ඒධාතු පන "සම්ඵපපලාපෙ" ති ආදීසු ඵලනෙ, තස්ස හි ඵිතං සුඛඤ්ච ඒති ඒලෙති ඵිනදතීති සම්ඵං, නිපඵලවචනං, සම්ඵං පලපති එතෙනාති සම්ඵපපලාපෙ—"ඒතිකම්ම" නන්ති ආදීසු වඩ්ඪනෙ, තස්ස හි ඒති වඩ්ඪති එතෙන කමෙමනාති ඒති කම්මං.

ඒණීත 462 ඒණ ගතියං, තො, ඒණීතං, ගුළතෝ කිඤ්චිඵං ඒණීතං.

ඒති 760 ඒ වුඩ්ඪියං, ඒය වුඩ්ඪියං වා, යලොපෙ, ති, (වුඩ්ඪියං).

ඒරුසක 23 ඒරුසකානි යත්ථ සන්ති තං ඒරුසකං, ණෙ, (සකකසස උය්‍යානං).

ඒල 448 ඒලයති පාටයති භූමිං යෙන සො ඒලෝ, ඒල විලෙඛණෙ, ණෙ, "ඒලකසසකා" ති රුඩෙ—නිරිසං, කූටකං, හලිපි—ඊසාය නිගහ ඵිතං නිරිසං, කූට ඡෙදනෙ, සපෙ ඨකො, දීඝාදි, කූටකං—හල විලෙඛණෙ, ඉ, හලි, හලමපි, හොලෙති භූමිං භින්දනෙනා මත්තිකාඛඩං චාලෙතීති හලං, ඵුල චලනෙ, ණෙ, උකාරසස අකාරෝ.

ඒසු 88 එසසති සිනියහාතීති ඒසු, ඵුසති වා බාධති දුක්ඛනති ඒසු.

ඒසුකා 278 පා රක්ඛණෙ, සු, සකපෙ ඨකො, පසස ඵො, ඒසුකා, (පසස සීමහි).

ඒසුලිකා 278 පා රක්ඛණෙ, සු, ලිකාරවණ්ණාගමෙ, සකපෙ ඨකො, පසස ඵො.

ඒ.

ඒ 78 (එක:) ඒධාතු පන උනනනෙ (උඛංගමනෙ) ච, තථා ගමනෙ ච ඔහොති—"ඒණ" නති ආදීසු උනනනමහි, තත්‍ර ඔ, ඒයති උගඝච්ඡති උනනමතීති ඒණං, ඒධාතුතො යුපප්චචයො, "ඒයෙන ගච්ඡති නාවා" ති ආදීසු ගමනෙ, ඒයති ගච්ඡති නාවා එතෙනාති ඒයො.

ඒය 668 ඒ ගමනෙ, අ, ඒයති ගච්ඡති නාවා එතෙනාති ඒයො, එා වුඛ්ඩියං වා, ඉයො. පියොතිපි එකවෙච වදනති.

ඵු.

ඵු 78 (එක:) ඵුධාතු පන "පාදු නව ඔට්ඨොති" නි ආදීසු ඔටෙ, උනන තමිඝීති අත්ථො, තත්‍ර ඔ ඵුනනති උගඝාච්ඡනති ඔට්ඨභාවං ගච්ඡනතීත් ඔටෙ, ඵුධාතු, තපපච්චයො, තකාරසස ටකාරො, යථා දුඤ්ඤටනති.

ඵුට 716 ඵුට පකාසනෙ, ඵුට විකසනෙ වා, අ, ඵුටං, (පාඨවෙ).

ඵුටන 759 ඵුට විකසනෙ, ඵුට භෙදනෙ වා, යු, ඵුටනං.

ඵුලිඝ 35 ඵුල්ලං ගච්ඡතීති ඵුලිඝං. ඵුර ජලනෙ වා, ඵුරති ජලතීති වා:

ඵුල්ල 542 ඵුලල විකස්නෙ, අ, ඵුල්ලො, (විකසිතෙ).

ඵුසින 660 ඵුස ඵුසනෙ, නො, ඵුසිතං. (බින්දුමහි.)

ඵුසසරාග 489 භාසනෙනා රඤ්ඤීති ඵුසසරාගො, භාසයස ඵුසෙසා, (ඵුසස රාගාදයො තබ්භිදු තසස මණිනො විසෙසා).

ඔ.

ඔගහු 572 ඵල නිපඵත්තියං, ගු, ලසස ගො, අසෙස, ඔගහු, ඔන වාතෙන ඉජ්ජතීති වා ඔගහු, එසදදූපපද ඉජ කමපනෙ, ජසස ගො, වෙහාවො, ණු, යථා පාදපො, ඔ වාතෙ වාතනිම්හනමහි ගුණති සද්දං කරොතීති වා ඔගහු, 698 ඵල නිපඵත්තියං, ඌ, ගු වා, පුබ්බත්‍ත ගොනෙනා, අසෙස, ඵලති නිපඵලතං ගච්ඡතීති ඔගහු.

ඔණ්ණ 555 ඔණ ගතියං, ඉලො, අසෙස, අථවා, ඒ උනනනෙති ධාතුතො යුපපච්චයො, ඒයති උගඝච්ඡති උනනමතීති ඔණං, ඔණං අසස අත්‍ථීති ඔණ්ණලො, ඉලො.

ඔ.

ඔව 324 ඵුව සංසිලෙසනෙ, ඛුමාදි, ණ්ඩ, ඔවටො, (පිළිකායං).

ඔවජ්ඣ 149 ඵුසිතබ්බොති ඔඣබ්බො, ඵුස සම්ඵසෙස, තබ්බො, සසස ටො, තසස ඣො.

ඛ.

ඛ 79 (එක:) ඛකාරො නාගසත්ථවත්තෙ (නාගරාජස්ස ආයුධයුගලෙ) ච, වකාරසස ච භකාරසස ච කාරියෙ ච, ඝටෙ (කලසෙ) ච හොති, "නාග බො ජනයුසං කරොති" නි ආදීසු නාගසත්ථවත්තෙ හොති, තත්‍ර ඔ නාග රාජස්ස ආවුධයුගලො ජනසස ගුසභාවං කරොතීති අත්ථො—"දෙ ධසස වා" නි සුත්තෙන චසදුගගහණෙන බො වසස යථා කුඛ්ඛතො" නි ආදීසු වකාරසස කාරියෙ—"තෙනෙව චසදගගහණෙන බො භසස යථා ලබ්භති" නි ආදීසු භකාරසස කාරියෙ—"උදබො" නි ආදීසු ඝටෙ, උදබොති උදකඝටො.

බක 642 වක ආදෙනෙ, අ, වසස බො, වකති ගොචරං ආදදාතීති බකො.

බදර 559 බදරියා අයං අවයවොති බදරො, අථවා, වදිසමා අරො හොති වදිසස බදුදෙසො ච, වදනති එතෙනාති බදරො—"අජ්ඣත්තිකබාහිර රූපිනිත්තතෙජොධාතුසංගමෙන පවත්තනං ප සංඛාතං කායදරථූපණහං දරති පදුලෙතීති බදරො" ති එකක්ඛරකොසවීකා, පසස බො.

බදරා 589 බද ථෙරියෙ, අරො, ඉත්ථියං ආ, බදරා, (කප්පාසියං යසසා ථූලං කප්පාසං) සම්මුදනන්නාපි,

"සම්මුදනන්නා තු කප්පාසී සිත්තා දුරාලභාසු ච,
කප්පාසී වනසමහවා වෙ භාරවාජීති වුච්චති."

බදරී 558 බද ථෙරියෙ, අරො, නදුදි, (සකණ්ටකෙ අම්බිලඵලරුක්ඛෙ).

බධ 747 බන්ධ බන්ධනෙ, කම්මනි තො, බඩ්ඩො, බන්ධොපි, (බන්ධනියෙ).

බධවෙර 165 බජ්ඣති වෙරමෙතෙනාති බධවෙරං.

බධිර 322 බන්ධ බන්ධනෙ, ඉරො, නලොපො, බධිරො, බධ බාධනෙ වා, බාධියතීති බධිරො.

බන්ධකී 233 බන්ධනමනුබන්ධං කායතීති බන්ධකී, නදුදි (අසති සාමඤඤෙ).

බන්ධන 354 බන්ධ බන්ධනෙ, යු, 520 කත්තරි, යු, බන්ධනං. 764.

බන්ධනාගාර 407 බන්ධනෙන වසිතබ්බං අගාරං බන්ධනාගාරං.

බන්ධව 243 බන්ධුයෙව බන්ධවො, අ, උසස වො, (ඤාතිමත්තෙ).

බන්ධු 243 බන්ධතීති බන්ධු, බන්ධ බන්ධනෙ, උ, බන්ධියති සිනෙහභාවෙනා ති වා බන්ධු, ඤාපච්චයො වා, අත්තනි පරං බන්ධතීති වා බන්ධු, අයං අමහාකං වංසොති සම්බන්ධිතබ්බභාවෙන පෙමබන්ධනෙන බන්ධතීති වා:

බන්ධුක 575 බන්ධ බන්ධනෙ, උ, සමපෙ කො, බන්ධුකො (රත්තපුපෙඵ).

බන්ධුජීවක 575 ජීවතීති ජීවකො, ජීව පාණධාරණෙ, ණවු, ජීවකසදදසස පීතසාලාදිසුපි පවත්තනතො බන්ධු එව ජීවකො බන්ධුජීවකොති බන්ධු සදදෙන විසෙසෙත්වා වුත්තං, සමුදිතෙන වා නාමම්දමෙතසස, "බන්ධු බන්ධුකපුපෙඵ ච බන්ධු භාරතී බන්ධවෙ" ති වචනතො,

"ජීවකෙ පීතසාලෙ ච උපපනෙන වුඛිජීවිනි,
සෙච්නි පා (ණි) පකෙපඤ්ඤතුණ්ඩිකෙ පාදපන්නරෙ" ති

වචනතො ච බන්ධු ජීවකොති එත්ථ වෙ නාමානිපි දට්ඨබ්බානි.

බපප 260 වපති බහි නික්ඛමති හදයගතසොකෙනාති බපපො, වසස බො—ටීකායං පන "බිප පෙරණෙ, පො, ඉසසත්තං, ඛපපො."

බබ්බු 615 බබ්බ ගතියං, උ, 1080 (බිලාලෙ මජ්ජාරෙ, නකුලෙ අහි සත්තුම්හි).

බහිහ (වරහ) 635 වරහ පාධාන්‍ය, පරිභාසන හිංසාදනෙසු ච, කරණෙ, අ, වසස බො, බරිහං. (වරහං.)

බහිහි (වරහි) 634 වරහං සිඛණ්ඩා, තං යොගා බරිහි, වසස බො.

බහිහිස 602 වරහ පාධාන්‍ය. පරිභාසන හිංසාදනෙසු ච්, ඉසො, බරිහිසං, නීසුපි වසස බො වා.

බල 381 බල සංවරණේ, අ—බලති අභිභවති පටිපක්ඛන්ති වා බලං, බල අභිභවනෙ, "සඞ්ඛතො ණිචු ච්චා වීවා" ති අ. 398 බල පාණනෙ, කරණේ, අ, "බලනති ජීවනති ජීවිතං කප්පෙනති එතෙනාති බලං, කායබලඤොගබලාදිකං බලං, අථවා, බලනති සම්මාජීවනං. ජීවනති එතෙනාති බලං, සඞ්ඛාදිකං බලං—ආගමඨකථායං පන "අසඤ්ඤියෙන නකම්පතීති සඞ්ඛබල" නති ආදි වුත්තං, තං දළ්හාත්ථෙන බලනති වුත්ත ඛඞ්ගං සඞ්ඛාදීනං අකම්පනභාවදස්සනත්ථං වුත්තනති දට්ඨබ්බං—අථවා, ධාතූනං අත්ථාතිසයයොගතො අස්සඤ්ඤියාදීනං අභිභවනෙන සඞ්ඛාදි බලානං අභිභවනත්ථොපි ගහෙතබ්බා, "අබලානං බලියනති" ති එත්ථ විය—894 (සත්තියං ඨාමෙ, ථූලනෙත ථූලභාවෙ).

බලකකාර 400 බලිනො බලෙන වා කරණං බලකකාරො.

බලවං 1138 අතිසයත්ථෙ නිපාතො.

බලාකා 642 බල පාණනෙ, ණිචු, දීඝො, ආකො වා. ඉත්තියං ආ.

බලි 14 බලමෙතස්සාත්ථීති බලි, 355 බල පාණනෙ, ඉ, බලනති ජීවනති අනෙනාති බලි, 425 බල පාණන පූජාසංවරණේසු, ඉ, 897 (උපහාරෙ පූජාදෑත්ථමාහතෙ වත්තුම්හි, කරස්මං ඛෙත්තාදිසමහවෙ රාජභාගෙ, අසුරන්තරෙ බලිනාමකො අසුරෙ).

බලිපුඞ්ඛ 638 බලිනා පුඞ්ඛො භතො බලිපුඞ්ඛා, පුස පොසනෙ, තො.

බලිවද්ද 495 බලං වඩයතීති (නිපාතනා) බලිවද්දෑ.

බහි 1153 සත්තම්‍යත්ථෙ බාහ්‍යෙ නිපාතො, "බහි නගරං" තාදිසු.

බහිඛා 1153 සත්තම්‍යත්ථෙ බාහ්‍යෙ නිපාතො, "ඉතො බහිඛා දකඛිණෙ ය්‍යං ගවෙසති" චාදිසු.

බහු 703 බහ වුඞ්ඩියං, උ, බහති වුඞ්ඩිං ගච්ඡතීති බහු.
1072 "බහුසද්දෑ එකස්මිං චීසු ච නපුංසවත්තනති තිආදීසු යෙව පවත්තනතීති මඤ්ඤමානො "තාදෙ" ති වදති, එකවචනබහුවචනනති වුත්ත ත්තා පන විඤ්ඤූපි බහුසද්දෑ වත්තනතෙව, ආචරියෙන පරසමඤ්ඤාවචනානි මනසි කත්වා "තාදෙ" ති වුත්තං, තිවිධං හි තන්ත වචනං එකවචනං චීවචනං බහුවචනනති, සබ්බපාරිදත්තා බ්‍යාකරණස්ස සබ්බසං වාදු කත්ත ච් කම්මසනෙතව" ච්කා.

බහුත්ත 473 බහූනං භාවො බහුත්තං, භාවෙ තත්තපච්චයො.

බහුභෙද 720 බහවො භෙදු බහුභෙදං. (බහුප්පකාරෙ, "සම්භෙස" ති සිහල ව්‍යඛ්‍යා.)

බහුල 703 බහු අත්ථෙ ලාතීති බහුලං—බහු සංඛ්‍යාණේ වා, "පටාදිභ්‍ය ල" නති අලපච්චයො. (බහුකෙ.)

බහුලා 591 බහවො අත්ථෙ ලාතීති බහුලා, ලා ආදානෙ, බහුරොගෙ ලුනා තීති වා: ලු ඡෙදනෙ, අ. වනනවාලාපි, (එළායං).

බහුවාරක 558 පිවඤ්ලනත්‍ථා බහූනි වාරිනි යස්මිං සො බහුවාරකො, සඤ්ඤායං කො, ඉස්ස අ. (යස්ස එලානි අතිපිවඤ්ලානි).

බහුවිධ 717 බහවො විධා පකාරා යස්ස සො බහුවිධො. (නානප්ප කාරෙ.)

බළිස 674 බල සංවරණේ, ඉසො, ලත්තං, බලති එතෙන මවෙඡ ගණ්හා

නීති බළිසො. මච්ඡවෙධනං පි, විධ වෙධනෙ භෙදනෙ චානෙකත්ථ තත්තා, යු.

ඛා.

ඛා 79 (එක:) බාකාරො පන "විසතිදසෙසු ඛා විසෙ තූ" ති එත්ථ විසඳුසෙ කාරියෙ.

ඛාකුච් 586 වක ආදුනෙ, අචො, වසෙ ඛො, අසස ඵ, ඉත්ථියං ඊ, ඛාකුචි.

ඛාණ 389 වණ්‍යතෙ සද්දයතෙ නෙනෙති ඛාණෙ, ණෙ, වණිසදෙද.

ඛාණඩි 389 ඛාණ සරු ඩියන්ත්‍යත්‍රෙති ඛාණඩි, ධා ධාරණෙ, ඉ.

ඛාධා* 1097 බාධ විබාධායං, (රුඤ්ඣ †අඹරුඤ්ඣ, පරසම්යෙ පන ‡පාඨා ?).

ඛාරණසි 199 වානරසීසං තං සණ්ඨානො වා පාසාණෙ එත්ථ අත්ථීති වානරසීසනති වත්තබ්බෙ වසස බත්තං වණ්ණවිපරියායං දීඝං ණත්තං සසස ලොපඤ කත්වා බාරණසීති වුත්තං.

බාල 251 බල පාණනෙ, ණෙ, 721 බල පාණනෙ, බලති අනති අසසසි තපසසසිතමනෙනන ජීවති න පඤ්ඤුජීවිතෙනාති බාලො—විසදූප පද ලා ආදුනෙ වා, දිඨධම්මිකසම්පරායිකසංඛාතෙ වෙ අත්ථෙ දෙව දන්තඛොකාලිකාදයො විය ලාති ගණ්හාතීති බාලො—විසදූපපද ලූ ඡෙදනෙ වා, අත්තත්ථපරත්ථසංඛාතෙ වෙ අඤ්ඤෙ ලුනාති ජිනතීති බාලො, 923 (බාලසදෙදූ තීසු, කත්තරිත්ථසු? ආදිවයසා පඨමවයෙන, සමඟිනී සමනනාගතෙ ච, අපඤ්ඤතෙ මූළ්හෙ ච).

බාලනා 250 බාලසස භාවො බාලනා, භාවෙ නාපපච්චයො.

බාලනන 250 බාලසස භාවො බාලත්තං, භාවෙ ත්තනාපපච්චයො.

බාලිස 721 බාල්‍යයොගා බාලිසො, ඉසො, 1078 (පොතෙ බාලකෙ).

බාල්‍ය 250 බාලයස භාවො බාල්‍යං, ණ්‍ය, අථවා, බල පාණනෙ, බලනති අසසාසිතපසසාසිතමත්තෙනන පාණනතීති බාලා, බල්‍යනන සංචරි යනෙනති වා බාලා, තෙසං භාවො බාල්‍යං.

බාහා 265 වහති එතායාති බාහා, වහ පාපනෙ අ, ඉත්ථියං, ආ.

බාහිර 703 බහි ජාතං බාහිරං, ඉරො, 1153 බාහිරං, බාහිරා, බාහ්‍යනෙ සත්තමියනන නිපාතා.

බාහු 265 වහති අනෙනාති වාහු, වාහු එව බාහු, වහ පාපනෙ, ණු—බාධති උපදදවෙ නිවාරෙතීති වා බාහු, ධසස රසස ච හත්තං, ඛාධ විබාධනෙ, වර ආවරණෙ.

බාහුජ 335 බ්‍රහමබාහුනො ජාතත්තා බාහුජොති ඝි නිකායනතරියානං ලඹි. (ඛත්තියෙ).

බාහුමූල 264 බාහූනං හුජානං මූලං බාහුමූලං, (කවෙජ්).

බාහුමූලවිහුස(න)ණ 287 බාහුමූලසස බාහුමූලෙ වා භවං විහුසණං බාහුමූලවිහුස(න)ණං. (සොවණ්ණ පගණ්ඩවිහුසණෙ, පගණ්ඩා නාම කපපරසෙසාපරිභාගො).

---

* වීකාකාරෙ පන "ඛාධා දුකෙඛ නිසෙධෙවා" ති ගාථාපාදං "පාඨා රුකෙඛ" නත්‍ය දනා ගහෙත්වා එවං වදති. † අඹඨකීරුකෙඛ, සි : පී : ‡ ඛාඨා, බ්‍ර : පී :

බාළහ 41 බහුං ලාතීති බාලහං, ලා ආදානෙ, උලොපො වණ්ණවිපරියා යො ච, බහති වුඩිං ගච්ඡතීති වා බාලහං, බහ වුඩ්ඩියං. භරෝ, අති වෙලං, අච්චත්ථං, නිබ්භරං, නිතාන්තං, ගාළහං, ඉච්චාදීපි අත්ථියෙ.

බි.

බින්දු 129 විද ලාභෙ, උ, වින්දතෙ ලභතෙති බින්දු, වස්ස බො, නිගහීතා ගමෝ, වට්ටත්තා වා බින්දු, ඉමස්මිං පකෙඛ පබ්බජ්ජාදිනා රූපසිඛි, (අඛ්ඛිකසරෙ එකොඅනුො). 475 විද ලාභෙ, උ, අරහතාභිණී ලත්ත සතං බින්දූ, එකූනපඤ්ඤාසබින්දුසහිතා එකා ලෙඛා. (සංඛ්‍යාභෙදෙ) 660 බිදි අවයවෙ, උ, බින්දු, (ථෙවෙ) 1115 (කණ්ණ අපෙප).

බිම්බ 53 මඤ්ඤතෙ ඤායතෙ අනෙනෙති බිම්බං, මනතෝ වප්පච්චයො නිපාතනා, වස්ස බො, අඤ්ඤි, නස්ස මෝ, වස්ස බො, බිම්බසද්දෙ අනිත්ථි යං, 529 වම්මගහිරණෙ, බො, ඉත්තං, බිමෙබා, 920 (බිම්බිකා ලතා ජාති).

බිම්බා 336 බිම්බං වුච්චති සරීරං, අතිසයවණ්ණසරීරයුත්තත්තාය බිම්බා.

බිම්බිකා 591 ඔඨවණ්ණ සමාන වණ්ණඵලතාය බිම්බිකා, ඉකො.

බිමෙබාහන 311 විසෙසෙන සිසං වහතීති බිමෙබාහනං, ස්ස, බත්තං, අසෙසාත්තත්ථ.

බිල 649 බිල භෙදනෙ, අ, බිලං, බිල නිස්සයෙ වා, අ, බිලති සත්තානං නිස්සයං හොතීති වා බිලං, 1100.

බිලඟ 460 වාතං ලඟති ගිනං කරොතීති බිලඟො, වාතස්ස බි. විසෙ සෙන ලංගතීති වා :

බිලල 556 බිල භෙදනෙ, ලපපච්චයො, බිලෙලා, (සිරිඵලෙ).

බිලාල 461 බිලාලං නාම සමුද්දතීරාසන්නදෙසෙ භවං මත්ථකං පාච සිඛා නිපජ්ජාදිත ලවණං, සමුද්දවෙලාසන්නදෙසෙ ජාතං බිලාලං, එස්සි ත්තං, ලොා, ලස්ස ච ලොා, අථවා, උබ්භිදං නාම යත්ථ කත්ථ චි පදෙසෙ භූමිතොා උග්ගතං ලවණමත්තිකං පාචසිඛා නිපජ්ජාදිතලවණං, බිලා ලං නාම ලවණභූමිං විදූරසිඛා නිපජ්ජාදිත ලවණං, චි පුබ්බා දල විදූ රණෙ, දස්ස ලොා, අථවා, උබ්භිදං නාම පාකාරලවණං, බිලාලං නාම වච්චගණ්ඩං කාළලවණං, බිල නිස්සයෙ වා, 615, බිල භෙදනෙ, අරෝ, ලත්තං, බල පාණනෙ වා, ඉත්තාලත්තානි, මූසිකාදිඛාදනෙන බලති ජීවතීති වා බිලාලොා, බිලාරොපි.

බී.

බීජ 91 විසෙසෙන ජායතෙති බීජං, චි පුබ්බා ජනි පාතුභාවෙ, ඤි, රස්සස්ස දීඝතා, 273, වජ ගතියං, අස්සිකාරෝ—පච්චයෙහි විනා ජාය තීති වා බීජං, විරහත්ථජාතකොපි එත්ථ විකාරෝ—950 (අභිසම්මං "පණසබීජං තාලබීජ" නන්ති ආදීසු, සුත්තෙක්ක ච බීජං).

බීජකොස 687 බීජස්ස කොසො ආකරෝ බීජකොසො, (පදුමකණ්ණ කායං).

බීජපූර 577 පරිපුණ්ණ බීජතාය බීජපූරෝ (මාතුලුඞ්ගෙ).

බීභච්ඡ 102 ජිගුච්ඡාපචයසභාවො බීභච්ඡා, (නාට්‍යරසෙ) 1067 (විකතෙ විරූපෙ).

බු.

බුඛ 1 සඛඛං බුඛවාති බුඛො, බුධ අවගමනෙ, (අවගමනං ඤානං) සකම්මකා කත්තරි තපපච්චයො—විසිඨා බුඛි අස්සාති වා බුඛො, පසංසාය යදූදිනා ණිපච්චයො—සද්දනීතියං "බුජ්ඣිතා *සච්චානීති බුඛො, ඛොඩෙතා පජායාති බුඛො, අථවා, පාරමිතාපරිභාවිතාය පඤ්ඤාය සම්බොඣෙය්‍යං අබුජ්ඣීති බුඛො, කෙචි පන කමෙම්පි බුඛසද්දස්ස සිඛිං ඉච්ඡන්තා එවං නිබ්බචනං කරොනති, සම්මාසම්බුඛො වත සො භගවාති අධිගතගුණවිසෙසෙහි ඛිණාසවෙහි බුජ්ඣිතබ්බොති බුඛො, විඤ්ඤූ පන නිද්දොසෙ වුත්තානයෙන ගහෙතබ්බා—අපරිමිතකප්පාපචිතපාරමිතාසම්භූතාය පඤ්ඤාය සබ්බෙ සංඛතාසංඛතධම්මෙ අබුජ්ඣි බුජ්ඣතීති බුජ්ඣිස්සතීති වා බුඛො, කො බුඛොති? අනන්තගුණගණාධාරො ඛණ්ඩිසන්නානො, තස්ස සහ සබ්බඤ්ඤුතඤාණාදිඅපරිමෙය්‍යගුණගණාධාරො ඛණ්ඩිසන්නානො බුඛොති වුත්තං, ඉධ ච තපපච්චයො කාලන්තරෙ පවත්තති, "ණාදයො තෙ කාලිකා" ති වුත්තත්තා—අථවා, බුධ ධාතුස්ස ජාගරවිකසනෙසුපි පවත්තනතො සවාසනස්මා මොහනිද්දාය බුජ්ඣතීති පබුජ්ඣතීති පබුජ්ඣනං කරොතීති බුඛො, බුධ ජාගරණෙ—අථවා, දිනකරකිරණ සම්ඵස්සමෙන පරමරුචිර සිරිසොභග්ගපත්තියා විකසිතම්ව පදුමං අඝඨිතඝනඵුල්ලසමාග මෙන අපරිමිතගුණගණුල්ලංකතසබ්බඤ්ඤුතඤාණපත්තියා බුජ්ඣතීති විකසතීති බුජ්ඣනං විකසනං කරොතීති බුඛො, බුධ විකසනෙ—අථවා, බෙ වච්චමූලානි අන්තොදූඩරාපිතො හුත්වා ඛණ්ඩිසන්නානතො සයමෙව මහාසමුද්දතො වාලිකූඩරණං විය උඩරතීති බුඛො, විසද්දූපපද උ පුඛ ධර උප්පාටනෙ, ච්ඡිසද්දස්ස ඛා, සරාසරලොපං, පරනයනං—අථවා, බෙ දිඨධම්මිකසම්පරායිකසංඛාතෙ අත්ථෙ උඛරිත්වා ධාරෙතීති බුඛො, ච්ඡිසද්දූපපද උ පුඛ ධර ධාරණෙ—අථවා, ඛාලසංඛාතෙ පුථුජ්ජනෙ වච්චදුක්ඛතො උඛරති උඛරණං කරොතීති ඛාලුඛරොති වත්තා බ්බ නිරුත්තිනයසංඛාතෙන "වණ්ණාගමො වණ්ණවිපරියයො" ති සුත්තෙනන ඛාලසද්දස්ස ඛාකාරං උඛරසද්දස්ස උඛසද්දඛ්ඛ ගහෙත්වා බුඛොති වුත්තං, යථා මෙඛ්ලාති—229 බුජ්ඣතීති බුඛො, තො, 757 බුධ අවගමනෙ, තො, බුඛං, 1043.

බුඛි 152 බුජ්ඣිතොතායාති බුඛි, ති, බුජ්ඣනං වා බුඛි, බුධ අවගමනෙ. වීමංසා, විචයො, සම්පෙක්ඛා, උපලබ්භි, පරිපත්ති, ඤත්ති, චෙතනාතිපි බුඛි නාමානි.

බුඛ 228 බුජ්ඣතීති බුඛො, බුධ අවගමනෙ, අ.

---

* "යථා ලොකො අවගච්ඡතා අවගච්ඡොති වුච්චති, එවං බුජ්ඣිතා සච්චා හවන්ති බුඛො, එත්ථ හි යථා අවගච්ඡතා ති ඉමිනා වචනෙනෙන අවගච්ඡොති ඉමස්ස වචනස්ස සුඛකත්තු අත්ථා විඤ්ඤායති, එවං බුජ්ඣිතා සච්චානනන්ති ඉමිනා වචනෙනෙන බුඛොති ඉමස්ස වචනස්ස සුඛකත්තු අත්ථා විඤ්ඤායතීති, එත්ථ ච බුජ්ඣිතා සච්චානීති පොත්ථකෙසු ලිඛන්ති සො අසුද්ධරූ විය දිස්සති,—"යුත්තං තු පඨවචනන්තඤ්ච ජඤ්ඤා භවති තම්මනී" ති වුත්තත්තා, බුජ්ඣිතා ති එත්ථ තුප්පඨවචනයොගෙ කම්මනි "දුතියා පඨමෙනඨා" ති ඉමිනා ජඤ්ඤුවචනවිභත්තියා සමඤ්ඤත්තා ච, උපරි ඛොඩෙතා පජායාති එත්ථ කම්මනි ජඤ්ඤ ත්තවසෙන වුත්තත්තා ච බුජ්ඣිතා සච්චානනන්ති පාඨො සුන්දරෝ" ති නිරුත්තිමඤ්ඤා.

බුන්ද 549 වූ සංවරණේ, දෑ, නිගහීතාගමෝ, වස්ස බෝ, වුණ්ණයති සංවරියතීති බුන්දෑ, බුධ අවගමනෙ වා, අ, ධස්ස දෑ.

බුන්දිකාබඩ 310 බුන්දෙන පාදෙන සහ එකාබඩා අටනී යස්ස සෝ බුන්දිකාබඩෝ, එකාරස්සිත්තං, (මඬ්ඩසෙසෙ).

බුහුකඛිත 756 හුජ පාලනජෙඛ්ඛාහාරෙසු, ඛෝ, චිත්තං, බුහුකඛා සඤාතා යස්ස සෝ බුහුකඛිතෝ, තෝ.

බෙ.

බෙලුව 556 බිල භෙදනෙ, ණුවෝ, බිලති භින්දතීති බෙලුවෝ, (සිරිඑලෙ).

බෝ.

බෝධකර 396 බෝධං පබෝධනං කරොතීති බෝධකරෝ, කර කර ණේ, අ.

බෝධි 551 සබ්බඤ්ඤුඤාණඤ්ඤේණං බුජ්ඣති එත්ථාති බෝධි, බුධ අවගමනෙ, ඉ, 805 (බෝධිසද්දෙ ඤේණවයෙ නාරියං, බෝධිරාජකුමාරාදී පඤ්ඤත්තියං පුමෙ, අස්සත්ථරුක්ඛෙ පුම්ලිඞ්ගියං).

බෝධිසද්දෙ—"පප්පොති බෝධිං වරභූරිමේධසෝ" ති ආදීසු සබ්බඤ්ඤුඤාණඤ්ඤේණෙ.

"බෝධි වුච්චති චතූසු මග්ගෙසු ඤේණ" න්ති ආදීසු අරියමග්ගෙ.

"බෝධි භන්තෙ රාජකුමාරෝ භගවතෝ පාදෙ සිරසා වන්දතීති ච, "අරියසාවකෝ බෝධි වුච්චති" ති ච ආගතට්ඨානෙ, පඤ්ඤත්තියං.

"බෝධිරුක්ඛමූලෙ පඨමාභිසම්බුඩෝ" ති ච, "අන්තරා ච බෝධිං අන්තරා ච රාජගහ" න්ති ච ආගතට්ඨානෙ අස්සත්ථරුක්ඛසම්ං—["පච්චාන බෝධිං අමතං අසංඛත" න්ති ආගතට්ඨානෙ නීඛ්ඛාණේ].

බෝන්දි 151 වූනොති සංවරති එත්ථාති බෝන්දි, වූ සංවරණේ, දි, නිගහීතාගමෝ, "බුන්දි නිසානෙ" ති සද්දනීති ධාතු වා, (නිසානං තෙජනං තික්ඛතා) බුන්දූති තික්ඛානි පියුණඵරුසවාචාදීනි වා පඤ්ඤාවිරියාදීනි වා එත්ථ සන්තීති බෝන්දි, සඤ්ඤාගපරතොපි උකාරස්ස ඔකාරාදෙසෝ, බෝන්දිසද්දස්ස සත්ථවාචකතා පන,

"න චාහං පුන න ච පුන, න චාපි අපුනපුනං,
හත්ථිබෝන්දිං පවක්ඛාමි, කසාහි භයතජ්ජිතෝ" ති ආදීසු දක්ඛබ්බා.

බ්‍ය.

බ්‍යග්ඝි 585 භයකරණවසෙන බ්‍යග්ඝසදිසතාය බ්‍යග්ඝි, ඊ.

බ්‍යග්ඝිනස 637 සත්තානං හිංසනතො බ්‍යග්ඝෝ විය බ්‍යග්ඝි, සතොතා නාසෙතීති නසෝ, බ්‍යග්ඝී එව නසොති සුමුදිතනාමං.

බ්‍යූ.

බ්‍යූහ 202 බ්‍යූහෙති සම්පිණ්ඩෙති ජනෙ අඤ්ඤත්‍ර ගමනාදිමපාදනවසෙනාති බ්‍යූහෝ, ඌහ සම්පිණ්ඩනෙ, විපුබ්භත්තා—(රච්ඡන්තරෙන මග්ගෙන අනිබ්බිඩා රච්ඡා බ්‍යූහෝ නාම,) 631 විසෙසෙන ඌහනත්‍යත්ථං අවයවාති බ්‍යූහෝ.

බ්‍ර.

බ්‍රහති 588 බ්‍රහ වුඩ්ඪියං, තෝ, නදාදි, බ්‍රහති, භඩාකීපි.

බ්‍රහා 700 බ්‍රහ වුඩ්ඪියං, අ, [illegible], බ්‍රහා, (විපුලෙ).

බ්‍රහම 15 මහන්තසරීරතාය බ්‍රහ්මා, බ්‍රහ වුඩ්ඪියං, මපපච්චයෝ, බ්‍රහති වුඩ්ඪිං ගච්ඡතීති වා බ්‍රහ්මා, "බ්‍රහ උගඝමෙ" ති සද්දනීති ධාතු වා, බෘහ වඩ්ඪනෙ වා, උපරූපරි බ්‍රූහතීති බ්‍රහ්මා, තෙහි තෙහි ගුණවිසෙසෙහි බෘහිතොති වා බ්‍රහ්මා, 408 බ්‍රහ්මුනො අපච්චං බ්‍රාහ්මා, 812 (පිතාමහො බ්‍රහ්මා, පිතුස්ස මාතාපිතුස්ස, තථා පඤ්ඤත්තරෙ, තපසි සීලෙ).

"බ්‍රහ්මසද්දෙ, සහයෙසා බ්‍රාහ්මා විසහසෙසා බ්‍රහ්මා" ති ආදීසු, මහා බ්‍රහ්ම.

"බ්‍රාහ්මාති ඛො භික්ඛවෙ තථාගතස්සෙතං අධිවචන" නති එත්ථ තථාගතෙ.

"බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙතීති ලොකෙ අප්පතිවත්තිය" නති එත්ථ සෙඨෙ.

"තමොනුදෙ බුඩ්ඪො සමන්තචක්ඛු, ලොකන්තගූ සබ්බභවාභිවත්තෙතා, අනාසවො සබ්බදුක්ඛප්පහීනො, සව්වව්‍යයෝ බ්‍රහ්ම උපාසිතො මෙ" ති එත්ථ බ්‍රාහ්මණෙ.

"බ්‍රහ්මාති මාතාපිතරෝ පුබ්බාචරියාති වුච්චරෙ" ති එත්ථ මාතාපිතූසු.

අපරෝ නයෝ—තිවිධා බ්‍රහ්මානො, සම්මුති බ්‍රහ්මානො උප්පත්ති බ්‍රහ්මානො විසුඩ්ඪි බ්‍රාහ්මානොති—"සම්පනනං සාලිකෙදාරං = පෙ =" ති එව මාදීසු හි සම්මුතිබ්‍රහ්මානො වුත්තා.

"අපාරුතා තෙසං අමතස්ස = පෙ =" එවමාදීසු, උප්පත්තිබ්‍රහ්මානො.

"බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙතී" ති ආදි වචනතො බ්‍රහ්මනති අරියඨමෙමා වුච්චති, තතො නිබ්බත්තා අවිසෙසෙන සබ්බෙපි අරියා විසුඩ්ඪිබ්‍රහ්මානො නාම—පරමත්ථබ්‍රහ්මතාය = පෙ = පාරම්පත්‍යතොති.

බ්‍රහ්මචරිය 782 බ්‍රහ්මුනො චරියං බ්‍රහ්මචරියං. බ්‍රහ්මචරියසද්දෙ,

"කිං තෙ වතං කිං පන බ්‍රහ්මචරියං,
කිස්ස සුචිණ්ණස්ස අයං විපාකො.
ඉඞ්ඝ පුත්ති බල විරියූපපත්ති අක්ඛාහි මෙ නාග මහාවිමානං,
අහඔ භරියා ච මනුස්සලොකෙ සඩ්ඪා උහො දානපති අහුම්හා,
ඔපානභූතමෙම ඝරං තදාසි සන්තප්පිතා සමණබ්‍රාහ්මණා ච,
තමෙම වතං තමපන බ්‍රහ්මචරියං තස්ස සුචිණ්ණස්ස අයං විපාකො.

ඉඞ්ඝ පුත්ති බල විරියූපපත්ති ඉදඔ මෙ නාග මහාවිමාන" නති ඉමස්මිං විධුරපණ්ඩිතජාතකෙ දානසම්මං ආගතො.

"තං ඛො පන පඔසිඛ බ්‍රහ්මචරියං නෙව නිබ්බිදාය න විරාගාය යාව දෙව බ්‍රහ්මලොකූපපත්තියා" ති ඉමස්මිං මහාගොවින්දසුත්තෙ බ්‍රහ්ම විහාරසංඛාතාසු අප්පමඤ්ඤාසු.

"තයිදං බ්‍රහ්මචරියං ඉඩඔව ඵීතඔ විත්ථාරිකං බාහුජඤ්ඤං පුථුභූතං යාවදෙව මනුස්සෙසු සුප්පකාසිත" නති පාසාදිකසුත්තෙ සික්ඛාත්තය සංගහෙ සකලසම්මං සාසනෙ.

"පරෙ අබ්‍රහ්මචාරි භවිස්සන්ති මයමෙත්ථ බ්‍රහ්මචාරිනො භවිස්සාමා" ති ඉමස්මිං සලෙලුඛසුත්තෙ මෙථුනාරතියං.

"කෙන පාණී කාමදදෙ කෙන පාණී මධුස්සවො,
කෙන තෙ බ්‍රහ්මචරියෙන පුඤ්ඤං පාණීහි ඉජ්ඣති.
තෙන පාණී කාමදදෙ තෙන පාණී මධුස්සවො,
තෙන මෙ බ්‍රහ්මචරියෙන පුඤ්ඤං පාණීහි ඉජ්ඣති." ති ඉමස්මිං

අංකුරපෙතවත්ථුසම්මිං වෙය්‍යාවච්චෙ.

"මයඤ හරියා නාතිකාමාම්හ, අමෙහ ච හරියා නාතික්කමනති, අඤ්ඤත්‍ර තාහි බ්‍රහ්මචරියං, තස්මා හි අමහං දහරා න මියරෙ" ති මහාධම්මපාල ජාතකෙ සදෘරත්‍ථියං.

"ඉදං ඛො තං භික්ඛවෙ තිත්තිරියං නාම බ්‍රහ්මචරියං අහොසි" ති ඉමසම්ං තිත්තිරජාතකෙ පඤ්ඤත්තං.

"ඉදං ඛො පන පඤ්ච බ්‍රහ්මචරියං එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය = පෙ = අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො" ති මහාගොවින්දසුත්තාදිසම්ං සෙදෘත්‍ථෙ අරියමග්ගෙ.

හීනෙන බ්‍රහ්මචරියෙන ඛත්තියෙ උපපජ්ජති,
මජ්ඣිමෙන ච දෙවෙසු උත්තමෙන විසුජ්ඣතීති.

එත්ථ නිම්ජාතකෙ අවීතික්කමවසෙන කතෙ අට්ඨුපොසථෙ.

"අභිජානාම් ඛොහං සාරිපුත්ත චතුරඞ්ගසමන්නාගතං බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා තපසස්සී සුදං හොමී" ති ලොමහංසසුත්තෙ ධිතිසංඛාතෙ විරියෙ.

"එතසම්ං බ්‍රහ්මචරියස්මිං සහඤඤං මච්චුහායිනො" ති එත්ථ ධම්මදෙසනායං.

"අපි අතරමානානං පලාසාව සම්චජති,
විපක්ඛ බ්‍රහ්මචරියොසම්ි එවං ජානාහි ගාමණී" ති

එත්ථ අරඤ්ඤාසයෙ.

බ්‍රහති 588 බ්‍රහවුඩියං, නො, නදෘදි, බ්‍රහති, (වාත්‍තාකියං).

බ්‍රහා 700 බ්‍රහවුඩියං, රාජාදි, බ්‍රහ, (විපුලෙ).

බ්‍රහ්මබන්ධු 408 බ්‍රහ්මුනො බන්ධු, බ්‍රහ්මා බන්ධු යස්ස වා සො බ්‍රහ්මබන්ධු.

බ්‍රා.

බ්‍රාහ්මණ 408 බ්‍රහ්මුනො අපච්චං. බ්‍රාහ්මණෙ, ණෙ, නාගමො, ණත්තං, දීඝාදි—"බ්‍රහ්මං අණතීති වා බ්‍රාහ්මණෙ, මන්තෙ සජ්ඣායතීති අත්‍ථො, අක්ඛරචින්තකා පන බ්‍රහ්මුනො අපච්චං බ්‍රාහ්මණෙති වදන්ති, අරියා පන බාහිතපාපත්තා බ්‍රාහ්මණෙති.

බ්‍රූ.

බ්‍රූ 79 (එක :) බ්‍රූසද්දෙ පන බ්‍රූධාතුම්හි හොති, බ්‍රූධාතු ව්‍යත්තියං වාචායං හොති—"බ්‍රූහුනමාහ ගුරූ පරොක්ඛාය" න්ති ආදීසු බ්‍රූසද්දෙ බ්‍රූධාතුම්හි—"අබ්‍රවී" ති ආදීසු බ්‍රූධාතු වියත්තියං වාචායං.

භ.

භ 57 සුභාසුභනිමිත්තං භාසතීති භං, භාස වියත්තියං වාචායං ණෙ, රත්තියං භාති දිප්පත්තීති වා භං, භා දිත්තියං

භ 80 (එක:) "භකුලො" ති ආදීසු භකාරො, භමරෙ, තත්‍ථ හි භා භම්රා ආකුලනති පඛඤ්ඤනති පිවනත්‍ථාය එඤ්ඤති භකුලො, කෙසරසංඛාතො සුගන්ධිපුප්ඵරුක්ඛවිසෙසො, භාකුලොති වත්තබ්බෙ භකාරස්ස භකාරං ආකාරස්ස ච රස්සත්තං කත්වා භකුලොති වුත්තං, වකුලොත්‍විපි, තදූ භකාරස්ස වකාරො—"වුත්තා වසන්තතිලකා න භජා ගාහො" ති ආදීසු භකාරො ඡන්දගණෙ හොති.

නපුංසකලිඞ්ගිකහුතෝ භකාරෝ "භාභානි දිනකරකිරණේනි භානී" ති එත්ථ "භාභානී" ති පදේ භකාරෝ නක්ඛත්තවාචකෝ, තත්ථ භී රත්තිසං භාති දිප්පතීති භං, නක්ඛත්තං, භස්ස නක්ඛත්තස්ස ආභානීති අත්ථෝ.

භක්ඛක 734 භක්ඛ අදනෙ, ණ්වු, භක්ඛකෝ, (භක්ඛණපරෙ).

භක්ඛිත 757 භක්ඛ අදනෙ, තෝ, භක්ඛිතෝ. (භක්ඛණේ.) (?)

භග 273 භජන්ත්‍යස්මින්නි භගං, භජ සෙවායං, අ, 844 (යොනී ඉත්ථීනං යොනිම්හෙහා, කාමෝ ඉච්ඡා, සිරි පඤ්ඤා, පුඤ්ඤඵල, ඉස්සරං පහුතා, ධම්මෝ සීලාදී, උභයමෝ විරියං, යසෝ පරිවාරෝ කිත්තී ච, අභාදීසුපි භගං).

භගඳලා 328 (භගඳලාදයෝ සත්තා ආමයන්තරා රොගහෙතූ භවන්ති, තස්ත්‍රා ගුදසමීපජෝ වණවිසෙසෝ භගඳලා, ඉත්ථී,) භගං යොනිං තං දරයතීති රූළ්හිතෝ අපච්චයන්තෝ නිපාතිතෝ, දර විදාරණේ, ඝඤාදී, ළත්තං, භගඳරෝ පුත්ත්‍රෝ.

භගවන්තු 1 පුඤ්ඤඤාණවෙසාරජ්ජාදයෝ භගං නාම, තංයොගා භගවා, වන්තූපපච්චයෝ. භජිතබ්බා සෙවිතබ්බාති භගා, භජ සෙවායං, අ, භගා එතස්ස අත්ථීති භගවා,—එත්ථ වන්තූපපච්චයෝ අතිස යත්ථේ න කෙවලං අත්ථිතාමත්තෙ—අථ ච

"භගසද්දූපපදතෝ වන්තූතෝ වමූතොපි ච,
භගවා සද්දනිප්පත්තී පවදේ අඤ්ඤථාපි වා."

අත්‍රීමානි නිබ්බචනානි, භගසංඛාතා ලෝකියලෝකුත්තරසම්පත්තියෝ වනී භජී සෙවිති භගවා—සොමනස්සකුමාරත්තහාවාදීසු චරිමත්තභාවෙ ච භගසංඛාතං සිරි ඉස්සරියං යසං ච වම් උගිරි ඛෙළපිණ්ඩං විය අනපෙක්ඛා ජඞ්ඛසීති භගවා, අථවා, සම්මා පවත්තත්තා භගසංඛාතෙ සිනෙරූ යුගන්ධර උත්තරකුරූ හිමවන්තාදී භා ජනලොකෙ වම්, තනනිවාසී සත්තාවාසසම්පත්තිඤ්ඤමනතෝ තණ්හාපිබ්බජඤ්ඣාසයපහානෙන පජහීති භගවා" ති සද්දනීති—"භුජිතබ්බාති භගෝ, භුජ පාලනපෙක්ඛාහරණේසු, අ, කෝ සෝ? ඉස්සරියධම්මයසසිරිකාමපයතනා—තෙසු ඉස්සරියෝ නාම පරමෙන චිත්තිස්සරියෙන සමන්නාගතෝ සබ්බසත්තෙ ගුණෙහි ඊසනං අභිභවනං—ධම්මෝ නාම ලෝකුත්තරධම්මෝ—යසෝ නාම ආහවගහා අබ්භුග්ගතෝ කිත්ති සද්දෝ—සිරි නාම බත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණසීතාදානුව්‍යඤ්ජනෙහි සම්නාගතත්තා—කාමෝ නාම "තිණ්ණං තාරෙය්‍ය" න්ත්‍යාදිනා අත්තා පරිහිතත්ථං ඉච්ඡිතං පත්ථිතං තදනුරූපං අභිනිප්ඵාදෙතීති සමන්නි තබ්බා—පයතනෝ නාම විරියපාරමිතාසමුත්තෙන අරියමග්ගෙන සම්පයුත්තෝ සම්මාවායාමෝ—භගෝ (යථා වුත්තෝ ඡබ්බිධෝ ගුණෝ) අස්ස අත්ථීති භගවා, කෝ සෝ? අපරිමිතගුණගණාධාරෝ අරහං සම්මා සම්බුද්ධෝ—අථවා

"භත්තවා වන්තගමනෝ භවෙසු භගවා තතෝ" ති වුත්තත්තා "භවෙසු වන්තගමනෝ" ති වත්තබ්බෙ "ලොප" නිරුත්තිනයෙන "වණ්ණාගමා" දිසුත්තෙන භවෙසු සද්දතෝ වෙසු සද්දලොපං වන්ත සද්දතෝ නත්තකාරලොපං ගමනසද්දතෝ මනසද්ද ලොපං කත්වා "විපරියාය" නිරුත්තිනයෙන තෙනෙව සුත්තෙන වකාරගකාරානං පුබ්බා

පරපරිවට්ටඞ්ග කත්වා භගවාති වුත්තං—අපරෝ නයෝ, "භගහරණතෝ භගගදෙසෝ භගහමොහෝ අනාසවෝ" ති වුත්තත්තා භජිතබ්බාති භගෝ, රාගාදයෝ කිලෙසා, භජ අවමද්දනෙ, තෝ, තස්ස "භජතෝ ගෙහා" තිමිනා ධාත්වන්තන ජකාරෙන සහ අගහාදෙසං කත්වා පරනයනං කත්වා "තෙසු වුඞ්ඪි" තාදිනා අනතිමගකාරලොපඤ්ච කත්වා ස්‍යුප්පත්තාදිම්හි කතෙ භගොති රූපං සිජ්ඣතීති, භග සංඛාතෝ අවමද්දනෝ භවෙ අස්ස අත්ථීති *භගවා, අපරිමිතගුණගණධාරෝ බන්ධිසන්තානෝ." ති නිරුත්තිසාරමඤ්ජූසා. 1098.

භඞ්ගී 250 භජිතබ්බාති භඞ්ගී, භජ සෙවායං, තෝ, ඉත්තියං ඉනී.

භගු 109 භජතීති භගු, භං නක්ඛත්තං ගච්ඡති ජානාතීති වා භගු. භර භරණෙ වා, ගු, රලොපෝ, භරතීති භගු.

භඞ්ග 185 භජ අවමද්දනෙ, අ, භගහා.

භග 662 සයමෙව භිජ්ජතීති භඞ්ගෝ, භජ අවමද්දනෙ, අ.

---

* "භගවා ඉමිනා" ති පදානි න කෙවලං වඤ්ඤාපවචනමෙවාති නිප්ඵාදෙතබ්බානි, අථඛෝ වමුධාතු වසෙනපි නිප්ඵාදෙතබ්බානි, නෙනාහ විසුද්ධිමග්ගකාරකෝ—"යස්මා පන තීසු භවෙසු භග්ගාසංඛාතං ගමනමනනවත්තං, තස්මා භවෙසු වත්තගමනොති වත්තබ්බෙ භවසද්දතෝ භකාරං ගමනසද්දතෝ ගකාරං වත්තසද්දතෝ වකාරඤ්ච දීඝං කත්වා ආදාය භගවාති වුච්චති, යථා ච ලොකෙ මෙඝනාදස්ස බ්‍රහ්මා මාලාති වත්තබ්බෙ මෙඛලාති වදතා නිරුත්තිනයෙන සද්දසිද්ධි දස්සිතා"ති—එවඤ්හි සියා, එසමම්පි නිද්දෙසනං යෙන මෙඝනාදස්ස බ්‍රහ්මා මාලා ති එවඤ්ච මකාර බකාර ලකාරානං කමතො ගහණං දිස්සති, භවෙසු වත්තගමනොති එවඤ්ච පන භකාර ගකාර වකාරානං කමතො ගහණං නදිස්සතීති? —සච්චං ඉධ පන "අග්ගාහිතෝ, විජ්ජාචරණසම්පන්නෝ" ති ආදිසු විය ගුණ සද්දස්ස පරනිපාතවසෙන භවෙසු ගමනං වත්තන්තානි වත්තබ්බපි එවමවත්වා සද්දසත්ථෙ යෙභුය්‍යෙන ගුණසද්දානං පුබ්බනිපාතභාවස්ස ඉච්ඡිතත්තා සද්දසත්ථවිදූනං කෙසඤ්චි විඤ්ඤූනං මනං නොසෙතූං භගවාති පදෙ අක්ඛරක්කමං අනපෙක්ඛිත්වා අත්ථමත්තනිද්දෙසන වසෙන "ආගිතගහි, සම්පන්නවිජ්ජාචරණෙ" ති ආදීනි විය පුබ්බනිපාතවසෙන භවෙසු වත්තගමනොති වුත්තං, ඊදිසෙසු හි ඨානෙ "ආගිතගහී" ති වා "අග්ගාහිතෝ" ති වා "ජිනභගවා" ති වා "භග්ගවිජ්ජෝ" ති වා පදෙසු යථා යථා ඊකෙසුපි අත්ථෙ අයුත්තනානීති නාම නත්ථි, අක්ඛරමක්ඛරමානඤ්ච්ඡන්දා තෙසං සද්දානං, "වෙදජාතෝ" ති ආදීසු පන ඨානෙසු අත්ථවාති දට්ඨබ්බං—එවං විසුඞ්ඛි මගෙ භගවාති පදස්ස ගමුධාතු වසෙනපි නිබ්බනති දස්සිතා, නවටීකාසුපි ච දස්සිතා—භගෙ වමීති භගවා, භගෙ වමීති භගවා ති නිබ්බචනං පන එවං වෙදිතබ්බං, භග සංඛානං සිරි ඉස්සරියං යසඤ්ච වමි උග්ගිරි බෙලපිඬං විය අනපෙක්ඛා ජඬඛයීති භගවා—අථවා භානි නාම නක්ඛත්තානි නෙති සමං ගච්ඡන්ති පවත්තන්තීති භගා, සිනෙරු යුගන්ධරඋත්තරකුරුඡිමවන්තාදී හා ජනලොකා විසෙසසන්තිස්සයසොභා භග්ගා නෙපි භගවා වමි, නත්ථිවාසී සත්තාවාසමතික්කමනතො නපුථුබ්බ ජාතරාගප්පහානෙන පජහතීති භගවා.

"චක්කාවත්තිසිරිං යසමා යසං ඉස්සරියං සුඛං,
පහාසම්ඉ යොගචිත්තඤ්ච සුගතෝ භගවා තතෝ"—තථා ඛන්ධාදීනන ධාතාදි භෙදෙ ධම්මකොට්ඨාසෙ ච සබ්බං පපඤ්චං සබ්බං යොගං සබ්බං ගන්ථං සබ්බං සංයොජනං සම්මදිත්වා අමතධාතුං සම්පත්තෙච්ඡන්තෝ වමි උග්ගිරි අනපෙක්ඛා ජඬඛයීන පවාගමීති භගවා—අථවා, සබ්බෙපි කුසලාකුසලෙ සාවජ්ජානවජ්ජෙ හීනපණීතෙ කණ්හසුක්කාසපටිභාගෙ ධම්මෙ අරියමග්ගඤාණමුඛෙන වමි උග්ගිරි අනපෙක්ඛා පරිවජ්ජි පජහීතිභගවා.

"ඛන්ධායතන ධාතාදි ධම්මභෙදෙ මහෙසිතා,
කණ්හසුක්කා යතො වත්තා තතොපි භගවා මතෝ."

භවිත 514 භර ධාරණ පොසනෙසු, භරියතීති භච්චා. "රිච්චා" ති යොගවිභාගෙන භරාදිතො පි රිච්චපච්චයො, "රමහිරනෙතා රාදිනො" ති රලොපො.

භව 376 භවතී යුඤ්ඣිතීති භවො, භව භත්තියං, අ, (යොඩෙ).

භඤ්ඤ 751 භස අධොපතනෙ, තො, අභස්සීති භඤ්ඤො,—1076 (භඤ්ඤතෙ ධඤඤාදිකෙ, භජ්ජපාකෙ).

"නිජ්ඣත්තෙහාවහි සුභඤ්ඤනෙ භවඃ මෙ සරණං භවා" ති එත්ථ භඤ්ඤසද්දෙ වචනෙපි—සුභඤ්ඤනාති සුභාසිතෙන, භස්ස භස්සනෙති ධාතු.

භණ්ණ 755 භණ භණනෙ, තො, භණ්ණතො. (භාසිතෙ.)

භඬු 921 භඩි භඬනෙ, "කඩ්ඣදීඝි කො" තිකො, නිගහගීතාගමෙ කලොපො ච, භඬං.

භඬන 400 භඬි පරිභාසනෙ, යු, භඬනං, (යුඩෙ).

භඬාකී 588 භඬ පරිභාසනෙ, ණ්වු, නදාදි, භඬාකී, (වාතිංගණෙ, බ්‍රහතියමපි අයං).

භඬ්ක (කා) 575 භඬති සමා ඉකො, භඬ්කො. ආපපච්චයෙ භඬ්කා. (රත්තපුපෙළි).

භඬ්ඩිල 571 භඬ පරිභාසනෙ, ඉලො, භඬිලො. (සිරිසෙ).

භඬු 321 භඬ පරිභාසනෙ, උ, භඬු. (බරමූඩසිසෙ).

භනක 514 භතිං වෙතනං භුජ්ජතීති භතකො, කො, ඉස්සත්තං.

භති 530 භරති කම්මකරෙ යාය සා භති, භර පොසනෙ, ති 1053 (වෙතනෙ කම්මෙන ලබ්බෙබ, භරණෙ පොසනෙ, ධාරණෙ ච).

භත්ත 465 භජ්ජති යෙන ගුජ්ජිතබ්බනති වා භත්තං, භජ සෙවාසං, තො.

භත්තකාර 464 භත්තං අකාසි කරොති කරිස්සතීති භත්තකාරො, ණ්ණ.

භත්ති 1055 භජ පුථක්කරණෙ; භජ සෙවාසං වා, ති.

භත්තු 240 භර භරණෙ, භරතීති භත්තා, රිතු, 1084 (සාමිනි පතිම්හි, ධාරෙතීති ධාරකො, තප්පි, පොසකෙපි භත්තා).

භද්ද 88, 694 භදතීති භද්දං, භදි කල්‍යාණෙ, ද්‍ය, 1072.

භද්දකච්චානා 336 භදි කල්‍යාණෙ, සොඛ්‍ය ච, කුලාචාරරූපාදිවසෙන කල්‍යාණතතා භද්‍ය, කච්චසස අපච්චං කච්චානා, භද්‍ය ච සා කච්චානා චාති භද්‍රකච්චානා.

භද්දකුම්භ 359 ජලපුණ්ණත්තා භදෙද කල්‍යාණෙ කුමෙභා භද්‍රකුම්භා.

භද්දදාරු 568 දෙවානං තරුභූතත්තා භදෙද තං දාරු චෙති භද්දදාරු.

භද්දපද 60 භදෙද ගො, තසෙසව පදුනි පාදුනි ආසුං භද්‍රපදා.

භද්දපීඨ 311 භද්දං කල්‍යාණං පීඨං භද්‍රපීඨං, (උත්තමාරහපීඨෙ).

"භද්දපීඨං උපනෙසි" චච්චාදිසු ආසනෙ,—"භද්‍රපීඨනති චොතාලනාදීහි උපචිතං ආසනං සඤ්ඤාය වුත්තා" නති මජ්ඣිමනිකායඨ්ඨකථා.

භද්දමුත්ත 599 මුච මොචනෙ, තො, රොගහරණත්තා භදෙද තං මුත්ත චෙති භද්‍රමුත්තං.

භබ්බ 1071 භූ සත්තායං, ණ්‍ය, භබ්බං, (භාවිනි අනාගතෙ වත්තුම්හි).

භම 660 පාකාරෙ ගෙහාදිභිත්තියං ච ජලනිග්ගමො භමො නාම,

හමූ අනවඨානෙ, අ. 1121 (වුඤ්හඞ්ගහි වුඤ්ඡනං උපකරණෙ— "හමොඹු නිගහමෙ හනති වුඤ්ඡ්‍ය සිප්පියනහකෙ" ති නානත්ථසංගහෙ වොපාලිතො).

හමකාර 509 හමූඅනවඨානෙ, අ, හමොං, තං කරොතීති හමකාරො, ණ්‍ව.

හමර 736 හමූ අනවඨානෙ, පුප්ඵමත්ථකෙ හමතීති හමරො, "හමාදිභ්‍යරො" ති සුත්තෙන අරො.

හමූ 259 හමූ අනවඨානෙ, ඌ, (හමූමහි).

හමූක 259 හමූ අනවඨානෙ, ණ්‍වු, හමූකො.

භය 166 භි භයෙ, ණ්‍ව, භයං, (චිත්තුත්‍රාසසංඛාතෙ භයෙ).

භයඞ්කර 167 භයං කරොතීති භයඞ්කරො, අලුත්තසමාසොයං.

භයානක 102 භයොපචයසභාවෙ භයානකො, 167 භායති එතයමානි භයානකං, ණ්‍වු, ආනකො වා.

භර 1112 භර පොසනෙ, අ, භරො. (භාරෙ ඛන්ධභාරාදිකෙ.)

භරණී 58 යම සදිසතතා සඞ්ඛත්‍ර භරතීති භරණී, ඝ්‍ර, ඊ.

භරියා 237 භර භරණෙ, ණ්‍යො, භරිතබ්බතො භරියා.

භල්ලාතක 561 භල්ල පරිභාසනහිංසාදූනෙසු, තො, කනෙතා ච, භල්ලාතකො, තීඤ්චයං, අරුකරො, අගහිමුඛිපි, (විදරූකෙඛ).

භල්ලි 561 භල පරිභාසන හිංසාදූනෙසු, නදාදි, (විද රූකෙඛ යස්ස නීය්‍යසෙන පෙලාදයො ලිම්පනති).

භව 829 භූසත්තායං, ණ්‍ව, භවනං භවො, භවො වුච්චති වුඩ්ඪි භූසදාදස්ස අත්ථාතිසයයොගතො වඩ්ඪනෙපි දිස්සමානත්තා භවනං වඩ්ඪනනති කත්වා, "භවො ච රඤ්ඤෙ අහවො ච රඤ්ඤෙ" ති ඉදං වුඩ්ඪි අත්ථස්ස සාධකං වචනං—අථවා භවොති වුච්චති සස්සතං, "සස්සතො අත්තා ච ලොකො චා" ති හි සස්සතවසෙන පවත්තා දිට්ඨි සස්සතදිට්ඨි, තස්මා "භව දිට්ඨි" ති ඉදමෙතස්ස අත්ථස්ස සාධකං වචනං—තථා භවොති භවදිට්ඨි, භවති සස්සතං තිට්ඨතීති පවත්තනතො සස්සතදිට්ඨි භවදිට්ඨි නාම, භව දිට්ඨිහි උත්තරපදලොපෙන භවොති වුච්චති, "භවෙන භවස්ස විප්පමොක්ඛමාහංසු" ති ඉදමෙතත්ථස්ස සාධකං වචනං—එත්ථායං පාළිවචනත්ථො, "එකච්චෙ වා සමණෙ වා බ්‍රාහ්මණෙ වා භවදිට්ඨියා වා කාමභවා දිනා වා සඞ්ඛභවතො විමුත්තිං සංසාරවිසුඞ්ඛිං කථිංසු" ති—අථවා, භවනති වඩ්ඪනති සත්තා එතෙනාති භවොති අත්ථෙන සම්පත්තති පුඤ්ඤානි භවොති ච වුච්චන්ති, "ඉති භවාභවතඤ්ච විත්තිවතෙතා" ති ඉදමෙතස්ස සාධකං වචනං—එත්ථ පනායං පාළිවචනත්ථො, භවොති සම්පත්තති, අභවොති විපත්තති, තථා භවොති වුඩ්ඪි, අභවොති හානි, භවොති සස්සතං, අභවොති උච්ඡෙදෙ, භවොති පුඤ්ඤං, අභවොති පාපං, තං සඞ්ඛං විත්තිවතෙතාති.

සහොකාසා ඛන්ධාපි භවො, "කාමභවො රූපභවො" ඉච්චෙවමාදි එතස්ස ත්ථස්ස සාධකං වචනං—එත්ථ පන ඛන්ධා යෙ පඤ්ඤායති සො සරූපං ලභතීති කත්වා භවති අවිජ්ජා තණ්හාදිසමුදයා නිරන්තරං සම්භවතීති අත්ථෙන භවාති වුච්චන්ති, ඔකාසො පන භවන්ති ජායන්ති එත්ථ සත්තා නාමරූපධම්මා චාති අත්ථෙන භවොති.

අපිච "කම්මභවොපි භවො, උප්පත්තිභවොපි භවො, උපාදානපච්චයා භවො දුවිධෙන, අත්ථි කම්මභවො අත්ථි උප්පත්තිභවො" ති ඉදමෙතස්ස සාධකං වචනං—තත්ථ කම්මමෙව භවො කම්මභවො, තථා උප්පත්ති එව භවො උප්පත්තිභවො, එත්ථුප්පත්ති භවතීති භවො, කම්මං පන යථා සුඛකාරණත්තා "සුඛො බුද්ධානං උප්පාදෙ" ති වුත්තො, එවං භවකාරණත්තා ඵලවොහාරෙන භවොති දට්ඨබ්බං.
අථවා, භාවනලක්ඛණත්තා භාවෙතීති භවො, කිම්භාවෙති? උප්පත්තිං, ඉති උප්පත්තිං භාවෙතීති භවොති වුච්චති, භාවෙතීති මස්ස ච නිබ්බත්තෙතීති හෙතුකත්තුවසෙනෙවං—අථවා "භවපච්චයා ජාති" ති ච්ච නතො භවති එතෙනාති භවොති කම්මභවො වුච්චති.

"ඛන්ධානඤ්ච පටිපාටි ධාතු *ආයතනාන ච,
†අබ්බොච්ඡින්නං වත්තමානං සංසාරොති පවුච්චති" ති.

වුත්තලක්ඛණෙ සංසාරොපි භවෙ, "භවෙදුක්ඛං භවදුක්ඛං, භවෙ සංසරණන්තා" ති ඉමානෙතස්ස අත්ථස්ස සාධකවචනානි—තත්ර කෙනඨෙන සංසාරො භවොති චෙ? භවති එත්ථ සත්තසම්මුති ඛන්ධාදිපරිපාටි සංඛාතෙ ධම්මපුඤ්ජස්මින්ති අත්ථෙන—ඉදං භවසද්දස්ස භාවකත්තු කරණාදිකරණසාධනවසෙනත්ථකථනං.—එත්ථ භූසද්දස්ස අත්තුඛාරං වදම.

වුඩ්ඪි සම්පත්ති පුඤ්ඤානි ඛන්ධා සොකාස සඤ්ඤිතා,
සංසාරො සස්සතං චෙතං භවසද්දෙන සද්දිතං.
භවතණ්හා භවදිට්ඨි උප්පත්තිභවො යථා,
කම්මභවො ච සම්පත්ති භවසද්දෙන සද්දිතං.
භවතණ්හා භවදිට්ඨි වයං කත්ථ ච් පාළියං,
උත්තරපදලොපෙන භවසද්දෙන සද්දිතං."

භවන 206 භූ සත්තායං, යු, භවනත්‍යත්‍රාති භවනං, 1108.

භවනෙතත්ති 162 සත්තෙ භවං නෙතීති භවනෙතත්ති, නී පාපුණනෙ, ති, නෙතත්තීති රජ්ජු, භවනෙතත්තීති භවරජ්ජු, තණ්හායෙතං නාමං, තාය හි සත්තා ගොණා විය ගීවාය බන්ධිත්වා තං තං භවං නීයන්තීති තස්මා භව නෙතත්ති.

භසනා (සත්‍රා) 526 භස භාසදිත්තීසු, දිප්පතෙ අග්ගි යාය සා භසනා, නො, ත්‍රණවහි, භසත්‍රා, භස භසම්කරණෙ, භස්මං කරොත්‍යනෙනාති වා භසත්‍රා, නදාදිනො ආකතිගණත්තා ර්පච්චයාභාවො.

භස්ම 35 මලිනකංසවත්ථාදීනං භං දිත්තිං සෙති **පවත්තෙතීති** භසමං, මපපච්චයො, භසති වා අධො පතති වත්ථාදීනං මලං එතෙනාති භසමං, භස අධොපතනෙ, භස භසම්කරණෙ වා, භසති පගබ්භරතීති වා භසමං.

භස්සර 733 භාදිත්තීහි, සරපච්චයො, රස්සාදි, විත්තඤ්ච, භස්ස රො—භාසං ඛති අස්සාති වා භස්සරො, රස්සාදි, යදි බහුකථාය්‍යත්තෙතා හොති, භස්සාසු භාසිතබ්බාසු බහුසු තථාසු රමතීති වා භස්සරො, ක්වි, භාසතීති භස්සරො, අරො, රස්සාදි චිත්තඤ්ච, භාසාසු රමතීති වා භස්සරො, ක්වි, මලොඪ රස්සා (පහාය්‍යත්තෙන අථවා බහුකථාය්‍යත්තෙතා).

---

* ආයතනානඤ්ච. † අබ්බොච්ඡින්නං වත්තමානා.

භා.

භා 80 (එක:) භාකාරෝ පන "රංසිමා භාකරෝ භානූ" ති එත්ථ "භාකරෝ" ති පදෙ පුතිසංඛානරංසිවාචකො, තත්ථ හි භායෝ පභායෝ කරොතීති භාකරෝ, සූරියෝ—"භා දිත්තියං, භා ඛායනෙ" ති ආදීසු භාසඉදඋ ධාතුයං.

"වණ්ණභා" ති ආදීසු භාධාතු දිත්තියං—"පණ්ඩභා භාති, පණ්ඩභා මම පවිභාති" ති ආදීසු භාධාතු ඛායනෙ පවත්තතා.

භාග 90 සුභාසුභඵලං භාජෙතීති භාගො, භජ පුථක්කාරණෙ, ණෙ, 485 භජීයතෙ සෙවියතෙති භාගො, භජ සෙවායං, ණෙ, 1120 (භාග්‍යං පුඤ්ඤං, එකදෙසො තතියභාගාදි).

භාගධෙය්‍ය 90 ඉඤානිඤ්ඵපාකභාගො ඨියති එත්ථාති භාගධෙය්‍යං, ධා ධාරණෙ, ණෙය්‍ය.

භාගිනෙය්‍ය 246 භගිනියා අපච්චං භාගිනෙයෙය්‍ය, අපච්චත්ථෙ ණෙයෙය්‍ය.

භාගීරථී 681 භගීරථෙන රඤ්ඤා නිබ්බත්තිතා භාගීරථීති ලොකියා, අමහා කථාතු මත්තා නාමමත්තමෙවෙතං තස්සාති සඤානිඤානං.

භාග්‍ය 90 ඉඤානිඤ්ඵිපාකභාගො එත්ථාත්ථීති භාග්‍යං, ණ්‍ය, 909. (අසුභෙ කමෙම සුභෙ ච කම්මෙම කම්මඵලයෙපි කමෙම වාති තීසුඵලෙසු භාග්‍යං).

භාජන 457 භාජ පුථක්කම්මනි, ච්‍යාදි, ය්‍යු, භජ පතිඤායං වා, භාජනං.

භාණක 456 භණ සද්දෙ, ණ්වු, භාණකො, (මණ්ඩෙ).

භාතු (භාතරෝ) 250 පුබ්බෙ භාසතීති භාතා, යෙහුය්‍යෙන ජෙට්ඨකභාතා පුබ්බෙ භාසතීති වුත්තා, තසමා ඉතරෙ පච්ඡා භාසතීති භාතාති වත්තා බ්බා, කිඤාපි භාතුසද්දෙ "භාතිකසතං—සත්ත භාතරෝ—භාතරං කෙන දෙසෙන දජ්ජසි දකරාජිනො" ති ආදීසු ජෙට්ඨකනිට්ඨභාතූසු වත්තති, තථාපි යෙහුය්‍යෙන ජෙට්ඨෙ නිරූළ්හො, භාතාති හි වුත්තෙ ජෙට්ඨභාතාති විඤ්ඤායති, තසමා කත්ථ චි ඨානෙ "කනිට්ඨභාතා" ති විසෙසෙත්වා වුත්තං, නනු ච හො කත්ථචි "ජෙට්ඨභාතා" ති විසෙසෙත්වා වුත්තානති? සච්චං, තං පන භාතුසද්දස්ස කනිට්ඨෙපි වත්තනතො පාකටි කරණත්ථං ජෙට්ඨභාතාති වුත්තං, යථා හි හරිණෙසු වත්තමානස්ස මිග සද්දස්ස කදාචි අවසෙසචතුප්පදෙසුපි වත්තනතො "හරිණමිගො" ති විසෙසෙත්වා වාචං භාසනති, එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං, යථා ච භො හත්ථිමහිසඅජ්ජුකරසබිලාරාදිසු සාමඤ්ඤවසෙන මිගසද්දෙ වත්තමානෙපි "මිගවම්මං මිගමංස" නති ආගතට්ඨානෙ "හරිණස්ස" ති විසෙසණසද්දං විනාපි හරිණමිගවම්මං හරිණමිගමංසනති විසෙසත්ථාධිගමො හොති, එත්ථ න ගොණහත්ථිආදීනං චම්මං වා මංසං වා විඤ්ඤායති, තථා මිගමංසං ඛාදනනීති වචනස්ස ගොහත්ථි ආදීනං මංසං ඛාදනනීති අත්ථො න සම්භවති, එවමෙව කත්ථචි විනාපි. "ජෙට්ඨක" ඉති විසෙසණසද්දං භාතාති වුත්තෙ යෙව ජෙට්ඨකභාතාති අත්ථෙ විඤ්ඤායතීති—නනු ච හො මිගවම්මං මිගමංසනති එත්ථ චම්ම මංසසද්දෙහෙව විසෙසත්ථාධිගමො හොතීති? න හොති, මිගසද්දස්ස ඉව චම්මමංසසද්දානං සාමඤ්ඤවසෙන වත්තනතො, එවඤ සති කෙන විසෙසත්ථාධිගමො හොතීති චෙ?—ලොකසංකෙතවසෙන, තථා හි මිගසද්දෙ ච චම්මසද්දාදීසු ච සාමඤ්ඤවසෙන වත්තමානෙසුපි ලොක

සංකෙතෙන පරිච්ඡිජ්ජනත්තා ගොහත්ථාදීනං චම්මාදීනි න ඤ්ඤයන්ති
ලොකෙන, අථඛෝ හරිණාදිචම්මාදීනි එව ඤ්ඤයන්ති, "සංකෙතවචනං
සච්චං ලොකසම්මුති කාරණං" නති හි වුත්තත්තා දට්ඨබ්බං"—සද්දනීති.
භා දිත්තියං වා, භාතීති භාතා, භාතා ච භගිනී ච භාතරෝ, එකගබ්භෝසි
තත්තා භාතුබ්‍යපදෙසනියතං භගිනියම්පත්‍යත්ථි තතෝ එකගබ්භෝසි
තස්සාභෙදවචනිච්ඡායං උභෝ භාතරෝ වුච්චන්තෙ, එත්ථ ච සබ්බත්‍රාපි
විරූපෙකසෙසෝ දට්ඨබ්බෝ, දුවිධෝ හි එකසෙසෝ සරූපාසරූප
වසෙන, තත්‍ර සරූපෙකසෙසෙ බහුවචනමෙව, ඉතරත්ථ පන ද්විවචනං,
යථා, පුරිසෝ ච පුරිසෝ ච පුරිසා, නාමඤ්ච රූපඤ්ච නාමරූපං, මාතා ච
පිතා ච පිතරොති.

භාතුභගිනී 250 භාතා ච භගිනී ච භාතුභගිනී.

භානු (ණු) 63, 64 භාති දිප්පතීති භානු, භා දිත්තියං, "සුභාභි නූ" ති
නුපච්චයෝ, භාණුපි, "රිච්භාභි ණූ" ති ණුපච්චයෝ, 1044 (සූරං
සුසු සුරියෙ කිරණෙ ච).

භානුමන්තු 34 භානු පභා අස්සත්ථීති භානුමා, 63 භානු අස්ස අත්ථීති
භානුමා, මන්තු.

භාර 481 (තුලාවිසති භාරෝ නාම,) භර ධාරණපොසනෙසු, ඝඤ්, භාරෝ,
"භාරෝ තු විසභෙසෙසු පලානමපි විවඩෙ, ඉත්‍යජයෝ—"විවඩෙ"
භාරභෙදෙ, 933 (ඛන්ධභාරෝ ඛඤ්ඣන වහිතබ්බෝ භාරෝ, ආදිනා කථී
භාරාදයෝ ගහිතා, යස්මා පලසතං තුලා විසති තුලා භාරෝ තස්මා
විසභස්සපලෙති වුත්තං).

භාරතී 105 භරතෝ නාම සත්ථකාරෝ ඉසි, තස්සෙසාති භාරතී.

භාරවාජ 109 භාරවාජස්සාපච්චනත්ති භාරවාජෝ, ඤ්ඤ, (වෙදසත්ථකාර
කෙ ඉසිභෙදෙ).

භාරපාදනා 326 භාරෝ පාදෙ යස්ස සෝ භාරපාදෝ, තස්ස භාවෝ තථා.

භාරවාහ 513 භාරං වහන්තීති භාරවාහෝ, වහ පාපණෙ, ණ්ඤ.

භාරික 513 භාරං වහතීති භාරිකෝ, ණ්ඤිකෝ.

භාව 178 තථෙව භවන්තීති භාවෝ, භූ සත්තායං, ඤ්ඤ, 766 භවති
චින්තෙතති භාවෝ, 807 (සත්තායං විජ්ජමානත්තායං).

භාවින 307 භූ සත්තායං, කම්මනි තෝ, වුඩාදි, භාවිතං, (ගණ්ඨගාභිතෙ
වත්‍රාදෙ) 1076.

භාසපක්ඛි 644 සුන්දරාකාරෙන පක්ඛෙන යුතෙත්තා සකුණෙ පක්ඛි භාස
පක්ඛි, "භාසතෙත්තා සුන්දරාකාරෙ භාසතෙත. භාසපක්ඛිනී" ති හි
නානත්ථසංගහෝ.

භාසා 105 භාසියතෙති භාසා, භාස ව්‍යත්තියං වාචායං, අ, ඉත්ථියං ආ.

භාසිත 105 භාසිතබ්බන්ති භාසිතං, 755 භාස ව්‍යත්තියං වාචායං, තෝ,
වචනත්ථෝ හි භාසිතසද්දෙ නිච්චනපුංසකලිඞ්ගෝ දට්ඨබ්බෝ, යථා,
සුත්වා ලුද්දස්ස භාසිත" න්ති, වාචිලිඞ්ගෝ පන භාසිතසද්දෙ තිලිඞ්ගෝ,
යථා, භාසිතෝ ධම්මෝ, භාසිතං චතුසච්චං, භාසිතා වාචාති.

භාසුර 733 භා දිත්තියං, සරප්පච්චයො, අසස්සු, භාසුරෝ, භාස දිත්තියං වා, උරෝ, (පභාසුත්තෙ)—අථවා, බහුකථාසුත්තෙ, හසෝසු භාසිතබ්බාසු භාසාසු බහුසු කථාසු රමතීති භාසුරෝ, කවි, භාසතීති වා භාසරෝ, අරෝ, ඉමසම්ං පකෙඛ අසසුත්තාභාවො, භාසු එතසසාස්ථීති වා භාසුරෝ, රප්පච්චයො.

භි.

භි 80 (එක:) භිකාරෝ පන "භි භයෙ" ති ආදීසු ධාතුයං—"භායනං භිතො, සබ්බෙ භායනතී මච්චුනො" ති ආදීසු භිධාතු භායනෙ.

භිංසන 167 භි භයෙ, භායති එතයමාති භිංසනං, සො, සු, ඛිනවාගමො, රිංසනප්පච්චයො වා, "භිසි තසෙ" ති සදදනීති ධාතු වා.

භික්ඛා 465 භජාඛිතබ්බාති භික්ඛා, භක්ඛ අදනෙ, අ, ඉත්තියං ආ, අයසී, භික්ඛ යාචනෙ වා, 759 භික්ඛ යාචනෙ, 1112.

භික්ඛු 409 වානප්පථසසමෙව තතියමායුසෝ භාගං ඛෙපසිත්වා ගහිත කාසාවදණ්ඩො, භික්ඛාසී සබ්බහුතෙසු සමොරඛ්ඛානාරඛ්ඛායනපරෝ භික්ඛු. 415, 433 භය දසසනසීලතාය භික්ඛු, භයසදදූපපද ඉක්ඛ දසසනෙ, භික්ඛතීති වා භික්ඛු, භික්ඛ යාචනෙ, රූ, රසෙසා, කිලෙසෙ භින්දතීති වා භික්ඛු, භිද විදූරණෙ, සංසාරෙ භයං ඉක්ඛතීති වා ඉක්ඛනසීලොති වා, ඡිනනභිනනපටධරොති වා භික්ඛු.

"භිදි භික්ඛ ධාතුවසා අථවා භය වාචකං,
භිසදදං පුරිමං කත්වා ඉක්ඛධාතු වසෙන වා,
භික්ඛුසදදසස නිපජ්ජතිං කථයෙය්‍ය විචක්ඛණෙ." සදදනීති.

භික්ඛුනී 415 භික්ඛුසදදතො ඉත්තියං ඉනී.

භිඛා 362 හර පොසනෙ, අ, මාතාපිතූහි හරිතබ්බතතා භිඛෙකා, හර තිසස භිංකො.

භිඛාචාර 359 හර හරණෙ, (හරණං ධාරණං පොසනං ච,) ධාරණත්ථසස හරතිසස භිංකාදෙසො, හරති දධාති උදකමිති භිඛාරෝ, ආරෝ.

භිගරාජ 595 භවතීති භිඟො, භමු අනවඨානෙ, භිඟො වුච්චති භමරෝ, තබ්බණණං කත්වා තෙසං රජ්ජතීති භිඟරාජො.

භිත්ති 204 භිදි විධාකරණෙ, ති, භිදීයති විධාකරියතීති භිත්ති.

භින්දිවාල 394 භින්දනසීලතාය භින්දි, වාති ගවජ්ඣතිනෙනාති වාලො, අලො, භින්දි ච සො වාලො චාති භින්දිවාලො, ලත්තං, රසෙසා.

භින්න 748 භිද විදූරණෙ, තො, ඉනනා දෙසො, 991 (විදූරිතත්ථාදීසු තීසවපි වාච්‍යලිඞ්ගිකං).

භිය්‍ය 703 භි භයෙ, භායති අස්මාති භියෙය්‍ය, යො, විත්තං, 957 භියෙය්‍ය සදදෙ බහුතරත්තෙ, සො පුමා.

භිස 687 විස පෙරණෙ, ණෙ, වසස හො, භාස දිත්තියං වා, අකාරසසි:

භිසපුප්ඵ 685 භිසතොපි උග්ගහනත්වා පුප්ඵතීති භිසපුප්ඵං.

භිසිනී 689 විසං පදුමං තබ්බන්නතාය භිසිනී, ඉනො, වසස හො, නදදී, විසිනීතිපි පාඨො.

භිසිල 731 භි භයං සීලො යසස සො භිසිලො. (භිරුකෙ).

හි.

හිති 166 භී භයෙ, භාවෙ ති, භායනං භිති.

හිම 167 භායති එතස්මාති භිමං, භී භයෙ, මො, 1066.

හියෙත්ත 957 පුනරත්ථෙ අව්‍යයං.

හිරු 231 භය පකති භිරු, භී භයෙ, රු, 731 භායතීති භිරු.

හිරුක 731 භායතීති භිරුකො, භී භයෙ, රුකප්පච්චයො සණ්ඩ වා කො, භායනසීලො වා භිරුකො, "හන්නාදීනි ණුකො" ති ණුකො, තිවිධාවාදිනා රකාරාගමො.

හිරිල 731 භී භයං සීලං යස්ස සො භිරීලො.

හු.

හුජ 265 හුජ්ජතෙ අනෙනෙති හුජෝ, හුජ පාලනජෙඩ්ඛාහාරෙසු, අ.

හුජග 653 හුජ කොටිල්ලෙ, කුටිලායමානො ගච්ඡතීති හුජගො, හුජෙන ගච්ඡතීති වා.

හුජග 635 හුජෙන ගච්ඡතීති වා හුජගො, ඣී, නිගහීතාගමො.

හුජගම 653 හුජගසද්දසෙසව විගහගහො, හුජන්තො ගච්ඡතීති වා:

හුජපත්ත 565 හුජෝ පාණී, තං සදිස පත්තතාය හුජපත්තො, යස්ස තවෙ මත්තාඛරානි ලිඛන්ති.

හුජසිර 264 හුජානං සිරො මත්ථකං හුජසිරො, (ඛණ්ඩ).

හුජිස්ස 516 හුජ පාලනජෙඩ්ඛාහාරෙසු, ඉස්සො, විත්තං, හුජිස්සෙසා.

හුජ්ජනපත්ත 457 හුජිතඛ්බන්ති හුජ්ජං, තස්ස පත්තො භාජනං තථා.

හුත්ත 757 හුජ පාලනජෙඩ්ඛාහාරෙසු, කමෙම්ම තො, හුත්තෙතා.

හුත්තාසෙසක 467 හුත්තතො සෙසො හුත්තසෙසො, සො එව හුත්ත සෙසකො, සත්ථෙ ණ්‍වා,

හුවන 186 භවන්ති එත්ථාති භුවනං, භූ සත්තායං, යු.

හුස 41 භාසති සබ්බසත්තෙ හුසං අස්සු, භසති අධොපත්තතීති වා හුසං, භස අධොපතනෙ, අස්සු (විපුලා*ඛමතිසයෙ) 453 භස භසමීකරණෙ, අස්සු, භූ සත්තායං වා, භූසස රස්සො, අභවීති හුසං, ථුසම්පි, ථුස උස්ස ගෙහා. 1096 (පලාසෙ නිත්තණ්ඩුල විහිමහි).

භූ.

භූ 182 භූ සත්තායං, ක්විං, 259 භමූ අනවඨානෙ, ඌ, මලොපො, භමති කම්පතීති භූ, 1059.

භූ 81 (එක :) භූසද්දෙ පන "භූ සත්තාය" නති ආදීසු භූධාතුයං, "ඉත්ථම්භූ තබ්භාවෙ" ති ආදීසු භූධාතු පත්තා, තත්ථ හි, ඉත්ථං ඉමං පකාරං භූතො පත්තො ආපන්නොතා ඉත්ථම්භූතො—"භූපති, භූපාලො, භූනාථො" ති ආදීසු භූමියං, තත්ථ භූයා පඨවියා පති භූපති, භූං පඨවිං පාලෙතීති භූපා ලො, භූයා පඨවියා තඨානිකානං වා සත්තානං නාථොති භූනාථො,

* එත්ථ හි අස්සභාදෙ නිදස්සනත්තා, ස්‍රුතෙ සත්තරසමත්තා, සඛ්ඛාසුවාරියාසු පඨමෙ පාදෙ බාරසමත්තා, දුතියෙ අට්ඨාරසමත්තා, තතියෙපි මාදස, චතුත්ථෙ පඤ්චදස, යදු පන පඨමතතියෙසු පරිහායන්ති, තදු ස්‍රුතෙසු අධිකා හොන්ති, ඉදං විපුලාලක්ඛණං.

රාජා—"භවෝ භවති" ති ආදීසු සත්තායං—"සුවිඤ්ඤෝ භවං හොති දුවි ඤ්ඤෝ පරාභවෝ" ති ආදීසු භූධාතු වඩ්ඪනෙ, තත්ථ හි සුවිඤ්ඤෝ හිතා හිතකාරණවිඤ්ඤාණපඤ්ඤවා පුග්ගලෝ, භවෝ වුඩ්ඪි හොති, භවති වඩ්ඪතීති කත්වා භවෝ—"අභූ මෙ" ති එත්ථ පන රූළ්හිනාමපදභූතෝ භූසද්දෝ වුඩ්ඪිවාචකෝ, තත්ථ හි අභූ අවුඩ්ඪි මෙ හොති, මෙ වුඩ්ඪි විනා සොති අත්ථෝ හොති—"ඉත්ථිලිඞ්ගං පාතුභූත" නන්ති ආදීසු පාතුභාවෙ—"අත්ථං අභිසංභුණොති" ති ආදීසු නිප්ඵත්තියා—"අභිභවති" ති ආදීසු අභිමද්දනෙ—"අනුභවති" ති ආදීසු අනුභවනෙ.

භූත 13 භවන්ති බ්‍රූහන්ති කථා එතස්මාති භූතෝ, භූසත්තායං, තෝ, 93 කම්මෙමන භවන්තීති භූතං, ඛන්ධපාතුභාවෙන භවන්තීති වා.
788. භූතසද්දෝ "භූතගාමපාතබ්‍යතායා" ති ආදීසු රුක්ඛාදිම්හි.
"භූතසම්මං පාචිත්තිය" න්ති ආදීසු විජ්ජමානෙ.
"යෝ ච කාලඤ්ඤූ භූතෝ සභූතපච්චිං පච්චි" ඒත්ථ අරහන්තෙ.
"භූතම්දන්නි භික්ඛවෙ සමනුපස්සථා" ති ආදීසු ඛන්ධපඤ්චකෙ.
"භූතා ලොකෙ සමුස්සය" න්ති ඒත්ථ සත්තෙසු.
"චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ මහාභූතානං හෙතූ" ති ඒත්ථ චතූසු මහාභූතෙසු.
"යානීධ භූතානි සමාගතානි" ති "භූතවිජ්ජා" ති එවමාදීසු අම්හාකඤ්ඤෙව—අයං මූලපරියාය සුත්තාභිධම්මටීකායාගතනයෝ.
ටීකාය ආදිසද්දෙන උපාදාදීනි ගය්හරෙ.
"වුත්තං හෙතං—ඤාතං භූතං සංඛත" න්ති ආදීසු උපාදෙ.
සඋපසග්ගෝ පන, "පභූතපරියෙ පකරොති පඤ්ඤ" න්ති ආදීසු විපුලෙ.
"යෙභුය්‍යෙන භික්ඛූනං පරිභූතරූපෝ" ති ආදීසු හීළනෙ.
"සමභූතෝ සාණවාසී" ති ආදීසු පඤ්ඤත්තියං.
"අභිභූතෝ මාරෙ විජිතසංගාමෝ" ති ආදීසු විධමනෙ.
"පරාභූතරූපෝ ඛෝ අයං අවෙලෝ පාඨිකපුත්තෝ" ති ආදීසු පරාජයෙ.
"අනුභූතං සුඛදුක්ඛ" න්ති ආදීසු වෙදනීයෙ.
"විභූතං පඤ්ඤායති" ති ආදීසු පාකටීකරණෙ—තෙ සබ්බෙ ආදි සද්දෙන සඟ්ගහිතාති දට්ඨබ්බා.

භූතපති 19 භූතානං සත්තානං පති භූතපති (සක්කෙ).

භූමි 1054 භූ සත්තායං, ති, භූති. (සත්තා විජ්ජමානතා, සම්බ් සම්පත්ති.)

භූනිණ 602 භූමියං ලග්ගං තිණං භූතිණං, "භූතිණං ගන්ධබෙටෙච සුග න්ධං ගොමයං පියං"—අථවා, රාමකපත්තරතෝ අස්ස කෝ භෙදෙ, රාම කපත්තරං බහුපත්තං කඞ්කපත්තරසුගන්ධං, ගන්ධබෙටනාදු ඉක්කටසමාන පත්තං ඔඝාතසභාවං භූමිලග්ගං අතෝ එව භූතිණමුච්චතෙ.

භූතිණ(න)ක 602 භූමියං ලග්ගං තිණං භූතිනකං, නත්තාච, සත්ථෙ කෝ.

භූධර 605 භූං භූමිං ධරතීති භූධරෝ, භූසද්දූපපද ධර ධාරණෙ, අ. අහා රියෝ, ගොත්තෙනාපි—දෙසනාතරං නෙතුමසක්කුණෙය්‍යතාය අහා රියෝ, ගවං භූමිං ධාරණෙන තායතෙති ගොත්තෙනා.

භූනාථ 334 භූයා පඨවියා නාථෝ සාමි භූනාථෝ. (ටීකායං න දිස්සති.)

භූපති 333 භූයා භූමියා පති සාමි භූපති, භූං භූමිං පාති පාලෙතීති වා භූපති, පා රක්ඛණෙ, ති, රස්සෝ.

භූපාල 333 භූං භූමිං පාලෙතීති භූපාලෝ, පාල රක්ඛණෙ, ණ.

භූභුජ 334 භූං භූමිං භුඤ්ජතීති භූභුජෝ, භුජ පාලනඅපෙක්ඛාහාරෙසු, ණ.

භූමි 180 භවති අස්සං භූතානීති භූමි, භූ සත්තායං, මි.

භූම්‌ප 334 භූං භූමිං පාති පාලෙතීති භූම්‌පෝ, පා රක්ඛණෙ, ණ.

භූරි 153 භූ සත්තායං, රි, භූරි. භූසංඛාතෙ අත්‌ථෙ රමතීති වා භූරි, රමු රමණෙ, කි.* **නදාදි**

භූරිපඤ්ඤ 2 භූරිසමා පඤ්ඤා අස්ස අත්‌ථීති භූරිපඤ්ඤ, අ, රස්සෝ— භූරි පහුතා පඤ්ඤා අස්සාති වා.

භූරි 182 භූ සත්තාසං, රි, නදාදි, භූරී. 703 භාවෙති වඩ්ඪෙතීති භූරී, භූ සත්තායං, රි, දීඝාදි. රස්සනෙත්තා . ඊමහි භූරි, මෙධා.

භෙ.

භෙක 675 භී භයෙ, සප්‌පතෝ භායතීති භෙකෝ, ඉකෝ, ඉස්ස එ, අථවා, භායන්‌ති ඒතස්‌මාති භෙකෝ, භී භයෙ, කෝ.

භෙද 349, 759 භිදි ච්‌ඡිදාකරණෙ, ණ, භෙදෙ, 991 (උපජාපෙ චතුත්‌ථෝ පාදෙ).

භෙදින 748 ඡිද විදූරණෙ, නෝ, භෙදිනෝ. (ජිනෙන.)

භෙරඩ 615 භිමරවයුත්‌තත්‌තාය වා භෙ ඉති රවතීති වා †භෙරඩෝ, යදූ දිනා. ලිඞ්‌ගායං භෙරවොති.

භෙරව 166 භිරුනෝ ඉදං භෙරවං, ණ.

භෙරි 143 භායන්‌ති සත්‌තූ ජනා එතෙනාති භෙරි, භී භයෙ, රි.

භෙරිප්‌පහෙද 144 භෙරිනං පහෙදූ භෙරිප්‌පහෙදූ, මද්‌දලාදයෝ, ආදිනා ඩමරූ ආදයෝ භෙරිප්‌පහෙදූපි විඤ්ඤායන්‌ති.

භෙසජ්ජ 330 භිසජානං ඉදං භෙසජ්‌ජං, ණ.

භෙසජ්‌ජ 330 භිසජානං ඉදං භෙසජ්‌ජං, ණ්‌ය.

භෙස්‌ම 167 භායති යස්‌මා තං භෙස්‌මං, භී භයෙ, ස්‌මප්‌පච්චයෝ.

භෝ.

භෝ 1139 භෝ ඉති එකවචනපුථුවචනවසෙන පුරිසානං ඉත්‌ථීනඤ්‌ච ආමන්‌තණෙ, " භෝ පුරිස, භෝ ධූත්‌තා, භෝ යක්‌ඛා, උම්‌මුජ්‌ජ භෝ පුථු සිලෙ, ගච්‌ඡථ භෝ සරණ්‌ණෙ " ඉච්චාදීසු.

භෝග 654 ඵණෝ සප්‌පස්‌ස තනූ කායෝ භොගෝ නාම, භුඤ්‌ජතීති භොගෝ, භුඤ්‌ජයති කුටිලං කරියතීති වා: භුජ කොටිල්‍ලෙ, ණ. 859 (සප්‌පඵණොස්‌සුති සප්‌පස්‌ස ඵණෙ, අත්‌ථෙ සරීරෙ, කොටිල්‍යං කුටිලතා, භුජනං භුඤ්‌ජනක්‍රියා.)

භෝගී 653 භොගෝ ඵණී කායෝ, තං යොගා භොගී, ඊ, 1084 (භොගී සද්‌දූ භොගවති පූගඝාලෙ උරගෙ ච).

---

* " භූසුඝි රුක්‌ —භූස්‌සත්තායං, සූ සවණෙ එතෙභි රික්‌ හොති, භවතීති භූරි, පඤ්‌ඤා, බීමහි, භූරි, මෙධා " ති මොග්ගල්ලායනවුත්‌ති.

† " ඵෙරූ ඵෙරව ජඞ්‌ඝෘ" අමරභොසෙ.

භොගිනී 232 භොගයොගා භොගිනී, ඉනී, ඊච, (මහෙසිනො අඤ්ඤා රාජනාරියො භොගිනියො).

භොජන 465 භුජධාතුම්හා, යු, භුඤ්ජීයතීති භොජනං.

භොජ්ජ 466 භුජ පාලනරෙඛාහරණෙසු, ණ්‍ය, භුජිතබ්බං භොජ්ජං.

භොවාදි 408 සුභාසුභකථනත්ථං භො භොති වචනං වදති සීලෙනාති භොවාදි, ණි. (බ්‍රාහ්මණෙ.)

ම.

ම 82 (එක :) මකාරො පරිසාය ච, අපායෙ ච, සිවෙ ච, මහෙසසරෙ ච, විභත්තිම්හි ච, පච්චයෙ ච, ඡඤ්ඤණෙ (වුත්තොදයෙ ඡඤ්ඤසි ආගතෙ සබ්බගරුගණෙ) ච, අඞ්කාරෙ (රත්තඞ්කාරෙ) ච, නිග්ගහිතසස කාර්යෙ ච, මකාරසංඛාතෙ බ්‍යඤ්ජනවිසෙසෙ ච හොතීති සමුද්දිරිතො කථිතො—තත්ථ, "මසඤ්ඤාසාරංව වාසවසසා" ති එත්ථ මසඤ්ඤසාරනති පදෙ මකාරො පරිසායං, තත්ථ හි මා පරිසා ච සඤ්ඤා චාති මසඤ්ඤා, තෙ සරනති ගච්ඡනති කීළාවසෙන එත්ථාති මසඤ්ඤසාරං, පරිසාය ච සඤ්ඤාසස ච කීළානුභවනට්ඨානං—විභඞ්ගමණ්ඩිකායම්පි ඉධ වුත්තනයෙනෙව මසඤ්ඤපදසස අත්ථො වුත්තොති.

"මඟල" නති එත්ථ පදෙ මකාරො අපායවාචකො, තත්ථ හි මං අපායං ගච්ඡන්ති පාපකාරිනො සත්තා එතෙනාති මඟං, අකුසලනති අත්ථො, තං ලුනාති ඡිඳතීති මඟලං.

"මද්දරඞ්" නති එත්ථ "මද්ද" නති පදෙ මකාරො සිවෙ, තත්ථ හි මං සිවං බලිං දදනාති එත්ථාති මද්දූං, මද්දං ච තං රඞ්ං චාති මද්දූරඞ්ං.

"වත්තමානා ති අනති සි ථ මි ම—පඤ්ඤ තු අන්තු හි ථ මි මා" ති එත්ථ මකාරො මවිභත්තිම්හි.

"සම්මාදිනි ථමා" ති එත්ථ සුත්තෙ මකාරොපචචයෙ.

"මො මො ගො ගො විජ්ජුම්මාලා" ති ආදීසු මකාරො ඡඤ්ඤණෙ.

"මඞ්ඛප" නති ආදීසු මකාරො රත්තඞ්කාරෙ, තත්ථ හි, මං රත්තඞ්කාරං ඛෙති විනාසෙතීති මඞ්ඛො, සුරියරංසි, තං මඞ්ඛං පාති රක්ඛතීති මඞ්ඛපො.

"මදූ සරෙ" ති එත්ථ සුත්තෙ මකාරො නිග්ගහිතසස කාරියෙ.

"වගගා පඨමචතුත්ථා මනතා" ති එත්ථ සුත්තෙ මකාරො මකාරබ්‍යඤ්ජනෙ.

මං 84 (එක :) "තතො පාමානානං වා මං සෙසුචා" ති එත්ථ මං සද්දූ මානසද්දූසස කාරියෙ හොති—"එතෙ ගාමණී මං ලෙණ, මං පරිසරණ, මං පාතී" ති ආදීසු ච "කරොම් තෙ තං වචනං යං මං භණසි සාරථි" ති ආදීසු ච මං සද්දූ අත්තභාවසද්දූෙන ඤාතොති වෙදිතබ්බො.

මංස 157 මනිතබ්බං ඛාදිතබ්බනති මංසං, 280 මන ඛාදූණෙ, සො, ම ඔදූසෙ නෙති මංසං, නසස නිග්ගහිතං.

මකර 672 පාණිග්ගහණෙ මුඛං කිරතීති මකරො, යදූදි, කිර විකිරණෙ, අ, මකරාදයො මච්ඡපභෙදූ ආදිසදූදෙන අධරො, ඛලිසො, වඤ්චකූලො, කඤ්චළි, ඉඤ්චළි, ඉන්දවලො, කූලිසො, වාමි, කුංකුතලො, කඞ්කසො, සකුලො, කාණෙ, ඉච්චෙවමාදි.

මකරන්ද 545 මත්තඛිකා රමන්ති යසම්ං සො මකරන්දූ. වජාදි.

මකස 646 මක පාණෙ, අසො, මකති ලොහිතං පිවතීති මකසො. මස
මොපි, මස හිංසායං. "මසකොති මකසො" ති සද්දනීති.

මකුට 283 මකි මඬනෙ, උටො, මකති මඬෙති එතෙනාති මකුටො.

මකුල 544 මුච මොචනෙ, උලො, චසස කො, උසසත්තං. මකි මඬනෙ
වා, උලො, මංකෙති චනං මඬෙතීති මකුළං, මුකුළමපි.

මකකට 614 මර පාණිචාගෙ, අටො, කොචපොතා, මක්කටො. මකි චල
නෙ වා, අටො, තසස ටො, මකති චලතීති මක්කටො.

මකකටක 621 මක්කටො විය සාඛායං අත්තානං තනතුඉහි ගච්ඡතීති
මක්කාටකො, සදිසත්ථෙ කපපච්චයො.

මක්ඛිකා 645 මක්ඛි සංඝාටෙ, ණ්වු, ඨුත ආ, අසුචිආදීහි මක්ඛතීති තථා:

මක්ඛිකාහෙද 645 බුද්ධාදි මධුවජ්ඣකරාදිකො කම්මභූතො මක්ඛිකා
හෙදෙ තප්පච්චතෙ. මක්ඛිකානං හෙදෙ (විසෙසා) මක්ඛිකාහෙදෙ.

මග 617 මර පාණිචාගෙ, අ, රසස ගො. අථවා, මග අන්වෙසනෙ, මගයති
ඉතොචිතො ගොචරං අන්වෙසති පරියෙසතීති මගො. මගහියති ජීව
කං කප්පනත්ථාය මංසාදීහි අත්ථිකෙහි ලුද්දෙහි අන්වෙසියති පරියෙසිය
තීති වා මගො.

මගධ 184 මගෙන සඞ්ඛං ධාචතීති මගධා, ධාව ගතිසුඛියං. මංසෙසු
ගිද්ධතීති වා මගධා, ගිධ අභිකංඛායං, අ.

මගසිර 58 මිගසිසසණ්ඨානත්තා තාරා පුඤ්ජා මගසිරො.

මගග 190 පථිකෙහි මජ්ජතෙ නිත්තිණං කරියතෙති මගෙගා, මජ්ජ
සංසුඛියං, ණ, ජසස ගත්තං, පථිකෙහි මගහියතෙති වා මගෙගා, මගග
අන්වෙසනෙ. අරියමගෙගා පන, මං සිවං ගච්ඡති එතෙනාති මගෙගා,
මග්ගා ගමනෙ, සිවං ගමනං කරොතීත්‍යත්ථො, ක්‍රියාවිසෙසණමෙතං.
"මො සිවෙ පාරසායඤ්චෙ" ති නානත්ථසංගහො—නිබ්බාණං මගෙගති
නිබ්බාණප්පත්තිකෙහි වා මග්ගියතීති මගෙගා, මගග අන්වෙසනෙ, අ.
කිලෙසෙ මාරෙතීති මෙ, මර පානවාගෙ, රො, ගච්ඡතීති ගො, ගමු
ගතිම්හි, ඩ්ව, ගො වියාති ගො, මො ච සො ගොචාති මගෙගා. 921
මගෙගාති පවිපදාය ච පකතිමග්ගසස ච උපාසයස්ස ච අධිවචනං, "මහා
විහාරවාසීනං වාචනාමග්ගනිස්සිතා" නන්ති ආදීසු පන කථාපබන්ධොපි
මගෙගාති වුච්චති, තත්‍ර පවිපදා එකන්තතො ජාතිජරාබ්‍යාධිදුක්ඛාදීහි
පීළිතෙහි සත්තෙහි දුක්ඛක්ඛය නාභිබ්බාණං. පාපුණනත්ථාය මගෙග
තබ්බා ගවෙසිතබ්බාති මගෙගා, පකතිමගෙගා පන මග්ගමූළ්හෙහි
මග්ගෙතබ්බාති මගෙගා, පකතිමග්ගමූළ්හෙහි ච පවිපදාසංඛාතාරිය
මග්ගාමූළ්හා එව බහවො සන්ති, පකතිමගෙගාහි කදාචි එව අඞ්කානං
මුයහන්ති, එසමඤ්ඤා හි නායකා න දුල්ලභා, අරියමගෙගා පන සබ්බදා
යෙව සබ්බලොකසස මුයහන්ති, නායකා පරමදුල්ලභා, තසමා සො එව
අවිජ්ජාසම්මූළ්හෙහි මග්ගෙතබ්බාති මගෙගා.
අඤ්ඤසං පන විඤ්ඤාණං ඨානූනං වසෙනපි අත්ථං වදන්ති ගරූ, "කිලෙ
සෙ මාරෙන්තා ගච්ඡන්තීති මගෙගා" ති, මාරෙන්තාගොති වත්තබ්බෙ
වණ්ණලොපනිරුත්තිනයෙන වා වණ්ණාගමාදිසුත්තෙන වා රෙන්ත
සද්දසස ලොපං ගකාරාගමං ආකාරසස ච රසසත්තං කත්වා මගෙගා
ති වුත්තං.

තං තං කිච්චං භිතං වා නිප්ඵාදෙතු කාමෙහි මඝච්ඡයති ගවෙස්සයතීති මඝෙහා, උපායෝ—"තං තං උප්පත්තිං මඝයති ගවෙසති ජනෙති නිප්ඵාදෙතීති මඝෙහා" ති සාරත්ථදීපනී.
මඝඝසද්දෙ හි—"අභිධම්මකථාමඝඝං දෙවානං සම්පවත්තයී" ති එත්ථ උපායෙපි වත්තති, තථාහි අභිධම්මපිටකායං, "මඝෙහාති උපායෝ ඛන්ධායතනාදීනං කුසලාදිනඤ්ච ධම්මානං අවබොධස්ස සච්ඡපටිවෙධස්ස වා උපායභාවතො අභිධම්මකථාමඝෙහා" ති වුත්තොා, පබන්ධෝ වා මඝෙහාති වුච්චති, සෝ හි දිඝත්තා මඝෙහා විය්‍යාති මඝෙහා, තස්මා "අභිධම්මකථාපබන්ධෝ "අභිධම්මකථා මඝෙහාති" ති වුත්තොා.

මඝඝන 774 මඝඝ අත්තෙසනෙ, ඝඤ, මඝඝනං.

මඝඝනා 774 මඝඝ අත්තෙසනෙ, චුරාදි, ඝඤ, ඉත්ථියං ආ, ඔඝඝනා. (*අප හරිතාදීනං වප්පුනො අත්තෙසනෙ.)

මඝඝසඤ්ඤ 203 විඤ්ඤානං චතුන්නං වා මඝඝානං සඤ්ඤි මඝඝසඤ්ඤි.

මඝඝිත 753 මඝඝ අත්තෙසනෙ, චුරාදි, තො, මඝඝිතං.

මඝතූර 671 විපාකෙ මධුරසත්තා මඝතූරෝ, රෝ, වණ්ණවිකාරෝ. මජ්ජ තීති වා මඝතූරෝ, ඌරෝ, මජ්ජ සුඛියං, ජ්‍යඝ ගත්තං, රඝෙඝා ච.

මඝවන්තු 20 මඝිතබබත්තා මඝවා, මඝ පූජ්‍යං, හඝස්ස ඝවෝ, මඝොති නාමං අඝස්ස අත්ථීති වා : වන්තු.

මඝා 59 මඝියතෙ කාරියත්ථිකෙහීති මඝා, හඝස්ස ඝෝ, මඝ පූජ්‍යං, අ, ආ

මඟල 88 මඟති ධඤ්ඤතීති මඟලං, මඟන්ති සත්තා එතෙන සුඛිං ගච්ඡන්ත්‍යති මංගලං, මඟි ගත්‍යත්ථෝ අලෝ—මාරෙති සත්තෙති මෝ, මර පාණිඝාගෙ, ගමෙති සත්තෙ අපායෙති ගෝ, ගමු ගතිම්හි, මෝ ච සෝ ගෝ චාති මඟෝ—අථවා මං වුච්චති අපායං තං ගච්ඡන්ති දුච්චරිත සමඞ්ගි සත්තා එතෙනාති මඟං, අකුසලං, මඟං පාපං ලුනාති ඡින්දතීති වා මඟ ලූ ඡෙදනෙ, 361 මඟ ගමනත්ථෝ, සොභණගමනයුත්තතාය මඞ්ගලෝ, (හත්ථිකුලං) අත්ථියෙ පසංසායං වා එත්ථ අලෝ.

මච්ච 227 මර පාණිඝාගෙ, චෝ, චජාදිනා වා ත්‍යප්පච්චයෝ, ධාත්වන්තලොපෝ ච, තතො "යවත" ම්ච්චාදිනා චෝ, චිත්තං, මරිතබ්බසභාවතාය මච්චෝ, මරතීති වා මච්චෝ.

මච්චු 404 මරතීතෝ චු, චජාදිනා වා ත්‍යු, මරණං මච්චු.

මච්ඡ 671 මස ආමසනෙ, ඡෝ, මසති ආමසති ජලන්ති මච්ඡෝ, මරධාතු වසෙන වා සිද්ධෝ.

මච්ඡණ්ඩි 462 මච්ඡසදිසත්තා මච්ඡණ්ඩි, උච්චුච්සෙසස්ස රසපාකෙ ඛඬ යොග්‍යෙ, යා රසඝනා ගුළිකාකාරා ජායතෙ සා මච්ඡණ්ඩි.

මච්ඡබන්ධ 670 මච්ඡ බන්ධතීති ජාලෙනාති මච්ඡබන්ධෝ, බධ බන්ධනෙ, අ, මච්ඡං වධතීති වා: හන හිංසායං, නිඝාඝිතාගමෝ වධාදෙසෝ.

මච්ඡර 168 මසු මච්ඡරෙ, ඡරපච්චයෝ, මස ආමසනෙ වා, තණ්හාය පරාමසනං මච්ඡරං, සකසම්පත්තිනිගූහණං මච්ඡරෙ,

---

° සඤ්ඤාසෙවඝණෙ, ශ : ම :

මච්ඡරිය 168 මච්ඡරමෙව මච්ඡරියං, සකත්ථේ ඉයෝ, අථවා මසු ඉවෙව තඤ්ච පාවිපදිකඤ්ච සුඤ්ඤ ණිමහි චිඡරෝ, ණීයෝ, තෙසු වුඩ්ඪිනා එකාරඤ්ච අ, ඉදං අච්ඡරියං අඤ්ඤසං ජනානං මා හොතු මයිහාමෙව හොතු ඉති ආකාරෙන පවත්තං මච්ඡරියං.

මච්ඡික 670 මච්ඡ හනන්තා ජීවතීති මච්ඡිකෝ, ණ්ඩිකෝ.

මඤ්ඡර 168 මසු ආමසනෙ, මසු මඤ්ඡරෙ වා, ඡෙරපච්චයෝ, තණ්හාය පරාමසනං මඤ්ඡරං, අථවා, සත්තසමපත්තීනං මඤ්ඡරතී නිගුහතීති මඤ්ඡරෝ, ඣවි, ඣවිලොපෝ ච, "මසුයඤ්ච සුඤ්ච ඡරඤ්ඡරෝ."

මජ්ජ 533 මජ්ජනෙන අනෙනාති මජ්ජං, වජාදිනා යෝ, ඤ්ඤා ජෝ ච, අම ජ්ඣත්ථ මජ්ජතෙ මජ්ජීඤ්ඤති එතෙනාති මජ්ජං, මදුමමාදෙ, ණෙත්ත, "වද මදූදි"නා ජෝ.

මජ්ජවිකකඩි 511 මජ්ජං විකතිණ්හති සීලෙනාති මජ්ජවිකතාසී, වි පුබ්බෝ කී දබ්බවිනිමයෙ, ණ්ඩී.

මජ්ජාර 615 මජ සුඛියං, අරෝ, නිගහගීතාගමෝ, මජ්ජරෝ, අථවා, මජ්ජ සංසුඛියං, ආරෝ, ලීහණ්ණ අත්තනෝ සරීරං මජ්ජති නිම්මලතතාං කරොතීති මජ්ජාරෝ.

මඤ්ඤ 271 මඤ්ඤි භවෝ මඤ්ඤා, 767 මජ සුඛියං, ඤ්ඤා, 1091, (විල ගෙහ කායමඤ්ඤි, වෙමඤ්ඤි මඤ්ඤිසාමඤ්ඤෙ).

මඤ්ඤණ 767 අහඤ්ඤ මඤ්ඤිා මඤ්ඤිණ්හා, අහඤ්ඤ අණ්හාදෙසෝ, මඤ්ඤිනොරාපි, හඤ්ඤ නෙත්තා.

මඤ්ඤනත්තනා 159 මරෙණ්ඩ ඨිතෝ අත්තා සභාවෝ මඤ්ඤත්තෝ, මඤ්ඤි තත්තඤ්ඤ භාවෝ මඤ්ඤිත්තත්තා.

මඤ්ඤදෙඤ්ඤ 186 "වවත්ථා චතුවණ්ණානං යඤ්ඤං දෙඤ්ඤෙ න විජ්ජතෙ.
මිලක්ඛුදෙඤ්ඤෝ සෝ වුත්තෝ මඤ්ඤිදෙඤ්ඤෝ තතෝ පරං."
අරියාචාරභූමිත්තා මඤ්ඤිා ච සෝ දෙඤ්ඤෝ චාති මඤ්ඤිදෙඤ්ඤෝ, නව යොජනසතපරිමණ්ඩලපෝ මජ්ඣිමදෙඤ්ඤෝ.

මඤ්ඤනණික 767 අහඤ්ඤ මඤ්ඤිා මඤ්ඤිහෝ, සෝ එව මඤ්ඤිනණිකෝ, ණ්ඩිකෝ, හඤ්ඤ නෙත්තා.

මජ්ඣිම 132 මඤ්ඤි ලයවිසෙසෙ භවෝ මජ්ඣිමෝ, 186, 266 මඤ්ඤි තිඨතීති මජ්ඣිමෝ, ඉමෝ, 271 මඤ්ඤි භවං මජ්ඣිමං, 905 (දෙහම්ජනිං උදරං).

මජ්ඣිමාරහති 70 මජ්ඣිමා ච සා රත්තිච්චාති මජ්ඣිමාරත්ති.

මඩක 308 මඩි ධාරණෙචජ්ඣය පූජනෙසු, ඝවාදි, අ, සකත්ථෙ කො, මඩකෝ.

මඩංග 307 මඩසස අඟං අවයවං මඩඟං.

මඩනන්තර 310 මඩානං අනන්තරා විසෙසා මඩනන්තරා.

මඩාධාර 309 මඩසස ආධාරෝ, මඩාධාරෝ.

මඩ්ඩී 550 මඩ්ඩ යොගතෝ මඩ්ඩරී, රෝ, උසසත්තඤ්ච, ඉත්ථියං ඊ ච.

මඩ්ඩිකා 582 මඩ්ඩ සුඛියං, ඬා, ජඤ්ඤ ඤ්ඤෙ, ඉත්ථියං ආ, මඩ්ඩිකා.

මණ්ඩර 288 මඩි සද්දෙ ඨෝ, රෝ, මණ්ඩීරෝ, (ඉත්ථිවරණ භූසණෙ).

මඤ්ඤු 129 මනිතබ්බනති මඤ්ඤ, ඤු, මන ඤුණෙ, සුණාතානං වා මනං රඤ්ජතීති මඤ්ඤ, උ, නරලොපො, 693, මන ඤුණෙ, ඤු, මනොජවති අසම්නති වා මඤ්ඤ, නලොපො.

මඤ්ඤා 524 මන ඤුණෙ, ඤා, ඤූ මඤ්ඤ, මඤ්ඤති සබ්බත්තං එතායාති මඤ්ඤා.

මඤ්ජ 95 මඤ්ජා නාම රත්තාවලී යාය *හළිදනත්තාදි විකතියො රත්තා භවන්ති, තබ්බණ්ණත්තාය මඤ්ජො.

මණි 489 මණසද්දතො ඉ, ඊපච්චයෙ මණී ච, මන ඤුණෙ වා, මනති මහග්ඝභාවං ගච්ඡතීති මණි, නසස ණත්තං, මා මානනෙ වා, ඕයති අනිමානීයති ආභරණං එතෙනාති වා මණි, 1113 (මණිකෙ මහති උදකභාජනෙ, රතනෙ ඇසම්භිකාරෙ රතනසාමඤ්ඤෙ, එසු මණීති වජිරෙ, මහානීලෙ, ඉන්දනීලෙ, මරකතෙ, වෙළුරියෙ, පදුමරාගෙ, පුසසරාගෙ, කඤ්ඤකථනෙ, පුලොකෙ, විමලෙ, ලොහිතංකෙ, එළකෙ, පවාළෙ, ජොතිරසෙ, ගොමුත්තකෙ, ගොමෙදකෙ, සොගන්ධිකෙ, මුත්තා, සංඛෙ, අජනමුලෙ, රාජවටෙට්ඨ, අමතංසුකෙ, පියකෙ, බ්‍රහමණිවාති චතුවීසති මණි නාම.

මණ්ඩ 456 මන ඤුණෙ, ඉ, ණහතං, මණියෙව මණ්ඩං, සමපෙ කො.

මණ්ඩන්ධ 265 මණි විකති බන්ධති එත්ථාති මණ්ඩබන්ධො, බධ බන්ධනෙ, අ.

මඩ 467 මඩ භූසායං, අ, මන ඤුණෙ වා, ඩො, මණ්ඩනති එතෙනාති මඩො, සබ්බරසානං අග්ගිමෙ රසෙ මඩසද්දු, "සබ්බරසගෙහ මඩ මනිත්තිය" නත්‍යාමරසීහො.

මඩන 282 මඩි භූසායං, කරණෙ, යු, මඩති එතෙනාති මඩනං

මඩප 210 මඩාරවිරංසයො, නෙ පිවති නාසයතීති මඩපො, මඩි භූසනෙ වා, මණ්ඩෙති ජනං මඩියති ජනෙහීති වා මඩපො, අථවා, "ඡාදගණෙ අඩ්ඩකාරෙ" ති එකඤ්ඤකරකොසෙ වුත්තත්තා, මං රත්තනඩ්ඩකාරං ඩෙති විනාසෙතීති මඩො, සුරියරංසි, තං මඩං පාති රක්ඛතීති වඩපො.

මඩල(ළ) 53 මඩයතෙති මඩලං, අලො, මඩි භූසනෙ, ඉත්තියං මණ්ඩළී, අයං තීසුපි, මඩසද්දූපපද ලා ගතියං වා, මණ්ඩො පසණනා හුත්වා ලාති ගච්ඡතීති වා මඩලං—631 අවයවෙන මඩතීති මඩලං, මඩි භූසායං, අලො, ළත්තං, 992 (ගාමසමූහෙ ගාමසමූහෙ, පරිධි පරිවෙසො, සුරියාදි ගහං).

මඩලඝර 391 †මඩමඝරං යසස සො මඩලඝරො. (බගෙහ).

මඩලිසර 335 සයමාණ පවත්තිට්ඨානවසෙන පරිච්ඡින්නසෙසව මඩලයස ඉසසරො න සබ්බමඩලසසාති මඩලිසසරො, මඩලෙසසරොපි.

මඩුක 675 මඩ භූසනෙ, උකො, දීඝො, මඩෙති ජලං භූසෙතීති මඩුකො.

මත 405 මරතීති මතො, මර පාණචාගෙ, තො, 757 මන ඤුණෙ, තො, මතං, 1110 (පෙතෙ පරලොකං ගතෙ).

මති 152 මනති ජානාතීති මති, මන ඤුණෙ, ති. 1096.

මතිමන්තු 229 අතිසයමතියුත්තත්තාය මතිමා, අතිසයෙන මන්තු.

---

* වඤ්ඣාදි විකතියො, සි: පී: † මඩලමඝං, සී: පී:

මතිසච්ච 340 මතිපධානො සච්චො සභායොති මතිසච්චො.

මත්ත 362, 730 මද උම්මාදෙ, තො, මත්තො, 752 මද හාසෙ තො, මත්තො. 1117 (සබ්බෙපෙ සුද්ධි අපෙ අප්පත්තරෙ ත්‍යත්ථො, මා පරිමාණෙ, තො, මියතීති මත්තං, අවධාරණෙ "ගමනමත්ත" නත්‍යාදීසු).

මත්තකාසිනී 234 සොණ්ඩාරවෙන මත්තාගජෙ විය මත්තරගාමිනී මත්ත කාසිනී, කස ගතියං ණී, ඉනී ච.

මත්තා 705 මා පරිමාණෙ, ඡදුදීහි තො, රසසාදි, මත්තා. 878 (ඉස්සරියං පභූතා, අත්තඛරාවයවෙ ගරුඅත්තඛරානං අවයවෙ).

මත්තිකා 182 පදෙසකත්තා මත්තෙන පමාණෙන යුත්තා මත්තිකා.

මත්ථක 256 මස ආමසනෙ, ථෙථා, සකත්ථෙ කො ච, කඩ්ඪදිනා කො වා, ඛච් ධාත්වාදිනා සස්ස ථෙථා, ආමසියතීති මත්ථකො, මසි පරිමාණෙ වා, 549 මස ආමසනෙ, ථකො. (මත්ථෙ) මත්ථකෙ වා සීසෙ ජාතො මත්ථකො.

මත්ථු 500 මසි පරිමාණෙ, ථු, සස්ස තො, මස ආමසනෙ වා, දධිං ආමස තීති මත්ථු.

මථිත 500 මථ විලොලනෙ, තො, "යථාගමම්හාරො" හි ඉකාරාගමෙ, මථිතං, 1022 (තඤ්ඤා ගොරසච්සෙසෙ, හොතීති ක්‍රියාපදං).

මද 364 මදුම්මාදෙ, කරණෙ අ. 764 මදුම්මාදෙ. 1128 (ගබ්බ මානෙ.)

මදන 42 පඤ්ච කාමගුණෙසු මදතීති මදනො, 567 මද උම්මාදෙ, යු. 1131 (අනඟෙ මාරෙ (?) දුමෙ කරහාටකෙ).

මදිරා 533 මද උම්මාදෙ, කරණෙ ඉරො, ආ ච, මජ්ජනති එතායාති මදිරා.

මදිරාබීජ 533 මදිරාය සුරාය බීජං මදිරාබීජං.

මද්ද 185 මද්ද මද්දනෙ, මද්දන්තීති මද්දූ, මං* සිවං දදන්ති බලිං එත්ථාති වා මද්දූ, පඤ්චකාමගුණෙහි මොදන්තීති වා මද්දූ, මද්දූ හාසෙ, මජ්ජන්ති අසඤ්ඤාති වා මද්දූ, මද උම්මාදෙ, දූ.

මද්දන 769 මද්දූ මද්දනෙ, යු, මද්දනං, (ගත්තානුමද්දනෙ).

මද්දල 144 මද්ද ඉති සද්දං ලාතීති මද්දලො, ලා ආදානෙ.

මධු 494 මධු උඤ්ඡෙ, උ, මන ඤාණෙ වා, මඤ්ඤන්ති ඤායති මධුරන්ති මධු, 545, 974, (මුඤ්චිකස්ස රුක්ඛස්ස (?) රසෙ ච, පුප්ඵස්ස සඛ්ඛස්ස පුප්ඵස්ස රසෙ ච, බුද්ධස්ස භික්ඛුනො කතෙ ච මධු පුනනපුංසකං) 1067.

මධුක 396 මඟඟං ථවතීති මධුකො, ණ්ඩු, ගඟලොපො, ථස්ස ඩො. 554 මන ඤාණෙ, කො, මධවාදෙසො ච, මඤ්ඤතීති මධුකො, මධුරසපුප්ඵ තාය වා: උපමාණෙ කො. 587 මධුරසතාය මධුකං, උපමානෙ කො.

මධුකර 636 මධුං කරොතීති මධුකරො, මධුපපද කර කරණෙ, ණෙ.

මධුවජ්ඣ 494 මධුනි බුද්ධජනතූහි උවජ්ඣං සජ්ඣිතනති මධුවජ්ඣං.

මධුසුම 554 මධුනාමො සුමො මධුසුමො.

---

* "පරිසාපායසිවෙසූ" හි එකාකඛරකොසෙ වුත්තත්තා, එත්ථ මකාරෙ, සිවෙ.

මධුප 636 මධුං පිවතීති මධුපෝ, මධුපපද පා පානෙ, අ.

මධුබ්බත 635 මධුං වතයති භුඤ්ජතීති මධුබ්බතෝ, වත භොජනෙ, අ.

මධුර 148 මධු මාධුරියං, තං යොගා මධුරෝ, "මධ්වාදිතෝ රෝ"ති රෝ.

මධුරක 594 මධුරරසතාය මධුරකෝ, උපමානෙ කෝ.

මධුරසා 587 මධුරසා සාදු, තෙන වුත්තං වෙජ්ජගණ්ඨෙ "රසා සාදු ලොණිතත්තාමබ්ලකටුකසායකා" ති, මධුරසයොගා මධුරසා.

මධුලසිකා 587 මධුරසභාවෙ තිට්ඨතීති මධුලට්ඨිකා, රසස ලෝ, සස්සථ කෝ.

මධුලිහ 636 මධුං ලිහති අස්සාදෙතීති මධුලිහෝ, ලිහ අස්සාදනෙ, අ.

මධ්වාසව 533 මධුනා කතෝ ආසවෝ මධ්වාසවෝ.

මන 152 මනති ජානාතීති මනෝ, මන ඤාණෙ, එකාය නාළියා එකාය ච තුලාය මිණමානෝ විය ආරම්මණං මිණාති පරිච්ඡින්දතීති වා මනෝ, මා පරිමාණෙ, යු.

මනං 1148 "මනං වූළෙහා අහොසි" ති එත්ථ අප්පත්ථෙ.

මනකකාර 159 භවඟමනතෝ විසදිසං මනං කරොතීති මනකකාරෝ, කරණං වා කාරෝ, මනස්ස කාරෝ මනකකාරෝ.

මනාප 694 මනං අපෙපති වඩ්ඪතීති මනාපං, මනෝ පපෙපාති යස්මං වා: අප පාපුණෙ, අපාදි පුබ්බා ච.

මනුජ 227 මනති ජානාති සත්තානං හිතාහිතානීති *මනු, පජාපති, මන ඤාණෙ, උ, තමහා මනුම්හා ජාතොති මනුජෝ.

මනුඤ්ඤ 125, 693 මනං තොසෙතීති මනුඤ්ඤං, ඤ පමාණතොසන නිසාමනෙසු, අන්නසසුකාරෝ, ආපුබ්බතෝත සති මනං ආගුසෝ තොසෙතීති මනුඤ්ඤනති විගහතෝ, තදූ මනෝ අඤ්ඤනති ඡේදූ, අකාර ලොපෝ.

මනුස්ස 227 මනෝ උසෙසා උස්සනෙනා අස්සාති† මනුසෙසා, බහුබ්බිහි සමාසෙසා, හිතාහිතං මනති ජානාතීති වා මනුසෙසා, මනු බොධනෙ, උසෙසා, මනුනෝ අපච්චනති වා මනුසෙසා, උසෙසා.

---

* මනූති පඨමකපපිකකාලෙ මනුස්සානං මාතාපිතූඨානෙ ඨිතෝ මනු නාමකෝ පුරිසෝ, සෝ සාසනෙ මහාසම්මතෝති රාජාති වුච්චතෝ, සෝ හි සකලලොකස්ස හිතං කාතුං මනුනෙ ජානාතීති මනූති වුච්චති, තස්ස පුත්තසදිසතාය මනුස්සාති වුච්චන්ති, තතෝ එව හි තෙ මාණවා මනුජාති ච වොහරීයන්ති.

† සතිසූරභාවබ්‍රහ්මචරියයොග්‍යතාදි ගුණවසෙන උපචිතමානසා උක්කට්ඨගුණචිත්තා. කෙ පන තෙ? ජම්බුද්දීපවාසිතතා සත්තවිසෙසා, තෙනාහ භගවා—"තිහි භික්ඛවෙ, ඨානෙහි ජම්බුදීපකා මනුස්සා උත්තරකුරූකෙ මනුස්සෙ අභිභවන්ති දෙවෙ ච තාවතිංසෙ, කතමෙහි තීහි? සූරා සතිමතෙනා ඉධ බ්‍රහ්මචරිය වාසො" ති—තථාහි බුද්ධා භගවන්තා පවෙණිබුද්ධා අග්ගසාවකා මහාසාවකා චක්කවත්තිතතා අඤ්ඤෙ ච මහානුභාවා සත්තා තත්ථෙව උප්පජ්ජන්ති—සමානරූපාදිතාය පන සඞ්කං පරිහරන්දීපවාසිහි ඉතරමහාදීපවාසිතොපි මනුස්සාවෙව පඤ්ඤපෙන්ති එකෙ—අපරෙ පන භණන්ති "ලොභාදීහි ච අලොභාදීහි ච සහිතස්ස මනස්ස උස්සදනාය මනුස්සා, ගෙ හි සත්තා මනුස්සජාතිකා නෙසු විසෙසතො ලොභාදයො අලොභාදයො ච උස්සදං නෙ ලොභාදීහි උස්සදනාය අපායමග්ගං, අලොභාදිඋස්සදනාය සුගතිමග්ගං නිබ්බාණග්ගාමිමග්ගඤ්ච පූරෙනති, තස්මා ලොභාදීහි ච අලොභාදීහි ච සහිතස්ස මනස්ස උස්සදනාය පරියාදීප වාසීහි සද්ධිං චතුමහාදීපවාසිනො සත්තාවිසෙසා මනුස්සාති වුච්චන්ති, ලොකියා පන මනුනො අපච්චභාවෙන මනුස්සාති වදන්ති.

මනොභූ 42 සිඟාරරූපෙන පාණීනං මනසි භවතීති මනොභූ, ඤ්ඵි.

මනොරථ 163 චිත්තසස නානාරම්මණේසු විඛමකරණතො මනසො රථො ඉව මනොරථො, රඤ්ඤති උපාදියතීති රථො, රහ උපාදානෙ, ථො, මනො එව රථො වියාති වා මනොරථො.

මනොරම 693 මනොරමත්තසමිනති මනොරමං, රමු රමණේ, අ.

මනොවිලෙඛ 170 චිත්තඛෙඛා ලිඛ ලෙඛණේ, මනං විලෙඛති ඵිඛා කරණ වසෙනාති මනොවිලෙඛා.

මනන 108 මුනාති ඤානාති ධම්මං අනෙනාති මනෙනා, 352 මනනා වුච්චති පඤ්ඤා, සා එතසමිං විජ්ජති තාය නිපඵාදෙනඛඛත්තා මනෙනා, අථවා, මනන ගුත්තභාසණේ, භාවෙ ණේ.
979 "යෙ මනනං පරිවනෙනනති ඡලඟං බ්‍රහ්මචිනතිත" නති, සික්ඛා නිරුත්තිකඛඛත්තකරණ ඡෙතිසත්ථඤ්ඤවිචිතිවසෙන මනෙනා ඡල ඟොති වෙදිතඛඛා. එතානි එව ඡ වෙදඟානීති වුච්චනති, වෙදෙ යෙව හි මනෙනා සුනීති ච වුත්තෙනා, අථවා, මනෙන්‍යානි වෙදෙදි විජ්ඣ— "උපඤ්ඤුතිකාපි සුණනති මනන" නති එත්ථ මනනණේ— "මනනාය බොධඛඛ" නති එත්ථ පඤ්ඤායය.

මනනණ 352 මනන ගුත්තභාසණේ, භාවෙ, යු, නසස ණේ, මනනණං.

මනනා 153 මනති ඤානාතීති මනනා, අනෙනා, ඉත්‍ථියං ආ. 979.

මනනිනී (ණී) 340 කත්තඛඛතාවධාරණං මනනං, තං යොගා මනනිනී, අසසත්‍යත්‍ථෙ ඉනී, අථවා මනනයොගා මනනි, නෙතීති නී, මනනි ච සො නී චාති මනනිනී.

මනනී 340 කත්තඛඛතාවධාරණං මනනං, තං යොගා මනනී, ඊ.

මන්ථ 463 මන්ථ විලොළනෙ, අ, මනෙථා. 1080 (මන්ථනො ඛීරමන්ථන දඬො, සනතු තඬුලච්ඡිකති ඛජ්ජවිසෙසො.)

මන්ථනී 499 මන්ථ විලොළනෙ, යු, නදාදි, මන්ථති යසසං සා මන්ථනී.

මන්දර 379 මන්ථ විලොළනෙ, අරො, අනෙකත්‍ථත්තා සංකිලෙසෙ ච, සංකිලිසසතෙනෙනාති මන්ථරො. (අසීඝගාමිනී.)

මඳ 137 මදි ථුතිමොදමද මොහ සුපන ගතීසු, මඳතෙ *මජ්ජතෙ නෙ නෙති මඳෙ, 516 මඳ සුපිනෙ, අ. 721, 729 මඳ ජලඝත්තා, මන ඤ්ඤණේ වා, මඳුදෙසො, මඳඤ්ඤතෙති මඳෙ. මදි භාසෙ වා, මදි ගතිමහි වා, අ, මඳති අතිබ්‍රහ්මභාවං ගච්ඡතීති වා මඳෙ—සද්දනීතියං පන "මදි ථුති මොද මද සුපන ගතීසු, මඳෙ, එත්ථ පන මඳෙති ඤඤ්ඤණේපි බාලදුර කොපි වුච්චති, තත්ථ අඤඤණේ මඳති අඤඤණේභාවෙන අපසංසි තබ්බංපි පුගඟලං ථොමෙතීති මඳෙ, මඳති අමොදිතඛඛඨානෙපි මොදතීති මඳෙ, මඳති දූනසීලාදිපුඤ්ඤකිරියාසු පමජ්ජතීති මඳෙ, මඳති අත්තනො ච පරෙසඤ හිතාහිතං අච්චෙනතනෙනා ඛාදනීයභොජ නීයාදීහි අත්තනො කායං සජානමෙදං කුරුමානො සුපතීති මඳෙ, මඳ ති අයුත්තං පරෙසං කිරියං දිඨානුගතිං ආපජ්ජනෙන ගච්ඡති ගණ්හා තීති මඳෙ, අථවා, මඳති පුනපපුනං පවිසනඛඛහණවසෙන ගබ්භං ගච්ඡතීති මඳෙ. වුත්තං හි භගවතා, "පුනපපුනං ගබ්භමුපෙති

* බුජඣනෙ සී: වී:

මඤ්ඤ"ති—බාලදූරකෝ පන මඤ්ඤති යුත්තායුත්තතම්ඤානෙන්තා උත්තා නසෙය්‍යං පරිවත්තනසෙය්‍යං වා සුපතීති මඤ්ඤ, තථාහි,

"නො නිධා සුඛුමාලං මං ජාතපල්ලවකෝමලං,
මඤ්ඤං උත්තානසයනං පිංසාචභයතජ්ජිතා.
පාදමූලෙ මහෙසිස්ස සායෙසුං දීනමානසා,
ඉදං දුක්ඛං තෙ නාථ සරණං හොහි නායකා." ති වුත්තං.

ඉති උත්තානසයනතෝ පට්ඨාය යාව මඤ්ඤසකං තාව මඤ්ඤති දූර කොති දට්ඨබ්බා, අප්පත්ථවාචකොපි පන ම්‍ඤසද්දෙ හොති, සෝ පාපිපදි කත්තා ඉධ නාධිප්පෙතෝ, අථවා, මඤ්ඤති අපභාවෙන ගච්ඡති පව ත්තතීති නිප්පන්නනපාපිපදිකවසෙනපි ගහෙතබ්බා" ති වුත්තං.

892 (භාග්‍යවිහීනෙ අපුඤ්ඤෙ, අපපඤ්ඤෙ අබහුකෙ, මූලෙහා බාලෙ, අපටු අඡෙකෝ, ඛලෙ ජගතියඤ්ච* මඤ්ඤෙ).

මඤ්ඤාමී 379 මඤ්ඤං ගච්ඡති සීලෙනාති මඤ්ඤගාමී, ණී, (අසීඝගාමිනී).

මඤ්ඤකිනී 27 මඤ්ඤමකිත්‍ථං සීලමස්සාති මඤ්ඤකිනී, අක ගමනෙ, ඉනී.

මඤ්ඤර 606 මඤ්ඤයති සුරියෝ යස්මිං †චන්දප්පභා වා අරති යස්මිං සුරියෝති මඤ්ඤරෝ.

මඤ්ජිර 205 මඤ්ඤ මොදනඅත්‍ථිජලඤ්ඤෙසු, මඤ්ඤතෙ එත්‍ථාති මඤ්ජිරං, ඉරෝ, 1065.

මඤ්ඣ 64 මයති යාතීති මයූඛා, මය ගත්‍යත්‍ථෙ, ඛා, ඌකාරාගමෝ.

මඤ්ඣර 634 මය ගතියං, ඌරෝ—මඤ්චියං රවතීති වා මයූරෝ, "වණ්ණාගමෝ" තාදි නිරුත්තිලක්ඛණානුසාරෙන "තොසු වුඞ්ඪි" ති ආදිනා ච "ඣවිං" ති ආදිනා ච රූපසිද්ධි වෙදිතබ්බා.‡

මරණ 404 මර පාණචාගෙ, ලු, මරියතෙති මරණං.

මරිච 459 මර පාණචාගෙ, චෝ, ඉකාරාගමෝ, ණිච්චං, "මරිචං කොලකං කණ්හං උසණං ධම්මපත්තාන" මිත්‍යමරසිහෝ.

මරියාදූ 226 පරිච්ඡින්දිත්වා ආදියතෙති මරියාදූ, පරි ආ පුබ්බා දූදානෙ, පසස මෝ, යකාරාගමෝ. 1054 (මරියාදසද්දෙ ච්ඡු).

මරිව් 64 මීය්‍යතෙතා බුද්ධජන්තවෝ අනෙනෙති මරිව්, මර පාණචාගෙ, ඒව්, මාරෙති අඞ්කාරං විනාසෙතීති වා මරිව්, 65 මරිච්සදිසත්‍තාය වා:

මරූ 11 දිඝායුකාපි සමානා මරන්ති සීලෙනාති මරූ, අථතා මරති රූප කායෙන සහෙවාති වා මරූ. 663 මර පාණචාගෙ, උ, මරන්ති සත්තා එතෙනාති මරූ 964 (සෙලෙ පබ්බතෙ).

මල 274 මල චලනෙ, අ, මල ධාරණෙ වා, මල සංකිලෙසෙ වා, අ, මලති සංකිලිස්සාති එතෙනාති මලං.

මලය 1113 මලධාරණෙ, ණෙ, මලති ධාරෙති චන්දනන්ති මලයෝ. (සෙ ලෝ චන්දනපබ්බතෝ, ආරාමෝ පුප්ඵාරාමාදි,
"ආරාමෙ මලයෝ දෙසෙ ච සෙලනෙ පබ්බතන්නාරෙ" ති චොපාලිනෝ).

මලයජ 300 මලය (දීපගිරි) මහි ජායතීති මලයජෝ, මලයසඤ්ඤපපද ජන ජනනෙ, ඩ.

මලින 700 මලයුත්තත්තාය මලිනෝ, ඉනෝ, දීඝෝ.

---

* ගජජනියඤ්ච, සී: පී: † මඤ්ඣපභා, සී: පී.
‡ "මයනෙන්තා රවන්තීති වා මයූරෝ" ති සද්දසාරත්‍ථජාලිනීටීකා.

මලිමස 700 මලියුත්තත්තා ය මලිමසො, අසත්තා යෙව, ඊමසපච්චයො.

මලුලක 458 මලල ධාරණෙ, ණුවු, මලුලකො, මථ විලොලනෙ වා, "මථිස්ස ථිස්සා" චාදිනා ථිස්ස ලුලාදෙසො, සකත්ථෙ කප්පච්චයො ච, මලෙලා එව මලුලකො.

මලිකා 574 මල්‍යතෙ ධාරියතෙ සඞ්ඛ්‍යාති මලලිකා, මලල ධාරණෙ, ඉ, සකත්ථෙ කො. 647 සඤ්ඤායං කො. මලලිකාතෙඛාපි.*

මලිකාදි 547 මලලිකාදයො කුසුමෙපි වත්තමානා සලිහා පකතිලිඟානුහෙදෙපචාරෙන පවත්තියා, යථා, මලලිකාජාති නවමලලිකා ඉච්චාදි.

මසකකසාර 21 මා ච (පරිසා ච) සඞ්ඛා ච මසකකා, නෙ සරන්ති ගච්ඡන්ති කීළාවසෙන එත්ථාති මසක්‍කසාරො, මහිසසරානං පරිසානං ච සන්තාසස්ස ච කීළානුභවනට්ඨානං, චින්තාමණිටීකායම්පි එවං වුත්තං, සඟහට්ඨකථායම්පන "මසක්‍කානන්ති වා වසෙසාකන්ති වා අසුරපුරස්ස නාමං. ඉදම්පන නෙසං උත්තමත්තා මසකකසාරා වසෙසාකයාරාති ච වුත්තා" නන්ති වුත්තං.

මසාරක 310 මස ආමසනෙ, අරො, සකත්ථෙ කො, යස්ස පාදචතුක්කෙ අවනි පවෙසෙත්වා තිට්ඨති සො මසාරකො.

මසාරගල්ල 492 මසාරගිරිම්හි ජාතං මසාරගල්ලං, ලො, රස්ස ලො.

මසසු 259 මස ආමසනෙ, සු, මසියති ආමසීයතීති මසසු.

මහ 178 මහ වුඩ්ඪියං, මහ පූජායං වා, අ, මහො.

මහන්ත 700 මහ වුඩ්ඪියං පූජායං වා, අනෙන්තා, මහති වුඩ්ඪිං පාපුණාතීති මහන්තං, මහනෙන්තා මහන්තීපි.

මහබ්භය 166 මහන්තඤ්ච තං (භයජනකත්තා) භයඤ්චාති මහබ්භයං.

මහල්ලක 254 ආයුමහත්තං ලාති ගණ්හාතීති මහල්ලකො, ණ්වු, විත්තං, 1074 (වුඩ්ඪ ආයුවුඩ්ඪ).

මහාකථාන 476 කථ වාක්‍යපබන්ධෙ, ඝඤ, දීඝොච, කථානං, මහන්තඤ්ච තං කථානඤෙති මහාකථානං, කථානලක්ඛණසතං මහාකථානං, නෙ තන්තිංසාධිකඑකසතඛණ්ඩසඞ්ඛතා එකා ලෙඛා. *

මහාකන්ද 595 පලණ්ඩකන්දතො මහන්තකන්දත්තාය මහාකන්දෙ.

මහාකුල 333 මහාකුලසසාපච්චං මහාකුලො, ණෙය. (කුලිනෙ.)

මහාතණ්හ 722 මහා තණ්හා අසස අත්ථීති මහාතණ්හා, අ. (මහිච්ඡෙ).

මහාතිම් 673 මහනෙන්තා ච සො තිම් (මච්ඡා) චාති මහාතිම්.

මහාදීප 183 දීප දීපනී පකාසනෙසු, අ, ජලමජ්ඣෙ දිප්පනත්තා දීපා, දිප්පනති එත්ථ සඩ්ඪමානි වා දීපා, පමාණතො මහන්තා දීපා මහාදීපා.

මහාධිති 722 මහාධිතියොගා මහාධිති. (මහාවිරියෙ.)

මහානස 211 මහන්තානි බහූනි අසිතබ්බානි භවන්ති එත්ථාති මහානසං, අස භක්ඛනෙ, ඝඤ, වණ්ණවිපරියායො.

මහානාම 587 මහන්තං නාමං යස්ස සො මහානාමො. (සම්මන්නදුඛ්‍යං.)

මහානිසා 70 මහතී ච සා නිසා චාති මහානිසා. (අන්ධකාරෙ.)

මහාමච්ඡ 673 මහනෙන්තා ච සො මච්ඡා චාති මහාමච්ඡා.

---

* "මලලිකා හංසභෙදෙ ස්‍යාපහාණිඤණ්ඩෙපි මලලිකෙ" ති රූපදක්ඛ.

මහාමහන්ත 340 මහන්තී මත්තා පරිච්ඡේදෙ යස්ස සො මහාමත්තො.

මහාමුනි 3 මහන්තො ච සො මුනි චාති මහාමුනි, කම්මධාරයො.

මහාරක්ඛස 536 මහාදුමලතාවනං මහාරක්ඛසං, මහන්තඤ්ච තං අරඤ්ඤං චෙති මහාරක්ඛසං.

මහාරොරුව 657 භුසං පුනප්පුනං වා දුක්ඛිතසත්තෙ න රවන්ත්‍යස්මින්නි රොරුවො, මහන්තො ච සො රොරුවො චාති මහාරොරුවො.

මහාවිරෙක 328 බහුසො සරණත්තා මහන්තො විරෙකො මහාවිරෙකො.

මහාවීචි 662 මහන්තො ච සො වීචි චාති මහාවීචි.

මහාසන 211 මහන්තානි බහූනි අසිතබ්බානි භවන්ති එත්ථාති මහාසනං, අස භක්ඛණෙ, ල්‍යු, මහානසං ඉති පි පාඨො.

මහාසභා 578 මහන්තම්පි කාලං සහන්තීති මහාසභා, (සනාම පසිඬෙ පුපඵ විටපෙති පිකා?). කුමාරීතිපි තරණ්ීතිපි පසිඬ්‍යායති එකෙ.*

මහාසිරි 279 මහන්තී සිරි මහාසිරි, සිරාති ච සි ඛණ්ඩනෙ, රො, තිවිධා හි කායසිරි, එකා වාසුවහා, අපරා සුත්තම්වාසීඛණ්ඩිනී, අඤ්ඤා, ආහාර වාහිනී.

මහාහාස 175 මහන්තො ච සො හාසො චාති මහාහාසො.

මහිකා 56 මහියන්තෙ රාජිහීති මහිකා, මහ පූජායං, ණ්වු, ඉත්තියං, ආ.

මහිච්ඡ 722 මහන්තී ඉච්ඡා තණ්හා යස්ස සො මහිච්ඡො.

මහිත 750 මහ පූජායං, තො, මහියතීති මහිතො (පූජිතෙ).

මහින්ද 18 මහතං දෙවානං ඉන්දො රාජාති මහින්දො, මහන්තො ච සො ඉන්දො චාති වා මහින්දො.

මහිලා 231 මහී විය සුව්මපි අසුව්මපි ලාතීති මහිලා, ලා ආදානෙ, ක්විප්. මහන්තොසු බහූසුපි රත්තාවන්තොසු ඉලති ගච්ඡතීති වා: ඉල ගමනෙ, අ. මහ පූජායං වා, ඉරො, ලත්තං, ආ, මහියතීති මහිලා.

මහිස 616 මහන්තීති වා මහියං සෙතීති වා මහිසො, රසෙසා, නිගහගීතා ගමො ච (මහිංසොපි).

මහිස්සර 16 මහන්තොඉස්සරො විහූති අස්සාති මහිස්සරො.

මහී 181 මහ පූජායං, අ, නදාදි. මහන්තීති වා මහී, මහ වුඩ්ඪියං, 682, 1052 (නජ්ජන්නරෙති ගඟා යමුනා අච්චරවතී සරභූ මහීති පඤ්ච මහානදිසු පඨමාය මහානදියා, භුව් පඨව්යං.)

මහීරුහ 539 මහියං රුහතීති මහීරුහො, (රුක්ඛමත්තෙ).

මහීලතා 675 මහියා ලතා මහීලතා (ගඬුප්පාදෙ) කිඤ්චලුකොපි, කිඤ්ච වල තීති කිඤ්චලුකො, උකො.

මහුස්සාහ 722 මහන්තො උස්සාහො යස්ස සො මහුස්සාහො.

මහෙසි 2 මහන්තො සීලක්ඛන්ධාදිකෙ එසති ගවෙසතීති මහෙසී, එස ගවෙසනෙ, ඊ. 232 මහ පූජායං, කම්මනි සො, අස්සෙස, සනො ඊ, මහිය තීති මහෙසී, මහතියො රාජ්ඤියො ඊසති අභිභවතීති වා මහෙසී, ඊස ඉස්සරියෙ, ඊ, 1033.

---

* "සභා, කුමාරී, තරණ්ී, ත්‍රීණි කුමාරී ඉති ඛ්‍යාතායාඃ—අමලානඃ, මහාසභා, මෙ ආඛ්‍යාලි ඉති ඛ්‍යාතායාඃ, නද්‍යාමලානඃ ඉත්‍යෙකං කුරංඨකමාත්‍රස්‍ය" අමරකොසටීකා.

මහොසධ 459 තිකධරසත්තා මහන්තං ඔසධං මහොසධං, 586 මහා විරියං ඔසධං මහොසධං.

මා.

මා 52 මාති අත්තානං කප්පුරෙන සදිසං කරොතීති මා, මාපරිමාණේ, ක්විං. 1147 මා ඉති නිපාතො පදදිමහි යෙව නිපතති න පදමජ්ඣෙ න පදවසානෙ. "මා අකත්ථා" ති ආදීසු පටිසෙධෙ.

මා 83 (එක:) මාසත්‍ථෙ පන "පුණ්ණමා පුණ්ණමී" ති ආදීසු ඉන්දුසංඛාතෙ චන්දෙ, තත්‍ථ හි පුණ්ණං මා චන්දෙ, එත්‍ථාති පුණ්ණමා, පුණ්ණමීති වා, රත්තාපෙක්ඛං ඉත්ථිලිඞ්ගං, එත්‍ථ ච චන්දවාචකො මාසත්‍ථෙ, ආකාරන්ත පකතිකො ආකාරනිත්‍ථිලිඞ්ගො සුනඛවාචකො සාසත්‍ථෙ විය, නෙ නෙව හි අඞ්කථායං "මා වුච්චති චන්දෙ" ති වුත්තං, අභිධානප්පදීපිකා යඤ්ච "උත්තරාජා ච මා පුමෙ" ති වුත්තං—සද්දනීතියං පන, සක්කත භාසාය එකක්ඛරකොසතො නයං ගහෙත්වා "මා සිවෙ චන්දිමෙ මොචෙ" ති වුත්තත්තා ඔකාරන්තොත නෙන භවිතබ්බන්ති වුත්තං.

"පුණ්ණමා පුණ්ණමී" ති එත්‍ථ ච මාසත්‍ථෙ මාසවාචකො, තත්‍ථ හි පුණ්ණං මා මාසො එත්‍ථාති පුණ්ණමා, පුණ්ණමීති වා. ජම්බුදීපෙ කිර මාසපුණ්ණමීපාපිපදදිවසතො පට්ඨාය යාව අපරමාසපුණ්ණමී දිවසා තාව එකමාසොති සංකෙතං කරොන්ති තස්මිං පුණ්ණමී දිවසෙ මාසො පුණ්ණ නාම හොති.

"මා මාණෙ" ති ආදීසු මාකාරො මා ධාතුයං.

"මාලිනී මන්ධාතු" ති ආදීසු මාකාරො මායං සිරියං හොති, තත්‍ථ හි මා වුච්චති සිරි, තථා හි විදඛමුඛමණ්ඩනවීකාය. මාලිනීති පදස්ස අත්‍ථං වදතා "මා වුච්චති ලක්ඛී මා අලිනී භමරීති වුත්තං, ලක්ඛීසත්‍ථෙ ච සිරිසත්‍ථෙන සමානත්‍ථො, තථාහි පොරාණෙහිපි මන්ධාතුති පදස්ස අත්‍ථං වදන්තෙහි "මං සිරිං ධාරෙති විදධාතීති මන්ධාතු" ති වුත්තං. අයං පන සිරිවාචකො මාසත්‍ථෙ, ආකාරන්තපකතිකො ආකාරනිත්‍ථි ලිඞ්ගො කඤ්ඤාසත්‍ථෙ වියාති දට්ඨබ්බං.

"මාතලි මාඝොං" ති ආදීසු මාසත්‍ථෙ, මාතරි, තත්‍ථ හි මා මාතා විය අත්තානං හිතසුඛං තලති විදධාතීති මාතලි, මා මාතා විය පරජනානං හිතසුඛං ඝරති ආසිංසතීති මාඝොං, මා සද්දූපපද ඝරධාතු, ක්විප්පච්චයො, කම්මධාරයකාකසුරපදූනං විය එතෙසං පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා, මාති ච මාතා වුච්චති, ධමෙමන පුත්තෙ මානෙතීති මා.

"මාලා" ති ආදීසු මාසත්‍ථෙ, හිඞ්ගෙ, තත්‍ථ හි මා භමරා ලලන්ති කීළන්ති අභිරමන්ති පිවනෙන එත්‍ථාති මාලා, මා සද්දූපපද, ලලධාතු, ක්විප්පච්චයො.

"අපුමෙ මාධවො ඤෙයේ‍ය පටිසෙධෙ තදුබ්භවෙ" නති එත්‍ථ මාධවොති පදෙ මාසත්‍ථෙ සිරියං උමාදෙව්‍යං මහෙසසරභරියායං හොති, එත්‍ථ හි මාය සිරියා උමාය දෙව්‍යා ධවො පතීති මාධවො, මහෙසසරොති අත්‍ථො.

"රමානුරාගා" ති එත්‍ථ මාසත්‍ථෙ සිරියං, "කා ? පියා සුරසත්තුනො" ති පුච්ඡායං "මා" ති විස්සජ්ජිතත්තා සිරියා උමාදෙව්‍යා හොතීති විඤ්ඤායති.

"මා, මඤ්ඤී" ති ආදීසු මාධාතු මානනෙ, තත්‍ථ හි මායති සබ්බජනෙහීති

මා, මීයති මානීයති අනතඤ්ඤා පතිභූතෙන මඤ්ඤතීති වා මා, උමාදෙවීති අත්ථෝ, මීයති අනිමානීයති ආහරණං එතෙනාති මණි. "මායොගෙ සඞ්කාලෙ වා" ති එත්ථ අබ්‍යයෙ.
"මා ගමි, මා වචි, මා ගච්ඡාහි, මා මං ආයස්මන්තෙනා කිඤ්චි අවචුත්ථ, මා ආයස්මන්තෙනා එතං භික්ඛුං කිඤ්චි අවචුත්ථා" ති ආදීසු අබ්‍යයපදභූතෙනා මාසද්දෙ පවිසෙඩෙ හොති.

මාකකව 595 මූව මොවතෙ, අවෝ, උස්සා, වස්ස කෝ, චිත්තව. (භිඟ රාජ ඉති ඛ්‍යතෙ කෙසරජ්ජෙන).

මාගධ 396 වංසමගහං ඵවතීති මාගධෝ, ඵස්ස ධෝ, 503 සුඳෙදන සම්බන්ධාය ඛත්තාය ජාතෝ පුත්තෙනා මාගධෝ.

මාගධී 576 මගධෙ භවා මාගධී, ණී. 583 මගධෙ භවා මගධානමයං වා තන්ත්‍ර පඨමුප්පත්තිතන්තා වා දූලලහෙන වා තත්‍ර ජායමානත්තා තං සම ඤ්ඤාය ව්‍යපදිස්සතෙ, ණී.

මාගවික 513 මගෙ හනන්වා ජීවතීති මාගවිකෝ, ණිකෝ, (භිඟ බ්‍යඩෙ).

මාගසිර 76 මග සිරෙන පුණ්ණචන්දයුත්තෙන නක්ඛත්තෙන යුත්තෙනා මාසෝ මාගසිරෝ, ණෝ.

මාඝ 76 මඝාය පුණ්ණචන්දයුත්තාය යුත්තෙනා මාසෝ, මාඝෝ, ණෝ.

මාඝ්‍ය 578 මාඝෙ භවං මාඝ්‍යං, ණ්‍ය, තස්මිං කාලෙ පුපඵාදිසම්භියා භවතීති තබ්භවනත්ථෙන ව්‍යපදෙසෝ.

මාණව 253 මනුනෝ අපච්චං මාණවෝ, ණවෝ, නස්ස ණත්තං, කුච්ඡායං කපපච්චයෙ මාණවකොති සිඤ්, වුත්තඤ්ච, "අපච්ච කුච්ඡිතෙ මූලෙහා මනුනෝ සඤ්ඤිකෝ මතෝ" ති—මනුස්සත්ථෙ මානවොති එකෙ.
842 තරුණාදීසු තීසුත්ථෙසු මාණවෝ, කෙචි පනාහු "දන්තජ නක්කාරසඤ්ඤිතෝ මාන්වසද්දෝ සබ්බසත්තසාධාරණත්තා, මුඛජ ණ්කාරසඤ්ඤිතෝ පන මාණවසද්දෝ කුච්ඡිත මුලභාපච්චවචනෝ" ති—තං නිමංසිත්වා යුත්තඤ්ච ගහෙතබ්බං, නපනෙත්ථ වත්තබ්බං මාණවසද්දස්ස අත්ථුඛාරවචනෙ ඉදං වචනං විරුජ්ඣතීති, අන්තරාසද්දස්ස අත්ථුඛාරෙ අන්තර අන්තාරිකා සද්දනමපි ආහරණස්ස දස්සනතෝ.
ඉදානි මාණවසද්දස්ස අත්ථුඛාරෝ භවති, "අඹඵෝ මාණවෝ"—"යුහෝ මාණවෝ නොදෙය්‍යපුත්තෝ" ති ආදීසු තරුණෙ—"චොදිතා දෙව දූතෙහි යෙ පමජ්ජන්ති මාණවා" ති ආදීසු සත්තෙ—"මාණවෙහි සමා ගච්ඡන්ති කතකම්මෙහිපී" ති ආදීසු චොරෙ.

මා (නි) ණිකා 483 මාන පූජායං, සඤ්ඤ කෝ, අස්ස ඉ, මා (නි) ණිකා.

මාතඝ 360 මහන්තං අඝං සරීරමෙතස්සාති මාතඝෝ, හන්තාලොපෝ, අස්සා, 517 මාතඝසස්සාපච්චං මාතඝෝ, ණෙ.) 1045 (සපඨෙ, චඞ්ගාලෙ, සං සුනඛං පචතීති සපඨෝ.)

මාතලි 22 මාතලාය අපච්චං මාතලි, ණී, එත්ථ හි මාසද්දෙ මාතර හොතීති එකක්ඛරකොසෙ වුත්තත්තා මා මාතා විය සත්තානං හිතසුඛං තලති විදධාතීති වා මාතලී.

මාතාපිතු 249 මාතා ච පිතා ච මාතාපිතු.

මාතාමහී 245 මාතුයා මාතා මාතාමහී, පිතුනං පිතරි මාතරි ච ආමහං යදුදිනා, නදුදි—(අයසිකායං).

මාතිකා 1097 "මාතිකාති උද්දෙසෝ, සෝ හි නිද්දෙසපදූනං ජනනිට්ඨානෙසිතත්තා මාතා වියාති මාතිකාති වුච්චති, ණීකෝ. "ඉති භගවා සංඛෙපෙන මාතිකං ඨපෙත්වා" ති ආදීසු මූලපදෙ, උදකමණිගහපි මාතිකා.

මාතු 244 මාන පූජායං, පුත්තං මානෙතීති මාතා, රාතු, පාතීති වා මාතා, පාතිස්ස මො, පා පාණෙ වා, තු, පාස්ස මා, පායෙතීති මාතා. 1131, (පමාතරි මාතුයා මාතරි).

මාතුගාම 231 මාතුයා ගාමෝ විය ගාමෝ යස්සා සා මාතුගාමෝ, මාතා විය ගච්ඡතීති වා : මාතුයා සමඟාවං මිස්සීභාවඤ ගච්ඡතීති වා : ගමූ ගමනෙ, ණ්, මාතා විය ගසතීති වා : අ, ගස අදනෙ. මාතා විය ගාය තීති වා : ගෙසදෙදූ, මො.

මාතුවස්සා 248 මාතුයා භගිනී මාතුවස්සා, වෙස්සා, ඉත්තියං ආ.

මාතුසගිනී 248 මාතුයා භගිනී මාතුභගිනී.

මාතුභාතු 245 මාතුයා භාතා මාතුභාතා.

මාතුල 245 මාතුයා භාතා මාතුලෝ, මාතුභාතරි උලපච්චයෝ, 577 මාරෙතීති මාතුලෝ, උලෝ, රස්ස තො.

මාතුලානී 245 මාතුලස්ස භරියා මාතුලානී, මාතුලභරියායං ආනෝ, නදුදි, අථවා, මාතුලස්ස එසානි මාතුලානී, ඊ, අස්ස ආනෝ.

මාතුලුඟ 577 මත්තෙනා ලුජ්ජති නෙනාති මාතුලුඟෝ, ලුප විනාසෙ, අ.

මාද 764 මද උම්මාදෙ, ණ්, මාදෙති, (දිවාදි).

මාන 168 මන ඤාණෙ, ණ්, සෙයාදිවසෙන මඤ්ඤතීති මානෝ, භූතෙනාභූතෙන වා පරතෝ උක්කංසකපණෙන චෙතසෝ උන්නතිමානෝ, යථා සූරෝ අත්ථවාහම්මස්මිං සීලවා බුද්ධිසම්පන්නොති, මාන පූජායං, අ, මානෝ, 914. මා පරිමාණෙ, ඤු, මා (ණං) නං, (පත්ථාදි පත්ථතුලා අඟුලීති ච පත්ථාදි, විධාය උන්නතියං.)

මානනා 425 මාන පූජායං, භාවෙ යු, ඉත්තියං ආ, මානනා, (පූජායං).

මාණව 227 මනුනෝ අපච්චං මාණවෝ, ණවෝ, මාණවොපත්‍ර, එතස්මිං අත්ථෙපි මුඛජණකාරොයෙවාති එකෙ.

මානස 152 මනෝ එව මානසං, සකත්ථෙ සෝ, 850 මානසසද්දෙ "අනන්තලිඛ්ඛචරෝ පාසෝ චක්ඛායං චරති මානසෝ" ති එත්ථ රාගෙ— "චිත්තං මනෝ මානස" නන්ති එත්ථ චිත්තෙ— "අප්පත්ත මානසෝ සෙඛෝ කාලංකයිරා ජනෙසුතා" ති එත්ථ අරහත්තෙ—තත්ථ සම්පයුත්තමානසි භවෝ රාගෝ මානසෝ—මනෝ එව මානසන්ති කත්වා චිත්තං මානසං, අනවසෙසතෝ මානං සීයති සමුච්ඡිජ්ජතීති අගග මග්ගෝ මානසං, තං නිබ්බත්තෙතා පන අරහත්තස්ස මානසතා දට්ඨබ්බා.

මානිත 750 මාන පූජායං, කම්මෙ තෝ, මානීතෝ, (පූජිතෝ).

මානුස 227 මනුනෝ අපච්චං මානුසෝ, උසෝ, "මනුපුරසුනාදි" නා වා :

මායා 512 යෙනාසුරෙන සුරෙ චලයිතුං (පලායිතුං?) පයුත්තනතා මයස්සායනත්ති මායා, ණෙ, මා පරිමාණෙ වා, යො, මෙති පරිමෙති අනෙනුනුන උපාතුමෙන ගුණෙන අත්තානො ගුණන්ති මායා.

මායාකාර 512 මායා කරොතීති මායාකාරො, කර කරණෙ, ණෙ.

මාසු 281 මය ගතියං, ණු, මාසු, මාධුපි, මා පරිමාණෙ, ධු, මදුම්මාදෙ වා, ණු, දස්ස ධො, මාධු මාසුසද්දෙ වෙ පුරිසෙ පුලලිඟෙ (පිතෙතා).

මාර 43 කුසලධම්මෙ මාරෙතීති මාරො, මර පාණචාගෙ, ණෙ, අථ කථාසු පන, මාරො, නමුචි, කණ්හා, පමත්තාබන්ධූති මාරස්ස චත්තාරි නාමානි ආගතානි, එත්ථ ච දෙවපුත්තමාරෙන සඞ්ගං පඨමාරා, කිලෙස මාරො, ඛන්ධමාරො, අභිසංඛාරමාරො, මච්චුමාරො, දෙවපුත්තාමාරොති,

මාරජි 2 කිලෙසාදිකෙ පඨමාරෙ ජිතවාති මාරජි, ජි ජයෙ, ඤි.

මාරණ 403 මර පාණචාගෙ, භාවසාධනං, මරියතෙති මාරණං, යු.

මාරිස 594 මාරිසාකති අපපමත්තාකො භූම්ලගහපතිත්තා අපපමාරිසො මාරිසොති ච වුච්චතෙ. 1132 (තඞ්ඛලියෙති තිලඵලසාකෙ, අඤ්ඤෙ සාමිනි.) "සචෙ තුවං මාරිස මනුස්සලොකෙ උප්පජ්ජිස්සසි" ති එත්ථ සාමිනි.

මාලති 576 මල ධාරණෙ, තො, නදුදි, මාලති, (සුමනායං).

මාලා 307 මා මානෙ, ලො, ඕයති පරිමීයතීති මාලා, මල ධාරණෙ වා, අ. අථවා, මාලාති එත්ථ මාසදෙද්දු භමරෙ, තයමා මා භමරා ලසන්ති කීළන්ති අභිරමන්ති එත්ථ පිවනෙනාති මාලාති විගහතො, මා සද්දූපපද ලසධාතු, ඤිපපච්චයො. 422 මාලා මාල්‍යං සුහත්ථ. 1120 (පන්තියං විපියං.)

මාලාකාර 507 මාලා කරොතීති මාලාකාරො, කර කරණෙ, ණෙ.

මාලික 507 මාලා සිප්පයොගා මාලායොගා වා මාලිකො, ඉකො.

මාලුර 556 මල ධාරණෙ, උරො, මාලූරො, (සිරිඵලෙ).

මාල්‍ය 307 මාලා එව මාල්‍යං, සකත්ථෙ ණ්‍ය, 1081 (පුපෙඵ සුත්තාදිනා අසංඛතෙ, තඤ්ඤෙ පුපඵදුමෙ සුත්තාදිසංඛතෙ).

මාළ 209 මා මානෙ, ලො, ඕයති පරිමීයතීති මාළො, එකෙනෙව කූටෙන යුතෙත්තා අනෙකකොණෙ පතිසසයවිසෙසො මාළො නාම, වච්චාකාරෙන කතසෙනාසනනති කෙචි.

මාළු(ලූ)ක 37 ආහාරෙ විය *පාණහූතොපි කදුචි සතෙන මාරෙතීති මාළු තො, මර පාණචාගෙ, තො.

මාස 74 මසි පරිමාණෙ, කම්මනි ණෙ, අථවා සත්තානං ආයුං මිණනෙතා විය සීයති අනතං කරොතීති මාසො, මාසොති අපරණ්ණවිසෙසස්සපි සුවණ්ණමාසස්සපි නාමං, තත්ථ අපරණ්ණවිසෙසො යථා පරිමිතෙ කාලෙ අසියති භක්ඛියතීති මාසො, ඉතරො පන මම ඉදනති මසීයති ආමසීයති ගණ්හීයතීති මාසොති වුච්චති, 1110 (අපරණ්ණං මුගඝාදි, කාලො තිංසරත්තින්දිවපරිච්ඡිනෙනා).

මාසක 479 මස ආමසනෙ, ණ්වු, වෙ ගුඤා එකො මාසකො සමඟරූකා, මම ඉදනති මසීයති ආමසීයති ගණ්හීයතීති මාසකො.

---

* පාසාසහූතොපි, සි: ථි:

මි.

මි 85 (එක:) "මි හිංසනෙ" ති ආදීසු මිකාරො ධාතුසං.
"ති අනති සි ථ මි ම, තු අනතු හි ථ මි මා" ති ආදීසු මිකාරො ආඛ්‍යාත විභත්තියං.
"නෙමි භූමි" ති ආදීසු "කාලෙ වත්තමානානාගතෙ ණ්වාදයො" ති මිනා විහිතෙ මිකාරෙ මිප්පච්චයෙ.
"මෙසා, මිගො, ආමයො" ති ආදීසු මිධාතු හිංසනෙ හොති, තස්ස හි මියති මංසං ඛාදිතුකාමෙහි ජනෙහි හිංසියතීති මෙසා, අජා—මියති හිංසියති මංසං ඛාදිතුකාමෙහි මනුස්සෙහි සීහබ්‍යග්ඝාදීහිබලවම්ගෙහි චාතිපි මිගො. ආ හුසො මිනොති හිංසති අත්තානසමහිනරතනති ආමසො, රොගො— "මිනෙනා" ති ආදීසු මිධාතු අනෙනා පක්කිපනෙ, තස්ස හි මිනොති අනෙනා පක්කිපතීති මිනෙනා.

මිග 617 මර පාණිවාගෙ, ඈ, රස්ස ගො, ඉත්තඤ්ච. මි හිංසායං වා, මියති හිංසියති මංසං ඛාදිතුකාමෙහි මනුස්සෙහි සීහව්‍යග්ඝාදීහිපි බලවම්ගෙහි චාති මිගො. මග අන්වෙසනෙ වා, ඉතොචිතො ගොචරං අන්වෙසති පරියෙසතීති වා මිගො. අථවා, මගහිසති ජීවිතං කප්පනත්ථාය මංසාදි අත්ථිකෙහි ලුද්දෙහි අන්වෙසියති පරියෙසීයතීති වා මිගො. 620—1045, (පසු චතුප්පදෙ, කුරුඟො අජීනයොනි,) "විසෙසතො හරිණම්ගෙ මිගො නාම, සාමඤ්ඤතො පන අවසෙසාපි චතුප්පදා මිගා ඉච්චෙව වුච්චන්ති, තථා හි සුසිමජාතකෙ, කාළාමිගා සෙතදන්තා = පෙ = හෙම ජාලාභිසඤ්ඡන්නා" ති එතසම්ං පාළිප්පදෙසෙ හත්ථිනොපි මිගසද්දෙන වුත්තා "කාළා මිගා" ති.

මිගතණ්හිකා 65 මිගානං තණ්හා පිපාසා යසසං ජලාභාසත්තා සා මිග තණ්හිකා, ඉකො. ඉත්ථියං ආ.

මිගබන්ධිනී 520 මිගෙ බන්ධතීති මිගබන්ධිනී, මිගවන්ධිනී, මිගබන්ධිතීති පි.

මිගමද 303 මිගස්ස මදෙ මිගමදෙ, මිගො මරති නෙනාති වා මිගමදෙ.

මිගමාතුකා 619 සබ්බසොපි මිගානං මාතුඨානෙ තිට්ඨතීති මිගමාතුකා, උපමානෙ කො ඉත්ථියං ආ.

මිගව* 518 මිගෙ හනතීති මිගවො, වො, ධාතුවසෙන වා රූපසිද්ධි වෙදිතබ්බා. "මිගෙ වනති බාධතීති මිගවො, වන බාධනෙ" ති අට්ඨ සාලිනී අට්ඨයොජනා.

මිගව්‍යධ 518 මිගෙ විජ්ඣතීති මිගව්‍යධො, විධ වෙධනෙ, අ.

මිගාදන 611 මිගෙ අදතීති මිගාදනො, "නඤ්ඤදිහි" ඉ, අද භක්ඛණෙ.

මිගාරමාතු 437 මිගාරස්ස සෙට්ඨිනො මාතුඨානියත්තා මිගාරමාතා.

මිගිඤ 611 මිගානං ඉස්සරො රාජා මිගිස්සරො. (සීහෙ).

මිච්ඡා 1146 මිච්ඡාසද්දෙ තතියාය, විතථත්ථදීපකො නිපාතො, "යෙ අඤ්ඤථා ජානන්ති මිච්ඡා තෙසං ඤාණ" න්ති නිදස්සනං

මිත 710 මා පරිමාණෙ, තො, මිතං, (සංඛ්‍යාණෙ).

---

* "මිගවාදි වයං මිගලුද්දෙ ති ටීකා.

මිනන 346 මිද සිනෙහනෙ, ගුවාදි, තො, මිජ්ජති සිනෙහතීති මිත්තො. මි පක්ඛපෙ වා, මිනොති අත්තො පක්ඛිපති්ති මිත්තො, සබ්බගුයෙහසු මීයති පක්ඛිපීයතීති වා මිත්තො. මිද බන්ධනෙ වා, මිදති බන්ධති අත්තානි පරන්ති මිත්තො—"මිත්තො හවෙ සත්තපදෙන හොති" ති වචනං වොහාරවසෙන වුත්තං, න අත්ථවසෙන, යො කොචි අවිසෙසාභිකො අත්තනො පතිවිරූඛොපි ච මිත්තො නාම භවෙය්‍ය—නවෙවං දට්ඨබ්බං, එවඤ පන දට්ඨබ්බං සත්තපදවිනිහාරමත්තෙනාපි සහගච්ඡනෙනා සහ ගච්ඡනත්ථෙ පියවාචානිච්ඡාරණෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං අලලාපසල්ලාප කරණමත්තෙනාපි මිත්තො නාම හොතීති වත්තබ්බං, කිං කාරණා? දල්හවිස්සාසො මිත්තො නාම භවෙය්‍යාති, මිත්තගුණිපසංසාවසෙන එවං වුත්ත" නති සඤ්ඤතීති.

මිලි 199 මථ හිංසායං, ඉලා, අස්සිත්තං, ඉත්ථියං ආ, මිලියතීති මිලි.

මිට්ඨ 628 මිථ සංගමෙ, උනො, මිට්ඨනං, ඉත්ථිපුරිසානං වයං මිට්ඨනං.

මිථෙ 1200 මිථෙ සදෙදු *අඤ්ඤඤ්ඤඤ්ඤ ඉච්චෙවෙ රහො ඉච්චපෙ ච.

මිඛ 176 අච්චන්ත පරිසෙසාදිකාරණං සබ්බඝනිම්මූලනං මිඛං, මුච්ඡාපායං මිඛං, මිද කාරියක්ඛමනෙ, තො, මෙධයතීති වා : අකම්මණ්ඤභාවෙන විහිංසතීති අත්ථො, මිහ සති විහනනෙ වා, මිඛනං චින්තසෙ සතිවිහන නං මිඛං, තො, "ධඤහහෙහි ධ ඤා ච, හ චතුත්ථානමනානං දෙ ඩෙ." අත්ථසාලිනීඅත්ථයොජනායං පන "මිහති විගතසාමඤ්ඤියං හොතීති මිඛං, මිහ අසාමඤ්ඤියෙ" ති වුත්තං.

මිලක්ඛජාති 517 *මිලක්ඛ අබ්‍යත්තසද්දෙ, අ, මිලක්ඛනෙන අබ්‍යත්තං භාසතොති මිලක්ඛා, තෙසං ජාතියොති මිලක්ඛජාතියො,

"ගොමංසභක්ඛකො යො තු ලොකවොහාරඤ්ඤූ භාසතෙ,
සබ්බාචාර විහීනොයං මිලක්ඛජාති වුච්චතෙ."

මිලක්ඛදෙස 186 මිලක්ඛ අබ්‍යත්තියං වාචායං, මිලක්ඛනති අබ්‍යත්ත වාචං භාසනතීති මිලක්ඛා, විසිට්ඨාචාරමගගදස්සනත්ථාය පඤ්ඤවන්තු නො අභාවා රාගාදි මලං අක්ඛමිහි යෙසන්ති වා මිලක්ඛා, අස්සිත්තං, තෙසං නිවාසනට්ඨානං මිලක්ඛදෙසො.

මිසක 23 නානාදිබ්බරූපෙඛි මිස්සකත්තා මිසකං.

මිහිත 175 මිහ ඊසහසනෙ, තො, මිහණං, මිහිතං, (මන්දහාසෙ).

මී.

මීන 671 මර පාණචාගෙ, ඊනො, රලොපො, මි හිංසායං වා, මීයතෙ හිංසීයතෙති මීනො.

මීළහ 275 මිහ සෙචනෙ, ලො, වණ්ණවිපරියායො, ළත්තං, මීල නිමීල නෙ වා, හො, මිලිස්සා ලො, නිමීලනත්‍යනෙන අන්ධීති මීළහා.

---

* අඤ්ඤඤ්ඤඤ්ඤ්ඤ්

මු.

මු 86 (එක :) මුසතෙ, පන "මු බන්ධනෙ" ති ආදීසු මු ධාතුයං. "මවති, මුනාති, හත්ථමුසී" ති ආදීසු මුධාතු බන්ධනෙ, තත්ථ ඡි, මවතීති බන්ධති, මුනාතීති බන්ධති, හත්ථමුසීති පමීයති මුනීයති වා අඟුලියො සංකොචියතීති මූසී, හත්ථස්ස මූසී හත්ථමූසී, මුධාතු, තිප්පච්චයො, තස්ස ථො, විභාවො—"පුප්ඵමූසී" ති ආදීසු පන මුනීයති පමීයති වා රජ්ජූආදීහි බන්ධියතීති මූසී.

"මොනං චුච්චති ඤාණං" නන්ති එත්ථ "මොන" නන්ති පදෙ මුධාතු ඤානනෙ හොති.

"සම්මුනී" ති ආදීසු සංපුබ්බ මුධාතු සම්මන්නනෙ හොති.*

මුඛ 260 මු බන්ධනෙ, ඛො, ඔත්තාහාවො නිපාතනා, මුනන්ති බන්ධන්ති එතෙනාති මුඛං. මුඛ පවත්තියං වා, හිතසුඛං මුඛති පවත්තති එතෙනාති මුඛං, 913 (මුඛ්‍ය පධානෙ, උපායෙ හෙතුම්හි, වදනෙ ලපනෙ, ආදිසම්ං පඨමෙ).

මුඛඵුල්ල 289 මුඛෙ ඵුල්ලතීති මුඛඵුල්ලං, ඵුල්ල විකසනෙ, මුඛඵුල්ලං නාම සුවණ්ණමයො මුඛාලංකාරො, දන්තාදි සුවණ්ණමයාලංකාරොපි මුඛඵුල්ලමෙව.

මුඛර 735 වාච්‍යවාචෙය්‍යසු මුඛමස්සත්ථීති මුඛරො, මුඛා නිද්දුසං රො.

මුඛාධාන 370 මුඛ මාහිඨතීති මුඛාධානං, ආ පුබ්බා ඨා ගතිනිවුත්තියං, යු, ඨාස්ස ධා. "මුඛස්ස ආධානං විවරණං මුඛාධාන" නන්ති, අත්ථ : අත්ථ :

මුඛ්‍ය 695 මුඛ ඕවාති මුඛ්‍ය, ඉවත්ථෙ යො, (උත්තමෙ).

මුගහර 392 †මුදං ගිරතීති මුගහරො, ‡දස්ස ගො, ගිර නිගගිරණෙ, මුඛතීති වා මුගහරො, මුඛ මොචනෙ, අරො.

මුගුස 622 මහ ගත්‍යත්ථො, දඩකො ධාතු, උසො, මුගුසො. (නකුලෙ.)

මුචලින්ද 563 චුල නිමම්ජ්ජනෙ, අ, මුචලසං (ඝා) ඛාතෙ ඉදෙ මුචලින්දෙ.

මුජ්ඣා 400 මුච්ඡා මොහ සමුස්සයෙසු, මුහ වෙච්චෙන වා, ඡා, මුය්‍යනං මූළ්හා, ඉත්තියං ආ.

මුජ 671 මුජ්ජසද්දත්ථො, මුජ්ජා. (මච්ඡවිසෙසෙ.)

මුසි 268 මු බන්ධනෙ, ති, තස්ස ඪො, විත්තං, 527 මුද සංසග්ගෙ, ති. 1031 (කම්මාරභඞ්ගෙදෙ, හුඩ §ඉති ඛ්‍යතෙ, ඛටකෙ කුච්චිතපාණිම්හි.)

මුඛ 321 මුඛ ඛඞනෙ, හුවාදි, අ. මන ඤාණෙ වා, ඩො, මඤ්ඤති හිතාහි තනන්ති මුඩ්ඩො.

මුඛවජ්දද 208 මුඩ්ඩො (ඡද්දං) ඡදනමෙතස්ස න පාසාදස්ස වියාති මුඩ්ඩවජ්ජ ඉදෙ. (රාජතො අඤ්ඤසං ධනිනං ඛ්‍යවහාරකාදීනං භවනෙ.)

මුඩ්ඩක 321 මුඛ ඛඞනෙ, සකත්ථෙ කො, මන ඤාණෙ වා, මඤ්ඤති හිතාහි තනන්ති මුඩ්ඩකො, මුඩ්ඩකොපත්‍ර.

---

* සම්මනෙ සම්මනෙති කත්ථචි. † මුරං. ‡ රස්ස, ඛ : ඊ :
§ හෙදෙතු ඉති ඛ්‍යානෙ, ඛ : ඊ :

මුනි 152 මනති ජානාතීති මුනි, උත්තං, මුනාතීති වා මුති, මන ඤාණේ ති.
මුනිග 143 මුදං පමොදං ඉහති ගච්ඡති නෙනාති මුතිහො, ඉහ ගමනෙ, අ, දස්ස තො, මුදිහොතිපි දිස්සති.
මුත්ත 275 මුච මොචනෙ, තො, මුත්ත පස්සාවෙ වා, මිහ සෙචනෙ වා, මිහස්ස ඉස්සු, මිහති සිඤ්චතීති මුත්තං, 1013 (මුච්චතෙ මුච්චතෙඛ).
මුත්තා 490, 492 මුච මොචනෙ, තො, ඉත්තියං ආ, මුත්තා, 1013.
මුත්තාමුත්ත 387 මුච මොචනෙ, තො, මුත්තං, න මුත්තං අමුත්තං, යඤි නාම සත්තවිසෙසො න කත්තරදණ්ඩා, "යඤිභාරලතාසත්ථ හෙදෙසු ධනුදණ්ඩකෙ" ති නානත්ථසංගහා, තදුඤිකං ආයුධං, මුත්තඤ්ච තං අමුත්තඤෙති මුත්තාමුත්තං, කම්මධාරයෝ, යථා කතාකතං.
මුත්තාවලි 285 මුත්තානං ආවලි මුත්තාවලි.
මුත්ති 9 කිලෙසෙහි මුච්චනත්තා මුත්ති, මුච මොචනෙ, ති, 1084 (මොක්ඛ, නිබ්බාණෙ, අරහත්තඵලෙපි.)
මුත්තික 492 මුත්තා එව මුත්තිකං, සත්ථෙ කො, ඉකාරාගමෝ.
මුදු 716 මුද මොදනෙ, උ, මොදනං මොදියතීති වා මුදු, මුද සංසග්ගෙ වා—1067 (කොමලං අකසිනං, අතිඛිණෙ ඤාණෙඣා.)
මුදුඛිකා 287 මුද තොසෙ, ණ්වු, ආ, මුදනති එතායාති මුදුඛිකා.
මුඛ 256 මුද තොසෙ, ඛො, සිස්සාකාරෝ, මොදනති එත්ථ උණ්හාදයොති මුඛා, 1028.
මුඛජ 256 මුඛනි ජායතීති මුඛජෝ, ජන ජනනෙ, ඨ.
මුඛාභිසිත්ත 335 රජ්ජාරොපණ සමයෙ දක්ඛිණවත්තාසංඛොදකෙන ගහාතීතෙන මුඛනි ඛත්තියකඤ්ඤාදීහි අභිසිත්තෙතා මුඛාභිසිත්තෙතා, පඨමඛත්තියෝ, තප්පභවතාය පන අනභිසිත්තා ච මුඛාභිසිත්තා.
මුඛමාල්‍ය 308 මුඛනි (අලංකත) මාල්‍යං මුඛමාල්‍යං.
මුඛා 1145 මුඛාසද්දෙ නිපත්තෙ ඵලරහිතෙ, නිප්පයොජනෙත්‍යත්ථෙ, අමූලෙ පි ච මුඛා.
මුනි 1 සබ්බධමෙම මුනති ජානාතීති මුනි, ඉ, මුන ඤාණෙ, ඛඤ්ඣාදි ලොකෙ තූලං ආරොපෙත්වා මිණෙයොතා විය ඉමෙ අජ්ඣත්තිකා ඛන්ධා ඉමෙ බාහිරාති ආදිනා නයෙන ඤහො අත්ථෙ මුනාතීති වා මුනි, තෙනාහ භගවා,

"න මොනෙන මුනී හොති මූළ්හරූපො අවිද්දසු,
යො ච තූලංව පග්ගය්හ වරමාදය පණ්ඩිතො.
පාපානි පරිවජ්ජෙති ස මුනී තෙන සො මුනි,
යො මුනාති උභො ලොකෙ මුනි තෙන පවුච්චති" ති.

අපරාපෙත්ථ භවති—මුනීති මොනං වුච්චති ඤාණං, කාය මොනෙයාදීසු වා අඤ්ඤතරං, තෙන සමන්නාගතත්තා පුග්ගලෝ මුනීති වුච්චති, සො පනෙස අගාරියමුනි අනගාරියමුනි සෙඛමුනි අසෙඛමුනි පච්චෙකමුනි මුනිමුනීති අනෙකවිධො, අගාරියමුනීති ගිහීපි ආගතඵලා විඤ්ඤාත සාසනා, අනගාරියමුනීති තථා රූපා පබ්බජිතා, සෙඛමුනීති සත්ත සෙඛා, අසෙඛමුනීති ඛීණාසවා, පච්චෙකමුනීති පච්චෙකබුද්ධා, මුනි මුනීති සම්මාසම්බුද්ධා, තථා හි ආයස්මා සාරිපුත්තෙතා ආහ "මුනිනො

වුච්චන්ති අරහං සම්මාසම්බුද්ධා" ති—මු බන්ධනෙ, ඉ, අත්තනො චිත්තං මුනාති බන්ධති රාගදෙසාදිවසං ගන්තුං න දෙතීති මුනි, 433 මොනමස්සත්ථීති මුනි, රසෙසා, ඔසඤ්ඤ.

මුනින්ද 1 (අගාරියමුනි අනගාරියමුනි සෙඛමුනි අසෙඛමුනි ආදීනං) මුනීනං ඉන්දු (රාජා) මුනින්දු, මුනි ච සො ඉන්දු චාති වා මුනින්දු.

මුබ්බා 581 මුම්බ විකාරතො එව ධනුජියා මුබ්බිත්‍යුච්චතෙ, මුබ්බි බන්ධනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, මුබ්බා.

මුරජ 143 මුරා අසුරා ජාතො මුරජෙ, මුර සද්දූපපද ජන ජනනෙ, ඨවි.

මුසල 455 මුස බඩනෙ, අලො, මුස ථෙය්‍යෙ වා, මුසති එතෙනාති මුසලො. අභිසාලිනී අභියොජනාය පන "මුසති මරති අනෙනාති මුසලො, මුස පාණිචාගෙ, අලො" ති වුත්තං.

මුසා 126, 127, 1146, "මුසාවාදූ වෙරමණී" තාදීසු දිසසති.

මුහුං 1137 පුනපපුනත්‍ථෙ නිපාතො, "මුහුමහාසා" තාදීසු දිසසති.

මුහුමහාසා 123 මුහුං බහුසො පුනපපුනං වා භාසා අභිධානං මුහුමහාසා.

මුහුනතා 67 කුවිලයති රත්තිදිවසෙ සුභාසුභදසසනතොති මුහුත්තෙනා, හුවඡ් කොටිල්‍යෙ, තො, ධාතුයාදිමග්ගි මුකාරාගමො, චඡ ලොපො ච.

මුහුනතික 347 මුහුත්තං කාලවිසෙසං ජානාතීති මුහුත්තිකො, ණිකො.

මුලාල 687 මුලෙ ජායතීති මුලාලො, අසුභූපත්‍ථෙ අලො, රසසාදි, ලත්තං, මුල පතිඨායං වා, අලො, සෙසං පුබ්බසදිසං, මිල නිමීලනෙ වා, උත්ත ලත්තානි, උඩත්තමත්තෙන නිමීලතීති මුලාලං.

මුලාලපුපඵ 685 මුලාලතොපි උග්ගන්ත්වා පුපඵතීති මුලාලපුපඵං.

මූ.

මූග 320 වත්තුමසක්කුණෙය්‍යත්තා මිගසදිසොති මූගො, ඉසසු.

මූල 59 මූල පතිඨායං, අ, මූලති පතිඨාති සුභාසුභඵලමෙත්‍ථාති මූලං, එකාදසනාරා මූලං, 471 මූල පතිඨායං, මූල රොහණෙ වා, අ, මූලධාතු යදූ පතිඨායං වත්තති තදූ භූවාදිගණිකා, යදූ රොහණෙ තදූ චුරාදි ගණිකා. 549, මූලති පතිඨාති රූහති රුක්ඛා එතෙනාති වා මූලං, අථවා, මූලයති ජිනෙනාපි කොචි එතෙන අවජිනෙනන පුන දෙව රූහ තීති මූලං—වුත්තං හි

"යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්හෙ ජිනෙනාපි රුක්ඛා පුන දෙව රූහති.
එවම්පි තණ්හානුසයෙ අනූහතෙ නිබ්බත්තන්ති දුක්ඛමිදං පුනපපුනං."

851 (හෙ නඤ්ඤත්‍ථවිසෙසෙ, සන්නිකෙ සම්පෙ, මූල මූලෙ මූලාදිකෙ) මූලසදූදූ "යාව මජ්ඣන්තිකෙ කාලෙ ඡායා එරති නිවාතෙ, පණ්ණානි පතන්ති එත්තාවතා රුක්ඛමූල" නන්ති ආදීසු සන්නිකෙ. "මූලානි උඩරෙය්‍ය අන්නමසො උසීරනාළිමත්තානිපී" ති ආදීසු මූල මූලෙ—"ලොභො අකුසලමූල" නන්ති ආදීසු හෙතුම්හි. "කම්මමූලං කිණ්වානා" ති ආදීසු පාභතෙ.

මූලක 598 මූල පතිඨායං, ණවු ඔහි මූලකො, මූල රොහණෙ වා, මූල රොපණෙති එකෙ.

මූල්‍ය 531 මූලෙන සම්මිතං මූල්‍යං, ණ්‍ය, මූල පතිඨායං වා, කරණේ යො.

මූසා 526 මුස ථෙය්‍යෙ, අ, දීඝාදි. 795 (සුවණ්ණකාරමූසා මන්තිකා මයා එකා භාජනවිකති.)

මූසික 618 මුස ථෙය්‍යෙ, ණ්වු, ඉත්තච, ණීකො වා, දිඝොච, මුසති ථෙනෙතීති මූසිකො.

මූළ්හ 721 මුහ වෙච්චෙත, ලො, වණ්ණවිපරියායො, තපපච්චයො වා, අමුයහීති මූළ්හා.

මෙ.

මෙ 86 (එක:) අම්හාසද්දභූතො පන මෙසද්දෙ "කිඤ්ඤ මෙ අධිගතං අලං දුනි පකාසිතුං" ති ආදීසු කරණ සංඛාතෙ අවුත්තකම්මත්ථෙ හොති, මයාති අත්ථො.
"තස්ස මෙ භගෙත භගවා සංඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතු" ති ආදීසු සම්පදානෙ.
"පුඛෙඛව මෙ භිත්ඛවෙ සමෙඛාධා අනභිසම්බුඛසෙසව සතො මෙ" ති ආදීසු සාමිඅත්ථෙ.
මෙකාරො පන "මෙ පරිදාන ආදානෙසු" ති ආදීසු මෙ ධාතුයං.
"මෙරෑ" ති එත්ථ මෙඛාතු ආදාන පරිදානෙසු පවත්තති, තත්ථ හි මෙනති මයනති වා ආදදනති පරිදදනති එත්ථ දෙවරාජදෙවරාජිනී ආදයො අඤ්ඤමඤ්ඤං අභිරමන්තීති මෙරු, රූපප්පචයො, තත්ථ හි දෙවත්තා සකසක පරිවාරිකාහි දෙවඉත්තාහි සඞ්ං අභිරමන්තා අත්තනො අභිරතිං ආදදනති නාම තාසඛ අභිරතිං පරිදදනති නාමාති.
"මෙධා" ති ආදිසු මෙධාතු ආදානෙ පවත්තති, තත්ථ හි සුඛුමත්ථෙපි අත්ථං ධම්මඛ ඛිප්පමෙව මෙති අදදාති ච ධාරෙති චාති මෙධා, පඤ්ඤා— මෙධාතු ධාධාතුවසෙන ධාතුවයව්සිඨං මච්ඡයුගලධාතුනාසිඛමෙතං ගණ්හා මඝෙහා වියාති දට්ඨබ්බං, තෙනෙව හි අත්ථසාලිනියං "ඛිප්පං ගහණධාරණට්ඨෙන වා මෙධා" ති වුත්තං, සද්දනීතියමපි අයමෙවත්ථ නයො වුත්තොති.

මෙඛලා 287 මෙහනස්ස ඛස්ස මාලා මෙඛලා, මෙහනින්ද්‍රියස්ස මාලා ත්‍යත්ථෙ, කෙචි පනාචරියා "මෙඛ කපිච්චිත්තෙ" ති ධාතුං වදන්ති, තෙසං මතෙ අලපාවවයො හොති.

මෙඝ 47 මෙහති සිඤ්චති ලොකං වස්සධාරාහීති මෙඝො, ඝො, ඔහ සෙවනෙ.

මෙවක 96 මව මුච් කාමානෙ, (කාමානං පිංසනං) සෙතාදිකං මචතීති මෙවකො, 363 පුච්ඡස්ස හෙඨිමභාගො, 635 මෙවකො කණ්හවණ්ණ පි වුත්තොතා. 1023.

මෙඣක 698 මෙඛ හිංසාසංගමෙසු, මෙධියතෙ සඟමියතෙති මෙඣඛිං.

මෙණ්ඩ 501 මෙඬ කුටිලත්ථෙ, ණ්ඩ, මෙඬො. "හත්ථිමෙඬො, (367) අස්ස මෙඬො" ති හත්ථාරොහ අස්සාරොහා.

මෙත්තා 161 මිද සිනෙහෙ, මෙජ්ජති සිනෙහතීති මෙත්තා, තා, ඉත්තියං ආ, ඉත්තෙත භවා වා මෙත්තා, ණ.

මෙත්ති 161 මිද සිනෙහෙ, මෙජ්ජති සිනෙහතීති මෙත්ති, ති, ඉත්තෙ භවා වා මෙත්ති, ණ්.

මෙථුන 317 මිථුනානං ඉත්ථිපුරිසානං සමානඡන්දානං ආචාරෝ මේථුනං, ණ, තදඤ්ඤස්ස උපචාරා, 628 මිථ *සංගමේ, උනෝ, 1063 (රතෙ සුරතෙ).

මෙද 282 මිද සිනෙහනෙ, ණ, (සිනෙහෝ නාම වසා සංඛාතෝ සිනෙහෝ පීතිසිනෙහොති*දුවිධෝ, ඉධ පන වසා සංඛාතෝ සිනෙහෝ අධිප්පෙතෝ)—මෙදෙ නාම ථූලසරීරස්ස සකලසරීරං ඵරිත්වා කිසස්ස ජංඝමංසාදීනි නිස්සාය ඨිතෝ පත්ථිනභාවෙහෝ, වණ්ණන හලිද්දී වණ්ණ හොති.

මෙදිනී 181 "මධුනෝ† කෙටභස්සාමී ‡මෙදස්සාව පරිපූතෝ.
තෙනායං මෙදිනී දෙවී වුච්චතෙ බ්‍රහ්මවාදිහි" ති§
වචනතෝ මෙදොයොගා ඊ, ඉනි ච, මිද සෙහෙ වා, ස්ත්‍රු, නදාදී, අයසිත්තනං.

මෙධග 400 මෙධ මෙධා හිංසා සංගමෙසු, ගම්භ ගතිම්හි, අත්තනෝ නිස්සය යඤ්ච පරඤ්ච මෙධමානෝ ගච්ඡතීති මෙධගෝ.

මෙධා 152 මෙධ හිංසා සංගමෙසු, කරණෙ අ, මි හිංසායං වා, ඩා, අසනිවිය සිලුච්චයෙ කිලෙසෙ මෙධති හිංසතීති මෙධා, මෙධති වා සිරියා සිලාදීහි ච සප්පුරිසධම්මෙහි සමාගච්ඡති න එකිකා භූතා තිට්ඨතීති මෙධා—සුබුම්මපි අත්ථං ධම්මඤ්ච ඛිප්පමෙව මෙති ආදදාතීති ච ධාරෙති චාති මෙධා—මෙධධාතු ධාධාතුවසෙන ධාතුවය විසිට්ඨං මච්ඡසුගල ධාතු නාම සිඛමෙතං ගහොම්හෙහා විය, වුත්තඤ්ච සද්දනීතියං,
"මෙධධාතුවසා චෙව මේ ධා ධාතුහි ච ඉධා.
මෙධාසද්දස්ස නිප්පත්තිං මෙධාච් සමුදීරයෙ."

මෙධාවී 229 මෙධා ධාරණවති පඤ්ඤා, සා අස්ස අත්ථීති මෙධාවී, වී—"මෙධාවීති ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතෝ පුග්ගලෝ" ති සද්දනීති.

මෙරය 533 මදං ජනෙතීති මෙරයං, ණයෝ, අඝස්ස, දස්ස රෝ ච, සිධ්‍ර ප්‍යත්‍ර, මජ්ජවිසෙසෙපි වදන්ති.
"සිධ්‍ර උච්චුරසෝ පක්කෝ අපක්කොනා සාලවෝ භවෙ,
මෙරයං ධාතකී පුප්ඵං තුල්‍යධඤ්ඤබ්බලොඝිතං."

මෙරු 26 මිණාති හිංසති සබ්බෙ පබ්බතෙ අත්තනෝ උච්චතරතෙනනාති මෙරු, මි හිංසායං, රු, ඕනාති හිංසති රංසිහි අන්ධකාරනති වා මෙරු. අථවා, මෙරූති එත්ථ මෙධාතු ආදානපටිදානෙසු පවත්තතා, තත්ථ හි මෙනති මයනති වා ආදදනති පටිදදනති එත්ථ දෙවරාජරාජිනීආදයෝ අඤ්ඤමඤ්ඤං අභිරමන්තීති මෙරු, තත්ථ හි දෙවතා සකසකපරිවාරිකාහි දෙවධීතාහි සද්ධිං අභිරමන්තා අත්තනෝ අභිරතිං ආදදනති නාම තාසඤ්ච අභිරතිං පටිදදනති නාමාති.

මෙලක 769 මිල සිලෙසනෙ, ණ, සමෙළ කෝ, මෙලකෝ, (සහමෙ).

මෙස 501 මිසති පඩතෙ අඤ්ඤමඤ්ඤන්ති මෙසෝ, මිස පඩායං, අ, "පඩාය හසනෙ මෙසෝ පඩාය මසමුනනති" ති නානත්ථසංගහෝ—මි හිංසායං වා, මීයති හිංසීයති මංසං ඛාදිතුකාමෙහි ජනෙහීති මෙසෝ.

---

* යාමෙ, සි: ථි: † මධුරෝ, සි: ථි: ‡ මෙදස්සාය පරිපූතා, සි: ථි:
§ "මධුකෙටභයොරාසින් මෙදසෙව පරිපූතා,
තෙනායං මෙදිනී දෙවී ප්‍රොච්‍යතෙ..." පුරාණං.

මෙහ 329 මිහ සෙවනෙ, හුවාදි, මිහති මුත්තම්* ති මෙහො, ණ, මෙහො මුත්තමෙහො, සො ච බහුමුත්තාමෙහො මධුමුත්තාමෙහො රත්තාමෙහො සුඛකමෙහො ඉත්‍යනෙකව්ඛො.

මෙහන 273 මිහ සෙවනෙ, යු, මිහති රතනමුත්තානි නෙනාති* මෙහනං.

මො.

මොක්ඛ 6 මුච්චනති එත්ථ එතෙන වා රාගාදීහීති මොක්ඛො, මුච මොචනෙ, අ, 696 මුච මොචනෙ, හීනමජ්ඣිමභාවෙහි මුච්චතීති මොක්ඛො, තො, තස්ස ඛො, 1132 (මුත්තී මුඛනං).

මොඝගලලාන 435 මොඝගලී †බ්‍රාහ්මණියා අපච්චං මොඝගලලානො.

මොඝ 715 මුහ වෙච්තෙත, අ, හස්ස ඝො, මුහමුච්ඡායං වා, ඝො, හලෝපො, මුය්හනති සත්තා එත්ථාති මොඝො.

මොච 589 මුච මොචනෙ, ණ, මුච්චති රුහබයමා වලලරියාවාති මොචො.

මොන 429 මුනිනො කම්මං මොනං, ණ. ඤානනත්ථවාචී මුධාඝුයා වා සිඛං.

මොදක 1113 මුද හාසෙ, ණ, මොදති එතෙන තදත්ථිකාති මොදකො.

මොර 634 මුර සංවෙධනෙ, ණ, මි හිංසායං වා, ඔරො, මා වා රවණෙ (?) මීයතීති මොරො, මහියං රවතීති වා මොරො, රූසදෙදෙ.

මොස 522 මුස ථෙය්‍යෙ, ණ, මුසතීති මොසො. (චොරෙ).

මොසක 522 මුස ථෙය්‍යෙ, කත්තරි ණ්වු, මුසති චොරෙතීති මොසකො.

මොහ 168 මුහ වෙච්තෙත, ණ, මුය්හනති තෙන සම්පයුත්තා ධම්මා සයං වා මුය්හති මුය්හනමත්තමෙව වා තනති මොහො, 400 මුහ වෙච්තෙත, ණ, 1087 (අච්ඡාය අඤ්ඤුණෙ, මුචඡනෙ විසඤ්ඤිභාවෙ).

ය.

ය 91 (එක:) යානෙ හත්ථි අස්සරථාදිවාහනෙ ච, යාතරි යාසත්ත ජනෙ ච, ආයුම්හි, කිත්තිසදෙදෙ ච, ථොමනෙ පසංසායඤ, පච්චයෙ විකරණරූපසංසිඩ්ඪපච්චයෙ ච, ආගමෙ ච, "යමෙදන්තස්සාදෙසො" ති එතෙන සුත්තෙන කතෙ එකාරස්ස අන්තභූතස්ස කාරියගුතෙ යකාරෙ ච, "සඛ්ඛනාමකාරතෙ පඨමො" ති එතෙන සංගහිතෙ යකාරෙ සඛ්ඛනාමෙ ච, යකාරබ්‍යඤ්ජනෙ ච, ඡඤ්ඤගණෙ ඡඤ්ඤසි ආගතෙ යකාරගණෙ ච හොති. තත්ථ

"යා යාසුං දීඝයා සත්තා පත්ථටයො සගුණ්ණතො.
යො සජ්ජන ‡ධීමන්තෙහි යතො විඤ්ඤූහි සාධුකං" ති

ආදීසු යකාරො යථාකමං යානෙ යාතරි ආයුම්හි කිත්තිසදෙදෙ ථොමනෙ ච හොති—තත්ථ යන්ති යායන්ති වා එතෙහි රාජරාජමහාමත්තාදයොති යානං, අස්සරථාදි වාහනා. යන්ති යායන්ති වා යා, යාතා ජනා. තෙහි හත්ථිඅස්සයානෙහි යන්තෙතාති යාතා, දීඝො යා ආයු යෙසං තෙති දීඝයා, ජනා. යෙහි යානෙහි යාතා සත්තා, දීඝයා දීඝායුකා, ආසුං

---

* මිහති රතෙ (රතක)මුත්තානි, බ : ථි : † බ්‍රාහ්මණිස්සා පච්චං, ඔ : ථි :
‡ විසෙසඤ්ඤූහි, කත්ථචි.

අහෙසුනන්ති අත්ථෝ, සගුණතෝ අත්තනෝ ගුණතෝ, පත්ථටයෝ පත්ථට කිත්තිසද්දෝ ගුණවන්තජනෝ, විඤ්ඤූහි පරෙසං ගුණවිසෙසජානන සීලෙහි සප්පුරිසෙහි, සාධුකං යෝ ථොමිතොති, සියතෙ ථොමීය තෙති යෝ, ථොමිතබ්බජනොති අත්ථෝ,

"දිවාදිතෝ යෝ—භාවකම්මස්ස යෝ" ති ආදීසු යකාරෝ විකරණ රූප සිද්ධිපවත්තයෙ පවත්තෙතා.

"සවමදනතරතරලා චාගමා" ති එත්ථ යකාරෝ ආගමෙ පවත්තෙතා.

"යමෙදනතස්සාදෙසෝ" ති එත්ථ අනතභූතස්ස එකාරස්ස කාරියෙ.

"යෝ සෝ ආදීනි සබ්බනාමපදානි නාමා" ති ආදීසු යකාරෝ සබ්බ නාමෙ පවත්තෙතා.

"සරලවසහලඅ" නන්ති ආදීසු යකාරෝ බ්‍යඤ්ජනෙ පවත්තෙතා.

"මණියෝ ගෝ යදි පණ වෝ ඛත්තෝ" ති ආදීසු යකාරෝ ඡඳසි ගණෙ.

යං 1145 යමාදයෝ ජ කාරණ්ත්ථෙ සියුං "යං ඛෝ ගිහිබ්‍යඤ්ජනෙ ඉමෙ සත්තා."

යක්ඛ 13 යජ්ඣිය්‍යතෙ පූජීයතෙති යක්ඛෝ, යක්ඛ පූජායං, අ, යත පයත නෙ වා, ඛෝ, යතති පයතති බලිමාහරණත්ථායාති යක්ඛෝ.

969 (මහාරාජෙ චතූසු මහාරාජෙසු එකයම්පි මහාරාජෙ, නරෙ සත්තා.) යක්ඛාති මහානුභාවෝ සත්තා, තථා හි,

"පුච්ඡාම තං මහායක්ඛ සබ්බභූතානමිස්සරා" ති

එත්ථ සක්කෝ දෙවරාජා යක්ඛාති වුත්තෝ, අථවා, යක්ඛයොනියං නිබ්බත්තසත්තා සබ්බෙපි වාසත්ථා යක්ඛාති වුච්චන්ති. "පරයක්ඛ විසුඛි පඤ්ඤුපෙන්ති" ති එත්ථ හි යක්ඛසද්දෝ සත්ත වත්තති, තථා හි,

"යක්ඛාති සත්තාපි දෙවෝපි සක්කාපි ඛිණාසවෝපි යක්ඛා යෙව නාම"—මහානුභාවතාය යක්ඛියති සරණගතෙහි ජනෙහි නානා පච්ච යෙහි නානා බලිං හි ච පූජීයන්තීති යක්ඛෝ.

"සත්ත දෙවෙ ච යක්ඛ ච ඛිණාසවෙ ච රක්ඛසෙ,
පඤ්චසෙතෙසු අත්ථෙසු යක්ඛසද්දෝ පවත්තති" සද්දනීති.

යක්ඛඩ්ඪ 304 යක්ඛෙහි කතෝ ඩ්ඪෝ යක්ඛානං දූතබ්බෝ වා ඩ්ඪෝ යක්ඛ:

යක්ඛාධිප 32 යක්ඛානං අධිපෝ රාජා යක්ඛාධිපෝ. (වෙස්සවණෙ).

යඤ්ඤ 1150 "යඤ්ඤ මහාරාජ ජානෙය්‍යාසී" ති ආදීසු පදපූරණෙ.

යජු 108 යජනෙන අනෙනෙති යජු, උ, සජ දෙවපූජායං, (වෙදෙ).

යඤ්ඤ 412 යජ දෙවපූජාසංගතිකරණදානධමෙමසු, යජනං යඤ්ඤං, යජන්ති අනෙනාති වා යඤ්ඤෝ, ඤ්ඤ, ජස්ස ඤ්ඤ.

යඤ්ඤඝ 551 යඤ්ඤකම්මානමඝෝ එකඝත්තා යඤ්ඤඝෝ.

යති 196 යත පයතනෙ, ති, තස්ස ථෝ, ධාත්වන්තස්ස තස්ස වෝ, (සත්ත රතනානි යති නාම.) 387 යති නාම සත්ථවිසෙසෝ න කත්තරදණ්ඩෝ, තදුදිකං ආයුධං මුත්තාමුත්තං.

යතිමධුකා 587 දණ්ඩාකාරත්තා යති ච සා මධුරසත්තා මධුකා චෙති යති මධුකා.

යති 434 යත පයතනෙ, ඉ, යතන්තීති යති, යතම්හ්‍රියසංයමෝ මෙතස මත්ථීති වා යති, යෙ සංයතා ඉන්ද්‍රියෙසු ගණ තෙ යතයෝ නාම, යති නොත්තිපි පාඨෝ.

යතො 1145 "යතො ඛො ගහපතිපුත්තා" ති ආදීසු කාරණේ දිසසති.

යත්ථ 1156 යස්මිං ඨානෙ යත්ථ, යසද්දතො "ත්‍රථසතතමියා" තාදිනා ථො.

යත්‍ර 1156 යස්මිං ඨානෙ යත්‍ර, "ත්‍රථසතතමියා" තාදිනා ඨානසතතමා පෙ ත්‍රප්පච්චයො.

යථතතං 1152 "යථතතමිති සචචං" ති වික්‍යා.

යථරිව 1143 (පරිභාගෙපි සදිසෙපි,) "යථරිව හොතා ගොතමෙන.

යථා 1142 "න චරං යථා පච්චන්නං වුත්ථං සන්තරබාහිර" නති ආදීසු. "යථා කථමපන භගෙන භගවති බ්‍රහමචරියං වුසසති" ති ආදීසු පද පූරණේ.
"යථා අයං නිමිරාජා පඩිතො කුසලවතිකො" ති ආදීසු අතිවියාති අතෙථ.

යථාව 1143 යථාසද්දෙ විය පරිභාගත්ථාදීසු ඤෙය්‍යං "යථා ච මහා රාජා" ති ආදීසු දිසසති.

යථාතථං 1152 යථාතථං සද්දෙ, සචචත්ථෙ අලිඟෙ, නඛඛන්තා සචච වචනවන්තානං වාචකා, සම්මාසද්ද යථාතථං සද්දවජජිතා සෙසා අව්‍ය තථාදයො තීසු ලිඟෙසු වත්තන්ති. 1152 තථසසානතිකකමො යථා තථං, යථාත්ථෙ අබ්‍යයීභාවෙ, තථසද්දෙයං භූතපරියායො.

යථානාම 1142 පරිභාගත්ථෙ "යථා නාම මහාරාජා" ති ආදීසු දිසසති.

යථාපි 1142 "යථාපි සෙලා විපුලා නභං ආහච්ච පඛඛතා" තාදීසු.

යථාහි 1142 පරිභාගත්ථෙ "යථා හි මෙඤ්ඡා ථනයං" තාදීසු.

යථෙව 1142 "යථෙව තාහං වචනං අකරං සද්දමහු තෙ" තාදීසු.

යථිච්ඡිත 469 ඉච්ඡිතසසානතිකකමො යථිච්ඡිතං, යථාත්ථෙ අබ්‍යයීභාවෙ.

යදි 1147 "යදිමසස ලොකනාථසස විරජ්ජිසසාම සාසනං" ඉච්චාදීසු සංකාවත්ථානෙ, යදිසද්දෙ කත්‍රථච් වා සද්දත්ථෙ, "යඤ්ඤදෙව පරිසං උප සංකමති යදි ඛත්තියපරිසං යදි බ්‍රාහමණපරිසං යදි ගහපතිපරිසං" ඉච්චාදි—ඒත්ථ "යදි ඛත්තියපරිස" නති ආදිනි ඛත්තියපරිසං වාති ආදිනා ගහෙතබබො — ඒත්ථ ච යදිසද්දසස වාසද්දසසත්ථතා කථං විඤ්ඤායතීති චෙ? යසමා කත්‍රථච් පාළිප්පදෙසෙ යදිසද්දෙන සඞ්ඛා වා සද්දෙ සමොධානං ගච්ඡති, යථා, "ඉමසස වචනං සචචං වා යදිවා මුසා" ති ආදීසු, තසමා විඤ්ඤායති—සාසනසම්ං කෙචි සමානත්ථා සද්දු එකතො සමොධානං ගච්ඡන්ති, යථා, "හත්ථි ච කුඤ්ජරො නාගො" ති ච "අපපං වසසසතං ආයු ඉදුනෙතරහි විජ්ජති" ති ච—"තෙන සමයෙන බුඩ්ඩො භගවා" ති ච—එවං යදිසද්දසස වාසද්දත්ථතා විඤ්ඤායති—අථවා, නනු වත්‍රථසුත්තසංවණ්ණනායං අඞ්කථාචරියෙහි "යදි නීලකාය—පෙ—යදි පීතකායා" ති ආදිනං නීලකත්‍රථාය වාති ආදිනා අත්ථො සංවණ්ණිතො, තදනුසාරෙන යදි ඛත්තියපරිසන්ති ආදිනාපි යදිසද්දසස වාසද්දත්ථතා විඤ්ඤායති යෙවාති නිඨමෙත්‍රථාවගන්තබබං. කත්‍රථච් යදුසද්දසස අත්‍රථෙපි—"යදි පස්සන්ති පවනෙ දූරකා පලිතෙ දුමෙ" ති ආදි.

යදිච්ඡා 760 යා යා ඉච්ඡා අධිප්පායො යදිච්ඡා.

යන්තමුත්තං 387 යන්ත සංකොචනෙ, අ, යන්තං ධනාදි, මුච මොචනෙ, තො, මුත්තං, යන්තච තං මුත්තඤෙති යන්තමුත්තං, සරාදි.

යම 44 පජාසංයමනතො යමො, 444 යමූ උපරමේ, අ, යමො, 628 යමං, 768, යමො, 973 (සංයමෙ චක්ඛාදීන්ද්‍රියසංයමෙ).

යමක 628 යමූ උපරමෙ, ණ්වු, යමකං, "යමකසාලානමන්තරෙ" තාදීසු.

යම (න) දණ්ඩ 109 යමං සංයමං දදාති පරෙසන්ති යමදෙ, යමදෙ ච සො (දණ්ඩිණෙය්‍යගණිතතා) අත්ථි වෙති යම(ත)දණ්ඩි.

යමරාජ 44 මච්චුප්පඝාතයොස්ස කිංකරා, තෙසු රාජතො යමරාජා.

යමල 628 යමූ උපරමෙ, අලො, යමලං, (යමිකෙ).

යමුනා 682 යමූ උපරමෙ, උනො, යමෙති මලං නාසෙතීති යමුනා, යමස්ස භගිනී වා යමුනා, භගිනීත්‍යෙව උනො.

යව 450 යු මිස්සනෙ, අ, යවො, (සත්තසු ධඤ්ඤෙසු එකො).

යවනපුප්ඵ 147 යු මිස්සනෙ, යු, යවනං, තස්ස පුප්ඵං යවනපුප්ඵං, දෙව කුසුමං, යවනදෙසෙ ජාතං වා පුප්ඵං යවනපුප්ඵං, යං ලවඟන්ති වුච්චති යං පුප්ඵං නුහිපුප්ඵසමානං.

යවස 602 යු මිස්සනෙ, අසො, යවියති මිස්සීයතීති ගවසො, (ගවාදිනමද නියෙ නිණෙ).

යස 117 යජති එතෙනාති යසො, යජ දෙවපූජායං, අ, ජස්ස සො, සඛ්‍යත්ථ යාතීති වා යසො, යා ගමනෙ, සො.

යසොධර 336 යසො වුච්චති පරිවාරෙ කිත්ති ච තෙ ධාරෙතීති යසොධරා, ධර ධාරණෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, මනාදිත්තතා අලොපා.

යත්ථ 1156 අනියමඨානාදිවාචකො—යස්මිං ඨානෙ යත්ථං, යසද්දතො "යතො ත්‍රි" ත්‍රාතිම්හි ත්‍රිං.

රා.

රා 92 (එක:) යාකාරො පන යාධාතුම්හි ච නාදීනං සම්වචනපරියන්තානං කාරියෙ ච සඛ්‍යනාමපදෙ ච හොති. "රා ගති පාපුණනෙ" ති ආදීසු ධාතුම්හි—"පතො රා" ති ආදීසු නාවිභත්තියා කාරියෙ—"රා සා ච ඉත්ථියා ලිඟ" න්ත්‍යාදීසු සඛ්‍යනාමෙ.

රා 93 (එක:) යාධාතු පන යාත්‍රායං, යාපනායඤ්ච, චජනෙ ච, ගතියඤ්ච, පාපුණනෙ ච හොති, "යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති අනවජ්ජතා ච ඵාසු විහාරො චා" ති ආදීසු යාත්‍රායං.

"රා සීලො සජ්ජනො සඟහං ගච්ඡති සුඛඨානියං" ති ආදීසු චජනෙ, තත්‍රථ හි රා සීලො චජනසීලො සජ්ජනො සුඛඨානියං සඟහං ගච්ඡතීති අත්ථො.

"නියත්‍යානිකො" ති එත්‍රථ චාගෙ, තත්‍රථ හි නිස්සෙසතො යාති යායති වා සකලං සංසාරවට්ටං චජතීති නියත්‍යානිකො" නිපුබ්බා යාධාතු චාගෙ, අනියපපච්චයො, යස්ස කො.

"යානං උපයානං උත්‍යානං" ති ආදීසු ගතියං පාපුණනෙ ච හොති, තත්‍රථ හි 'යන්ති යායන්ති වා ගච්ඡන්ති ඉච්ඡිතට්ඨානං පාපුණන්ති වා නදී පාරාදිකං එතෙනාති යානං, උපයන්ති එතෙන ඉස්සරස්ස වා පිය මනා පස්ස වා සන්තිකං ගච්ඡන්තීති *උපයානං, පණ්ණාකාරං, "උපයානා

---

* පණ්ණාකාරස්ස උපායනන්ති පි අත්ථෙකෙසුට්ඨානෙසු දිස්සති.

නි මෙ චජ්ජුං රාජපුත්තා තසි ගතෙ" ති ආදීසු හි පණ්ණාකාරානි උපයා නානීති වුච්චති—සම්පතනදඤඤීයපුප්ඵඵලාදිතාය උඩං ඔලොකෙනතා යනති ගච්ඡනති එත්ථාති උය්‍යානං.

යාග 412 යජ දෙවපූජා සඟතකරණදානධමෙමසු, යජනං යාගො, ණ. (දෙවපූජාගහණෙන බුඩාදිපූජා ගහිතා, සඟතකරණං සමොධාන කරණං—තථා හි—"යං කිඤ්චි සඟතං අත්ථි භවොා වා යඤ්ච ලබභයි" ති ගාථායං සඟතසදදෙන සමොධානං වුත්තං, දානං පරිච්චාගොා, ධමෙමා සීලානසීලාදි, එතෙසුත්ථෙසු යජධාතු වත්තතති).

යාඝ 465 යා පාපුණනෙ, ඝ, යාඝතීති යාඝ, යු මිස්සනෙ වා.

යාචක 740 යාච යාචනෙ, ණ්වු, යාචති භික්ඛතීති යාචකො.

යාචනක 740 යාචනං කරොතීති යාචනකො, යාචතීති වා, යාච යාචනෙ, යු, සත්ථෙ කො.

යාචනා 759 යාච යාචනෙ, යු, ඉත්ථියං ආ, යාචනා.

යාජක 414 යජ දෙවපූජායං, ණ්වු, යජතීති යාජකො.

යානනා 407 යත නියය්‍යතනෙ, යු, ඉත්ථියං, ආ. තිබබවෙදනා ප්‍යත්ත.

යාන්‍ත 395 යා පාපුණනෙ, "ඡදුදිහි තන්ත්‍රණ්" ති ත්‍රණ්, ආ, 1054 (වුත්ති ජීවිතවුත්ති).

යාන 375 යාති අනෙනාති යානං, කරණෙ, යු, (සබබසම්මං හත්ථාදිකෙ වාහනෙ) 422 යානං හත්ථාදි, අනනමසො උපාහනං උපාදුය, 1090.

යාප්‍යයාන 373 යාප්‍යෙති *අධමෙමති යායතෙති යාප්‍යයානං, යාප්‍යං කුච්ඡිතං යානං වා: "යාප්‍යං පානීයකෙ නි නෙය්‍ය" ති නානත්ථසංගහො. (පුරිසයුත්තන යානෙ.)

යාම 72 යා පාපුණනෙ, මො, යාති ගච්ඡතීති යාමො, දිනස්ස ඡඩ්ඩා භාගො අඩ්ඨමා වා, උපරමති වා අහොරත්ති වානෙනාති යාමො, යම්නො ණ, 768 යමු උපරමෙ, ණ, යාමො.

යාව 1141 "යාවස්ස කායො ඨිස්සති" ති එත්ථ අනියමපරිවෙච්ඡදත්ථෙ. 1193 (සාකල්‍ය නිරවසෙසෙ, "යාව දත්ථං තාව ගහිතං"—මාණෙ පමාණෙ, "යාව පමාණං—අවධිම්හි මූලා සාඛා යාවච කණ්ඩා"—අවධාරණෙ, පරිච්ඡිනෙන.)

යාවක 305 යු මිස්සනෙ, ණ්වු, යාවකො, (ලාබායං).

යාවතා 1141 "යාවතා භික්ඛවෙ කාසිකොසලා" ති එත්ථ අනියමපරිවෙච්ඡදත්ථෙ.

යු.

යු 93 (එක:) යුකාරෙ පන "යු ගති මිස්සනෙසු" ති ආදීසු යු ධාතුම්හි, "සදදකුධවලමඩ්ඩරුවාදීහි යු," "නඤදීහි යු" ති ආදීසු යුපච්චයෙ. "ආයු යොනී" ති ආදීසු යුධාතු ගතියං මිස්සනෙ ච හොති, තස්මා හි ආයවනති ආගච්ඡනති පවත්තනති තස්මිං සති අරූපධම්මාති ආයු, තථා හි අත්ථසාලිනියං වුත්තං "ආයවඤ්චෙන ආයු තස්මිං සති අරූපධම්මා ආයවනති ආගච්ඡනති පවත්තනති තස්මා ආයූති වුච්චති" ති—අථවා

---

* අධිගමෙහි, සි: පී:

ආයවනති මිස්සීකරොනති භවන්ති සත්තා එතෙනාති ආයු—යවනති එත්ථ සත්තා එකජාති සමවටයෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං මිස්සිතා හොනතීති යොනි, අඩජාදි බන්ධකොඨාසො—යවනති මිස්සනති සුඛතසොණිතා එතෙනාති යොනි, "න චාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රූමි යොනිජං මත්තිසම්භව" නති එත්ථ ආගතො ඉත්ථිනං පඤ්ඤාවමඟෙහා—යවති ගච්ඡති පවත්තති ඵලං එතෙනාති යොනි, කාරණං.

යුග 628 යුජ යොගෙ, අ, යුගං, 882 (රථනඟලාදීනං අඟං රථාදෘඟං, කප්පමහි කතාදිකෙ).

යුගඤ්ඤ 82 යුගානමඤ්ඤා ජාතො යුගඤ්ඤා. (ඛයකප්පෙ.)

යුගන්ධර 26 චක්කිම සුරිය සංඛාතං යුගං යුගලං ධාරෙති තදුඛ්ඛධ මහා චාරිත්‍යාති යුගන්ධරො, 374 යුගඤ්ඣාරෙතීති යුගන්ධරො, සඤ්ඤායං අ, අභිධානා රයෙසා.

යුගපත්තන 552 යුගං සමකං පත්තමස්සාති යුගපත්තා. (කොච්ලාරෙ.)

යුගල (ල) 628 යුජ යොගෙ, අලප්පච්චයො, ලත්තං, යුගෙ අලනති වා යුගලං.

යුඤ්ඤ 353 යුජ සමාධිම්හි, (සමාධි අභ්‍යුපගමො), තො, යුජ යොගෙ වා, යුත්තං.

යුධ 399 යුධ සම්පහාරෙ, තො, යුඬං, "ධඪභහෙඝි ධඪා ච"

යුව 253 යු මිස්සනෙ, අ, උවාදෙසො, සිස්සසාකාරො, යුවා.

යුවනී 231 යුවසද්දතො පාචිපදිකතො ති, ඊප්පච්චයෙ යුවති.

සූ.

සූථ 632 සු මිස්සනෙ, ථො, දීඝාදි, සජාතියතිරච්ඡානානං ගණෙ සූථො.

සූථපේඨ 360 වනකරීනං යො පෙඨො සො සූථානං පෙඨත්තා සූථපෙඨො.

සූථප 360 සූථෙ පාති රඤ්ඣතීති සූථපො, පා රඤ්ඣණෙ, කි.

සූපිකා 576 සූධ හිංසායං, ඉ, සඑව කො, දීඝාදි, සූපිකා, සූධිකාපි.

සූප 208 සු මිස්සනෙ, පො, දීඝො ච, දීඝ විධානසාමත්ථියා ඔත්තාභාවො, 419 සවනති, සහවත්තනති එත්ථාති සූපො 1101.

සෙ.

සෙන 1145 කාරණත්ථෙ "යෙන හි මහාරාජා" තාදීසු.

සෙහුය්‍ය 703 යෙහුය්‍යසද්දෙ, බහුලත්ථවාචකො පාචිපදිකො.

සෝ.

සොග 858 සුජ යොගෙ, ණ්, යොගො, (සඟෙ ලඟෙහ, කාමාදෙ චතුක්කෙක).

සොගසෙඛ්ඛම 9 යොගා ඛයනති එතෙනාති යොගඛෙඛමො, ඛි ඛයෙ, මො.

යොගඝ 375 යොජනීයං යුජ්ජතෙනෙනාති යොගඝං, යුජ යොගෙ, ණ්‍ඝ, 1073 (යානෙ හත්ථාදියානෙ යොගඝං, ඛමෙ පන යොගෙඝා).

යොජන 196 යුජ සමාධිම්හි, යු, එත්තකං යොජනං නාම හොතූති චතුගාවුතෙහි සමොධානනත්‍ථතෝ, චතුගාවුතං යොජනං නාම.

යොත්‍ත 448 යුජ යොගෙ, තො, යොජනත්‍ථතෙනෙනාති යොත්තං.

යොධ 376 යුධ සම්පහාරෙ, ණ, යුජ්ඣන්ති යොධා.

යෝනි 153 යු, මිස්සනෙ, නි, යවති මිස්සී භවති ඵලයෙස්සූති යොනි, 273 යවනති සත්තා අනෙන එකීභාවං ගච්ඡන්තීති යොනි, යවනති මිස්සනති සුක්කසොණිතා එතෙනාති වා: 848 (ඛත්තියොඩාසො අඩ්ඪජාදි චතුකකං, පසසාවමගෙහා ඉත්ථීනං යොනිමගෙහා)
යොනිසදෙසූ "චතසෙසා නාගයොනියො චතසෙසා සුපණ්ණයොනියො" ති එත්ථ ඛත්තියොඩාසෙ—"නවාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රූමි යොනිජං පෙත්තිසම්භව" න්ති එත්ථ පසසාවමගෙහ—"අයොනි හෙසා භූමිජ ඵලසස අධිගමායා" ති එත්ථ හෙතුයං.

යොබ්බඤඤ 250 යුවස්ස භාවො යොබ්බඤඤං, භාවෙ ණ්‍ඤ, වුඞි.

යොබ්බන 250 යුවසස භාවො යොබ්බනං, ණ, අථවා, යු මිස්සනෙ, යු, උසස උවාදෙසො, වුඞි.

ර.

ර 94 (එක:) රකාරො, කාමනෙ ච, මුඛෙ ච, අගහිම්හි ච හොති, ඡන්ද ගණෙ ච, පච්චයෙ ච, ආගමෙ ච, බ්‍යඤ්ජනෙ ච—තත්‍රහි "නීරං රෙ පවිඛීරදසසිනො" ති ආදිසු "නීර" න්ති එත්ථ පදෙ රකාරො කාමනෙ හොති, නීගහතො රෙ කාමො කාමනං පිපාසා එතෙනාති නීරං, උදකං —"අරී" ති එත්ථාපි රකාරො කාමෙ හොති, අප්පකො රූපාදි පඤ්චකාමගුණසංඛාතො රෙ කාමෝ එතෙනාති අරි, පච්චාමිත්තො, අකාරො හෙත්ථ අප්පකත්‍ථෙ අනුදරා කඤඤාති ආදිසු විය, වෙරි ජනෙන වෙරිජනානං නිච්චාහිතකරණතො කාමො සදෙ පරිහායතීති—"අච්ඡරා" ති එත්ථ රකාරෙ ආනනෙ මුඛෙ හොති, අච්ඡං විප්පසනනං රං මුඛං යාය සා අච්ඡරා, දෙවධීතා.
"රමහා" ති ආදිසු රකාරෙ අගහිම්හි, දෙවපුත්තානං රං මෙථුන රාගගහිං භාති වඩ්ඪතීති රමහා, සක්කසස පරිචාරිකා දෙවකඤඤා විසෙසා.
"ආහසසරෙ" ති එත්ථාපි රකාරෙ අගහිම්හි, ආහූසෙ භසෙසා නිසස තො කපපවිනාසකඅග්ගි එතසමාති ආහසසරෙ, දුතියජ්ඣානභූමි, "අග්ගිනා භසසරා හෙඨාති" හි වුත්තනති ගරූපන අඤඤථා තසස ත්‍ථං සංවණ්ණනති.
"රෙ නරා ඉහ රතොඛතා ලගා" ති එත්ථ රකාරෙ ඡන්දසි ආගතෙ රගණෙ හොති.
"සංඛනඤඤ්‍ය වා රෙ ඉසා" ති ආදිසු රකාරෙ රපපච්චයෙ.
"යවමදනතරලා චාගමා" ති ආදිසු රකාරෙ ආගමෙ රකාරෙ.
"යරලවසහළ අ" න්ති ආදිසු බ්‍යඤ්ජනෙ යකාරෙ හොති.

රංසි 64 රසනති තං සත්තානති රංසි, රසසසාදෙ, ඉ, නිගගහීතාගමො.

රංසිමන්තු 63 රංසි අස්සාත්ථීති රංසිමා, මන්තුපච්චයො.

රක්ඛ (න) ණ 763 රක්ඛ පාලනෙ, යු, රක්ඛණං, (තාණෙ).

රක්ඛස 13 රක්ඛන්ති අත්තානං එතස්මාති රක්ඛසො, රක්ඛ පාලනෙ, සො.

රක්ඛිත 754 රක්ඛ පාලනෙ, නො, රක්ඛිතං. (රක්ඛණීයෙ.)

රඟා 44 රජන්ති එතායාති රඟා, රජ රාගෙ, අ, ඉත්ථියං ආ.

රංකු 619 රණං කරොතීති රංකු, උ, ණිස්ස ලොපො රකාරස්ස ච.

රඝ 101 රජන්ති එත්ථාති රඝො, 1123 (රාගෙ කසායාදි රාගෙ).

රඝාජීව 508 රජ්ජතෙ සුත්තං රත්තමාපජ්ජතෙ යස්මිං ස රඝො, හරිතාල මනොසිලාදි, තමා ජීවන්තීති රඝාජීවො, කම්මනි ණ.

රඤ්ඤා 202 රථස්ස ඛිත්තා රඤ්ඤා, පඛ්ඛජ්ජාදි, රද විලෙඛණෙ වා, ඤා, රදී යති විලෙඛියති පථිකෙහීති වා රඤ්ඤා.

රජ 238 රඤ්ඤා ඡායතීති රජො, තිලොපො, 395 රජ රාගෙ, 883 (ඉත්ථි පුප්ඵං ඉත්ථිනං පුප්ඵං, රෙණු ධූලි, පකතිජෙ ගුණෙ තිණ්ණං ගුණානං දුතියෙ ගුණෙ).

රජක 510 වත්ථරජනා (රජෙතීති වා) රජකො, රජ රාගෙ, ණ්වු.

රජත 489 රජ රාගෙ, අතො, රජ්ජන්ති ජනා එත්ථාති රජතං.

රජනී 69 රජ්ජන්ති රාගිනො අත්‍රාති රජනී, යු, ඉත්ථියං ඊ.

රජඝසලා 238 රජ යොගා රජඝසලා, සලො.

රජජඟ 350 රජ්ජස්ස අඟානි කාරණානි රජජඟානි, පරම්පරොපකාරිත්තා රජ්ජඟානි, වුත්තඤ්ච කාමන්දකියෙ—

"සාම්‍යමච්චො ච රට්ඨඤ්ච දුග්ගකොසො බලං සඛා
පරම්පරොපකාරිදං සත්තඟං රජ්ජමුච්චතෙ."

රජජු 448 රුධි ආවරණෙ, ජු, උස්සත්තං පරරූපත්තඤ්ච, රුණ්ඩන්ති එතෙනාති රජ්ජු.

රජන 301 රජ රාගෙ, හෙතුකත්තරි යු, රජ්ජාපෙන්තීති රජනං.

රඣ 189 රථ ගත්‍යං, රථන්ති එත්ථ නාගරාදයොති රථං, නො.

රඣාධිප 334 රථස්ස අධිපො රාජා රථාධිපො.

රණ 399, 763 රණ සද්දෙ, අ. 1096 (රවෙ සද්දෙ.)

රණසද්දෙ "සරණ ධම්මා අරණධම්මා" ති ආදීසු කිලෙසෙසු පාපෙ වා.

"ධනුග්ගහොහං අසදිසො රාජපුත්තොහා මහිඛිකො,
සඛාමිත්තෙන රණං කත්වා සංයමං අජ්ඣුපාගමිං" ති එත්ථ යුඛෙ,

වත්තති, රණං කත්වාති යුඛං කත්වා. විවුණ්ණකරණෙපි වත්තති, "තිණ්ණි කට්ඨ රණං කරොන්තා" ති එත්ථ රණං කරොන්තාති විවුණ්ණං කරොන්තාති අත්ථො—එවං අත්ථවරණමපි සද්දසංඛාතමත්ථං අන්නොයෙව කත්වා අධිප්පායත්ථවසෙන කතං, න ධාතු නානත්ථවසෙනාති දට්ඨබ්බං, අථවා ධාතූනමත්ථාතිසයෙන යොගොපි භවති තෙන එවං අත්ථවරණං කතන්තිපි දට්ඨබ්බං.

රතන 196 රමු කීළායං, තනො, මලොපො, 268, 489 රතිං තනොතීති

රතනං, කම්මාදිමහි ණෙ, තිලොපො, රමන්ති එත්ථාති වා රතනං, 1062 (මණි සිලාවිකති, මණි සංඛතො වා රතනවිසෙසො ඉධ මණි නාම) "රම්තබ්බං රමන්ති එත්ථාති වා රං, රමු කීළායං, අත්තානං හජ්ජනෙන උපසෙවනෙන දුග්ගතිතො සංසාරමහණ්ණවතො වා තාරෙතීති තං, තර තරණෙ, අත්තානං අනුස්සරනෙන සුගතිනිබ්බාණානි නෙතීතිනං, නි පාපුණනෙ, රල තම නච රතනං"—නිරුත්තිසාරමඤ්ජූසා.

"චිත්තිකතං මහග්ඝඤ අතුලං දුල්ලභදස්සනං,
අනොමසත්තපරිභොගං රතනං තෙන වුච්චති"—තත්‍ර චිත්තිකතඤෙන රතනං, මහග්ඝඤෙනපි රතනං = ඉප = අනොමසත්ත පරිභොගඤෙනපි රතනන්ති අධිප්පායො, ඉදං පනෙත්ථ නිබ්බචනං, යථා, "ගතෙනෙතා පලොභෙනහී" ති ආදීසු ගමනං ගතන්ති වුච්චති, එවමෙවං රමණං රතනන්ති වුච්චති, ලොකස්ස රමණං රතිං අභිජනෙතීති රතනං ජකාරලොපවසෙන, තං රතනං සරූපතො ලොකිය මහාජනෙන සම්මතං ඛීරඤ්ඤුසුවණ්ණාදිකඤ චක්කවත්තිරඤ්ඤො, උප්පනනං චක්කාරතනාදිකඤ සබ්බුත්තඤ්ඤපරිභෙජ්ජවසෙන බුද්ධාදි රතනත්තයඤ කත්තඤ්ඤූඤ්ඤකතවෙදී පුග්ගලාදිකඤ දට්ඨබ්බං, කෙචි පන චිත්තිකතඤෙනාති එත්ථ චිත්‍රකතඤෙනාති අත්ථං වදන්ති, තං නගහෙතබ්බං, ඉධ චිත්තිසද්දස්ස හදයවාචකත්තා "චිත්තිකතා සුණාථ මෙ" ති ආගච්ච පාළියං විය, තස්මා චිත්තෙ කතන්ති අත්ථොයෙව ගහෙතබ්බා—තථාහි, බුද්ධාදිරතනත්තයෙ උප්පනෙන දෙවමනුස්සා අඤ්ඤත්ථ රතන සඤ්ඤම්පි අනුප්පාදෙත්වා තමෙව සාතිසයං චිත්තෙ කරොන්ති සක්කරොන්ති ගරුකරොන්ති මානෙන්ති පූජෙන්තීති දට්ඨබ්බං, අයං නීති අතිව සුබුමා සාධුකං මනසි කාතබ්බා" ති සද්දනීති.
"රතිජනනඤෙන රතනං චිත්තිකතාදිභාවො වා රතනඤ්ඤ, චිත්තිකතාදිභාවො අනඤ්ඤසාධරණබුද්ධාදිසු යෙව ලභනතෝ" සාරත්ථදීපනී.

රතනාකර 659 රතනානං ආකරො රතනාකරො.

රති 317 රමු රමණෙ, භාවෙ කරණෙ වා ති, රමන්ති නාය රමණං වා රති—1056 (රජ්ජනෙ කාසායාදි රජ්ජනෙ, සුරතෙ මෙථුනෙ). *B.*

රතනං 1147 රත්තියම්ඩඤ්ඤෙ නිපාතො.

රත්ත 95 රජ්ජන්ත්‍යනෙන්ති රත්තො, තො, 281 රඤ්ඤ රාගෙ, තො, 923 (සොණිතං ලොහිතං, තම්බං උදුම්බරං, අනුරත්තොතා රාගරත්තෙතා පුග්ගලො, රජිතං රහරජිතං).

රත්තගාවී 497 රත්තා ච සා ගාවීචාති රත්තගාවී.

රත්තවණ්ණ 301 රත්තවණ්ණයුත්තත්තාය රත්තඤ්ඤ තං චණ්ණනංචාති රත්තා:

රත්තපා 675 රත්තං රුධිරං පිවතීති රත්තපා, පා පානෙ, ක්වි.

රත්තඵලා රත්තං පකතං ඵලමස්සාති රත්තඵලා, ඉත්ථියං ආ.

රත්තමණ්ඩ 491 රත්තවණ්ණයුත්තත්තාය රත්තං ච තං මණ්ඩෙති රත්තා:

රත්තාතිසාර 325 රත්තස්ස ලොහිතස්ස *සඤ්ඤාණම්පිඤා සරණං ගමනං රත්තාතිසාරො, අති පුබ්බා සර ගතියං, ණෙ.

---

3. "භඞ්කාම ගුණරති." — සං. සණ්ඨාන, බු: ටී:

රත්තී 69 රත්ති ගණ්හාති අබ්භූපාරම්භිතිනන්ති රත්ති, රා ආදානෙ, ති, රජනන්ති වා එත්ථාති රත්ති, රජ රාගෙ, රා සද්දෙ තියන්ති භිජ්ජති එත්ථාති වා රත්ති— "රජ ධාතුවසා චෙව රා පුබ්බතිරනො පි ච
රත්තිසද්දස්ස නිපජ්ජන්ති සද්දත්ථඤ්ඤූහි භාවයෙ."

රථ 372 රමතෙ කීළතෙ නෙනාති රථො, රමු කීළායං, ථො, මලොපො, රහ උපාදානෙ වා, ථො, රහියති උපාදීයතීති රථො.

රථකාර 506 රථං කරොතීති රථකාරො, කම්මාදිම්හි ණෙ, 508.

රථකාරක 679 රථං කරොතීති රථකාරකො, ණ්වු, යථා කථම අසං බ්‍යුප්පත්තිං නාම, සඤ්ඤා පන ලොකතො යෙවාවගන්තබ්බා.

රථගුත්තී 374 රථං ගොපෙතීති රථගුත්තී, ගුප ගොපනෙ, ති, (කණ්ඩාදි සත්තමියා පරිරක්ඛණත්ථං කතො වරූථො රථාවරණෙ රථගුත්තී නාම).

රථරෙණු 194 (තඤ්ජෝර ඡත්තිංස රථරෙණු) රථානං සඤ්චරණවසෙන පවත්තනා රෙණු රථරෙණු.

රථාචාරී 376 රථෙන ආචරති සීලෙනාති රථාචාරී, ණී.

රථාණී (නී) ක 383 එකො තුරගො තිපුරිසසහිතො එකො ච රථො චතු පුරිසසහිතො එකො හයො එකො රථොති එතෙන ලක්ඛණෙන අධ මත්තතො තයො රථා රථා(නී)ණීකං නාම, තෙනාහ "තයො තයො ගජාදයො" ති.

රථාරොහ 376 රථමාරොහතීති රථාරොහො, ආ පුබ්බා රුහ ජනනෙ, අ.

රථික 376 රථමාරොහතීති රථිකො, රථෙන යුරක්ඛතීති වා : ණිකො.

රථිකා 202 රථස්ස හිතා රථිකා, ඉකො, ඉත්ථියං ආ.

රථී 376 රථමාරොහතීති රථී, රථෙන යුජ්ඣතීති වා, ණී, (රථස්ස පාජි තාරා අඤ්ඤස්මිං යොධො තත්‍ර, සවායං රථනායකොතිප්පුච්චතෙ.

රද 261 රදි විලෙඛනෙ, අ, රදෙ, (දනෙන).

රදන 261 රදි විලෙඛනෙ, යු, රදනො.

රණ්ඩ 649 රණ සද්දෙ ඩෙ, නත්තං යදුදි, රමු කීළායං වා, රමන්ති එත්ථ සප්පාදයො වා රණ්ඩං, 1013 (සුසිරෙ දූසනෙ අපරාඩෙ ච සියා).

රමණී 230 රමයති විනොදයති නාථකං සා රමණී, නන්දාදිහි යු, නදාදි

රමහා 24 රති භාජෙනන්ති වඩ්ඪන්තීති රමහා, රං කාමගුණං හනන්ති දීප යන්ති ජාලෙන්තීති වා රමහා, දෙවපුත්තානං රං මෙථුනරාගගණං හාති වඩ්ඪතීති වා රමහා, 589 රමන්ති යස්සං සා රමහා, හො.

රම්මක 77 නානා පුප්ඵඵලවිත්තතාය ලොකානං රම්මං කරොති රම න්ති එත්ථාති වා රම්මකො.

රය 40 රයන්ති ගච්ඡන්ති එතෙනාති රයො, රි සද්දෙ, ණෙ.

රව 128, 763 රූයතෙ සද්දයතෙති රවො, රූ සද්දෙ, ණෙ, වුඩ්ඪිදෙසො.

රවා 128 රූ සද්දෙ, ණෙ, ඉත්ථියං ආ.

රවි 63 රවන්ති තෙන සත්තා පභාවිත්තානි රවි, රවති රාජතීති වා රවි.

රවිහංස 626 ජවනෙ රවිනා සදිසො හංසො රවිහංසො.

රස 94 රසන්ති තං සත්තා අස්සාදෙන්තීති රසො, රස අස්සාදනෙ, අ, රමන්තා තං අසනාථා භක්ඛන්තීති වා රසො, වුත්තාම්පිචෙතං—

"රම්මාණා නසන්තීති රසොති පරිදීපිතො" ති—
තත්‍රායම්පෝ දෙවමනුස්සාදයෝ සත්තා යස්මා රම්මාණා නං ධම්මජාතං අසනති භක්ඛනති තස්මා තං ධම්මජාතං රසෝ නාමාති නිරුත්තාක්ඛෑහි පරිදීපිතො, පදච්ඡේදෙ පන එවං වෙදිතබ්බා.

නං අසනති නසන්තීති පදච්ඡෙදෙ සියා තහිං,
කම්මකාරකභාවෙන අත්ථෝ හි තත්ථ ඉච්ඡිතෝ." සද්දනීති.

492 රස සද්දෙ, අගහිම්හි පතඩ්තෙන රසතීති රසෝ—804 (ද්‍රවෙ මධුවාදි මධුරාදීසු රසෙසු, පාරදෙ සූතෝ, සිඟාරාදෙ නවනාට්‍යරසෙ, රසරත්තා මංසමෙදඞ්සු ඤාණම්ජාවසෙන සත්තා ධාතවෝ, තබ්බිසදෙ රසෝ, කිච්චෙ එසසාදි ධම්මානං සඞ්ගහානාදිකිච්චෙ, සම්පත්තිපි නෙසං යෙව,

"රසධාතු වසා චෙව රමාසධාතුතෝ පි ච,
රසසද්දස්ස නිප්පත්තිං ආහු ධම්මරසඤ්ඤූ නෙ." සද්දනීති.

රසක 464 රසං කරොතීති රසකෝ, කර කරණෙ, ණ්වු, **ර**ලොපෝ.

රසගඟ 467 රසානං අගෙහා වා අගෙහා ච සෝ රසොචාති රසගඟා.

රසඟඟසා 279 රසං ඟසතීති රසඟඟසා, ගස අදනෙ (?) අ.

රසනා 150 රසනති එතායාති රසනා, රස අස්සාදනෙ, ස්‍ය, ආ, රසං ජානාතීති වා: ඤ්‍ඤ නා, නී නයෙ වා, 287 රස සද්දෙ, කත්තරි ස්‍ය, ආ, 938 "සාදෙ ධනිම්හි රසනං ජීවහාය රසනාව සෝ" ති රූදෙ.

රසවති 211 රසානි සන්ත්‍යස්සනති රසවති, වනාදූපපච්චයෙ ඉත්තියං ඊ.

රසහරණී 280 රසං හරති නෙතීති රසහරණී, ස්‍ය, නදාදි.

රසාතල 649 රසාය තලං රසාතලං. (පාතාලෙ.)

රසාල 599 රසං ලාතීති රසාලෝ, ලා ආදානෙ, අ, දීඝෝ. (උච්චම්හි.)

රසිත 49 රසියතෙති රසිතං, රස සද්දෙ, ත්තා, (මෙඝනාදෙ).

රසම් 448 රසනති සත්තා එතායාති රසම්, රස අස්සාදනෙ, ම්. 1043.

රස්ස 319 රස සද්දෙ, ඝෝ, රස්සෝ, (රස්සසරීරෙ පුග්ගලෙ) 708 (වාමනෙ).

රහ 353 *චිත්තාමරහන්ති රහෝ, රහ චාගෙ, රහති විච්චෙති ජනෙතීති වා රහෝ, රහ විවෙකෙ, අ, රමන්තෙ අස්මින්ති වා රහෝ, වණ්ණ විකාරෝ, "රහසි භවං" තාදිසු ද්‍ඝසති—"රහෝ නිබ්බනෙචා පි රහෙ ගුයොනපුසකං" ඉති රහසෝ—නිස්සංකා, උපංසුපත්‍රා, නිස්සංකාරි, උපස්සු අබ්‍යයං.

රහද 677 හර හරණෙ, ඝුවාදි, ද්‍ය, වණ්ණවිපරියායෝ, රහද්‍ය.

රහස්ස 352 රහසි භවං රහස්සං, ඝෝ, රහෙ වා භවං :

රහස්සඟ 273 රහසි ජාතං අඟං රහස්සඟං, සත්තම්යා ලොපෝ, ඉයඝත්තං, සස්ස චිත්තං.

රහෝ 353, 1157 පරමඵලඛවාචී සත්තම්‍යන්තෝ නිපාතෝ "රහොගතෝ."

---

* චත්තාමරහන්ති රහෝ, සි : ටී :

රා.

රා 95 (එක:) රා තු රාසද්දෙ පන සොණ්ණෙ සුවණ්ණෙ ච, ධනෙ සාප තෙය්‍යෙ ච, සද්දෙ සරෙ ච, ආදානෙ ගහණෙ ච, රාධාතුයං පි ච හොති, තත්‍ථ හි "රාමො" ති එත්‍ථ සුවණ්ණෙ, රං විය සුවණ්ණං විය මානියතීති රාමො, රාමනාමකො රාජා, රා සද්දූපපද මානධාතු, ඝඤ්.
"රාති" ති එත්‍ථ රාකාරො ධනෙ, තත්‍ථ හි වෙරිජනස්ස රා ධනං තියති පරිච්ඡිජ්ජති පරිඤ්ඤයං පාපෙතීති රාති, අම්හොතා. (?)
අපිච "රාමානුරාගි" ති එත්‍ථ රාසද්දෙ ධනෙ හොති, තත්‍ථ හි "කො දළිද්දස්ස මොහායා" ති පුච්ඡායං, රා ධනං දළිද්දස්ස මොහායාති විස්සජ්ජනං.
"රත්තී" ති ආදීසු රාසද්දෙ සද්දෙ, රා සද්දෙ තියන්‍ති පරිච්ඡිජ්ජන්‍ති එත්‍ථාති රත්තී—"රා ආදානෙ" ආදීසු රාසද්දෙ රාධාතුයං.

රා 95 (එක:) "සාගරෙ" ති ආදීසු රාධාතු ආදානෙ, තත්‍ථ හි සඝං සංසිදනං රාති ගණ්හාතීති සාගරෙ, රාධාතු, ණ්‍යුපච්චයො.

රාග 163 රජ රාගෙ, රජනං රජ්‍යති වා යෙන සො රාගො, ඝඤ්. 1009 (ලොහිතාදිම්හි වණ්ණවිසෙසෙ, රජනෙ "මුඛරාගො" තත්‍රාදීසු).

රාජ 333 අතිතෙජවන්තතාය විසෙසෙන රාජතෙ දිප්පතෙති රාජා, රාජ දිත්තියං, දූනඤ පියවචනඤ අත්‍ථචරියා ච සමානත්තතා චාති චතූහි සඟහවත්‍ථූහි අත්තනි ජනං රඤ්ජෙතීතිපි රාජා.

"මුඛාභිසිත්තොතා රාජාති කථිතො ඉතරෙ පන,
රාජඤ්ඤා ඛත්තියෙ චාති වුත්තොතා ඛත්තියජාතිකො.
මුඛාභිසිත්තොතා අනුරාජා උපරාජාති භාසිතො,
චතුඤ්ඤම්පි රාජරාජා චක්කවත්තිස්ස භාසිතො."—සද්දනීතී.
926 (ඛත්තියෙ මුඛාභිසිත්තොත, නරනාථෙ තදඤ්ඤඤ්ච, පහුඑහි ඉස්සරෙ).

රාජගහ 200 රාජූහි එව ආධිපච්චවසෙන *පරිගණ්හිතබ්බා නිවාසි තබ්බතාතා රාජගහං.

රාජඤඤ 335 රඤ්ඤෙ ඛත්තියසස්‍සාපච්චං රාජඤඤ, ඤ්ඤ අපච්චෙ.

රාජධානී 198 රාජා නිධීති එත්‍ථාති රාජධානි, ධා ධාරණෙ, යු, නදාදි.

රාජරුක්ඛ 552 †සිඟාරාදීනං සඤ්ඤාවසෙන රුක්ඛානං රාජා රාජරුක්ඛො, වාතරොගහනනෙ රාජභූතො රුක්ඛො වා රාජරුක්ඛො.

රාජවයහ 366 රාජානං වහිතුං අරහතීති රාජවයහා, අරහත්‍ථෙ ණ්‍ය.

රාජහංස 647 හංසානං රාජා රාජහංසො.

රාජායතන 564 දෙවරාජස්ස නිවාසනට්ඨානත්තා රාජායතනං.

රාජී 539 රාජ දිත්තියං, ඉ, රාජති පවත්තාතීති රාජී.

රාජුල 651 පිඨෙ රාජියොගා උලො, රාජු්ලො.

රාධිත 743 රාධ සංසිද්ධියං, කම්මනි තො, රාධිතො.

රාව 128 රූසද්දෙ, ඝඤ්, රාවො. (සද්දෙ.)

---

* පරිගහගිතබ්බත්තා, ඛ : ථ : † සිඟාදීනං, ඛ : ථ :

රාසි 61, 630 රස අසඝාදනෙ, ඉණ්, රසියති අසඝාදනවසෙන සමොසරී යතීති රාසි, 1051 (පුඤ්ඤ පිණ්ඩ, මෙසො උසභො මෙථුනං කඤ්ඤතො සීහො කඤ්ඤූ තුලා විච්ඡිකො ධනු මකරො කුමෙභා මීනොති මෙසාදි).

රාහු 61 රහති චන්දාදීනං සොභං ජහාපෙතීති රාහු, රහ චාගෙ, උ.

රාහුලමාතු 336 රාහු විය ලාති ගණ්හාතීති රාහුලො* බුද්ධපුත්තො ආයස්මා රාහුලභද්දෙ, තස්ස රාහුලස්ස මාතා රාහුලමාතා.

රී.

රී 95 (එසඃ) රිකාරො පන ධාතුයඞ් එවාදිසස්ස කාරියෙ ච හොති, "රී ගතියං," "රී සනනානෙ" ති ආදිසු රී ධාතුයං—"එවාදියස්ස රී පුඛෙඛා ච රසෙසා" ති එත්ථ සුතෙත්ත එවාදිස්ස කාරියෙ.

---

* "තස්සහි ජාතදිවසෙ සුඛොදනමහාරාජා පුත්තස්ස මෙ තුසිතභවනෙ නිවෙදෙථාති උය්‍යානෙ කීළනත්ථාය බොධිසත්තස්ස සාසනං පහිණි, බොධිසත්තොපි තං සුත්වා රාහුජාතො බන්ධනං ජාතන්ති ආහ, පුත්තස්ස හි ජාතභාවං රාහුගහණෙ විය හොති නණ්හාකිලිස්සනනාපාදනතො, බන්ධෙනෙන ච සංබන්ධාදි බන්ධනෙන බන්ධනං විය හොති මූලවිතුං අපපදානතොති රාහුජාතං බන්ධනං ජාතන්ති ආහ, රාජා කිං මෙ පුත්තො අවොති සුත්වා තං වචනං සුත්වා ඉතො පට්ඨාය මෙ නත්තා රාහුලොතෙව හොතූති ආහ, තතො පට්ඨාය කුමාරෙ රාහුලො නාම ජාතො—මහාපදානසුත්තවණ්ණායං හි "රාහුජාතො" ති එත්ථ රාහුනි "රාහු ගහණො" ති වුත්තං, තං පන රාහුලොති වචනස්සථං පාකටං කාතුං අධිප්පායත්ථ වසෙන වුත්තං, නහි කෙවලං රාහුති සද්දෙ, රාහුගහණොති අත්ථං වදන්ති, අථඛෝ ජාත සද්දස්ස සම්බන්ධං ලභිත්වා වදති, නථාහි, රාහුජාතොති බොධිසත්තෙන චුත්තවචනස්ස රාහුගහණෙ ජාතොති අත්ථෝ හවති, තස්මා සුඛොදනමහාරාජා මම නත්තා රාහු විය ලාතීති රාහුලොති වත්තබ්බොති විඤ්ඤායෙ රාහුලොතෙව හොතූති ආහාති දට්ඨබ්බං—කෙචි පන "රාහුලො ජාතො බන්ධනං ජාත" න්ති පඨන්ති කත්ථචි පොත්ථකෙව ලිඛන්ති, තං න සුන්දරං අත්ථස්ස අග්ගන්ථිතොපි වීකාරෙ ච සඞ්ගං විරොධතොපි, නහි රාහුලොති කුමාරස්ස නාමං පඨමං උප්පන්නං පච්ඡා යෙව පන උප්පන්නං අඤ්ඤොපි දිස්සත්තා, තස්මා නදු බ්‍රෑහ්මණත්තෙන රාහුලො ජාතොති වත්තුං න සුජ්ජති, නථාහි, අනඤ්ඤසිතෙන අරහතීති පුග්ගලෙ මහාරාජාති වොහාරෙ න වට්ටති, වීකාරෙ ච රාහුති රාහුගහණොති වුත්තං. අථාපි නෙ සියා රාහුලො ජාතො බන්ධනං ජාතන්ති පදස්ස විජ්ජමානත්තා එව වීකාරං රාහුගහණොති භාවවසෙන ලාසද්දෙන සමානත්ථෝ ආදානත්ථෝ ගහණද්දෙ, වුත්තෙනාති එවමපි නුප්පජ්ජති රාහුලානං ජානං බන්ධනං ජාතන්ති පාඨස්ස වත්තබ්බත්තා, රාහුලොති හි ඉදං පදං සීහලොති පදං විය දබ්බවාචකං න කදාචිපි අභාවවාචකං, තස්මා රාහුලො ජාතො බන්ධනං ජාතන්ති එතං එකවෙගෙ දුරොපි තං පාඨං අගහෙත්වා රාහුජාතො බන්ධනං ජාතන්ති අයමෙව පාඨො ගහෙතබ්බො, සාරතො ච පවෙදෙතබ්බො සුපරිසුබ්‍රහ්මඤ්ඤෙහි අනෙකෙසු පොත්ථකෙසු පි දිස්සත්තා පොරාණෙහි ගම්භීරඤ්ඤාණෙහි ආචරියපාචරියෙහි පතිතත්තා—

අයං පනෙත්ථ සාධිප්පායා අත්ථුප්පත්තියා, රාහු ජාතොති බොධිසත්තොතා පුත්තස්ස ජාතසාසනං සුත්වා සංවෙගුප්පත්තොතා ඉදානි මම රාහුජාතොති වදති මුඛතුං අප්පදාන වසෙන මම ගහණත්ථං රාහු උප්පන්නොතාතිහි අත්ථෝ, බන්ධනං ජාතන්ති ඉදානි මම බන්ධනං ජාතන්ති වදති—නථාහි වීකාරං වුත්තං රාහුති රාහුගහණොති, නත්ථි රාහුගහණොති ගණ්හාතීති ගහෝ, රාහු එව ගහෝ මම ගාහකො රාහු ජාතොති අත්ථෝ, අථවා ගහණං ගහෝ, රාහුනො ගහෝ රාහුගහෝ, රාහුගහණං මම ජානන්ති අත්ථෝ, පුත්තොහි රාහු සදිසෝ පිතා වත්තසදිසෝ, පුත්තං රාහුනා ගහිතන්ත්‍යා එකවෙලා පන රාහුලොතෙව හොතූති ඉමං පදෙසං දිස්වා රාහු ජාතොති වුත්තෙ ඉමිනා න සමෙති රාහුලෝ ජාතොති වුත්තෙ යෙව පන සමෙතීති මඤ්ඤමානා එවං පාඨං පඨන්ති ලිඛන්ති ච තෙසං සෝ අනුපපරික්ඛිත්වා පතිතෙනා දුරොපිතෙනා පාඨෝ න ගහෙතබ්බෝ, යථා වුත්තෙනා පොරාණෙනා පොරාණචරියෙහි අභිමතෙනා පාඨෝ යෙව ගහෙතබ්බෝ, අත්ථස්ස යුත්තිතොතා වීකාරෙ ච සඞ්ගං අවිරොධතොතා" ති—සද්දනීති.

රි 95 (එක :) රිඛාතු පන "රෙති" ති ආදීසු ගතියං—"රෙණු" ති එත්ථ හවෙ—තත්ථ හි රයති භමති පරිවත්තති සීහපඤ්ජරාදීසු ඡිදෙදසු පරිභම නාකාරෙන දස්සනතොති රෙණු.

රිඛ 1064 රිස ගතියං, තො, (පාපෙ ච අසුභෙ ච රිඨං, අරිඨං පත්ත, තබ්හාවෙ තත්‍රාකාරෙ.)

රිණ 1137 "රිතෙ සඛම්මා කුතො සුඛ" නන්‍යාදීසු වජ්ජනත්ථෙ, විපප යොගෙ වා.

රිතනක 698 රිව වියොජන සම්මජ්ජනෙසු* (සම්මජ්ජනං මිසානං) තො, සකත්ථෙ ඛො.

රිපු 344 රපත්‍යවණ්ණං රචතෙ†ති රිපු, උ, ඉත්තං—රප ලප ජප ජපප වචනෙ වා, රපති ජපති මනතනත්ථ වා රිපු.

රිරි 492 රී ගමනෙ, රී, රීරී. (පීතකෙ).

රු.

රු 96 (එක :) "රුරු, රවො" ති ආදීසු රුඛාතු ගතියං හොති, තත්ථඤ්, රවති සීඝං වාතවෙගෙන ගච්ඡතීති රුරු, මිගමාතුකසංඛාතො මිග විසෙසො, රුඛාතු, ඤුප්පච්චයො, රාගමො ච, රවති ගච්ඡති එතෙනාති රවො, සදෙදා, අවහායනසදදාදිනා ඤි සත්තා තංතං ඨානං ගච්ඡනති—"සකුණානං රුතං සුත්වා" ති ආදීසු රුඛාතු සදෙද හොති, තත්ථ හි රවතො සදදාය තෙති රුතං, සකුණාදි රවං.

රුක්ඛ 539 රුක්ඛ වරණෙ, අ, රුහ ජනනෙ වා, ඛො, හස්ස ක්ඛො, රුහ තීති රුක්ඛා, ථිරුසවාචක රුක්ඛසදෙදා "රුක්ඛ ථිරුසෙ"ති ඛාතුයා සිජ්ඣති. 977 (අසිනීඛො සුක්ඛෙඛා). "රුක්ඛකෙසො, සමණෙ අයං පාපො අතිරුක්ඛවාචො" ති ආදීසු රුක්ඛසදෙදා ථිරුසෙ, තත්ථ අති රුක්ඛවාචොති අතිථිරුසවචනො.

රුක්ඛාදනී 580 රුක්ඛෙ ජායමානා නං අදදති හිංසතීති රුක්ඛාදනී, අදදු හිංසායං, ය්‍යු, නදාදි, දලොපො.

රුචි 64 රොචතෙ දිප්පතෙති රුචි, රුච දිත්තියං, 163 රුච රොචනෙ, (රොචනං කතතුකාමත්තා) ඉ, රුච දිත්තියං වා, රුචනති එතායාති රුචි, 873 (අඟිලාසෙ ඉච්ඡායං, කිරණෙ රස්මිම්හි, අභිස්සඟෙ ලඟඟනෙ).

රුචිර 693 රුච දිත්තියං, ඉරො, රොචතීති රුචිරං, (සොභණෙ).

රුජා 323 රුජ රොගෙ, කත්තරි ණ, රුජතීති රුජා, ඉත්ථියං ආ.

රුණ්ණ 165 රුදි අස්සු විමොචනෙ, භාවෙ තො, අණ්ණාදෙසො, රොදනං රුණ්ණං.

රුද්ද 102 කොධොපචයසභාවෙ රුදදං, රුස රොසෙ, ඉද.

රුඛ 745 රුධ ආවරණෙ, කම්මනි ඛා, රුඛං.

රුධිර 281 රුණ්ඩතො චමෙමනාති රුධිරං, ඉරො, රුහ ජනනෙ වා, රුහති පවත්තතීති රුධිරං.

---

* සමපච්චනෙසු. සි : වි : † රජනෙ, සි : වි :

රුරු 619 රුසතෙදූ, රු, රවතීති රුරු, රු ගතියං වා, රවති සීඝං වාත වෙගෙන ගච්ඡතීති වා රුරු.

රූ.

රූ 96 (එක :) "සීහරූතෝ රූ ජනාසුං" ති ආදිසු රූසතෙදූ සතෙදූ භයෙ ච හොති, තත්‍ථ හි සීහරූතෝ සීහසදූතෝ ජනා මනුස්සාදී සත්තා, රූ භීතා, ආයුං අතෙසුනති අත්‍ථෝ—"පාරාදිගම්මිහා රූ" ති ආදිසු රූපච්චයෙ.

රූප 94 රූපෙති පකාසෙති අත්තානෝ සභාවනති රූපං, රූප පකාසනෙ, අ, රූප්පති විකාරමාපජ්ජතීති වා රූපං, රූප රූප්පනෙ—රූපනති කෙන ඛෙන රූපං? රූප්පනඛෙන රූපං, රූප්පනං නාම කුප්පනං ඝට්ටනං පීළනං, වුත්තං හෙතං භගවතා,

"රූපපතීති ඛෝ භික්ඛවෙ තස්මා රූපන්ති වුච්චති, කෙන රූපපති? සීතෙනපි රූපපති උණ්හෙනපි...ජිඝච්ඡායපි...ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සෙනපි රූප්පති, රූප්පතීති ඛෝ භික්ඛවෙ තස්මා රූපන්ති වුච්චති" ති—තත්‍ථ රූපපතීති කුප්පති ඝට්ටියති පීළියති භිජ්ජතීති අත්‍ථෝ—භිජ්ජතීති විකාරං ආපජ්ජති, විකාරාපත්ති ච සීතාදි සන්නිපාතෙ විසදිසරූපුප්පත්තියෙව, එත්‍ථ ච කුප්පතීති එතෙන කත්තුඅත්‍ථෙ රූපපදසිඛි දස්සෙති, ඝට්ටියති පීළියතීති එතෙහි කම්මත්‍ථෙ, කොපාදි කිරියායෙව හි රූප්පන කිරියානි, සා පන කත්තුභූතෝ කම්මභූතෝ ච අත්‍ථෝ භිජ්ජමානෝ නාම හොතීති ඉමස්ස අත්‍ථස්ස දස්සනත්‍ථං. "භිජ්ජතීති අත්‍ථෝ" ති වුත්තං, අථවා රූප්පතීති රූපනති කම්මකත්තුත්‍ථෙ රූපපදසිඛි වුත්තා, විකාරෙහි රූප්පනනති, තෙනෙව භිජ්ජතීති අත්‍ථොති කම්මකත්තුත්‍ථෙන භිජ්ජතීති සතෙදන අත්‍ථං දස්සෙති, තත්‍ථ යදූ කම්මත්‍ථෙ රූප්පතීති පදං තදූ සීතෙනාති ආදි කත්තුඅත්‍ථෙ කරණවචනං, යදූ පන රූප්පතීති පදං කත්තුඅත්‍ථෙ කම්මකත්තුඅත්‍ථෙ වා තදූ හෙතුම්හි කරණවචනං දට්ඨබ්බං—

"රූපී රූපපති ධාතුඛි රූපසදූදගනී වදෙ,
රූපයති රූප්පතීති වත්වා නිබ්බචනවචයං." සද්දනීති.

825 (ඛන්ධෙ රූපක්ඛන්ධෙ, භවෙ රූපභවෙ, නිමිත්තං කාරණං, වපු සරීරං*)

"යංකිඤ්ච රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං" ආදා එත්‍ථ රූපක්ඛන්ධෙ.

"රූපූපපත්තියා මගඛං භාවෙති" ති එත්‍ථ රූපභවෙ.

"අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤී බහිඛා රූපානි පස්සති" ති එත්‍ථ කසිණ නිමිත්තෙ.

"චතුන්නඤ්ච පරිත්තෙ රූපෙ ච උප්පජ්ජති චතුවිඤ්ඤාණං" නති එත්‍ථ වණ්ණෙ.

"සරූපා භික්ඛවෙ උප්පජ්ජන්ති පාපකා අකුසලා ධම්මා නො අරූපා" ති එත්‍ථ පච්චයෙ.

"රූපප්පමාණෝ රූපප්පසන්නෙනා" ති එත්‍ථ සණ්ඨානෙ.

"ආකාසෝ පරිවාරිතෝ රූපනෙනෙව සංඛං ගච්ඡති" ති එත්‍ථ සරීරෙ.

---

* වණ්ණවාචකස්ස රූපසදූදස්ස රූපඝනීති නිබ්බචනං, රූපවාචකස්ස රූපනීති, අය මෙතෙසං විසෙසෝ. අභිධම්මත්‍ථවිභාවිනිපදඝොජනා.

රූපිය 486, 489 රූපස්සූත්තතාය රූපියං, ඉයො, 903 (ආහතෙ උණ්ණාපි තඤ්ඤවරාහපුරිසාදිරූපෙ ච, මයං කඤ්ඤනං රූපියඤ්ඤාහතං උඤ්ඤාපිතඤ්ඤ යවරාහපුරිසාදි රූපං නිඝණ්ඨුවිකාය තාළිතං දීනාරාදිකං රූපියඤ්ඤං, රජත මුත්තා ච රූපියං.)

රූපි 489 රූපස්සූත්තතාය රූපි, ඊ. රඤ්ඤෙනාපි (රජතෙ).

රූපූපජීවිනී 233 රූපෙන උපජීවතීති රූපූපජීවිනී, ජීව පාණධාරණෙ.

රෙ.

රෙ 1139 අවහාණෙ නිපාතො, "ගච්ඡරෙ ඉත්ථං නාමං ආනෙහි" ති.

රෙ 96 (එක :) "රතනී" ති එත්ථ රති පදෙ රෙධාතු සඳ්දෙ, රසීයති සද්දී යතීති රා, රෙධාතුතො අපච්චයො, "ඉත්තියමනො ආපච්චයො" ති එතෙන ආපච්චයො, රති සඳ්දෙ වුච්චති, රා සඳ්දෙ නීයති පරිච්ඡිජ්ජති එත්ථාති රතනී.

"ලොපානුබන්ධරයමත්තවිභාගතීර" නති ආදීසු "රයො" ති පදෙ රෙධාතු ලඝුගනපෙ හොති. තත්ථ හි රයනතී අත්තනො සම්පත්තන වත්ථූසු ලඝුගනතීති රයා, කඳමාති අත්ථො.

"අ. උ. එ. ත්ථ. අ. මඝ. ත්ථ. රෙ. ත්ථො. වෙකා. ඉ. මෙඝ." ති ආදීසු රෙකාරො ආඛ්‍යාතවිභත්තියං හොති.

රෙණු 395 රි ගතියං, ණු, ඉසෙස, රි පසවනෙ වා, රෙති පසවතීති :

රෙණුකා 590 රෙණු ගතිසඳ්දස්ස, ණවු, රෙණුකො, රෙණුකාපි (අසස මරිවා කති ඵලං).

රෙවතී 60 රා වුච්චති සුවණ්ණං, තබ්බණ්ණතාය රෙවතී, ආකාරසෙස, රෙවතො වා ඉස්ඉඛඳ්දෙ, තසසා පච්චං රෙවතී.

රො.

රොග 323 රුජ රොගෙ, කත්තරි ණ, රුජතීති රොගො. රුජ භඞ්ගෙ වා, රුජති භජති අඟපච්චඞ්ගානීති රොගො.

රොචන 565 රුච දිත්තියං, හෙතුකත්තරි යු, රොචනො.

රොදින 165 රුදි අසසුවිමොචනෙ, භාවෙ නො, රොදනං රොදිතං.

රොධ 664 රුධ ආවරණෙ, ණ, රොධං, (තීරෙ).

රොම 259 රුහ ජනනෙ, රුහ පාතුභාවෙ වා, මො, හලොපො, ලූ ඡෙදනෙ වා, මො, රොමං.

රොමඤ්ච 175 රොමානං අඤ්චනං රොමඤ්චො, අච් ගමනෙ ණ.

රොරුව 657 භුසං පුනප්පුනං වා දුක්ඛිතසඳ්දෙන රවනත්‍යසම්මතී රොරුවො.

රොස 164 රුස රොසෙ, රුසනං දුස්සනං රොසො.

රොසන 732 රුස රොසෙ, යු, රොසති සීලෙනාති රොසනො.

රොහිණී 58 කමලසමභවත්තා කමලෙ රුහති වඩ්ඪතීති රොහිණී, 497 ලොහිතවණ්ණතාය රොහිණී, තසස ණ, නදාදි, 1093 (භෙ නක්ඛත්ත භෙදෙ, ධෙනුයං සිඛිනියං).

රොහිත 95 රුහ ජනනෙ, ඉතො. 612 ලොහිතවණ්ණතාය රොහිතො. 671 රුහ ජනනෙ, තො, රුහතීති රොහිතො, 911.

රොහිතක 566 ලොහිතපුප්ඵතාය රොහිතකො (හඞ්කපුප්ඵකාරෙ මිහ නාසකරුතෙඛ).

රොහිස 612 රොහිතවණ්ණතාය රොහිසො, තස්ස සො.

රොහී(හි) 566 රුහ ජනනෙ, ණී, රුහතීති රොහී (රොහිතකෙ).

ල.

ල 97 (එක :) ලකාරො පන "තනනිඃසිතත්තෙ ලො" ති ආදීසු තබ්බ තපප්පච්චයෙ—"යවමදනතරළාචාගාමා" ති ආදීසු ආගමෙ.
"වාගහගණෙන නිගහගීතං ඛො ලකාරාදෙසො හොතී" ති ආදීසු නිගහගීතස්ස කාරියෙ—"දෙ ධස්ස චානි එත්ථ වග්ගහගණෙන රකාරස්ස ලකාරො, ලදරානනානි වා" ආදීසු. රකාරදකාරානං කාරියෙ—තෙනෙව හි මහාසාලො, සොළස චතනාලිසනති පයොගා සිජ්ඣිනතීති.
"සූලි" ති එත්ථ ලකාරො ඉතෙඤ, තත්ථ හි "මාතාපෙතූහිහරං ජනතූ" ති ආදීසු සතත සත්තකරධම්මසමනනාගතත්තා සුඤරො ලො ඉතෙඤති සූලො, සූලො එතස්ස අත්ථීති සූලි, මහෙසඤරො.
"සඛගලා මනාදිගලහූ" ති ආදීසු ලහුමතෙත උපචාරශඤදගණෙ.
"යරලවසහළඅ" නාති එත්ථ ලකාරවය්‍යඤනෙ.
"ඉවණණුවණණ ජඤිලා" ති එත්ථ උවණණෙ.
"ලකාරො" ති එත්ථ වාතෙ හොති, තත්ථ හි ලං වාතං කරියති සමපවිජ්ජියති එතෙනාති ලකාරො, ගමනසමුඤාපනත්ථං නාවායමුස්සාපි තො කූපසංඛාතො සමහාරවිසෙසො.

ලකාර 668 ලො *ඉතෙඤ තස්ස කාරො (කාරණං) ලකාරො, ලං වාතං කරියති එතෙනාති වා ලකාරො.

ලකුණ්ටක 319 ලකුවි වාමනත්ථෙ, අ, සකත්ථෙ කො, ලකුණ්ටකො.

ලක්ඛ 55 ලක්ඛ්‍යතෙ අනෙනෙති ලක්ඛං, ලක්ඛ දස්සනංකෙසු, අ, 390 විජ්ඣනත්ථං ලක්ඛ්‍යතෙති ලක්ඛං, 1020 (සරවෙය්‍ය, සරෙන විජ්ඣිතබ්බ ඵලකාදෙ, විහණෙ ලක්ඛණෙ).

ලක්ඛණ 55 ලක්ඛ්‍යතෙ අනෙනාති ලක්ඛණං, 178 **ලක්ඛ** දස්සනංකෙසු, තථෙව ලක්ඛිතබ්බනති ලක්ඛණං, යු.

ලක්ඛී 82 පසංසිතබ්බත්තා ලක්ඛියතෙති ලක්ඛී, ලක්ඛියනති සත්තා එතායාති වා ලක්ඛී, ලක්ඛ දස්සනංකෙසු, ඊ, 385—906 (සම්පත්තී ධනාදි සම්පත්ති තිවගගසම්පත්ති ච, ලක්ඛී යා කතපුඤඤෙහි සෙවියති, ඉති ඉත්ථිසෙසො, දෙවතා සිරිනාම්කා එකා දෙවධිතා).

ලඟුල 392 ලඝ සඤ, අලො, අසසු, ළත්තං, ලඝුලො.

ලඟී 217 ලඝි ගත්‍යත්ථො, අ, නදාදි, ලඝි.

ලජ්ජා 158 ලජී පීළෙ, කාතනනධාතු, ලජ්ජ ලජ්ජනෙ, මොහහලලාන ධාතු, අ, ලජ්ජති පාපාති ලජ්ජා, ඉත්‍යියං ආ.

---

* නඤෙ, සි : වී :

ලජ්ජින 747 ලජ්ජ පීලෙ, (පීලෝ ලජ්ජාව) තො, ලජ්ජීතො.

ලක්ඛණ 55 ලක්ඛතෙ ලක්ඛ්‍යතෙ අනෙනාති ලක්ඛණං, ලක්ඛ ලක්ඛණෙ, යු.

ලටුකිකා 639 ලටු විය අකතීති ලටුකිකා, ණ්වු, (වීකාරං *ලෙටටුකිකා.)

ලතා 542, 550 ලා ආදානෙ, තො, රස්සා, ඉත්ථිං ආ, 1083.

ලඛ 753 ලභ පත්තියං, තො, ලඛං.

ලඛක 694 ලභිඛකන්ති ලඛං, තො, සමූහෙ කො, ලඛකං.

ලඛි 161 ලභ ලාභෙ, ති, ලභනං ඤාණං ලඛි, "ලභිතබ්බා ගහෙතබ්බා ති" අට්ඨසාලිනී අට්ඨයොජනා.

ලපන 260 ලප වචනෙ, කරණෙ යු, ලපති නෙනාති ලපනං.

ලපනජ 261 ලපනෙසු මුඛෙසු ජායතීති ලපනජෝ.

ලපිත 105 ලපිතබ්බන්ති ලපිතං, ලප වචනෙ, තො, 755.

ලබුජ 570 ලබුනාම පබඛතෙ ජායතීති ලබුජෝ, ජන ජනනෙ, ඝඤ්.

ලබ්භ 1086 ලභිතබ්බං ලබ්භං, ලභ ලාභෙ, ණ්‍යං.

ලය 66 සත්තානං ජීවිතං ලුනනෙනා ගච්ඡතීති ලයෝ, ලූ ඡෙදනෙ, අය ගමනෙ, 137 ලය සාමඤ්ඤත්ථෙසු, ආධාරෙ අප්පවත්තියෝ, ක්‍රියාදිසමත්තාති ගීතවාදිතපාදනච්චසාදික්‍රියානං කාලසඞ්ඛ ච සමත්තං ලයෝ නාම, සඞ්ඛ ක්‍රියානමපි සාමඤ්ඤං ලයොති කෙචි.

ලලනා 231 ලල විලාසෙ, ණසූදීහි යු, ලල ඉච්ඡායමිති චුරාදිගණතො වා යු.

ලලිත 174 ලල විලාසෙ, තො, ලලිතං. "ලළ විලාසෙ" ති සද්දනීති. සුකුමාරවිධානෙනං භමුකනෙත්තාදි ක්‍රියාසඞ්ඛෝ කරවරණඤ්ඤවිනඤ්ඤ සෝ ලලිතං.

ලව 705 ලූ ඡෙදනෙ, ලූයතෙති ලවෝ, අ, 770 ලූ ඡෙදනෙ, අ, 1096.

ලවඟ 303 රොගං ලුනනෙනා අහති ගච්ඡතීති ලවඟං.

ලවණ 148 ලුනාති ඛරත්තානි ලවණං, යු, 460 ලූ ඡෙදනෙ, යු, ඔසඤ්ඤාවෝ.

ලවන 770 ලූ ඡෙදනෙ, යු, ලවනං, (ධඤ්ඤාදීනං ලවනෙ).

ලවිත්ත 448 ලූ ඡෙදනෙ, තො, චිත්තං, ලවිත්තං.

ලසුණ 595 අඞ්ලෙනෙකෙන ඌනත්තාය ලසුණං, ලත්තං, රස්සත්තඤ්ච, ණත්තඤ්ච, ලස කනන්තියං වා, යු, අස්සු, ණිත්තං.

ලහු 40 ලංඝති පවත්තතීති ලහුභාවෙනාති ලහු, උ, 710 ලංඝ ගතිසොස නෙසු, උ, ඝස්ස හත්තං, නිගහීතලොපො, 929 (ඉඤ්ච නිස්සාරෙ ච අගරුම්හි වානි එතෙඤ්ඤෙසු තීසු.) 1144 "සාධූති වා ලහූති වා ඔපායිකන්ති වා" ති ආදීසු.

ලා.

ලා 98 (එක:) ලාකාරො පන "ලා ආදානෙ" ති ආදීසු ධාතුයං හොති. ලාධාතු ගරුලෝ, සීහලෝ, රාහුලෝ, බාලෝ, මහාලී, භද්දාලී" ති ආදීසු ආදානෙ හොති, තස්මා හි ගරුං භාරං ලාතීති ගරුලෝ, සීහං ලාති

* "ලටවා" අමරකොසෙ—"ලටුවා (ජානකමිති)" පොරාණ පාළිසිලාලෙඛණ.

ගණ්හාතීති සීහලෝ, පුබ්බපුරිසෝ, තම්බපණ්ණියෙ ජාතා එතරහි සීහලා නාම ජාතා, රාහු විය ලාති ගණ්හාතීති රාහුලෝ, බුද්ධපුත්තෝ, දිට්ඨ ධම්මික සම්පරායිකසංඛාතෙ වෙ අත්ථෙ දෙවදත්තකොකාලිකාදයෝ විය ලාති ආදදාතීති බාලෝ, විසෙ බා—මහන්තත්තං ලාති ගණ්හාතීති මහාලි, භද්දං සුන්දරං අත්ථං ලාති ගණ්හාතීති භද්දලි.

"කුසලා" ති ආදීසු ලාධාතු පවත්තනෙ, තත්ථ හි කුසෙන කුසේන ලාතබ්බා පවත්තෙතබ්බාති කුසලා, අභිධම්මසංවණ්ණනාවිකාසුපි අය මෙව අත්ථෝ වුත්තෝ.

"සුරියමණ්ඩලෝ චන්දමණ්ඩලෝ" ති ආදීසු ගතියං, තත්ථ හි මණ්ඩෝ පස නෙනා හුත්වා ලාති ගච්ඡති පවත්තතීති මණ්ඩලෝ.

ලාඛා 385 ලාඛ සොසනෙසු, අ. ලා ආදානෙ වා, ඛෝ.

ලාඛාපසාදන 564 අයම්පි පකතිත්තා ලාඛා රත්තා භවතීති ලාඛාපසා දනං. (ලොහිතලොද්දෙ.)

ලාඟලී 588 නඟලසදිස මූලතාය ලාඟලී, නසස ලෝ, දීඝෝ ච.

ලාජ 463 ලාජ භස්සනෙ, (භස්සනං භජ්ජනං,) අ, ලාජෝ.

ලාප 639 ලූ ඡේදනෙ ණෙ, වයස පෝ, ලාපෝ. (පුථුලම්හිඛ්‍යතෙ සකුණෙ.)

ලාබු 596 ලම්බ අවසංසනෙ, උ, මලොපෝ, ලාබු.

ලාමක 699 ලම නිත්තයං, ණ්වු, ලාමකෝ, ලා ආදානෙ වා, මකෝ, "ලාති ගණ්හාති හීනභාවන්ති ලාමකෝ" ති එකෙ.

ලාලසා 163 ලස කන්තියං, පුනප්පුනමතිසයං වා ලසන්ති ලාලසා, ත්තං, අ, අස්සා, (රූච් කථාතුකාමතා එව, සා රූච් අධිකා ලාලසා නාම).

ලාලා 281 ලා ආදානෙ, අලෝ, ඉත්තියං ආ, ලල ඉච්ඡායං වා, ලාලා.

ලාසන 100 ලස්සතෙති ලාසනං, ලස කන්තියං, යු.

ලී.

ලී 99 (එක:) ලිධාතු "ලිහං, ලිච්ඡවිරාජානෝ" ති ආදීසු ඡනෙන, තත්ථ හි ලීනාති න ආවිභවිස්සතීති ලීනං, ලීනං අහනති වත්තබ්බෙ නකාර ලොපං කත්වා ලිහනති වුත්තං—ලීනා පවිවේඡනනා ඡවියෝ නෙසන්ති ලීනච්ඡවීති වත්තබ්බෙ නකාරලොපං කත්වා ලිච්ඡවීති වුත්තං—විනය සංවණ්ණනාවිකාසුපි අයමෙවත්ථෝ වුත්තෝ.

"තිත්තකානි පියාලානි" ති එත්ථ "පියාලානි" ති පදෙ ලිධාතු ආලිඟ නෙ හොති, තත්ථ හි පියා හුත්වා ආලියති ආලිඟියතීති පියාලානි, සාධු රසෝ ඵලවිසෙසෝ, මධුර රසත්තා වා ඛාදිතුකාමානං ජනානං අත්තනි පියං ආහසෝ ලනති ආදදනතීති පියාලානීති අත්ථෙ ගය්හමානෙ සති ආදානත්ථවාචකාය ලාධාතුයා සිඛාති වෙදිතබ්බා.

"පලයනං පලයෝ" ති එත්ථ ලිධාතු නාසෙ හොති, තත්ථ හි පකාරෙහි අගතිඋදකවාතෙහි ලයනං විනාසනන්ති පලයනං, අගතිආදීහි කප්පස්ස විනාසනං.

"ආලයසමුග්ඝාතෝ" ති ආදීසු ලිධාතු රඡනෙ, තත්ථ හි ආලීයන්ති රඡන්ති එතෙනාති ආලයෝ, තණ්හාති අත්ථෝ.

"සීමාසම්භූතිකාලෙ වගෙහා හානි කතාති පවිසිස්සාමීති ආලයොපි අත්ථි, පරිගහගෙස්සාමීති ආලයොපි අත්ථි, පුන ආගම්ස්සාමීති ආලයොපි අත්ථි" ති ආදීසු ලිධාතු ආලයනෙ, ආලයොති හි පවිසිස්සාමි පරිගහගෙස්සාමි පුන ආගම්ස්සාමීති ආදිනා චිත්තුප්පාදපදත්ථමෙව, තං කුසලා අබ්‍යකතා වා ඛිණාසවානමපි සෙනාසනාදීසු ආලයානාලය භාවස්ස ලබ්භමානත්තාති.

ලිකුච 570 ඛුද්දකත්තා ලීනමපාකටං කුචසංඛාතඵලමෙතස්සාති ලිකුචො.

ලිකොචක 557 ලිකුචො නාම උත්තරුත්තෙඛා, තගගුණත්තා ලිකොචකො. සඤ්ඤායං කො.

ලිඛා 195 ලඤ්ඣ දස්සනෙ, පකතිචක්ඛුනාපි ලක්ඛ්‍යතෙති ලික්ඛා, අසිතතං.

ලිඟ 273 ලිඟ ගමනෙ, අ, ලිඟති ඉත්ථිපුරිසොති විභාගං ගච්ඡති නෙනාති ලිඟං, ලීනං අපාකටං අඟනති වා ලිඟං, ලිඟ චිත්තීකරණෙ වා. 910 ලිඟං නාම දිඝරස්ස කිසථූලපරිමණ්ඩලාදිභෙදසණ්ඨානන්ති ගහණෙ අතීව යුජ්ජති, තං ඡි නානප්පකාරෙහි චිත්‍රං හොති, ලිඟයති චිත්‍රං කරියති අවිජ්ජාතණ්හාකම්මෙහි උත්තනා වා වුණ්ණාදීහි වාසිතං පිහි ති ලිඟං, ලිඟ චිත්තීකරණෙති ධාතු, චිත්තීකරණං විචිත්‍රභාවකරණං. අජ්ඣත්තසන්තාන තිණරුක්ඛාදි කුඩ්ඩලකරඬකාදීසු පවත්තං සණ්ඨාන වසෙනෙතං දට්ඨබ්බං.

ලිඟසද්දෙ සද්දෙ සද්දප්පවත්තිනිම්මිත්තෙන ඉත්ථිබ්‍යඤ්ජනෙ පුරිසබ්‍යඤ්ජනෙ සඤ්ඤාණෙ ආකාරෙ චාති ඉමෙසු අත්ථෙසු දිස්සති.

"රූපෙඛාති වචනං ලිඟ" නන්ති ආදීසු සද්දෙ.

"සතලිඟස්ස අත්ථස්සා" ති එත්ථ සද්දප්පවත්තිනිම්මිත්තෙ.

"තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො ඉත්ථිලිඟං පාතු භවති" ති එත්ථ ඉත්ථිබ්‍යඤ්ජනෙ.

"පුරිසලිඟනිම්මිත්තානුබ්‍යඤ්ජනපටන" නන්ති එත්ථ පුරිසබ්‍යඤ්ජනෙ.

"තෙන ලිඟෙන ජානාම ධුවං බුඩ්ඩො භවිස්සති" ති එත්ථ සඤ්ඤාණෙ.

"තෙහි ලිඟෙහි තෙහි නිම්මිත්තෙහි = පෙ = ආගනුකභාවො ජානිතබ්බො" ති එත්ථ ආකාරෙ.

"සද්දෙ ච තදනිම්මිත්තෙ ච කාටෙ* කොටිකාය ච,
ලක්ඛණෙ වෙව ආකාරෙ ලිඟසද්දෙ පවත්තති."

ලිච්ඡවි 336 සුඛුමච්ඡවිතාය ලීනා අපාකටා ඡවියො යෙසන්නෙ ලිච්ඡවි.

ලිත්ත 746 ලිප ලිම්පනෙ, කම්මනි තො, අලිම්පීයිත්ථාති ලිත්තෙනා.

ලිපිකාර 348 ලිපෙන †මසිම්මසෙ‍්‍යපදෙහෙන භවන්තීති ලිපි, ඉ, වණ්ණ සණ්ඨානො, තං කරොතීති ලිපිකාරො.

ලී.

ලීලා 174 ලල විලාසෙ, ලල උපසෙවායනන්ති වා ධාවුත්තො, අ. 1053. අලබ්භපියසමාගමෙන කුච්ඡිතාවිනොදනත්ථං පියස්ස යා වෙසඝනී හසිතභණිතෙහානුකතී ක්‍රියා සා ලීලා.

---

* ඝකාටවිකාය ච කත්ථචි—"කාටකොටවිකායාවා" ති එත්ථ පාචිත්තිපාළියම්පි අඤ්ඤාසු පොරාණලිපීසුපි, "කොටවිකායා" ති‍පි දිස්සති. † සුඛ්‍යොපදෙසෙන, ඛ: ථී:

ලු.

ලු 99 (ඒක:) ලුඛාතු පන "ලොණං, ලවණං, මඟලං, දෘතේතන විඡිං ලුනාති" ති ආදීසු ඡේදනෙ, තසථ හි රොගං ලුනාති ඡින්දතීති ලොණං, ලවණං, මහං පාපං ලුනාති ඡින්දන්ති මඟලං.
"ලවෝ" ති ආදීසු ලුඛාතු ඛායනෙ, ලුනාති සදිසාකාරෙන ඛායන්ති ලවෝ, ලෙසොති අත්ථෝ.

ලුද්ද* 1038 රුදි හිංසායං. ඉදු, ලෝ රස්ස, ලුත්‍ථෙ, (කුරූරෙ කක්ඛලකා රතෙ, නෙසාදම්හි මිගමච්ඡාදි ලුඛෙ).

ලුද්දක 518 ලුධ උපඝාතෙ, ඉදු, ඉදු ධස්ස ච, ලූ ඡේදනෙ වා, රුදි හිංසායං වා, ලෝ රස්ස, සථෙ කෝ, ලුද්දකෝ

ලුඛ 729 ලුභ ගිද්ධියං, තෝ, ලුඛෝ, 1106 (ලොභපුග්ගලෙපි ලුඛෝ).

ලුණය 616 ලල ඉච්ඡායං, උදකං ලලතීති ලූණයෝ, නිපාතනා අයෝ.

ලූ.

ලූනා 621 ලූ ඡේදනෙ, නෝ, දීඝෝ, ඉත්‍ථියං ආ, ලූනා. (ටීකායං ලූතා.)

ලූනිකා 621 ලූ ඡේදනෙ, නෝ, සථෙ කෝ, ඉත්‍ථියං ආ.

ලූන 752 ලූ ඡේදනෙ, නෝ, දීඝෝ, යු වා, ලූනෝ.

ලෙ.

ලෙඛ 1098 ලිඛ ලෙඛණෙ, අ, ලෙඛෝ (ලෙඛ්‍ය ලිඛිතඛෙඛ ලෙඛෝ, රාජියනන්තු ලෙඛා.)

ලෙඛක 348 ලිඛ ලෙඛණෙ, ණ්වු, ලිඛතීති ලෙඛකෝ.

ලෙඛා 539 ලිඛ ලෙඛණෙ, අ, ඉත්‍ථියං ආ. රෙඛාපි. 1098.

ලෙඩ්ඩු 447 ලෙඩ්ඩ සංඝාතෙ, උ. අත්‍ථසාලිනීඅත්‍ථයොජනායං 102 පිඨීයං 25 පන්ති ඔලොකෙතඛ්බා.

ලෙණ 6 ලියන්ති එත්‍ථ සංසාරභයභීරුකාති ලෙණං, ලි නිලීයනත්‍ථෝ, ණෙ. 609 නිලීයනත්‍ථසම්භතීති ලෙණං, ලි සිලෙසනෙ, යු. (ලෙනංපි.)

ලෙය්‍ය 466 ලිහ අස්සාදනෙ, ණ්‍ය, හස්ස යො, ලෙය්‍යං.

ලෙස 705 ලිස අප්පීභාවෙ, අ, ලෙසං.

ලෝ.

ලෝක 93 ලුජ්ජතීති ලොකෝ, ලුප විනාසෙ, ජස්ස කෝ, 186 ලූජ අදස්සනෙ, ලුජ්ජතීති ලොකෝ, ගස්ස කෝ, ජස්ස වා. 1041 (ඛුවනෙ කාම භවාදිකෙ, ජනෙ පාණිම්හි).

ලෝකගරු 3 ලොකානං ගරූ ආචරියොති ලෝකගරූ.

ලෝකනාථ 2 ලොකානං ලොකෙසු වා නාථෝ ලෝකනාථෝ, නාථ යාචනොපතාපිස්සරියාසිංසාසු, අ.

ලෝකායත 112 ලොකාති බාලලොකා, තෙ එත්‍ථ ආයතනන්ති උස්සහනන්ති වායමනන්ති වාදස්සාදෙනාති ලෝකායතං, ආයතන්ති වා තෙන ලෝ

---

* ලුද්දෝ, ලුඛෝති ද්වෙපි නාමානි සෙසාදවාචකා.

කො න යතති න ඊහතීති වා ලොකායතං, තං හි ගන්ථං නිස්සාය සත්‍යා පුඤ්ඤකිරියාය චිත්තම්පි න උප්පාදෙන්ති—"ලොකායතං" නාම සඛ්ඛං උච්ඡිඤ්ඣං සඛ්ඛං අනුවඡ්ඣං සෙතො කාකො කාළෙ බකො ඉමිනා ච ඉමිනා ච කාරණේනාති එවමාදි නිරත්ථකකාරණපටිසංයුත්තං තිත්ථිය සත්ථං යං ලොකෙ විතණ්ඩසත්ථන්ති වුච්චති, යං සන්ධාය බොධිසත්තෙනා අසමධුරෙ විධුරපණ්ඩිතො "න සෙවෙ ලොකායතිකං නෙතං පණ්ඩිච්චය වණ්ණන" නන්ති ආහ. සඤ්ඤතීති.

ලොකෙස 15 ලොකානං ඊසො ඉස්සරොති ලොකෙසො.

ලොචන 149 ලොචති පස්සති එතෙනාති ලොචනං, ලුච දස්සනෙ, යු.

ලොණ 460 ලූ ඡෙදනෙ, යු, ලුනාති විතරසභාවං විනාසෙති සුරසභාවං කරොතීති ලොණං, ලීයති රසතො සඞ්ඛච්ච අල්ලීයතීති වා ලොණං, ලෙහියතීති වා ලොණං, කෙලදීයතීති වා ලොණං, ලි, ලිහ, කෙලද, ධාතුයො.

ලොද්ද 556 රත්තකඵපිතොතා ලුනාතීති ලොද්දං, ලූ ඡෙදනෙ, ද්‍ය.

ලොභ 163 ලුභ ඉච්ඡායං, ලුබ්භනං ලොභො, ණ, ලුබ්භති තෙන සයං වා ලුබ්භතීති ලොභො.

ලොම 259 වඞ්ඞමානං ලුයතෙති ලොමං, ලූ ඡෙදනෙ, මො.

ලොමසපාණක 623 ලොමානි සෙනති උප්පජ්ජන්ති එතෙසූති ලොම සො, ලොමසො ච සො පාණකො චාති ලොමසපාණකො, බහුලොම සුතෙනා පාණකො වා.

ලොමහංසන 175 ලොමානං හංසන මුඛරාගභාවෙ ලොමහංසනං.

ලොල 712, 729 ලොල උම්මාදනෙ, අ, 1066 (ලොලූපෙ අතිතණ්හා, චලෙ කම්පනෙ).

ලොලුප 729 ලුභ ලොභෙ, අ, චිත්තං, භස්ස පො, ලොලූපො, ලොලූ හොපි. 1066.

ලොහ 302 ලූ ඡෙදනෙ, හො, ලුනාති එතෙනාති ලොහං, 493 ලූ ඡෙද නෙ, හො.

ලොහකාරක 509 ලොහං කරොතීති ලොහකාරකො.

ලොහකුම්භි 658 ලොහමයා කුම්භි ලොහකුම්භි (නිරයෙසු වෙතරණී ච ලොහකුම්භි චාති ඉමෙ වෙ න නිරයා ජලාලයා ජලාධාරා.)

ලොහපිණ්ඩ 643 ලොහසදිසො පිණ්ඩි යස්ස සො ලොහපිණ්ඩො.

ලොහිත 95, 157 රුහ ජනනෙ, ඉතො, ලත්තං, 280 රුහ ජනනෙ, තො, ඉතො වා, රුහති සරීරෙ බන්ධනවසෙනාති ලොහිතං 1028.

ලොහිතඞ්ක 491 ලොහිතවණ්ණං අංකියතෙති ලොහිතඞ්කා.

ව.

ව 100 (එක :) වකාරො පන

"දුඞ්ඛො සඞ්ඝජනෙ සාවං වරාජ ජනතා හිතං,
කාතුං සස්ස විනාසාය තතො සස්සාදි නාසනං" ති

එත්ථ යථාකකමං **චිත්ත**මාලුතනාගෙසු හොති, තත්ථ දුඞ්ඛො දුඞ් චිතෙතා, වරාජ නාගරාජ, ජනතාහිතං ජනසමූහස්ස හිතං කාතුං

සසඤානං විනාසනත්ථං, සාවං හුසවාතං, ඔසසජ්ජතෙ විසසජ්ජති, තතො හුසවාතතො සසඤාදිනාසනං සසඤාදීනං නාසනං විනාසනං හොතීත්‍යත්ථො.

අපිච "සුවො" ති එත්ථ වකාරො චිතතවාචකො, තත්ථ හි, සුඤරං ඡෙකං වං චිත්තං අසසාති සුවො, සොහි අඤඤූපඤඤීහි විසෙසතො ඡෙකො, තෙනෙව හි සික්ඛාපියමානෙ අභිඤඤා සුය්‍යමානෙ ච මනුසස භාසාසු කුසලා කෙචි හොනති, තථා සතතිකුමහජාතකාදීසු සුවානං මනුසසභාසාය වාචාය භාසනං ආගතං.

"චුළනිපපාවො මහානිපපාවො" ති ආදීසු වකාරො වාතෙ හොති, තත්ථ හි, නිපඵාදිතො වො වාතොතෙනාති නිපපාවො, අපරණිණවිසෙසො, තං ගුජ්ඣකානං හි මනුසසානං කුච්ඡිවාතුසසනනතාය ඵොටා හොනති.

"වරුණෙ නාගරාජා" ති එත්ථ වකාරො නාගෙ ගජෙ හොති, තත්ථ හි වෙ නාගෙ රුණෙනති වරති පසාසති අධිපතිභාවෙනාති වරුණෙ.

"කිසමා වො, කිසස කමෙ වා" ති ආදීසු වකාරො පචචයෙ හොති.

"යරලවසහළ අං" ති ආදීසු බ්‍යඤනෙ.

"වමොදුදනතානං" ති එත්ථ අනතභූතානං ඔකාර උකාරානං කාරියෙ වකාරෙ—"මානකිතානං වා චත්තං වා" ති එත්ථ අනතභූතසස පකාරසස කාරියෙ.

"යවකාරා වා" ති එත්ථ ලසඤූඤසස උකාරසස කාරියෙ වකාරෙ—ලසඤූඤාසස භාවො යෙවෙති පුරිමතො විසෙසො.

"යවමදනතරලාචාගමා" ති එත්ථ ආගමෙ වකාරෙ හොති.

"අයංව සො මහානාගො" ති ආදීසු පදපූරණෙ නිපාතො.

වංස 332 වන සම්භත්තියං, සො, වනොති පත්ථරතීති වංසො, 600, වස නිවාසෙ වා, කරණෙ අ, නිඝණ්ඨුනාගමො, 1090 (අන්වයෙ සන්තානෙ).

වංසවණණ 491 වංසො තචසාරො, තඞ්කණෙණ මණී වංසවණණා.

වක 615 කුකවකාදුනෙ, අ, වකෙ, අයං කුකකුරපපමාණෙ කපිලො හරිණකො—"වකොති බුද්ධකදීපිකො, බ්‍යග්ඝොතිපි වදනති" ති සද්දනීති.

වකුල 572 වක ආදුනෙ, උලො, වකුලො. (කෙසරරුක්ඛ.)

වකක 1034 වච වියත්තියං වාචායං, වක ආදුනෙ වා, කො. (කොඨාස භෙදසම්පි "වකනං හදය" ඨාන්‍යාදීසු, වංකෙ, කුටිලෙ).

වකකග 625 උඞ්ඛනාදීසු වකනං කුටිලං අඟං ගිවාදික මෙතසසාති වකක ඟො, වකෙනෙන ගමනෙන අඟතීති වා:

වකකල 442 වකනරුක්ඛතචෙ, අලො, වකනලො. (රුක්ඛතචෙ).

වගග 631 වජ්ජ වජ්ජනෙ, වජ්ජති අසමානජාතිආදයොති වග්ගො, ණ්, වජ ගමනෙ වා, ඝඤ්, වජති සමූහතනා ගච්ඡතීති වග්ගො.

වගගභෙද 473 වග්ගානං භෙදෙ විසෙසො වග්ගභෙදෙ.

වගගු 693 වග්ග ගමනෙ, උ, වලල සංවරණෙ වා, ගු, වල්ලියති සංවරිය තීති වග්ගු.

වඞක 606 කුටිලතාය වංකො, 674 වංකතීති වංකො, වංක කොටිල්ලෙ, අ. 709, 1025, වංකසදෙදූ ඝි වකනාසදෙදන සමානත්ථා, වකනාසදෙදූ ච වංකසදෙදන, තථාහි.

"යං නිස්සිතා ජගතිරුහං ඝායං අගඤි පමුඛති,
දිසා භජථ වඤ්ඣගහා ජාතං සරණතෝ භයං" ති පාළි දිස්සති,

අයං පන වඤ්ඣසද්දෙ සඤ්ඤාතභාසං පත්වා ඣකාරලකාර සංයොග තඛිරිකෝ භවති, ධාතුභාවෝ පනස්ස පොරාණෙහි න වුත්තො, තස්මා කිරියාපදං න දිට්ඨං, ඉමස්ස පන වංකසද්දස්ස වංක කොටිල්ලෙ ති ධාතු භාවෝ වුත්තො, වංකතීති කිරියාපදං ච, පාළි යඤ්චූතු වංකතීති කිරියා පදං නදිට්ඨං, තථා භාවවාචකෝ වංකසද්දෝපි—වාචලිඞ්ගෝ පන අනෙකසු ඨානෙසු දිට්ඨෝ, තත්‍ර වංකතීති කිරියාපදං පාළියං අවිජ්ජමානම්පි ගහෙතබ්බමෙව "නාථති" ති කිරියාපදම්ව, භාවවාචකස්ස පන වංකස්සද්දස්ස අත්ථිතා නත්ථිතා ච පාළිආදීසු සුනඳසුනං උපපරික්ඛිතබ්බා—කෙචෙත්ථ වදෙය්‍යුං යදි භාවවාචකෝ වංකසද්දෙ නත්ථි කථං "අඛ්වංකමණිරතනං උළාර" නති එත්ථ සමාසොති, ? එත්ථ පන අඛිසු ඨානෙසු වංකං අඛ්වංකං, න අඛ වංකානි යස්සාති, දඛ්බවාචකොති වංකසද්දෙ න භාවවාචකොති දට්ඨබ්බං—අථවා, වංකසද්දෙ‍යං.

"යථාපි මච්ඡා බලිසං වංකං මංසෙන ඡාදිතං,
.....වංකඤ්ඤොව අඤ්ඤෝ" ති.

ආදීසු බලිසෙ වත්තති—එත්ථ සියා, නනුච ඉහ "යථාපි මච්ඡා = පෙ= ඡාදිත" නති එත්ථ වංකසද්දෙ ගුණවාචකෝ විසෙසනසද්දෙ යෙන බලිසෝ විසෙසිතෝ, තෙන වංකකුටිලං බලිසනති අත්ථෝ විඤ්ඤායතීති?—තනන, වංකසද්දෙ අවුත්තෙපි බලිසසභාවස්ස වංකත්තා කුටිලත්ථෝ පාකටොති නත්ථි විසෙසනසද්දෙන පයොජනං, ඉදං පන "බලිසවංක" නති වචනං "හත්ථිනාගෝ, සරොරුහං පදුමං, හත්ථි ච කුඤ්ජරෝ නාගෝ" ති ආදි වචනම්ව පරියායවචනං, තස්මා වංකනති පදස්ස කුටිලනති අත්ථෝ න ගහෙතබ්බෝ. අථවා

"යථා ආරඤ්ඤකං නාගං දනති අන්තෙති හත්ථිනී" ති.

එත්ථ නාගසද්දස්ස දනතිසද්දස්ස ච අඤ්ඤමඤ්ඤ පරියායවචනත්තෙපි "දනතිනති මනොරමදන්තයුත්ත" නති අත්ථෝ සංවණ්ණිතෝ, තථා "බලිසං වංක" නති ඉමෙසම්පි අඤ්ඤමඤ්ඤපරියායවචනත්තෙපි වංකනති කුටිලනති අත්ථෝ වත්තබ්බෝ, එවඤ හි සති අත්ථෝ සාලරාජ්ය විය පුලලිතෝ හොති, දෙසනා ච විලාසපත්තා, න පන වංකබලිසනති සද්දානං ගුණගුණීවසෙන සමානාධිකරණභාවෝ ඉච්ඡිතබ්බෝ "බුද්ධෝ භගවා වෙරඤ්ජායං විහරති" ති ආදීසු "බුද්ධෝ භගවා" ති ඉමෙසං විය සමානාධිකරණභාවස්ස අනිච්ඡිතබ්බත්තා—නහි ඊදිසෙසු ඨානෙසු සමානාධිකරණභාවෝ පොරාණෙහි අනුමතෝ.

"යඤ්ච එතාදිසෝ සත්ථා ලොකෙ අප්පටිපුග්ගලෝ.
තථාගතෝ බලප්පත්තෝ සම්බුද්ධෝ පරිනිබ්බුතෝ" ති,
"බුද්ධං බුද්ධං නිඛිලවිසයං සන්ධියා යා විසන්ධිං" ති ච,

ආදීසු පන අනුමතෝ, එත්ථ හි එතාදිසොති ච, අප්පටිපුග්ගලොති ච, තථාගතොති ච, බලප්පත්තොති ච, සම්බුද්ධොති ච, පරිනිබ්බුතොති ච, ඉමානි සත්ථාති අනෙන පදෙන සමානාධිකරණානි, තථා බුද්ධං බුද්ධන්ති ච්චනං පදූනං පච්ඡිමං පුරිමෙන සමානාධිකරණං භවති, ඉති

"යථාපි මච්ඡා බලිසං වංකං මංසෙන ඡාදිත" නති

එත්ථ වංකසද්දෙ බලිසසඤ්ඤාභිධානනන්තරං න ගුණවාචකො, එවං වංක සද්දෙ බලිසෙ වත්තති.

"වංකං ගච්ඡාම පබ්බතං, දූරෙ වංකතපබ්බතො" ති ආදීසු පන ගිරි විසෙසෙ වත්තති, එත්ථ ච වංකපබ්බතොති වත්තබ්බෙ සුබුච්චාරණත්ථං නිරුත්තිනයෙන මජ්ඣෙ අනිමිත්තං තකාරාගමං කත්වා "වංකතපබ්බතො"ති වුත්තං—අථවා වංකො යෙව වංකතා, යථා "දෙවෝ එව දෙවතා" යථා ච "දිසා එව දිසතා," එවං තාපච්චයවසෙන වංකතා ච සො පබ්බතො චාති වංකතපබ්බතොති වුත්තං, මජ්ඣෙ රඤ්ඤසෙන චෙතං දට්ඨබ්බං, අථවා වංකමස්ස සණ්ඨානමත්ථීති වංකතොති මත්තු අත්ථෙ තපච්චයො, යථා පබ්බමස්ස අත්ථීති පබ්බතොති, එවං වංකතො ච සො පබ්බතො චාති වංකතපබ්බතො, වංකපබ්බතො ඉච්චෙව පණ්ණත්තති, පාදඤ්ඣර පාරිපූරියා පන "දූරෙ වංකතපබ්බතො" ති වුත්තනති දට්ඨබ්බං," (සද්දනීති).

වඟ 185 වඟ ගමනත්ථො දණ්ඩකො ධාතු, 1031 (ලොහන්තරෙ සෙතලොහෙ, බහුම්හි බහුවචනෙ).

වච 105 වුච්චතීති වචො, වච වියත්තියං වාචාසං, අ.

වචන 105 වුච්චතෙති වචනං, වුච්චති නෙනාති වා වචනං, වච වියත්තියං වාචාසං, ය්‍යු.

වචා 584 වච වියත්තියං වාචායං, කරණෙ, අ, වුච්චති අනෙනාති වචා.

වචි 105 වුච්චති එතායාති වචි, වච වියත්තියං වාචායං, අ, ඉත්ථියං ඊ.

වචිමුඛ 118 වචියා වාචාය මුඛං වචිමුඛං. (වචිමුඛං* වචනොපක්කමො උපක්කමසද්දසො නාම.)

වච 274 වර වාරණසමත්ථනීසු, චො, වාරෙති සුඛනති වචං, 1086 (රූපෙ වණ්ණ, ගුථෙ කරීසෙ).

වචකුටී 212 වච්චස්ස ගුථස්ස (විස්සජ්ජනඨානසංඛාතා) කුටී වච්චකුටී.

වච්ඡකාමා 498 වච්ඡං කාමියතීති වච්ඡකාමා, කමු ඉච්ඡායං, අ, ආ.

වච්චඨාන 212 වච්චස්ස ගුථස්ස විස්සජ්ජනඨානං වච්චඨානං.

වච්ඡනාර 496 වස නිවාසෙ, ඡා, †වච්ඡස්සා යෙව ගාවියා තනුත්තෙන, නිපාතනා තරො, සමාති එතෙ වෙ තුල්‍යත්ථාති භාවො වච්ඡතරො "වුඩ්ඪා වච්ඡා වච්ඡතරෝ" ති නාමමාලා—(ඊසං බාල්‍යයුත්තෙන කිච්චි ත්‍රුඪතාරූ ඤෙසු අසම්පත්තෙ බලිවද්දභාවෙ වච්ඡ).

වච්ඡල 726 වච්ඡා සිනෙහො යස්සත්ථි සො වච්ඡලො, ලො.

වච්ඡලා 498 වච්ඡං ලාතීති වච්ඡලා, ලා ආදානෙ, ක්විප්. (ඉයපුත්තායං—සවච්ඡකායමපි වයම්දං වදනති).

වජ 190 වජනති යං ගාවො නිවාසනත්ථායාති වජෙ, වජ ගමනෙ, අ.

වජීර 24 වජතෙව න පරිහඤ්ඤතෙ යස්ස ගමනං කෙනච්චීති වජීරං, වජ ගමනෙ, ඉරො, 866 (රතනෙ රතනවිසෙසෙ, මණිවෙධො නාම යං ලොකෙ නවිනන්නි වුච්චති, ඉන්දහෙති ඉන්දුවුඩෙ).

---

* වචනොපකනෙ, සි : ටී :

† වච්ඡස්සාසෙස වස්සා නනුසෙ, සි : ටී :

වජිරපාණි 18 වජිරං පාණිම්හි යස්ස සො වජිරපාණි.
වජිරහත්ථ 19 වජිරං හත්ථේ යස්ස සො වජිරහත්ථො.
වජිරාවුධ 18 වජිරමාවුධං යස්ස සො වජිරාවුධො. } (සමූහ).

වජ්ජ 142 වාදයන්තීතම්හි වජ්ජං, වද වචනෙ (?) ණ්‍ය 829, 932, 1100, "වජ්ජ සිරූකො" තාදිසු දෙසෙ.

වජ්ජී 184 වජ්ජෙතබ්බාති වජ්ජී, වජ්ජෙතබ්බා ඉමෙති ආදිනා පවත්ත වචනමුපාදාය වජ්ජීති ලබ්භමාමා රාජානො. වජ්ජිරඤ්ඤස්ස වා රාජානො වජ්ජී, රඤ්ඤස්ස පන තංසමඤ්ඤා තංනිවාසීරාජකුමාරවසෙන වෙදිතබ්බා 336.

වජ්ඣ 737 හන්තාබ්බොති වජ්ඣො, හන හිංසායං, ණ්‍ය, හනස්ස වධො, ධ්‍යස්ස ඣො, අසරූප විත්තං.

වඤ්චක 737 වඤයතෙ විප්පලපතෙති වඤකො, වඤ ගමනෙ, ණ්වු.

වඤ්ඣ 553 වජ ගමනෙ, ඨලො, වඤ්ඣලො, යො අබ්භසමයෙ පුප්ඵති, 573.

වඤ්ඣ 541 වන යාචනෙ, ඤ්ඣා—වජති ඵලන්නි වා වඤ්ඣා, "වජා දිනා" යො, ජ්‍යස්ස ඤ්ඣා, නිග්ගහීතාගමො ච.

වඤ්ඣා 498 හනතිස්මා ඉත්තියං ආ, හනතිස්ස වධො, නිග්ගහීතාගමො, ධස්ස ඤ්ඣා—වනොති අත්තානං මනුභවිතුං යාචතීති වා වඤ්ඣා, වන යාචනෙ, ඤ්ඣා. අථවා, වො පුත්තො ඤ්ඣා නථො යාය සා වඤ්ඣා, එත්ථ වකාරො "පුග්ගලො" ති ආදීසු නිරයවාචකො පුසද්දෙ විය "කෙවට්ටො" ති එත්ථ උදකවාචකො කසද්දෙ විය ච පුත්තවාචකො හොති, ඉත්තියො ච නාම අගහිතගබ්භා නාම න සන්ති උතුසමයෙ කිර ගබ්භං ගණ්හිත්වා අකුසලකම්මබලෙන වා වාතෙන වා පාණ්ඩුජජනෙ න වා විනස්සන්තීති.

වට 551 වට වෙධනෙ, වටතීති වටො, අ. (නීග්‍රොධරුක්ඛෙ.)

වටංසක 308 අවපුබ්බො තසි අලංකාරෙ, උඛ. තසියතෙති අවතංසො, සො එව වටංසකො, සත්ථේ කො, තස්ස ටො, අනෙකත්ථත්තා උපසග්ග නිපාතානං උඛමහාවත්ථෙතකො වෙත්ථ අවසද්දෙන.

වටාකාර 668 වටො වුච්චති *සිවපථා, තදූ කාරතාය වටාකාරො.

වට්ටම 190 වජ ගතියං, ඨමො, ජස්ස ටො, වජන්නි එත්ථාති වට්ටම්.

වට්ට 707 වට්ට වට්ටනෙ, අ, වට්ටං, 1018 (පරිබ්බයෙ වෙතනෙ, කම්මං දියෙ කම්මවට්ටවිපාකවට්ටකිලෙසවට්ටෙ, වට්ටුලෙ බුබ්බුලසණ්ඨානෙ).

වට්ටකා 625 වට්ට වට්ටනෙ, ණ්වු, ඉත්තියං ආ, වට්ටකා.

වට්ටි(ඩි)කා 526 වඩ වඩියං, සත්ථේ කො, වඩ්ඩිකා, වට්ටිකාපි.

වට්ටුල 707 වට්ට වට්ටනෙ, ඨලො, වට්ටුලො.

වඨර† 701 වද වචනෙ, අරො, දස්ස ඨො, වදන්තීති වඨරං.

වඩ්ඩකී 506 වඩ්ඩයන්ති ජිත්තයන්තීති වඩ්ඩකී, වඩ්ඩ ඡෙදනෙ, චුරාදි, සත්ථේ කො, ඣවි ධාත්වාදිනා ඊ ච, (ඨස්ස ඩො වඩ්ඩකීපි).

වණ් 324 වණ ගත්තා විචුණ්ණනෙ, අ, සරීරං වණියති විචුණ්ණති ඡිද්දුවඡිද්දං කරොන්තීති වණෙණ.

---

* සිවථො, ඛ : ථි : † ථිකායං නදිස්සති.

වණිජ්ජා 446 වාණිජානං කම්මං වණිජ්ජා, ණ්‍යා, ඉත්තියං ආ.

වණ්ට 544 ඛණ්ඩියතෙ නෙනාති වණ්ටං, වවි ධාරණබන්ධන සංඝාටෙසු, ඝො, කලොපො.

වණ්ණ 332 එතෙහි අසුභසුභසංකරතො වණ්ණතබ්බතො ඨපෙතබ්බතො වණ්ණ, වණ්ණ ඨපනෙ, අ, 348 වණ්ණීයති පකාසීයති අත්ථො නෙනාති වණ්ණෙ, වණ්ණ පකාසනෙ* 779 (සණ්ඨානං දීඝරස්සාදි, රූපං රූපායතනං, ජාති ඛත්තියාදීනං කුලං, ජවි ඛගිවම්මං, පමාණං †මරියාදෙ (?) අක්ඛරං අකාරාදි, යසො පරිවාරො කිත්ති ච, ගුණෙ, සීලාදි—විලෙපනෙපි වණ්ණෙ.

"මහන්තං හත්ථිරාජවණ්ණං අභිනිම්මිණිත්වා" ති ආදීසු සණ්ඨානෙ.

"පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතො" "වණ්ණෙ ගන්ධෙ රසෙ ඔජා" ති ආදීසු ච "සකවණ්ණං පටිසංහරිත්වා" ති ආදීසු ච රූපෙ—"චත්තාරො මෙ භො ගොතම වණ්ණා බ්‍රාහ්මණෙව සෙට්ඨො වණ්ණෙ" ති ආදීසු ජාතියං.

"සුවණ්ණවණ්ණෙ භගවා" ති ආදීසු ජවියං—(තත්ථ ජවියන්ති ජවි ගතවණ්ණධාතු එව එත්ථ වණ්ණගහණෙන ගහිතාති අපරෙ.)

"න හරාමි න භූජාමි = පෙ = අථ කෙන නු වණ්ණෙන ගන්ධපෙ නොති වුච්චති" ති එවමාදීසු කාරණෙ.

"තයො පත්තස්ස වණ්ණෙ" ති ආදීසු පමාණෙ.

"වණ්ණාරහස්ස වණ්ණං භාසති" ති ආදීසු පසංසායං.

"වණ්ණගමො වණ්ණවිපරියායො" එවාදීසු අක්ඛරෙ.

"කදා සංයුත්තා පන තෙ ගහපති ඉමෙ සමණස්ස ගොතමස්ස වණ්ණා" ති ආදීසු ගුණෙ—"ජාතරූපපුළින විලෙපනා" දීසුපි වණ්ණ සද්දෙ.

"වණ්ණං අජානවණ්ණෙන කාළිඟස්ස විනිම්මයෙ" ති එත්ථ ජාතරූපෙ.....

වණ්ණනං දීඝරස්සාදි වසෙන සණ්ඨාපනං වණ්ණෙණා, සණ්ඨානං.

වණ්ණෙතීති විකාරං ආපජ්ජමානං හදයගතභාවං පකාසෙතීති වණ්ණෙණා, රූපං—වණ්ණීයති අසංකාරතො වවත්ථපීයතීති වණ්ණෙ, ජාති.

වණ්ණීයති ඵලං එතෙන යථා සභාවතො විභාවීයතීති වණ්ණෙණා, කාරණං — වණ්ණීයති අඞ්කමහනනාදිවසෙන පමීයතීති වණ්ණෙ, පමාණං.

වණ්ණනං කිත්තියා උග්ඝොසනන්ති වණ්ණෙ, පසංසා.

එවං තෙන තෙන පවත්තිනිමිත්තෙන වණ්ණසද්දස්ස තස්මිං තස්මිං අත්ථෙ පවත්ති වෙදිතබ්බා.

වණ්ණකා 306 වණ්ණ වණ්ණක්‍රියාවිත්ථාරගුණවචනෙසු, (වණ්ණෙණා පසංසා, කිරියා කාරණං, විත්ථාරො විත්ථිනනතා, ගුණෙ සීලාදි ධම්මා, වචනං වාචො) චුරාදි, වණ්ණයතීති වණ්ණකා, ණ්වු.

වණ්ණදාසි 233 වණ්ණෙන දාසී වණ්ණදාසී, දාසිභි වණ්ණසම්පනනං යෙව සාමිකා ධනලොභෙන ගණිකං කරොන්ති.

---

* නීලාදිවණ්ණවාචකො වණ්ණසද්දෙ වර වරණෙති ධාතුයා ණ්‍යුපච්චයෙන සිද්ධො, විරූපත්තං වාරෙතීති නිබ්බචනං. † පරියාදෙ, බ : ථි :

වණ්ණනා 118 වණ්ණ පසංසායං, වණ්ණීයතෙති වණ්ණනා, යු.

වණ්ණිත 752 වණ්ණ වණ්ණක්‍රියා විත්ථාරගුණවචනෙසු, තො.

වණ්ණු 663 වණ්ණ සද්දෙ, උ. "වණ්ණුපථො" තාදීසු දිසසති.

වත 430 වතු වත්තනෙ, (වත්තනමත්‍ර ආචරණං සමාදෙනං වා) අ, වතං, සබ්හි වජ්ජිතො නියමො වතං.

"යන්තනායං පරිඤ්ඤය නියමො නිච්ඡයෙ වතෙ" ති රහසො.

තඛ වතං උපවාසාදි ලක්ඛණං, ආදිනා අඛාදනාභොජනානි 1192. (වතසද්දෙ එකංසෙ දයාය කරුණාය, භාසෙ ඛෙදෙ—පරිසසමෙ ආල පනෙ විම්හයෙ අච්ඡරියෙ ච සියා, "අච්ඡරියං වත භො අබ්භුතං වත භො" තාදීසු දිසසති.

වත්තා 260 වදති නෙනාති වත්තං, තො, වුච්චතෙ නෙනාති වා : වද වියත්තියං වාචායං, 758 වත්ත වත්තනෙ, **වත්තා** සමාදෙනෙ වා, **වර** වාරණසමහත්තීසු වා, තො, වරණං වත්තං. 1047 (පජ්ජං අනුට්ඨුභාදි, ආහනං මුඛං, ආවාරෙ අසීති මහාවත්තාදි).

වත්තන 445 වත්තනෙ එතෙනාති වත්තනං, වතු වත්තනෙ, යු.

වත්තනී 191 වත්ත වත්තනෙ, (වත්තනං ගමනාදි) අනී, නදාදි, වත්තනති එතෙනාති වත්තනී. 1057 (වුතති භවනං.)

ව(ත්‍ර)ත්තභූ 20 වත්තං නාම අසුරං අභිභවතීති වත්තභූ, වත්‍රභූපි.

වත්තු 735 වදතීති වත්තා, පසංසායං, තු, වද වචනෙ. (සුවචනෙ.)

වත්ථ 290 වස අච්ඡාදනෙ, වස්සතෙ අච්ඡාදියතෙති වත්ථං, ථො, වු සංවරණෙ වා.

වත්ථගුය්හ 273 වත්ථෙන ගුහිතබ්බනති වත්ථගුය්හං.

වත්ථන්තර 291 වත්ථානං අන්තරං විසෙසො වත්ථන්තරං.

වත්ථාවයව 244 වත්ථස්ස අවයවො වත්ථාවයවො.

වත්ථි 276 වසති මුත්තමෙත්ථාති වත්ථි, වස නිවාසෙ, ති, තස්ස ථො, පිපප්වයෙන වා සිධං, වසීයති අච්ඡාදියතීති වා වත්ථි.

වත්ථු 225 වස නිවාසෙ, වසන්ති එත්ථාති වත්ථු, රත්ථු, 969 (දඛ්බ ධන්‍ය දිකෙ, භූහෙදෙ ඛෙත්තවත්ථාදි.)

වත්ථුල 597 වසති යස්මිං ඛාරගුණෙති වත්ථු, වස නිවාසෙ, රත්ථු, වස හිංසායං වා, වසති කථවානපිත්තෙනති වා : වත්ථු එව වත්ථුලං, ලො.

වත්ථුලෙය්‍යක 597 වසති කථවානපිත්තෙනති වත්ථු, වස හිංසායං රත්ථු, *ලය සාමෙය්‍ය, ලයාපෙති සබ්බදෙසෙති ලෙය්‍යකො, ණ්වු, අසෙස, වත්ථු ව සො ලෙය්‍යකො චාති වත්ථුලෙය්‍යකො.

වද 735 වදතීති වදෙ, වද වියත්තියං වාචායං, අ. (සුවචනෙ.)

වදඤ්ඤූ 723 යාචකානං වදං වචනං ජානාතීති වදඤ්ඤූ, 891 (දූන සීලෙ දූනපතීසු, වගුවාදිනි මධුරවාදිනි).

වදන 260 වද වියත්තියං වාචායං, කරණෙ යු, වදති නෙනාති වදනං.

වදනීය 723 යාචකානං වදං වචනං ජානාතීති වදනීයො, ඤ්ඤස්ස නා, දෙසො, මජ්ඣෙ දීඝො ච, ඊයො.

---

* ලය සාලෙය්‍ය, බ : ථි :

වධ 403 හන හිංසායං, ණ්, හනනං වධො, හනස්ස වධාදෙසො.

වධඝාන 521 වධස්ස මාරණස්ස ඨානං වධඨානං.

වධුද්‍යන 736 හනතුමුද්‍යතො උය්‍යුත්තො වධුය්‍යතො.

වඩ්ඪ 230 බහි බහිනෙ, ඨෑ, බහිස්ස වධාදෙසො ච, පඵහි කාමගුණෙහි අත්තානිසත්තෙ බහිතීති වඩ්ඪ, හන හිංසාගතීසු වා, වධාදෙසො, කිලෙසවසෙන සුනඛමපි උපාදය ගමනසීලාති වඩ්ඪ, සඛඛාසං ඉත්ථිනං සාධාරණමෙතං, අථවා, වඩ්ඪති සුණිසා සා පන අයනෙනා පුරාතාසස භරියාති සසසුසසුරෙහි අධිගනතබබා ජානිතබබාති වඩ්ඪති වුච්චති, ගත්‍යත්ථානං කත්‍රච් බුඞ්ඪත්ථස්ස කථනතො අයමත්ථො ලබ්භතෙව. 877 (සුණිසායං පුත්තනස්ස භරියායා, කණ්හුය අනිබ්බ්‍යාය, ජායාය භරියාසාමඤ්ඤෙ.)

වන 536 වන සමභත්තිසදෙසු, කත්තරි අ, වනනති තං භජනති මුසර කොකිලාදයො සත්තානි වනං, 661 වන සමභත්තියං, වනයතෙ පිපා සෙතීති *වනං, 1063.

වනකාක 639 වනෙ කාකො වනකාකො.

වනකුක්කුට 641 වනෙ කුක්කුටො වනකුක්කුටො.

වනට්ඨ 163 වන සමභත්තියං, වනති යෙන සො වනට්ඨො, ට්ඨා, වනුතෙ විසයං පත්ථයතීති වා, වනොති විසයං සෙවතීති වා, වනම්ව ඨරති තනොතීති වා: "ජෙට්ඨා වනච් වනට්ඨා" ති එත්ථ මහනතා රුක්ඛා වනං නාම, ඛුද්දකා පන තස්මිං වනෙ ඨිතත්තා වනට්ඨා නාම වුච්චති, ඨා ගතිනිවුත්තීසනතී ධාතු.

වනපති 540 වනානං පති වනපති, 903 (පුපඵං විනා ඵලගහාහි රුක්ඛෙ අසසත්ථාදෙ, රුහඛමත්තෙ ච වනපතිසදෙදා).

වනමල්ලිකා 575 වනෙ ජාතා මල්ලිකා වනමල්ලිකා.

වනිතා 230 වන සමභත්තියං, තො, ඉකාරාගමො ච, ඉත්ථියං ආ.

වනි(ණි)බ්බක 740 "මාදිසසස ධනං දත්වා රාජා සඟඟං ගමිස්සති" ති ආදිනා දූනඵලං වණෙණත්වා වකති යාචතීති වනි(ණි)බ්බකො, වණණ ස්සස වනි, වක ආදූනෙ, ආදූනමෙත්ථ යාචනමෙව.

වන්දනා 426 වන්ද අභිවාදන ථුතීසු, සු, ඉත්ථියං ආ.

වන්දක 580 වන්ද අභිවාදන ථුතීසු, අ, සඤ්ඤ කො, අස්ස දීඝො, ආ.

වන්දී 396 වීරියාදිත්ථිනිසීලෙන යො පඨති සො වන්දී, තස්සීලාදීසු ණී, 407 මුඛනසඤ්ඤය වන්දතීති වන්දි, වන්ද අභිවාදන ථුතීසු, ඊ, (වණ්දිපි).

වප 282 වප බීජසනතානෙ, අපො, ඉත්ථියං ආ.

වපු 151 වපති කුසලාකුසලබීජමෙත්ථාති වපු, වප බීජසනතානෙ, උ.

වප්ප 1133 වප බීජනික්ඛිපෙ, ණ්‍ය, වපනති එත්ථාති වප්පො, (වප්පෙ වප්පනියෙ ඛීජෙ, තටෙ තීරෙ ච වප්පො, පාකාරමූලෙ නෙතත්‍යජලෙ උසුමෙ ච වප්පො.)

වම්ම 327 වමු උගගිරණෙ, අ, වමො, වමෙන නිඛඛතෙනා වම්මං.

---

* තණහාවාචී වනසදෙද වනති සංභජති සකකිලෙසපුගඝලනති වනනති නිඛඛචනං.

වම්ම 377 වරියඃතෙති වම්මං, වර වරණේ, වර ඉච්ඡායං වා, මෝ.

වම්මික 378 වමෙමන නඩවාති වම්මිතෝ, තෝ.

වය 1079 වය ගමනඑඑ, අ, වයොති පඨමවයාදි ආයුකොඨාසෝ, වයති පරිහානිං ගච්ඡතීති වයෝ, වායති අත්තනසමඤ්ඤි පුග්ගලස්ස අඤ්ඤසඤ්ච පඤ්ඤත්තානං සුණන්තානං වා ජනානං සම්පත්තිවිපත්තීති වයෝ, පීතිසොමනස්සං නිබ්බින්දඤ්ච අවහායතීති වා වයෝ.
("ඛයෙ උදයබ්බයානුපස්සී" ති—*සකලොපි වයෝ විසයයුත්තානං භූතානං වයානං මරණං භවෙති ආදීසු).

වයඪ 253 වයසි යොබ්බනෙ තිඨතීති වයඨෝ, ඨා ගතිනිවුත්තියං, ක්වි.

වයසඤ 346 වයසා තුල්‍යෙ වයසෙසා, මූලවයොසදෙදඝි සඤ්ඤායං සඤපච්චයෝ, සබ්බකාරියෙසු සඛ වසතීති වා වයසෙසා, වය ගමනෙ, සඛසස සෝ, වණ්ණවිපරියායෝ.

වයසසා 238 වයසා තුල්‍ය වයසසා, තුල්‍යෙ සඤ්ඤායං සෝ.

වර 240 වර ඉච්ඡායං, අ, වරෝ, 694 වර පඨනායං, අ, 762 වර වරණේ, අ, 810 (ජාමාතා ධීතුයා සාමිකෝ, මන්දපඤ්ඤයෙ අප්පපඤ්ඤයෙ, වරං අබ්‍යං).

වරක 450 වර වාරණසමහතෝසු, ණ්වු, වරකෝ.

වරඟ 273 උත්තමඝත්තා වරඟං, 1093 (යොනියං ඉත්ථීනං අඟජාතෙ, සිරෙ සීසෙ.)

වරණ 203 වු සංවරණේ, වුනොතීති වරණේ, යු, රාගමෝ. (වප්පසෙසා පරි ඉත්ථිකාදිරච්ඡතෙ වෙධනෙ, වප්පං නාම දුග්ගනඟරෙ පරිඛාමත්ති කං කුරිං කත්වා ගොඝි හත්ථිහි ච විමද්දාපෙත්වා තිංසහත්ථප්පමාණං පාකාරස්ස හෙට්ඨිමතලං, තථා හත්ථසතං වා තතො උඛරිත්වා පංසුනා වප්පං කාරයෙ, තසෙසාපරි පාකාරමිති.)

වරතනා 526 වර ඉච්ඡායං, වර සංවරණෙ වා, වර බන්ධනෙ වා, වරනති අනෙනාති වරතනා, "ඡදාදිහි තත්‍ර ණේ."

වරපඤ්ඤ 4 වරපඤ්ඤ අසස අත්ථීති වරපඤ්ඤ.

වරවණ්ණිනී 234 වරවණ්ණයොගා වරවණ්ණිනී, ඉනි,
"සිතෙ සුඛොණ්හසබ්බඝි ගිමෙහ ච සුඛසීතලා,
භත්තු භත්තා ච යා නාරී සා භවෙ වරවණ්ණිනී" ති රූපෙදූ.

වරහ 617 වරෙ ආහනතීති වරාහෝ, වරෙ සති ආහනන්තබ්බොති වා වරාහෝ, වරියතීති වා වරාහෝ, වර වරණේ, හෝ, ආ ආදෙසෝ, වරහ ධාතුතෝ වා සිඛෝ, වරහ පඛානියෙ, පරිහාසණ හිංසාදූසනෙසු ච, 1115 "එණෙයඤ්ච වරාහඤ්ච—මහාවරාහෝ ච නිවාපපුඨෝ" ති ආදීසු සූකරෙ—"මහාවරාහසස නදීසු ජගතෝ සංඝසාසනසසූ" ති ආදීසු හත්ථිසම්ං, මහාවරාහසසාති මහාහත්ථිනොති අත්ථෝ.

වරාරොහ 234 වරෙ ආරොහෝ යසසා සා වරාරොහා.

වරූථ 374 වර වරණේ, (වරණ මෙත්ථ වරණං) ථෝ, වරූථෝ, කඩ්ගාදි සත්ථෙඛි පරිරක්ඛිතබ්බං රථාවරණේ වරූථෝ යෝ රථගුත්තීති ඛ්‍යතෝ.

---

* සකුණෙඝි වයෝ, විසයුත්තානං භූතානං වයානං මරණං භවෙති ආදීසු, ඛ : ඝි :

වලජ 671 වල සංවරණෙ, අලො, ලසස ජො, වලජො.

වලඡ 339 වලජිතබෙබා වලඡො, වලඡි පරිභොගෙ, අ.

වලය 285 වල සංවරණෙ, අයො, වලයො.

වලඝින 745 වලයම්ව වලයං, කූඩලාකාරං, වලයං කතං වලඝිතං, නාම ධාතු, කාරිතනතා තො.

වලාහක 47 වාරි වහතීති වලාහකො, "වාරිසස වො වාහකෙ වාහකසස වසස ලො" ති සදදනීති සුතතානා වාරිසදදසස වාහකසදදෙ පරෙ වො වාහකසදදසස වසස ලො.

වලි 990 වලනං සංකොචනං වලි, වල සංවරණෙ, ඉ, වලි, (ජරාසිථිල චමමයුතතනති ජරාය කාරණභූතාය සිථිලෙ චමමනි උදරගෙ උදරෙ චමමරාජියං).

වලිතතව 255 වලි සිථිලං චමමං තවො යසස සො වලිතතවො.

වලින 255 වලි චමමමෙතසසාථීති වලිනො, ඉනො.

වලිර 320 වල සංවරණෙ, ඉරො, වලිරො.

වලිමුඛ 614 වලි සිථිලං මුඛෙ චමමං අසසාති වලිමුඛො, කිසො, වනො කොපි, කුචිතෙනාකාරෙන සෙතීති කිසො, උසසි, වනමොකමාස යො අසසාති වනොකසො.

වලුකි 138 වලල සංවරණෙ, වලයතෙ ධනිවිසෙසනති වලලකි, නදාදි.

වලුභ 697 වලුතති සංවරණං කරොතීති වලුලභො, වලල සවරණෙ, කමමනි අභො, 1066 (අජඣිකෙඛ අධිකතො).

වලුලි 550 වලල සංවරණෙ, අරො, නදාදි.

වලුලිභ 597 වලල සංවරණෙ, ඉභො, මහාඵලතාය සබබාසං වලලිනං භාති දිපයතීති වා වලලිභො.

වලුලි 550 වලල සංවරණෙ, අ, නදාදි.

වලූර 280 වල වලල සංවරණෙ, උරො, වලලියති සංවරියතීති වලූ රො, වලනති වා සංවරනති රකඛනති ඉතො කාකසොණාදයො සතතා අඛාදනතථායාති වලූරො.

වස 762 වස කනතියං, අ, වසො, 898 (පභුතො පුගගලසස භාවො පභු තතං, තථා ආයතතාසසභාවො ආයතතතා, ආයතතා පුගගලො, අඞි ලාසො ඉචඡා).

වසති 207 වසනති එතථාති වසති, වස නිවාසෙ, ති, 1056 (වාසෙ වසන කිරියායං).

වසන 290 වස අචඡාදනෙ, යු, වසති අචඡාදති එතෙනාති වසනං.

වසනත 79 වසීයතෙති වසනෙතා, වස කනතියං, පුපඵවනනාතතා වා වසති කාමො එතථාති වා වසනෙතා—වසනිවාසෙ වා, අනෙතා, වසනති එතසමිං කාලෙ කීළා පසුතාති වා වසනෙතා.

වසභ 495 වසසා සෙචනෙ, අභො, වසභො, වස නිවාසෙ වා, වසනති අනෙනාති වසභො.

වසල 503 වස සෙචනෙ සෙචිතබෙබා අසුචිතතා වසලො, අලො, යත්‍ර තත්‍ර වා මුතතකරීසං සිඤතීති වා වසලො, අලො, වස අචඡාදනෙ වා.

වසවත්තී 43 වසෙ වත්තතීති සිලෙනාති වසවත්තී 1024.

වසා 282 වස නිවාසෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, 498, වස කන්තියං, අ, ඉත්ථියං ආ, 873 (චිලිනතෙලං විසරණතෙලං, වසගා වසං ගච්ඡතීති නාරි, වස්සිකා අනපච්චා).

වසි 434 යෙ සංයතා ඉන්ද්‍රියෙසු ගණ්හ තෙ වසිනො, වස පාගුඤ්ඤ, ඊ, වසො යෙසං අත්ථි තෙ වසිනො—"වසනං සමත්ථනං වසො, සො එතෙසං අත්ථීති වා වසභාවෙන සමන්නාගතා වා වසිනො" ති එකෙ.

වසු 485, 489 වස නිවාසෙ, උ, සුඛං වසන්ති අනෙනාති වසු, 895 (දෙව හෙදෙ, දෙවතාවිසෙසෙ.

"ආපො ධුවො ච සොමො ච අධුවො චානිලො නලො,
පවුසො ච පභාසො ච අට්ඨෙතෙ වසවො මතා" ති

කථිතෙ දෙවතාවිසෙසෙ, රතනෙ රතනසාමඤ්ඤෙ ධනෙ ච, පඬිකං.

වසුධා 180 වසූනි රතනානි ධාරයතීති වසුධා, ධා ධාරණෙ, ක්විප්.

වසුන්ධරා 180 වසූනි රතනානි ධාරයතීති වසුන්ධරා, ධර ධාරණෙ, ක්විප්.

වසුමතී 180 වසූනි රතනානි සන්ත්‍යස්සන්තීති වසුමතී, මන්තු, ඊ.

වස්ස 48 වස්සති සිඤ්චතීති වස්සං, වස්ස සෙචනෙ, අ, 80 වස්සති එත්ථාති වසෙසා, 81 වස්සකාලෙන වා උපලත්ථිතොති වසෙසා, 502 වස නිවාසෙ, තො, 1062 (හායනො සංවච්ඡරං, වුච්චි වස්සනං).

වස්සන 48 වස්සතීති වස්සනං, වස්ස සෙචනෙ, යු.

වස්සවර 242 විගතො රාගාදිවො යස්මා සො වස්සවරො, වි ආ පුබ්බා සු සවනෙ, අරො, රස්සො ච.

වස්සාන 80 වස්සති එත්ථාති වස්සානො, වස්ස සෙචනෙ, යු, අස්ස දීඝො.

වස්සිකී 576 වස්සකාලස්ස්ජාතපුප්ඵතාය වස්සිකී, ඉකො, නදාදි.

වස්සිත 130 වස්ස සඤ්ඤ, වස්සනං රවනං වස්සිතං, තො.

වස්සොකාසාරා 21 "මස කඤ්ඤනන්ති වා වස්සොකඤ්ඤනන්ති වා අසුරපුරස්ස නාමානි, ඉදං පන තෙසං උත්තමත්තා මස කඤ්ඤසාරො වස්සොකසාරොති ච වුත්ත" නන්ති සඟහවිකාශය වුත්තං.

වළඤ්ජිත්‍වාදී 221 වළඤ්ජති චූළා, "සිඛාය වළඤ්ජි චූළෙ" ති රූදෙදූ—තං ඤාදෙති අනෙනාති වළඤ්ජිත්‍වාදී.

වළවා 371 වල සංවරණෙ, වො, ළත්තං, ආ, වලති වලත්තීති වා වළවා.

වහ 497 වහති අනෙනාති වහො, අ, වහ පාපනෙ.

වා.

වා 1189 "පාටලිපුත්තස්ස ඛො ආනන්ද තයො අන්තරායා භවිස්සන්ති අග්ගිතො වා උදකතො වා මිථුභෙදතො වා" ති එත්ථ ච "තං වා මඤ්ඤ මුනි වෙදයන්තී" ති එත්ථ ච සමුච්චයෙ.

"මධු වා මක්ඛිකාති බාලොති ච "පණ්ඩිතො වා පි තෙන සො" ති ච එත්ථ උපමායං.

"කො වා භවං කස්ස වා පුත්තොතා" තාදීසු සංයෙ.

"ඉමස්ස වචනං සච්චං වා යදි වා මුසා" තාදීසු ච, "න වායං කුමාරකො මත්තමඤ්ඤාසී" ති ආදීසු ච පදපූරණෙ.

"අමා පතෝ සමිං සමානං වා" තෘදීසු වචනීතවිභාසායං, වි අවපුබ්බෝ ඨා ගතිනිවත්තියං, තෝ, ඨාතිස්ස ථෝ, අසරූපච්චනෙව, වචනීතා නිය මිතා විභාසා වචනීතවිභාසා.

"අයං වා ඉමෙසං සමණබ්‍රාහ්මණානං සබ්බබාලෝ සබ්බමූළ්හෝ" ති ආදීසු ච, "ව වස්සගෙහ නිපාතෝ" තෘදීසු ච වස්සගෙහ (නිච්ඡයෙ) *වවස්සගෙහ වවසායෙව, වි අවපුබ්බෝ සජ විස්සජ්ජනාලිඝනනිම්මා නෙසු. "යෙ හි කෙචි භික්ඛවෙ සමණා වා බ්‍රාහ්මණා වා" ති ආදීසු ච, "වගහනතං වා වගෙහ, වා පරෝ අසරූපා" ච්චාදීසු ච විකපපනෙ.

"සමුච්චයවිකපපනත්ථාදි වාචී" වා ඉති නිපාතපදං පදූවසානෙ ච විනනං සම්බන්ධිකරණපදූනං මජ්ඣෙ ච නිපතති න පදූදිම්හි—තං යථා, "සමණෙ වා බ්‍රාහ්මණෙ වා, එසෝ වා සමණෙ සහහෙතබ්බෝ එසෝ වා සමණෙ සහහෙතබ්බෝ" ති.

නනු ච හෝ "වා පරෝ අසරූපා—වාණිපපච්චෙ" ති ආදීසු වා සදූදූ පදූදිම්හි දිස්සතීති? සච්චං ඊදිසෝ පන සදූදරචනාවිසෙසෝ අක්ඛර සමයෙ වෙය්‍යාකරණානං මතං ගහෙත්වා පඨිතෝ—එකන්නතෝ මගධ භාසාසු චෙව සක්‍යනතභාසාසු ච ඊදිසි සදූදගති අත්ථි, තයෝ අම්හාකං මතෙ මගධභාසානුරූපෙන "පරෝ වා අසරූපා" ති ලක්ඛණං ඵපි තනති—තථාපි වදෙය්‍ය, නනු ච හෝ වාසදූදූ පදූදිම්හිපි දිස්සති "වා නරෝ" ති, එත්ථ හි නරෙන සදිසොති වානරොති?—තං න, සදිසත්ථ වාචකොහි වාසදූදූ පදූනෙන යෙව තිට්ඨති, "මඩ්ඩු වා මක්ඛූති බා ලෝ" ති—"වානරෝ" ති ඉදනතු "නිම්මක්ඛික" නති පදං විය අබ්‍ය යත්ථපුබ්බභාගං අබ්‍යයීභාවසමාසපදමපි න හොති ඉති තස්මා උපපථ මනොතරිත්වා වානං වුච්චති ගමනං තං එතස්ස අත්ථීති වානරෝ, යථා "කූජා හනු එතස්ස අත්ථීති කූජරෝ" ති අත්ථෝ ගහෙතබ්බෝ"ති.

වා 101 (එක:) වාකාරෝ පන "වා ගති ගන්ධනෙසූ" ති ආදීසු ධාතුම්හි.

"වා වස්සගෙහ විකපපනෙ" ති එත්ථ නිපාතෙ හොති.

"සිවෝ" ති එත්ථ චණ්ඩදෙවතායං, තත්ථ හි සෙවති භජතීති වා චණ්ඩි දෙවතා එතස්මිනති සිවෝ, මහිසසරෝ.

"තතෝ පාමානානං වා මං සෙසූ" ති එත්ථ පඨස කාරියෙ වාකාරෝ.

වා 101 (එක:) වාධාතු පන "වාතෝ වායතී" ති එත්ථ ගතියං හොති, තත්ථ හි වාති සීඝං ගච්ඡතීති වාතෝ, මාලුතෝ—"වාතොති එත්ථ වාධාතු ගන්ධනෙපි හොති, තත්ථ හි වාති ගන්ධෙති සූචෙති සුගන්ධදුග්ග න්ධනති වාතෝ.

"වානරෝ" ති එත්ථ වාධාතු සමෙ (සදිසෙ) හොති, තත්ථ හි වාති සමෙ තීති වා, වා සදිසෝ නරෝ වානරෝ, මක්කටෝ.

"ආදීනවෝ" ති එත්ථ වාධාතු ආදූනෙ හොති, තත්ථ හි ආදීනං අතිවිය කපණභාවං වාති ගණ්හාතීති ආදීනවෝ.

"වාසවෝ, කෙසවෝ" ති එත්ථ වාධාතු පවත්තනෙ, තත්ථ හි වාසං ආවාසත්ථං පුරිමභවභාගෙ ආවාසදූනවසෙන වාති පවත්තතීති වාස වෝ, සක්කෝ—සෝ හි පුරිමත්තභාගෙ ආවාසත්ථං දදූති—වුත්තං හෙ තං භගවතා—"සක්කෝ මඝාලි දෙවානමින්දූ පුබ්බෙ මනුස්සභූතෝ

---

* වාස්සගෙහති, බ්‍ර: ඕ:

සමාහෝ ආවාසත්ථං අදූසි තයමා වාස්වොති වුච්චති" ති—කෙසෙ වාති පවත්තතීති කෙසවෝ, මහෙසක්ඛරෝ—කෙචි පනෙත්ථ තදත්ථසත්ථි වසෙන ඉමෙසං අත්ථෝ සංවණ්ණිතෝ, එවං සති වාසවා කෙසවාති ආකාරමත්තෙනෙව භවිතබ්බං ගුණෙන පයුත්තවාති ආදයෝ වියාති දට්ඨබ්බානි.

වාකරා 520 වක ආදාතෙ, අරෝ, ඉත්තියමතෝ ආ, වකති ආදදාති එතා යාති වාකරා.

වාක්‍ය 106 වත්තබ්බං වාක්‍යං, වච වියත්තියං වාචායං, ණ්‍ය. අමරකොසෙ පන "තිසන්ත්‍යන්තචයෝ වාක්‍යං ක්‍රියා වා කාරකාන්විතෙ" ති ඒහි ලක්ඛණෙහිපි වාක්‍යමාහ, තස්සත්ථෝ තිසන්ත්‍යන්තාචයෝ තන්ත්‍යන්තං පදානං චයෝ සමූහෝ සම්බන්ධත්ථෝ වාක්‍යං, තං යථා, උච්චං පචති ඕදනං පචති, තථා ච භාස්‍යං ආඛ්‍යාතං සාඛ්‍යයකාරකවිසෙසණං වාක්‍යං ආඛ්‍යාතං තන්ත්‍යන්තං සාඛ්‍යයං වා සකාරකං වා සවිසෙසණං වා වාක්‍යමුච්චතෙ, තන්ත්‍යදිගහණං ක්‍රියාසද්දපලක්ඛණං තෙන දෙවදත්තෝ ගතෝ කටං කතවා ඉච්චාදිපි වාක්‍යං, උපලක්ඛණනිරපෙක්ඛං අපරං වාක්‍ය ලක්ඛණමාහ, "ක්‍රියා වා කාරකාන්විතෙ" ති, ක්‍රියාපදං වා කාරකනති, තං කාරක සම්බන්ධං වාක්‍යං, රාජා ගච්ඡති රාජා ගතෝ, ඉමස්මිං පනෙත්ථ සාඛ්‍යයස්සපි සත්ථිකස්ස ක්‍රියාකාරකපදසමූහස්ස වාක්‍යත්තමාහ" ත්‍යාදි.

වාගුරික 513 වාකරා මිගබන්ධනජාලං, තාය චරතීති වාගුරිකෝ, ණිකෝ, කස්ස ගෝ, අස්සු ච.

වාචංයම 433 වාචාතෝ යමතීති වාචංයමෝ, යමු උපරමෙ, අ, නිග්ගහාගී තාගමෝ, රස්සෝ.

වාචා 105 වුච්චතෙති වාචා, වච වියත්තියං වාචායං, අ, ඉත්තියං ආ.

වාචාල 735 කුච්ඡිතා වාචා අස්ස සන්තීති වාචාලෝ, නිත්‍යුයං ලෝ.

වාචික 124 වච සද්දෙසෙ, සකත්ථෙ ණිකෝ, සන්ධිඛ්‍යා වාචා එව වාචිකං.

වාජ 390 වජත්‍ය නෙනාති වාජෝ, ණ, වජ ගමනෙ (වාජෙ යං කඞ්ගම් ත්‍යුවචතෙ).

වාජපෙය්‍ය 413 මන්තපාදුභිසංඛාතානං සපපිමධූනං වාජම්හි සමූහෙ තමෙත්ථ පිවයන්තීති වාජපෙය්‍යං, ණ්‍ය.

වාණිජ 469 වණසද්දූ ඉජෝ, වාණිජෝ. වෙදෙහකෝ, නෙගමෝ පණිජීවෝ, පණ්ජෝ ප්‍යත්‍ර.

වාණිජ්ජ 446 වාණිජානං කම්මං වාණිජ්ජං, ණ්‍ය.

වාණී 105 වායතෙ සද්දූයතෙති වාණී, වාසද්දෙ, යු, ර් ච, පරෙසං මම්ම විඤ්ඤාපනත්ථෙන වාණෙ වියාති වා වාණී.

වාත 37 වායති පුප්ඵාදිනං ගන්ධෝ යෙන සෝ වාතෝ, වා, ගමනෙ, තෝ.

වාතකම්මනම්බු 49 වාතෙන කම්මෙතා අම්බු වාතකම්මනම්බු, (සීකරෝ).

වාතඝාතක 552 වාතං හන්තීති වාතඝාතකෝ, හන හිංසායං, ණ්වු, හනස්ස ඝාතෝ.

වාතඩ 326 වාතෙන පූරිතම්ඩං කොසෝ වාතඩං.

වාතපාන 216 වාතං පිවතීති වාතපානං, වාතසද්දූපපද පා පාණෙ, යු.
වාතමිග 618 ගමනෙන වාතසමෝ මිගෝ වාතමිගෝ.
වාතිඝණ 588 වාතහරණඤ්ඤෙන ගණ්‌යතෙති වාතිඝණෙ. ගණ සංඛ්‍යානෙ, අ.
වාතනාකි 588 වාතනං නිරාමයං කරොතීති වාතනාකි, කර කරණෙ, ඉ. වාතිඝණෙපි.
වාදින 100, 142 වාදයනති ධමයනති තම්හි වාදිතං, වද වචනෙ, තො.
වාදිනත 142 වාදයනති ධමයනති තම්හි වාදිත්තං, වදිතානං ගණෙ වා :
වාන 163 වා ගතියං, යු, වානි ආරම්මණම්හි වානං, සන්තනසු වානි පවත්තනතීති වා වානං, වි සංසිබ්බනෙ වා, විනති සුගතිදුගතිවසෙන මහන්තං භවං අපරාය භවාය සංසිබ්බතීති වා වානං 1095.
වානචිත්තක 312 වානෙන සංසිබ්බනෙන ජාතචිත්තරූපමසෝති වානචිත්තකං.
වානර 614 නරෙ වියාති වානරෙ, වාසද්දූ ඉවත්‍ථෙ, නාමානං යුත්තත්‍ථෙ තත්‍රා සමාසෙ. වානං වුච්චති ගමනං, තං එතසස අත්‍ථීති වා වානරෙ.
වානෙය්‍ය 592 වනෙ පානීයෙ ජාතං වානෙය්‍යං, ණ්‍යෙය්‍ය, (කෙවලති මුත්තතඤ්ච).
වාපි 678 වප බීජනික්ඛෙපෙ, වපනති යාය සා වාපී, ණි.
වාම 694 වා ගතියං, මො, වාමං, 1020 (සව්‍යම්හි අදනඞ්ගණෙ, **චාරු** මනුඤ්ඤසුන්දරං).
වාමක 109 වාමං කලතණවචනං කරොතීති වාමකො, රසසසරීරත්තා වා වාමනො, සො එව වාමකො නසස කකාරං කත්වා.
වාමදෙව 109 වාමො නාම හරෝ, සො දෙවො අසසාති වාමදෙවෝ.
වාමන 30 රසස සරීරතාය වාමනො, 319 වත්‍තුම්පමාණං ලාතීති වා වාමනො, නෙරුත්තො, 708 වා ගමනෙ, මනො.
වාය 38 වායති ගච්ඡතීති වායො, වි ගමනෙ, ණ, (වායුම්හි).
වායනදණ්ඩක 522 වායනත්‍ථාය දණ්ඩකො වායනදණ්ඩකො.
වායස 638 වය ගමනෙ, අ, වයො එව වායො, සත්‍ථෙ සො, වයති ගච්ඡතීති වා වායසො, වය ගමනෙ, ආසො.
වායසාරි 638 වායසානං කාකානං අරි සත්තු වායසාරි.
වායාම 156 වායමන්ති නෙනාති වායාමො, වායාම උස්සාහණෙ, අථවා, වය ගමනත්‍ථො, දණ්ඩකො ධාතු, වයති සබ්බකාලන්ති වායාමො, ආමො, වායො විය සද්‍ද අමති ගච්ඡතීති වා වායාමො, 914.
වායු 37 වායති ගච්ඡතීති වායු, වායති පුප්ඵාදීනං ගණ්ඩා යෙන සො වායු, වා ගතිබන්ධනෙ, ණු, ආයාදෙසො.
වායුසඛ 34 වායුසඛා අසසාති වායුසඛො. (අගහිම්හි.)
වාර 1042 වර සංවරණෙ, ණ, වාරෙ (අවසරෙ අවකාසො, අහං දිනං).
වාරක 457 වර වාරණ සම්හතත්‍ථෙසු, ණ්වු, වාරකො.
වාරණ 360 වාරෙති පරබලන්ති වාරණෙ, වර ආවරණෙ, නඤ්දීහි යු, 639 වාරණ සදිසත්තා වාරණෙ.
1014 (හත්‍ථිලිඟො හත්‍ථිසණ්ඨානසකුණෙ).

වාරබාණ 294 බාණං සරං වාරයතීති වාරබාණං, කම්මනි ණ, අභිධානතො වාරස්ස පුබ්බනිපාතො.

වාරි 661 වාරයති නිනෙනානනමිති වාරි, වර නිසෙධෙ, ණි, වාරයති පිපාසම්හි වා :

වාරිජ 684 වාරිම්හි ජාතං වාරිජං, ජනි පාතුභාවෙ, ඩ.

වාරිමඝ 683 වාරිනො නිඝඩ්ඩනම්හෙහා වාරිමෙහා.

වාරිවාහ 47 වාරිං වහතීති වාරිවාහො, වහ පාපණෙ, ණ.

වාරුණී 533 වරුණෙ නාමෙකො ජනො, තෙන පඨමං දිට්ඨත්තා වරුණතො ජායතීති වාරුණී, ණී, වරුණෙන නාම දුස්සීලතාපසෙන කතා පානජාති වා වාරුණී, කුම්භජාතකට්ඨකථායං පන "ආදිකාලම්හිපාදුය සුරෙන ච වරුණෙන ච දිට්ඨත්තා තස්ස පානස්ස සුරාති ච වාරුණීති ච නාමං ජාත" න්ති වුත්තං, තස්ම යා සුරා සා එව වාරුණී, යා වාරුණී සා එව සුරා, සුර වරුණෙති එකතො හුත්වා කතත්තා එතරහි පන සා පානජාති අඤ්ඤෙහි කතාපි පුරාණපණ්ණත්තිමුපාදාය සුරාති ච වාරුණීති ච වොහරීයති" ති සද්දනීති.

වාල 256 වල සංවරණෙ, කම්මනි ණ්පච්චයො, 591 වාරෙතීති වාරං, වාරනාමකත්තා වා වාරං, ලත්තෙ, වාලං, වා ගතිබන්ධනෙසු වා—661 වාගමනෙ, අලෝ 1080 (අස්සාදිලොමෙ අස්සාදිනං ලොමෙ).

වාලධි 371 වාලො ධියතෙ අස්මින්ති වාලධි, ඊ, ධා ධාරණෙ.

වාලවීජනී 357 වාලෙන කතා වීජනී වාලවීජනී.

වාලහත්ථ 371 වාල සමූහයොගා වාලහත්ථො.

වාලුකා 663 වල සංවරණෙ, ණ්වු, අස්සු, ඉත්තියං ආ, වාලුකා.

වාස 207 වස නිවාසෙ, ණ, 290 වස අච්ඡාදනෙ, ණ, වාසො. 1119 (ගන්ධෙ අධිවාසනගන්ධෙ).

වාසවුණ්ණ 306 වසඞ්ඝසත්ථො, වසති දුග්ගන්ධනති වාසො, ණ, වාස උපසෙවායං වා, වස නිවාසෙ වා, සො එව වුණ්ණනති වාසවුණ්ණං.

වාසන 307 වාස උපසෙවායං, වාසියතෙ සංඛරියතෙති වාසනං, යු. (යො ගන්ධමාලඤ්ඣපාදීහි වත්ථකම්බලාදීනං සංඛාරො තං වාසනමිත්යුච්චතෙ).

වාසනා 772 වස නිවාසෙ, යු, වාස උපසෙවායං වා, ඉත්තියං ආ, (පුප්ඵාදීනා පරිභාවනෙ, කිලෙසාදීනං සත්ති විසෙසෙපි. සා හි කුසලාපි අත්ථි අකුසලාපි අබ්‍යාකතාපි, තත්ථ පහාතබ්බාපි අත්ථි අපහාතබ්බාපි, තත්ථ යා කුසලා බ්‍යාකතා න සා පහාතබ්බා සා පන අකුසලා සා සුබුම්තරතාය භගවතො යෙව අරියමග්ගෙන පහාතබ්බා න අඤ්ඤෙසං—එවං සන්තෙ අරියානම්පි අපායුප්පත්ති සියාති?, න සියා සබ්බසමෙව අරියානං අපායුප්පත්ති හෙතුකාය වාසනාය පහීණත්තා, දුවිධා හි අකුසලා වාසනා කායවච්පයොගහෙතුභූතා ච අපායුප්පත්තිහෙතුභූතා ච තත්ථ පුරිමා භගවතො යෙවාරියමග්ගෙන පහාතබ්බා ඉතරා සබ්බසමපි අරියමග්ගෙනාති, තයිදමායං වුත්තං "*බුද්ධාව සවාසනෙ කිලෙසෙ පජහිතුං සක්කොන්ති නාඤ්ඤෙ" ති තං කායවච්පයොගහෙතුභූතං වාසනං සන්ධාය වුත්තං නෙතරන්ති නිට්ඨමෙත්ථාවගන්තබ්බං."

---

* බුද්ධා පවෙණිබුද්ධා ච සවාසනෙ... සී : ථි :

වාසනත්ථි 577 වසනෙන ථුපඨීතීති වාසනත්ථි, ඉත්ථී.

වාසයොග 306 යුජ යොගෙ, කම්මනි ණ, වාසො එව යොගො වාස යොගො, වස කිංසත්ථො, වසති දුගන්ධිනත්ථි වා සො, ණ, වාස උප සෙවායං වා, වස නිවාසෙ වා.

වාසව 19 වසූනි රතනානි අස්ස අත්ථීති වාසවො, අථවා, වාසං අවා සත්ථං පුරිමත්තභාවෙ ආවාසදානවසෙන වාති පවත්තතීති වාසවො, වා පවත්තනෙ, සකත්ථෙ, සොහි පුරිමත්තභාවෙ ආවාසත්ථං අදාසි.

වාසාගාර 214 වසනං වාසො තදත්ථමගාරං වාසාගාරං.

වාසි 393, 439 වස ඡේදන සෙනභාවරණෙසු, ඉත්, වසනති ඡින්දති එතා යාති වාසි. (අත්ථපරික්ඛාරූපගවාසිසද්දෙන බුද්ධකසත්ථං වුච්චතෙ මහාවංසෙ 167. තවඡනීති එකෙ වදනති, "වාසියා කොටෙථවා ගුම්මත්ථරණමකාසි" චවාදීනං උදාහරණනං දිත්ථත්තා තං න ගහෙතබ්බං.

වාසිත 307 වාසාපෙති ගන්ධං ගාහාපෙතියනති වාසිතං, වස නිවාසෙ, වස උපසෙවායං වා, කමෙම තො, (ගන්ධගාහිතෙ වත්ථාදෙ).

වාසුකි 650 වසු රතනං *අස්සාත්ථීති වාසුකී, ඉත්, කාගමො.

වාසුදෙව 16 වසුදෙවස්ස අපච්චං වාසුදෙවො, ණ.

වාසෙඨ 109 වසිඨස්සාපච්චං වාසෙඨො, ණ.

වාහ 368 වාහ යතනෙ, අ, 483, 484 වහතීති වාහො, වහ පාපුණනෙ, ණ, 1081.

වාහ(න)ණ 375 වෙහුපයතනෙ, වාහනති සභාමාදීසු කිවෙව උපා නෙන පයතනති විරියං කරොනති එතෙනාති වාහණං, යු.

වාහස 651 වහති යමා අසො, වාහසො, සසීපි, සයනසීලො සසී.

වාහි(නී)ණී 381 වාහණයොග්‍යා වාහිණී, ඊ, 1056.

වාල 654 විසෙසෙන ආලාති ගණ්හාතත්‍යසුම්හි වාලො, විඅපුබ්බා ලාආදානෙ, අ, ලස්ස ළත්තං, වා ගමනෙ වා, අලො, වල සංවරණෙ වා, වලනති සංවරනති අත්තානමත්‍යමාති වාලො, 934 (සාපදෙ බ්‍යග්ඝාදිකෙ දුට්ඨමිගෙ, සපෙප උරගෙ, කූරූරෙ කත්තබ්බෙ).

වාලගාහී 656 වාලෙ සපෙප ගණ්හාති සීලෙනාති වාලගාහී, ගහ උපාදානෙ, ඉත්.

වාලමිග 613 වල සංවරණෙ, වලනති සංවරනත්‍යත්තානා මත්‍යමාති වාලො, ණ, ලස්ස ළො, වාලො ච සො මිගො චාති වාලමිගො, දුට්ඨ මිගො තත්‍යත්ථා, ව්‍යග්ඝාදිකො සබ්බොපි මිගභෙදෙ වාලමිගො සාපදෙ තත්‍යච්චතෙ, ව්‍යග්ඝස්සාතිසයෙන මනුස්සාදීනං හිංසනතො දුට්ඨා පාක ටාති,නම්බුද්ධතා වුත්තා.

වි.

වි 1171 (අතිසයො ත්‍ර අධිමත්තතං, ගුසත්ථො සමන්නත්ථො, තෙන සම න්නාපරියායොපි ගුසසද්දෙ අත්ථීති වෙදිතබ්බා, ඉස්සරියෙ† විහුති,

---

* රතනං කො ඝස්සාති, සි : වී :

† ඉස්සරියෙ—විහුති, සි : වි :

අව්වයෙ අතික්කමෙ, කලහෙ විග්ගහෙ, භාසෙ කථනෙ, භාසායා ති පි පාඨො, කුච්ඡිනෙ කුවඡායං).
"විමති, විචිතා" නත්‍ථදීසු විවිධෙ.
"විමුත්ති, විසිට්ඨො" තත්‍ථදීසු අතිසයෙ.
"විමල" නත්‍ථදීසු අභාවෙ.
"ආරති, විරති" තත්‍ථදීසු ඵුසනෙපි.
"විරූළ්හාකො" තත්‍ථදීසු ඉස්සරියෙ—ඉස්සරභාවෙන කුමහඞ්ඛ රූහති පසාසතීති විරූළ්හාකො.
"විතිවත්තතා" තත්‍ථදීසු අව්වයෙ.
"විපපයුත්තතා, විපපයොගො" තත්‍ථදීසු වියොගෙ.
"විවාදෙ" තත්‍ථදීසු කලහෙ.
"විජාතා, විජාසිතා" තත්‍ථදීසු පාතුභාවෙ.
"විභාතා රත්ති, විවට්ටො" තත්‍ථදීසු භාසෙ පාකටෙ.
"විරූපො" තත්‍ථදීසු කුච්ඡනෙ—කුච්ඡිතං රූපං යස්ස සො විරූපො.
"විදෙසා ආගතො" තත්‍ථදීසු දූරෙ—දූරෙ දෙසොති විදෙසො.
"විමුඛො" තත්‍ථදීසු අනභිමුඛත්තෙ.
"විමූළ්හා, විමොඛො" තත්‍ථදීසු මොහෙ.
"විඛනනෙතා, විකෙඛපො" තත්‍ථදීසු අනවඨිතියං.
"විමුත්ති" තත්‍ථදීසු පධානෙ.
"විපස්සී, විපස්සති" තත්‍ථදීසු දස්සනත්‍ථායං.
"විස්සම්භිත්වා ගච්ඡති" ති ආදීසු ඛෙදෙ, විස්සම්භිත්වාති ඛෙදං සම්භිත්වා නිබ්බාපෙත්වා.
"විස්සාසො" තත්‍ථදීසු සහත්තෙ, සහති [සාසති] සන්තාකගහණකථා භාසණාදීසු නිරාසංකභාවෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං අවිමුඛතීති විස්සාසො.
ආදිග්ගහණෙන ආදිකම්මවිරුඬ්ඨාදිකෙ සංගණ්හාති.
"විපකත" නත්‍ථදීසු ආදිකමෙම.
"විරුජ්ඣති, විරොධො" තත්‍ථදීසු විරුඬ්ධත්තෙ හොති.

වි 103 (එක:) විසද්දූ පන "වි සංසිඛ්ඛනෙ" ති ආදීසු විධාතුයං.
"ප ප රා නි නී උ දු සං වි" ඉත්‍ථදීසු උපසග්ගෙ.
"විනායකො, විසෙ" ති ආදීසු පත්තබ්බෙ, විනං සකුණානං නායකො අධිපති විනායකො—විනං සකුණානං ඉසෙ සාමීති විසෙ, ගරුළො.
"විනායකො, විසෙ" ති එත්ථෙව විසද්දූ පත්ථඤ්ඤනෙ හොති, තස්මා හි විනාති පත්ථඤ්ඤතීති වි, සකුණෙ.

වි 103 (එක:) විධාතු පන "නිබ්බාණ" නති එත්ථ සංසිඛ්ඛනෙ හොති, තස්මා හි විනති සංසිඛ්ඛතීති වානං, තණ්හා, තතො නික්ඛන්තං නිබ්බාණං.
"උදයබ්බයඤ්ඤණ" නති එත්ථ "වයො" ති පදෙ විධාතු විනාසායං, තස්මා හි විනාති විනස්සතීති වයො, ඛන්ධානං භඞ්ගොති අත්ථො.

විකංකත 559 සකණ්ටකතාය අත්තානං විරූපං කරොතීති විකංකතො, කර කරණෙ, තො, ච්චතං, නිග්ගහීතාගමො ච.

විකස 542 කච බන්ධනෙ, විපුබ්බො විකසනෙ, කත්තරි අ, විකචති විද ලති විසිලිඨදලො භවතීති වා විකචො, අ, විසද්දෙ විසිලෙස ජොතකො.

විකල 1019 විපුබ්බා කර කරණේ, තො, තස්ස ටො, විකටං (විකතෙ විකතියං, විරූපෙ වා).

විකති 765 විකරණං අඤ්ඤථා භවනං විකති, ති, කර කරණේ, විපුබ්බා.

විකතිකා 314 විකරීයතෙති විකතිකා, විපුබ්බා කර කරණේ, ති, සකත්ථෙ කො, ඉත්ථියං ආ.

විකසා 582 විපුබ්බා, කාස දිත්තියං, කරණේ අ, රස්සො, ඉත්ථියං ආ.

විකසින 542 කස ගමනෙ, තො, දලානං අඤ්ඤමඤ්ඤං විසිලෙසතො සමූ දයෝ විකසිතොත්‍යුච්චතෙ, කස විකසනෙ වා.

විකාර 765 විකරණං අඤ්ඤථා භවනං විකාරෝ, විපුබ්බා කර කරණේ.

විකිරණ 581 විකිරතීති විකිරණේ, කිර විකිරණේ, යු, අස්සි.

විකඛනන 380 කන්ත ඡෙදනෙ, විපුබ්බා, කමු පදවික්ඛපෙ වා, නෙත්තා, විඛනමතීති විඛනනෙත්තා.

විකඛම 398 අතිසූරතා විඛමතො නාම, විපුබ්බා කමූ පදවික්ඛපෙ, විඛමනං විඛමාමතීති වා විඛමතො, අ, 953 (සත්තිසම්පත්තියං පභා වාදිහි තිහි සම්පත්තීහි සම්පත්තියං, කන්තිමත්තෙන කමනීයමත්තෙත්ත, සූර විරියෙඤ්චපි විඛමතො).

විඛඛඩික 470 විඛඛයෙ නාම පුබ්බමෙව අත්තනො ධනස්ස පරස්ස දානං, විපුබ්බා කීදබ්බවිනිමයෙ, තත්‍ර නියුත්තො විඛඛඩිකො, ණ්ඩිකො.

විඛෙකතු 470 විඛඛිණාතීති විඛෙකත්තා, රිතු, කීදබ්බවිනිමයෙ.

විඛෙකඛය 471 විඛඛිණිතබ්බන්ති විඛෙඛය්‍යං, විපුබ්බා කීදබ්බවිනි මයෙ, ණ්‍ය.

විගහ 151 විවිධං ගණ්හාති එත්ථාති විගහො, 400 විගහයහන්ති යුජ්ඣන්ත්‍ය සම්නාති විගහො, 1046.

විඝාස 467 විරූපෙ ඛුවජ්ජතො වා ඝාසො විඝාසො, ඝස අදනෙ, ණෙ.

විඝාසාද 467 විඝාස මදතීති විඝාසාදෙ, අද භක්ඛණේ, ණෙ.

විචක්ඛණ 228 චක්ඛ දස්සනෙ, යු, විචාරෙතීති වා නෙරුත්තෙත්තා, චක්ඛ වියත්තියං වාචායං වා, විපුබ්බා, විසෙසෙන අත්ථං චක්ඛති ආචික්ඛතීති වා විචක්ඛණේ, යු.

විචය 774 චි චයෙ, (චයන මත්‍ර අනෙවසනං) අ, විචයො. (අපහරිත්‍යාදි නො වත්තුනො අනෙවසනෙ.)

විචාරණ 154 විචාරයතෙ එත්‍යායාති විචාරණ, චර සඤ්ඤයෙ, ච්‍යාදිගණේ, යු.

විච්කිච්ඡා 170 කිත රොගාපනයනෙ, ඡපපච්චයො, ච්ඡාදි, විගතා විකිච්ඡා යස්සුණපතිකාරෙ එත්‍යායාති විච්කිච්ඡා, සභාවං විචිනන්තෙත්‍ය තාය කිච්ඡති කිලමතීති වා විච්කිච්ඡා, විචිනන්ත සද්දූපපදකිත කිලමනෙ, ඡෝ, තස්ස චො, ඉත්ථියං ආ, විචිනන්තකිච්ඡාති වත්තබ්බෙ, "සරා සරෙ ලොප" න්ති සුත්තෙන එකවචනසද්දෙන නකාරතාකාරසංයොගස්ස ලොපෙ, "නෙසු වුද්ධි"න්ති ආදිනා වා න නත්තසද්දවයස්ස ලොපෙ.

විචඞ්ගික 621 විචඞ් ගමනෙ ණ්වු, ණ්ඩිකො වා, විචඞ්ගති යාතීති විචඞ්ගිකො.

විජන 353 විගතො ජනො අස්මාති විජනො.

විජය 402 විපුබ්බා ජි ජයෙ, "භාවෙ චා" ති ණෙ, විජයනං විජයො.

විඤ්ඤා 235 විජනි ගබ්භවිමොක්ඛනෙ, තො, විජානිඤ්ඤාති විඤ්ඤා, විපුබ්බා ඤා පාතුභාවෙ වා, තො, ඉත්තියං ආ.

විජිත 189, 350 නානරෙහි විජිනිතබ්බනති විජිතං, විපුබ්බා ජි ජයෙ, තො, 1029.

විජ්ජා 153 විඳති ඤානාතීති විජ්ජා, පබ්බජ්ජාදිනා සිඛං,* 1034 (දිබ්බ චක්ඛු පුබ්බෙනිවාසානුස්සති ආසවක්ඛයසංඛාතා තිස්සො විජ්ජා, ආදිනා අත්ථවිජ්ජා ගහිතා, බුත්තියං ඤෙය්‍යෙ).

විජ්ජු 48 කුපිලාවිරඤ්ඤිතත්තා විරූපං හුත්වා ජවතීති විජ්ජු, විපුබ්බෙකා ජු ජවෙ, ඤි.

විජ්ජුතා 48 විජ්ජොතතීති විජ්ජුතා, විපුබ්බෙකා ජුත දිත්තියං, අ, ආ.

විඤ්ඣ 606 ආදිම්හි ගමනවිරොධෙන විරූඛං ඣායතීති විඤ්ඣා. වන යාචනෙ වා, ඤ්ඣා, අස්ස ඉත්තං, වනොති අත්තානං මනුස්සවිතුං යාචතීති විඤ්ඣා.

විඤ්ඤත්ති 1058 විපුබ්බා ඤා වබොධනෙ, ති, විඤ්ඤාපනං විඤ්ඤත්තීති, "විඤ්ඤත්තීති කුලසංගහො" තාදීසු ඤාපනෙ.

විඤ්ඤාණ 152 විජානාතීති විඤ්ඤාණං, යු, විපුබ්බා ඤා වබොධනෙ.

විඤ්ඤූ 229 විසෙසං ජානාති සීලෙනාති විඤ්ඤූ, රූ, ඤා වබොධනෙ.

විඤ්ඤෙය්‍ය 129 විපුබ්බා ඤා වබොධනෙ, ණ්‍ය, සුඛෙනෙව විඤ්ඤා තබ්බා තාති විඤ්ඤෙය්‍යෙත්‍ය.

විටංක 221 විනො පතිඨිනො ටංකනති එත්ථාති විටංකො, ටකි නිවාසන ගතීසු, ණ.

විටප 539, 547 වට වෙඨනෙ, අපො, අස්ස ඉත්තං, වටති වෙඨති එතෙනාති විටපො, විට අඤ්ඤාසෙ වා, අපො, 1122.

විටඞ්ගී 547 වට වෙඨනෙ, විට අඤ්ඤාසෙ වා, අපො, පස්ස හතෙත නදාදි.

විඩොජ 20 විඩං බ්‍යපකමොජො එතස්සාති විඩොජො.

විතචිඡිකා 327 විසෙසෙන තච්ඡති කායමිති විතච්ඡිකා, තච්ඡ තනුකරණෙ, ණ්වු, විතච්චිකාතිපි පාඨො, වච පරිභාසන තජ්ජනෙසු, ඉත්වාදි.

විතඬ්ඩසති 112 අඤ්ඤමඤ්ඤවිරූඛං සඞ්ගමොක්ඛ විරූඛං වා තනොනති එත්ථාති විතඬ්ඩා,† තනු විත්ථාරෙ ඩො, නස්ස ණත්තං, විරූඛෙන වාදදඬෙන නාලෙනති එත්ථ වාදිනොති වා විතඬ්ඩා, නඩි තාළනෙ, අ, දෙසවිසයං නිස්සාය වාදීනං වාදෙ පවත්තෙතා, තං තෙසං දෙසනොපි උපචාරවසෙන වුච්චති, යථා, චක්ඛුං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං එත්ථෙසා තණ්හා පහීයමානා පහීයති එත්ථ නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣතීති.

---

* "විදි විධ විද ධාතු වසෙන පරිදීපයෙ
විජ්ජාසද්දස්ස නිපඤ්ඤායි සද්දනිපඤ්ඤායි කොවිදෙ"
විඤ්ඤං කායසුචරිතාදිං විඳති යථාවතො උපලබ්භතීති විජ්ජා, තමො ඛඤ්ඣාදි පදුල තඤ්ඤෙන වා අත්තතො විපක්ඛං විජ්ඣතීති වා විජ්ජා, තතො එව අත්තතො විසයං විදිතං කරොතීති පි විජ්ජා.

† "විසෙසෙන තඤ්ඤනි නාලෙති එතෙනාති විතඬ්ඩා" ති අත්ථසාලිනීඅත්ථයොජනා.

විතත 139, 141 විසෙසෙන සද්දං තනොතීති විතතං, විපුබ්බා තනු විත්ථාරෙ, තො, උභයතලං මුරජාදිකං තූරියං විතතං නාම, 932 (වජ්ජ හෙදෙ උභයතලං තූරියං.)

විතථ 126 නත්ථි තථං සච්ච මත්ථෙති විතථං.

විතරණ 420 විපුබ්බා තර ප්ලවනතරණෙසු, (මවෙජ්‍රසොතාතික්කම මනමෙත්ථ තරණං) සු, විතරණං, (දූනෙ).

විතාන 299 වඤ්ඣතපෙ විතන්‍යතෙති විතානං, තනු විත්ථාරෙ, ණ, වුරාදි, (උපරි බඛපවෙ) 631 විතනොත්‍යවයවෙති විතානං, ණ, (සමූහෙ) 974 (උල්ලෙලා චෙ සෙයාදීනං උපරිභාගෙ රජෝවාතාදි නිවාරණත්ථං ඨපිතෙ දුස්සමයාදිකෙ).

විතුනන 596 තුද ව්‍යථනෙ, භාවෙ තො, විගතං තුනනං මෙතස්ස ඛාද නෙති විතුනනං.

විතන 485 වින්දති පීතිං එතෙනාති විත්තං, විද ලාභෙ, තො, ඉමස්මිං ඨානෙ ලාභො නාම අනුභවනං, තස්මා විදධාතු අනුභවනෙ වත්තතීති අත්ථො.

විතති 87. වින්දති සුඛං එතායාති විත්ති, විද ලාභෙ, ති, 1058.

විත්ථන 746 තනු විත්ථාරෙ, තො, තස්ස ථො, නලොපො, විත්ථතං.

විත්ථාර 768 ථර සත්ථරණෙ, ණ, විපුබ්බා ච, විත්ථාරො.

විත්ථීණ්ණ 701 තනු විත්ථාරෙ, තො, ඉණ්ණාදෙසො, තස්ස ථො, අසඞ්, අසරූපවිත්තතං, විත්ථීණ්ණං.

විදතපී 195 කනිඨසඞ්ඛතෙනඟුළෙන විත්ථාරියතෙ විධියතෙති වා විදත්ථි, විපුබ්බා තනු විත්ථාරෙ, ඨා ඨාරණෙ වා, උභයත්‍රාපි ති, පුබ්බපදෙඛ තස්ස ථො, නස්ස තො, තස්ස දෙ, පච්ඡිමෙ ඨස්ස දෙ, තස්ස ථො, අසරූපවිභාවො ච, 267 විතනොතීති විතත්ථි, විතත්ථි එව විදත්ථි, තනු විත්ථාරෙ, ති, තස්ස තො, විදත්ථීති කමා තතෙතිපි පාඨො.

විදූර 759 දර විදූරණෙ, අ, විදරණං විදූරො, (විධාභාවෙ).

විදිත 724 විද ඤාණෙ, තො, (පාකටමත්තෙ) 757 විදියිත්ථාති විදිතං.

විදිසා 29 දිසාති විනිච්ඡතා විදිසා, (දිසාමජ්ඣෙ).

විදූර 229 විද ඤාණෙ, උරො, විදති ජානාතීති විදුරො, (පණ්ඩිතෙ).

විදූ 229 විද ඤාණෙ, රූ, විදති ජානාතීති විදූ, (පණ්ඩිතෙ).

විදෙහ 185 විසිට්ඨානි දෙහානි යෙසං තෙ විදෙහා, පුබ්බවිදෙහදීපතො ආගතත්තා වා විදෙහා, විදෙන (ඤාණෙන) ඒහනති පවත්තනතීති වා විදෙහා, ඒහ පවත්තියං, අ.

විදූසු 229 විද ඤාණෙ, දූසු, විදති ජානාතීති විදූසු.

විදුම 491 විපුබ්බා දු ගමනෙ උපතාපෙ වා, මො, විත්තං, විදූමො.

විදෙදස 164 දිස අපජීතියං, විදෙදසනං විදෙදසො, (විරොධෙ).

විදෙදසි 345 දිස අපජීතියං, දිවාදි, විදුසඤනසීලතාය විදෙදසී, විතතං.

විධ 748 විධ වෙධනෙ, කමෙම තො, විධො, (ඡින්දනෙ).

විචා 228 විජානාති ඤාණේනාති විචා, විද ඤාණේ, චො, සිඤ්ඤා, විදතියමා ණ්වා වා, පරරූපාභාවෝ ච නිපජ්ජතෙන.

විධ 846 විපුබ්බා ධා ධාරණේ, අ, විධො.
විධසද්දෝ "තිසෙසා ඉමා ගිහිබ්‍රහ්මචෙ විධා = ප්‍රෙ = සෙයෙන හමසම්මතී විධා, සදිසො හමසම්මතී විධා, භිනො හමසම්මතී විධා" ති එත්ථ මානෙ. "කථං විධං සීලවන්තං වදෙය්‍යුනි,* කථං විධං පඤ්ඤවන්තං වදෙය්‍යුනී" ති එත්ථ පකාරෙ—"එකවිධෙන රූපසඞ්ගහො" ති ආදීසු කොට්ඨාසෙ.

විධවා 235 විගතො ධවො භත්තා යස්සා සා විධවා.

විධා 168 ධාරණප්පො ධාධාතු, කරොත්‍යත්ථෙ විපුබ්බා, ක්විප්, සෙය්‍යතාදිභාවෙ අත්තානං විදධාති යාය සා විධා.

විධි 90 විපුබ්බා ධා ධාරණේ, ඉ, සුභාසුභඵලං විදධානීති විධි, 1049.

විඛුර 765 විගතො ඛුරො සදිසභාවො යස්මාති විඛුරං, විධ වෙධනෙ වා, උරො, වෙධති ඝිංසතීති වා විඛුරං.

විඛෙය්‍ය 730 පවත්තනිවත්තනීසු විධාතුං සක්‍යො විධෙයේ‍ය, විපුබ්බා ධා කරණේ, ඉයේ‍ය.

විනතක 27 විනතා නාම සුපණ්ණමාතා, තස්සා නිවාසනට්ඨානත්තා විනතකොති විනතාමණ්ඩිකාසං වුත්තං. විතිනතා වා නතා නදියො එත්ථාති විනතකො.

විනතා 628 විනො පකතිනො නමනති යං සා විනතා, විසද්දූපපද නමු නමනෙ, තො, ඉත්ථියං ආ.

විනා 1137 "විනා සඞ්ගමා නත්ථඤ්ඤං, කොචි ලොකනාථො" ත්‍යාදීසු.

විනායක 2 විනෙතී දමෙතීති විනායකො, විපුබ්බා නී පාපුණනෙ, ණ්වු, එත්ථ පාපුණනං දමනං.

විනාස 770 විපුබ්බා නස අදස්සනෙ, ණෙ, විනස්සනං විනාසො.

විනීත 369 විසෙසෙන දමනං නෙති යන්තී විනීතො, විපුබ්බා නී පාපුණනෙ, තො. සභාමෙසු ගරූසන්ථපහාරනිහතො සන්නොපි යො සාම්කං න ජානාති සුඛවහණසීලො යෙව, සො විනීතසද්දෙ නොච්චතෙ.

විනාස 381 විනිපුබ්බා අසුඛෙපනෙ, ණෙ, විනාසො.

විපක්ඛ 345 විරුද්ධා පක්ඛා සහායො විපක්ඛා.

විපත්ති 385 විරූපං පජ්ජතීති විපත්ති, විරූපං පජ්ජනං වා, විපුබ්බා පද ගතිම්හි, භාවෙ ති.

විපරි(ස)යාස 776 විපරි පුබ්බා අය ගමනෙ, ණෙ, විපරි(ස)යාසො.

විරියාස 776 විපරි පුබ්බා අසු ඛෙපණෙ, ණෙ, විපරියාසො.

විපල්ලාස 776 විපරි පුබ්බා අසු ඛෙපණේ, ණෙ, විපල්ලාසො.

විපස්සනා 153 විවිධං අනිච්චාදිකං සංඛාරෙසු පස්සතීති විපස්සනා, යු.

විපස්සී 229 විසිට්ඨදස්සනසීලතාය විපස්සී, විපුබ්බා දිස පෙක්ඛණේ, ඝි.

විපාති(දි)කා 325 විරූපො පාදෙ එතාය හෙතුභූතායාති විපාදිකා, සමා සඤ්ඤා කො.

---

* කථංවිධං සීලවන්තං වදෙය්‍යුනීත්‍යාදීසු සණ්ඨානෙ—කථං විධෙනති පදස්ස කථං සණ්ඨිතෙනති අත්ථො" ති අත්ථසාලිනි.

විපින 536 වප බීජනිකෙඛපෙ, ඉනො, අසසිතනං, විපිනං.

විපුල 700 විපුබෙඛා පුල මහනෙත, අ, විසෙසෙන පුලතීති විපුලං.

විප්ප 408 වපිසමා පො, අසසිතතං, විජ්ජං වපතීති විප්පො, අථවා විපුබෙඛා පා පූරණෙති ධාතු, ණ්පච්චයො, විපෙති පූරෙති විසසඛෙන විසිඛෙන වා වෙදුචචාරණාදිනා බ්‍රාහ්මණකමෙමන අතතානො ලොක සස ච අජ්ඣාසයං අතතානො හදයෙ වෙදෙතීති විප්පො.

විප්පකඛඛ 706 විපපුබෙඛා කඛසදදෙ දූරෙ, සකතෙ කො, විප්පකඛඛං.

විප්පවිසාර 169 සර ගතියං, විරූපෙන පති පුනපපුනං සරති චිතත මෙතෙනාති විප්පවිසාරො, තසස ටො.

විප්පලාප 124 විරුඛං පලාපො විප්පලාපො, වි ප පුබෙඛා ලප වචනෙ.

විප්පලිඛ 35 විවිධාසු දිසාසු පුලලං ගචඡතීති විපපලිඛං, ගමු ගතියං, කවි.

විබුධ 11 විබුජඣනති න සුපපනතීති විබුධා, අතීතානාගත ජාතියොපි විබුජඣිනතීති විබුධා, විපුබෙබා බුධ අවගමනෙ, අ.

විබභම 174 විපුබබ භමු අනවඛානෙ, අ, මදරාගභසස ජනිතො විපරියා යො විබභමො, 1087 (භාවෙ* ඉතීනං සිඛාරභාවජක්‍රියායං).

විභව 485 විභවනති පභවනතසතනෙනාති විභවො, අ, විපුබෙබා භූ සතතායං, හිරඤඤසුකොසො පත්‍යා.

විභාත 58 විභාතසමිං ලොකොති විභාතං, විපුබෙබා භාදිතනියං, තො.

විභාවි 228 අතෙථ විභාවෙති පකාසෙති සීලෙනාති විභාවී, ණී, විපුබෙඛා භූ ධාතු.

විහිංසක 569 රොගං විහුනං කරොතීති විහිංසකො, කර කරණෙ, අ, අසස ඊ.

විභූ 1088 වි පුබෙබා භූ සතතායං, ඔ, (පභූ අධිපති, සො පුලලිඞ්ගො.).

විභූසණ 283 වි පුබෙබා භූස අලංකාරෙ, කරණෙ යු, විභූසණං.

විභෙදිකා 603 වාතාදයො විභිඳතීති විභෙදිකා, වි පුබෙබා භිද භෙදනෙ, ණ්වු, ආ.

විමති 170 විවිධෙනාකාරෙන මඤඤතීති යසමා සො විමති, මන ඤඤණෙ, ති.

විමදදුසසි 145 විලෙපනභූතො කුසුමානං චන්දනානඤ ඝනෙකා විමදදුසසි, විමදදනෙ උසසි විමදදුසසි.

විමන 723 විරූපං මනො යසස සො විමනො, (දුම්මනෙ).

විමල 670 නසති මල මෙතසමිනති විමලො, (නිම්මලෙ).

විමාන 25 †දෙවානං ආකාසෙ ගමනං යෙන තං විමානං, උතුසමුඵඨාන තෙතපි කමමපචචයඋතුසමුඵඨානතතා කමෙමන විසෙසතො ඉනීයති පරිච්ඡිඳියතීති විමානං, වි පුබෙබා මා පරිමාණෙ, සොභාවිසෙස යොගතො විසිඨං මානිනතාය විමානං, විසෙසතො මානෙතබබනති විමානං, වි පුබෙබා මාන පූජායං, 917.

විමුනති 9 සබබසංඛාරෙහි විමුච්චනතො විමුනති, මුච මොචනෙ, ති.

---

* "යාවෙව මෙලාච විඛභමො නි 174 මය ගාථාය දිසසති. † වෙමානං, සි : ථි :

විමිහය 736 මහ පූජායං, භූවාදි, ණිච, මන්තාලොපො, විමිහයො.

විය 1143 "හත්ථිපභිනනං විය අංකුසගහහො" ති එත්ථ පරිභාගත්ථෙ.

වියොග 104 විසුජ්ජනං නානාභවනං වියොගො, වි පුබ්බා යුජ යොගෙ, ණ, (සො සිහාරො සමෙහාගො වියොගො ඉති ඉමිනාව පභෙදෙන දුවිධො මතො, වියොගස්ස තු පියදස්සනං විභාවො, රසජනකො ච විභාවො.)

විරති 160 විරමණං විරති, ති, විපුබ්බා රමු රමණෙ.

විරළ 707 විරමතීති විරළං, වණ්ණවිකාරෙ, අ, වි පුබ්බා රමු රමණෙ.

විරාග 8 යස්මා රාගො විරතො සො විරාගො, විරජ්ජනති වා එත්ථ සංකිලෙසධම්මාති විරාගො, වි පුබ්බා රජ රාගෙ, අ.

විරාව 128 වි පුබ්බ, රු සද්දෙ, විරවනං විරාවො, ණ.

විරිය 156 වීරෙ සාධු විරානං වා කම්මං විරියං, විධිනා වා ඊරයිතබ්බං පවත්තෙතානබ්බනති විරියං, ඊර ගතියං, 1094 (බලෙ ථාමෙ, පභාවෙ තෙජසි—"විරියං සුඤ්ඤ පභාවෙ ච තෙජො සාමඤ්ඤයෙස්වපි" ති වො පාලිතො) සඞ්ඛං ගච්ඡති විරියඵලමෙතෙඡ්ඡත්‍යඝානි, නවාදීනං තිණ්ණං අවසිස්සනං අවසෙසතා, මංසලොහිතෙඡි අවධිභූතෙඡි, මංසලොහි තානං පන සුස්සනං සුක්ඛතා, එතානි චතාරි අධිඨානවසප්පවත්තානි විරියස්ස අඝානි කරණානි.

විරියඝ 157 විරියස්ස අඝානි කාරණානි විරියඝානි, අඝ ගමනෙඡා, දඹකො ධාතු.

විරූ 550 පතානෙ සාඛාපත්තාචයො තෙන සුතත්තා ගොරක්ඛා තාණ්ඩලී තිපුසජීමුතගලොචඤදිකා ලතා විරූ නාම, විවිධෙඡි රුහතීති කත්වා, ඤ්, දිඝාදි.

විරූපක්ඛ 31 විරූපානි අක්ඛීනි යස්ස සො විරූපක්ඛො.

විරූළහක 31 විරූළහං සඤ්ඤාතං වුඩ්ඪිපත්තානං කං සුඛං එතස්සාති විරූළහා කො, ඉස්සරභාවෙන කුමහඩෙ රූළහාති පසාසත්ථීති විරූළහකො—"විරූළෙහා තං පසාසති කුමහඩානං ආධිපති" ති හි වුත්තං, එත්ථ විස ඉදෙ ඉස්සරියෙ.

විරොධ 164 විපුබ්බා රුධ පරිඝාතෙ, ණ, විරුජ්ඣනං විරොධො.

විරොධි 345 විරොධො අස්සාත්ථීති විරොධී, ඊ, විරුජ්ඣනතීති වා විරොධී, විපුබ්බා රුධ විරොධනෙ, ණී.

විරොධොනති 124 විරුඬං උත්තති වචනං විරොධොත්තති.

විලඝ 271 විපුබ්බා ලඝ සඞ්ඝෙ, අ, විරොධං, (තනුම්හෙඡි) 1039 (ලඝඝ සම්ං සඞ්ඝෙ, මරක්ඛමහි උදරෙ).

විලාප 123 විවිධෙන විවිධං වා ලාපෙ විලාපො, ලප වචනෙ, ණ.

විලාස 174 විපුබ්බ ලස කනතියනහි ධාතුම්හා ණ, විලාසො, (විලාසාද යො ක්‍රියා කිංවිසිඨා? නාරි සිඟාරභාවජා ඉත්ථිනං රතිභාවජා යා හාව සඤ්ඤනොච්චනෙත්, ආදිසඤ්ඤන විචිත්තත්තිපඤ්ඤතීනං ගහණං. තථාහි වුත්තං නාටකරතන කොසෙ.

"ලීලා විලාසෝ විච්ඡිත්ති, විබ්භමෝ කිලඤ්ඤිතං
මෝට්ටායිතං කුට්ටමිතං, විබ්බොකෝ ලලිතං තථා.
විහෙඨිති විඤ්ඤූයඤ්ච ජිනං වෙසභාවජා.
භාවෝ ච මහලා විතෙච්ඡපමුඛපදකපනාඤ්ඤපි" ති.
තත්‍ර පියසස සම්පගමනෙ යෝ ඨානාසනගමනවිලොකිතෙසු විකාරෝ
තථා ච කොධවිගිතචමක්කාරමුඛ*විකූලානං සෝ විලාසෝ.

විලිනසෙනක 282 විලීනෝ විභූතෝ සෙනකෝ විලිනසෙනකෝ.

විලිවකාර 509 වෙණුවෙත්තාදීනං වා කති විලිවා, තෙ නෙති වා පූජාදි භාජනානි කරොතීති විලිවකාරෝ.

විලෙපන 306 ලිප උපලෙපෙ, විලෙපීයතෙති විලෙපනං, කම්මනි යු.

විවටට 8 කිලෙසකම්මවිපාකවට්ටානං අභාවතෝ විවට්ටං, 296 විසුං විසුං වට්ටතීති විවත්තෝ, වට්ට ආවට්ටනෙ, අ.

විවර 649 වර දිත්තියං, අ, විගතෝ වරෝ චාරණමස්සාති විවරං, 1013 (ඡිද්දදීනි තීණ්‍යභිධානානි සුසිරෙ ච දූසනෙ ච අපරාධෙ ච සියුං).

විවස 743 නත්ථිවසෝ ආයත්තෝ පරෙසං එතස්මිං සරීරභූතෙති විවසෝ.

විවාද 400 කලහභූතෝ වාදෝ විවාදෝ, එත්ථ වි උපසග්ගෝ කලහෙ, වුත්තං හි "වියොගෙ සුඤ්ඤූ කලහෙ" තාදි.

විවාහ 318 වහ පාපුණනෙ, ණෙ, විපුබ්බා, විවාහෝ.

විවිත්තතා 353 විජි පුථුභාවෙ, භූ, තෝ, විච් වෙචනෙ පුථුභාවෙ වා, විවිත්තං, "විවිත්තං තීසු විජනෙ අසංසග්ගපවත්තී" සූති රූපෙදූ.

විවිධ 717 විවිත්තා විධා යස්ස සෝ විවිධෝ.

විවෙක 430 විච විවෙචනෙ, පුථුභාවෙ ච, භාවෙ ණෙ, විත්තාදි, විවෙකෝ, (කායවිවෙකාදයෝ තයෝ එත්ථ විවෙකෝ) එවං සරූපොයං පුරිසෝ එවං සරූපා වා අමෙහගි නෙසං පකතිරිති පකතිපුරිසානං විභාගෙන ඤාණං විවෙකෝ.

විස 655 සොණිතපථගතං විසති දෙහම්හි විසං, විස පවෙසනෙ, අ.

විසට 746 විපුබ්බා සර ගතියං, තෝ, තස්ස ටෝ, රලොපෝ, විසටං.

විසත්තිකා 162 සබ්බත්‍ර විසතා පත්ථටාති විසත්තිකා, සකත්ථෙ කෝ.

විසඤ්ඤිතා 173 විගතා නීලාදිසඤ්ඤානලක්ඛණ සඤ්ඤා එතස්මාති විසඤ්ඤී, තස්ස භාවෝ විසඤ්ඤිතා.

විසද 1073 විපුබ්බා සද විසරණෙදූ, අ, විසදෙ, "වත්‍ථු විසදකිරියා" තාදීසු දිස්සති.

විසධර 654 විසං ධරතීති විසධරෝ, ධර ධාරණෙ, අ.

විසකණ්ටක 462 රොගාපූ විනාසකරත්තා විසං ච තං කණ්ටකං වා ති:

වි(බි)සකණ්ඨිකා 642 විසදිසෝ කාළවණ්ණ කණ්ඨා යස්සා සා විස නාළිකා, බිසකණ්ඨිකාපි. එතිසස්සා පුමෝ නාම න විජ්ජති, වුත්තඤ්ච පදූනෙ,

"යථා බලාකයොනිමහි න විජ්ජති පුමෝ සදූ,
තථෙසු ගජ්ජමානෙසු ගබ්භං ගණ්හන්ති තා සදූ."

---

* විකූහණං, සි: පී:

විසප්පන 769 විපුබ්බා සප්පා ගමනෙ, යු, විසප්පනං, (නානාරම්මණාදීසු සංසප්පනෙ).

විසය 94 විපුබ්බා සි බන්ධනෙ, විසිනොති බන්ධති ඉන්ද්‍රියානීති විසයො, විසසීධම්මං—විසෙසෙන සිනොති බන්ධතීති වා විසයො, විසයති පවත්තා නීති එත්ථාති වා විසයො, විපුබ්බා සි ගතියං, (ගති පවත්ති) විසීයති බන්ධියතීති වා : 186 සි සෙවායං, සඤ්ඤායං අ.
806 (යෙන කත්තුභූතෙන යො කම්මභූතො නිච්චං සෙවිතො තත්ථා පි කම්මභූතෙ විසයො, අනඤ්ඤත්ථාභාවෙ (?) ජනපදෙ කුරුආදිකෙ, ගොචරෙ තබ්බහුලාචාරෙ.

විසසී 149 විසයො අස්ස ගයහත්ථෙනාස්සීති විසසී, ඊ.

විසර 629 විසන්ත්‍යවයවා යස්මින්නි විසරො, අරො, විසපපවෙසනෙ.

විසාඛා 59 විසදිසං ඵලං ඛණතීති විසාඛා, විවිධා වා සඛා මිත්තා අස්සා නි විසාඛා, තනනාමකං නක්ඛත්තං. 437 විවිධා බහුකා පුත්තනත්තා පනත්තාදිකා සාඛා යස්සා සා විසාඛා, තනනාමිකා සෙට්ඨිධීතා.

විසාණ 497 විසපපවෙසනෙ, යු, විසාණං, 867 "ඛග්ගවිසාණකප්පා" තාදීසු පස්සසිඝෙ.

විසාරද 228 විගතො සාරදෙ එතස්මාති විසාරදෙ, 959 (සුපපගබ්භෙ වචනසූරෙ).

විසාල 700 සල ගමනෙ, ණ, පවිසනති එත්ථාති වා විසාලො, විස පවෙසනෙ, විසතීසස විසාලාදෙසො.

විසාලනා 295 විත්ථාරෙන සරණං විසාරො, සො එව විසාලො, විසාලස්ස භාවො විසාලතා.

විසාලා 597 විසෙසෙන සරති හිංසති කළපිත්තාදයොති විසාලා, සර ගතිහිංසා විත්තාසු, අ, ආ. "සරමෙහා කුඨහරී විසාලා කළපිත්තභා" ති හි දබ්බගුණෙ. විරසති විරෙචයති එතායාති වා විසාලා (ගොරක්ඛ කම්මාරියං).

විසිඛා 202 විසයනෙත පකාසයනෙත විකකයෙන දබ්බානී යස්සං සා විසිඛා, විපුබ්බා සි සෙවායං, ඛා, විසනති එත්ථාති වා විසිඛා, විසප්ප වෙසනෙ, ඛා, ඉත්ථියං ආ.

විසිඤ 696 විසෙසියතෙති විසිඤො, සිස විසෙසණෙ අතිසයෙ වා, ඤො.

විසුද්ධි 9 විසුජ්ඣනති සත්තා රාගාදි මලෙහි එතායාති විසුද්ධි, විපුබ්බා සුධ සොවෙය්‍ය, ති.

විසෙසක* 300 විසෙසෙතීති විසෙසකො, විපුබ්බා සිස විසෙසණෙ, ණ්වු, (ඌහො විසෙස තිලකා අනිත්ථී, සෙසවයං (?) නපුංසකෙ.

විස්ස 146 විස විප්පයොගෙ, සො, විස්සං, (චිතධම්මාදිම්හි).

විස්සජ්ජන 420 විපුබ්බා සජ විස්සගෙහ, (විස්සගෙහා දූනං) යු.

විස්සඤ 129 විසජ්ජියතෙ න ලගහියතෙ සෙමහාදිහීති විස්සඤො, විපුබ්බා සජ සගෙ, ඤා, අයං භගවතො අඤ්ඤිකසරෙ*එකො අහො.

---

* "විසෙසකො" ති පදස්ස ධාතුපපච්චයාදයො විකායං න දස්සිතා, "විසෙසකො" ත්‍යාදි අයං ගාථා ච ස්‍යාම්මරම්මපොත්ථකෙසු අනුද්ධටා දස්සිතා.

විස්සමිස 353 සමහ විස්සාසෙ, අ, විස්සමෙහා, (විස්සාසෙ) "විස්සමෙහා කෙසි කලහෙ විස්සාසෙ පනයෙ පිවෙ" ති රූදෙදූ).

විස්සාන්න 420 විපුබ්බා සන දූනෙ, යු, විස්සාන්නං, (දූනෙ).

විස්සාස 353 සස පාණනෙ, ණෙ, විස්සාසො, අථවා, එත්ථ වි උපසග්ගො සහසෙථ, සාසති සන්තකගහණකථාභාසණාදීසු නිරාසංකභාවෙන අවි මුචතීති විස්සාසො.

විසසුත 724 විපුබ්බ සු ගතිබුධීසු, තො, සු සවණෙ වා, කමෙම තො.

විහග 624 විහෙ ආකාසෙ ගච්ඡතීති විහගො, ආකාසපරියායො චෙත්ථ විහසදෙදූ, වෙහාසසස වා විහාදෙසො.

විහගාධිප 633 විහගානං පක්ඛිනං අධිපො රාජා විහගාධිපො.

විහඟ 624 විහෙ ආකාසෙ ගච්ඡතීති විහඟො, නිග්ගහීතාගමො, ඤ්ච්.

විහඟම 624 විහෙ ආකාසෙ ගච්ඡතීති විහඟමො, ගමු ගතියං, ණෙ.

විහඤ්ඤ 736 විකිත්තෙතා හඤ්ඤා යස්ස සො විහඤ්ඤො (සොකාදිහි කත්තා බ්‍රූතා මූසේ).

විහායින 420 විපුබ්බා හා චාගෙ, තො, විහායිතො, (දූනෙ).

විහාර 857 විපුබ්බා හර හරණෙ, ණෙ, විහරන්ති එත්ථාති විහාරො ආවාසො—විහරණං විහාරො, විහරණක්‍රියා—(දිබ්බවිහාරො අරියවිහාරො බ්‍රහ්මවිහාරො චාති දිබ්බවිහාරාදි, සුඛතාලයො සීතඝ්ඝනමාවාසො.)

විලඟ 586 අඟ රඟ ලඟ ගත්‍යත්ථේ, දඞ්ඛො ධාතු, අ, ළත්තං, විළඟං.

වී.

වීවි 662 විමහයං විචිත්තං වා විනොතීති වීවි, විපුබ්බා වි චයෙ, ඤ්ච්, උප සගඝසස දීඝො.

වීජනී 316 විජී විභාජනෙ, වීජ්‍යන්ති වායුනා යොජ්‍යන්ති යාය සා වීජනී, යු, නදූදි, යුජ යොගෙ, යස්ස වො, උස්සිත්තං, වජ ගතියං වා, අස්සිත්තං, බ්‍යඤ්ජනමප්‍යත්‍ර.

වීණ 138 *වින ජානනෙ, ණෙ, ඊණත්තං, වීණ වෙඨනෙති වා ධාතු, ආ, වි තන්තු සන්තානෙ වා, ණෙ, වීයන්ති වා වීණ.

වීණාවාදී 510 වීණාවාදනසීලත්තා වීණාවාදී, වද වචනෙ, ණී.

වීත 1076 විපුබ්බා ඉ ගතියං, තො, වීතං (විගතෙ "වීතරාගො"—වායනෙ වීතෙ, "වීතපටං").

වීතරාග 10 විගතො රාගො යස්මා සො වීතරාගො.

වීතික්කම 430 වි අති පුබ්බා කමු පදවික්ඛෙපෙ, විරූපො අතික්කමො වීතික්කමො. (මරියාදූතික්කමෙ.)

වීථි 202, 539 වි ඝමනෙ, ථි, වීති ගච්ඡන්ති එත්ථාති වීථි, 939 (අජ්ඣෙ මගෙඝ, විසිබා රච්ඡා, පන්නියං පාළියං.)

වීමංසා 154 මාන වීමංසායං, යො, ඉත්තියං ආ, (නීරණ පඤ්ඤයං.) විච යො, සමුපෙක්ඛා, උපලබ්ධි, පතිපත්ති, ඤාත්ති, චෙතනාත්තිපි බුධිනා මානි.

---

* විවිජ්ජනෙ, නො, ණත්තං, සී : ථී :

වීර 102 උසසාහවඩ්ඪනො වීරෙ, 380 වීර විඤ්ඤාණකියං, (විඤ්ඤාතුං විඤ්ඤාමනං) වීරයතීති වීරෙ, අ, දීඝාදි, වී ගමනෙ වා, රො, වෙති උත්තමභාවං යාතීති වීරෙ, ථිරණං කමපනං ථිරෙ, ථිර කමපනෙ, ණ, විගතො ථිරෙ කමපනං යෙන සො වීරෙ, පඤ්ඤබහුධඤ්ඤි—"එවං ධාතුසභාවස්ස වීරසද්දස්ස නිබ්බචනං සාසනිකෙහි සඩ්ඪම්මවිදූහි න දස්සිතං, කෙවලං පන තත්ථ තත්ථ "මහාවීරොති මහාවික්කමෙනා" ති ච, "වීරොති විරියවා" ති ච "අත්ථච්චරණ මත්තමෙව දස්සිතං," සඃ නීඃ

වීරූ 550 වීවිධෙහි රුහතීති වීරූ, රුහ ජනනෙ, ඤ්වි, දීඝාදි.

වීහි 450 වහති බ්‍රූහෙති සත්තානං ජීවිතන්ති වීහි, වහ පාපුණනෙ, බ්‍රූහ වුඩ්ඪියඤ්ච, ඉ, අයඝි, පකතිඛ රලොපො, 452.

වු.

වු 106 (එක :) වුකාරො පන "වු සංවරණෙ" ති ආදීසු වු ධාතුයං, වු ධාතු පන "නිබ්බුති නිබ්බායති" ති ආදීසු නිබ්බුතිම්හි—"සංවුතො, සංවුණාති" ති ආදීසු සංවරෙ.

වුසී 48 වසසනං වුසී, වසස සෙවනෙ, ති.

වුසීනිපපජ්ජසඤ්ඤක 188 වුසීයා වසෙන නිපපජ්ජති පරිපච්චති සඤ්ඤා මෙතස්සාති වුසීනිපපජ්ජසඤ්ඤකො, ණකො.

වුඩ්ඪ 254 වඩ්ඪ වඩ්ඪනෙ, කත්තරි තො, තස්ස ඪො, ඪස්ස ඩො, අසසු, වුඩ්ඪා 1071 (ථෙරෙ ජීණ්ණ).

වුති 762 වු සංවරණෙ, ති, වුති, (වෙඨනෙ).

වුත්ත 755 වච භාසනෙ, තො, වුත්තං, 796 (කෙසොහාරණං කෙසානං ලවනං, ජීවිතවුත්ති ජීවිතස්ස වත්තනං, වපනං බීජස්ස වපනං, වාපසම්මකරණං වපිතස්ස බීජාදිකස්ස සම්කරණං, පමුඤ්චනභාවො බන්ධනමුත්ති). වුත්තාසද්දෙ "කාපටවො* මාණවො දහරෙ වුත්තසිරෙ" ති ආදීසු කෙසොහාරණෙ—එත්ථ සිරසද්දෙන සිරොරුහා වුත්තා යථා ච මඤ්ච සද්දෙන මඤ්චා චක්ඛුසද්දෙන ච චක්ඛුසඤ්ඤිතං විඤ්ඤාණං.
"පණ්ණලොමො පදරවුත්තො මිගභූතෙන චෙතසා විහරති" ති ආදීසු ජීවිතවුත්තියං.
"යථා සාරදිකං බීජං ඛෙත්තෙ වුත්තං විරූහති" එවාදීසු වපනෙ.
"නො ච ඛො පවිවුත්ත" නන්ත්‍යාදීසු වාපසම්කරණෙ.
"වුත්තම්දං භගවතා වුත්තමරහතා" ති ආදීසු කථනෙ.
"සෙය්‍යථාපි නාම පඞ්ගුපලාසො බන්ධනා පවුත්තො අභබ්බො හරිත ත්තායා" ති ආදීසු පමුඤ්චනභාවෙ (අපගමෙ).
ලොකෙ පන "වුත්තෙතා ගණෙ වුත්තෙතා පරායණෙ" ති ආදීසු අත්ථිසනෙ—ආදිනා පාඨවචනවසෙන පවත්තිතෙ, "යෙසම්දං එතරහි පොරාණං මන්තපදං ගීතං පවුත්තං සමිහිත" නන්ත්‍යාදීසු.

"වච්ඡ වප වච වසා වුත්තාසද්දෙ පවත්තති,
කෙසොහාරෙ රොපිතෙ ච කථිතෙ ච යථාක්කමං.
වප වතු වච්ඡ වච ධාතූනං වසතො මතො,
සොපසග්ගෙහා නොපසග්ගෙහා වුත්තාසද්දෙ යථාරහං.

* කාපටිකො.

වපනෙ ච වාපසමීකරණේ මුඩ්හාය ච,
ජීවවුත්‍යං පවුත්තපෙළු වසා පාවචනසස තු"—සද්දනීති.

වුත්තනත්ත 113 වුත්තෝ අනුවත්තනියෝ අනෙත්තා පරිසමත්තී අසසාති කාරියභාගසස පාපනතෝ වුත්තත්තෙත්තා.

වුත්ති 445 වතු වත්තනෙ, ති, අසසු, වත්තනං වුත්ති, (කසි ආදි ජීවිකා යං) 965 (වත්තනෙ පවත්තනෙ).

වුඩ 254, 496 වඩ වඩනෙ, තෝ, තසස ඩෝ, ඩසස ඳු, අසසු, වුඩෝ, 1071 (ථෙරෙ ජීණේණ).

වුඩ්ඪි 760 වඩ වඩනෙ, ති, දලොපෝ, "ඨඪහෙඝි ඩඪා ච" අසසු, වුඩ්ඪි, වුඩ්ඪිපි.

වුඩ්ඪිරොග 326 වුඩ්ඪිපත්තෝ රොගෝ වුඩ්ඪිරොගෝ.

වුස 495 වසසතීති වුසෝ, වසස සෙවනෙ, අ, අසසු, සංයොගලොපෝ ච.

වෙ.

වෙ 1140 "න වෙ අනත්ථකුසලේන අත්ථචරියා සුඛාවහා,
න වා සංහදිකා සූරා" තත්‍රාදීසු ඒකංසෙ.
1150 "ස වෙ එතෙන යානෙන නිබ්බාණසෙසව සන්තිකෙ" ති එව මාදීසු පදපූරණෙ.
"දදතී වෙ යථා සඩං යත්ථ පසාදනං ජනෝ" තත්‍රාදී වවසසගෙහ.

වෙ 106 (ඒක:) වෙකාරෝ පන "වෙ තනාතුසන්තානෙ" ති ආදීසු ධාතුයං—වෙධාතු පන "තන්තවායෝ" ති ආදීසු තන්තවායෙ, තස්ම හි තන්තං වායතීති තන්තවායෝ, පෙසකාරෝ.
"පථමවයෝ, මජ්ඣිමවයෝ, වයසම්පත්තී" ති ආදීසු අවත්‍රාණේ, තස්ම හි වායති අත්තනසමඟි පුග්ගලසස අතිසුඛසඞ්ඛ පසසන්නානං සුණන්තානං වා ජනානං සම්පත්තිවිපත්තිවසෙන පීතිසොමනසසං නිබ්බත්තෙඝ සංවෙගඤ්ඤණඝ අවහායන්තීති වයෝ.

වෙග 40 ඉච්ඡිතට්ඨානං වජ්ජන්ති පාපුණන්ති එතෙනාති වෙගෝ, 1115 (පවාහෙ ජලප්පවාහෙ).
"වෙගෝ ජවෙ පවාහෙ ච මහාකාලජ්ලෙපි චෙ" ති වොපාලිතෝ.

වෙගී 379 වෙගයුත්තතාය වෙගී, ඊ, (වෙගිනි).

වෙජයන්ත 21 වෙජයන්තී පටාකා පසථා භූතා වා අසස අත්ථීති වෙජයන්තෝ, 22 වෙජයන්තී නාමාය පටාකාය යොගත්තා වෙජයන්තෝ.

වෙජයන්තිකා 573 විසෙසෙන *ජායන්තීති වෙජයන්තිකා, අත්තා, නදුදි, සත්ථේ කෝ.

වෙජ්ජ 329 ආයුබ්බෙදසංඛාතං විජ්ජං ජානාතීති වෙජ්ජෝ, "ණ රාගා තෙන රත්තං තසෙසදමසසුසත්ථෙසු චා" ති ණේ, විද ඤාණේ වා, විත්ථතීති වෙජ්ජෝ, ණේඝ, ද්‍යසස ජ්ජෝ.

වෙජ්ජික 350 විජ්ඣිතබ්බන්ති වෙජ්ඣං, විධ වෙධනෙ, ණේඝ, ධ්‍යසස ජ්ඣෝ, ඉසෙස.

---

* ජයන්තී, සි: පී:

වෙඨක 138 වෙඨෙති පොත්තකරන්ති වෙඨකො, ණ්වු, වෙඨ වෙඨනෙ.
වෙඨන 1131 වෙඨ වෙඨනෙ, යු, වෙඨනං, (වෙඨේ උණ්හියෙ ච).
වෙඨිත 745 වෙඨ වෙඨනෙ, තො, වෙඨිතං.
වෙණ 509 වෙණුනා ජීවන්ති වෙණෙ, ණෙ, වෙනො පි.
වෙණවික 511 වෙණුවාදනසිප්පයොගා වෙණවිකො, ණ්ඨිකො.
වෙණි 258 ව් පජනෙ, (පජනං ගබ්භවිමොක්ඛො) ව් තනාතුසන්තානෙ වා, ණි, ව්යතීති වෙණි.
වෙණික 510 වීණාවාදනසීලත්තා වෙණිකො, ණ්ඨිකො.
වෙණු 600 ව් ගමනෙ, උ, නාගමො, ණත්තං, ණු වා, වෙති පවත්තතීති වෙණු, ව් හිංසායං වා.
වෙණුධම 511 වෙණුං වංසං ධමතීති වෙණුධමො, ධම සද්දෙ, අ.
වෙතන 531 ව් ගමනෙ, තනො, වෙති පවත්තති එතෙනාති වෙතනං.
වෙතනික 514 වෙතනෙන ජීවන්ති වෙතනිකො, ණ්ඨිකො.
වෙතරණි 658 තරණි නාවා, සා නත්ථි යස්සං සා වෙතරණී, විසද්දෙ ත්‍ර අභාවෙ.
වෙනය 553 ව් පජනෙ, අසො, නොනෙත්තා ච, විපුබ්බා අත සාතච්චගමනෙ වා, අසො, වෙති සුත්තියෙ වා, වෙතති පවත්තතීති වෙතසො.
වෙනාළික 396 යො නිසාවසානං විභාවෙනෙන්තා බොධයති සො වෙනාළිකො, විභාවෙනෙන්තා තාළසද්දෙන බොධයතීති වෙනාළිකො.
වෙද 108 විදති ධම්මං අනෙනාති වෙදෙ, 762 විද ඤාණෙ, ණෙ, 847 "වෙදෙති, විදති සුබුම්මපි කාරණං ආජානාතීති වෙදෙ, පඤ්ඤායෙතං නාමං—"වෙදෙහමුනී" ති එත්ථ ඤාණං වෙදෙති වුච්චති, වෙදෙති වෙදගතිසස පි නාමං විදන්ති එතෙන උච්චාරිතසද්දෙන තදුධාරං පුගලං බ්‍රාහ්මණෙ අයන්ති, විදන්ති වා එතෙන බ්‍රාහ්මණ අත්තනා කත්තබ්බකිච්චන්ති වෙදෙ, සො පන ඉරුබෙබද යජුබෙබද සාමවෙද වසෙන තිවිධො, අථබ්බණ වෙදං පන පණ්ඩිතජච්චාසයා න සික්ඛන්ති පරූපඝාතසඞ්කිත්තත්තා, තස්මා පාළියං "තිණ්ණං වෙදාන පාරගූ" ති වුත්තං, එතෙ යෙව ඡන්දෙ මණන්තා සුත්තිති ච වුච්චන්ති,

"පඤ්ඤායං තුසියං වෙදෙ වෙදසද්දෙ පවත්තති,
පාවකෙපි ච සො දිට්ඨො ඡාතසද්ද පුරෙ චරෙ.
පඨමානුගෙ ඡාතසද්දෙ සති තුට්ඨජනෙපි ච,
වෙදගූ සබ්බධම්මෙති එත්ථ ඕ විදිනෙසු ච"—සද්දනීති.

වෙදඝ 110 වෙදස්ස අහානි වෙදඝානි, කප්පව්‍යාකරණාදි ඝ.
වෙදන 762 විද වෙදනඤ්ඤාන නිවාසෙසු, යු, චුරාදි, වෙදනං.
වෙදනා 154 වෙදයතීති වෙදනා, විද ඤාණෙ, යු, ආරම්මණ රසං අනුභවතීති වා, විද අනුභවනෙ, 1095 (විද ලාභෙ, ති, විත්ති, පීළා විබාධා).
වෙදයිත 154 වෙදයන්ති වෙදයිතං, විද අනුභවනෙ, චුරාදිත්තා ණයො, තො, ඉකාරාගමො ච, අථවා, වෙදනං අනුභවනං වෙදෙ, විද අනුභවනෙ, අයනං පවත්තනං අයිතං, අය පවත්තියං, වෙදෙන අයිතං පවත්තනං වෙදයිතං.

වෙදි 222 විද ලාභෙ, ඉ, වෙදි. 412.
වෙදිකා 222 විද ලාභෙ, ඉ, සමඵ කො. } (ගෙහවාරුදීසු චතුරස්සාදි මත්තිකා ථූපිකාරෙන නිම්මිතෙ භූඛඩෙ).

වෙදී 412 යාගඨං මන්තාදිනා පරිඛ්ඛාතා පරිසංඛාතා භූමී වෙදී, විඳතා සස ලාභස ඤාණාරහතී වෙදී, විද ලාභෙ, ඊ, ඉපච්චයෙ වෙදි ච.

වෙධ 762 විධ වෙධනෙ, බ්‍යධනෙ ච අනෙකඨ්ඨතා, අ, වෙධො.

වෙධිත 748 විධ වෙධනෙ, කම්මනි තො, සඥාතඨෙ වා ඉතො, වෙධි තො, (ජිඳිතෙ).

වෙන 509 වෙණුනා ජීවතීති වෙනො, ණෙ, ණස්ස නථතං, වෙණෙපි.

වෙනතෙය්‍ය 633 විනතාය (නාම සුපණ්ණමාතුයා) අපච්චං වෙනතෙ යෙය්‍ය, ණෙයෙය්‍ය.

වෙපච්චතී 45 යුඛාදීසු වෙපිතං කම්පිතං චිත්‍ය මෙතස්සාති වෙපච්චතී.

වෙපුල්ල 606 පුල මහන්තෙ, විසෙසෙන පුලතීති වෙපුල්ලො, ණෙය්‍ය.

වෙභාර 606 විසෙසෙන භාතීති වෙභාරො, විපුබ්බො භා දිත්තියං, අරො.

වෙම 522 වෙ තන්තුසන්තානෙ, මො, වියන්ති එතෙනාති වෙමො.

වෙමජ්ඣ 767 මජ සුඛියං, විපුබ්බො, ඣෙ, වෙමජ්ඣං.

වෙමත්ත 767 විගතා මත්තා සදිසපමාණ මෙතෙන හෙතුභූතෙනාති:

වෙය්‍යග්ඝස 372 ව්‍යග්ඝස්ස විකාරො චම්මං වෙය්‍යග්ඝං, ණෙ, තෙන පරිවුතො රථො වෙය්‍යග්ඝො, ණෙ, උභයත්‍රාපි වුඛාගමො, සඳ්දනීතියං පන "ව්‍යග්ඝස්ස ඉදං චම්මං ව්‍යග්ඝං, ව්‍යග්ඝෙන පරිවාරිතො රථො වෙය්‍යග්ඝො" ති වුත්තං.

වෙර 84 විරූපෙන අරති ගච්ඡතීති වෙරං, අ, 164 පායෙන විරෙසු භවං වෙරං, ණෙ, පවිඝපාපෙසුපි, 1109.

වෙරමණී 160 රමු උපරමෙ, විපුබ්බා, විරමණං වෙරමණී, සු, නදාදි, ණත්තං, විරමති එතායාති වා වෙරමණී, විපුබ්බා රමු කීළායං වා, වෙරං මණති විනාසෙතීති වා වෙරමණී, මණ වාගෙ, ඊ.

වෙරී 344 වෙරං විරොධො, සො අස්සාස්ථීති වෙරී, ඊ.

වෙරොචන 62 විසෙසෙන රොචතෙ දිප්පතෙති වෙරොචනො, රුච, සු.

වෙලා 66 විනාසං ලාතීති වෙලා, ලා ආදානෙ, කි, වණ්ණලොපො, 660 විගච්ඡතෙති ඉරු යස්සං සා වෙලා, ලත්තං, 858 (කුලං තීරං).

වෙල්ලිත 709 වෙල ගමනෙ, තො, ඉත්තාදි, විරූපෙන ඉලතීති වා වෙල්ලිතං, 1072 (බුතෙ වලෙ).

වෙවචන 120 එකො අත්ථො පුනප්පුනං වුච්චති නෙනාති වෙවචනං, විපුබ්බා වච වියත්තියං වාචායං, සු.

වෙස 282 වස කන්තියං, විසි බ්‍යපනෙ වා, ණෙ, වෙසො (වඳන සුවණ්ණාදිලංකාරකතසොභායං).

වෙසාඛ 75 විසාඛාය පුණ්ණචන්දයුත්තාය යුතෙත්තා මාසො වෙසාඛො, විසාඛාසද්දතො යුත්තපථෙ ණෙ, වුඛි ච.

වෙසාසී 44 නෙඛාතුකෙසුපි ආණ පවත්තනකත්තා මුහනෙන්තා විසයෙ එතස්සාති වෙසසී, ණී, සො එව වෙසාසී, "යථ ලඤ්ඡණෙන න සිජ්ඣති

තත්ථ සබ්බත්ථ යදුදිනා වා නිරුත්තිනයෙන වා සද්දසිද්ධි වෙදිතබ්බා" ති පුබ්බ වුත්තං—දුක්ඛජනකත්තා වා විසඤ්ඤං ගච්ඡන්තීති වෙසා, නෙරයිකා, තෙසං අධිපතිභාවෙන අයති පවත්තතීති වෙසාසී, ඊ.

වෙසාලී 199 තිත්ථනත්තා විසාලී භූතත්තා වෙසාලී, අසඝට්ටනෙපි ඊ.

වෙසියා 233 වෙසෝ ආකප්පෝ, නෙනාතිසොභතෙ **කම්මවෙසෙහි** වා *ඉච්ඡීයන්තෙනාති වා වෙසියා, අතිසොභග්ගෙ ඉච්ඡග්ගෙ වා යපච්චයා, ඛත්තියාදීහි විසෙසෙන ඒසියතෙ ගවෙසීයතෙති වා වෙසියා, විපුබ්බා ඉස ගවෙසනෙ, ණ්‍ය.

වෙසියාන 445 විස පවෙසනෙ, ඉයානෝ, වෙසියානෝ, (වෙසෙස).

වෙසී 233 අතිසයවෙසයුත්තත්තායං වෙසී, ඊ.

වෙසම 206 විසන්ති තම්හි වෙසමං, විස පවෙසනෙ, මෝ, පවිසන්ති ඒත්ථාති වා වෙසමං.

වෙසෝ 445 විස පවෙසනෙ, සෝ, විසතීති වෙයෙසෝ.

වෙස්සවණ 32 †විස්සවණස්සාපච්චං වෛයස්‍යවණෙ, ණෙ, පාළියං පන "කුවෙරස්ස ඛෝ පන මහාරාජස්ස විසාණ නාම **රාජධානී**, තස්මා කුවෙරෝ මහාරාජා වෙස්සවණෝති පවුච්චතී" ති වුත්තං, **සුත්තනිපාත** ඨකථායං "විසාණස්ය රාජධානියා රජ්ජං කාරෙතීති වෙස්සවණෝ."

වෙස්සානර 35 ‡විස්සානරස්ස ඉසිනෝ අපච්චං වෛස්සානරෝ, ණ්‍ය.

වෙස්සාමිත්තා 109 වෙස්සාමිත්තස්සාපච්චං වෛස්සාමිත්තෝ, ණ්‍ය.

වෙහාසස 46 විනෝ පක්ඛිනෝ භයනහි ගච්ඡන්ති ඒත්ථාති වෙහාසෝ, ඝි ගතියං, අසෝ.

වෙහාස 46 විසෙසෙන භයති ගච්ඡති සඞ්ඛත්‍රෙති වෙහාසෝ, විපුබ්බා භය ගතිම්හි, ණ්‍ය, යස්ස සෝ. විගතෝ වා භාසෝ චිත්තස්ස ඒත්ථාර මමණලාභතොති වෙහාසෝ.

වෙළ 599 වි ගමනෙ, ළ, වෙති පවත්තතීති වෙළ.

වෙළරිය 491 වෙළ විය දිස්සතීති වෙළරියං, ඉයෝ, රාගමෝ.

වෝ.

වෝ 107 (එක:) වොකාරෝ පන "යෙහි වෝ අරියා පරිසුද්ධකම්මන්තා, "පස්සාමි වෝ මා අත්තානං යථා ඉච්ඡී තථා අහූ" ති ච, ආදීසු පදපූරණමත්තෙ.

වොකාර 1127 වි අව පුබ්බා කර කරණෙ, ණ්‍ය, උපුබ්බා වා (ලාමකෙ නිගීතෙ, ඛත්තෙ රූපාදිකෙ).

වොස්සග්ග 420 (දානෙ) 754, සජ විස්සගග්ගෙ, උපුබ්බා, (විස්සජ්ජනෙහා දානං) ණ්‍ය, වාගමෝ, වොස්සග්ගෝ, (චතෝ).

---

* ගතියන්නෙහි, සි: ථී:

† විශ්‍රවසෝ අපත්‍යම් වෛශ්‍රවණඃ, විශ්‍රවණදෙශඃ, ශ: ම:

‡ **විශ්‍රවසඃ කරණමයම් කෘෂිසර්ථවාන් වෛශ්‍රවානරඃ, අම:** ථී:

වොහාර 105 වොහරීයතෙති වොහාරො, හර හරණේ, ණේ, විපුබ්බා, හර වචනෙති වා ධාතු, 117 විරුඬං කත්වා අවහරති වදතීති වොහාරො—849 වොහාරසද්දෙ "තථා තථා වොහරන්ති අපරාමසන්තී" ති ආදීසු සද්දෙ.

"සංඛා සමඤ්ඤා පඤ්ඤත්ති වොහාරො" ති එත්ථ පණ්ණත්තියං.

"යො හි කොචි මනුස්සෙසු වොහාරං උපජීවති,
එවං වාසෙඨ ජානාහි වාණිජෝ සො න බ්‍රාහ්මණෝ" ති.

එත්ථ වණිජ්ජායං.

"අඨ අරියවොහාරා අඨ අනරියවොහාරා" ති එත්ථ චෙතනායං.

"වොහාරමතෙතන සො වොහරෙයාති" ති එත්ථ ච, "සංවොහාරෙන ඛො මහාරාජ සොවෙය්‍යං වෙදිතබ්බ" න්ති එත්ථ ච කථාවොහාරෙ.

ව්‍යගය 611 *විනිහනනා ආඝායතීති ව්‍යග්ඝො, ඝා ගණ්ඩොපාදානෙ, ණේ.

ව්‍යග්ඝී 585 භයකරණවසෙන ව්‍යග්ඝසදිසතාය ව්‍යග්ඝී, ඊ.

ව්‍යඝිනස 637 සත්තානං හිංසනතො ව්‍යග්ඝො විය ව්‍යග්ඝී, සත්තෙ නාසෙතීති නසො, ව්‍යග්ඝී එව නසොති සමුදිතනාමං.

ව්‍යඤ්ජන 464 විසෙසෙන භත්තමජ්ජති අනෙනා ගවජ්ජති නෙනාති ව්‍යඤ්ජනං, අජ ගමනෙ, ඝු, 879 (නිම්පාතං ගුයහඝං, විහණෙ ලක්ඛණේ, පදෙ විහත්‍යහෙන.)

ව්‍යත්ත 228 ව්‍යජ්‍යතීති ව්‍යත්තො, විපුබ්බා අජූ ගතියං, තො—විසිඨො අත්තා අසසාති වා: 716, 1065 ඉතො පරං (ව්‍යත්තසද්දතො යාව බලිස සද්දා යෙ අනෙකත්‍ථා වුච්චන්තෙ තෙ-චාච්‍යලිඟා, පුථෙ පාකථෙ).

ව්‍යත්තතස 776 වි අති පුබ්බා අය ගමනෙ, ව්‍යත්තතයො, (විපරියයෙ).

ව්‍යධ 762 විධ වෙධනෙ, ව්‍යධනෙ ච අනෙකත්‍ථත්තා, අ, ඉසස අයො.

ව්‍යමහ 25 විහෙ ආකාසෙ ගච්ඡතීති ව්‍යමහං, හකාරතො පුබ්බ අමො.

ව්‍යය 764 ව්‍යය විත්තසමුස්සග්ගෙ, අ, ව්‍යයො, (අත්‍ථස්ස ධනස්ස අපග මො විනාසො ව්‍යයො නාම).

ව්‍යවාය 317 ව්‍යය ඛයෙ, ව්‍යයති බල මෙතෙනාති ව්‍යවායො, මජ්ඣි වාගමො, අථවා විගතො අයො වුඩ්ඪි යසමා සො ව්‍යවායො.

ව්‍යසන 89 විරූප මසති නෙනාති ව්‍යසනං, විසිඨං වා අසති ඛෙපෙතීති ව්‍යසනං, 890 (කාමජෙ තණ්හාජෙ සුරාපානාදිකෙ, දිට්ඨෙ අපරාධෙ, කොපජෙ දණ්ඩපරුසාදිකෙ ච, විපත්තියං විනාසෙ).

ව්‍යාකරණ 110 සාධු සද්දානමන්වාඛ්‍යයකං ව්‍යාකරණං, විසෙසෙනාකරී යතෙත †පකති චවාදිනා ‡බ්‍යුපපද්දතෙත අනෙන සද්දති ව්‍යාකරණං, වි ආපුබ්බා කරකරණෙ, ඝු, යථා සරූපං සද්දං ව්‍යාකරියතතී ඒතෙ නාති වා ව්‍යාකරණං.

ව්‍යාකුල 736 වි ආපුබ්බා, කුල සංඛ්‍යානෙ, අ, ව්‍යාකුලං.

ව්‍යාධ 518 විජ්ඣතීති ව්‍යාධො, ර්ස්සසස දීඝතා, විධ විජ්ඣනෙ, ව්‍යධ තාළනෙ වා, තං තං මිගං විජ්ඣති තාළෙති හිංසතීති වා ව්‍යාධො.

---

* විනං හනත්‍වා, සි: ටි:

† පකතිවචාදිනානි සබ්බවීකාසු දිස්සති, නථාපි පකතිපචචයාදිනාති යුත්තං විය දිස්සති.

‡ අබ්‍යුපපද්‍යතෙත, අබ්‍යාපාදයතෙත, බ්‍ර: ටි: සාධ්‍යමාද්‍යතෙත, සි: ටි:

ව්‍යාධි 323 විධ විජ්ඣනෙ, විජ්ඣතීති ව්‍යාධි, ඉ, ආකාරවණ්ණාගමො—බාධ විබාධායං වා, විවිධා වා අධයො මනොපීළා යසම්ං සො ව්‍යාධි, 592 ව්‍යාධි නාම කතිතා ව්‍යාධි.

ව්‍යාධිඝාතක 552 ව්‍යාධිං හනතීති ව්‍යාධිඝාතකො, හන හිංසායං, ණ්වු, හනස්ස ඝාතො.

ව්‍යාධිත 322 ව්‍යාධි රොගො සඤ්ජාතො යස්ස සො ව්‍යාධිතො, ඉතො.

ව්‍යාපාද 164 ව්‍යාපජ්ජති විනස්සති චිත්ත මෙතෙනාති ව්‍යාපාදෙ, වි ආ පුබ්බො පද ගතිමත්ති, අ.

ව්‍යාභඞ්ගි 525 විවිධං භාර මාභජ්ජනති ඔලුඹනති යස්සං සා ව්‍යාභඞ්ගි, වි ආ පුබ්බො භජ බ්‍යධනෙ, ඊ.

ව්‍යාම 269 ව්‍යාමීයතෙ නෙනෙති ව්‍යාමො, විපුබ්බො *යාම අජේ, (පස්ස මය විත්ථතා පස්සවයෙ විත්ථතා පසාරිතා සහකරා සපාණියො වෙ බාහු ව්‍යාමො නාම).

ව්‍යාස 768 විපුබ්බො අසු ඛෙපනෙ, ණෙ, ව්‍යාසො. (විත්ථාරෙ)

ව්‍යූහ 381 විහජීත්‍වා ඌහනං ඨපනං ව්‍යූහො, විපුබ්බො ඌහධාතු ඨපනෙ, අ—චතුරඟබලාය සුසනනඛාය සෙනාය සුඛත්ථං දෙසවිසෙසෙන විහජිත්‍වා ඨපනං ව්‍යූහො, තඛ්බහුදෙ දඞ්ගොග මඞ්ගලා සංහතා චත්තාරො පකතිබ්‍යූහා, තත්‍රානීකානං තිරියතො වුත්තානි දණ්ඩො, සමත්තානමනීකාන †මන්වාවුත්තානි අක්ඛෙඤ්ඤාගතා වුත්තානි හොගො, මඞ්ගලරවනාය සරනත්තාන මනීකානං සඞ්ඛතො වුත්තානි සපපසරීරම්ව මඞ්ගලා, සීතානම්තරෙතරාසංහතානං විසිලිට්ඨතරානමනීකානං පුථුවුත්තානි අසංහතො 1008.

ස.

ස 485 සසස අත්තනො අයං සො, සම් පි, අත්තවාචකසසද්දතො ණෙ, 808 (බන්ධවෙ සො පුමෙ, අත්තනියං නපුංසකෙ, ධනසම්ං සො අනිත්ථී, සුනඛෙ සා පුමෙ වුත්තෙතා අත්තානියෙ සො තිලිඞ්ගිකො).
සසද්දෙ "සන්දිට්ඨො, සම්භත්තෙතා" ත්‍යාදීසු බන්ධවෙ, සො විය බන්ධවො විය අඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සාසවසෙන දිට්ඨො දිට්ඨපුබ්බොති සන්දිට්ඨො, සො විය බන්ධවො විය අඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සාසවසෙන භජ්ජතීති සම්භත්තෙතා.
"සධනං, සපරිසං" ඉච්චාදීසු අත්තානියෙ ධනෙ.
"අසනතා කිර මං ජච්චා =පෙ= රක්ඛසා අත්තරූපෙන සාව වාරෙනති සූසකාර" නති ඉච්චාදීසු සුනඛෙ.

ස 108 (ඒක:) සකාරො පන සහසද්දසස ච සමානසද්දසස ච පසත්ථ සද්දසස ච සන්තසද්දසස ච තසද්දසස ච මසද්දසස ච කාරියෙ ච, නාම විභත්තිමහි ච, ධාතුපපච්චයෙ ච, සකාරබ්‍යඤ්ජනෙ ච, අත්ත සම්බන්ධ වත්‍ථුම්හි ච, අත්තනි සකෙ ච, බන්ධවෙ ච, කෙදාරෙ ච, පිසාචෙ ච හොති,
තත්ථ "සහසස සො චා" ති සුත්තෙන සකාරො සහසද්දසස කාරියෙ. "සමානසස සො" ති ආදීසු සමානසස කාරියෙ, තෙනෙව හි "හරිසස වණ්ණං පඨවිප්පභාසො" ති ආදි පයොගා සිජ්ඣන්ති, නත්ථ හි හරිනා

---

* යාමඅවෙව, සි: ථ: † මඤ්ඤුනති, සි: ථ:

සුවණ්ණන සමානවණ්ණති වත්තබ්බෙ සමානසද්දස්ස සකාරං දෙසං කත්වා හරිස්ස වණ්ණති වුත්තො.
"පසත්ථස්ස සො චා" ති එත්ථ පසත්ථසද්දස්ස කාරියෙ.
"සන්තස්ස ඒසා හෙ බො ච නෙත" ති එත්ථ සන්තසද්දස්ස කාරියෙ.
"එතතෙසං තො" ති එත්ථ තසද්දස්ස කාරියෙ.
"අමුස්ස මො සං" ති එත්ථ මකාරස්ස කාරියෙ.
"සියා අංයා නාහි සන" නන්‍යාදීසු නාමවිභත්තීසු.
"තිජ ගුප කිත මානෙහි ඛ ඡ සා චා" ආදිසු පච්චයෙ.
"යරලවසහළා" ති ආදිසු සකාරබ්‍යඤ්ජනෙ.
"සානි කම්මානි, සපුත්තෙතා" ති ආදිසු අත්‍ථානියෙ.
"සධනං සපරිස" නති ආදිසු අත්‍ථානි.
"සන්දිට්ඨො, සම්භත්තෙතා" ති ආදිසු බන්ධවෙ, තත්ථ හි සො විය බන්ධවො විය අඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සාසවසෙන දිට්ඨා දිට්ඨපුබ්බාති සන්දිට්ඨො, සො විය බන්ධවො විය අඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සාසවසෙන භජතීති සම්භත්තෙතා, නිග්ගහීතාගමං කත්වා තස්ස වග්ගනෙන කතෙ සන්දිට්ඨොති සිජ්ඣති.
"සස්සං, සාලි" ති ආදිසු සකාරො ඛෙත්තෙ, සෙ ඛෙත්තෙ සෙතීති රූහනතීති සස්සං, සෙ ඛෙත්තෙ ලීයන්ති අල්ලීයන්නන්ති සාලි.
"සපත්තෙතා" ති ආදිසු සකාරො රක්ඛසෙ, සො විය රක්ඛසො විය අඤ්ඤමඤ්ඤං අහිතාසුඛං පාපෙතීති සපත්තෙතා.

සං 1144 සංසද්දෙ දිඛ්‍යාසද්දෙ ච ආනන්දත්ථෙ, 1151 සං සාමං සයං වෙති තයො සය ම්භිවත්ථෙ, 1170 ("සමන්තත්ථ සම්භිස්මූ" ති සමන්තතාවෙ සම්භියඔ, සඟතෙ සහිතෙ, විධානෙ කරණෙ, පහවෙ සමභවෙ, පුනපප්පුනක්‍රියා ප්‍රුනප්පුනං කරණං).
සමොධානෙ, "සඤ්ඤ, සඟහො, සමොධානං"—සංඛෙපෙ, "සම්ඛිප්පෙ, සංඛෙපො"—සමන්තතෙත්ථ "සංකිණ්ණං, සමුල්ලපනා"—සම්භියං "සම්පනෙනා"—සම්මාසද්දත්ථෙ "සිලාතලෙ සන්නිසිනෙනා, සමාධි, සම්පයුත්තෙනා"—හුසත්ථෙ "සාරත්තෙනා, සාරාගො"—සහත්ථෙ "සංවාසො"—අපපත්ථෙ "සම්ඵුසෙ"—අභිමුඛෙ "සම්ඉගහා, සම්මුඛං"—සඟතෙ "සඟමො, සඟ ණ්හාති"—පිධානෙ "සංවුතො, සංවරෙ"—පහවෙ "සම්භවො"—පූජායං "පුත්තසදිරස්ස සඟහො"—පුනපප්පුනක්‍රියායං "සන්ධාවති, සංසරති."

සං 115, 116 (එක :) සංසද්දෙ පන "සම්පප්පලාපො" ති එත්ථ හිතසුඛෙ, තත්ථ හි සං ඝිතං සුඛඔ එති විනාසෙන්ති සම්පං, තං පලපති එතෙනාති සම්පප්පලාපො,

"යං යං දෙවොහි භජති සන්තං වා යදි වා අසං,
සීලවන්තං විසීලං වා වසං තස්සෙව ගච්ඡති,
සමෙහි සන්තතා සන්තං සමෙහි අසතො අසං" ති.

ආදිසු සපත්තරිසෙ.
"සඞ්ගමෙමා" ති ආදිසු සංසද්දෙ අරියපුග්ගලෙ.
"සබ්බතො නං සං සාන" නන්ති එත්ථ නං වචනස්ස කාරියෙ.
"ඔපතොඝිං සානං සං සා" ති එත්ථ ඝිං වචනස්ස කාරියෙ.
"මනුස්සං (?) පරංසං, සාමි, සාපනෙය්‍ය" නන්ති ආදිසු ධනමහි හොති,

Thamilpdfbooks - Nila Oyanda Free Distribution

එවඤ සඤ්ඤ ධනඤ්ඤස්ස පති සංපති, ධනසාමිකො, සංපතිනො හිතං සාපතෙය්‍යං, ධනනති අත්ථො.

"සකලලොකසංකරො දීපංකරො" ති එවඤ සංසඳ්දඤ නිබ්බාණේ.

සංඝත 257, 747 යමු උපරමේ, සංපුබ්බා බන්ධනෙ, කම්මනි තො, සංයතො. (බන්ධනියෙ).

සංඝාතනිකා 667 සංයානං සංයාත්‍රා, දීපන්තරගමනං, ත්‍රණ්, සා පයොජන මෙතෙසන්ති සංඝාතනිකා, ණ්කො, රලොපො, රසෙසා ච, තප්පච්ච යෙන වා සිද්ධං.

සංඝම 430 සංපුබ්බා යමු උපරමේ, (උපරමෝ විරමණං) භාවෙ ණ්, (සීලෙ) 768 (සංයමේ).

සංඝුග 399 සංපුබ්බා යුජ යොගෙ, අ, සංයුගං, (යුද්ධෙ).

සංරව 128 සංපුබ්බා රු සද්දෙ, ණ්, සංරාවො, (සද්දෙ).

සංවජ්ජර 81 සංවසන්ති එත්ථාති සංවජ්ජරෝ, සංපුබ්බා වස නිවාසෙ, ජරෝ, අථවා, "තං තං සත්තානං ධම්මප්පවත්තිඤ සහම්ම වදනෙනා විය ගච්ඡති පවත්තන්තීති සංවච්ඡරෝ,

"සංපුබ්බ වද වරෙති සංවච්ඡර රවස්ස තු,
නිපජ්ජන්තිං සමුදීරෙය්‍ය සක්‍යසීහස්ස සාසනෙ" ති සද්දනීති.

සංවට 82 සංවට්ටතෙ උපරමතෙ විනස්සතෙ ජගති අස්මින්ති සංවට්ටෙ, සංපුබ්බා, වහු වත්තනෙ, අ, (ඛයකප්පෙ).

සංවසථ 225 සංවසන්ත්‍යත්‍රාති සංවසථෝ, ථෝ, සංපුබ්බ වස නිවාසෙ.

සංවරී 69 සංවණෙතී දිනන්ති සංවරී, සංපුබ්බා වු සංවරණේ, වර සංවරණෙ වා, රී—නිසිථිනී ඛණදා වපා විභාවරී තපස්සිනී යාමිනී තමී ඉච්චාදීනිපි රත්තියා නාමානි.

සංවුත* 745 සංපුබ්බා වු සංවරණේ, කම්මනි තො, සංවුතං.

සංසද 414 සමන්තතො සීදන්ත්‍යස්මින්ති සංසදෝ, ඉත්ථිනපුංසකෙපි, සංපුබ්බා සද විසරණද්ධෝ, අ, (සභාසාමඤ්ඤෙ).

සංසය 170 සි සයෙ, ඉධ සංපුබ්බත්තා කංඛායං, ණේ, සංසයෝ.

සංහති 630 සහාවයවෙන ගච්ඡන්තීති සංහති, හන ගතියං, ති, නලොපො.

සංහාර 116 සංහරීයතෙ සංඛෙපෙන පච්චාඛ්‍යයතෙ එතෙනාති සංහාරෝ, සංපුබ්බා හරහරණේ, ණේ, (සංඛෙපෙ).

සක 736 සඤ්ඤ අත්තනෙනා අයන්ති සකෝ, ඉදම්පෙ කෝ, අත්තවාචක සද්දාතතො "සබ්බතො" තඤ්ඤදිනා කාගමෝ වා, සෝ එව වා තඤ්ඤා යං වා සකෝ.

සකට 373 සක සත්තියං, අටෝ, සකෙඤ්ඤාති භාරං වහිතුන්ති සකටෝ.

සකටමඟග 191 සකටෙහි ගතෝ ගන්තබ්බා වා මඟෝ සකටමඟෝ.

සකල 53 සක්‍යතෙ †උබ්බාහනාදිසු ඵොකත්තාති සකලං, 702 සක සත්තියං, අලෝ, කලියිතබ්බා සංඛ්‍යාතබ්බාති කලා, කල සංඛ්‍යාණේ, අ, කලාහි අවයවෙහි සහ වත්තනෙති වා සකලං, 1026 (අඛණ්ඩ සම්

* සංවිනම්ති, එකෙ. † උපාහනාදිසු. බ්‍ර : ථී :

භාගෙ, තෙනාහ පුර්සෙති, "පුරිසෙ" ති ච යෙහුය්‍යප්පවත්තිං සන්ධාය වුත්තං, තෙනාහ "වා ඛඩ සකලං පුමෙ" *ති).

සකාස 706 සහ කාසෙන වත්තතොති සකාසං, කාස දිත්තියං, අ, (සමීපෙ).

සකුණ 624 සකෙන්‍යාති උඛං ගන්තුං පටහාදයො ච මාරෙතුන්ති සකු ණෙ, උනො, "තථනරානං ටඨණ ලා" ති වා ණත්තං.

සකුණඝඝි 637 සකුණං හනන්තීති සකුණඝඝි, හන හිංසායං, ණි.

සකුණී 624 සක සත්තියං, උනො, ඊපච්චි යෙ සකුණී, සකුණිපි.

සකුනන්ත 624 සක සත්තියං, උනෙන්තා, සකෙන්‍යාති උඛං ගන්තුන්ති සකුනෙන්තා, 644 "සකුනෙන්තා පක්ඛිහෙදෙසු" නති නාමප්පසඝහො, 1049 (භාසපක්ඛී ච පක්ඛී ච භාසපක්ඛිනො, තෙසු.
"සකුනෙන්තා පක්ඛිහෙදෙපි භාසපක්ඛි විහඝමෙ" ති ඝි
"භාසන්තං සුන්දරාකාරෙ භාසන්තා භාස පක්ඛිනී" ති ච
වොපාලිතො, සකුනෙන්තා භාසපක්ඛිත්තිපි ප්‍යථො).

සක්ක 5 පඨමාරෙ ජෙතුං සක්කොන්තීති සක්කොනා, සක සත්තියං, සාම ත්‍ථියෙ වා, අ, 18 අසුරෙ ජෙතුං සක්කුණන්තීති සක්කො, අත්ථානං සහ සඤ්ඤාණ චින්තනසමත්ථතාය පරහිතං සකහිතඤ්ච කාතුං සක්කොන්තීති වා සක්කො, අඤ්ඤත්‍ර පන ධාතූනං අවිසයෙ තඛිත වසෙන "සක්‍යානඤ්චං දුනං ආදුසීති සක්කො" ති එවමපි අත්ථං ගහෙ ත්වා සක්‍යානසඉදු නිරුත්තිනයෙන සාධෙතබ්බා† 184 අරිච්ජයලොක මරියාදුත්තිඤාණාමාදිසු සක්කොනන්තීති සක්කො, 336 පුරිමතරසම්භූතෙ සක්‍යකුලෙ සඤාතත්තා සක්කො, ණෙ, 1001.

සක්ඛර 286 සහ අක්ඛරෙහි යං වත්තතෙ තං සක්ඛරං.

සක්ඛරා 462 සර හිංසායං, ඛරපත්ථවයො, සර ගතියං වා, සරති විකාරං ගච්ඡතීති සක්ඛරා, සක්ඛරාපමාණ සණ්ඨානත්තා වා සක්ඛරා, අථවා ඛරණං ථඛං ඛරං, ඛර ඛරණෙ, අ, සහ ඛරෙන වත්තතීති සහඛරා, 925 (ගුළහෙදු යො ලොකෙ සක්ඛරාත් වුච්චති, කථලෙ සිලා ඛණ්ඩ).

සක්‍යමුනි 5 සක්‍යකුලතො සක්‍යකුලෙ වා ජාතො මුනීති සක්‍යමුනි.

සක්‍යසීහ 5 ‡සක්‍යවංසා විත්තිනෙනා සක්‍යමුනි යො බුඛො සෙ සක්‍ය සීහො, සක්‍යානං සීහො සෙඨොති වා සක්‍යසීහො.

සඛ 346 සහ මරිසනෙ, මරිසනමදුස්සනං, ඛො, හලොපො, සහති අත්තානි කතාපරාධං ඛමතීති සඛා, 1088 (මිත්තෙ පියම්හෙතා, මිත්තාමත්තෙ වා, සහායෙ අත්ථවරෙ).

සඛි 238 තෙසු තෙසු කිච්චෙසු සහ ඛායති පකාසතීති සඛි, සහපුබ්බා ඛා පකාසනඤ්ථෙසු, ඊ.

සඝඛ්භ 249 සමානො ගබ්භා සඝබ්භා, තත්‍ර භවෙ ණෙ.

---

* ඛඩාදිත්තයං පන අසමෙපි වත්තමානං පුනනපුංසකෙ වත්තති, නසමා "අඛං වුත්තං සමෙ භාගෙ" ති එත්ථ අඛ්ඛං උපඛ්ඛන්ති ඉදං වියං සඝතිනං.

† වුත්තං හි භගවතා "සක්‍යානම්හෙදා පුබ්බ මනුස්සභූතෙනා සමා නො සක්කච්චං දුනං අදුසි නසමා සක්කොනි වුච්චති" ති.

‡ සක්‍යවංසානුච්ඡවිතා සක්‍යමුනිසෙට්ඨා බුඛා, සි: ථි:

සගොත්තා 243 සමානං ගොත්තං කුලමස්සාති සගොත්තො.

සඝ 10 අජ ගතියං, අනෙකපුථූනා ඨිතියං, අජීයති චිරං සීයතෙ අසමිනති අගෙහා, ඨානං, සොහනෙ අගෙහා සගෙහා, රූපාදීහි පච්හි කාමගුණෙ හි සුට්ඨු අගෙහාති වා සගෙහා, 911 (අජ්ඣායෙ පරි වෙජ්දෙ, "පඨමො අජ්ඣායො" ති ආදීසු, දිවෙ දෙවලොකෙ).

සඝවාසි 11 සඝෙහ වසනති සීලෙනාති සඝවාසී, වස නිවාසෙ, ණී.

සඩ්කට 718 සංසද්‍ද කතෙ, සදුදි, සහ ආවරණෙන වත්තතීති වා :

සඩ්කතීර 224 කුව ශ්‍රද්‍දන මද්‍දනෙසු, සංකටනති ඒත්‍ථාති සංකතීරං, ඊරෙ, සංකටොති වා සංකාරෙ වුච්චති තං ඊරයනති ඛිපනති ඒත්‍ථා ති සංකතීරං, ඊර ඛෙපෙ, අ.

සඩ්කථා 120 සහ සම්මා වා අවිරොධෙන කථා සංකථා, (සාකච්ඡායං).

සඩ්කප්ප 155 සංකප්පනති පභවනති අනෙනෙති සංකප්පො, ණෙ, කප්ප විතකෙක, කප්ප සාමඤ්ඤෙ වා, භුවාදි, සංකප්පයනති පභවන්ත්‍යනෙ නාති වා : කප්ප විතකෙඤ, වුරාදි.

සඩ්කම 773 සංකම්‍යතෙ නෙනාති සංකමො, කමු පදවික්ඛෙ පෙ, අ.

සඩ්කාසස 201 යස්ස මාපිතකාලෙ දීපො දිප්පති තං සංකාසසං, කාස දිත්තියං, අ, විත්තනං, සම්මා කසනති ඒත්‍ථාති වා සංකාසසං, කස විලෙ ඛණෙ.

සඩ්කා 170 සංක සංකායං, සංකනං සංකා, අ, ඉත්‍ථියං ආ.

සඩ්කාර 224 නානාවිධෙහි තිණාදීහි සංකඨ්‍යතෙ මිසසිකරීයතෙති සංකා රො, ණෙ, සංපුබ්බො, කර කරණෙ.

සඩ්කාරකූටක 224 සංකාරං කටති ජබ්බෙති ඒත්‍ථාති සංකාරකූටකං, කට වස්සාවරණෙ, අ, අස්සිඤ්ඤං, සකත්‍ථෙ කො.

සඩ්කාරඨාන 224 සංකාරස්ස ඨානං සංකාරඨානං, ඨස්ස ඨො.

සඩ්කාස 530 කාස දිත්තියං, අ, සංකාසො. (සදිසෙ.)

සඩ්කිණ්ණ 503 මාගධාදයො සුතපරියනතා විජාතියමාතාපිතිකුත්තා උභයවණ්ණූපපත්තියා සංකිණ්ණා සංකිණ්ණජාතියො වුච්චනෙ 720 සංක සංකායං භතා, කිරපනෙඛපච්චක්ඛිපනෙසු වා, ඉණ්ණාදෙසො, 1071 (බ්‍යඤ්ජ බ්‍යඤ්ජනෙ).

සඩ්කු 393 සංක සංකායං, උ, සංකීයතීති සංකු, සූලම්පි (සලෙල), 549 සක සත්තියං වා, උ, නිග්ගහීතාගමො, ඤානසස රුක්ඛසස භූම්භාග ඒ) 1115 (ඛිලකෙ කිත්තිම ඛාණුම්හි).

සඩ්කුල 125 සංකුලනති ජවීහවනති අනෙනෙති සංකුලං.*

සඩ්ඛ 676 සංපුබ්බා ඛණු අවදූරණෙ, ක්විං, සම්මු උපසමෙ වා, ඛො, සමෙති උපසමෙත්‍ථති සංඛො. 690 සංඛා නාම සපත්තෙනා අප්පකඤ්ඤා උඛා †පිධානාදිප්පමාණෙ සම්මුලා එකො සෙවාලවිසෙසො.

---

* "යාවජීවමහං මොනී බ්‍රහ්මචාරී ච මෙ පිතා,
මාතා ච මම චක්ඛුඤ්ඤි මාරාහොතු මමො භව" නති සංකුල වචනානි.

† උඛානාම, සි : පී :

සඞ්ඛනඞ්ග 676 සංඛස්ස නඞ්ගා ඉච්චාති සංඛනඞ්ගා. (බුද්ධසංඛ්‍යාතියං.)
සඞ්ඛල 364 භුසං ඛලති අනෙනාති සංඛලං, කට්ඨඤ්චබන්ධනෙපි.
සඞ්ඛා 845 සංපුබ්බෝ ඛා පකථනෙ, (පකථනං ආචික්ඛනං දෙසනං වා).
"සංඛා යෙසං පවිසෙවනී" ති ආදීසු ඤාණෙ.
"පපඤ්ච සඤ්ඤා සංඛා සමුදාචරන්ති" ති ආදීසු තොඩ්ඩාසෙ.
"තෙසං තෙසං ධම්මානං සංඛා සමඤ්ඤා" ති ආදීසු පඤ්ඤත්තියං.
"න සුකරං සංඛාතු" න්ති ආදිසු ගණනෙ.
"පටිසංඛා යොනිසො ආහාරං ආහර" න්තිආදීසු ච පඤ්ඤාය.
"අථ පන කොචි ගණකො වා මුද්දිකො වා සංඛායිකො වා යො පහොති ගහාය වාළිකං ගණෙතූ" න්ති එත්ථ ගණනායං.
"පහාසි සංඛ" නන්ති එත්ථ පඤ්ඤත්තියං.
සඞ්ඛාර 307, 772 සුන්දරං කරියතෙ නෙනාතිසංඛාරො, සංපුබ්බා කර කරණෙ, ණෙ, ඛරාදෙසො. 832.
සඞ්ඛිප 115 සංඛිපියතෙ එකදෙසතො කථියතෙති සංඛෙපො, සං පුබ්බා ඛිප පෙරණෙ, ණෙ.
සඞ්ඛෙය්‍ය 473 සංපුබ්බෝ ඛා පකථනෙ, ණෙයේ‍ය, සංඛාතබ්බං සංඛෙය්‍යං.
සඞ්ඛ්‍ය 472 සංපුබ්බා ඛ්‍ය කථනෙ, ඤි.
සඞ්ඛ්‍යාණ 473 සංපුබ්බෝ ඛ්‍ය කථනෙ, යු, සංඛ්‍යාණං.
සඞ්ඛ්‍යාත 710 සංපුබ්බෝ ඛ්‍ය කථනෙ තො, සංඛ්‍යාතං, (සංඛ්‍යාතෙ).
සඝ 769 සජ් සඝෙ, ණෙ, සඝො, (මෙලකෙ) "අකාලචාරිං හි සජ්ජන්ති සඝා" ති ආදීසු.
සඝර 824 (ඕත්තාකාරෙ අම්හාසඤ්ඤාපි මිත්තසණ්ඨානෙ, බලෙ රාසිම්හි විපත්තියඤ්ච, බලසඤ්ඤ රාසිත්තිපි එකෙ).
සඝම 769 සං පුබ්බෝ ගම්ලෘ ගතිම්හි, අ, සංඝමො (මෙලකෙ).
සඝහ 116 සංඝයාතෙ නෙනාතී සඝහො. (සංඛෙපෙ).
සඝාම 399 සඝාම යුඩෙ, අ, සඝාමො, (යුඩෙ).
සඩ්ඝ 631 සංහඤ්ඤතෙන්තා නිබ්බිසෙසෙන ඤ්‍යතෙන්තා අවයවා තස්මින්ති සංඝො, පුඛපච්ඡිමදඤ්ඩිඤ්ඤාතරායාම්වසෙන ථිමිතානම්පරි ඨිතො කඬ්විසෙසො, දඤ්ඩිඤ්ඤාතරායාමා පන හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදතො තයො උක්කාඨපරිච්ඡෙදෙන පන පඤ්ච සත්තා නවාදයොපි තතො පුබ්බපච්ඡිමා තයො කඬා.
සඩ්ඝාට 223 සම්මා ඝටෙන්ති එත්ථ ගොපනස්‍යාදයොති සංඝාටො, 1134 (යුගගෙහගෙහි පුබ්බාපරායාම්වසෙන ථිමිතානම්පරිථපිතෙ යුගහුතෙ ගෙහාවයවෙ, දඤ්ඩිඤ්ඤාතරායාම්වසෙන ඨපිතෙපි ගෙහගෙ සංඝාටො).
සඩ්ඝාත 629 සඝාවයවෙන ගච්ඡතීති සංඝාතො, හන ගතියං, ණ, 657 සංපුබ්බෝ හන හිංසායං, සමන්තතො ආගතෙහි පබ්බතෙහි හඤ්ඤතෙ නත්‍ය තෙ ති සංඝාතො, 1080 (ඝාතො මාරණං, රාසි පුඤ්ජෝ).
සච්ච 340 සචතෙ සම්වෙතෙ භවන්තී සච්චෝ, සච සම්වායෙ, වෝ, ඉ ආගමො.
සචෙ 1147 චෙ, සචෙ, යදීති තයො යදූහෙ "සචෙ ලභෙථ නිපකං."

සච්ච 6 රාගක්ඛයහෙතුභාවේන අවිපරීතත්තා චතුසච්චපරියාපන්නතො වා සච්චං, 127 සන්තෙසු සාධූසු භවං සච්චං, සත සාතමෙව වා, සර ගති චින්තා හිංසාසු වා, චො, සරති ආයති දුක්ඛං හිංසන්තීති සච්චං, 800 (විරති විරතිත්තයං, සපථෝ අක්ඛෙනාසො, තච්ඡ තථභාවෙ, අරිය සච්චම්හි දුක්ඛාදිකෙ, දිඨි ම්හිච්ඡාදිඨි).

සච්චසද්දෙ "එකං හි සච්චං න දුතිය මත්ථි" ති ආදීසු ච, "සච්චං භවෙ සාධුතරං රසාන" න්ති ආදීසු ච පරමත්ථසච්චෙ නිබ්බාණෙ.

"සච්චෙ ඨිතා සමණබ්‍රාහ්මණා" ති ආදීසු විරතිසච්චෙ.

"චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණසච්චානි" ති ආදීසු බ්‍රාහ්මණසච්චෙ.

"සච්චං භණෙ න කුජ්ඣෙය්‍ය" ති ආදීසු වාචාසච්චෙ.

"චතුන්නං සච්චානං කති කුසලා" ති ආදීසු අරියසච්චෙ.

"කථමානු සච්චානි වදන්ති නානා පවාදියා සෙ කුසලා වදන්ති" ති ආදීසු දිට්ඨිසච්චෙ.

සච්චකාර 471 සච්චං කරොති සච්චස්ස වා කරණං සච්චකාරො, කර කරණෙ, ණ, සච්චකරොපි.

සච්චාපන 471 අවස්සමසෙසදං කාතබ්බම්හි සච්චස්සාඛ්‍යාපනකරණං සච්චාපනං, *සච්චස්ස කරණිත්තනහරණ ම්වඛ්‍යෝ, සච්චසද්ද ධාතු රූපා ස්‍ය, මරෙණ අපාගමො, සච්චස්ස වා ආපුණනං සච්චාපනං, ආප ධාතුම්හා ස්‍ය.

සච්ඡන්ද 728 සස්ස අත්තනො ඡන්දෙ, අස්සාත්ථීති **සච්ඡන්දෙ**, අ. (සෙරිනි සච්ඡන්දෙ වත්තති).

සච්ඡි 1159 පච්චක්ඛ සච්ඡිසද්දෙ "අරහත්තඵලං සච්ඡි අකාසි" ති.

සජන 243 සස්ස අත්තනො ජනො, සජනො (ඤාතිම්හි).

සජීව 340 රක්ඛසු, සහ ජීවනීති සජීවො, ජීව පාණධාරණෙ, අ.

සජ්ජ 378 සජ්ජූ ගතියං, අ, **සජ්ජු**, 562 සජ සඝෙ, අ, සජ්ජ සජ්ජ නෙ වා, අ.

සජ්ජන 333 සොභනො ජනො සජ්ජනො.

සජ්ජිත 366 සජ්ජා සජ්ජනා සජ්ජා අස්මිනති සජ්ජිතො, සජ්ජ සජ්ජ නෙ, ඉතො.

සජ්ජු 1149 සජ්ජූ සපදි සද්දූ තංඛණෙ ත්‍යත්ථෙ, සජ්ජුකං පි.

සජ්ජුලස 304 සජ්ජරූක්ඛස්ස සිලෙසො සජ්ජුලසො, අසසු, සිලොපො, ඒසසත්තං.

සඤ්ඤ 489 සඤ සඝෙ, ඤ්ඤා, නිගහගීතලොපො, සඤයතීති සඤ්ඤං.

සඤ්ඤු 489 සඤ සඝෙ, ඤ්ඤු, නිගහගීතලොපො, සඤයතීති සඤ්ඤු.

සඩය 629 සඞ්ඛොත්‍යවයවනති සඩයො, ඒ චයෙ, ණ. (සමූහෙ.)

සඩාඡිකා 236 සඩාරයති යථාගිමතමිති සඩාරිකා, සංපුබ්බා චරගතියං, ණ්ඡිකො, ඉත්ථියං ආ, (දූසියං).

සඬ්ඛ්‍යාන 752 සංපුබ්බා ඛ්‍යාදි වෙධාකරණෙ, නො, ඉනනාදෙසො.

සඥාත 141 සයං ජනිතො සුතො සඥාතො.

---

* පඩයකරඛ්‍යිත්තනහරණම්වඛ්‍යෝ, සි : වි:

සජීව 657 සංපුබ්බා ජීව පාණධාරණේ, අ, මරනනාපි කම්මඵලානුභව නඵලං පුනපපුන ජීවනන්‍යසම්මනි සඤ්ජීවෝ.

සඤ්ඣා 68 සම්මා ඣායනන්‍තීති සඤ්ඣා, සංපුබ්බා ඉඞ විනනායං.

සඤ්ඤ 114 සඤානාති එතායාති සඤ්ඤ, සංපුබ්බා ඤ්‍යුවබ්‍රොධනෙ, ක්‍විම්, 847.

සඤ්ඨ 177 සඨ කෙතවෙ, ණ්‍ය, සඨියති න සම්මා භාසති නෙනාති සඨ්‍යං, සඨස්‍ස භාවෝ කම්මං වා සඨ්‍යං.

සඨ 737 සඨ කෙතවෙ, අ, සඨෝ. (වංකාසයෙ).

සණ්ඨාන 771 සංපුබ්බා ඨා ගතිනිවුත්තියං, යු, 1133 (අංකෙ ලක්ඛණේ, ආකාරෙ සිසවාලනාදිකෙ.)*

සණඩ 687 ඛණ දූනෙ, ඩෝ, සමූ උපසමෙ වා, සමනං සණ්ඩං, සණ්ඩි ගුණ්ඩනෙ වා.

සණ්ඩාස 527 සංගම්ම ඩංසනීති සණ්ඩාසෝ, සංපුබ්බා ඩංස ඩංසනෙ, ණෙ, නිග්‍රහගීතලොපෝ.

සණ්හ 1007 සා තනුකරණේ, ණ්හා, සීයති තනුකරියතීති සණ්හෝ, සෝ අන්‍නාකම්මනි වා, සීයති සයං සුඛුමභාවෙන අතිසුඛුමම්පි අත්‍ථං අන්‍නං කරොති නිබ්බත්‍තෙති පාපෙත්‍තීති සණ්හං. "න ඛෝ පන මං සණ්හෙන සමුදාචරිස්‍සන්‍තී" ති එවමාදීසු දිස්‍සති.

සත 474 දසදසකං සතං නාම, වෙ බින්‍දූසඤ්ඤිතා එකා ලෙඛා—කතෙක සෙසස්‍ස දසසඤ්ඤස්‍ස සච්ඡත්‍තනිස්‍ස සතාදෙසෝ.

සතන 41 සමන්‍තතෝ තණොත්‍තීති සතතං, සං : තනු විත්‍ථාරෙ, තෝ.

සතපත්‍තන 642 සතං පත්‍තානාන්‍යස්‍සාති සතපත්‍තෝ, 684 සතපත්‍තං, 915 (සරොරුහෙ කම්මලෙ, ඛගන්‍තරෙ රුක්ඛකිම්බාදක සකුණෙ.)

සතපදී 622 සතං පදානි අස්‍සාති සතපදී, ඊ. පදස්‍සඉදු පාදත්‍තෝ.

සතභිසජ 60 සතං භිසජා (ඉව තාරා) එත්‍තානි සතභිසජෝ, සතභිසජානං වා අධිපතීති සතභිසජෝ. (සතතාරෙ සතභිසජෝ.)

සතමූලි 585 සතං මූලානි යස්‍ස සෝ සතමූලි.

සතරංසි 62 සතං බහවෝ රංසයෝ යස්‍ස සෝ සතරංසි.

සතලක්ඛගුණ 477 සතලක්ඛෙ ගුණිතං සතලක්ඛගුණං.

සතවංක 672 සතක්ඛත්තුං වංකතීති සතවංකෝ, වංක කොටිල්ලෙ අ.

සතාවරී 585 සතං රොගෙ ආවරත්‍තීති සතාවරී, වර ආවරණේ චඡාසු, ඊ.

සති 158 සරති සරන්‍තී වා තාය සරණ මත්‍තමෙව වා එසානි සති, පමා දං වා සරති හිංසත්‍තීති සති, සර ගති හිංසා විත්‍තාසු, ති.

සතිවොස්‍සග්ග 173 සතියා විස්‍සජ්ජනං සතිවොස්‍සග්ගොත්‍ථා, විපුබ්බ සජ විස්‍සජ්ජනාලිඞනනිම්මානෙසු ඉස්‍ස ඔ, ඨ පුබ්බා සජවිස්‍සග්ගෙ වා, තදූ පුබ්බ වාගමාසවණ්ණාදෙසා.

සත්‍ති 234 අස ගුව්, අත්‍තෝ, ඊ, ආදිලොපෝ, සමෙත්‍තීති වා සත්‍ති, සමූ උපස මෙ වා, අ තෝ, ඊ.

---

* ලසිතලපනාදිකෙ, සි: ටී :

සතෙරතා 48 සතතං ථිරති කම්පතීති සතෙරො, සො එව සතෙරතා, සකත්ථෙ තාපච්චයො.

සත්ත 93 රූපාදීසු සජ්ජතීති සත්තා, නිච්ඡාදූරාගොපි රූළ්හියා සත්තා ති වුච්චති, සජ් සඟෙ, තො, 816 (දුබ්භං ධනං, අත්තභාවො පඤ්චඛන්ධා සමූහො, පාණෙ ජීවිතින්ද්‍රියං, දුබ්භාදීසු චතූසු සත්තං, සත්තායං විජ්ජමානත්‍යායං සත්තා, ජනෙ සත්තො, සො සත්තාසද්දෙ ආසත්ත ලග්ගත්ත තිලිඞ්ගිකො) "කිත්තූසත්තර මානොව =පෙ= ගතසත්තං ජරගගව" නති "විගතජීවිතජීණ්ණගොණ්" නති අට්ඨකථාය වුත්තත්තා එත්ථ සත්තාසද්දෙ, පාණිසංඛාතෙ ජීවිතෙති දට්ඨබ්බං.

සත්තධඤ්ඤ 451 ධානං පොසනං තත්‍ර සාධූනි ධඤ්ඤානි, යො, රසෙසා, සාලි ආදයො සත්තධඤ්ඤානි.

සත්තපණ්ණී 555 සත්තා පණ්ණා න්‍යස්සාති සත්තපණ්ණී, යො සරදෙ පුප්ඵති.

සත්තම 695 සන්තතමතාය සත්තමො, සන්තතො තමො, සන්තස්ස ච සො. අති අතිසයෙන අතිසත්තෙ

සත්තමහාසර 680 අනොතත්තාදයො සත්තමහාසරා නාම.

සත්තලා 576 සුඛුරං දල මෙතිස්සාති සත්තලා, දස්ස තො, සත්ත දලානි වා අස්සාති සත්තලා.

සත්තවංකා 672 සත්තඤ්ඣතතූං වංකතීති සත්තවංකො, වංක කොටිලේය, අ.

සත්ති 351 සක සත්තියං, ති, පහාවාදීනං වසා සත්තියො නාම තිස්සො භවන්ති, තත්‍ර යං මන්ත්‍රාදීනං *භෙදූදීනඤ යථාවතො අවත්ථාපනං තං ඤ්ඤණබලං මන්ත්‍රසත්ති, සකසම්පත්තුප්පත්තියං කොසදඤ්ඣා පහුසත්ති, තෙසං යෙව පහුත්තසම්පාදනෙ සාමත්ථියතො, වුත්තඤ්ඣ, "කොසදඤ්ඣ බලං පහුසත්ති" ඉති—†බලවති උස්සාහසෙට්ඨා උස්සාහසත්ති, වුත්තඤ්ඣ, ‡"විකතමබලමුස්සාහසත්ති" ඉති—392 සසු හිංසායං, තො, නඳූදි, 394 සසු හිංසායං, ති, 398 සක සත්තියං, ති, 1050 (සරෙ කඬෙ).

සත්තිධර 17 සත්ති පහරණවිසෙසං ධරතීති සත්තිධරෙ, ධර ධාරණෙ, අ.

සත්තු 343 සස්ස අත්තනො විජිගිංසභූතස්ස දෙසානන්තරෙ සමන්තතො මඬලිභූතො රාජා සත්තුරුච්චතෙ, 344 සදි සාතනෙ, තු, ඣුවාදි, සසු හිංසායං වා, 463 සච සම්වායෙ, තු, සචති සමෙතීති සත්තු, 1122 (ඛජ්ජන්තරෙ සූකරවච්චසණ්ඨානෙ ධඤ්ඤවිකාරෙ, දිසෙ රිපුම්හි).

සත්තුඵලා 566 §සත්තුයුත්තඵලතාය සත්තුඵලා, (සිවාරුකෙඛ).

සත්ථ 385, 527 සසු හිංසායං, ථො, සසති හිංසති සත්තෙ එතෙනාති සත්ථං, 631 සරන්ති වත්තන්ත්‍යවයවා අස්මින්ති සත්ථො, සර ගතියං, ථො, රස්ස තො, සහ අත්ථෙනාති වා සත්ථො, භණ්ඩමූලං ගහෙත්වා වණිජාය පදෙසන්තරං ගතො ජනසමූහො, ජන්තූනං සමානජාතියානං

---

* වෙදනව, සි : ථි :
† බලවච්චිත්තක්කමවෙට්ඨා උස්සාහසත්ති, සි: ථි:
‡ චිත්තිකකමබල, සි : ථි :
§ සත්තයුත්තඵලතාය සත්තඵලා, සි : ථි :

විඤ්ඤායානඤ්ච ගණෙ සංඝො සමූහොති වොච්චතෙ, යථා "භික්ඛුසංඝො වාණිජ්ජසත්ථො" ච්චාදයො, 965 (ලොහෙ කාළායසෙ, සඞ්ගෙ සමූහෙ, යථා "සකටසත්ථො" ති ආදි, සාසනි ආචික්ඛති අත්ථ එතෙනාති සත්ථං, ගන්ථො.

සත්ථභෙද 344 සත්ථානං ආයුධානං භෙදෙ විසෙසා සත්ථභෙදෙ.

සත්ථවාහ 469 සත්ථං වාණිජ්ජොපජීවිනං සංඝාතං වහති දෙසන්තරං පාපියතීති සත්ථවාහො, කම්මාදිම්හි ණෙ.

සත්ති 276 සජ සඞ්ගෙ, ආසජ්ජති චරිත්මත්තාති සත්ති, පි, සක සත්තියං වා, සත්තොත්තාති ගන්තු මනෙනාති සත්ති, 1052 (සත්තෙ දීඝදණ්ඩෙ සත්ථ විසෙසෙ, සත්ති නපුංසකෙ පි.)

සත්තු 1 සාසති විනයති සත්තොති සත්ථා, රත්තූ, සාස අනුසිට්ඨිම්හි. කිලෙසෙ සජ්ජති විසඤ්ජෙන්ති අනත්ථං ගමෙන්තීති වා සත්ථා, සජ අති සජ්ජනෙ, කිලෙසෙ සාසනොදකෙන සිඤ්චතීති වා සත්ථා, සිච සෙචනෙ, කිලෙසසන්තිසංඛාතං පංකං සොසාපෙතීති වා සත්ථා, සුස සොසනෙ, කිලෙසෙ සසති හිංසන්තීති වා සත්ථා, සසු හිංසායං, සවති ආසවති ධම්මකථං සොතුං ඉච්ඡන්තීති සත්ථා, සු සවනෙ, සමෙති කිලෙසෙ උපසමෙන්තීති වා සත්ථා, සම උපසමෙ.

සත්තුවණ්ණ 487 සත්තු වණ්ණො විය වණ්ණො යස්ස සො සත්තුවණ්ණො.

සත්ථ 1134 සසු හිංසායං, ත්‍රණ්, සත්‍රං, (යාගෙ දෙවප්පජ්ජායං, **සදූ** දූනෙ ච.

සදන 205 සදන්ති තත්‍රාති සදනං, ඝ්‍ර, සද විසරණ ගත්‍යවසානෙසු.

සදූ 1153 සඞ්ඛසම්මිං කාලෙ සදූ, සඞ්ඛසද්දතො කාලසත්තමියෙ දූපච්චයො, සඞ්ඛස්ස සො.

සදූගති 38 සදූ සඞ්ඛදූ ගති ගමනං අස්සාති සදූගති, ගම්ම ගතිම්හි, ති.

සදූගණ 709 සදූ කාලෙ හවො සදූතනො, සදූසද්දතො තනො.

සදිස 530 සමානං කත්වා නං පස්සන්තීති සදිසො, සමාන සද්දූපපද දිස පෙක්ඛණෙ, සමානස්ස සො.

සදුම 207 සද විසරණෙදූ, උමො, සදුමං, (ගෙහෙ).

සද්ද 94 සප්පති උච්චාරීයතීති සද්දූ, සප්ප ගතියං වා, සප්පතෙ ඤූයතෙ නෙනාති වා සද්දූ, සපනති නෙනාති වා සද්දූ, සප ධාතුමහා දූ, සද්දීයතීති වා සද්දූ, සද්දීයති අත්ථො අනෙනාති වා සද්දූ, සද්දූ සද්දනෙ, "ගරවො පන සප්පත්ථීති සද්දූ, උදීරයති අභිලපීයතීති අත්ථොති වදන්ති" ති සද්දනීති—128.

සද්දහන 150 සද්දූ, ගයහතෙනෙනෙති සද්දගහණො, ගහ—අ.

සද්දල 187 දල දිහතියං, භාවෙ අ—ච්ඡ්ජති වා දලො යත්ථ සො සද්දලො, 599 සුන්දරං දල පත්තමෙතස්ස මඟලපාඨෙති සද්දලො, සද්දං මඟල සද්දං ලත්වති භාසන්ති පඨන්ති බ්‍රාහ්මණ නෙනාති වා සද්දලො.

සද්දූල 611 සරන්තීති සද්දූලො, සර ගතියං, ඌලො, දූනෙනා, සද්දූන උලති ගච්ඡ්ඡන්ති වා සද්දූලො. 696.

සඛ 423 සද්දහති ඒතායාති සඛා, සංපුබ්බ ධා සද්දහණෙ, අ, ඉත්තියං ආ, සඛා අස්ස දූනසස්සාත්ථීති සඛං, ණ, කාලපත්තාදිනියමෙන රාජමත්තා ඛ හව්සෙසාත්තාරාදිසත්ථතො විඤ්ඤාතං පිතුදූනං සමණබ්‍රාහ්මණාදි හොජ

නාදී සඩං නාම. සඤ්ඡොනති ඉතුමහි අවඩ්ඪවත්තිච්ඡායං පචම්. 949 (සසඩෙ සඩාය සහිතෙ, නිවාපෙ පෙතාදීනං කත්තබ්බ පූජාදුනෙ).

සඩං 1147 සඩං සදෙදු ආනුකූල්‍යපෙළු නිපාතෙතා.

සඩායුතෙන 733 සඩාය යුතෙතා සඩායුතෙතා.

සඩාලු 783 සඩා අස්සාස්සීති සඩාලු, ආලූපපච්චයො, රතනත්තයාදීසු පසාදෙ සඩා නාම.

සඩිං 1136 තතියාය සහපෙළු, "මහතා භික්ඛුසංඝෙන සඩිං, මයා සඩිං ගමිස්සති" ඉච්චාදීසු දිස්සති.

සනන්තන 713 සනං සදෙදු ඉහ සථාතම්‍යතෙතා, පුරාණත්ථෙ නිපාතොවා, තත්‍ර භවො සනන්තනො, 709 ස(නා)නං සදෙදු නිච්චත්ථෙ, සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතොවා, තත්‍ර භවො සනන්තනො, උභයත්‍රාපි භාවත්ථෙ තනො, නිගගහීතාගමො. (?)

සනා (නං) 1153 සදු සදෙදු සනා සදෙදු ච නිවෙව, සනං සදෙදු ප්‍යත්‍ර.

සනිකං 1153 "සනිකං සදෙදු අසීඝෙ" ති ටීකා—"නාතිසීඝං ගච්ඡති නාති සනිකං" ඉච්චාදීසු.

සනිත 747 සන සදෙදු, තො, සනිතං. (සසදෙදු.)

සන්ත 6 රාගාදීනං සන්තනකරණත්තා සන්තා, සමු උපසමෙ, අන්තා, 102 සම්මොපචයසහාවො සන්තා, 228 රාගාදයො සමෙන්තීති සන්තා, අන්තා, තපපච්චයො වා, 728, 749 සමු උපසමෙ, කත්තරි තො, පඤ්ඤාදීහි නෙරා, 841 (අච්චිතෙ පූජිතෙ, ඛීණෙ කිලමථපපතෙත, සම්තෙ උපසම්තෙ.)

සන්තසද්දෙ "පච්ඡිමෙ භික්ඛවෙ මහාචොරා සන්තා සංවිජ්ජමානා, ලොකස්මිං" නති ආදීසු විජ්ජමානෙ.

"*සන්තා හවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති" ති ආදීසු සාධුසු—"දිඝං සන්තස්ස යොජනං" ති ආදීසු ඛීණෙ.

"අයඤ්ච විතක්කො අයඤ්ච විචාරො සන්තා හොන්ති සම්තා" ති ආදීසු නිරුඛෙ.

අධිගතො ඛො මය්‍හයං ධම්මා ගම්භීරා දුද්දසො දුරනුබොධො සන්තො පණීතො" ති ආදීසු සන්ත සද්දුණ්ණාවචරත්තායං.

"උපසන්තස්ස සදා සතිමතො" ති ආදීසු කිලෙසූපසමෙ—වුත්තඤ්ච,

---

* "සදත්ථදීහි ධාතූහි සබ්භිසද්ද ගති වදෙ,
සප්පුරිසෙ ච නිබ්බාණෙ එසසද්දෙ පවත්තති."

අත්‍රිමානි නිබ්බචනානි, සිදන්සභාවෙ කිලෙසෙ භින්දන්ති සබ්භි, සප්පුරිසා, යො අරියොනිපි පණ්ඩිතොනිපි වුච්චති—අපිච සිදන්සභාවා කිලෙසා භිජ්ජන්ති එත්ථාති සබ්භි, නිබ්බාණං, යං රාගක්ඛයොති ආදි නාමං ලබ්භති—තථාහි සුත්තනිපාතඅට්ඨකථායං වුත්තං "යස්මා නිබ්බාණං ආගම්ම සිදන්සභාවා කිලෙසා භිජ්ජන්ති තස්මා තං සබ්භීති වුච්චති" ති—එත්ථෙතං වුච්චති.

"යස්මා නිබ්බාණමාගම්ම සංසිදන්සභාවිතො,
කෙලසා භිජ්ජන්ති තං තස්මා සබ්භීති අමතං බුධු" නති සද්දනීති.

සන්තසද්දස්ස සකාරාදෙසවසෙන සිඛං, "සබ්භි රෙව සමාසෙථ සබ්භි කුබ්බෙථ සන්ථවං" නන්‍යාදීසුපි "සබ්භි" ති නනියාඛ්‍යාවචනන්තමපි පදං දිස්සති.

"කිලන්තප්පෙ නිරුඛත්තෙ සන්තසිගොචරත්තානෙ,
කිලෙසූපසමෙ චෙව අත්ථිභාවෙ ච සාධුසු.
ඉමෙසු ඡසු ඨානෙසු සන්තසදෙසූ පනාගතො" ති සද්දනීති.

සන්තක 728 අනන්තන සම්පෙන සහාති සන්තකො, සමෙළ කො.

සන්තන 41 සමන්තතො පුනප්පුනං වා තනොතීති සන්තානං, සංපුබ්බා තනු විත්ථාරෙ, තො.

සන්තති 332 සං පුබ්බ තනොතිසමා ති, නලොපො. (වංසෙ.)

සන්තන්ත 751 සං: තප සන්තාපෙ, තො, සන්තා පීයිත්ථාති සන්තන්තො.

සන්තාන 28 තනනං තානො, සම්මා තානො අසෙසති සන්තානො, "සන්තානාදයො" ති එත්ථ ආදිනා මඤ්ඤරො ච පාරිජ්ඣතකො ච හරිචන්දනඤ්ච එතෙ පඤ්ච දෙවදුම්මා දෙවතරවො, දෙවභූමිසෙවව සම්භව තො, මන්දනෙන මොදනෙන දෙවා අනෙනාති මඤ්ඤරො, මදි මොදෙ, ආරප්පඤ්චයො, හරිම්හදං චදයති සුඛයතීති හරිචන්දනං, වදි හීලාදනෙ, යු, එතෙ පඤ්ච දෙවතරවෝ අමරකොසනයෙන වුත්තා, සොගත නයෙන පන සත්ත දෙවතරවො, වුත්තඤ්ච,

"පාටලී සිම්බලී ජම්බූ දෙවානං පාරිච්ඡත්තකො,
කදම්බො කප්පරුක්ඛෙකා ච සිරීසෙන භවන්ති සත්තාමං" ති.

තත්‍ර පාටලීති චිත්‍රපාටලී, සා අසුරලොකෙ තිට්ඨති, තථා සිම්බලී ගරුළෙසු, ජම්බූ ජම්බුදීපෙ, පාරිච්ඡත්තකො තාවතිංසෙ, කදම්බා අපරගොයානෙ, කප්පරුක්ඛෙකා උත්තරකුරූසු, සිරීසො පුබ්බවිදෙහෙති එතෙ සත්ත දෙවානමෙව පතිට්ඨානභූමීසු සම්භවතො දෙවතරවොත්වෙව වුච්චන්ති.

332 සංපුබ්බෙකා තනු විත්ථාරෙ, ණ්ණ. 952 (දෙවරුක්ඛෙකා සිරීසො, සන්තානියං වංසෙ.)

සන්ති 9 කිලෙසසමනතො සන්ති, සම්මු උපසමෙ, ති, 757 සමනං සන්ති භාවෙ ති, 1055 (මොක්ඛ නිබ්බාණෙ, සිවෙ කල්‍යාණෙ).

සන්තික 705 සහ අනන්තන සන්තිකං, සකත්ථෙ ඉකො.

සන්තෙනාස 87 සන්ත්‍රාසනං සන්තෙනාසො, සංපුබ්බා තුස තුඞීයං, ණ්ණ.

සන්ථව 769 සංපුබ්බා ථු අභිත්ථවෙ, ණ්ණ, සන්ථවනං සන්ථවො (පරිචයෙ).

සද්ද 707 සම්මු උපසමෙ, දෙ, සද්දං (ඝනෙ).

සද්දන 372 සද්දතෙ ගම්‍යතෙ නෙනෙති සද්දනො, *සද්ද ගමනෙ, යු, (යුඛරථෙ චක්කවත්තියානෙ).

සද්දූන 499 දූ දූනෙ සංපුබ්බා සංයමනත්ථෙ, කරණෙ යු, සද්දූනං, (යත්‍රෙකස්මිං බහුලපග්ගහයුත්තෙන අනෙකා බන්ධියනෙරා).

සද්දූනින 747 ඵ සං පුබ්බා දූධාතු බන්ධනෙ, සද්දූනං බන්ධනං තං යොගා වනත්‍ථූ, සද්දූනවනත්‍ථං කතං සද්දූනිතං, නාම ධාතුම්හා තො, වනත්‍ථූලොපො, සද්දූනං සජ්ජතමසෙසති වා: ඉතො. (බන්ධනියෙ.)

සන්ධිඛ 346 කිච්කාලං පඨිතබ්බාති සන්ධිඛො, දිස පෙඤ්ඛණෙ, තො, සංසද්දූයමප්පත්ථෙ, අථවා, සන්ධිඛාති එත්ථ සකාරෙ බන්ධවෙ, තඤ්ඤා

* සද්ද සවනෙ, සි: පී:

සෝ විය බන්ධවෝ විය අඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සාසවසෙන දිඝෝ දිඨ පුබ්බාති සන්ධීඨෝ.

සන්දිට්ඨික 86 සන්දිට්ඨේ පච්චක්ඛඅත්තභාවෙ ජාතං සන්දිට්ඨිකං, ණිකෝ.

සන්දෙස 124 සන්දිස්සතීති සන්දෙසෝ, සං පුබ්බා දිස පෙක්ඛණේ, ණ.

සන්දෙසොත්ති 124 සන්දිස්සතීති සන්දෙසෝ, සන්දිස්සමානෝ අත්ථෝ, තස්ස උත්ති සන්දෙසොත්ති, යාය සන්දිට්ඨෝ අභිනීයත්තෙ සා සන්දෙසොත්ති.

සන්දෙසහර 347 සන්දෙසවාච්චං හරත්‍යනෙනෙති සන්දෙසහරෝ, අ.

සන්දෙහ 170 දිහ උපචයෙ, ඉධ පන සංපුබ්බත්තා සංසයෙ, ණ.

සන්දෙහ 629 සහාවයවෙන දූහයතීති සන්දෙහෝ, දුහ පපූරණේ, ණ.

සන්ධි 763 සංපුබ්බා ධා ධාරණේ, ඉ, සන්ධානං සන්ධි, 941 (සංඝටනෙ චිනනං අනාචාරභූතෙ, පුන සන්ධීති පදපූරණත්ථං වුත්තං).

සනානකද්දු 556 සනනකා තාපසා, තෙසං දු දුමෝ සනනකද්දූ, මලොපෝ, "සනනකද්දූ තාපසාදෙලවණේණ තාපසපපියෝ" නි කොසන්නාරෝ.

සනාතඛ 378 වමෙමන සම්මා නඛවාති සනනඛෝ, සංපුබ්බා නහ බන්ධනෙ, තෝ. (කතසන්නාහෙ.)

සනාහ 377 සංපුබ්බා නහ බන්ධනෙ, ණ, සනනාහෝ.

සනිකඤ්ච 706, 770 සංනිපුබ්බාපි කඨසද්දූ සමීපත්ථෝ යෙවාති දස්සනත්ථං උදාහටං, කස විලෙඛණේ වා, තෝ.

සනිකාස 529 සංනිපුබ්බා කාස දිත්තියං, අ, සනිකාසෝ.

සනිධි 770 සංනිපුබ්බා ධා ධාරණේ, ඉ, සනිධානං සනිධි, පුමේ, ඵපනෙ ව්‍යයං, 957.

සනිහ 530 සංනිපුබ්බා හාදිත්තියං, අ, සනිහෝ.

සනිවෙස 771 සංනිපුබ්බා විස පවෙසනෙ, ණ, සනිවෙසෝ.

සපව* 517 සං සුනඛං පචතීති සපචෝ, පච පාකෙ, අ, (චණ්ඩාලෙ),

"චණ්ඩාලපුලවමාතඟ දිවාකිත්තී ජනඟමා,
නිසාදසපචා අනෙතාවාසී චණ්ඩාල පුක්කුසා" ඒ.ත්‍යමරකොසෙ.

සපත්ත 344 දුක්ඛහෙතූත්තා සපතතී ඉවාති සපත්තෝ, ඉවත්ථෙ අකාරපපච්චයෝ, අථවා සපත්තෝතාති ඒත්ථ සකාරෝ රක්ඛසෙ, තයමා සෝ විය රක්ඛසෝ විය අඤ්ඤමඤ්ඤං අහිතාසුඛං පාපෙතීති සපත්තෝ.

සපථ 117 සප අක්කොසෙ, ථෝ, සපනං සපථෝ, "ඝොරානි භවං නරකානි යාසී" තාදිසරූපං සපථෝ.

සපදි 1149 සත්ථු සපදිසද්දූ තං ඛණේ ත්‍යත්ථෙ, "සපදි ධරණීපාලෝ."

සපන 117 සප අක්කොසෙ, යු, සපනං, මුසාවාදං වදනෙනා "ඝොරානි භවං නරකානි යාසී" තාදි සරූපං සපනං.

සපාක 517 සං සුනඛං පචතීති සපාකෝ, පච පාකෙ, ණ. (චණ්ඩාලෙ.)

සම්බ 243 සමානං පිඬූනං යස්ස සෝ සපිණ්ඩෝ, (සන්තපුරිසාවයවකෙසු නිකමෙසු ඤූතිසු).

සපප 653 සපපතියමා අ, භූම්‍යුඤ්ඤෙන ගතෙනන ගති සප්පනං යස්ස සෝ සපෙපා, සපපතීති වා සපෙපා, සප්ප ගතිමහි, සංසප්පනෙනා ගච්ඡතීති

---

* විකාසං පන සපචොති පදං පවක්කොති ගහෙත්වා "පුපවකෙ, ණ්වු, පවක්කෝ, පුව ක්කොති පි පාඨෝ, පුගතියං, ණ්වු, පුවකෝ" නි වුත්තං.

අත්ථා, නෙනාහ ආයස්මා සාරිපුත්තත්ථා "යො කාමේ පරිවජ්ජේ ථ= පෙ = ති ඉමිස්සා පාළියා නිද්දිසෙ "සපෙපා වුච්චති අහි, කෙන ඒන සපෙපා, සංසප්පනෙනා ගච්ඡතීති සපෙපා" ති.

සපඤඤු 228 සුන්දරා පඤ්ඤා යස්ස සො සපඤඤු, සහ පඤ්ඤාය යො වත්තමනෙ වා සපඤඤු.

සපදුඛා 655 සප්පස්ස දුඛා (දණ්ඩතත්පුරිසා) සප්පදුඛා.

සපපරාජ 650 සප්පානං රාජා සප්පරාජා, (වාසුකිනාගරාජෙ).

සපි 499 සප්ප ගමනෙ, ඉ, සප්පි, යො නං පරිභුඤ්ජති තස්ස බලාසුවඩ්ඪි නත්ථං සප්පති ගච්ඡති පවත්තතීති සප්පි.

සබ් 371 සං සුඛං එරති අනෙනාති සබ්ං, නෙරුත්තෙනා, "සබ්ං කළීවෙ බුරෙ පුම්ා" ති අමරකොසො.

සබ්ර 672 සයනත්තා පසෙසන එරතීති සබ්රී, නදාදි, එර එරණෙ.

සබ (ළ) ල 99 සවතීති සබලො, සව ගතියං, අලො, (සබලො කොකිල කණ්ඨවණ්ණෙ).

සබ්බ 702 සරති පවත්තතීති සබ්බං, සර ගතියං, බො, රස්ස බො, සබ්බ ගතිම්හි වා, අ, සබ්බති ගච්ඡති පවත්තතීති වා සබ්බං.

සබ්බඤඤූ 1 සබ්බං ජානාතීති සබ්බඤඤූ, ඤූ අවබොධනෙ, රූ.

සබ්බත්ථා 1146 සබ්බත්ථා සමන්තත්ථා පරිත්ථා සමන්තා චාති චත්තාරෙ තුල්‍යත්ථා නිපාතා.

සබ්බත්ර 1161 සබ්බස්මිං ඨානෙ සබ්බත්ර, සබ්බසද්දත්ථා සත්තම්‍යත්ථෙ ත්‍රප්පච්චයො.

සබ්බදි 1161 "සබ්බත්ථා ධි" ති සබ්බසද්දත්ථා සත්තම්‍යත්ථෙ ධිප්පච්චයො.

සබ්බභූමම 307 සබ්බභූමියා ඉසසරො සබ්බභූමෙමා, ණ්‍යා.

සබ්‍රහ්මචාරි 410 බ්‍රහ්මචාරීහි සහ චරතීති සබ්‍රහ්මචාරි, සමානො ච සො බ්‍රහ්මචාරී චෙති වා සබ්‍රහ්මචාරි, "තෙසු වුඩ්ඪ" දිනා සමානසස සො.

සභා 210 සනෙතහි භාති දිප්පතීති සභා, ක්විං, භා දිත්තියං, සන්තසස සාදෙසො, සංගමම භාසනති එත්ථාති වා සභා, 414 සහ භාසනත්‍යසසනති සභා, හලොපො, සබ්හි භාතීති වා සභා, 1101 (සංසදෙ සභායං).

සභාජන 760 සභාජ පීතිදස්සනෙසු සභාජ පීතිවචනෙසු වා, යු, වුරාදි. (ආපුච්ඡනෙ, ආපුච්ඡනඤ්ච ගමනාගමනාදිසමයෙ සුඛජ්ජබ්‍යාබාධාදීන මාලිඛනවුම්බනඤ්ඤාගතපියවචනාරොග්‍යපුච්ඡනගමනානුඤ්ඤාදිනා ආනන්දනං.)

සභාය 210 සනෙතහි භාති දිප්පතීති සභායං, භාදිත්තියං, යො, සන්තසද්ද සස සාදෙසො.

සභාව 177 භවනං භාවො, සස්ස අත්තනො සනෙතා සංවිජ්ජමානො වා භාවො සභාවො.

සභ්‍ය 333, 414 සභායං සාධු සභෙය්‍ය, සාධවත්ථෙ යො, (කුලිනෙ).

සම 529 සම වෙලමෙප, අ, 757 (8) සම උපසමෙ, අ, සමො 922 (සන්තී නිබ්බාණං, නිහෙ සදිසෙ).

සමං 1136 සහත්ථෙ තතියාවිභත්‍යන්තා නිපාතො, "නනො සමං අත්ථි."

සමගග 702 අගෙහන සිඛරෙන සංඛතං සමගගං, (සඛඛසම්ං).

සමජ්ජා 414 සමජ්ජනති සංගච්ඡනති මීලනත්‍යඤ්ඤනති සමජ්ජා, සං පුබ්බෝ අජ් ගමනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ.

සමඤ්ඤ 114 සම්මා ආජානාති සමං වා ජානාති එතායාති සමඤ්ඤා, සං පුබ්බෝ ඤුවඛොධනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ.

සමණ 433 සමෙතීති සමණෙ, සු, සමු උපසමෙ, නස්ස ණෙ.

සමණුද්දෙස 440 සමණලිහාචාරත්තා සමණෙයයනති උද්දිසිතබ්බොති සමණුද්දෙසෝ.

සමන්ත 702 සං පුබ්බෝ අසු ඛෙපනෙ, තෝ, 1068 (අඛ්ලෙ සන්තලෙ).

සමන්ථ 1068 සමත්ථෙතීති සමත්ථෝ, සම්පූර්වාත් සත්තියං, අ, (සත්තෙඝ ඛමෙ, සත්තෙතීති පාඨෙ පන සත්තියුත්තෙනත්‍යත්ථෝ, සම්බන්ධෙ අව්පපයොගෙ).

සමථ 155 කාමච්ඡන්දං සමෙතීති සමථෝ, ථෝ, සමු උපසමෙ.

සමන්තචක්ඛු 2 සමන්තචක්ඛූ සංඛාතං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං අස්සාත්ථීති සමන්තචක්ඛු.

සමන්තතෝ 1146 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතෝ, "නගරස්ස සමන්තතෝ."

සමන්තා 1146 සත්තම්‍යත්ථෙ නිපාතෝ, "සමන්තා චක්ඛවාලෙසූ"ත්‍යාදීසු.

සමය 66 සං පුනප්පුනං එතීති සමයෝ, ඉ ගතියං, 161 සමන්තතෝ අයනං ගති සමයෝ, සං සුද්ධි සම්මා වා අව්පරීතාකාරෙන අයිතබ්බා ඤාතබ්බාති වා සමයෝ, සංපුබ්බෝ අයගතිම්හි, අ.
778 සමවායත්ථාදිවාචකෝ බහවෝ සමයසද්දෝ ජාතියා සංගයහා "සමයෝ"ති එතවචනනිද්දෙසෝ කතෝ—සමයසද්දෝ "අපෙපව නාම ඤෙපි උපසංකමෙයයාම කාලඤ්ච සමයඤ්ච උපාදාය"ති ආදීසු සමවායෙ, (පච්චයසාමග්ගියං).
"මහාසමයෝපවනස්මිං දෙවකායා සමාගතා"ති ආදීසු සමූහෙ.
"සමයෝපි ඛෝ තෙ භද්දලි අප්පටිවිඛෝ"ති ආදීසු කාරණෙ.
"එකොව ඛෝ භික්ඛවෙ ඛණෝ ච සමයෝ ච බ්‍රහ්මචරියවාසාය"ති ආදීසු ඛණෙ, (ඔකාසෙ).
"දුක්ඛස්ස පීළනට්ඨෝ—පෙ—අභිසමයට්ඨෝ"ති ආදිසු පටිවෙධෙ.
"එකං සමයං භගවා"ති ආදීසු කාලෙ.
"සම්මාමානාභිසමයා අනන්තමකාසි දුක්ඛස්සා"ති ආදිසු පහානෙ.
"අත්ථාභිසමයා ධීරෝ පඬිතොති පවුච්චති"ති ආදිසු ලාභෙ.
"තෙන ඛෝ පන—පෙ—සමයප්පවාදකෝ තින්දුකාච්ඡෙ එකසාලකෙ මල්ලිකාය ආරාමෙ පටිවසති"ති ආදීසු දිට්ඨියං.
එත්ථ ච උපසග්ගානං ජොතකමත්තතා තස්ස තස්ස අත්ථස්ස වාචකෝ සමයසද්දෝ එවාති සමයසද්දස්ස අත්ථඛාරෙපි සඋපසග්ගෝ අභිසමයසද්දෝ වුත්තොතාති.
තත්ථ සහකාරි කාරණතාය සහනිජ්ඣං සමෙති සමවෙතීති සමයෝ, සමවායෝ.
සමං සහ වා අවයවානං අයනං පවත්තති අවත්ථානන්ති සමයෝ, සමූහෝ, යථා සමුදයොති—අවයවසහාවත්ථාමෙව හි සමූහොති.

*පච්චයන්තරසමාගමෙ එති ඵලං එතස්මා උප්පජ්ජති පවත්තති චාති සමයො, කාරණං, යථා සමුදයොති.
සමෙති සමාගච්ඡති මග්ගබ්‍රහ්මචරියං එත්ථ තදුධාරපුග්ගලෙහීති සමයො, ඛණෙ.
ඤාණෙන අභිමුඛං සම්මා එතබ්බා අධිගන්තබ්බාති සමයො, ධම්මානං අවිපරීතො සභාවො.
අභිමුඛභාවෙන සම්මා එති ගච්ඡති බුජ්ඣිතීති සමයො, ධම්මානං යථාභූතසභාවාවබොධො.
සමෙන්ති එත්ථ එතෙන වා †සහච්ඡති ධම්මා සහජාතධම්මෙහි උපාදීහි වාති සමයො, කාලො—ධම්මප්පවත්තිමත්තතාය අත්ථතො අභූතතොපි හි කාලො ධම්මප්පවත්තියා අධිකරණං කරණං විය ච පරිකප්පනා මත්තසිද්ධෙන රූපෙන වොහරීයත්ති සමයොති.
‡සස්ස නිරොධස්ස යානං සමා වා යානං අපගමො අප්පවත්තීති සමයො, පහානං.
සමිති සංගති සමොධානන්ති සමයො, ලාභො.
සමෙති සංයොජනභාවතො සම්බන්ධා එති අත්තනො විසයෙ පවත්තති දළ්හග්ගහණභාවතො වා සංයුත්තා අයන්ති පවත්තන්ති සත්තා යථා අභිනිවෙසං එතෙනාති සමයො, දිට්ඨි—දිට්ඨිසංයොජනෙන හි සත්තා අතිවිය බජ්ඣන්තීති—එවං තස්මිං තස්මිං අත්ථෙ සමයසද්දස්ස පවත්ති වෙදිතබ්බා—නනු අත්ථමත්ථං පති සද්දානිවිසන්තීති? න එකෙන සද්දෙන අනෙකෙ අත්ථා අභිධීයන්තීති—සච්චමෙතං සද්දවිසෙසෙ අපෙක්ඛිතෙ—සද්දවිසෙසෙහි අපෙක්ඛමානෙ එකෙන සද්දෙන අනෙකත්ථාභිධානං න සම්භවති, න හි යො කාලත්ථො සමයසද්දෙ සො යෙව සමූහාදි අත්ථං වදති, එත්ථ පන තෙසං තෙසං අත්ථානං සමය සද්දවචනීයතා සාමඤ්ඤමුපාදාය අනෙකත්ථතා සමයසද්දස්ස වුත්තා, එවං සබ්බත්ථ අනුද්ධාරෙ අධිප්පායො වෙදිතබ්බා.

"ඉතො යාතො අයතො ච නිබ්බත්තා සමුදීරයෙ,
විඤ්ඤූ සමයසද්දස්ස සමවායාදි වාචිනො.
ඉතො යාතො අයතො ච සමානත්ථෙහි ධාතූහි,
එවං සමානි රූපානි භවන්ති නි ච ඊරයෙ." සද්දනීති.

සමර 399 අර ගමනෙ, සංපුබ්බා, අ, සමරං, (යුඩෙ).

සමවාය 630 සහාවයවෙන බහූපෙතා අයන්තීති සමවායො, (සමූහෙ).

සමා 81 සමයති විකලයති භාවෙන්තීති සමා, සම වෙකල්ය, සම චින්තෙති ධාතුයා සිද්ධාති සද්දනීතියං වුත්තනං 922.

ස(සා)මාජික 414 §සමාජං ජනසංඝාතං සමාවසන්තාගච්ඡන්ති වා එකදෙසී භවන්තීති සමාජා, නෙගි සම එති භවතීති සමාජීකො, ණීකො.

---

* අවසෙසපච්චයානං සමාගමෙ.
† "සහ ගච්ඡති සත්තෙහා සහාවධම්මා වා සහජාතාදීහි උප්පාදෙදි හි වාති" එකඤ්.
‡ සමස්ස.
§ සමාජනං සංඝානං සමන්තතොජනත්‍යාගනත්‍වා එකදෙසී භවනතීති සමාජා, නෙගි සම වෙතීති, සි : පී :

සමාධි 155 එකාලම්බනෙ සුට්ඨු ආධානං සමාධි, සංපුබ්බා ධා ධාරණෙ, සඤ්ඤුයම්, 858 (සමත්ථෙන නිඞ්ගයං, චකාරෙන නියමාදිකෙ ගණ්හාති).

සමාන 530 සම *වෙලමෙප, යු—අත්ථීති වා සමානො, අස් භාවෙ, මානො, අකාරලොපො, 916.

සමාස 166 සමස්සතෙ සංඛිපීයතෙති සමාසො, **සමසනං** සංඛිපනං වා සමාසො, සංපුබ්බා අස සංඛිපනෙ, ඝඤ්.

සමිඤ 749 සමු උපසමෙ, කත්තාරි තො, කම්මසාධනො ප්‍යයං.

සමිති 414 සමයනති මිලනන්ත්‍යසෙනති සමිති, ඉ ගතිම්හි, ඉත්ථියං ති, මිලනං එකීභාවො, 630 සභාවයවෙන එතීති සමිති, ඉ ගතිම්හි, ති, 1057.

සම්බා 36 සන්තාමගහිං එඩයති වඩයතීති සම්බා, ඉධ වුඩ්ඪියං, අ.

සම් 566 ගඩ්ඪං සමෙතීති සම්, සමූපසමෙ, ඉ, නදාදි. (සිවාරුතෙඩ්.)

සම්ප 705 සංගතො ආපො යස්මිං තං සම්පං, අසසිත්තං.

සම්ර 38 සමන්තතො ඊරති කම්පති ඛිපති රුක්ඛාදයොති සම්රො, සංපුබ්බා ඊර කම්පනෙ, අ.

සම්රණ 37, 579 සන්තං නිච්චලං ඊරයති කම්පෙතීති සම්රණෙ, සංපුබ්බා ඊර කම්පනෙ, ඝු.

සමුග්ගහ 317 සමුගච්ඡතීති සමුග්ගහා, සං උපුබ්බා ගමු ගමනෙ, ණ්වි.

සමුජ්ජණ්ණ 754 සංපුබ්බා උජ්ජා උස්සග්ගෙ, තො, සමුජ්ජණ්ණං, විධුතං ධුතංපි, (වනෙත).

සමුදය 630 සභාවයවෙන උදයතීති සමුදයො, දුගමො, සහසඤ්ඤුපපද උපුබ්බ අය ගතිම්හි, අ, 927.

සමුදුය 629 සභාවයවෙන උදයතීති සමුදුයො අය ගතිම්හි, අ, දුගමො, දීඝො.

සමුද්ද 659 සම්මා †කුලිදනති චන්දුදයෙ අයම්හා ‡ආපානීති සමුද්දෙ, උදි ක්ලෙදනෙ, දෙ, සමං උදකෙන ලොණං එත්ථාති වා සමුද්දෙ, සත්තම්බහුබ්බිහි, චිත්තං.

"පසවතෙමනත්ථෙන ධාතුනා උදිනා පන,
සමුද්දසද්දං නිපජ්ජන්ති වදෙය්‍ය මතිමා නරො.

එත්ථ හි සමුද්දෙති අඩ්ඪි අච්ඡරියබ්භුතධම්මෙඩ්ඪි සමන්නාගතත්තා සමුද්දති අභාසන්නිසිත්තානං මච්ඡමකරාදීනං පීතිසොමනස්සං පසවති ජනෙතීති සමුද්දෙ, අය මය්හාකං ඛන්ති, අඩ්ඪකථාචාරියා පන "සමුද්දනත්ථෙන සමුද්දෙ, ක්ලෙදනත්ථෙන තෙමනත්ථෙනාති වුත්තං හොති" ති වදන්ති—මිලින්දපඤ්හෙ පන ආයස්මා නාගසෙනො "භන්තෙ නාගසෙන සමුද්දෙ සමුද්දෙති වුච්චති කෙන කාරණෙන නාම උදකං සමුද්දෙති වුච්චති?" ති මිලින්දරඤ්ඤා පුට්ඨො ආහ "යත්තකං මහාරාජ උදකං තත්තකං ලොණං යත්තකං ලොණං තත්තකං උදකං උදකසමත්තා සමුද්දෙති වුච්චති" ති—තඤ්ච රඤ්ඤා මිලින්දෙන

---

* වෙඤ්ලබ්බ්‍ය, සි : පී : † කුලිඤ්ඤනති, සි : පී : ‡ ආපාජලානීති, සි : පී:

"කලෙලාසි භගෙන නාගසෙනා" ති වුත්තං, එත්ථ හි සමං උදකෙන ලොණං එත්ථාති සමුද්දොති නිබ්බචනං වෙදිතබ්බං—නීලොදනාති ආදීසු විය — තත්ථ භදන්තනාගසෙනමතඤ්ච අම්හාකං මතඤ්ච පකති සමුද්දං සඤ්ඤාය වුත්තත්තා න විරුජ්ඣති, අට්ඨකථාචරියානං මතමපි "තණ්හා සමුද්දෙ" ති ච "සමුද්දෙ පෙසො" ති ච ආගතානි සමුද්ද සරික්ඛකානි තණ්හාච ච කුණ්ඩොතාදීනි සඤ්ඤාය න විරුජ්ඣන්තීති දට්ඨබ්බං"—සද්දනීති.

සමූඤ්ඤය 1099 සං උ පුබ්බා සි සයෙ, අ, සමූඤ්ඤයො, (වයෙ සමූහෙ).

සමූහ 629 *සම්මා විසෙසෙන චොහතෙ පුඤ්ඤපීතූතනාතාති සමූහො, ණෙ, සමං සහාවයවෙන ඌහති තිට්ඨතීති වා සමූහො.

සම්පජඤ්ඤ 154 සම්පජානාතීති සම්පජානො, පුග්ගලො, ධම්මසමූහො වා, ඤ්ඤ වබොධනෙ, යු, ඤ්ඤස්ස ඤා, තස්ස භාවො සම්පජඤ්ඤං, ණ්‍යස්ස ඤ්ඤ, චිත්තං, තං සාත්ථකසම්පජඤ්ඤදිවසෙන චතුබ්බිධං.

සම්පති 1140 ඉදානී ත්‍යත්ථෙ නිපාතො, "සම්පතිජාතො" තාදීසු.

සම්පතති 385 සංපුබ්බා පද ගමනෙ, භාවෙ ති, සම්පජ්ජනං සම්පතති, සම්පජ්ජතෙති වා සම්පතති, 993 (ගුණුක්කංසෙ ගුණ්ණිසයෙ, විභවෙ හොගෙ).

සම්පද 385 පද ගමනෙ, ඉච්ඡියමතියවොති අ, සම්පජ්ජනං සම්පද, සම්පජ්ජති එතායාති වා, 993 (ගුණුක්කංසෙ ගුණ්ණිසයෙ, විභවෙ හොගෙ).

සම්පනන 845 සංපුබ්බා පද ගතිම්හි, තො, අනනාදෙසො, (සම්ඛිනි සමනනාගතෙ), සම්පන්නසද්දෙ "සම්පනනං සාලිකෙදාරං සුවා ඛුජ්ජන්ති කොසියා" ති ආදීසු සම්පුණ්ණසම්පනෙන.
"ඉමිස්සා භගෙන මහාපඨව්යා ඔජිමතලං රසසම්පනනං සෙය්‍යථාපි බුද්ධකම්ඵුං අනෙලකං" න්ති ආදීසු මධුරසම්පනෙන.
"ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො හොති සමුපෙතො උපාගතො සම්පාගතො උප්පනෙනා සමුප්පනෙනා සමනනාගතො හොති" ච්චාදීසු සමඞ්ගිසම්පනෙන.

සම්පරායික 86 සම්පරායෙ ජාතං සම්පරායිකං, ජාතත්ථෙ ණිකො.

සම්පහාර 399 සං ප පුබ්බා හර හරණෙ, පසය්හාකරණෙ ච, ණෙ, සම්පහාරො.

සම්පාන 50 සං අධො පතතීති සම්පාතො, සං පුබ්බා පත පත්තනෙ, ණෙ.

සම්පුච 317 පුච සංසිලෙසනෙ, භූවාදි, අ, සම්පුචතො, (පරූසකාදි† සම්පුචෙ).

සම්පුල්ලින 542 පුල්ල විකසනෙ, කත්තරි තො, සජාතත්ථෙ වා ඉතො, ඵල විසරණෙ වා, (විසරණං විකාසො) අසසු, සම්පුල්ලිතො.

සම්බර 14 සං පසත්ථා වරෙ ජාමාතා යස්ස සො සම්බරො.

සම්බරී 512 මායා එව සම්බරො, තස්සායනන්ති සම්බරී, ණෙ, නදාදි.

---

* "සං එකතො ඌහීයනන්ති සඤ්ඤනන්තීති සමූහං, සංපුබ්බ ඌහ සඤ්ඤණෙ, අ", නිරුත්තිසාරමඤ්ජූසා. † සරූපකාදි, ඛ : ථ :

සම්බල 380 සබ් මඬනෙ, අලෝ, සමෙඛති මඬෙතීති සම්බලං, සමෙති අඩාතපරිස්සයමෙතෙනාති වා සම්බලං, සමු උපසමෙ, අලෝ.

සම්බහුල 703 සං පහොතීති සම්බහුලං, සං ප පුබෙබා හු සත්තායං, ලෝ, පසස බෝ, සම්පහුලම්පි.

සම්බාධ 718 සම්බාධතෙ අයම්නාති සම්බාධෝ, බාධ විබාධායං, රෝ. 1085.

සම්බාහණ 769 සං පුබෙබා වාහ පයතනෙ මද්දනෙ වා, යු, සම්බාහණං.

සම්බුක 676 සම්පතීති සම්බුකෝ, උකෝ, බොනෙතා ච, අථවා, සම්බති උදකං මඬෙතීති සම්බුකෝ, සබ් මණ්ඩනෙ, කෝ.

සමහනන 346 සබ්බකාලං හජතීති සමහනෙතා, හජ සෙවායං, තෝ, අථවා, සමහතෙතාති ඒත්ථ සකාරෝ බන්ධිවෙ, තසමා සෝ විය බන්ධිවෝ විය අසඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සාසවසෙන හජතීති සමහනෙතා.

සමහම 916 සංපුබෙබා හමු අනවඛ්ඩනෙ, අ, සමහමෝ, (සංවෙගෝ උබ්බගෝ, විම්හයෝ ච).

සමහව 91 සමහවති නෙන ඵලනති සමහවෝ, සංපුබෙබා හුසත්තායං, අ, 274 සංපුබ්බ භූධාතුම්හා, අ. 977 (සඟෙ ලඟෙ).

සමහාසන 124 සංපුබෙබා භාසව්යත්තියං වාචායං, යු, ඕථු අඤ්ඤං මඤ්ඤං විරොධරහිතං වචනං සමහාසනං සල්ලාපොති ච වුච්චතෙ, යථා එකෝ බ්‍රූතෙ අජ්ජසොහණං නක්ඛත්තන්නති ඉතරොපඤ්ඤ තථෙති.

සමෙහද 681 සම්මා භිජ්ජනත්‍යසඞ්ගතති සමෙහදෙ, සංපුබෙබා භිදි මෙලනෙ, ණෙ. (සිඞ්ගිනං නදීනං සඟමෝ මෙලනා සමෙහදෙ.)

සමෙහාග 104 සහ ගුජ්ඣනමනුභවනං සමෙහාගෝ, ගුජ්පාලනපෙණිාහර ණෙසු, ණෙ, වාපිවනගෙහුයඤ්ඤනමාලාවඤ්ඤාදයෝ සමෙහාගසස විහවා.

සම්මජ්ජනී 223 සංපුබෙබා මජ්ජ සුඛියං, යු, ඉත්තියං ඊ, සම්මජ්ජති එතා යානි සම්මජ්ජනී.

සම්මතාල 142 ඝනභාවෙන සමං භවතීති සම්මං, දණ්ඩාදිහි තාළිතඛ්ඛත්තා තාළා, තාළ තාළනෙ, සම්මඛ තං තාළෙතීති සම්මතාළං, ආදිනා කංස තාළ සිලාතාළාදීනං ගහණං, තත්ථ සම්මතාළං නාම දණ්ඩමයං තාළං. කංසතාළ. ලොහමයං, සිලාය අයොපත්තාන ච වාදන තාළං සිලා තාළං.

සම්මද 87 සමෙමාදනං සම්මදෙ, සංපුබෙබා මුද හාසෙ, අ.

සම්මා 127 සම්මාසදෙදුයං අබ්‍යයෝ සබ්බලිඞ්ගවිභත්තිවචනෙසු සම්මා නෝ, 449 සමෙනති යාය සා සම්මා, සමු සමනෙ, අ, ඉත්තියං ආ, 1154 පසංසාවාචි තතියාවිභත්‍යන්ත නිපාතෝ.

සම්මාදිට්ඨි 154 සම්මාදස්සනං සම්මාදිට්ඨි, දිස පෙක්ඛණෙ, ති, සම්මා දස්සනලක්ඛණා සම්මාදිට්ඨි සා දුවිධා ලොකියලොකුත්තරවසෙන, තත්ථ පුරිමා ශබ්බිසුඛිපවත්තිකාලෙ, ඉතරා ඤාණදස්සනවිසුඛිකාලෙ ලබ්භති, ආදිපරියායෙන පහුතිනා අනඤ්ඤසාධාරණ අනඤ්ඤ තඤ්ඤසාමිතින්ද්‍රියාදයෝ ගහිතා.

සම්මාපාස 413 තීණි වස්සානි චිනා වඩ්ඪියා සහස්සචිසහස්සමත්තධනා නුප්පදූනං සම්මාපාසො නාම, තං හි සම්මා මනුස්සෙ පොසෙති හදයෙ බන්ධිත්වා විය ඨපෙති තස්මා සම්මාපාසොති වුච්චති, සම්මායුගච්ඡිද්‍යෙ පකතිපිතබන්ධඞ්කං පාසෙනති බ්‍රූපනති ඒත්ථාති සම්මාපාසො.

සම්මාසම්බුධ 4 සම්මා අවිපරිතෙන සං අත්තනා සබ්බධම්මෙ අබුජ්ඣි බුජ්ඣතීති බුජ්ඣිස්සතීති වා සම්මාසම්බුඩ්ඪො, බුධ බොධනෙ, තො, සම්මා සමෙබාධියොගා වා සම්මාසම්බුඩ්ඪො, අනාවරණඤ්ඤණපදඨානං මග්ගා ඤණං මහාඤණපදඨානං ච අනාවරණඤ්ඤණං සම්මාසමෙබාධි.

සම්මුඛා 1157 සම්මුඛා ආවි පාතු ච සම්පති සත්තම්‍යත්තා "සම්මුඛා සුතං."

සම්මුජනී 223 මුජී සොධනෙ, යු, ඉත්ථියං ඊ, සම්මුජ්ජති ඒතායාති :

සම්මුති 1133 සංපුබ්බො මන ඤණෙ, ති, (අනුඤඤ්‍යං වොහාරෙ ච සම්මුතිසදෙදූ).

සයං 1144 සං සාමං සයම්භුති තයො සයම්භුවපෙථ, තතියාවිභත්‍යන්තා, "සයං අභිඤ්ඤාය කම්මඤ්ඤෙසෙය්‍ය" ආති සාධකං.

සයථු 327 සුගතිවුඩ්ඪිසු, ථු, යාගමො ච, සි සයෙ වා, සයනං සයො, තෙන නිබ්බත්තො සයථු, නිබ්බත්තෙති ථු.

සයන 308 සයන්ත්‍යත්‍රෙති සයනං, සි සයෙ, අධිකරණෙ යු, ඉසෙස, ඒඅයාතිම්හා සුත්තෙන ඒකාරස්ස අයාදෙසො.

සයනිගහන 214 සසති ඒත්ථාති සයනි, සා ඒව ගහං සයනිගහං.

සයම්භූ 4 සයං (ඒව සම්මාසම්බුඩ්ඪො) අභවීති සයම්භූ, සයං සද්දූපපද භූසත්තායං ක්විි.

සයංවරා 235 සයමෙව පතිං වරති පත්ථෙතීති සයංවරා, වර පත්ථනායං අ, ඉත්ථියං ආ.

සර 128 සරති සූයමානතං ගච්ඡතීති සරො, සරගතියං අ, "සර අනෙඛ පෙ" ති සද්දනීතිධාතු වා. 388 සර හිංසායං, සරන්ති අනෙනාති සරො, 601 පූමෙ, සඤ්ඤායං අ, සර හිංසායං වා, 678 සර ගම්මනෙ, අ. 967 (වාපිම්හි දීඝිකාදිකායං (?).)

සරක 534 සර ගතියං, ණ්වු, සරගතිවින්නාහිංසාසු වා, සරන්ති උදක මෙත්ථාති සරකො. (පානපත්තෙ).

සරට 623 සරති ධාවතීති සරටො, අටො, සරගතියං, (කකණ්ටකෙ).

සරණ 7 යෙන චත්තාරො මග්ගා ඔඩ්ඩෙසා කිලෙසෙ සරන්ති හිංසන්ති තං ධම්මං සරණං, අරියානං වසිතගෙහත්තා වා සරණං, 403 සර හිංසායං, යු, 947 (වධෙ මරණෙ, රක්ඛිතසම්මං කම්මනි කත්තරි ච).

සරද 79 සරති පීළයති අස්මින්ති සරදෙ, 81 සරදකාලෙන ලක්ඛිතොති සරදෙ. 1124 (භායනො සංවච්ඡරො).

සරබූ 621 සරතිසමා ඌ, අබොචන්නා, සරති ගච්ඡතීති සරබූ.

සරභ 619 සරතිසමා අභො, සරති ගච්ඡතීති සරභො, අණ්ඩපදෙ උඩන යනො සීහස්සාපි හන්නා, තස්ස පාදචතුක්කං උඩං භවත්තීති.

සරභූ 682 සරති භවන්ති යායාවධිභූතායාති සරභූ, සර ගතියං වා, අභූ, සරති ගච්ඡතීති වා සරභූ.

සරමණ්ඩල 131 සරානං සමූහෝ මණ්ඩලං සරමණ්ඩලං, තන්තිකණ්ඨාදීනා උසභාදයෝ සත්තා සරා, ජජ්ජරාදයෝ තයෝ ගාමා, මනුස්සලෝක වාදනවිධිනා එකෙකස්ස සරස්ස වසෙන තයෝ තයෝ මුච්ඡනා කත්වා එකවීසතිමුච්ඡනා, එකෙකස්ස සරස්ස සත්ත සත්ත ඨානානී'' ති එකූනපඤ්ඤාසඨානානි ඉච්චෙතං සරමණ්ඩලං සරසමූහෝ.

සරල 571 සරති කාලන්තරන්ති සරලෝ, අලෝ, සර චින්තායං, (කුදූමෙ).

සරලදද්දව 306 සරලනාමස්ස රුක්ඛස්ස දව්වෝ රසෝ සරලදද්දවෝ.

සරව්‍ය 390 සරෝ වයති ගච්ඡති අස්මින්ති සරව්‍යං, වය ගතිම්හි, අ, වස්සාකාරලොපෝ.

සරසි 678 සර ගතිම්හි අසෝ, නදුදි, සරසී. (මහන්තෝ සද්ද අගාධජලස්ස පඬ්ඩානස්ස පඩසුඤ්ඤස්ස ච යොග්‍යතාය නාමනාති ටීකා).

සරස්වන්(ස්සන්)ති 682 සරයොගා වනතු, මජ්ඣෙ සකාරාගමෝ, නදුදි, වනතුරත්‍රාතිසයෙ.

සරහස්ස 411 සහ රහසෙසති යෝ වත්තතෙ සෝ සරහසෙසෝ.

සරාහත්‍ථස 390 නිච්චං සරානමභ්‍යසනං වඩ්ඪිකරණං සරහත්‍ථසෝ, අස්සු ඛෙපනෙ, ණ්ණ.

සරාව 458 සරති වුඩ්ඪිං ගච්ඡති පවත්තතීති වා සරාවෝ, අවෝ, සර ගති හිංසාචින්තාසු, වඩ්ඪමානකොප්‍යත්‍ර.

සරාසන 388 සරමසති බ්‍යපතීති සරාසනං, අස්සු ඛෙපනෙ, ය්‍යු, කම්මකම්පි, කම්මාය පභවතීති කම්මකං.

සරික්ඛක 529 සමානම්ව නං පස්සතීති සරික්ඛකෝ, සමානස්ස සෝ, දුසස්ස රික්ඛාදෙසෝ ච.

සරිතා 681 සර ගමනෙ, තෝ, ඉකාරාගමෝ, ඉත්තියං ආ, සථානිනනං සරති ගච්ඡතීති සරිතා.

සරීර 151 සරති ගච්ඡතීති සරීරං, සර ගතියං, රීරෝ, සරන්ති වාතං (?) හිංසන්තීති සරීරං, සර හිංසායං, රීරෝ.

සරීරී 93 සරීරසංඛාතෝ කායෝ යස්ස අත්ථි සෝ සරීරී, රී. (පාණිම්හි.)

සරූප 177 රූපීයතෙ පකාසීයතෙති රූපං, භාවසාධනං, රූප පකාසනෙ, අ, සං විජ්ජමානං රූපං සරූපං සන්තසද්දස්ස සෝ.

සරොරුහ 684 සරසි රුහතීති සරොරුහං, රෝ, රුහ ජනනෙ.

සල 616 සල ගතියං, අ, සලං, (සල්ලස්ස ලොමම්හි).

සලහ 645 සරති හිංසතීති සලහෝ, සර හිංසායං, අහෝ, ලත්තං, සල ගමනෙ වා.

සලල 616 සලල සල පත පථ ගත්‍යං, අලෝ, සලලං, සල්ලලම්පි, නදුදි තෙන සලලී පි.

සලාමු 546 *ලව බාල්‍යපරිභාසනෙසු, උ, විජ්ජමානබාල්‍යතාය සලාවු, සලාවු වානා තීසු, යථා, සලාවු ජඞ්ඝ, සලාවෙ මාසා, සලාවූනි කුමහ ඩානි, (ආමෙ අපක්කෙ එලෙ සලාවු වුත්තෙ).

---

* සලාවබාල්‍යපරිභාසනෙසූති, සි: පි:

සලිල 661 සලති ගච්ඡතීති සලිලං, සල ගතියං, ඉලෝ.

සලිලප්පාය 187 සලිලප්පායො බහුදකදෙසො, පායො බහුලං සලිලං එත්ථාති සලිලප්පායො.

සලිලඛහම 660 චඤ්ඤම්ව සලිලානං ජලානං භමෝ භමනං සලිලඛහමෝ.

සල්ල 393 සල්ල ආසු ගතියං, අ, සර හිංසායං වා, ල්ලෝ, රස්ස ලෝ, සල්ලෝ, 567 සල ගමනෙ, ලෝ, සල්ලෝ, 616 සල්ල ආසු ගතියං, අ, සල්ලෝ, 1087 (කඬෙ සරෙ, සලාකා වණ්ණපයුත්තා.)

සල්ලක 616 සල්ල ආසුගතියං, අ, සරත්ථෙ කො, සල්ලකො, අයං සූකර සණ්ඨානො සල්ලකාකායෝ ච.

සල්ලකන්තන 330 කායෙ පවිඨසරාදිසල්ලං නීහරණවසෙන කන්තතීති ඡින්දතීති සල්ලකන්තනා, කත්ත ඡේදනෙ, නො. (සල්ලනීහරණවෙජ්ජ.)

සල්ලකී 568 සල්ලතො ණ්වු, නාදෑදි, සල්ලකී, (ඉන්දසාලෙ).

සල්ලවෙජ්ජ 330 කායෙ පවිඨසරාදිසල්ලස්ස හරණෙ වෙජ්ජෝ තථා.

සල්ලහුක 710 සංපුබ්බො ලංඝ ගති සොසනෙසු, කපපච්චයො, ඔස්ස ඔත්තං, අස්සු, සල්ලහුකං.

සල්ලාප 124 විරොධරහිතං වචනං සල්ලාපො, සං : ලප වාක්යෙ, ඝඤ්.

සවණ 60 සවති සුහාසුභඵලමෙතෙනාති සවණං, සු පසවෙ, යු, සවණං වා, තිත්තාරො සවණෙ, 150 සුණාති එතෙනාති සවණං, සු සවණෙ, කරණෙ යු, 934 (යජඤ්ඤ පූජනෙ, සුතියං සවණක්‍රියායඤ්.)

සවණී 681 සවතීති සවණී, සු පසවනෙ, අත්තා, නාදෑදිතො ඊ.

සවණීය 129 හිතසුඛනිප්ඵාදනතො සොතඛ්ඛාති සවණීයෝ, සු සවණෙ, අනීයෝ, නස්ස ණෙ.

සවංක 672 සහ වංකෙන යො වත්තතෙ සො සවංකො, සං විජ්ජමානෝ වා වංකෝ යස්ස සෝ සවංකෝ.

සව්‍ය 719 සව *ගතියං, යෝ, වස්සාකාරලොපෝ, සව්‍යං, (වාමසරීරං).

සස 617 සස පලුතගතියං, අ, සසෝ, සලොපි, සල ආසුගතියං.

සසකකං 1140 "එවරූපං තෙ රාහුල කායෙන කම්මං සසක්‍යානං නව කරණීයං" ඉච්චාදීසු එකංසත්ථෙ.

සසංක 52 සසෝ අංකෝ යස්ස සෝ සසංකෝ. (වෙදෙ.)

සසන 403 සස හිංසායං, යු, සසනං, (මාරණෙ).

සසි 52 සස ලක්ඛණමෙත්ථ අත්ථීති සසී, ඊ.

සස්සර 246 සස ගතිහිංසාපාණනෙසු, උරෝ, සසතීති සස්සරෝ.

සස්සුර 250 සසසු ච සස්සුරෝ ච සස්සුරු, (සසසු ච සස්සුරාති වුච්චනෙන† තාදපවෙවාඛ්බාහනෙ සම්බන්ධිනිබ්බන්ධනීනිබ්‍යපදෙසෝ සසසුයමපි සීතෝ, භෙදවචනිච්ඡායනතු පුබ්බෙ විය පච්චත්තසද්දනිවෙසෝ).

සසස 452 සස ගතිහිංසා පාපුණනෙසු, සෝ, සසනති ජීවිතනති සත්තා එතෙනාති සසසං, සෙ ඛෙත්තෙ සෙති රුහතීති වා සසසං.

සසසන 709 සස්සතීති සසසතෝ, සස්ස සාතචෙව, නො, සදු සරණෙ

---

* සවථුනියං, සි: ථි: † නදපවෙදාහනසම්බන්ධිබන්ධනාභිබ්‍යපදෙසෝ, බ්‍ර: ථි:

ගච්ඡතීති වා සසතෙ, සර ගතියං, තො, සදුසදූසස සො, සසස තෙ නිච්චෙ භවො සාසතො.

සසති 189 සදූ සරනෙ ගච්ඡතීති සසති, සර ගතියං, ති, සදූ සදූසස සො.

සසු 246 සස ගති හිංසාපනෙසු,* සු, සස්සු, (ජායාපතීනං ඤාතානං ජනනී මාතු සස්සු).

සස්සුසසුර 250 සස්සු ච සසුරො ච සස්සුසසුරා.

සහ 398 සහතෙ නෙනාති සහං, සහ සත්තියං, 557 සුගන්ධිං කාතුං සහතීති සගො, සහසත්තියං, අ.

සහ 1136 සහාදයො චත්තාරො සහත්ථා, තතියාවිභත්‍යන්තා, "සහ වා ගගෙහන විනා වා ගගෙහන උපොසථං කරෙය්‍ය" සහ සඞ්ං අමා ඉච්චෙතෙ සමත්‍රියායං, "වෙදෙහො සහ මච්චෙහි උම්මගෙහන ගමිස්සති" ඉච්චාදීසු.

සහකර 269 සහකරෙති යෙ චත්තනෙතා තෙ සහකරා.

සහකාර 557 සහනං සගො, තං කරොතීති සහකාරො, සහසත්‍යුපපද කරධාතුම්හා ණෙ, හා වා මුදූ තාය සහ චත්තතීති සගො, සහං සමුදං කරොතීති සහකාරො.

සහගත 833 "ලාභී හොති රූපසහගතානං සමාපත්තීනං අරූපසහගතානං වා" ති ආදිසු ආරම්මණෙ, රූපාරූපාරම්මණන්ති අත්ථො.

"ඉදං සුඛං ඉමාය පීතියා සහගතං සහජාතං සම්පයුත්තං" තාදීසු සංසට්ඨෙ, ඉමිස්සා පීතියා සංසට්ඨන්තාත්ථො.

"යායං භික්ඛවෙ වීමංසා කොසජ්ජසහගතා කොසජ්ජසම්පයුත්තා" ති එත්ථ වොකිණ්ණෙ, අනන්තරනන්තරා උප්පජ්ජමානෙන කොසජ්ජෙන වොකිණ්ණාති අත්ථො.

"අට්ඨකසඤ්ඤං සහගතං සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති" ති ආදිසු නිස්සයෙ, අට්ඨකසඤ්ඤං නිස්සාය අට්ඨකසඤ්ඤං භාවෙත්වා පවිලඛනති අත්ථො.

"යායං තණ්හා පොනොභවිකා නන්දිරාගසහගතා"—"දිට්ඨිසහගතං" ති ආදිසු තබ්භාවෙ, නන්දිරාගභූතාති අත්ථො.

සහජ 249 සහ ජාතො සහජො, සහසදෙ, තුල්‍යවචනො, ජන ජනනෙ, ඤ්වි.

සහන (ණ) 732 සහ ඛමණෙ, යු, සහති සීලෙනාති සහණො.

සහධම්මික 438 සහ එකතොධ මමං චරන්තීති සහධම්මිකා.

සහස්ස 474 දසසතං සහස්සං, කතෙකසෙසස්ස සච්ඡන්තීස්ස දසසදූසස සහස්සාදෙසො, තිණ්ණො බින්දු සඤ්ඤා එකා ලෙඛා.

සහස්සා 1148 "සහස්සා කම්මස්ස කත්තාරො" ච්චාදීසු.

සහස්සක්ඛ 18 (සහස්සස්ස බහූනං) දෙවමනුස්සානං චින්තිතත්ථස්ස දස්සනසමත්ථතාය සහස්සක්ඛා.

සහස්සරංසි 63 සහස්සං බහවො රංසයො යස්ස සො සහස්සරංසි.

---

* හිංසාමානෙසු, සි : පී :

සහාය 346 සහ අයති කිලෙච්සුති සහායො, අය ගමනෙ, සහ හානි අයො වුඩ්ඨා යස්ස සො සහායො, තිපදබහුබ්බිහි, අථවා හානිච අයොච හායානි, නෙ යස්ස අත්ථි සො සහායො, 380 සහ එති ගච්ඡතීති සහායො.

සා.

සා 519 සුන ගතියං, නලොපො, උස්සත්තං, සු සවණෙ වා, "සුනො ආ" ති ආ, සාමිකස්ස වචනං සද්දං වා සුණාතීති සා.
808 "සා මද්දී නාගමාරුහි නාතිඛණ්ඩංව කුජ්ජර" නති ආදීසු සාසද්දස්ස තසද්දත්ථතා විඤ්ඤායති—"න සත්ථ සා උපඨිතො හොති" ති "භගවතො සා ජාතිපි සුත්වා සත්තා අමතරසභාගිනො භවනති" ති ආදීසු සාසද්දස්ස සුනඛවාචකතා විඤ්ඤායති.
"අනනං තවසිදං සකටං යස්සයිතං ඛජ්ජරෙ භුජ්ජරෙ පියාරෙව,
ජානාසි මං භිං පරදත්තූපජීවි, උත්තිඨපිණ්ඩං ලභතං සපාකො" ති
එත්ථ සාසද්දස්ස රස්සභාවකරණෙන සපාකොති පාළි සීතාති අත්ථං අගහෙත්වා සානං සුනඛානං ඉදං මංසන්ති අත්ථං ගහෙත්වා ස. පචනීති සපාකොති වුත්තනති දට්ඨබ්බං, අට්ඨකථායං පන "සපාකොති සපාක චණ්ඩාලො" ඉච්චෙව වුත්තං, තම්පි එතමෙවත්ථං දීපෙති එවං සාසද්දෙ සුනඛෙ ච වත්තති—"සා දුරා ජනානූනං පියා" ති වුත්තෙ පන සකා දුරා සත්තානං පියාති අත්ථදීපනවසෙන සාසද්දස්ස සකවාචකතා විඤ්ඤායති—එවං සාසද්දෙ සකම්හිවත්ථෙ ච වත්තති. එකක්ඛර කොසෙ පන
"සොණෙ සත්ථරි ධානුයං ආදෙසසිරිවිහත්තිහරියායං පකිත්තිතො" ති වුත්තත්තා සාසද්දෙ සත්ථරි ච සිරිහරියාදීසු ච හොති.
"සිසෙසා" ච්චාදීසු සත්ථරි ආචරියෙ—සාහි ආචරියෙහි සාසිතබ්බානි සිසෙසා—"සාලො" ච්චාදීසු ච, සාහි හෙසජ්ජාචරියෙහි නානාරොගස්ස තිකිච්ඡනත්ථාය ලායතෙ ගයහතෙති සාලො.
"සාමො වණ්ණෙ" ච්චාදීසු සිරියං සම්පත්තියං, සා සිරිමෙති සංගච්ඡති එතෙනාති සාමො.
"සාහාතා" ච්චාදීසු භරියායං—සාය භරියාය භාතා සා භාතා.
(බ්‍රහ්මෙ සො පුමෙ, අත්තනි සං නපුංසකෙ, ධනසම්මිං සො අනිත්ථි සුනඛෙ සා පුමෙ වුච්චතා, අත්තානියෙ සො තිලිඞ්ගිකො.)

සා 110 (එක:) සාධාතු පන "නෙසාදපුත්තොභද්දනෙන සාමො ඉති මං පඤ්ඤතො" ති එත්ථ සාමොති පදෙ සාමත්ථෙ හොති, තත්ථ හි සානි යුත්තායුත්තං හිතාහිතඤ්ච ජානිතුං සමත්ථොතීති සාමො.
"සණහාසුබුම්ධම්ම" නති පදෙ සාධාතු තනුකරණෙ හොති, තත්ථ සායති තනු කරියතීති සණ්හං.
"සාණං භඟ" නති එත්ථ "සාණ" නති පදෙපි සාධාතු තනුකරණත්ථෙ, තත්ථාපි හි, සායති තනු කරියතීති සාණං.
"සාකො" ති එත්ථ සාධාතු පාකෙ පචිතබ්බෙ හොති, සායති පචියතීති සාකො, සූපපණ්ණෙ.

සාක 459 සා තනුකරණෙ, ණ්වු, සා පාකෙ වා, සායති පචියතීති තථා.

සාකච්ඡා 120 සහ සම්මා වා අවිරොධෙන කථා සාකච්ඡා, තො, ථස්ස චො, තස්ස ඡා.

සාකිය 336 සාකෙ භවො සාකියො, ඉයො, යලොපො, දීඝොච. (සම්මා සම්බුඩකුලෙ රාජිනි).

සාකුණ්ඩික 513 සකුණෙ හනන්වා ජීවතීති සාකුණ්ඩිකො, ණ්ඩිකො.

සාකෙතන 201 සාකො රාජූනං යුඩාදීසු සන්නි සඡාතා එත්ථාති සාකෙතං, සඡාතත්ථෙ ඉතො, "සාකො සන්තීමහි භූපාලෙ දුමදීපන්තරෙසුචා" ති නානත්ථසඟහො—සාකො නාම රාජා දුමො වා එත්ථ ආදිකාලෙ ජාතොති වා සාකෙතං, සායං ගහිතවසනඨානතතා සාකෙතනන්ති ච, කිතනිවා සෙති ධාතුයා යකාරලොපතො සිඩන්ති ච සද්දනීති.

සාඛා 542 සඛ බ්‍යාපනෙ, අ, ඉත්ථියං ආ, සාඛා "ලතා වල්ලි සමාඛ්‍යතා ලතා සාඛා තු සාඛිනා" මිති ලතානානත්ථා.

සාඛානගර 199 මූලපුරස්ස තරුඨානියස්ස සාඛා සදිසත්තා සාඛා, සාඛා එව නගරං සාඛානගරං.

සාඛාමිග 614 සාඛායං මිගො පසු සාඛාමිගො. (මකකටෙ.)

සාඛි 540 සාඛායොගතො සාඛා අස්සාරූපීති සාඛී, ඊ. (දුමෙ.)

සාගර 659 සගරෙණ රාජකුමාරෙණ ඛතො නීඛත්තොත්ති වා සාගරෝ, සානං ධනානං ආකරොති වා සාගරෝ, ගස්ස කො, අථවා, සඝං සංසීදනං රාති ගණ්හාතීති සාගරෝ, සඝසද්දූපපද රා ආදානෙ, ණ, නිඝහීතලොපො, අකාරස්ස දීඝො.

සාගල 200 සානං ධනානං උපපත්තිඨානං සාකරෝ, සො එව සාගලං, කස්ස ගො, රස්ස ලො, අකාරස්ස දීඝො.

සාග 411 සහ කප්පාදීහි ඡහි අඟෙහි යො වත්තතෙ සො සාඟො.

සාටක 290 සට රුජා විසරණගත්‍යවසානෙසු, ණ්වු, සාටකො.

සාණ(න) 291 සණෙ නාම පිරවාකො වත්ථුයොනි* යස්ස තවෙන කෙ වට්ටාදයො ජාලාදිනි කරොනන්ති, සණස්ස විකාරෝ සාණං, 528 සා තනූ කරණෙ, යු, ණත්තං, සායති ආවුඩෙ තනූකරොති එතෙනාති සාණෙ.

සාත 88 සාදියති අස්සාදියතීති සාතං, සාද අස්සාදනෙ, තො, සදනං ආරම්මණස්ස අස්සාදනං සාතං, සද සදනෙ, (සදනං අස්සාදෙ) අ, දස්ස තො.

සාතකුම්භ 488 සතකුම්භං පදුමකෙසරවණ්ණං, තබ්බණ්ණසදිසත්තා සාතකුම්භං.

සාති 59 සාති තනූ කරොති සුභාසුභනන්ති සාති, සා තනූකරණෙ, ති.

සාදු 1067 සද අස්සාදනෙ, ණු, සාදියති අස්සාදියතීති සාදු.

සාදුකණ්ට 559 සාදුඵලතාය සාදු ච සො කණ්ටකසදිසතාය කණ්ටා චෙති සාදුකණ්ටා.

සාධන 890 සාධ සංසිඩියං, යු, සාධනං, (උපකරණං කුලාලාදීනං දණ්ඩචක්කාදි, සිඩි නිපජ්ජන්ති, කාරකො කත්තාදි සත්තවිධො).

සාධාරණ 718 සහ ධාරණෙන වත්තන්තීති සාධාරණා, සමං ආධාරියන්ති

* පිරනවො එකො රුක්ඛයොනි, ඛ: පී:

තස්මිනති වා සාධාරණං, සමසද්දූපපද ආපූබෙබා ධා ධාරණෙ, යු, සම සද්දස්ස සාදෙසො.

සාඛිත 743 සාධ සංසිඛියං, කම්මනි තො, සාඛිතො.

සාධු 333 සාත්ථපරත්ථං සාධෙතීති සාධු, සාධ සංසිඛිමහි, උ, 693 සාධ සංසිඛියං, උ, 790. (සජ්ජනෙ සප්පුරිසෙ.)

සාධුසද්දෙ—"සාධු ධම්ම රුචිරාජ සාධු පඤ්ඤාණවා නරෙ,
සාධු ඉත්ථාන මද්දූබෙහා පාපානං අකරණං සුඛං" ති ආදීසු සුන්දරෙ.

"සාධුකං සුණෙම මනසි කරෙමා" ති ආදීසු දළ්හිකමෙම.

"සාධු මෙ භන්තෙ භගවා සංඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතූ" ති ආදීසු ආයාචනෙ.

"සාධු භන්තෙති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා" ති ආදීසු සම්පටිච්ඡනෙ.

"අසාධුං සාධුනා දමෙ" ති ආදීසු සජ්ජනෙ.

"සාධු සාධු සාරිපුත්තෙනා" ති ආදීසු සම්පහංසායං.

සාධු 1144 "සාධු සුට්ඨු භන්තෙ සංවරිස්සාමී" ති එත්ථ සම්පටිච්ඡනෙ. පසංසා යාචනාසුපි—"සාධු සාධු සාරිපුත්ත ආනන්දෙව සම්මා බ්‍යාකරමානො බ්‍යාකරෙය්‍ය" ති එත්ථ පසංසායං.

"සාධු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං දෙසෙතූ යමහං භගවතො සුත්වා ආජානෙය්‍ය" න්ති එත්ථ යාචනායං.

සාන 519 සු සවණෙ, සාමිකස්ස වචනං සුණාතීති සානො, සුන ගතියං වා, අ, උස්සාත්තං, සානො, සාණොපි.

සානු 607 සමහීයතෙ සෙවීයතෙති සානු, සනොති අත්තානි භත්තිං උපපාදෙතීති වා සානු, සන සම්භත්තියං, ණු, සන දානෙ වා.

සාප 1093 සප අක්කොසෙ, ණෙ, සාපො, "අනිට්ඨං භවතීච්චෙවං අක්කොසො කස්ස උපරි අයං සාපො පතිස්සති" ච්චාදීසු.

සාපතෙය්‍ය 485 සස්ස ධනස්ස පති සපති, තස්මිං සාධූති සාපතෙය්‍යං.

සාපද 613 බ්‍යග්ඝා තං ඛාදනූති ආදිනා සපන්ති නෙනාති සාපදෙ, සප අක්කොසෙ, දෙ, දීඝාදි.

සාඛල්‍ය 520 සානං සුනඛානං බන්ධනං සාඛන්ධනං.

සාම 96 සායති තනූ කරීයති පරිපක්ඛවණ්ණෙහීති සාමො, සාති සුන්දරත්තං තනූං කරොතීති වා සාමො, සා තනූකරණෙ, මො, සා සිරිමෙති සංගච්ඡති එතෙනාති වා සාමො, * 108 සොයන්ති පාපමනෙනාති සාමං, සො අන්තකම්මනි, කරණෙ මො, ඔසස්ස, සා තනූකරණවසානෙසූති වා ධාත්වන්තො, 839 (සාමලෙ නිලෙ, සයම්භුවෙ සයං සද්දස්ස අභාවෙ, සාරිබා උපාසිකා(?).)

සාමං 839 සයම්භුවෙ, සයංසද්දස්ස අභාවෙ, 1144 සං සාමං සයඤ්ඤෙති තයො සයම්භුවම්භුවෙ තතියාවිභත්‍යන්තා, "සාමං සච්චානි අභිසම්බුජ්ඣිත්වා" ති උදාහරණං.

---

* නඤ්ඤෙ චක්කවත්තිරාජාදීනං සත්තානං උපධිසම්පත්තිං සම්පාදනාය පුඤ්ඤනිබ්බත්තා සම්පත්තියො සංගච්ඡන්තීති සාමොති එක : ඤො : ටීකා :

සාමඤ්ඤ 718 සමානමෙව සාමඤ්ඤං, සමානසද්දතො සකත්ථේ ණ්ය.

සාමණේර 440 සමණසසාපච්චං සාමණේරෝ, අපච්චත්ථේ ණේරෝ.

සාමණේරී 438 සමණසසාපච්චං සාමණේරෝ, ඉත්ථියං ඊ, සාමණේරී.

සාමන්ත 706 සංගතං අන්තං සාමන්තයං සසද්දසස දීඝෝ, නිග්ගහීතසස මෝ.

සාමල 96 සායති තනු කරීයති පවිපක්ඛවණ්ණෙහීති සාමලෝ, සා තනුකරණේ, මලෝ.

සාමා 571 සා තනුකරණේ, මෝ, ඉත්ථියං ආ, සාමා, 590 විරොචනකරණේන කායං රොගඞ සායති තනු කරීයතීති සාමා, සා තනුකරණේ, මෝ, ඉත්ථියං ආ, 839 සාරිබා උපාසිකා. (?)

සාමාජීක 414 සමාජං ජනසංඝාතං, සමාවසන්තෘගතත්තා එකදෙසී භවතීති සමාජ, තෙහි සමං එති භවතීති සාමාජීකෝ, ණ්කෝ.

සාමි 725 සං ධනමසසාත්ථීති සාම්, සාමීතිපි, 1200 නිපාතසංඛාතෝ සාමි සද්දෝ අඩෙ භාගෙ, ජිගුච්ඡනෙ, නිසුයඞ, අඩෙ භාගෙ සාමි ගුහතං, *ජිගුච්ඡනෙපි තදෙව.

සාමික 240 සං එතසසාත්ථීති සාම්කෝ, ආමිපච්චයෝ, සකත්ථේ කෝ, 1122 (පති ධවෝ, අධිරෙ අධිපති).

සාමිභගිනී 245 සාම්නෝ (භත්තුනෝ) භගිනී සාම්භගිනී (නනන්දුයං).

සාමිභාතු 247 සාම්නෝ භාතා සාමිභාතා.

සාමී 725 සං ධනමසසාත්ථීති සාමී, ආමී, දීඝාදි, රසසනෙත්තා සාමිතිපි.

සාමුද්ද 461 සමුද්දභූමිය මවඛීතං ලඛං සාමුද්දං, ණෙ, (ලොණෙද්දකං සුඛාඛං සන්තානානං සිතං යං භවති තං සාමුද්දලවණං).

සාය 68 සායති දිනං අවසානතීති සායෝ, සාවසානෙ, යො, සායත්තෙනා වා දීනන්තං කරොතීති සායෝ.

සායං 1155 සායෙ සායණ්හා, "සායමාසං නිඛ්පෙත්වා" තන්තාදිසු.

සායක 388, 391 සා තනුකරණවසානෙසු, ණ්වු, දිවාදි, සායකෝ, (කණ්ඩ ඛගොත ච) 1049.

සාර 933 සර ගතිහිංසාවිත්තාසු, ණෙ, සාරෝ, (පිරංසෙ පිරකොඨාසෙ).

සාරඟ 617 සෙන සුඛෙන රඟති ගච්ඡති පලායතීති සාරඟෝ, රඟ ගමනෙ, අ, දීඝාදි, 641 සර හිංසායං, සරණං සාරෝ, තං ගච්ඡතීති සාරඟෝ, 1050 (යෙ ආකාසමබ්භුග්ගහනත්ථා පුන ඔතරිත්වා උදකන්තරෙ මච්ඡේ ගණ්හන්ති සෙ නීලසකුණෙ චාතකෝ නාම, එණෙ එණිමිග ඛත්තෙ).

සාරථි 376 සරගතියං, ථි, රථෙන සහ සරති ගච්ඡතීති වා සාරථි, ඉණ්, සාරෙතීති වා සාරථි.

සාරද 984 සරදෙ ජාතෝ සාරදෝ, ණෙ, (සරදුබ්භූතෙ සරදකාලෙ සම්භූතෙ, අප්පගබ්භෙ කාතරවචනෙ).

සාරදී 588 සරදකාලෙ සජාතත්තා සාරදී, ණී, (අග්ගිසිඛායං).

---

* සාමි වුත්තං, ඛ: ථි:

සාරමෙය්‍ය 518 සරමා සුතා, තස්සාපච්චං සාරමෙයෙය්‍ය, ණේයෙය්‍ය.

සාරස 642 සරති කීළෙති සාරසෝ, සෝ, සර හිංසායං, දීඝෝ.

සාරිපුත්ත 434 සාරිනාම බ්‍රාහ්මණියා පුත්තෝ සාරිපුත්තෝ.

සාරිඵලක 532 ඉතෝ චිතෝ සරන්ති පරිවත්තන්තීති සාරිනෝ, තේසං ඵලකං සාරිඵලකං.

සාරිබා 839 සාරි ඉව වනතීති සාරිබා, ඣ්, වස්ස බෝ, (සාමාලතායං).

සාල(ළ) 244 සස්ස අත්තනෝ එසා සා, හරියා, තස්සා භාතා සාලෝ, ජායාය භාතරි අලෝ, සර ගතිහිංසාචින්තාසු වා, ණේ, ලත්තං, සාල විතථෙ ක වා, ණේ, 539, 562 සල ගමනෙ, ණේ, සාලෝ, සාරවන්තතාය වා සාරෝ, සෝ එව අඤ්ඤත්‍රොපචාරා සාලෝ, අථවා, සාලෝති එත්ථ සා සදෙද්දූ, ආවරියෙ, තසමා සාහි හෙසජ්ජචරියෙහි නානාරොගස්ස තිකිච්ඡනත්ථාය ලායතෙ ගය්හතෙති සාලෝ, 934 (සප්පුඤ්ඤමෙ අස්සකණ්ණ රුක්ඛෙ, රුක්ඛෙ රුක්ඛමත්තෙ.)

සාල (ළ) සද්දෙ "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ ගාමස්ස වා නිගමස්ස වා අවිදූරෙ මහන්තං සාලවනං තමස්ස ඵරඬෙහි සංඡන්නං, අන්තරෙන සමක සාලාන" න්ති එත්ථ සප්පුඤ්ඤමෙ. "අථ ඛෝ තං භික්ඛවෙ මාලුවා බීජ අඤ්ඤතරස්මිං සාලමූලෙ නිපතෙය්‍ය" න්ති ආදීසු රුක්ඛෙ.

"තවෙව දෙව විජිතෙ තවෙවුය්‍යානභූමියා,
උජුවංසා මහාසාලා නීලොභාසා මනොරමා" න්ති

එත්ථ වනපති ජෙට්ඨරුක්ඛෙපි සාලසද්දෙ—තෙනාහ සද්දනීතියං.

"සාලරුක්ඛෙ ජෙට්ඨරුක්ඛෙ යස්මිං කස්මිඤ්චි පාදපෙ,
සාලෝ ඉති රවෝ සාලා සන්ථාගාරෙ පියං සියා" න්ති

සප්පුඤ්ඤමෙ ච රුක්ඛසාමඤ්ඤෙ ච වත්තමානො සාලසද්දෙ මුඛජ ළකාරසහිතො විය දිස්සති.

සාලපණ්ණී 584 සාලපණ්ණසදිසවිසටතාය (විටපතාය) සාලපණ්ණී, සාලං සොභණ යුත්තං පණ්ණමස්සාති වා සාලපණ්ණී.

සාල(ළ)ව 556 සල ගමනත්ථෙ අවෝ, උපසග්ගස්ස දීඝළත්තානි නිපාතනා, සලති පවත්තතීති සාළවෝ, සාලවෝ ගාළවොත්‍යපි.

සාලා 207 සල ගමනෙ, ඉත්‍රියම්කියවෝ වාති අ, ඉත්‍රියං ආ, සාලා, සර ධාතුම්හි සති ලත්තමෙව විසෙසෝ 934.

සාලි 450 සාලසිලායං, ඉ, සාලි, අථවා, සාලීති එත්ථ සකාරෝ ඛෙත්ත වාචකෝ තස්මා සෙ ඛෙත්තෙ ලීයති අල්ලීයතීති සාලි, ලි සිලෙසනෙ.

සාලූක 688 සල ගමනත්ථෝ දඞ්කෝ ධාතු, උකෝ, දීඝෝ, සාලූකං, සලති හොජනත්තමුපයාතීති වා සාලූකං.

සාලොහිත 243 ලොහිතෙන සමානෙන්ති සාලොහිතෝ, සමානස්ස සාදෙසෝ, පුබ්බනිපාතෝ ච.

සාව 99 සෙ ගතිම්හි, අවෝ, සයතීති සාවෝ, (කණ්හාජිනකෙ).

සාවණ 75 සවති සුභාසුභං ඵලමෙතෙනාති සවණං, සවණෙන නක්ඛ ත්තෙන (පරිපුණ්ණඳුයුත්තෙන) යුත්තෝ මාසෝ සාවණෝ.

සාවත්ථී 199 සවත්ථස්ස ඉසිනෝ නිවාසට්ඨානත්තා සාවත්ථී, සබ්බධන මෙත්ථ අත්ථී ති වා සාවත්ථී, සබ්බස්ස සාවෝ, ධනවාචකෝ අත්ථසද්දෝ, ඉ.

සාවිත්තති(ත්තී) 417 යං පන චතුවිසඤ්ඤාරවන්තං වෙදූනං ආදිභූතඤ්ච ගායත්ති විය ඡන්දූනං නාපි චතුප්පදං අථඛෝ තිපදං තිපාදමේව සියා සා සාවිත්තති නාම, සවිතුසස ඉසිනෝ අයං වාචා සාවිත්තති, ඉණ්.

සාස 329 සස පාණිනෙ, සසනං සාසෝ, ඝු, සසනමෙතස්සත්ථීති වා සාසෝ, ඉණ්.

සාසන 557 සාස අනුසිට්ඨිම්හි, යු, සාසියතෙති සාසනං. 992 (ආගමේ බුඛ වචනෙ, ලෙඛෙ වාචිකලෙඛෙ).

සාසප 451 සාස අනුසිට්ඨියං, අපෝ, සාසියන්ති එතෙනාති සාසපෝ.

සාහස 349 සහෝ වුච්චති බලං, තප්පභවං සාහසං, ඉණ්, 1130 (දඬෙපි සාහසං).

සාහසා 1148 (අතඤ්ඤාතෙ අවිතඤ්ඤාතෙ, "බලක්කාරෙ තු සාහසං").

සාහු 1144 සම්පටිච්ඡනත්ථෙ "සාහූති වා ලහූති වා ඔපායිකන්ති වා පතිරූපන්ති වා" ති ආදීසු.

සාළිකා 626 සල ගතියං, ණ්ඉකො, ළත්තං, ඉත්ථියං ආ, සාරිකාපි.

සාළූර 519 සරහිංසායං, ඌරෝ, රසස ළො, දීඝාදි, මිගෙ සරති හිංසන්තීති සාළූරෝ.

සි.

සි 110 (එක:) සිකාරෝ පන "සියෝ අංයෝ" තාදීසු නාම විභත්තියං—"ති අන්ති සිථ මිමා" ති ආදීසු ආඛ්‍යාතවිභත්තියං—"තපාදිතෝ සී" ති ආදීසු තඞ්තසිපච්චයෙ—"සි සයෙ" ති ආදීසු ධාතුයං.

සි 110 (එක:) සිධාතු පන "සිවෝ, සිවන්ති" ආද්සු සෙවනෙ—තණ්හි හිතසුඛං පත්ථෙන්තෙහි සෙවියතෙති සිවෝ, මහෙසෝ. වට්ටභය භීතෙහි සෙවියතෙති සිවං, නිබ්බාණං—"නිහීයති පුරිසෝ නිහීනසෙවී" "නව හායෙථ කදාචි තුල්‍යසෙවී" ති ආදීසුච සෙවනෙ.

"සෙය්‍යං, සෙනාසන" න්ති ආදීසු සයනෙ—තත්ථ හි සයන්ති එත්ථාති සෙය්‍යා, සෙන්ති ච ආසන්ති ච එත්ථාති සෙනාසනං.

"විසයෝ, සීමා" ති එත්ථ සිධාතු බන්ධනෙ, තත්ථහි විසයීධම්මං විසෙසෙන සිනොන්ති බන්ධන්තීති විසයෝ—කම්මවාචාදීහි සියන්ති බන්ධියන්තීති ත්‍යමා.

"අරහත්තාමඤ්ඤා වානං සියන්ති" ති ආදීසු සිධාතු ඡෙදනෙ, තණ්හි හි අරහත්තමඤ්ඤා වානං සමූච්ඡින්දන්තීති අත්ථෝ.

"අසි" ති එත්ථාපි සිධාතු ඡෙදනෙ, ආකොධවසෙන වෙරිජනානං මහා පරාධජනානඤ්ච සීසාදිකං සයන්ති සමූච්ඡින්දන්තීති අසි, ඛග්ගෝ, ආ පුබ්බා සිධාතු ඡෙදනෙ.

"සෙතු" ති ආදීසු සිධාතු ගතිම්හි, සිනොති ගච්ඡති පාරිමතීරං එතෙනාති සෙතු.

"කෙසා" ති ආදීසු රූහණත්ථෙ, කෙ සීසෙ සෙන්ති රූහන්තීති කෙසා.

"සිඤ්චියා නදියා තීරෙ" ති එත්ථ "සින්ධූ" ති පදෙ සිකාරෝ සීති සද්දෙ, සීතිසද්දං කුරුමානා ධුනාති කම්පත්තීති සින්ධු, එවංනාමිකා නදී.

"සෙතුඝාතෝ" ති එත්ථ සිධාතු පවත්තනෙ, සිනොති පවත්තති ඵලං එතස්මාති සෙතු, කාරණං.

සිංසපා 571 සාස අනුසිට්ඨියං, සිස ඉච්ඡායං වා, අපෝ, නිග්ගහීතාගමෝ.

සිකතා 663 සිව පගඤ්ඤණේ, තො, ඉත්තියං ආ, සිකතා, (චාළිකායං).

සිකතා 525 කාපේ අවලඹනං වෙත්තාදි විකති සිකතා නාම, සක සත්ති යං, කත්තරි කෝ, උපනත්තස්සි, සිකතා කාපේපි.

සිකඛමානා 438 සික්ඛතීති සික්ඛමානා **සික්ඛ**විජ්ජාපාදූනෙ, මානෝ.

සිකඛා 110 සික්ඛනෙත්ත අජ්ඣායනෙත්ත එතායාති සික්ඛා, **සික්ඛ** විජෙජා පාදූනෙ, අ, ඉත්තියං ආ.

සිකඛිත 720 සික්ඛ විජෙජාපාදූනෙ, තො, සික්ඛිතෙතා.

සිඛඬ 635 සිඛඬිනො අයං සිඛඬො, ණේ, 1085 (සිඛා චූළා පිජං පුච්ඡං).

සිඛඬක 257 සිඛා යෙව සිඛඬකො, සකපේ කෝ, සිඛාසිඛඬසද්දූන මභෙදත්තා යෙව හි **සිඛඬි**, සිඛීවාති මොරො වුත්තෙතා.

සිඛඬි 634 සිඛඬො අස්ස අත්ථීති සිඛඬි, ණී, භූජගභූජෙපි.

සිඛර 542 සි සයෙ, ඛරො, සිඛා වා චූළා සා විය ජායතීති සිඛරො, 608 සිඛං රොහතීති සිඛරං, නෙරූතොතා, 993 (අයොමය විජ්ඣින කණ්ටකො සුවණ්ණදිවි ඊසකං).

සිඛරී 605 සිඛරයොගා සිඛරී, ණී, 1114 (පබ්බතෙ දුමෙ).

සිඛා 35 සිඛා දිත්තිය මග්ගජ්ඣායං, සිනොති නිසාණී භවතීති සිඛා, සි නිසා නෙති කාතන්ත ධාතු, ඛපපච්චයො, 258 සි බන්ධනෙ, ඛො, ඉත්තියං ආ, සි සෙවායං වා, සයන්ති එත්ථ උණ්හා කුසුමාදයො චාති සිඛා, 634 සිඛා අග්ගිජ්ඣායඤ්ච පුබ්බ වුත්තා, 872 (ජ්ඣා අග්ගිජ්ඣා, අග්ගං කොපි.)

සිඛී 33 සිඛා වුච්චති **ජ්ඣා**, තාය යොගතො සිඛී, ණී, 634 සිඛා අස්ස අත්ථීති සිඛී, 1041.

සිඟාල 615 සර ගතිහිංසාචින්තාසු, අලො, සරතිස්ස සිඟො, සිඟාලො.

සිඟු 555 සි සෙවායං, ගු, ඕඛං විනාසනත්ථං සෙවියතෙති සිඟ්ගු.

සිඟ 497 සි සෙවායං, ගො, නිග්ගහීතාගමො, සි සයෙ වා, සයති පවත්තති මත්ථකෙති **සිඟං**, 608 සිඛං ගච්ඡතීති සිඟං, ඉග ගමනත්ථො, අ, ඛලො පො, 887 (සානුම්හි පබ්බතස්ස සමෙ භූමිභාගෙ, විසාණේ මාතඟ දනෙතා, පසූනං සිඟව.)

සිඟාර 102 සිඟං නාම ධාතු, විජ්ඣිනත්ථෙන සිඟං, නාගරිකභාවසංඛාත කිලෙසසිඟස්සෙතං නාමං, තං කරොතීති: සිඟං වා *පහූතං, තං **කරොති** රාගිසු †පභවතීති වා සිඟාරො, ආරො, කිලෙසසිඟකරණං, විලා සොති වුත්තං හොති, 103 ඉති තෙසු සිඟාරස්සෙවං සරූපඤ්ච පභෙදඤ්ච දස්සෙතු මාහ "පොසස්සෙ" චච්චාදි, නාරියං සඟමං පටිච්ච කාරණං කත්වා පොසස්ස යා පිහා ඉච්ඡා මනොවිකාරවිසෙසා, පොසෙච පුරි සෙ සඟමං පටිච්ච කාරණං කත්වා ඉත්ථියා යා පිහා ඉච්ඡා මනොවිකාර විසෙසා එසො රතිකීළාදීනං කාරණභූතො රතිකීළාදි කාරණසඟි තො වා සිඟාරො නාම, එත්ථ ච ඉත්ථිපුරිසානං දස්සන පුසනූවසෙන වා විප්පයොගවසෙන වා යා පිහා සඤ්ඤිතා සා රසො නාම, යං පන තං කාරණං කත්වා පවත්තිතං ගීතං තමෙව ලොකානං මනස්සාදජනකත්තා රසො නාම, එත්ථපචාරවසෙන පිහා රසොති වුත්තා, සබ්බත්ථෙවං.

---

* පහුතකං, පහූනං සි : ථී : † සාවනිති, බ්‍ර : ථී : .

104 උත්තමානං ඉත්ථිපුරිසානං පකති සංයොගවියොගසභාවෝ සෝ එත්ථ පායෝ බහුලම්හි උත්තමපකතිපායෝ, යෙහුයෙන උත්තමානං සංයොගවියොගප්පවත්තා. ගීතමෙව සිහාරෝ නාමාති අත්ථෝ, ඉත්ථිපුරිසානං පිහා හෙතු එතස්සාති ඉත්ථිපුරිසහෙතුකෝ, සෝ සිහාරෝ සමෙහාගෝ වියොගෝ ඉති ඉමිනාව පභෙදෙන දුවිධෝ මතෝ, තත්‍ර චාපිවනගෙහුය්‍යානමාලාවත්‍ථුනාදයෝ සමෙහාගස්ස විභාවා, යෙව ඉදානිං ලලිතභා වියොගස්ස තු පියාදස්සනං විභාවෝ, රසජනකෝ ච විභාවෝ. වුත්තඤ්ච. "ජායන්තෙව රසා යෙන
සව්භාවෝ පකිත්තිතෝ,
තෙසමෙවානුභාවොයං
ඛ්‍යතෝ කව්හි බ්‍යඤ්ජකෝ" ති.

සිගාල 615 සර ගති හිංසා චින්තාසු, අලෝ, සරතීස්ස සිඝෝ, සසාදයෝ සරති හිංසතීති සිගාලෝ.

සිගිනී 498 සිඝයුත්තතාය සිඝිනී, තඞ්තන්තා ඉනී.

සිගිවෙර 459 සිඝා ඔව වෙරං වපු යස්ස තමෙව සිඝිවෙරං.

සිඝී 488 සිඝිනාම එකා මච්ඡජාති, තඞ්බණ්ණතාය සිඝි, 590 සිඝසදිස පුථුත්තාය සිඝි, 671 සිඝයුත්තතාය සිඝි, ණ, නදුදි, සිඝුපි.

සිංඝාට 583 සිංඝ ඝාටයති, ආටෝ, සිංඝාටෝ. (තිකණ්ටකෙ.)

සිංඝාටක 203 සිංඝ ඝාටති, ආටකෝ, සිංඝති එකීභාවං යාතීති සිංඝාටකං, 1010 (කසෙරුස්ස ඵලෙ *ජලකණ්ටකස්ස ඵලෙ මනාසමාගමෙ ච වව්හරෙ.)

සිංඝානිකා 324 සිංඝ ආඝායති, ඝුවාදි, යු, සිංඝතීති සිංඝානං, තප්පි ජාතා සිංඝානිකා, සිංඝති පසවතීති වා සිංඝානිකා, ආනීකෝ, ඉත්ථියං ආ.

සිත 95 සිසෙවායං, තෝ, සෙවීයතෙති සිතෝ, සිබන්ධනෙ වා, සිනොති බන්ධති චිත්තානීති සිතෝ, සිත වණ්ණ 175 මිහ ඊසහසනෙ, තෝ, මිහ සස සත්‍ථදෙසෝ, සිතං, හසහසනෙති ධාතුයා හත්‍ථාරලොපොති සද්දනීති.
ඊසල්ලුලිතදන්තෙහි කථාකෙඛ්හි සොඬෙහි ච,
†අලඞ්කතවිජවාරං සිතම්චඡනති සූරයෝ—747 සි බන්ධනෙ, තෝ, සිතෝ, 999 (බඩෙ සම්බන්ධෙ, මිහතෙ, ඊසහසිතෙ.)

සිතපණ්ණාස 579 සිතෝ සුසෙක්‍ඛා පණ්ණාසෙ සිතපණ්ණාසෙ.

සිතපීත 96 සිතම්‍යඞ්තෝ පීතෝ සිතපීතෝ, "සිතපීත සමායොගෝ පඩුවණ්ණං පකිත්තිතෝ."

සිතබ්භ 305 අබ්භම්ව සිතං සිතබ්භා, අබ්භඤ්ඤතෝ පුබ්බනිපාතෝ.

සීතා 449 සිසයෙ, තා, සීතා, නාරී—මොග්ගල්ලායනවුත්තියං පන, "සි බන්ධනෙ, දීඝෝ, සෙනති බන්ධනති ඝඤවාසං එතායාති සීතා" (අමරකොසෙ සීතා.)

සීත 959 සිව පගඤරණෙ, ථෝ, සෙවතීති සින්ථං, (මධුවජ්ජීඤ්ඤ මදනෙ යෙන දීපම්පිජාලෙනති, ඔදනසම්මතෙ ඔදනබ්භුම්හි.)

---

* සකණ්ටකස්ස ඵලෙ, ඛ : ථී : † අලිඞ්ඛන, ඝ : ථී :

සිප්පක 494 සිව පගඤ්ඤණේ, ඵා, සෙවතීති සිප්පං, සිප්පමෙව සිප්පකං.

සිඛ 13 අනිමාදිගුණෙපෙතත්තා සිජ්ඣන්ති එතස්ස යතිච්ඡිතා අත්ථාති සිඛෝ, 748 සිඛ සංසිබ්බනේ.

සිඛණ්ඩ 4 සඛණ්ඩෙ සිඛා අත්ථි එතෙන හෙතුභූතෙනාති සිඛණ්ඩෝ, අස්ස ජාතිසමනන්තරං නිඛයෝ රතනානි චොපපජ්ජනානීති සිඛණ්ඩෝති නාමං කතං, 451 සිඛා අත්ථි අස්සින්ති සිඛණ්ඩී, 1116.

සිඛන්ත 161 සිත්පඤ්ඤා සිඛෙන්තා, සිඛෝ අන්තා අන්තෙනාති සිඛන්තෝනාති විග්ගහෝ.

සිනාන 299 සිනා සොචෙය්‍යෙ, කරණේ යු, සිනානං.

සිනිඛ 726 සිනිහ පීතියං, ඛෝ, හස්ස ඛ්, ස්නිඛෝ.

සිනෙරු 26 සිනා සොචෙය්‍යෙ, එරු, සිනාති සුච්ං කරොති දෙවෙති :

සිනෙහ 173 සිනිහ සනිහ පීතියං, භාවෙ ණේ, සිනෙහෝ.

සිද්ධි 603 සිදමොචනෙ සෙනහනෙච, ඉ, සඳ්ධපස්සවනෙ වා, උපපන්නස්සි.

සින්දුවාර 574 සි බන්ධනෙ, දු, සින්දුං ගබ්භබන්ධනං වාරෙතීති සින්දුවාරෝ.

සින්දූර 494 සන්ද සවනෙ, ඌරෝ, අස්සි, සින්දූරං, "සින්දූරං නාගසම්භව" මිත්‍යමරසීහෝ.

සිඛව 368 සිඛ්නමදූරභවෝ ජනපදෝ සිඛ්වි, තත්‍ර භවෝ සිඛිවෝ, ණේ, සංයොගත්තා න වුඩි 461 සිඛ්විදෙසෙ භවෝ සිඛ්වෝ, ණේ. 1051 (ලොණේ ලවණුත්තමෙ).

සිඛ්වි 659 සන්දතෙති සිඛ්වි, සන්ද පස්සවනෙ, ඵ, අස්සිත්තං, වණ්ණ විකාරෝ, යදුදි, 681 සීති සද්දං කුරුමානා ධුනාති කම්පතීති සිඛ්වි. 865 (දෙසෙ දෙසව්සෙසෙ, අණ්ණවෙ සමුද්දෙ, සරිතායං ගඟායං.)

සිඛ්විසඟම 681 සිඛ්විනං නදීනං සඟමෝ මෙලනා සිඛ්විසඟමෝ.

සිප්ප 528 වව්හාරනයෙ වුත්තා ගීතවජ්ජාදිකා විජ්ජා චතුසට්ඨික්‍රියා තථා ආලිඛනවුම්බනාදිකා ච අඛණ්ඩනාරා චතුසට්ඨික්‍රියා කලාසද්දෙනෙව්‍යතෙ, ආදිනා සං තත්‍රාවුත්තං කාරුකම්මං තං ගය්හතෙ, සබ්බම්පි කලාදිකං කම්මං ක්‍රියාසිප්පං නාම, සි සයෙ, පෙ, සප්ප ගමනෙ වා, උපපන්නයසි, සප්පති අනෙනාති සිප්පං, අථවා, සි සෙවාය, පෙපා, අත්තනො හිතම්චිඡනෙනාති සෙවීයතෙති සිප්පං, යංකිඤ්චි ජීවිතහෙතු සික්ඛිතබ්බං සිප්පායතනං—අපිච, සිප්පනන්ති අඛ්ඛාරස මහාසිප්පානි, සුති, සූරමති, බ්‍යකරණං, ජ්‍යොතිච්චිති, නිරුත්ති, ජොතිසත්ථං, සික්ඛා, මොක්ඛසාණං, ක්‍රියාවිධි, ධනුබෙදඩො, හත්ථිසික්ඛා, කාමතන්තං, අස්සලක්ඛණං, පුරාණං, ඉතිහාසො, නීති, තක්කො, වජ්ජ්‍යච්චාති.

සිප්පසාලා 212 සුවණ්ණකාරාදීනං සිප්පිනං කම්මසාලා සිප්පසාලා.

සිප්පි (පී) 676 සප්ප ගමනෙ, ඉ, අස්සි, සප්පති ගච්ඡතීති සිප්පි, සිප්පිකා.

සිප්පික 504 සිප්පමස්ස අත්ථීති සිප්පිකො, ණ්ඩිකො.

සිබ්බනී 162 සිවු තන්තු සන්තානෙ, අ, ඉත්තියං ඉති, භවාදීහි භවාදයො සිබ්බන්තීති සිබ්බනී.

සිම්බලි 565 සබ් මඩ්ලෙ, අලි, සිම්බලි, "පිච්ඡිලා පූරණේ මොචා පිරාසු සිම්බලි චිස්සූ" ති අමරකොසො.

සිර 256 සි සෙවායං, රෝ, කුසුමාදිහි සෙවීයතීති **සිරෝ**, සෙවනති එතෙනාති වා සිරෝ, 542, 1114.

සිරා 279 සි බන්ධනෙ, රෝ, ඉත්ථියං ආ, සෙති සරීරං බන්ධතීති සිරා.

සිරිංසප 653 සරතෙනා සපපති ගච්ඡතීති **සිරිංසපෝ**, සප්ප ගමනෙ, අ, අස්සි, සංයොගලොපෝ (අල්ලත්තසමාසෝ).

සිරිවාස 306 සිරියා ලක්ඛියා ආවාසෝ සිරිවාසෝ.

සිරී 82 කතපුඤ්ඤෙහි සෙවියතෙ වා සෙවතීති සිරී, සි සෙවායං, රෝ, ඊව, සි නිස්සයෙ වා, 385 පුබ්බෙ දෙවතාවසෙන වුත්තා, ඉධ ධනූපනානංස වසෙන 906 (සම්පත්තී ධනාදි සම්පත්ති තිවග්ගාසම්පත්ති ච, ලක්ඛී යා කතපුඤ්ඤෙහි සෙවියති, ඉත්ථී ඉත්ථිවිසෙසෝ, දෙවතා සිරිනාමිකා එකා දෙවධීතා).

සිරිස 571 සර හිංසායං, රීසෝ, අස්සි, සරති හිංසති රොගහති සිරිසෝ, සර චින්තායං වා, සප්පදඨකාලාදිසු සරියතීති වා සිරීසෝ.

සිරොවෙඨන 284 සිරසෝ වෙඨනං, සිරොවෙඨනං, ඔකාරාගමෝ.

සිරොධරා 263 සිරෝ ධීයතෙ අස්සනති වා සිරං ධරතීති වා සිරොධරා.

සිරොමණි 283 මකුට සිරසි චුම්බිතා මණි සිරොමණි.

සිරොවෙඨන 284 සිරසෝ වෙඨනං සිරොවෙඨනං, වෙඨ වෙඨනෙ, යු.

සිලා 605 සිල උඤ්ඤෙ, අ, සි සෙවායං වා, ලෝ, සත්තෙහි සෙවියතීති වා :*

සිලාපොක්ඛරණී 609 සිලාම්යා පොක්ඛරණී **සිලාපොක්ඛරණී**.

සිලාභූ 652 පඨමකාලෙ සිලායං භවතීති සිලාභූ, භූසත්තායං, ක්විං.

සිලුච්චය 605 සිලානමුච්චයෝ උබ්බෙධෝ ථූපෝ වා සිලුච්චයෝ.

සිලුත්තා 652 නිබ්බිසතාය අමාරිතත්තා සීලයුත්තානං අත්තනං මනෝ යසම්ං සෝ සිලුත්තෝ, අස්සු, රස්සාදි. (වෙයමනි වුඨිසපෙප.)

සිලෙස 763 සිලිස ආලිඟනෙ, අ, සිලිස්සති අල්ලියතීති සිලෙසෝ, (සංයොගෙ) 774 (ආලිඟනෙ).

සිලෙසුම 281 සිලිස සිලෙසනෙ, සිලිස්සතීති සිලෙසුමෝ, උමෝ.

සිලෝක 117 සිලෝක සංඝාතෙ, සිලොකති පත්ථරතීති සිලෝකෝ, 1041 (යසෙ කිත්තිසං, පඡජ අනුට්ඨුහාදෙ, අක්ඛරපදනියාමිතෝ වචනසං ඝාතෝ සිලොකෝ, යෝ පජ්ජතති වුච්චති "සිලෝකමනුකස්සාමි.")

සිව 7 සිවං බෙමභාවං කරොතීති සිවං, සංසාරභිරුකෙහි සෙවිතබ්බතතා වා සිවං, සි සෙවායං, යදුදිතා වපපච්චයෝ, සමු උපසමෙ වා, රිවෝ, සමෙති උපසමෙතීති වා සිවං, 16 සමයති පරමානන්දරූපතතා නිබ්බිකාරෝ භවතීති සිවෝ, නිරුත්තිනයෙන ඉත්ථං, මස්ස වෝ ච, හිතසුඛං පත්ථෙතතහි සෙවියතෙතති වා සිවෝ, 894 (හරෙ පර මිස්සරෙ සිවෝ, භදෙදා කලඤ්ඤණෙ, මොක්ඛෙ නිබ්බාණෙ ච සිවං, ජම්බුඅකෙ සිගාලෙ සිවා).

සිවා 615 සම උපසමෙ, ඉවෝ, ඉත්ථියං ආ. (සිගාලෙ.)

සිවි 184 සි සෙවායං, වි, සෙවනති නෙනාති සිවි, සිවං කරොනතීති වා සිවි, අඤ්ඤපෙප ඉ.

---

* "සෙවතීති සිලා" ති අත්ථසාලිනීඅට්ඨකථා.

සිවිකා 373 සි සෙවායං, ණ්වු, වාගමෝ, අසසිත්තං, ඉත්තියං ආ, සුඛත්ථිකෙහි සෙවීයතෙති සිවිකා, කිතපවවයා හි යෙහුයෙන කම්මාදීසු වත්තනති, කිච්චපච්චයා ච භාවාදීසුපි, යථා, චිනයෝ, නීසසයෝ, තාපනීයා ධම්මාති ආදීසු මහාපදෙසෙන වා කිච්චකිතපච්චයානං භාවතුකම්මා දිසුපි පවත්තති වෙදිතබ්බා, සිවං කරොතීති වා සිවිකා, ඉකො.

සිසිර 56 සස පලුතගතියං, ඉරෝ, ඉත්තඞ, සීතත්ථිකෙන සරියතීති වා සිසිරං, 79 සිසිරං සීතලං, තං යොගා සිසිරෝ, සිංස ඉච්ඡායං වා, ඉරෝ, ඉච්ඡීයතීති වා සිසිරෝ, 924 (හිමෙ තුහිණෙ.)

සියස 408 සු සවණෙ, සෙ, සොතු මිච්ඡතීති සියසෙසා, "මනුපුරාදි" නා ඉසසපච්චයො වා, තදු සුණාතීති සියසෙසාති නිබ්බචනං.—අථවා සාහි ආචරියෙහි සාසිතබ්බාති සියසෙසා, ආචරියවාචක සාසද්දපපද සාස අනුසිසියං යවි.

සී.

සීකර 49 සීතං කරොතීති සීකරෝ, සිඛතීති වා සීකරෝ, චසස කො අරෝ ච, වාතවසෙන වා තතො තතො සරතීති සීකරෝ, අසස ඊ, මරෙඤ්ඤ කකාරාගමෝ ච, (වාතෙන ඛිත්තමම්බුබින්දු සීකරෝ නාම).

සීඝ 40 සයතීති සීඝං, සි සයෙ, ඝො, එතසාභාවෙ, සෙති ලහුං හුත්වා පවත්තතීති සීඝං.

සීත 56 සි සෙවායං, තො, උණ්හාභිතත්තෙහි සෙවියතීති සීතං.

සීතරංසි 52 සීතා රංසයෝ යසස සො සීතරංසි.

සීතල 56 සීතං ගුණං ලාතීති සීතලෝ, සීතසද්දපපද ලා ආදානෙ, අ.

සීතා 449 සි බන්ධනෙ, තො, දීඝෝ, සෙනති බන්ධනති ඝරාවාසං එතා යාති සීතා, නහලලෙඛා.*

සීපද 326 ඝනභාවතො සිථිලං පදං සීපදං, වණ්ණනාසෙ, දීඝාදි.

සීමන්ත 258 සීමසස අනෙතා සීමනෙතා, සයනති එත්ථ ඌකා කුසුමා දයො ති වා සීමං අනෙතා, සි සයෙ, අනෙතා, මපෙඤ්ඤි මකාරාගමෝ.

සීමන්තිනී 230 සීමසස අනෙතා සීමනෙතා, කෙසවෙසෙ, තං යොගා ඉනි, සීමන්තිනී.

සීමා 226 සී බන්ධනෙ, මො, සීයතෙ සමඤ්ඤාන සංඝෙන කම්මවාචාය බන්ධියතෙති සීමා, සා දුවිධා බද්ධසීමා අබද්ධසීමාති, තාසු අබද්ධසීමා මරියාදකරණවසෙන සීමාති වෙදිතබ්බා, 1082 (ඔධි මරියාදා).

සීර 449 සි බන්ධනෙ, රො, දීඝෝ, සීයති බන්ධියතීති සීරෝ.

සීල 178 සීල සමාධිම්හි, අ, දීඝෝ, (සමාධි නියමෝ) 430 සි බන්ධනෙ, ලො, සිනොති බන්ධති චිත්තමෙතෙනාති සීලං, සීල සමාදානෙ වා, සීල උපධාරණෙ වා, (උපධාරණං භූසෝ ධාරණං පතිඨාවසෙන ආධාර භාවෝ) සීලෙති උපධාරෙති තං සමඞ්ගිපුග්ගලං අපායෙසු උපපත්ති නිවාරණවසෙන භූසෝ ධාරෙතීති සීලං, අථවා, සීලීයති උපධාරීයති සප්පුරිසෙහි හදයමංසඤ්ඤතරං උපනෙත්වා ධාරීයතීති සීලං, සීලනති භූවාදිගණෙ අවිප්පකිණ්ණතා සංඛාතං සමාධානං වුච්චති, චුරාදිගණෙ

* "සීතානඛලලෙඛා ච දිවඝඤා ච ඡානකී" තිකණ්ඩසෙසෝ.

පන ආධාරභාවසංඛාතං උපධාරණං වුච්චති, අඞ්කථාසු හි "කුසලානං ධම්මානං පතිට්ඨාවසෙන ආධාරභාවෝ උපධාරණ" නන්තී වුත්තෙපා, එත දෙව හි අත්ථවයං සඳ්දලක්ඛණවිදූ අනුජානන්ති, අඤ්ඤේ පන සිරත්ථෝ සිලත්ථෝ සීතත්ථෝ සීලත්ථෝ එවමාදිනා නයෙනෙව අත්ථං වණ්ණ නන්ති, තත්ථ, "එතදෙවහි අත්ථවයං සඳ්දලක්ඛණවිදූ අනුජාන නන්ති" ති ඉදං සීලසමාධිම්හි සීලඋපධාරණේති විගණ්හකස්ස සීලධාතුස්ස අත්ථ සන්ධාය වුත්තං—පුනපි සොතූනං සුඛගහණත්ථං නිබ්බචනානි වුච්ච නෙත, සීලති සමාධියති කායකම්මාදීනං සුසීල්‍යවසෙන නව්පකිරති ති සීලං, අථවා, සීලනන්ති සමාදහනන්ති චිත්තං එතෙනාති සීලං, ඉමානි භූවාදිගණ්හකවසෙන නිබ්බචනානි, චුරාදිගණ්හකවසෙන පන සීලෙති කුසලෙ ධම්මෙ උපධාරෙති පතිට්ඨාභාවෙන ගූසෙ ධාරෙන්ති සීලං, සීලනන්ති එතෙන කුසලෙ ධම්මෙ උපධාරෙනන්ති ගූසෙ ධාරෙනන්ති සාධවොති සීලන්ති නිබ්බචනානි, 1091 (සුඛත්තෙ සුන්දරවත්තෙ).

සිවථිකා 406 ශවා ධියනෙත්‍රාති සිවථිකා, ණ්වු, ඡසස සො, ථත්තං ඉත්තඞ, ශවථිකාපි, ආමකෙ සුසානසම්මිං සීවථිකා වුත්තා, අත්ථපධාන නිද්දෙසෙන චෙත්ථ සද්දෙ නිද්දිට්ඨෝ යථා "සතෝ සම්පජානෝ" ති, පුග්ගලප්පධානනිද්දෙසෙන ධම්මෝති.

සිස 256 සි බන්ධන, සො, දීඝෝ ච, සිනාති බන්ධති කෙසෙ මොලිකරණ වසෙන එත්ථාති සීසෝ, සී සයෙ වා, සයනන්ති එත්ථ ලෝකායෙති සීසෝ, 493 සී සයෙ, සි බන්ධනෙ වා, සො, සියති බන්ධියතීති සීසං, 1046 (සිරෙ උත්තමඟෙ, තිපුම්හි කාලලොහෙ:)

සිහ 611 මිගෙ හිංසතීති සීහෝ, නිපාතනා වණ්ණවිපරියායෝ—සසු හිංසාය මිච්චෙතසෝ රිහපච්චයෝ වා, මිගෙ හන්තුං සංවිජ්ජමානා ඊහා අස්සාති වා සහතීති වා සීහෝ,

"සහ හිංස ඊසවසා සීහසද්ද ගතීවදෙ,
සහනතෝ හනනතෝ සීහොති හි ගරූ වදං"—තථා හි,

සීහෝ වාතාතපාදි පරිස්සයං පි සහති කිමෙම බහූහි ඤාතිතෙහීති අත්තනෝ ගොචරත්ථායපි බුද්දකෙ පාණෙ අගණ්හනෙත්තා මාහං බුද්දකෙ පාණෙ විසමගතෙ සංඝාතං ආපාදෙසීති අනුද්දයවසෙන සහිතබ්බෙ බුද්දකසත්තෙපි සහති හිංසිතබ්බෙ පන කායූපපත්තෙන සූකරමහිසා දයෝ සත්තෙ හිංසති තස්මාපි සීහොති වුච්චති—යථා පන කන්තන පෙත්ත ආදි අන්තාව්පල්ලාසතෝ තක්කං වුච්චති එවං හිංසනත්ථෙන සීහොති වෙදිතබ්බෝ—අථවා, සබ්බ ඉරියාපථෙසු දළ්හවිරියත්තා සුට්ඨු ඊහතීති සීහෝ, වුත්තං හි

"යථා හි සීහෝ මිගරාජා නිසජ්ජට්ඨාන චංකමෙ,
අලීනවිරියෝ හොති පගණ්හිතමනෝ සදා" ති.

අපරෝ නයෝ—"සහනා ච හිංසනා ච, තථා සීඝජවත්තතෝ.
සීහෝ ඉච්චපි භාසෙය්‍ය, සක්‍යසීහස්ස සාසනෙ.

වුත්තං හි සුත්තනිපාතට්ඨකථායං "සහනා ච හනනා ච සීඝජවත්තා ච සීහෝ" ති—ඉදානි අත්ථුද්ධාරෝ වුච්චතෙ,

සීහසද්දෙ "සීහෝ භික්ඛවෙ මිගරාජා" ති ආදීසු මිගරාජෙ ආගතෙ

"අථඛෝ සීහෝ සෙනාපති යෙන භගවා තෙනුපසංකමී" ති ආදීසු පඤ්ඤත්තියං.
"සීහෝ ති ඛෝ භික්ඛවෙ තථාගතසෙසතං අධිවචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සා" ති ආදීසු තථාගතෙ—තත්ථ තථාගතෙ අසදිසකප්පනාය ආගතො—එත්ථෙතං වුච්චති,

"සීහෝ පඤ්ඤත්තියච්චාපි බුද්ධෙ අපපරිපුග්ගලෙ,
ඉමෙසු තීසු අත්ථෙසු සීහසද්දෙ පවත්තති" සද්දනීති.

සීහපඤ්ජර 216 සීහරූපයුත්තානං පඤ්ජරං සීහපඤ්ජරං.

සීහපුච්ඡී 564 සීහපුච්ඡාකාරකුසුමමඤ්ජරිතාය සීහපුච්ඡී.

සීහප්පපාත 680 බහවො සීහා පපතන්ති අස්මින්ති සීහප්පපාතො, පපුබ්බා පත පතනෙ, ණ.

සීහල 185 ලා ආදානෙ, අ, සීහං ලාතීති ගණ්හාතීති සීහලා, පුබ්බපුරිසා සීහලා, තබ්බංසෙ ජාතා සබ්බෙපි එතරහි සීහලා නාම ජාතා.

සීහාසන 357 සීහාකතිප්පධානං ආසනං සීහාසනං, රාජූනං සුවණ්ණඛචිතමාසනං.

සු.

සු 111 (එක :) සුසද්දෙ පන "සු සවණෙ" ආදීසු ධාතුයං.
"සියො = සම්සු" ති ආදීසු නාමවිභත්තියං.
"තිස්ස විභත්තිස්ස සසු හොති" ති ආදීසු ආඛ්‍යාතවිභත්තිභූතස්සා තිස්ස කාරියෙ හොති, තෙනෙව හි ගච්ඡිස්සුති ආදී පයොගා සිජ්ඣන්ති.
"අනාතිස්ස සසු හොති" ති එත්ථ අනාති විභත්තිස්ස කාරියෙ හොති, තෙනෙව හි "එව මස්සු වචනීයා" ති ආදී පයොගා සිජ්ඣන්ති.
"කතමංසු මහප්ඵලං, සු ඉති සීඝත්ථෙ" ති එත්ථ නිපාතෙ.
"සු සොහණෙ සුඛෙ සම්මා" ති ආදීසු උපසග්ගෙ.

සු 1138 අතිසයත්ථෙ 1179 "සුගතො" ත්‍යාදීසු සොභණෙ—"සූකරො" ත්‍යාදීසු සුඛෙ—"සම්මා ගතොති සුගතො" ත්‍යාදීසු සුට්ඨුසද්දත්ථෙ—"සුඝිකං" ත්‍යාදීසු සම්ඛියං.

සු 112 (එක :) සුධාතු පන "සාවකො, සොතං, සා" ති ආදීසු සවණෙ, සත්‍තුනො වචනං සුණන්තීති සාවකො, සුණන්තීති සොතං, සාමිකස්ස සද්දං සුණන්තීති සා, සුනඛො.
"සුත්තා" නති ආදීසු සුධාතු සවෙ හොති, අත්ථං අභිසවෙති, ජනෙන්තීති සුත්තා.
"රඤ්ඤා, සූදෙ මහානසෙ" ති ආදීසු සුධාතු පාකෙ, සවති සූපොදන බ්‍යඤ්ජනානි පචන්තීති සූදෙ.
"සූරො" ති එත්ථ සුධාතු හිංසායං, සුණන්ති පරසෙනායො හිංසන්තීති සූරො, සුධාතු, ණපච්චයො, රාගමො ච.
"වෙරිනෙ සුණන්තී" ති එත්ථාපි සුධාතු හිංසාය පවත්තති.
"සක්‍යකුලපසුතො" ති ආදීසු ගබ්භමොචනෙ, සුණන්ති මාතුකුච්ඡිතො ජායන්තීති පසුතො, පුත්තො.
"සෙනාය සූතො, පතාතිහි මං චින්දති සූන දිස්වා, දෙවසූතො ච මාතලී" ති ආදීසු ගතියං—තත්ථ හි සෙනාය සූතො ගතො සංඛාතන පෙසිතො

සුත්වා නෙන පෙසිතඤ්ඤං සුණාති ගච්ඡතීති සූතෝ, මාතලිදෙවසාරථි.
"ආසවා, නදිසවනති" ති ආදීසු සන්දනෙ, තත්ථ හි භවතෝ ආභව ගහං ධම්මතෝ ආගොත්‍රහූ සවන්ති සන්දන්තීති ආසවා.
"අවසස්සූතෝ අවසස්සූතායා" ති ආදීසු තින්තෙ, තත්ථ හි රාගවසෙන අවසස්සූතෝ තින්තෝ, කිලින්නෝ, න තෙමිතෝ පුරිසෝ, අවසස්සූතාය රාගවසෙන තින්තාය භික්ඛුනියාති අත්ථෝ.
"තුම්හෙ සුපුඤ්ඤං පසුත" නති ආදීසු උපචිතෙ, තත්ථ හි පසුතං උපචිතන්ති අත්ථෝ.
"සුතධම්මස්ස, පසුතෝ" ති ආදීසු විසස්සුතෙ පාකටෙති අත්ථෝ.
"යෙ ඣානපසුතා ධීරා" ති ආදීසු යොජනෙ, ඣානපසුතාති ඣාන යුත්තාති අත්ථෝ.
"දිඨං සුත" නති ආදීසු සොතවිඤ්ඤාණෙන සවණෙ.
"සුතධරෝ සුතසන්නිචයෝ" ති ආදීසු සොතවාරානුසාර විඤ්ඤාණෙන උපධාරණෙ.

සු 113 (එක:) සුනිපාතෝ පන "දානං වා බ්‍රහ්මචරියං වා කතමං සු මහප්ඵල" නති ආදීසු නුසද්දත්ථෙ, කතමං මහප්ඵලං නූති අත්ථෝ.
"සුදෙදු" ති ආදීසු සීඝත්ථෙ තත්ථ හි සීඝ සීඝං දදුරු සූපෙය්‍යපණ්ණ හරණාදිවසෙන කුච්ඡිතං ගච්ඡන්තීති සුදෙදු, නිහීනකුලෙ පසුතෝ අති දුක්ඛිතජනෝ.
"සුසණ්ඨිකපප" නති ආදීසු සුන්දරත්ථෙ.

සුංසුමාර 674 සුංසුමාරොති සම්මදිතනාමං, සසතීති සුසු, සුසු එව සුංසු, මාරෙතීති මාරො, සුංසු එව මාරොති සුංසුමාරො.

සුංසුමාරගිර 200 සුංසුමාර සණ්ඨානො ගිරි එත්ථාති සුංසුමාරගිරං, සුංසු මාරො ගායති එතසස මාපිතකාලෙති වා: ගෙ සද්දෙ, ඉරො.

සුක 640 සුන්දරං සුට්ඨුවා මනුසසසද්දං කායන්තීති සුකො, කා සද්දෙ, අ, සුක ගතියං වා, සොකන්ති මනාපෙන ගමනෙන ගච්ඡන්තීති වා සුකො.

සුකට 85 සුඛං කරොති සොභණං වා කරණමසසාති සුකටං, තසස ටො.

සුකත 85 සුඛං කරොති සොභණං වා කරණමසසාති සුකතං, 937 (සුඤ්ඵි කතෙ සම්මාකතෙ කම්මනි, සුපුබබ කර කරණෙ, තො).

සුකති 722 සුකතං අසස අත්ථීති සුකති, ණි. (භාගසසමපනෙන.)

සුකන්දක 595 සුන්දරෝ කන්දෝ යසස සො සුකන්දකො, කො.

සුකුමාර 253 සුඛො කුමාරෝ සුකුමාරෝ, ඛලොපො, (සුඛවඩ්ඪිතෙ කුමාරෙ) 716 සොභණං කුමාරං කනති යසස තං සුකුමාරං. (මුදුම්හි).

සුකුක 74 සොචන්ති එත්ථ අඞ්ගාරාභිලාසිනොති සුකොකා, සුච සොකෙ, අ, 95 සොචන්ති එතෙන තදත්ථිකාති සුකොකා, 274 සක සාමත්ථියං, තො, තසස කො, අසසුත්තං, සුච සො කෙ වා, 897 (සමහවෙ ඉත්ති පුරිසසමහවෙ, අසුචිම්හි සුක්කං, ධවලෙ සෙතෙ සුකොනා, කුසලෙ පුණ්ණෙ නීසු, "පුණ්ණං ධම්මමනිත්ථිය" නති එත්ථ ධම්මසද්දසස අනිත්ති භාවසස වුත්තත්තා සුක්කානසද්දෙ නීසු වුත්තත්තා.)

සුකකාකා 642 සෙතවණ්ණතාය සුකොනා ච සො (කාකෙහි සඞ්ගං සංවාසතො කාකසණ්ඨානතො) කාකො වෙති සුක්කාකාකො.

සුඛ 88 සුට්ඨු දුක්ඛං ඛනතීති සුඛං, ඛනු අවදාරණේ, සුකරං ඛං මොකාසං දානමෙතස්සාති වා සුඛං, සුඛයතීති වා සුඛං, යස්සුප්පජ්ජති තං සුඛිතං කරොතීති අත්ථෝ, සුඛ දුක්ඛ තක්කිරියායං, (තක්කිරියාති සුඛදුක්ඛානං වෙදනානං කිරියා, සුඛනං දුක්ඛනනන්ති වුත්තං හොති, අකම්මකා ඉමෙ ධාතවෝ) සුට්ඨු දුක්ඛං ඛාදතීති වා සුඛං, සුපුබ්බ ඛාද හක්ඛණේ.

"සුඛධාතු වසා චාපි සුපුබ්බ ඛාදතොපි වා,
සුපුබ්බඛනුතො වාපි සුඛසද්දගතී වදෙ" සද්දනීති.

සුඛයතීති සුඛනන්දං නිබ්බචනං කාරිතවසෙන වුත්තං, න චුරාදිගණ වසෙන, අඞ්කථායං සුඛදුක්ඛ සද්දත්ථං වදනෙතාහි ගරූහි සුඛයති දුක්ඛ යති සද්දානං කම්මණ්ඩාදය විවරණස්ස කතත්තාඅත්තානං සුඛෙති පීණෙතීති ච සුඛයතීති සුඛං, දුක්ඛයතීති දුක්ඛනන්ති ච—"සචෙ ච ක්ඛත්ති ච කාලෙ—පෙ—සුඛාපෙය්‍ය මහොසධං" ති ච පාළිනිදස්සනතො—සද්දසත්ථෙ පන ධාතුපාඨසංඛෙපෙ ච ඉමෙ සුඛදුක්ඛධාතවෝ චුරාදි ගණෙ යෙව වුත්තා, සුඛයති දුක්ඛයතීති ච සුඛකතුපදානි ඉච්ඡිතානි, මයන්තු තෙසං තඛ්බචනං සුඛකත්තරි ච තානි පදරූපානි න ඉච්ඡාම පාළිආදීහි විරුධත්තා—තස්මා යෙව තෙ භූවාදිගණෙ වුත්තා—අයඤ්හි සුඛකතුවිසයෙ අමහාකං රුචි සුඛතීති සුඛිතො දුක්ඛතීති දුක්ඛි තොති—නනු ච හො සුඛති දුක්ඛතීති කිරියාපදානි බුඛවචනෙ න දිස්ස නන්ති? සච්චං න දිස්සන්ති, එවං සන්තෙපි අඨකථානයවසෙන ගහෙ තඛ්බත්තා දිස්සන්ති යෙව නාම, න හි සබ්බථා සබ්බෙසං ධාතූනං රූපානි සාසනෙ ලොකෙ වා ලබ්භන්ති, එකච්චානි පන ලබ්භන්ති, එක ච්චානි න ලබ්භන්ති, එවං සන්තෙපි නයවසෙන ලබ්භන්ති යෙව—"කප්පයවෙහා පතීයන්තා" ති හි දිට්ඨං, "චරවෙහා භුජවෙහා" ති ආදිනිපි නයවසෙන දිස්සානි යෙව නාම, අත්‍ර පනායං නයෝ—විසුඛි මගහාදීසු හි "එකයොජනමියොජනමත්තම්පි අඛානං ගතස්ස වායො කුපපති ගත්තානි දුක්ඛන්ති" ති එවං භූවාදිගණිකං අකම්මකං සුඛ කතතු වාචකං දුක්ඛනන්ති කිරියාපදං දිස්සති තස්මිං දිට්ඨෙ යෙව සුඛති සුඛන්ති දුක්ඛිත්ති ආදීනි ච දිස්සානි නාම හොන්ති, දිට්ඨෙන අදිට්ඨස්ස තාදිසස්ස අනවජ්ජස්ස නයස්ස ගහිතබ්බත්තා, තස්මා සුඛිත්ති සුඛි තො දුක්ඛිතීති දුක්ඛිතොති භූවාදිනයො එව ගහෙතබ්බා, න පන චුරාදිනයො—අපරමෙපත්ථ නිබ්බචනං, සුඛං සඤ්ඤාතං එතස්සාති සුඛි තො, සඤ්ඤාතසුඛොති අත්ථෝ, එසනයො දුක්ඛිතොති එත්ථාපි—අථවා, සුඛෙන ඉතො පවත්තොති සුඛිතො, එසනයො දුක්ඛිතොති එත්ථාපි, දුල්ලභායං නීති සාධුකං මනසි කාතබ්බා" ති සද්දනීති.

සුඛවාහි 369 සුඛෙන වහතීති සුඛවාහ්, සුඛසද්දූපපද වහ පාපනෙ, ණි්.

සුඛුම 704 සුඛ තක්‍රියායං (තක්‍රියා සුඛනං) උමෝ, සුඛයති අනුභවතීති සුඛුමං, සුව සොචනෙ වා, 1071.

සුඛෙඩිත 253 සුඛෙන එධන් වඩ්ඪන්ති සුඛෙධිතො, එධ වඩ්ඪනෙ, තො, සුඛොධිතොතිපි පාඨෝ.

සුගත 2 සොභණං ගතං ඤාණමස්සාති සුගතො, සංසාරං වා සුට්ඨු අපුනා වත්තියා ගතවාති සුගතො, සපරසුඛසිඛත්ථං වා සම්මා ගතවාති සුග තො, සුන්දරං ඨානං ගතත්තා වා සුගතො, සම්මා ගදත්තා වා සුභතො,

ගමනම්පි හි ගතන්ති වුච්චති, තඤ භගවතො සොභණං පරිසුද්ධමන වජ්ජං, කිං පන තනන්ති ? අරියමග්ගො.

"සුපුබ්බ ගම්තො චෙව සුපුබ්බ ගතිතො පි ච,
ධීරෝ සුගතසද්දස්ස නිපජ්ජති සමුද්දිරයෙ."

සුගන්ධි 1046 සුන්දරෝ ගන්ධෝ අස්සාති සුගන්ධි.

සුගන්ධි 146 සුන්දරෝ ගන්ධෝ අස්සාති සුගන්ධි, අන්නාස්සිකාරාදෙසෝ.

සුඛන 356 සුංක ගමනෙ, අ, සුංකති යෙන තං සුංකං.

සු(සූ)වක 737 සුව පෙසුඤ්ඤෙ, ණ්වු, සුවයතීති සු(සූ)වකෝ.

සුවරිත 85 සුන්දරං චරණං චරිතමස්සාති සුචරිතං, සුපුබ්බො චර ගතියං.

සුචි 1070 සුවෙති සුන්දරතන්ති සුචි, සුව සොචනෙ, ඉ, (සුඩෙ අඤ්ඤනා සම්ප්පසිතෙ, පූතෙ මෙරෙඩ්.)

සුවචසූවන 101 හත්ථාදීහි සුචිතබ්බස්ස පකාසෙතබ්බස්ස සත්ථප්පහාරා දිනො සූචනං පකාසනං සුච්චසූචනං.

සුජම්පති 18 සුජාය අසුරකඤ්ඤාය පති සුජම්පති, නිග්ගහීතාගමෝ.

සුජා 418 හව්‍යනනාදීනං සුඛගහණත්ථං ජායතීති සුජා, 1112 (සුජාසද්දෙ දඛ්බියං කටච්ඡුයං, ඉන්දජායාය සක්කස්ස භරියාය).

සුජානා 20 සුඛෙන ජානා සුජානා, සුන්දරා වා ජාති යස්සා සා සුජානා.

සුඤ්ඤ 698 සුනස්ස හිතං සුඤ්ඤං, යො, ඤ්ඤස්ස ඤ්ඤ, සුන ගතියං වා, යො, සුනන්ති තුච්ඡභාවං ගච්ඡන්තීති සුඤ්ඤං.

සුඤ්ඤවාච 320 සුඤ්ඤ වචො යස්ස සො සුඤ්ඤවචො.

සුද්ධි 1138 අතිසයත්ථෙ, 1154 පසංසායං (සම්පටිච්ඡනානු මොදනමණ්ඩෙසු ච, "සාධු සුට්ඨු භණෙන සංවරිස්සාමී" ති එත්ථ සම්පටිච්ඡනෙ—"සුට්ඨු නයා කතා" නති එත්ථ අනුමොදනත්ථෙ) "ඨා ගතිනිවත්තියං, ණු, සුපුබ්බා, ඨාති පවත්තනති සුන්දරභාවෙනාති සුද්ධි" ති මොග්ගල්ලායනවුත්තති.

සුණ 518 සුන ගතියං, අ, ණත්තං, සුන ඉති පාපදිකස්ස උනස්ස වා උණෙ, සු සවණෙති මසමා ණෙ වා, සාම්කස්ස වචනං සුණන්ති සුණෙ, සුණ සද්දෙති සද්දනීති ධාතු.

සු(නා)ණඛ 518 සුන්දරං නඛමෙතස්සාති සුණඛෝ, සුනස්ස වා පාපදිකස්ස උනස්ස උණඛෝ, සුන ගතියං වා, ඛෝ, (සුනඛොපි) එවං අඤ්ඤත්‍රාපි පාපදිකවසෙන වා ධාතුවසෙන වා පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා.

සුණිසා 248 සු සවණෙ, ණිසො, ඉත්තියං ආ, සුණන්තීති සුණිසා, සුණ හිංසාකුලසන්ධානෙසු වා "මනුපුරසුණ" දිනා ඉසපච්චයො, සුණති කුලං සන්ධහතීති සුණිසා.

සුණිහා 248 සු සවණෙ, ණිහා, ඉත්තියං ආ, සුණ හිංසාකුලසන්ධානෙසු වා.

සුත 240 සුය්‍යතෙති සුතො, සු අභිසවෙ, සු පාණඝබ්භාවමොචනෙ වා, තො, සුණාතීති වා සුතො, සු සවණෙ, 724 සු ගතිවුද්ධීසු, තො, සුතො, සු සවණෙ වා, කමෙම තො, 797 (විසසුතෙ පාකටෙ, අවධාරිතෙ උපලක්ඛිතෙ, උපචිතං රාසිකතං, කිලින්නෙනා තින්තෙනා.
සොතවිඤ්ඤෙය්‍යං සද්දායතනං, සත්තං සද්දසත්තාදි, සුතනාමකො

එකෝ සද්දවිසෙසෝ, එතෙසු ච්සු අත්ථෙසු සුතං නපුංසකෙ, පුත්තෝ තු සුතෝ පුලල්ලිඟෝ රාජනිපි සුතෝ).
සුතසද්දෙ "සෙනාය පසුතෝ" ති ආදීසු ගමනෙ.
"සුතධම්මස්ස පස්සතොනි" ආදීසු විසසුනෙ.
"සුතධරෝ සුතසන්නිචයෝ" ති ආදීසු අවධාරිතෙ.
"තුමෙහාකි පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පක" නති ආදීසු උපච්චතෙ.
"යෙ ඣානප්පසුතා ධීරා" ති ආදීසු අනුයොගෙ.
"අවස්සුතාභවස්සුතස්සා" ති ආදීසු කිලිනෙන.
"දිට්ඨං සුතං මුත" නති ආදීසු සොතවිඤ්ඤෙය්‍යෙ.

සුති 108 සුය්‍යතෙ ධම්මං එතායාති සුති, සු සවණෙ, ති, 128 සු සවණෙ, සුය්‍යතෙති සුති, 150 සුණාති නෙනාති සුති, කරණෙ ති, 1059 (සවෙ සවනෙ).

සුතිගින 322 සුති කණෙණ ගිනෝ විකලෝ යස්ස සෝ සුතිගිනෝ.

සුත්ත 523 සුව ගතියං, නෝ, සුත්තං, 878 (පාවචනෙ, බුඩවචනෙ, සූදති ඩෙනු විය බීරං අත්ථෙ පගඤ්ඣාපෙතීති සුත්තං, පාවචනං සිඩෙ සිඩ වනෙහා, තන්තා සුත්තමයෙ, සුපිනෙ නිද්දාසිතෙ).
සුත්තසද්දෙ "සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණ" නන්‍යාදීසු පාවචනෙ...
"මංසං ගොණෙ ගණ්හි සුත්ත" න්‍යාදීසු තන්තෙ.
"සුන්නපබුඩෝ විය දෙවලොකෙ උපපජ්ජි" ති ආදීසු සුපිනෙ.
"අත්ථෝ අක්ඛරසඤ්ඤිතොනි සුත්තෙ" න්‍යාදීසු රූපසංසිඩ්ධිකාරණභූතෙ කච්චායනසුත්තෙ—පාවචනෙ පවත්තමානස්ස සුත්තාසද්දස්ස පවත්ති නිමිත්තං දස්සෙනෙනා අඨකථාචරියෝ.

අත්ථානං සූචනතෝ සුවුත්ථානතෝ සවනතොථ සූදනතෝ,
සුත්තාණ සුත්තසභාගතෝ ච සුත්තං සුත්තානනි අක්ඛාත" නති ආහ, තත්ථ අත්ථානනති අරියනති ඤ්‍යනතීති අත්ථා, අර අවබොධනෙ, ත්‍ථා, තෙසං—සූ යොගෙ කම්මත්ථෙ ඡඪී—සූචනතොති අත්ථෙ සූචෙතීති සූචනං, සුච පකාසනෙති ධාතු, ල්‍යු, සූච්යතෙ වා සූචනං, තතෝ ඉම්නා සුත්තානනි මස්ස සුචධාතුං ථපෙත්වා තපපච්චයං කත්වා භූජාදිනා ධාතුනන්තස්ස ලොපං තපපච්චයස්ස ච වෙභාවං කත්වා සුත්තානනි රූපං සිජ්ඣතීති දස්සෙති—සුට්ඨු වුච්චතෙති සුවුත්තං, සුපුබ්බ වච වියත්තියං වාචායනනි ධාතු, නෝ, තතෝ ඉම්නා විකප්පන සුත්තානනිමස්ස සුපුබ්බ වච ධාතුං ථපෙත්වා යථා වුත්තනයෙන තපපච්චයාදිඛ කත්වා සුත්තානනි රූපං සිජ්ඣතීති දස්සෙති—සවනතොති අත්ථෙ අභිසවා පෙතීති සවනං,* සු අභිසවනෙති ධාතු, ල්‍යු, තතෝ ඉම්නා සුත්තානනි මස්ස සුධාතුං ථපෙත්වා තපපච්චයාදිඛ කත්වා සුත්තානනිරූපං සිජ්ඣතීති දස්සෙති, අථසද්දෙ විකප්පනත්ථෙ, අපරෝ නයොති අධිප්පායෝ—සූදනතොති අත්ථෙ සූදති පගඤ්ඣාපෙතීති සූදනං, සූද පගඤ්ඣණෙති ධාතු, ල්‍යු, තතෝ ඉම්නා සුත්තානනිමස්ස සුද ධාතුං ථපෙත්වා තපපච්චයාදිඛ කත්වා සුත්තානනි රූපං සිජ්ඣතීති දස්සෙති—සුත්තාණනි සුට්ඨු අත්ථෙ තායතීති සුත්තාණං, සුපුබ්බ තා රක්ඛණෙති ධාතු, ල්‍යු, තතෝ ඉම්නා සුත්තානනි මස්ස සුපුබ්බ තාධාතුං ථපෙත්වා තපපච්චයාදිඛ කත්වා

* "සවනතොති අත්ථානං සජානනතො" ති අත්ථසාලිනි අත්ථයොජනා, විමංසිනඛබං.

සුත්තනන්ති රූපං සිජ්ඣිත්ථාති දස්සෙන්ති—සුත්තසභාගතොති සුත්තෙන සභාගො සමානො සුත්තසභාගො, තච්ඡකානං කඨිනවච්ඡනිමිත්ත භූතෙන තන්තුනා—ච සද්දෙ සම්පිණ්ඩනථො, සො සූචනතො තන්තාදීසු යොජෙතබ්බො—අක්ඛාතනන්ති ආඛාසනන්ති අක්ඛාතං, ආසුබ්බො ඛා කථනෙ, තො, අරියාසාමඤ්ඤයං ගාථා.

සුත්තවෙඨන 773 සුත්තෙන වෙඨනං සුත්තවෙඨනං, (තසරෙ).

සුනති 676 සු අභිසවෙ, ති, සුනති, (මුත්තාඵොටෙ).

සුදං 1150 "තත්‍ර සුදං භගවා වෙසාලියං විහරති" ති ආදීසු පදපූරණෙ.

සුදන්ත 437 සුන්දරො අන්තා යස්ස සො සුදන්තො, සුන්දරං දන්තං දූන මස්ස වා සුදන්තො.

සුදස්සන 26, 607 සුදස්සනා ඔසධිවිසෙසා බහුකා එත්ථ සන්තීති සුදස්ස නො, සුඛෙන පස්සිතබ්බත්තා වා සුදස්සනො, සුන්දරං වා දස්සනං එත්ථාති සුදස්සනො, සුඛං දස්සනං යස්ස යස්මිං වා සුදස්සනො, 998 (දුග්ගසෙතරෙ පස්සිතුමදුක්කාතරෙ).

සුදුද්දස 7 පස්සිතුං සුදුක්කරතාය සුදුද්දසං, සුදුපුබ්බා දිස පෙක්ඛණෙ, අ.

සුද්ද 503 සද සාතනෙ, ද්‍ය, අසසු, සුද්‍යං, සුද පගඤ්ඤරණෙ වා, සුදති සාමි කෙහි භත්තිං පගඤ්ඤරතීති වා සුද්‍යං, අථවා, සු ඉති සීඝත්ථෙ නිපාතො, ද ඉති ගරහත්ථො ධාතු, කුච්ඡිතගතිවාචකත්තා, නයමා පරහෙඨනාදි සුද්‍යූචාරකම්මුනා දුරුහරණාදි බුද්‍යූචාරකම්මුනා ච ලහුං ලහුං කුච්ඡිතං ගච්ඡතීති සුද්‍යූති නිබ්බචනං.

සුද්ධඛත්තාජ 503 සුද්ධෙන ඛත්තාය ජාතො පුත්තා සුද්ධඛත්තාජෝ.

සුඛ 1069 සුඛ සොවෙය්‍ය, තො, සුඛ්‍ය, (කෙවලං අම්සසං).

සුඛකම්ම 758 සුඛම තං කම්මමෙති සුඛකම්මං.

සුඛත්ත 215 සුඛා කාමාපගමන්තා පරිසුඛා රක්ඛකා අනෙන සමීපෙ අසෙසන්ති සුඛනෙත්තා. (රාජ්ඣොගාරෙ, තදධීයතො උපචාරෙන රාජ්‍ඣීසුපි).

සුඛොදනී 4 සුඛොදනස්ස රඤ්ඤො අපච්චං සුඛොදනි, ණී.

සුධම්මා 21 සොභණා ධම්මා අස්සාති සුධම්මා, (සභානස්ස සභා සුධම්මා නාම).

සුධා 25 සුඛෙන ධයන්ති පිවන්ති තං ඉති සුධා, ධෙ පානෙ, සුධාසද්දෙ පනාමනන්තාභුබ්බාදීසු* නිච්චම්පත්ථිලාභොව, 1052 (අමතෙ දෙවතා භොජනෙ, ලෙපෙ දඞ්ඝක්ඛරවුණ්ණාදිමයෙ).

සුධාසි 11 සුධා අසනන්ති භුඤ්ජන්ති සීලෙනාති සුධාසිනො, අස භොජනෙ, ණී.

සුධි 228 සොභණං ඣායන්තීති සුධී, ඣෙ චින්තායං, ඊ, ඣස්ස ධො, සුන්දරා ධී අස්සාති වා සුධී.

සුනිසන්නක 596 සුනිපුබ්බ සද විසරණගත්‍යවසානෙසු, තො, අනනා දෙසො, සපෙථ ඉකො, සුනිසන්නකං.

---

* රූපිනිලෙපාදිසු, ඛ: ථි.

සුන්දර 693 සුට්ඨු දරියතෙති සුන්දරං. සු පුබ්බ දර දූරණේ, අ, "දර ආදරනාදරෙසූ" ති සද්දනීති ධාතු වා.*

සුන්දරී 230 රූපලාවණ්ණසම්පන්නතාය සුන්දරයොගා සුන්දරී, විසිඨායමපි.

සුපණ්ණ 633 කනකරුචිරත්තා සොභණෙ පණෙණ පක්ඛා යස්ස සො සුපණ්ණෙ.

සුපණ්ණමාතු 628 සුපණ්ණානං ගරුළානං මාතා සුපණ්ණමාතා.

සුපණ්ණවංකසදන 209 සුපණ්ණස්ස ගරුළස්ස වංකෙන පක්ඛින සදිසං සදනං ගෙහං සුපණ්ණවංකසදනං.

සුපත්ථ 193 සොභණෙ පත්ථෝ සුපත්ථෝ, (පසඨාඛනි).

සුපින 176 සුප සයෙ, ඉනො, සුපන්ති එතෙනාති සුපිනං, සුපනං වා සුපිනං, 956 (සුපනෙ නිද්දූසං, සුතෙත්ත අජාගරණේ, විඤ්ඤූණේ සුත්තාසස්ස විඤ්ඤූණේ චිතෙති, තං සුපිනවචනං, †දස්සනෙ ච සුපිනං),

සුපප 455 සුපප ගතනෙ,‡ අ, සර ගතියං, සරත්‍යනෙන වා සුපසං, පො, අසස්සු, සුප සයෙ වා, සුපන්ති එත්ථ සුණ්ඩාදයොති සුපපං, (පපෙපාත නමප්‍යන්තු).

සුපපතික 30 සොභණ දනත්තාවයපපත්තා §සුපපතිකො, "සුපපතිකො සොභණෙ නාගෙ භවෙ ඊසදිසාගපෙ" ති නානත්ථසඟහො.

සුපපථ 193 සොභණෙ පථෝ, සුපපථෝ, (පසඨාඛනි).

සුබ්බව 730 සුන්දරං වචෝ ආචරියාදීනං එතසම්ං හෙතුභූතෙති සුබ්බචෝ.

සුභ 81 සොභතීති සුභං, සුභ සොභණෙ, අ, 694 සුභතීති වා සුභං. සුන්දරෙන සභාවෙන භවතීති වා සුභං.

සුභග 697 සුභතතං ගච්ඡතීති සුභගං, සුභ සද්දූපපද ගමූ ගතියං, කඩ.

සුමන 723 සුට්ඨු සුඛිතං වා මනො යස්ස සො සුමනො.

සුමනා 576 සුන්දරං මනො යස්සා සා (සුඛඛිතත්තා) සුමනා.

සුමෙරු 26 ඕනාති හිංසති සබ්බෙ පබ්බතෙ අත්තනො උච්චතරතෙත නාති මෙරු, ම් හිංසායං, රු, මෙරු නාමං උපසඟ්ගෙන වඩ්ඪිතං.

සුර 11 ‖සමුද්දපානා සුරා අත්ථි යෙසං ඉත සුරා, සුරන්ති වා කීළන්තීති සුරා, සුඛෙන රමන්ත්‍යති වා සුරා—සු සවණෙ, රො, සුණොති උත්තමගී තාදිනන්ති සුරො, සුර ඉස්සරිය දිත්තීසු වා, සුරති ඊසති දෙව්ඡරියං පාපුණාති විරොචති චාති වා සුරො, සුන්දරා රා වාචා අස්සාති වා සුරො. සුටඨු රාති ගණ්හාති ඉඤ්ඡතීති වා සුරො, රා ආදූනෙ, කඩ.

සුරජෙට්ඨ 15 සුරානං ඞ්ඛානාදිගුණෙහි ජෙට්ඨොති සුරජෙට්ඨෝ.

සුරනදී 27 සුරානං දෙවානං නදී සුරනදී. (ආකාසජාති ගඟායං මෙරු සිඟොබ්භවායං.)

සුරනාථ 19 සුරානං නාථෝ සුරනාථෝ, (සක්කෝ).

---

* දරතීති වුත්තෙ ආදරං කරොතීති ච අනාදරං කරොතීති ච අත්ථෝ, යථා හි ආර කාසදෙදූ, සූරාසහනවාචකෝ තථාගමපි දරධාතූ ආදරානාදරමාවකොති දට්ඨබ්බා.

† අදස්සනෙ වසුපිනං සි : පී :

‡ සුපමානො, බ්ර : පී :

§ සොභණදත්තාවයවත්තා, බ්ර : පී :

‖ සමුද්දපඨානා සුරා, බ්ර : පී : සමුද්දමයං නොණ්ඩසුරා, සි : පී :

සුරපථ 46 සුරානං දෙවානං පථො සුරපථො (ආකාසෙ).

සුරභි 146 සුට්ඨු රභන්ති නුස්සන්ත්‍යා නෙනෙති සුරභි. ඉ, රභ රාභසෙස.

සුරරිපු 14 සුරානං රිපු සත්තු සුරරිපු. (අසුරෙ.)

සුරා 533 සු අභිසවෙ, රො, සු පිවනෙ වා, සුරා, අථවා, "සුරතො ආතෙන කතඤ්ච දීඝො ච රසෙසා," සුරෙන නාම වනචරකෙන කතා පාන ජාති සුරා, තඤ්ච යා සුරා සා එව වාරුණී, යා වාරුණී සා එව සුරා, සුර වරුණෙහි එකතො හුත්වා කතත්තා එතරහි පන සා පානජාති අඤ්ඤාපි කතාපි පුරාණපණ්ණත්තිං පටිච්ච සුරාති ච වාරුණීති ච වොහරියති.

සුරිය 62 ලොකානං සූරභාවං ජනෙන්තීති සුරියො, සර ගතියං වා, යො, සරතීසස සුරිආදෙසො, සරති ගච්ඡතීති සුරියො, සු හිංසායං වා, ඉයො, රකාරාගමො, සකාරසස යත්තඤ්ච, අඞ්කාරවිධමනෙන සත්තානං භයං හිංසතීති සුරියො.

සුව 640 සු සවණෙ, අ, උවාදෙසො, මනුස්සසදෘමපි සුණන්තීති සුවො, අථවා, සුවොති එත්ථ වකාරො චින්තනවාචකො, තසමා සුන්දරං ඡෙකං වං චින්තනං යසස සො සුවොති විගහෙ.

සුවණ්ණ 480 අක්ඛානමඤ්ඤං සුවණෙණ නාම, 487 සොභණෙ වණෙණ යසස තං සුවණ්ණං, 809 (ජච්චසම්පත්තියං ජච්චා සම්පත්තියං).
සුවණ්ණසද්දෙ "සුවණ්ණවණෙණ කඤ්චනසන්නිභත්තචො" ති ආදීසු කනකෙ.
"කාකං සුවණ්ණ පරිවාරයන්ති" ති ආදිසු ගරුළෙ.
"සුවණෙණ පඨධරණං" තඤ්ච පඨධරණමත්තෙන.
"සුවණෙණ දුබ්බණෙණ, සුවණ්ණතා සුස්සරතා" ති එවමාදිසු ජච්චි සම්පත්තියං.

සුවණ්ණකාර 506 සුවණ්ණං කරොන්තීති සුවණ්ණකාරො, ණෙ.

සුවත්ථි 1160 "එතෙන සච්චෙන සුවත්ථි හොතූ" ති ආදිසු ආසිඨත්ථෙ, එත්ථෙකෙ වදෙය්‍යුං, "සොත්ථිං පස්සාම් පාණිනං, සොත්ථිනාමහි සම්භි තො" ති එවං සොත්ථිසද්දෙ අලුත්තවිභත්තිකො හුත්වා උපයොගකර ණවසෙන විපපකාරො දිට්ඨො, තසස විපපකාරතොත දිට්ඨෙ යෙව සුවත්ථි සද්දස්සාපි විපපකාරත්තං දිට්ඨං යෙව හොති, තගගහිකත්තා තසස, එවඤ්ච සති—"සදිසං තීසු ලිඞ්ගෙසු සබ්බාසු ච විභත්තිසු
වචනෙසු ච සබ්බසු යං න වෙත්ති තදබ්‍යය" නන්ති
වචනෙන විරුජ්ඣනතො ඉමෙසු නිපාතපදෙසු සඟහො න කාත බ්බා" ති —සච්චං එවං සන්තෙපි ච තෙසං සෙසවිභත්තියො පරිච්ච යෙය නත්ථීති අබ්‍යයත්තා නිපාතපදෙ සඟහො යෙව කාතබ්බා, එස නයො අඤ්ඤත්‍රාපි ඊදිසෙසු ඨානෙසූ" ති සද්දනීති.

සුවාන (ණ) 519 සුන ගතියං, ණෙ, උසස උවාදෙසො, සුවානො, සු සව ණෙ වා.

සුවීර 23 අතිසයෙන වීරොති සුවීරො, (නසස සකකසස පුත්තා සුවීරජය න්ත ඉච්චාදයො, අසුරෙ ජයන්තීති ජයන්තා).

සුවෙ 1155 (අනාගතෙ අනාගතදිනෙ, පුනදිවසෙත්‍යත්ථෙ).

සුසමා 55 සබ්බාසං සොභානං මජ්ඣේ පරමා සොභා සුසමා නාම, සොභණං සමං සබ්බං අස්සා සුසමා, සෙට්ඨාසොභා.

සුසවී 596 සසු හිංසායං, අවෝ, නදාදි, අස්සු (කුලවිකෙ?) (කාරවෙලෙල).

සුසාන 405 ජවස්ස සයනට්ඨානං සුසානං, ජවස්ස සු, සයනස්ස සානෝ, "සයනෙ ජවස්ස සුයස්ස ලොපෝ සස්සරෝ දිඝ" නති සද්දනීති සුත්තෙන ණ වා සිද්ධං.

සුසිර 139 රබ්බං සුසි, තං යොගා සුසිරං, රෝ, 142 වංසසංඛාදිකං සුසිරං නාම, ජීදසාමඤ්ඤයං නපුංසකවචනං ජීදවති දබ්බතීසු, යථා සුසි රෝ රුක්ඛෝ, සුසිරා පිඩා, සුසිරං කණ්ඩං, 649 සුසු සොසනෙ, ඉරෝ, 915 (තුරියන්තරෙ වංසසංඛාදිකෙ).

සුසි 650 සුස සොසනෙ, ඉ, (ජීදාමන්තෝ).

සුසු 253 සස ගතිහිංසාපාණනෙසු, උ, අස්සුත්තං, තරුණස්ස පාපිපදිකස්ස සුඤ්ඤාදෙසෝ වා, සසති ජීවතීති සුසු.

සුසුක 672 සසු හිංසායං, උ, අස්සු, සත්ථෙ කෝ, සුසුකෝ. (සුසුකාතිපි) 1003 (සුංසුමාරෙ නඤ්ඤා, උලූපීනි චඞ්කමච්ඡවිසෙසෙ).

සුසෙණ (ණ) 578 සුට්ඨු සිනොතීති සුසෙණෝ, සි බන්ධනෙ, ණු, (කණ්ඨපා කඵලෙ).

සුස්සූස 157 සුස සොසනෙ, ණු, සුස්සූසනං සුස්සූසා.

සුස්සූසා 428 සොතුම්ච්ඡා සුස්සූසා, සු සවණෙ, "ගුරුස්සූසාදි" නා සප්පච්චි යෝ, චිත්තාදි, 930 (පාරිචරියාය උපඨාකෙ).

සුහද 346 සුන්දරෝ හදයමෙතස්සාති සුහදෝ, යලොපෝ.

සූ.

සූකර 617 සුන්දරං ඵලං කරොතීති සූකරෝ, වුත්තනය දබ්බතුණෙ.
"යෙභුහනං බ්‍රූහණං වස්සං තථා වාතසමාපනං,
වාරාහං පිසිතං බල්‍යං රොවනං සෙදනං ගරූ" ති,
සුන්දරෝ කරෝ හත්ථෝ යස්සාති වා සූකරෝ.

සූකරික 513 සූකරෙ හනිත්වා ජීවතීති සූකරිකෝ, ණිකෝ.

සූචි 439 සුච පකාසනෙ, ඉ, සූචෙති පකාසෙතීති ගතමග්ගනති සූචි.

සූචිමුඛ 646 සූචි සදිසෝ මුඛෝ යස්ස සෝ සූචිමුඛෝ.

සූචිවිජකන 528 සූචියා විජ්ඣනං සූචිවිජ්ඣනං, ආරා සූචි විරජ්ඣනනති තිණ්ණ නාමානි සූචියනති කෙචි.

සූත 376 සු පෙරණෙ, තෝ, සවති පෙරයතීති සූතෝ, සු ගතියං වා, පෙසි තඨානං සුණාති ගච්ඡතීති වා සූතෝ, 504 බ්‍රාහ්මණියා ඛත්තියෙන ජාතා සූතෝ, සු අභිසවෙ, තෝ, දීඝාදි. 1081 (සාරථි පාජිතා, වණ්ඩි ථුතිපාඨකෝ, "සාරථිම්හි තච්ඡකෙ ච පසුකෙ පෙරතෙපි ච=පෙ= වණ්ඩිසූ" ති වොපාලිතෝ, සද්දනීතියං පන—"සු ගතියං, සූතෝ, සූතොති දූතෝ, "චිත්තිං හි මං විත්තති සූතදිසවා" ති—"දෙවසූතෝ ච මානලිති ච, ඉමානි තත්ථ පමාගානි නි වුත්ත" නති.

සූද 464 සූ පගඤ්ඤරණේ, දෙ, සවති රසං පගඤ්ඤාපෙතීති* සූදෙ, දීඝාදි, සුද පගඤ්ඤරණේ වා, අ, සුදති එවමෙවච්ච කතෙ ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා සුගන්ධං මනාපං සූරසඤ්ච භවිස්සතීති රන්ධනකිරියා කුසලතාය රසං පගඤ්ඤාපෙති අභිනිබ්බත්තෙතීති සූදෙ—සූ පාකෙ වා, සවති සුපොදන බ්‍යඤ්ජනානි පචතීති සූදෙ, සුද ආසවනෙ වා.

සූන (ණ) 519 සූන ගතියං, අ, දීඝාදි, සූ සවණෙ වා, සාමිකස්ස සඤ්ඤං වචනං වා සුණාතීති සූනො, සූන ඉති පාවිපදිකස්ස උනස්ස උණදෙසො වා.

සූනා 521 සදෘ කොටනත්තා† සහ ඌණෙනාති සූනා, සූන ගතියං වා, ඉත්ථියමා, දීඝාදි.

සූනු 241 සූ පසවෙ, කම්මනි නු, සූයති පසවියතීති සූනු.

සූප 464 සුඛත්ථාය පාතබ්බතො සූපො, දීඝාදි, සූපසවෙ වා, පො, සවති රුචිං ජනෙතීති සූපො, 1048 (කුම්මාසො මාසච්චති, බ්‍යඤ්ජනං තදඤ්ඤං බ්‍යඤ්ජනං).

සූපකාර 464 සූපං අකාසි කරොති කරිස්සතීති සූපකාරො, ණ.

සූර 61, 62 ලොකානං සූරභාවං ජනෙතීති සූරො, සූ පසවෙ වා, රො, පඨමකප්පිකානං සූරථානං පසවතීති සූරො, 380 සූර වීර වික්කන්තියං, (වික්කන්තී වික්කන්තාමනං), අ, දීඝාදි, සූරයතීති සූරො‡ සූ පසවෙ වා, රො, සූරත්තං පසවතීති වා සූරො, 1077 (වීරෙ§ විරියෙච්චති, සූරෙ සූරියෙ.

සූරත 727 සුපුබ්බ රමූ කීළායං, තො, සුට්ඨු නිච්චං දීඝො, සුට්ඨු රමණං රමතීති වා සූරතො.

සූල 329, 881 සූල රුජායං, අ, සූලං, (හෙතිහෙදෙ ආවුධහෙදෙ‖ සංකු ඛාණුවිසෙසො.

සූලි 16 නි සූලං අස්ස අත්ථීති සූලී, (නිසූලපාණ්හත්තා) අථවා, "සූලී" නි එත්ථ ලකාරෙ ඉදෙදෙ, තස්ස හි "මාතාපෙත්ති භරං ජන්තූ" නි ආදි සත්තසඤ්ඤාකරධම්මසමන්නාගතත්තා සුන්දරො ලොා ඉදෙදති සූලො. "සූලො එතස්සාත්ථීති සූලී" නි එකක්ඛරකොසවිකා.

සෙ.

සෙ 114 (එක :) සෙකාරො පන "සෙ ආගමෙ පද" න්ති ආදිසු ආගමෙ, තෙනෙව හි "කථං අමෙහ කරොමසෙ" නි ආදි පයොගා සිජ්ඣන්ති— "නි අන්ති සි ථ—සෙ වෙහ" නි ආදිසු ආඛ්‍යාතවිභත්තියං—"සෙ පාකෙ, සෙ ගතිය" න්ති ආදිසු ධාතුයං—සෙධාතු පන, සෙති සෙතූති ආදිසු ගතියං, තස්ස හි සෙතීති ගච්ඡති, සෙතූති ගච්ඡතූති—තෙනෙව හි සද්දනීතියං පි "සෙ ගතියං, සෙති, සෙතූ" නි වුත්තං—"සෙදෙ

---

* සකම්මිකධාතූනඤ්හි පන පගඤ්ඤාපෙතීති කාරිතවසෙන අත්ථො ගහෙතුං ලබ්භති, නථා හි කරොතීති පදස්ස නිපඵාදෙතීති අත්ථො, කථෙතුං ලබ්භති.

† සදෘ ආකොටනත්ථාය.

‡ සාසනිකෙහි පන සබ්බම්පි ධාතුසභාවාකම්පි සුරවීරසද්දානං නිබ්බචනං න දස්සිතං, කෙවලං පන තත්ථ තත්ථ සූරොති විස්සඤ්ඵරොති ච මහාවීරොති ච, මහා වික්කමෙනාති ච, වීරොති විරියවාති ච අත්ථවිවරණමත්තමෙව දස්සිතං" සද්දනීති.

§ වීරෙති අධිකතරෙ සූරෙ, රවිසූරෙති රවිසූරියො සූරොති වුච්චතා, ඛ : ථි :

‖ හෙති හෙදෙ ආවුධහෙදෙ, සියම් ථිකා.

මෙදෙ" ති එත්ථ සෙදුනි පදෙ සෙධාතු පාකෙ, තප්පි හි සෙති පච තීති සෙදෙ, තපපච්චයො, තස්ස දෙ, අගහිතාපඅතපතාපාදි පූඑඛෙන ජනකායතො නික්ඛන්තජලඝෙසතං නාමං, සොහි අගහිතාපාදි පූඑඛෙන ජනානං සරීරබහන්තරෙ ලොහිතානි විනෙතාතූහි ජලාකා රෙන මුච්චිත්වා බහි නික්ඛමති.

සෙඛ 435 තීහි සිකඛාහි යුත්තත්තා සෙඛෙඛා, ඛකාරලොපෙ සෙඛො, සොතාපත්තිමග්ගඣාදයො, සත්තසෙඛා, අසෙඛස්සාගහිතත්තා සොතාපනනාදිකාති එත්ථ ආදිසද්දෙන ඒලෙව පුග්ගලා සංගහිතා. "සික්ඛතීති සෙඛෙඛා, අථවා, සික්ඛනං සික්ඛා සා යෙව තස්ස සීලනති සෙඛෙඛා, සො හි අපරියොසිතසික්ඛත්තා ච තදධිමුත්තත්තා ච එක නෙතන සික්ඛනසීලො, න අසෙඛො විය පරිනිට්ඨිතසික්ඛා, නාපි විසඨසික්ඛෙඛා පවුරජනො විය තත්ථ අනධිමුත්තොතා, අථවා, අරිය ජාතියා තීසු සික්ඛාසු ජාතො තත්ථ වා භවොති සෙඛො, අථවා, ඉක්ඛති එතායාති ඉක්ඛා, මග්ගඵලසම්මාදිට්ඨි, සහ ඉක්ඛායාති සෙඛෙඛා" සාර ත්ථදීපනී.

සෙඛර 308 සිඛායං ජාතො සෙඛරො, රෙ, තස්ස වුඛාද්නා වුඛි.

සෙඛික 583 සිඛරමස්ස අත්ථීති සෙඛරිකො, ණිකො, (ඛරමජ්ජියං, වලලරීති ඛත්තායං).

සෙඨ 695 අයමෙතෙසං අතිසයෙන පසත්ථොති සෙඨො, පසත්ථසද්දතො ඉඨො, පසත්ථස්ස සො ච.

සෙඨි 35 කංසාදීනං සුක්කභාවත්තනං ඉච්ඡිතබ්බත්තා ඉට්ඨි, අභිලාසො, සො භවන* මෙතිස්ස මත්ථීති සෙඨි, සපත්තබ්බකො සලොමකොති ආදීසු විය සසද්දස්ස විජ්ජමානත්ථතා. (ඡාරිකායං.)

සෙණ 308 සෙ ගමනෙ, ණෙ, සි බන්ධනෙ වා, සෙති බන්ධතීති සෙණෙ.

සෙණි 504 සජාතීනං තෙසං සිප්පීනං සංඝාතො සෙණීත්‍යුච්චතෙ, සී සෙවායං, ණී, සෙවනං සෙණී, 539 සි සෙවායං, ණී (පනනිසං සෙණීපි).

සෙත 95 සිත වණෙණ, ණෙ, සිතධාතු සෙතවණෙණ වත්තති, කිඛා පෙත්ථ වණණසාමඤඤං වුත්තං, තථාපි ඉධ නීලපීතාදීසු සෙතවණෙණ යෙව ගහෙතබ්බා පයොගදස්සනවසෙන, සී සෙවායං වා, තො, සෙවීයතීති සෙතො, 313 සි සෙවායං, තො, (බහුමුදුලොමෙ සෙත වත්ථෙ).

සෙතවජ්ඣ 646 සෙතො ඣදෙ පත්තං යස්ස සො සෙතවජ්ඣදෙ, (හංස සාමඤඤෙ).

සෙත(ත්ථි)කා 454 සෙතවණණකරණවසෙන අටති හිංසතීති සෙත ට්ඨිකා. සා එව සෙතකිකා. (සස්ස රොගෙ.)

සෙතම්බ 558 සෙතවණෙණ අම්බා සෙතම්බා.

සෙතලොහිත 97 සෙතම්සෙසා ලොහිතො සෙතලොහිතො.

---

* සොහනා ජල, සි · වී : සොභවන, ඛ : වී : සොභණ, ඛ : වී :

සෙතු 91 සි බන්ධනෙ, තු, සිනොති ඵලං බන්ධතීති සෙතු, සි පවත්තනෙ වා, සිනොති ඵලං පවත්තති එතසමාති වා සෙතු, 189 සි බන්ධනෙ, තු, සි ගතියං වා, සිනොති ගච්ඡති පාරිමතීරං එතෙනාති සෙතු. සි සෙ වායං වා, සෙවියති ජනෙහීති සෙතු, 1100 (ආළ්‍යං නදීමඝෙහ, ජල වාරකෙ ච).

සෙද 1088 සෙ පාකෙ, තො, තස්ස දෙ, සෙති පවත්තීති සෙදෙ, (ඝම්ම ජලං කායෙ උණ්හෙන සඤ්ඤාත ජලං, පාකෙ පචනෙ).

සෙදජ 741 සෙදකරණත්තා උසමා සෙදෙ, තතො ජාතා සෙදජා, (කිමි ඩංසාදි).

සෙන 308 සයති අත්‍රෙති සෙනං, යු, ඒත්තං, වා "පරොඅසරූපා" ති අලොපො, 637 සෙ ගමනෙ, නො, සි බන්ධනෙ වා, සෙති බන්ධතීති සෙනො.

සෙනා 381 සි බන්ධනෙ, නො, ඉත්ථියං ආ, සෙති බන්ධතීති සෙනා.

සෙනානී 340 සෙනං නයතීති සෙනානී, ඝි, අථවා, සෙනානීති ඒත්ථ නිකාරෙ සෙනානායකාදිකෙ ජෙට්ඨත්තෙති එකක්ඛරකොසෙ වුත්ත ත්තා සෙනාය නී නායකො ජෙට්ඨො සෙනානීති සමාසො.

සෙපණ්ණී 558 සිරිමන්තානි පණ්ණානි යස්සා සා සෙපණ්ණී, නදාදි, සිරිසද්දස්ස සෙ ආදෙසො.

සෙඵාලිකා 575 සෙඵා ජටා අස්සා අත්ථීති සෙඵාලිකා, ඉකො, ලමජෙඛා, ඉත්ථියං ආ.

සෙමහ 281 සිලිස සිලෙසනෙ, චුරාදි, සිලිස්සතෙ අත්‍රෙති සෙමෙහා, මො, ලිසස්ස හො, වණ්ණවිපරියායො ච.

සෙය්‍ය 88 අයමෙතෙසං අතිසයෙන පසත්ථොති සෙයෙය්‍ය, 695 පසත්ථස්ස ඉයෙ යො, 918.

සෙය්‍යථාපි 1142 (පරිභාගත්ථෙ සදිසත්ථෙ) "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ මහා රුක්ඛො" වචාදීසු දිස්සති.

සෙය්‍යථාපිනාම 1143 (පරිභාගත්ථෙ සදිසත්ථෙ) "සෙය්‍යථාපි නාම මහති නගලසිඛා" වචාදීසු දිස්සති. සෙය්‍යසිදං ඉති සො කතමොති වා, නෙ කතමෙති වා, සා කතමාති වා තං කතමන්ති වා=පෙ=ඒවං ලිඞ්ග වසෙන අනියමිතෙ අත්ථෙපි, පදපූරණෙ පි.

සෙයන්‍ත 308 සයන්ති අස්සන්ති සෙයන්ත, යො, 1121 (සෙනාසනෙ විහාරාදිකෙ, සෙනෙ පීඨාදිකෙ).

සෙරි 728 සෙන අත්තනා ඊරිතං සීලමස්සාති සෙරී.

සෙරෙය්‍යක 579 සිරිං වත්තති යෙන සො සෙරෙය්‍යකො, ණෙය්‍ය, සකත්ථෙ කො.

සෙල 605 සිලානං රාසි වා සිලා පවුරාසන්නත්‍යත්ථීති වා සෙලො, ණ, 1117.

සෙලන 899 සිල උපධාරණෙ, සිල උවෙව වා, යු, සෙලනං, (ධනිමහි සද්දමත්තෙ, යොධසීහනාදම්හි යොධානං අභිතනාදෙ).

සෙලු 558 සි බන්ධනෙ, ලු, සල ගමනත්ථො වා, උ.

සෙලෙය්‍ය 591 සිලායං පාසාණෙ භවං සෙලෙය්‍යං, ණෙය්‍ය.

සෙවක 342 ඥෙව සෙවනෙ, ණ්වු, සෙවෙත්‌තී සෙවකො.

සෙවාල 689 ණි සෙවායං, අලො, වකාරාගමො ඉසෙස ච, වාලපච්චයො වා, උදකං සෙවතීති සෙවාලො.

සො.

සො 115 (එක:) සොකාරො පන "විභාගෙ ඛා චෙ" ති එත්‌ථ සුත්‌තෙ වගහණෙන සො හොති, "තදසස්‌සත්‌ථිච්චෙ" ති එත්‌ථ සුත්‌තෙ ච සද්‌ද ගහණෙන සොපපච්චයො හොතීති" ච එත්‌ථ තඛිතපච්චයෙ හොති—"සො වා" ති එත්‌ථ සොකාරො නාවිහත්‌තියා කාරියෙ—"දිඝොරෙඝිති එතසස වුත්‌තියං දිඝ ඔරසද්‌දඝි සම්‌භවනසස සො හොති" ති එත්‌ථ සම්‌භවනසස කාරියෙ—"පච පච සො" ති එත්‌ථ සොපපච්චයො විභාගත්‌ථෙ තදසස්‌සත්‌ථෙ ච—සද්‌දනීතියං පන "සුමෙධසො සුමෙධසා සුමෙධසෙනාති ආදිනා දස්‌සනතො සපපච්චයො නත්‌ථ හොති න සොපපච්චයො" ති වුත්‌තං.

සොක 165 සුච සොකෙ, ණෙ, සුචනං සොකො.

සොගන්‌ධික 475 කමලවිසෙසනාමෙන එකො ගණන්‌විසෙසො වුච්‌චති, අටට ලක්‌ඛසතං සොගන්‌ධිකං, එකනවුති බින්‌දූසඤ්‌ඤිතා ඒකා ලෙඛා, 689 සුගන්‌ධෙන යුත්‌තං සොගන්‌ධිකං, ණිකො.

සොචන 165 සුච සොකෙ, භාවෙ යු, සුච්‌චතෙති සොචනං.

සොච්‌චෙය්‌ය 507 සුචි වානසිප්‌පයොගා සොච්‌චෙය්‌යං, ණ්‌යෙකො.

සොණ 95 සොණවණ්‌ණ, ණෙ, 518 සොණවණ්‌ණගතීසු, සුන ගතියං වා, ණෙ, ණ්‌තතං, සුනස්‌සුනස්‌ස වා ඔණෙ, සු සවණෙ වා, සුණතීති සොණෙ. 1119 (සුණෙ සුනඛෙ.)

සොණ්‌ඩික 281 සොණ වණ්‌ණ, තො, සොණ්‌ඩිතං.

සොණ්‌ඩ 272 සු පසවෙ, ණ්‌ඩ්, සවති පසවතීති සොණ්‌ඩ. (කවියං.)

සොඬ 365 සොණවණ්‌ණගතීසු, ඩො, සොඩ ගබෙබ වා, නිගහගීතාගමො, ණෙ, 730 සුණ්‌ඩා සුරා, තත්‍ර කුසලො සොණ්‌ඩා, පානාගාරං වා සුණ්‌ඩා, තත්‍ර භවො ඨානො වා සොඬො 938.

සොඬා 212 කත්‌තාබබාකත්‌තාබබ මවිචාරෙත්‌වා අත්‌තනා ඉච්‌ඡිතවත්‌ථු කාරණ සබබං දෙය්‌යධම්මං සණෙනතීති සොඬා, සන දුනෙ, තනාදි, ඩො, අයෙසාතතං, වණණවිකාරො ච, තෙසං එසා සොඬා, පානසද්‌ද සහනිධානා සුරා සොඬායෙව ගහිතා.

සොඬික 511 පානාගාරං සුණ්‌ඩා තත්‍රත්‌ථතා සුරා ච සුණ්‌ඩා, තං විකකිණතීති සොඬිකො, ණිකො.

සොඬී 609 සොඬි *ගබෙබ, ඊ, සොණවණ්‌ණ ගති සංඝාතෙසු වා, ඩො, ඊ. (සිලාමය පොක්‌ඛරණියං.)

සොණ්‌ණ 487 ඉණ ගතියං දිතතියවානෙකත්‌ථතා, සුත්‌තබෙබා, සුත්‌ථු දිපතෙ දිතාතියා යුජ්‌ජතෙති සොණ්‌ණං, උසෙසා, "වා පරො අසරූපා" ති ඉලොපො, චිතතං.

---

* ගබෙඛ, ඛ්‍ර : ටී:

සොත 150 සු සවනෙ, තො, සුණාති එතෙනාති සොතං.
1064 සොතසද්දෙ "සොතායතනං සොතධාතු සොතින්ද්‍රිය" නාති ආදීසු මංසසොතෙ.
"සොතෙන සදෘං සුත්වා" ති ආදීසු සොතවිඤ්ඤාණෙ.
"දිබ්බාය සොතධාතුයා" ති ආදීසු ඤාණසොතෙ.
"යානි සොතානි ලොකස්මින්ති යානි එතානි සොතානි මයා කිත්තිතානි පකිත්තිතානි දෙසිතානි පවත්තාපිතානි පඤ්ඤපිතානි විභත්තානි උත්තානි කතානි සෙය්‍යථිදං දිට්ඨිසොතො කිලෙසසොතො දුච්චරිතසොතො අවිජ්ජාසොතො" ති ආදීසු පඤ්ඤ ධම්මෙසු.
"අද්දසා ඛො භගවා මහන්තං දුරුක්ඛන්ධං ගංගාය නදියා සොතෙන වුය්හමානං" ති ආදීසු පයොවෙගෙ (උදකධාරායං).
"අරියසොතං ආවුසො අඤ්ඤිකස්ස මගඝස්ස අධිවචනං යදිදං සොතො" ති ආදීසු අරියමග්ගෙ.
"පුරිසස්ස ච විඤ්ඤාණසොතං පජානාති උභයතො අබ්බොච්ඡින්නං ඉධ ලොකෙ පතිට්ඨිතඤ්ච පරලොකෙ පතිට්ඨිතඤා" ති ආදීසු චිත්තසන්තතියං.

සොතාපන්න 435, 1002 සවති නිබ්බාණං ආරම්මණකරණවසෙන ගච්ඡතීති සොතො, සු සවනෙ, තො, ඛවි ධාතූනඤ්ඤාදීනා වා වණ්ණවිකාර නිරුත්තිනයසංඛාතෙන වණ්ණාගමාදිසුත්තෙන වා උකාරස්ස ඔකාරා දෙසො, අථවා, කිලෙසෙ සවති හිංසතීති වා සොතො, සොතාපත්ති මග්ගඤාණසඞ්ඛාතෙ දිට්ඨිගතසම්පයුත්තාවිචිකිච්ඡාසංඛාතෙ අපාය ගමනීයභූතෙ කිලෙසෙ සමූලං මහාරුක්ඛං අසුනිවිරූළ්හියා ඡින්දනෙනා විය අසුනබභවාය හිංසති ඡින්දති අනභාවං ගමෙන්තීති වුත්තං හොති, සු හිංසායං, තො, අථවා, කිලෙසෙ සොසාපෙන්තීති සොතො, සුස සොසනෙ, තො, අථවා, කිලෙසෙ සප්පති විසසප්පන්තීති සොතො, සප්ප විසසප්පනෙ, තො, අථවා, කිලෙසෙ සරති හිංසන්තීති සොතො, සර හිංසායං, තො, අථවා සකවජ්ජෙ කිලෙසාරයො ජිනනෙනා සොභති පරසෙනං විජිනිත්වා ජයපානං පිවනෙනා මහාරාජා වියාති සොතො, සුභ සොභණෙ, තො, ආපජ්ජතීති ආපනෙනා, ආසුබ්බ පදගතිම්හි, තො, සොතං ආපනෙනා සොතාපනෙනා සොතස්ස ආපණෙනා සොතාපනෙනා, කො සො ? පඨමමග්ගඵලසමඞ්ගිතාගතො අරියසාවකො.

සො(තම්)නතිය 408 සුතනමධිතෙති සොතතියො, "ණෙන නිදිඨඞ්ගමනි චච" නාති වුත්තත්තා වුඩ්, යදුදිනා වා, ඡන්දසද්දස්ස සොතතියාදෙසො, (ඡන්දොජෙඤ්ඣතරි බ්‍රාහ්මණෙ).

සොථ 327 සුගති වුඩ්ඪිසු, භූවාදි, ථො, සොථො, (සොථොපාත්‍ර).

සොථඝාතී 596 සොථං (සොඵං) හනතීති සොතඝාතී, හනස්ස ඝාතො, ඊ.

සොදර 249 සමානොදරෙ ජාතො සොදරො, සමානසද්දස්ස සො.

සොදරිය 249 සමානොදරෙ ජාතො සොදරියො, ඉයො, සමානස්ස සො.

සොධනී 223 සුධ සුඛියං, කරණෙ යු, ඉත්ථියං ඊ, සොධෙති එතෙනාති :

සොනක 572 යුන ගතියං, ණ්වු, සො නකො. (මඞ්ගකපණ්ණ.)

සොපාන 216 උපානෙන සහවත්තතීති සොපානෝ, සොපානංපි.

සොප්ප 176 සුප සයෙ, සුපනං සොප්පං, ණිත්ථ, (නිඝණ්ඨුයං.) 1054·

සොළ 327 සොකං ඵාරියති බහුලි කරොතීති සොළො, ඵාරූ වුඩ්ඪියං, ඵාර සස වො, නෙරුත්තො, (?).

සොඛ්ය 650 සුඛ්ඨු අඛ්යමාකාස මස්මිංනති සොඛ්යං, සිදතිස්ස ඉස්ස ඔත්තෙ භප්පච්චයෙ ච කතෙපි සිඛං, සීදනති ඒත්ථාති වා සොඛ්යං.

සොඛ්යානු 61 සො වුච්චති සඉඤ්ඤා, තත්ථ භාතීති සොඛ්යානු, භා දිත්ති යං, නු.

සොභජ්ජ 554 සොභං ජනෙතීති සොභජ්ජනෝ, සොභති අජ්ඣාමෙතෙන හෙතුභූතෙන වාති සොභජ්ජනෝ, වුත්තඤ්ච,

"සිරිසපුප්ඵස්ස රසෙන භාවිතං සහස්සවාරං මරිචං සිතවහයං,
එතෙන සම්මන්ති විසාඝි සමභවා කතජ්ජනං සොභනපාදනත්තනෝ"ති.

සොභන (ණ) 693 සුභ සොභණෙ, යු, සොභන(ණ)ං.

සොභා 54 සුන්දරං භාති දිප්පතීති සොභා, සුපුඛ භාදිත්තියං, ඤි.

සොම 51 උමා කනති තාය සහ විජ්ජතීති සොමෝ, සුඛං *ආසවතීති වා සොමෝ, මෝ, සුපසවෙ, සුසවණෙ වා, 1134 (ඔසධීහි චන්දෙ ච සොමෝ).

"සොමෝ කුවෙරෙ පිතුදෙවතායං වසුපහෙදෙ වසුධාකරෙ ච,
දිබ්බාසධීසාමලතාසමීරකපප්පූරනීරෙසු ච වානරෙවා" ති.
නානත්ථ සංගහෙ.

සොමවකකං 567 සෙතවණ්ණතාය සොමෝ, කපප්පූරසදිසො වණ්ණා වකාසලමෙතස්සාති සොමවකෙකා.

සොමවල්ලිකා 586 †සොමසමතාය කාරිකා වල්ලී සොමවල්ලිකා, සමාස ඔකා, ඉත්තියං ආ.

සොවිදල්ල 342 සොකං විනදතීති සොවිදල්ලෝ, විද ලාභෙ, ල්ලෝ, කල්ලෝ පො.

සෝණ්ඩ 460 සුවිරරණෙ භවං සෝණ්ඩං, ණ්ඩ. (කණ්ඩයෙ.)

සෝස 323 රසාදි සත්තධාතුයෝ සොසයතීති සොසෝ, සුස සොසනෙ, දිවාදි, ණ්ඩ.

සෝහිච්ච 468 සුහිතෝ තිත්තෝ, තස්ස භාවෝ සොහිච්චං, ණ්ඤ.

සෙනහ 173 සනිහ පීතියං, භාවෙ ණ්ඩ, සිනිහනං සෙනහෝ, 1097 (අධික පෙමෙ අතිසයපෙමෙ).

සෙවාන (ණ) 519 සුන ගතියං උස්ස වාදෙසෝ, සවානෝ, සුන පාවිපදිකස්ස උනස්ස වානාදෙසෝ වා.

සෙව 1155 "සෙවපි උපසංකමෙය්‍යාමා" ති ආදීසු දිස්සති.

හ.

හ 1150 සුදං බොධ අස්සු යගෙඤ වෙ භාදයෝ හකාරාදයෝ ච පදපූරණෙ සිද්ධං "මාහාපමෙ භගවා" ති ආදීසු හකාරෝ පදපූරණෙ.

---

* අභිසවති, ඛ: ථි: † සොමපකාසකාරීවල්ලි, සි: ථි:

හ 118 (එක:) හකාරෝ විහත්තිපච්චයෙ ච, ධකාරස්ස කාරියෙ ච, තපප්පච්චයස්ස කාරියෙ ච, අත්ථවිසෙසවිරහිතෙ නිපාතමත්තෙ ච, බ්‍යඤ්ජනෙ ච, දුම්මනෙ ච, සිවෙ ච, විසාදෙ ච, හම්මනෙ ච, හොති—තත්ථ "ඉමස්මා හධා ච, ඉමස්සිත්ථං දුනි හනෝ ධෙසුචා" ති ආදීසු හකාරෝ විහත්තිපච්චයෙ හොති.

"දෙ ධස්ස චා" ති එත්ථ චග්ගහණෙන ධස්ස හකාරෝ හොති" ති එත්ථ ධස්ස කාරියෙ, තෙනෙව "සාහු දස්සනමරියාන" නති පයොගා සිජ්ඣන්ති.

"හානෙතඞි හො හස්ස ලොචා අදහනහාන" නති එත්ථ තපප්පච්චයස්ස කාරියෙ.

"න ඛි පන හනෙන භගවා" ති ආදීසු නිපාතමත්තෙ.

"යරලවසහළ අ" නති ආදීසු ව්‍යඤ්ජනෙ.

"රොගාදි හෙන හෙඞීති හස්ස යඤ්ඤං යජෙය්‍ය වෙ" ති ආදීසු හකාරෝ විසාද දුම්මනසිවෙසු හොති, තත්ථ ඞි රොගාදීනං හෙන විසාදෙන කිල මනෙන පවත්තනෙන දුම්මනෙන, හෙඞි හම්මානෙඞි, අත්තනෝ යථා චුත්තරොගාදිවිසාදකිලමනපවත්තනදුම්මනහම්මනවූපසමත්ථං, හස්ස සිවස්ස, යඤ්ඤං බලිං, වෙ එකනෙත්තන යජෙය්‍යාති අත්ථෝ.

හංස 646 හනත්‍යඛානනති හංසෝ, හන හිංසාගතිසු, සෝ.

හජ්ජ 697 හදයෙ සාධු හදයස්ස වා පියනති හජ්ජං, ණ්‍ය, අන්තස්ස ලොපෙ, ද්‍යස්ස ජ්ජෙ.

හඞ 752 හස හසනෙ, තො, හස අලිනෙ වා, (?) අහසීති හඞෝ.

හඞ්චින්තක 723 හඞං පමුදිතං චිත්තං යස්ස සෝ හඞ්චිත්තෝ.

හඞ 400 හඞ බලකකාරෙ, ණෙ, හඞෝ, (බලක්කාරෙ) පසහොපි.

හත්ථ 59 හත්ථසණ්ඨානත්තා හත්ථෝ, 257 හන ගතියං, ථෝ, අවයවානි හනති එත්ථාති හත්ථෝ, 265 හස හසනෙ, ථෝ, හසන්ත්‍යනෙනාති හත්ථෝ, හර හරණෙ වා, හරන්ත්‍යනෙනාති වා හත්ථෝ, 268 හස ධාතු මහා ථෝ, තො වා, හත්ථසහිතත්තා වා පකොඨෝ හත්ථෝ, 365 හත්ථකිච්චසාධනත්තා හත්ථසදිසෝ හත්ථෝ, 931 (රතනෙ ච්චිදන්ථෙ, ගණෙ සමූහෙ, යථා "කෙසහත්ථෝ" ති, සොඞාය කරිකරෙ, හනන්තරං නෙරසමනක්ඛත්තං).

හත්ථානීක 383 එකෝ හත්ථි වාදසපුරිසසහිතෝ එකෝ හත්ථි බ්‍යූහෝ ත්‍යුච්චතෙ, එතෙන ලක්ඛණෙන හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන තයෝ හත්ථි නෝ හත්ථානීකං නාම.

හත්ථාරොහ 367 හත්ථිං ආරුහතීති හත්ථාරොහෝ, රුහ ජනනෙ, ණ.

හත්ථි 360 හත්ථෝ සොඞෝ තං යොගා හත්ථි, ඉ.

හත්ථිගොපක 367 හත්ථිං ගොපයති රක්ඛතීති හත්ථිගොපකෝ, ගුප රක්ඛණෙ, සෙට්ඨ කෝ, ණ්වුපච්චයෝ වා.

හත්ථිඝටා 362 හත්ථීනං සමූහෝ ඝටා හත්ථිඝටා.

හත්ථිනඛ 208 දුග්ගාචාරපුරචාරෙ වා යත්ථ කත්ථචි වා මත්තිකාදිමයෙ

ගජකුම්භම්හි යො සුථො පාසාදෙ පතිට්ඨිතො සො හත්ථි එව නඛො අස්සාති හත්ථිනඛො, නඛසද්දෙන වා නඛසහිතො පාසාදෙ ගය්හතෙ.

හත්ථිනී 362 හත්ථියොගා හත්ථි, ඉත්ථියං ඉනී, හත්ථිනී.

හත්ථිප 367 හත්ථිං පාති රක්ඛතීති හත්ථිපො, පා රක්ඛණෙ, *කම්මනි ණෙ.

හත්ථිමෙඩ 367 හත්ථිං මෙඨයති රක්ඛතීති හත්ථිමෙඩො, සො එව හත්ථි මෙඩො, මි හිංසායං වා, ඩො, නිගහීතාගමො.

හත්ථිලිඟ 639 හත්ථිනො ලිඟසදිසකං සොඩං අස්මිං විජ්ජතීති හත්ථි ලිඟො, ණෙ. 1014.

හත්ථිසිරෙපිඩ 363 හත්ථිනො සිරසි පිඩො හත්ථිසිරෙපිඩො.

හත්ථිසොණ්ඩවිහඟම 639 හත්ථිසොණ්ඩං යස්මිං විජ්ජති සො හත්ථිසොණ්ඩො, හත්ථිසොණ්ඩො ච සො විහඟමො චෙති හත්ථිසොණ්ඩවිහඟමො.

හදය 152 හරති අහාරානොහ† වසනාධාරනන්ති හදයං, හර හරණෙ, යො, රස්ස දෙ, 270 හර හරණෙ, යො, රස්ස දෙ—852 හදයසද්දෙ "වඤ්ඣකං හදය" නන්ති ආදීසු හදයවත්ථුම්හි,—"හදයා හදයං මඤ්ඤෙ අඤ්ඤස්ය තථෙව" ති ආදීසු චිත්තෙ—"චිත්තං වා තෙ ඛිපිස්සාම් හදයං වා තෙ ඵාලෙස්සාමී" ති ආදීසු උරෙ.

හදයගම 125 හදයං මනං ගච්ඡති පවිසතීති හදයගමං, ගමු ගතියං, අ.

හදයාලු 722 හදයං බහුලං පසත්ථඞ්ග යස්ස සො හදයාලු, තඞ්ඛහුලෙ ආලූ.
හදයී 722 හදයං බහුලං පසත්ථඞ්ග යස්ස සො හදයී, තඞ්ඛහුලෙ රී.
(ඔසං බහුලහදයෙ පසත්ථ හදයෙ ච. ටීකා.)

හනන 403 හන හිංසායං, සු, හනනං. (මාරණෙ.)

හනු 262 හන හිංසායං, උ, හනන්ති ඔදනාදීසු වණ්ණවිසෙසං නාසෙන්තීති හනු, හණුපි.

හන්ද 1157 "හන්ද දානි භික්ඛවෙ ආමන්තයාමි වො වයධම්මා සංඛාරා අප්පමාදෙන සම්පාදෙථා" ති ආදීසු චොදනායං, 1193 (වාක්‍යාරම්භෙ "හන්ද වදාම තෙ" ති—ච්සාදෙ ඛෙදෙ) [හන්ද දානි අපායාමීති එත්ථ චවස්සගග ත්ථෙපි.]

හනුමන් 1139 එකවචනපුථුවචනවසෙන පුරිසානං අවහානෙ ආමන්තණෙ.

හම්මිය 208 හර හරණෙ, යො, යම්හි භිආගමො, හම්මියං. (රාජතො අලද්ධසක්කාරං ධනීනං ව්‍යවහාරකාදීනඤ්ච භවනෙ).

හය 368 හය ගතියං, අ, භි ගතියං වා, භිනොති සාමිකෙන කසාහතාදි කාරෙන පාජිතො සීඝං ගච්ඡතීති හයො, හයධාතුවසෙන හයති සීඝං ගච්ඡතීති හයොති විග්ගහො.

හයපොතක 369 හයො එව පොතො බාලකත්තා හයපොතකො, අප්ප ත්ථෙ කො.

---

* කම්මනීති කම්මනි උපපදෙ සති. † ගච්ඡති ධාරනන්ති, සි: පී:

හයානීක 383 එකො තුරගො තිපුරිසසහිතො එකො ච රථො චතු පුරිසසහිතො එකො හයො එකො රථොති එතෙන ලක්ඛණෙන අධමන්නතනො තයො හයා හයානීකං නාම, තෙනාහ "තයො තයො ගජාදයො" ති.

හර 17 විසිඨතපොගුණත්තා සබ්බං හරතීති හරෝ, හර හරණෙ, ණ.

හරි 16 මච්චානං* ජීවිතං හරති සීලෙනාති හරි, ණි, හර හරණෙ, 97 මනං හරතීති හරි, හර හරණෙ, ඉ, 487 චිත්තමනානං හරතීති හරි, ඉ, 869 (හරිතෙ සුක්කපත්තාසදිසෙ වණ්ණවිසෙසෙ, වාසුදෙවො කණ්හා).

හරිචන්දන 301 හරිමිඤ්ජකො, තදුකාරෙ පඞ්කතෙ ජාතං චන්දනං හරි චන්දනං, පක්කමඤ්ඤඵලගන්ධි පීතවණ්ණං.

හරිණ 617 හර හරණෙ, යු, ණත්තනම්ත්තඤ, හරියතීති හරිණෙ.

හරිත 97 හර හරණෙ, ඉතො, මනං හරතීති වා අත්තනො සිනෙහං හර තීති වා හරිතො.

හරිතාල 493 හරිතවණ්ණං ආලං හරිතාලං, ව්‍යුපත්තිමත්තමෙතං, රූළ්හීසද්දොවියං.

හරිතකී 569 රොගහයං හරති අපනෙතීති හරීතකී, හර හරණෙ, තො, සත්තිඛ කො, නදාදි.

හරෙ 1139 එකවචනපුථුවචනවසෙන පුරිසානං ආමන්තණෙ.

හල 449 හළ විලෙඛණෙ, අ, හළති භූමිං විලිඛති අනෙනාති හලං, "සිරො තික්ඛතරෙ හලෙ" ති නානත්ථසංගහො. හළමපි.

හලපඬ්ති 449 හලස්ස පඬ්ති හලපඬ්ති, (නහලලෙඛායං). "සිතානහලලෙඛා ච දිවගහා ච ජානකී" ති තිකණ්ඩසෙසො.

හලාහල 655 හනතීති හලො, හන හිංසායං, අ, නස්ස ලො, හලානමපි හලො හලාහලො, මපෙක්ඛි දීඝො.

හලිද්දාභ 97 හලිද්දියං ඉවාභා යස්ස සො හලිද්දාභො.

හව 762 භූ දුනාදුනභව්‍යපදුනෙසු, ණ, අවො, (ආභුනෙ).

හවි 418 භූ දුනෙ, ඉ, භවි, භවති අනෙනාති භවි. (දෙවනෙන.)

හවෙ 1140 අඤ්ඤදත්ථු, නඤ්ඤ, සස්සකං, අඩා, කාමං, ජාතු, භවෙ, එතෙ අට්ඨ එකංසෙ එකංසත්ථෙ, "යදූ භවෙ පාතු භවන්ති ධම්මා" ති ආදීසු. ["හවෙ තෙ භොන්තො සමණබ්‍රාහ්මණා" ති ආදීසු පදපූරණෙ පි.]

භව්‍ය 418 භූ දුනෙ, ණ්‍ය, භවති අනෙනාති භව්‍යං.

භව්‍යපාක 418 භව්‍යං දෙවත්තප්පමනනං, තස්ස පාකො තදුඛාරො වා ථාලාදි භව්‍යපාකො "භව්‍යපාකෙ චරූ පුමා" ති අමරකොසො.

හසන 175 හස හසනෙ, යු, හසීයතෙති හසනං.

හසිත 175 හස හසනෙ, භාවෙ තො, ඉකාරාගමො, හසනං හසිතං.

හස්ස 102 හාසො පචයසභාවො හසෙසා.

සාවහිත්ථා සවිකත්‍ථා නෙසගහා බ්‍යභදස්සනා,
අසම්බන්ධා තථාලාපා හසෙසා සො කුත්තකාරිහි.

---

* දෙවාදිනං ජීවිතං, සි: පී:

හා.

හා 1159, 1201 (හාසද්දෝ ඛෙදෙ දුකෙඛ ච සොකෙ) "හා මච්ච කුඛලී, හා මට්ටකුඛලී" ති එත්ථ ඛෙදෙ.

හා 119 (එක:) හාකාරෝ පන "හාජෙතූසූ කුරූනෙ දෙවං හායනති තත්ථ වාලවා" ති ආදීසු හායනෙ—"මමං ඔහාය ගච්ඡනතං—පහාය වෝ ගමිස්සාමී" ති ආදීසු චජනෙ—"හා ඛෙද සොකදුඛෙඛසූ" ති ආදීසු නිපාතෙ—"හා චාගෙ" ති ආදීසු හා ධාතුයං—නිපාතභූතෝ හා සද්දෝ "හා දිඝතරමඛාන" නති ආදීසු ඛෙදෙ—"හා මච්චකුඛලී හා මච්චකුඛලී" ති ආදීසු *සොකෙ—"හා නිරයගති හා නිරයගති" ති ආදීසු දුකෙඛ—"හා හිතසුඛලාභෙහා" ති ආදීසු මුදෙ හොති.

හාටක 487 හට දිත්තියං, ණ්වු, හටති දිප්පත්තීති හාටකං (සුවණ්ණං).

හායන 81 ජහාති හාවෙති හායනෝ, හා චාගෙ—පදනෙ වා ජහනෙනා අයතීති හායනෝ, හා චාගෙ, අය ගතිම්හි, යු.

හාර 285 හරීයතෙ මනෝ යෙන සෝ හාරෝ, හර හරණෙ, ණෙ, 1116 (මුත්තාගුණෙ සුත්තබඛමුත්තායං, ගහණං ගාහෝ, තස්මිං.)

හාරී 693 හරති චිත්තානනී හාරී, හර හරණෙ, ණී, ඉණ්වා, (?) හාරෙතී ති වා හාරී.

හාව 174 භූයනෙනා රාගිනෝ අත්ථාති හාවෝ, භූ හවණෙ, ණෙ.

හාස 87 හසති යෙන සෝ හාසෝ, හස හසනෙ, ණෙ. 175 හාවෙ ණෙ.

හි.

හි 1149 විමහයෙ, 1197 හිසද්දෝ කාරණාදීසු චතූසු අත්ථෙසු වත්තති. "වුත්තං හි භගවතා, එවං බුඛං සරනනානං" ඉච්චාදීසු කාරණෙ. "හිනනාල" නන්නාදීසු විසෙසෙ—තනූ හි හි විසෙසං නාලෙති පකාසෙති එතෙනාති හිනනාලං, පොත්ථකං, තෙන හි සත්තා තං තං අපි පපායවිසෙසං පකාසෙනති. "ජනවචන ස්‍රුතනං හි" තාදීසු අවධාරණෙ. "සෝ හි භගවා ජානං ජානාති පසසං පසසති" තාදීසු ච, "කතී හි පි තායං—තායමා හි යං අඞ්කථාසු වුත්තං" තාදීසු ච පදපූරණෙ. ["වුත්තං හි" තාදීසු දළහීකරණෙ.]

අඛභූතකමම දුකඛ සඛ්ච තක්කගෙ" සුපි.

"හිංසතු" ති එත්ථ හිංසනනී පදෙ හිසද්දෝ අඛභූතකමෙම—තත්ථහි හි අඛභූතකමමං දෙති පවනෙනති එතෙනාති හිංසං, මරණං, තං ගච්ඡතීති හිංසතු, සත්තා, මරණකාලෙ හි බන්ධවාදයෝ මතපුජනත්ථං සුසානමගෙහ සුසානෙ ච අච්ඡරියඛභූතං දඛබසමහාරපටිසංඛරණං කරොනතීති.

"හෙලා, හිදූලං" තාදීසු දුකෙඛ, තනූ හි ඉච්ඡිතාලාභාදි පවත්තං දුක්ඛං ලුනාති ඡින්දතීති හෙලා, ලීලා, හි යථාවුත්තදුක්ඛං දූලයති විනාසෙතීති හිදූලං, පීතිසොමනස්සනති අත්ථෝ, ඉත්ථිනං සිඟාර

---

* ඛෙදෙනිසද්දනීති.

භාවකීළාසංඛාතං කිරියං දිස්වා රත්තානං පුරිසානං ලොභසමප
යුත්තපීතිසොමනස්සචිත්තාජ ඉට්ඨරූපඵරණේන යථාවුත්තානුභවානි වුප
සමෙනති.

"හි පබවග්ගානං අනුක්කමෝ ඨානානුක්කමෙන වෙදිතබ්බා පඨමං
කණ්ඩඨානං පතිට්ඨිතං තතෝ තාලුමූලඨදන්තාඨඨානානී" ති ආදීසු
සච්චේ, හි නං වචනං සච්චනති හි තස්ස අත්ථෝ.

"හි සත්තං අධීනෙ විදූහි" ති ආදීසු තන්තෙ, හි සත්තං තන්තානස්සථං
අධීනෙ සික්ඛයන්ති හි තස්ස අත්ථෝ.

හි 120 (එක :) හිධාතු පන "හයෝ" ති ආදීසු ගතියං, තස්ථ හි හිනොති
සාමිකෙන කසාඝාතාදිකාරෙන පාජනෙ සීඝං ගච්ඡතීති හයෝ.

"හිත සුඛ" න්ති ආදීසු වුඩ්ඪියං—තස්ථ හි හිනොති වඩ්ඪතීති හිතං,
ලොකියලොකුත්තරවුඩ්ඪීති අත්ථෝ.

හෙතූති ආදීසු පවත්තනෙ, තස්ථ හි හිනොති පවත්තති එලං
එතෙනාති හෙතු, කාරණන්ති අත්ථෝ.

"අලොභෝ හෙතු, අදොසෝ හෙතු, අමොහෝ හෙතූ" ති ආදීසු පති
ට්ඨායං—තස්ථ හි හිනොති පතිට්ඨාති සම්පයුත්තාධම්මා එත්ථාති හෙතු.

"සරදකාලෙ හිමං පත්ති, හිමවාතසමයෙ" ති ආදීසු හිංසනෙ, අත්ත
නෝ සීතලභාවෙන සත්තෙ හිනොති හිංසන්තීති හිමං.

"හිඟු" ති එත්ථ නාසනෙ, තත්ථ හි හි රොගං නාසෙන්තෝ ගච්ඡතීති
හිඟු—ගරූ පන තත්ථ හිංසනත්ථං පි හිධාතුං වදන්ති.

හිංසන 403 හිංස හිංසායං, ඝ්‍ර, හිංසනං.

හිංසා 403 හිංස හිංසායං, අ, ඉත්ථියං ආපච්චයෝ.

හිංසාසීල 731 හිංසාසීලං අස්ස අත්ථීති හිංසාසීලෝ.

හිඞ්ගුල 604 පමාණතෝ තාලතෝ හීනෝ හින්තාලෝ, පද විපරියායෝ
රස්සෝ ච.

හිම 56 හිංසන්ති හිමං, සස්ස මෝ, නිග්ගහීතලොපෝ ච, හි ගතිහිංසාසු
වා, ඉමෝ, හිනොති පවත්තතීති හිමං, අත්තනෝ සීතලභාවෙන
සත්තා හිනොති හිංසන්තීති හිමං, 1074.

හිමවන්තු 606 හිමප්පවුරතාය හිමවා, හිමං වා වමතීති හිමවා, ඝ්‍ර, රාජාදි
පක්ඛිපත්තා සිද්ධා—ජාතකඨකථායං "හිමවාති පදස්ස වම්බධාතු
වසෙන පි නිප්පත්තිං දස්සිතා, තථා හි, සමභවජාතකඨකථායං "හිමවා
ති හිමපාතසමයෙ හිමයුත්තතාති හිමවා, හිමභකාලෙ හිමං වමතීති
හිමවා" ති වුත්තං—සද්දනීති.

හිමරංසි 52 හිමෝ සීතලෝ රංසි යස්ස සෝ හිමරංසි.

හිමාවල 606 හිමයුත්තෝ අවලෝ හිමාවලෝ.

හිරඤ්ඤ 486, 488 කතාකතං කඤ්චනරූපියඤ්ච මිලිතං ඒකොසාදිවචං වාච්‍යං,
තත්‍ර පිණ්ඩිකතං ආහරණීකතං කම්මභාව මාපාදිතං වා කතං, ආකාරෝ
පඨමජාතං කම්මවුණ්ණාදිරූපං අකතං, තදඤ්ඤං නෙහි කඤ්චනරූපි
යෙහි අඤ්ඤං තෙජසං දබ්බං තම්බං, ආදිනා කංසරත්ති සිසකාදි, යථාතෙ
ජසං රජපටදූරුවිසාදිකම්මසාරං දබ්බං තං සබ්බං කුප්පං වයං කඤ්චනං
රූපියඤ්චාහතං උඨාපිතභයවරාභපුරිසාදිරූපං නිඤ්ඤාරිකාය තාළිතං දිනා
රාදිකං රූපියාඛ්‍යං, 488 හර හරණේ, ඔඤ්ඤ, අසති, හා චාගෙ, හා ගතියං

වා, අඤ්ඤඤ්ඤ, හිරාදෙසො ච, ජහාති සත්තානං හිතනති හිරඤ්ඤං. 1061 (චිතෙත ධනෙ).

හිරඤ්ඤගබ්භ 15 *හිරඤ්ඤං සුවණ්ණමයාඩං තමස්ස ගබ්භො භූතොති හිරඤ්ඤගබ්භො.

හිරි 158 හිරි ලජ්ජායං, ඉ, හිරීයති පාපාති හිරි.

හිරිවෙර 591 හිරිනාම්කාය දෙවධීතාය සරීරතො සඤ්ජාතත්තා හිරි වෙරං.

හි.

හින 699 හා චාගෙ, ඉනො, දිඤ්ඤ, හි ගතියං වා, හෙසි හිනත්තනමගමීති හිනො, 754 හා චාගෙ, දිඤාදි, හිනං.

හියො 1155 ගතෙ දිවසෙ, හියෙත්තපි.

හිළිත 747 හිල නිඤ්ඤ ලජ්ජාසු, තො, හිළිතො.

හු.

හු 122 (එකඃ) හු ධාතු පන "ආහුනෙයෙත්ත" ති ආදීසු දානෙ, ආදරෙන හූයතෙති ආහුනං, තං අරහතීති ආහුනෙයෙත්ත.

"පාහුනෙයෙත්ත" ති ආදීසු හබ්බපප්පදානෙ, හබ්බපප්පදානනති ච සඤ්ඤ කරණං, තස්ස හි ආගන්තුකත්තාය පකාරෙන හූයතෙ සඤ්ඤයතෙති පාහුනං, තං අරහතීති පාහුනෙයෙත්ත.

"චීවරපහොණකං දුස්ස" නති එත්ථ පහොණකෙ.

"පුරිසො වෙරං ජෙතුං පහොති" ති එත්ථ සමත්ථනෙ හොති.

"පහූතධනධඤ්ඤ" නති එත්ථ පචුරෙ.

"පහූතජිවිහා" ති එත්ථ විත්ථතෙ.

"අහොසි" ති ආදීසු සත්තායං.

"හුතාසන" නති ආදීසු ආදානෙ, තස්ස හි හූයත්තෙ ගය්හතෙති හුතං, උපාදිනන සංඛාතං ඉන්ධනං, තං අසනං භොජනං අස්සාති හුතාසනං,

"හු දානෙ හුසතත්තාය" නති ආදීසු ධාතුයං හොති.

හුතාවහ 34 දෙව හුතං හවිං වහති පාපීයති සයං වා ලභතෙති හුතාව හො, වහ පාපණෙ, අ.

හුතාස 35 හුතං හවිං අසති භුඤ්ජතීති හුතාසො, අථවා හුතාසොති ආදීසු හුධාතු ආදානෙ, හූයතෙ ගය්හතෙති හුතං, උපාදිනනසංඛාතං ඉන්ධනං, තං අසනං භොජනමස්සාති හුතාසො.

හුසා 248 සු සවණෙ, සො, හත්තං, ඉත්ථියං ආ.

හූ.

හූති 762 හූ දානාදාන හව්‍යප්පදානෙසු, ති, භවනං හූති.

හෙ.

හෙ 1139 හෙ ඉති එකවචන පුථුවචන වසෙන පුරිසානං ආමන්තණෙ.

හෙ 122 (එක :) හෙකාරො පන "හෙ දාස දාසා" ති ආදීසු එකවචන බහුවචනවසෙන නීචපුරිසානං ආමන්තණෙ හොති.

---

* හිරඤ්ඤ සවණ්ණං මඩං, සි : පී :

හෙඨා 1156 **සත්තම්‍යත්ථේ නිපාතෝ.**

හෙනි 385 **හර හරණේ, නි, හරති ජීවිතමිති හෙති, අසෙස, රලොපෝ, හනතිවසෙන වා සිඛං, හෙතිපි එකත්තේව. 1115.**

හෙතු 91 **හිනොති ගච්ඡති පරිණාමන්‍යකාරියරූපත්තනන්ති හෙතු, හි ගතියං, තු, හිනොති වා පතිඨාති ඵලමෙත්ථාති හෙතු, හි පතිඨායං. හිධාතු පවත්තනෙපි, හිනොති වා පවත්තති ඵලං එතෙනාති වා :**

හෙම 361 **හෙම වණ්ණතාය හෙමෝ, 487 හි ගතියං, මෝ, හිනොති පවත්තති චිරකාලන්ති හෙමං.**

හෙමන්ත 79 **හිමානි එත්ථ සන්තීති හෙමෝ, සෝ ඒව හෙමන්තෝ, "සුත්‍රාත්තානං වනන්ත" නති ආදිනි විය.**

හෙරඤ්ඤිකා 343 **හිරඤ්ඤං වුච්චති අකතසුවණ්ණාදි, තත්‍ර නියුත්තෝ තං ජානාතීති වා හෙරඤ්ඤිකෝ, "තමධීතෙ" තාදිනා ණිකෝ.**

හෙලා 174 **හිල භාවකරණේ, අ, ඉත්ථියං ආ, (සුරතෝ පවුඩ්ඪවිජ්ජා හෙලා "හෙලාති එත්ථ හිසදෙදූ දුක්ඛ" තිව, හි ඉච්ඡිතාලාභාදි වසෙන ප්‍රවත්තනං දුක්ඛං ලුනාති ඡිඳතීති හෙලා" ති ච එකත්තබරකොස වීකා.**

හෙසා 119 **හෙස අබ්‍යත්තසද්දෙ, හෙසනං හෙසා, හෙ ඉති සෙති පවත්තතීති වා හෙසා.**

හෝ.

හෝමදබ්බි 418 **හෝමකම්මනි හව්‍යතනාදිනමුඩරණත්ථං කතා දබ්බි කටච්ඡු හෝමදබ්බි.**

අභිධානප්පදීපිකාසූචිතෝ භඤානං අභිධානානං පරිභිඤසංගහෝ.

අක්ඛදෙවී 531 **අක්ඛෙඛ ස්ත්‍රෙහි දිබ්බතීති අක්ඛදෙවී, දිවු කීළායං, ණී.**

අක්ඛධුත්ත 531 **මරියාදං මත්තිත්තකම්පි කීළාදිපසුතෝ හි ධුත්තෝති වුච්චති, අක්ඛෙසු ධුත්තෝ අක්ඛධුත්තෝ.**

අක්ඛාගහකීල 374 **අක්ඛෝ සකටං තදවයවෝ වා, තථා ච ජයාචරියෝ**

"අක්ඛෝ විභිතකෙ නීචෙ සකටෙ ච ඛ්‍යවහාරකෙ,
රථසසාවයවෙකසෙස පාසකෙ පඤ්චඛම්ඉඳ්‍රියෙ" ති.

තස්සගහගතෝ කීලෝ අක්ඛාගහකීලෝ, තත්ථ ආණී, ඉත්ථි, අණී පි. "සීමාසඤ්ඤාගහකීලෙසු අණී ආණී ඉමෙ මිස්සූ" ති රූඳෙදූ විධා පඨති, "අණී ආණී ච අක්ඛගහකීලෙ සීමාසෙසසු මතා" ති ච නානත්ථසඟහෙපි.

අක්ඛාහිණී 384, 475 **නිනනහුත ලක්ඛසතං අක්ඛොහිණී, නාමම්දං අභිධානප්පදීපිකා ටීකාය ච අඤ්ඤස්ස මරම්මපොත්ථකෙසු ච "අක්ඛොහණී" ති වොහරියතෙ, තෙනෙව හි 384 මාය ගාථාය ටීකායං "යතනියා යානං කුඛඛනියා සෙනාය කතතුහුනාය ඛුලිකතෙසු සතෙසු, කෙසු? සසීවංසකලාපෙසු, කිත්තකපපමාණෙසු? පවෙචකං සසීදති**

වනෙනාසු, එසා අඤ්ඤාහනීනාම සෙනා උක්කඨපරිච්ඡෙදෙන, කෙනචි බොහෙතුම්සඤ්ඤණෙය්‍යතාය *අනෙඤාහනී, ඉහ සඤ්ඤනෙ, ඉ, නදුදි" ති වුත්තං.

අඤ්ඤ 702 න ඛියතෙන්‍යඤ්ඤං, ඛි ඛයෙ, ඤා.

අගාර 305 න ගච්ඡතී ත්‍යගා, එමහාදයෝ, නෙ රාති ගණ්හාතීත්‍යගාරං, රසසඝස දීඝපොත ආගාරං.

අගාරික 446 අගාරෙ ගෙහෙ වසතීත්‍යගාරිකෝ, ණිකෝ, ආගාරිකොපි.

අගාරජ 254 අගෙහ පුරෙ කාලෙ පුබෙබ වා කාලෙ ජායතීති අගාරජෝ.

අගාරඤ්ඤ 695 අගාරම්හි ජාතිතඛ්ඛනති අගාරඤ්ඤං.

අගාරළපඨමහ 217 අගාරළං නාම කවාටකෝ, තස්ස ඨමෙහා අගාරළපඨමෙහා. "අගාරළං තීසු කලෙලාලෙ දනෙත වානෙත කවාටෙසු" ති රභසෝ.

අඨාලක 204 අටට අතිඤ්ඤතම හිංසාසු, ආලකපපච්චයෝ, අට්ඨාලකෝ.

අඪපරිසා 415 තාවතිංසානං බ්‍රාහ්මණානං ඛත්තානං ඛත්තියානං මාර ස්‍ස ගහපතිස්‍ස සමණානං චාතුම්මහාරාජිකානං බ්‍රහ්මානඤ්ච වසෙන්‍ා ති ඉමා අඪපරිසා පාකටවසෙන වුත්තානි න එත්ථ පුබෙබ විය සංඛිත්තා, තාවතිංසාදිකානි පාකට වසෙන වුත්තා සමණ පන පාකට වසෙන සෙඨ වසෙන ච වුත්තා.

අඬානරියවොහාර 122 අරියජනෙහි වත්තඛ්ඛවොහරිතඛ්බමරියාද විතික්කනාමත්තා අනරියවොහාරා.

අඩ්ඩ 157 අසති ඛෙපෙති අඩ්ඩනන්ති අඪ, අසු ඛෙපණෙ, ති, නපුංසකෙ නෙරුත්තෙතා, ආගුසෝ තිඪතී එතෙනාති වා අඪ.

අත්ථසත්ථ 113 අත්ථා භූමි හිරඤ්ඤාදයෝ, තත්‍ර පධානා භූමි ඉතරෙසං තපපභවත්තා, තෙසං අජ්ජනෙ පාලනෙ චොපායභූතං සත්ථං අත්ථ සත්ථං, චාණක්‍යාදිපණීතං, තස්මිං දණ්ඩනීති සඤ්ඤ වචනතෙ.

අත්ථාපගම 764 අත්ථස්‍ස ධනස්‍ස විනාසෝ අපගමෝ අත්ථාපගමෝ.

අඬඤ්ඤපාසාණ 220 අඩ්ඪඤ්ඤසදිසෝ (සණ්ඨානෙ වා) පාසාණෝ අඬඤ්ඤ පාසාණෝ.

අධිභූ 225 උපභුජිතඛ්ඛභොගමනුස්සාදීහි වඩ්ඪිතෝ අධිකෝ ගාමෝ නිගමතොපි අධිකතතා අධිභූති උදිතෝ කථිතෝ, අධිපුබෙබා භූ සත්තායං, ඤි.

අධිමත්තතා 158 අසාධ්‍යසාධනෙපි යස්‍ස වසෙනොය්‍යමෝ සා අධිම ත්තතා, අධිකමත්තභූතතා ඒතා අධිමත්තතා.

අනිබ්බිඬා 202 නිබ්බිජ්ඣිතෙ රඡ්ජන්තරෙනාති නිබ්බිඬා, විධස වපහාරෙ, තො, න නිබ්බිඬා අනිබ්බිඬා.

---

* "ගනං කොටිනාමයුතං නාමොච්‍යතෙ, ගනමයුතානාං නයුතං නාමොච්‍යතෙ, ගනං නයුතානං කංකරං නාමොච්‍යතෙ, ගනං කංකරානාං බිම්බරං නාමොච්‍යතෙ, ගනං බිම්බරානා මක්ඛොභ්‍යං නාමොච්‍යතෙ." අයං කමොපි "අකෙඛාහනී" ති මතං සඤ්ඤාය සල්ලක්ඛෙතබ්බෙඛා. (නෙපාල තිපිටක).

අනිසම්මකාරී 729 අනිසම්ම ගුණදෙසෙ අනුපපරික්ඛිත්වා කරොති සීලෙ නාති අනිසම්මකාරී, කර කරණෙ, ණී.

අනුවාද 120 අනුපුබ්බො වද වචනෙ, ණෙ, පීළනෙන වදනං අනුවාදෙ.

අපවාද 120 අප පුබ්බො වද වචනෙ, ණෙ, ගරහණෙන වාදෙ අපවාදෙ.

අපියවාදී 735 අපියං වචනං වදති සීලෙනාති අපියවාදී, වද වචනෙ, ණී.

අර 40 අර ගමනෙ, අ, අරති ගච්ඡතීති අරං.

අවසිස්සන 157 අවපුබ්බො සිස අසබ්බපයොගෙ, යු, අවසිස්සනං, තච්ඡාදීනං තිණ්ණං අවසෙසතා.

ආමකසුසාන 406 ආමකෙහි කුච්ඡිතෙහි අපූතිගතමතසරීරෙහි සමපුණ්ණං සුසානං ආමකසුසානං, අත්‍ථපධානනිද්දෙසෙන චෙත්‍ථ සද්දෙ නිද්දිට්ඨො, යථා "සතො සම්පජානො" ති, පුග්ගලපධානනිද්දෙසෙන "ධම්මොති."

ආමගන්ධ 146 ආමස්ස වසාදිවත්‍ථුනො ගන්ධො ආමගන්ධො, තං යොගා ආමගන්ධි, ඉ, යං සද්දෙන තස්ස නපුංසකත්තදීපකො.

ආලම්බනදණ්ඩ 443 ආලම්බනත්‍ථාය ගහිතො දණ්ඩො ආලම්බනදණ්ඩො.

ආලි 189 අල භූසනෙ, ඉ, ආළීතිපි එකෙ, 238 අල භූසනෙ ආපුබ්බො, ඉ.

ආසඟවචන 758 ආපුබ්බො සප් සඟෙ, අ, වච වියත්තියං වචායං, ආසඟ වචනං ආසත්තවචනං සද්දරූපං පරායණං නාම වුත්තං.

ආසනසාලා* 210 ආසනත්‍ථාය සාලා ආසනසාලා.

ඉතිහ 412 ඉතිහ පුබ්බාචරියෙහි වුත්තමිදන්ති කථෙතබ්බ වචනං ඉතිහා, ඉතිහං, ණෙ.

ඉතිහාස 111 පුරා වුත්තන්ති බහූනුපායත්තා පුරා වුත්තං, තස්ස පබන්ධො විත්‍ථාරො සන්තානො වා, භාරතාදිකො භාරතයුද්ධකථාදිකො වත්‍ථාදි පකතො ගන්ථො ඉතිහාසො නාම, ඉතිහසද්දෙ පාරම්පරියොපදෙසෙ නිපාතො, †ඉතිහාසොත්‍ථි අස්මින්ති ඉතිහාසො.

උච්චසද්දන 117 උච්චං ථනනං සද්දනං උච්චිසද්දනං.

උණ්ණාමය 312 මිගලොමමුණ්ණා, තාය පකතං උණ්ණාමයං.

උපජ්ඣා 410 උපපුබ්බො ඣෙ චින්තායං, ණෙ, ඝිතොසිතං උපඨපෙත්වා ඣායතීත් උපජ්ඣා, රාජාදිපක්ඛෙ ඨිතත්තා උපජ්ඣා, උපසම්පදදායකෙ උපජ්ඣාය උපරක්ඛාසද්දෙ ඉධ, පරසම්මෙ පන වෙදදීපාඨයිතා.

උපදණ්ඩ 341 න්‍යාසාදීනං ඉණ්ඩනදායජ්ජවිභාගාදීනං උපදණ්ඩි අක්ඛදසෙසා, උපදණ්ඩෙසතීති උපදණ්ඩා, උපපුබ්බා දිස පෙක්ඛනෙ, රත්තු.

උපලබ්භ 113 උපලබ්භො කෙනාප්‍යත්‍ථො යස්ස සො උපලබ්භත්‍ථො.

උපාණත්තු 191 නගරපබ්බතාදීනං උපාන්තෙ භූ භුම් උපාන්තභූ.

උපාරම්භ 121 උපගන්ත්වා පරෙසං චිත්තස්ස ආරම්භනං විකොපනං උපාරම්භො, උපා පුබ්බා රභ රාභස්සෙ, අ, විවාදකාමස්ස දුබ්බාදෙ උපාරම්භො, සො ච ඊදිසෙ සබ්බලොකචූළාමණීභූතෙ සක්‍යකුලෙ සම්භූතස්ස භගවතො කිම්දං කම්මමුපචිතම්ති ගුණාධිකරණපුබ්බකොප්‍යත්ථි, චඞ්කීසුත්තස්ස තමාගම්‍යගමනමුපචිතම්ති නිදානපුබ්බකොපි.

---

* අසනත්‍ථාය සාලා අසනසාලා ති-විසාය දිස්සති. † ඉති හපි අස්මින්ති. සි : පී :

උපාසක 415 රතනත්තයමුපගතත්තා ආසීයතීත්‍යුපාසකා, උප ආ පුබ්බා ආස උපවෙසනෙ, ණ්වු.

උපාසිකා 415 රතනත්තයමුපගතත්තා ආසීයතීත්‍යුපාසිකා, ඉත්තෙ ඉත්තියං ආපච්චයො ච.

උම්මාදවන්තු 322 උග්ගතෙහි වාතාදි දොසෙහි මදයතීති උම්මාදෙ, උ පුබ්බා මදුම්මාදෙ, ණෙ, උම්මාදෙ වාතාදිපකොපනො රොගවිසෙසො අස්ස අත්ථීති උම්මාදවා, වන්තු.

උසුවඩ්ඪකී 510 උසුම්හි උසුකාරො වා වඩ්ඪකී උසුවඩ්ඪකී.

එකත්ත 473 එකස්ස භාවො එකත්තං.

එතිහ 412 ඉතිහ පුබ්බාචරියෙහි වුත්තමිදන්ති කථෙතබ්බවචනං එති(හං)හා, ණෙ.

එතිහ්‍ය 412 ඉතිහසද්දෙ, නිපාතසමුදායො, ඉතිහ පුබ්බාචරියෙහි වුත්ත මිදන්ති කථෙතබ්බවචනං එතිහ්‍යං, ණෙය්‍ය.

එල්ල10 ඉළ ගතියං, ණෙ, වුබ්, ඉළති හානිං ගච්ඡතීති එතෙනාති එළං.

කකුධභණ්ඩ 358 ඔගහාදයො පඤ්ච රාජූනං කකුධභණ්ඩානි භවන්ති, කුක ආදානෙ, ඩො, වණ්ණවිපරියායො, ගමනකාලෙ සදා ආදානබ්බතො කකුධානි ච තානි රාජධනත්තා භණ්ඩානි චෙති කකුධභණ්ඩානි.

කපිසීස 217 අගහළත්ථමෙහා කපිරූප මත්තාකත්තා කපිසීසො.

කපිඤ්ඤල 562 කපි චලනෙ, තනො, දීඝො, කපීතනො. කඤ්ඤරාලො, පිලක්ඛොපි.

කපොතපාලිකා 221 කපොතං පාලයතීති කපොතපාලිකා, කම්ම නි ණ්වු. කම්මනීති කම්ම උපපදෙ සති.

කරමද්ද 578 කරං හත්ථං මද්දති කණ්ටකෙනාති කරමද්දෙ, කරමඤ්ඤුපි.

කලභ 362 කල සංඛ්‍යානෙ, අභො, ලත්තෙ කලභො.

කායබන්ධන 439 කායං බන්ධති එතෙනාති කායබන්ධනං, ස්‍යු.

කිම්ජ 298 කිම්තො ජාතං කිම්පං, කොසෙය්‍යං.

කිල 374 කිල බන්ධනෙ, අ, දීඝො, කීලං, කීලො වා.

කිලින 747 කි ල බන්ධනෙ, තො, දීඝො, කිලිතො.

කුඩ්ඩ 482 කඩ් භෙදෙ, බො, කඩ්ඩස්ස කුඩු, කුඩුබො.

කුඩ්ඩමල 544 කඩ් භෙදනෙ, මලො, අස්සු, කුඩ්ඩමලො.

කුද්දල 552 කං වාතං උද්ධුලයතීති කුද්දුලො, අ, දල විදරණෙ, අ.

කුරු 184 කුං පාපං රුණ්ඩතීති කුරූ, ඛත්තියකුමාරා, තෙසං නිවාසො කුරු, පච්චය ලොපතො න වුබ්, කුරු ආදයො එකච්ඡන්දි ජනපදව්සෙසා, ආදිනා සූරමසමපච්චූගතා කතකුවා අජ්ඣාකාදයො ච, පුම්බහුත්තෙ පුල්ලිඟබහුත්තෙ ච සිද්ධං, කුරූ නාම ජානපදිනො කුමාරා, තෙසං නිවා සො එකොපි ජනපදෙ රූළ්හිසද්දෙන කුරූති බහුවචනෙන වුච්චති.

කුලීනක 369 කුලෙ සම්භූතො කුලීනකො, ඊනො, සමූහෙ කො.

කූලදෙස 660 කූලං (තීරං) ච තං දෙසො චාති කූලදෙසො.

කොටි 474 කුට ඡෙදනෙ, ඉ, දසගුණං කුටන්තීති කොටි.

කොටිපකොටි 474 උපසඛ්‍යාන මිසෙසත්වා එකො ගණනවිසෙසො වුච්චති, වෙපි මිසෙසත්වා එකො කොටිපකොටීති.

ඛජ්ජිට 643 ඛජ්ජා විය අවතීති ඛජ්ජිටෝ, අට ගමනෙ, ඡ්ටෝ.

ඛලෝ (ලො) පි 456 ඛල සොවෙය්‍යෙ, ඔපි, ළත්තං.

ඛාණ 677 ඛණු අවදාරණේ, කම්මනි නො, ණු ලොපදීඝාදි, ඛාතං.

බුද්ධ 494 මධුසදෙදුන බුද්ධජනාතු බුද්ධුඛොඛ්චනෙ බුද්ධුජනනාවෝ භමරා දයෝ, තන්‍ර භමරකතං බුද්ධං භාමරං මකඩිකා කතං මක්කිකං සාරස ඛොඛ්චනෙ, වරවා කතං වාරවං, පුතනිකාකතං පුත්තිකම්හි, සබ්බත්‍ර ඝසුඤ්ඤෙ ණේ, බු සදෙදු, දෙ, බුදු පිපාසායං වා, 645 බුද්ධුදි මධුවජීඨක රාදිකෙ කම්මඛූතෙ මක්කිකාඛෙදෙත්‍යුඛ්චනෙ.

බුද්ධු 645 බු සදෙදු, දෙ, බුදු පිපාසායං වා, ඉත්තියං ආ, බුද්ධු. 821 මකඩිකා නිලමකාඩිකාදිකා, තාසං හෙදෙ විසෙසෙ, මධුකතා පිඟලමකාඩිකා.

ගණිකා 233 ගණ සංඛ්‍යානෙ, ණ්වු, ඉත්තියං ආ, චතුසඨිකලාකුසලතාය සිලරූපාදිමත්තාය ච ගණ්‍යතෙ ආදරියතෙති ගණිකා.

ගණිඩි 520 ගණ්ඨ කොටිල්‍යෙ, ඉ, ඨස්ස ණ්ඩා.

වචන 404 වු වචනෙ, යු, වචනං.

විඛා 562 ව් ච යෙ, වෝ, ව්ච් ආදූනසංවරණේසු වා.

චෙති 184 චිත උසසඛණේ, ඉ, චෙතෙනති උසසඛනති යුඛකම්මාදිසූති චෙතයෝ.

ජගතිපාල 334 ජගතිං භූමිං පාලෙතීති ජගතිපාලෝ, කම්මනි ණ.

ජනවාද 120 ජනානං වාදෙ ජනවාදෙ.

ජර 329 ජර රොගෙ, අ, ජරතීති ජරෝ.

ජරතා 251 ජරා එව ජරතා, සකත්‍ථෙ තාපඨව්චයෝ.

ජරා 251 ජර වයොහානිමහි, අ, ආ, ජීයනති වුඩ්ඪා භවනති අසසනානි ජරා.

ජීණණවසන 293 ජීණණඛ තං වසනමෙති ජීණණවසනං, අපිරවත්ථං.

තිකිචඡක 329 කිත රොගාපනයනෙ, ඡ, ණ්වු, විත්තාදි, තිකිචඡතීති තිකි චඡකෝ, අගදකාරොපඨත්‍ර.

තිකිචඡා 330 තික රොගාපනයනෙ, භාවෙ අ, තිකිචඡනං තිකිචඡා.

තිහතක 595 තිහත්‍ථරසනාය තිහතකෝ, කෝ, කුලකං පටුපි.

තුණණ 40 උහතරතීති තුණණං, තර තරණේ, රසස ණෙ, අසස උ.

තුණණවාය 507 සූචිවානකම්මං දුවිධං සිබ්බනං තුණණඛ තුණණවාන කමෙමන පවත්තනිමිත්තෙන තුණණවායෝ, තුණණං අවායි වායති වායිඝසතීති තුණණවායෝ, වෙ තනතුසනනානෙ, ණෙ.

ථුතිපාඨක 396 ථුතිං පඨතීති ථුතිපාඨකෝ, පඨ ව්‍යත්තියං වාචායං, ණ්වු.

දූත 752 දූ ලවනෙ, දූ අවඛණ්ඩනෙ වා, තො, දූතෝ.

දිතත 1075 දිප දිත්තියං, තො, දිත්තෝ, (ආදිත්තෙ අගඝාදීහි).

දුගඝ 350 පඛතොදකරුක්ඛාදීහි දුගඝාමං පුරං දුගඝං, දුපුඛ්ඛා ගමූ ගතියං, ඝ්ව්.

දුඨ 1077 දුස අපජ්ඨනියං, තො, "සාදිසනනා"දිනා ඨො, දුට්ඨෝ. (දුස්සිතෙ අපජ්ඨයෙ.)

දෙවත 12 දෙවෝ එව දෙවතං, සකත්‍ථෙ තපඨව්චයෝ, නපුංසක ලිඝත්තා දෙවතානීති පඨමාඛහුවචනං.

නඩ්ඩ 526 නහ්‍යතෙ ඛන්ධියතෙති නඩ්ඩ, නහ ඛන්ධනෙ, තො, ඊ. නන්ධීති පි, තදූ නන්ධ විනන්ධනෙති ධාතූ.

නාමධෙය්‍ය 114 නාමමෙව නාමධෙය්‍යං, නාමරූපෙහි සකත්ථේ ධෙය්‍ය-යදුදිනා, තිඨති එත්ථාති වා ධෙය්‍යං ධරීයතෙ උපපාදීයතෙති වා ධෙය්‍යං නාමමෙව ධෙය්‍යං නාමධෙය්‍යං.

නිජ්ජර 12 සදු පවත්තිවසුදෙදසියත්තා නිරාකතං ජරා එතෙස නත්ථි නිජ්ජරා.

නිවාප 423 පිතරෙ උද්දිස්ස පලාජ්ලිත්වණ්ණදීනං නිවාපො, නිපුබෙකා වපබ්භජනත්තානෙ, ණෙ,

න්‍යාස 472 අසු ඛෙපනෙ, ණෙ, න්‍යස්සතෙ නිකඛිපීයතෙති න්‍යාසො.

පකොටි 474 දසගුණං කුටතීති ඨොවි, කුට ඡෙදනෙ, ඉ, උපසග්ගොන විසෙසෙත්වා එකො ගණිනවිසෙසො පකොටීති වුච්චති.

පජා 1053 "සතෙත්ත තු අත්‍රජෙ පජා," පකාරෙන ජාතත්තා පජා.

පතානිනි 550 පතානො සාඛාපත්තත්තවයො, තෙන යුත්තා ගොරක්ඛා-තාඛ්‍යුලිතිපුසාජීමූතගලොච්‍යාදිකා ලතා පතානිනී.

පත්තානික 383 සඤ්ඨා ඛගගාදිසඤ්ඤිතා චතුජනා චත්තාරෙ පුරිසා පත්තානිකං නාම, හෙට්ඨිමත්තනො යෙවෙත්ථාපි පරිවෙජ්ජෙ, අමරකොසෙ තු සඤ්ඤුට්ඨා කථිතං.

පථ්‍ඩි 202 (නිබ්බිජ්ඣතෙ රච්ඡත්තරෙනාති නිබ්බිඩා විධ සමපඤාරෙ.) නිබ්බිඩා තු රච්ඡත්තරෙන රච්ඡා පථ්‍ඩො අඞ්ගති ච වුච්චති, පථ ගමනෙ, අ, පථ්‍ඩො, අද ගමනෙ, ති, අඞ්.

පදීපෙය්‍ය 422 පදීපස්ස හිතං පදීපෙය්‍යං, ණ්‍ය, (පදීපස්ස හිතං යං කිඤ්ච තෙලාදි.)

පහරණ 383 පසුබෙඛා හර හරණෙ, ය්‍යු, පහරති අනෙනාති පහරණං.

පාතු 149 ආඞ් පාතු ච පාකටත්තෙ 1157 සම්මුඛා ආඞ් පාතු ච සම්මත්තා, 1200 පාතු පකාසෙ පකාසනියෙ, සම්මුඛෙ උපපත්තියඤ්ච.

පිඤ 633 අපිඛිනොති කාරයතීති පිඤො, අපිනන්තරත්ථානෙ වණ්ණනාසෙ අපිසද්දාකාරලොපො.

බහුපදද 723 බහු පදුත්තීති බහුපදදෙ, පසුබෙඛා දු දානෙ, අ.

භා 64 භා දීත්තියං, ඣි, භාති දිපත්තීති භා.

භූතධරා 182 භූතෙ සත්තෙ ධරතීති භූතධරා, ධර ධාරණෙ, අ, ආ.

භෙති 385 භායනති සත්තත්තවො එතෙනීති භෙති, ඞි භයෙ, ති, වුඞි ච, භෙත්තීතිපි පාඨො, භරති ජීවිතමිති භෙති, හර හරණෙ, ති, අසෙස, රලොපො, හනති වසෙන වා සිද්ධං, තො, අත්ථමප්පත්ත, අසු ඛෙපනෙ.

මධුකා 587 මධුරසත්තා මධුකා, උපමානෙ කො.

මාලා 422 මල ධාරණෙ, අ, මාල්‍යං පුපඵඤ්ච මාලා.

මිථු 124 ඤෙඤුඤුඤුත්ථවාචකො මිථුසද්දෙ, "අඤ්ඤත්‍ර මිථුභෙදය."

යථාතථං 127 යථාතථංසද්දෙ සච්චත්ථෙ අලිඛෙ, 1152 තථසද්දානනිත්තකමෙ යථාතථං, යථාත්ථෙ අබ්‍යභිචාරෙ, තථසද්දෙයං භූතපරියායො.

යාන 422 යා ගමනෙ, ය්‍යු, යාති නෙනාති යානං.

ලීලා 1053 "ලීලා ක්‍රියාවිලාසෙසු," ලල විලාසෙ.

විලෙපන 422 වි පුබෙබා ලිප ලිම්පනෙ, ය්‍යු, විලෙපනං.

සෙය්‍යා 308, 422 සයනත්‍යාසනත්‍ති සෙය්‍යා, යො, සි සයෙ.

VOCABULARY.

සිංහලාඵි සහිත කාණ්ඩය.

දැනගත යුක්තක්.

මීට මුලින් දක්වන ලදැවූ අභිධානපපදීපිකානිඝණ්ටුඅකාරාදියෙහි ඒ ඒ නාමයන්ගේ ලිඟ භෙදය හඟවන ලකුණු නොයොදනලද බැවින් මීට අනුතුරුව දක්වනු ලබන්නාවූ සිංහල වචන මිශ්‍රවූ කාණ්ඩයේදීත් අභිධානපපදීපිකාවෙහි මෙන්ම ලිඟභෙද ලකුණු යොදලදුවත්ඇර, යථොක්ත මූල කාණ්ඩයෙහි නොයොදනලද සමහර ගාථාසඛ්‍යාඛ්‍යාද, අනෙකාර්‍ථවගීයේවූ අප්‍රධාන නාමයන්ද ඒ ඒ ගාථාවල සංඛ්‍යාඛ්‍යාසහිතව මේ කාණ්ඩයෙහි යොදනලදබවත් දතයුතුයි. තවද, ටීකාවෙන් ගන්නා ලද අමුතු නාමයන්ද කුඩා අකුරුවලින් ඒ ඒ පිටුවලම අධොලිපිවශයෙන් අකාරාදි පිළිවෙළිමම යොදනලදබවත් දතයුතුයි.

ABBREVIATIONS.

. Masculine Gender	; Masculine and Neuter Genders
f Feminine Gender	.f Masculine and Feminine Genders
, Neuter Gender	f, Feminine and Neuter Genders
: Three Genders	— or (instead)
– Indeclinable Particles	P Plural (instead)

ලකුණු හැඳිනවීම.

. පුංලිඞ්ග	; පුංනපුංසක ලිඞ්ග
f ස්ත්‍රීලිඞ්ග	.f පුංස්ත්‍රී ලිඞ්ග
, නපුංසක ලිඞ්ග	f, ස්ත්‍රීනපුංසක ලිඞ්ග
: ත්‍රිලිඞ්ග	— හෙවත් (වෙනුවට)
– අලිඞ්ග (අව්‍යය)	P බහුවචනාන්ත (වෙනුවට)

නමො බුද්ධාය.

අ

අ- වෑඩි, නොදහාව, සදෘශ, **ප්‍රතිෂේධ**, අන්‍ය, අල්ප, විෂ්ණු, නිඳු, විරුද්ධ, විරහ, ශූන්‍ය, පදපූරණ යන මෙහි. (විෂ්ණු කෙරෙහි වැටෙනකල රුසි ශුද්ධ නාමපදය, සෙසු අර්ථයන්හි නිපාත පදයි). 1147.

අංස ; දසරුව

අංස භාගය

අංසු. රශ්මිය, වස්ත්‍රාදීන්ගේ රල් 1121, 1102

අංසුක, වස්ත්‍රය

අංසුමාලී. හිරු

අකත, නිර්වාණය

අකල්ල, රොගය

අකළු, අඟිල් 202

අකාරාදි. අකාරාදි සවර 967

අකාර්ය, නොකටයුතු 976, 985

අකිඤන : දිළින්දු

අකිලාසු. නොමැලියා

අකුසල, පව

අක්ක. සුයෙයියා, වරාගස්

අක්කොසාස. ආක්‍රොශ 1093

අක්කොසන, ආක්‍රොශ කිරීම

අක්ඛ. රථාවයව, විසිවියටක් බර, පසඇට.

අක්ඛ, චක්ෂුරාදි ඉන්ද්‍රිය

අක්ඛ : බුළුගස්

අක්ඛක. ගලගඇටය, හෙවත් කණ්ඩියාගේ කෙළවරෙහි ඇටය 278

අක්ඛගහාකීල, රථඅකුර අග ගසන ඇණය. 374

අක්ඛණි f විදුලිය

අක්ඛත, විලඳ

අක්ඛත : ක්ෂයනුවූ

අ

අක්ඛදස්ස. ධම්මාධිකරණ අමාත්‍යයා හෙවත් උපනිස්සිපනාදි ව්‍යවහාරයන් දක්නහු.

අක්ඛදෙවි. දූකෙළින්නහු 531

අක්ඛධුත්ත. දූකෙළින්නහු 531

අක්ඛර, නිර්වාණය, අකුරු

අක්ඛරාවයව. මාත්‍රය 878

අක්ඛි, ඇස 1169

අක්ඛිමල්ලි, පිඟිනි 904

අක්ඛෙහිණී f අක්ෂෞහිණී සෙනාව—නිනනහුත සියක් ලක්ෂයක් 384, 475

අඛාත, වැස්සෙන් හෑරුණු වළ

අඛිල : සියලු 702, 1068

අග. වෘක්ෂ, පර්වත

අගද. බෙහෙත

අගභෙද. වෘක්ෂ විශෙෂයක් (ඒනම් කරගස්) 1011

අගරු, අඟිල්, සැහැල්ලුදේ 929

අගළු, අඟිල්

අගාධ: පතුල නොදැක්ක හැකි ගැඹුර 669

අගාර, ගෙය 205

අගාරික. ගෘහස්ථයා 446

අගඟ: උතුම් දෙය, පළමු දෙය

අගඟ, ආදිය, භාගය, කෙළවර, ඉදිරිය, 1002, 1162

අගඟජ: වැඩිමහළු සහෝදරයා 254

අගඟ සුඤ්ඤ: උතුම් දෙය 695

අගඟතා f අග්‍රබව 1168

අගඟතො-අභිමුඛයෙහි. 950

අගාළපබ්භ. අගුළු කණුව 217

අගිහි. ගිනි 1041

අගිහිජාලා f මලසිතත

අගිහිමන්ථ. සිඟින් මිදි

අංසුමන්ති f අස්වැන්න 584

අකනිට්ඨක. බුදුරජ 1

අකඩ. සුවසලුණු 461

අකඩරවුඤ්ඤු. ලියන්නා 348

අකඩරවිඤ්ඤ. ලියන්නා 348

අකඩිපුඨකලිකා f ඉංගිරියාව 260

අකඩිව. මූදුලුණු 461

අගදකර. වෙදා 329

අගඟතොසර : පෙරටුව යන යොධයා 379

අඟපුඤ්ඤල. බුදුරජ 1

අඟ

අඟහිසඤ්ඤිත. රත්නිවුල්
අඟඝ : ආගනතුක සත්කාර
අඟඝ. මිල, සත්කාර
අඟඝිය : ආගනතුක සත්කාර
අඝ, ආකාශය, පව, දුක, විපත
අඩක. සලකුණ, ඇකය, 1061, 1089, 1113, 1133
අඩකුර. දැලුව
අඩකූස, අකුසඝ
අඩෙකාළ. රූකඟුණ
අඩක්ඛ. අරළු ඵලයට බඳු ආකාර ඇති මිහිඟුබෙර වෙසෙසක්
අඟ. අඟු ජනපදය P 185
අඟ, අවයව, කාරණ
අඟ-අමඤ්ඤණයෙහි
අඟජාත, සත්‍ර පුරුෂනිමිති, 950
අඟණ, මිදුල, කොලඹ, කලුඹ
අඟද, අඟුපලඳනාව හෙවත් වැල මිටෙන් මතු භාගයෙහි පලඳින ආභරණයකි
අඟනාf කාන්තාව
අඟවිකෙඛප. තිස්වැදෑරුම් නෘත්‍ය විශෙෂ
අඟහාර. නෘත්‍යවිශෙෂ
අඟානුසාරී. එනම් වාතය
අඟාර. අඟුරු
අඟාරකපල්ල, ගිනිකබල 795
අඟිරස. බුදුහු, වෙදකතෘවූ එනම් සෘෂි
අඟුඬ. මාපට ඇඟිල්ල
අඟුල, අඟල
අඟුලිමුද්දාf පේරැස්මුද්ද
අඟුලීf ඇඟිලල
අඟුලීයක, මුද්ද
අඟුලාභරණ, මුද්ද
අචල. පර්වතය

අජ්ජු

අච්චරපභාf විදුලිය
අච්චරවතීf එනම් ගඞ්ගාව
අචෙ (ල) ළඟ. නිවටහු, 1110
අචචන, පූජාව. 1104, 1117, 1182
අචචනාf පූජාව
අචචනතකොධන. සංනොසිඳෙනක්‍රොධ ඇත්තා
අචචය. මරණ, අතික්‍රම, අපරාධ, 1165, 1171.
අචචයාභාව. දෙෂාභාව. 1168
අචචිf, ගිනිසිළු, රශ්මි
අචචිත : පුදනලද
අචචිමනතු. ගිනි
අවඩුත, නිර්‍මාණය
අවජ. වලසා
අවජ් : නීලී ජලය
අවජරාf දෙවඟන 24
අවජරිය : විසමය 1023
අවජ්ජාදන, වස්ත්‍රය, වැසීම, ඇඳුම
අවජ්ජි, ඇස
අජ. තිරෙළු 1123
අජගර. පිඹුරා
අජඤ්ඤ, උපද්‍රවය
අජපාලක, උපුල්කොල 1120
අජාf එළුදෙන
අජී. පොරඟසන එළුවෝ 501
අජින, චර්‍මය
අජිනපත්තාf වවුලා*
අජිනයොනී. මුවා
අජිමහ : ඇදනැති
අජිර, මිදුල
අජීf එළුදෙන
අජජ-අදු දවස්හි
අජ්ජ (ජ්ජු) ක. හෙළ අදු
අජ්ජුන. කුඹුක්ගස් 562

* ජිනපත්තා යනු වැරදි ව්‍යවහාරයකි.

අඟගි. කරඹ 578
අඟගිදීපන : සම්පඝිය 526
අඟගිමුඛ ; දෙවියෝ. බදුලු 12, 561
අඟගිසිඛ, කොකුම් 303
අඟෙඝසර. පෙරටුව යන යොධයා 379
අඟාර. අඟහරු 61
අඞ්ගීකාර. ප්‍රතිඥාව 171

අඟුලිමුද්දාf මුද්ද 286
අවචඤ්ඤ, අනිශය 41
අවචාf ප්‍රතිමාරූපය 529
අවචුන. විෂ්ණු 16
අජිමඟ: ශරීරය 389
අජ්ජුන. සුදු 95

අඬ

අජ්ඣොකඛ. අධිකාරම එනම් සතිස් වැදෑරුම් කම්යෙහි නියුක්තයා. 1166
අජ්ඣත්තන, තමාගේ සන්තානය, රූපාදි විෂය, ආලම්බන විෂය
අජ්ඣාචාර. ව්‍යතික්‍රමය
අජ්ඣාය. පරිවේෂ්ඨය
අජ්ඣාරොහ. එනම් මහා මත්ස්‍යයා
අජ්ඣාසය. අභිප්‍රාය
අජ්ඣිසනාf සත්කාර පුරස්සර ආරාධනාව, 1005
අජ්ඣොහට: අනුභව කරණලද
අජ්ජන. එනම් දිග්ගජයා
අජ්ජන, අඳුන
අජ්ජි. දෙගොත
අජ්ජ්‍ව, මාර්ගය
අඤ්ඤ : අනික් 1069
අඤ්ඤතර : එක්තරා
අඤ්ඤතරොපන, අන්‍යධර්මයක්හු ගේ ආරොපණය 1001
අඤ්ඤථාභාව. විපරිණාමය
අඤ්ඤදත්ථු-ඒකාන්තයෙන් යන අර්ථ යෙහි
අඤ්ඤාf රහත්ඵලය
අඤ්ඤාණ, මොහය
අඤ්ඤඤ්ඤ : අන්‍යොන්‍ය 1200
අටට, එනම් ගණන
අටනී(නි)f ඇඳවත
අටවිf වනය
අට්ට. අවලල්ල, යුක්තිය, පීඩිතයා
අට්ට(ඨ)ක.වෙදකර්මවූ එනම්ඍෂියා
අට්ටහාස. මහසිනාව
අට්ටාල. අටල්ල 1126
අට්ටාලක. අටලල 204
අට්ටිත : පීඩිත
අඨඟ, අෂ්ටාඟ(සීල)ය 789
අඨඞ්කසර. සුවඳයෙහි අඩඟඅට 129
අඨපරිසාf අටපිරිස 415
අඨානරියවොහාර. අනිවාක්‍ය නම් අටවැදෑරුම් අනාර්‍ය්‍ය වචන 122

අති

අණ්ඩාපද ; දූපෝරුව
අණි, ඇට 157
අණ්ඩ ; අණ්ඩය
අණ්ඩ : ධනවත්
අණ්ඩනිය : දෙකහමාර
අණ්ඩතෙය්‍ය : දෙකහමාර
අණ්ඩයොග. ගරුඩපක්ෂාකාර සෙවෙනි ඇති ගෙය
අණ්ඩරත්ත. මධ්‍යමරාත්‍රිය
අණ්ඩුණ්ඩ : තුනහමාර
අණී(නී)ක ; යුධසෙනාව
අණී(නී)කථ. රජුන්ගේ අඟහරක්ෂක පුරුෂ සමූහය
අණු. පරමාණු සතිස, සුවලප දෙය
අණ්ඩ, පුරුෂනිමිත්ත, පක්ෂි ආදීන්ගේ බිජුවට
අණ්ඩජ. පක්ෂි, මත්ස්‍ය 1047, 1079
අණ්ඩජ : බිජුවටින් උපදනා පක්ෂි සර්පාදිහු 741
අණ්ඩුපක, දරණුව
අණ්ණ. ජලය
අණ්ණව. සමුද්‍රය
අතඤ්ඤිත : තර්ජනයක් නැතිව ප්‍රවෘත්ත ක්‍රියා 1148
අතලමපස්ස : පතුල නොදක්ක හැකි ගැඹුර
අතසිf ධාන්‍යවර්ගයක්
අති-අතිශයාර්ථ, අනාත්මභාව, භෘශාර්ථ, පූජා, අතික්‍රමණ, අතීතත්ව, ප්‍රශංසා, දෘඪාර්ථ යන මෙහි
අතික්කම. ඉක්මීම, 1117, 1182
අතිඛිණ : අකල්සයා 1067
අතිචාරිණීf සොරඅඹු
අතිතණ්හ. එකඅරමුනෙක්හි නොයෙක්වර අධික තෘෂ්ණා ඇත්තා
අතිථි. අමුත්තා
අතිපාත. අතික්‍රමය
අතිප්පසත්ථ. ඉතාප්‍රශස්ත 918, 1022
අතිමත්ත, අතිශය, ද්‍රව්‍යවාචී කලැ : අතිමුත්ත. යොහොඹු

අජ්ඣොකඛ. කිරිපළු 564
අඤ්ඤ : බාලයා 721

අණීකිනීf සේනාව හෝ එහි භෙද 381
අණ්ඩජ. මත්ස්‍යයා 671

අනු

අතිමුත්තක. කෝඹුගස්
අතියුව. ඉතා තරුණ 929
අතිරිත්ත : වැඩිදෙය—අධික—ඉතිරි
අතිවාක්‍ය, අටවැදෑරුම් අනාය්‍ය වචන
අතිවිසාf ඉවද
අතිවුඩ : ඉතා වෑඩ 918, 1022
අතිසන්ත : අතිශයින් සාධුහු 941
අතිසය. අත්‍යර්ථය, ප්‍රකර්ෂය, ද්‍රව්‍යවාචී කලැ : 1096, 1112, 1138, 1171, 1182
අතිසුන (ණ). උමතු සුනඛයා
අතීත : අතික්‍රාන්ත 1194
අතීව-අතිශයාර්ථයෙහි
අත්ත. විඤ්ඤාණය, ශරීරය, සභාවය, පරපරිකල්පිත ආත්මය-පරමාත්මය 808, 1046, 1085
අත්ත : දමනලද (දෙය)
අත්තනිය : තමා අයිති දෙය. 808
අත්තභාව. ශරීරය
අත්තමනතාf සන්තොෂය
අත්තලාභ. ආත්මලාභය 1168
අත්ථ. ප්‍රයොජන, ශබ්දවාච්‍ය, අභිවෘඩි, ධන, ද්‍රව්‍ය ගුණ කර්මාදි පදාර්ථ, කරුණු, විනාශ, පථ්‍ය, අවර පළිත යන මෙහි 1194
අත්ථ-මෙහි
අත්ථං-විනාශයෙහි.
අත්ථගම. විනාශ 1015
අත්ථගමන, විනාශ 896
අත්ථනාf ඉල්ලීම
අත්ථසත්ථ. අර්ථශාස්ත්‍රය 113
අත්ථි-විද්‍යමානත්වයෙහි
අත්ථි : යාචකයා 740
අත්ථු-ඊර්ෂ්‍යාපූර්වාඛ්‍යම උපගමනයෙහි
අත්‍යුපප. ඉතා සුළුපට 929
අත්‍ර-මෙහි.

අබි

අත්‍රජ. දරුවා.
අත්‍රාහ, අද දවස්හි 1151
අථ-අනන්තරාර්ථ, ප්‍රාරම්භ, ප්‍රශ්න, පදපූරණ යන මෙහි
අථෝ-අනන්තරාර්ථ, ප්‍රාරම්භ, ප්‍රශ්න, පදපූරණ යන මෙහි
අදසසන, විනාශය, 770, 1154
අදූස. දූසකම්න් මිදුනහු—නිදහස් වූවහු
අදිතිf සුරමවු
අදුඃඛමසුඛාf මධ්‍යස්ථතාව—උපෙක්ෂාව 159
අද්ද : තෙත් දෙය.
අද්දක, අමුඉඟුරු
අද්දුf අදේ නැකත
අද්‍රි. පර්වතය
අඩ, අර්ධය—සම භාගය 1200
අඩ. අර්ධය—අසම භාගය, මාඝීය, කාලය, 1026,
අඩගු පර්ණකයා—මඟියා
අඩා-ඒකාන්තයෙන් යන අර්ථයෙහි
අඩාන, කාල, දීර්ඝ මාඝී
අඬf විනිවිදගිය හැකි වීථිය (?) 202
අඬෙනුපාසාණ. අර්ධචන්ද්‍රාකාර පහණ 220
අධම : නින්දිත, අසම්පූර්ණ. 1069
අධම්මණ්ණ. නියගත් අය
අධර. දන්තාවරණ-තොල 1106
අධර : යට, නීව
අධි-අධික, ප්‍රධාන, අධ්‍යයන, අධිෂ්ඨාන, ප්‍රාප්ති, නිශ්චය, උපරිභාව, අභිභවන, විශෙෂණ යන මෙහි
අධික : වැඩිදෙය, 1176, 1177, 1185
අධිකත. සතිස්වැදෑරුම් කර්මයෙහි නියුක්තයා—අධිකාරම. 496
අධිකරණ, විවාදඅනුවාදාදිය, ආධාර, හෙතු, අධිකරණකාරකයා

අතිවෙල, අතිශය 41
අත්තගුත්තාf වඳුරුමැ 582
අත්තඝොස. කවුඩා 638
අත්තභූ. බ්‍රහ්මයා 15
අත්‍රාහාf ඔසප්වූ සත්‍රී 238
අත්‍රරණි, ඇතුන්පිට අතුරණ චිත්‍රකම්ඛලි 365
අදිතිනන්දන. දෙවියෝ 12
අධ්වනසාf කළත්‍රස්ත්‍රාවළි 590
අථවාදී. නථාගත 1
අථෙඡ්ඣිවචන. නථාගත 1

අන

අධිකරණීf කිණිරය
අධිකාර, ධුරය. 1004
අධිකප්පෙපම. අධිකප්‍රේම, 1097
අධිකොට්ටන, මස්ලොඹුව
අධිගත. ආර්‍යයෝ—ලොකොත්තර ධර්‍මාධිගමය කළාහු
අධිච්චකාf පළිත මුදුන
අධිඨාන, ඉටීම, ආධාරය, සිටීම, 1177
අධිඨිතීf ඉටීම 1032
අධිප : ඉසුරු ඇත්තා—නායකයා
අධිපති : ඉසුරු ඇත්තා 1132
අධිප්පාය. අභිප්‍රාය
අධිභවන, අභිභවන 1177
අධිභූ : ඉසුරු ඇත්තා (225)
අධිමත්තෙතාf අධිකවිය්‍ය 158
අධිමුත්තීf අභිප්‍රාය
අධිමොක්ඛ. නිශ්චය
අධිරොහ. ආරොහණ 1109
අධිරොහිණීf හිණ
අධිවචන, නාමය
අධිවාස. නිවාස, සුවඳකැවිම් ආදි සංඝාර, ඔවිසීම්, උපද්‍රව, අනර්‍ථ
අධීන : අයත්
අධීර : බැගෑපත්වූවහු
අධුනා-වතීමාන කාලයෙහි
අධෝ-යට 1090
අධොගම. එනම් ශරීරවාතය, 38
අධොභාග. යට භාගය 1166
අධොභාව. ස්ටභාවය 1173, 1174
අධොගුවන, නාලොව
අන, ගැළ
අනඞ්ග. අනඞ්ගයා 1131
අනච්ඡ : මලිනජලය—නොපැහැදි දිය
අනතිරෙක : අනධිකාර්‍ථ 786
අනධිවර. බුදුරජ
අනන්ත, නිවන
අනන්ත. එනම් නාරජ

අනු

අනන්තර, අනන්තරාර්‍ථ 1190
අනඤ්ඤ, අසන්නෝෂ 1169
අනඤ්ඤාf ද්‍රෝහචින්තනය
අනය. උපද්‍රව, අනර්‍ථ
අනරිය. පෘථග්ජන
අනරියවොහාර. (අෂ්ටවිධ) අනාර්‍ය ව්‍යවහාර 122
අනල. ගිනි
අනවජ්ජ : අනවද්‍යාර්‍ථ 803
අනවසීතීf අනවසාදිති 1172
අනවරත, නිරන්තරය, ද්‍රව්‍යවාචී කලෑ :
අනවසෙස : සාකල්‍ය 786
අනසනාදික. අභොජනාදිය 1185
අනාකුල : අනාකුලාර්‍ථ 1035
අනාගත : සෙට-මතුකාලය 1155
අනාථපිණ්ඩික. අනේපිඬුමහසිටු
අනාදර. පරිභවය
අනාමය, ආරොග්‍යය 331
අනාම්කාf වෙදගිලුල
අනාරත. නිරන්තරය, ද්‍රව්‍යවාචී කලෑ :
අනාලය, නිවන
අනාසව, නිවන
අනිච්ඡය. නිශ්චය නැති 1173
අනිදස්සන, නිවන
අනිබ්බිඛාf විනිවිද නොගිය ච්‍රිය 202
අනිමිස. දෙවියෝ, මත්‍ස්‍යයෝ
අනිල. සුළඟ
අනිලපථ. අහස
අනිලොඛ්ඛත: පවනින් කම්පිතවූ 600
අනිසම්මකාරී. අපරීක්‍ෂාකාරී 729
අනිස්සය: නිරාශ්‍රය 886
අනීතික, නිවන
අනු-පශ්චාදර්‍ථ, අතිශය; සදෘශව, අනුපච්ඡින්න, අනුවෘත්ති, හීන, තෘතීයාර්‍ථ, අධොභාව, අනුගතාර්‍ථ, හිතාර්‍ථ, දෙශ, ලක්‍ෂණ, ච්‍රිප්සා, ඉත්ථම්භූත, භාග යන මෙහි 1076

අධොකඛජ. චක්‍ෂුෂ් 16
අනඝ. අනඝයා 42
අනඤ්ඤජ. අනඝයා 42

අනන්ත, අහස 46
අනන්තාf ගිනිණි 599
අනවාඝ. ගොණ 495
අනුකම්. කාමියා 730

අනු

අනුකම්පන, අනුකම්පා 1193
අනුකම්පාf කරුණාව, 937
අනුකූල්‍ය, අනුකූලබව 1147
අනුක්‍රම. පිළිවෙල
අනුගත : අනුගතාඒ 1174
අනුගගහ. අනුක්‍රමපා
අනුචර : අනුචරයා—පසෙසන් යන්නා 969
අනුචඡවික : සුදුසු දෙය
අනුජ : බාල සහෝදරයා
අනුජීවී. සෙවකයා
අනුජ්ඣ : ශයියා
අනුඤ්ඤාf අනුදැනීම 1133, 1192
අනුඤ්ඤාf අනුඥාප් නම් ඡඳස 945
අනුතාප. පශ්චාත්තාපය
අනුත්තර : උත්තරයට විරුඬය නොහොත් දකුණ, ශ්‍රෙෂ්ඨ
අනුදිසාf අනුදිග
අනුදූයාf කරුණාව
අනුප : ජලබහුල භූමිය
අනුපචජ්ජන : උපචෙජ්ද නොවන ලද 1174
අනුපුබ්බිf පිළිවෙල
අනුබන්ධ. ප්‍රසූතයාගේ අනිවෘත්ති, ලොප්වන සුලු අකුර
අනුමාන : අනුමානය 1191
අනුයොග. ප්‍රශ්නය
අනුරත්ත : අනුරාගවත්හු හෙවත් රාගයෙන් රත් පුදගලයා
අනුරාධාf අනුරේ නැකත
අනුරෝධ. අනුකූලත්වය
අනුලාප. කී තෙපුල් නැවතකීම
අනුවත්තන, අනුකූලත්වය
අනුවත්තිf අනුවෘත්ති 1174
අනුවාද. නුගුණ කීම 120
අනුසය. පසුතැවිලි, ප්‍රසූතයාගේ අනිවෘත්ති, අනුසහගත රාගාදිය
අනුසාසනාf, අවවාදය 992
අනුසිට්ඨි අවවාදය
අනුසසත්‍යිf සමෘත්‍යිය

අනෙතා

අනුසසව. අනුශ්‍රැතිය 1199
අනූනක : සියලු
අනූප : ජලබහුල භූමිය 187
අනෙකපථ. අනෙකාපථ 1198
අනොතත්ත. එනම් විල
අන්ත ; සමීප, අවසාන, පදපූරණ, අතුණ, කොටස්, මරණ, මය්‍යා දෑ, ලාමක යන මෙහි 1069
අන්තක. වශවර්තිමාරයා
අන්තගගහත : ඇතුල් දෙය
අන්තර, යට හඳනාපිළි, ඇතුල, මධ්‍ය, වසතු, අන්‍ය, ක්ෂණ, අවකාශ, සීමා, හෙතු, අතර, විනාශ, ප්‍රභෙද, ඡිද්‍ර, චිත්ත 1059
අන්තරකප්ප. අන්තර කල්ප 799
අන්තරවාසක. යට හඳනා පිළි
අන්තරා-අන්තරාලයෙහි 1150
අන්තරාධාන, පියන
අන්තරාය. විඝ්නය—අනතුර
අන්තරීප, දූව—දියෙන් මැදිවූ ගොඩ බිම, 999
අන්තරීය, යට හඳනා පිළි
අන්තරෙණ-වජ්ජාඒ, අන්තරාලය යන මෙහි
අන්තලික්ඛ, අහස
අන්තවණ්ණ. ශුද්‍රවර්ණීය — නීච ජාතික 503
අන්තික : සමීපය, 1004
අන්තිම : පසුවූ දෙය—කෙළවරෙ හිවූ
අන්තෙ(න්තෝ)පුර, අන්තඃපුරය—රාජස්ත්‍රීන් වසනතැන
අන්තෙවාසී. අතවැස්සා
අන්තො-අධ්‍යාත්මාලයෙහි—ඇතුළත යන අර්ථයෙහි
අන්තොකුච්ඡිf ඇතුල් කුක්ෂිය 271, 862
අන්තොගධ : ඇතුළත් දෙය
අන්තොඝර, ඇතුල් ගෘහ. 862
අන්තොජාත. ගෙයි උපන් දූසයා

අනුණ්ණක. අලසයා 516
අනුනාසන, රාබොන ඔඩම 534
අනුපලව. අනුචරයා 380
අනුරූ. අරුණ 65
අන්තෙකප. ඇතා 360
අන්තෙහස. කාලය 66

අප

අනෙත්තාභාග. අනත්තඛ්භාග 166
අනෙත්තාභාව. අනත්තඛ්භාව 1163
අනුසක. ඇතුන් බඳිනා දම
අන්ධ. අන්ධයා — දෙඇස් නැත්තා.
අන්ධකාර. අඳුර
අන්ධත්තම, ඝනාන්ධකාරය
අනන, බත් 422
අනනාදි. ආහාරාදිය 1104
අන්වය. වංශය 332, 1090
අන්වාචය. අන්වාචයාඛ්* 1187
අන්වෙසනාf සෙවීම
අන්වෙසිත : සොයනලද
අප-නිදේශ, පරිවජ්ජන, පූජා, අපගතාඛ්, වැලකීම, අප්‍රීති, ගර්හා, සොරකම් යන මෙහි
අපක්කම. බිඳී පලායාම
අපගත : පහවනලද 1184
අපගම. අපගමන—පහවීම 1185
අපචය. විනාශ, පූජා
අපචායිත : පුදනලද්දේ
අපචිත : පුදනලද්දේ
අපචිතිf පූජා, විනාශ
අපච්ච, දරුවා
අපච්චක්ඛ : ප්‍රත්‍යක්ෂනොවූ දෙය—ඇසට නොහමු දේ
අපටු : අවිසාරද 892
අපණ්ඩිත. අඥණියා 923
අපණ්ණ (නත) ක : අවිරුඬ දෙය
අපථ, නොමඟ
අපදාන, හෙද, පුරාවෘත්තාචයඃ, කර්‍ම
අපදෙස. කාරණය, ලෙසය, කීම.

* "එකස්ස පධානභාවෙන වත්වා ඉතරස්ස අපධානභාවෙන වචනං අනවාචයො" යනු බැඳින් එකක් ප්‍රධාන භාවයෙන් කියා අන්‍යා අප්‍රධාන භාවයෙන් කීම අනවාචය නම් වේ—"සීලං රක්ඛ දානඤ්ච දෙහි" යන මෙහි ව ශබ්දය අනවාචඛ්‍යාඛ්‍යයි.

අපප

අපධාරණ, පියන
අපමාර. අපස්මාරරොගය
අපරගොයාන, එනම් මහාචීපය.
අපරණන, මුං උඳු ආදිය, 1110
අපරසෙල. අසනපර්‍වතය
අපරාජිතාf කටරොලු
අපරාධ. අපරාධය, 1067
අපලොකිත, නිර්‍ික්ෂණය. 7
අපවග්ග. පරිත්‍යාග, අවසාන, නිර්‍ික්ෂණ,
අපවජ්ජන, තත්‍යාගය
අපවාද. නුගුණකීම 120, 1055 1089
අපසව්‍ය. දකුණු ශරීරය
අපස්මාර. එනම් රොගය
අප්‍යාග, නෙත්‍රානන්ත, තිලක
අපාචීf දකුණු දිශාව
අපාන, ප්‍රාශ්වාසය—නාසිකායෙන් පිටත නික්මෙන වාතය
අපාමග්ග. සැබෑ
අපාර, මෙතර
අපි-ගෞරව, ගර්හා, අපෙක්ෂා, සම්පිණ්ඩන, ප්‍රශ්න, සංවරණ, ආසිංසන යන මෙහි 1196
අපිධාන, පියන 51
අපිඝාම-ප්‍රශංසා, ගර්හා, සංඥා, අභ්‍යුපගමාදියෙහි
අපුඤ්ඤ, පව
අපුප. පුප
අපෙක්ඛාf අපෙක්ෂා 1097
අප්ප : සුළුප දෙය
අප්පක : අල්පාඛ්‍ය
අප්පගබ්භ. නුබුහුවින් 984
අප්පඨම : නැවත 1199
අප්පත්ථ, අල්පාඛ්‍ය 1170
අප්පධාන. ප්‍රධාන නුවූ 787
අප්පනා fවිතර්‍කය

අඞ්කරිපු. ඊශ්වරයා 16
අඤ්ඤක. ගමයා 44
අඤ්ඤිකාf උපුන 455
අපක්කබර. රථ අකුරට මත්තෙහිවූ කාෂ්ඨ විශෙෂයක් 375
අපටු : ලෙඩා 322
අපයාන, පලායාම 402
අපරජ. මලයා 254
අපසද. හීනයා 516
අපසප්ප. වරප්‍රරුෂයා 347

අපප

අපපමඤ්ඤ, බඹවිහරණ 782
අපපමාරිස. සුළුකුරු 594
අපපසාද. අප්‍රසාද 1181
අප්පිය : ප්‍රියනැති 1070
අප්පියවාදී. අප්‍රියවාදියා 735
අපෙපව-සංශයෙහි
අපෙපවනාම-සංශයෙහි
අපෙළාවාf වලිඳ
අප්‍පණ්. අපිශබ්දවූ 1199
අඵල: ඵලනොගන්නා වෘක්ෂ
අබඩ : අසම්බන්ධ තෙපුල
අබඩමුඛ : අප්‍රියවාදියා
අබබ, එනම් ගණන
අබලාf කාන්තාව
අබාධ : නීරවුල්
අබ්බුද, එනම් ගණන
අබ්භ. පාෂාණය 605 •
අබභ, අහස
අබභ : මෙෂය 1042,
අබභක, මිරන්
අබභක්ඛාන, මිථ්‍යාවචන
අබභනුමොදනf, අනුමෝදන්වීම.
අබභන්තර, ඇතුළත, අබ්භූර—අට විසිරියන
අබභූත. ආශ්චර්‍ය්‍ය, පරදූ තිබීම, නාට්‍යරසය, 736
අබ්භ (ව්‍ය) සෙක : සිත්නෙත් පිණවන දෙය 697
අභයාf අරලු
අභාව. විනාශ, අවිද්‍යමාන, 1165, 1169, 1171
අභාසන, නොබිණීම
අභි-අභිමුඛ, විශිෂ්ටාර්ථ, උර්ධ්වක්‍රියා, සාරූප්‍ය, වෘද්ධි, පූජා, අධික, කුල, අසත්‍ය, ලක්ෂණ යන මෙහි

අභි

අභිඤ්ඤාත : සුඳුරාජී, අභිමුඛ ගමන, විශිෂ්ටරූප, විනාශ, අනුමොදන්වීම
අභිඤ්ඤාත : අභිමුඛ ගමන 836
අභිඤ්ඛණං-නැවත නැවත
අභිඛ්‍යාf නාම, රශ්මි
අභිජන. වංශ, ජාති, භූමි
අභිජාත. ප්‍රාඥ, කුලීන—මහාකුල ඇත්තහු
අභිජ්ඣාf තෘෂ්ණාව, විෂමලොභය.
අභිඤ්ඤ : දක්ෂ
අභිඤ්ඤුණ, සලකුණ
අභිඤ්ඤුත : ප්‍රසිද්ධ
අභිණ්හං-නැවත නැවත.
අභිතෝ-සමීප, අභිමුඛාර්ථ, උභයභාගාදි අර්ථ
අභිදෙස. රාත්‍රිමුඛය
අභිධාන, නම
අභිනය. ශාස්ත්‍රග්‍රහණාදි ආකාර දැක්වීම—සරම කිරීම
අභිනව : අලුත්
අභිමාන. ඥානය, ගර්‍වය—අහංකාරය.
අභිමුඛ : ඉදිරිපිට යන අර්ථ, 1176, 1195
අභිමුඛත්ථ. අභිමුඛාර්ථ 1170
අභිරූප : විශිෂ්ටරූප 836
අභිලාව. කැපීම
අභිලාස. තෘෂ්ණාව 163
අභිවාදන, වැඳීම
අභිවිධිf ගන්නාලද ඉම 1180
අභිසංඛරණ, භූමිෂ්‍යාදි සංස්කාර 832
අභිසන්ධිf අභිප්‍රාය
අභිසාරිකාf සලකුණට යන ස්ත්‍රී
අභිසභ. ආක්‍රොසය

අපෙළාවාf කටරොළු 584
අබබ. අශ්වයා 368
අබ්භක. බාලයා 251
අබ්භඤ්ඤ : ලෙඩා 322
අබ්භපුප්ඵ. හොමුවහු 553
අබ්භමිඤ්ඤ : ලෙඩා 322
අභය, බබුස්නණ 601

අභික : කාමියා 730
අභිඤ්ඤාති. සතුරා 345
අභිනීත : යුක්තිසංගතක්‍රියාව 353
අභිසර. අනුචරයා 380
අභිසුත, කාඩ් 460
අභිරූf සානාවාරිය 585
අභුජ්ජ්‍ය. දූසයා 514

අඹු

අභිසිත්තා. අභිසෙක ලදඳු 891
අභිහාර. අභිමුඛයට ඵලවීම හෝ පූජාව 1128
අභිහිත : කියනලද
අභ්‍යාස : සමීපය
අමඬ්ව. විශ්වාස ඇමතියා
අමත, නිර්‍වාණ, ජල, දිව්‍යභොජන 1052
අමතප. දෙවියෝ P
අමතාf නෙල්ලි
අමත්‍ත, වළඳන බදුන
අමනුස්ස. දෙව යක්‍ෂාදිහු 788
අමර. දෙවියෝ P
අමරාවතීf ශක්‍රයාගේ නුවර
අමල, මිරන්
අමා-සහාඵ්ඨ, සමීපාඵ්ඨ (යන මෙහි) 1199
අමාවසීf අවපසලොස්වක
අමාවාසීf අවපසලොස්වක
අම්මත. සතුරා
අම්ලාත (න). කෝමාරිකා
අමු : අඤ්ඤමුඛාඵ්ඨ, සමුඛාඵ්ඨ
අමුත්ත, ආයුධවිශෙෂ—කිරිසි ආදිය
අමුත්‍ර-අන්‍යභවයෙහි—අනික් තැනෙක්හි
අමෙරක්ඛ, අමෙධ්‍ය—අපවිත්‍ර, 1024
අමොඝ. ප්‍රඥව
අඹ. අඹගස්
අඹඬාf දියමිත්ත
අම්බර, ආකාශ, වස්ත්‍ර 1061
අඹාf වැදූ මවු
අඹාටක. ඇමිණැරැල්ල
අඹිල. ඇඹුල්රස
අඹු ; ජලය
අඹුජ. මත්‍සය
අඹුජාකර. විල

අම්

අඹුජිනීf පියුම්විල
අඹුද. මෙෂය
අඹුධර. මෙෂය
අඹුවෙග. ජලවෙගය 961
අමහ. පාසාණිය (?)
අමෙහා-එම්බා (ආමන්ත්‍රණයෙහි)
අම්මණ, ඔරුව, එකොළොස් ද්‍රොණියක්
අම්මාf වැදූ මවු
අය. යකඩ
අයන, ගමන, මාර්ගය
අයිර. සැමියා 1122
අයොගහ ; මොහොල්
අයොඝන. යකුළ
අය්‍ය. ආර්‍යකුලයෙහි උපන්නැනැත්තේ
අය්‍ය : ඉසුරු ඇත්තේ 725
අය්‍යක. මූත්තා 1118
අය්‍යකාf ගෑණු මූත්තා
අර, ශීඝ්‍රය, ද්‍රව්‍යවාචි කලෑ :
අරඤ්ඤ. මහසැලැ
අරඤ්ඤ, වනය 1063
අරඤ්ඤනීf මහාවනය
අරණීf ගිනිගාන දණ්ඩ
අරතීf විරතිය—වෙන්වීම 160
අරතීf මාරධීතෘවක්,
අරවින්ද, පද්මය
අරහ : සුදුසු 927
අරහඩජ. සිවුර
අරහත්ත, රහත්ඵලය
අරහන්ත. රහත්හු
අරහිත : පුදනලද්දේ
අරාති. සතුරා
අරී. සතුරා 1077, 1078
අරිඤ්ඤ. සුරා, කවුඩු, කොසඹ, පෙණෙලගස, 822

අභ්‍යුපගම. ප්‍රතිඥව 171
අමච්ච. දෙවියෝ 12
අමනුස්සද. කථාගත 1
අමනාf අරළු, කිඳි 569, 581
අමනාසන. ඉදෙවියෝ 12
අමරිසණ: ක්‍රොධශීලී 732
අමාඝවචන. කථාගත 1

අමොඝාf වලඟසාල් 586
අම්බඩාf සිනිඳු 576
අඹිලඵල. ඇවුලු 551
අයස, යකඩ 493
අය්‍ය. වෛශ්‍යයා 445
අරහ. කථාගත 1
අරුල. දුම්මල 304

අව

අරිඨ, මෝරු, මරණ ලකුණු, ඉෂ්ට, අනිෂ්ට, 822
අරිත්ත, රිට
අරිය. බ්‍රාහ්මණ
අරිය : ස්‍රොතාපන්නාදි ආර්‍ය්‍ය, ශ්‍රෙෂ්ඨ පුද්ගල, 696,
අරියමග්ග. ආර්‍ය්‍යමාර්ග 783
අරියසච්ච, ආර්‍ය්‍යසත්‍ය 800
අරිස, අර්ශස් රොගය
අරු, ව්‍රණය
අරුච්චි රුචි නැති 1199
අරුණ. සූර්‍යයාගේ උදාගමනයෙන් පළමු නැගි රශ්මිය, මදක් රත, රත
අරූප, නිවන. 1111
අරෙ - කොල — ආමන්ත්‍රණයෙහි. 1139
අලං-අලංකාර, නිෂේධ, පර්‍යාප්ති.
අලකාධි වෛශ්‍රවණ නම් වරං රජ හුගේ නුවර 32
අලක්ක. හෙළවරු 519
අලක්ඛාධි අභාග්‍යතා—පින් මදබව
අලග්ගද. සර්පයා
අලඞ්කාර. ආභරණය
අලත්තක. ලාක්ෂ
අලම්බුසාධි එනම් දෙවහන
අලස : මැලි තැනැත්තා
අලහුක, නොසැහැල්ලු දෙය 840
අලාත, ගිනිපෙනෙලි
අලාබු්ධි ලබු
අලි. බම්බර
අලික : අප්‍රිය, මුසාවා
අලල : තෙත් දෙය
අව-විඝොග, අවබොධ, අධොභාව, අනිශ්චය, ශුඛි, අල්පාර්‍ථ, නීඝ, අවකාශ, ව්‍යාපත්ති, හානි, වාක්‍ය්‍රියා, සොරකම්, ඥාන, ප්‍රාප්ති. (යන මෙහි)

අවි

අවගණ්ඨ : අවමාන ප්‍රාප්තයා
අවගත : දන්නාලද
අවඤ්ඤාධි පරිභවය 1175
අවඤ්ඤාත : අවමානප්‍රාප්තයා
අවණ්ණවාද. නුගුණකීම, අපවාදය.
අවතංස. කන්තෝඩුව, මුදුන්මල් කඩ
අවතරණ, බැසීම 981
අවතාර. බැසීම, තොට, සිදුර, 1118
අවත්ථ : නග්නයා-වස්ත්‍ර නොහඳින්නා 1127
අවත්ථාන, අධිෂ්ඨානය (?)
අවදූරණ, බිම කණින යහුල
අවධාරණ, නිශ්චය 1117, 1152, 1166, 1186, 1187, 1188, 1192, 1193, 1195, 1197
අවධාර්ත : නිශ්චිතාර්‍ථ 797
අවනීධි පෘථිවිය
අවනති.P එනම් ජනපදය
අවමාන, පරිභවය
අවමානිත : අවමානප්‍රාප්තයා
අවයව. ශරීරාදීන්ගේ අවයව—අඞ්ග. 1163
අවලෙප. සුඛාදීන්ගේ ලෙපනය, ගඳීය.
අවස : අවසඟයා
අවසර. ප්‍රස්තාවය 1042
අවසාන, අවසානය—කෙළවර 791
අවසිත : නිශ්චිත, නිමාවට පැමිණි. 963
අවසිස්සන, අවශිෂ්ටවීම 157
අවස්සං-නිශ්චයෙහි
අවාට. වළ 650
අවාපුරණ, කෙස්ස—යතුර
අවි. පොරගසන ඵළුවා
අවිකෙඛප. සමාධිය
අවිගාහ. අනඩුයා

අරිඨ. හෙළ ලඝුණු 595
අරුකර. බදුලු 661
අරුණධි ඉවද 586
අවක්කාර. කසල 224
අවඟ්ඝ. අඟනැමුනු ඳෙය 709
අවන, පිණවීම 759
අවනඝ. අඟ නැමුම ඳෙය 709
අවනතිසොම, කාඩි 460
අවිරවඡන්ද : ශුද්‍රයෝ 503
අවරොහ. දෙව්ලොව 10

අසි

අවිජ්ජා f මොහය 1087
අවිඤ්ඤූ : ජඩ—අඥාන
අවිත : රක්නාලද
අවිතථ, සැබෑතෙපුල
අවිදූර : සමීපය
අවිරත, නිරන්තරය, ද්‍රව්‍යවාචී කලැ :
අවිරූඩ : විරුඬනොවූයේ
අවිලම්බිත, ශීඝ්‍රය, ද්‍රව්‍යවාචී කලැ :
අවිසාරී. සැරයෙහි එනම් අභය
අවි(වී)f එළුදෙන 502
අවීචි එනම් මහානිරය
අවීර : බැගෑපත්වූවහු 731
අව්‍යය, නිපාතොපසර්ග 1121, 1136
අව්‍යන්තරාග. මදක් රත 980
අව්‍යයීභාව. එනම් සමාසය 1203
අව්‍යාපජ්ඣ, නිර්වාණය
අව්‍යාමිස්‍රස : අව්‍යාමිශ්‍ර 786
අව්‍යාසෙක : සිත් නෙත් පිණවන දෙය 697
අවහය. නම 1111
අවහාf නම
අවහාන, ආමන්ත්‍රණය 1139
අසකිං-නැවත නැවත යන අර්ථයෙහි
අසංඛත, නිර්වාණය
අසංඛතධාතුf නිර්වාණය
අසංඛ්‍යෙය්‍ය, අනාදිම සංඛ්‍යාව—මහා කථාන සියක්ලක්ෂය
අසඳ්ව, බොරු බස 1176
අසඛම්ම. මෙවුන්දම
අසන. පියාගස්
අසනි, ඊය, කෑම, දුම්ම
අසනිf විදුලි, වජ්‍රායුධ
අසහාය. අසහායාර්ථ 850
අසාකල්‍ය, අසම්ග්‍රහණය
අසාර : නීසරු දෙය
අසි. කඩුව

අසසා

අසිත ; දූකැත්ත
අසිත : අනුභවකරණලද්ද
අසිත. කළුපැහැය. 1000
අසිනිඛ. සිනිදුනොවන වසතු 977
අසිපුත්‍රීf සිරිය—කිරිව්චිය
අසිලෙසාf අස්ලිස
අසු. ප්‍රාණය 945
අසුඛ : මිශ්‍ර 1071
අසුචි. සුකුරු, අමෙධ්‍ය
අසුභ : අනිෂ්ට 822, 1064
අසුර. දෛත්‍ය
අසෙඛ. රහත්හු
අසෙචන : සිත්නෙත් පිණවන්දෙය
අසෙස : සියලල
අසොක. හොප්ලු ගස
අසොහණ. අයහපත 1169
අශ්‍ම. පාෂාණය
අශ්මපුපඵ, ගල්මල
අසස. කොණ, අශ්ව 394, 1051
අසසකණ්ණ. අශ්වකර්ණී පර්වතය, සල්ගස
අසසතර. අශ්ව විශෙෂයක්, මෙරු පාදයෙහි එනම් නාගයෝ
අසසත්ථ. අස්වසට පැමිණියාහු, ඇසතු බෝගස් 1038
අසසම. තපස්වීන්ගේ අසපුව—පන්සල
අසසම ; බුහමචාරී, ගෘහස්ථ, වාන ප්‍රස්ථ, භික්ෂු යන සතරදෙන
අසසමාරක. කණේරු ගස
අසසමෙධ. එනම් මහායාගය
අසසස්සජ. අස්විදනැකත, වප්මස 76
අසසස්සජ්. වප්මස
අසසව : කීකරුවා, ප්‍රයා—සැරව
අසසාf වෙලඹ
අසසාදන, ආස්වාද 938
අසසාදිලොම, අශ්වාදීන්ගේ ලොම් 1080

අවීf ඔසප්වූ සත්‍රී 238
අව්‍යඬාf වඳුරුමෑ 582
අසම, සම්‍යක් 1
අසමසම. සම්‍යක් 1
අසින. සෙනසුරු 61

අසිධෙනුකාf සිරිය 392
අසොකරොජ්ණීf කුළුරණ 582
අසොප්ප. දෙවිඟෝ 12
අසමසාර; යකඩ 493
අස්සමුඛ. කිඳුරෝ 45

ආකා

අසසාස. ආශ්වාසය (නාසිකාවෙන් ඇතුල්වන වාතය)
අසසාසප්පත්ත. අස්වසට පැමිණියා
අසසු-පද පූරණයෙහි. 1038
අසසු, කඳුලු
අහ, දවස 1042
අහංකාර. අභිමානය
අහත, අලුත් වස්ත්‍රය
අහමහමිකාf ඔවුනොවුන්ට කරණ අහංකාරය
අහහ, එනම් ගණන (නිරබ්බුද සියක්ලක්ෂය)
අහහ-ඛෙදයෙහි, විසම්යෙහි
අඤි. සථියා 1068
අභිගුණිකා. පාම්බට්ටියා (නයින් කෙළවන්නා)
අභිත. සතුරා
අහො-පරිවිතක්කයෙහි, විසම්යෙහි, 1138
අහොරත්ත. රැඳුවල
අළ (ල) කාf වෙසමුණු රජුගේ නුවර
අළකක. උමතු සුනඛයා, හෙළුවරු.
අළාර : වක්වූ දෙය

ආ.

ආ-අභිමුඛත්ථ, සමීප, ආරම්භ, ආලීඛන, ප්‍රාප්ති, මර්‍යාදා, උභීවකම්, ඉච්ඡා, බන්ධන, අභිවිධි, ආවාස, ආමන්ත්‍රණ, ග්‍රහණ, දුඃඛ, ඊෂදර්ථ, නිවෘත්ති, අප්‍රසාද, ආසිංසන, සමරණ, ප්‍රතිඥා, විසම්ය, (යන මෙහි)
ආ-(එක :) ඊෂදර්ථ, අනුස්මරණාර්ථ, ක්‍රෝධ, සන්තෝෂ, පෙළිම, පද පූරණ (යන මෙහි)
ආකඞ්ඛාf තෘෂ්ණාව
ආකප්ප. වෙශය
ආකාර. කාරණය, සටහන, ඉඟිය, 981, 801, 1133, 1186

ආක

ආකාස ; අහස
ආකාසගඞ්ගාf අහස්ගඟ
ආකිණ්ණ : ගැවසීගත්
ආඛ්‍ය. මියා 618
ආඛ්‍යාf නම
ආඛ්‍යාත : කියනලද දෙය
ආඛ්‍යාසිකාf දන්නාලද ප්‍රවෘත්ති අර්‍ථ ඇති (වාසවදත්තාදි) ගද්‍ය පද්‍ය ප්‍රබන්ධ විශෙෂය
ආගන්තු : අමුත්තා
ආගම. දීඝනිකායාදි නිකාය, පැමිණීම, 992
ආගමන, පැමිණීම 951
ආගාමික : අනාගතකාල 1194
ආගාමිකාල. අනාගතකාල
ආගු, පව, අපරාධය. 1062
ආඝාත. වෛරය
ආඝාතන, වධභූමිය
ආචරිය. ආචාර්‍යියා
ආචාම. බතින් පෙරූ කැඳ
ආචාර. ආචාරය—චාරිත්‍ර 784, 804, 1047, 1054
ආචිත: රැස්කරණලද දෙය
ආජානීය. ජාතිමත් අසුන්
ආජීf ශුද්ධය
ආජීව. ජීවිකාව
ආජීවන, ජීවිතවෘත්ති 1017
ආට. සැඳෑට බඳු තුඩු ඇති උකුසු විශෙෂයක්
ආණාf ආඥාව
ආණීf ඇණිය—රියසකෙහි අකුර අග ගසන ඇණිය
ආතංක. රොගය, සන්තාපය
ආතත, සමින් වෙළනලද බෙර ආදිය අතුරෙන් එක් මුහුනින්යුත් තූර්‍ය්‍යවිශෙෂය (සැළබෙර වප්පෙරි ආදියයි)

අසාව. ප්‍රතිඥාව 171
අසාf වෙළඹ 371
අහාරිය. පච්චය 605
අහොමුඛ. ප්‍රහර්‍ෂය 68

ආඛණ්ඩල. ශක්‍රයා 20
ආඛුභූජ. බළලා 615
ආඛූf ප්‍රතිඥාව 171

ආන

ආතතචිතත, සමින් සවිභාගයෙන් වෙළුනලද තූයස්විශෙෂය (පණ බෙර ආදියසි)
ආතනාසිf වධයෙහි නියුක්තයා
ආතප. එලිය
ආතපත්ත, ඡත්‍රය
ආතපාභාව. සෙවන 953
අතප්ප. වියැසීය
ආතාප. වියැසීය, සන්තාපය
ආතුර. ලෙඩා
ආතොජ්ජ, පඬාගික තූයස්ස
ආදූන, ගැණීම 1178
ආදූස. කැටපත
ආදි. මය්‍යාදූ, ප්‍රකාර, සමීප, අවයව 1188
ආදිකම්ම, ප්‍රාරම්භ—ආදි ක්‍රියා 852, 1162
ආදිච්ච. හිරු
ආදිච්චපථ. අහස
ආදිච්චබන්ධු. ගෞතම බුදුහු
ආදිත්ත: දිලියෙනලදූ 1075
ආදීනව. දොෂය
ආදිබ්‍රහ්මචරිය, ශාසනයෙහි ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරාදි චාරිත්‍ර ශීලය
ආදිම්හි. ප්‍රථම මාගීය 888
ආදෙස. නියොග 1165
ආදෙසපලඬිf ප්‍රථමොපලබ්ධි 900
ආධාර. අධිකරණකාරකය, පාත්‍රාධාරය, තොතැනි බිම 1032, 1175
ආධි. මූර්ඡාව 173
ආධුත: සැලෙනලදූ
ආන, ආශ්වාසය (නාසිකායෙන් ඇතුල්වන වාතය)
ආනන, මුඛය—මුහුණ 1047
ආනන්ද. එනම් මහා මත්ස්‍යයෙක්, සතුට, අනඳමහතෙරිඳු 1151
ආනන්දන, බුදුසුහෘදූන්ගේ ගම නාගමන සමයෙහි සාගත සම්ප්‍රශ්නාදියෙන් සතුටුවීම

ආම

ආනාය. දූල
ආනිසංස. අනුසස්
ආනීත: එළවනලදූ දෙය
ආප. ජලය
ආපගාf ගඞ්ගාව
ආපණ. සල්පිල 970
ආපණික. වෙළෙඳූ
ආපත්තිf පාරාජිකාදි ආපත්ති, පැමිණීම 784
ආපදම්පත්ත: ඇවතට (ආපදූවට හෝ වරදට) පැමිණියේ 743
ආපදූf විපත්තිය
ආපන්න: ආපදූවට ව්‍යසනයට (හෝ විපතට) පැමිණියේ
ආපන්නසත්ත්වාf දූරිඇත්තී (ගර්භිණිය)
ආපාන, පානභූමිය
ආපුච්ඡන, බුදුසුහෘදූන්ගේ ගමන සමයෙහි සාගතසම්ප්‍රශ්නාදින් සතුටුවීම
ආබාධ. රොගය
ආහත: එළවනලදූ දෙය
ආහරණ, පලඳනාව
ආභාf රශ්මිය
ආභාකර. හිරු
ආභිමුඛ්‍ය, අභිමුඛභාව 1178, 1180
ආභිසමාචාරික, ශාසනයෙහි චාරිත්‍ර ශීලය—වතාවත්
ආඟුජ්ජf රැක්බුරුදූ
ආභොග. පරිපූර්ණත්වය, ආවර්ජනය
ආම-සම්කාරයෙහි— වචන පිළිගැන්මෙහි
ආමකසුසාන, අමුසොහොන 406
ආමගන්ධි, නොපැසුනු මාංස මල ආදියෙහි ගඳ 146
ආමඩ. එරඬු
ආමය. රොගය
ආමයන්තර. රොගභෙද 329

ආදිච්ච. දෙවියෝ 12
ආදිත්තය. දෙවියෝ 12
ආනකදුන්දුභි. වෙණපිය 16
ආනන: අග නැමුනු දෙය 709
ආඛිර. ගොපල්ලා 495
ආමයාවි: ලෙඩා 322

ආල

ආමලකීf නෙල්ලි
ආමසන, පරාමසින 1164
ආමිස, ආහාරාදිය, මාංසය
ආමුත්ත. යුඩයෙහි හැඳගත් වස්ත්‍රාදිය
ආමෙඬිත, දෙතුන්විටක් කීම 107
ආමෝද. සන්තොෂය, සුවඳ
ආය. ධනප්‍රාප්තිය
ආයත : දිග
ආයතන, දෙවොලය, උත්පත්ති දෙශය, කාරණිය, වාසස්ථානය, ආකරය, රැස්වන තැන, පදපූරණිය (යන මෙහි)
ආයතිf අනාගතකාලය, දීඝිතාව, ප්‍රභාවය
ආයත්ත. අසිති 898
ආයාචන, ආරාධනා 790
ආයාම. දිග
ආයු, ආයුෂය
ආයුධ, ආයුධය
ආයොධන, යුඩය
ආරක්ඛ-දුරාජීයෙහි
ආරකූට. පිත්තල
ආරතිf විරතිය
ආරනාල, කාඩි
ආරම්භ. වීර්‍ය්‍ය, ක්‍රියාව, ප්‍රාරම්භය, වෘක්ෂාදීන්ගේ විකොපනය 1190
ආරම්මණ්, කාරණය, අරමුණ 1132
ආරාf හිදී—විදින කටුව
ආරා-දුරාජීයෙහි
ආරාධන, සිඹිය, ප්‍රාප්තිය, සතුටුකිරීම
ආරාම. උපවනය (නුවරට නුදුරු රොපණිය කළ වනය) 1113
ආරාව. හඬ
ආරොග්‍ය, නීරොගිබව
ආරොහ. උස, දිග, නැගීම
ආරොහණ, ඒණි
ආලකමන්දාf වෙසමුනුරජුගේ වර
ආලකාf වෙසමුණුරජුගේ නුවර

ආවෙ

ආලපන, ආමන්ත්‍රණය 1192
ආලඹ. අරමුණ
ආලම්බන, අරමුණ
ආලම්බනදඩ, එල්ලෙනදණ්ඩ—සැරයටිය 443
ආලම්බර. පණිබෙර, සැරසුම
ආලය. තෘෂ්ණාව, ගෙය, අපෙක්ෂාව 947
ආලවාලක, තොතැනි 1011
ආලාන, ඇතුන් බඳින ටැඹ
ආලාප. ආදියෙහි බිණීම
ආලිf යෙහෙළි, මියර 189, 1100
ආලිඟ්‍ය. මිහිඟුබෙර
ආලිඟන, වැළඳගැන්ම 1180
ආලින්ද. අක්දෙරිය—දොරකඩින් පිටතවූ ප්‍රකොෂ්ඨයයි හෙවත් නිසවන්තයි
ආලෝක. එලිය
ආලෝකන, බැලීම
ආලෝකසන්ධි. කවුළුදොර
ආලෝප. බත්පිඬ
ආලෝලිත : අල්ලනලද්ද
ආවජ්ජ : ලාමකදෙය, ආවර්ජනා 1083
ආවට්ට. දියසළාව
ආවරණදි. ආවරණදිය 1167
ආවලිf වෘක්ෂාදීන්ගේ පෙළ 539, 1021
ආවසථ. ගෙය
ආවාට. වළ 931, 1178
ආවාස. ගෙය
ආවි-සම්බුඛ්වයෙහි—ප්‍රාදුර්භාවයෙහි
ආවිඛ : දම්නලද
ආවිල : මලිනජලය (බොරදිය) 1106
ආවුත : වෙළනලද (හෝ වටකළ දේ)
ආවුසෝ-ආමන්ත්‍රණයෙහි — ඇවත, ඇවැත්නි
ආවෙසන, වෙශය, ශිල්පශාලාව, ගෘහය

ආරෙවත. ඇසළ 552
ආවාපක. වලල්ල 285

ආල, ගිරියල් 493
ආලස්‍ය. අලසයා 516

ආ

ආවෙසික : අමුත්තා
ආවෙල. මුදුන්මල්කඩ
ආසඩ්ඝ වචන, අඟිරතිවාචකවූ 758
ආසජ්ජ : පැමිණියයුතුදෙය
ආසත්තා : තත්පරයා
ආසන, පුටුව, ඇතුන්ගේකඳ, හිඳීම
ආසනසාලා f ආසනශාලාව 210
ආසඤ්ඤි f දික්සඟලා පුටුව
ආසංසති. ආසංසාඤ්ඤි 1183
ආසනන : සමීපය 1001, 1195
ආසය. අභිප්‍රාය, අවකාශ
ආසව. සුරා, උපද්‍රව, කාමාදිආශ්‍රව
ආසවාදී. කාමාශ්‍රවාදිය 968
ආසා f තෘෂ්ණාව
ආසාපිකා f මැසයන්ගේ බිජුවට
ආසාර. මේඝයෙන් වැටෙන පොදු
ආසාළහ. පුවසළ, උතුරුසළ
ආසාළහ f ඇසළමස
ආසි f සපිදෙළ. ඉෂ්ටවස්තු පැතීම
ආසිඨති. ආසිංසනාඤ්ඤි 1160
ආසිලෙසා f අස්ලිස නැකත 58
ආසිවිස. සර්පයා
ආසු, ශීඝ්‍රය, ද්‍රව්‍යවාචී කලෑ : 40
ආහවචපාද. මඩ විශෙෂය
ආහට : එළවනලද දෙය
ආහත : රූනගා කරණලද 903
ආහව. යුද්ධය
ආහවනීය. එනම් ගින්න
ආහාර. කබළිංකාරාහාරාදිය, ප්‍රත්‍යය
ආහාව. ලිඳ සමීපයෙහි ගෙරින් පැන් බොන වළ
ආහෝ-පරිච්චිතකියෙහි
ආළකමන්දා f වෙසමුණුරජුගේ නුවර
ආළකා f වෙසමුණුරජුගේ නුවර
ආළවී f එනම් නුවර
ආළාරික. අරක්කැමියා
ආළාහණ, සොහොන
ආළි. ගෝනුසා

ඉ

ආළින්ද. අක්දෙරිය 218
ආළහක. ඇතුන් බඳින ටැඹ, සතරනැලිය

ඉ.

ඉ. (එක :) කාම, අතික්‍රම, අධ්‍යෂණ, පැවැත්ම, ගමන, පැමිණීම, ඊම, හැඳුරීම, යන මේහි.
(කාමාඡීවී කල සුඛනාමපදය, එහිද සෙසු අඡීයන්හිද ධාතු පදයි)
ඉකඛ. වලසා 1025
ඉකඛ(ණ)න, බැලීම
ඉකඛ(ණී)නිකා f යක්දෙස්සී—නිමිති කියන්නී
ඉකඛිත : දක්නාලද්ද 1078
ඉඟ. ඉඟිය—අදහස් අඟවන කායික වෙෂ්ටාව
ඉඟිත, ඉඟිය 981
ඉඟුදී f වැලඟුණ
ඉඩ්ඣ-නියොගයෙහි
ඉච්ඡා f තෘෂ්ණාව, 1056, 1096, 1180
ඉඨ : ප්‍රිය වස්තු 810, 929, 1067
ඉඨකා f උළු
ඉඨගන්ධ : සුවඳ
ඉඨවිපාක. මධුරවිපාක 803
ඉඨාභත්‍ථස. ශිල්පාදීන්ගේ අභියොග 881
ඉඨ්ඨසාසිංසන, ඉෂ්ටවස්තුහුගේ පැතීම 872
ඉණ, නය 1129
ඉණසික. නයගත් අය
ඉණුත්තඛප. සෘණ උඩරණ 1123
ඉතාර : අනික්
ඉතරීතර : ඉතරීතරයොග 1187
ඉති-හෙතු, ප්‍රකාර, ආද්‍යර්ථ, අවධාරණ, නිදර්ශන, පදපූර්ණයාගේ විපයාසය, පරිසමාප්ති (යන මෙහි)
ඉති වුත්තන : පුරාණවෘත්තනිවයෝ 943
ඉතිහ (හා)-උපදෙශපරම්පරාව

ආසයාස. වහනිය 35
ආසාදින : ලද දෙය 753
ආසුඛ. සුලඟ, ශරය 38, 389
ආසුර. බලල් ලූණු 461
ආසඤ්ඤන, බාරු කම්වූ අශ්වගතිය 368
ආළක. ඇතුන් බඳින ටැඹ 364

ඉඛ

ඉතිහාස. භාරතාදි පුරාණ කථා ප්‍රබන්ධ
ඉත්තර : ලාමක දෙය
ඉත්ථං-නිදර්‍ශනයෙහි
ඉත්ථම්භූත. ඉත්ථම්භූතාඛ්‍යාන 1174
ඉත්ථාගාර, අන්තඃපුරය
ඉත්ථිපුප්ඵ, ස්ත්‍රීන්ගේ ඔසප් 883
ඉත්ථී f ස්ත්‍රී
ඉත්ථීතුජ. යාගකරන්නෝ (?)
ඉදමත්ථ. ඉදං ශබ්දයාගේ 1186
ඉදානී-දැන්
ඉධ-මෙහි
ඉධුම, දර
ඉන්ද. ශක්‍රයා, අධිපතියා, 1001, 1045
ඉන්දඛිල. එලිපත, එසිකාසතාමහය-නුවර දෙර සව්කරණ පිණ්ස සිටුවනලද කණුව.
ඉන්දජායා f, ශක්‍රයාගේ භාර්‍යාවන් 1112
ඉන්දජාලික. ඉන්‍ද්‍රජාල දක්වන්නා—ඇස්බැන්දුම් කරන්නා
ඉන්දධනු, දේදුන්න
ඉන්දපත්ත, ඉදිපත් නුවර
ඉන්දයව. කෙලිඳසාල්
ඉන්දවාරුණී f තියඹරා
ඉන්දසාල. ඉදුසල්
ඉන්දහෙතී f ඉන්‍ද්‍රාවුධ
ඉන්දාවුධ, දේදුන්න
ඉන්දීවර, නීලුපුල්, ඇසළරුක්
ඉන්දු. චන්‍ද්‍රයා 1134
ඉන්ද්‍රිය, චක්ෂුරාදීන්
ඉන්ද්‍රියගෝචර, ප්‍රත්‍යක්ෂ දෙය
ඉන්ද්‍රියසංවර. ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය 847
ඉම්බන, දර
ඉඹ. ධනවතා

ඊහා

ඉහ. ඇතා
ඉහපිප්ඵලී f ඇත්වගප්පල්
ඊරිත්විජ. යාගකරන්නා
ඉරිණ, නිරාශ්‍රයවූ භූම්ප්‍රදෙශ, කර මැවිබිම්
ඉරුf සෘග්වෙදය
ඉලලී f කරවාල නම් ආයුධ විශෙෂය—කසිසරඹුව
ඉස. කාලසිංහයා
ඉසි. තාපස
ඉසිගිලි. එනම් පර්‍වතය
ඉසස. කාලසිංහයා
ඉස්සර. ඊශ්වරයා, නායකයා 1094
ඉස්සරිය, ඓශ්වර්‍ය්‍ය 1162, 1171
ඉස්සාf ඊර්ෂ්‍යාව
ඉස්සාස. දුන්න, දුනුවායා
ඉස්සෙසර, ප්‍රධානකම් 844
ඉහ-මෙහි (යන අර්‍ථයෙහි)
ඉහලොකික, මෙලොව විඳයුතු ඵලය

ඊ.

ඊf (එක:) ලක්ෂ්මී, ප්‍රෙමනීය වචන (යන මෙහි)
ඊතිf උපද්‍රවය
ඊරිත : දමනලද, කම්පාවනලද, කියනලද, (දෙය) 1183
ඊස : ඉසුරු ඇත්තා
ඊසං-අල්පාර්‍ථයෙහි
ඊසංපඬු. මදක් පඬුපැහැය 96
ඊසත්ථ. ඊෂදර්‍ථ—මදක් යන අර්‍ථ 1181, 1197
ඊසදත්ථ. අල්පාර්‍ථ, 1169, 1173
ඊසධර. එනම් පර්‍වතය
ඊසාf නඟුලිස
ඊහාf ඊර්ෂ්‍යාය

ඉංග : ඇවිදිනා දෙය 711
ඉතර : නීචයා 576
ඉන්‍ද්‍රපුර. නිකගස 574
ඉන්‍ද්‍රාණීf නිකගස 574
ඉන්‍ද්‍රාරි. අසුරයෝ 14
ඉන්‍ද්‍රාවරජ. විෂ්ණු 16
ඉන්‍ද්‍රියඤ්ඤ. අරමුණ 94
ඉන්‍ද්‍රිවරීf සානාවාරිය 585
ඉහ(භූ)ව. දෙවියෝ 12
ඉරාf සුරා 533
ඊස. ඊශ්වරයා 16
ඊසාන. ඊශ්වරයා 16
ඊහාමිග. වුකයා 615

උවව

උ.

උ. (එක :) ඊශ්වරාර්ථයෙහි

උ-උත්පත්ති, වියොග, ආත්මලාභ, තෘප්ති, සම්බන්ධ, ප්‍රාදුර්භාව, දෙශාභාව, ප්‍රබලත්ව, ප්‍රකාශන, දක්ෂත්ව, අග්‍රත්ව, කථන, ශක්ති, මොක්ෂ, (යනාදි අර්ථයෙහි)

උ-(එක:) දුඃඛලාභ, ප්‍රතිශෙධ, රොගමුක්ති, යාම, ශුක්ති, නැගීම, යන මෙහි

උකංස. අතිශය, ප්‍රකර්ෂය

උකඨ : උත්කෘෂ්ට

උකඨාf එනම් නුවර

උකාf කඹුරුඋදුන, ගිනිකබල, ගිනිසුලු, තරාළන්ගේ කෝවය, වාතවෙගය

උකාර. ගූථය

උකුස. කබරුසසා

උදොනාව. හුන් තැනට යවන පඹුර

උකබලිf සැළිය

උකලාප. කසළ

උඛාf සැළිය

උගහ. ක්ෂත්‍රියයාට ද ශූද්‍රස්ත්‍රියගේ පුත්‍රයා

උගඟ : නිසුණු දෙය—සැඩ දෙය

උගඟත : උද්ගතාර්ථ 1075

උගඟාවන, ආහරණ විශෙෂය—දෙතුන්ගේ තන ආකාරවූ චතුර්ශ්‍රික හාරභෙදයකි

උගඟම. නැගිවීම 886

උගඟමන, උත්පත්ති, උත්ථානය

උගඟාර. තැලිනැගීම 468

උගඟාටන, ලිඳෙන් පැන් නගන ඝටියන්ත්‍රය

උචව : උස් දෙය

උච්චං-මහත (යන අර්ථයෙහි)

උචතරසසර. අත්‍යුච්චනාදය 904

උතත

උචසඳන, උද්ශොසනය 117

උචාර. මලය—අශුචිය

උචාලිඝ. බුපණුවා

උචාවච : මිශ්‍රය

උචිඩග. ඇකය

උචිත : උස් දෙය

උච්ඡු. උක්ගස

උච්ඡුමය : උක්පැනින් සෑදුනු 188

උච්ඡුවිකාර. ඉක්ෂුවිකාර 462

උඩු : ඇදනැති දෙය

උපෙජනීf උදෙනි නුවර

උපෙජාත. ආලොකය—එලිය

උඨාන, පුරුෂකාරය, වීර්‍ය්‍ය, නැඟි සිටීම

උණණතීf මානය

උණණාf එළකාදින්ගේ රොමය, ශ්‍රෑම්ඛ්‍යයෙහි වූ රොමධාතුව

උණණනාභීf මකුළුවා

උණණමය, එළු ලොමින් කරණ ලදැ

උණහ. ග්‍රීෂ්මඍතුව, උණුසුම

උණහරංසි. හිරු

උණහිස. හිණ්මං (අවයව) මුදුන, වොටුන්න, හිස්වෙළුම, නලල්පට

උතු.f ඔසප් (හෙමන්තාදි) ඍතු, 900, 1031, 1124

උතුජ : යාගකරන්නා

උතුනීf ඔසප්වූ ස්ත්‍රී 208

උත්තංස. කණීාභරණ, මුදුන්මල් කඩ

උත්තත්ත, වැල්හිරම—වියලි මස්

උත්තම : උතුම් දෙය

උත්තමඟ, හිස 1028

උත්තමඟරුහ. හිසකෙ

උත්තමණණ. නයදුන් අය

උත්තමාf උතුම් ස්ත්‍රී

උත්තර. ප්‍රතිවචන, උතුරුසළුව

උක්කාව : මන්වූ අය 730

උක්ඛ. ගොණ 495

උගඟ. ඊශ්වරයා 16

උගඟතථාf වදනසා 584

උවවාf හින් වම්මුතු 599

උවජ්ඣරසොද. සාගරයක් 659

උණණයු. පොරගසන එළුවෝ 501

උතුමතීf ඔසප්වූ ස්ත්‍රී 238

උත්ත

උත්තර: ශ්‍රේෂ්ඨ, දිග් දෙශාදි විභාග, පශ්චිම, මතුභාග (යන මෙහි)
උත්තරකාල. අනාගත කාලය
උත්තරකුරු. උතුරුකුරු දිවයින
උත්තරවිපරීත. උත්තරයට විරුද්ධ 952
උත්තරායන, ශිශිරාදි ඍතු—නවම් ආදි සමස
උත්තරාසඞ්ග. උතුරුසළුව
උත්තරීය, උතුරුසළුව
උත්තාන : නොගැඹුරු
උත්තානසය. උඩුබලා හෝනා දරුවා
උත්තානසෙය්‍යක. උඩුබලා හෝනා දරුවා
උත්තාස. භය
උත්තිf නෙපුල
උද-පරිවිත්තකි, අපිශබ්දඥ, පඤ්ඤාත්තර (යන මෙහි)
උදක, ජලය
උදඤ්ඡ : උස් දෙය
උදධි. සාගරය
උදපාන. ළිඳ 931
උදය. පුවීපත්තය
උදර, බඩ
උදහාරක. දියාළුවා
උදාහරණ, නිදර්ශනය
උදාහු-පරිවිත්තකියෙහි
උදිත : කියන ලද්ද, උද්ගතාපි 1022
උදිචිf උතුරුදිග
උදීරිත : කියනලද්ද
උදුම්බර. දිඹුල්
උද්දලොම්. දෙදුයඇතිරි
උද්දන, බැඳුනය
උද්දප. (පවුරු) පදනම

උප

උද්දල. ඇසළ, ලොලුගස (කොබෝලිලයසිද කියත්)
උද්දෙස. උදෙසිම, 980
උද්දෙසිත. (රථාදි) බඳු තබන හල
උඩං-මත්තෙහි
උඩක. මිහිඟුබෙර
උඩකම්ම, ඌර්ධ්වක්‍රියා 1176, 1180
උඩගතිf ඌර්ධ්වගතිය 960
උඩඞ්ගම. එනම් ශරීරවාතය 1168
උඩච්ච, ඔංඝත්‍යය
උඩට, ඔංඝත්‍යය
උඩදෙහිකා : මළවුන්පිණිස එදවස් දෙන දානය
උඩන, උදුන 1119
උඩබාහුවයුම්මාණ, මිනිස් ප්‍රමාණය 885
උඩාර. නය, උඩරණය
උද්‍රෙක. තැලිනැගීම
උන්දුර. මීයා
උනන : තෙත් දෙය
උනන (ණණ)ත, ආභරණ විශෙෂයක්
උනන(ණණ)ත : උස් දෙය
උනන(ණණ)තිf මාන්නය
උප-සමීප, පූජා, සාදෘශ්‍ය, දෙෂකථන, උත්පත්ති, භෘශාර්ථ, අපගමන, අධිකත්ව, පුවීකම්, නිවෘත්ති, වැටහෙන ආකාර, උපරිභාව, අභාජන (යනාදියෙහි)
උපකණ්ඨ : සම්පය
උපකරණ, සම්භාර 890
උපකාරිකාf (පවුරු) පදනම
උපක්‍කම. උපක්‍රමය
උපක්‍කොස. නුගුණ කීම
උපඛර. රථාවයවයක්
උපගූහණ, වැළඳගැනීම
උපචරිත : ඵලඥෙනලද

උදකිf ඔසප්වූ ස්ත්‍රී 238
උදක්ක. ආරම්භය 113
උදිත : බදනාලද්ද දෙය 747
උදිච්‍ය, ඊර්ෂ්‍යේරිය 591
උද්දල. ලොලුගස 558

උපකුච්චිකාf ගින් එන්සාල් 591
උපගඡන, හුන්තැන්ට යවන පඹුර 355
උපගඡන. බලාන්කාරයෙන් ගෙණ මනුෂ්‍යාදිහු 407
උපනාප. රෝගය 323

උප

උපචාර. උපසථානය, සමීපය, අන්‍ය ධර්මයක්හුගේ ආරොපණය
උපචිකාf පර්වතසමීප බිම
උපචිය. අතික්‍රමය—ඉක්මීම
උපජාප. භෙදය, කෝලාහල කියා බිඳීම 991
උපජ්ඣ. උපාධ්‍යායයා
උපජ්ඣාය. උපාධ්‍යායයා
උපඤ්ඤාස. කථාරම්භය
උපඨාන, උපසථාන 1001
උපඨිත : වැටහෙනලද 971
උපඩ්ඪ. අර්ධය
උපතිස්ස. සැරියුත් මහතෙරිඳු
උපදෘf හුන් තැනට යවන පඹුර
උපදෙස. පරම්පරාවෙන් පැවතෙන උපදෙස්, උපදේශ 1186
උපද්දව. උපද්‍රවය 1033
උපධාන, කොට්ටය
උපධි. ශරීර, රථාවයව, සතර උපධි
උපනාහ. බඳවෙරය
උපනිධි. උකස
උපනිස්‍රා. හෙතු, රහස්
උපනිස්සෙල. ප්‍රත්‍යන්තපර්වතය
උපනිහික : සමීපය
උපපති. සොරසැමියා
උපපත්තිf උත්පත්තිය 1185
උපමාf උපමාව 1186
උපමාතුf කිරිමවු
උපමාන, උපමාව
උපයම. විවාහය
උපරි-මහොහි
උපරිත්ත, උපරිභාවය 1177, 1185
උපලබ්භ. දන්නාලද ප්‍රවෘත්ති අර්ථ ඇති (වාසවදත්තාදි) ගද්‍යපද්‍ය ප්‍රබන්ධ විශෙෂය 113
උපලබ්ධිf ලැබුන, ප්‍රාප්ති 900
උපවන, ආරාමය

උපසා

උපවාද. නුගුණ කීම
උපවාස. පෙහෙව විසීම — පව්වින් වෙන්ව සියලු භොගයෙන් තොරව ගුණ හා සමග වාසය
උපවීණ. විණාදණ්ඩ
උපවෙසන, හිඳීම
උපසග්ග. උපද්‍රව, පාලි උපසග්ග 1033, 1163
උපසම්භන, උතුරුසළුව
උපහාර. අභිමුඛයට එළවීම හෝ පූජාව 897
උපාදාන, දර
උපාන්තභූf නගරපර්වතාදීන්ගේ සමීපභූමිය 190
උපාය. උපාය
උපායන, හුන් තැනට යවන පඹුර
උපායික : යුක්තිසංගත ක්‍රියාව, න්‍යාය
උපාරම්භ. දොෂාරොපණය 121
උපාසක. උවැසු—උපාසකයා 415
උපාසන, පාරිචර්‍යා, අභිමතවූ ශිල්පාදීන්ගේ අභියොග
උපාසිකාf උවැසි 415
උපාසිත : එළඹෙනලද
උපාහන ; වහන්
උපෙක්ඛාf උපෙක්‍ෂාව
උපොද්ඝාත. උදාහරණය
උපොසථ. පාමොක් උදෙසීම, පණත, උපවාසය, අෂ්ටාඞ්ගශීල, පෙසළුදින, ඇත්කුලයක්
උප්පතන, උත්පත්ති, ඌර්ධ්වගමන (යන මෙහි)
උප්පත්තිf උත්පත්තිය 1126
උප්පත්තිභූමිf ජාතභූමිය 855
උප්පථ, නොමග
උප්පල, එනම් ගණන, උපුල්
උප්පාද(ත). චන්ද්‍රග්‍රහණාදිය, උත්පත්තිය

උපකි. සටඛව 177
උපලබ්භf ප්‍රභූව 153
උපසුරියක, ඉරමඩල 65
උපහාර. හුන් තැනට යවන පඹුර 355
උපෙක්ඛ. විෂණු16
උප්පල, උපුල්කොල, කුඩයසිප්‍රසිඩ සුගන්ධ ද්‍රව්‍යයක් 303, 592
උපාංසු : විජනස්ථානය 353

එෂ

එබ්බටන, ඇඟඉළිම
එබ්බ් භූමිය
එබහව. උත්පත්තිය
එබහිද, සුවසලුණු
එභයතොදික. එභයභාගාදි අර්ථ 1195
එම්මඡ්ජන, ඇඟඉළිම
එම්මත්ත. අත්තන
එම්මත්ත : එමතුවා
එම්මාර් ධාන්‍යවර්ගීයක්—මෙනේරි
එම්මාද. වියරුව
එම්මාර. එළිපත 1006, 1123
එම්බුක, ගිනිපෙනෙලි
එය්‍යන, ගමන, වනය
එය්‍යම. වීය්‍ය
එර. ලය
එරග. සර්ජරස 1094
එරවක්ඛ. එරසක 781
එරවිඡද. සන්නාහය
එරණ. පොරගසන එළුවා
එරණ්ඩ් එළි—එළුදෙන
එරබහ. පොරගසන එළුවා
එරැ් වැලි
එරු : මහත් 701, 1074
එලූක. බකමූණ
එලූපී. මත්‍ස්‍ය විශෙෂයක් 1003
එලෙලාව ; වියන 974
එලෙලාල. මහරළ 662
එසහ. ඖෂධ විශෙෂයක් — ඔස බිය, වෘෂභ 1091
එසහ, ඉස්බ—රියන් 140 ප්‍රමාණය
එසහ : ශ්‍රෙෂ්ඨ
එසහඩ්ඛ, ගොනුන්ගේ මොලුලිය 879

ඒඝා

ඒසීර, බබුස්තණමුල්—සුවඳහොබ
ඒසුඃ සැරය—ඊය
ඒසුකාර. ගීවඩුවා
ඒසුවඩ්ඪකී. ගීවඩුවා 510
ඒසූයාඃ ඊර්ෂ්‍යාව
ඒසූයොපගම. ඊර්ෂ්‍යා පූර්ණගම උපගමනය 1151
ඒසසව. උත්සවය
ඒසසාව. පිනි
ඒසසාහ. වීය්‍ය්‍ය, වික්‍රමාදියෙන් වූ උත්සාහ ශක්තිය
ඒසසිත : අභිවාඤ්ඡයෙන් සමන්විත යා, නගා බඳනාලද ධවජාදිය, උත්පන්නාර්ථ
ඒසසුක : උද්‍යොග ඇත්තා
ඒසෙසාළ්හ් අධික වීය්‍ය්‍ය
ඒහුඩ්කාර. බකමූණ
ඒළාර : විපුලාර්ථ, ප්‍රශස්‍යතාර්ථ, ප්‍රණීත
ඒළමප. පසුර
ඒළිරාජ. චන්ද්‍රයා
ඒළ්ඃ, තාරකාව

ඓ.

ඓ. (එක :) ප්‍රශ්න, ක්‍රොධවචන (යන මෙහි)
ඓකාඃ ලිඞ්ඛා සතක් ප්‍රමාණය
ඓන, අසම්පූර්ණ 1070
ඓම්. රළු
ඓරු. කලවය
ඓස. කරමැටි 1134
ඓසර: කරමැටි බිම 886
ඓසවනාතු : කරමැටි බිම
ඓහාඃ විතර්කය

උඛ්ඛාහ. විවාහය 318
උමාපති. ඊශ්වරයා 16
උම්මිකාඃ මුද්ද 286
උරවඡදික. සන්නාහය 378
උරණක්ඛ. තුවරගස 594
උලූඛල, ගුඟුල් 557
උල්ලොස : නිරෝගීභූ 331
උසණ්ඃ වගපුල් 583
උළුසිහ. ගුරුළා 633
ඌරණක්ඛ. තුවරගස 597
ඌරව්‍ය. වෛශ්‍යයෝ 445
ඌරුජ. වෛශ්‍යයෝ 445
ඌස. ප්‍රභූෂය 68
ඌසණ, මිරිස් 459

එවං

එ.

එ. (එක:) එළුවා
එක : ශ්‍රේෂ්ඨ. අසහාය, සංඛ්‍ය, අන්‍ය, තුල්‍ය
එකංස. එකාන්ත 1140, 1192
එකංසවති. එකාන්තාර්ථ 1196
එකක : අසහාය දෙය
එකකූටයුත : එකමඩුල්ලෙන් යුත් ගෙය 209
එකග්ගා. සමාධි, අනාකුල
එකග්ගතාf සමාධිය
එකචර : අසහාය දෙය
එකදෙස. යොටස 1120
එකත්තා, එකත්ව—එකක් බව 473
එකන්ත, අතිශය
එකන්තලොමි. එකදුය ඇතිරිය
එකපදික. ඒකපදික මග
එකපදීf ඒකපදික මග
එකරූප : එක සුභාව 710
එකාකී : අසහාය දෙය
එකාගාරික. සොරා
එජාf තෘෂ්ණාව
එණ. මෘග 1050
එණිමිග. ඒණිමෘගයා
එණෙය්‍ය. ඒණිමෘගයා
එතරහි-වර්තමාන කාලයෙහි
එතිහා-උපදෙශ පරම්පරාව 412
එතිහ්‍ය, උපදෙශ පරම්පරාව
එත්තාවතා-පරිච්ඡේදාර්ථයෙහි
එත්ථ-මෙහි
එඩ. දර
එරණ්ඩ. එරඹු
එරාවණ. එනම් ඇතා—සක්දෙවිඳු ගේ ඓරාවණ නම් හස්තියා
එරාවත. නාරංගස
එව-අවධාරණාර්ථයෙහි
එවං-නිදර්ශන, ආකාර, උපමා, සම්ප්‍රහර්ෂණ, උපදෙශ, වචනප්‍රතිග්‍රහණ, නියම, නිඥ, ඉදංශබ්දාර්ථ ප්‍රමාණ, ප්‍රශ්න (යන මෙහි)

ඔප

එවමපි-උපමායෙහි
එවමෙවං-උපමායෙහි
එසිකාf එසිකාස්ථානමහය 1006
එසිකාථම්භ-එසිකාස්ථානමහය
එහලෝකික, ඓහලෞකිකය හෙවත් මෙලොව විඳ්දයුතු ඵලය 85
එළ, දෙෂය 1010
එළක. එළිපත, එළුවා
එළගල. තුවර
එළමූග. කියන්ටද අසන්ටද නොහැකි තැනැත්තා
එළාf එන්සාල්, කෙළ
එළාලුක, කැකිරි

ඔ.

ඔ. (එක:) පනාබෙර, අනුමත්‍යර්ථ, බ්‍රහ්ම, විෂ්ණු, මහෙශ්වර, (මෙහි)
ඔක, ආධාරය, ගෘහය
ඔකාස. හෙතු, ස්ථාන
ඔගධ : ඇතුළත් දෙය
ඔඝ. කාමොඝාදි සතරඔඝය, රාශි, වෙග, ජලප්‍රවාහ
ඔජ. දීප්ති, ශක්ති
ඔජාf ශරීර යාපනය කරන්නාවූ රසඕජස්
ඔඩ්ඩ. ඔඩ්ටය, ඔටුවා
ඔතාර. ජිඥ, අවතරණ
ඔත්‍තාපප, පාපයෙහි භය
ඔතිණ්ණ : අවතීර්ණ 1162
ඔදන ; බත් 1103
ඔදනසමහව. බත්සුල 959
ඔදනික. අරක්කැම්මියා
ඔදුත. සුදුපැහැය
ඔදුත : සුදු දෙය, නිර්මල
ඔධි. අංශ, සීමා
ඔපපාතික : එනම් යොනියෙහි සත්වයෝ
ඔපම්ම, උපමාව
ඔපවය්හ. රාජවාහන ඇතා

එකසීලාf දියමිනන 582
එකපිඟල. වෙසමුනිරජ 32
එළි. විලුඹ 277
එළf ඔඹරු 322

කකු

ඔපායික : යුක්තිසංගතක්‍රියාව
ඔපායිකං-සවිකාරයෙහි
ඔභාස. ආලෝකය
ඔමක : ලාමක දෙය
ඔර, මෙතර (ඔරං—න්)
ඔරබ්භික. එළුවන් මරා ජීවත්වන්නේ
ඔරස. තමාට දූ පුත්‍රයා
ඔරෝධ. අන්තඃපුරය
ඔවරක. ගබඩාව — ලඟිනා ගෙය 943
ඔවාද. අවවාදය
ඔසධ, බෙහෙත
ඔසධි f ඔෂධි තාරකා, ඵලපාකයා ගේ කෙළවර මියන කෙසෙල් වී යව ආදිය, ඵලපාකාන්ත ලතා 1134
ඔසධීස. චන්ද්‍රයා
ඔසාන, අවසානය 1166
ඔළිගල්ල. ගම්දෙර ගවරවල—ග්‍රාම නගරාදි වාරයෙහි අශුචි කුණු මඩ පිරුණු වල

ක.

ක. (එක:) බ්‍රහ්ම, ශරීර, වාත, හිරු, ගිනි, මිසුර, පුරුෂ, භූමි (යන මෙහි)
ක, ජලය
ක : (එක :) ප්‍රකටාර්ථයෙහි
කං-ජල, හිස, (යනාර්ථයන්හි) සැප යෙහිද එකකබරකොසයෙහි කියනලදී
කංස. වළඳන පාත්‍රය, සියලු ලොහ, කහවණු (මසු) සතරක්
කකච. කියත, කිළිල
කකණටක. කටුසූයා
කකු. (ගොණුන්ගේ) මොලලිය
කකුට. පරෙවියා
කකුධ. පඹකකුධ භාණ්ඩ, (ගොණුන්ගේ) මොලලිය, කුඹුක් රුක

කට

කඨන. කල්ක
කඨනාටක. කකුළුවා
කඨනාස : රූක්ෂ, දූඩි දෙය, දරුණු ක්‍රියා කැමැත්තහු
කඨකාරී f කැකිරි
කඨඛල : කර්කශ දෙය
කංක. ලෝහාඩුවා
කංකට. සන්නාහය
කංකණ, අත පලඳනා වළලු
කංඛා f විචිකිච්ඡාව
කඬ f තණ—ධාන්‍යවිශේෂය, පුවඟ, වරා සාල්
කචචර. කසළ
කච්චි- ප්‍රශ්න, ඉච්ඡා, ප්‍රකාශ, (යන මෙහි)
කච්ඡ. කිසිල්ල, ජලාශ්‍රය දෙශ, ලතා, තෘණ
කච්ඡ ; ජලබහුල භූමිය—ජලාශ්‍රය දෙශය
කච්ඡන්තර, රජුගේ අසච්චිඡයසථානය—බොහෝදෙනා නොවැදී හැකි තැන
කච්ඡප. කැස්බා
කච්ඡබන්ධන, කසපට 813.
කච්ඡා f ඇතුන්ගේ මැද බඳින පොරොදු, අත්කර, කසපට, මෙවුල් දම
කච්ඡු f විතච්ඡිකා නම් කුෂ්ඨය
කජ්ජල, අඳුන්
කඤන, රත්රන්
කඤුක. සන්නාහය, සැටවය, සපී සැවය
කඤුකී. සැට්ට ලන ඇමතියා
කඤිය, කාඩි
කඤුකිf බාල ස්ත්‍රී
කට. ජය, ස්ත්‍රීනිම්මන, කළාල
කට : කරණ්ඩලදඬ
කටක, වළලු

ඔතු. බළලා 615
ඔපයික : යුක්තිසඞ්ගතක්‍රියාව 353
කංසාරති. විෂණු 16
කකුභ. කරඬිය හෙවත් විණා ඔරුව 138
කචචර: කිලුටු දෙය 700
කඤුජීක, කාඩි 460

කඩු

කටච්ඡු. සැපඳ
කටිf උකුල
කටු. කුළුරස
කටු : කර්කශ වස්තු, අකර්තව්‍ය
කටුක. කුළුරස
කටුකරොහිණිf කුළුරුණ
කටුකාf කුළුරුණ
කඨ, කාඨ, දුක්, දුර්භවන, සාදන ලද තැන
කඨිස්ස, රණින් ගෙත්තාම්කරණ ලද තිහිරිහුයින් වී ඇතිරිය
කඨල, කැබලිති
කඨින : කර්කශ (දෙය)
කඨින : කර්කශ වස්තු 928, 985
කණ. ධාන්‍යයන්ගේ කුඩු, සියුම් වස්තු, සුළුපය 1115
කණය. ආයුධ විශේෂයක්
කණිකාf සිහින්මිදි
කණිකාර. කිණිහිරි ගස
කණිඨ : ඉතා සුළු
කණිය : ඉතා සුළු
කණෙරු. ඇතා
කණෙරුf ඇතිනන
කණෙරුකාf ඇතිනන
කණ්ටක. සතුරා, වෘක්ෂාදින්ගේ කටු, රෝමහර්ෂ, ගෙඳා
කණ්ටකඵල. කොස්ගස
කණ්ඨ. ග්‍රීවය—උගුර
කණ්ඨභූසාf ග්‍රීවාභරණය
කඬ ; ඊදඬු, සමූහ, අවකාශ 967, 1004, 1087
කඬරාf මහනහර
කඬුf කණ්ඩූති රෝගය
කඬුතිf ගාත්‍ර ඝර්ෂණය කරන්නාවූ එනම් රෝගය

කථං

කඬුයාf කණ්ඩූති
කඬුවන, කණ්ඩූති රෝගය
කණ. කොණ, ශෝත්‍රය—කණ 1064
කණණජප : කේලම් කියන්නා
කණණජලූකාf කන්වෑයා
කණණධාර. නැවියා
කණණපූර. කර්ණාභරණය 870
කණණභූසාf කර්ණාභරණය 875
කණණමුඬ. එනම් විල
කණණවිභූසණ, කර්ණාභරණය
කණණවෙඨන, කුණ්ඩලාභරණය
කණණිකාf පියුම්කෙමිය, කැණි මඩුලල, කර්ණාභරණය 284, 687
කණහ. විෂ්ණු, වශවර්තීමාරයා, පාපය, කෘෂ්ණවර්ණය 1023
කණහතුඬ. කළු තුඩ ඇති වඳුරා
කණහපීතක. කළු රන්වන් පැහැය
කණහවණ්ටාf පලොල්
කණහවත්තනී. ගිනි
කත : කරණලදෑ 997
කතක. හිඟිනි ගස්
කතක : කරණයෙන් නිවෘත්තවූ දෙය
කතඤ්ඤු. කෘතඥයා
කතමාල. ඇසළගස
කතහත්ථ : දක්ෂයා
කතු. යාගය
කත්තරයඞීf සැරයටිය
කත්තික. ඉල්මස
කත්තිකාf කැතිනැකත
කත්ථ-කොතැන්හි (යන අර්ථයෙහි)
කත්ථනාf වර්ණනාව
කත්ථූරිකාf කස්තුරි
කථං-කෙසේ (යන අර්ථයෙහි)

කටුරොහිණිf කුළුරුණ 582
කටවඛ. නොවිල 572
කණාf වගපුල් 583
කණ්ටකාරී. කටුවැල්ඛටු 585
කණ්ඩඞීf නදීවිශෙෂයක් 683
කණ්ඩුරාf වඳුරුමෑ 582
කණ්ඨ, මිරිස් 459
කණ්ඨපාකඵල. කරඹ 578
කණ්ඨඵලාf බොදිගස් 586
කණ්ඨහෙදීf කුළුරුණ 582
කණ්ඨලාf හුනිඳ 585
කතන, බළල්ළුණු 461
කතනත. යමයා 44

කණනි

කථංකථාf විචිකිච්ඡාව
කථාචි-දුඃඛයෙහි
කථන, කීම 1168
කථාf ප්‍රබන්ධ කථාව
කථාන, එනම් ගණන—පදුම සිය යක් ලක්‍ෂය
කථිත : කියනලද්දේ 1005
කථිතාf තෙපුල
කදඹ. කොළොම්ගස, රාශිය
කදඹක, සමූහය
කදර, හෙළකිඟිරි
කදරිය : තද මසුරා
කදලිමිග. කෙසෙල්මුවෝ
කදලීf මෘග විශෙෂයක්, ධවජය, කෙසෙල්ගස 589
කදු-කවර කලෙක්හි (යනාර්‍ථයෙහි)
කදුඩ්-අනියතකාලයෙහි (යන අර්‍ථයෙහි)
කදම. මඩ 1093
කනක, රත්රන් 809, 1108
කනය. ආයුධ විශෙෂයක්
කනිඨ : අතිසුළු දෙය, අතිතරුණියා, බාල සහෝදරයා
කනිඨාf සුළඟිල්ල
කනිය : අති සුළු දෙය, අති තරුණියා, බාල සහෝදරයා
කනිනිකාf ඉඟිරියාව
කනත. වලලුහයා—සැමි පුරුෂයා, මනොහරාර්‍ථ
කනත : සිත්කළු දෙය 693
කනතන, කැපීම 954
කනතාf ප්‍රියාව—භාර්‍යාව
කනතාර. අරණ්‍යය, දුර්ගම මාර්‍ගය
කනතිf රුව්, රශ්මි 1086

කපප

කනතිත : කපනලද
කනතිමත්‍ත. පදව්‍යක්‍ෂෙපමාත්‍රස 953
කන්‍ද. අල
කන්‍දර ; භූමි පර්‍වතාදීන්ගේ විවරය
කන්‍දිත, ඇඹීම
කන්‍දුක. පන්දුව
කන්‍දිරාf ශ්‍රීවය
කපණ : තද මසුරා
කපාල, හිස්කබල, කලකබල් ආදිය
කපි. වඳුරා
කපිකච්ඡු. කසඹිලියා
කපිත්‍ථ. ඉඹුලු
කපිල. නිල් රන්වන් පැහැය
කපිලවත්‍ථු, කිඹුල්වත් පුරය
කපිලාf ඇවිටෙරිය, හරෙණු
කපිසිස. අඟුලු කණුව
කපීතන, තෙලැසටු 562
කපොණී. වැලම්ට
කපොත. පරෙවි, පක්‍ෂිවිශෙෂ
කපොතපාලිකාf කොබෝගෙඩි වලල්ල 221
කපොල. කොපොල 1048
කප්‍ප : කාල, කෘතයුගාදියුග, වෘජ, පණත්, පරමායුෂ, සදෘශාර්‍ථ, ශ්‍රමණ ව්‍යවහාර කප්පිඩු, සම්මතභාව, අනතඃකල්ප, අසඞ්ඛ්‍ය කල්පාදිය, චිතකි, විධාන (යන මෙහි)
කප්පක. කරනැවෑමියා
කප්පතඩය. කපනැස්ම
කප්පට. කඩරෙද්ද
කප්පන. ඇතුන්පිට අතුරණ පලස් ආදිය
කප්පන, කැපීම්, චිතකි, අශ්වාදීන් සෑදීම—සැරසීම 956

කපින : කකීශ දෙය 714
කදම්බක, අඹ 451
කනනිකාf කිඳි 581
කන්‍දප්ප. අනඞ්ගයා 42
කන්‍දරාල. නෙලැසටු 562
කපට ; සටබව 177
කපදදි. ඊශ්වරයා 16
ක(ඛ)පාf රාත්‍රිය 69
කපාට ; දෙරබාව 219
කපාලහර. ඊශ්වරයා 16
කපිකච්ඡු. වඳුරුමැ 582
කපිවල්ලීf ඇන්වඟපුල් 583
කප්ප-සදෘශාර්‍ථයෙහි 529

කම්මා

කප්පනාf කැපීම්, චිතකි, අශ්වාදීන් සෑදීම (යන මෙහි)
කප්පබින්දු. (ග්‍රහණ ව්‍යවහාර) කප්බින්දු 799
කප්පර. කබල, වැලමිට
කප්පරුක්ඛ. කප්රුක
කප්පාසික: කපුපිළි
කප්පාසිf කපු
කප්පිත. සැරසූ ඇතා
කප්පුර; කප්පූරු
කබරමණි. මැසිරිගල්
කබල. ආලෝපය
කබළිංකාරාහාර. කබළීකෘතාහාරය 856
කම. පිළිවෙල
කමඬලු; කෙණ්ඩිය
කමල, පද්මය—නෙලුම්
කමලාසන. බ්‍රහ්මයා
කම්බු: කාම්බු
කම්බුක. පුවක් 1051
කම්පන: සැලීම
කම්පිත: සැලෙනලද
කඹල. මේරුපාදයෙහි නාගයෝ 652
කඹල; රොමයෙන් උපදනා පලස්
කඹු. රත්රන්, සක්, වළලු
කඹුගිවාf රන් මිහිඟුබෙරයක් හා සමානවූ හෝ තුන්ගිරකින් උපලක්ෂිතවූ ග්‍රීවය
කම්බෝජ.P එනම් ජනපදය 757
කම්ම, ක්‍රියාව 1180
කම්මාදික. කර්මවිපාක වෘතාදිය 1018
කම්මකර. බැළමෙහෙ කරන්නා
කම්මාර. කඹුරා
කම්මාරුඩන, කඹුරුඋදුන 795

කරී

කම්මාරහණ්ඩ, කඹුරන්ගේ භාණ්ඩවූ අඹු මිටි ආදිය 1031
කම්මාස. කඹුරුවන් පැහැය
කයවික්කයික. වෙළෙන්දෑ
කයික. විකිණීගන්නා
කර, කරවුවර, අත, රශ්මිය, 879, 1121
කරක, දෙළුම්, කෙණ්ඩිය
කරකාf පාණිවැසස
කරගහ, සොඬඅග
කරජ. නියපොතු
කරඡ. කරඳ
කරණ, කරණකාරක, ක්‍රියා, ශරීර, ඉන්ද්‍රිය
කරණීය, කෘත්‍යය
කරණ්ඩ. කරඬුව
කරපාලිකාf කසිසරඬුව
කරපුට. දෙහොත
කරභ. (පාණිතලය සම්බන්ධවූ) මණ්බඳ (එනම් මණ්ක්කටු) සුලඟිලි දෙක අතර, ඔටුවා
කරභුසාf වළල්ල
කරමඳ. කරඹ
කරමර. බලාත්කාරයෙන් ගෙණ මනුෂ්‍යාදීහු
කරමරානීත. බලාත්කාරයෙන් ගෙණ දූශයා
කරවික. එනම් කුලපක්ෂිතය, කුරවිකෙවිලි පක්ෂි
කරවීර. කණේරු—අලරිය
කරසාඛාf ඇඟිල්ල
කරහාට, අල
කරිසාපණ. කහවණුව
කරීර. කිළිල
කරීස, වළිස, කිරිය—සතරමුණ 1086

කළ. සෙම 281
කළල. ලොළුගස 558
කඛ්බුර. කඹුරුවණ්ණිය 99
කමල, ජලය 661
කමලයොනිf බ්‍රහ්මයා 15
කර(ම)මඤ්ඣාf වැටුප් 531
කරජ. කරඳගස 567
කරඨි. ඇනා 360
කරපාල. කඬුව 391
කරරුහ. නියපොතු 268
කරභාටක. කුකුරුමුවන් 567
කරී. ඇනා 360
කරීසාවක. ඇන්පැටවා 362
කරීසඵල. බිළිඟස 569

කව

කරුණ්. නාට්‍යරසයක්
කරුණf දයාව
කරෙරී. ලුණුවරණ
කල. මියුරු අවියත් හඬ
කලකල. කෝලාහලය
කලඛක. සලකුණ, දෙඟය
කලත්ත, භාය්‍යාව
කලඳුක. ලේනා
කලඹක. විලපලා
කලල ; කලලරූපය, මඩ
කලවිඬක. ගේකුරුල්ලා
කලස. කලය
කලහ. විවාදය 1171
කලහල. (?) කෝලාහලය 130
කලාf භාග, ශිල්ප, කාල, චන්ද්‍රයාගේ සොළොස්වන භාගය
කලාප. මොනරපිල්. ඟියවුර; සමූහය
කලාපි. මොනරා
කලි. අකුශලය, පරාජය
කලිකාf මදක් මූකළ කැකුළ
කලිඟ. නීලකොබෙයියා
කලිඟර. බොල්
කල්ල : අවිවෙකවූ දෙය
කල්ලර. කිලිල
කලුස : කැලඹුනු දේ, බොරඳිය
කලුස, අකුශලය
කලෙබර, ශරීරය
කල්‍යාණ : සුන්දරාඪ්‍ය, ඉඟ 1037
කලල, අළුයම
කලල : නීරොගින්, සාදනලද්ද, දෑඟ, (යන මෙහි)
කලලහාර, හෙල්මැලි
කලෙලාල. මහරළු
කවච. සන්නාහය

කාකො

කවඹ ; ඟිසනැති ක්‍රියාසහිත ශරීරය
කවි. පඬිතු, වඳුරු
කවිඬ. ගිවුලු
කසක. සීවැල
කසඹු. කසළ
කසාf කසය—සැම්පිය
කසාය. ද්‍රව, එනම් වණ්, කසටරස, සුවඳ
කසාව ; කසටරසය (වණ්යෙහිද පැනේ)
කසිකම්ම, සීසෑම
කසිණ: සියලු
කසිත : සානලද තැන 1040
කසිර, දුක
කසිf සී සෑම
කසෙරු. කොකවිය 1010
කසම්ර. කාශ්මීර ජනපදය
කසම්රජ, කොකුම්
කසසක. ගොවියා
කසසප. එනම් වෙදකර්‍ම සෑදි
කහං-කොතැන්හි (යන අර්ථයෙහි)
කහාපණ. කහවණුව
කළහ. ඇත්පැටවා
කළා(ලා)ය. කඩල—කලතණ
කළාර. නිල් රන්වන් පැහැය
කළිහර. බොල්

කා.

කාන. කවුඩා
කාකතාලීය : සම්භාවනා නොකට හැකිව පැමිණ්යේ
කාකනිඳුක. කවුඩුතිඹිරි
කාකපක්ඛ. කුඩිඹිය
කාකලිf සියුම් මියුරු අවියත් හඬ
කාකොදුම්බරිකාf කොටදිඹුලා
කාකොළ(ල). වනකවුඩා

කරෙණු. ඇතින්න 362
කලම්බ. ශරය 389
කලසිf පුස්වැනෙන 584
කලානිද්‍ර. චඳුයා 52
කල්දුම. බුළුඟස 569
කල්මාරක. කටුකරඳ 566
කවිකබාඤක. ක්‍රඩුව 391
කවාට : දොරබාව 219
කවි. මුවවලල්ල 370
කවිකාf මුවවලල්ල 370
කව්‍ය, මාඝය 280
කස. උරගල 528
කසසපෙය්‍ය. අරුණ 65
කාකඤරු. ඛකමූණ 638

කාර

කාව. කදුමැව්, සාලල, නෙත්‍රරොග යක්
කාජ. කද
කාණ. එක්ඇසක් නැත්තා
කාතර: බැගෑපත් තැනැත්තා
කාදඹ. විලිකුළා
කානන, වනය 1126
කාම. එසතුකාම, කෙලශකාම, අභිලාස, අනඩඟ, මෛථුන
කාම ; සිත්සේ
කාමං-යදි අපි ශබ්දයන්ගේ අර්ථ යෙහි, එකාන්තයෙහි
කාමජ : කාමයෙන් උපන් 890
කාමධාතුවාදි, කාමධාතුවාදී භව 829
කාමප්පවෙදන, ඉච්ඡාප්‍රකාශය 1151
කාමන : කාමිහු
කාමසි(න)තු : කාමිහු
කාමි : කාමිහු
කාමිනීf විශිෂ්ට සත්‍රී
කාමුක : කාමිහු
කාමොඝ : කාමොඝය 946
කාය. ශරීරය, සමූහය 1046
කායබන්ධන. කාබහන—පටිය
කායසංඛාර. කායසංඝාරය 832
කායික. ඒකිණිගන්නා
කාර. කරගස්, සත්කාර
කාරක. කතෘ කරණාදි කාරක
කාරණ, හිංසා, හෙතු 779, 1100, 1101, 1125, 1197
කාරණf කම්කටුලල
කාරණික. නිරයපාලයා
කාරණික: කරුණු පරීක්ෂාකරන්නා
කාරඬව. කාරළු පක්ෂි
කාරවෙල්ල. කරවිල
කාරාf බන්ධනාගාරය—සිරගෙය

කාල

කාරිකාf ක්‍රියා, පද්‍ය
කාරිය, සාඞ්‍ය 1037
කාරිසාපණ. කහවණු
කාරු. ශිල්පි
කාරුඤ්ඤ, කරුණාව
කාරුණික : කරුණාසම්පන්නයා
කාල. කාලය, මරණය 1110
කාලකණ්ණීf නිශ්ශ්‍රීකයා
කාලකාf ලේනා
කාලකිරියාf මරණය
කාලවිසෙස. කාලභෙද
කාලවන්පි. කාලවන්පක ආකාශ නීලාණ්ඩිය 710
කාලානුසාරී. කළුවැල්
කාලිඟ. කලිඟු ජනපදය P
කාවෙරීf එනම් ගඟාව
කාස. රොගවිශෙෂය
කාස ; වැලුක්
කාසමද්ද. රුවර (පලා වර්ගයක්)
කාසාය, සිවුර
කාසාව. සිවුර
කාසි. කසී ජනපදය
කාසුf වළ 684
කාසෙරීf ඇද්දෙමට
කාළ. කළුවර පක්ෂය, කළු පැහැය 302, 1005
කාළකණ්ටක. දූතඩුවා
කාළකණ්ණීf අභාග්‍යතාව
කාළකාf ලේනා
කාළකූට. එනම් පර්වතය
කාළකූට ; විෂභෙදය
කාළඛණ්ඩ. තිඹිරි
කාළතිපු, කළුතුඹ
කාළලොණ, කළු ලුණු
කාළසීහ. කාළසිංහයා
කාළසුත්ත. එනම් මහානරකය
කාළහංස. විලිකුළා

කාකොදර, සර්පයා 654
කාකවිලීf ගුනිද 585
කාකොල ; විෂභෙදයක් 655
කාළීf මෙවුල්දම 287
කාතන්තික. නෑයන්නා 347
කාදම්බරීf සුරා 533

කාල. යමයා 44
කාලෙයක. වහුවැල් 586
කාලකණ්ඨ. ඊශ්වරයා 16
කාලමෙසිකාf මැල්මදට, කළු ත්‍රස්තාවාළු 590

කිම්

කාලාf කළු තුසතාවලු
කාලාගරු, කළු අඟිල්
කාලානුසාරී. කළුවැල්
කාලායස, යකඩ
කාලාවක. එනම් ඇත්කුලය
කාළි(ළි)ය, කළුවැල්

කි.

කි. (එක:) පදමාදිය, සදෘශාර්ථ
කිං : පෘච්ඡා, ගර්හා, අනියම
කිං-පරිවිතර්ක, ප්‍රශ්න, නිපා 1198
කිං: (එක:) නිපා, අනියම, නිෂේධ වචන පිළිගැන්ම (යන මෙහි)
කිංසු-ප්‍රශ්නයෙහි—කිමෙක (යන අර්ථයෙහි)
කිංසුක. එරබදු, කෑල
කිකී. කිරලා
කිංකාර. දෘශයා
කිංකිණීf රහුගෙඩිය
කිංකිරාත. කටුකරඹු
කිවව, කටයුත්ත
කිච්ඡ, දුක 1040, 1158, 1169, 1181
කිච්-ඡාලපය (යන අර්ථයෙහි)
කිච්චූනක : මදක් අඩු (දේ) 742
කිඤ්ඡක්ඛ. පියුම් කෙසරු
කිඬ්, ගොයම
කිණ්ණ, සුරාබීජය
කිතව. දූකෙළින්නා
කිත්තාවතා-කෙපමණෙකින් (යන අර්ථයෙහි)
කිත්තිf කීර්තිය
කිතනිම : කරණයෙන් නිවෘත්තවූ දෙය 1036
කිනාතර. කිඳුරා
කිපිල්ලිකා. කුහුඹු
කිඛ්බිස, අපුණ්‍ය, අපරාධ
කිමි. පණුවා

කිළි

ක්ම්ජ, තිහිරිපිළි 298
කිමු-පරිවිතර්කයෙහි
කිමුත-අතිශයාර්ථයෙහි
කිමුතෝ-පරිවිතර්කයෙහි
කිම්පුරිස. කිඳුරා
කිර-අනුශ්‍රැති, අරුව් (යන මෙහි)
කිරණ. රශ්මිය
කිරාත. (මොනරපිල් ආදිය පිළි කොට හඳනා මෙලච්ඡ ජාතික) චණ්ඩාල විශෙෂයක්
කිරිය, ක්‍රියාව, (විංසතිප්‍රකාරවූ) ක්‍රියාසිත්
කිරිට ; කිරුළ—වොටුන්න
කිලජ්. කළාල
කිලමථ. කලානතාව්ම
කිලමන, කලානතාව්ම
කිලිඤ්ජ : පෙරපසුව්රිදූ බස, කිලිවුදෑ
කිලිනන : තෙත් දෙය 797
කිලෙස. කෙලෙස් 859
කිලෙසකාම. කෙලෙසකාමය
කිස : කෘශ—සිඳුල 924
කිසලය, ලාපත්
කිසොර. අස්පැටවා

කී.

කීවක. (අතිවෘද්ධයෙසින් පැළිගියාවූ හෝ කීටාදීන් විසින් කරණලද සිදුරු ඇත්තාවූ) පවනින් හඬන හුණ
කීට. පණුවා
කීර. ගිරවා
කීල. ඇණය—උල 374
කීව-පරිවෙෂ්ඨදයෙහි—කෙතෙක්
කීළාf ක්‍රීඩාව 1126
කීළිත, ක්‍රීඩාව
කීළි(ලි)ත : බඳනාලද (දෙය)

කාළමෙසීf බෝදිගස් 586
කාළාf බෙරු 585
කාලානුසාරී. ගල්මල 591
කිංසුකීf සෑබෝගස 583
කිනව අන්නගා 577
කිනනරෙස. වෙසමුණිරජ 32
කිම්ජ, අගිල් 302
කිම්සකනු. වලඟසාල් 586
කිම්පචාන : නදී මසුරා 739
කිම්මිර: කඹුරුවණ්ණිය 99
කීකස, ඇල 278

කුට

කු.

කුf භූමිය
කු-පච්, ඊෂදර්ථ, කුත්සාර්ථ, (යනාර්ථ යන්හි) 1197
කුකුළුඵක. සිලිබිලි (නම් පක්ෂි)
කුකූඋ, රියන
කුකූකුවව, කුකූස 169
කුකූකුට. කුකුළා
කුකූකුර. බල්ලා
කුකූකුල. උණුඅලු
කුකූකුහ. කබරුස්සා
කුඛකුම්, කොකුම්
කුච. තනය
කුචර්ජන, කුත්සාර්ථ
කුචර්ාf නිඳුව 1055, 1159
කුචර්f.f බඩ
කුචර්ඨ. කොණ්සය වාතය
කුචර්ඨසන්ත. මාතෘකුක්ෂියෙහි වස න සත්ව
කුචර්ත : ලාමක—නින්දිත 1070, 1169
කුජ. වෘක්ෂය, අඟහරු
කුචනාද. ඇතුන්ගේ නාදය
කුඩිකාf කෙස්ස—යතුර
කුඩිකාවිවර, කෙසිසිදුර
කුඩිත : වක්වූ දෙය
කුඡ; ලතාදීන් වැසුනු ගල්ලෙණ
කුඡර. ඇතා
කුඡර: (සමාසොත්තරද වූ කලෑ) උතුම් අර්ථයෙහි
කුට ; කලස—කලය
කුටජ. කෙළිඳ
කුටධාරිකාf දෘශිය—කලම්බිය
කුටනගට, දැසපුර—කොටවියාමුරු, (සෙවෙල්රැස්හි හටගන්නා වම් මුනු ආකාර වර්ගයකි)
කු(කූ)ටසිම්බලීf කොළඟිඹුල්

කුමා

කුරිf ගෙය
කුරිල : වක්වූ දෙය 1025, 1072
කුඵ, උපුල්කොල, කුඤ්ඨරෝගය
කුඵාරිf කෙටේරිය
කුඩුබ. උලක්කුව—පත 482
කුඩුමල. මුහුකළ කැකුල 544
කුඩ්ඩ, ගිත්තිය
කුණප ; මිනිය—මළකුණ 405
කුණල. එනම් විල, කොවුල්පක්ෂි
කුණී. වක්වූ අන්පා ඇගිලි ඇත්තා
කුණ්ඨ. ක්‍රියාගෙහි අසමර්ථයා
කුණ්ඩ. ගොයා
කුණ්ඩ, සැළිය
කුණ්ඩක. කුඩු
කුණ්ඩල, කණිණාභරණය
කුණ්ඩිකාf කෙණ්ඩිය 1012, 1124
කුතූහල(ල) කුහුල—අපුළු දෙය ද කිනු කැමැත්ත
කුත්තක, (ස්ත්‍රීන් සොළසක් සිට නවන්නට යොග්‍යවූ) එළු ලොමින් කළ එනම් ඇතිරිය
කුත්ර-කොතැන්හි
කුත්‍ර-කොතැන්හි
කුථ. ඇතුන්පිට අතුරණ පලස්
කුදෘවනං-කවරකලෙක්හි
කුදඤ්ල. කොබෝලිල (ඇසළයසිද කියත්) උදැලල 552
කුදෘස. හමු
කුඛ. කිපියහු
කුනත. එනම් ආයුධය
කුනතනීf කොස්වාලිහිණී
කුනතල. හිසකේ
කුනඳ, කොඳ
කුපප, තඹ ගලොහො ආදිය
කුබ්බර. රථයෙහි කිඹුල්මුව—රිය කඳ
කුමාර. යුවරජ, කඳකුමරු, ලදරු, 251, 907

කු(චව)චර්ජසිඅක. ජීවක 594
කුඡල. කාඩි 460
කුණ්ඩලී. සජියා 654
කුනත : කපනලද්ද 752
කුනතිම : බලල්ලූණු 461
කුමාරක. ලුණුවරණ 553
කුමාස. කාඩි 460
කුමුදඛන්ධ. වඳුයා 52

කුල

කුමාරිකාf කුමරි
කුම්භ, කෙමන
කුමුද. කුමුද නම් දිගැතා
කුමුද, එනම් සංඛ්‍යාව—උත්පල සියක්ලක්ෂය, හෙළඋපුල්
කුමුදිකාf කසටගස
කුමුහ. ඇතුන්ගේ ශිෂ්පිණ්ඩය, කලය, දසඅමුණ
කුමුහක. කුඹය
කුමුහකාර. කුඹලා
කුමුහඩ. එනම් දෙවයොනි විශෙෂය, කොමඩු
කුමුහඩසාමි. විරූළ්හක නම් වරම් රජ
කුමුහවූ(ණ)න, එක්මුහුනින් යුත් තුය්‍යවිශෙෂයක්, සැලබෙරයසිද කියත්
කුමුහිfසැළිය, කසටගස
කුමුහිල. කිඳුලා
කුම්ම. කැස්බා
කුම්මාස. කොමු
කුර, බත්
කුරඩහ, මෘග විශෙෂයක් 1045
කුරණ්ඩක. කවුකරඬු
කුරර. කබරුසසා
කුරවක.* රත්කරවු
කුරූ. කුරුරට 184P
කුරූර: භයානක, කර්කශ, නිෂ්කරුණ්ක 928, 1038, 1066, 1089
කුල, ගොත්‍ර, සමූහ 160, 1176
කුලක. කවුඩුතිබ්බි
කුලජ: කුලීන—ආඪ්‍යකුලයෙහි උපන්නෝ
කුලටාf ධුතීසත්‍රී
කුලපාලිකාf කුලසත්‍රී
කුලල. උකුසසා

කූට

කුලාල. කුම්භකාරයා
කුලාලහඩ, කුඹළුන්ගේ බඩු (වෙසෙසක්) 782
කුලාවක, කෑදැල්ල—පක්‍ෂීන්ගේ කූඩුව
කුලිත්fී කුලයත්‍රී
කුලිස, වජ්‍රායුධය
කුලීන. ආඪ්‍යකුලයෙහි උපන්නෝ
කුලීනක. ජාතිමත් අශ්වයා 369
කුලීර. කකුළුවා
කුලීරපාද. (කකුළුවන්ට බඳු සත හන්වූ පා ඇති) මඬවිශෙෂය
කුලල. පසුර, කුලල
කුවලය, උපුල්
කුවෙණිf කෙමන
කුවෙර. වෛශ්‍රවණ නම් වරම් රජ 969
කුස. කුසතණ
කුසල. ඉෂ්ටවිපාකය
කුසල, කුසල්, ආරොග්‍යය
කුසල: දක්ෂ, අනවද්‍ය(යනාම්‍යියන්හි)
කුසාf නාස්ලනුව
කුසි, දික්නුවාව
කුසිනාරාf එනම් නුවර
කුසුම, මල්, ඔසප්
කුසුල. කොටුව
කුසෙසය, පද්මය
කුහක. කුහකයා
කුහ(නා)ණිf වඤ්චක්‍රියා
කුහ(න)ණ: කුහකයා
කුහර, පර්වතවිවර, සිදුර 1092

කූ.

කූට; රාශි, නිශ්චල, ඉන්‍ද්‍රජාල, වඤ්චා, අසත්‍ය, යකුළ, පර්වතශිඛර, නඟුලිස, යන්ත්‍ර

කුමුදවතීf උපුල්විල 689
කුමුදිනීf උපුල්විල 689
කුමහ, ගුගුල් 557
කුරුවින්ද. වම්මතු 599
කුලිඟ. ශේකුරුල්ලා, නීලකොඛෙයියා 643, 644
කුලිසාසනි. සව්ඥ 1
කුල්f කටුවැල්බට්ට 585
කුල්‍ය, ඇට් 278
කුවල, ඩෙබර 558
කුවින්ද. වියන්නා 507
කුසතීf සටබව 177
කුසුමෙසු. අනංගයා 42

කොකා

කූටචරියාf වඩාක්‍රියා
කූටඬ : එක සඩරූප සඞ්කාලවත්‍යපී ආත්මය
කූටසිඛලිf කොළහිඹුල්
කූප. වළ, ලිඳ, කුඹය
කූපක. කුඹය
කූල, තීරය—ඉවුර
කූලදෙස. තීරදෙශය. 660

කෙ.

කෙකර. වපරයා
කෙකාf මයුරනාදය
කෙකී. මොනරා
කෙවූහ, (කවීන්ට හිතවූ සුබොධාලංකාරාදි) අලංකාර ග්‍රන්ථවිශෙෂය
කෙතකීf වැටකේ
කෙතන, ධ්වජ, ගෘහ
කෙතව, ශඨබව, දුකෙළිය 531
කෙතු. ලකුණු, ධ්වජ 1064, 1098, 1105
කෙදූර, කෙත
කෙනිපාත. ඊට
කෙපූර, අඟුපලඳනාව
කෙලාස. එනම් පර්වතකූටය
කෙවට්ට. කෙවුලා
කෙවල : ශුයොවෘත්ති, අවත්‍යම්ශ, විවෙක, දෘඪාර්ථ, අනධිකාර්ථ, සාකල්‍ය, (යන මෙහි) 1069
කෙස. හිසකේ 1080
කෙසපුබ්බචය. කෙසකලාපය 904
කෙසර. දෙඹ, මුහුණම්ල්
කෙසර; පියුම්කෙසරු
කෙසරී. සිංහයා
කෙසව. විෂ්ණු
කෙසොහාරණ, කෙසව්‍යරොපණ 796
කෙළිf සෙල්ලම

කො.

කොක. කොක්නා (මෘගවිශෙෂය)

කොමුදී

කොකනද, රත්පියුම්
කොකාසක. රත්පියුම්
කොකිල. කොවුල්පක්ෂි
කොච්ඡ, භද්‍රපීඨය
කොජව. කොඳුපලස
කොඤනාද. ඇතුන්ගේ නාදය
කොඤාf කොස්වාලිහිණි
කොටර. රුක්සිදුර
කොටිf කෙළවර, සියක්ලක්ෂය, උත්තර්ෂීය 474, 867
කොටිපපකොටිf ප්‍රකොටි ලක්ෂ සිය ය 474
කොටිලල, කුවිලලිය
කොටි(ට)සිඛලිf කොළහිඹුල්
කොටුඹර, මුවලොම් කොටා සියුම් කොට කරණලද වස්ත්‍ර හෝ කොටුම්බරදෙශයෙහි වස්ත්‍ර
කොඬ. ඇතුළිගෙය, ඇතුළුකුස
කොඬ, කොටුව
කොණ්ඩස. කොටස 1034, 1100, 1102
කොණ්ඩා (ඬ) සය. එනම් ශරීරවාසුව
කොණ්. කඩිප්පුආදිය, කොණ 1102, 1120
කොතූහළ, කුතුල්සිත—අපූර්වදෙය දකිනු කැමැත්තා
කොත්ථු. කැණහිලා
කොදඬ, දුන්න
කොධ. ක්‍රොධය 1125
කොධන : ක්‍රොධශීලීහු
කොප. කිපීම
කොපජ : ක්‍රොධයෙන් උපන් 890
කොපී : ක්‍රොධශීලීහු
කොපීන, අකතීව්‍ය, ගුහ්‍යදෙශ, වැහැරි
කොමල : මොලොක් 1067
කොමුදීf සඳරැස

කූපකාf ස්ත්‍රීනිමිත්තා 273
කෙටහජී. විෂ්ණු 16
කෙතු. එනම් ග්‍රහයා 61
කෙවත්තිමුත්තකා, දසපුර 592
කෙවලී. සර්වඥ 1
කෙසපාස. කෙසකලාපය 257
කෙසහත්ථ. කෙසකලාපය 257
කෙසාම්බුනාම. ගිරිවේරිය 591

කව

කොරක. මදක් මුකුළ කැකුළ
කොල, ඩෙබරළුල
කොලක, තකුල්, මිරිස්
කොලඝිපක්ඛි. එනම් පක්ෂියා
කොලඹ. සැළිය
කොලවලලීf ඇත්වගපුල්
කොලාහල. බොහෝ දෙනා එක්ව කරණ අරගලනාදය
කොලිත. මුගලන් මහතෙරිඳු
කොලීf ඩෙබර
කොවිද. පණ්ඩිතයා
කොවිළාර. පරසතුරුක, කොබලිල ගස
කොස. පුරුෂනිමිත්ත, භාණ්ඩාගාර, කළ නොකළ රන්රිදී 486, 1092
කොස: කැකුළ, ධනසමූහය, ඔඩිගාදීන්ගේ කොපු, දුනු පන්සිය යක් පමණ මාගීය
කොසජ. කොෂයෙන් ජාතවූ නේජස
කොසඵල, තකුල්
කොසඹීf කොසඹෑනුවර
කොසල. කොසොල්රට
කොසික. ගුගුල්
කොසිය. ශක්‍ර, බකමූහුණු පක්ෂි
කොසීf කඩුකොපුව
කොසෙය්‍ය, ක්‍රිම්ජවසත්‍ර, රන්මුසු තිගිරිහුයින් කළ ඇතිරි

ක්‍රි.

ක්‍රිය, (විංශති ප්‍රකාර) ක්‍රියාසිත්, කිරීම
ක්‍රියාf කිරීම 901, 1105
ක්‍රියාකපවිකප්ප. ක්‍රියාකලප විකල්පය—ග්‍රන්ථ විශෙෂයක්
ක්‍රියාචිත්ත, (විංශතිප්‍රකාර) ක්‍රියාසිත් 877
ක්‍රෙ-කොතැන්හි

ඛණ්ඩ

ඛ.

ඛ, අහස 1061
ඛ, (එක:)ඇස චක්ෂුරිඳ්‍රියාදිය, සාප, සඞ්ගීති, ශූන්‍ය, ආකාශ, විවර, (යන මෙහි)
ඛග. පක්ෂි
ඛගන්තර, පක්ෂිභෙද (කෑරළුන්) 915
ඛගාදි. පක්ෂි ආදිය 1092
ඛගාදිබන්ධන, පක්ෂිආදීන් බඳනා මල 904
ඛගන. කඩුව, කඟවේණ 1049, 1089
ඛගහඟ, ඛඩ්ගාංග, (කඩු මුවහත්) 1095
ඛගාකොස. කඩුකොපුව 854
ඛගාවිසාණ. කඟවේණ
ඛගාදිමුඛීf කඩුආදීන්ගේ මිට
ඛජ්ජ, කඩා කෑයුතු ආහාරය
ඛජ්ජන්තර, ඛාද්‍යවිශෙෂ, (අත්ගලා) 1122
ඛජ්ජභෙද. ඛාද්‍යවිශෙෂ 1113
ඛජ්ජීf කණ්ඩුතිය
ඛජ්ජුරීf හිඳි
ඛජ්. කොරා
ඛජ්ජන. පක්ෂිවිශෙෂයක්
ඛජරීට. පක්ෂිවිශෙෂයක් 643
ඛටක. මිට
ඛණ. දසඅසුරුසණික් ප්‍රමාණ කාලය, අවත්‍යපාරසපිති 802
ඛණමුහුත්ත. දසමොහොතක් පමණ කාලය
ඛණලය. ලය දසයක් පමණ කාලය
ඛණිත්තීf බිම කණින හුල 449
ඛණ්ඩ. ඉක්ෂුවිකෘතිය (උක්පැණි තද පාකයෙන් කැඩිය හැකිවූ කල ඛණ්ඩ නම් වේ)

කොරඟීf ගින් එන්සාල් 591
කොලෙය්‍ය. බල්ලා 518
කොසපණ්ණීf සැබෝගස 583
කොසිකීf නදිවිශෙෂයක් 683
ඛග. ශරය 389
ඛජ්ජුර, රිදී 489
ඛණදාf රාත්‍රිය 69
ඛණසම. සර්ව්‍වඥ 1
ඛඩපරසු. ඊශ්වරයා 16
ඛඩලවණ : බලල්ලුණු 461

ඛ ය

ඛඩ ; අඪය
ඛඩන, භෙදය 943
ඛත්ත. ක්ෂත්‍රියවංශිකයා 416, 1095
ඛත්තජ. ක්ෂත්‍රියයාට උපන් තැනැත්තා
ඛත්තිය. ක්ෂත්‍රියයා 926
ඛත්තියජ. ක්ෂත්‍රියයාට ජාතක 504
ඛත්තියමහාසාල. ක්ෂත්‍රිය මහාසාරයා—පශ්චිමාන්තයෙන් සියක්කෙළක් නිධානගත ධන ඇති කහවණු විසිඅමුණක් දවසකට විය දම්වෙන රජකුල ඇත්තේ
ඛත්තියාf රාජස්ත්‍රී
ඛත්තියානීf රාජස්ත්‍රී
ඛත්තු. රියඇදුරා, දෙරටුපාලයා
ඛදිර. කිහිරි
ඛන්තීf ක්ෂමාව
ඛනතීමනතු : ඉවසන්නා
ඛනන්තු : ඉවසන තැනැත්තා
ඛන්ධ. රූපාදි සඤ්ඤා, උරහිස, රුක් කඳ, සමූහ, ගුණ, කඳකුමරු, 1102, 1127
ඛන්ධකොඨාස. සඤ්ඤකොඨාසය 848
ඛන්ධදෙස. සඤ්ඤදෙශ (ඇතුන්ගේ කඳ, ගෙරින්ගේ කඳ)
ඛන්ධපඨක. පඨසඤ්ඤය 788
ඛන්ධභාරාදි. සඤ්ඤභාර කථිභාරාදිය 933
ඛන්ධාවාර. කඳවුර
ඛම : යොග්‍ය, හිත, සුඛන 1001 1073
ඛමන, ක්ෂමාව
ඛමන : ඉවසන්නා
ඛමාf පෘථිවිය, ක්ෂමාව 994
ඛය. ගෙය, ක්ෂයරොය, විනාශ 1002, 1014, 1079, 1117

ඛු ඬ

ඛර. කොටලුවා, කියත
ඛර: දුඃඛසපර්‍ශී ඇති දෙය, තීක්ෂණ දෙය
ඛල. කල්ක, අධම
ඛල, කලවිට
ඛලිත : පැකිලිම් 1108
ඛලින ; මුවවළලල්ල
ඛලු-ප්‍රතිෂේධ, වාක්‍යාලංකාර, අවධාරණ, ප්‍රසිඛි (යන මෙහි) 1185
ඛලොපිf සැළිය 456
ඛල්ලාට. කෙස් නැති හිස් ඇත්තා
ඛළංක. අස්කුණඩයෝ

ඛා.

ඛාණුf කණුව
ඛාත, පොකුණ, සාරණලද 677
ඛාදිත : අනුභවකරණලද්දේ
ඛාර. කරමැවි, අළු
ඛාරක. අලුත් කැකුළ, රස, ඉඳුසල්
ඛාරීf මානිකා සතරෙක්

ඛි.

ඛිඩ්ඩාf ක්‍රීඩාව
ඛිණණ : ශ්‍රාන්තයන් 841
ඛිත්ත : දමනලද
ඛිපන, දැම්ම 1004
ඛිපප, ශිෂ්‍යය

ඛී.

ඛීණාසව. රහත්හු
ඛීර, කිරි
ඛීරණණව. කිරිමුහුදු
ඛීරිකාf කිරිපළු
ඛීල. කණු 1115

ඛු.

ඛුජ්ජ. කුදු
ඛුද්f ආහාරාශාව—ක්ෂුධාව

ඛණ්ඩ. කලනණ 451
ඛත්ත, ලේ 281
ඛත්තු. රියැදුරා 376
ඛපුර. පුවක් 602
ඛරමජ්ජරීf සැබෝඟස 583

ඛරාf දේවදාලිය 578
ඛරිකාf කාඩි 460
ඛාවාf ඇද 308
ඛීව : මන්වූ අය 730
ඛීර, ජලය 661

ගඟන

බුදින : ක්‍ෂුධා ඇත්තේ
බුද්ද, මධු 494
බුද්ද : අල්පාර්‍ථ, නීච, දීන, ඛුද්‍රාර්‍ථ, කදර්‍ය්‍ය (යන මෙහි) 704, 739
බුද්ධඝණසීකාf රහුගෙඩිය
බුද්ධජ, කුඩා මැස්සන් විසින් කරණ ලද්දේ
බුද්ධජන්තු. කුඩා මැස්සෝ—බඹරු ආදීහු 494
බුද්ධපාදප. කුඩා වෘක්‍ෂය
බුද්ධසංඛ. සක්බෙලලා
බුද්ධුf දඹුඵල්බෘමැසි 494
බුද්ධුන්‍නබුද්ධක, ක්‍ෂුද්‍රානුක්‍ෂුද්‍ර ශීලය
බුර. (අශ්වාදීන්ගේ) කුරය
බුරක. මදට ගස
බුරපප. ඊය

බෙ.

බෙටක පලිහ
බෙන්ත, කෙත, භාග්‍ය්‍ය, ශරීර
බෙන්තාජීව. ගොවියා
බෙද. ශ්‍රම, අසහන, පරිශ්‍රම, විසාද, 922, 1159, 1172, 1201
බෙපක. දමන්නා—විසිකරන්නා 922
බෙපන, දැමීම 1078
බෙම, නිවන, කල්‍යාණය
බෙම : ලබධවසතු රැකීම
බෙළ. කෙළ 1010

බො.

බො-පදපූරණයෙහි
බොණ්ඩ. කොරා
බොම, කොමුපිළි 277

බ්‍යා.

බ්‍යන්ත : ප්‍රසිඛ 935
බ්‍යාපන, ව්‍යාපත්ති 1175

භ.

භගන, අහස 1119
භඟවාf මෝරු අලලන භාජනය, කඹුරුසම

භඤ්ඤ

භඤ්ඤf එනම් මහා නදිය, අහස්ගඟ 681
භඤ්ඤෙය්‍ය. එනම් ඇත්කුලය
භඤ්ඤ. කුඩා ගස්
භජ. ඇතා
භජකුල, ඇත්කුලය
භජතාf ඇත්සමූහය
භජන්ත. මතැනා
භජන්ත, මෙඝනාදය
භණ. භික්‍ෂුභෙද, සමූහ 1008, 1057 1107
භණක. නැකැත්තා
භණන, භණන් 845
භණි. ගෝනා 612
භණිකණ්ටක. ගෝනා
භණිකාf වෛශ්‍යාව 233
භණිත : පරිමිත—ගණිනලද
භණ්ඩි. පුරුක—ගැටය
භණ්ඩිf පයමල 520
භණ්ඩිපාස. පයමල
භඩ. ගඩ—පොළ, කපොලය
භඩක. කඟවේණ, මත්‍ස්‍ය විශෙෂය 1092
භඩ්ඩුපාද. ගෑඩවිලා
භඩ්ඩුල. කුදු
භත : ගමන් 1087, 1155
භත්ත, ශරීරය
භතිf භාවවිශෙෂ, ප්‍රතිඥා, නිශ්‍චා, අභිප්‍රාය, නුවණ, වාසස්ථාන, ගමන, විසප්‍රභාව (යන මෙහි) 1163, 1164, 1178
භද. රෝගය
භදුf එනම් ආයුධය
භදිත : කියනලද
භඳුභඩ. තෙලසැටු
භට්ටුල. බලුදම
භඩ. ගිප්පුලිහිණියා
භද්‍රභ. කොටලුවා 967
භන්ත. ශාස්ත්‍රය 1006

බුද්ධුf කටුවැල්බටු 585
බුරී. කරනවැමියා 538
බිලඞ්ක ; නිවයා 516

භඤ්ඤර. ඊශ්වරයා 16
භජඤන, ඇසටු 551
භණ්ඩිකාf සිනිදුද 576

ගරු

ගණ්ඩ. සඩලපය, ආක්‍රාණිකටයුතු දෙය, ගණ්ඩ නම් ඇත්කුලය, 422, 1108, 1119
ගණ්ඩකුටිf ගඳකිළිය
ගණ්ඩබ්බ. ගායනාකිරීම, ගායක, අශ්ව, දෙවතා විශෙෂ
ගණ්ඩබ්බාධිප. ධෘතරාෂ්ට්‍ර චරම්බරජ
ගණ්ඩමාදන. එනම් පර්වතකූටය
ගන්ධසාර. සඳුන්
ගන්ධාර. එනම් සථරය, එනම් ජනපදය P
ගබ්බ. අභිමානය 1079, 1128
ගබ්භිත : ගළී ඇත්තන් 1075
ගබ්භ. දරුගැබ, බඩ, ගබ්ඩාව
ගබ්භමොචන, ප්‍රසූති 902
ගබ්භර, ගල්ලෙණ
ගබ්භාසය. දලබුව—වැදුම්ස
ගබ්භිනීf දූරිඇත්තී
ගම්භීර: ගැඹුර
ගම්. ගමන
ගමන, යාම 1012, 1054, 1090, 1100, 1126
ගම්ක : අන් තැනකට යනු කැමැත්තා
ගම්භීර : සථරයෙහි එනම් අඩහය, ගැඹුර
ගම්ම : පැමිණියයුත්ත
ගයහාකාර. වැටහෙනාකාර 1185
ගරහාf නිඳුව 949, 1183, 1184, 1186, 1191
ගර(ල)ළ ; විෂය
ගරු. ආචාය්‍යාදීහු, මවුපියහු
ගරූ: මහත් දෙය, දුකසේ දිරණ දෙය, බර දෙය, (යන මෙහි)
ගරුගබ්භාf දූරිඇත්තී

ගාඝ

ගරුළ. ගුරුළා 809
ගල. ග්‍රීවය—උගුර 1129
ගලනත්ථි, ගලගඇටය
ගලිත : ගිලිහුණු
ගවක්ඛ. කවුළුදොර 948
ගවජ. ගවරා
ගවය. ගවරා
ගවි. ගිතෙල්, යාගද්‍රව්‍ය (යන මෙහි)
ගවෙසනාf සෙවීම
ගවෙසිත : සොයනලදැ
ගහ. සූය්‍යාදි ග්‍රහයෝ, ග්‍රහණය, බලාත්කාරය, ගෙය, 206
ගහඨ. ගෘහස්ථයා 928
ගහණ, දුගීවන, ග්‍රහණ, 1040, 1181
ගහණීf බඩ, පාකාග්නිය
ගහන, වනය
ගහන : විවේක නොවූයේ
ගහපතිමහාසාල. ගෘහපති මහාසාරයා—හෙවත් යටත්පිරිසෙයින් සතලිස් කෙළක් නිධානගත ධනඇති පසමුණක් කහවණු දවස වැයවන කුල ඇත්තේ
ගළොච්f කිදි

ගා.

ගාථාf ශෙලාක, වාග්විශෙෂ
ගාන, ගිකීම
ගාම : ගම, සමූහය
ගාමපෙඣක : ගම්දෙවු 920
ගාමණී : ශ්‍රෙෂ්ඨ, අධිපති, ගම්දෙවු
ගාමණීය. හස්‍යශෘඞ්ගාදීන් හික්මවන ආචාය්‍යයා
ගාමචාර. ගම්දොර 684
ගාමධම්ම. මෛථුනය
ගායත්තිf එනම් ඡන්දස

ගණිකාරිකාf මිදි 574.
ගණ්ඨීල. කිළිල 580
ගඩාලීf සුදුඝීතණ 599
ගත්තබ්බ. අශ්වයා 368
ගන්ධබ්බ. අශ්වයා 368
ගන්ධබ්බහත්ථක. එරඹු 566
ගන්ධඵලි. පුවඟු 571
ගන්ධමහ. සුලඟ 38
ගන්ධොත්තමාf සුරා 533
ගරීf දේවදාලිය 578
ගරුළගහජ. අරුණ 65
ගරුළධජ. විෂ්ණු 16
ගහපති. ඉරු 62
ගාඝෙරුකීf කැලිය 588
ගායත්තිf කිඹිරිගස 567

ගිවෙ

ගායක. ගායනාකරන්නා 902
ගායන, ගායනාකිරීම 902
ගාරව, ගෞරව 916
ගාරයහ : ලාමක (දෙය)
ගාරයහවච. කුත්සිතවචන ඇත්තා
ගාවිf ගවදෙන, ගවයා.
ගාවුත, ගව්ව
ගාහ : ගහණ
ගාහපච්ච, එනම් ගින්න
ගාළව. ලොත්

ගි.

ගිඩගමක, ආහරණ විශෙෂයක්
ගිජ්ඣි. ගිජුලිහිණි
ගිජ්ඣිකූට. ගිජුකුළුපව්ව
ගිජ්කාf උළු
ගිධ : ලොභියා
ගිනි. ගින්න
ගිම්හ. ග්‍රීෂ්ම ඍතුව, 79, 954
ගිම්හාන. බක්මස ආදි සාරමසක්වූ ඍතුව
ගිරාf තොපුල
ගිරි. පර්වතය
ගිරිකණ්ණිf කටරොළු
ගිරිමල්ලිකාf කෙළිඳ
ගිරිමේඛල. ගිරිමෙවුලා—වසවත්තුගේ ඇතා
ගිරිසිඛ, පර්වතසිඛර 828
ගිලාන. ලෙඩා
ගිලිත : අනුභවකරණලද
ගිහී. ගෘහස්ථයා

ගී.

ගීත, ගිකීම
ගීතිකාf ගිකීම
ගීවාf නය, බොටුව—උගුර
ගීවෙය්‍ය, ග්‍රීවාභරණය

ගෙහ

ගු.

ගුහාගුළු(ලු). ගුහුල්
ගුඡාf නුනිද—සතරව්යටෙක බර
ගුණ. පටල, රාශි, අනුසස්, බඳින, අප්‍රධාන, ශීලසමාධ්‍යාදීහු, ශුභ වර්ණාදි, දුනුදිය,
ගුණධාර. ගුණයට ආධාරය 913
ගුඤ්ජකකංස. ගුණෙත්කෂ්ඨ 993
ගුණෙතර : නුගුණ 1125
ගුත්ත : රක්නාලද, සඟවනලද
ගුද, ගුදය—මලමාර්ගය
ගුන්දාf වම්මුතු
ගුම්බ. ලැහැබ, රාශිය, සෙනඟ, සැරසුම
ගුයහ, ලිඛිතය, රහස, 1085
ගුයහක. එනම් දෙවයොනි විශෙෂය—කුවෙරානුචරවූ නිධිසංරක්ෂක මණිභද්‍රාදීහුය
ගුයහහ, ගුහ්‍යදෙශ 985
ගුහාf ගල්ලෙණ
ගුළ. ගුළිකා, ඉක්ෂුවිකාර—උක්සකුරු
ගුළඵල. මොරගස්
ගුළභෙද. ඉක්ෂුවිකාර—උක්සකුරු 925

ගූ.

ගූථ; වච්චස් 1019
ගූළහා. සඟවනලද (දෙය)
ගූළහාපුරිස. චරපුරුෂයා

ගෙ.

ගෙණ්ඩුක. පන්දුව
ගෙරිකාදික. ගෙරිකාදිය
ගෙලඤ්ඤ, රොගය
ගෙහ, ගෙය, 1056, 1060, 1098, 1100, 1104, 1108, 1165
ගෙහහ, ගෘහාවයවයෙක් 1134

ගාඝී. ගිවුලු 551
ගාළහ : අතිශය 41
ගිඛබාණ. දෙවියෝ 12
ගිරීස. ඊශ්වරයා 16
ගුණාකර. සවිඥ 1
ගුත්තපුරිස. චරපුරුෂයා 347
ගුන්දාf පුවහු 571
ගුහකාධිස්සර. වෙසමුනිරජ 32
ගුහාක. පුවක් 602
ගුහාf ප්‍රස්වැන්න 584
ගුළපුපඵ. මිගස 554
ගුළමෙථුන. කවුඩා 638
ගුළාf සිනුක් 586
ගුළහපාද. සළීයා 654

ගොපා

ගො.

ගොf ගෙරි, දෙන, භූමි
ගො: වචනාදිය (යන මෙහි) 498
ගොf (එක:) චක්ෂුරින්ද්‍රියාදිය, ජලය, රශ්මි, සෞඛ්‍ය, වජ්‍රායුධ, වචන, පෘථිවි, ඝුන, සූයම්, ගායනා කරන්නහු, කඳකුමරු, ගාණ්ඩිව්, චන්ද්‍ර, දුඃඛ, අධිපති, ගායනාකිරීම, සරස්වතිය, පූර්‍වාදි දිශා, (යන මෙහි.)
ගොකණ්ටක. ගොකටු
ගොකණ්ණ. වෙදඟිලල හා මහපට ඇඟිලල විදහාගත් ප්‍රමාණය, ගෝනා
ගොකුල, ගාල
ගොචර. අරමුණ 1132
ගොචර්‍ජක. මල්කැන
ගොටව්(ය)ස. ගල්වන—නැවෙහි පශ්චාත්බන්ධනය
ගොඬ, ගාල
ගොණි. ගොණ
ගොතම. ගෞතම බුදුහු
ගොත්‍ත, නාමය, වංශය 1060
ගොධාf ගොයා
ගොඝ්‍නම. තිරිඟු
ගොනක. (දික්ලොම් ඇති) මහත් කොදුපලස
ගොනා (ණ) නගුල. කළුතුඩු ඇති වඳුරා
ගොනස. (පොලහා) ගෝනුසසා
ගොප. ගොපල්ලා
ගොපගාම. ගොපලුගම 1081
ගොපානසීf ගොනැස්—ගෘහයෙහි උඩ අතුරන්නාවූ වක්‍රවූ කාෂ්ඨ විශෙෂය
ගොපායිත : රක්නාලද
ගොපාල. ගොපල්ලා
ගොපාලගාම්ක. ගොපලුගම

සනො

ගොපිත: රක්නාලද
ගොපුර, වාරය—නුවර දොරටුව
ගොපෝක. ගොප්ඇටය
ගොමනතු. ගෙරිඇතා
ගොමය. ගොම
ගොමික. ගෙරිඇත්තා
ගොමීඉහ ; ගොම
ගොමුත්‍ත, ගොමුත්‍ර
ගොර. සුද
ගොරක්ඛාf ගෙරිරැකීම
ගොලී (ඕ) ස. වල්පලොල්
ගොලොම්f වදකසා, සුදුගිතණ
ගොවිඳ. ගොවිධානකරන්නා
ගොසංඛ්‍ය. ගොපල්ලා 495
ගොසීස, රන්වන් සඳුන්
ගොළ. ගුළිකා 1088
ගොළක. පිණ්ඩ 1017

ඝ.

ඝ. (එක:) ඝණ්ඨා, නඟුල්දඬුයුග්ම, ආප්‍රත්‍යය, (යන මෙහි.)
ඝට. කලය 1119
ඝටන, ඝටනය 1128
ඝටාf ඝටනය, සමූහය
ඝටියන්ත, ලිඳෙන් පැන් නගන එනම් යන්ත්‍රය
ඝණ්ටික. බොහෝ දෙනා එක්ව චක්‍රව සිට සතුතිකරණ වන්දිහු
ඝත, ගිතෙල්
ඝන. යකුළ, මුගුර, මේඝය
ඝන, කුළුතාලම් ආදි තූර්‍යභාණ්ඩ
ඝන : නිරන්තර වසතු, සම්බඩවසතු (යන මෙහි) 1073
ඝනතම, ඝනාන්ධකාරය 72
ඝනපුපඵ, ඝනපුප් ඇතිරිය
ඝනසාර. කපුරු
ඝනොපල, පාණවැසස

ගොඝණ්ඨාf මොරගස 581
ගොඹුරක. ගොටුකොල 583
ගොඝ්‍ත. පඵිනය 605
ගොඵණීf මුද්‍රිකා 587
ගොදුහ. ගොපොල්ලා 495
ගොපුර, දසපුර 592
ගොපඝක. දූසයා 514
ගොමායු. කැනඟිලා 615
ගොවඳනීf පුවඟු 571
ගොවින්ද. විෂ්ණු 16
ඝ (න) ණ. මුගුර 392
ඝනොද, එනම් මුහුදු 659

ඝකාර

ඝම්ම. ග්‍රීෂ්මඍතු, උෂ්ණ, සෙදජල
ඝම්මජල, ඩහදිය 1088
ඝර, ගෙය, 422, 1060, 1065, 1097
ඝරකූට. කර්ණිකාමණ්ඩල 875
ඝරගොළිකාf සූනා, සිකනලා
ඝරණීf භාර්‍යාව
ඝරසපප. ගරවිලා—ගරඩියා
ඝරුදිඝf ගෘහාදීන්ගේ භූමි
ඝසමර. භක්‍ෂණශීලීහු 225

ඡකා.

ඡාf (එක:) අවස්කඩ, ස්ත්‍රීඅලංකාරාදියෙහි ලග්නකාල ක්‍ෂුද්‍රඝණ්ටිකා
ඡාත. මැරීම, 1080, 1127
ඡාතන, මැරීම
ඡාතුක. වධකයා
ඡාන, නාසය, 1111
ඡාස. ආහාරය, එනම් තෘණ

ඣකා.

ඣොටක. අස්කුණ්ඩයෝ
ඣොර, භයානක
ඣොස. ගොපලුගම, හඬ
ඣොසනාf උද්ඝොසනය

ඤ.

ඤ-සම්පිණ්ඩන, සමාහාර, අන්‍වාචය, ඉතරීතරයොග, පදපූරණ, අවධාරණ (යන මෙහි) ව්‍යතිරෙක, විකල්ප, වාක්‍යාරම්භ, අනුකඩ්ඪන යනා ඒයන්හිද එකකඛර කොඝයෙහි කියන ලදී.
ඤ. (එක:) චන්ද්‍ර, වෙඉර, නිම්මල (යන මෙහි)
ඤ, (එක:) අඞ්කාර, ත්‍යකාරයාගේ කාය්‍යී (යන මෙහි)
ඤකොර. ඇවිකුකුළා

ඨකා

ඨක, රථචක්‍ර, සක්ලකුණ, දම්සක්, උරසක්, ඉරියව්, සම්පත, සක්රුවන, මණ්ඩලය, සෙනඟ, කුඹල් සක, ආඥව, චක්‍රායුධය, දූනය, සමූඝය, (යන මෙහි)
ඨකඤත. නිම්වලලල 1058
ඨකපාණි. විෂ්ණු
ඨකරතන, සක්රුවන 781
ඨකවත්ති. සක්වතිරජ
ඨකවාක. සක්වාලිහිණි
ඨකාවහ. සක්වාලිහිණි
ඨඤ්ඡික. බොහෝ දෙනා එක්ව වක්‍රාව සිට සතුටිකරණ වැඳීහු
ඨඤ්ඣ, බුදුඇස, සමතැස, පැණ ඇස, මසැස, දිවැස, ධම්මචක්‍ඛුස—ශ්‍රොතාපත්තිඥානය
ඨඤ්ඣමනත්ථ. බුදුරජ
ඩඣකම. සක්මන්ගෙය
ඩඣකමන, සක්මන් ගෙය
ඩඣගාටක. කරඹුව
ඩඣර, මිදුල
ඩඹල: සැළෙන (දෙය) 1107
ඩටක. ගේකුරුල්ලා
ඩණ්ක. කඩල-කලතණ
ඩණ්ඩ: දැඩි (දෙ) නොසන්හිඳෙන ක්‍රොධ ඇත්තේ
ඩණ්ඩාල. සැඩොල්
ඩතුකඤාපණ, සහවණු සතර 905
ඩතුක්ක, සතරමංසන්ධිය
ඩඤුක්කණ්ණ. (දෙදෙනෙකුන්ට ගොචරවූ) සතරකන් මන්ත්‍රණය
ඩතුජාතිගණ්ඨ. සිව්දැගඳ 147
ඩතුත්ථංස. චතුර්භාග 1030
ඩතුබ්බගඝ. (ධම්ම, කාම, අර්ථ, මොඤ්ඣ, යන) චතුර්ගීසම්පත

තකා

තක්ක, රථචක්‍ර, සක්ලකුණ, දම්සක්, උරසක්, ඉරියව්, සම්පත, සක්රුවන, මණ්ඩලය, සෙනඟ, කුඹල් සක, ආඥව, චක්‍රායුධය, දූනය, සමූඝය, (යන මෙහි)
තක්කඤත. නිම්වලලල 1058
තක්කපාණි. විෂ්ණු
තක්කරතන, සක්රුවන 781
තක්කවත්ති. සක්වතිරජ
තක්කවාක. සක්වාලිහිණි
තක්කාවහ. සක්වාලිහිණි
තඤ්ඡික. බොහෝ දෙනා එක්ව වක්‍රාව සිට සතුටිකරණ වැඳීහු
තඤ්ඣ, බුදුඇස, සමතැස, පැණ ඇස, මසැස, දිවැස, ධම්මචක්‍ඛුස—ශ්‍රොතාපත්තිඥානය
තඤ්ඣමනත්ථ. බුදුරජ
තඩකම. සක්මන්ගෙය
තඩකමන, සක්මන් ගෙය
තඩගාටක. කරඹුව
තතර, මිදුල
තම්බල: සැළෙන (දෙය) 1107
තටක. ගේකුරුල්ලා
තණ්ක. කඩල-කලතණ
තණ්ඩ: දැඩි (දෙ) නොසන්හිඳෙන ක්‍රොධ ඇත්තේ
තණ්ඩාල. සැඩොල්
තතුකහාපණ, සහවණු සතර 905
තතුක්ක, සතරමංසන්ධිය
තඤුක්කණ්ණ. (දෙදෙනෙකුන්ට ගොචරවූ) සතරකන් මන්ත්‍රණය
තතුජාතිගණ්ඨ. සිව්දැගඳ 147
තතුත්ථංස. චතුර්භාග 1030
තතුබ්බගඝ. (ධම්ම, කාම, අර්ථ, මොඤ්ඣ, යන) චතුර්ගීසම්පත

ඝසර. දවස 67
ඣොටක. අශ්වයා 368
ඣොණාf පුවක් 602
ඨක්කඛ. හංසයා 646
ඨක්කමද්දක. තුවර 594
ඨක්කලාf ඟින් වම්මුතු 599
ඨක්කවත්තු. කොටළුවෝ 502
ඨක්කාඞ්f කුළුරුණ 582
තකසී. සළියා 654
තකබුතුන. සළිඳු 1
තකබුමත්තු. සළිඳු 1
තකබුඤ්ඤව. සළියා 654
තඩුf එරඬු 566
තණ්ඩ: එරඬු 566
තණ්ඩාංසු. ඉරු 62
තතුඝජ. විෂ්ණු 16

චම්මා

චතුර: දක්ෂවූයේ
චතුරඞ්ගතම්, චතුරඞ්ග කළුවර
චතුරම්මණ්, සතරමුණ
චතුරඞ්ගිනීf සිව්රඟසෙනග
චතුරොපධි. සතරඋපධීන් 968
චනත: හරණලද (දෙය)
චන-අසඒග්‍රහණයෙහි
චන්ද. චන්ද්‍රයා
චන්දක. ඇස්පිල
චන්දග්ගාහ. චන්ද්‍රග්‍රහණය 1027
චන්දන, සඳුන්
චන්දනිකාf ගම්දෙර ගවරවල
චන්දප්පභාf සඳරැස් 917
චන්දභාගාf එනම් නදිය
චන්දිකාf සඳරැස්
චන්දිමන්ත. චන්ද්‍රයා
චපල: අවිනිශ්චිත ක්‍රියාකරන්නා, චංචල, ශීඝ්‍ර
චමර. සෙමරා—උත්තරාපථයෙහි ප්‍රසිද්ධවූ චාමර වැනි වාලයි ඇති මහිෂාකාර මෘගවිශෙෂයක්
චමූරු. රත්නගුහ චම්යට ප්‍රභවවූ මෘගයා
චමූf සෙනාව
චමූපති. සෙනාපතියා
චම්පක. සපු
චම්පාf එනම් නුවර
චම්පෙය්‍ය. සපු
චම්ම, පලිහ, චම්ය
චම්මකාර. සොම්මරු
චම්මපසිබ්බක, සම්පහිය
චම්මයොනීf රත්නගුහචම්යට ප්‍රභව මෘගයෝ
චම්මාවුත. සම්න් වලඳනාලද්දේ

චිත්ත

චය. බඳින, රැඳි, 1050, 1077, 1099, 1125
චර. චරපුරුෂ, ජඞ්ඝම
චරණ; පාදය
චරාචර: ජඞ්ගමවසතු
චරිම: පසුවූ (දෙය) 1199
චරු, යාගද්‍රව්‍ය පිසීම
චල: චංචල 1066
චලන, සැලීම
චලනී. වාතමෘගයා
චලිත: සැලෙනලද
චවන, මරණය 404
චසක; පානපාත්‍රය—(රාබොන) ඔඩම

චා.

චාග. දැන, ප්‍රහාණ් 1014
චාතක. කෑඳැත්තා 1050
චාප. දුන්න
චාමර, සෙමරවල්ගෙන් කළ විජනිය
චාමීකර, රත්රන් විශෙෂයක්
චාර. වරයෝ 1107
චාරු. සුඛණීය
චාරු: සුන්දරාඪ 1020, 1070

චි.

චි-අසඒග්‍රහණයෙහි
චික්ඛල්ල, මඩ
චිරාf සියඹලා 562
චිණ්ටා, සලකුණ
චිතක. දරසෑය
චිතාf දරසෑය
චිත්ත. පණත, බක්මස
චිත්ත, සිත, සිතුයම, විචිත්‍ර
චිත්තක. රත්නිවුල්
චිත්තක, තිලකය 944

චතුරඞ්ගුල. ඇසළ 552
චතුරාගත. බ්‍රහ්මයා 15
චන්ද. සඳු 61
චන්දවාලාf එන්සාල් 591
චන්දසක්ඛ. කපුරු 305
චන්දසෙඛර. ඊශ්වරයා 16
චන්දභාස. කඩුව 391
චපල. රසදිය 493
චපලාf මඟපුල් 583
චම්මී. රුක්බුරුද 565
චලදල. ඇසටු 551
චිතාf දරසෑය 405
චිතිf දරසෑය 405
චිත්තකා. එරඹු 566

චු

චිත්තකම්ම, සිතුයම
චිත්තකාf, චිමෙන් චිසිතුරු එළු ලොම් ඇතිරිය
චිත්තකාර. සිත්තරා
චිත්තකූට. එනම් පච්තකූටය
චිත්තපීලාf මූර්ඡාව
චිත්තමාස. බක්මස 77, 838
චිත්තාලතාf ශක්‍රයාගේ එනම් උයන
චිත්තවිබ්භම. චියරුව
චිත්තාf සිතනැකත 838
චිත්තාහොග. මෙනෙහිකිරීම
චිත්තෙකග්ගතාf සිත එකඟකිරීම 858
චිත්‍රතඛුලාf වළඟසාල්
චිනනාf සිතිවිලල—මනස්කාරනම්වූ චෛතසික ධම්මය
චිර, බොහෝකල් 1194
චිරං-බොහෝකල් (යන අර්ථයෙහි)
චිරක්‍රිය. පටන්ගත් ක්‍රියායෙහි කාලක්ෂෙපකරන්නා
චිරනත්තන : පරණ (දෙය)
චිරරත්තාය-චිරකාලාර්ථයෙහි
චිරසසං-චිරකාලාර්ථයෙහි
චිරාතීත. බොහෝකල් අතික්‍රාන්ත
චිරෙණ-චිරකාලාර්ථයෙහි
චිහ(ණ්)න, ලකුණු 879, 1064, 1105

ඡ.

ඡනපිඨ, සිඳුර සුණු
ඡරීf සීරු—රැසියා
ඡවර, සිවුර

ඣ.

ඣුඣුf මූලපලා
ඣුණ්ණ. සුණු, ධූලි
ඣුණ්ණ, වත්සුණු
ඣුණ්ණීත : සුණුකරණලද්ද

ඤ

ඤත : ගිලිහුණු 557
ඤාතකාර. ලියන වඩුවා
ඤාතභඩ, ඤාතකාරයින්ගේ බඩු විශෙෂයක් 1121
ඤාඛක, නිකට
ඤාණඛටක, සුඹුළුව—දරණුව
ඤාලල : සුලු—සඩලා
ඤාලීf උදුන

ඨ.

ඨූඨුක, තනපුඩුව
ඨූත. අඹ
ඨූලා.f බඩකෙශය, ඔටුන්න, මොණරුන්ගේ කුරිඹිය
ඨූලාමණි. සිළුමිණ
ඨූලිකාf ඇතුන්ගේ කන්මූල

ඬ.

ඬ-ඉදින් (යන අර්ථයෙහි) සංසයාර්ථයෙහිද එකානධරකොෂයෙහි කියනලදී
ඬටක. දෘශයා
ඬෙවීf දෘශ්‍ය
ඬෙත, සිත
ඬෙතක. සේමුවසේවටු ආදීහු
ඬෙති.P එනම් ජනපදය 184
ඬෙතිය, දෙවාලය, ඬෙත්‍යය, පූජ්‍යවෘක්‍ෂය
ඬෙතියදුම. පූජ්‍යවෘක්‍ෂය 955
ඬෙල, වස්ත්‍රය

ඬා.

ඬොදන, නියොගය
ඬොර. සොරා
ඬොරිකාf සොරකම
ඬොළ. වස්ත්‍රය

චිත්තපණ්ණීf පුස්වැනන 584
චිත්‍රභානු. වහනිය, සූයෂියා 35, 62
චිරායුක. දෙවියෙ 12
චිරබිල්ල. කරදඟය 567

ඡූඩාලාf ඡින්වමුතු 599
ඡූලාf ඡුනිද 585
ඬෙතකීf අරළු 569
ඬෙතකාf ප්‍රඥව 153

ජපප

ජ.

ජ. (එක:) ප්‍රත්‍යය, චකාරාදීන්ගේ කාය්‍ය, සිදීම, (යන මෙහි)
ජක, ගූථය
ජකන, අස්බෙට් ආදිය
ජකළ. එළුවා 1111
ජකළක. තිරෙළුවා, එළුවා
ජකකණ්ණ. (තුන්දෙනෙකුන්ට ගොචරවූ) මන්ත්‍රණය
ජගළක. තිරෙළුවා, එළුවා
ජජ්ජ. එනම් හඬ—(නාසය බොටු ව ලය තලලු දිව දත් යන සතැන ඇසුරුකොට උපදනා සවර විශෙෂයයි)
ජණ. උත්සවය—සැණකෙළිය
ජතන, කුඩය, ශ්‍රව ශරීරය
ජතනපණ්ණ. රුක්අතනන
ජද. පත්‍රය, පක්‍ෂීන්ගේ පියාපත්
ජදන, සෙවෙනිය—(වහලෙහි) සෙවිලල, පත්‍රය 1104
ජදි. ජදනය 940
ජදු, සෙවෙනිය
ජදුනන. එනම් ඇත්කුලය, සදත් විල
ජදුදිකාf ජර්දිය—වමනය
ජන්ද. තෘෂ්ණාව, ඡන්දස්, අභිප්‍රාය, සනනකබව, රුචිය, වෙදය, ඉච්ඡාව, (අනුෂ්ටුප් වෘත්තී ආදි) ඡන්දස්
ජන්දස. බ්‍රහ්මණයා
ජන්දොවිචිතිf ඡන්දශ්ශාස්ත්‍ර නම්වූ වෙදඞ්ගය
ජනන : අනුරූප, වසනලදද, සඟවනලදද, හැඳීම්, පෙරවීම්, රහස්
ජනන. පණිත (හෙවත් එනම් ඇත්තා)
ජපපද. බමරා

ජඝ

ජමාf භූමිය
ජරස : ඡවිරස 148
ජල, සාධ්‍ය, (හෝ) වඤ්ජය, පැකිලීම 860
ජව. මිනිය
ජව : ලාමක
ජවක. ශරීරය (හෝ) මිනිය 1130
ජවිf ශොභාව, සිවිය
ජවිසමපතතිf වණ්ණසමපත 809

ඣ.

ඣාත : ක්‍ෂුධා ඇත්තේ
ඣාදන, පියන
ඣාදිත : වසනලද (දෙය)
ඣාප. බාලයා—පැටවා
ඣායාf සෙවන, පිළිබිඹු, කානති
ඣාරිකාf අළු

ඤ.

ඤගහල, සිදුර
ඤද. විවර 1100
ඤදු, සිදුර, දෙෂය 1118
ඤදුවනතු. සිදුරුසුත් වසතු 915
ඤදුනිත : විදිනලද
ඤනනිරියාපථ. පිලා

ඤූ.

ඤූරිකාf සිරිය—සුළුකඩුවෙසෙසක්

ඥ.

ඥක : දක්‍ෂ 1165
ඥද. ඥදන 1096

ඣ.

ඣ. (එක:) දිනන්නහු, වුඩශබ්ද කාය්‍ය, සුහුව යාම, (යන මෙහි)
ඣගතීf භූමිය, ගෘහාලින්දයාගේ අධිෂ්ඨානය
ඣගතීපාල. රජ 334
ඣඤන, උකුල

ඣඟඨාf වදකසා 584
ඣලකිඤ්ඤ. සළිඳු 1
ඣාඝ. තිරෙළුවෝ 502
ඣාන : කපනලද්ද 752
ඣින : කපනලද්ද 752

ඤිනනරුහාf කිඳි 581
ජගතිපාණ. සුලඟ 38
ජඝඤ්ඤ : ගුදයෝ 503
ජඝඤ්ඤජ. මලයා 254
ජඩාf වඳුරුමෑ 582

ජඹු

ජඞ්ඝම : ඇවිදින සුළුවූයේ
ජඞ්ඝල. රූක්ෂභූමි ප්‍රදෙශය
ජඞ්ඝාමග්ග. මාගී විශෙෂය — කකුල් පාර
ජටාf හුණ ආදීන්ගේ ශාඛාජාලය, අවුල් ඟිසකේ, තෘෂ්ණාව
ජටාධර. ජටිලයා
ජටිල. අවුල් ඟිසකේ (සැඩපලු) ඇති තවුස්වෙසෙසක්
ජණ්ණු. දණ
ජණ්ණුතගය්‍ය : දණපමණ
ජණ්ණුමත්ත. දණක්පමණ ගැඹුර 742
ජතු, ලාකඩ
ජතුකාf වවුලා
ජතූ, අංසසඤ්ඤය
ජන. සත්ව 1041, 1089, 1103
ජනක. පියා 1118
ජනන, උත්පත්තිය
ජනනීf වැදූ මවු
ජනපද. දෙශ, ජන 1001
ජනපදනන්තර. ජනපදවිශෙෂ
ජනවාද. නුගුණ කීම 120
ජනාධිප. රජ
ජනාලය. මඩුව
ජනාවාස. ග්‍රාමය 1107
ජනිකාf වැදූ මවු
ජනෙත්තීf වැදූ මවු
ජන්නාඝර, ඟිනිහල්ගෙය
ජන්තු. සත්ව
ජපාf වද
ජපිත : කියනලද
ජම්පති. අඹු සැම් දෙදෙනා 242
ජම්බාල. මඩ
ජම්බාලීf ගම්දෙර ගවරවළ
ජම්බු, දඹ ඵල

ජව

ජඹුක. කැනඟිලා
ජඹුදීප. දඹදිව
ජඹුf දඹඵල
ජඹුනද, දඹරත්රන්
ජම්භර. දෙසි
ජම්ම, නීච
ජම්ම : අපරීක්ෂක
ජය. දිනීම 997
ජයන, දිනීම
ජයපාන, යුඛයෙහි දිනුවාහුගේ පානය
ජයම්පති. අඹු සැම් දෙදෙනා
ජයසුමන, බඳුවද
ජර. ජ්වරය—හුණරොගය 329
ජරගගව. මහළු ගොණ
ජරතාf ජරාව 251
ජරාf දිරීම 251
ජල, ජලය
ජලචර. මත්ස්‍ය
ජලදුයක. රන්කෙණ්ඩිය
ජලනිග්ගම. ජල නිඟ්ගමය — දිය යන පිණිස ප්‍රාකාරයෙහි හා ගෘහඞ්කනියෙහි තබනවාරිමාග්ගය 660
ජලනිධි. සාගරය
ජලසුත්තීf රන්වන් බෙල්ලා
ජලාධාර. දිය සිවින තැන—විල් ආදිය
ජලාබු. ගඟීශය
ජලාබුජ : දලබුයෙහි හටගන්නා සත්වයෝ
ජලාල(ස)ය. නීරයෙහි ජලාධාරයෝ
ජලාසය. දිය සිවින තැන—විල් ආදිය
ජලූකාf පුඩාවා, කන්වෑයා
ජව. වෙගය 1115

ජනතූඵල. දිඹුල් 551
ජනද්දන. විෂ්ණු 16
ජනෙසුත. සඞ්ඝ 1
ජම්බී (භී)ර. දෙහිහෝ දෙඩම් 553
ජම්භ. දෙහි හෝ දෙඩම් 553
ජම්භහෙදී. ශක්‍රයා 20

ජම්භල. දෙහි හෝ දෙඩම් 553
ජය. ඕදි 574
ජයන්තීf තිවිංග 573
ජයාf තිවිඟ 573
ජලකක්ඛ. ඇතා 360
ජලන. වහ්නිය 35

ජාලි

ජවන. ජවසම්පනන අශ්වයා
ජවන: ශීඝ්‍රජව ඇත්තා
ජවනිකාf තිරය
ජවාධික. ජවසම්පනන අශ්වයා
ජල : මූඬයා, ජඩයා
ජළාත්ත, ජඩබැව් 1048

ජා.

ජාගර. නිදිවජ්ජිත කිරීම
ජාගරියf නිදිවජ්ජිත කිරීම
ජාත : උපන්
ජාත, රාශිය
ජාතරූප, රත්රන්
ජාතවෙද. ගිනි
ජාතාපචායf දරුලද සත්‍ව
ජාතිf නිකාය, ප්‍රතිසන්ධි, සමානබව, ප්‍රතිශ්‍රව, වංශ, විශෙෂාඛ්‍යා, දෘස මන්, (ප්‍රත්‍යයොත්පන්නයන් ගේ) උත්පාද ලක්ෂණය
ජාතිඛොස, ජාතිඵල
ජාතිඵල, සාදික්කා
ජාතිසුමනාf දෘසමන්
ජාතු-ඒකාන්ත අඵලයෙහි, අනියත කාලයෙහි
ජානිf දිරීම—හානිය
ජානිපති. අඹු සැමි දෙදෙන
ජාමාතු. දුවගේ සැමියා
ජාඹව, දඹ
ජායාf භාර්‍යාව
ජායාපති. අඹුසැමි දෙදෙන
ජාර. සොරසැමියා
ජාරීf සොරඅඹු
ජාල, සිව්මැදුරුකවුළුව, රාශිය, දැල, 1102
ජාලක, අලුත් කැකුළ
ජාලාf ගිනිසිලු
ජාලික. වරදුල්වැදි, කෙවුළු
ජාලිකාf සන්නාහය

ජුති

ජාලිනීf තෘෂ්ණාව

ජී.

ජිගුච්ඡාf } නින්‍දුව හෝ පිළිකුල්
ජිගුච්ඡන, } කිරීම 1200
ජිඝච්ඡාf ක්ෂුධාව
ජීඝච්ඡිත : බඩසා ඇත්තේ
ජීඝඤ්ඤු : අවසාන, ලාමක
ජීඨපුත්‍රක. ගුනිඳ
ජීණ්ණ : මහලු
ජීණ්ණක : මහලු
ජීණ්ණවසන, මහලු පිළි 293
ජීතිf දිනීම
ජීන, බුදුහු
ජීමහ : වක්වූ (දෙය)
ජීයාf දුනුදිය 787
ජීවහාf දිව

ජී.

ජීමූත. මෙඝය, දේවදුලිය
ජීරණ, දිරීම
ජීව. පරපරිකල්පිත ආත්මය, සත්ව යෝ
ජීව, ප්‍රාණය
ජීවක. එනම් ඖෂධ වගීය
ජීවඤ්ජීව. (දක්ෂිණාපථාදියෙහි මසූ රප්‍රමාණවූ) එනම් පක්ෂිවිශෙෂය
ජීවන, ජීවිකාව
ජීවනීf දිවිපසුරු
ජීවන්තීf දිවිපසුරු
ජීවසුමන, වද
ජීවිකාf ජීවිකාව
ජීවිත, ජීවිතෙන්ද්‍රියය
ජීවිතවුත්ති, ජීවිකාවෘත්ති 796

ජු.

ජුණ්හාf සඳරැසින් යුත් රාත්‍රිය, සඳරැස
ජුතිf රුචි, රශ්මිය 1056, 1086

ජාගර. සන්නාහය 377
ජාගරික. සන්නාහසන්නද්ධයා 378
ජිණ්ණf වැල්මදට 582
ජීමහඟ. සජීයා 654
ජීව. බ්‍රහස්පති 61
ජීවක. පියාගස 563
ජීවනීයාf දිවිපසුරු 594
ජීවන්තිකාf පිලිල 580
ජීවාf දිවිපසුරු 594

ඤතත

ඤ්.

ඤූත ; දූකෙළිය
ඤූතකාර. දූකෙළින්නා

ඥ.

ඥ-(නීච)ආමන්ත්‍රණයෙහි
ඥේඨ. පොසොන්මස
ඥෝ: අතිවෘඩ, අතිප්‍රශස්ත
ඥෝf දෙටනැකත
ඥෙතබ්බ : දිනියයුත්ත 1022
ඥෙතුත්තර, ජයතුරුනුවර
ඥෙතුම්චඡාf විජිගිංසා—දිනනු කැමැත්ත
ඥෙය්‍ය : දිනියයුත්ත, අත්‍යර්‍ථයෙන් ප්‍රශස්ත, අතිවෘඩ

ඥා.

ඥෝති, නැකැත්, රශ්මි, වහනි
ඥෝතිසත්ථ, එනම් වෙදඋඩග ශාස්ත්‍රය

ඥ්‍යා.

ඥ්‍යාf දුනුදිය

ඣ.

ඣ. (එක:) සන්ධ්‍ය, වාත, නැසීම, ගායනාකරන්නහු (යන මෙහි)
ඣඣ්ඣරීf ලිහිලකොළ
ඣලලිකාf සිරු
ඣස. මත්ස්‍යයා
ඣසාf කෑලිය

ඣා.

ඣාටල. වල්පලොල්
ඣාන, චින්තාව
ඣාවුක. පිවුලවෘක්ෂය

ඤ.

ඤ. (එක:) දරුණුශබ්ද, ප්‍රත්‍යය, ව්‍යාකාරයාගේ කාර්‍ය්‍ය (යන මෙහි)
ඤතත, සම්පය

ඩංස

ඤූ.

ඤූණ, ප්‍රඥව, පරිඥනය 1053, 1131
ඤූණදස්සන, ශ්‍රාමණ්‍යඵල, විදර්‍ශීනා, දිව්‍යචක්‍ෂුස්, සම්‍යඥතාඥන, ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂණඥන, ආර්‍ය්‍යමාර්‍ග
ඤූණපත්ති. ඤූණප්‍රාප්ති 1173
ඤූත : දන්නාලද්දේ
ඤූතක. නෑයා
ඤූති. නෑයා
ඤූපන, හැඟවීම 1058
ඤූය. යුක්තිය

ඤේ.

ඤේය්‍ය, ඤේය්‍යවස්තු, දතයුක්තේ 784, 1026 .

ට.

ට. (එක:) ශබ්දය
ට, (එක:) පෘථිවි, උසුපරිත්‍රාණ, (යන මෙහි)
ටඞක. ගල් පළන පෙනුම

ඨ.

ඨ. (එක:) මහාඟඩ, ඊශ්වර, ශූන්‍ය, චන්‍ද්‍රමණ්ඩල, (යන මෙහි)
ඨපන, (පණවා) තැබීම 971

ඨා.

ඨාන, ඓශ්වර්‍ය්‍ය, අවකාශ, හෙතු, සම්පත්ති 1058, 1098
ඨානිය, නුවර

ඩ.

ඩිතිf සිටීම, ජීවිත 846
ඩිතිආදි. සම්පත්ති ආදිය 1163

ඩ.

ඩ. (එක:) ඊශ්වර, උත්‍රාස, ශබ්ද, (යන මෙහි)
ඩංස. ඇටලේමැස්සා

ඥේඨ. සම්‍යඤ 1
ඥේඨමඛ, කාඩ් 460
ඥෝඝක. අගිල් 302
ඥෝතික. නැකැත්තා 347
ඣිරුකාf රැහැයියා 646
ඤතතf ප්‍රඥව 153
ඤූණහුත. සම්‍යඤ 1
ඤූණි. නැකැත්තා 347
ඤාය. යුක්තිසඟතක්‍රියාව 353
ටුණ්ඩුක. නොවිල 572

තනි

ඩ.

ඩාක. පලා

එ.

එ. (එක:) එකක යන ශබ්ද, නුගුණ (යන මෙහි)

ණ.

ණ. (එක:) ඇත, නික්මීම, (යන මෙහි)

ණා.

ණාදි. ණප්‍රත්‍යයාදිය 857

ත.

ත. (එක:) වෙඟර, ශෘගාල, ලොම, ප්‍රත්‍ය, සඤ්ඤා (යන මෙහි)
තං-හෙත්වර්‍ථයෙහි
තක්ක. විතකී, මොරු, හිදිඵල 1022
තක්කාර. සොරා
තක්කසිලාf තක්සලා නුවර
තක්කාරීf තිපිංග
තක්කාල, එකල
තක්කොලා, තක්කුල්
තගර, තුවරලා
තගඤ-එකාන්නාර්‍ථයෙහි
තව. චම්, සුඛුලු 924, 1109
තවසාර. හුණ [පිළි
තවුබභව. පොතුවලින් උපදනා
තවඡ, සැබෑ තෙපුල
තවඡක. වඩුවා
තවජ්ජනීf වෑය
තවඡිත : සස්නාලඳ (දෙය)
තජ්ජනීf තර්ජනිය—දබර ඇඟිල්ල
තජ්ජෘර්f අණුප්‍රමාණ සතිසක්
තට. ප්‍රපාතය 1133
තට : ඉවුර 1133
තඬුලීය. සුළුකුර 1132
තඬුලෙය්‍ය. සුළුකුර
තණ්හාක්ඛය. නිවන
තණ්හා එනම් මාරදුව, තෘෂ්ණාව, පිපාසාව 1057, 1095
තත : පලළ (දෙය)
තතියාf තියවක

තම

තතියත්ථ. තෘතීයාර්‍ථ 1174
තතො-හෙතුවර්‍ථයෙහි (එහෙයින්)
තතොපර, එයින් අන්‍ය
තත්ත, සභාව 1175
තත්ථ-එහි 1197
තත්‍ර-එහි
තථරිව-උපමායෙහි (එසේම)
තථා-උපමායෙහි (එසේ)
තථාගත. බුදුහු, සර්වඥ 93, 1099
තථෙව-උපමායෙහි (එසේම)
තදැ-එකල්හි
තදහත්ත, එකල
තදුනි-එකල්හි
තදඤ්ඤ. (ඒ) මල්දම 1081
තදුපෙත. එයින් යුක්තවූයේ 917
තනය. පුත්‍රයා
තනුf චර්ම, ශරීර (යන මෙහි) 924
තනු : අල්පාර්‍ථ, තුනී, සිහින් (යන මෙහි) 924
තනුකත. තුනීකරණලද සස්නාලද දෙය
තනුජ. පුත්‍රයා
තනුරුහ, රෝමය
තනූත, හුය, ප්‍රධාන, සිඛාණඪ 882
තනූනවාය. පිළි වියන්නා — පෙස කාරයා
තනූනිf වීණා තත
තනූත්. හුය 882
තන්ද්‍රීf නිද්‍රා, ප්‍රමාද
තප. ධර්ම, වෘත
තපන. ඉරු, තාප නරකය 631
තපනීය, රත්‍රන්
තපස්සී. අනුකම්පා කටයුතු දුඃඛිත යා, ශ්‍රමණයා 937
තපොධන. ප්‍රව්‍රජිතයා [නය
තපොවන, තපස්වීන්ගේ වාසස්ථා
තප්පන. තෘප්තිය, පිණවීම
තප්පර. තත්පරයා—එහි ඇළෙන් 962, 1163
තම ; අඥාන, අන්ධකාර, තාමසගුණ

තණ්ඩුල. වලඟසාල් 586
තන්‍ත්‍රයත, සනනාඟය 377
තනූනුඟ. අඛ 451
තම ; රාහු 61

තාප

තමාල තමලු
තමුසසනනාf අඬකාර බහුල රැ
තබහාව. තදභාව 833
තඹ : රකතාවසතු 923, 963
තඹ. ඒනම් ඇත්කුලය
තඹ, ලොහවිශෙෂ
තඹක. තමපලා
තඹවුළ. කුකුලා
තසීf වෙදහුය
තර. පහුර
තරඩහ. රළ 1059
තරඡ. කරබාන වලසා — සුනඛා කාර චක්‍ෂු විශෙෂයක්
තරණීf නැව
තරල, කැඳ
තරල : චඵල (දෙය)
තරීf නැව
තරු. වෘක්‍ෂය
තරුණ : ලදරු, අභිනව
තරුණීf යොවුන් වයස් ඇතැයි
තරුසණඩ. (පුවක් කොස් ආදී) වෘක්‍ෂ සමූහය
තල, සඩරූපය, යට
තස : ඇවිදිනා (දෙය)
තසර. පිළි වියන සරස් දණ්ඩ
තසිනාf තෘෂ්ණාව
තසසන, පිපාසාය
තහං-එහි
තහිං-එහි
තළාක. විල

තා.

තාණ, නිවන, රක්‍ෂාස්ථානය
තාත. පියා
තාත : රකිණලද්දේ
තාප. කුකුස 1045, 1135
තාපස. තවුස්—සෘෂි

තිණ

තාපසතරු. වැලඟුන
තාපිඡ. තමලු
තාම්බූලීf බුලත්
තාර: ඉතා උස් හඬ
තාරකාf, තරු
තාරකාf නක්‍ෂත්‍ර, විඟිනිය — නෙත්‍ර මධ්‍යය
තාරණතර. නක්‍ෂත්‍ර විශෙෂ 838
තාරාf විඟිනිය, තාරකා
තාරාපථ. අහස
තාල. මාපටඇඟිල්ල හා තර්ජනිය විදහාගත් කල අතර
තාලවණ්ට, තල්වැට—විජනිපත
තාලීf තල (තල්ගස)
තාව-පරිචෙඡදෑර්, සාකල්‍ය, ප්‍රමාණ, අවධි, අවධාරණ (යන මෙහි)
තාවතා-පරිචෙඡදෑර්යෙහි
තාවතිංස. තව්තිසා දෙව්පිරිස 416
තාළ. කෙසි,. තූය්‍යාවයව, රුක්වෙ සෙස් (යන මෙහි)
තාලවඨිගාල, කෙසි සිදුර
තාළාදික. තූය්‍යබඳ
තාළීf තල

ති.

ති. (එක:) ධාතු, ප්‍රත්‍යය, සංඛ්‍ය, සංඛ්‍යාශබ්ද (යන මෙහි)
තිකිචඡක. වෙදැ 329
තිකිචඡාf පිළියම 330
තිකූට. ත්‍රිකූට පර්වතය
තිඛිණ : තියුණු (දෙය)
තිගොචර. තුන්දෙනෙක්හට විෂය වූයේ
තිචීවර, තුන්සිවුරු
තිණ, තෘණ
තිණපාදප. තෘණවෘක්‍ෂ
තිණව. පණඹෙර

තමසසිනීf රාත්‍රිය 69
තමීf රාත්‍රිය 69
තර, ශක්තිය 398
තරණී. ඉරු 62
තාදී. සර්ඡ 1
තාමරස, පදමය 685
තාල, හිරියල් 493
තාලපත්‍ත, කණ්ණාභරණය හෙවත් හෝඩුව 284
තිකාලවිදූ. සර්ඡ 1

තිඹ

තිණසූල, බෝලිඳ
තිණහ : තියුණු (දෙය)
තිතික්ඛාf ක්‍ෂමාව
තිතික්ඛාවනතු : ඉවසන තැනැත්තා
තිත්ත. තික්තරසය
තිත්තක. දුම්මැලල 595
තිත්තිf තෘප්ති 1162, 1168
තිත්තිර. තිත්වටු
තිත්ථ, ගුරු, උපාය, තොට, පවිත්‍ර, ජල, ලබ්ධි 981
තිපි, (පෑළවිය ආදි) තිපි
තිපිහෙද. තිපිවිශෙෂ 889
තිදස. දෙව්යෝ P
තිදසාලය. දෙව්ලොව
තිදිව. දෙව්ලොව
තිදිවාධාර. මහමෙර
තිදිවාධිඳු. ශක්‍රයා
තිනීස. කොඹුගස
තිනත්තිණීf සියඹලා
තින්දුක. තිබිරි
ති(න්ත)නත : තෙත් (දෙය)
තිපු, ඊයම් 1046
තිපුටාf සුදු ත්‍රාසතාවාළු
තිබ්බ, අතිශය
තිබ්බ : තියුණු (දෙය)
තිම්. එනම් මහාමත්‍සයා
තිම්බගල. එනම් මහාමත්‍සයා
තිම්හද. එනම් මහාමත්‍සයා
තිමිර, අන්ධකාරය
තිමිරපිඩ්ඨල. එනම් මහාමත්‍සයා
තිමිස, අන්ධකාරය
තිමිසිකාf අන්ධකාර බහුල රාත්‍රිය
තිඹරු, තිබිරි
තිඹරූසක. තිබිරි

තුසී

තියාමාf රාත්‍රිය
තිරඤ්කාර. පරිභවය
තිරමඡ. තිරිසන්
තිරච්ඡාන. තිරිසන්
තිරච්ඡානගත : තිරිසන්
තිරියං-සරස්සී
තිරීටක, රිවිසුඹුල
තිරො-සංවරණ, සරස් (යන මෙහි)
තිරොකරණීf තිරය
තිරොඤකාර. පරිභවය
තිරොධාන, පියන
තිලක. මදටවෘක්‍ෂය, තලකැලල
තිලකාළක. තලකැලල
තිලපණ්ණි. රත්සඳුන්
තිලබීජ, (තලඇටක් පමණවූ නීල වර්ණයෙන් යුක්තවූ) දියසෙවල් විශෙෂයක්
තිලිඛික : තුන්ලිඟු ඇතිවූයේ 1019, 1026
තිලිචඡ. පොලඟා
තිවගග. (ධර්‍මය, කාමය, අර්‍ථය, යන) ත්‍රිවර්‍ගී සම්පත
තිවිජාf ත්‍රිවිද්‍යාව 1034
තිවුතාf සුදු ත්‍රාසතාවාළු

තී.

තීර, ඉවුර

තු.

තු-විශෙෂාර්‍ථ, අවධාරණ (යන මෙහි)
තුඟ : උස් (දෙය)
තුච්ඡ : සිස් (දෙය)
තුච්ඡභාසන, හිස් වචන—මිථ්‍යා වචන
තුඣ : තුෂ්ණීම්භූතයා
තුණීf සන්තොෂය

තිකඩ, යකඩ 493
තිත්තසාක. ලුණුවරණ 553
තිදිවෙස.P දෙවියෝ 12
තිපථගාf ගඞ්ගානදිය 681
තිපුටාf ඖන් එන්සාල් 591
තිපුරන්තක. ඊශ්වරයා 16
තිලක. කළුලුණු 461
තිලොචන. ඊශ්වරයා 16
තිවික්කම. විෂ්ණු 16
තිසරණ. සරණ්ඳු 1
තිසිඬ. දෙව්ලොව 10
තියඵලාf නෙල්ලි ගස 569
තියොනාf ගඞ්ගානදිය 681
තුවීf ඖන් එන්සාල් 591

තෙන

තුණ්ඩ, මුඛය
තුණ්ණ, ශිෂ්‍රය 40
තුණ්හී-නොබිණීම
තුණ්හීභාව. නොබිණීම
තුත්ත, කැවිටි, ඇතුන්ගේ කණමුල විදින කටුව
තුදමපති. අඹුසැමි දෙදෙන
තුනනවාය. සනනාලිය 507
තුඹ. කොණ්ඩිය, ලාස
තුඹ්f ලබු
තුරඟ. අශ්වයා
තුරඩග. අශ්වයා
තුරිත, ශිෂ්‍රය
තුරිත : ශිෂ්‍ර ජව ඇත්තා
තුරියඟ, තූර්‍යාවයව 901
තුරියනතර, තූර්‍යවිශෙෂ 915
තුරුක්ඛ. තුරුක්තෙල්
තුලාf තරාදිය, සියක්පලම, සාදෘශ්‍යය, ගෘහාවයවය—තලාඳ
තුලිය. පියා බලලා
තුල්‍ය : සදෘශාඛ්‍ය 1048
තුවට, ශිෂ්‍රය
තුහින, පිනි

තූ.

තූණ. හියවුර
තූණ්f හියවුර
තූණීර. හියවුර
තූල. පුලුන්

තෙ.

තෙජ. ශක්ති, ආනුභාව, දීප්ති
තෙජන. බිහිබට
තෙජන, ශරය
තෙජිත : තියුණුකළ (දෙය)
තෙන-හෙවත්‍ථියෙහි

ථාව

තෙල, තෙල් 1097
තෙලපණ්ණික, හෙළසඳුන්

තො.

තොමර; ඇතුන්ගේ පාවිදින කටුව
තොය, ජලය
තොරණ, තොරණ
තොස. සන්තොෂය 1058
තය්දි. ත්‍රයාදි සංඛ්‍යා 1072

ථ.

ථ. (එක:) මංගල්‍ය, බියරැක්ම, පූජිත, ප්‍රත්‍යය (යන මෙහි)
ථං, (එක:) ප්‍රත්‍යය, තෘතීයාර්ථ, ප්‍රකාරාර්ථ (යන මෙහි)
ථඤ්ඤ, කිරි
ථඛමඤ්ජරි : තද මසුරා
ථඛලුඛ. තද හා රළුවූයේ
ථන. තනය
ථනප : බාලතරයා
ථනිත, මෙඝධ්වනිය
ථපති. වඩුවා
ථබක. මල්කැන
ථම්භ. ටැඹ, ජඩබව, පඳුර, ඇතුන් බඳින ටැඹ 1101, 1122
ථම්භකරි. වී
ථරූ. කඩුම්ට
ථල, ගොඩ
ථලීf ගොඩ

ථා.

ථාf (එක:) ප්‍රත්‍යය, ප්‍රකාර, ආකාර, භාග (යන මෙහි)
ථාම. ශක්තිය
ථාලිf සැලිය
ථාවර. ස්ථාවර වස්තු

තුණ්ඩකෙරීf කපු, කෙම්බැල 589, 591
තුත්ථාf බෙරූ 585
තුන්ද, අලසයා 517
තුරඟම. අශ්වයා 368
තුරඟවදන. කිඳුරෝ 45
තුලාකොටිf තුරුවලා 288
තුලාඛිජ, ශුනිද 585
තෙජන. ශුභඝෝ 600
තෙජනීf මොරගස 581
තෙඔකක. ඊශ්වරයා 16
තෙඔකසඛ. වෙසමුණිරජ 32
ථපති. ඇමතියා 342
ථ(න)මෙහරම. ඇතා 360
ථාපනීf දියමිත්ත 582

දකඛ

පී.

පීර: සූපීර
පීරංස. සූපීරාවය 933
පීරාf අස්වැන්න

පී.

පීf සත්‍රී
පීරජ, ඔසළු 1105

පු.

පු. (එක:) ඉපැද්ම, ප්‍රත්‍යය (යන මෙහි)
පුත: පසස්නාලද (දෙය)
පුත්f සතුතිය 1082
පුතිපාඨක. ඒයම්බිදින් සතුති කරන්නා 396
පුලල: පිරුණු (දෙය)
පුස. වීපොතු—දහවියා
පුසොදක, කාඩි

පූ.

පූ. (එක:) ධාතු, සතුති, (යන මෙහි)
පූණ.f වැඹ 419
පූප. සෑය—චෛත්‍යය 955
පූල: ජඩ, සතුල 1083
පූලත්ත, සතුලභාව 894

පෙ.

පෙන. සොරා
පෙය්‍ය, සොරකම් 1173
පෙර: මහල්ලා
පෙව. දියබිඳුව

පෝ.

පෝක: සඹලප (දෙය) 1129
පෝමන, සතුතිය

ද.

දක, ජලය
දකසීතලික, හෙල්මැලි
දක්ඛ: දක්ෂයා 929, 1070, 1168
දක්ඛතාf දක්ෂබව

දඛ්බි

දඛ්බිණහි. එනම් හින්න
දඛ්ඛිණ. දකුණුභාගය 986
දඛ්ඛිණාf දූනවිශෙෂයක්, දකුණු දිග
දඛ්ඛිණායන, දක්ඛිණායනය — සූර්‍යයාගේ දකුණට ගමන, ඇසළ (කර්කටක රවි) මාසය පටන් උඳුවප් (ධනුරවි) මාසය දක්වා සම්සයි
දඛ්ඛිණෙය්‍ය. දක්ඛිණාර්හයා
දඬ. මුගුර, දමනය, පියුම්දඬ
දඬජ. දඬයෙන් ජාතවූයේ
දඬනීතිf අර්ථශාස්ත්‍රය
දතතු: ජඩයා
දදුර්. බෙරය වසෙසක් — වජ්‍රභෙරිය
දදුර. මැඩියා
දඩි; දී
දඩිමඬ, දීපෙරළි දිය
දනුf අසුරයාව
දන්ත. දත්
දන්ත: දමිතයා
දන්තකඨ, දූහැවි
දන්තාචජ්ද. දන්තාවරණය 930
දන්තධාවන. කිහිරි
දන්තපොන. දූහැවි
දන්තසඨ. දෙසි
දන්තාවරණ, තොල
දන්තිf ඉන්ද්‍රියයාදින්ගේ දමනය
දන්ති. ඇතා
දපපණ. කැටපත
දබබ. යොග්‍ය, ප්‍රාඥ
දබබ, ගුණාධාර, ධන, කෘෂ්‍ය
දබ්බිමුඛවිජ. (සැඟක් වැනි තුඩ ඇති) පක්ෂිවිශෙෂයක්, (උකුසු වෙසෙසක්ය යනු විකාසි)
දබ්බිf සැන්ද

පීරුප්‍ර. ඉඹුල්ගස 565
පීඩමම්ඹිf ඔසප්වූ සත්‍රී 238
පුලලකඛ.f බොහෝදෑ දෙන කැනැන්නා 723

දංසන, සනනාභය 377
දංසික. සනසාහ සනනඩසා 378
දකඛාf මුද්‍රික 587
දක්ඛිණෙ. රියැදුරා 376

දහ

දබ්භ. කුසතණ
දම. ප්‍රඥා, උපවාස, ක්ෂමා, ඉන්ද්‍රියසංවර 1044
දමක. ඉඳුල් කන්නා
දමථ. ඉන්ද්‍රියාදීන්ගේ දමනය
දමන : දමනයකරණලද්දේ
දමපති. අඹුසැමි දෙදෙනා
දමහ. ශාඨ්‍යබව
දම්ම. නාඹු වස්සා
දයාf කරුණාව 1192
දයාලු : කරුණාසම්පන්නයා
දයිත : ප්‍රියවූයේ 1066
දයිතාf ස්ත්‍රී
දර. ශරීරපීඩා, භය
දරථ. ශරීරපීඩා
දරීf කඳුරැල්ලිය
දල, භාග, පත්‍ර 936, 1086
දව. ක්‍රීඩාව, ආරණ්‍යය 1126
දවථු. දුහය
දසගුණ. දසගුණය — දසය දසය බැගින් වැඩිකිරීම
දසන. දත්
දසනච්ඡද. ඔෂ්ඨය
දසබල. බුදුරජ
දසම්මණ්, දසඅඹුණ
දසසතනයන. ශක්‍රයා
දසාf අවස්ථා, දුවල්ල
දස්සන, දර්ශන, ශ්‍රෝතාපත්තිමාර්ගය, ඥානය, ඇස, බැලීම, ලබසිය 1163 1166
දහ. විල

දරූ

දහන. ගිනි
දහර. තරුණයා
දළිද්ද: දිළිඳු
දළහ : ශක්තිමත්හු, සපුලුවන්හු
දළහපාදි. දෘඪාර්ථාදිය 1182
දළහම්මන. දෘඪමිත්‍රයා
දළහික්කම, තාත්තයෝ 790

දෘ.

දෘf (එක:) භාග්‍යය්, ධාතු
දෘඪf දැල
දෘත : කපනලද (දෙය) 752
දෘතක, දෘකෘත්ත
දෘන, පරිත්‍යාගය, මදය, ශුඛිය, හෙදය, ඡේදනය, විනාශය 1129, 1162
දෘනව. අසුරයා
දෘනවන්තු, (දඟ) දෘනවන්තු 422
දෘනසීල. දෘනශීලීහු 891
දෘනසොඬ : බොහෝ දෘ දෙන සුලු වූයේ 723
දෘනාරහ: දුෂ්කීර්ණහීය්‍යා
දෘබ්බීf වතුවැල්
දෘම, දම
දෘස. දෘනය, මවුපියන්ගේ බෙදිය යුතු ධනය, වනය
දෘයාද. බඹු, දූදරු
දෘර. භාග්‍යය්‍යාව
දෘරක. තරුණයා
දෘරිත : පළනලද (දෙය)
දෘරූ, කාෂ්ඨය

දඬධර. යමයා 44
දදුඤ. තුවර 594
දඬිඨ. ගිවුලු 551
දඬිඨිල. ගිවුලු 551
දධ්‍යුද. එනම් සමුද්‍රය 659
දනුජ. අසුරයෝ 14
දන්තබල. ඇතා 360
දන්තසඨ. ගිවුලු 551
දපඤ්ක. අතංගයා 42
දඹිකර. සර්පයා 654
දම්මහොලි. වජ්‍රායුධය 24
දව. පළායාම 402
දස්ස. අවපසලොස්වක 73
දස්සු. සතුරා, සොරා 345, 522
දසගුම්සර. සවිඥ 1
දඹිමපුපඵක. වල්එරබදු හෝ වැල්එරබදු, යොමුගසයයිද කියන් 566
දෘන: කපනලදද 752
දෘනවාරි P දෙවිඳෝ 12
දෘමොදර. විෂ්ණු 16
දෘරද. විෂහෙදයක් 655
දෘරූ ; ඳේවදුර 568

දිබ්බ

දුරුඛ්ඩ, කොලොම්බු 970
දුරුණ, භයානක
දුරුහළිඤ්f වනුවැල්
දුස. දුසයා
දුසවෙසපගත. නොමේම දුශ්ඛවට පැමිණියේ
දුසීf දුසිය, කටුකරඬු
දුළිම. දෙළුම්

දී.

දීඝාf යාග, පූජා
දීඝඔර. නිවටහු
දීඝඔර: නගුනයා
දීඝඤිකාf අගල
දීඝ. සතුරා, දක්නාලඳු
දීඝධෝඩික, ඵෙහලෞකිකය
දීඝනත. උදාහරණය
දීඝමත්තක. දෘඝමාත්‍රවූ මිත්‍රයා
දීඝමිත්තක. දෘඝමිත්‍රයා
දීඝා-සනෙතාඝයෙහි
දීසීf ලඝිය
දීතත. දිලියෙනලඳු, ගඹ්ඇතා 1075
දීතතීf රශ්මිය, දීපතිය
දීඝ. විඝ පෙවූ හී
දීඝ : පරිභාවිතාඝීයෙහි
දීන, දවස
දීනකර. ඉරු
දීනවචය. සවස
දීනපති. ඉරු
දීඤිහ. කිරලා
දීපදුත්තම. බුදුරජ
දීබ්බ. දෙවියෝ P
දීබ්බචක්ඛු, දිව්‍යචක්‍ෂුස 794, 835

දීපි

දීබ්බවිහාර. දිව්‍යවිහාර 857
දීයඬ්ඩ : එකහමාර
දීව. සඞ්ගීය, ආකාශය
දීවඬ්ඩ : එකහමාර
දීවස. දවස 1155
දීවසවලඤ්ඤ. දවස වැලඳුම
දීවා-දුවල්හි
දීවාකර. ඉරු
දීවොක. දෙවියෝ P
දීස. සතුරා 1122
දීසාf දිශාව
දීසම්පති. රජ

දී.

දීඝ. සඪීයා
දීඝ : දිග
දීඝතාf දිග
දීඝඡස, දීඝී මාඝීය
දීඝත්ත, දීඝීබව 875
දීඝපිඨික. සඪීයා
දීඝමඡස, දික් මඟ
දීඝලොමක. දික්ලොම් ඇති 312
දීඝවණ්ට. තොවිල
දීඝසුත්ත : ප්‍රාරබ්ධක්‍රියායෙහි කල් ගතකරන්නා
දීඝිතිf රශ්මිය
දීන : දිළිඳු—බැගෑවූයේ
දීප. දිවයින, ප්‍රදීපය, ප්‍රතිඝ්‍යාව, නිඝීණිය, දිවිසම්හන් වලඳනාලද රථය
දීප ; දූව
දීපක. සේමුව සේවටු ආදිහු
දීපි. දිවියා
දීපිකාf ගිනියුල

දුව. පළායාම 402
දුස. කෙවිලා 670
දුසෙය්‍ය. දුසයා 514
දුසෙර. දුසයා 514
දිඪ. කාලය 66
දිත: කපකලඳද 752
දිනචය. සවස 68
දිනත්ත. සවස 68
දිනමණි. ඉරු 62
දිවමපති. ශක්‍රයා 20
දිවාකිත්ති. කරඹවැඹියා 508
දිවාඩ. බඹමුනා 638
දිවාඡින. බඹමුනා 638
දිවිසද. P දෙවියෝ 12
දීඝමාරුභ. ඇතා 360
දීඝායු. ජීවක 594

දුම්

දු.

දු—කුත්සිතාර්ථ, ඊෂදර්ථ, විරූපත්ව, අශොභන, අභාව, සමෘඞ්, දුඃඛ, අසන්තොෂ (යන මෙහි)
දුකුල, වස්ත්‍ර විශේෂයක්—දුහුල්පිළි
දුක්ක(ත)ට, පාපය
දුක්ඛ, දුක 1097
දුක්ඛක්ඛය. නිවන
දුග්ග, (පළුන ජලාදියෙන්) දුගීමවූ පුරය 350
දුග්ගත : දිළිඳු
දුග්ගතිf නිරය—දුගතිය
දුග්ගන්ධ : දුගඳ
දුග්ගාම : (සොරුන් විසින්ද කණ්ට කාදි දෙශයෙන්ද) යා නොහැකි වූ මාර්ගය
දුග්ගහසංචාර. දුර්ගාර්ගය — දුර්ගයථා නය
දුච්චරිත, පාපය
දුජ්ජරාf නොදිරණ (දෙය) 840
දුඃ : කිපියහු, විකාරප්‍රාප්ත හෝ අප්‍රිය 1077
දුඤ්-නිඳුයෙහි
දුතියාf දියවක, භාර්‍යාව, දෙදෙ නෙකුගේ පිරිම කරන්නී
දුත්තරතර: දැඟිනියවූ වස්තු 998
දුත්දින, වැලලි දින
දුඩ, ක්‍රිර
දුන්නුහි. බෙර
දුනනාමක, අර්ජස්
දුප්පස. කසඹිලියා, දුඃඛ සපයී ඇති වස්තු 967
දුබ්බාf හිතණ
දුම. වෘක්ෂය 1114, 1131
දුමවය. වෘක්ෂ සමූහය 1092
දුමන්තර, වෘක්ෂවිශෙෂ
දුම්පල්ල. කිණිහිර් ගස

දෙව

දුම්මන : දුෂ්ට සිත් ඇත්තා
දුම්මුඛ : අප්‍රියවාදියා
දුරිත, පාපය
දුස්ස, වස්ත්‍රය
දුහිතෘf දුවනිය

දූ.

දූත. පණිවුඩ කරන්නා
දූත්f පණිවුඩ කරණ දෑශිය
දූර, දුර
දූරා-දූරාර්ථයෙහි
දූසන, දෙෂය 1013
දූසිත : විප්‍රකාරප්‍රාප්ත හෝ අප්‍රිය 1077

දෙ.

දෙඛ්ඛ. දියබරියා
දෙඞ්ම. පණඹර
දෙව. විශුඞ්දෙවාදීහු, මෙෂය, මරණය, ආකාශය 1044
දෙවකුසුම, ලවඟ—කරාබු
දෙවඛාතක, වැස්සෙන් කැණීගිය වල
දෙවත, දෙවියෝ 12
දෙවතානතර, දෙවතාවිශෙෂ 902
දෙවතාf දෙවියෝ
දෙවතාඩ. දෙවදුලිය
දෙවතාවාස. දේවතාවන්ගේ ප්‍රාසාදය
දෙවතාස. දෙවදුලිය
දෙවදරු. දේවදාර
දෙවදෙව. බුදුරජ
දෙවගුම්. දිව්‍යවෘක්ෂය
දෙවන, ව්‍යවහාරය, දිනතුකැමැත්ත, ක්‍රීඩා, ද්‍යුති, සතුති (ආදිය)
දෙවඝෙද. දෙවතාවිශෙෂයක් 895, 1030
දෙවර. සැමියාගේ සහෝදරයා

දුඝණ. මුගුර 392
දුඛඛ ඤණ, රිදී 489
දුමාමය. ලාකඩ 305
දුමෙසාf ගුනිද 585
දුහද. සතුරා 345

දූසීණ. බ්‍රහ්මයා 15
දූසිත: කිලුටුදෙය 700
දෙවඩ. අසුරයෝ 14
දෙවඩාරි. විෂ්ණු 16
දෙතෙය. අසුරයෝ 14

වාර

දෙවරාජ. ශක්‍රයා
දෙවරුක්ඛ. දිව්‍යවෘක්ෂය 952
දෙවලොක. දෙව්ලොව
දෙවමාතික : අහස්දියෙන් නිපන් සස්‍ය ඇති ප්‍රදෙශය
දෙවාදි. දෙවාදින් 810
දෙවාලය. දෙවකුලය 955
දෙව්සැපි f දෙවඟන
දෙවී f අග මෙහෙසිය 1033
දෙස. ප්‍රදෙශය 1089, 1100, 1173, 1174
දෙසනා f දෙශනාව 837
දෙහ ; ශරීරය 1017, 1084, 1099
දෙහමජ්ඣ. ශරීරමධ්‍යය 905
දෙහාවයව. ශරීරාවයව 791
දෙහනී f ඵලිපත
දෙහී. සර්පයා

දෙ.

දෙණ ; ද්‍රෝණය—සතරලාස 1032
දෙණී f ඔරුව 1022
දෙවාරික. වාරපාලයා
දෙස. ක්‍රොධ, ද්‍වේෂ 1010, 1100, 1111, 1117
දෙසකඛණ, දෙසකථනය 1175, 1185
දෙසඤ්ඤූ. පණ්ඩිතයා
දෙසා-රත්‍රියෙහි
දෙසෝ-රත්‍රියෙහි
දෙහළ. තෘෂ්ණාව
ද්‍රව. ද්‍රවය 804, 960

ධ.

ධඤ්ඤ, ධාන්‍ය

ධා.

ධාර, දෙර 1018

ධඤ්ඤ

ධාරකොඨක. දෙරටුව
ධාරඨ. වාරපාලයා
ධාරපාල. දෙරටුපාලයා
ධාරපාලක. වාරපාලයා
ධාරබන්ධන, ආලිඳය
ධාරබාහා f දෙරබාව
ධාරමත්තා, ධාරකොෂ්ඨය 1065
ධාසසීදිසී f දෙසැටදෑණිය 441

නි.

නි. දෙක 733
නිගොචර. දෙදෙනෙකුන්ට විසය වූයේ
නිජ. දත්, බ්‍රාහ්මණ, පක්ෂි 416, 1002
නිජමහාසාල. බ්‍රාහ්මණමහාසාරකුල
නිජිවහ. කෝලාම් කියන්නා, සෂියා
නිප. ඇතා
නිරද. ඇතා

නෙ.

නෙලඤක, විචිකිච්ඡාව

ඛ.

ඛංසිත : ගිලිහුණු (දෙය)
ඛඩක. කවුඩු, කොක්
ඛජ. ධ්වජය, චිහ්නය 1105
ඛජවන්තු : ධ්වජබහුල රථාදිය
ඛජාලු : ධ්වජබහුල රථාදිය
ඛජිනී f සෙනාව
ඛඤ්ඤ, හැල්වී ආදිය 1055
ඛඤ්ඤ : පුණ්‍යවත්හු 451
ඛඤ්ඤඟ. ධාන්‍යවයව 1047
ඛඤ්ඤකරණ, කලවිට
ඛඤ්ඤතනව. ධාන්‍ය පොතු—වීපොතු
ඛඤ්ඤමාස. ඌකා සතක් ප්‍රමාණය

දෙවකීඨඤ්ඤ. විෂ්ණු 16
දෙවඤ්ඤූ. නැකැත්තා 347
දෙවාතිදෙව. සර්ව්‍ඥ 1
දෙවී f මොරගස 581
දෙසන. සතුරා 345
දෙණී f බිරු 585
දෙලා f දෙලාව, බිරු 373, 585
ද්‍රවිණ, ශකනිය 398

වාදඝඤ්ඣ. සර්ව්‍ඥ 1
වාදඝතත. ඉරු 62
විජරාජ. චන්‍ද්‍රයා 52
විජී f හරේණු 590
ධනජය. වහනිය 35
ධනද. වෙසමුණිරජ 32
ධනාධිප. වෙසමුණිරජ 32
ධනුපට. පියල්ගස 556

ධ

ධඤ්ඤඛිල, කාඩි
ධතරට්ඨ. ධෘතරාෂ්ට්‍ර වරම්රජ, කළු පා තුඩු ඇති හංසයා
ධන, (මුත්තාමාණික්කාදි) ධනය 808
ධනක්කීත. ධන් දී ගත් දූසයා
ධනරාසි. ධන සමූහය 811
ධනාගම. ධනප්‍රාප්තිය
ධනාදිදප්ප. ධනාදිය නිසා උපන් අහංකාරය 860
ධනි, ශබ්දය—හඬ 128
ධනික. නය දුන් අය
ධනිඨාf දෙනට නැකත
ධනිත : ධ්වනිස්‍රකත්ත (දෙය)
ධනී : ධනවත්හු 1039
ධනු, දුන්න
ධනුපඤ්ඤත, දුනු පන්සියයක් පමණ තැන—ක්‍රොෂය 197, 811
ධමන. කුලල්බට
ධමනීf නහර
ධම්ම. ස්වභාව, පාලි, ශුන, යුක්තිය, සත්‍ය, ප්‍රකෘති, පුණ්‍ය, ඥෙය්‍ය වස්තු, ගුණ, ආචාර, සමාධි, නීයස ඵලතා, ආපත්ති, හෙතු 152, 1062
ධම්මචක්ඛු, ශ්‍රොතාපත්තිඥානය 835
ධම්මනී. ගැරඹියා
ධම්මභණ්ඩාගාරික. අනඳමහතෙරිඳු
ධම්මරාජ. බුදුරජ
ධම්මසෙනාපති. සැරියුත් මහතෙරිඳු
ධම්මසාමි. බුදුරජ
ධම්මිල්ල. කොණ්ඩය
ධරණ, කලඳ
ධරණීf භූමිය
ධරාf භූමිය
ධව. වෘක්ෂවිශෙෂයක්, සවාම් පුරුෂයා 1041

ධූත

ධවඤ්ඤිනීf අභිසාරිකාව
ධවල. සුද

ධා.

ධාf (ඒක:) බැඳීම, වසතු සෙවීම, බ්‍රහ්මයා
ධානකීf මලසිත්ත—ම්සිලගස
ධානීf කිරිමවු
ධාතු.f ශෙලඡාදිය, රසරක්තාදිය, පඨවීමහාභූත, වණ්ණාදිය, ඇට, ඇස් ආදිය, භූධාතු ආදිය, ගෙරි කාදිය
ධාතුඛෙදඋ. ධාතුවිශෙෂය
ධානාf බැඳි යව
ධාරක. ධරන්නා 1084
ධාරණ, දැරීම 1059
ධාරාf ප්‍රබන්ධ, කඩු ආදීන්ගේ මුවහත් 1095
ධාරාධර. මෙඝය
ධාරාසම්පාත. මෙඝයෙන් වැටෙන පොද
ධාවන, පවිත්‍ර, ගමන

ධි.

ධි-ගහීයෙහි, බියගැන්වීමෙහි
ධිතිf ධෛර්‍ය්‍ය, දැරීම 1059
ධිතිමන්තු. ධෛර්‍ය්‍යවන්හු

ධී.

ධීf ප්‍රඥාව
ධීතුf දුවණිය
ධීතුපති. දුවගේ සැමියා
ධීමන්තු. පණ්ඩිතයා
ධීර: ප්‍රාඥයා, ධෛර්‍ය්‍යවන්හු
ධීරත්ත, ධෛර්‍ය්‍ය 1059
ධීවර. කෙවුලා

ධු.

ධු. (ඒක:) බර
ධූත : සැලෙනලද්දා 1072

ධනුසෙණීf මොරගස 581
ධම්මකාය. සච්ඡ 1
ධම්මචක්ඛ. සච්ඡ 1
ධම්මධාතු. සච්ඡ 1
ධම්මපත්තන, මිරිස් 459
ධම්මහුන. සච්ඡ 1
ධම්මරාජ. යමයා 44
ධම්මිස්සර. සච්ඡ 1
ධාතු. බ්‍රහ්මයා 15
ධාමඝව. සෑඛෝගස 583
ධාවනීf පුස්වැන්න 584
ධීර, ඛොකුම් 303

නකා

ධුත්ත. දූකෙළින්නා.
ධුත්ත : වඩකයා
ධුර. වියදඬු, අධිකාර, වියෂ්, ප්‍රධාන, සමීප
ධුරවාහී. ධුරවෘෂභයා — බර උසුලන ගොණා
ධුව. තෘෂ්, නිශ්චිතාර්ථ, නිවන, නිරන්තර, ස්ථිර, නියම
ධුව : නොනස්නා දෙය
ධුවං-ස්ථිර නියමයෙහි

ධූ.

ධූපිත : තවනලදද
ධූපාදිසංඛාර. සුවඳදුම් කැවීම් ආදී සංස්කාර 958
ධූම. දුම්
ධූමකේතු. උත්පාතය, වහනිය
ධූමසිඛ. ගිනි, එනම් නාරජ
ධූම්‍රවට. නීලකොඛෙසියා
ධූලිf රජස 1021
ධූසර. මදක් පඬුපැහැය

ධෙ.

ධෙ. (එක:) වේශ, සිතීම, (යන මෙහි)
ධෙනුf අලුත වැදූ දෙන 1093
ධෙවත. එනම් සඟරය

ධෝ.

ධෝරයහ. ධුරවෘෂභයා

න.

න-ප්‍රතිෂෙධයෙහි
න. (එක:) සඳහා, බඳින, සම්පූර්ණ වීම, තෂබ්දයාගේ කාර්‍ය්‍ය, (යන මෙහි)
නකුල. මුගටියා
නඤ්ඤ. කිඹුලා
නඃඛත්ත, තරු—නැකැත් 884
නක්ඛත්තරාජ. චන්ද්‍රයා

නඤ්

නඛ. නියපොතු
නග. පර්වතය, වෘක්ෂය
නගරf, නුවර 1060, 1065
නගරසොභිනීf වෙශ්‍යාව
නඟහ. අවෙලක, නඟහ, ආජීවක
නඟල, නඟුල
නඟලදණ්ඩක. නඟුල්දණ්ඩ
නඟුඩ, වාලධිය
නච්ච, නැටීම
නච්චඨාන, නෘත්‍යස්ථාන්ය 101, 1123
නජ්ජනතර, නදීවිශෙෂයක් 1052
නට. නටන්නා
නටක. නටන්නා
නටන, නැටීම
නට්ට, නැටීම
නට්ටක. නටන්නා
නඩාකීf නිමිති කියන්නී 876
නත්තන, නැටීම
නත්තමාල. කරඳ
නතකු. මුතුබුරා
නත්තූf නාසිකාව
නදීf ගඟ 1056
නදීමාතික : නදීජලයෙන් හටගත් සස්‍ය ඇති ප්‍රදෙශය
නද්‍යම්බුජීවන. නදීජලයෙන් ජීවත් වන ශස්‍ය ඇති
නඹීf වරපට 526
නනන්දූf නෑනා
නනු-විරොධප්‍රකාශ, ප්‍රශ්න, අනුඥ, නැලවිලල, ආමන්ත්‍රණ (යන මෙහි)
නන්දක, කඩරෙදද
නන්දන, ශක්‍රයාගේ උයන
නන්දූf ශක්‍රයාගේ පොකුණ
නන්දීf සතෙනාෂය

ධුත්ත. අත්තන 577
ධුතපුර. අත්තාන 577
ධුන: සරණලද දෙය 754
ධොරීනක. ධාරණම්වූ අශ්වගතියක් 368
නක්ඛත්තස. චන්ද්‍රයා 52

නඛර. නියපොතු 268
නට. නොවිල 572
නටඝණ, හිරියල් 493
නඩොසද. දෙවියෝ 12
නමුචිසූදන. ශක්‍රයා 20

නඃ

නඞ්ගි වරපට
නපුංසක, පණ්ඩකයා
නභ, අහස
නමස්කාර. වන්දනාව
නමස්සාf වැඳීම
නම්මි. වශවර්තීමාරයා
නමෝ-ප්‍රණාමයෙහි
නම්මදාf එනම් නදිය
නය. ඝ්‍රකනිය
නයන, ඇස
නයනාමය. නෙත්‍රරෝගය 919
නයනායුධ. යමරජුගේ ආයුධය—යමයාගේ ඇස
නයුත, දශදහස
නර. මනුෂ්‍යයා
නරක. නරකය
නරකභෙදු. නරකවිශෙෂ 895
නරදෙව. රජ
නරනාථ. රජ 926
නරවර. බුදුරජ
නරවාහන. වෛශ්‍රවණ වරම්රජ
නරසීහ. බුදුරජ
නරාදි. මනුෂ්‍යාදීහු 741
නරාධිප. රජ
නව : අලුත් 1073
නවනාට්‍යරස. නාට්‍යරසනවය
නවපසුතිකාf අළුත වැදූ දෙන 498
නවමාලිකාf සත්පෙති දැසමන්
නවුත, දසදහස 474
නවුඩට, අළුත නැගූ තෙල නොහොත් වෙඬරු
නවුබහිනන. අලුත පහළවූ දලුව—අඬකුරය
නසසනකඛර, නසත සුළු අක්ෂර 980

නාඃ

නහාන, සානාය
නහාපිත. කරනැවෑමියා
නහාරු. නහර
නහි-ප්‍රතිෂෙධයෙහි
නහුත, කොටිප්‍රකොටි සියක්ලක්ෂය 474
නළ. කුලල්බට
නළකාර. කුලුපොත්තා
නළමීන. මත්ස්‍යයා
නළින, පද්මය

නා.

නාf (එක :) ප්‍රත්‍යය, පුරුෂ, (යන මෙහි)
නාක. දෙව්ලොව
නාග. සපී, හස්තී, නාගවෘක්ෂ
නාග : ශ්‍රෙෂ්ඨ
නාගදන්තක. තල්වැට ආදිය එල් වන කෙකී 863
නාගබලාf ගස්කෑලිය
නාගමාලිකාf නාගවෘක්ෂ
නාගරාජ. අනන්ත නාරජ
නාගරුක්ඛ. නාවෘක්ෂය 849
නාගලතාf බුලත්
නාගලොක. නාලොව
නාගාධිපති. විරූපාක්ෂ වරම්රජ
නාට්‍ය, නැටුම් වැයුම් ගිකීම් (යන මේ තුන්)
නාථ. බුදුරජ
නාද. හඬ
නානතාf වෙනස
නානා-අනෙකාර්ථ, වජ්ජන (යන මෙහි)
නානාරූප : නානාප්‍රකාර (දෙය)
නාභිf නැබ, රථනාභිය — රථචක්‍රයාගේ මධ්‍යයෙහි වූ පිණ්ඩය

නරසාරථි. සම්බුදු 1
නරාසභ. සම්බුදු 1
නලද. බඹුස්නඟ 601
නලිනීf පියුම්විල 689
නාඝ. ගිරියළු 493
නාඝනාථ. ශක්‍රයා 20
නාගර, වියලිඉඟුරු 459
නාගසම්භව, සිඳුරං 494
නාදෙයීf නිවිංග 573
නාරායන. විෂ්ණු 16

නිකා

නාම, අරූපධම්මය, නම 1052, 1060
නාමධෙය්‍ය, නම 114
නායක. බුදුරජ
නායන : ඉසුරු ඇත්තා
නාරක. නිරයෙහි දුක්විඳින්නා
නාරඝ. නාරං
නාරිපුපඵ, සත්‍රුන්ගේ ඔසප් 900
නාරීf ස්ත්‍රී
නාල, පියුම්දණ්ඩ
නාලිf නැලිය, නළ
නාලිකෙර. පොල් 604
නාලිඝම. සඛණ්ඩකාරයා
නාලිපටට. තොපපිය
නාවාf නැව
නාවික. නැවියා
නාස. මරණය 1051, 1085
නාසන, මැරීම—වධය
නාසාf නාසිකාව 1103
නාසාරජ්ජුf නාස් ලනුව
නාසිකාf නාසිකාව
නාසිකාරොග. ප්‍රතිශ්‍යය
නාසුම්භූඛ, විනාශොන්මුඛ වසතු 1017
නාළ, ගොයම්දණ්ඩ
නාළිඝම. සඛණ්ඩකාරයා

නි.

නි-නිස්ශෙෂ, අභාව, සනානිවෙස, අතිශයාර්ථ, මොක්ෂ, රාශි, ගෘහ, නියොග, උපමා, හීනාර්ථ, ප්‍රසාද, නිගීත, අතික්‍රම, දර්‍ශන, අවසාන, නිෂ්ක්‍රාන්ත, අධොභාව, අවධාරණ, සාමීප්‍ය, බන්ධන, දක්ෂත්ව, අභාවීභාව, උපරම, ප්‍රාදුර්භාව, විරහ, ප්‍රතිෂෙධ (යනාදියෙහි)
නි. (එක:) පමුණුවන්නා, ධාතු, උපසර්ග, (යන මෙහි)
නිකට : සම්පය 1194
නිකත : ශඨයා

නිකී

නිකතිf ශඨබව
නිකනතිf තෘෂ්ණාව
නිකර. සමූහය
නිකස. උරගල
නිකාම, සිත්සේ
නිකාය. සමානාචාර ඇත්තන්ගේ සමූහය, ගෘහය, දීඝී මඛ්‍යමාදී නිකාය-සඞ්ඛ්‍ය 951
නිකිඛ : ලාමක (දෙය)
නිකුජ; ලතාදීන් වැසුනු ලෙණ
නිකෙතන, ගෙය
නිකොසසීස. කෙස් නැති හිස් ඇත්තා
නිකොසජ්ජ. නොමැලියා
නිඛ ; රත්රන්, පස්විසි කලඳ, පලඳනාව
නිඛනත. නිෂ්ක්‍රාන්ත 1166
නිඛමණ්ඩ්‍ය. නිකිහිමස
නිඛඛික. රන් බලන්නා
නිබ්බිල : සියලු
නිගණ්ඨ. නිවටහු—නගන ශ්‍රමණ ජාතිය
නිගද. නාදය
නිගම. සල්පිල් සදන ගම, පුරය, වෙදය
නිගමුබ්භූත. නිගමොත්පනන වසතු 1015
නිගල. ඇතුන් බඳින දම
නිගහීත. අනුස්වාර 1115
නිගහත : නික්මීම 1165
නිගාද. නාදය
නිගුඞ්f නිකා
නිගුහිත : සඟවනලදු 834
නිගෙඛාස. හඬ
නිග්‍රොධ. තුගරුක, වෘමය 1042
නිඝණ්ඩු. (වෘක්ෂාදීන්ගේ නම් ප්‍රකාශකරණ) එනම් ශාස්ත්‍රය
නිඩක. මෘගවිශෙෂයක්
නිචිත : රැස්කරණලදු

නිඤ්ඡුඞ්f බොලිඳු, නිකා, නිල් සේඵාලිකා 574
91—89

නිතනත, අතිශය 41
නිදෙස. අවවාදය 354

නිනන

නිවුල. මිදෙල්ල
නිවෙ, නිරන්තරය
නිවෙ : නොනස්නාලද (දෙය)
නිවෙල : නිශ්චල 828
නිවෙශය. අධිමොක්ෂය, නිශ්චය 1078, 1150, 1177, 1191
නිවෙතන : නිශ්චිතාර්ථ
නිජ : තමා අසිති (දේ)
නිජ්ජලදෙස. නිරුදක ප්‍රදෙශ 964
නිජ්ජර.P දෙවියෝ 12
නිජ්ජීවහ. වල්ලිකුකුළා
නිජ්ඣර. ඇල්ල
නිජ්ඣාන, බැලීම
නිඨාf සිඹි, අවසාන, විනාශ 793
නිඨිත : නිෂ්ටාප්‍රාප්ත 1068
නිට්ඨුර : කර්කශ (දෙය)
නිට්ඨුරවාචාf කර්කශ වචන 961
නිණ්ණය. නිශ්චය
නිතඹ. උකුල, පර්වතපාර්ශ්වය
නිතාල : වට (දෙය)
නිදස්සන, උදාහරණය 1158, 1186, 1188
නිදය : නිෂ්කාරුණිකයන් 928
නිදාඝ. ග්‍රීෂ්මඍතු ; උෂ්ණ, ඝර්ම්ජල
නිදාන, මුල් කාරණය
නිදිඛ්කාf කටුවැල්බටු
නිද්දf නිද්‍රාව
නිද්දාලූ : නිද්‍රාබහුලයා
නිද්දාසීල : නිද්‍රාබහුලයා
නිද්දෙස. නිර්දේශ 1184
නිධන ; දිළිඳු
නිධන ; මරණය
නිධානග : නිධානගතවූයේ
නිනද. හඬ
නිනාද. හඬ
නින්නf ගහීා, දෙෂාරොපණය 1078, 1154, 1160, 1201
නිනන : ගැඹුර 1069

නිය

නිනනගාf නදිය
නිනනත්‍රුත, නත්‍රුත සියක්ලක්ෂය
නිනනාදි. (සුචරයෙහි) එනම් අඩ්ගය
නිනනිමිත්තන, ඉච්ඡාප්‍රවෘත්තිය—සිය කැමැත්තෙන් හැසිරීම
නිනෙනජක. රදවා
නිපඨ. හැදෑරීම
නිපාඨ. හැදෑරීම
නිපාත. හීම, අව්‍යයශබ්ද
නිපාන, ලිඳ සමීපයෙහි ගෙරින් පැන් බොන වළ
නිපුණ, නිවන
නිපුණ : දක්ෂයා
නිපපඤ්ඤ : කකියවනලද (දෙය)
නිපපනන : නිපන් (දෙය)
නිපපාව. ධාන්‍ය පව්ත්‍රය
නිපජ්ජන්තීf සිඹි 912
නිපඵල : ඵලරහිතවූයේ—නිරර්ථ කයෙහි 453, 1145
නිබන්ධන, කාරණය
නිබ්බ, ශ්‍රදනකෙළවර
නිබ්බත්තන : නිපන් (දෙය)
නිබ්බත්තීf උත්පත්තිය
නිබ්බා(ණ)න, නිර්වීම, මොක්ෂය 800, 1015, 1132
නිබ්බිඛා : විනිර්විද ගිය වීථිය 202
නිබ්බිඛරච්ඡාf විනිර්විද නොගිය වීථිය 1008
නිබ්බුඛ, මලලව ශුඛය
නිබ්බුතීf සිත්සතුට, නිර්වාණය, නිර්වීම
නිඛෙඛස. වැටුප්
නිඛ්ඛපාරණීතීf අවත්‍රාරසීතී 855
නිභ : සදෘශ 922
නිමිත්තන, හෙතු, වස්ත්‍රාගුයහ, චිහ්න
නිඹ. කොසඹ
නිම්මන්ත්‍රදුරු, ගිනිගාන දණ්ඩ
නිමෙමාක. සර්පැවය 962
නියතීf දෛවය

නිඛ්හර, අතිශය 41
නිඹකරු. පරසතු රුක 28
නියන්තු. රියැදුරු 376
නියම. ප්‍රතිඥාව 171
නියොජ්ජ. දූසකා 514
නිරුත්තම. සර්වඥ 1

නිවෙ

නියම. නිශ්චය, ව්‍රත 899
නියනතු රථ පදනහු 988
නියාමක : නැව් පදනහු, රථ පදනහු
නියුත, දශදහස
නියුර. වලල්ල
නියොග. නියොගය 1162
නියොජන, නියොගය 1037
නියන්‍තන, තමාවෙත තුබූ දෑ පාවා දීම, දූනය
නියන්‍තන, ගමන
නියන්‍ත්‍ර. ලාටු 863
නියූහ. ලාටු, මුදුන්මල්කඩ, මාරය, නාගදන්තාකය — තල්වැට ආදිය එල්වන කොක්ක
නිරගහල. එනම් මහායාගය
නිරගහාල ; නිරවුල් (දෙග)
නිරත්‍ථක : නිෂ්ප්‍රයොජන
නිරන්‍තර: නිරතුරු—අතරක් නැති
නිරබ්බුද, අර්බුද සියක්ලක්ෂය
නිරය. නරකය
නිරයප. නිරයපාලයා
නිරසන, දුරුකිරීම
නිරාකතිf දුරුකිරීම
නිරාමය. නිරොගීහු
නිරුත්තිf එනම් වෙදඛ්‍රහශාස්ත්‍රය
නිරොග. නිරොගීන් 983
නිරොධ. නිර්‍ාණ, විනාශ, ආවරණ
නිලය. ගෙය
නිවත්තිf නිවෘත්තිය 1178, 1181, 1185
නිවහ. සමූහය
නිවාප. මළ පියන් පිණිස දෙන දූනය 423, 949
නිවාස. ආවාසය
නිවාසන, යට හඳනා පිළි
නිවුත : වටකළ (දෙය)
නිවෙසන, ගෙය

නිල

නිසඟහ. සඞ්ගහාව
නිසජ්ජාf නිසඳ්‍ය 1099
නිසාf රාත්‍රිය
නිසාකර. චන්‍ද්‍රයා
නිසාද. (හඤ්ඤින් හඬන) එනම් සඞ්ඛ්‍රය
නිසානාථ. චන්‍ද්‍රයා
නිසාමන, දැකීම, ඇසීම
නිසිත : තියුණුකළ (දෙය)
නිසීථ. මධ්‍යම රාත්‍රිය
නිසූදන, මැරීම—වධය
නිසෙධ. වැළකීම 1014, 1097, 1147, 1178; 1195
නිසෙධාදි. ප්‍රතිෂේධාදිය 1167
නිසෙසතාතාf නිසෙසත්‍වය 784
නිසෙසන. හඬ
නිසෙසරණ, සංසාරයෙන් නිෂ්ක්‍රමණය, ගමන
නිසෙසය ; ආශ්‍රය, ආධාර 833, 962, 1060, 1130
නිසෙසයදූදික. ආචාර්‍යයා
නිසෙසාර: නිසෙසාර වෘත්ත 929
නිසෙසාව. බහින් පෙරූ කැඳ
නිශ්‍රිත : නිසිතාර්‍ථ 991
නිෂ්පෙෂණීf හිණ
නිෂ්පෙෂ : සියලු (දෙය) 1165
නිහීන : ලාමක (දෙය)
නීතීනක. නීචයා

නී.

නී-දුරුකිරීම්, ආවරණ (යන මෙහි)
නීඝ. දුක
නීච. නීචයා 926, 1069, 1084
නීච : ලුහුඬු දෙය
නීචං-අල්පාර්‍ථයෙහි
නීප. කොළොම්, මිදෙලල
නීර, ජලය
නීල. කළුපැහැය
නීලඟීව. මොනරා

නිලූර. ඇනා 360
නිශාපති. චන්‍ද්‍රයා 52
නිශීථිනීf රාත්‍රිය 69
නිස්සලාක : විජනයථාන 353
නීලලොහිත, ඊශ්වරයා 16

නෙතත

නීලපීත. නිල් රන්වන් පැහැය 98
නීලසපප. එනම් (නිල්පැහැ) සපී යා—පණුවුලලා
නීලිකාf කළු සෙවලිකා, සෙවෙල්
නීලිනීf බෙරු
නීලීf බෙරු
නීලුප්පල, නීලෝත්පල 1003
නීවාප. මල පියන් පිණිස දෙන දුනය 949
නීවාර. හූරුහැල්
නීහරණ, දුරුකිරීම 1167
නීහාර. පිනි
නීල ; කැදුල්ල
නීලජ. පක්ෂියා 625

නු.

නු-ප්‍රශන, සංශය (යන මෙහි)
නුතිf සතුතිය
නුත්ත : දමනලද (දෙය)
නුනන : දමනලද (දෙය)
නුඹිf දළුත්, සීතුක්

නූ.

නූතන : අලුත් (දෙය)
නූන-නිශ්චය, අනුමාන, විතර්ක, විකල්ප, (යන මෙහි)
නූපුර. තුරුවලා

නෙ.

නෙක්ඛම්ම, ප්‍රථමධ්‍යානය, අභිනිෂ්ක්‍රමණ, නිවන, විදර්ශනා, සියලු කුශලධර්ම්
නෙගම. නියම්ගම්හි වූයේ, වෙළඳුන් ජීවත්වන්නහු
නෙතු : නායකයා
නෙත්ත, වස්ත්‍රවිශේෂයක්, නෙත්‍රය
නෙත්තාජල. කඳුලු
නෙත්තනාරිf ඉංගිරියාව
නෙත්තනාමරණ, විඛිනි 1082
නෙත්තනත්ත. නෙත්‍රාණතාය 1116
නෙත්තරොග. අක්ෂිරෝගය 940

පකතා

නෙත්තිංස. කඩුව, කර්ණිශ 811, 1092
නෙත්තික. දියාළුවා
නෙපකක, අර්ථානර්ථාදිය සලකන ප්‍රඥව
නෙපච්ඡ, වෙශය
නෙමිf නිම්වලල්ල
නෙමිනර. එනම් කුලපර්වතය
නෙරඤ්ජරාf එනම් නදිය
නෙරයික. නිරයෙහි දුක්විඳින්නා
නෙරු. මහමෙර
නෙසාද. වැදුදු

නො.

නො-ප්‍රතිෂේධයෙහි
නෝ. (ඒකා:) නැව, ත්‍රුශබ්දපූර්ව, පදපූරණ, අමඟශබ්දයෙන් ජනිතවූයේ, පච්චත්තත, උපයොග, කරණ, සම්ප්‍රදාන, සාම් (යන මෙහි)
නොනීත, වෙඬරු

න්‍යා.

න්‍යාය, උකස 472, 1008
න්‍යාසපාණි, තමාකෙරෙහි තබන ලද වසතුව ඇත්තවුන්ට පාවා දීම 883

ප.

ප-ආදික්‍රියා, අතිශය, ප්‍රභව, අවතීර්ණ, නෘපති, නියොග, ඓශ්වර්‍ය්‍ය, ප්‍රීති, දාන, පූජා, අග්‍ර, ශානති, දක්ෂිණ, තත්පර, ආලය, ප්‍රශංසා, ගමන, ශුඞ්ඛ, හිංසා, ප්‍රකාර, අනන්තර්‍ය, වියොග, අවයව, දිශාවයොග, ප්‍රාර්‍ථනා, සම්පති, (යනාදි අර්ථයෙහි)
ප. (ඒකා:) වාත, උෂ්ණ, පරමාර්ථ, රොග, විෂ, අපාය, අඞ්ගජාත, ම්ඩ, (යන මෙහි)
පංසු. ධූලි
පකඩ: උත්කෘෂ්ට
පකතානිවත්ත. ප්‍රසාදනයාගේ අනිවෘත්ති 980

නෙගම. වෙළෙන්දු 469
න්‍යාය. යුක්ති සඞ්ගත ක්‍රියාව 353
පකිණ්ණක, චාමර 357
පකඩ. ඉත්සහලාපය 257

පඬිකා

පකතිf අමාත්‍යාදීහු, සපතරාජ්‍යඟ, සඛාව, යොනිමාගීහ, සතර රජස් තමස් යන මොවුන්ගේ ඌනාතිරේක රහිත අවස්ථා, (ප්‍රත්‍යයන් කෙරෙන් පළමුව සිටිනා) ධාතාදී ප්‍රකෘති

පකතිජ: ප්‍රකෘතිජගුණ 883

පකාර. සාදෘශ්‍ය, ප්‍රභෙද 1163, 1188

පකාස. ආලොකය

පකාස: ප්‍රකට වසතු

පකාසන, ප්‍රකාශකිරීම

පකිර්ය. කටුකරඳ

පකොටිf ප්‍රකොටිය—කොටි සියක් ලක්ෂය, 474

පකොඬ: අත්කර

පකොඬනත. අත්කර අනතාය

පක්ක, ඵල

පක්ක: විනාශොන්මුඛ වසතු, මුහු කළ දෙය

පක්කම. උපක්‍රමය

පක්ඛ. (පුරඅව) අඩමස්කාලය, සෙනාව, සිඩසාවයුතු දෙය, යහළු, පියාපත්, පිළ 936

පක්ඛනිකf රක්ෂනාතිසාරය

පක්ඛපාස. ගෘහාවයව—පැලන් පෝරුව

පක්ඛි(ක්ඛ)බිලාල. පියාබළලා

පක්ඛිහෙද. පක්ෂිවිශෙෂ 984

පක්ඛිබිජ, පක්ෂිබිජ්වටය 627

පක්ඛි. පක්ෂියා 1050, 1079

පඛුම, ඇස්පියලොම්

පගබහ: බුහුටියා

පගුණ: ඇදනැති (දෙය)

පගෙ-පූර්‍යාභණයෙහි

පගහාහ. වීර්‍ය්‍ය

පඝන. ආලිඳය

පඝාන. ආලිඳය

පඩිකා. මඩ

පජා

පඬ්ක, අකුසල්

පඬ්කරුහ, පදමය

පඬු. පිලා

පඬුල. පිළා

පචලායිකාf නිද්‍රාව

පචාf පිසීම

පචුර: බොහෝ (දෙය)

පචක්ඛ: ප්‍රත්‍යක්ෂ (දෙය) 957, 1159

පචක්ඛාන, දුරුකිරීම

පචගඝ: අලුත් (දෙය)

පචත්තික. සතුරා

පචනීක. සතුරා

පචනත. ප්‍රත්‍යනතාය

පචය. ණිප්‍රත්‍යයාදිය, ශ්‍රද්ධාව, සිවුරු ආදි පසය, හෙතු, ආධාර, කාරණ

පචරීf පසුර

පචවෙක්ඛණඤ්ඤ, පස්විකුන් නුවණ 794

පචවාදෙස. දුරුකිරීම

පචවාමිත්‍ත. සතුරා

පචවාහාර. නැවත ගෙණයාම 1018

පඩුස. අලුයම

පඩුභ. විෂනය

පඪම-පශ්චිමදිග, පසු

පඪමතාප. පඤ්චාත්තාපය

පඪමාබන්ධ. (නෑවෙහි) ගල්වන

පඪමාභාව. පඤ්චාදභාව 843

පඪිf පැස

පඪිම : පසුවූ (දෙය)

පඪිමකතතික. උඳුවප් මස

පඪිමපබ්බත. අසතපර්වතය 785

පජාf සත්වයෝ 1053

පජාපති. බ්‍රහ්ම, වශවතීනිමාර, දේව

පජාපතිf භාර්‍යාව

පඤ්ඤසීඝ. ගුරුළා 633

පඝනඝ. බලාන්කාරයෙන් ගෙණ මනුෂ්‍යාදිහු 407

පඝන. ශරීරාවයව 278

පඬ්කජිනීf පියුම්විල 689

පඩමපවාf වතුවැල් 586

පජානීf වතුමැල් 586

පව

පජ්ජ. මාගධිය
පජ්ජ, ශෙලාකය 1490, 1105
පජ්ජ : පයට හිත ද්‍රව්‍යය 1041, 1047
පජ්ජුනන. මෙඝය
පජ්ජොත. ප්‍රදීපය
පඣොරස. පස්ගෝරස
පඤ්චතූරිය, පංචාඟික තූර්‍ය්‍ය
පඤ්දසිf පසළොස්වක
පඤ්ඩරණ, සඤ්ණීණය—පස්කලඳෙක් 809
පඨම, එනම් සඤරය
පඨමඣානදීf පස්මහගංගාවෝ
පඨමහාපරිච්චාග. (ශ්‍රේෂ්ඨධනය පුත්‍රය, දුරය, රාජ්‍යය, අඟය, යන මේ) පස්මහපරිත්‍යාග
පඩඩිඛ. ගාඬ්ඛ්‍යයෙක්
පඩසීල, පඩසීලය 783
පඩසුවණ්ණ. පස්විසිකලඳෙක් 888
පඩාල.P එනම් ජනපදය
පඩාලිකාf පෙතැලලු
පණ්ඩු. පණ්ඩිතයා
පණ්ඩුත්තීf ව්‍යවහාරය, පෑණවිම, ප්‍රකාශකිරීම
පණ්ඩුදීf ප්‍රඥව
පණ්ඩුදීණ, ප්‍රඥව, විඥ්ණය, බුඬිය
පණ්ඩුත : ප්‍රසිඬ
පණ්ඩුභෙද. ප්‍රඥව්ශෙෂය
පණ්හ : ප්‍රශ්නය 1183, 1190, 1198
පණ්හිපණ්ණීf පුස්වැන්න
පත; වස්ත්‍රය 1130
පතඬග. පළඟැවියා
පතන්ත. වස්ත්‍රාන්තය 1127
පතල, සමූහය, අක්ෂිරොගය, ඡදනය
පතලිකාf ඝනවූ මල්ඇති එළුලොම් ඇතිරිය

පවි

පතහ. ඩැක්කිය
පතිකාf සුදු එළුලොම් ඇතිරිය
පතිනාතමන, ආසනශාලාව
පතිඅනුල : විපරීතය
පතිඅෙඛප. වැලකීම 1005
පතිගහහ. ගැණීම, භාජන විශෙෂය
පතිඝ; ලෙඝය, හිංසනය 1109
පතිඝොස. ප්‍රතිරාවය
පතිචඡාදනිය, මාංසරසය
පතිඤ්ඤාf ප්‍රතිඥව—ගිවිසීම
පතිනිධි. ප්‍රතිබිම්බය 1178
පතිපඤඛ. සතුරා
පතිපත්තීf ශීලාදිය, අවබොධය, ප්‍රාපතිය, ප්‍රවෘත්තිය
පතිපථ. පෙරමග
පතිපන්න : දන්නාලද්ද
පතිපාටීf පිළිවෙළ
පතිපාද, මඛාධාරය—පාඅලුව
පතිපාදන, හැඟවීම, දීම
පතිබිම්බ, ප්‍රතිමාව 920, 953
පතිභය, භය, හෝ භයානක
පතිභය : භයානක වසතුව
පතිභාග. සමාන, සතුරු
පතිභාගත්ත. පතිභාගාර්හය 1143
පතිභාන, ඤානය, එළඹසිටි වචනය 971
පතිභායුත්තන : බුහුටි
පතිභූ, ඇපය
පතිමග්ගා. පෙරමග
පතිමාf ප්‍රතිබිම්බය
පතිමුඤ්ඤ: යුඬයෙහි දැඩිකොට හැඳ ගත් වස්ත්‍රාදිය
පතිරව. ප්‍රතිරාවය—ශබ්දයෙන් නැගෙන හඬ
පතිලොමත්ත. ප්‍රතිපක්ෂාර්හ 1164
පතිවාක්‍ය, ප්‍රතිවචනය—උත්තරය

පඤ්ඤණ. සඞ්ඛ 1
පඤ්ඤත්ත. සඞ්ඛ 1
පඤ්සර. අනඛභයා 42
පඤ්ඣාඛ. අත 265
පඤ්ඤ. සිංහයා 611
පඤාඤල. එරඬු 566
පතිකතීf ප්‍රතිමාරූපය 529
පතිච්ඡායාf ප්‍රතිමාරූපය 529
පතිඤ්ඤාණ, ප්‍රතිඥව 171
පතිපත්තීf ප්‍රඥව 153
පතියාතනාf ප්‍රතිමාරූපය 529
පතිවිසාf ඉවද 586

පණ්ණ

පරිවිංස. කොටස
පරිවෙධ. අවබොධය 778
පරිසඬ්f ප්‍රතිසන්ධිය 941
පරිස්සව. ප්‍රතිඥව—ගිවිසීම
පරිහාර. නැවත ගෙණියාම, වාරය, දෙරටුපාලයා 1095, 1110
පලු: දක්ෂ, තීක්ෂණ, ශෛක, රෝග මුක්ත
පවොල. දුම්මැලල
පව්f රත්ලොත්
පඨාන, ගමන, කාරණය
පඨම: ප්‍රථම, ප්‍රධාන 1194
පඨමජ්ඣාන, ප්‍රථමධ්‍යානය 831
පඨවිf පෘථිවිය
පණ. වැටුප්, මිල, ක්‍රයවික්‍රය, ධවින 1023
පණක. සෙවෙල් විශෙෂය
පණය. විශ්වාසය, යාචඤ්ඤ, යෙනාහ
පණව. පණබෙර
පණළිf පිලල—සොරොව්ව
පණ්ඩාන, ප්‍රාජිනාව
පණ්ඩි. ප්‍රාජිනාව
පණ්ය: විකිණිය යුතු දෙය
පණ්හි, නිර්‍වාණය
පණ්හිත: මධුර වසතු, උත්තමාංශී, කරණ්ඩලඳු
පඬුක. නපුංසකයා
පඬුර. එනම් ඇත්කුලය, සුදුපැහැය
පඬුව. එනම් පළිතය
පඬ්ඩිත. ප්‍රාඥයා 1043, 1065, 1071
පඬු. පඬුපැහැය, පණ්ඩුජනපදය
පඬුකඹල. ශක්‍රයාගේ ශෛලාසනය
පණ්ණ, පත්‍රය 1016, 1086
පණ්ණත්තිf ව්‍යවහාරය 849
පණ්ණරසිf පසළොස්වක
පණ්ණකාර. කුන් තැනට යවන පඬුර

පති

පණ්‍යවික්කයසාලාf සාප්පුව — බඩු විකුණන සාලාව
පණ්‍යවීථිකාf සල්පිල, වෙළඳුම්පල
පණෙතපජීවී. ව්‍යවහාරයෙන් ජීවත්වනනාහු 1015
පණ්හි. විලුඹ
පතඞ්ග. පක්ෂියා
පතන, හීම 1121
පතත්ත, පක්ෂිපත්‍රය
පතන්ත. පක්ෂියා
පතාකාf ධවජය 986
පතානිනීf බොහෝ පත්‍ර ඇති වැල
පතාප. කොශජවූ තේජස
පතාපන, ප්‍රතාප නරකය
පති-ප්‍රතිදූන, නිවාරණ, ප්‍රතිලොම, ගැණීම, නිවෘත්ති, සාදෘශ්‍ය, ප්‍රතිඥා, අභිමුඛව, ගමන, ප්‍රතිබොධ, ප්‍රතිගතාප්ති, පශ්චිම ක්‍රියා, ආදර කිරීම, පිණිස යන අර්ථ, ලක්ෂණදිය (යන මෙහි)
පති. ස්වාම්පුරුෂයා 1122
පති: ඉසුරු ඇත්තා
පතිංවරාf සොවඡායෙන් වල්ලභයන් සොයන්නී
පතිගත: ප්‍රතිගතාප්ති 1179
පතිකිඨ: ලාමක (දෙය)
පතික්‍රියාf පිළියම 330
පතිඨාf ආශ්‍රය, ආධාර 1181
පතිත: වැටුනු
පතිදූන, නැවණ දීම 1178
පතිබොධ. ප්‍රතිබොධය 1179
පතිබ්බතාf පතිව්‍රතා ස්ත්‍රී
පතිභූ. ඇපය 532
පතිරූප: සුදුසු (ද්)
පතිරූපං-සව්කාරයෙහි
පතිසුඤ්ඤf සැම් නැතියි
පතිස්සය. ගෙය
පතිවිf පශ්චිමදිශාව 1200

පණ. වැටුප් 531
පණ්ඩි. වරපුරුෂයා 347
පණ්‍යාජීව. වෙළෙන්දා 469
පතිනීf භාර්‍යාව 237
පතිසිරාf තිරය නොහොත් කඩතුරාව 298
පතිස්සය. ප්‍රතිස්‍රාව 324
පතිහාස. කණේරුගස 577
පතික. ශරීරාවයව 278
පතොලිf චිපිය 202
පත්තපචත්ත: මල අය 405

පද

පතීත: සතුතුෂ්ට, ප්‍රසිඛ, දන්නාලද (දෙය)
පතීර, ඉවුර
පතොද. කැවිට
පත්ත. පාත්‍රය
පත්ත, පියාපත්, පත්‍ර, භාජන
පත්ත : පැතිරෙණිලද (දෙය)
පත්තඟ, රත්සඳුන්
පත්තබ්බ : පැමිණිය යුතු (දෙය)
පත්තයාන. පක්ෂියා
පත්තාධාර, පාත්‍රාධාරය 1011
පත්තානීක. ඛඩ්ගාදි ශස්ත්‍ර ගත් පුරුෂයන් සතරදෙනෙක් 383
පත්තිf ප්‍රාපණ, පාබලසෙනඟ, ගමන 944, 887, 1180
පත්ති. ශරය
පත්තුණණ, එනම් (රට ජාතවූ හෝ සේදූ කොසෙය්‍ය) පිළි
පත්ථ. නැළිය, පර්වතයාගේ එකදේශයක් 1057
පත්ථනාf ප්‍රාර්ථනාව 1163
පත්ථාව. ප්‍රස්තාවය
පත්ථිව. රජදරුවෝ
පථ. මාර්ගය 1101
පථබ්f විනිර්දඟිය වීථිය 202
පථාවි. පෘථිකයා—මඟියා
පථික. පථිකයා
පථිත : ප්‍රසිඛ (දෙය)
පද, ස්ථානය, ආරක්ෂාව, නිර්වාණය, කාරණය, ශබ්දය, වස්තුව, කොටස, පාදය, පාදලාඤ්ඡනය 1030, 1097
පදඟ. පාබලසෙනඟ
පදඨාන, ආසනන කාරණය
පදත්ථ. පදාර්ථය 807, 1187
පදපූරණ, පදපූරණය 791, 1150, 1187, 1189, 1190, 1196, 1197
පදර. පෝරුව, බිඳීම, මහත්වූ භූමිවිවරය

පපි

පදවීf මාර්ගය
පදාති. පාබලසෙනඟ 1012
පදාන, දීම 964
පදික. පාබලසෙනඟ
පදීප. ප්‍රදීපය
පදීපෙය්‍ය, ප්‍රදීපයට හිතවූ (තෙල් ආදී) ද්‍රව්‍යය
පදුම, සංඛ්‍යාවිශෙෂ—උතපල සිය ක්ලක්ෂය, නරකවිශෙෂය, පියුම
පදුමරාඟ. පියුම්රා මිණ්
පදුසසන, වෛශොතපත්තිය — අප්‍රිතිය 1027, 1184
පදෙස. මහපටඇඟිල්ල හා තර්ජනිය විදහාඟත් ප්‍රමාණය, ප්‍රදෙශය
පදෙසන, තාත්‍පර්යය
පදෙස. වෛශොතපත්ති, රාත්‍රිමුඛය
පඩතිf මාර්ගය
පධාන, මහාමාත්‍යයා, ප්‍රකෘතිය, වීර්‍යය, ප්‍රධාන (දෙය) 1004, 2172
පන-විශෙෂාර්ථ, පදපූරණ
පනක. සෙවෙල් විශෙෂයක්
පන(ණ)ත : අවනත 1069
පනස. කොස්
පනා(ණ)ලිf පිලල
පන්න : පසුවූ (දෙය)
පන්නසෙල. ප්‍රත්‍යන්ත පර්වතය—මහත් පර්වතයක් සමීපයෙහිවූ පර්වතය 610
පන්නිf (වෘක්‍ෂාදීන්ගේ) පෙළ 1120
පන්ථ. මාර්ගය
පන්න : ගිළිහුනු (දෙය)
පන්නඟ. සර්පයා
පන්නරසිf පසළොස්වක
පපඤ්. (තෘෂ්ණාදි) ප්‍රපඤ්ච, විසතර
පපද. පාදග්‍රය—පතුල් කෙළවර
පපාf පැන්හල
පපාත. ප්‍රපාතය
පපිතාමහ. මීමුත්තා

පර්‍යාf අරළු 569
පලුව. පළාඝාම 402
පදිපත. විෂභෙදයක් 655
පද්මනාභ. විෂ්ණු 16
පද්මරාඟ රත්නභෙදයක් 489
පද්මිනීf පියුම්විල 689
පදෙසත, හුන්නැනට සවන පඹුර 355
පඩි. නිම්වලලල 373

පමු

පපුත්ත. මුනුබුරා
පපුනනා(ට)ග. තුවර
පබන්ධ. ප්‍රබන්ධය 1194
පබන්ධකප්පනාf ප්‍රබන්ධයෙන් කල්පිත වූ (කාදම්බරාදී) කාව්‍යවිශෙෂය
පබලත්ත, ප්‍රබලත්ව—මහත්බව 1168
පබ්බ, තිප්පිවිශෙෂ, ශාඛාලතාදීන් ගේ පුරුක්
පබ්බජිත. ප්‍රව්‍රජිතයා
පබ්බජ්ජාf අභිනිෂ්ක්‍රමනය, පැවිදි වීම 831
පබ්බත. පර්වතය 1114
පභඞ්කර. ඉරු
පභව. උත්පත්ති, කාරණ, ස්ථාන, පළමු හටගත් වස්තු 1170
පභාf රශ්මිය
පභාත, අලුයම
පභාව. දණ්ඩනයෙන් ජනවූ තෙජස 1094
පභින්නන. මත්තහස්තියා
පභූත්ත. ප්‍රභුත්ව—ප්‍රධානබව 898
පභූ : ඉසුරු ඇත්තා 926, 1088
පමත්තබන්ධු. වශවර්තී මාරයා
පමදවන, (අන්තඃපුරවාසීන් හා රජ දරුවන් කෙළනා) උයන
පමද්f ස්ත්‍රී
පමාf ප්‍රමාණය
පමාණ, කාරණ, ශාස්ත්‍ර, ප්‍රමාණ, සත්‍යවාදී, පමණ දන්නා, නීතිඥ, සීමා
පමාණික. ප්‍රමාණවූ 1032
පමායුf පමණ දන්නා, මවගේ මව් 815, 1131
පමාද. සිහිමුලාව
පමිතිf ප්‍රමාණය
පමුත්තභාව. බන්ධනමුක්තිය 796
පමුඛ, ආලින්දය

පරු

පමුඛ : ආදිවූයේ, ප්‍රධානවූයේ
පමුද. සන්තොෂය
පමුදිත : තුෂ්ටිප්‍රාප්තයා
පමොද. සන්තොෂය
පම්පක. හුනපුපුලා
පම්පටක. හුනපුපුලා
පම්හ, අක්ෂිගත රෝම
පය. ජලය
පය, කිරි
පයත : පවිත්‍රය
පයොග. සත්‍යප්‍රාරම්භ 832
පයොජන, නියොග, කාර්‍ය්‍ය
පයොධර. තනය, මෙඟය
පයොවෙග. ජලප්‍රවාහය 1064
පය්‍යක. මීමුත්තා
පර, නිවන
පර: පසම්තුරු, උත්තම, අන්‍ය, පශ්චාද්භාව 1089
පරක්කම. වීර්‍ය්‍ය, ශූරත්ව
පරපුඨ. කොවුලා
පරභත. කොවුලා
පරම : උතුම් (දෙය)
පරමත්ත. පරපරිකල්පිත ආත්මය 861
පරමනන, පායාසය
පරමාණු. අණුප්‍රමාණයෙන් 36න් කොටස
පරමායු, පරමායුසය 798
පරම්මුඛා-අසම්මුඛවියෙහි
පරසුවෙ-අනිඳු
පරසෙල. අසතපළිතය 606
පරා-පිරිහීම්, පැරදීම්, ගමන්, අතිශයාර්ථ. ප්‍රතිපක්ෂාර්ථ, වික්‍රම, පරාක්‍රම (යනාදියෙහි)
පරාග. මල්රේණු
පරාජය. පැරදීම 1106, 1164

පපෙඨවන, කුල්ල 455
පභජන. සූලඟ 38
පභාකර. ඉරු 62
පමථාධිප. ඊශ්වරයා 16

පරමෙඨි. බ්‍රහ්මයා 15
පරක්කම. ශක්තිය 398
පරහර. නවුඩා 638
පරාසු : මල අය 405

පදී

පරාධීන : අනුන් අයිති (දෙය)
පරාභව. විනාශ, නිඳු
පරායණ, නිවාණය
පරායණ : ආශ්‍රය, තත්පරයා, ප්‍රිය වස්තු
පරායත්ත : අනුන් අයිති (දෙය)
පරි-හාත්පස, පරිවේෂද, පූජා, ආලිඛන, වර්ජන, දෙඝකථන, හැඳීම, අවමාන, ආධාර, භොජන, ශොක, ව්‍යාපත්ති, ඝභාව, ලක්ෂණ, (යනාදියෙහි)
පරිකිත්තිත : ප්‍රකාශකරණලද 957
පරිඝ්ඨක. කරුණු පරීක්ෂාකරන්නා
පරිඝ්ඨාර. පිරිවර, උපකරණ, අලඬකාර
පරිඝ්ඨිත්ත : වටකළ (දෙය)
පරිඛාf අගල
පරිගහ. අයිති, පිරිවර, භාර්‍යා
පරිචය. පුරුදු
පරිචාරක. දාසයා
පරිචාරික. දාසයා
පරිචේඡද. පරිචේඡදය
පරිජන. පිරිවර ජනයා
පරිණත : මුහුකළ (දෙය)
පරිණය. විවාහය
පරිණහ. පුළුල
පරිතාප. දුකය
පරිතොස-හාත්පසින් (යන අර්ථයෙහි)
පරිතොසන, සතුට 887
පරිත්ත, රක්ෂා
පරිත්ත : අල්පාර්ථය
පරිත්තාණ, රක්ෂා 819, 1029
පරිදෙව. හැඬීම
පරිදූව. වැලපීම, හැඬීම
පරිධී. ඉරමඬල
පරිපන්ථ. සතුරා

පල

පරිබ්බය. වැටුප් 1018
පරිබාහිර : පිටත් (දෙය)
පරිභව. අවමානය 1173
පරිභාසන, ආක්‍රෝශ, ව්‍යවස්ථා, බැඹලීම් (යන මෙහි)
පරිභූත : අවමානප්‍රාප්තයා
පරිමල. පෙම්කරු සුවඳ
පරිමාණ, ප්‍රමාණය 1186
පරියත්ත, සිත්සේ (යන අර්ථයෙහි)
පරියත්තිf පර්‍යාප්තිf (ත්‍රිපිටක) 1190
පරියන්ත : පසුවූ (දෙය)
පරියාපන්න : ඇතුළත් (දෙය)
පරියාය. හෙතු, දෙශනා, වාර, වෙවචන, ප්‍රකාර, ප්‍රස්තාව
පරියෙඨිf සෙවීම
පරියෙසනාf සෙවීම
පරියෙසිත : සොයනලද (දෙය)
පරියොසාන, අවසානය
පරිවත්ත. ප්‍රතිදූනය
පරිවාද. නුගුණ කීම
පරිවාදිනිf සත් තනක් ඇති විණවපරිවාර. පරිජන, කඩුකොපු, ජත්‍රාදි උපකරණ
පරිවෙස. ඉරමඬල
පරිසර. සමීප භූමිය
පරිසාf පිරිස
පරිස්සඬග. වැළඳගැන්ම
පරිස්සම. ආයාසය 914
පරිස්සාවන, පෙරහන
පරිහාර. හැරීම, උපස්ථාන, රක්ෂා
පරිහාරක, වළලල්ල
පරිහාස. ක්‍රීඩාව
පරෙත : මළාහු, ප්‍රේතයොනියෙහි උපන්නාහු
පරොසත : සියෙන් වැඩි (දෙය)
පල, පලම
පලඝඩ. වඩුවා

පරිකර. ආභරණය 283
පරිතෙතාම. ඇතුන්පිට අතුරණ චිත්‍රකම්ඛිලි 365
පරිපෙලව, දසපුර 592
පරිමුජ. අලසයා 517
පලඝණ්ඩ. සුධාජීවීහු 506
පලංකාf ගොටුකොල 583
පලල, මාංසය 280

පස

පලඹු. රතලූහුනු
පලය. කලපවිනාශ, අදයීන
පලවඟ. වඳුරා
පලාප. බොල්වී, නිරර්ථක වචන 1096
පලා(ළා)යන, බිඳී පලා(ළා)යාම
පලාල. පිදුරු
පලාස. පලාවන් පැහැය, පත්‍ර, කෑල ගස්
පලාසාද. කඟවේණ
පලිඝ. කණයම
පලිත, නර—සුදුවූ හිසකේ ආදිය
පලලඬක. ඇඳ
පලලලී, කුඩා විල
පලලව. ලා පත්‍රය
පව. ධානාදිය පවිත්‍රකිරීම
පවත්තිf ප්‍රවෘත්ති, වෘත්තානන්ත 944
පවන. සුළඟ
පවර: උතුම් (දෙය)
පවහන, වෙඩි
පවාරණාf වැලකීම්, ආරාධනා
පවාහ. ජලවෙග, ප්‍රවෘත්ති 1115
පවාළ, පබළු, අඹකුර
පවිත්ත : පවිත්‍ර (දෙය)
පවිඝසීලෙස. විවාදඋපන්නයා
පවිණ : දැක්කයා
පවුඩදරිf මහත්වූ භූමි විවරය 1009
පවෙණිf ආස්තරණ, කොශකලාප
පසංසාf පැසසීම 1154, 1163, 1182, 1191
පසත. හකුළුවනලද හස්තතලය, උලක්කුව—පත
පසත්ථ. පසස්නාලද (දෙය)
පසද. මෘගවිශෙෂයක්

පාක

පසනන : නිර්මල ජලය, පැහැදුනු 1025
පසන්නතාf ප්‍රසන්නබව
පසයහ. බලාත්කාරය
පසර. පැතිරීම
පසව. මල්, ගෙඩි, උත්පත්ති, ප්‍රසූති 620
පසාද. ප්‍රසන්නතාව 1165
පසාධන, ආභරණය
පසිතිf බැඳීනය
පසිඛ : ප්‍රසිඛ (දෙය)
පසිඛිf ප්‍රසිඛිය
පසු. (මෘගාදි) සිවුපාසත්, එළු
පසුපති. ඊශ්වරයා
පසුපාලන, ගෙරි රැකීම
පසූතාf දරුලද සත්‍රී
පසූතිf ප්‍රසූතවීම
පසූතිකාf දරුලද සත්‍රී
පසස, පාඤ්චය—ඇලය
පසසවය, පාඤ්ච දෙක 262
පසසාව. මූත්‍ර 1013
පඝසාවමඟහ. මූත්‍රමාර්ගීය 848
පසසාස. ප්‍රාශ්වාසය
පහරණ, ආයුධය 385
පහා(ණ)න. ප්‍රහාණය 778
පහාර. පහරදීම, යාම නම්වූ කාල විශෙෂය
පහාරාද. එනම් අසුරිඳු
පහූත : බොහෝ (දෙය)
පහෙණක. හුන් තැනට යවන පඹුර
පළචර, මහලු පිළි

පා.

පා. (එක:) වාත, පිත්ත (යන මෙහි)
පාක. පිසීම, විපාකය 1088

පවනතු. සවිඥ 1
පවනාසන. සපියා 654
පවමාන. සුළඟ 38
පවි. වප්‍රාසුධය 24
පවෙණිf ඇතුන්පිට අතුරණ චිත්‍ර කම්බිලි 365
පසනනාf සුරා 533
පසව්‍ය : විපරීතය 719
පසහ. බලාත්කාරය 400
පසෙවක. කරවිය හෙවත් විණඹරුව 138
පසසති, පලඇටය 278
පාකල, උපුල්කොල, කොටවන් 303, 592

පාණ්‍ය

පාකට : ප්‍රසිඛ (දෙය) 1016
පාකඛාන, මුළුතැන් ගෙය
පාකසාසන. ශක්‍රයා
පාකාර. පවුර
පාචන, කැව්පි
පාචානල. පාකාගනිය 972
පාචිf පූජිදිශාව 1194
පාජිතු. රථාචාර්‍යයා
පාටල. (පලොල්මල් පැහැ වැනි) සුදුමුසු රත
පාටලිපුත්‍තක, පැළලුප් නුවර
පාටලිf පලොල්
පාටිකාf සඳකඩපහණ
පාටිපද. පෑලවිය
පාටිභොග. ඇපය
පාටිභාරිය, ප්‍රාතිහාර්‍යය
පාටිහිර, ප්‍රාතිහාර්‍යය
පාටිහෙර, ප්‍රාතිහාර්‍යය
පාඨ. හැදෑරීම 1177
පාඨාf දියමිත්‍තා
පාඨීන. පෙපියා
පාණ. ජීවිතය, ශක්‍තිය, සත්‍වයා, හෘදයගතවූ වාතය
පාණක. පණුවා
පාණි. හස්තය, සත්‍වයා, (බිම් සිලුටු කරණ) දුරුමය හස්තය 93
පාණිගහණ. විවාහය 931
පාණිඝ. අත්තල ගසන්නා
පාණිමුත්තා, අඩයපි ආදිය
පාණිය. අත්තල ගසන්නා
පාණිවාද. අත්තල ගසනනා
පාණී. සත්‍වයා
පාණ්‍යඝ, පෙකනිය 1058

පාප

පාතාල, නාගභවනය, වඩබාමුඛය
පාතිf පාත්‍රය
පාතිමොක්ඛ, පාමොක් 780
පාතු-ප්‍රාදුර්භාව, සම්මුඛත්ව, ප්‍රකාශ, උත්පත්ති (යන මෙහි)
පාතුභාව. ප්‍රාදුර්භාව 1167, 1168, 1171
පාතො-පූර්‍වාහ්ණයෙහි
පාථෙය්‍ය, මාර්ගොපකරණ
පාද. සතරෙන් කොටස, චරණ, ප්‍රත්‍යන්තපර්‍වතය, රශ්මිය, මුල
පාදකටක. නුරුවලා—පාදුහරණ
පාදගණ්ඨිf ගොප්අටය
පාදඝට, පාදුග්‍රය, (අක්පතුල)
පාදඟද, නුරුවලා—සත්‍රීන්ගේ පාදුහරණ
පාදප. වෘක්‍ෂය
පාදපරිවාරිකාf භාග්‍යාව
පාදඵොට. පයපොල
පාදඞ්ගත : පයට ගිත ද්‍රව්‍ය 1035
පාදික : ප යනාදි උපසර්ගී 1033
පාදුf වහන්
පාදුකාf මරවැඩ
පාදුදර. සර්පයා
පාදෙදක, පා දෙනා පැන්
පාන, පියයුතු (දේ), පානක්‍රියා 398, 1129
පානකූප. ලිඳ
පානමණ්ඩල, පානභූමිය
පානීය, ජලය
පාප, පව 1162, 1064, 1093, 1096, 1106, 1109
පාපන, ප්‍රාපණය 1012
පාපභීරුතාf පාපයෙහි භය

පාකින. නීචයා 516
පාක්‍ය, බලල්ඵණ 461
පාචිකාf දියමිත්‍තා 582
පාටිහාරක. ඉන්‍ද්‍රජාලිකයා 512
පාණ. ශක්‍තිය 398
පාණිගහිකාf භාග්‍යාව 237
පාණිඝ. අත්කලගසන්නා 511
පාණිපීලන, විවාහය 318
පාදුකාර. සොම්මරු 508
පාදපත්ත. රුඛොන ඔඩම 534
පාපවෙලිf දියමිත්‍තා 582
පාමර. නීචයා 516
පායස. සරලද්‍රව 306

පාස

පාපිමනතු. වශවර්තීමාරයා
පාපුණන, පැමිණීම 1177
පාභත, මිල, පඬුරු
පාම, චිතචර්‍ණිකා නම් කුෂ්‌ඨය
පාමොක්‍ඛ : උතුම් (දෙය)
පාමොජ්ජ, සතෙනාෂය
පායාස. කිරිබත
පායිත : බොනලදු 1008
පාශු. හුදය
පායො-බාහුල්‍යයෙහි
පාර, නිවන, එතර (පාරං-නි)
පාරද. රසදිය
පාරම්පරිය, උපදෙශ පරම්පරාව
පාරලෝකික, පරලොවදී විඳෙයුතු ඵලය
පාරිපත. පරෙවියා 984
පාරිවත. පරෙවියා
පාරිචරියාf පාරිචය්‍යාව — වතාවත් කිරීම 930
පාරිජත්තක. පරසතු රුක
පාරිජාතක. පරසතු රුක
පාරූපන, පෙරවීම 834
පාරෙවට. පරෙවියා
පාරෙවත. පරෙවියා
පාලිත : රකිනලද්දේ
පාවක. ගිනි
පාවන, ධාන්‍ය පවිත්‍රකිරීම
පාවාර. උතුරුසළුව
පාවුස. වසසානය, ලූහුල්ලූ
පාස. පක්‍ෂි ආදීන් බඳනා මල, (කෙසනාමය පුළුවූ කල) කෙශ කලාපය
පාසක. පසඇට 893
පාසඬ. (සයානුවක්) පාෂාඬයෝ
පාසනී. විලුඹ

පිඬ්

පාසාණ. (කැට) ගල්
පාසාණදූරණ. ගල් පලන පෙනුම
පාසාණමච්ඡ. පෙපියා
පාසාද. ප්‍රාසාදය, සිවුරැස් ගෙය 1100
පාහුන : අමුත්තා
පාළිf (තුරු) පෙළ, මියර, පාඨ, පනතිය
පාළිභද්‍ර. එරබදු

පි.

පි.f (එක :) සොම්, භාග්‍ය (යන මෙහි)
පික. කොවුල් පක්‍ෂියා 633
පිහ. ගොරදට බඳු පැහැය
පිඟල. එනම් ඇන්කුලය, ගොරදට බඳු පැහැය
පිඟලමක්‍ඛිකාf ඇටලේ මැස්සා
පිටු. පුළුන්
පිටුල. එනම් ගස—නාවාගස
පිච්ඡිල; ඉඹුල්
පිඤ්ඡ, පක්‍ෂිපත්‍ර, මොනරපිල 1085
පිටක, භාජන, පය්‍යාපති
පිඨ, පිට
පිඨ : සුණු කරණ ලදැ
පිඨක. පූප—පිටියෙන් පිසූ කැවිලි
පිඨසංඝාටක, දෙරබාව
පිඨීf පිට
පිඨර. සැළිය
පිඬ. ජීවිතවෘත්තිය, ශරීරය, පිඬුකිරීම, ගොලාකාර (දෙය)
පිඬක. තුරුක්තෙල්
පිඬන, පිඬුකිරීම 1017
පිඬිකාf රථනැබ
පිඩිත : පුඩුගණන, හැසුනු (දෙය)

පාරගූ. සම්‍පූර්ණ 1
පාරිභද්‍ර. පරසතුරුක, දේවදාර 28, 568
පාරිහාර්‍ය, උපුල්කොල, කොච්චන්, 303, 592
පාකල, කුඩයසි ප්‍රසිඛ සුගන්‍ධද්‍රව්‍යයක් 592
පාවුඝාඝනීf වළුරුමෑ 582
පිජර, හිරියල් 493
පිණ්ඩ, යකඩ 493
පිඬිතක. කුකුරුමුවන් 567
පිතුවන, සොහොන 405
පිනාකී. ඊශ්වරයා 16

පිඪ

පිතරෝ. මච්පියෝ (ප්‍රථමාබහුවච න විභක්තාන්තනත පදයි)
පිතාමහ. මුත්තා, මහබඹහු
පිතු. බ්‍රහ්මයා, පියා
පිතුච්ඡාf පියාගේ සහෝදරී
පිත්තා, පිත
පිධාන, පියන 811, 1170, 1201
පිනාස. නාසිකා රොගය
පිපාසාf බොහුකැමැත්ත 1057
පිප්ඵල, පුලිලරුක, කඬකතුර
පිප්ඵලීf පුලිල, වගපුල්
පිය. සැමියා, පලුපත 668
පිය : ප්‍රිය දෙය 1067
පියක. කොළොම්, පියාගස්, නිත් මුවා 1004
පියඞ්ගුf තණ, පුවඟු
පියාf භාර්‍යාව 973
පියාල. පියල්ගස
පිලක්ඛ. පුලිල
පිලන්ධන ආභරණය
පිලව. මහවෙල්ලු
පිලලුක. බාලයා
පිසඞ්ග. ගොරදට බඳු පැහැය
පිසාච. පිසස්—දෙවයොනි විශෙෂ යෙක්
පිසිත, මාංසය
පිසුණ : කේලාම් කියන්නා
පිහාf තෘෂ්ණාව
පිළකාf පොල—පිඩකාව

පී.

පීඨ, කොළොම්බුව, පුටුව, සල්පිල, ආසනය 1099
පීඨන්තර, පුටු විශෙෂයක්—දික්හ ඟලා පුටුව
පීඨසප්පි : පිළු

පුඪ

පීඨිකාf පුටුව
පීණ(න)න, පිණවීම
පීත : රන්වන්, සතතුෂ්ටයා, බොනලදද
පීතක, හිරියල්
පීතනක. ඇම්බැරිල්ලං
පීතසාල. පියාගස්
පීතිf ප්‍රීතිය 1123
පීන : සම්පූර්ණ (දෙය)
පීයූස. සුධාභොජනය
පීලු. පලු
පීවර : සම්පූර්ණ (දෙය)
පීළාf පීඩාව 1095

පු.

පු. (එක :) මල, නිරය, (යන මෙහි)
පුකුසු. බඹුරා
පුගඟල. සත්ව, ආත්ම
පුඟව. වෘෂභයා
පුඟව : ශ්‍රෙෂ්ඨයා
පුච්මන්ද. කොසඹ
පුඡ; වාලධිය
පුඡන, ප්‍රශනය 1186
පුඡමූල, වාලධිය මූල
පුඡාf ප්‍රශනය 949, 1198
පුඡිත : විචාරණලද්ද 1076
පුඤ්ජ. සමූහය 1085
පුඤ්ඤ, කුසලය
පුඤ්ඤ : යහපත්, පවිත්‍ර
පුඤ්ඤවනතු : කෘතපුණ්‍යයා, (ස්ත්‍රී ලිඟු වූ කලැ පුඤ්ඤවතී, පුඤ්ඤවධානී කියා වේ) 1007
පුඤ්ඤාභිසංඛාර. පුණ්‍යාභිසංස්කාරය 832
පුටභෙදන, තුවර [ණලද
පුඩ : විචාරණලද, පොඟණය කර

පිප්පල. ඇසටු 551
පිසුන, කොකුම් 303
පිතදුරු, දේවදුරු 568
පිතදුම. වතුවැල් 586
පිතන, කොකුම් 303
පිතසාර. රන්වන් සඳුන් 301
පිත ඔර. විෂ්ණු 16
පිති. අශවයා 368
පිලුපණ්ණිf මොරගස, කෙම්වැල 581, 591
පුකබල : උතුම් දෙය 694
පුඤ්ඤජනිස්සර. මෙසමුනිරජ 32

පුඤ්ඤ

පුඬරීක. එනම් දිගැන්හු, ඇටඹ, වෘක්‍ෂයා
පුඬරීක, පදුම සියක්ලක්‍ෂය, හෙළ පියුම්
පුණණ : සම්පූර්ණ දෙය
පුණණකුමහ. පුන්කලස
පුණණපත්ත. සතුටු පඬුර
පුණණමාf මැදි පොහොය—පුර ප සලොස්වක
පුණණමාසීf මැදි පොහොය
පුත්ත. පුත්‍රයා, (ඒකශෙෂව බහුවච න වූ කල පුත්‍ර දුහිතෘ දෙපක්‍ෂය වම නම්වේ) දරුවා 1046
පුත්තා. පුතුන් හා දුන් (වි : ප :)
පුත්තාධිතුf පුතුන් හා දුන්
පුථු-වර්‍ජනාර්‍ථයෙහි
පුථු : මහත් (දෙය)
පුථුක. බාලයා
පුථු(ථ)ගත්තතාf විවේකය
පුථුජ්ජන : නීචයා, මූඪයා
පුථුල : මහත් (දෙය)
පුථුලොම. මත්ස්‍යයා
පුථුවීf භූමිය [ර්‍ථයෙහි)
පුන-විශෙෂයෙහි, නැවත (යන අ
පුනක්‍රියාf පශ්චිමක්‍රියා 1179
පුනරත්ත. නැවත යන අර්‍ථ 957
පුනනනවාf සුළඟුරුද
පුනපපුනං-නැවත නැවත (යන අ ර්‍ථයෙහි)
පුනපපුනක්‍රියාf නැවත නැවත කිරීම 1170
පුනබ්බසු. පුනාවසය
පුනනාග. දෙඹගස
පුපඵ, මල්, ඔසප් 1081, 1105, 1120

පුරෙ

පුපඵඡඩ්ඩක. බඹුරා
පුපඵදනත. (එනම්) දිගැන්හු
පුපඵවතීf ඔසප්වූ සත්‍රී
පුබ්බ. පූර්‍ව — සැරව, අභිමුඛ, ආදි 1036
පුබ්බ : පළමු (දෙය), දිශාදිය
පුබ්බකත්තික. ඉල්මස
පුබ්බකම්ම, පූර්‍වකර්‍මය 1185 [ධයා
පුබ්බඟම. නෙත්තියෙහි යන යොදයා
පුබ්බජ : වැඩිමහල් සහෝදරයා
පුබ්බදෙව. අසුරයා [ඹය
පුබ්බනන. හැල් ආදි ධාන්‍යවිශෙ
පුබ්බවිදෙහ පූර්‍වවිදෙහය
පුබ්බසෙල. උදයපර්‍වතය
පුම. පුරුෂ
පුමත්තාදි. පුන්නපුංසකත්වාදිය 910
පුරf, නුවර, ගෘහවාචී කලෑ පුං :
පුරක්ඛත : අභිෂෙක ලද්දේ, පූජන ලද්දේ, අභිමුඛකරණලද්දේ
පුරතො-අභිමුඛයෙහි
පුරතොකත : අභිමුඛ කරණලද්දේ 891
පුරත්ථා-පූර්‍වදිග, පුරාශබ්දර්‍ථ, අභිමුඛාර්‍ථ, ප්‍රථමාර්‍ථ
පුරා-ප්‍රබන්ධ, චිරාතීත, ආසන්න, අනාගතකාල, (යන මෙහි)
පුරාණ : පරණ (දෙය)
පුරාතන : පරණ දෙය
පුරින්ද. ශක්‍රයා
පුරිස. මනුෂ්‍ය, ආත්ම 1026
පුරිසමෙධ. එනම් මහායාගය
පුරෙ-අභිමුඛයෙහි
පුරෙගාමී : නෙත්තියෙහි යන යෝධයා—පෙරටුව යන යෝධයා

පුණ්ඩරීකකප්ප. විෂ්ණු 16
පුත්තික, මීපැනි 494
පුථුජ්ජන. නීචයා 516
පුථුපණණීf පුස්වැනන 584
පුනබ්භව. නියපොතු 268
පුපඵධනවා. අනඹයා 42
පුබ්බජ. අසුරයෝ 14
පුර. ඉඟුල් 557

පුරන්දර. ශක්‍රයා 20
පුරස්සර. පෙරටුව යන යෝධයා 379
පුරාණපුරිස. විෂ්ණු 16
පුරිසදම්මසාරථි. බුදුරජ 1
පුරිසාජඤ්ඤ. බුදුරජ 1
පුරිසාසිසය. බුදුරජ 1
පුරීසුත්තම. බුදුරජ, විෂ්ණු 1, 16

පෙත

පුරෙචර: නෙතතියෙහි යන යෝධයා
පුරෙචාර්: නෙතතියෙහි යන යෝධයා
පුලින, වැලි
පුලොම. වේපචිත්ති අසුරයා
පුසස. පුසේනැකත, දුරුතුමස
පුඤ්ඤරථ. එනම් රථය—ක්‍රීඩාදී ගමන්පිණිස වූ රථයයි
පුලව. පණු
පුළින, වැලි

පූ.

පූග. පුවක් ගස, සමූහය 630
පූජාf පුද 1162, 1170, 1175, 1176, 1182, 1184, 1185
පූජිත: පුදනලද
පූජ්ජ: පූජාහී 1098
පූජන, සත්කාරය 1084
පූත: පවිත්‍ර (දෙය) 1070
පූතඔු, පවිත්‍ර ජලය 884
පූතික. කවුකරද
පූතිකඬ, සරලගස
පූතිගන්ධි: දුගඳ (දෙය)
පූතිමූත්‍ර, ගොමූත්‍ර
පූතිලතාf කිඳි
පූප. පිටියෙන් පිසූ කැවිලි
පූපඝණ්ය. පූවෙලෙන්දෑ
පූපිය. පූවෙලෙන්දෑ
පූය. පූයාව—සැරව 950
පූරිත: පිරුණු දෑ—පුරණලද දෑ

පෙ.

පෙඛුණ, පක්ෂිපත්‍රය
පෙචච-අන්‍යභවයෙහි—පරලොව
පෙටක. පැස
පෙත: මලාහු, ප්‍රේත යෝනියෙහි උපන්නාහු 1110

පලව

පෙතයොනිජ: ප්‍රේත යෝනියෙහි උපන් අය 935
පෙම, ප්‍රේමය
පෙය්‍ය, පානය කටයුතු දේ 1123
පෙලක. සාවා
පෙලව: තුනී (දෙය)
පෙලා(ළා)f පෙට්ටිය
පෙසකාර. පිළි වියන්නා
පෙසල: දැක්ක, සුන්දර, සිත්කලු 1070
පෙසස. දූසයා

පො.

පොක්ඛර. කරාවිය
පොක්ඛර, පද්මය, ශරීරය, වාද්‍ය භාණ්ඩමුඛය, ශොභනත්වය, ජලය, ඇතුන්ගේ සොඬඅග
පොක්ඛරණීf පොකුණ
පොක්ඛරසාතක. තල්රෙහෙරු
පොට. වැලුක් 1125
පොටගල. වැළුක්
පොඨ(ථ)න, ගෙඩිදීම—ගැසීම1124
පොඬපදාf උතුරුෆුටුපය
පොඬපාද. බිනරමස
පොණ: අවනත, ගමන්ගිර
පොත. වෙඩ්, බාලයා 1078
පොතක. බාලයා
පොතවාහ. නැව් පදින්නා 988
පොත්ථ, ලිපි ආදි ක්‍රියා
පොත්ථක. නියඳින් කළ වස්ත්‍රය, ග්‍රන්ථය, ලිපි ආදි ක්‍රියා
පොත්ථලිකාf පෙතැල්ල—වස්ත්‍ර දන්තාදියෙන් කළ රූපය
පොරිස, මිනිස්පමණ, ශරභාවය
පොස. පුරුෂයා
පොසිත: පොෂණය කරණලද්දේ 1076
පලව. පසුර
පලවහ. වඳුරා
පලවහම. වඳුරා

පුරොග. පෙරටුව යන යෝධයා 379
පුරොගම. පෙරටුව යන යෝධයා 379
පූජිය. දෙවියෝ 12
පූතනාf සේනාව, අරළු, 381, 569
පූතිකරජ. කවුකරද 566
පූතිඵලිf බෝදිගස් 586
පුරණිf ඉඹුල්ගස්—රුක්බුරුද 565
පෙඬාf ඳෝලාව 373
පොටගල. කුලල්බට 601
පලව, මැඩියා 675
පලීගතාසක. වල්එරබදු—වැල්එරඛදු 566
පලුන, අශ්වගමනක් 368

එව

එ. (එක :) යාගසාධන, වාත, තියුණු වචන, එ යන අනුකරණ, නිෂ්ප්‍රයොජන වචන, ප යන අක්ෂරයාගේ කායී (යන මෙහි)
එගඟව. හඟුළු
එඟුන. මැදින්මස
එඟුනීf පුවපල්, උක්‍රපල්
එණ්ඩික. මූරුවා
එණී. සපියා
එරසු. කෙටෙරිය—පොරව
එරුස : රූක්ෂ වසතු, කර්කශ වචන
එල, විපාක සිත, හෙතුවෙන් කරණලද්ද, ප්‍රයොජනය, ධාන්‍යාදිය, පැසුනු ගෙඩි, සත්ත්‍රීපුරුෂ නිමිති .
එලක, පලිහ 1009, 1107
එලඟාහී. එල ගන්නා රුක 903
එලචිත්ත, විපාක සිත 951
එලවනතු : එල ඇති වෘක්ෂ (ආදිය) (සත්‍රීලිඟු වූ කල "එලවතී, එල වතතී" කියා වේ)
එලින : එල ඇති වෘක්ෂය
එලී: එල ඇති වෘක්ෂ (ආදිය) (සත්‍රී ලිඟු වූ කල 'එලිනී' කියා වේ)
එලු, පූරුක
එසස. සපඤ්ඤ

ඒ.

ඒණ්ඩ, ඉක්ෂුවිකාරය—පැණි
ඒතීf වැඩීම
ඒරුසක, ශක්‍රයාගේ උයන
ඒල. සීවැල
ඒසු. සෑපය
ඒසුකාf පලඇට
ඒසුලිකාf පලඇට

ඕ.

ඕය. පලුපත

ඔ.

ඔව : ව්‍යඤ්ජන දෙය

ඛනඩු

ඵුවන, පැළිම
ඵුලිඟ, ගිනිපුපුර
ඵුල්ල. මල්ගෙණ සිටි වෘක්ෂය
ඵුසිත, දියබිඳුව
ඵුසසරාඟ. මාණික්‍ය විශෙෂයක්

ඓ.

ඓඟහු. කොටදිඹුලා
ඓඟහු : අසාර දෙය
ඓණ්ඩ. පෙණෙල
ඓණ්ඩඵල්ම. පෙණෙල රුක 822

ඖ.

ඖට. පොල—පිළිකා 1048
ඖඛ්බබ. සපෘෂ්ටව්‍යය—කා යෙදිය යෙන් වැළඳගතයුත්ත

බ.

බ. (එක:) නාරජහුගේ ආයුධයුග්ම, වකාරශකාර යන්ගේ කායී, කලය, (යන මෙහි)
බක. කොකා 1042
බදර. ඩෙබර ඵල
බදරීf කපු
බදරීf ඩෙබර
බඛ : බඳනාලද (දෙය)
බඛවෙර, බඛවෙරය
බධිර. බිහිරා
බන්ධකීf ඛුතීසත්‍ර
බන්ධන, බැඳීම, පයමල, 1014, 1128, 1166, 1180
බන්ධනඟණීf පයමල 520
බන්ධනාගාර, සිරගෙය
බන්ධව. නෑයා
බන්ධනාලය. බන්ධනාගාරය — සිරගෙය 1011
බන්ධු. නෑයා
බන්ධුක. බඳුවද
බන්ධුජීවක. බඳුවද

එලපුර. ලප්නාරන් 577
එලිනීf පුවඟු 571
එලීf පුවඟු 571
එසස. චරපුරුෂයා 347

ඵුසීf කටුවැල්ඛටු 585
ඓණිල. ඩෙබර 558
බන්ධුකපුපඵ. පියාඹස 563

බ්‍රහ්මා

බපප. කඳුලූ
බබ්බු. බළල්, මුහුවි
බරිහ, මොණරපිල
බරිහි. මොණරා
බරිහිස, කුසතණ
බල, සෙනා, ශක්‍ති, සථූලභාව 781, 945, 1008, 1094
බලක්කාර. බලාත්කාරය 1130, 1149
බලන්‍යස. සෙනාවින්‍යස 1008
බලවං-අතිශයාර්‍ථයෙහි
බලසජ්ජන, සෙනඟ සැරසීම 861
බලාකාf කණකොකා
බලි. පූජා, කරවුවර, අසුරවිශෙෂ 1047
බලිපූඨ. කවුඩා
බලිවද්‍ද. ගොණා
බහි-බැහැර—පිටතින්
බහිඩා-බැහැර
බහු : න්‍යූනදිසංඛ්‍යා, බහුලාර්‍ථ
බහුතර: අතිබහුල (දෙය) 957
බහුත්ත, බහුලත්ව
බහුපදෙ. බොහෝදෑ දෙන්නා 723
බහුභෙද : මිශ්‍ර දෙය
බහුල : බොහෝ (දෙය)
බහුලාf එන්සාල් 1010
බහුවාරක. ලෝල
බහුවිධ : නානාප්‍රකාර (දෙය)
බළිස. බිළිය 1025

බා.

බාකුචිf බෝදිගස්
බාණ. ශරය
බාණධි. භියවුර
බාධාf දුක්, වැලකීම්

බිලා

බාරාණසීf බරණැස් නුවර
බාල : ප්‍රථමවයසින් යුක්තයා, අඥ නයා
බාලක. බාලයා 1118
බාලත්තf බාලබව
බාලත්‍ත, බාලබව
බාලිස : මූඪ, බාල
බාල්‍ය, බාලබව
බාලෘදි. වයස් 1079
බාහාf බාහුව
බාහිර: පිටත් (දෙය)
බාහිරං-බාහ්‍යර්‍ථයෙහි
බාහිරා-බාහ්‍යර්‍ථයෙහි
බාහු.f බාහුව
බාහුජ. ක්‍ෂත්‍රියයා
බාහුමූල, කිසිල්ල
බාහුමූලවිභූසණ, අඟුපලඳනාව
බාහුල්‍ය, බාහ්‍යර්‍ථයෙහි 1153
බාහ්‍ය, බාහ්‍යර්‍ථයෙහි 1153
බාළ්හ, අතිශය, ද්‍රව්‍යවාචිකල:

බි.

බිඳු. අනුස්වාරය, සවලපය
බිඹ, ප්‍රතිමාව, මණ්ඩලය, කෙම් ඵලය 992
බිඹාf යසොධරාදෙවි
බිම්බිකාf කෙම්වැල
බිම්බිකාඵල, කෙම්ඵල 920
බිඹොහන, කොටටය
බිල, භාගය, විවරය 1092
බිලඟ. කාඩ්
බිලල. බෙලි
බිසකණ්ඨිකාf කණකොකා
බිලාර. බළලා
බිලාල, බළල්ලුණු,

බල (ලි) ධංසි. විෂ්ණු 16
බලාය. දෙව්ලොව 10
බලාරාති. ශක්‍රයා 20
බළිඟුජ. කවුඩා 638
බහිඪ, හිරිවේරිය 591
බහුකඛම. සර්‍වඥ 1
බහුරූප. දුම්මල 304
බහුලාf එන්සාල් 591
බහුසුතාf සාතාවාරිය 585
බාලනඛය. කිඹිරිගස 567
බාලෙය. කොටළුවෝ 502
බිලෙසය. සප්‍රියා 654

බ්‍රහ්ම

බීජ, කාරණය, බිත්තරය, පුරුෂ නිම්මාන 1092

බී.

බීජකොස. පියුම්කෙම්බ
බීජපූර. ලප්නාරන්
බීහවජ්ජ: විප්‍රකාරප්‍රාපන, භයංකර

බු.

බුඩ. ප්‍රාඥ, තථාගත
බුඩිf ප්‍රඥව 1034, 1061
බුධ. පණ්ඩිතයා 1072, 1074, 1105
බුන්ද. මුල
බුන්දිකාබඩ. මලවිශෙෂය
බුභුක්ඛිත : ක්ෂුධා ඇත්තා
බෙලුව. බෙලි
බොධ. ඥානය 944
බොධකර. වන්දිභට්ටයා
බොධිf සම්‍යඤ්ඤානඥනය, ආර්‍යමාර්ගය
බොධි. පණින
බොධි.f ඇසතුරුක
බොධිඤ්ඤම. බොධිවෘක්ෂය 1038
බොන්දි. ශරීරය
බ්‍යග්ඝිf කටුවැල්බටු
බ්‍යප. පතාළ (දෙය) 1071
බ්‍යාපන, ව්‍යාපත්තිය 1173
බ්‍යූහ. විනිවිදනොගිය විටිය, සේනා වින්‍යාසය, සමූහය
බ්‍රහතීf හෙළබටු
බ්‍රහ : මහත් (දෙය)
බ්‍රහම, වෙදය, තාපස 812
බ්‍රහම. බඹහු, තථාගත, ශ්‍රෙෂ්ඨ, බමුණු, මව්පිය 1118
බ්‍රහමචරිය, දාන, බඹවිහරණ, සස්න, මෛථුනවිරති, වතාවත්, සුදුරසනොතාඹ, පවශීල, ආර්‍යමාර්ග, පෞසථාඞ්ග, ධෛර්‍ය
බ්‍රහමචාරී. බ්‍රහ්මචාරීහු 409

භ.

භ. (එක:) බමරු, භගන, (යන මෙහි)
භ, නැකැත්—තරු 1082, 1093
භඤ්ඣක : භඤ්ඣණසීලී අය
භඤ්ඣණ, කෑම, 1004, 1103
භඤ්ඣිත : අනුභවකරණලද්ද 1005
භග, යොනිමාර්ගය, කාමය, සම්භිය, ප්‍රාධාන්‍යය, ධර්මය, වීර්‍යය, කීර්තිය
භගඳලාf එනම් රොගය
භගවනතු. පූජාර්හ, තථාගත 1098
භඟු. එනම් වෙදකර්‍ම සෘෂි
භඟධ.P එනම් ජනපදය
භඳ, එනම් වස්තුවිශෙෂ 1130
භඳ. භෙදනය, තරඬය 1009, 1130
භව්ව. දුසයා
භජිත : බදිනලද්ද 1076
භට. යොධයා
භඩ : බදිනලද්ද, ගිලිහුණු (දෙය)
භඩ්යව. බැඳි යව 463
භණ්ඩ : කියනලද්ද
භණ්ඩාකීf වම්බටු
භඬ, භාජනාදී උපකරණ, වෙළඳාම් මිලවූ ධනය
භඬන, විවාදය
භඬාකීf වම්බටු
භඬික. බදුවද
භඬිකාf බදුවද
භඬිල. මහරි
භණ්ඩු. හිස මුඩු තැනැත්තේ
භත්ත, බත්
භතක. බැලමෙහෙ කරන්නා

බුඩ. බුදහු 61
බ්‍යාජ. සටබව 177
බ්‍රහතීf කටුවැල්බටු 588
බ්‍රහමපුත්ත. විෂහෙදයක් 655
බ්‍රහමගුත්ත. සම්භූ 1

බ්‍රහමීf නෙපුල 105
භගග. ඊශ්වරයා 16
භඟවීf ඡීනණ 599
භජමාන : යුක්තීසඟතක්‍රියාව 353
භඬීf වැල්මදට 582

හලලි

හත්තකාර. අරක්කැමියා
හත්ථි බැළමෙහෙය, පොෂණය, වැටුප්
හත්ථිf විභාගය, සෙවනය
හත්ථු. සැමියා, දරන්නා
හද්ද: ඉෂ්ට, සුන්දර 894
හද්දකච්චානාf යශෝධරාදෙවි
හද්දකුම්භ. පුන්කලස
හද්දදූරු. දේවදූරු
හද්දපදාf පුවපුවුපය
හද්දපීඨ, භද්‍රපීඨය
හද්දමුත්තා, වම්මුතු
හන්තන්තා, භ්‍රාන්තිය 1087
හන්තර, නක්ෂත්‍රවිශෙෂ 931
හබ්බ: යොග්‍ය, මතු වන (දෙය)
හම. ජලනිගීමය — දිය යනපිණිස ප්‍රාකාරයෙහි හා ගෘහඛාතාදියෙහි තබන වාර්මාගීය, ලියන වඩුවන්ගේ උපකරණයක්, මිථ්‍යාමතිය
හමකාර. ලියනවඩුවා
හමර. බමරා
හමු. බැම
හමුක. බැම 1059
හය, බිය
හයඛකර: හයානකය 928, 989
හයානක. නාට්‍යරසයක්
හයානක: බියකරු—හයානකය
හර. බර, අතිශය
හරණ, පොෂණය 1053
හරණිf බෙරණ නැකත
හරියාf භාය්‍යාව
හලලාතක: බදුලල ගස
හලලී: බදුලල ගස

භාර

භව. වෘඛි, උත්පත්ති, කාමධාත්වාදි භව, පැමිණීම්, විද්‍යමානත්ව, සංසාර, ශාස්වතදෘෂ්ටි
භවන, විද්‍යමානත්වය, ගෘහය
භවනෙත්තිf තෘෂ්ණාව
භවභෙද. භවවිශෙෂ 793
භවන්තර, අන්‍ය භවය 1148
භසතාf සම් පසිය
භස්ම, අලු
භස්සර: බබලන සුලු දේ

භා.

භාf රශ්මිය
භාf (ඒක:) ධාතු, භෘඞ්ග
භාග. දෛවය, කොටස 485, 1135
භාගාදික. කොටස් 1174
භාගිනෙය්‍ය. බෑනා
භාගීරථිf ගංගා නම් නදිය
භාග්‍ය, අපුණ්‍යකම්, පුණ්‍යකම්, ශුභාශුභ කර්මවය, දෛවය 1049, 1120
භාග්‍යවිහීන: පින් නැත්තා 892
භාජන, වලඳ
භාජනාන්තර, භාජනවිශෙෂ 908
භාණක. මහසැළිය
භාතු. කුසෙහි හොත්තෝ
භාතුභගිනිf. කුසෙහි හොත්තෝ—සහෝදරයෝ හා සහෝදරියෝ
භානු. සූය්‍යයා, රශ්මිය
භානුමන්තු. ගිනි, සූය්‍යයා
භාර. බර, පලම් දෙදහසක් ප්‍රමාණ 1112
භාරතීf තෙපුල
භාරවාජ. එනම් වෙදකතෘ ඍෂි
භාරපාදතාf බරවා රෝගය

භද්ද, ගොණා 495
භද්දපණ්ණිf ඇද්දෙමට 558
භද්දසිරිf සඳුන් 300
භර. අතිශය 41
භරණ, වැටුප් 531
භරණ්‍ය, වැටුප් 531
භලලුක. වලසා 612
භව. ඊශ්වරයා 16
භවන, දෙව්ලොව 10
භසක. බල්ලා 518
භස්ත්‍රාf සම්පසිය 526
භස්මගණ්ඩිනීf භරේණු 590
භාගධෙය, කරවුවර 355
භාමර, මීපැනි 494
භාරමාජීf වනකපු 589

භිය්‍ය

භාරවාහ. බර අදින්නා
භාරික. බර අදින්නා
භාව. පදෘති, විද්‍යමාන, අභිප්‍රාය, ක්‍රියා සඞ්භාව, පුරුෂෙන්ද්‍රිය, ඝ්‍රාණේන්ද්‍රිය 1087, 1171
භාවී. මතුවන දෙය 1071
භාවිත : සුවඳකවනලද්ද, වඩනලද
භාස. කථනය 1171
භාසන, බැබළීම 899
භාසපක්ඛී. ඝොණ්ටකුක්කුටපක්ෂියා
භාසාf තෙපුල
භාසිත, තෙපුල
භාසිත : කියනලද්දේ
භාසුර: බබලනසුළු (දෙය)

හි.

හිංසන : හයානක
හිඤ්ඡාf යාචඤ්ඤ, ආහාර
හිඤ්ඡු. ප්‍රව්‍රජිතයා
හිඤ්ඡුණීf මෙහෙණි
හිඤ්ඡුභෙද. භික්ෂුභෙදය 1050
හිඬක. ඇත්පැටවා
හිඬකාර. රංකොණ්ඩිය
හිඬගරාජ. කීකිරිදිය
හිතාහිf ඕතාතිය
හින්දිවාළ. එනම් ආයුධය
හිනාන : පළනලද්ද, අන්‍ය, නීශ්‍රිත
හියෙය්‍ය-නැවත
හිස, නෙලුඹල
හිසඤ්ඤා. වෙදූ 329
හිසපුප්ඵ, පද්මය
හිසිනිf සියුම්විල
හිසීල. හිරුඇකයා

හී.

හීතිf භය 1111, 1162
හීම : කඨිශ භයංකර
හීය්‍ය : අතිබහුල

හුඩ

හිරුf සත්‍රි 1019
හිරු : හිරුඇකයා 1019
හිරුක : භයප්‍රකෘතිකයා 1019

හු.

හුජ. බාහුව
හුජග. සර්පයා
හුජඟ. සර්පයා
හුජඟම. සර්පයා
හුජපත්ත. රුක්බුරුද
හුජසිර. උරහිස
හුජ්ඣස. දැසකම්න් මිදුනහු
හුඣන, අනුභවකිරීම 859
හුඣනපත්ත. බත්කන නලිය 457
හුත්ත : අනුභවකරණලද
හුත්තසෙසක. කෑ ඉතිරි දෙය
හුත්ති. අනුභවය 1103
හුවන, ලොකය 1041 [1179
හුස, බොල්, අතිශය 1124, 1170,
හුසප්ප. අතිශයාර්ථ, සමන්නාර්ථ 1162, 1164, 1165, 1171, 1174, 1185

හූ.

හූf බැම, පෘථිවිය 1059, 1098
හූත. වෘක්ෂලතාදිය, විද්‍යමාන, රහත් සත්‍යාඞ්ග පඤ්ච, සත්ව, සතරමහා භූත, අමනුෂ්‍ය
හූත : අතීත, උත්පන්න, ප්‍රාප්ත, ස දෘශ (යන මෙහි) 1077
හූතධරිf පෘථිවිය 182
හූතභාව. අතීතත්ව 1182
හූතපති. ශක්‍රයා
හූතිf උත්පත්ති, සම්පත්ති
හූතිණ, ගඞ්ගබෙඩක නම් සුවඳතණ
හූතිණක, ගඞ්ගබෙඩක නම් සුවඳ තණ
හූධර. පර්වතය
හූනාථ. රජ

භාවිත : ලදදෙය 753
භිඤ. නීලකොඛෙයියා 644
භිදුර, වජ්‍රායුධය 24
භිම. ඊශ්වරයා 16
භිරුf සාකාවාරිය 585

හුජ. රුක්බුරුද 565
හුජඟාසන. ගුරුළා 633
හූත : සදෘශාර්ථය, ලදදෙය 529, 753
හූතවාස. බුළුගස 569
හූතෙස. ඊශ්වරයා 16

භොවා

භූපති. රජ
භූපාල. රජ
භූභුජ. රජ
භූභෙද. භූමිවිශෙෂ 969
භූමජ්ඣ. බැමමඩ්‍යය 876
භූමි f සථානය, පෘථිවිය
භූමිප. රජ
භූමිභාග. (අනාවට) භූමිය 859
භූරි: බොහෝ දෙය
භූරිපඤ්ඤ. බුදුරජ
භූරිf ප්‍රඥාව, භූමිය 153, 1131
භූසණ, අලඞ්කාර 1190
භූසණභකරණීf බිම සිඳුවුකරණ දෑරුමය හසතාය 1007
භෙක. මැඩියා
භෙද. භෝලාම් කියා බිඳීම, විශෙෂය, පැළීම 1130, 1199
භෙදිත : පළනලද (දෙය)
භෙරඬ. කැණහිලා
භෙරව, මහත් භය
භෙරව. කැණහිලා
භෙරව : භයානක 1066
භෙරිf බෙර 1100
භෙරිපපභෙද. බෙරවිශෙෂ
භෙරිභෙද. බෙරවිශෙෂ 854
භෙසජ, බෙහෙත
භෙසජජ, බෙහෙත
භෙසම ; භයානක
භො-ආමනත්‍රණයෙහි—පින්වත
භොග. සපී පෙණය, සපී ශරීරය, කුවිලඳවය, අනුභවය, ධනය
භොගවනතු. භොගවත්හු 1094
භොගී. භොගවත්හු, සපියා
භොගිනීf අභිෂෙක නොලත් රාජ සත්‍රිහු
භොජන, ආහාරය 1112, 1175
භොජජ: අනුභවකටයුතු (දෙය)
භොවාදී. බ්‍රාහමණ

මවජ

ම. (එක:) පිරිස, අපාය, ඊශ්වර, මවිභකති, මප්‍රත්‍යය, මගණ, අඞ්කාර, නිගහීතයාගේ කා යෂී, මකාර, (යන මෙහි)
මංස, මාංසය 1104
මංසචක්ඛු. මසැස 835
මකච්චස්ස, නියදින්කල වයතු 1006
මකර. මෝරා, මකරරාශිය
මකරන්ද. මල්රසය
මකස. මදුරු
මකුට ; වොටුන්න
මකුල, මුකළ කැකුල
මඤ්ඤට. වඳුරා
මඤ්ඤාටක. මකුළුවා
මඤ්ඤිකාf මැසසා
මඤ්ඩිකාඩ, මැස්සන්ගේ බිජුවට 645
මඤ්ඩිකාභෙද. මැසිවිශෙෂ
මග. මෘගයා
මගධ. එනම් ජනපදය
මගසිර, මුවසිරිස
මගහ. ආයුර්මාගීය, මාවත 1057
මගහන, සෙවීම
මගහනාf සෙවීම
මගහවිරතිf ආයුර්මාගීවිරතිය 800
මගහසන්ධිf මංසන්ධිය
මගහසමාගම. මාගීසන්ධිය 1010
මගහිත : සොයනලද (දෙය)
මගහුර. මඟුරා
මඝවනතු. ශක්‍රයා
මඝාf මානැකත
මඟල, කලහාණය 918
මඟල. එනම් ඇත්කුලය
මචච. මනුෂ්‍යයා
මචචු, මරණය
මචඡ. මත්ස්‍යයා
මචඡිකාf (ගුලිකාකාරව හටගන්නා) ඉක්ෂුවිකාරය—කැටශකීරා

භූරිමාය. කැණහිලා 615
භොගග: වක්වූ දෙය 709
මකරධජ. අනඞ්ගයා 42
මක්කටීf වඳුරුමෑ 582
මක්කර. හුණගස් 600
මඟහන. ශරය 389

මණ්

මචඡබන්ධ. කෙවුලා
මචඡර, මසුරුබව
මචඡරිය, මසුරුබව
මචඡික. කෙවුලා
මඤ්ඡර, මසුරුබව
මජ්ජ, සුරා
මජ්ජචිත්තකතී. රාවෙලෙඤ්ඤ
මජ්ජර. බළලා
මජ්ඣ, මැද
මජ්ඣ ; ඉඟටිය 1039
මජ්ඣණ්හ. මධ්‍යාහ්නය
මජ්ඣත්තතාf උපෙක්ඛාව
මජ්ඣදෙස. මධ්‍යදෙශය
මජ්ඣනන්තික. මධ්‍යාහ්නය
මජ්ඣභාව. මධ්‍යයෙහි වූ වසතු 905
මජ්ඣිම. මධ්‍යදෙශය (තාර, කල, කාකලී, ශ්‍රැති ඇති කොස්වාලිහිණි හඬ වැනි) පස්වන ස්වරය
මජ්ඣිම, ඉඟටිය
මජ්ඣිම : මධ්‍යයෙහි වූයේ
මජ්ඣිමාf මැදගිල්ල
මජ්ඣිමාරත්තිf මධ්‍යමරාත්‍රිය
මඤ්ඤ. ඇඳ
මඤ්ඤ, ඇඳවත
මඤ්ඤතර, මංචවිශෙෂ
මඤ්ඩාර. (ඇඳෙහි) පාඅළුව
මඤ්ජරීf මල්කැන
මඤ්ජාf වැල්මදට
මඤ්ඤීර. නුරුවලා
මඤ්ඤූ: සිත්කළු (දෙය) ස්වරයෙහි අඟය
මඤ්ඤූසාf පෙට්ටිය
මඤ්ඤෙඨ. රත
මණි. මහසැල, මැණික් 1062
මණික, මහසැල
මණිබන්ධ. මිණිබහන — අත්කර අන්තය

මඩ්ඩ

මණිවෙධ. මැණික් විදිනා කටුව 866
මඬ. අග්‍රරසය
මඬන, ආභරණය
මඬප, මඩුව
මඬල, ග්‍රාමසමූහය, චන්ද්‍රසූර්‍යාදීන්ගේ බිඹය, පරිවෙෂය, සමූහය, මැඩිලල 296, 920
මඬලඝර. කඩුව
මඬලිසසර. ප්‍රදෙශරජ
මඬුක. මැඩියා
මත : මළාහු, දන්නාලඳු 1003, 1006
මතිf ඉච්ඡාව, ප්‍රාර්‍ථනාව
මතිමනතු. පණ්ඩිතයා
මතිසච්ච. මන්ත්‍රියා
මත්ත. මතැතා
මත්ත, අතිශ්වලපය, නියමය
මත්තන : තෘප්තිප්‍රාපනයා, කාමීහු
මත්තකාසිනීf උතුම් සතු
මත්තාf ප්‍රමාණය, ඓශ්වර්‍යය, අන්‍යරයන්ගේ මාත්‍රාව, සඵලපය
මත්තිකාf මැටි
මත්තිකාඛඬ. මැටිකැටිය
මත්තිකාභෙද. කඳුමැටි 919
මත්ථක. හිස, කිළිල්
මත්ථු, දීපෙරළි දිය
මත්ථිත, මෝරු
මත්ථිත : අලලනලද්ද
මද. ගජිය, හස්තීන්ගේ මදය
මදන. අනඬඟයා, කුකුරුමුවන්
මදිරාf (පුපාදියෙන් කළ) සුරා
මදිරාඛීජ, සුරාබීජු
මද්ද.P එනම් ජනපදය
මද්දන, මැඩීම
මද්දල. එනම් බෙරවෙසෙසක්
මධු, මී, මීයෙන් කළ සුරා, මුද්‍රිකරස, මල්රස 533

මඩුපජ. ඊශ්වරයා 16
මඩ්ඩපිත්තාf කුළුරැණ 582
මඬ. කාඞ් 460
මඬල, ඉරමඬල 65
මඬහාර. වෙලෙන්දා 511
මඩ්ඩකපණ්ණ. නොවිල 572
මඩ්ඩකපණ්ණීf වැල්මදට 582
මත්තඬ. ඉරු 62
මදිරෙද. එනම් මුහුදු 659

මනෝ

මධු : මධුර, ඉෂ්ට
මධුක. වංශ දූන සතුනිකරන්නා, මීගස්
මධුක, වැල්මී
මධුකර. බමරා
මධුචර්‍යා, මීඉපි 959
මධුඋම. මීගස්
මධුප. බමරා
මධුබබත. බමරා
මධුර. මිහිරි රස 1067
මධුරක. ජීවක නම් ඖෂධය
මධුරසා f මොර, මිදිවැල්
මධුලිහ. බමරා
මධුලසිකා f වැල්මී
මධවාසව. මියෙන් කළ සුරා
මන ; සිත
මන-අලපාඨියෙහි
මනඃකාර. මෙනෙහිකිරීම
මනාප : සිත්කලු (දෙය)
මනුජ. මනුෂ්‍යයෝ
මනුඤ්ඤ : සිත්කලු (දෙය)
මනුස්ස. මනුෂ්‍යයෝ
මනොතොස. සිත් සන්තෝෂය 1015
මනොඝ. අනංගයා
මනොරථ. තෘෂ්ණාව
මනෝරම : සිත්කලු (දෙය)
මනොවිලෙඛ. විවිකිච්ඡාව
මනන. වෙදය, මනනුණය
මනනණ, මනනුණය
මනනා f ප්‍රඥව
මනනිනී.? මනස්ත්‍රියා

මලල

මනනී. මනස්ත්‍රියා
මඤ්ච. මෝරු අලලන මත, හත් සුණු
මඤ්චිකා f මෝරු අලලන භාජනය
මඤ්ඡර; ලැසිගමන් යන්නා
මඤ්ඡා(ඨ)න, මොරු අලලන මත 1080
මඤ්ඣ. මැලි අය
මඤ්ඣ. පින් නැත්තහු, සඵලපය, මුඪ යා, අවිසාරදයා, ගැබුරු හඬ, 516
මඤ්ඣගාමී : ලැසිගමන් යන්නා
මඤ්ඣකා f අහස්ගඟ
මඤ්ඣර. අසභපඨිතය
මඤ්ඣිර, පුරය, ගෘහය
මඤ්ඣිරලිඤ්ඣවත්‍ථු, ගෘහාලින්දයාගේ අධිෂ්ඨානය 997
මඤ්ඣුඛ. රශ්මිය
මඤ්ඣුර. මොණරා
මරණ, මැරීම
මරණලිඟ, මැරෙණ ලකුණු 822
මරිච, මිරිස්
මරියාදා f චාරිත්‍රය, සීමාව 1180
මරීචි f රශ්මිය, මිරිඟු
මරු. ශෛලය, නිරුදක ප්‍රදෙශය, දෙවියෝ
මල, ගූථය 1113
මලය. එනම් පර්වතවිශෙෂය, වනය
මලයජ. සඳුන්
මලින : කිලුටු (දෙය)
මලිමස : කිලුටු (දෙය)
මලලක. මලාව

මධු, මීපැනි, ජීවක, 494, 594
මධුසීල. මීගස 554
මධුපණණී f ඇන්දෙමට, කිඳී 558, 581
මධුසික්‍යා f වැල්මී 587
මධුර. ජීවක 594
මධුරිපු. විෂ්ණු 16
මධුලිකා f මොරගස 581
මනඔජ. අනඔජයා 42
මනාල, බඩුස්සණ 601
මනුස්සධම්ම. වෙසමුණිරජ 32
මනනාතර, දෙව්ලොව 10
මනතු. අපරාධය 355
මනතූර. පරසතුරුකා 28
මමම. කිවුලු 551
මයූරක. සැඹෝගස 583
මරුවක. කුකුරුමුවන් 567
මල ; කිලුටු දෙය 700
මලිනී f ඔසප්වූ ස්ත්‍රී 238

මළ

මලලිකාf බොලිඳ
මලලිකා. } කිලුටු පා තුඩු
මලලිකාක්ෂ 647 } ඇති හංසයා
මසක්කසාර. ශක්‍රපුරය
මසාරක්ෂ. මළවිශෙෂයක්
මසාරගල්ල, මැසිරිගල්
මසූසු, රුවුල
මහ. උත්සවය
මහනහ : මහත් (දෙය) 1066, 1152
මහබහය, මහත් භය
මහල්ලක : වෘඩ, විශාල
මහාකථාන, එනම් සංඛ්‍යව—කථා න සියක්ලක්ෂය
මහාකන්ද. හෙළලුහුනු
මහාකුල. ආඪ්‍යකුලජ්‍යා
මහාතණහ : තෘෂ්ණාධිකයා
මහාතිම්. එනම් මහාමත්‍යයා
මහාදීප. මහත්වීප
මහාධිති : වීර්‍යසම්පන්නයා
මහානස, මුළුතැන්ගෙය
මහානාම. උක්
මහානිසාf අර්ධරාත්‍රිය
මහාභූත. සතරමහාභූත 788
මහාමච්ඡ. මහාමත්‍යයෝ
මහාමත්ත. මහාඇමතියා 982
මහාමුනි. බුදුරජ
මහාරාජ. වරංරජුන් 969
මහාරණ්ඩ, මහාවනය
මහාරොරුව. එනම් මහනිරය
මහාවිරෙක. අතීසාරය
මහාවීවිf මහරල
මහාසහාf කොමාරිකා
මහාසිරිf මහනහර
මහාහාස. මහසිනාව
මහිකාf පිනි

මාණ්

මහිච්ඡ: තෘෂ්ණාධිකයා
මහිත : පුදනලද
මහින්ද. ශක්‍රයා
මහිලාf ස්ත්‍රී
මහිස. සරක්
මහිස්සර. ඊශ්වරයා
මහීf එනම් මහානදිය, පෘථිව්‍ය
මහීභාග. භූමිප්‍රදෙශය 886
මහීරුහ. වෘක්ෂය
මහීලතාf ගැඩවිල් පණුවා
මහුස්සාහ : වීර්‍යසම්පන්නයා
මහෙසී. බුදුරජ
මහෙසීf අගමෙහෙසිය
මහොසධ, ඉඟුරු, ඉවද

මා.

මා. චන්ද්‍රයා
මා. (එක:) මාස, ධාතු, ස්ත්‍රීකානතා, මව්, භෘඩග, සම්පත්ති, නීපාත (යන මෙහි)
මා-ප්‍රතිෂෙධයෙහි
මාකාව. කීකිරිදිය
මාගධ. වංශදූන සූත කරන්නා, ශූද්‍රයාට ද ක්ෂත්‍රිය ස්ත්‍රියගේ පුත්‍රයා
මාගධීf සීනිදැ, වගපුල්
මාගවික. මුවවැද්ද
මාගසිර. උදුවප්මස
මාඝ. නවම්මස
මාඝ්‍ය, කොඳ
මාණ, ප්‍රමාණය, (ප්‍රඥාදි) මැණුම් 914, 1044, 1193
මාණහඩ, කිරණභාණ්ඩය 823
මාණව. මනුෂ්‍ය, සත්ව, සොරු 1046
මාණව : තරුණ
මාණික්‍යාf සතරදෙණයක්

මසූරවිදලාf කළු ත්‍රිඵලාවාඨ 590
මහාකාරුණික. සවිඥ 1
මහාබල. සවිඥ 1
මහාබොධිඩම. සවිඥ 1
මහාමිග. ඇතා 360
මහාසඛණ. සවිඥ 1

මහාසය : තෘෂ්ණාධිකයා 722
මහාසුඛ. සවිඥ 1
මඟිලාf පුවඟු 571
මහොසධ, හෙළලුහුනු 595
මාකඛික, මීපැනි 494
මාණිමන්ථ, සෙන්ඛවලුණු 461

මාදි

මාතඟ. චණ්ඩාලයා, හසතියා
මාතඟදන්ත. ඇත්දළ 867
මාතඟමුඛපිඬ. ඇතුන්ගේ මුදුන්හි මස්පිඬු 853
මාතලි. ශක්‍රයාගේ රථාචාර්‍යයා
මාතාපිතු. මව්පියෝ
මාතාමහිf ගෘණිමුත්තා
මාතිකාf මාතෘකා වචන, ඇළ
මාතුf මවුගේ මවු, සඛකීය මවු
මාතුගාම. ස්ත්‍රී
මාතුචජාf මවගේ සහෝදරී
මාතුභගිනීf මවුගේ සහෝදරී
මාතුභාතු. මාමා
මාතුල. මසිලා, අත්තන
මාතුලානීf නැදි—නැපැණි
මාතුලුඟ. ලප්නාරං
මාද. මදය
මාන. ඌනනතිය—මානනය 1044, 1193
මානනාf පූජාව
මානස. රාගය
මානස, චින්තා, අභීක්ඛ 850
මානිත. පුදනලද්දේ
මානුස. මනුෂ්‍යයෝ
මායාf ඉන්ද්‍රජාල
මායාකාර. ඉන්ද්‍රජාල දක්වන්නා
මායු. පිත
මාර. වශවර්‍තියි මාරයා
මාරජී. බුදුරජ
මාරණ, මැරීම—වධය
මාරිස. සුළුකුර
මාරිස : ශ්‍රේෂ්ඨ

මිනනා

මාලතීf දැසමන්
මාලාf මල්දම, මල්, පඬක්තිය
මාලාකාර. මල්කරුවා
මාලික. මල්කරුවා
මාලූර. බෙලි
මාල්‍ය, මල්, මල්දම්
මාස ; ධාන්‍යවිශෙෂය — උඳු, කාල විශෙෂය—මස
මාසක. මදටක් ප්‍රමාණය—හුණ්දෑට දෙකක් බර
මාළ. එක් කැණිමඩුල්ලෙන් යුත් ගෙය 209
මාළු(ලූ)ත. සුළඟ

මි.

මි. (එක :) ධාතු, විභක්ති, ප්‍රත්‍යය, (යන මෙහි)
මිග. මුවා, පශුජාති, මෘගජාති
මිගතණ්හිකාf මිරිඟු
මිගනන්තර, මෘගවිශෙෂ 619, 911
මිගබන්ධිනීf වරදුල
මිගමද. කස්තුරි
මිගමාතුකාf මෘගවිශෙෂයක්—මීමින්නා
මිගව. මුවදඩයම
මිගව්‍යධ. මුවදඩයම
මිගාදන. කරබාන වලසා
මිගාදි. චතුස්පදයන් 1111
මිගාරමාතුf විශාඛා උපාසිකා
මිගින්ද. සිංහයා
මිඡ්ඡා-බොරුබස
මිත : ප්‍රමාණකරණලද (දෙය)
මිත්තා; මිත්‍රයා, මිත්‍රරජ 343
මිත්තාකාර. මිත්‍රාකාරයන්

මානඛජ. ඇනා 360
මාධව. විෂ්ණු 16
මාධවක. මියෙන්කළ සුරා 533
මාධවික, මියෙන්කළ සුරා 533
මාධවීලතාf යොහොඹු ගස හෝ යොමු 577
මානසොක. හංසයා 646
මාසාදෙවිසුත. සව්ඤ 1
මාරභජ්ජ. සව්ඤ 1
මාරමර්දීර, ස්ත්‍රීනිමිත්ත 273
මාරහර. ඊශ්වරයා 16
මාරාජිඤ. සව්ඤ 1
මාරුත. සුළඟ 38
මාලක. කොහොඹ 570
මිගඛක. වඳුරා 52
මිගදංසක. බල්ලා 518
මිගධූතා. කැනගිලා 615
මිනමපව : නදමසුරා 739

මුති

මිට්ලාf මියුලුනුවර
මිථු-ඔවුනොවුන් හා
මිථුන, සස්ත්‍රීපුරුෂ දෙදෙන
මිථෝ-ඔවුනොවුන් (යනඅර්ථයෙහි) රහස්හි
මිඛ, නිද්‍රාව
මිලක්ඛජාතිf මෙලච්ඡ ජාතිය
මිලක්ඛදෙස. ප්‍රත්‍යන්ත දෙශය
මිඝක, ශක්‍රයාගේ උයන
මිහිත, මදසිනාව

මී.

මීන. මත්ස්‍යයා, එනම් රාශිය
මීළ්හ, ගුථය

මු.

මුකුල; මුකළ කැකුළු 544, 811, 1116
මුඛ, උපාය, වක්‍ත්‍ර, ආදි
මුඛ : මුඛ්‍ය—උතුම් (දෙය)
මුඛඵුල්ල, (මුඛාලංකාරවූ සඛණ්ණමය) ආභරණවිශෙෂය
මුඛර: අප්‍රියවාදියා [ලල
මුඛාධාන, (අශ්වයන්ගේ) මුවවල
මුඛ්‍ය : උතුම් (දෙය) 913
මුඟුර. මුගුර 1044
මුඛතුස. මුගටියා
මුචලින්ද. මිදෙල්ල
මුච්ඡාf මූර්ඡාව
මුච්ඡන, මූර්ඡාව 1087
මුචිත : මුක්තවසතු 1013
මුජ. මුදු නම් මත්ස්‍යවිශෙෂය
මුජ්ජ, මුදුතණ
මුඤ්.f (කඹුරන්ගේ භාණ්ඩවිශෙෂයක් වූ) මිටිය, මිට
මුඬ. මුඩා
මුඬවජ්ජඳ. සදලු සහිත ගෙය
මුඬ්ඩික. මුඩා
මුනිf ප්‍රඥාව

මූල

මූති(දි)ඟ. මිහිඟුබෙර
මූත්‍ත, මූත්‍රය 1019
මූත්‍ත : බන්ධනමූක්‍ත වසතු
මූත්‍තාf මූත්‍ර
මූත්‍තාගුණ. මූත්‍රාදම් 1116
මූත්‍තාදි. මූත්‍රාදිය 1019
මූත්‍තාමූත්‍ත, මුද්ගරාදි ආයුධ
මූත්‍තාවලිf මුත්හර
මූත්‍තිf මිදීම, නිර්‍වාණය 1132
මූත්‍තික, මූත්‍ර 1013
මූදු : මොලොක් දෙය, අනීක්ෂ්ණ දෙය
මූලිකාf මිදිවැල්, පේරුස්මූල
මූඩ. හිස
මූඩ : මූර්ඛයා
මූඩජ. හිසකේ
මූඩමාල්‍ය. මුදුන්මල්කඩ
මූඩාභිසික්ත. ක්ෂත්‍රියයා
මූඩා-නිරස්ථිකයෙහි
මූනි. බුදුරජ, ධ්‍යායීහු
මූනීන්ද්. බුදුරජ
මූඛාf මොර
මූරජ. මිහිඟුබෙර
මූසල. මොහොල
මූසා-බොරුබස
මූහුං-නැවතනැවත (යනඅර්ථයෙහි)
මූහුත්ත. මොහොත—ක්ෂණලය දස යක් කාලය
මූහුත්තික. නැකැත්තා
මූහුම්හාසාf කී තෙපුල් නැවත කීම
මූළාල; නෙලුඹුදැලි
මූළාලපුප්ඵ, පද්මය

මෘ.

මෘග. ගොලුවා
මෙල, මුලේ නැකත, සම්පය, ලෝභාදිය, හෙතු, මිල, මුල් 908, 972, 1042, 1127

මිනකෙතන. අනඛගයා 42
මුකුර. කැඩපත 316
මුඬි. කරනැවැමියා 508
මුත්තක, වම්මුතු 599
මුත්තාf වම්මුතු 599
මුත්තාහාර. මුතුහර 285
මුදුතව. රුක්බුරුද 565
මුඛ්‍රිf දුනුදිය 388
මූන : ඛදනාලද්ද 747

මොකඛ

මුලක; මූලපලා
මුලධන, වෙළඳුම් මිල 921
මුලපද, මාතෘකා වචනය 1097
මුලමූල, ලොභාදිය 851
මුල්‍ය, වැටුප්
මුසාf කෝව
මුසික. මීයා
මූල්‍ය : ජඩ අය 892, 1028, 1078, 1084

මෙ.

මෙඛලාf මෙවුල්දම
මෙඝ. වැසිවලා 1112
මෙඝපාසාණ. පාණවැසි 1012
මෙචක. වාලධිය මුල, ඇස්පිල
මෙචක : කෘෂ්ණවසතු
මෙජ්ඣ : පවිත්‍ර (දෙය)
මෙඬ. පොරගසන එළුවෝ
මෙත්තාf මෛත්‍රිය
මෙත්තිf මෛත්‍රිය
මෙථුන, සඞ්ගම්‍ය, රතික්‍රීඩාව
මෙථුනාරත්තිf මෛථුනවිරතිය 783
මෙද. (ශරීරයෙහි වූ) එනම් තෙල් ධාතුව
මෙදිනීf පෘථිවිය
මෙධග. කලහය
මෙධාf ප්‍රඥාව
මෙධාවි. පණ්ඩිතයා
මෙරය, මල් ආදියෙන් කළ සුරා
මෙරු. මහමේර
මෙලක. සඞ්ගතිය
මෙස. පොරගසන එළුවෝ, එනම් රාශිය
මෙසාදි. මෙස වෘෂභාදිය 1051
මෙහ. ප්‍රමේහ රෝගය
මෙහන, ස්ත්‍රීපුරුෂ නිමිති

මො.

මොක්ඛ. නිර්වාණය, මිදීම 1084, 1165

යත්

මොක්ඛ: උතුම් (දෙය) 894, 1055
මොක්ඛාදික. මොක්ෂාදිය 1168
මොග්ගල්ලාන. මුගලන් මහතෙරිඳු
මොඝ : නිස්ප්‍රයොජන (දෙය)
මොච. කොසෙල් 986
මොචන, මිදීම
මොදක. ඛාද්‍යවිශෙශයක්, සුරාබීජ
මොන, නොබිඳීම 1149
මෝර. මොනරා 1041
මෝරවූලාf මොනරුන්ගේ කුඩිඹි 872
මොස. සොරකම
මොසක. සොරා
මොහ. නුනුවණ, මූර්ඡා 1172

ය.

ය. (එක :) හස්‍යාශ්වාදිවාහන, යන්නා, ආයුස, කීර්තිශබ්ද, ප්‍රශංසා, ප්‍රත්‍යය, ආගම, එකාරයාගේ කාර්‍යී, සඤ්ඤා, ව්‍යඤ්ජන, යගණ, (යන මෙහි)
යං-හෙවත්‍ථියෙහි
යක්ඛ. දෙවතා, වරම්රජහු, යක්ෂයෝ, වෛශ්‍රවණයාගේ සේවකයෝ
යක්ඛධූප. දුම්මල
යක්ඛාධිප. වෛශ්‍රවණ වරම්රජ
යගෙඝ-පදපූරණයෙහි
යජන, යාගකිරීම 934, 1104
යජු, යජුර්වේදය
යඤ්ඤ. යාගය
යඤ්ඤඝ. දිඹුල්
යඤ්ඤි ; යඤ්ඤිය—සත්‍රියන
යඤ්මධුකාf වැල්මී
යති. ඉන්ද්‍රියදමනය ඇත්තාහු, යතීහු
යතො-හෙවත්‍ථියෙහි—යම් හෙයකින් යනාර්‍ථයෙහි
යත්ථ-යම් තැනෙක්හි
යත්‍ර-යම් තැනෙක්හි

මෙඝ, වම්මුතු 599
මෙඝවාහන. ඊශ්වරයා, ශක්‍රයා 16, 20
මෙචක. කළුලුණු 461
මොචාf ඉඹුල්ගස 565
මොරවාf මොරගස 581
යක්ඛ. වෙසමුනි රජ, ක්ෂයරෝගය 32, 332
යක්ඛරාජ. වෙසමුනිරජ 32
යතිරාජ. සවිඥ 1
යතිසත්තම. සවිඥ 1

යාව

යථත්තං-අවිපරීතාකාරයෙහි
යථරිව-උපමායෙහි
යථා-උපමායෙහි
යථාව-උපමායෙහි
යථාතථ, සැබෑ තෙපුල
යථාභූතං-අවිපරීතාකාරයෙහි
යථානාම-උපමායෙහි
යථාපි-උපමායෙහි
යථාහි-උපමායෙහි
යදිච්ඡිත, සිත්සේ යන අයුරුයෙහි
යථෙව-උපමායෙහි
යදි-අනියමාකාරයෙහි 1196
යදිච්ඡා f ඉච්ඡාප්‍රවෘත්තිය
යන්න, යන්ත්‍ර 828
යන්තමූත්ත, ශර ආදිය
යම. යමරජු, යුගලය, සංයමය—නිත්‍යයෙන් ශරීරසාධනාපෙක්ෂවූ අහිංසාදි කර්ම
යමක, යුගලය
යම(ද)තග්ගි. එනම් වෙදකර්‍මසඤ්ඤි
යමරාජ. යමරජු
යමල, යුවල
යමුනා f එනම් මහා නදිය
යව. එනම් ධාන්‍ය
යවනපුපඵ, යොන්පුප්
යවස. තණවෙසෙසක්
යස ; කීර්තිය 1041
යසොධරා f රහල් මව්
යහිං-යම් තැනෙක්හි

යා.

යා f (ඒක :) ධාතු, නාවිභක්තාදීන්ගේ කාර්‍ය්‍ය, සම්‍පාම, යැපීම, හැරීම, යාම, පැවැත්ම, (යන මෙහි)
යාග. (අශ්වමේධාදි) යාග.
යාගු f කැඳ
යාව. යාවකූව
යාචක : යදියා

සූථ

යාචන, යාඤ්ඤ
යාචනක : යාචකයා
යාචනා f ඉල්ලීම
යාජක. යාගකරන්නා
යාතනා f කම්කටුල
යාත්‍රා f ගමන, ප්‍රවෘත්තිය
යාදෙස. යකාරාදෙශවූ (ශබ්ද) 1203
යාන, රථාදිය, ගමන
යාපයාන, සිවිගෙය
යාම. සංවරණය (ප්‍රහරනම්වූ) කාල විශෙෂය
යාව-පරිවෙජ්ද, සාකල්‍ය, ප්‍රමාණ, අවධි, අවධාරණ (යන මෙහි)
යාවක. ලාක්ඛ
යාවතා-පරිවෙජ්දත්‍ථයෙහි

යු.

යු. (ඒක:) ධාතු, ප්‍රත්‍යය, (යනමෙහි)
යුග. වියදඹු 1004
යුග, කල්ප, යුගම 1134
යුගඤ්ඤිල, වියදණ්ඩෙහි ගසන පෙත්ත නොගොත් විය නවත්වන ඇණය
යුගන්ත. කපනැස්ම
යුගඞ්ගර. එනම් කුලපව්ව
යුගපත්ත. කොබලිල
යුගල(ළ), යුවල
යුත්ත : යුක්තිසඞ්ගතක්‍රියාව 1086
යුත්තී f යුක්තිය 858, 1126
යුද්ධ, සඞ්ග්‍රාමය 1096
යුව : තරුණයා 1073
යුවරාජ. යුවරජ 907
යුවතී f යෞවනී

සූ.

සූථ : සූජාතිය තිරිසනුන්ගේ සමූහය
සූථපේඪ. නායක ඇතා
සූථප. නායක ඇතා

යථාජාත : බාලයා 721
යථාරහවණ්ණි. වරපුරුෂයා 347
යන්ත්‍ර. රියැදුරා 376
යවඵල. ගුනගස් 600
යාමිනී f රාත්‍රිය 69
යාවක. කුල් මාස
යාවන. තුරුක්තෙල 302

රජ

සූතිකාf සීනිඳ
සූප. ටැඹ, ප්‍රාසාදය

යෙ.

යෙන-හෙට්ටිඊයෙහි
යෙහුය්‍ය : බොහෝ (දෙය)
යෙහුය්‍යතාf බොහෝබව 786

යො.

යොග. සංයොගය, කාමයොගාදිය, ධ්‍යාන, උපාය, යුක්ති
යොගක්ඛේම. නිවන
යොගග. යොග්‍ය, සමර්ථ 994, 1071
යොගග, වාහනය
යොජන, යොදුන
යොත්ත, රැහැණ
යොධ. යුද්ධකරන්නා—යෝධයා
යෝනිf සත්‍තාඩ, භාග, මූත්‍රමාර්ග, හෙතු, ප්‍රඥ 1093
යොබ්බඤ්ඤ, යෞවනයා
යොබ්බන, යෞවනයා

ර.

ර. (එක :) කාම, මුඛ, වහනී, රශ්මි, ප්‍රත්‍යය, ආගම, ව්‍යඤ්ජන, (යන මෙහි)
රංසිf රශ්මිය 1030, 1052, 1086
රංසිභෙද. රශ්මි විශෙෂ 980
රංසිමන්ත. හිරු
රක්ඛ(න)ණ, රැකීම 947, 1002
රක්ඛස. රාක්ෂසයා
රක්ඛිත : රකිනලද (දෙය) 947
රඟාf එනම් මාරදුහිතෘව
රඩ්ඩු. එනම් මෘගවිශෙෂය
රඩ්ඹ. රැඳුම්, රඟමඬල
රඩ්ඹාජීව. සිත්තරා
රචඤ්ඣf ව්‍යථය
රජ; ඔසප්, මල්රෙණු, ප්‍රකෘතිජ ගුණ, ධූලි 395

රඨ

රජක. රදවා
රජත, රිදී
රජනීf රාත්‍රිය
රජසසලාf ඔසප්වූ සත්‍ත්‍ව
රජ්ජඟ, රාජ්‍යඟ
රජ්ජුf රැහැණ 1043
රඤ්ඤ, රත්සඳුන් 1009, 1056
රඤ්ජිත : රඳනලද වස්තු 923
රඤ්ඤ, රට 1029
රඤ්ඤිප. රජ
රණ. පාපය, යුද්ධය, ශබ්දය
රත. මෛථුනය 826, 1063
රතන, මාණික්‍යය, රියන, ශ්‍රෙෂ්ඨ, 490, 1113
රතනත්තය. තුනුරුවන් 969
රතනාකර. සාගරය
රතිf ඇලීම, මෛථුනය
රත්තා. රත 1028
රත්ත, රුධිරය
රත්ත : රතු වස්තු, අනුරාගවත්තු, රඳනලඳු
රත්තං-රාත්‍රියෙහි
රත්තගාවීf රතු දෙන
රත්තචන්දන, රත්සඳුන්
රත්තපාf පුඩාවා
රත්තඵලාf කෙම්වැල්
රත්තාමණි. පියුම්රාම්ණි — රතුමැණික්
රත්නාතිසාර. ලේඅතිසාරය
රත්තිf රාත්‍රිය
රථ. රිය
රථකාර. රියවඩු, සොම්මරු
රථකාරක. එනම් මහාවිල
රථඟ, රථාවයව 781
රථඟුත්‍තිf අයොමය රථාවරණය
රථරෙණු. තජ්ජරි සතියෙක්

යොගිඬ, කළුතුඹ 493
යොජනවල්ලීf වැල්මදට 582
රජනීf ඹිඹරු 585
රතිපති. අනඹගයා 42
රත්තා, කොකුම් 303
රත්නචූණ්ණ, සිඳුරං 494
රත්නදලාf හුනිද 585
රත්නාවාළකාf සිඳුරං 494
රත්නිකාf හුනිද 585
රත්නිවාරී. ඛකමූහා 638

රසා

රථාචාරී. රථාචාර්‍යයා
රථානීක, රථව්‍යූහය
රථාදි. රථාදිය 1090
රථාරොහ. රථයෙහි සිට යුඛකරන්නා
රථී. රථයෙහි සිට යුඛකරන්නා
රථික. රථයෙහි සිට යුඛකරන්නා
රථිකාf වීථිය
රද. දත්
රදන. දත්
රඞ්ඛ, සිදුර, දෙඝය
රමණීf ස්ත්‍රී
රමහාf එනම් දෙවඟන, කෙසෙල් ගස
රම්මක. බක්මස
රය. වෙගය
රව. හඬ 1081, 1096
රවාf හඬ
රවි. හිරු
රවිහංස. ඇල්බෝ—පක්ෂිවිශෙෂය
රස; ද්‍රව, ආචාර, වීර්‍ය්‍ය, මධුරාදි ෂඩ්රස, රසදිය, ශෘඞ්ගාරාදි නවනාට්‍යරස, රසධාතු, කෘත්‍ය, සම්පත් (යන මෙහි) 1116
රසක. අරක්කැමියා
රසගහ. අග්‍ර රසය
රසග්ගාසාf රසනහර
රසන, ආශ්වාද, දිව, ශබ්ද
රසනාf මෙවුල්දම, දිව
රසහෙද. කසායරස 960
රසවතීf මුළුතැන් ගෙය
රසහරණීf රසනහර
රසාතල, නාලොව
රසාල. උක්

රාහු

රසිත, මෙඝනාදය
රස්මීf කාන්තිය, රැහැණ
රසස. ලකුණකයා—කුරා
රසස : ලුහුඬු (දෙස්)
රහ. විජනසථානය — විවෙකසථානය 1061
රහද. ගැඹුරුවූ ජලාසය
රහස්ස, රහස
රහස්සඝ, ස්ත්‍රීපුරුෂ නිමිති
රහෝ-රහස්තන්ති—අසම්බුඛයෙහි

ර.

රාf (එක :) සඵණී, ධන, ශබ්ද, ධාතු, (යන මෙහි)
රාග. (රඤ්ජනාදිවූ) වණී, තෑඹණ, රැඳීම
රාජ. ක්ෂත්‍රියජාතිකයා, නරෙන්ද්‍රයා, අධිපතියා
රාජගහ, එනම් නුවර
රාජඤ්ඤ. ක්ෂත්‍රියයා
රාජධානීf අගනුවර
රාජරුක්ඛ. ඇසළරුක
රාජලිඟ. කාකුධභාණ්ඩය 879
රාජවයහ. රාජවාහන ඇතා
රාජහංස. රත්වූ පාතුඩුඇති හංසයා
රාජායතන, කිරිපලු
රාජීf වනරේඛාව 1098
රාඵුල. දියබරණ
රාධිත : සැදූ (දෙස)
රාව. හඬ
රාසි. සමූහ, (මෙසාදි දෙලොස්)රාස, 1060, 1080, 1084, 1104, 1128, 1165
රාහු. එනම් අසුරිඳු
රාහුලමාතුf යසොධරා දෙවී

රවිබන්ධු. සඞ්ඝ 1
රසාf දිශමිත්‍රතා 582
රසොන. සුදුළුණු 595
රස්සගවෙධුකාf කැලිය, ගස්කෑ ලියසිදුනි යන් 588
රස්සඝ. ජීවක 594
රාශාසනි. සඞ්ඝ 1
රාජයක්ඛ. ක්ෂයරෝගය 323
රාජරාජ. වෙසමුනිරජ 32
රාජාදන, පියල්ගස 556
රාජාදනඵල. කිරිපළු 564
රාජාරහ, අඟිල් 302
රාල. දුම්මල 304
රාසභ. කොටළුවෝ 502
රාහු. එනම් ග්‍රහයා 61

රූපු

පි.

රි. (එක :) ධාතු, එවශබ්දාදිකායෂ්, (යන මෙහි)
රිඑ, අනිෂ්ටය, පාපය
රිත්තක : සිස් (දෙය)
රිතෙ-වර්ජනාර්ථයෙහි
රිපු. සතුරා

පී.

රීරීf පිත්තාල

රූ.

රූකඩ. වෘක්ෂය 1041, 1117, 1119
රූකඩ : රළු, නොසිනිදු
රූකඩන්තර, රූක්වෙසෙස් — වරාගස් 896, 1102
රූකඩාදනීf පිලිල
රූකඩහෙද. රූක්වෙසෙස් හිඟිනිගස් 1036
රූචිf ඉච්ඡා, කාන්තී, ඇල්ම
රූචිර : සිත්කළු (දෙය)
රූජාf රොගය
රූණණ, හැඹීම
රූඳ, රෞද්‍ර සඞ්භාව, එනම් නාට්‍යරසය
රූඩ : අවුරණ්ලද, වටකරණ්ලද (දෙය)
රූඩිර, ලෙහෙ 1028
රූරූ. එනම් මුවවෙසෙස

රෘ.

රෘප, (භූතොපාදායහෙද) රූපඝනාඛ්‍යය, රූපායතනය, හෙතුව, සඞ්භාව, ශබ්දය, සංස්ථානය, රූපධාතුනය, ශරීරය 1086
රෘපඣාන, රූපධාතුනය 825
රෘපාද්‍යංස, රූපවෙදනාදිය 851
රෘපි, රිදී
රෘපිය, රූනගා කළ රන්රිදී, රිදී
රෘපූපජීවිනීf වෛශ්‍යාව

රෙහි

රෙ.

රෙ. (එක :) ධාතු, ආඛ්‍යාතවිභාගාති, (යන මෙහි)
රෙ-කොල — නීචස්ථානිකයන්ට ආමන්ත්‍රණයෙහි
රෙඛාf වනරෙඛාව
රෙණු.f ධූලි
රෙණුක. හරෙණු නම් ගන්ධද්‍රව්‍යය
රෙවතීf එනම් නැකත

රෙ.

රොග. රොගය 1045, 1099, 1120, 1125
රොගන්තර, රොගවිශේෂයක්
රොගමූත්‍රක. රොගයෙන් මිදුනහු 926
රොගහාරි. වෙදා 329
රොචන. කොලහිඹුල්
රොචනප්පභ. ගොරදට බඳු පැහැ ඇති 98
රොදිත, හැඬීම
රොධ, ඉවුර
රොධන, ආවරණය
රොම, රොමය
රොමඞ්ග. රොමොද්ගමනය
රොමධාතු. රොමධාතුව 876
රොරුව. එනම් මහානරකය
රොස. වෛරය
රොසන : ක්‍රොධශීලීහු
රොහි. වල්එරබදු
රොහිණීf රෙහෙණ නැකත, රතු දෙන
රොහිත. රක්තවර්ණීය, මත්ස්‍යවිශේෂය, මෘගවිශේෂය
රොහිතක. වල්එරබදු
රොහිස. රොහිතමෘගයා

රීතීf පිත්තාල 492
රුක්ඛරුහාf පිලිල 580
රුවක, සුවඉළුණු 461
රුවක. එරඹු, ලප්නාරන් 566, 577
රුද්ද. ඊශ්වරයා 16
රුහාf ඝීතණ 599
රූප : සදෘශාර්ථයෙහි 529
රොහිතාස්‍ය. වඤ්චිය 35
රොචින. අශ්වගතියක් 368

ලෙ

ල.

ල. (එක:) ප්‍රත්‍යය, ආගම, නිගහකී තයාගේ කාය්‍ය්, රකාර දකාර යන්ගේ කාය්‍ය්, ශක්‍ර, ඡඳස්ගණ, බ්‍යඤ්ජන, උවණ්, වාත, (යන මෙහි)
ලකාර. රුවල
ලකුණ්ටක. කුරා—මිටියා
ලක්ඛ, සියක්දහස, ඉලක්කය, සල කුණ
ලක්ඛණ, සභාවය, චිහ්නය 1043, 1174
ලක්ඛණාදි. ලක්ෂණාදිය 1175, 1176
ලක්ඛීf ශොභා, සම්පත්, ශ්‍රීකාන්තා
ලගඝ. ලඝනවසතු 1039
ලඝුකෙස. අවුල් ගිසකේ 947
ලඝුළ. මුගුර
ලඤ්f කනයම
ලඹදුන, අල්ලස් දීම 824
ලජ්ජාf ලජ්ජාව
ලජ්ජිත : ලජ්ජාප්‍රාප්තයා
ලඤ්ඡන, සලකුණ
ලටුකිකාf කැටකිරිලල
ලතාf ශාඛා, වැල්
ලඩ : ලද දෙය
ලඩක : සිත්කලු දෙය
ලඩ්ඩරක්ඛණ, ලබ්ධවසතු රැකීම 1037
ලඩ්ඩබ්බ : ලැබියයුකන 1086
ලඩ්ඩf ලබ්ධිය 900
ලපන, මුඛය
ලපනජ. දත්
ලපිත : කියනලද (දෙය)
ලබුජ. දෙල්
ලබ්භ, යුකනාඃඊ ලැ බියයුකන
ලය. දසඅසුරුසණක් කාලය, නැවී මෙහි සාම්‍යය
ලලනාf විශිෂ්ට සත්‍රී

ළුදද

ලලිත, ලීලාව
ලව. සඛලපය, ඡේදනය 770, 1096
ලවඟ, කරාබු
ලවණ; ලුණු
ලවන; ධානාදිය කැපීම 1014
ලවිතා, දැකැත්ත
ලසුණ(න), හෙළලූහුනු
ලහු: ශීඝ්‍ර, ඉෂ්ට, නිසසාරවසතු, සැහැල්ලු දේ 710
ලහු-සව්කාරයෙහි

ලා.

ලාඛාf ලාකඩ
ලාඛාපසාදන. රත්ලොත්
ලාඟලීf ලියනඟලා
ලාජ. විලඳ
ලාජාf විලඳ 1133
ලාප. කැටකිරිලල
ලාබු. ලබු
ලාභ. ලාභය 778
ලාමක : හීන දෙය
ලාලසාf අධික තෘෂ්ණාව
ලාලාf කෙළ
ලාසන, නැටීම

ලි.

ලිකුච. දෙල්
ලිකොචක. රුකඟුන
ලිඛාf ලිඛාව—රථරෙණු සතිස
ලිඟ, පුරුෂනිමිත්තා 1061
ලිච්ඡවි. එනම් රජහු
ලිත්තා : ගැල්වූ දෙය 958
ලිපිf අක්ෂර 1063
ලිපිකාර. ලියන්නා

ලී.

ලීලාf ක්‍රියාව, විලාසය 1053

ළු.

ලුද්ද. වැදි
ලුද්ද: කර්කශ

ලටුවාf කැටකිරිලල 639
ලතාf පුවකු 571
ලඛ්භ : යුකනිසඛ්භනක්‍රියාව 353

ලවණෝද. එනම් මුහුදු 659
ලාමජ්ජා, ඛබුස්තණ 601
ලිත්තකා : විෂපෙව් ගිය 390

ලොම

ලුදුඇක. වැදි 1106
ලුඛ. වැදි
ලුඛ: ලොල් තැනැත්තේ
ලුලාය. මිසරක්

ලූ.

ලූඛ, රූක්ෂවසතු 961
ලූතාf මකුළුවා
ලූ(ලූ)තිකාf මකුළුවා
ලූන: කපනලද දෙය

ලෙ.

ලෙඛ ; හසුන්පත්, ලිවීම් 992
ලෙඛක. ලියන්නා
ලෙඛාf ලිවීම්, ඉරි
ලෙඛ්‍ය, ලිවීම් 1098
ලෙඩ්ඩු. මැටිකැට
ලෙණ, නිවන, ගල්ලෙණ
ලෙප. ලෙපය 1052, 1079
ලෙපාදි. ලිපි ආදිය 523
ලෙපාදිකම්ම, ලිපි ආදි ක්‍රියා 1006
ලෙය්‍ය, ලෙවකෑයුතු දෙය
ලෙස: සුවඳ දෙය 798, 1108

ලෝ.

ලෝක. ජගත්, සත්ව
ලෝකගරු. බුදුරජ
ලෝකනාථ. බුදුරජ
ලෝකායත, විතණ්ඩ ශාස්ත්‍රය
ලෝකෙස. බ්‍රහ්මයා
ලෝචන, ඇස
ලෝණ, ලුණු 1051
ලෝද්ද. ලොත්
ලෝභ. තෘෂ්ණාව 1009, 1057
ලෝම, රෝමය
ලෝමසපාණක. බූපණුවා

වඬ

ලෝමහංසන, රෝමොද්ගමය 912
ලොල : ලොල් තැනැත්තා, චංචල දෙය 938, 1075
ලොලුප. ඉතා තෘෂ්ණා ඇත්තා
ලොහ; අඟිල්, යකඩ
ලොහකාර ක. කම්මුරා
ලොහකුම්භීf එනම් නරකය
ලොහපිඨ. ලෝකුඩුවා
ලොහහෙද. ලෝහවිශේෂ 963
ලෝහමුගුරා, ලොහොමුගුර 820
ලෝහිත, ලෙහෙ, රත
ලොහිතඛක. පියුම්රාම්ණ්
ලොහිතාදි. රතනාදිවූ වර්ණය 1009

ව.

ව. (එක :) චිත්ත, වාත, නාග, ප්‍රත්‍යය, ව්‍යඤ්ජන, ඔකාරඋකාරයන්ගේ කායෝ, මානධාතුහුගේ කායෝ, ලසංඝ්‍රෙකායෝ, ආගම, (යනමෙහි)
වංස. කුලය, හුණරුක 1060
වංසවණ්ණ. වෙරළුම්ණ්
වක. කොක්නාවා—වෘකයා
වකුල. මුහුණමල්
වක්ක : වකුගඩු, කුවිල්
වක්කඟ. පක්ෂි
වක්කල. රිවිසුඹුළු 1109
වග්ග. සමානයන්ගේ සමූහය
වග්ගභෙද. වර්ගභෙදය
වග්ගු : සිත්කළු (දෙය)
වග්ගුවාදී. මනොහර වචන ඇත්තහු 891
වඩ්ඪක. බිළිය, එනම් පඨිතය
වඩ්ඪක : වක්වූ දෙය, කුවිල 1034
වඩ්ඪග. රොගවිශේෂයෙක්, එනම් දෙශය P

ලෙඛ. දෙවියෝ 12
ලෙපක. සුධාජීවිහු 506
ලෝකජින. සව්ඥ 1
ලෝකජී. සව්ඥ 1
ලෝකජෙඨ. සව්ඥ 1
ලෝකත්තයවිදූ සව්ඥ 1
ලෝකදීප. සව්ඥ 1
ලෝකනායක. සව්ඥ 1
ලෝකපජ්ජොත. සව්ඥ 1
ලෝකබන්ධු. සව්ඥ 1
ලොහිතඛක. මැණික් 491
ලොහිතචන්දන, කොකුම් 303
වංසරාග. රත්නභේදයක් 489
වංසික, අඟිල් 302
වකඛුප. සරලදුව 306
වක්ක : වක්වූ දෙය 709

වඤ්ඤ

වච ; තෙපුල
වචන, තෙපුල
වචනපටිග්ගාහ. වචනප්‍රතිග්‍රහණ 1186
වචනාවයව. වාක්‍යාවයව 972
වචාf වදකසා
වචිf තෙපුල
වචිභෙද. වාග්භෙද 1090
වචිමුඛ, කථාරම්භය
වචොක්‍රියාf වාක්ක්‍රියාව 1173
වච්ච. රූපය, අමෙධ්‍යය
වච්චකූපීf වැසිකිළිය
වච්චඨාන, වැසිකිළිය [දෙන
වච්ඡකාමාf වසසා කෙරෙහි ගිජුවූ
වච්ඡතර. නාඹු වෘක්ෂ
වච්ඡල. සෙනෙහැත්තා [දෙන
වච්ඡලාf වසසා කෙරෙහි ගිජුවූ
වජ. ගොබුද—ගාලු
වජිර; රත්න විශෙෂයෙක්, මැණික් විදිනා කටුව, වජ්‍රායුධය 490
වජිරපාණි. ශක්‍රයා
වජිරහත්ථ. ශක්‍රයා
වජිරාවුධ. ශක්‍රයා
වජ්ජ, දොෂය, වර්‍ය්‍ය 1197
වජ්ජන, හැරීම 1002, 1137, 1175, 1184, 1198
වජ්ජභණ්ඩ, වාද්‍යභාණ්ඩය 827
වජ්ජභෙද. තූර්‍ය්‍යවිශෙෂ 932
වජ්ජී. එනම් රට, ලිච්ඡවි රජහු
වජ්ඣ : හිස කැපීමට සුදුසු වරද ඇත්තා
වඣක : වඣකාරයා
වඤ්ජුල. හෝපලු, හොමුවගු
වඤ්ඣ : ඵලනොගන්නා වෘක්ෂ
වඤ්ඣගාවිf වඳ දෙන 873

වත්ත

වඤ්ඣාf වඳ දෙන
වට. නුගරුක 1042
වටංසක. මුදුන්මල්කඩ
වටාකාර. නැව් අවයවයක්
වටුම, මාඝීය
වට්ට : වැටුප්, කම්වෘත්ත විපාක වෘත්තාදිය, වට දෙය
වට්ටකාf වටුවා
වට්ටිකාf වරපට
වට්ටුල : වට දෙය 1018
වඨර: සම්පූණී දෙය
වඩ්ඪකී. වඩුවා
වඩ්ඪිf වැඩිය 829
වඩ්ඪිත : වැඩෙනලදැ 1076
වණ. ව්‍රණය
වණ්ජප්පාf වෙලඳුම
වණ්ණපථ. සල්සඳන ගම 868
වණ්ණබන්ධක : යාචකයා 740
වණ්ණව, නැටට
වණ්ණ. සංස්ථාන, රූප, ජාති, ශ්‍රවි, හෙතු, ප්‍රමාණ, ප්‍රශංසා, අක්ෂර කීර්ති, ගුණ (යන මෙහි) 1119
වණ්ණක, විලෙපනය
වණ්ණදූසීf වෙශ්‍යාව
වණ්ණනාf වණ්ණනාව
වණ්ණිත : පසස්නාලද
වණ්ණුf වැලි
වත; ව්‍රතය 1062, 1078
වත-එකාන්න, දයා, හාස, පරිශ්‍රම, ආමන්ත්‍රණ, විස්මය, (යන මෙහි)
වත්ත, පද්‍ය, මුඛ, ආචාර
වත්තන, ජීවිකාව
වත්තනීf මාඝී, ප්‍රවෘත්තී
වත්තෘ. ශක්‍රයා

වඣක. කෙලිදඟස 573
වඣනාභ. විෂභෙදයක් 655
වජිරතුණ්ඩ. ගුරුලා 633
වජිරදුම. සිත්‍රක් 587
වජිරමෙත්තාබල. සම්‍බුද්ධ 1
වජිරවිමුත්තති. සම්‍බුද්ධ 1
වඩක. කැනහිලා 615
වඩ්ඪමාන. එරඹු 566
වණ්ණ. ඇතුන්පිට අතුරන චිත්‍රකම්බිලි 365
වණ්ණක ; හිරියල් 493
වත්තනාසික. ඛණමූසා 638

වනි

ව(වා)තනාකීf හෙළබවු
වතතු : යහපත් වචන ඇත්තා
වත්ථ, වස්ත්‍රය 1061, 1104, 1119
වත්ථගුය්හ, සත්‍රිපුරුෂ නිමිති
වත්ථචෙජ්දනසත්ථක, කඩකතුර 909
වත්ථන්තර, වස්ත්‍රවිශෙෂ
වත්ථාදිලොම, වස්ත්‍රාදින්ගේ රල්
වත්ථාවයව. වස්ත්‍රයෙහි අවයව
වත්ථිf වසතිය
වත්ථු, හෙතු, ද්‍රව්‍ය, භූම්විශෙෂ, තුනුරුවන්
වත්ථුල, මහකූර
වත්ථුලෙය්‍යක. මහකූර
වත්‍රභූ. ශක්‍රයා
වද: යහපත් වචන ඇත්තා
වදඤ්ඤූ: බොහෝදෑ දෙන්නා—දූනශීලීහු, මනොහර වචන ඇත්තහු
වදන, මුඛය
වදූනීය: බොහෝදෑ දෙන්නා
වධ. මැරීම—වධක්‍රීම
වධට්ඨාන, වධභූමිය
වධූයුත : වධයෙහි නියුක්තයා
වධූf යෙහෙළි, තරුණී, භාය්‍යාව
වන, ආරණ්‍යය, ජලය 1126
වනකාක. වනකවුඩා
වනකුකාකුට. වලිකුකුළා
වනථ. තෘෂ්ණාව
වනදුගඟ, ආරණ්‍යදුගීමාගීය 1107
වනපත්ති. මල් නැති ඵලගන්නා රුක, වෘක්ෂය
වනමල්ලිකාf වලිඳ
වනිතාf ස්ත්‍රී
වනිබ්බක: යාචකයා

වල

වන්දන, ප්‍රණාමය 1154
වන්දනාf නමස්කාරය
වන්දකාf පිලිල
වන්දිf බලාත්කාරයෙන් ගෙණ මනුෂ්‍යදීහු, වන්දිහටට 1081
වන්දී. සතුතිපාඨකයෝ 1081
වපන, බීජරොපණය 796
වපාf මේදතෙල
වපු, ශරීරය
වපප. බීජනික්ෂෙප, තට
වමථු. ඡර්දිය
වම්ම, සන්නාහය
වම්මිත : සන්නාහසන්නද්ධයා
වය; වයස, විනාශය
වයඨ : තරුණයා
වයස්ස. මිත්‍රයා
වයස්සාf යහළු ස්ත්‍රී
වර. (දෙවාදින් කෙරෙන් පැමිණිය යුතු) අභිමතාර්ථ, බෑනා, වල්ලභයා, ආවරණය
වර, සුලභ, ප්‍රිය
වර: උත්තම 1091
වරක. වරු නම් ධාන්‍යවිශෙෂ
වරඟ, ස්ත්‍රීපුරුෂ නිමිති
වරණ. පවුර, ලුණුවරණ
වරතනාf වරපට
වරපඤ්ඤ. බුදුරජ
වරවණ්ණිනීf උතුම් ස්ත්‍රී
වරාහ. ඌරා, ඇතා
වරාරොහාf උතුම් ස්ත්‍රී
වරූථ. අශ්වරථාවරණය
වලජ. මත්ස්‍යවිශෙෂයෙක්
වලඤ්ජ. වැලඳුම 337, 338
වලය. වළලු 966
වලයිත : වෙළනලද දෙය

ව (වා) තනාf වාසීව 113
වනතු. සවිඥ 1
වනමාලි. විෂ්ණු 16
වනතිකතිකාf දිගමිත්ත 582
වප්ප ; කළුතුඹ 493
වඹඬාf හෙලලි හොඹොන් අරළු 569
වර ; කොකුම් 303
වරත්‍රාf පොරොදු 365
වරිf සානාවාරිය 585
වරුණ. ලුණුවරණ 553
වරුථිනීf සෙනාව 381
වලඟිත. අශ්වගතියක් 368

වස්ස

වලාහක. මෙඝය
වලිf ජරාවෙන් ශිථිලවූ චර්මය, (බඩ) රැලි
වලිත්තච. ඇඟ රැලි වැටුනේ
වලින. ඇඟ රැලි වැටුනේ
වලිර. වපරයා
වලිමුඛ. වඳුරා
වලුකීf වීණාව
වලුලභ: ප්‍රියයා, අධිකෘතයා
වලුලිf කැන
වල්ලිජාතිf ලතාජාතිය 1030
වල්ලිභ. කොමඩු
වල්ලීf වැල
වල්ලූර, වියලි මස්
වවත්‍ථිතවිභාසාf ව්‍යවස්ථිතවිභාෂා 1189
වස. ප්‍රභූව, අසිතිබැව්, අසිතිවසතු, අභිලාස
වසගාf වශගවූ සත්‍රිපදෘජී 873
වසතීf ගෘහ, විසීම්
වසන, වස්ත්‍රය
වසන්තා. එනම් සෘතුව
වසභ. ගොනා
වසල. ශූද්‍රයා
වසවත්තාපක. වශයෙහි පවත්වන්නා 1024
වසවත්තිනී. මාරයා, වශයෙහි පවත්වන්නා
වසාf වුරුණුතෙල්, වශගවූ සත්‍රිපදෘජී, වඳදෙන්
වසී. යතීන්ද්‍ර
වසු. දෙවනාවිශෙෂයෙක්, රත්න, වස්තු
වසුධාf භූමිය
වසුන්ධරාf භූමිය
වසුමතීf භූමිය
වසෘ. තීරෙළු, වස්සාන සෘතුව

වාණී

වස්ස, වර්ෂා
වස්ස; අවුරුද්ද
වස්සගග්ග. නිශ්චය 1189
වස්සන, වැස්ස
වස්සවර. නපුංසකයා
වස්සාන. වස්සාන සෘතුව
වස්සිකීf දූසමන්
වසිත, තිරිසනුන්ගේ හඬ
වසෙසාකසාරාf ශක්‍රපුරය
වළබාමුඛ, වඩබා මුඛය 889
වළඹිවඡාදී. මතුමාලෙහි උඩ අතුරන්නාවූ වක්‍රදාරු
වළවාf වෙළඹ
වහ. ගෙරින්ගේ කඳ

වා.

වා (ඵක:) ධාතු, නිපාත, උපමයභන, පාකාරකාය්‍ය (යන මෙහි)
වා-සම්පිණ්ඩ, උපමා, සන්දෙහ, පදපූරණ, ව්‍යවස්ථිතවිභාෂා, විකල්ප, නිශ්චය, (යන මෙහි)
වාකරාf වරදූල
වාක්‍ය, වාක්‍යය
වාක්‍යරමහ. වාක්‍යරමහය 1193
වාක්‍යාලඞ්කාර. වාක්‍යාලඞ්කාරය 1195
වාගුරික. වරදූල්වැදූ
වාචංයම. ධ්‍යානලාභීහු
වාචාf තෙපුල
වාචාල. වාචාලයා
වාචික, සන්දෙශ වචනය
වාඩවලිභ. අර්ධයටබඳු ලිඟු ඇති 935
වාජ. ඖපත්‍රය
වාජපෙය්‍ය, එනම් යාගය
වාණිජ. වෙළඳ
වාණිජ්ජ, වෙළඳුම
වාණීf තෙපුල

වලුව. ගොපොල්ලා 495
වලුකික, කොකුම් 303
වසිර. මුහුදු දූණු, ඇන්වඟපුල් 461, 583
වසුදෙව. වෙණුපිය 16
වස්සාභූ. මැඩියා 675
වාකරික. වරදූල් වැද්ද 514
වාජින. ඇතා 360
වාජී. අශ්වයා 368

වාර

වාත. සුළඟ
වාතක්කිතන්නී, වැසිපොද
වාතඝාතක. ඇසළ
වාතඬ, වෘඹිරොගය
වාතපාන, කවුළුඳෙර
වාතමිග. වානමෘගයා
වාත්තාf වෘත්තාන්තය 1053
වාතිඟණ. වම්බටු
වාදින, ආතතාදිය
වාදිත්ත, ආතතාදිය
වාදිත්තවාදන, වීණාදින් වයන දඹු ආදිය 867
වාන, තෘෂ්ණා, ගෙත්තම්කිරීම්
වානච්ත්තක, වීමෙන් විසිතුරු
වානප්පත්ථ. එනම් ආශ්‍රමය 409
වානර. වඳුරා 1105
වානෙය්‍ය, දසපුර
වාපසමකරණ, වප් සමකිරීම 796
වාපීf විල—වැව 967
වාම : වම්පස, යහපත, විරූඪ 1178
වාමක. එනම් වෙදකතීෘ ඍෂි
වාමදෙව. එනම් වෙදකතීෘ ඍෂි
වාමන. දිගැත්තා, කුරා
වාමන : ලුහුඬු දෙය
වාය. සුළඟ
වායන, වියමන් 1076
වායනදඬක. වෙමය — පිළි වියන දණ්ඩ
වායස. කවුඩා
වායසාරි. බකමූහුනා
වායාම. ආයාස, වීර්‍ය්‍ය
වායු. සුළඟ
වායුසඛ. ගිනි
වාර. ප්‍රජනාවය, දිනය
වාරක. කලය
වාරණ. වැලකීම, ඇත්ගිප්පුලිහිණි, හසනිහු 1184, 1190

වි

වාරබාණ. සැවිටය 962
වාරි, ජලය 1063, 1198
වාරිජ, පද්මය 895
වාරිමගහා. සොරොවුව—පිඟිල්ල
වාරිවාහ. මෙඝය
වාරුණීf නිමිත්තිකියන්නී, සුරා 236, 876
වාල. හිසකේ, අශ්වාදින්ගේ රොම
වාල, ඉරිවේරිය, ජලය
වාලධි. නඟුට
වාලවීජනීf චාමරය—වල්විදුනාව
වාලහත්ථ. වාලධිය
වාලුකාf වැලි
වාස. වස්ත්‍රය, ගන්ධය, ගෘහය 1056
වාසචුණ්ණ, වත්සුණු 1021
වාසඨාන, වාසස්ථානය 801
වාසන, සුවඳකැවීම
වාසනාf සුවඳකැවීම
වාසනාතීf යොහොඹු
වාසයොග, වත්සුණු
වාසව. ශක්‍රයා
වාසාගාර, ලඟිනා ගෙය
වාසිත : සුවඳකවනලද්ද
වාසීf වෑස, කරකැත්ත
වාසුකී. එනම් නාරජ
වාසුදෙව. විෂ්ණු
වාසෙට්ඨ. එනම් වෙදකතීෘ ඍෂි
වාහ. ගැල, අශ්වයා, ඛාරි විස්සක් ප්‍රමාණය
වාහන, රථාදි වාහනය
වාහස. පිඹුරා
වාහිණී(නී)f නදිය, සේනාව
වාළ. චණ්ඩමෘග, සළියා, කකීශයන්
වාළගාහී. අහිගුණ්ඨිකයා
වාළමිග. (ව්‍යාඝ්‍රාදි) චණ්ඩමෘගයෝ

වී.

වී. (එක :) ධාතු, උපසර්ග, පක්ෂි (යන මෙහි)

වාක්‍යාf ආරම්භය 113
වානප්පත්ථ. මිගස 554
වානීර. හොමුවඟු 553
වාපස, කොටවන් 592
වාරණ. ඇණ 360
වාරට, මිපැනි 494
වාමදෙව. ඊශ්වර 16
වාමීf වෙළඹ 371
වාසර ; දවස 67

විවි

වි-විවිධාර්‍ථ, අතිශය, අභාව, භෘශාර්‍ථ, ඓශ්වර්‍ය්‍ය, අතික්‍රම, විරහ, විවාද, ප්‍රාදුර්භාව, සන්නාහ, කුත්සාර්‍ථ, දූර, අනභිමුඛ්‍ය, මොහ, අනවස්ථිති, ප්‍රධානත්ව, දක්ෂත්ව, ඛේද, සභාර්‍ථ (යන මෙහි)

විකඩකත. කටුකිහිරි

විකව. මල්ගෙණ සිපි වෘක්ෂය

විකට : මලමූත්‍රාදිය, විකාරප්‍රාප්තයා

විකත : විකාරප්‍රාප්තයා 1019, 1067

විකතිf විකාරය

විකතිකාf සිංහව්‍යාඝ්‍රාදි රූපවලින් විසිතුරු ඇතිරිය

විකප. විතකීය 954, 1138

විකපන, විකල්පය, පක්ෂාන්තරය 1189, 1199

විකසාf වැල්මදට

විකසිත : මල්ගෙණසිපි වෘක්ෂය

විකාර. විකෘතිය—ප්‍රකෘතිහුගේ විපරිණාමය

විකිරණ. වරු

විකොපන, වෘක්ෂාදි හිංසන 852

විකත්‍ථන : සාහසික යොධයා

විකාම. ශක්තිසම්පන්නිය, පද වික්ෂේපය

විකායික. විකුණන්නා

වික්‍රෙතෘ. විකුණන්නා

වික්ෂේප්‍ය : විකිණිය යුතු වයතු

විගත : පහවනලද 1076

විග්‍රහ. ඛබරය, ශරීරය, (සමාසාදීන්ගේ) වාක්‍ය

විඝාස. කා ඉතිරි දෙය

විඝාසාද. ඉඳුල් කන්නා

විචක්ෂණ. පණ්ඩිතයා

විවය. සෙවීම

විචාර. පරීක්ෂාව 1114

විචාරණාf තීරණ ප්‍රඥව

විචිකිච්ඡාf සැකය

විද

විචිත්‍ර, නානාප්‍රකාර 838

විචක්ෂික. ගෝනුසු

විජන : ජනශූන්‍යස්ථානය

විජය. දිනීම

විජානාf දරුවන්ලද සත්‍රී

විජිත, රට, දිනනලද්ද

විජ්ඤාf වෙදය, ශිල්පය, ත්‍රිවිද්‍යාදිය, ප්‍රඥව

විජ්‍යමාන. විද්‍යමාන 788, 841

විජ්ඤ විදුලිය

විජ්ඤුතාf විදුලිය

විඤ්ඤ. විඥ්‍ය පණිතය

විඤ්ඤත්තිf යාචඤ්ඤව, හැඟවීම

විඤ්ඤූණ, සිත

විඤ්ඤූ. පණ්ඩිතයා

විඤ්ඤේය්‍ය, එනම් ඤේයාඛ්‍යය

විටඬක. කොබෝගෙඩි වලල්ල

විටප. ශාඛාව, පඳුර, වෙලෙප්

විටපී. වෘක්ෂය 539

විටඟිf වෙලෙප්

විඩෝජ. ශක්‍රයා

විතක්ක. සංකල්පය 155

විතක්කණ, විතර්කණය 1191

විතවඩිකාf එනම් කුඤ්ඤය

විතඬසත්, විතණ්ඩවාදීන්ගේ ශාස්ත්‍රය

විතත, දෙමුහුණක් ඇති තුය්‍යවිශෙෂය, විස්තාරය

විතථ, බොරුබස

විතරණ, තෘඝය

විතාන ; වියන, විහිණිඹිවය

විතුනන, කිඹුල්වැන්න

විත්ත, ධනය 1061

විත්තිf සන්නාඝය, වෙදනාව 1095

විත්ථත : පතළ දෙය

විත්ථාර. ප්‍රපඤ්ච—විස්තරය 932, 974

විත්ථිණ්ණ: මහත් දෙය

විදඝිf වියත

විකත ලෙඩ 322
විකත්ථන. ඉරුම36
විවය. ප්‍රඥව 153

විඩ, බළල්ලුණු 461
විණ්ඩුකනාf කටරොළු 584
විණ්ඩුපද, අඟස 46

විප

විදූර. පැළිම
විදූරණ, පැළිම 991
විදූරිත : පළනලදද 991
විදිත : දන්නාලදද, පතළ දෙය
විදිසාf අනුදිග
විදූර. පණ්ඩිතයා
විදූ. පණ්ඩිතයා
විදෙහ. P එනම් ජනපදය
විදූසු. පණ්ඩිතයා
විදූම. පබළු
විදෙදස. වෛරය
විදෙදසී. සතුරා
විඛ: විදිනලද දෙය
විඛා. (?) පණ්ඩිතයා
විධ.f උනනතිය, ප්‍රකාරය, කොටස
විධවාf සැමිනැතියී
විධාf මාන්නය 914
විධාන, ක්‍රියාව 1049
විධී. ශුභකර්මාදිය, ක්‍රියාව
විඛුර, විවාදුපන්නයා
විධෙය්‍ය, කීකරු
විනතක. එනම් කුලපවිතය
විනතාf ගුරුළුමව
විනා-වජිනාඞීයෙහි
විනායක. බුදුරජ
විනාස. නැසීම
විනීත. සුවයෙන් උසුලන අශ්වයා, ශික්ෂිතයා
විනිස්ස. සථාපනය, රචනය—යුඛය පිණිස දෙස විශෙෂයෙහි සෙනාව පිළිවෙළින් සිවුවිමසි—"චතුරඞගබලාය සුසනනඛාය සෙනාය යුඛත්ථං දෙසවිසෙසෙ විනිස්සො විහජිත්වා උපහණිං ඨපනං බ්‍යුහො" යනු වීකාසි 381
විපක්ඛ. සතුරා

විමු

විපත්තිf විපත
විපරියය. විපර්‍යාසය
විපරියාස. විපර්‍යාසය
විපරීත. විරුඬාර්‍ථ 1020
විපල්ලාස. විපර්‍යාසය 1188
විපස්සනාf ප්‍රඥාවිශෙෂයෙක්
විපස්සී, පණ්ඩිතයා
විපාක. විපාකය 1050
විපාති(දි)කාf පයපොල
විපින, වනය
විපුල: මහත් දෙය 1072
විපුල. බ්‍රාහ්මණයෝ 1047
විපුලකණ්ඨක: දුර
විපුලවිසාර. පශ්චාත්තාපය
විපුලාප. විරුඬවචනය
විපුලිඛ, ගිනිපුපුරු
විබුධ. දෙවියෝ. P පණ්ඩිතයෝ
විඛඞම. භ්‍රාන්ති, ලීලා
විහතනබබඛන, මවුපියන්ගේ බෙදියයුතු වසතු 898
විභව. ධනය
විභාග. විභාගය 1055
විභාන, අලුයම
විභාවී. පණ්ඩිතයා
විභිටක. බුළු
විභු. නිත්‍යාර්‍ථී, අධිපති
විභූසණ(න), ආභරණ
විභෙදිකාf තල්
විමතිf විචිකිච්ඡාව
විමඤ්ඤ. විමර්‍ශනයෙන් උපන්නේ
විමන: දුඛසිත් ඇත්තා
විමල. නිර්මල ජලය
විමාන, දේවතාවන්ගේ ප්‍රාසාද, සත්මහල් ගෘහ
විමුතතිf නිවන

විදූරිගඬිාf අස්මැත්න 584
විදුල. හොමුවකු 553
විඛාf වැටුප් 531
විඛාතු. බ්‍රහ්මයා 15
විඛී. බ්‍රහ්මයා 15
විඛු. විෂ්ණු, චන්‍ද්‍රයා 16, 52
විඛුඝතුද. රහු 61
විඛුඞර. රහු 61
විඳාරක. දෙවියෝP 12
විභාකර. සූර්‍යයා, ඉරු 62
විභජ්ජවාදී. සවිඥ 1
විභාවරීf රාත්‍රිය 69
විභාවසු. වහනිය, සූර්‍යයා, ඉරු 35, 62

විවි

විමහය. විසමය, 1181, 1192, 1201
විය-උපමායෙහි
වියොග. එනම් ශෘඞ්ගාරභෙදය, විරහය 1163, 1167, 1168, 1171, 1173
විරතිf වීරමණය—වැලකීම
විර(ල)ළ: තුනී දෙය 924
විරාග. නිවන
විරාව. හඬ
විරිය, ශක්තිය, ආනුභාවය 914, 1004, 1135
විරියඞ්ග, වීර්‍යාඞ්ග
(විරූf බොහෝ පත්‍රඇති වැල 550)
විරූපක්ඛ. නාගාධිපති වරම්රජ
විරූළ්හක. කුම්භාණ්ඩාධිපතිවරම්රජ
විරොධ. වෛරය
විරොධකථන, විරොධ ප්‍රකාශය 1151
විරොධී. සතුරා
විරොධොක්තිf විරුඬ වචනය
විලඟ. ලඟාවසතු, මධ්‍යදෙශ 1901
විලාප. වැලපීම
විලාස. ක්‍රියාව
විලිනතෙල, වුරුණුතෙල් 873
විලිනසෙනහ. වුරුණුතෙල්
විලීවකාර. කුළුපොත්තා
විලෙපන, විලවුන්
විවටට, නිවන, වස්අත්ත
විවර, සිදුරු, දෙෂ 981
විවරණ, වැඩකැන 965
විවස. අවසඟයා
විවාද. විරුඬවාදය
විවාදුදි. විරුඬවාදිය 868
විවාහ. පාණිග්‍රහණය
විවිත්ත: විජනස්ථානය
විවිධ: නානාප්‍රකාර දෙය 1171

විසෙ

විවෙක. පරිත්‍යාගය, කායචිත්ත විවෙකය 1114
විස, (ස්ථාවරජඞ්ගම) විෂ
විසංයොග. විවෙක 786
විසකණ්ඩ(ණ්ට)ක, උක්සකුරු
විසඤ්ඤිතාf මූර්ඡාව
විසට: පතළ දෙය
විසතන්තිකාf තෘෂ්ණාව
විසද: පරිත්‍යක්ත, ධවල
විසදතා, විසපඤ්ඤාභාවය 793
විසධර. සර්පයා
විසපපන, පැතිරීම
විසය. සතතයෙන් සෙවුනා ලබන දෑ, රූපශබ්දාදිය, ජනපදය, ප්‍රදෙශය, ගොචරය 1040
විසයී, ඉන්ද්‍රිය
විසර. සමූහය
විසලිත්ත. විසපෙවූ (හිය) 958
විසාඛාf විසානැකත, ඕගාරමාතෘ උපාසිකාව
විසාණ: ඇද්දළ, සිවුපාඅඟ
විසාද. බැගෑ 1193
විසාරද. අතිශයින් ප්‍රගල්භයා, ප්‍රාඥයා
විසාල: මහත් දෙය
විසාලතාf පුළුල
විසාලාf තියඹරා
විසිඛාf වීථිය
විසිඨ: උතුම් දෙය 1176
විසුඞ්f නිවන
විසුඞ්දෙව. විසුඞ් දෙවියෝ 842
විසූචිකාf අතීසාරය 328
විසෙස. විශෙෂාර්ථ 792, 991, 1196, 1197
විසෙසක. තිලකය
විසෙස(න)ණ, වෙසෙසීම 1177
විසස: මිනීදුම් ආදිය

විරිඤ්. බ්‍රහ්මයා 15
විරූප ඤ්ක. විෂ්ණු, ඊශ්වරයා 16
විවණ්ණ. නිවයා 516
විසද: සුදු 95

විසාf ඉවද 586
විසාර. මන්ත්‍රණය 671
විසිඛ. ශරය 389
විසුඞ්දෙව. සම්බුදු 1

වීළි

විසසජ්ජන, නාගය
විසසඨ. එනම් සුරාඩගය
විසසම්භ. විශ්වාසය
විසසානන, නාගය
විසසාස. විශ්වාසය
විසුත: ප්‍රසිඩ (දෙස)
විහග. පක්ෂියා
විහගාධිප. ගුරුළා
විහඩග. පක්ෂියා
විහඩගම. පක්ෂියා
විහප්ප. ව්‍යාකුලය
විහායස. ආකාශය 1112
විහාසිත, නාගය
විහාර. ක්‍රීඩා, දිව්‍යවිහාරාදිය, තථා ගතාවාසය
විළඩග, වළඟසාල්

වී.

වීවිf රළ, සිදුර
විවජ්ඣf විපසා 1174
විජනීf විජිනිපත
විණාf එනම් තූයහීභාණ්ඩය
විණාගුණ. විණානත් 882
විණාදිවාදන, විනාදි වාදය 144
විණාවාදි. වෙණ වයන්නා
විත, විගත, වියමන
විතරාග. රහත්
විතික්කම. ව්‍යතික්‍රමය
විතිf මාගීය, විටිය, පෙළ
විමංසාf තීරණ ප්‍රඥාව
විර. නාට්‍යරසය
වීර: ශූරයා—සාහසික යොධයා 1077
වීරැf බොහෝ පත්‍ර ඇති වැල
වීහි. වී
විළිත: ? ලජ්ජාප්‍රාපනයා

වෙණ

වූ.

වුචචතෙ (ක්‍රි) කියනුලැබේ 1190
වුඣf වැසස 1062
වුඣනිපපජ්ජසසක. අහස් දියෙන් නිපන් ශස්‍යවත් ප්‍රදෙශය
වුඩඪ: වෘඩ, ප්‍රාඥ
වුතිf ආවරණය
වුතත: හිසකේ බැහැම, ජීවිකාවෘත්තිය, බීජරොපනය, වප්සමකිරීම, කිම, බඤ්ඣනමුඤ්චනීය, අධ්‍යයන (ආදිය) 1007, 1075
වුතතානත. වාත්තීාව
වුතතිf ජීවිකා, වාඛ්‍යාන, ප්‍රවෘත්ති 1053, 1054, 1057
වුඩ: වෘඩ, ප්‍රාඥ 1074
වුඩිf වෘඩිය 785, 1176
වුඩියුතත. අභිවෘඩියෙන් සමන්විත යා 892
වුඩිරොග. එනම් රොගය
වුස. ගොණ

වෙ.

වෙ-ඒකානත, පදපූරණ (යන මෙහි)
වෙග. ජවය, ප්‍රවාහය 946
වෙගි: සිඝ්‍රජව ඇත්තා
වෙජයනත. ශක්‍රයාගේ ප්‍රාසාදය, ඔහුගේ රථය
වෙජයනතිකාf තිපිංග
වෙජ්ජ. වෙදෑ
වෙජ්ඣ, ඉලක්කය
වෙඨ. වෙළුම 1131
වෙඨක. විණාදණ්ඩ
වෙඨන, වෙළුම, නලල්පට
වෙඨිත: වෙළනලද දෙය
වෙණ (න). කුළුපොත්තා 509
වෙණුවික. කුලල් පිඹින්නා

විඤ්ඣෙසජ්ජ, වියලි ඉඟුරු 459
විඤ්ඤාf ජරාව 251
විතරාග. සවිඥ 1
විමංසාf ප්‍රඥාව 153
විරරුක්ඛ. බදුලු 561

වුතතිf ආරච්චිය 113
වෙකුණ්ඨ. විෂ්ණු 16
වෙණ්හf ඉද්වදුලිය 578
වෙණුක. ඇතුන්ගේ පාවිදින කටුව 365
වෙසසවනිf (එනම්) ගඩාවා 683

වෙස

වෙණ්f ගැවසූ කෙශය
වෙණ්ක. විණ ගාන්නා
වෙණු. හුණරුක
වෙණුධම. කුලල් පිඹින්නා
වෙතන, චැටුප් 908, 1053
වෙතනික. බැලමෙහෙ කරන්නා
වෙතරණිf එනම් නරකය
වෙනස. හොමුවඟ
වෙතාලික. වහිභඩවයා
වෙද. ඥනය, සොම්නස, සඟ්වෙ දුදිය 979, 1034, 1059
වෙදඩඟ, වෙදුඩඟ
වෙදන, විඳීම
වෙදනාතර, වෙදවිශෙෂ 839
වෙදනාf තුෂ්ණිය, පීඩාව, විඳීම 1058
වෙදයිත, වෙදනාව
වෙදිකාf වේදිකාව
වෙදිf වේදිකාව—යාගපිළ
වෙධ. විදීම
වෙධිත: විදිනලද
වෙනතෙයය. ගුරුළා
වෙපචිත්ති. එනම් අසුරරජ
වෙපුලල. එනම් පර්වතය
වෙහාර. එනම් පර්වතය
වෙම. පිළි වියන සරස්දණ්ඩ
වෙමජඣ, අතර—මැද 1091
වෙමත්ත, වෙනස [රථය
වෙයග්ඝ. චක්‍රසමීන් වළඳනාලද
වෙයාවච්ච, වතාවත් කිරීම 783
වෙර, අකුශලය, වෛශය
වෙරමණිf විරතිය
වෙරි. සතුරා
වෙරාචන. ඉරූ [හය
වෙලාf කාලය—ඉවුර, සීමාව, සමූ
වෙලිත: කුපිලද්ද, කම්පිතද්ද
වෙවචන, පර්‍යාය වචනය
වෙස. වෙශය—ආකල්පය 906

ව්‍යය

වෙසඛ. වෛසක්මස
වෙසාසී. යමරජු
වෙසාලිf එනම් නුවර
වෙසියාf වෛශ්‍යාව
වෙසියාන. වෛශ්‍යයා
වෙසීf වෛශ්‍යාව
වෙශ්ම, ගෙය
වෙසස. වෛශ්‍යයා
වෙයසාවණ. වෛශ්‍රවණ වරම්රජ
වෙසසානර. ගිනි
වෙසසාමිත්ත. එනම් වෙදකත්‍රීසෘෂි
වෙහාස. අහස
වෙහාසය. අහස
වෙළු. හුණ
වෙළුරිය, වෛරළුම්ණි

වෝ.

වෝ (එක:) ප්‍රථමා විතීයා කරණ සම්ප්‍රදාන සාම් යනාඒයන්හිද, පදපූරණ, යොව්හකනිකායෂී (ය න මෙහි)
වොකාර. හීන, රූපාදි සතානි
වොඝඝහා. දීම
වොඝඝඟ : හරණලද දෙය
වොහාර. ශබ්ද, ව්‍යවහාර, වෙළ .ඳුම්, චෙතනා, 1133
ව්‍යඟ්ග. වාක්‍යය
ව්‍යඟ්ගාදික. වාක්‍යාදිහූ
ව්‍යඟිf කටුවැල්බටු
ව්‍යඟිණස. උකුසසා
ව්‍යඤ්ජන, නිමිත්ත, අක්ෂර, සූප, ලකුණු, පද 1048
ව්‍යත්ත. පණ්ඩිතයා 926
ව්‍යත්තත : පතළ දෙය 1065
ව්‍යත්තය. විපර්‍යාසය
ව්‍යධ. විදීම
ව්‍යමහ, දෙව්විමන
ව්‍යය. වසතුවිනාශය

වෙදෙහික. වෙළෙන්දා 469
වෙදෙහිf වගපුල් 583
වෙධ. බ්‍රහ්මයා 18
වෙල්ල ; වලඟසාල් 586
වෙළික. ඇතුන්ගේ පාවිදින කටුව 365
වොඝඝඤ : හරණලද දෙය 754
ව්‍යඟඝපුවජී. එරඹු 566
ව්‍යඤ්ජ. සූදම්කිරීම 101

සං

ව්‍යවධාන, ව්‍යවධානය 802
ව්‍යවාය. මෛථුනය
ව්‍යසන, කාමක්‍රෝධ දෙකින් උපන් විකාර, විපත්ති 940
ව්‍යාකරණ, එනම් ශාස්ත්‍රය
ව්‍යාකුල. වියවුල
ව්‍යාධ. වැද්ද
ව්‍යාධි. රෝගය, උපුල්කොළ
ව්‍යාධිඝාතක. ඇසළ
ව්‍යාධිත. ලෙඩා
ව්‍යාපාද. වෛරය
ව්‍යාභාෂිf කද
ව්‍යාම. බඹය 1042
ව්‍යාස. ප්‍රපඤ්චය—විස්තරය
ව්‍යූහ. විනිවිදනොහිය වීථිය, සෙනා වින්‍යාසය, සමූහය

ස.

ස. නෑයා
ස, තමා
ස ; ධනය
ස: තමා සතු දෙය
ස. (එක:) සහ සමාන පසසට සන්‍ත තම යනමේ ශබ්දයන්ගේ කාර්‍ය්‍ය, ප්‍රත්‍යය, ව්‍යඤ්ජන, තමා සම්බන්ධ වසතු, තමා, නෑයන්, ඉන්ද්‍ර, රක්ෂස (යන මෙහි)
සං-සමොධාන, සංක්ෂෙප, සමන්‍තා දර්ථ, සමෘඛි, සම්මාශබ්දඃ්‍ථ, සහා ස්‍ථ, අල්පාඃ්‍ථ, අභිමුඛාඃ්‍ථ, සඛතා ස්‍ථ, සංවරණ, ප්‍රභව, පූජා, නැවත නැවත කිරීම් (ඵ)
සං-සන්‍තෝෂ, තමා විසින් යන අර්‍ථ (නි)
සං (එක:) ඛිත, සැප, සත්පුරුෂ, ආර්‍යපුද්ගල, නං සම්ං විඛක්‍තීන් ගේ කාර්‍ය්‍ය, ධන, නිර්‍ාණ (යන මෙහි)

සකු

සංයත: බඳනාලද දෙය
සංයතකෙස. බඹකෙසය 864
සංයත්‍තික. නැව් වෙළෙඳ
සංයම. ශීලය, සංවරණය
සංයුග, යුඛය
සංරම්භ. සැරසුම 854
සංරාව. හඬ
සංවඡ්‍ඣර ; හවුරුදු
සංවට්ට. කපනැස්ම 1051
සංවසථ. ගම
සංවරණ, සංවරණය 1183
සංවර්f රාත්‍රිය
සංවර්මුඛ, රාත්‍රිමුඛය 1027
සංවුත : වෙළනලද දෙය (සංවිත යසිද පාඨයි.)
සංවෙග. කලකිරීම 916
සංසඪ : සම්ප්‍රයුක්තය 833
සංසද. සභාව 1101
සංසය. සැකය 1189, 1198
සංසයාපන්‍ත. සංශයාස්පදය 1158
සංසාර. සංසාරය 829
සංහතිf සමූහය
සංහාර. සංක්ෂෙපය
සක : තමා අයිති දෙය
සකට. ගැල, යාළ 1081
සකටමඟ්ග. මාගීවිශෙෂය—ගැල් මාවත
සකල; අඛිය, කබල 946
සකල : සියලු
සකාස : සම්පය
සකුණ. පක්‍ෂියා
සකුණඝ්ඝිf උකුසු විශෙෂයක්
සකුණි. පක්‍ෂියා
සකුන්‍ත. ඔහොටකුකුළුට පක්‍ෂි

ව්‍යඞ්ගක. එරඬු 566
ව්‍යථාf අරළු 569
ව්‍යාධි. උපුල්කොල 303
ව්‍යාපා, උපුල්කොල 303
ව්‍යායාමකෙස. ඊශ්වරයා 16
සංවිද : ප්‍රතිඥාව 171
සංසව. ප්‍රතිඥාව 171
සකලි. මත්‍ස්‍යයා 671
සකිපජ. කවුඩා 638
සකුලකඛක. සුදුගීතණ 599

සඬ්ඛ

සක්‍ක. ශක්‍රයා, ශාක්‍යජනපදය, ශාක්‍යවංශොත්පත්තිය 1132
සක්‍ක: යොග්‍යයා 1068
සක්‍කපුර. ශක්‍රපුරය 998
සක්‍කාර. උපස්ථානය 1011
සක්‍කර, අකුරු සහිතවූ දෙය
සක්‍කරාf ඉක්ෂුවිකාර, කැබ්ලිති
සක්‍යමුනි. ගෞතම බුදුරජ
සක්‍යසිහ. ගෞතම බුදුරජ
සඛ. මිත්‍රයා
සඛි. විශ්වාසයා 865
සඛීf යහළු ස්ත්‍රී 1083
සගබහ. සහොදරයා
සගොත්ත. නෑයා
සඟහ. පරිත්‍යාගය, සවභාවය, මැවීම, පරිච්ඡේදය, දෙව්ලොව 1119
සඟහවාසී. දෙවියෝP
සඞ්ඛට: අල්පාවකාශය 1085
සඞ්ඛටීර, කසලගොඩ
සඞ්ඛටාf සාකච්ඡාව
සඞ්ඛපප. විතර්කය
සඞ්ඛම. දුර්ගමස්ථානය
සඞ්ඛඃඃස, එනම් නුවර
සඞ්ඛාf සැකය
සඞ්ඛාර. කසළ
සඞ්ඛාරකූටක, කසළගොඩ
සඞ්ඛාරධාන, කසළගොඩ
සඞ්ඛාස: සදෘශය
සඞ්කිණ්ණ: පතළ, මිශ්‍ර
සඞ්කු. ආයුධ විශෙෂ, කණු
සඞ්කුල: පෙරපසු විරිදු බස, ගැවසීගත් දෙය 720
සඞ්ඛ; සක්, නලල්ඇට, ගොප්ඇට
සඞ්ඛත: ප්‍රත්‍යයොත්පන්නධර්ම 832

සඞ්ඛතලක්‍ඛණ, ප්‍රත්‍යයොත්පන්න ධර්මයන්ගේ උත්පාද ලක්‍ෂණය 792
සඞ්ඛනඛ. සක්බෙල්ලා
සඞ්ඛලි: ඇතුන් බඳින දම
සඞ්ඛාf ප්‍රඥා, භාග, පණත, ගණන
සඞ්ඛාර. ප්‍රත්‍යයොත්පන්නයා, පුණ්‍යාභිසංඝස්කාරාදිය, සවක්‍පාරභාවය, කායසංඝස්කාරාදිය, භූම්‍යාදි සංඝස්කාරය
සඞ්ඛප. සංක්ෂෙපය
සඞ්ඛය්‍ය. ගණනින්යුක්ත
සඞ්ඛාf සංඛ්‍යාව
සඞ්ඛ්‍යාණ, ගණන
සඞ්ඛ්‍යාභෙද. සංඛ්‍යාවිශෙෂ 1020
සඞ්ඛ්‍යාවිසෙස. සංඛ්‍යාභෙදය 872
සඞ්ඛ්‍යාත: පරිමිත දෙය
සඟ. සංගත්‍යය, ඇල්ම 977
සඟත: සංගත්‍යාශී 1170
සඟම. සමාගම 1057, 1063
සඟර. මිත්‍රාකාරය, අල්ලස්දීම, බලය, රාසිය, විපත, යුඛය, ප්‍රතිඥ
සඟහ. අනුක්‍රමපා, සංක්ෂෙප, ගැණීම් (යන මෙහි) 925
සඟාම. යුඛය
සඩ්ඝ. ප්‍රාණීන්ගේ සමූහය, සමූහය
සඩ්ඝටන, ඝටනය 941
සඩ්ඝාට. දුවවලල්ල
සඩ්ඝාත. සමූහය, එනම් නරකය 504
සච්චුවිශ්වාස ඇමතියා
සචෙ-අනිමාඤ්ඡයෙහි
සච්ච, නිර්‍වාණ, ආර්‍යමාර්ග, විරති, දිවිරීම, සත්‍යවචන, අවිපරීතාර්‍ථ, ආර්‍යසත්‍ය, දෘඪ සත්‍ය (යන මෙහි)

සකුලාදනීf කුළුරැණ 582
සක්‍ක. කෙලිදඟය 573
සක්‍කපාදප. දේවදූරු 568
සක්‍කවහය. බකමූනා 638
සගග. දෙව්ලොව 10
සගගභවන ; දෙව්ලොව 10
සඟයි. දෙවියෝP 12
සක්‍යපුඩගව. සළිඳු 1
සඩ්කාදන. ශක්‍රයා 20
සඩ්කර. ඊශ්වරයා 16
සඩ්කාච, කොකුම් 303
සඩ්ජකි. ශක්‍රයා 20

සත

සච්චකාර. අත්තිකාරම
සච්චාපන අත්තිකාරම
සඩ්ඣදෘ: සෙවෂ්‍යව පවත්වන්නා
සඩ්ඣි-ප්‍රත්‍යක්ෂයෙහි
සජන. නෑයා
සජාතික. සමානජාති ඇත්තා 632
සජාතීය. සමානජාති ඇතතා 632
සජීව. විශ්වාස ඇමතියා
සජ්ජ: සනනාහසනනඩයා
සජ්ජන. සත්පුරුෂයා, ආඪ්‍යකුල ඇත්තා 956
සජ්ජන, සෑදීම 954
සජ්ජිත. සෑදූ ඇතා
සජ්ජු-එකොණෙහි
සජ්ජුලස. දුම්මල
සඤ්ඣ, රිදී
සඤ්ඣු, රිදී
සඩය. සමූහය
සඩාරිකාf දූතකම්කරන්නී
සඤ්ඤිනන: කපනලද දෙය
සඥාත. තමාට දූ පුත්‍රයා
සඥාතිදෙස. උතපත්තිදෙශය 801
සඥානන, ප්‍රඥව 874
සඤ්ජීව. එනම් නරකය
සඤ්ඤාf සවස
සඤ්ඤූf හැඳිනීම, නාමය, චෙතනාව 1191
සඨ: කපටයා
සඨ්‍ය, ශඨබව
සණඨාන, චිහ්න, ආකෘති
සණඩ, පද්මාදීන්ගේ සමූහය
සණඩාස. අඹුව
සණහ: සිලුටු 1007
සත, සියය

සතා

සතත, නිරනතරය
සතපත්ත. විල්ලිහිණියා
සතපත්ත, පද්මය
සතපදිf කන්වෑයා
සතභිසජ. සියාවසය
සතමූලිf සාතාවාරිය
සතරංසි. ඉරු
සතලක්ඛගුණ, සියක්ලක්ෂගුණය
සතවංක. මත්ස්‍යවිශෙෂය
සතාවරීf සාතාවාරිය
සතිf සමෘතිය— සිහිය
සතිවොසසගගා. සිහිමුළාව
සතිf පතිවෘතා සත්‍රී
සතෙරතාf විදුලිය
සත්ත. සතව 1007, 1085, 1099
සත්ත, ද්‍රව්‍ය, අත්බැව්, ජීවිත, ඔකනි, විද්‍යමානව 1083
සත්ත: ඇලුනහු
සත්තඛණ්ඩ, සපතාවිධ ධානය 451
සත්තපණණි. රුක්අත්තන
සත්තභූමඝර, සත්මාල් ගෘහ 917
සත්තම: සත්වෙනි වසතු, ප්‍රශස්තයා, අතිශයින් සාධුහු 941
සත්තමහාසර. සපතාවිධ මහාවිල්
සත්තලාf සත්පෙති දැසමන්
සත්තාf විද්‍යමානව, උතපතති 807, 1054, 1108, 1154
සත්තිf ආයුධ, ශකති, පක්ෂි 824 1168
සත්තිධර. කඳකුම්රු
සත්තු. අත්සුණු, අගහලා, අමිත්‍රයා 1080
සත්තුඵලාf සැමගස්
සත්වාදි, සතව රජස් යනාදිය 818

සඩ්ඛදෘස. සවිඥ 1
සඩ්ඛනාම. සවිඥ 1
සඩ්ඛවහස. සවිඥ 1
සඥිතු. ඛ්‍රඟමයා 15
සඥිහායන. ඇනා 360
සතකොටි. වප්‍රාසුධය 24
සතඛ. සුඛරථය 372
සතපඛ්ඛ. ගුණගස් 600
සතපඛ්ඛිකාf වදඤ්ඤා, ගීතණ 581, 599
සතපුඤ්ඤලක්ඛණ. සවිඥ 1
සතපඤ්ඤා. කණේරුගස 577
සතවිරියාf සුදු හීනණ 599
සතිලක. කලතණ 451
සතතකීf මෙවුල්දම 287
සත්තව. සතුරා 345
සත්තාවචි. වඟනිය 35
සත්තු. අශවයා 368
සත්තුඤ්ඤා. සවිඥ 1

සනා

සත්. ලොභ, සමූහ
සත්, ආයුධය, ශාස්ත්‍රය 1099
සත්ථභෙද. ආයුධවිශෙෂ
සත්ථවාහ. වෙළඳ
සත්ති; කාලවය
සත්තිf ශක්තිය, ශස්ත්‍රවිශෙෂයක්
සත්ථු. බුදුරජ, ශාස්තෘහු
සත්ථුවණ්ණ. රත්රන්
සත්ර, දේවපූජාව, නිරන්තර දානය
සදන, ගෙය
සදෘ-සත්තයෙහි
සදෘගති. සුලභ
සදෘතන: නොනස්නා දෙය
සදෘරතුසී. සඳුර සනෙහාෂය 783
සදෘදන, නිරන්තරදානය 1134
සදිස: සදෘශය
සදිසත්ත: සදෘශබව 823
සදුම්; ගෙය
සද්ද. ශබ්දය 1059
සද්දගගහ. කණ
සද්දත්ථ, ශබ්දාර්ථය 1196
සද්දල. ලාතණින් නිල්වූ ප්‍රදෙශය, හිතණ
සද්දසිධෙය්‍ය, ශබ්දවාච්‍ය
සද්දලෘදිවියා
සද්දල: උතුම්දෙය (සමාසපරපදවූ කල)
සඛං-අනුකූලවයෙහි
සඛ: ශ්‍රද්ධාසහිතයා
සඛ, මතකබත
සඛිf ඇදහිලල
සඛායුත්ත: ශ්‍රද්ධාබහුලයා
සඛාලු; ශ්‍රද්ධාබහුලයා
සඛිං-සහාර්‍ථයෙහි
සධම්මී. සමානාචාර ඇත්තා 632
සනනත්තන: නොනස්නා දෙය, පරණි දෙය
ස(නා)නං-සත්තයෙහි

සනනී

සනිකං-අශීඝ්‍රාර්‍ථයෙහි
සනිත: ධවනියුක්ත වසතු
සනත. නාට්‍යරසය, පණ්ඩිතයා
සනත, නිවන
සනත: පූජ්‍ය, විද්‍යමාන, පසස්නා ලද, සත්‍ය, සත්පුරුෂ, ශ්‍රාන්ත, ශාන්ත
සනතකී: අසිති
සනතත, නිරන්තරය
සනතතිf වංශය
සනතත්තන: තවනලද දෙය
සනතාන. කප්රුක, වංශ, ප්‍රබන්ධය
සනතිf නිර්‍වාණය, කල්‍යාණය, සන්හිඳීම 922, 1162
සනතික: සමීපය
සනතිකඪ:(?) සමීපය
සනෙතාස. සතුට
සනථව. පුරුදු
සඳ: අතරනැති දෙය—ඝන දෙය
සඳන. රථය
සඳාන, දම
සඳානිත: බඳනාලද දෙය
සඳිඪ. දෘඪ මිත්‍රයා
සඳිඪික, මෙලොව ලබන ඵලය
සඳෙසොතතිf සඳෙශ වචනය
සඳෙසහර. දූතයා
සඳෙහ. විචිකිච්ඡාව
සඳෙහ. සමූහය
සඳිf ඝටනය, ප්‍රතිසන්ධිය
සනානකඤ්ඤ. පියල්
සනානඛ: සන්නාහ සනානඛයා
සනානාහ. කවචය
සනනිකඪ: සමීපය
සනනිකාස: සදෘශ
සනනිධාන : ප්‍රයුක්ත, විධාන 957
සනනිධි. සම්බුද්ධ, සන්නිධාන
සනනිභ: සදෘශ
සථානිවෙස. සටහන

සත්ථවාහක. සවිඤ 1
සත්‍රක, ශකඩ 493
සදෙස : සමීප 705

සඛමමවක්කාවකි. සවිඤ 1
සනීඩ : සමීපය 705
සඤ්ව. පලාගාම 402

සභා

සනඤ්ඤස. සන්නිවේස 1165
සපච. චණ්ඩාලයා 1045
සපත්තා. සතුරා
සපථ. දිවිරිම 1093
සපදි-එකෙණෙහි
සපන, දිවිරීම
සපාක. චණ්ඩාලයා
සපිඬ. සහලේ නෑයා
සපු. සපියා
සපඤ්ඤු. පණ්ඩිතයා
සපදුඨාf සපිදලය
සපපඵණ. සපිපෙණය 859
සපපරාජ. වාසුකී නාරජ
සපපි, ගිතෙල් 1114
සඵ, කූරය
සඵරීf පෙවියා
සබල. කඹුරුවන් පැහැය
සබබ. සියලු (දෙය) 1026
සබබචතුපපද. සියලු සිව්පාවෝ 620
සබබඤ්ඤු. බුදුරජ
සබබඤ්ඤුතාf සච්ඡතාඤ්ඤනය 794
සබබතො-හාත්පසින් (යන අර්ථයෙහි)
සබබත්ර-සියලුතන්හි (යනාර්ථයෙහි)
සබබධි-සියලුතන්හි (යනාර්ථයෙහි)
සබබහුම්ම. සක්විතිරජ, එනම් දිගැනා
සබබලොහ. සියලු ලෝහ 905
සබ්‍රහ්මචාරී. සබ්‍රම්සරහු
සභාf සාලාව, පිරිස
සභාජන, බතුබු ආදීන්ගේ ගමනා ගමන විචාරීම

සම

සභාය, සහාව
සභාව. සුභාවය 1091, 1113
සභ්‍ය. ආඪ්‍යකුලජයා, සභායෙහි නියුක්තයා
සම-සහාර්‍යයෙහි
සම: සදෘශය 1077
සම. සන්හිඳිම, ශ්‍රමය 1077
සමඟ: සියලු
සමඞ්ගී. සමන්විත 845
සමජජාf පිරිස
සමඤ්ඤාf නම
සමණ. ශ්‍රමණයා
සමණුද්දෙස. සාමණේර
සමත්ත: නිෂ්ඨාප්‍රාප්ත, සියලු
සමත්ථ: යොග්‍ය, සංඝත
සමත්ථන, සමර්ථනය හෝ සමාධානය 858 (ටීකාවෙහි "සමත්ථනෙ නිධ්‍යං" යනුයි)
සමථ. සමාධිය—සන්හිඳීම
සමන්තචක්ඛු. බුදුරජ
සමන්තභද්‍ර, සමන්තභාව 799
සමන්තාර්ථ. සමන්තාර්‍ථය 1170 1175
සමන්තතො-හාත්පසින් (යන අර්ථයෙහි)
සමන්තා-හාත්පසින් (යන අර්ථයෙහි)
සමය. සාමාග්‍රිය, රාශිය, හෙතුව, ක්ෂණය, අවබොධය, කාලය, ප්‍රහාණ්‍ය, ලාභය, ලබධිය, 965, 1082
සමර, යුඬය
සමවාය. සමූහය 778

සඤ්ඤ: බදනාලදද 747
සබබ. ඊශ්වරයා 16
සබබඤ්ඤු. ඊශ්වරයා 16
සබබඤ්ඤුඥාන. ඤොඤොඹ 570
සබබදස්සාවී. සර්ඡඥ 1
සබබම්බර. විෂ්ණු 16
සබබරස. දුම්මල 304
සබබවිදූ. සර්ඡඥ 1
සබබානුභූනිf සුදු ත්‍රස්සාවළු 590
සබබාභිභූ. සර්ඡඥ 1
සබභ (බභ) ඩ. රියැදුරා 376
සමඩ්ගාf වැල්මදව 582
සමණිද. සර්ඡඥ 1
සමණිස්සර. සර්ඡඥ 1
සමන. යමයා 44
සමන්තභද්‍රාf සිනුස් 586
සමන්තභද්‍ර. සර්ඡඥ 1
සමරියාද: සමීපය 705

සම්ප

සමසිපී. සමානසිල්පීහු 1021
සමාf හවුරුදද 1161
සමාජික. සභායෙහි නියුක්තයා
සමාධි. සමථිනය, සිතඑකඟබව 1035
සමාන: අභිඤ්ඤාණී, සදෘශ, විද්‍යමාන (දෙය)
සමාපන, පරිසමාප්තිය 1188
සමාස. සංක්ෂෙපය
සමාසනන, ආසන්න කාරණය 92
සමාහාර. රැස්කිරීම 1187
සමිත: සන්හිඳුවනලද 841
සමිතිf සමූහය, සංගමය
සම්බාf දර
සම්භිf සමපත්තිය—සමෘඩිය 1054 1168, 1170, 1179
සම්f සැමගස්
සම්ප: ලඟ 1185
සම්පාදි. සම්පාදිය 1180
සම්ර. සුලඟ
සම්රණ. සුලඟ, මුරුවා
සමුගග. කරඬුව
සමුච්චය. සම්පිඬනය 1183, 1189
සමුජ්ඣිත: හරණලද දෙය
සමුදය. උත්පත්ති, රාශි, හෙතු
සමුදය. සමූහය
සමුදද. සාගරය
සමූනනඛ: නගාබඳනාලද ධජාදිය
සමුසසය. රාශිය, ශරීරය
සමුහ. රැස
සමොධාන, එකතුකිරීම හෝ රැස්කිරීම 1170
සමොසරණඛාන, රැස්වන තැන 801
සම්පජඤඤ, අර්‍ථානර්‍ථාදිය සලකන ප්‍රඥව

සම්ම

සම්පරිචඡන, සවිකාරය 790, 958, 1144
සම්පති-දූන් (යන අර්‍ථයෙහි)
සම්පත්තිf ගුණෙන්යුක්තිය—සැපත, සමෘඩිය
සම්පදෘf සම්පත්තිය, සමෘඩිය
සම්පනන: සම්පූර්‍ණ, ප්‍රණීත, සම්පන්න
සම්පරායික, පරලොව ලබන ඵලය
සම්පහංසන, සම්ප්‍රහංසනය 1186
සම්පහාර. යුඬය
සම්පාත. ධාරාව
සම්පුණණ. සම්පූර්‍ණය
සම්පූර. කරඬුව
සම්මුලලිත: මල්ගෙණසිරි වෘක්ෂය
සම්බන්ධ. සංගතාර්‍ථය 1068
සඹර. එනම් අසුරයා
සඹර්f ඉඳුජාලය
සඹල: මාඟෞපකරණ
සඹහුල: බොහෝදෙය
සඹාධ. නිරවකාශය, ගුහ්‍ය ප්‍රදෙශය
සඹාහ(න)ණ, මැඬීම
සඹුක. රන්වන් බෙල්ලා
සමහන්ත. දෘඪීත්‍රයා
සමහම. ගෞරව, භීති, කාලකිර්‍ම
සමහව. උත්පත්ති, හෙතු, ඇල්ම, සුකුරු 897, 1024, 1162, 1200
සමහාර. උපකරණ 970
සමහාවන, ගෞරවය 1183
සමහාසන, සමඟිතෙපුල
සමෙහද. ගංමුවදෙර—මෝය
සමෙහාඟ. ශෘඞ්ගාරභෙදය
සම්මජ්ජනිf මුස්න
සම්මතා(ල)ළ, කුළුතාලම
සම්මද. සන්තෝෂය

සමල : ගුථය 274
සමාධිf ප්‍රතිඥව 171
සමුදදනනාf කපු 589
සමුපෙක්ඛාf ප්‍රඥව 153

91—89

සම්බරාරී. අනඞ්ඝයා 42
සම්බුඛ. සර්‍වඥ 1
සඹොධඛම්ම. සර්‍වඥ 1
සම්ඛ්‍යාන, උතුරුසළුව 292

සර

සම්මාf වියදණ්ඩෙහි ගසන පෙත්ත 1170, 1179
සම්මා-ප්‍රශංසායෙහි
සම්මාදිට්f සම්‍යග්දෘෂ්ටිය
සම්මාපාස. එනම් මහායාගය
සම්මාසම්බුද්ධ බුදුරජ
සම්මුඛා-සම්මුඛීවයෙහි
සම්මුජ්ජනීf මුස්න
සම්මුතිf අනුදැනීම, ව්‍යවහාරය
සයං-තමාවිසින් (යන අර්ථයෙහි)
සයථු. ඉදිමුම
සයන, යහන
සයනිගහහ, ලඟිනා ගෙය
සයම්පභ. තමා විසින් යනාඃර්ථය 839
සයම්භූ. බුදුරජ
සයංවරාf සෞවර්ණයෙන් වලලහ සන් සොයන්නී
සර. (අකාරාදි)ඃශර, සැරය, ශබ්දය, ඛිහිබට, 1049, 1050
සර ; විල
සරක. රාබොන ඔඩම
සරට. කටුසහා
සරණ, නිවන, හිංසා, ගෘහ, රක්ෂා කරන්නහු, රක්ෂණය 1181
සරද. හවුරුද්ද, ශරත් සෘතුව
සරදුබභූත : සරත්කාලොත්පන්නය 984
සරබුf හූනා, සිකනලා
සරහ. එනම් මෘගව්‍යෙෂය
සරභූf එනම් මහානදිය
සරමඬල, (සපනඃශරාදි) ඃශරමණ්ඩලය
සරල. හොරගස්
සරලඳුව. සිරිවටු
සරව්‍ය, ඉලක්කය
සරසීf විල

සව්‍ය

සර(සස)ඃතීf එනම් ගඩිගාව
සරහසස : රහස් සහිත
සරාහාඃස. දුනුසිප් ඉගැන්ම
සරාව. මලාව
සරාසන, දුන්න
සරිසඛක. සදෘශ
සරිතාf නදිය
සරීර, ශරීරය
සරීරි. සත්වයා
සරූප, ඃසභාවය 1090
සරොරුහ, පද්මය
සල, ඉත්තෑකූරු
සලන. පලහැවියා
සලල, ඉත්තෑකූරු
සලාකාf කුසපත්, උල් 1079, 1087
සලාටු. නොපැසුණු ගෙඩිය
සලිල, ජලය
සලිලපපාය. ජලබහුල භූමිය
සලිලබභම්. දියසළාව
සල්ල, ශර, හුල්, කුකුරුමුවන්
සල්ලක. ඉත්තෑවා
සල්ලක(ත්‍රාතු)ත්ත. ශල්‍යවෛද්‍යයා (සල්ලකත්තසීද සමහරු කියත්)
සල්ලකීf ඉඳුසල්
සල්ලවෙජ්ජ. ශල්‍යවෛද්‍යයා
සල්ලහුක : සැහැල්ලු දෙය
සල්ලාප. සමඟි නෙපුල
සව. වැකීම 1059
සවඬක. ඉසසා
සවණ්ණ. සුවණ්ණ නෑකත
සව(න)ණ, කණීය, යාගකිරීම, ඇසීම 1120
සව(නී)ණීය. ඃශරයෙහි එනම් අඬගය
සවානීf නදිය
සව්‍ය: වාමශරීරය 1020

සමහු. විෂ්ණු, ඊශ්වරයා 16
සය. අත 265
සයනීය, සයනය 308
සයම්භූ. බ්‍රහ්මයා 15
සරලාf සුදු නුස්සාවාළු 590
සරාවතීf නදිවිශෙෂයක් 683
සරොජනීf පියුම්විල 689
සරොවතීf නෙපුල 105
සවය. මිත්‍රයා 346
සවිතු: ඉරු 62
සවීඩ: සමීපය 705
සවෙස: සමීපය 706

සහා

සස. සාවා
සසඤ්ඤං-එකාන්නයෙන් (යන අර්ථයෙහි)
සසඞ්ක. චන්ද්‍රයා
සසන, මැරීම—වධය
සසන්නාන. ආත්මීය සන්නානය 1040
සසඬ. ශ්‍රඬා සහිතයා 949
සසී. චන්ද්‍රයා
සසුර. අඹු සැමි දෙදෙනාගේ පියවරු
සසුරා. නැදිමයිලෝ (ප්‍ර: වි: බ:)
සසස, ගොයම්
සස්සත : නොනස්නා දෙය
සස්සතදිට්ඨි ශාශ්වතදෘෂ්ටිය 829
සස්සති. සර්‍වදා වසනු
සස්සරොග. ශස්‍යරොගය 454
සහසුර් අඹුසැමි දෙදෙනාගේ මවුවරු
සස්සුසසුර. නැදිමයිලෝ
සහ-සමඟ (යන අර්ථයෙහි) 1170, 1199
සහ. මීඅඹ
සහ, ශක්තිය
සහකර. හසතය සහිත
සහකාර. මීඅඹ
සහගත : අරමුණු, සම්ප්‍රයුක්ත, ව්‍යතිමිශ්‍ර, ආශ්‍රය, තද්භාව
සහජ. සහෝදරයා
සහ(න)ණ : ඉවසන තැනැත්තා
සහත්තාදි. සහාත්තාදිය 1172
සහධම්මික. සහදැම්යා
සහසා-තාකීණයක් නැතිව ප්‍රවෘත්ත ක්‍රියායෙහි 1148
සහස්ස, දහස
සහස්සක්ඛ. ශක්‍රයා
සහස්සරංසි. ඉරු
සහාය. මිත්‍රයා, අනුචරයා 1088

සාධි

සා.
සා.f (එක:) සුනඛ, ආචාර්‍ය්‍ය, ධාතු, ආදෙශ, සම්පත්, විභක්ති, භාර්‍ය්‍යා (යන මෙහි)
සා. බල්ලා
සාක. පලා, මූලාදි දශය
සාකච්ඡාf සාකච්ඡාව—සහපත් කථාව
සාකභෙද. පලාවිශෙෂ 598
සාකල්‍ය, සියලු
සාකිය. ශාක්‍යරජහු 1193
සාකුණ්ඩක. පක්‍ෂීන් මරා · ජීවත් වන්නා
සාකෙත, එනම් නුවර
සාඛාf ශාඛාව
සාඛාදිඵල, ශාඛාලතාදීන්ගේ පුරුක් 889
සාඛානගර, අතුරු නුවර
සාඛාමිග. වඳුරා
සාති. වෘක්‍ෂය
සාගර. සාගරය
සාගල, එනම් නුවර
සාඩ්ඪ. අඩගසන්න
සාටක. වස්ත්‍රය
සාණ. වස්ත්‍රවිශෙෂ, උරගල
සාත, සැපය
සාතකුමහ, රත්රන් විශෙෂය
සාතිf සානෑකත
සාදිසස, සදෘශව 1174, 1178, 1185
සාදු : ප්‍රියවසනු, ප්‍රණීත
සාදුකණ්ට. කටුකිහිරි
සාධකතම. කරණකාරකය 901
සාධන, සම්භාර, සිඳි
සාධාරණ : අප්‍රතිනියත දෙය—සාමාන්‍යය
සාධිත : සෑදූ දෙය

සහධර. චන්ද්‍රයා 52
සහස, සුලඟ, කුකුරුමුවන් 38, 567
සහධම්මිනීf භාර්‍යාව 237
සහස්සවිරියාf හීනණ 599
සාංවජ්ජර. නැකැත්තා 347
සාදුකණ්ට. ඉගටුකොල 583

සාම්‍ය

සාධු : සුඳුර, තත්පරයි, ආරාධනා, සවිකාර, සත්පුරුෂ, සහතුෂ්ඨි (යන මෙහි) 1072
සාධු-සවිකාරයෙහි
සාධුපුරිස. සත්පුරුෂයා 956
සාන. කරඟල, සුනඛයා, වසුන විශෙෂය 528, 291
සානුf පර්වතයෙහි සමප්‍රදෙශය 1044
සානවිාන, නැලවිලල 1192
සාප. ආක්‍රොශය, දිවිරීම
සාපතෙය්‍ය, ධනය
සාපද. (ව්‍යාඝ්‍රාදි) චණ්ඩමෘග
සාබඹන, බලුදම
සාම, ඒනඞ් වේදය, නැලවිලි
සාම : රන්වන් වසතු, නිල් වසතු
සාමං-තමාවිසින් යන අර්ථයෙහි
සාමඤ්ඤ : අප්‍රතිනියත දෙය, සාමාන්‍යය
සාමණෙර. හෙරණ
සාමණෙරීf සාමණෙරිය
සාමනත : සමීපය
සාමත්‍ථිය, ශක්තිය 1052
සාමල. කළුපැහැය
සාමාf පුවඟු, කළු ත්‍රසතවාලු, හිරම්සු
සාමායික. සභායෙහි නියුක්තයා
සාමි-අර්‍ය, නිදු (යන මෙහි) 1084, 1094
සාමික. වලලභයා—සවාම්පුරුෂයා 1041
සාම්පත්‍ය, සම්පත්ව 1166
සාම්භගිනීf නෑනා
සාම්භාතු. සැමියාගේ සහෝදරයා
සාම් : ඉසුරු ඇත්තා—අධිපතියා
සාමුද්‍ර, මුහුදුලුණු
සාම්‍යගුණ. සාම්‍යගුණය 975
සාම්‍යවත්තාf සර්ව රජස් තමස් යන තුන් ගුණයන්ගේ උනාතිරෙක රහිතාවස්ථාව 818

සාඝ

සායං-සවස්හි
සාය. සවස
සායක. ශරය, කඩුව
සාර. ශක්තිය, ස්ථිරාවයව
සාර : උත්තම
සාර්ඛග. සියොත්, මෘග
සාරජි. රථාචාර්‍යයා 1081
සාරද : ශරත්කාලොත්පන්න, තුබුහුවි
සාරදීf ලියනඟලා
සාරමෙය්‍ය. බල්ලා
සාරස. විල්ලිහිණියා
සාරිපුත්ත. සැරියුත් මහතෙරිඳු
සාරිඵලක. දූපෝරුව
සාරිබාf ඖරමසු
සාරූප, සාරූප්‍ය 1176
සාල. මැසිනා
සාලපණ්ණීf අස්වැන්න
සාලව. ලොත්
සාලාf ගෙය-සාලාව
සාලි. හැල් 1007
සාලුක. උපුල්අල
සාලූර. බල්ලා
සාලොහිත. සහලේ නෑයා
සාව. කළු රන්වන් පැහැය
සාවණ. නිකිනිමස
සාවත්‍ථීf එනම් නුවර
සාවි(ත්‍ථි)ත්‍ථීf එනම් ඡන්දස
සාස. ශ්වාසය
සාසන, ආඥ, ආගම, හසුන්පත් අනුශාසනා
සාසප. අබ 1116
සාහස, බලාත්කාරය, දඩය
සාහසප්පය. දරුණුක්‍රියා කැමැත්ත හු 985 (ටීකාවෙහි "සාහසෙ අප්පියෙ"—"සාහසෙ බලක්කාරෙ, අප්පියෙ අමනාපෙ" කියායි.)
සාහසා-තකිනයක්නැතුව ප්‍රවෘත්ත ක්‍රියායෙහි

සාදුදක, එනම් මුහුදු 659
සාධු. ජීවක 549
සාරස, මීපැනි 494
සාල. පව්ර 203

සිංහා

සාහු-සච්කාරයෙහි
සාළ. වෘක්ෂය, සල්රුක 539, 562, 934
සාළි(ලි)කාf සැලලිහිණී
සාළිර. බල්ලා

සි.

සි. (එක:) නාමාඛ්‍යාත විභක්ති, ප්‍රත්‍යය, ධාතු (සන මෙහි)
සිංසපාf ඇට්ටේරිය
සිකතාf වැලි
සික්ඛාf සාල්ල 919
සික්ඛමානාf උපසම්පදා පිණ්ස හික්මෙන සාමණේරී
සිඛඬ. වූඩාව, මොනරපිල්
සිඛඬක. කුඩිඹිය
සිඛණ්ඩි. මොනරා
සිඛර. ගස්මුදුන, විදින කටුව
සිඛරි. පර්වතය, වෘක්ෂය
සිඛාf වේදෑඕහය
සිඛාඛිත : දක්ෂවූයේ
සිඛාf කොණ්ඩය, ශිනිදැල්, ප්‍රධාන, කෙළවර, මොනරු 35, 351, 1085
සිඛි. මයුරයා, ගින්න
සිගග්ග. මුරුඬා
සිඟ, ප්‍රධානාර්ථ, පර්වතශිඛර, අඟ
සිඟාර. එනම් නාට්‍යරසය
සිඟාල. කැණහිලා
සිඟිනීf දෙන
සිඟිවෙර, ඉඟුරු
සිඟිf රත්රන් විශේෂය, ඔසඛිය, සුඟ
සිංඝාට. ගොකටු
සිංඝාටක, කොකටිය අල, මාගීස න්ධිය

සිඛ්ඛ

සිංඝානිකාf නාසිකා ද්‍රවය
සිත, මදසිනාව
සිත : බඳනාලඳු, ආශ්‍රිත, ඩවල 1068, 1070
සිතපණ්ණස. හෙළ අඳු
සිතපීත. සුදුපැහැය සහ රන්වන් පැහැය—පඬුපැහැය
සිතබ්භ. කපුරු
සිත්ථ, මීඉටි, බත්සුල
සිත්ථක, මීඉටි
සිපිලවම්ම, රැලිනැගුනු සම 990
සිඛ. දෙවයෝනි විශේෂය, නිපන් (දෙය)
සිඛජ්ජී. අඹ, ගෞතම සම්භූ
සිඛණ්ඩා. ලබ්බිය
සිඛිf සිඛිය 890
සිනාන, ස්නානය
සිනිඛ. සෙන්හ ඇත්තා
සිනෙරු. මහමෙර
සිනෙහ. ප්‍රේමය
සින්ධිf හිදි
සින්ධුවාර. නික
සින්දූර, සිනිපිරි
සිම්බ. අශ්ව, ලූණු
සිම්බු. එනම් දෙශය, සාගරය
සිම්බුf නදිය
සිම්බුසංගම. නදී එක්වූතැන, මෝය
සිප්ප, ශිල්පය
සිප්පසාලාf ශිල්පශාලාව—කර්මාන්ත ශාලාව
සිප්පි. ශිල්පීහු
සිප්පිf බෙල්ලා
සිබ්බන, ගෙතුම්කිරීම 1095
සිබ්බනීf තෘෂ්ණාව

සාලූර. මැඩියා 675
සාව. බාලයා 251
සාවක. බාලයා 251
සිඛණ්ඩිනීf ශුනිද 585
සිඟ්ග. පලා 459
සිඟාරීf රැහැසියා 646
සිඟීf විෂඥූ 16
සිඟික. ජීවක 594
සිඟීf ඉවද 586
සිඤ්ජනීf දුනුදිය 388
සිඤ්ඣීf ආඥව 354
සිඛණ්ඩ. හෙළ අඹ 451
සිඛු; සුරා 533
සිනිඛ. මිත්‍රයා 346
සිඳු ක. නිකගස 574
සිඬුජ, සෙඬිවඑණු 461

සිත

සිඹලිf. ඉඹුල්
සිර ; ශ්‍රේෂ්ඨ, මුදුන 1046, 1093
සිරසතී, හිස්කබල 946
සිරාf නහර
සිරිංසප. සපීයා
සිරිවාස. සරලදුව
සිරීf ශොභා, සම්පත්, ශ්‍රීදෙවී
සිරීස. මහරි
සිරොධරාf ග්‍රීවය
සිරොමණී. සිඵමිණ
සිරොවෙඨන, නලල්පට
සිලාf පාෂාණය
සිලාඝාf වණ්ණනාව 118
සිලාපොඤ්ඡරණීf ගල්පොකුණ
සිලාභූ, පණුවුල්ලා
සිලුවචය. පඨිතය
සිලූහන. ගැරුඬියා, ගැඩවිලා
සිලෙස. එක්වීම
සිලෙසුම. සෙම
සිලෝක. යසස, පද්‍යය
සිව. ඊශ්වර 1094
සිව, ඉෂ්ට, නිර්ණය 88
සිවාf කැණහිලා
සිව්, එනම් රට
සිවිකාf සිවිගෙය
සිසිර, එනම් ඍතුව, හිම, සිතල
සිසස. ශිෂ්‍යයා

සී.

සීකර. වාතයෙන් විසුරුණු ජලය
සීඝ, ශීඝ්‍රය 929, 1075, 1153
සීත, සිතල
සීතරංසිf චන්ද්‍රයා

සුංසු

සීතල, සිහිල 174, 924
සීතාf හිවිට
සීපද, බරවාරොගය
සීමන්ත. යන්ත්‍රීන්ගේ කෙස් මැද පඬි තිමාගීය
සීමන්තිනීf ස්ත්‍රී
සීමාf අවධිය, සතුතිය 1135
සීර. නඟුල
සීරඝ, නඟුලිස 828
සීල, සුභාවය, යහපත් පැවැත්ම 1091
සීවථිකාf අමුසොහොන
සීස, හිස, ඊයම්
සීසවෙජ්ජ : හිස කැපීමට සුදුසු වරද ඇත්තා 737
සීසවෙඨන, හිසවෙලුම 862
සීහ. සිංහයා
සීහ: (සමාසයෙහි පරපදව සිටි කල) උත්තමාර්‍ථය 696
සීහනාද. සිංහනාදය 899
සීහපඤ්ජර, කවුළු දෙර
සීහපපාත. එනම් විල
සීහපුච්ඡීf පුස්වැන්න
සීහල.P එනම් ජනපදය
සීහාසන, සිංහාසනය

සු.

සු-ශොභන, සැප, අවිපරීත, භෘශාර්‍ථ, සුන්දරාර්‍ථ, සමෘඞ්ධි (යන මෙහි)
සු. (එක:) ධාතු, විභක්ති, විභක්ති කාර්‍ය්‍ය, නිපාත, උපසර්ග (යන මෙහි)
සුංසුමාර. කිඹුලා

සිඵාf අරළු 569
සීඃකර. විෂඤ්ඤු 16
සීරිකණ්ඨ. ඊශ්වරයා 16
සීරිසන. සම්භූ 1
සීරිද. වෙසමුනි රජ 32
සීරිපති. විෂ්ණු 16
සීරිඵලීf බේරු 585
සීරිවෙඨ. සරලදුව 306
සීරිසඤ්ඤ. ලවංගය 303
සීරොරුහ. නොපපිය 294
සී (සී) හකාය. රාහු 61
සීතක. අලසයා 517
සීතසිව, සෛඛවලුණු 461
සීරිය, නොප්පිය 294
සීසක, නොප්පිය 294
සීහ. හොමුවඟු 553
සීහළ. තුරුක්කොල 302
සීහුණ්ඩ. උක් 587

සුජා

සුංසුමාරගිර, එනම් නුවර
සුඅප්ප, අතිසුළුපා 1117
සුක. ගිරවා
සුකට, කුසලය
සුකත, කුසලය
සුකත : මනාවකරණලද දෙය
සුකති : කෘතපුණ්‍යයා
සුකඳුක. රතුලුහුනු
සුකුමාර : මොලොක්දෙය, සුවසේ වැඩුනහු
සුකුක : සුදු 977
සුකුක, පුණ්‍ය, ශුක්‍ර
සුකුකකාක. කොකා
සුඛ, සැපය
සුඛවාහි. සුවයෙන් උසුලන අශ්වයා
සුඛුම : අල්පාර්ථ, සියුම්දෙය 1049
සුඛෙධිත : සුවසේ වැඩුනහු
සුගත. බුදුරජ
සුගතාලය. තථාගතාවාසය 857
සුගන්ධ : සුවඳ
සුගන්ධි : සුවඳ
සුඩක, සුඩිගම
සුවක : කේලාම් කියන්නා
සුවරිත, කුසලය
සුචි : නිර්මල, ධවල, පවිත්‍ර
සුචිත්ත, පවිත්‍ර 1087
සුචිඵල, හිඳිඵල 998
සුවචසුවන, ශබ්දාග්‍රහණාදි ආකාර දැක්වීම. "සුවචසුවනං ඝස්සාදීහි සුචිනඛඛස්ස පකාසෙනඛඛස්ස සප්පපහාරාදිනො සූවනං පකාසනං" යනු ටීකායි
සුජම්පති. ශක්‍රයා
සුජාf හෝමසැන්ද, ශක්‍රයාගේ එනම් භාර්‍යාව
සුජාතාf ශක්‍රයාගේ එනම් භාර්‍යාව

සුඩා

සුඤ්ඤ : සිස් දෙය
සුඤ්ඤවච. වචනසූන්‍ය තැනැත්තා
සුට්ඨු-අතිශය, ප්‍රශංසා (දෙක්ම)
සුට්ඨුකත : මනාව කරණලද (දෙය) 937
සුණ. සුනඛයා 1119
සුණිසාf යෙහෙළි
සුණිහාf යෙහෙළි
සුත. පුත්‍රයා
සුත, ශ්‍රොත්‍රවිඥෙය්‍යවූ ශබ්ද, ශාස්ත්‍ර
සුත : ගමන්, ප්‍රසිද්ධ, නිශ්චිත, උපචිත, අනුයොග, නෙත් දෙය
සුතිf ශබ්දය, වෙදය, වැහීම 934
සුතිහීන. බිහිරා
සුත්ත, ජින වචනය, සිද්ධාන්තය, ග්‍රන්ථය
සුත්ත : නිද්‍රෝපගතයා
සුත්තාවෙඨන, පිළිවියන සරස්දණ්ඩ
සුත්තිf බෙල්ලා
සුදං-පදපූරණයෙහි
සුදත්ත. අනේපිඬුමහසිටු
සුදස්සන. එනම් කුලපර්වතය, හිම වත්හි සුදර්ශනකූටය
සුදස්සන, ශක්‍රපුරය
සුදස්සන : දර්ශනීය වස්තු
සුදුඅදස, නිවන
සුද්ද. අන්‍යාවණීයා—නීචජාතිකයා
සුද්ධඛත්තාජ. ශුද්‍රයාට ද, ක්ෂත්‍රිය ස්ත්‍රියගේ පුතා
සුද්ධිජාf ශුද්‍රස්ත්‍රිය 982
සුධ : අම්ශ්‍ර, පවිත්‍ර 1068, 1070
සුධාකම්ම, පිරිසිදු ක්‍රියාව
සුධාත්ත. අන්තඃපුරය
සුධිf නිවන, පිරිසිදුව 1163, 1173
සුධෝදනි. ගෞතම බුදුරජ
සුධම්මාf ශක්‍රයාගේ සභාව
සුධාf අමෘතය, ලෙපය 1021

සුක්ක. සිකුරා 61
සුක්කසිස්ස. අසුරයෝ 14
සුඛලිකෙස. විෂහෙදයක් 655
සූචි. වහනිය, සුද 35, 95
සුණිසීf වියලි ඉතුරු 459
සුධංසු. චන්ද්‍රයා 52
සුධාභාර. ගුරුළා 633
සුනාසීර. ශක්‍රයා 20

සුර

සුධාසී. දෙවියෝ
සුධී. පණ්ඩිතයා
සුන. බල්ලා
සුන (ණ) ඛ. බල්ලා 808
සුනිසාf යෙහෙළි 877
සුනිසනනක. කිඹුල්වැන්න
සුන්දර: සිත්කලු දෙය
සුන්දරf සත්‍රී
සුපණ්ණ. ගුරුළා
සුපණ්ණමාතුf ගුරුළුමව
සුපණ්ණවංකසඳන, ගරුඬපක්ෂා කාර සෙවෙනි ඇති ගෙය
සුපථ. යහපත් මග
සුපන, නිද්‍රාව 956
සුපින, නිද්‍රාව, සිහිප්පය
සුපප, කුල්ල
සුපඝබ්භ. අතිශයින් ප්‍රගල්භයා 959
සුපතීක. එනම් දිගැනා
සුපථ. යහපත් මග
සුබ්බව : කීකරු
සුබ්භන, සුවිවෘතභූමි 1091
සුභ, කල්‍යාණය
සුභ : සිත්කලු දෙය
සුභග : ප්‍රිය දෙය
සුමන : සතුටු සිත් ඇත්තා
සුමනාf දැසමන්
සුමෙරු, මහමෙර
සුර. දෙවියෝ 1044
සුරජෙට්ඨ; බ්‍රහ්මයා
සුරත : මෛථුනය 1056
සුරනදීf ආකාශගඞ්ගාව

සූක

සුරනාථ. ශක්‍රයා
සුරපථ. අහස
සුරභි: සුවඳ
සුරරිපු. අසුරයා
සුරාf රා
සුරිය. ඉරු
සුව. ගිරවා
සුවණ්ණ. ගරුඬයා, පස්කලඳ, වණ්ණසම්පත
සුවණ්ණ, කාඛනය
සුවණ්ණකාර. රන්කරුවා
සුවත්ථි-ආසිංසනයෙහි
සුවාන (ණ). බල්ලා
සුවීර. ශක්‍රයාගේ පුත්‍රයෙක්
සුවෙ-සෙට දවස්හී
සුසමාf උතුම් ශොභාව
සුසවීf කරවිල
සුසාන, සොහොන
සුසිර, සිදුරු, සිදුරුසුත්වසතු, තූර්‍ය්‍ය විශෙෂ 650, 1013
සුසිf සිදුර
සුසු : තරුණයා
සුසුක. කිඹුලා, බාලයා, මත්ස්‍යවිශෙෂයක්
සුසුකාf මත්ස්‍යවිශෙෂයක්
සුසෙ (න) ණ. කරඹ
සුස්සන, වියළීම
සුසසූසාf අසන්‍නකැමැත්ත, පාරිචය්‍යාව—අත්පාමෙහෙ කිරීම
සුහද. මිත්‍රයා

සූ.

සූකර. ඌරා 1115
සූකරික. ඌරන් මරා ජීවත්වන [වැදෑ

සුපබ්බාණ. දෙවියෝ 12
සුපස්සක. හොලැහැටු 562
සුපාකණ්ණ. ඇහා 360
සුමන. දෙවියෝ 12
සුරදිස. අසුරයෝ 14
සුරදීඝිකාf අහස්ගඟ 27
සුරපති. ශක්‍රයා 20
සුරලොක. දෙවිලොව 10
සුරීසිඳුසංගම. අවපසලොස්වක 73
සුරුසම්බ. වජ්‍රායුධය 24
සුවණ්ණක. ඇසළ 552
සුවණ්ණපක්ඛ. ගුරුළා 633
සුවලඤ්ඡිf බෝදිගස් 586
සුවහාf බොලිද්ද 574
සුසීන, රත්වන් සඳුන් 301
සුසෙණිකාf කළුත්‍රස්සාවාළු 590
සුහද : හෘදයාලු 722
සූකසිඤ්ඡිf වඳුරුළූ 582

සෙන

සූචක : කේලාම් කියන්නා 1068
සූචන, ප්‍රකාශකිරීම 101
සූචි f ඉඳියකටුව
සූචිමුඛ. මදුරුවා
සූචිවිරඤ්ඣන, හිඳි—විදින කටුව
සූණි f මස්ලොඹුව
සූත. රියැදුරා, වන්දිභට්ටයා 1095
සූද. අරක්කැමියා
සූන. බල්ලා
සූනු. පුත්‍රයා
සූප. කොමු, ව්‍යඤ්ජන
සූපකාර. අරක්කැමියා
සූර. වීර්‍යවත්තු, සූර්‍යයා 1102
සූරතා: කරුණාසම්පන්නයා
සූරත්ත: ශූරභාවය 885
සූරභාව. ශූරබව
සූල ; ආයුධවිශෙෂ, හුල්, රෑජා
සූලි. ඊශ්වරයා—මහාදේවියා

සෙ.

සෙ (ඒක:) ආගම, විභක්ති, ධාතු (යන මෙහි)
සෙඛ. ශ්‍රොතාපන්නාදිශෛක්ෂයෝ
සෙඛර. මුදුන්මල්කඩ
සෙඛරා f මුදුන්මල්කඩ
සෙඛරික. සැබෑ
සෙඨ : උතුම් 1062, 1114
සෙඪී f අලු
සෙණ. උකුසා
සෙණී f සමාන ශිල්පීන්ගේ සමූහය, තුරුපෙළ
සෙත. සුදු 1073
සෙතච්ඡද. හංසයා
සෙත (ව්‍ව) ඕකා f ශස්‍යරොගය
සෙතඞ්ග. ඇටඹ
සෙතඞ්ගුජ, හෙළපියුම් 896

සොක

සෙතු. මියර, කාරණය 97
සෙතලොහිත. සුදුරත
සෙද. ඩහ, ඉවීම 1050
සෙදජ : සංසෙදජයෝනියෙහි සත්වයෝ
සෙදජල, ඝර්මජල 954
සෙන, සයනය 1121
සෙනා f සෙනාව 894, 1056
සෙනානී. සෙනාපතියා
සෙනාසන, සෙනාසනය 1121
සෙපණණී f* ඇත්දෙමට
සෙඵාලිකා f එනම් ගස
සෙමහ ; සෙම
සෙය්‍ය. ධර්‍මය, ඉශ්‍රේෂ්ඨමංගලය
සෙය්‍ය : අතිශයින් ප්‍රශස්ත වසතු
සෙය්‍යථාපි-උපමායෙහි
සෙය්‍යථාපිනාම-උපමායෙහි
සෙය්‍යා f සෙනාසන, සයනක්‍රියා 422
සෙරී සෙවණැල්ලව පවත්වන්නා
සෙරෙය්‍යක. කටුකරඹු
සෙල. පර්‍වතය 904, 1030, 1113
සෙලන, නාදය, සොඩයන්ගේ සිංහනාදය
සෙලභෙද. පර්‍වත විශෙෂ 1025
සෙලු. ලෙල්ලු
සෙලෙය්‍ය, ගල්මල
සෙවක. සේවායා
සෙවන, සේවනය 1055
සෙවාල. සෙවෙල්

සෝ.

සෝ (ඒක:) ප්‍රත්‍යය, නා සම්භවකතීන්ගේ කායඥ, භාගාර්‍ථ, තදඝස භව්‍යර්‍ථ (යන මෙහි)
සෝක. ශොකය 1170, 1201

* "සෙපණ්ණිකා" යනු සමහරුන්ගේ වැරදි ව්‍යවහාරයකි.

සූන. රසදිය 493
සූරසූන. අරුණ 65
සෙක. ජීවක 594
සෙඩ. සර්‍පඥ 1
සෙන. රිදී 489
සෙනකෙතු. සර්‍පඥ 1
සෙයසී f ද්‍යුමත්සේන, ඇත්වගපුල් 582, 583
සෙරික. දෙව්ලොව 10
සෙව්‍ය, බබුස්නණ 601
සෙස. අනන්තනාගරාජයා 651
සොණරතන, රතුමැණික් 491
සොමරාජී. බොදිගස් 586

සොඹන

සොගත: සුගත්සන්තක 936
සොගන්ධික, හෙල්මැලි, එනම් ගණන—පදුම සියක්ලක්ෂය
සොචන, ශොකය
සොච්ක. සන්නාලියා
සොණ. වෘක්ෂවිශෙෂ, රක්තාවණී, සුනඛ
සොණ්ඩ, ලේ
සොණ්ඩි f උකුල
සොඬ. ඇතුන්ගේ සොඬ 931
සොඬ : මත් තැනැත්තා හෝ සුරා දියෙහි ලොල් අය
සොඬාf පානාගාරය, ඇතුන්ගේ සොඬ
සොඬික. රාවෙළඳ
සොඬිf ගල්පොකුණ
සොණ්ණ, රත්රන්
සොත, කණීය, ජලප්‍රවාහය
සොතව්‍යෙසුඤය්‍ය : ශ්‍රොත්‍රව්‍යෙධය්‍ය වූ ශබ්ද 798
සොතාපන්න, ශ්‍රොතාපන්නයාහෝ සොවාන්වූ අය
සොතුම්චිජාf අසනුකැමතිබව
සොත්තිය. බ්‍රාහ්මණයා 930
සොථ. ඉදිමුම
සෙථඝාතිf සුළුබුරුද
සොදර. සහෝදරයා
සොදරිය. සහෝදරයා
සොධනීf මුස්න
සොන. බල්ලා 518
සොනක. තොවිල
සොපාණ. හිණ
සොපාණ්ඝ, සොපානාවයව 862
සොපප, නිද්‍රාව
සොථ. ඉදිමුම
සොබ්හ, සිදුර

හතපී

සොබ්හානු. රාහු
සොභඤ්ඤ. මුරුංගා
සොභ (න) ණ : සිත්කලු දෙය 1179
සොභාf කාන්තිය
සොභාසම්පත්තිf සොභා සම්පත්තිය 906
සොම. ඖෂධවිශෙෂයක්, චන්ද්‍රයා
සොමනස්ස, සොම්නස 847
සොමවක්ක. හෙළකිහිරි
සොමවල්ලිකාf බෝදිගස්
සොව්දල්ල, සැටව ලන ඇමතියා
සොව්ර, කාඩි
සොස. ක්ෂයරොගය
සොහිච්ච, තෘප්තිය
සෙනහ. තෙල, අධිකප්‍රේමය
ඤාන (ණ). බල්ලා
සව්කාර. අබ්භ්‍යුපගමය 1191
ඤෙ-හෙට දවස්හි

හ.

හ-පදපූරණයෙහි
හ. (එක:) ප්‍රත්‍යය, ධකාර තකාර යන්ගේ කාර්‍ය්‍ය, නිපාතමාත්‍ර, ව්‍යඤ්ජන, දුඃඛව්‍යත්‍ය, ඊශ්වර, කලාන්ත, භ්‍රමණ, (යන මෙහි)
හංස. හංසයා
හඤ්ජ : ප්‍රිය දෙය
හඬ : තෘප්ත්‍යාප්‍රාප්තයා 935
හඬ්චිත්තන. සතුටුසිත් ඇත්තා 1008
හඨ. බලාත්කාරය
හත්ථ. අත්, රියන, සමූහය, ඇත් සොඬ, නක්ෂත්‍ර විශෙෂය—හත නැකත 1007
හත්ථානීක, පුරුෂයන් දෙලොස් දෙනෙකු හා ඇතෙක්
හත්ථාරොහ. ඇත්ගොව්වා
හත්ථිකර. ඇත්සොඬ 935

සොම්වල්ලිකාf කිඳි 581
සොරඝික. විෂභෙදයක් 655
සොරභෙය්‍ය. ගොණ 495
සොරීf විෂ්ණු 16
සොව්වල්ලව්ණ, සුවසඳුණ 461
සොව්ද. ඇමතියා නොහොත් චේත්‍රධාරී රාජපුරුෂයා 342
සොව්ර, ඩෙබර 558
හංස. ඉරු 62
හංසක. තුරුවලා 288

හදි

හත්ථිගොපක. ඇත්ගොව්වා
හත්ථිසටා f ඇත්සමූහය
හත්ථිදන්ත, හස්තීන්ගේ මද 1128
හත්ථිනඛ. හස්තිකුම්භයෙහි පිහිටි එනම් ගෘහවිශේෂය
හත්ථිනී f ඇතින්න
හත්ථිප. ඇත්ගොව්වා
හත්ථිමෙඬ. ඇත්ගොව්වා
හත්ථිලිඟ. ඇත්ගිප්ලිහිණියා
හත්ථිසිරෝපිඬ. හස්තීන්ගේ මුදුනෙහි මාංසපිණ්ඩය—කුම්භය
හත්ථිසොඬවිහඟම. ඇතුන්ට බඳු සොඬ ඇති පක්ෂියා
හ(ත්ථි)ත්ථී. ඇතා 1014
හදය, හෘදයවස්තු, සිත්, ලය
හදයඟ : හෘදයගතවූ දෙය 945
හදයඟම : සිත්කලූ වචනය
හදයවත්ථු, හෘදයවස්තුව 852
හදයාලූ : ප්‍රශස්ත සිත් ඇත්තා
හදයී : ප්‍රශස්ත සිත් ඇත්තා
හනන, වධය—මැරීම
හනු f හනුව—හක්ක
හන්ද-වාක්‍යාරම්භ, බැඟෑ, හාස, අනුක්‍රමපා, නියොග, (යන මෙහි)
හමෙහා-ආමන්ත්‍රණයෙහි
හම්මිය, සදළු සහිත ගෙය
හය. අශ්වයා
හයපොතක. අස්පැටවා
හයානීක, පුරුෂයන් තුන්දෙනෙකු හා අශ්වයෙක්
හර. ඊශ්වරයා
හරි. නිල්වස්තු, සඬ්ගී, විෂ්ණු
හරිචන්දන, රන්වන් සඳුන්

හාස

හරිණ. මෘගයා
හරිත. පලාවන් පැහැය 1016
හරිතාල, හිරියල්
හරිතකී f අරලූ
හරෙ-ආමන්ත්‍රණයෙහි
හල, නඟුල
හලපඬති f හීවිට
හලාහල. විෂහෙද
හලිද්දහ. රන්වන් 1008
හව. ආත්වානය
හවි, යාගද්‍රව්‍යය
හවෙ-එකාන්තයෙන් (යන අර්ථයෙහි)
හව්‍ය, යාගද්‍රව්‍යය
හව්‍යපාක. යාගද්‍රව්‍ය ප්‍රියුනාකාරයා
හසන, සිනාව
හසිත, සිනාව
හස්ස. නාට්‍යරසය
හළ, නඟුල

හා.

හා (එක:) ධාතු, නිපාත, සන්තොෂ (යන මෙහි)
හා-විෂාද, ශොක, දුක්, අසහන (යන මෙහි)
හාටක, රන්රන්
හානි f ප්‍රහානිය 1129, 1173
හායන. අවුරුද්ද 1062
හාර. මූතුදම, ගැණීම 1124
හාරි. සිත්කළු දෙය
හාව. සත්‍රීන්ගේ ශෘඞ්ගාරෝත්පන්න ක්‍රියාව
හාස. සන්තොෂය, 1192, 1193

හරි. සිංහයා 611
හරිචෙත්ත. ඛකම්බුනා 638
හරිහය. ශක්‍රයා 20
හරිණක, පලා 459
හරෙණු f රැහැණිය 590
හරෙණුක. කලහණ 451
හලා f සුරා 533
හලිපපියා f සුරා 533
හවි, ගිතෙල් 499
හවිහොජන. දෙවියෝ 12
හාරහූරා f මිදිවැල 587

හුනා

කි.

කි. (එක:) ප්‍රත්‍යය, විභක්ති, නිපාත, ධාතු, (යන මෙහි)
කි-හෙතු, විශෙෂාර්ථ, අවධාරණ, පදපූරණ, විස්මය (යන මෙහි)
කිංසන, වධය—මැරීම
කිංසාf වධය—මැරීම
කිංසාපන, කිංසාකරවීම 1201
කිංසාසීල, වධකයා
කිත: කිතාර්ථය 1174
කිනනාල. කිතුල්
කිම, සීතල, පිනි
කිමරංසි. චන්ද්‍රයා
කිමිධානතු ; කිමවත් පළිතය
කිමාචල. කිඹවත් පළිතය
කියෙය-ඊයේදවස්හි
කිරණකණ, සඤ්ඤය, ධනය
කිරණකණගබහ. බ්‍රහ්මයා
කිරිf ලජ්ජාව
කිරිවෙර, ඉරිවේරිය

කී.

කීන(ණ): ලාමක, හරණලද 930, 1165, 1174
කීයො-ඊයේ දවස්හි
කීළිත: ලජ්ජා ප්‍රාපතයා

කු.

කුතාවහ. ගිනි

කොම

කුතාස. ගිනි
කුසාf යෙහෙළි

කූ.

කූනිf ආඝ්වානය

කෙ.

කෙ-ආමන්ත්‍රණයෙහි
කෙඨා-යට
කෙතිf ආයුධය
කෙතිකෙද. ආයුධවිශෙෂ 881
කෙතු. වාක්‍යවයව, ලොභාදි මූල, කාරණ 972, 1127, 1132, 1188, 1197
කෙතුකත : කෙතුවෙන් කරණලදු 951
කෙම. රත්රන්, කෙම නම් ඇත් කුලය 1061
කෙමනත. කෙමනතසංතුව—උදුවප් දුරුතු දෙමස කෙෙ උදුවප් ආදි සාරමස
කෙරක්ඛික. රන්බලන්නා
කෙසාf අශ්වයන්ගේ නාදය
කෙලා(ලා)f සඤ්ඤාගේ ශාඛාරාගි ප්‍රායෙන් උපන් ක්‍රියාව

කො.

කොතබබ : යාගද්‍රව්‍ය 1114
කොමදබ්බිf යාගසැන්ද.

ාකොඹ 570
ා2
ාරු 305

කිමාවහය. කපුරු 305
කෙමදුකික. දිඹුල් 551
කෙමවතිf අරළු, වදකසා 569, 584

. C. COTTLE, ACTING GOVERNMENT PRINTER, COLOMBO, CEYLON.

ERRATA TO THE

ABHIDHÁNAPPADÍPIKÁ.

අභිධානප්පදීපිකා සුද්ධිපත්‍රය.

91—89

අභිධානප්පදීපිකා සුද්ධිපත්‍රය.

ගාථාව.	අසුඛ.	සුඛ.
7	පරායනං	පරායණං
33	දහණෙ	දහනො
46	වෙහාසයෝ	වෙහායසො
58	පුසෙසා	පුසෙසා
59	එගෙහණි	එගෙහනී
76	පුසෙසා	පුසෙසා
75	අසසයුජා	අසසයුජා
76	එගහාණෙ	එගෙහනා
94	ලම්බණනී	ලම්බනානි
96	සිතා. කාලො	සිතො. කාලො
105	වානී	වාණී
126	(තුමුසා—චාථ)	(තු) මුසා—(චාථ)
130	කොලාහලො	කොලාහලො
153	භූරි	භූරී
161	ඛමණං	ඛමනං
168	උනනති	උණණති
174	හෙළා	හෙලා
185	පඛවාදි	පණඩවාදි
202	වුත්තා	(වුත්තා)
208	(සහම්මියං)	(ස) හම්මියං
213	උදෙසිනො	උදෙසිනො
216	සොපාණෙ	සොපානො
222	චජිගහිලො	ජිගහාලො
,,	තාලො	තාලො
225	සංවසතො	සංවසථො
229	දඛඛවිඳූසු	දඩඛ. විඳූසු
236	සඛණිකා	සඛනිකා
238	ඛාලී	ඛාළී
270	චුවුකං	චූවුකං
272	සොනී	සොණී
276	ජානුජඤ්ඤු	ජාණුජණ්ණු
289	නනතං	ණණතං
302	කාලානුසාරී	කාළානුසාරී
,,	කාලියං	කාළියං

ගාථාව.	අසුඛ.	සුඛ.
302	කාලාගරූ	කාළාගරූ
,,	කාලෙ	කාළෙ
319	ලකුණ්ඨකො	ලකුණ්ටකො
333	(චා) සෙය්‍ය	(චා) යෙය්‍ය
353	ඡණණ	ඡනනා
357	වාළවිජනී	වාලවීජනී
372	සුසස	පුසස
374	වරූථො	වරූථො
375	වාහණං	වාහනං
383	හත්ථාණීකං...	හත්ථානීකං...
388	පත්ති	පත්ථි
391	කොසී	කොසි
396	වෙතාලිකො	වෙතාළිකො
402	පලායනං	පළායනං
405	ආළාහණං	ආළාහනං
408	සොත්‍ථියො	සොත්‍තියො
410	උපජඣා	උපජ්ඣා
414	සමාපීකො	සාමාපීකො
417	සාවත්‍ථි f (ත්‍ථි	සාවිත්‍ථී ති
419	ථූනාය	ථූණය
423	මත්‍ථං	මතත්‍ථං
423	නීවාප*	නීවාප
424	(පාහුණ	පාහුනා
429	මොණ	මොන
443	ලම්බණ	ලම්බන
450	පරණණං	පරනනං
,,	පුබ්බණණං	පුබ්බනනං
453	කළිඟරෙ	කළිඟරෙ
454	සෙසීතිකා	සෙතසීකා
,,	ඛලො	ඛලො
456	,,	,,
462	විසකණ්ඨකං	විසකණ්ටකං
468	තපපනං	තපපණං
472	පණීධි	පනිධි
474	නහුතං	නිහුතං
507	තුනනවායො	තුණණවායො
508	පුපඵඡඩ්ඩකො	පුපඵඡඩ්ඩකො
520	ගණ්ඨිපාසො	ගණ්ඨි f පාසො

ගාථාව.	අසුඛ.	සුඛ.
521	සූණ	සූනා
526	නඞ්ගී	නඞ්ගී
536	ගහණං	ගහනං
541	වඤ්ඣාඵලා	වඤ්ඣාඵලෝ
543	නවුබ්භිණෙණ	නවුබ්භිනෙන
544	මුකුලං	මකුලං
557	ගුගගුළු	ගුඝුලු
583	පිපඵලි	පිපලි
587	මධුළඞ්කා	මධුලඞ්කා
621	ලූනා	ලූතා
622	කුඩ්ඩා	කුණ්ඩා
627	පෙබුනං	පෙබුණං
637	සෙනා	සෙණෙ
644	කාලකණ්ටකා	කාළකණ්ටකෝ
645	බුද්ධ.	බුද්ධf
,,	හෙද්ධ	හෙඳ්ධ
646	ජතුකාfජින	ජතුකා2 ජින
652	ධම්මනි	වෙසමනි
660	කුලදෙසො	තුලදෙසො
662	ඵම්	ඵම්
663	පුලිනං	පුළිනං
668	පියා	ජියා
669	කළීසා	කලුසා
695	ගාමනී	ගාමණී
703	භූරි	භූරි
706	සනනිකඨ	සනානිකඨ
719	පවිකකූලං	පවිකූලං
,,	ගහණං	ගහනං
739	ලුද්ධූ	ඛුද්ධූ
753	තිනෙනා	තිනෙනා
757	තපපනං	තපපණං
770	සනනිකඨමහි	සනානිකඨමහි
775	ඉඤ්ඣණං	ඉඤ්ඣනං
846	මාණෙ	මානෙ
882	(මුඛ්‍ය	(මුඛ්‍ය
893	සසසනෙ	සසසතෙ
914	මාණෙණ	මානො
920	ගාමනී	ගාමණී

ගාථාව.	අසුඛ.	සුඛ.
931	පානිමහි	පාණිමහි
934	සාලෝ	සාලෝ
936	අධිපායෝ	අධිපායෝ
949	නිවාපෙ	නිවාපෙ
950	පූයොගහනෙ	පූයෙගහනෝ
962	පරායනං	පරායණං
983	කුහණ	කුහන
,,	කුහණෙ	කුහනෝ
1025	බලිසෙ	බළිසෙ
1031	රොග	ලොහ
1032	දෙනියං	දෙණීයං
1069	පනත	පණත
1080	මඤ්ඤන	මඤ්ඤන
1085	පිඥෙසු	පිඤ්ඤසු
1101	ආලියං	ආළියං
1106	ඛරහෙ	කරහෙ
1119	ගගණෙ	ගගනෙ
1124	පොතනෙ	පොඨනෙ
1127	පාදූසු	පදූසු
1137	මුහු	මුහුං
1138	අහො	ආහො
1142	වෙ, වං	වෙවං
1147	දෙසො	දෙසා
1149	පවිඣතෙ	පවිච්චතෙ

නෝට්වල වැරදි සුඛකිරීම.

පිට.	පෙළ.	වරද.	නිවරද.
18	11	අනුරූ	අනූරූ
,,	12	අනෙහය	අනෙඝස
19	5	ඝසන	ඝසර
35	7	මාරාහො	මාරාඝො
36	7	කොලාහලෝ	කොලාහලෝ
,,	,,	කලහලෝ	කලහලෝ
50	15	හෙළා	හෙලා
68	13	කලත්‍රෙ	කළත්‍රෙ
70	11	විපරියායතු	විපරියායතෝ

පිට.	පෙළ.	වරද.	නිවරද.
70	13	තදපචෙවාහන	තදපචෙවාබ්බාහ
74	14	අය	යය [නෙ
78	6	පතික	පතීක
81	4	සොවණ්ණිණ	සොවණ්ණ
86	6	පාවණ	යාවන
93	9	පතිසසයානං	පතිසසානං
103	6	කත්තාබෙබා	වත්තාබෙබා
,,	7	චිනන	ඉද
107	5	ගන්නාබබ	ගණ්හබබ
108	7	පුසසරථ	පුසසරථ
,,	10	පුෂ්පරථ	පුෂ්පරථ
109	20	වාහණ	වාහන
,,	,,	,,	,,
,,	22	,,	,,
116	11	චිත්තාභාවො	විධාභාවො
118	3	උද්‍ධ	දුව
123	6	බාහත්‍යා	බාහ්‍යත්තා
,,	,,	අභබ්බත්තා	අතබ්බත්තා
131	1	උරව්‍ය	ඌරව්‍ය
143	4	නිඤ්ඣ	නිහාඛ
150	1	පාපර	පාමර
,,	3	ශීතක	සීතක
,,	,,	අනුෂ්ණ	අනුණ්හා
,,	19	නමදෙක	නම්දෙක
153	12	වෙධනෙපත්‍රා	වෙධනෙපත්තරා
154	1	අම්මා	අච්චා
156	1	අනුතෂ්ණ	අනුතසසණ
165	12	දුඩිමපුපඵ	දුඩිමපුපඵික
170	6	උසණ්ණ	උසණ
,,	16	බුඳුකුලී	බුඳු, කුලී
,,	20	ඝිරු	ආඝිරු
171	2	කාලමෙසී	කාළමෙසී
,,	8	තුකෙරී	තුණ්ඩිකෙරී
172	8	කුචිකා	උපකුචිකා
180	4	සාලිකා	සාළිකා
,,	,,	සැලලිහිණී	සැළලිහිණී
183	10	ගුලුමෙට්ටුන	ගුළහමෙට්ටුන
186	10	වුනිඅ	නිවුඅ

පිට.	පෙළ.	වරද.	නිවරද.
188	3	නිරයෙ	නිරයෙසු
,,	6	උවසුරසො	උවසුරසොදෙ
194	13	මාධතිමාලවො	මාලතිමාධවො
203	10	ථුලලඤ්ඣ	ථූලලඤ්ඣ
205	19	න වීරො	න වීරො සූරො
215	9	ඛණපපතතියං	ඛණ්ඩතතියං
257	1	පරායන	පරායණ
261	9	දරුණුක්‍රියා: කැමැතත:	දරුණුක්‍රියා කැමැත්තා :
268	4	ඡෙදන	ඡෙදන, ක්ෂය
271	7	රොග	ලොභ
273	6	ආලම්බණ	ආලම්බන
285	9	පිජ	පිජ
287	1	වල්ගා	වලග
296	7	එලඹීම්	එලවීම්
297	1	භූරි	භූරි
308	6	ව්‍යවසථිත, විභාඡා	ව්‍යවසථිතවිභාඡා

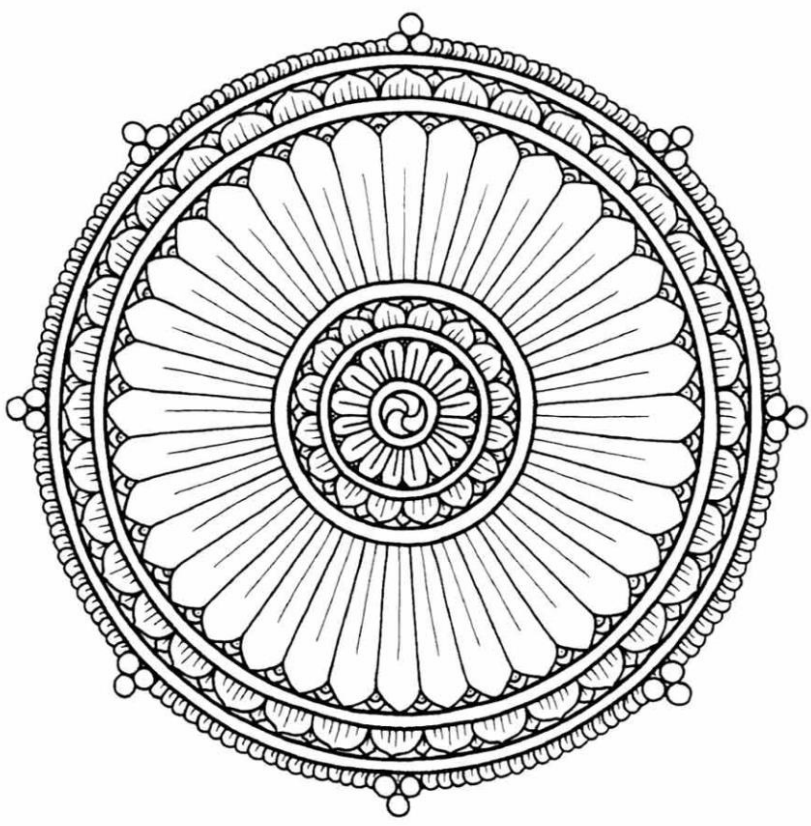
ගාථාවලට පෙරටුව එන සිංහල වචනවල සුඛිපත්‍රය.

6	1	බ්‍රහමයා	අසුරයෝ
,,	3	අසුරයෝ	බ්‍රහමයා
58	1	භූම්වගෙහා	පුරවගෙහා
69	4	2	6
108	2	ථුසසරථය	පුසසරථය
112	1	හසතාභණීක	හසතාභනීක
118	4	බිඳිපලායාම	බිඳිපළායාම
119	7	වෙනි පෙලට අනතුරුව "සොතුයියො" යන්නට මුලින් වෙදහදුරණ බ්‍රාහමණ ඉත් කියාවිය යුතුයි.	
123	3	පිඨ	පිසන භාජනය
150	3	3	2
151	4	2	3
182	6	1	8

එකකඛරකොසයේ.

43	වෙනි	ගාථාවේ	සනතිසු	සතතිසු
107	,,	ගාථාවේ	වොසස	යොසස

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු